

Arvīds Kalme

Pasaule, Sabiedrība, Cilvēki

*Urķīgu un arī ķecerīgu domu kompilatīvi
apkopojumi*

2010

Satura rādītājs

Priekšvārda vietā	6
levadam	7
Izziņas filozofija	
Izziņas pieejas	8
Grūtais izziņas ceļš	11
Krājas faktu monblāni	15
Viss jau reiz ir bijis	16
Domāšanas alķīmija	18
Izziņas „rēģi”	19
Izziņas metodes un barjeras	20
Ekstrapolācijas paradoksi	25
<i>Santa simplicitas !</i>	32
Dod Dievs man neprātīgam būt !	33
Atziņu izlase	35
Par Paradigmām	38
Paradigmas un ticējumu sistēmas	36
Vecā zinātniskā paradigma vairs „nevelk”	38
Ņūtoniskās paradigmas iespaids.	38
„Isteblīšmenta” pretestība.	39
Zinātnisko paradigmu evolūcija.	39
Personiskās paradigmas nobīde.	40
Kas ir realitāte ?	41
Trakas idejas	45
Sistēmiskums kā Pasaules uzbūves būtība	48
Vispārēja nostādne	48
Matērijas pamatmodelis	48
Daudzdimensionalitātes aspekts	56
Cilvēka iekļautība Pasaules sistemātiskumā	59
Sistēmiskuma principi Pasaules daudzveidībā	62
Periodiskums un spirāles likumība Pasaules procesos	65
Normālsadalījuma likumība	66
Pasaules daudzvariantnums	68
Pārdomas par Dievu un sakarā ar to	71
Atziņu izlase	75
Tas noslēpumainais noslēpums - Laiks	77
Laika mēroga iespaids uz Pasaules uztveri	80
Apzināsimies laika vērtību !	81
Matērija kā dažādu līmeņu organismu „barība”	84
Par maģijām, cilvēka būtību un sūtību	86
Cilvēces krīze ?	89
Nedaudz atziņu par civilizāciju un cilvēkiem	99
Pārdomas par Likteni un nolemtību	101
Atziņu izlase	108
Izvēles brīvība, personības eksistences līmeņi. Gribas un vēlmes. Prāts, saprāts, iztēle un intuīcija, patiesību līmeņi.	112
Par trijiem civilizētā cilvēka saprāta radītajiem mītiem	117
Par un ap garīgumu	119
Saistība ar mākslu un kultūru	121
Atziņu izlase par kultūru un mākslu	126
Talanti kā garīguma sastāvdaļa	128
Garīguma un dzīves jēgas saistība	132
Mūzikas uztvere un izpratne	138
Un arī nedaudz par sabiedrisko sistēmu problemātiku	140
Patriotisms, nacionālisms, internacionālisms, kosmopolītisms, globalizācija	144
Daži naivi, taču problemātiski civilizācijas attīstības jautājumi	159
Dzīves jēgu meklējot	151
Atziņu izlase	167
Dzīves skatījumi	169
Lielais jautājums - kā dzīvot ?	175
Nedaudz par jogu un meditāciju	177
Dažas sektantisma izpausmes	178

Kas meklē, tas arī kaut ko atrod !	185	
Traktāts par jūtām, emocijām, intelektu, inteligenci un visa tā audzināšanu		188
Atziņu izlase	205	
Paraudzīsimies un novērtēsim sevi reālistiski un pragmatiski !	206	
Veselīga egoista redzes viedoklis	209	
Traktāts par un ap brīvību un demokrātiju	211	
Atziņu izlase par brīvību un demokrātiju	220	
Rezignētas pārdomas par ģenētiku, eigeniku, demogrāfiju un futuroloģiju		225
Juceklīgas domas par iedvesmu, verbālo caureju, psihografiju un domāšanu		233
Dažas pārdomas par dzīvību, dvēseli, garu un klonēšanu	239	
Atziņu izlase	241	
Traktāts par „smalko pasauli” un ar to saistītām problēmām		244
Dažas domas par egregoru teoriju un viņpasauli	253	
Dvēsele un Gars	256	
Par spokiem un spokošanos	257	
Nedaudz par numeroloģiju	260	
Par laimīgajiem un nelaimīgajiem skaitļiem.	260	
Maģiskā naudas zīme	261	
Par mīlas pāru savietojamību.	262	
Dažas atziņas par aizspriedumiem	263	
Par cilvēku energoapmaiņu un vampīrismu	264	
Nedaudz par astroloģiju un tās ieteikumiem	267	
Bioritmu iespaids	272	
Paradigmas un sabiedrības attīstības posmi	275	
Jaunā laikmeta gaidās	286	
Jauna Pasaules Uzskata gaidās	291	
Par personības attīstības cikliem un arī Labā un Ļaunā problēmām		304
Dažas juceklīgas un ķecerīgas pesimista pārdomas par dzīvi	310	
Šis un tas par dziem praviešiem un viņu filozofiju	312	
Hermess Trismegists	312	
Budda	313	
Mozus	314	
Jēzus Kristus	315	
Muhammeds	318	
Satja Sai Baba	320	
Dažas atziņas par reliģiju	322	
Un nedaudz arī par dažiem zinātnes dižgariem		
Alberts Einšteins	323	
Galileo Galilejs	324	
Īzaks Ņūtons	325	
Par paredzēšanu un tālredzēšanu	326	
Sešu cepuru metode	330	
Dažas varbūt utopiskās pārdomas „pasaules lāpšanai”	332	
Atziņu izlase	341	
Seksualitātes varenais spēks	344	
Atziņu izlase	352	
Kas par daudz, tas par skādi !	355	
Bailes un depresija	361	
Atziņu izlase	364	
Par smadzenēm un domāšanu	367	
Kāds būs nākotnes „supercilvēk” ?	371	
Tīnolōģija un sakarā ar to	379	
Traktāts par Varu, tās iegūšanas un noturēšanas likumiem		383
Atziņu izlase	394	
Dzīves pamatvērtības, pamattiesības, pamatpienākumi un rīcības dzinuļi		397
Atziņu izlase	402	
Par veselību un sakarā ar to	405	
Ekoloģiskie faktori	405	
Uztura problemātika	408	
Par stresu problēmām	410	
Par ārstēšanos	412	
Nedaudz pat gerontoloģijas aspektiem	417	
Psihiskās patoloģijas	419	
Veselības aizsardzības valstiski sociālie aspekti	424	
Atziņu izlase	425	
Vientulības smagā nasta	428	
Virtuālā realitāte - burvīgs sapnis vai murgains bieds ?	430	

Zemapziņas varenais iespaids	436		
Kāpēc vīrieši „krāpj” vairāk nekā sievietes ?	438		
Vai homoseksualitāti nosaka ģenētika ?		439	
Šopaholisms	439		
Zilēšana un buršanās	440		
Gudrais cenšas izprast, dumjais noraida.	441		
Mērfismu izlase	442		
Vēlreiz par Pasaules Uzbūves hipotēzēm	443		
Nedaudz par ezoterisko Pasaules uzskatu		454	
Mentālisma princips	454		
Atbilstības un pārmantojamības princips.	455		
Vibrāciju princips	455		
Polaritātes princips	457		
Ritma un cikliskuma princips.	459		
Cēloņ-secības princips.	460		
Iņ-Jaņ (sievīškā-vīriškā) princips	463		
Nedaudz par dzīvības un apziņas izpausmēm		464	
Par Cilvēces attīstības posmiem	466		
Sakarā ar mītiem par Pasaules Galu		469	
Pārtapšanas ceļš	473		
Mērfismu izlase	474		
Ģimene kā sabiedrības pamatsūniņa	475		
Feminisma un emancipācijas grimases		479	
Mīlestība un laulība	481		
Mīlas akts kā simfonija, kā mākslas darbs		486	
Fantāzija par ģimenes institūta perspektīvām	489		
Vai ģimenes institūta krīze ?	494		
Atziņu izlase	499		
Par iespējamībām demogrāfiskās situācijas uzlabošanai.		502	
Pārdomas par politiku un daži priekšlikumi valsts līdzekļu taupīšanas sakarā		505	
Atziņu izlase	507		
Nāvēssods, eitanāzija, pašnāvības un reliģijas faktori		512	
Par aploksnēm, nodokļiem un prioritātēm	516		
Mērfismu izlase	519		
Ķecerīgas domas un priekšlikumi mūsu valsts un sabiedrības labākai, efektīvākai un taisnīgākajai funkcionēšanai	520		
Mērfismu izlase	527		
Vai esam gatavi grūtībām, kas mūs sagaida iestājoties ES?	529		
Par dažām ar izglītību saistītām problēmām.	534		
Pārdomas un priekšlikumi mūsu izglītības sistēmas attīstībai		537	
Daži priekšlikumi izglītības jomai	541		
Atziņu izlase	542		
Šis un tas par Visumu	545		
Daži mērfismi	550		
Etīde par kvantu fiziku	551		
Par atkarībām, laimes sajūtām un sakarā ar to	554		
Daži mērfismi	557		
Nedaudz par hipnotizēšanu	558		
Sieviete - dieviete, Sieviete - velns ...	562		
Šis tik dažādās dzimumu atšķirības, jeb vīrišķo un sievišķo pretstatu vienība		562	
Sievietes loģikas būtība un īpatnības	574		
Sieviešu tipāži vīriešu skatījumos	584		
Par dzimumu savstarpēji psiholoģiskām attiecībām	588		
Vai vīrieši ir „stīprais” dzimums ?	592		
Atziņu izlase par vīrišķību un vīrietību	593		
Par „ābola otro pusīti”	598		
Ak, šī sievietes ! - Atziņu izlase par šīm būtnēm	600		
Etīde par miljonāriem, bagātību un naudu	618		
Atziņu izlase par bagātību un naudu	621		
Tie tik kaitinošie līdzcīvēki ...	630		
Aizmāršas	630		
Apburošie	645		
Apmulsušie	631		
Dusmīgie	632		
Fantazētāji	633		
Garlaicīgie	634		
Huligāni	635		

Iedomīgie	636	
Impulsīvie	637	
Izklaidīgie	638	
Konkurēt alkstošie	638	
Liekuļi	639	
Lielībnieki	640	
Naidīgie	640	
Neaizrautīgie	641	
Nedrošie	643	
Neizlēmīgie	644	
Nemotivētie	646	
Nepacietīgie	648	
Nepaklausīgie	649	
Nepiepildītie	651	
Neuzstājīgie	653	
Neuzticības pilnie	654	
Nevīžas	655	
Noraidošie	656	
Noraizējušies	657	
Noskaņojuma cilvēki	658	
Pārmaiņu pretinieki	659	
Pēdējās minūtes cilvēki	660	
Piekasīgie	660	
Piekritēji	661	
Samulsušie	662	
Savtīgie	663	
Vainīgo meklētāji	664	
Vēsie	665	
Vientuļnieki	665	
Tēzes par lietišķo sarunu metodoloģiju	667	
Kā veiksmīgi pasniegt savu viedokli	667	
Tiesības uz kurām jūs varat uzstāt	668	
Sevis pasniegšanas veids	668	
Sarunu vešanas taktiskie un stratēģiskie paņēmieni	669	
Kaulēšanās noslēpumi	673	
Taktika, viltības, draudi	674	
Klausīšanās	675	
Pareizo jautājumu uzdošana	676	
Kā tikt galā ar negaidīto	676	
Iestrēgušu sarunu izkustināšana no vietas	677	
Konflikta situācija	678	
Varas faktora iespaids	678	
Etīde par melošanu	681	
Atziņu izlase par meliem un patiesību	683	

Priekšvārda vietā

Ļaudīs ir arī visai daudz tādu cilvēku (pēc zinātnieku domām, atbilstoši Gausa normālsadalījuma likumībai, vismaz apmēram kādi 15 %), kas ne tikai dzīvo tik nost, bet arī domā: - „kāpēc?, kas?, kā?”. „Kas mēs esam? No kurienes nākam? Kurp ejam? Kas un kāpēc mums būtu jādara?” „Kas īsti tā Pasaule un Dzīve ir un kāpēc kas tā vai citādi notiek? Kas ir cilvēks; kāda ir viņa pastāvēšanas jēga un mērķis; kur tā dzīve ved; ko es esmu izdarījis, ka man visas šīs ciešanas ir jāizcieš? Kāds ir mūsu uzdevums šajā pasaulē? Vai nav tā, ka mēs visi savā dzīvē ceram paveikt ko dižu, bet tajā pašā laikā izmisīgi cenšamies saprast, kāpēc vispār te esam?”

Te ir tikai daži no tā saucamiem sakramentālajiem jautājumiem, kurus šodien uzstāda daudzi cilvēki. Tiek prātots, debatēts un ar interesi tiek lasītas dažādas grāmatas, cenšoties izprast Pasaulē norisošos procesus un darbojošās likumsakarības. Daudzi ir rūpju nomākti vai izmisuši, un viņiem trūkst drošības un skaidrības par Pasauli un tajā notiekošo. Tādēļ viņi meklē ierosmes pārdomām, iespējas gūt vērtības un zināšanas, kuras tiem varētu dot kādu pamatu dzīvei un cerībām nākotnē. Daudziem no mums Lielos Jautājumus spiež uzdot kāda nopietna krīze: - traģēdija, tuva cilvēka nāve, bīstama slimība, ģimenes sabrukums, totāla neveiksme, nepanesama vientuļība... Šādos brīžos Lielie Jautājumi no mūsu esības dziļumiem verd kā vulkāna sakaitēta lava. „Kāpēc es? Kāpēc viņš? Ko esmu izdarījis nepareizi? Vai pēc tā visa vispār ir vērts dzīvot? Kāpēc Dievs to pieļauj?”

Sādiem „urķīgiem” cilvēkiem tad arī ir iecerēta šī grāmata. Tajā ir izteiktas gan paša autora domas, gan mēģināts cilvēciski saprotamā un vienkāršā izteiksmē pārstāstīt no populārzinātniskās, psiholoģiskās un filozofiskās literatūras uzzināto un pārdomāto, lai to sniegtu arī citiem interesentiem. (Nez kādēļ vairums zinātnieku raksta tik smagnēji atbaidoši pārgudrā izteiksmē?! Lai izskatītos „zinātniskāk”?)

Grāmatā ir apkopoti gan dažādos avotos un dažādos laika posmos jau publicētie, gan arī *atvilktnē gulošie* raksti - tādās kā filozofiski prātnieciskas eīdes, mēģinot rosināt un attīstīt gan savējo, gan lasītāju domas. To stils arī ir dažāds, tomēr pārsvarā dominē populārzinātniskā, publicistiskā un arī filozofiskā pieeja. Domu rosināšanai pievienotas arī atziņu un mērfismu izlases.

Uztveres nenogurdināšanai raksti pasniegti raibā rindā, lasīt var no jebkuras ieinteresējušas vietas. Tādēļ atvainojos, par radīto nelielu tāda kā jucekļīguma un nekonsekvences iespaidu, ekskursiem sāņus un šur tur pamanāmo domu paralēlismu vai atkārtošanos, kas gan parādās jau kādos citos dažādos kontekstos. Ceru, ka izpratnei tas ļoti par sliktu nenāks (atkārtošana taču esot zināšanu māte!). Gan lūgums šē izklāstīto neuzskatīt par kādas ideoloģijas vai pasaules uzskata propagandu. Drīzāk tā ir tāda brīžiem nēdaudz haotiska *patiesības meklēšana* un domāšana *uz papīra*. (Gan jāpiekrīt kritikai, ka ne vienmēr esmu noturējies „bezkaislīga novērotāja un analizatora” pozīcijās, bet dažkārt „spīd cauri” arī mana personiskā nostāja un attieksme.) Tāpat palieku cerībā, ka šī grāmata lasītājiem rosinās pašiem arī līdzdomāt un apcerēt, varbūt arī oponēt. Ja cilvēks saprot vai, vēl labāk, spēj atbildēt kaut uz „maziem” jautājumiem vai vismaz spēj tos noformulēt citiem, tad viņa dzīve nav gluži veltīgi pagājusi.

Galū galā, esam, vai vismaz iedomājamies, ka, taču kā nekā, tomēr it kā -
homo sapiens!

***Mēs zinām to, ko mēs zinām.
Mēs nezinām, ko īsti mēs zinām.
Mēs nezinām to, ko vēl nezinām.
Ko īsti tad mēs vispār zinām ?***

Ievadam

Mēs dzīvojam pasaulē, gandrīz neko neizprotot tās uzbūvē. Nedomājam par to, kāds mehānisms rada Saules gaismu, kas nodrošina mūsu eksistenci, nedomājam par gravitāciju, kas mūs notur uz Zemes, neļaujot tai mūs nomest apkārtējā telpā. Mūs neinteresē atomi un visādas tur elementārdaļiņas, no kurām mēs sastāvam un no kuru stabilitātes esam būtiski atkarīgi. Izņemot bērnus (kuri vēl pārāk maz zina, lai neuzdotu tādus nopietnus jautājumus), reti kurš lauza galvu par to, kāpēc Daba ir tāda, kāda tā ir, no kurienes radies Kosmos un vai tas ir eksistējis vienmēr, vai laiks kādā dienā nevar pagriezties atpakaļ, un vai tad sekas būs novērojamas pirms cēloņa, kas tās izraisījis, vai cilvēka izziņai ir kāda nepārvarama robeža. Mēdz būt pat tādi bērni, kuri grib zināt: - kā izskatās „Melnais Caurums”? Kāpēc mēs atceramies pagātņi un neatceramies nākotni? Ja agrāk patiešām ir bijis haoss, tad kādā veidā ir izveidojusies pašlaik redzamā kārtība? Ko mēs zinām par Visumu, un kā mēs to zinām? No kurienes radies Visums, un kāds liktenis to gaida? Vai Visumam bija sākums, un, ja bija, tad kas notika pirms šī sākuma? Un kāpēc vispār Visums eksistē? Kāda ir laika būtība? Vai tas kaut kad beigsies?

Mūsu sabiedrībā pieņemts, ka atbildes vietā vecāki un skolotāji lielākoties tikai parausta plecus un aicina palīgā atmiņā slikti saglabājušās reliģiskās leģendas. Daudziem no mums nepatīk šādas tēmas, tāpēc ka tās skaidri apliecina cilvēka izpratnes ierobežotību.

Pragmatiski orientētie vairuma zinātnieku prāti uzskata, ka mēs Pasaulē esam tikai sīciņas dzīvības daļiņas, kas katra uz Īsu laika brīdi ir ierautas vispārējo norišu plūsmā, esam no visām pusēm ierobežoti ar striktiem Dabas likumiem, un Visuma mērogos no mums tikpat kā nekas nav atkarīgs. Ja mēs no dzīves aiziesim nebūtībā, tad Visuma mērogos no tā nekas nemainīsies... Tātad atliek nokārt degonus, nolaist rokas un samierināties ar savu niecību un nespēju?... Taču visos laikos ir atradušies ļaudis, kas ar tik nožēlojamu Cilvēces interpretāciju nav varējuši samierināties, ir prātojuši, „urķējušies” un meklējuši atbildes uz šiem sakramentālajiem jautājumiem..

Filozofijas un dabaszinātņu attīstība ir virzījusies uz priekšu, pateicoties, galvenokārt, tieši tamlīdzīgiem jautājumiem. Arvien vairāk cilvēku izrāda par tiem interesi un dažreiz saņem pilnīgi negaidītas atbildes. Pēdējo gadu sasniegumi zinātnē, par ko lielā mērā jāpateicas fantastiskajai jaunajai tehnikai, ļauj mums beidzot iegūt atbildes vismaz uz atsevišķiem šādiem jau sen uzdotiem jautājumiem. Paies laiks, un šīs atbildes varbūt šķitīs tikpat neapstrīdams fakts, ka Zeme griežas apkārt Saulei, vai arī šodien daudziem neizprotamās hipotēzes par daudzdimensiju telpām un pasaulēm. Tikai laiks (lai kas tas arī būtu) to parādīs. Savos mērogos ikdienas dzīvē atrodoties pa vidu starp atomiem un zvaigznēm, mēs paplašinām pētījumu horizontus, ietverot kā ļoti sīkus, tā arī ļoti lielus objektus un pa starpēm cenšoties izprast arī pašus sevi.

Izziņas filozofija

Izziņas pieejas

Cilvēki Lielus Jautājumus jau ir uzdevuši tūkstošiem gadu. Vienmēr ir bijuši vīrieši un sievietes, kas ir lūkojušies zvaigznēs, prātojuši par Pasaules noslēpumainību, vērojuši visu apkārtējo un jautājuši: „*Vai tiešām Dzīve aprobežojas tikai ar to ?*”

Par Lielajiem Jautājumiem ir prātojuši sengrieķu filozofi. Daži no tiem kā Sokrats un Platons ir jautājuši: - „*Kas ir Skaistums ? Kas ir Labestība ? Kas ir Taisnīgums un Godīgums ? Kāda ir vislabākā sabiedrības pārvalde ? Kādi cilvēki ir piemēroti valdnieku lomai ?*”

Lielos Jautājumus ir uzdevuši un risinājuši arī dažādo reliģiju pārstāvji tādi kā Budda, Lao-Czi, Kristus, Muhammeds...

Lielus Jautājumus uzdeva arī cilvēki ar zinātnisku prāta ievirzi. „*Kā tas tā darbojas ? Kas tur ir iekšā ? Vai tiešām lietas ir tādas kā tās izskatās ? No kurienes radies Visums ? Vai pastāv likumi un algoritmi, kas regulē ikdienišķus notikumus ? Kā sasaistās prāts ar miesu ?*”

Mēs vēl zinām ļoti maz. Jautājumu ir daudzkārt vairāk nekā atbilžu uz tiem. Daudzi domājoši cilvēki izvairās uzdot Lielus Jautājumus, jo baidās uz tiem saņemt nepatīkamas atbildes. Cilvēks radies kā Dabas daļa, un viņa prāts attīstījies atbilstoši tam, kā viņš iemācījās Dabu izprast un vairāk vai mazāk sekmīgi to mēģināt pat pārveidot. Domāt cilvēki sāka tieši tāpēc, ka mērķtiecīgi darbojās, izzināja kādas no Dabas likumsakarībām un mēģināja tām piemēroties vai pat izmantot savām vajadzībām. Tāpēc mūsu domāšana gan ar savu formu (loģiskās domāšanas likumi), gan ar saturu atbilst objektīvās Pasaules izziņājuma līmenim.

Taču šī atbilstība nerodas automātiski. Garu un grūtu ceļu cilvēks veicis, ieiedams, iedzīvodamies Pasaulē - izzinot tās likumus un to darbības jomas, atklājot dažādas vispārīguma pakāpes, sakarus, attieksmes utt. Īsteni domājoši ļaudis sāk apjēgt, ka Pasaule jāizzina ne jau tādēļ, lai to kontrolētu, sev pakļautu, tajā dominētu, bet gan lai ar to sadzīvotu saskaņā un harmonijā.

Ļaudīm ir tendence domāt, ka Pasaulē pastāv kāda dižena Patiesība - tāda kā burvju formula, slepena ezoteriska tehnika vai svēta reliģija, kurai pateicoties atrisināsies visas problēmas un viss nostāsies savās vietās.

Pasaule cilvēkus vilina ne tikai ar savu formu dažādību, daili, skaņu un krāsu harmoniju, smaržu burvību, bet arī ar esamības noslēpumiem, neskaitāmām mīklām, ko var atminēt tikai zinātkārs un skaidrs prāts.

Pasaule sola daudz - ieej tajā !

Ko varētu teikt par Pasaulē ieiešanas veidiem ? Lai uz to atbild rakstnieks. Tā par savu romānu “*Meteors*” Karels Čapeks rakstīja :

“Tas ir stāsts par izziņas ceļiem ; starp citu - lūdzu mani atvainot, bet kāpēc cilvēki domā, ka izziņa ir kaut kas šausmīgi garlaicīgs ? Tātad šajā stāstā esmu centies parādīt, kā vienu un to pašu īstenības faktu mums izdodas konstruēt dažādajos ceļos, kurus varam iet, izzinādami pasauli, jo pat vismazākais īstenības fragments ir kas milzīgs: - tas atrodas dažādu ceļu krustojumā un ir atklājams no diametrāli pretējām pusēm... Mums, cilvēkiem, ir dots Visuma gabaliņš, lai mēs to izzinātu, mēs līdz Visuma dziļumiem nenokļūstam kādā vienīgā ceļā, mēs to zondējam ar savu rīcību, ar zinātni, ar dzeju, ar mīlestību un reliģiju, mums vajadzīgas dažādas metodes, lai ar tām varētu izmērīt savu pasauli.”

Izziņas process risinās intervālā starp izziņas subjektu un objektu. Izziņas objekts ir objektīvā Pasaule, bet vispār - jebkura lieta, jebkura parādība vai process, uz ko nomērķēta izziņas smaile. Izziņas subjekts ir cilvēks. Sai “telpā” Saprāts cīnās ar Nesaprātību, Zināšanas ar Nezināšanu, Patiesība ar Maldiem - šeit deg Mūžīgā

Izziņas Uguns. Cik gan bieži ir nācies atzīt, ka tas, ko līdz šim uzskatīja par patiesību, izrādās Maldi un otrādi, vai pavisam kas cits !

Pagātnes izcilais domātājs Žans Žaks Russo ir teicis viedus vārdus - *uz maldiem ved tūkstošiem taku, uz patiesību - tikai viena !*

Ja nu liekas, ka to vienīgo taku esam atraduši un patiesību sasnieguši, tad līdz ar to mums ir izdevies ieiet šajā aicinošajā Pasaulē. Bet kā mēs tajā ieejam, iegremdējamies, kā zināšanas par to piesavināmies ?

Pieejas var būt dažādas. Piemēram - teorētiskas, empīriskas, filozofiskas. Teorētiski uz kādu iepriekšējo zināšanu vai viedokļu bāzes rada teorijas, hipotēzes, modeļus, kas kādā mērā atspoguļo Pasauli, ko pēc tam pārbaudīs. Savukārt empīriķi, arī uz kādu iepriekšējo zināšanu vai pieredzes bāzes, mēģina praktiski rīkoties, cerot atkal gūt kādu pieredzi vai zināšanas. Toties filozofi to mēģina apkopot, savērt un vispārināt, cerībā ko izzināt par Dabas objektīvajām likumsakarībām. Un virzīt tālāko izziņas procesu.

Tad nu iztēlē tiek konstruētas dažādas hipotēzes, teorijas, *shēmas*, jeb tā saucamie *modeļi*, kas pēc iespējam vienkāršāk un uzskatāmāk ilustrētu un skaidrotu Pasaules kādas sastāvdaļas vai norišu būtību.

Teorija ir iztēlē veidota prāta konstrukcija, kuras pielietojumā var reāli prognozēt kādas norises vai, vēl labāk, izveidot kādas reāli darbojošas ierīces.

Sadzīvīskā gaisotnē jēdzienam „teorija” dažkārt tiek piešķirta negatīva nokrāsa. Nepraktisku cilvēku, kas sevi daudz neapgrūtina ar ikdienišķām lietām, viens otrs dēvē par „teorētīķi”. Un kad cilvēki saka: - „Ak, tā jau ir tikai teorija !”, viņi uzskata, ka doma viņiem liekas apšaubāma vai nesaprotama un tāpēc nav sevi ar to jāapgrūtina, prātojot un „galvu lauzot”. (Tā vien gribas atgādināt prātulu : - ” Tikai tādēļ vien, ja tev „kas” nav saprotams vai nav pieņemams, „tas” tādēļ nepārstās eksistēt !”)

Hipotēze ir prāta konstrukcija, kura ar praktiskiem rezultātiem vēl nav neapgāžami pierādīta, taču tā izskatās it kā ticama, vairāk vai mazāk it kā pamatota un varētu pieņemt, ka „tas tā varētu būt”.

Zinātnieki uz teorijām un hipotēzēm raugās nopietni. Kad viņiem jāizprot un jāizskaidro dabā redzētais, teorijas un hipotēzes lieti noder, un tāpēc zinātnieka darbs ir tādas radīt. Var apgalvot, ka patiesības meklējumi ir jaunu teoriju vai vismaz hipotēžu meklējumi. Aristotelis savā laikā ir teicis viedus vārdus: - „Patiesība ir doma, kas vispilnīgāk saskan ar Dabu”.

Modeļi, shēmas - apraksti, attēli vai „vieliskas” dabas veidojumi, kas vienkāršotā un uzskatāmā veidā attēlo kāda objekta, sistēmas vai procesa arī iespējamo būtību. Modeļi var būt daudzveidīgi - lupatlellīte, globuss, ceļa karte, mājas plāns,, ierīces shēma, glezna, arī „kaut kā” hipotētisks skaidrojums utt.

Būtiska ir parādību un to likumsakarību noturības un mainības problēma. Noturības un mainības divvienība ir viena no pašām vispārīgākajām esamības un izziņas likumībām. Mainīgajā mēs tiecamies atklāt noturīgus, nepieciešamus, atkārtotošos sakarus un attiecsmes, noturīgajā - maiņas un attīstības tendences.

Viss plūst un viss mainās ! Viss nāk un aiziet tālumā un sākas viss no gala...

Kā viens no šādiem divvienības piemēriem ir dabā tik plaši izplatītā harmonisku svārstību (ciklu) spirālveida likumība, kad process noris cikliski, tajā pat laikā virzoties uz priekšu (un šī virzība savukārt atkal ir kāda cikla posms).

Nekāda izziņa nebūtu iespējama, ja cilvēks savā galvā ar jēdzieniem, kategorijām, likumiem utt. nefiksētu izzinātājdarbības rezultātus. Šie jēdzieni un kategorijas veido savdabīgas kāpnes, pa kurām subjekts ieiet Pasaulē, tuvodamies objektam, un reizē izdala sevi no šīs pasaules. Jāpiezīmē, ka visi šie jēdzieni, kategorijas utt. ir daudzdimensionālās Pasaules tā saucamā mentālā (domu) plāna objektīvas realitātes, starp kurām pastāv kādas noteiktas likumsakarības, kuras izziņas procesā cilvēki mēģina izzināt. Tā piemērs ir matemātikas zinātne, kas operē ar abstraktiem jēdzieniem, noskaidrojot to savstarpīgās likumsakarības tā saucamo “formulu” izskatā, kuras skolniekiem tik apnicīgi nākas iekalt un ar tām prast rīkoties !

To, ka Pasaulē pastāv kāda "kārtība" un likumi, to mēs visi zinām no pieredzes. Grūtības rodas mēģinot noskaidrot no kurienes tad šī "kārtība" rodas? Filozofiskā doma mēģina skaidrot, ka kārtība nenāk ne no kurienes, tā "dota" pašā matērijā. Izsakoties filozofiski, tā ir viena no matērijas - objektīvās realitātes - atribūtvajām īpašībām.

Atgādināsim, ka filozofiskā doma tās patlabanējā attīstības posmā par matēriju uzskata visu, kas Pasaulē objektīvi eksistē dažādos izpausmes veidos - vielas, lauki, enerģijas, informācijas, domas, apziņas, dvēseles, gari un, ja vēlaties, tad pats Dievs tas Kungs kā matērijas augstākā forma. Tādējādi tiek noņemts mūžseni pastāvošais antagonisms starp tā saucamo materiālismu un ideālismu, veidojot to tādu kā divvienību.

Izzināt Pasauli. Tas ir tik dabiski, tik nepieciešami - citādi cilvēks nemaz nevarētu pastāvēt un attīstīties. Protams, pētīdams ārpusauli, cilvēks ir iepazinis (vismaz nedaudz) arī pats sevi - atklājis un vairojis savas spējas, savus garīgos spēkus. Un tomēr zinātnes smaile bijusi vērsta uz ārpusi un galvenokārt uz dabu; cilvēku sabiedrības daudz maz nopietnai pētniecībai nav daudz vairāk par simt gadiem. Laikam ritot, Zinātnes eksponente strauji kāpj. Neatturāmi palielinas zinātnisko darbinieku un iestāžu skaits, pētījumu izmaksas; katastrofiski pieaug zinātniskās informācijas apjoms. Zinātne savā orbītā iesaistījusi ražošanu, kara lietas, sociālās attiecības, politiku. Pēdējā vietā izziņas objektu vidū palicis tikai pats cilvēks. "Cilvēkzinātne" attīstās nesalīdzināmi vājāk nekā dabas pētniecība un ir stipri atpalikusi no sabiedrības pētniecības.

Pašizziņas nepieciešamību domājoši ļaudis skaidri apzinājās jau sirmā senatnē. Sokrats, orators, filozofs, mācīja ikvienam: - *"Izzini pats sevi!"*. Pitagors pazīstams ar savu dziļo aforismu: - *"Cilvēks ir visu lietu mērs"*. Nav trūcis šādu aforismu arī jaunākos laikos. Lūk, V. Beļinska vārdi, kurus var likt par epigrāfu jebkurai grāmatai par cilvēku: - *"Cilvēks cilvēkam vienmēr bijis un būs visinteresantākā parādība"*. Bet cilvēks turpina iesākt - izvanda visu planētu, ceļ pilsētas, iegraužas atomā un tiecas neizmērojamos kosmosa dziļumos...

Teorija par pašu cilvēku nav nekāda bagātā. Tiesa gan, loģika, zinātne par "pareizas" domāšanas likumiem patlaban attīstās intensīvi, sakarā ar centieniem iemācīt domāt mašīnas. Psiholoģija vēl gaida lielus teorētiskus vispārinājumus un, kamēr zinātne nebūs noskaidrojusi domāšanas un apziņas mehānismus, tā diemžēl joprojām ir tikai tādā aprakstošā vispārējas pačalošanas līmenī. Pedagoģija šai ziņā, jāteic, vēl tikai sākas. Antropoloģija un medicīna ir empīriskas. Morāle... Teorētiskā ētika vēl nav radīta. Par estētiku var sacīt to pašu. Smadzeņu darbības un domāšanas procesu pētniecība ir visvājākais posms cilvēkzinātņu sistēmā.

Te jāietilpina arī vispārīga teorija par cilvēku. Cilvēkam, šim it kā unikālajam fenomenam, jāklūst par īpaša aplūkojuma objektu. Var te atsevišķi izdalīt cilvēcisko vērtību sistēmu. Acīmredzami vajadzīga cilvēka rīcības zinātne. Skaidrs ir viens, zinātnēm par cilvēku ar laiku būs jānostājas pirmajā vietā. Jeb, pareizāk sakot, šīs zinātnes veidos svarīgāko daļu tajā kompleksajā zinātnē, kas augstākajā sintēzē aptvers Cilvēku, Sabiedrību un Dabu. Gan jāpiezīmē, ka pašizziņa nav joka lieta -: subjektam jāklūst sev par objektu!

Izzinādams Pasauli, cilvēks netīši un neapzināti tajā iegulda kādu sava "Es" daļiņu. Objektīvais un subjektīvais tā sajaucas. Cilvēks izziņas produktos atstāj savas "pēdas" un, neko nenojauzdams, notur tās par patiesību. Dažkārt paiet veseli gadsimti, iekams teorijās izdodas uziet visādus patvaļīgus pieņēmumus. Mēs savā galvā radām ideālu pasauli pēc it kā reālās pasaules (kādu jau nu to uztveram ar saviem jutekļiem) *ģīmja un līdžības*. Taču bieži vien, jaunrades procesa pārņemti, būvmateriālu ņemam tur, kur tas vistuvāk, - tā saucamā "veselā saprāta", ierasto priekšstatu un parasto situāciju jomās.

Kopumā, Pasaulē ieejot, to uzzinot, cilvēkam vajadzīga pašizziņa - prasme kontrolēt un vadīt sevi, minimizēt kļūdas utt. Savā laikā A. Hercens rakstīja: - *"Ne zinātnes patiesības ir grūtas, bet gan cilvēka apziņas iztīrīšana no visām mantotajām*

grabažām, no visām dūņām, kas tur nosēdušās, no nedabiskā noturēšanas par dabisku, nesaprotamā par saprotamu”.

Domāšanas tehnoloģija, izziņas algoritmi, domājošās cilvēces vēsturiskā pieredze - vai nav pateicīga tēma pētījumiem ! Diemžēl pasaules izziņāšanas vēsture vēl nav sarakstīta. Vispār cilvēces kultūras vēsturē būtu obligāti jāietver nodaļa par domāšanas kultūru un tās attīstību.

Pasaules izziņā ieinteresētam domājošam indivīdam savās iekšējās nostādnēs, manuprāt, vajadzētu censties izvairīties no kategoriskiem polāriem viedokļiem - pilnīga „**jā**”, piekrītot absolūti visam, vai kategoriskā „**nē**”, visu noliedzot, nepieņemot un noraidot, abos gadījumos to darot bez jebkādiem analīzes un izpratnes mēģinājumiem. Nedz viena, nedz otra nostādne nav produktīva, jo ved uz stagnāciju. Perspektīvāka un produktīvāka ir nostādne „**varbūt**” - analītiski kompilējot visus „par” un „pret”, kā arī salīdzinot ar savu individuālo pieredzi un zināšanām.

Zinātnē visos konstruējumos jebkuru subjektīvā, “cilvēciskā” elementus tiecas izskaust, vai līdz minimumam reducēt. Tāds cilvēka būtības elements kā tā saucamā daiļrade ir visnotaļ individuāla. Dzejnieks, gleznotājs, tēlnieks šajā pasaulē ieiet caur sevi, caur savu iekšējo prizmu parāda ko vispārcilvēcisku, vispārnozīmīgu. Īsteni uz objektīvo pasauli viņš nemērķē. Viņam vajadzīgs Cilvēks kā vērtību un vērtējumu nesējs un radītājs.

Cilvēks pasauli “mēra” ar savu tikumību (rīcību, mīlestību), kā arī ar reliģiju, kad tā rodas un kamēr tā pastāv un sabiedrībai ir nepieciešama kā ētiski cementējošs un vienojošs faktors. Nākotnes sabiedrības ideālu gribētos redzēt caur Feiebaha teikto: - “*pārveidot cilvēkus no dievticīgajiem – domātājos, no dievlūdzējiem – strādātājos, no viņpasaules kandidātiem – šīspasaules studentos*”.

Pilnīgi pretēja loma zinātniskajā un mākslinieciskajā domāšanā ir arī simboliskajiem līdzekļiem. Zinātnē simbols ir informācijas kodēšanas līdzeklis, kas novērš interpretācijā jebkādu nenoteiktību un neviennozīmību. Turpretī mākslā simbols (lai arī kāda forma tam būtu) ir mājiens, kas dažādiem cilvēkiem izraisa visdažādākās jūtas un priekšstatus.

Grūtais izziņas ceļš.

Daudzus gadsimtus, kopš Demokrīta laikiem, dabaspētnieki un filozofi (ne jau visi, protams) domāja, ka apkārtējā pasaule sastāv no atomiem - sīksīkām daļiņām, kas ir mūžīgas, nemainīgas un nedalāmas. Tā saucamā matērija (viela) galu galā tika reducēta uz atomu kopumu. Un pēkšņi XIX gadsimta beigās un XX gadsimta sākumā Zinātnē notika dramatiska revolūcija.

Pēkšņi tika atklātas tādas parādības kā radioaktivitāte un rentgenstarojums, pēc tam elektroni – un arī citas daļiņas, kas ir daudz sīkākas par atomiem. Tika atklāts daļiņu masas atkarīgums no to kustības ātruma, gaismas spiediens. Šie eksperimentos konstatētie fakti nepārprotami liecināja, ka atomam ir sarežģīta struktūra un tas pats sevi sagrauj, izsviezdams kādas noslēpumainas daļiņas, izbrāzdams neredzēti varenu enerģiju.

Plīsa ne tikai uzskati par atomiem. Bruka kopā izejprincipi, uz kuriem fizika balstījās kopš Galileja un Ņūtona laikiem. Acu priekšā juka visa pasaules aina... Pazīstams autoritatīvs zinātnieks, rezumēdams stāvokli fizikā XIX gadsimta beigās, to pielīdzināja ar skaidrām debesīm. Viņš gan piebilda, ka pamalē vēl vīdot divi mākonīši: - pirmkārt, grūtības esot ar izstarojuma teoriju, un, otrkārt, nekādi neizdodoties racionāli atrisināt ētera problēmu.

Zinātniekiem likās, ka teorētiskās fizikas ēka ir uzbūvēta. Atlicis tikai novākt gruzīšus un puteklīšus. Tā likās... Bet nepagāja ilgs laiks, un nevainīgie mākonīši pārvērtās negaisa padebešos. Nogranda pērkons, kādu zinātnes vēsture vēl nezina, atdarījās debesu slūžas, gāzās aizvien jaunu fakti, hipotēzes un teorijas.

No pirmā mākonīša piedzima kvantu teorija. Maksis Planks, cenzdamies novērst izstarojuma teorijas pretrunas, izteica ideju, ka gaisma tiek izstarota un atbrīvota pa

atsevišķām porcijām - kvantiem. Alberts Einšteins, uz šo ideju balstīdamies pierādīja, ka gaisma, kas tolaik tika uzskatīta par tīru nepārtrauktību, ir diskrēta jeb graudaina - sastāv no īpašām daļiņām - fotoniem. Tā radās korpuskulāri viļņējādā gaismas teorija. Fotoniskā gaismas teorija ir apstiprinājusies eksperimentos.

No otrā mākonīša radās Einšteina relativitātes teorija. Tagad par to ir dzirdējis katrs skolēns. Klasiskā fizika vadījās no tā, ka pastāv t.s. ēters - nekustīga atskaites sistēma, attiecībā pret kuru pārvietojas visi ķermeņi, arī mūsu Zeme. Telpa un laiks tika uzskatīti par absolūtiem. Tie nebija atkarīgi nedz viens no otra, nedz arī no materiālajiem ķermeņiem. Ķermeņu masa, ko uzlūkoja kā "matērijas daudzumu", tika uzskatīta par nemainīgu. Absolūtums, nošķirtība, nemainība... No tā visa tik pašsaprotamā un uzskatāmā nācās pilnīgi atteikties.

Einšteins izveidoja jaunu pasaules ainu, kurā viss ir otrādi. Kustība relatīva, telpa un laiks arīdzan. Katrā atskaites sistēmā vajadzīgi savi lineāli un savi pulksteņi. Bērnus mācīt vienā skolā nevar: - vienmēr taču kāds nokavēsies, un turklāt katram skolēnam būs sava aritmētika un sava ģeometrija - cits citu nesapratīs.

Cits ļoti svarīgs Einšteina teorijas secinājums parāda, ka matērija (viela) un enerģija ir savstarpēji aizvietojamās. Masa (viela) nav nekas cits kā enerģijas izpausmes veids. Tēlainā traktējumā matērija (viela) ir savā kustībā palēlinājusies un "kristalizējusies" enerģija. Objektu un tātad arī mūsu ķermeņi ir enerģijas "iemiesojumi"! Šajā sakarībā tad arī veidojas jauna modernās zinātnes un pasaules izziņas nozare - *energoinformātika*. Šīs nozares aspektos cilvēkā un citos "dzīvajos" organismos norisošie fizioloģiskie un arī psiholoģiskie procesi tiek izziņāti jaunos rakursos. (Gan jāsaprot, ka šie "modernie jaunumi" ir cilvēku tūkstošgadīgās intuitīvās un empīriskās pieredzes jau "zinātniskāks" skaidrojums.)

Zinātnieki bija apjukumā. Staltā fizikālo teoriju ēka bija pārvērtusies pīšļos. Rēgojās veco principu, teoriju un uzskatu drupas. Fizikālā domāšana piedzīvoja dziļu krīzi. Likās, no rokām izslīdējusi pati matērija. "Matērija izzudusi!" izmisa dabzinātnieki, kam vairs nebija uz kā balstīt savu pasauluzskatu. "Matērija izzudusi!" triumfēja dažādi ideālisti, kas sen bija gaidījuši brīdi, kad varēs izrēķināties ar ienīsto matēriju. "Ideju drāma", vēlāk sacīis Einšteins, raksturodams ērkšķiem klāto modernās fizikas attīstības ceļu.

Daži izcili dabzinātnieki pārdzīvoja īstu tragēdiju, nespēdami savu fizikālo domāšanu pārkārtot atbilstoši jaunajiem principiem. Viņiem likās, ka zaudēts galvenais - pārliecība, ka zinātniskās teorijas mums dod objektīvu patiesību. Nevar taču šodien runāt vienu, bet rīt - pilnīgi pretēju! Šķietami zuda zinātnes atziņu loģiskā nepretrunība, bez kuras teorētiskā domāšana vispār nav iespējama. Skepticisms, neticība zinātnes atziņu spēkam - tas, ko filozofi dēvē par agnosticismu, - pārņēma daudzus dabzinātniekus. Viņi nespēja pareizi novērtēt paši savus atklājumus. Kāpēc tā notika? Cēloņi meklējami zinātniskās domāšanas vēsturiskajās īpatnībās. Klasiskās fizikas principi bija tik dziļi iesēdušies dabzinātnieku galvās, ka bija sākuši likties absolūti, ieguvuši aizsprieduma noturību... Tā ir savdabīga domāšanas inerence.

Filozofi to sauc par metafiziku. Vienpusība, neelastība, ticība absolūtībām. Bet, kad izrādās, ka absolūtību nav, šāds domāšanas tips iegrūž zinātniekus otrā galējībā - relativismā, t.i. mūsu atziņu relativitātes pārspīlēšanā, objektīvās patiesības noliegšanā. Īsti ņemot, tieksme absolutizēt neizzūd arī šeit, tikai izpaužas citā formā Agrāk pārspīlēja noturīgumu, tagad - mainīgumu.

No līdzšinējā matērijas jēdziena dabzinātnieki bija novērsušies, bet jaunu vēl nebija atraduši. Matērija nav atomu kopums, bet gan vienkārši objektīvā realitāte, kas mums dota sajūtās. „Izzudusi” nebija vis matērija, bet gan vecie priekšstati par to - tāda ir būtība. Jaunā fizika bija radikāli paplašinājusi mūsu zināšanas par matēriju, kustību, telpu, laiku.

Nu kāpēc tad izcēlās katastrofa dabzinātnieku prātos, kad zinātne ielauzās mikropasaulē? Tikai tāpēc, ka mikropasaules parādības nepakļāvās parastajiem

klasiskās mehānikas likumiem. Šie likumi taču šķita vienīgie iespējamie. Tie šķita universāli. Un kad atklājās, ka mikropasaulē Ņūtona likumi “nestrādā”, tos gluži vienkārši atmata, reizē vēl pasludinot, ka droši vien pasaule nemaz neesot izziņājama. (Tagad filozofiskā doma ir izpratusi, ka visiem likumiem, katrai teorijai katram ir sava darbības joma, kurā tie un tās ir spēkā.)

Pārvarēt ierasto priekšstatu barjeru izdevās tikai nedaudziem dabzinātniekiem. Planks, Einšteins, Bors, de Brojī, Šrēdingers, Heizenbergs, Diraks. Viņi lika pamatus jaunajam fizikālajam pasaules uzskatam. Nav jāaizmirst izcilie eksperimentētāji Kirī laulāto pāri, Rezerfordu...

Raugoties no izziņas teorijas viedokļa, dabzinātniekiem vajadzēja saprast pavisam nedaudz, proti, to, ka ikvienai teorijai ir sava joma, ārpus kuras tā zaudē jēgu. Abstraktas patiesības nav - patiesība vienmēr ir konkrēta konkrētajā jomā. Vienkārši un skaidri. Bet cik tāls bija ceļš no filozofiskajiem apgalvojumiem līdz fizikālajām laboratorijām!

Ideju revolūcijas ir labi vērot no malas. Bet kad cilvēks pats šajā procesā “iedēstīts”, vienā no tās pakāpieniem iejūgts... (Tas attiecas ne tikai uz tā sauktajām eksaktajām zinātnēm, bet arī uz sabiedriskajiem procesiem, kuros mēs katrs esam “iedēstīts un iejūgts”...) Vispār mums piemīt tieksme uz atkārtanos. Pacelties pāri savam domāšanas veidam, iemaņām, pieradumiem ir grūti un sarežģīti. Vēl jo grūtāk un sarežģītāk ir pacelties pāri vesela laikmeta domāšanas stilam, paraugiem, trafaretiem... Filozofijā šos paraugus sauc par paradigmu.

Ja katra teorija ir spēkā savā noteiktā jomā, bet teoriju radīts daudz, tad pasaules aina atgādinās mozaīku, kas veidota no dažādas krāsas stikliņiem. Vai neiznāk, ka dabzinātņu revolūcijas grauj Pasaules vienotības principu? Protams, ir pieļaujamas arī konkurējošas teorijas, dažādi uzskati par vienām un tām pat lietām. Taču Zinātnes fundamentālās teorijas nevar un nedrīkst runāt pretī viena otrai, citādi zinātne nebūtu iespējama.

Klasiskās mehānikas likumi tagad ir tikpat nevainojami kā Ņūtona laikos. Vienīgi izrādījies, ka tie ir spēkā stipri ierobežotā jomā - parasto makroskopisko ķermeņu un samērā lēnu kustību pasaulē. Var pat sacīt, ka sakarā ar kosmonautikas attīstību patlaban klasiskā mehānika piedzīvo savu otro dzimšanu.

Relativitātes teorija formulē likumus jomās un gadījumos, kad ķermeņi pārvietojas lielos ātrumos, kas salīdzināmi ar gaismas ātrumu. Kvantu mehānika atspoguļo mikropasaulē norisošo procesu diskrēto raksturu un matērijas fundamentālo daļiņu viļņējādās īpašības.

Bet visinteresantākais ir tas, ka modernās fizikas teorijas ir stingrām pārejām saistītas ar “klasiku”. Nilss Bors pirmais parādīja, ka relativitātes teorija un kvantu mehānika kā speciālu robežgadījumu ietver sevī arī klasiskās fizikas likumības. Šāds divu nevienāda vispārīguma teoriju sakars nosaukts par atbilstības principu.

Visās relativitātes teorijas formulās ir kāda raksturīga konstante - gaismas ātrums „c”. Ja kustības ātrums tieksies uz šo „c” (vispār - uz bezgalību), klasiskās fizikas vienādojumi (no formāli matemātiskā viedokļa) pāries relativitātes teorijas vienādojumos. Kvantu mehānikai raksturīga ir t.s. Planka konstante „h”. Tieši tā izteic mikropasaulē norisošo procesu diskrētumu. Ja Planka konstante tieksies uz nulli, kvantu fizikas vienādojumi pāries “parastās”, klasiskās fizikas vienādojumos.

Tādējādi klasisko un neklasisko fizikālo teoriju vienotība tiek izteikta loģiski stingri un precīzi. Relativitātes teorija un kvantu mehānika ir vispārīgākas, abstraktākas teorijas nekā klasiskā mehānika. Tām ir augstāka “izšķirtspēja”, tāpēc tās pilnīgāk un dziļāk atspoguļo matērijas uzbūves un kustības likumības.

Atbilstības princips “strādā” visdažādākajās teorētiskās fizikas nozarēs un ir izmantojama arī ārpus tās. Galu galā šis princips atspoguļo raksturīgu visas zinātniskās izziņas īpatnību. Tas ir pavediens, kas sasaista kopainā dažāda vispārīguma teorijas.

Populārajam zinātniekam Ostvaldam un viņa domubiedriem likās, ka pasaules pirmām līmenī traktē kā "spēju veikt darbu". Vai vispārinot – kādu procesu. Bet mums zināmie procesi ir dažādi - mehāniski, termiski, ķīmiski, elektriski, magnētiski, psihiski un droši vien vēl kādi.) Enerģija nezūd, enerģija pārvēršas: tā ir gan nepārtraukta, gan dalāma. Visur enerģija - un tikai. Mūžīgā kustība, spēku rotaļa, vizuļi un maiņas. Mēs pazīstam tikai enerģiju, jo tikai tā vienīgā iedarbojas. Pasaules ainu var izveidot caurcaurēm enerģētisku - spilgtāku, smalkāku par tupo mehānisko ainu. Tāda ir "enerģētiskuma" loģika. Matērija atkal bija gāzta, bet uz tukšā troņa steigšus celta Viņas Augstība Enerģija. Termins „enerģija” ir nācis modē, to nu lieto visi, kam nav slinkums, jo taču gudri, pusemistiski, toties „zinātniski” izklausās ...

Šodienas filozofiskajā domā enerģijai arī ir atrasta sava vieta Pasaules koncepcijā. Enerģija ir viena no matērijas izpausmes formām kādā daudzdimensionālās Pasaules vienā no tās dimensijām. Uzskata, ka ikviens objekts vai process eksistē un specifiski izpaužas visās šajās "dimensijās". Tādējādi arī šie atbilstības princips "lietas ir sakārtotas".

Pesimiska atkāpe. Ne velna, nekas nesakārtojās ! Taisni otrādi - jo vairāk ko uzzinām (jeb iedomājamies, ka uzzinām), jo tā „bilde” kļūst aizvien neskaidrāka un tumšāka. Katrs it kā atbildētais jautājums izsauc gūzmu neskaidrību un rada daudzus jaunus jautājumus uz kuriem kaut cik jēdzīgas atbildes vismaz pagaidām grūti atrast. (Var jau sevi mierināt, ka izziņas process ir bezgalīgs un tāda ir tā būtība ...)

Piemēram, mums ikdienā tik pierastās un it kā pašsaprotamās elektriskās strāvas būtība. Tādā vienkāršotā modelī elektrisko strāvu traktē kā „vielisku” daļiņu - elektronu (vai arī ar citu daļiņu - jonu) plūsmu. Elektriskā vada sasilšanu (vai kvēldiega sakaršanu elektriskajā kvēlspuldzē vai siltuma rašanos elektriskajās sildierīcēs) skaidro kā berzes efektu elektroniem spraucoties cauri vielas molekulu džungļiem. Taču ar to „berzēšanos” ir kā ir. Atbilstoši patlabanējam atoma uzbūves skaidrojošam modelim, tas praktiski ir viens liels „tukšums”. Relatīvie attālumi atoma iekšienē ir tik lieli, ka par nekādu „berzēšanos” nevar būt runas. Laikam jau siltumenerģiju nevarētu tik vienkārši interpretēt kā sekas no molekulārās kustības radītā sadzīviskajā izpratnē tik pašsaprotamā „berzēšanās” sasiluma efekta.

Eksperimenti rāda, ka elektriskā strāva plūst gandrīz vai ar gaismas ātrumu. Elektriskā vada otrā galā, kas atrodas simtiem kilometru attālumā no tā sākumgalā, elektriskā strāva sāk plūst praktiski momentāni, to ieslēdzot vada sākumgalā. Ja elektrisko strāvu traktējam kā daļiņu (elektronu vai jonu) plūsmu, tad rodas pretruna ar Einšteina relativitātes teoriju pēc kuras, daļiņas ātrumam tuvojoties gaismas ātrumā, tās masai ir jākļūst turpat vai bezgala lielai.

Aprēķini rāda, ka elektrona pārvietošanās ātrumi atoma iekšienē ir tik lēni, ka kāds konkrētais elektrons vada otrā galā varētu nokļūt tikai pēc daudziem gadiem. Un vispār var teikt, ka skatot lielos mērogos, tie elektroni nekur neplūst. Šodienas elektrotehnikā visplašāk izmanto tā saucamo maiņstrāvu, kad elektriskās strāvas virziens periodiski mainās (no desmitām līdz miljoniem reižu sekundē atkarībā no maiņstrāvas frekvences). Tātad tie elektroni vispār nekur nepaspēj „aizplūst” un tie tikai „kratās” atoma iekšienē ! Taču elektriskā vada otrajā galā tur esošie elektroni tūdaļ sāk šo „kratīšanos”. Než kā viņi to dabū „zināt”, ka tas ir jādara ? Laikam jau ar to gandrīz gaismas ātrumu saņem kādas „komandas”, jeb filozofiski runājot, līdz tiem nonāk tā saucamā „informācija”, kuras jēdziens ieņem ļoti nozīmīgu vietu Pasaules procesu skaidrojumos un izpratnē. Tātad, pa elektrisko vadu plūst nevis elektroni, bet gan šī pusnoslēpumainā informācija ! Bet vai šī „informācija” būtu tā pati „elektriskā enerģija”, kas mums dara tik daudzus tik vajadzīgos darbus un procesus ?

Citā skaidrojošā modelī uzskata, ka elektriskā enerģija plūst nevis pa vadu (to, ka tur nekādi elektroni vai kas cits visticamāk neplūst, jau izspriedām), bet gan elektromagnētiskā lauka izpausmē telpā ap šo vadu, un tas vads ir vajadzīgs tikai lai būtu pie kā „pieturēties” un enerģija plūstu vajadzīgajā virzienā. (Bet kādēļ tad ap elektriskajiem vadiem ir nepieciešams izolējošais slānis ?) Tā arī īsti nav skaidrs kas tā „elektrība” tāda ir un ko tā „ziemā ēd” ? Tā laikam ir tas, kas „sit pa pirkstiem” ! Un vispār - kas tā „elektriskā enerģija” īsti ir un ar ko tā atšķiras no citiem enerģijas veidiem ? Un atkal vispār - ko īsti nozīmē „enerģijas” jēdziens ? Vispārējā filozofiskajā traktējumā enerģija ierosina un uztur kādus procesus. Bet procesi Pasaulē ir visvisādi. Varbūt būtu jārunā par kādu vispārēju universālu enerģiju ?

Un ja nu sākam runāt par informāciju, tad tā ir kategorija no augstāku dimensiju „smalkās pasaules” par kuru mēs vēl ne velna nezinām un tikai konstruējam visādas filozofiskas spekulācijas.

Tā nu redzam, ka ar to Pasaules izziņu iet kā pa celmiem, lai kādus skaidrojošos modeļus arī izgudrotu, agri vai vēlū izrādās, ka tie nav tie īstie...

Krājas faktu monblāni.

Ne jau visas zinātnes lappuses bijušas tik efektīgas. No revolūcijas līdz revolūcijai vilkušies gadu desmiti. Krājušies fakti, pamazām nobriedušas jaunas idejas... Jāteic, bez šīm “klusajām evolūcijām” nebūtu bijis arī to “verdošo” situāciju, kas vispirms izpelnās ievērtību. Jebkurā jomā revolūcijas seko evolūcijām.

Faktu krāšanās process dažkārt izvērsas dramatisks sakarā ar visādām tīri „cilvēciskām vajībām”. Ja kādi fakti radikāli atšķiras no izplatītajiem un pierastajiem, tad pašsaprotama bija to nepieņemšana vai pat noliegšana. „Tas tā nevar būt, tāpēc, ka nevar būt!” Tā vai nu ir novērojuma kļūda, vai kaut kāda sagādīšanās! Vai arī saistās ar vērtētāja – eksperta tīri savtīgām emocijām. Nu, piemēram, kādam slavenam zinātnes „spīdeklim” - augsti titulētam akadēmiķim, nākas izvērtēt kādu kārtējo neparastu vai pat paradoksālu faktu, kura esamība runā pretī viņa zinātniskajām koncepcijām un tā atzīšana nozīmētu, ka visām viņa teorijām, sarakstītajām gudrām grāmatām, disertācijām un tituliem ir nulles vērtība! Protams, ka tas „neiet cauri” un šis nepatīkamais fakts tiks „norakts” vai pat „pazudis”... Tādas „vēstures” bieži vien tika piedzīvotas paleontoloģijas zinātnēs, vērtējot aizvēsturiskus izraktoņu kaulus. Ir gadījumi, kad mēģinot sariebt vai izjokot zinātniekus, visādi „paradoksāli” fakti tiek safabricēti un tad „piespēlēti” zinātnu spīdekļiem. Kaut vai tepat Latvijā „Mazsalacas meteorīts”, kurš beigu beigās izrādījās visai it kā cienījamas un solīdas firmas mārketinga triks. Visu sugu jefiņiem bija lielu lielais prieks un „norēciens” par „kruto” joku, kas tā atsvaidzināja pelēcīgo un apnicīgo ikdienu. Būtībā tas vairs nav nekāds „humors” vai nevainīgs joks, bet ir kvalificējams vai nu labākajā gadījumā kā nekaunīgs huligānisms vai sliktākajā gadījumā - kā jaunprātīga noziedzība.

Atsevišķa problēma ir dažādās okultās, reliģiskās un ideoloģiskās, gribētos teikt, apmātības, kurās no kādiem „dievišķiem”, „kosmiskiem” avotiem nākušo (visādos „čeningos”, „spiritismos” un tamlīdzīgās izdarībās iegūto), diženu „Skolotāju”, „Meistaru” autoritatīvi vēstīto bez iebildumiem ir „jātic uz vārda”. Šādas dažādas „apmātības” ir ļoti dzīvīgas un plaši izplatītas. Var jau ironiski pafilozofēt, ka attīstība taču esot pretstatu cīņa un ka pretstati ir attīstības dzinējspēks...

Dabzinātnes vēsturē skaidri saskatāmi šādi periodi, kad dominējusi empīriskā domāšana. Tā līdz XIX gadsimta vidum dabzinātne savos pamatos bija vācēja un apkopotāja. Daba tika pētīta pēc principa: - no punkta uz punktu, no parādības uz parādību. Vāca faktus, tos pārbaudīja un klasificēja. Izstrādāja grandiozas sistēmas, par kuru piemēru var noderēt Karla Linneja radītā augu sistemātika. Bieži vien par šādu klasifikāciju pamatu izvēlējās nebūtiskas pazīmes, teiksim, zieda putekšņlapu un augļentiņu skaitu.

Šī dabzinātnes “piezemētība” veidoja īpašu domāšanas tipu un izziņas metodi, kas nosaukta par metafiziku. Šķītrums, nevis sakars; miers, nevis kustība; atkārtotāšanās, nevis attīstība; saskaņa, nevis pretrunīgums; pakāpenība, nevis lēcieni; riņķis, nevis spirāle - to, lūk dabā redzēja metafiziķis. Būtu gan aplam sacīt, ka viņa pasauluzskats būtu galīgi kļūdainš. Viss, ko pamanīja viņa sapratne, dabā tiešām bija sastopams. Taču viņš neredzēja galveno, ar ko dzīvo Pasaule, - nespēja izprast Sakaru, Kustību, Attīstību. Aiz kokiem neredzēja meža.

Bet darbs - cīņa par faktiem - ritēja plašā frontē. Cik daudz aforismu par faktiem radies: - “Fakti ir stūrgalvīgi”, “Fakti ir zinātnieka gaiss”... Skaidrs ir viens: fakti vienmēr būs mūsu zināšanu pamats.

Neliela atkāpe. Vispār - jāsāk šaubīties par faktu un objektīvās realitātes savstarpējo atbilstību. Klasisks piemērs: Izrādās, ka tādas objektīvas – fiziskas realitātes kā „varavīksne” tajās debesīs nemaz nav, bet pastāv tikai dažādi „apstākļi” (ūdens pilieni daudzums, forma, izvietojums, Saules gaismas krišanas un skatītāja redzes leņķis) kuru informatīvā iespaids kombinācijā rezultātā mūsu smadzenēs rodas ilūzija par varavīksni. Bet to taču vienlaikus „redz” daudzi jo daudzi cilvēki! Tātad faktiski neeksistējošu

mūsu smadzeņu ilūziju mēs uztveram kā neapstrīdamu objektīvu faktu ! Nez' kā tad sastāv ar daudziem citiem pašsprotamiem un neapstrīdamiem „faktiem”, objektīvajām un t.s. virtuālajām realitātēm ?

Stundas un dienas, dienas un gadus, gadu desmitus... Nepārtraukti, nelokāmi, kamēr pietiek spēku. Zinātnieks, tāpat kā dzejnieks nespēj šķirties no savas stihijas. Viņš var runāt par blakuslietām, risināt citus uzdevumus, taču kaut kur dvēseles dziļumos briest nozīmīgas domas. Pienāk laiks, un tās realizējas formulās, rasējumos, monogrāfijās. Zinātnieka darbā ir daudz rožainu cerību un rūgtu vilšanos, enerģijas uzplūdu un negulētu nakšu noguruma. Pa akmeņainām takām - uz mirdzošām virsotnēm. “*Per aspera ad astra !*” Caur ērkšķiem - uz zvaigznēm !

Viss jau reiz ir bijis ...

Atklājumu atkārtošana - vienreizēja, divreizēja utt. – pasaules izzināšanas vēsturē ir ļoti izplatīta parādība. Protams, kopumā izziņas gaitu veicināja ražotājspēku attīstība, garīgās kultūras līmenis un citi faktori. Nevarēja, piemēram, sengrieķi uzbūvēt atomelektrostaciju vai aizlidot uz Mēnesi. (Arheoloģiskos atradumos, kas attiecas uz ļoti seniem posmiem gan var atrast objektu paliekas, kas ir adekvātas mūsdienu tehnoloģijām, piemēram, elektrobaterijas vai mehāniskas skaitļojamās ierīces)

Bet cik daudz uz objektīvā fona izaug nejauša un neparedzēta ! Vienus atklājumus gaida gadu desmitiem ilgi, otri rodas agrāk par tiem “ierādītajiem” termiņiem vai tie ir tik “pāragri”, ka laikabiedri un paši atklājēji lāga nesaprot ko ar tiem iesākt, neizprot atklājuma jēgu un nozīmi, trešos vienā un tai pat laikā atklāj vairākas reizes. Nepieciešamais izpaužas nejaušajā, kas to papildina pavisam negaidītā veidā. Daudziem nācies piedzīvot, ka viņu atklājumi atduras pret aklu neizpratnes sienu, tiek uzņemti vēsi vai pat naidīgi.

Diferenciālrēķinus un integrālrēķinus apmēram vienā laikā patstāvīgi atklāja Ņūtons un Leibnics. Neeiklīda ģeometriju cits no cita neatkarīgi izstrādāja N. Lobačevskis (Krievija), J. Boljaji (Ungārija) un K. Gauss (Vācija). Enerģijas nezūdamības likumu piecu sešu gadu laikā dažādi zinātnieki atklāja vismaz piecas reizes (R. Maijers, Dž. Džouls, H. Helmholcs, V. Grovs, L. Koldings). Evolūcijas teoriju parasti saista ar Č. Darvina vārdu, taču pie analogiskiem secinājumiem bija nonācis arī viņa tautietis un laikabiedrs A. Volless. 1905. gadā A. Einšteins un A. Puankarē viens no otra neatkarīgi nonāca pie idejām, kas nosauktas par relativitātes teoriju. (Tiesa, Puankarē neizprata savu atvedinājumu “fizikalitāti”.) Iedzimtības matemātiskās likumības pirmais noskaidroja G. Mendelis, bet tās tika aizmirstas, līdz H. de Frīzs tās atklāja no jauna.

Bet cik daudz dublēšanās bijis tehnisko izgudrojumu jomā ! Lokomotīves, tvaikoņi, aeroplāni... Otrreizēja *velosipēda izgudrošana* pat iegājusi parunā. Gandrīz vai visa zinātnes un tehnikas vēsture dubultojas ! Varbūt tas drošuma labad ? Drīzāk tas ir tāpēc, ka pats zināšanu process nav optimizēts. Tiesa, gaidīt, ka tiks optimizēta visas pasaules zinātne... nu diez kas nav ! Pagaidām tas nav izdarāms. Optimizēt zinātniskās jaunrades procesu visas Domājošās Cilvēces ietvaros, iespējams, radīsies tikai nākotnē.

Idejas dubultojas ne tikai “paralēlslēgumā”, bet arī “virknes slēgumā”. Grāmatas tiek rakstītas no grāmatām, atzinies kāds domātājs. Teorijas rodas no teorijām - gan ar labojumiem, protams, ar rokādēm un tamlīdzīgi. Tukšā vietā nerodas itin nekas. Izejmateriāls ir vajadzīgs. Absolūti jauns vārds zinātnē tiek pateikts ļoti reti.

Izziņas mērķis ir patiesība, bet tas nepavisam nenozīmē, ka izziņas procesā ir gūtas vienas vienīgas patiesības. Lielum lielā daļa ideju, ko zinātnieki izvīrējuši dažādos laikos, ir izrādījušās maldīgas. Iznāk, ka zinātnes vēsture ir galvenokārt maldu vēsture. Laiks un pieredze atsijā neadekvātus pieņēmumus un atstāj to, kas atbilst objektīvajai pasaulei.

Patiesība un maldi nekad mums nerādās tīrā veidā. Parasti tie tik cieši savijas viens ar otru, ka izšķirt tos neizdodas uzreiz, bet gan tikai pēc gadiem un pat gadsimtiem. Patiesība nav gatavu jebkurā laikā un vietā noderīgu ražojumu noliktava. Tas ir *p r o c e s s*, subjekta bezgalīga tuvošanās objektam - pakāpeniska iegremdēšanās pasaulē, ieiešana tajā.

To, kas bija licies absolūts un negrozāms, vēlāk atmeta kā kaut ko pirmatnēju, naivu, visnotaļ peļamu. Tā, piemēram, fizikā ilgu laiku valdīja teorija, ka pastāv siltumradis - īpašs šķidrums, kas "atbildīgs" par visām siltuma parādībām. XIX gadsimta vidū konstatēja, ka siltuma pamatā ir haotiska molekulu kustība, un siltumraža koncepcija tika nodota senlietu muzejā. (Gan piebildīsim, ka siltuma izplatība ķermenī līdzīgi kāda šķidrums plūsmi labi saskaņojās ar praktiskajām izjūtām, kamēr skaidrojums, ka siltums rodas un izplatās molekulām "berzējoties" izklausās naivs... Taču būtībā nekāda „berzēšanās” nenotiek, jo jebkura viela taču ir „liels tukšums” un vielas daļiņas savstarpēji atrodas „milzīgos” attālumos !)

Tomēr siltumraža koncepcijas ietvaros tika formulētas pirmās termodinamikas pamatidejas uz kurām balstās jo daudzi zinātnes postulāti.

Bet matērijas atomiskuma ideja? Ģeniālas nojausmas, kas bija tālu apsteigušas eksperimentālās iespējas, tajā bija cieši savijušās ar strupceļā vedošām koncepcijām, kuras iedibināja priekšstatus, ka atomi ir nemainīgi un nedalāmi. Šīs koncepcijas izrādījās maldīgas, taču pat tajās bija sava patiesība. Zināmā nozīmē atoms - kā vismazākā ķīmisko elementu daļiņa - patiešām ir nedalāms. Nevar ņemt puscilvēku, nevar pārdalīt atomu uz pusēm, nepazaudējot tā kvalitāti.

Patiesībai un maldiem kā visām loģiskām kategorijām, kas kustas polāros pretmetos, ir absolūta nozīme tikai ļoti ierobežotā laukā. Ārpus šī lauka tie kļūst relatīvi un pat var pāriet viens otrā. Protams, nevajag arī uzskatīt, ka šī relativitāte ir absolūta. Šķirtne starp patiesību un maldiem, lai cik tā kustīga, nekad neizzūd.

Zinātnē patiesība vajadzīga - tas ir skaidrs. Taču gadās, ka dzīvē ir izdevīgāk lolot ilūzijas, apmierināties ar puspatiesību, mierināt sevi ar tukšām cerībām.

*Par zemas patiesības tumsu
Man dārgāks pacilājošs māns*

(A. Puškins)

Par to arī rakstījis dzejnieks. Patiesība var būt cilvēkam skarba, pat nežēlīga. Tikai stiprs cilvēks spēj skatīties tai acīs. Viņš smagu pārbaudījumu priekšā nedrebēs.

Patiesība cilvēkam ir dziļi cilvēciska. Ir objektīvas patiesības - tā ir zinātne. Šeit patiesību plurālisms nav pieļaujams. Bet ir arī subjektīvas, tīri cilvēciskas patiesības.

Ikvienam ir kas savs, neatkārtojams, savas personiskās dvēseliskās vērtības - meklējumi un atradumi. Tās nevar ne pret ko apmainīt, ne ar ko izmērīt. Citādi nav individualitātes.

Matemātika ir tāda valoda, kurā Cilvēks var sarunāties ar Dabu. Matemātikas nozīmi pasaules izzināšanā grūti novērtēt par augstu. Protams, formulu un vienādojumu valoda nav vienīgais cilvēka un dabas saskarsmes līdzeklis. Ar dabu "sasaukties", tās "dvēselē" ielūkoties mēs varam arī mākslas tēlos. Pastāv vēl daudz citu iespēju (apcere, meditācija). Taču matemātika ļauj izveidot visai precīzu pasaules ainu, ko galu galā var pārbaudīt ar "pulksteni un lineālu", t.i. dažādos instrumentālos mērījumos.

Pitagorieši skaitli uzskatīja par lietu būtību. Viņi pirmie principā atskārta esamības kvantitatīvo un kvalitatīvo likumsakarību nozīmi un, sava atklājuma pārņemti, skaitli "nolika" pasaules pamatā. Pasaules norišu plūdamā pitagoriešu skolas domātāji bija saskatījuši noturīgas attiecsmes, kas izteicamas ar skaitļiem. Ir izveidojusies tāda pusmistiska empīriskā zinātne, kā *numeroloģija*, kurā, izmantojot skaitļu un jēdzienu sasaistības, mēģina izprast daudzdimensionālās Pasaules mentālo (domu jomas) plānu likumsakarības. Skaitļa jēdziens iegāja filozofijas

pamatjautājumu orbītā. Skaitli sāka uzskatīt par ko primāru attiecībā pret pasauli. A. Hercens, kas dziļi pazina un augsti vērtēja antīko filozofiju, par pitagoriešiem rakstīja :

“No fenomenālās esamības mainības viņi uztvēra p a s t ā v ī g u a t t l e k s m l , un tā tiešām valda pār visu esošo” .

Matemātiskā pasaulapcere, ko nodibināja pitagorieši un kas jaunākajos laikos bagātīgi attīstās, tieši tāpēc arī saglabājusies visus gadsimtus, ka tajā ir kas dziļi paties...

Izziņas gaitā cilvēku galvās noris sarežģīti procesi un uztveres transformācijas. Pasaule tajās neatspoguļojas vienkāršu īstenības kopiju veidā. Šis process stipri atšķiras, piemēram, no Zemes virsas kartografēšanas. Ģeogrāfiskai kartei jāatspoguļo tas, kas ir dabā. Neko “savu” pievienot Zemes virsas modelim tai nav atļauts. Ar mūsu apziņu ir pavisam citādi.

Cilvēka apziņa ne tikai atspoguļo objektīvo pasauli bet sevī arī to rada. Savā galvā mēs palaikam radām arī ko tādu, kā īstenībā nemaz nav, un pēc tam šos mūsu smadzeņu darbības produktus objektivizējam, proti, sākam uzskatīt par realitāšu atspoguļojumiem. Zinātnē tā rodas abstrakcijas un superabstrakcijas, bet mākslā - mākslinieciskā izdoma. Ernests Hemingvejs ļoti filozofiski izteicies runādams par mākslas patiesību :

“Patiesība vajadzīga tik augstā līmenī, lai izdoma , kas smelta dzīves pieredzē, būtu patiesīgāka par pašiem faktiem.

Un vēl saka, ka cilvēks nevarot pārspēt pats sevi ! *“Ko nevar celt, to nevar nest!”* Cilvēks visu pasauli pārrada no jauna - gan dabā. (Hm..., tā daba drīzāk tiek pamatīgi pieķēzīta un izvarota !) Lūk, par ko vajag rakstīt filozofiem. Mikrokosma arhitektūra, realitātes pārtapšana fantāzijā, pasaulu dzimšana apziņas dziļēs, “viesuļi zem galvas kausa”, kā izteicās Viktors Igo.

Domāšanas alkīmija

Tāpat kā visam pasaulē, arī domāšanai ir forma un saturs. Forma ir domāšanas loģiskie likumi. Tie nodrošina visu domāšanas operāciju formālo pareizumu. Šī ir domāšanas procedurālā puse, ko var pilnīgi formalizēt, t.i. attēlot ar noteiktu kārtulu komplektu – varētu teikt, ar domāšanas algoritmu. Vēsturiski tas izrādījies vienkāršāk nekā atveidot domāšanas saturisko pusi. Formālās loģikas pamatus izstrādāja jau Aristotelis, izcilākais sengrieķu domātājs. Aristoteļa siloģistiku (siloģismi ir slēdzienu kārtulas) mēs lietojam arī tagad.

Modernā formālā loģika ir ļoti plaša atziņu joma, kas strauji attīstās. Tā ir simboliskā loģika, matemātiskā loģika, kur, pārtulkota mūsdienīgā valodā, savu vietu ieņemt arī Aristoteļa siloģistika. Vispār zinātne par „pareizu domāšanu” attīstās, diferencējās, aug plašumā un dziļumā.

Tāpat, kā tas ir ar “algebrām” un “ģeometrijām”, pastāv dažādas “loģikas” : divvērtību loģika, vairākvērtību loģika, varbūtiskā loģika, topoloģiskā loģika, novērtējumu loģika un citas (tādā pushumoriskā aspektā - arī sieviešu loģika...). Katra zinātne ir lietišķā loģika. Ikvienu teoriju ir “uzmaukta” uz kāda loģiskā pamata, un, lai īstenību tā atspoguļoti iespējami adekvāti, ļoti svarīgi ir atrast tieši to “loģiku”, kas atbilst objektīvajām likumībām.

Sarunvalodā loģiskas kļūdas sastopamas bieži. Uz šī pamata rodas šķietamas domstarpības, ķildas, apvainojumi. Vai otrādi : - juceklis izskatās pēc argumentēta pierādījuma, apzināti meli tiek nomaskēti par patiesību, aizspriedumainība - par objektivitāti.

Jautājums par domāšanas pareizumu nav tik vienkāršs, kā liekas sākumā. Viens - kas ir mums pierasto lietu un parādību pasaule ? Te loģika ir vienkāršāka : - daļa mazāka par veselo, viens plus viens ir divi, cēlonis izsauc sekas. Mikropasaulē jau ir pavisam citādi rēķināšanas likumi.

Piemēram. Ja elektronam "pieskaita" pozitronu (šī reakcija nosaukta par anihilēšanos), rezultātā it kā dabūjam nulli. Elektrons un pozitrons ir „vieliskas” daļiņas, bet "izejā" mums rodas gaismas kvanti. Viela izzudusi - pārvērtusies gaismā.. (Pareizāk sakot - pārveidojusies citā matērijas izpausmes formā.) Jeb, citādi izsakoties, "vieliskā" aritmētika, pēc kuras esam pieraduši visu rēķināt, šeit acīmredzami neder, jo tā nerēķinās ar tādu iespējamību, ka saskaitāmie var pārvērsties kādās citās substancēs.

Patlaban ir visai izplatītas un par perspektīvām atzītas zinātnisko teoriju izveides metodes - aksiomatiskā un principu metodes.

Aksioma ir kas tāds, ko nevajag pierādīt. Jeb precīzāk, tāda tēze, ko attiecīgajā teorijā pieņem bez pierādījumiem. Paradokss : - zinātnē visam jābūt pierādītam, pamatotam, bet, lūk, aksiomas pieņemam bez pierādījumiem - "tāpat vien" !. (Piemēram, visu, kas notiek Pasaulē, nosaka Dieva griba... Tam ir tikai nešaubīgi jātic un viss !) Un turklāt tās mēs ieguldām teorijas pamatos ! Iznāk, ka visas teorijas pati būtība, kvintesence, paliek ārpus pierādāmības loka. Taču būtu aplam apgalvot, ka aksiomas ir nepierādītas vai, ka tās vispār nevajag nekādi pierādīt.

Tiek mēģināts skaidrot, ka aksiomas un principi bez pierādījumiem tiek pieņemti tikai attiecīgās teorijas ietvaros. Matemātiskas aksiomas ir tik vienkāršas, acīmredzamas, neapstrīdamas, kā īpašu pierādīšanu neprasa, taču aiz tām, galu galā, ir gadsimtiem ilga cilvēces pieredze. (Hm, savā laikā uzskats, ka Zeme ir plakana un ap to griežas Saule, bija pašsaprotams un aiz tā bija gadsimtu pieredze!...)

Ja grib, itin visam var atrast vienkāršu, acīmredzamu un pat šķietami adekvātu shēmu. Acīmredzamības fenomens ir ļoti noturīgs. Lai to iedragātu vajadzīgi gadu simti un pat tūkstoši. Geocentriskā pasaules sistēma, kuru saista ar Ptolomeja vārdu, no sengrieķiem sasniedza pat vēlo renesansi. Acīmredzamība, kas celta teorijas rangā. Lai to varētu nodot muzejā, bija jānāk tādiem ģēnijiem kā Koperniks, Galilejs, Ņūtons.

Saule uzlec un noriet... Šaubu ne mazāko. Fakts. Bet aiz fakta ir pats interesantākais - tā interpretācija...Heliocentriskā pasaules aina ir tikai jauna labi pazīstamu parādību interpretācija.

Jāpiebilst, ka teoriju aksiomatizēt ir ļoti sarežģīti. Vajag taču atlasīt tādas aksiomas un principus, no kuriem varētu pēc loģikas kārtulām atvedināt visas dažādās sekas, kas pieder pie attiecīgās jomas. Turklāt mēs ar nolūku atlasām tikai tās īpašības, kas mūs interesē, visas pārējās atstādami neievērotas. Mēs daudz ko iegūstam, bet tikai tāpēc, ka daudz ko arī atļaujames zaudēt.

Izvēlēdamies aksiomas, principus un citas izejtēzes, zinātnieki intuitīvi tiecas pēc tā, ka šo sākotnējo pieņēmumu skaits būtu iespējami mazāks. Kāds tam iemesls ? Celniekiem zināms : jo masīvāki pamati, jo drošāka visa ēka. Šeit viss otrādi. Jo mazāk sākotnējo pieņēmumu likts teorijas pamatā, jo tā "stiprāka". Proti, var gadīties, ka kopā ar izejtēzēm teorijas pamatā tiek ieguldīti kādi patvaļīgi pieņēmumi, kurus tūlīt neizdodas pamanīt. Jo izejtēžu mazāk, jo mazākas arī šīs briesmas un jo lielāka varbūtība, ka teorija būs adekvāta. Bez tam katra izejtēze jeb premisa nes sev līdzī kādus ierobežojumus. Tātad, jo mazāk sākotnējo pieņēmumu, jo vispārīgāka ir teorija. Bet pēc vispārīguma tiecas ikviens teorētiķis.

Tam, ka izejtēzes nepieciešami rūpīgi atlasīt, pirmais uzmanību pievērsa viduslaiku domātājs Viljams Okams. (Viņš sacīja, ka "būtības" nevajag radīt vairāk, nekā nepieciešams.) Atšķelt nost iespējami vairāk, lai izejpremisu skaits būtu minimāls. Šī prasība nosaukta par "Okama asmeni". Vēlāk Ņūtons šo pat domu izteica citos vārdos : - "Daba ar cēloņiem nešķiežas".

Izziņas „rēģi”

Izcilais pagātnes filozofs Bēkons norāda, ka mūsu izziņu smagi māc mums neredzama nasta, no kuras jāatbrīvojas. Šī nasta, tā saucamie "rēģi", ir spriedumu subjektivitāte, aizspriedumainība, no pagātnes mantoti maldīgi jēdzieni un sistēmas,

un vēl daudz kas cits. Bēkons bija saskatījis četrējādus rēgus : - Cilts, Alas, Tīrgus un Teātra rēgus.

‘Cilts’ rēgi dibinās paša cilvēka dabā, ciltī vai pašā cilvēku dzimumā. Cilvēka prāts ir pielīdzināms nelīdzenam spogulim, kas, piejaukdams lietu dabai savu dabu, atspoguļo lietas izkropļoti un izķēmoti. Lietu daba nekad mums nav dota tīrā veidā. Mēs tai piejaucam savu, cilvēcisko dabu. Atdalīt vienu no otras katrā konkrētajā gadījumā nav viegli. Taču ir svarīgi to izprast principā.

Subjektīvo ideālistu pozīcijā apkārtējā Pasaulē mēs atrodot vienīgi to, ko paši agrāk tur esot ielikuši. Tādā sevī noslēgtā pasaulē cilvēku pārņem šausmas - viņu žņaudz nost Cilts rēgs, kas neļauj izrauties ārā no tīras subjektivitātes. Arī brīvos plašumos cilvēks jūtas kā cietumā, jo viņu tur gūstā sev pašam iedvestais mazvērtības komplekss, kas liedz adekvāti izzināt pasauli.

Alas rēgi ir atsevišķa cilvēka maldi. Proti, ka ikvienam bez visam dzimumam piemītošajiem maldiem ir arī sava īpaša ala, kas sašķeļ un izkropļo “dabas gaismu”. Katrs cilvēks skatās uz pasauli caur sava rakstura, domāšanas veida, savas intelekta un kultūras bagāžas prizmas, caur savas personīgās gaumes, simpātiju, interešu utt. acenēm. Runājot tehnikas valodā, var sacīt, ka ikvienam cilvēkam ir sava “filtru”, “transformatoru”, “detektoru” sistēma, kas diezgan stipri izkropļo primāro informāciju, kura nāk no ārpusaules.

Tīrgus rēgus rada saziņa. Vārdi tiek nostādīti pēc pūļa saprašanas. Tāpēc prātu apbrīnojamā veidā apsēduši slikti un bezjēdzīgi vārdu nostādījumi. Definējumi un skaidrojumi, ar kuriem pieraduši bruņoties un sevi aizsargāt mācītie vīri, neko nelīdz. Vārdi izvaro prātu, visu sajauc un ved cilvēkus uz neskaitāmiem tukšiem strīdiem un iztulkojumiem. Vārds, ar kura svētību dzimusi doma, kļūst par jauno garu; kā lietuvēns tas spiež cilvēku, jau iepriekš nosacīdams viņa domu gaitu. Atsacīties no pierastajām vārdu un citu zīmju nozīmēm nav viegli. Bet vēl grūtāk ir pārkārtot iedibinājušos jēdzienu (zinātne) un tēlu (māksla) sistēmu, grozīt domāšanas stilu.

Pastāv visbeidzot Rēgi, kas cilvēku dvēselēs iemājojuši no dažādiem filozofijas dogmatiem, kā arī no ačgārnajiem pierādījumu likumiem. “Mēs tos saucam par Teātra rēgiem, jo uzskatām, ka, cik daudz ir pieņemto un izgudroto filozofijas sistēmu, tik arī ir iestudēts un nospēlēts komēdiju, kas tēlo izdomātas un mākslīgas „pasaules.” Te Bēkons ierindo visu, kas zinātnē iedibinājis tradīciju, lētīcības, autoritāšu ietekmes utt. dēļ.

Pār mūsdienu domātājiem līdinās vēl viens rēgs - Lielo Ātrumu rēgs. Ko tas nozīmē ? Liekas neapšaubāmi: lai tiktu līdz laikmetam, vajag daudz braukāt, izmantojot modernus satiksmes līdzekļus, operatīvi atsaukties uz visiem efektīgajiem notikumiem, īsāk rakstīt, ātrāk domāt. (Bet saka arī tā : - solī ejot, var redzēt vairāk nekā skrienot...)

Nevairosim rēgus. Būtībā runa ir par izziņas procesa pretrunīgumu., kuram ir daudz dažādu izpausmju. Pasvītrosim ko citu. Cilvēka prāts līdz šim ir atradis iespējas, kā šīs pretrunas atrisināt, kaut nedaudz ticis galā ar savām augšanas slimībām

IZZIŅAS METODES UN BARJERAS

Pastāv konkrētu uzdevumu risināšanas algoritmi, bet vai var runāt par pašas izziņas algoritmiem? Par izziņas metodēm, kas garantē, ka tiks gūti jauni rezultāti ? Zinātnē ir daudz izziņas metožu, bet garantiju, ka kāda no tām attiecīgajā gadījumā būs rezultatīva, neviens jums nedos. Izziņas metodēs grūtāk orientēties nekā izziņas rezultātos. Paradokss ! Varētu taču likties, ka jābūt otrādi. Iekams ko ražo, vispirms jānoslīpē ražošanas tehnoloģija !

Būtu ļoti nesaprātīgi un pašos pamatos pretrunīgi gaidīt, ka kaut ko tādu, kas līdz šim vēl nav bijis, izdosies radīt citādi nekā ar pagaidām vēl neizmēģinātiem līdzekļiem. Patiesi jauno var atklāt vienīgi ar jaunām, līdz šim nepazīstamām metodēm.

Nekādas universālas "ierīces", ar kuru varētu "ievākt" patiesību nav un nebūs. Atklājumu mašīna ir tikpat fantastiska lieta kā mūžīgais dzinējs vai laika mašīna.

No XVIII gadsimta franču domātāja Šarla Monteskjē teiktā aforisma - "*Zinātnes uzdevums ir meklēt atšķirību līdzībā*". It kā vārdu spēle, bet aiz tās - dzelmes : tāpatības un atšķirības dialektika.

Daba neko neražo vienā eksemplārā; arī sabiedrībai raksturīga "masveida ražošana". Meklē radniecīgām parādībām kopīgo pamatu, kopīgās pazīmes (īpašības un attieksmes - izvēlies tās būtiskākās !), un tu nonāksi pie likuma, pie zinātniskas klasifikācijas.

Piemērs, kas kļuvis par līdzību. Ābols krīt no zara (pieņemsim, ka tā tiešām ir bijis), un Ņūtons šeit saskatīja spēku, kas ir identisks tam spēkam, kurš notur orbītās planētas. Parādībām, kas ir šķietami tālas viena otrai, tika atrasts kopīgs saucējs ! Tā radās gravitācijas likums - viens no fundamentālākajiem dabas likumiem.

Tika pārvarēta "atšķirības barjera". Cik gan reižu zinātnei ir nācies sturmēt šo barjeru ! Daudzus gadsimtus absolūts šķīta dzīvās un nedzīvās dabas pretstats.. Galu galā izrādījās, ka dzīvie un nedzīvie ķermeņi sastāv no vieniem un tiem pašiem ķīmiskajiem elementiem un citām matērijas daļām, bet atšķiras tikai pēc veida, kā no tiem organizēties attiecīgais ķermenis.

Bet atkal nelaime. Tūlīt aiz "atšķirības barjeras" slien "tāpatības barjera", un nereti tas, kuram izdevies pārvarēt pirmo barjeru, lauzis kaklu pie otrās. "Tāpatības barjera" ir nespēja vienādajā saskatīt atšķirīguma momentu, kuram bieži vien ir izšķiroša nozīme. (Cilvēkiem visiem ir rokas, kājas, acis, ausis, galvas, domas...) Rezultātā tiek ignorēta parādību kvalitatīvā specifika, kas saistīta ar īpašo veidu, kā no izejelementiem organizējas kopums. Kibernētika konstatējusi, ka mašīnās, dzīvajos organismos un sabiedrībās noris principā vieni un tie paši vadības procesi. Kritusi vēl viena "atšķirības barjera". Sistēmas ir kvalitatīvi atšķirīgas, bet kibernetiski tās ir identiskas, jo šajā aspektā tiek pētītas ar vienām un tām pašām metodēm.

Mašīnas sākušas risināt uzdevumus, rēķināt, spēlēt šahu, tulkot, komponēt, dzejot. Skaidrs - mašīna atbilstoši savai iekšējai programmatiskai organizēšanai, domā ! Kibernētika pārvarējusi "atšķirības barjeru", taču priekšā stāv "tāpatības barjera".

Pastāv uzskats, ka mašīna nav apzināšanās un izzināšanas subjekts, mašīna nejut un nesajūt, tajā nav nekā "garīga", nekādu ideju, nedz jēdzienu. Mašīnai nav iztēles, fantāzijas, īstas jaunrades. Mašīnai nav personības, viņa nav vēstures subjekts... Bet, vai tas nav tikai laika jautājums un cilvēks agri vai vēlu tiks nocelts no tā dievišķuma pjedestāla, kurā viņš snobiskā iedomībā ir pats sevi uzcēlis ? Izzaigai ielaužoties daudzdimensionālās pasaules augstākajos, to starp mentālajos plānos, iespējams nāksies radikāli pārskatīt līdzšinējos "veselā saprāta" diktētos uzskatus.

Cilvēka personību, viņa individualitāti, neatkārtojamību nevar nedz ieprogrammēt, nedz arī ar ko ārēju izmērīt. Cilvēkam ir tiesības palikt sev pašam, radīt savā dvēselē īpašu pasauli, kas nav reducējama ne uz kādu citu. (Ai kā gribas sev paturēt „dievišķuma” oreoli !)

Zinātne visā meklē kopīgo, vienojošo. Un to arī atrod - gan Zemes, gan Kosmosa mērogos. Un pasaule tādēļ nekļūst nabagāka, tās krāsas nebālē, blāzma neizdzies. Ja mēs neapgūsim mākslu atšķirt un pielīdzināt, analizēt un sintezēt, pasaules aina mūsu uztverē deformēsies un bruks. Atšķirīgo noturēsim par vienādo, bet vienādo - par atšķirīgo, Tiešas sekas tam ir *lāpīšanās, pievilksana aiz matiem*, nosacītības, vardarbība pret faktiem.

Daudz kas ir atkarīgs arī no cilvēka individuālā domāšanas rakstura. F. Bēkons šai sakarā rakstīja: - *“Visvairāk un šķietami vispamatīgāk prāti attiecībā uz filozofiju un zinātnēm atšķiras lūk ar ko. Vieni prāti ir spēcīgāki un noderīgāki, kur lietās jāpamana atšķirības, citi - kur jāpamana lietu līdzība.”* Vieni sliecas uz analīzi (mēdz sacīt - analītisks prāts), citi uz sintēzi; vieni visam pārāk uzticas, citus grauž skepse; vieni ir pārlieku loģiski, citiem trūkst paškritikas, vēl citiem...

Izmēģinājumu un kļūdu metode. Senākais pasaules apgūšanas un izziņāšanas paņēmiens. Dabiskākais, vienkāršākais un universālākais. To lietoja jau tad, kad tikko sāka rasties pirmās zināšanas; un tas “strādā” arī tagad, kad zinātne ir kļuvusi par vienu no svarīgākajām cilvēka darbības nozarēm. Izmēģinājumu un kļūdu metodi mēs plaši lietojam gan ikdienas dzīvē, gan dažādos eksperimentos un teoriju veidošanā.. Ar šo metodi darbojas nupat piedzimušais cilvēkbērns apkārtējās pasaules izziņā. Viņa „bagāžā” taču ir tikai dzīvības saglabāšanas instinkti un nākamā temperamenta iezīmes. Mēs meklējam, mēģinām, cenšamies, kombinējam, lāgojam, skaņojam; ja neiznāk - pārtaisām, pārveidojam, no sākuma vai beigām visu atkārtojam, meklējam neatlaidīgi, pacietīgi - līdz atrodam. - *Heirēka!*

Pasauli, kas mums apkārt, var pielīdzināt milzīgam, bezgalīgam labirintam. Sākumā - nekādu lociju, nekādu ceļvežu. Mērķis ir atšifrēt labirintu, tikt no tā laukā, Ariadnes pavediens? Bet neviens to cilvēkam nav sagādājis. Ko darīt? Vajag tieši “darīt”! Izmēģināt dažādus variantus, meklēt izeju - pagaidām uz labu laimi. Tikai neturēt rokas klēpī! Darboties!

Ja cilvēks grib sasniegt kādu mērķi, viņš lemj un rīkojas. Protams, izvēlēdamies līdzekļus, spēku pielikšanas “punktus”, laiku utt., viņš neizbēgami šur un tur kļūdīsies. No kļūdām mācāmies! Tā ir veca, labi zināma patiesība, kas attiecas tieši uz izmēģinājumu un kļūdu metodi. Mācīdamies no kļūdām, mēs iegūstam pieredzi. Rodas pārliecība, ka mērķi sasniegsim. Iespējamo operāciju loks (ja tas nav bezgalīgs) pakāpeniski sašaurinās, izredzes aug, noskaņojums ceļas. Un beidzot - atrisinājums uziets!

Zinātniekam - eksperimentētājam vai teorētiķim - cik gan variantu izskata viņš, iekams atrod vajadzīgo risinājumu!? Ideāls ir gadījums, kur izmēģināti visi iespējamie varianti. Ķīmiķi (alkīmiķi!) daudzus gadsimtus uz labu laimi būrās savās piedūmotajās laboratorijās. Mērķis - iegūt filozofu akmeni. Līdzekļi? Sadalīja visu, kas bija sadalāms, un savienoja visu, kas bija savienojams. Einšteins četrdesmit mūža gadus ziedoja vienotās lauka teorijas izstrādāšanai, bet nekādus iepriecinošus rezultātus neguva.

Paskatieties Puškina vai Tolstoja melnrakstus. Izmēģinājumi izmēģinājumu galā. Pat ģēnijiem vai ik rinda ar kauju jāizcīna. Bet cilvēka dvēselē? Cik daudz lielu un mazu izmēģinājumu un kļūdu, cik daudz neveiksmju un sakāvju nav mūsu dzīves ceļos! Mēs to nemaz neskaitām - tas taču tik parasti! Atceramies tikai tās kļūdas, kas mums un mūsu tuvākajiem dārgi maksājušas.

Klauvēt pie Dabas noslēpumu durvīm cilvēks neiemācījās uzreiz. Var bungot pa labi un pa kreisi, bet nevienas durvis neatdarīsies. Vajag klauvēt ar izjūtu, jēgu un pauzēm! Vispirms pašam ir jāapjēdz - ko tad mēs vēlamies uzzināt? Kādi jautājumi mūs interesē? Tam jābūt skaidram jau iepriekš. Kaut vai aptuveni. Tātad vispirms mums jāiemācas jautāt.

Māksla uzdot jautājumus strauji pilnveidojusies, un nu jau pasaule sāk gurt zem cilvēku izvīrīto jautājumu smaguma:

*Ko jautāt ir tik daudz, -
Vien atbildi kas dos?*

(O. Haijams)

Zinātnei attīstoties, katrā nozarē pamazām izveidojušās savas pētījumu un meklējumu metodes. Bet tas nepavisam nenozīmē, ka, to vai citu uzdevumu risinot, mums vairs nav nepieciešams izmēģināt desmitiem un simtiem variantu, modeļu un

pieeju. Periodiski jāpārlūko, t.i., ar jauniem izmēģinājumiem jāpārvērtē arī tādas problēmas, kas šķiet jau sen un turklāt pilnīgi un pamatīgi atrisinātas. .

Atrodums ir ne tikai tas, kas tieši atrisina izvirzīto uzdevumu, bet arī tas, kas sekmē tā atrisināšanu. Tagad lielas zinātniskas problēmas tiek risinātas, spēkus apvienojot.

Katrai problēmai zinātnē ir sava vēsture. Un te ir svarīgi ne tikai panākumi, bet arī neveiksmes. Jautājumu "cerīgo" risinājumu loks pakāpeniski sašaurinās. Beigu beigās kāds laimīgi uzbūvē ēkai jumtu, vai pabūvē tai solīdus pamatus. Atklājums izdarīts !

Mēdz sacīt, ka nekļūdās tas, kurš neko nedara. Pirmkārt, tā ir abstrakcija: neko nedarīt nevar - cilvēka nebūs. Otrkārt, tas, kurš neko nedarītu vai pēc tā tiektos, būtu rīkojies gaužām aplami. Cilvēka aktivitāte visās materiālās un garīgās dzīves jomās ir augstākā esamības vērtība. Domas kūtrums ir slimība, kas pazudina cilvēka intelektu.

Par analogiju un tās nozīmi izziņā. Dzīvē mēs analogiju izmantojam ik uz soļa. Nonākuši situācijā, kas līdzīga kādai jau pazīstamai situācijai, mēs rīkojamies pēc principiem, kas derējuši tajā. Priekšmetu vai parādību analogijas pamatā ir īpašību un pazīmju kopība. Ja kādas kopības, analogiskuma, nebūtu un katra parādība būtu stingri individuāla, pasaule cilvēka prātam nebūtu izziņāma.

Pirmais, uz ko mēs drīkstam cerēt, cits ar citu sazinādamies, ir mūsu galvās un dvēselēs norisošo procesu analogiskums. Domu un jūtu spēks, to virzība un pārējais var atšķirties, bet ... visi esam cilvēki !...

Par to, kāda nozīme analogijām zinātniskajā izziņā zinātniekiem ir dažādi un pat pretrunīgi viedokļi. Vieni ir par, citi - pret. Slavenais XVIII gadsimta franču filozofs Denī Didro rakstīja: - *"Fizikā visas mūsu zināšanas balstās tikai uz analogiju, - ja, sekām esot vienādām, mēs nedrīkstētu domāt, ka vienādi ir arī cēloņi, - kas tad notiktu ar šo zinātni ?"* Ludvigs Bolcmans izteicās, ka *"izziņa nav nekas cits kā analogiju meklēšana"*.

Bet ir arī pilnīgi pretēji vērtējumi. Jau Avicenna rakstīja, ka analogija *"var saistīt uzmanību un iedvest šaubas, bet ne pierādīt neapšaubāmību"*. Un pavisam asi izteicies A. Hercens : - *"Neviens neķeras pie analogijas, ja var skaidri un vienkārši izsacīt savu domu"*. Stingri loģiski taču ne priekšmetam, ne arī jēdzienam nav daļas, vai tie ir vai nav kaut kam līdzīgi - tas, ka divas lietas ar dažādām pusēm ir līdzīgas viena otrai, vēl nedod pietiekamas tiesības secināt, ka ir vienādas nezināmās puses.

Kam taisnība ? Iespējams, ka dažādi domātāji izteikušies par dažādiem vienas un tās pašas problēmas aspektiem. Analogija ir viltīga lieta. Var nepamanīt, kur tiešām ir līdzība, toties bieži vien mums analogija rādās tur, kur tās nav. Pseidoanalogijas mūs novirza no ceļa, kas ved uz jautājuma atrisinājumu, tās rada nevajadzīgas asociācijas, maldīgus priekšstatus. Acīmredzot ir jāievēro piesardzība: - nevajag nedz pārsteigties ar avansiem topošām teorijām, nedz arī avansu došanu nokavēt.

Varbūt sevišķi sarežģītas ir vēstures analogijas. Tur nu visu sugu ideologiem ir plašs dažādu spekulāciju lauks. *Tam, kurš neatceras pagātni, lemts to pārciest vēlreiz !*, sacījis kāds prātnieks. Bet, ja kāds sadomātu par jaunu nospēlēt lielās vēsturiskās traģēdijas, iespējams viņš kļūtu par nožēlojamas komēdijas vai farsa inscenētāju.

Pētnieki konstatējuši, ka secinājumiem pēc analogijas mēs apzināti vai neapzināti izmantojam desmitiem dažādu shēmu. Lūk, strukturālas analogijas piemērs - planetārais atoma modelis. Saules vietā atoma kodols; planētu vietā - elektroni. (Atbilstoši senindiešu filozofiskajam principam - "kā augšā, tā apakšā un otrādi !") Taču šī analogija ir ļoti attāla. Atomā darbojas elektriskie spēki, kvantiskas likumības - gandrīz viss citādi.

Dažkārt analogijas ienāk prātā pašas no sevis - tās dedzīgi uzņem, tām labprāt tic. Ielūkosimies aviācijas vēsturē. Kā uzbūvēt lidmašīnu, kas lidotu līdzīgi putnam ?

Jāuzbūvē putna līdzinieks - ar vēcināmiem spārniem. Un tādas paraugus būvēja. Tikai tie "atsacījās" lidot.

Ir arī cita veida analogijas. Mēs visas parādības, ko novērojam nedzīvajā dabā, labprāt tulkojam savu jūtu, emociju, noskaņojumu un pārdzīvojumu valodā. Tulkojam pēc analogijas likuma. "Jūra smējās" (Gorkijs). "Zvaigznes raugās lejup" (Kronins). Tas ir antropomorfisms, t.i., nedzīvās dabas un dzīvnieku pielīdzināšana cilvēkam. Īpašs analogizēšanas veids. Seno ticējumu palieka vai nepieciešams domāšanas paņēmiens? Acīmredzot gan viens, gan otrs.

Patiesības meklējumu ceļš ir grūts un pretrunīgs. Liela nozīme te ir speciālistu diskusijām un tajās pielietotajai argumentācijai. Ar diskusiju un argumentācijas prasmi daudziem arī „diez kas nav”, it sevišķi pārgudriem it kā „filozofiem”, kuri vairs nemaz neprot vienkāršā sakarīgā valodā runāt bez bagātīgas visādu svešvārdu gūzmas un plāpāšanas „riņķi un apkārt”, beigu beigās tā arī neko konkrēti nepasakot (tas pat tiek uzskatīts par tādu kā oratora talantu...) Sevišķi uzskatāmi tas krīt acīs pasekojot modē nākušās dažādās televīzijas diskusijās dzirdam kā dalībnieki bieži vien izmanto daudz grūtu vārdu, lai pateiktu to, ko iespējams pateikt arī daudz vienkāršāk. (Laikam lai „paspīdētu” ar savu it kā intelektuālītāti un erudīciju...) Sarežģīti argumenti parasti noder tādiem, kas mēģina izlocīties no nepatīkamiem jautājumiem uz kuriem nevar vai negrib sakarīgi atbildēt. Bet tie arī apgrūrina skaidru domāšanu. Patiesības meklējumos skaidras domas ir pilnīgi nepieciešamas.

14. gadsimta sākumā kāds angļu mūks mēģināja līdzēt šajā ziņā. Viņu sauca Viljams Okams (par viņu jau nesen runājām) un viņš Oksfordas universitātē studēja teoloģiju. Studiju laikā viņam radās tādas domstarpības ar profesoriem, ka universitāte bija jāatstāj, pirms viņš spēja izglītību pabeigt. Visu atlikušo mūžu viņš brauca no klostera uz klosteri un rakstīja grāmatas, kas guva lielu ievērību.

Viljams Okams, protams, bija kristietis, un daudz kas no viņa rakstītā veltīts Dievam. Bet viņu aizrāva arī loģika, par kuru bija rakstījis Aristotelis. Okama uzskatīja, ka cilvēkiem jāliek lietā saprāts un jāpaļaujas uz savām maņām, lai izprastu, kas notiek sabiedrībā. Viņš it īpaši gribēja kaut ko mainīt tajās sarežģītajās diskusijās, kas notika universitātēs un klosteros. Tāpēc viņš izstrādāja likumu, kam bija jāatvieglo dzīve gan diskusiju dalībniekiem, gan arī tiem, kas gribēja saprast citu teikto.

Likumu varētu definēt šādi: - *Ja tev kaut kas jāpierāda, tad jālieto tikai tie argumenti, kas ir pilnīgi nepieciešami!* Vai arī: - *„Nav jāmeklē nekādi sarežģīti skaidrojumi, ja var iztikt ar vienkāršiem un pašsaprotamiem argumentiem!*

Te nu parādās „Okamas asmens” abpusējais griezīgums un vienkāršoti primitīvā izmantojumā var „iebraukt totālās auzās”! Jebkam var rast „pašsaprotamu” skaidrojumu: - „Tā ir Dieva griba un tā Kunga ceļi ir neizdibināmi!

Zinātnē arguments bieži vien ir kaut kas tāds, ko pētnieks ir ievērojis, - tas var būt matemātisks aprēķins vai eksperimenta rezultāts. Reizēm uz to, ka zinātniekam ir taisnība, var norādīt ļoti daudz dažādu pierādījumu. Tad ir svarīgi izslēgt visu lieko, lai zinātniekam pašam un tiem, kas viņa darbu lasīs, galvā nerastos sajukums.

Svarīgākais taču ir zinātnieka sakāmais, nevis tas, vai šis sakāmais tiek daiļrunīgi pateikts. Okama likums joprojām lieti noder patiesības meklējumos. Studenti to iemācās universitātē un domājoši zinātnieki nepārtraukti lieto Likumu bieži pazīst arī kā „Okama asmeni” Nosaukums cēlies no tā, ka Viljams Okams izmantoja šo likumu, lai diskusijās atšķeltu visu lieko. Varbūt nav nemaz tik grūti saprast, kāpēc viņš kļuva nepopulārs!

Viljams Okama nomira 1349. gadā, diemžēl tikai 49 gadu vecumā. Cik gan daudz viņš vēl būtu varējis dot! (No 1348. gada līdz 1350. gadam visā Eiropā miljoniem cilvēku mira no slimības, kuru dēvēja par melno nāvi jeb mēri. Tā nogalināja trešdaļu Eiropas iedzīvotāju un miljoniem cilvēku arī citās zemēs. Nelīdzēja arī Dieva lūgšanas un visādas reliģiskas ceremonijas...)

Ekstrapolācijas paradoksi

Kad cilvēks sastopas ar jaunu parādību, kas jāizskaidro, viņš izmēģina, vai uz to nav attiecināms kaut kas no līdzšinējām zināšanām. Nezināmo mēs cenšamies izskaidrot ar zināmo, pirmo reducēt uz otro. (Tādā pushumoriskā aspektā - ko nesaprotamu mēģinām izskaidrot, pamatojoties uz kaut ko vēl nesaprotamāku !) Bieži vien zinātnieki atklādami kādas likumības, absolutizējuši tās, "iznesuši" tālu ārpus robežām, kurās tās ir spēkā.

Vai tie visi ir ekstrapolēšanas veidi ? Tāpat ekstrapolēšana var būt "likumīga" un "nelikumīga"? Daudzos gadījumos nezināmais tiešām ir reducējams uz zināmo, turpretī citos gadījumos ir ar to asā pretrunā. "Likumīgā" ekstrapolēšana ir viena no izziņas metodēm. Jebkura ekstrapolācija ir "atļauta" ekstrapolējamā apgabala attiecināmības robežās. Bet tur jau ir tā nelaime, ka mēs nevaram zināt, kur šīs robežas iet un vai vispār tādas ir.

Mēs, piemēram, uzskatām, ka gravitācija ir vispārēja īpašība - ķermeņi cits citu pievelk. Šeit ekstrapolācijām robežu nav. Bet līdz tam laikam, kad Einšteins radīja vispārīgo relativitātes teoriju, valdīja uzskats, ka gravitācija vienmēr un visur precīzi pakļaujas labi zināmajam Ņūtona likumam. Einšteina teorija Ņūtona likumu būtiski koriģēja. Un turklāt Einšteins parādīja, ka gravitācijas spēkus var interpretēt kā telpa laika liekuma sekas.

Vispārīgās relativitātes teorijas pamatojumā ir gadījumi, kur darīšana ar lieliem telpas un laika apgabaliem, kaut gan tās efekti ir pamanāmi arī Saules sistēmas robežās. Lai būtu kā būdams, ir noskaidrojies, ka Ņūtona gravitācijas likumu nedrīkst ekstrapolēt uz lieliem Visuma apgabaliem.

Cik daudz gan zinātnes vēsturē nav bijis nedibinātu, nelikumīgu ekstrapolāciju ! Vienīgais pamats tām bijusi dabiskā vēlēšanās maksimāli vienkāršot situāciju, ar vienu atslēgu atslēgt visas durvis, ar vienu formulu aptvert visu Pasauli.

Pastāv kvalitatīvi atšķirīgi matērijas strukturālie līmeņi, grūti samērojami mērogā. Pastāv lielais un mazais, un katrā no tiem rit sava dzīve, darbojas savi īpaši likumi. Tomēr zināmā nozīmē visas esamības formas ir savā starpā līdzīgas. Gan mazais ar lielo. Gan nejaušais ar nepieciešamo. Gan redzamais ar neredzamo. Visas lietas eksistē reāli - šai ziņā tās ir pilnīgi vienādas. Bet tālāk sākas atšķirības. Un te ir svarīgi neatstāt nepamanītas kvalitatīvās pārejas, kur stingri jāpārbauda visas ekstrapolācijas.

Zinātniskai domai attīstoties mikropasaulē "ietransportēja" klasisko mehāniku, paskatījās, ka neder, un veda laukā. Bet nepamanīja, ka viss netiek izvests. Runa ir par cēlonības principu, kā to saprata klasiskajā fizikā. Zinātnieki labprāt runā par cēloni un sekām. Tiem fizikā ir tik liela nozīme, ka tie pat ieguvuši savu īpašu nosaukumu - *kausalitāte* jeb cēlonība. Ikdienas dzīvē cēlonība darbojas itin visur. Cēlonību identificējam ar otro terminamikas likumu. Bet klasiskā mehānika uz mikropasauli nav attiecināma. Kvantu fizika pierādīja, ka uz atomiem cēlonība neattiecas. Tas, kas notiek ar elektroniem un atomkodoliem, vienkārši notiek „pats no sevis”. Elektroni pārlec no vienas „atomčaulas” uz citu pilnīgi bez jebkāda iemesla. Urāna atomi izdala alfa daļiņas, un neviens iepriekš nevar pateikt, kad tas notiks. Un daudzi zinātnieki secināja, ka cēlonības princips, vismaz mikroparādību jomā, ir bankrotējis. Kļūda ir tā, ka mikrofizikai gribēja uzstiept tai neraksturīgu, tīri mehānicisku cēlonības izpratni. Klasiskās mehānikas pretenzijas uz universalitāti vairs netika atzītas, tomēr cēlonību traktēja pa vecam. Ir jāizveido sarežģītāks un nepierasts, kas atbilstu mikropasaules specifiskām likumībām. Jāpiedāvā nevis šauri specializētu mehāniskās cēlonības principu, bet gan cēloņsakara ideju vispār.

Kvantu fizika izdarīja vēl divvainākus atklājumus. Jo izrādījās, ka nebija pat pārliecības, kur atomi un to daļiņas galu galā atrodas ! Likumu, kas nosaka, ka nav iespējams skaidri pateikt, kur kas atrodas, sauc par Heizenberga nenoteiktības principu. Likums nosaukts Vernera Heizenberga vārdā, viņš to atklāja 1927. gadā.

Kvantu fizika ir tik pārsteidzoša, ka grūti noticēt, ka tā, atbilstoši ikdienas pierastajai un pašsaprotamai loģikai, varētu būt patiesa. Bet visi pēc 20. gadsimta 20. gadiem veiktie eksperimenti pierāda, ka īstenībā viss sakrīt : - Visums ir tik dīvains !

Kādu brīdi fiziķi uzskatīja, ka eksistē tikai dažas elementārdaļiņas - protoni, neutroni un elektroni. Tad parādījās neutrīno, mezoni, pitoni un diezgan kas vēl. Atomteorija, kas kādu laiku bija it kā samērā vienkārša, pēkšņi kļuva ļoti sarežģīta. 20. gadsimta 50. gados arvien grūtāk bija saskatīt kopsakarību starp visām šīm elementārdaļiņām. Kad kaut kas tāds notiek, zinātniekiem rodas aizdomas, ka viņi pašos pamatos nav sapratuši fenomenu, kuru, kā viņiem pašiem šķita, pilnībā pārzināja.

Daudzi fiziķi sev uzdeva jautājumu, vai tikai nav dažu vēl mazāku „ķieģelīšu”, kurus, kopā saliekot, veidojas par tiem lielākas atomdaļiņas. 1964. gadā amerikāņu fiziķis Marijs Gells-Menns uzskatīja, ka atradis „ķieģelīšu ķieģelīšus”. Viņš tos nosauca par *kvarkiem* un apgalvoja, ka vajadzīgi tikai seši dažādos veidos kopā salikti kvarki, lai radītu lielāko vairumu daļiņu, kuras tā laika zinātnieki pazina.

Sākumā teorija balstījās uz matemātiskiem aprēķiniem, bet tagad eksperimentos ir pierādījies, ka kvarki tiešām eksistē. Iespējams, ka visas elementārdaļiņas Visumā sastāv tikai no divpadsmit elementārķieģelīšiem. Seši no tiem ir kvarki un seši - kādas ļoti vieglas daļiņas. Viena no šīm vieglajām daļiņām ir elektrons. Tomēr ne visi fiziķi ar to ir mierā. Daži prāto, vai kvarki un vieglās daļiņas nesastāv no vēl sīkākiem gabaliņiem, varbūt Visumā ir tikai viena veida „ķieģelīši.”

Pašlaik zinātnē ir daudzas ārkārtīgi dīvainas teorijas (gan pareizāk tās būtu saukt par hipotēzēm), dažas pat tik savādas, ka pat kvantu fizika nobāl. Daudzi uzskata, ka 21. gadsimts nāks ar vēl lielākiem apvērsumiem. 20. gadsimta 50. gados kādam studentam vaicājuši, kā viņš jūties, klausoties slavenā Alberta Einšteina lekciju. Students atbildējis: - „*Tas bija lieliski. Viss, kam pagājušajā nedēļā ticējām, vairs neatbilst patiesībai !*”.

Pagājušā gadsimta 20-tajos gados fiziķi sāka ielauzties noslēpumainajā un paradoksu pilnajā subatomisko daļiņu pasaulē. Jo zinātnieki vairāk cenšas noskaidrot situāciju, jo ar aizvien vairāk nepierastiem paradoksiem un parādībām nākas sastapties. Beigu beigās zinātniekiem nācās secināt, ka šī paradoksālā mikropasaule ir tā būtiskā pamatne uz kuras turas visa mūsu izjūtās “reālajā” makropasaule.

Tā piemēram, var eksperimentāli parādīt, ka gaisma ir kādu daļiņu plūsma. Nedaudz izmainot tā pat eksperimenta apstākļus, savukārt var parādīt, ka gaismai ir viļņveida daba. Izriet secinājums, ka gaismas “aprakstam” nākas izmantot gan korpuskulāro, gan viļņu koncepciju. (Bet varbūt 100% taisnība nav ne vienai, nedz otrai, bet īstenībai daudz tuvāka ir kāda cita trešā koncepcija ?)

Īstenībai daudz maz atbilstoša gaismas izplatīšanās teorija neeksistēja līdz pat 1865. gadam, kad angļu fiziķis Džeimss Klerks Maksvels spēja apvienot vienā divas atsevišķas teorijas, ar kuru palīdzību tolaik aprakstīja elektriskos un magnētiskos spēkus.

Kā kuriozu, kas raksturo „sabiedrības attīstību pa spirāli”, var pieminēt, ka Maksvella teorija, kas ir gūlusies elektrodinamikas zinātnes pamatos, no tālaika kolēģiem tika ne tikai izsmieta, bet uzskatīta arī par „viltus zinātni”. Speciāla Karaliskā Komisija cīņai pret „kaitīgiem izdomājumiem”, kas grauj vispārzināmās „dievišķās” patiesības, pat speciāli salasījās uz sesiju, ne jau lai iepazītos ar zinātnieka darbu (neesmu to lasījis, bet zinu, ka draņķis !), bet lai konstatētu faktu ka tādas „blēņas” Maksvels noziedzīgi ir vēstījis no profesora tribīnes.

Saskaņā ar Maksvella vienādojumiem no diviem laukiem sastāvošā elektromagnētiskā laukā var eksistēt viļņveidīgas perturbācijas, kas izplatās ar pastāvīgu ātrumu - līdzīgi viļņiem uz dīķa virsmas.

Ja viļņa garums (t.i. , attālums starp blakus esošo viļņu „mugurām”) ir no dažiem centimetriem līdz vairākiem desmitiem vai simtiem metriem, tad mums ir darīšana ar tā saucamiem radioviļņiem. Viļņi ar īsāku viļņa garumu ir pazīstami kā infrasarkanie („siltuma”) viļņi (viļņa garums - līdz centimetra desmit tūkstošdaļām). Mums redzamās gaismas viļņu garums ir tikai centimetra četrdesmit līdz astoņdesmit miljondaļas. Vēl īsāks viļņa garums ir ultravioletajiem un rentgena viļņiem, kā arī tā saucamam gamma starojumam. Vispār - pēc jau izsenais populāriem un izplatītiem filozofiskajiem viedokļiem visai matērijai ir viļņveida tās izpausmes daba.

Plašākā interpretācijā tiek veidota Visuma koncepcija, balstoties uz principu “abi / un”. Zinātnieki to dēvē par *komplementārisumu* (papildinātības princips).

Makss Planks parādīja, ka siltums izstarojas nevis vienmērīgi, bet gan diskrētu porciju (viļņu paketes) veidā, kuras zinātnieki vēlāk nosauca par *kvantiem*. Einšteins uzskata, ka ne tikai siltuma, bet arī visa elektromagnētiska enerģija tiek izstarota ne tik vien kā viļņi, bet arī kā Planka atklātie kvanti. Šos gaismas kvantus zinātnieki tad nu uzskata par tā saucamām “daļiņām” (korpuskulām). Patlabanējā zinātnes un izziņas posmā tas izskatās kā paradokss - daļiņas, ko pieņemts uzskatīt par “blīviem” objektiem, izrādās, ka ir “paketēs noblīvēta” enerģija !

Iedziļinoties aizvien dziļāk Pasaules dzīlēs, mēs aizvien vairāk sākam apjēgt, ka Visums nebūt nav veidots no “cietiem un *materiāliem* celtniecības blokiem”, kā to iedomājās ņūtoniskā fizika. Meklējot matērijas (vielas) uzbūves strukturālās pamatdaļiņas, tika atklāts “lērums” tā saucamo elementārdaļiņu, kuras gan par elementārām var dēvēt visai nosacīti. Mūsdienās zinātnieki nosliecas uz viedokli, ka subatomārā līmenī “matērija” vairs neeksistē (!), bet tai ir tikai eksistences “tendence” (!). Katra konkrētā daļiņa veidojas no enerģijas un tā var pārtapt citos veidojumos. Kur un kā tas noris tā saucamajos „dabiskajos” apstākļos vēl nav skaidrs, taču šis process notiek pastāvīgi.

(Atgādināsim ka terminoloģijas neprecizitātē dažkārt rodas neskaidrības un pārpratumi. Sākotnēji ar terminu “matērija” saprata ko tādu, ko var jutekliski “aptaustīt”. Viss pārējais - neredzamais un noslēpumainais tika pieskaitīts tā saucamai “smalkai pasaulei”. Patlabanējā Pasaules izziņas attīstības posmā matērijas jēdziens ir daudz plašāks - tas sevī ietver būtībā visu, kas pasaulē objektīvi eksistē. “Aptaustāmās” uztveres līmenī eksistējošo matēriju tad definē par “vielu”.)

Mūsu “vecā labā” ķermeniskā pasaule ar determinētiem dabas likumiem mūsu uztverē pārvēršas viļņveida daļiņu un to savstarpējo iespaidu un attiecību pasaulē. Visums jau izskatās kā enerģētisku struktūru dinamiska nedalāma sistēma. Ja tas ir tā, tad mēs ikviens ar saviem un sevī notiekošajiem dažādiem procesiem esam šī Visuma neatraujama un ar to cieši saistīta sastāvdaļa. Tādēļ jebkāds izziņas process ko veiktu pētāmo objektu aplūkojot atrauti no Pasaules mijiedarbīgajiem energoinformatīvajiem procesiem, labākajā gadījumā būs neprecīzi

Pasaules izziņas procesos nākas sastapties ar daudziem it kā paradoksiem uzskatiem, viedokļiem un arī vēl neizskaidrojamām parādībām. Tā piemēram pastāv viedokļi par Pasaules uzbūves daudzdimensionalitāti un tajā norisošo procesu varbūtīgo daudzvariantību. (Par to mēs runāsim nedaudz vēlāk)

Ja kādu realitātes izpausmes fenomenu ņemsim par izejas punktu, tad no tā var atvasināt veselu zinību nozari. Un šī nozare būs iekšēji nepretrunīga un vairāk vai mazāk veiksmīgi atainos vienu no realitātes izpausmēm. Veselas zinātnes teorētiskajai pamatošanai ir nepieciešami tikai daži līdz galam neizprasti, bet reāli eksistējoši fakti. Tā tad arī rodas visādas pusmistiskas un mistiskas zinību nozares, kas pēdējā laikā ir kļuvušas tik populāras. Un nevar tās apstrīdēt tikai tādēļ vien, ka tās it kā runā pretī “veselajam saprātam” un ikdienas pieredzei. (Tā “normāla cilvēka” uztvere nepieņem Einšteina relativitātes teorijas apgalvojumus, ka ķermenim pārvietojoties mainās gan tā masa un izmēri, gan laika tecējums !)

Piemēram kvantu fizika balstās uz dažām nepierādāmiem postulātiem (t.s. pamatpatiesībām). Tie ir nepierādāmi tādēļ, ka paši ir zināšanu pamatfaktori.. Kvantu

fizikā mikropasaules objekts “uzvedas” vienos gadījumos kā kāda daļiņa, bet citos gadījumos kā kāds vilnis. Zinātnieki šādu duālismu nespēja interpretēt, tādēļ to pieņēma kā esību, kā aksiomu. Kvantu fizikas postulāti apvieno realitāšu dažādās izpausmes. Nu apmēram tā. kā kad jau tajā populārajā teikā trīs akļie bija vienojušies, ka vienā gadījumā zilonis ir tāds kā stabs, bet citā – tāds kā čūska vai banānlapa.

Ja mikropasaules objekta pamatkoncepcijā paņemt daļiņu, tad iegūsim atoma modeli, kuru savā laikā izveidoja pazīstamais fiziķis Nils Bors. Šajā modelī elektroni riņķo ap kodolu līdzīgi kā planētas apriņķo Sauli. Ja par pamatkonceptiju paņemt vilni, tad atoms būs tāds kā izplūdis plankums. Kā viens tā otrs modelis “darbojas”, atainojot realitātes izpausmju atsevišķās formas un uz to pamatiem var iegūt praktiskus zinātniski tehniskus rezultātus un praktiskus pielietojumus. Atkal izriet secinājums, ka *esam ieguvuši izvēlēto.*

Modernā fizika patlaban uzskata, ka vakuumā (tātad „tukšumā”) ik brīdi “no nekurienes” rodas un arī pazūd šīs noslēpumainās elementārdaļiņas, kuru pētīšanai pēdējā laikā tiek pievērsta tik liela uzmanība, jo uzskata, ka elementārdaļiņu pasaule sevī satur atslēgas Pasaules uzbūves izpratnes būtībai. Mēs tā arī vēl nezinām kā tad īsti tās elementārdaļiņas ir veidotas. Kā jau minējām, fiziķi uzskata, ka tās izpaužas gan kā materiālas daļiņas, gan kā svārstību viļņi. Aizvien vairāk iedziļinoties mikropasaulē, relatīvie attālumi kļūst milzīgi un laika tecējums iekšējam novērotājam palēlinājas. Kādam ārējam novērotājam mūsu Visums varbūt eksistē kādu mirkli, līdzīgi kā mūsu uztverē eksistē elementārdaļiņas, bet toties mums – iekšējiem novērotājiem Visums eksistē jau miljardiem gadu.

“Lidot” mikropasaules iekšienē var tikpat tālu un ilgi, ka ārējā Kosmosa neaptveramajās tāles. Līdzīgi kā telpa arī laiks ir bezgalīgs kā vienā, tā otrā virzienā. (Ne velti runā par laika un telpas kopumu – laiktelpu!) Laika posmi var būt gan kā bezgala mazi, kā bezgala lieli. Uz laika nogriežņa jebkuru punktu var uzskatīt par atskaites sākumpunktu no kura uz abām pusēs izplēšas laika bezgalība. Un atskaites punkta pārbīde pa laika asi neko nemaina nedz vienā, nedz otrā virzienā.

Viss savstarpēji savietoto pasaulu bezgalīgums pastāv vienlaikus. Visuma centrs ik brīdi atrodas katrā punktā, jo to no visām pusēm aptver tā pati bezgalība. Un visi notikumi eksistē vienlaikus tā pat iemesla dēļ, kā kad Visuma centrs atrodas jebkurā punktā. To visai grūti iztēloties un izprast.. Taču arī bezgalību aptvert vienā acu skatienā nav iespējams. Lai iztēlēt kādi mēs Visumā pārvietotos, priekšā un tālāk arvien būs tā pati bezgalība. Ir vēl “grūtākas” teorijas, kuru uzskatā mūsu redzamais Visums pārvēršas četrdimensionālas telpas sfērā. Bet no tā vieglāk gan nepaliek, jo teorētiski šīs dimensijas atkal var būt bezgaldaudzas. Nespējot to visu iztēloties un aptvert, esam spiesti samierināties ar savu šauru redzes loku un izlikties, ka kaut ko saprotam...

Nepavisam nav vienkārši izveidot apvienojošu teoriju, kura spētu ietvert visu, kas notiek Visumā. Tāpēc zinātne virzas uz priekšu, radot atsevišķas teorijas, kuras ietver kādu ierobežotu notikumu daudzumu, un pārējos notikumus neņemam vērā, vai arī aizvietojam ar dažiem skaitļiem. (Ķīmijā, piemēram, tiek aprēķināta atomu mijiedarbība, nezinot atoma kodola iekšējo uzbūvi)

Stīgu teoriju pamatobjekti nav daļiņas, kas telpā aizņem tikai punktu, bet noteiktas struktūras, kuras līdzīgas bezgalīgi tievu stīgu posmiem, kam ir tikai viena dimensija - garums. Šo stīgu gali var vai nu būt brīvi (tā saucamās vaļējās stīgas), vai arī savienoti viens ar otru - noslēgtās stīgas. 1984. gadā vispārējā zinātniskā doma strauji pavērsās tā saucamo „stīgu” teorijas virzienā. . Daļiņa katrā laika momentā aizņem vienu punktu telpā. Tātad tās „vēsturi” laiktelpā var attēlot ar līniju (“pasaules līnija”) Bet stīgai katrā laika momentā atbilst līnija trīsdimensiju telpā. Tās „vēsturi” laiktelpā attēlo ar divdimensionālu virsmu, ko sauc par „pasaules

lapu". (Katru punktu tādā pasaules telpā var atzīmēt ar diviem skaitļiem, viens no tiem ir laiks, bet otrs - punkta stāvoklis uz stīgas.) Vaļējas stīgas pasaules lapa ir sloksne, kuras malas atbilst stīgas galu ceļiem laiktelpā. Noslēgtas stīgas pasaules lapa ir cilindrs vai caurule, to šķērsgriezums ir riņķis, kas atbilst stīgas stāvoklim noteiktā laika momentā.

Tas, ko agrāk uzskatīja par daļiņām, stīgu teorijās tiek attēlots viļņu veidā. Šie viļņi skrien pa stīgu kā pa nostieptu aukliņu, ja to parauj aiz gala. Stīgu apvienošanās un sadalīšanās atbilst procesiem, kad viena daļiņa izstāro vai absorbē otru. Piemēram, gravitācijas spēks, ar kuru Saule iedarbojas uz Zemi, daļiņu teorijās tika attēlots tādā veidā, ka kāda daļiņa uz Saules izstāro gravitonu un pēc tam kāda daļiņa uz Zemes to absorbē. Stīgu teorijas modelī šo procesu attēlo kā divu H – veida caurulīšu savienojumu. Divas vertikālās ouses atbilst daļiņām, kas atrodas uz Saules un Zemes, bet horizontālais (H zīmes) savienojums attēlo starp tām lidojošo gravitonu.

Stīgu teorija radusies sešdesmito gadu beigās, zinātniekiem cenšoties izveidot daļiņu tā saucamo „spēcīgo” iedarbju teoriju. Ideja bija tāda, ka protona un neitrona tipa daļiņas ir viļņi, kas pārvietojas pa stīgu.. Tad „stiprie” spēki, kas darbojas starp daļiņām, atbilst stīgu nogriežņiem, kuri savieno kopā citus stīgu gabalus kā zirnekļa tīklā. Lai stipro sadarbju spēkam būtu tāda vērtība, ko novēro eksperimentāli, tad šīm stīgām jāatbilst gumijas lentēm, kas nostieptas ar apmēram desmit tonnu lielu spēku.

Stīgu teorijas arī ietver priekšstatus par bezgalību rašanos. Bet stīgu teorijas ir saistītas arī ar daudz nopietnākām grūtībām - tās, kā izskatās, ir nepretrunīgas tikai desmit vai divdesmit sešu dimensiju laiktelpā, nevis parastajā - četrdimensionālajā !

Jāpiebilst, ka stīgu teorija „normāliem” cilvēkiem ir tikpat grūti uztverama un izprotama kā relativitātes teorija vai kvantu mehānika.

Jācer, ka beigu beigās tiks atrasta pilna un nepretrunīga vienota teorija, kurā visas šīs atsevišķās teorijas iekļausies kā tuvinājumi un kur atsevišķo lielumu vērtības nebūs jāpielāgo, lai tās atbilstu faktiem. Šādas teorijas tad arī būtu fizikas apvienojums.

Einšteins savas dzīves pēdējos gadus gandrīz pilnībā veltīja vienotas teorijas meklējumiem, tomēr tai vēl nebija pienācis īstais laiks ; pastāvēja atsevišķas gravitācijas un elektromagnētisko sadarbju teorijas, bet par kodolspēkiem bija zināms maz. Bez tam Einšteins atteicās ticēt kvantu mehānikas realitātei, kaut arī viņam pašam tās radīšanā bija milzīga loma. Bet nenoteiktības princips acīmredzot ir fundamentāla tā Visuma īpašība, kurā mēs dzīvojam. Tāpēc tam noteikti jābūt adekvātas vienotas teorijas sastāvdaļai.

Bet vai šāda vienota teorija tiešām ir iespējama ? Varbūt mēs dzenamies pakal mirāžai ? Jādomā, ka atbildes varētu būt trīs :

1. Nobeigta vienota teorija reāli eksistē, un mēs to kaut kad atklāsim, ja būsīm pietiekami attapīgi.
2. Nobeigta Visuma teorija neeksistē, bet pastāv bezgala virkne tādu teoriju, kuras sniedz arvien precīzāku Visuma aprakstu.
3. Visuma teorija neeksistē : - notikumus nevar prognozēt tālāk par kādu noteiktu robežu, tie notiek nejauši un patvaļīgi.

Trešo atbildi mēdz argumentēt ar apgalvojumu, ka noslēgtas likumu sistēmas eksistence ierobežotu Dieva gribas brīvību, ja Viņš pēkšņi pārdomātu un nolēmtu iejaukties mūsu pasaulē. Situācija atgādina veco labo paradoksu : - vai Dievs spēj radīt tādu akmeni, ko pats nespēj pacelt ? Bet doma, ka Dievs varētu pēkšņi iejaukties, ir maldi, kas rodas no nepareizā priekšstata, ka Dievs dzīvo laikā ; uz to norādīja jau svētais Augustīns. Laiks tomēr ir Dieva radītā Visuma īpašība. Radot Visumu, Dievs, jādomā, zināja, ko dara !

Kvantu mehānika mums lika izprast, ka notikumus nevar absolūti precīzi prognozēt un katrā prognozē vienmēr būs kāda nenoteiktības daļa. Šo nenoteiktību, ja vēlaties, var saistīt ar Dieva iejaukšanos, tā gan būtu ļoti dīvaina iejaukšanās: - nekas neliecina, ka tā būtu mērķtiecīga. Ja šī darbība būtu vērsta kādā konkrētā virzienā, tad tai pēc definīcijas nevarētu būt gadījuma raksturs. Mūsu gadsimtā mēs esam pārliecināti izslēguši trešo variantu un zinātnei esam izvirzījuši šādu mērķi - atrast likumu sistēmu, kas dotu iespēju notikumus prognozēt tās precizitātes robežās, ko nosaka nenoteiktības princips.

Otrs variants, kas pieļauj bezgalīgi daudz arvien precīzāku teoriju eksistenci, pagaidām pilnīgi saskan arī ar mūsu pieredzi. Bieži vien mēs paaugstinām aparātūras jūtīgumu vai arī veicam jauna tipa eksperimentus tikai tādēļ, lai atklātu jaunas parādības, kuras esošā teorija vēl neprognozē, un šim mērķim jārada jauna, vēl sarežģītāka teorija.

Kādas gan varētu būt sekas, ja mums patiešām izdotos atklāt nobeigtu Visuma teoriju? Diemžēl mēs nekad nevarēsim būt pilnīgi pārliecināti, ka šī teorija patiešām ir pareiza, jo nevienu kosmogonisku teoriju nav iespējams neapgāzami pierādīt. Bet, ja atklātā teorija būs matemātiski nepretrunīga un tās prognozes vienmēr sakrīst ar eksperimentu, tad mēs varētu nešaubīties, vai tā ir īstā. Šādas teorijas atklāšana izdarītu apvērsumu vienkāršo cilvēku apziņā attiecībā uz likumiem, kas valda Visumā. Ņūtona laikos katrs izglītots cilvēks vismaz galvenajos vilcienos spēja orientēties visā tālaika zinātnisko priekšstatu kopumā. Taču kopš tā laika zinātnes attīstība ir notikusi tādā tempā, ka viena cilvēka spēkos nav to visu aptvert. Teorijas nepārtraukti tiek mainītas, lai saskanētu ar novērojumu rezultātiem, un tās nekad netiek pietiekami sistematizētas un vienkāršotas tikai tādēļ, lai tās spētu izprast nespeciālisti. Pat speciālisti var tikai cerēt, ka sapratīs zinātnisko teoriju tikai nelielu daļu. Bez tam zinātnes attīstība norit tik ātri, ka viss, ko māca skolā vai universitātē, vienmēr ir kaut nedaudz novecojis. Tikai atsevišķi cilvēki spēj orientēties strauji pieaugošajā informācijas kopumā. Viņiem nākas šim mērķim veltīt visu savu laiku un turklāt specializēties kādā šaurā zinātnes nozarē. Nespeciālisti maz ko zina par zinātnes atklājumiem un par pārdzīvojumiem, kādus tie izraisa to atklājējiem.

Ja fizikas vienotā teorija tiktu atklāta, tad tās sistematizācija un vienkāršošana, bet pēc tam arī mācīšana skolā būtu, vismaz galvenajos vilcienos, tikai laika jautājums. Tad jebkurš cilvēks varētu gūt priekšstatu par likumiem, kas valda Visumā un nodrošina mūsu eksistenci.

Ja mums patiešām izdosies šo vienoto teoriju atklāt, tad tas vēl nenozīmē, ka mēs spēsim notikumus precīzi prognozēt. Mūsu prognozēšanas spējas ierobežo, pirmkārt, kvantumehāniskais nenoteiktības princips, un tur mēs neko nevaram darīt. Praksē tomēr otrs ierobežojums ir vēl stiprāks par pirmo. Tas ir saistīts ar faktu, ka, neņemot vērā ļoti vienkāršus gadījumus, mēs neprotam precīzi atrisināt teoriju vienādojumus. (Mēs nevaram precīzi atrisināt pat trīs ķermeņu kustības vienādojumus Ņūtona gravitācijas teorijā, un, pieaugot ķermeņu skaitam un izmantojot sarežģītākas teorijas, grūtības arvien vairāk palielinās.)

Mēs jau esam atklājuši likumus, kas nosaka vielas izturēšanos visos gadījumos, izņemot pašus ekstremālākos. Mums, piemēram, ir zināmi ķīmijas un bioloģijas pamatlikumi. Tomēr mēs, protams, šīs zinātnes nevaram pieskaitīt pie atrisinātām problēmām; mēs pagaidām neesam guvuši gandrīz nekādus panākumus cilvēka uzvedības prognozēšanā ar matemātisko vienādojumu palīdzību! Tādējādi, ja arī atradīsim pilnu pamatvienādojumu sistēmu, vēl daudzus gadus izaicinājums mūsu intelektam būs uzdevums izstrādāt labākas tuvinātās metodes, lai varam sekmīgi prognozēt reālās dzīves sarežģītās situācijas. Nepretrunīga, vienota teorija - tas ir tikai pirmais solis; mūsu mērķis ir mūsu pašu eksistences un visu mums apkārt notiekošā pilnīga izpratne.

Pasaules būtība ir vienota, taču tā pastāvīgi demonstrē dažādas tās izpausmes. Ļaudis lāga nespēj iepazīt kādu vienu tās seju, kā jau parādās kāda cita, kas nu nekādi negrib salāgoties ar iepriekšējo. Pretrunu novēršanai zinātnieki cenšas dažādās realitātes izpausmes kādi apvienot, taču tas noris ar lielām grūtībām. Ir tikai viens neapšaubāms faktors, kas apvieno un samierina visas zinību nozares – realitātes izpausmju daudzveidība un daudzšautnība.

Mūsu Pasaules daudzvariantība ir būtiska tās fundamentāla īpašība !

Pasaules izziņas ceļš ir grumbuļains, nākas krist un celties, dažkārt visu iegūto pārvērtēt un pa putraimiņam vien apgūt zināšanas un izprast sevi kā Visuma un tā procesu neatraujamu sastāvdaļu. Ļoti ideālistiski jau nu tas skan, bet būtu jāizprot, ka kaut supermikroskopiski mēs ikviens ar savu apziņu, domām un rīcību veidojam Visumu un tajā norisošos procesus. Un to nebūt nevajadzētu uzskatīt kā tādu kā savdabīgu lieluma māniju. Lai arī kolosālajā Visuma mašīnērijā mēs esam sīki jo sīki ritentiņi, taču mēs piedalāmies šīs “mašīnas” darbībā. Un to mums vajadzētu apzināties !

XX gadsimta sākumā vairums zinātnieku pašpārliecināti uzskatīja, ka materiālā pasaule kā tāda ir apjēgta un pat visai labi izpētīta. Uz gadsimta beigām stāvoklis kardināli mainījās. Zinātne uzdūrās milzīgai problēmai par Apziņu, tās būtību un darbības mehānismiem. Problemātikas risinājumos veidojās zināšanas un radās jaunas problēmas par Visuma uzbūves holografismu, „smalkajām”, enerģijām, torsionlaukiem, Pasaules viļņveida strukturālo būtību, kas kopumā veido lieliski noskaņotu Supersistēmu ar kādu vadošo centru, jo tik sarežģīta sistēma nevar pastāvēt bez vadības.

Zinātnieki nonāca pie secinājuma, ka objektīvā pasaule tajā izskatā, pie kura tikām pieraduši, būtībā nemaz neeksistē. Aiz mums pierastās un it kā pašsaprotamās pasaules robežām atrodas milzīgs dažādu svārstību frekvenču okeāns. Realitāte izskatās tāda kā mēs to redzam, tikai tādēļ, ka mūsu smadzenes uztvertos „hologrāfiskos plankumus” pārvērš mums pierastajos un „saprotamos” objektos. Cilvēkiem ir jāapjēdz, ka materiālā pasaulē ir ne tikai „sataustāmā” pasaule, bet tā vispirms ir enerģiju, to starp arī psihisko enerģiju pasaule., kas ietilpst kosmisko enerģiju sistēmā.

Dziļāk un plašāk domājošiem zinātniekiem būtu jāpieliek aizvien vairāk pūļu un enerģijas, iedziļinoties Pasaules uzbūves un funkcionēšanas likumsakarībās, jo sevišķu vērtību piegriežot tā saukto „smalko un paralēlo pasauli” problemātikai un zinībām par cilvēku psihes procesiem, to vadību un harmonizāciju ar Visuma procesu likumsakarībām.

Izziņas procesu attīstībā ir būtiski pārveidojies priekšstats par matēriju, atsakoties no uzskata, ka tā ir kaut kas „vielisks un sataustāms” Atomi, no kuriem sastāv pilnīgi visi ķermeņi, viens no otra atrodas milzīgos attālumos, salīdzinot ar to izmēriem. Un kas atrodas starp atomiem ? Izrādās, ka tukšums ! Bet arī paši atomi praktiski sastāv no tukšuma ! Atoma kodols aizņem apmēram tikai triljono daļu no visa atoma tilpuma. Milzīgā attālumā no kodola riņķo elektroni, kas, atbilstoši Diraka teorijai, arī sastāv no tukšuma, jo tie savā būtībā esot „fiziskā vakuuma ierosināts stāvoklis”, tātad specifiska tukšuma izpausme.. Tātad šis jau pusmistiskais „tukšums” ir „visa kā” avots un cēlonis !

Taču „tukšums”, jeb zinātniskajā terminoloģijā - „fiziskais vakuums”, nu nemaz neesot „tukšs”, jo to aizpildot „lauki”, kas savā būtībā ir „kaut kā” viļņveida svārstības.

Iedziļinoties mikropasaulē aiz elementārdaļiņām - visādiem tur, neitrino, pozitroniem, elektroniem, mezoniem, kvarki un „bara”, visādu citādu, kuru dažādo pārvērtību eksistences laiks ir mikroskopisks, redzams, ka no ikdienišķās uztveres

viedokļa tā vairs nav nekāda „materiāla substance”. Un izriet secinājums, ka Visuma pamatu pamatos ir kāda „dievišķas” cilmes „Gara” vai „Apziņas” substance, kā par to ir iesākuši prātot filozofiski tendētie zinātnieki.

No skolas laikiem mums par Pasauli ir zināms, ka tā sastāv no četriem realitātes līmeņiem - cietvielas, šķidrums, gāzes, plazma, elementārdaļiņas, un lauki. Akadēmiķa Šipova matemātiskās teorijas interpretācijā realitātei esot septiņi līmeņi. No tiem četri veido mums jau pazīstamo „rupjo materiālo” pasauli., bet pārējie trīs ir „smalkās pasaules” līmeņi : - piektais līmenis - fiziskais vakuums, sestais - primārie torsionlauki un septītais līmenis - „Absolūtais Nekas” (Tas laikam būtu Dieva tā Kunga līmenis...) Ja visos sešos līmeņos veidojas sakarīgi matemātiski vienādojumi, kas skaidro un pamato matērijas „uzvedību” un likumsakarības šajos līmeņos, tad septītajā līmenī figurē tāpatības. Šis Augstākās Realitātes līmenis esot plānu, likumu, sakarību starp matērijas elementiem „pasaule” un tā esot „stabilāka par pašu matēriju”. „Absolūtā Nekas” līmenis rada primārā torsionlauka un fiziskā vakuuma līmeņus un tas būtībā ir „Virsapziņa”, kurai piemīt neierobežotas radošas potences.. Šipova interpretācijā „Absolūtais Nekas” rada nevis matēriju, bet gan ieceres-plānus. Un tikai tad, kad tie ir gatavi, sākas matērijas veidošanās no vakuuma. (tas ir - no „tukšuma”).

Sancta simplicitas !

“Vismaz līdz šim brīdim zinātnes pieredze liecinājusi, ka pētniekam neizdosies spert nevienu soli vispārinājuma virzienā, reizē nesperot arī soli vienkāršības virzienā”, rakstījis angļu zinātnieks L. Heršels. Šis atzinums skan ļoti mūsdienīgi : - „vienkāršuma principu”, kā to mēdz saukt, sāk pienācīgi novērtēt tieši tagad.

Attiecībā uz zinātnes teoriju loģisko struktūru šis princips prasa, lai teoriju pamatā būtu iespējami mazāk sākotnējo pieņēmumu. (Okama asmens) Attiecībā uz mūsu zināšanu vēsturisko evolūciju šis princips prasa, lai teorētiskie priekšstati attīstītos iespējami lielāka vienkāršuma virzienā. Pie vienkāršuma principa pieder arī prasība mākslīgi nesarežģīt attiecīgā objekta teorētisko modeli, t.i., atrast tādu “valodu”, kas atbilstu pētāmā priekšmeta sarežģītības līmenim. Diemžēl bieži vien pētījumi, analīzes, vērtējumi u.tml. sirgst ar “pārpalicīgumu” - vienkāršus un skaidrus risinājumus pat neaplūkojam, tie mums liekas nederīgi, jo esam noskaņojušies meklēt nez kādas sarežģītības un pārgudrības. Lai Pētnieks izlemj :

*Te algebras, nudien, nav vajadzīgas,
Ar mazo aritmētiku te pietiek vien ... (Dž. Bairons)*

Teorētiskais modelis vienmēr ir vienkāršāks un bālāks par reālo parādību, tā uzdevums ir ietvert galveno, būtisko, bet ne “visu”, kas attiecas uz pētāmo objektu. Tas būtu neiespējami un absolūti nevajadzīgi. Vēl vairāk - pašu teoriju tas pazudinātu, jo tā iestīgtu sīkumos, detaļās un tāpēc zaudētu jebkādu praktisko vērtību.

Bet pats cilvēks ? Cilvēka pasaule daudzpusīgumā un dinamiskumā nav salīdzināma ne ar ko. Kurš un kā to “modelēs”? Lai kāds pamēģina - kaut vai tikai nākotnē ! - radīt “pilnīgu” tā teorētisko modeli !...

Savdabīgs izlases mehānisms darbojas arī mūsu izziņā. No vairākām hipotēzēm mēs izvēlamies to, kuras atbilstība īstenībai mums šķiet visvarbūtīgākā. No iespējamajiem kāda uzdevuma risinājumiem izvēlamies vienkāršākos. Pēc izlases principa veidoti visi optimizācijas uzdevumi.

Savā ikdienas dzīvē mēs pastāvīgi izvēlamies un izlemjam. Kuru grāmatu lasīt, kuru sievieti precēt vai tikai mīlēt un kādā veidā sev sagādāt priekus vai bēdas. Kur ir vairāki varianti un iespējas, tur ir arī izvēle. Izvēles iespējamība ir viena no cilvēka

brīvības izpausmēm. Mēs pieņemam un noraidām, apgalvojam un noliedzam, šaubāmies un ticam...

Vienkāršuma un sarežģītības problēma sniedzas tālu ārpus zinātnes un mākslas ietvariem. Cilvēka dzīve kļūst aizvien sarežģītāka - daudzpusīgāka, mobīlāka, komunikablāka, informatīvāka... Reizē tā kļūst arī vienkāršāka : - atvieglojas sazināšanās, satiksme utt. Taču "mūsdienīgo" vienkāršumu mēs uzņemam kā kaut ko dabisku, turpretī sarežģītība mūs nomāc. Dažkārt pēkšņi uznāk vēlēšanās šo slogu nomest un "pasūtīt to pie visiem velniem"!

Latīņu izteiciens "*O, sancta simplicitas !*" ir tulkojams divējādi. Kad mēs šādi izsaucamies par kādu spriedumu vai uzskatu naivumu, mūsu balsī dzirdams - "Ak, svētā vientiesība !" Bet attiecībā uz dižu domu, izcilu risinājumu un lielas mākslas vienkāršumu šie paši vārdi nozīmē - "*Ak, svētā vienkāršība !*".

Dod Dievs man neprātīgam būt !

Kādu teoriju apspriežot, Nilss Bors izteicies: - "*Šī teorija ir neprātīga, bet vai tā ir pietiekami neprātīga, lai būtu patiesa ?*" Kopš tā laika mēdz runāt par neprātīgām un trakām idejām, kas radītas "pretēji saprātam". Tieši saprātam, nevis prātam. Saprāts ir ļoti miermīlīgs - ar to dzīvo, pie tā arī pierod. Prāts ir citāds - tas Patiesības vārdā ir gatavs ziedot gan veselo sajēgu, gan parasto loģiku, gan daudz ko citu.

Jebkura īsteni jauna teorija ir saistīta ar atteikšanos no ierastajiem priekšstatiem, bez kuriem mēs pirmajā brīdī esam gluži bezpalīdzīgi. Tā piemēram, ārkārtīgi jāpiepūlē prāts, lai aprastu ar domu, ka ikvienam notikumam ir savs laika ritums (relativitātes teorija), vai ka uz mikrodaļiņu kustību nav attiecināms trajektorijas jēdziens. Bet telpas un laika diskretums ? Daudzi šo ideju nespēj aptvert. Telpas fragments, kurā "ieiet aizliegts". Laika sprīdis, kurš "uz pusēm nedalās".

Intuīcija te nedarbojas, analogijas un uzskatāmi modeļi nav izmantojami, parastā loģika atsakās klausīt. No kā tad vadās teorētiķis ? Vienīgais viņa vadonis ir pašas teorijas loģika. Par spīti pētnieka gribai, tā viņu aizved tik tālu un tādos džungļos, ka atkāpties vairs nav iespējams. Neizbēgamība un nenovēršamība.

Tātad rīkoties "neprātīgi" mūsdienu zinātnē ir gan prātīgi, gan nepieciešami, jo cita ceļa uz īstiem atklājumiem nav. Taču tā vēl ir tikai "elles" priekšstelpa. Kas jāizdara, kāds moku ceļš jāizbrien, lai rastos atklājums ? Vai vajadzīga jauna Amerika, ceļojums uz Marsu vai varbūt vēl tālāk ? Nav obligāti ! Atklājums rodas tad, kad tu redzi to, ko redz visi, bet domā to, ko nedomā neviens ! Jāskatās un jāredz kā visiem, bet jādomā citādi. Recepte vienkārša, bet pamēģini to realizēt !

Vispirms "jāsatricina iedzimtība", t.i., jāatbrīvojas no ierasto jēdzienu un likumu sloga, jāsāk izjust, ka ar tiem nepietiek, jāieskrienas lēcienam. Tā ir "rūgšana" zinātnē. Viens šādas "rūgšanas" piemērs no zinātnes vēstures :

1900. gads Maksis Planks piedāvāja jaunu, kvantisku starojuma teoriju, jo klasiskā teorija bija atteikusies kalpot. Spektra ultravioletajā daļā, no "klasikas" viedokļa raugoties, notika kaut kas šausmīgs. Tā arī sacīja - "ultravioletā katastrofa". Vajadzēja rīkoties radikāli. Bija nepieciešama principiāli jauna pieeja. Bet kāda ? Planks izteica ideju, drīzāk hipotēzi, kurai pats sākumā neticēja, - hipotēzi, ka enerģija izstarojas un absorbējas nevis nepārtrauktā plūsmā, bet gan „porciju” (kvantu) veidā. Pati enerģija ir nepārtraukta, bet tās izstarošanās un absorbēšanās diskreta. Tā radās kvantiskā starojuma teorija. Un sākās ! 1905. gadā Einšteins piedāvā kvantisko gaismas teoriju. Fotoni. Vēlāk N. Bors izstrādāja kvantisko atoma teoriju. Visbeidzot kvantu mehānika. No pirmajiem "trakas" idejas uzdzirkstījumiem - caur meklējumiem, šaubām, cīņu - uz jaunu, kvantisku fiziku.

Elles darbs. Tas nav izmērāms nedz ar negulētām naktīm, nedz publikāciju skaitu, nedz ar ko citu... Jāpārspēj pašam sevi... nē ! Jāuzveic līdzšinējais domāšanas stils, jāpārrauj gadsimtiem ilgi pār prātiem valdījušo ideju loks.

Neiespējams, neticams, absurds ? Bet kāpēc ? Tāpat vien - nevar būt tāpēc, ka nevar būt ?

Visērtākā ainava Veselajam Saprātam ir nemainība, vienveidība, līdzība. *Tā ir bijis, tā ir un tā jābūt !* Šausmīga garlaicība - toties kas par svētlaimi - viss kā uz delnas !

Vajag vairāk brīnīties ! Saskatīt parastajā neparasto, ikdienišķajā heroisko, atklāt to, kas stāvējis nepamanīts - tā taču ir zinātnes, mākslas un jebkuras jaunrades dziļākā būtība.

Kas meklē, vienmēr ko atrod, tikai ne vienmēr atrod to, ko meklē. Piemēru tam zinātnes vēsturē ir vairāk nekā diezgan. Meklēja filozofu akmeni, atrada... ķīmiju. Pētīja luminiscenci atklāja... radioaktivitāti. Meklēja ēteru... atrada relativitāti.

Īsteni radošam prātam vajag tikai pieskarties atsegtam nezināmā punktam. Izšķīlas dzirkstele, sāk liesmot iztēle, ieslēdzas pierādīšanas un atspēkošanas aparāts, kā mākoņi uzpeld jautājums pēc jautājuma - "melnā kaste" strādā !

Cilvēka mūžā ir brīži - nē mirklis ! - kad atnāk kas tāds, ar ko pēc tam tiks mērīta visa dzīve; ideja, izlēmība, baltkvēle. Kvantitāte pāriet kvalitātē... Ne tikai jaunā kvalitātē. - cilvēka spēju kvintesence, mūža orbītas apogejs... Bet vispār mākslas un zinātnes, jaunrades un iedvesmas būtība ir :

*Jaust mūžību ikvienā mirklī,
Smilts graudā - milzu pasauli,
Jaust bezgalību puteklītī
Un ziedkausiņā - debesī.* (V. Bleiks)

Cilvēks savā Pasaules izziņas tieksmē jau izsenis ir mēģinājis ieskatīties un izprast savas esības noslēpumus. Visā pasaulē attīstās pētījumi apziņas „koda” atšifrēšanas virzienā, tiek intensīvi strādāts, lai šiem abstraktajiem „smalkajiem” procesiem atrastu skaidrojumus un praktiskus pielietojumus. Apziņu vairs ilgāk nevar aplūkot atrauti no materiālās realitātes. Garīgie procesi ir tikpat reāli kā matērija, instrumenti un mašīnas. Starp abām pusēm pastāv trausla mijiedarbība, kas parasti paliek neievērota. Kopā ar jau redzamajiem tehnisko instrumentu un procesu uzlabojumiem, piemēram, nanotehnoloģiju, konsekventi savu vietu ieņem tikko radusies fantastiski intriģējošā „apziņas fizika” - pilnīgi jauns dabaszinātņu novirziens, kura nozīme vēl tikai neskaidri nojaušama. Līdz ar to beidzot tiek zinātniski klasificēti un pētīti arī tā sauktie paranormālie un parafizikālie, kā arī citi šodien vēl šķietami mistiskie fenomeni.

Mēs ar saviem supermodernajiem datoriem, informācijas tīkliem, virtuālo realitāti, mākslīgo intelektu, robottehniku, gēnu un nanotehnoloģiju, mēs, kas iedomājamies esam vispēcīgi, neciešam „neizskaidrojamus” notikumus. Tāpēc daudz nedomājot, izskaidrojam tos ar „anomālijām” - tehniskas dabas nelielām novirzēm no normas, kas rodas mērīšanas procesā - , kurām kaut kad varētu tikt dota gluži „normāla” interpretācija.

Elpu aizraujošie sasniegumi mākslīgā intelekta, jaunākās paaudzes robotu, superdatoru un virtuālās realitātes jomās, kas pakāpeniski saplūst ar mūsu likteni, liek no jauna definēt un pārvērtēt cilvēka apziņas būtību. Vēl vairāk - daudziem pārsteigumiem bagātais attīstības process ir parādījis, ka mūsu apziņa ir ikviena notikuma iniciatore, tāpat arī šķietami anormālu procesu izraisītāja.

Tāpat virspusējā skatījumā mums neizprotamie parapsihiskie fenomeni nav nekas cits kā apziņas procesi, kas šķiet neizskaidrojami un noslēpumaini tikai tāpēc, ka nespēj iekļauties mūsu pierastajā un tik pašsaprotamajā fizikālajā pasaules skatījumā. Tas ir jo pārsteidzošāk tāpēc, ka visa mūsu dzīve ir viens vienīgs apziņas noteikts akts, kas nebeidzas arī pēc mūsu bioloģiskās nāves.

Dziļāk un plašāk domājošiem zinātniekiem būtu jāpieliek aizvien vairāk pūļu un enerģijas, iedziļinoties Pasaules uzbūves un funkcionēšanas likumsakarībās, jo

sevišķu vērtību piegriežot tā saukto „smalko un paralēlo pasauli” problemātikai un zinībām par cilvēku psihes procesiem, to vadību un harmonizāciju ar Visuma procesu likumsakarībām.

Taču jāpiezīmē, ka cilvēces augstākā vērtība vēl nekad nav bijusi tik ļoti apdraudēta kā šodien, it īpaši tādēļ, ka pirmoreiz vēsturē šaura kriminālu zinātnieku kliķe gatavojas to izmantot destruktīvos militāriskos nolūkos.

„Nākamo laiku cilvēki zinās daudz ko tādu, kas tagad mums ir nezināms. Un kad atmiņas par mums būs izbalējušas, nākamajiem gadsimtiem būs atlicis daudz, ko atklāt : - pasaule ir maza, un, ja tā nebūs bagāta ar citām lietām, tad tik un tā visai pasaulei pietiks lietu, ko pētīt. Cik gan daudz debesu ķermeņu vēl varētu būt, kurus nekad nav redzējusi cilvēka acs ?”

Rakstījis romiešu filozofs Seneka (4. g. p.m.ē.) grāmatā „Dabas zinātniski pētījumi”.

Atziņu izlase

- Elastīgam prātam ir liela vērtība. Sauklis - “Zināšanās ir spēks !” - tomēr nav gluži pareizs. Zināšanas ir tikai potenciāls spēks, kurš ir jāprot likt lietā. Tas par īstenu spēku kļūst tikai tad, ja uz to pamata kāda gala mērķa sasniegšanai tiek izveidots labi pārdomāts un strikts rīcības plāns. Zināšanas bruģē ceļu uz veiksmi - protams, ja zināt, kādu ceļu vajag izvēlēties... Izglītots cilvēks nebūt nav pārblīvēts ar kādām speciālajām un vispārējām zināšanām. Izglītots ir tāds cilvēks, kurš sevī ir attīstījis prāta spējas uztvert un *sagremot* visu ko vēlas un ko uzskata par vajadzīgu, pie tam nepārkāpjot citu cilvēku vēlmes un tiesības. Stipras konkurences un sīvas ekonomiskās cīņas apstākļos šī prasme ir pat vērtīgāka par naudu, jo *neizkūpēs* nedz depresijas gados nedz inflācijā. Nauda, ja tā nav *apaugļota* ar domu, būtībā ir nedzīva vērtība. (NN)
- Dzīves mērķis - tas ir vienīgais, kas ikvienam ir cītīgi jāmeklē. Visbiežāk to atrod nevis tālās aizjūrās, bet gan paša sirdī. (NN)
- Zināšanu relativitāte ir nopietna lieta. Apgalvojums “2 plus 2 ir 13” relatīvi ir daudz tuvāks īstenībai nekā, teiksim, “2 plus 2 ir 45”. Var pat apgalvot, ka pāreja no otrā uz pirmo ir radoša brieduma, zinātniskas vīrišķības apliecinājums un neredzēts zinātnes progress - protams, ja mēs nezinām, ka 2 plus 2 ir četri.
- Aritmētikā mēs to zinām, taču līksmot par to ir pārāgri. Piemēram, fizikā 2 plus 2 var izrādīties mazāk par 4 - masas defekta iespaids. Bet tādās filigrānās zinātnēs kā socioloģija vai ētika - tur nav pat runa vairs par 2 plus 2, bet pat 1 plus 1 - tā ir vai nu nākamā ģimene vai arī noruna bankas aplaupīšanai. (NN)
- Diemžēl, jo vairāk uzzinām, jo mazāk iemeslu mums atliek priecāties, justies laimīgiem. (J. Laganovskis)
- Sakām: zināšanas - lielākā vērtība, zināšanas - spēks, zināšanas - gudrības avots. Un tamlīdzīgi. Bet vai viss, ko uzzinām, nāk mums par labu? Kaut vai tas, ka nav ne dieva, ne velna, ne debesu, ne elles. Uz ko lai cer, no kā lai bīstas? (J. Laganovskis)
- Ir daudz jāzina, lai zinātu, cik maz zini ! (J. Laganovskis)
- Visu zina un visu ko saprot tikai muļķi un šarlatāni. (A. Čehovs)
- Daudz zināt vēl nenozīmē būt gudram. (NN)
- Zināšanas tikai tad ir īstas zināšanas, ja tā iegūtas pašam piepūlot domāšanu, nevis mehāniski iegaumējot. (L. Tolstojs)
- Ja mēs par sevi zinātu kaut pusi no tā, ko citi zina par mums ! (NN)

- Visbriesmīgākie ir tie pūsmācītī, kuri kaut ko zina un kaut ko nezina, jo viņiem pašiem liekas, ka zina daudz un visu. (A. Skalbe)
- Katra nekārtība ir vienreizēja, neatkārtojama kārtība. (A. Skalbe)
- Lai kaut ko uzzinātu, kaut kas jau ir jāzina. (Staņislavs Lems)
- Jo mazāk mēs zinām, jo aizdomīgāki esam. (NN)
- Kas gan tas būtu par varenu klusumu, ja ļaudis runātu tikai to, ko viņi zina ! (Karels Čapeks)
- Ne katrs zina, ka zina pārāk daudz. (Staņislavs Ježi Lečs)
- Tu nekad nezināsi pietiekami, ja nezināsi vairāk par pietiekamo ! (Viljams Bleiks)
- Kaut kas jau ir jāzina, lai noslēptu to, ka nekā nezini ! (Marija Ebnere Ešēnbaha)
- Ja pēc eksāmena nokārtošanas par ko esat pārliecināts, tas nozīmē, ka šo disciplīnu zināt pārāk vāji. (NN)
- Jo mazāk zina, jo vienkāršāk dzīvot ! (E. M. Remarks)
- Ja nu tiešām kāds kaut ko zina, tad tikai tas, kurš pārliecināts, ka neko nezina. (Navarras Margerita)
- Labāk nezināt nemaz, nekā zināt slikti. (Rafaēls)
- Jo vairāk cilvēks zina, jo mazāk viņš piekrīt citu viedokļiem. (V. Švēbels)
- Mēs sākam zināt tikai tad, kad aizmirstam visu, kas mums mācīts... (H. Torovs)
- Zina nevis tas, kurš ilgi dzīvo, bet tas, kurš daudz redzējis. (Kirgizu paruna)
- Cilvēka dzīvei ir robeža, bet zināšanām nav. (Ķīniešu paruna)
- Zināšanas vien bez sirdsapziņas - tā ir dvēseles bojāeja. (F. Rablē)
- Nav kauns nezināt, bet gan negribēt zināt ! (Sokrats)
- Kas nekā nezina, tas nezina arī, protams, ka viņš nekā nezina. (R. Kaudzīte)
- Tas, kurš nekā nezina, ne par ko arī nešaubās. (R. Kotgreivs)
- Prāts nespēj aizstāt zināšanas. (L. Vovnargs)
- Zināt vien ir par maz - zināšanas jāliek arī lietā. Tāpat par maz ir tikai gribēt - vajag darīt. (J. V. Gēte)
- Pati vērtīgākā īpašība dzīvē - mūžīga zinātkāre, kas gadu gaitā neizsīkst un atdzimst katru rītu no jauna. (R. Rolāns)
- Laime dodas rokā tikai gudriem cilvēkiem. Jo vairāk cilvēks zina, jo skaidrāk un asāk viņš saskata pasaules skaistumu tur, kur to nekad nepamanīs cilvēks ar trūcīgām zināšanām. (K. Paustovskis)
- Nevis tās zināšanas ir vērtīgas, kuras uzkrājas kā tauku kārta, bet gan tās, kuras top par prāta muskuļiem. (H. Spensers)
- Zināšanas varam iemācīties no citiem, gudrība mums jā mācās pašiem. (A. Munte)
- Visu, ko zinu, esmu iemācījies pēc trīsdesmit. (Ž. Klemanso)
- Ja tu to nemeklēsi - atradīs citi ! (Roberts Oppenheimers)
- Labāk jau tumsonība, nekā melīgas zināšanas ! (N. Bualo)
- Viens otrs zinātnieks vāc zināšanas tādēļ, lai ar tām varētu plāties. (Georgs Kristofs Lihtenbergs)
- Cik patīkami uzzināt, ka esi ko uzzinājis ! (Žans Batista Moljērs)
- Ja es ko saskatīju tālāk, tad tādēļ, ka stāvēju uz gigantu pleciem ! (I. Ņūtons)
- Pat smalkās zinībās gudrs esošs, bet ar ļaunu sirdi, ir ļoti bīstams, jo savas zinības var ļaunā vērst ! (G. Skovoroda)
- Kas tēlo muļķi, parasti zina vairāk par citiem. (Baltasars Grasians)
- Vienīgais veids kā pa īstam ko uzzināt, ir sākt ko darīt ! (Dzordžs Bernards Šovs)
- Izglītība - tas ir tas, kas gudram parāda, bet muļķim slēpj viņa zināšanu nabadzību. (A. Bīrss)
- Es neesmu tik jauns, lai visu zinātu ! (O. Vailds)
- Lielais vairums grūtību, ja vien ne tās visas, ar kurām filozofi ir sastopami un kuras kavē ceļu uz zināšanām, pastāv vienīgi mūsu pašu dēļ. Papriekš mēs saceļam putekļus un pēc tam sūdzamies, ka nespējam redzēt. (Džordžs Berklījs)

- Cilvēki nekam netic tik cieši kā tam, ko viņi vismazāk zina; un neviens neuzstājas tik pārliecinoši kā tie, kas stāsta pasakas. *(Mišels de Montēns)*
- Ar patiesi mācītiem ļaudīm notiek tāpat kā ar labības vārpām - tās lepmi un taisni slej galvu, kamēr tukšas; bet tiklīdz tās nogatavojas un piepildās graudiem, tās sāk zemoties un noliekt galvu. *(Mišels de Montēns)*
- Cilvēka intelekts ir kļūdu pilns. Tas ir līdzīgs spogulim, kas atspoguļojot lietas, pievieno savu iedabu lietu iedabai, to sagrozot un pārveidojot. Īstenas zināšanas veido nevis faktu bagāža, bet gan šo faktu lietā likšana un filozofiska apjēgšana. *(H.T. Bokls)*
- Pret zinībām ir jābūt tādai pat attieksmei kā pret barību. Mēs taču nedzīvojam tādēļ, lai zinātu vai arī tādēļ, lai ēstu. *(Džons Reskins)*
- Zināšanas - tā mazā nezināšanas daļa, ko mēs esam sakārtojuši un klasificējuši. *(Ambrozs Bīriss)*
- Viss dzīvē nāk par vēlu un it īpaši zināšanas. *(Anšļavs Eglītis)*
- Lai sagremotu zināšanas, tās ir jāēd ar apefti. *(Anatols Franss)*
- Gadās, ka cilvēks klusē, ja neko nezina par attiecīgo tēmu, taču visbiežāk gan, kad zina par to visu. *(Džordžs Bernards Šovs)*
- Ir daudz jāmacās, lai nedaudz zinātu. *(S. Monteskjē)*
- Izglītības vērtība visspilgtāk izpaužas tad, kad izglītotie izsakās par lietām, kas atrodas ārpus viņu zināšanu jomas. *(K. Krauss)*
- Vārdā „zinātnieks” ietverams vienīgi jēdziens par to, ka viņš ir daudz mācījies, taču tas vēl neko nenozīmē, ka viņš kaut ko ir iemācījies. *(G. Lihtenbergs)*
- Dažas lietas cilvēka prātam nav aptveramas, taču mēs nezinām, kādas. *(NN)*
- Ko un cik daudz vajadzētu zināt, lai varētu neko nedarīt? *(J. Z. Ribņikovs)*
- Zināšanas ir, gudrības nav.
Mums, iespējams, ir daudz zināšanu, bet maz apjēgsmes un gudrības.
Nav tik daudz svarīgi, cik mēs kā cilvēce zinām, bet gan tas, ko apjēdzam. *(NN)*
- Ko dod zināšanas bez apjēgsmes, sapratnes, iedziļināšanās, atbildes uz jautājamu – nu un tad? *(NN)*
- Kalnracis, nolaidies šahtā, lai iegūtu dimantus, tos iegūst nevis tādēļ, lai valkātu pats, bet gan tādēļ, lai ATDOTU tos citiem. Zaudējot šo iespēju, viņš zaudētu interesi par savu darbu. Tāpat arī gars, kam ir atvērušies augstākās apziņas centri, smeļas zināšanas nevis savā, bet citu labā, un viņa lielākā laime ir atdot šīs zināšanas CIENĪGAJIEM. Maiznieks, kas izcepis tonnām maizes, bet ar sava darba augļiem nevar pabarot bada cietēju pūļus, izjutīs ciešanas. Tāpat arī gars, kurš ar savu augstāko centru palīdzību ieguvis zināšanas, bet kuram nav iespējams tās nodot CIENĪGAJIEM, izjutīs skumjas. Un tas ir viens no iemesliem, kādēļ, „jo lielāka apziņa, jo dziļākas skumjas”. *(Nikolajs Uranovs)*
- Ziņkārība no zinātkāres atšķiras ar to, ka zinātkārais ir gatavs ziedot lielas pūles, lai tikai iegūtu zināšanas, bet ziņkārīgais, jau sastapies ar pirmajām grūtībām, tūlīt pat aprimst. *(Nikolajs Uranovs)*
- Ir ļoti daudz cilvēku ar milzīgām zināšanām, bet bez jebkādas personīgās domas! *(V. Mizners)*

Par Paradigmām

Paradigma un teorija - tas nav gluži viens un tas pats. Teorija - tā ir ideja, kas domāta kaut kā izskaidrošanai. Teorija jau pēc definīcijas ir jāpakļauj pārbaudei. Tā ar eksperimentiem vai loģiskiem pārspridumiem var tikt apstiprināta vai noraidīta. Bet Paradigma ir zemapzinīgu, „neapstrīdamu” un „pašsaprotamu” pieņēmumu komplekss, kuru kādi pārbaudīt nu nav nekādas vajadzības.

Paradigmas nepakļaujas apšaubīšanai, jo par to neviens tā nopietni nedomā. Mēs pastāvīgi nēsājam it kā rozā vai kādas citas krāsas acenes un uz Pasauli lūkojamies tikai caur tām. Visa mūsu uztvere noris tikai caur šiem filtriem un attiecīgi mēs visu uztveram kā ko pašsaprotamu, atbilstoši dominējošām nostādnēm. Mums pat nenāk prātā par ko šaubīties. Mēs par savas uztveres objektivitāti nešaubāmies, līdz pēkšņi, kā ar pieri sienā ieskrienot, uzduramies kādām nepārvarāmām pretrunām un „spītīgiem” faktiem, kad mūsu acenes saplīst un tad Pasauli mēs ieraugam pavisam citā gaismā un rakursā.

Paradigmas un ticējumu sistēmas. Paradigmu būtību var izprast analogijā ar *ticējumiem*. Ja jūs esat kādreiz mēģinājuši veidot savu „ticējumu” sistēmu - ko jūs vērtē turat, kam ticat un uz ko paļaujaties - tad ziniet, cik tas ir grūti un sarežģīti. Iespējams, ka kādas problēmiņas, kuras jūs apzināti ikdienā risiniet, nemaz nav tik grūtas. Iespējams, ka jūs ticat ģimenes, draudzības, fizikultūras, veselīgas diētas, patriotisma nozīmīgumam un svarīgumam, nešaubāties par savu politisko uzskatu pareizumu utt. Taču pastāv desmitiem vai pat simtiem dažādu pat zemapzinīgu ticējumu, kas tā vai citādi pār mums valda un mūs vada. Piemēram, pārliecība par savām spējām un iespējām, vai uzticēšanās citiem cilvēkiem. Šie ticējumi veidojas jau mūsu bērnībā un tie nosaka mūsu attieksmi pret apkārtējo pasauli.

Paradigma - tā ir zemapzinīga ticējumu kultūras sistēma. Mēs šajos ticējumos dzīvojam, tos elpojam, domājam un to iespaidā saskaramies ar citiem.

Vecā zinātniskā paradigma vairs „nevelk”. Praktiski ikdienas pasaulē zinātnieki saņem kādu jaunu informāciju, kas nu nekādi nav izskaidrojama ar veco ņūtonisko pasaules modeli. Relativitātes teorija, kvantu mehānika, domu un emociju iespajds uz objektiem, tā saucamās „anomālijas”, kā piemēram - ekstrasensorā uztvere, enerģētiskā dziedniecība, gaišredzība, mediumisms, čannelings, blakusnāves un ārpusķermeņa pieredze - tas viss norāda, ka „prasās” pēc kāda jauna modeļa, jaunas paradigmas, kas visus šos fenomenus savietotu plašākā pasaules uzbūves skatījumā.

Problēma nav tikai tajā, ka vecais modelis vairs nespēj izskaidrot jaunajos pētījumos un arī praksē novērotās parādības un faktus. Drūmākais ir tas, ka vecais modelis ir pilnīgi nespējīgs cilvēkus kādi atbrīvot no ciešanām, nabadzības, netaisnības, savstarpējiem slaktiņiem karojot un daudzām citām tik izplatītām riebeklībām.. Ir pat pamats uzskatīt, ka negācijas padziļinājās, tādēļ, ka mehānistiskais modelis ir pārlicki ilgi noteicis un valdījis mūsu pasaules uztverē.

Ņūtoniskās paradigmas iespajds. Vulgāri materiālistiskais realitātes modelis jau sen ir izgājis no „teoriju” kategorijas un ir nostiprinājies kā zinātniskās domas un pētījumu pamatu pamats. Četrsimt gadīgā posmā tas vadīja pētnieciskos meklējumus un noteica zinātnieku spriedumus - kas tad ir iespējami un kas nav iespējami. Šajā modelī Visums izskatās kā mehāniska sistēma, kas veidojas no „cietiem” materiāliem (vieliskiem) elementāriem „ķieģelišiem”. Tiek uzskatīts, ka „reāls” ir tikai tas, ko var *izmērt*. Bet izmērt var tikai to, ko mēs spējam izjust ar saviem pieciem jutekļiem, vai kādām tehniskām ierīcēm kā šo jutekļu tādiem kā „pagarinātājiem”. Pie tam valda uzskats, ka zināšanu ieguves

pieejā ir jāatsakās no jebkādām emocijām un subjektivitātes, tātad spriedumiem un skaidrojumiem jābūt „racionāliem” un „objektīviem”.

Tāda attieksme pret Pasauli noved pie cilvēka vienotās būtības sašķelšanas apziņā un ķermenī (miesā). Jūtas, kaislības, intuīcija un iztēle tiek uzskatītas par „nenopietniem un tādēļ nepilnvērtīgiem” faktoriem. Dabu „objektivizē” un atdala no cilvēka. To uzskata kā kādus „resursus”, kuri ir jāpakļauj kontrolei un izmantošanai, bet nevis kā „dzīvu” sistēmu, par kuru vajag rūpēties un to atbalstīt.

Atbilstoši patlaban valdošajai zinātniskajai paradigmai, mēs dzīvojam mehānistiskā (tātad, „nedzīvā”) Visumā, tādā kā „mašīnā”. Dzīvā Saprāta loma ir tikai tā, ka tas kādreiz to Visumu „radīja” un to ieveda kustības dinamikā (tā uzskatīja Ņūtons un citi izcili pagātnes zinātnieki) un kopš tā laika tas „uzvedas” kā kāda mehānistiska un prognozējama sistēma. Ja ir pietiekami daudz sākotnējo datu, tad jebkuru procesu un tā rezultātus var viennozīmīgi un neizbēgami determinēt (nosacīt).

Pat, ja planētu kustība ir aprēķināma un prognozējama un materiālās pasaules objektu savstarpējā iedarbība pakļaujas precīziem kvantitatīviem nosacījumiem (bet kvantu fizikas skatījumā tas vairs nav spēkā !), tad vai maz varētu apgalvot, ka to visu var attiecināt arī uz cilvēku dzīvi !? Ja tas tā, tad kas tā ir par dzīvi !?

(Velns lai parauj tādu „dzīvi” !!!)

Ja brīvības un izvēles nav, ja ceļš no viena jebkura punkta uz otru ir pilnīgi noteikts, tad kāda jēga ir no tādas dzīves ? Šajā modelī nav vietas apziņai un dvēselei, brīvībai un izvēlei ! Galu galā tas priekš cilvēka ir pārāk pazemojoši !

(Hmm... Vai tas nav pārāk emocionāli, lai „racionālais un pragmatiskais prāts” to bez jebkādām ierunām varētu pieņemt ?)

Protams, mums ir grūti un pat pazemojoši sevi iedomāties par bezdvēseliskām mehānistiskām „būtnēm”. Jo mēs tādas taču neesam ! Un apkārtējie arī tadi nav ! Mums visiem ir jūtas, apziņa un dvēsele, kā arī brīvība un izvēle ! Vai tas tā nav ?

Tad nu arī Cilvēces „gaišākie prāti” strādā pie jaunas paradigmas, kurā Visums tiek uzskatīts par „dzīvu” un attīstošos būtni.

„Isteblišmenta” pretestība. Patlaban, tāpat kā Kopernika, Ņūtona un citu pasaules zinātniskā modeļa pamatlicēju laikos XVI - XVII gadsimtos, konservatīvi noskaņotie zinātnieki ne tikai nav gatavi jaunām zināšanām, bet arī naidīgi un aktīvi tām pretojas. Mūsdienās vecā labā tradīcija ar ķeceru dedzināšanu sārtos gan vairs nav modē. Tad nu baznīckungus nomainot, pretdarbības iniciatīvas demonstrē universitāšu vadītāji, valdības institūcijas kas nodarbojas ar subsīdiju piešķiršanu zinātnes vajadzībām, kā arī kareivīgi noskaņotie žurnālisti. Tie tad arī izmanto savu varu un iespaidu pret „ķecerīgi” noskaņotajiem zinātniekiem, kuru idejas un pētnieciskie projekti neiekļaujas vispāriņņemtajos „veselā saprāta” rāmjos. Tā vietā, lai svilinātu sārtos vai spundētu cietumos, tiem atņem to zinātniskās eksistences iespējas - apņirgā, atlaiž no darba, nedod „grantus” pētnieciskajam darbam. Tā nu tas ir bijis visos laikos un noris arī šobaltdien...

Zinātnisko paradigmu evolūcija. Tas būtiskākais un svarīgākais ir tas, ka paradigmas, it sevišķi zinātniskās, evolucionē un mainās. Reizēm tas notiek lēni, bet reizēm strauji, trokšņaini un vētrāni. Taču Zinātnes diženums ir tajā apstākļi, ka tā neapturami, kaut zig-zagiem, tomēr virzās uz priekšu.

Daudzi zinātnieki ir labprātīgi sevi iesprostojuši valdošo dogmu un aizspriedumu sprostos, baidoties no kolēģu izsmiekla vai priekšniecības iespējamām represijām. Cilvēks visērtāk jūtas stabilā pasaules uztverē. Viss jaunais rada diskomforta sajūtu, jo lūk nākas mainīt pašu domāšanas veidu !

Līdzšinējā paradigmā nav vietas apziņai, emocijām, domām un dvēselei - tas viss tiek uzskatīts par „ideālistiskiem krāmiem”. Tomēr pētījumi liecina, ka apziņai tomēr ir vērojams pat būtisks iespaids uz fizisko realitāti. Tātad esošā paradigma ir vismaz jāpapildina, tajā iekļaujot arī apziņu.

Zinātnes progresam ir dažādas tā evolūcijas stadijas. Katra stadija atnes kādu savu īpatnēju pasauluztveri - paradigmu, kuras rāmjos tad nu darbojas ļaudis, radītas valdības, tiek rakstītas konstitūcijas, veidojas sabiedriskās institūcijas un tiek organizēta izglītība. Tādējādi zināšanām attīstoties no paradigmas uz paradigmu, evolucionē veselās „pasaules” un uzskatu sistēmas. Katram laikmetam ir sava tam raksturīga paradigma, un katra no tām veido nākamo paradigmu.

Personiskās paradigmas nobīdne. Paradigmu nobīdne notiek ne tikai zinātnē vien. Tas attiecas arī uz sabiedrību kopumā un spēcīgi iespaido visu „civilizāciju un kultūru”. Taču pārbīdes notiek arī individuālajos līmeņos. Pēdējos laikos daudzu miljonu cilvēku apziņā ir norisis kardināls vērtību transformācijas process, gan attiecībā pret apkārtējiem, gan pasauli kopumā. (Ne velti tiek prārots par jaunas cilvēku „rases” veidošanos).

Kāpēc ? Viens no iemesliem ir tas, ka ļaudis sāk apjēgt, ka „žurku skriešanās” sacensībā pēc materiālajiem labumiem - lepniem mājokļiem, prestižām automašīnām un „šikiem” apģērbiem, beigu beigās viņus sagaida truls tukšums un dvēseliska nabadzība - tas pats tukšums, ko tie mēģināja aizpildīt ar greznību un finansiālām veiksmēm. Materiālistiskais pasauluzskats apgalvo - jo vairāk naudas, jo labāka būs dzīve ! Taču pat ļoti daudz „labumu” iegūstot, agri vai vēlu ļautiņiem nākas konstatēt, ka tā „tukšība” nekur nav izgaissusi, bet vismaz mūža nogalē kā kāds lietuvēns mocīs nožēla par notrallināto un izniekoto dzīvi...

Un ko tad patērniecisko ideālu realizācija ir sniegusi Cilvēcei ? Netīru ūdeni, pieķēzītu apkārtējo vidi un saindētu gaisu. Pārapdzīvotība, kas draud ar bada briesmām. Čemodāniņā ievietojami ieroči, kas vienā mirklī spēj no zemes noslaucīt lielas pilsētas... Šo sarakstu var turpināt un turpināt...

Domājams, ka pats svarīgākais mūsdienu process ir pārbīdne ļaužu apziņā par Visumu. No tā, kā „nedzīva” mehānisma, uz „dzīvu” un attīstošos „būtni”, kuras sastāvdaļa esam mēs visi, kuriem nu ir „jāprotas” harmoniski savstarpēji sadzīvot...

Bet nu par personiskajām paradigmām.

Vai nebūtu vērts paprātot attiecībā uz sevi pašu ?

- *Kāda paradigma vada mūsu dzīvi ?*
- *Kādas „krāsas” acenes mēs apzināti vai neapzināti nēsājam ?*
- *Kāda ir Pasaulē dominējošā paradigma ?*
- *Un ar ko tā atšķiras no jūsu personiskās paradigmas ?*
- *Kā tās savstarpēji iespaidojas vai sadarbojas ?*
- *Vai uzskatāt, ka būtu nepieciešama jūsu personiskās paradigmas maiņa ?*
- *Vai esat gatavi atteikties no visa tā, kas saistīts ar veco paradigmu ?*
- *Kāda tad būs jūsu jaunā paradigma ?*
- *Vai tā būs personiski jūsējā jauna paradigma, jeb jauna paradigma visai Pasaulei ?*
- *Vai jums būs grūti pāriet uz jauno paradigmu ?*

Jautājumi, uz kuriem nav tik viegli atbildēt ...

Kas ir realitāte ?

Kas par muļķīgu jautājumu ! Tas taču ir pašsaprotami ! :

Realitāte ir tas, kas Pasaulē objektīvi eksistē un bezgaldaudzu faktoru savstarpējā iespaidā noris, arī saistībā ar mums, neatkarīgi no tā, vai mēs ikkatrs maz eksistējam.

Taču gadsimtu gaitā daudzi jo daudzi prātnieciski noskaņoti cilvēki par to ir laužījuši galvas un turpina to darīt pat šodien

Izziņas procesā uz priekšu virzoties, šis jautājums kļūst aizvien grūtāk atbildams. Vairums ļaužu par realitāti uzskata to, ko mūsu smadzenēs ataino mūsu maņu orgāni, vai parāda tehniskās ierīces, kuras varam uzskatīt par maņu orgānu papildinājumu.

Dzīvnieki un putni dzīvo realitātē, kas ļoti atšķiras no mūsējās. Tie dzird skaņas, kuras mūsu ausis neuztver, redz „gaismu”, ko mēs neredzam (infrasarkano un ultravioleto frekvenču apgabalos), izjūt elektromagnētisko lauku (pēc tā orientējas putni savos pārlidojumos). Daži zīdītāji (piemēram, suņi) dzīvo smaržu pasaulē, jo oža tiem ir attīstīta daudz spēcīgāk nekā citi maņu orgāni. Un ko lai domā par mūsu mazuļiem, kas spēj stundām ilgi uzmanīgi vērot „tukšu” istabas stūri ? Starp citu, līdzīga „uzvedība” ir sastopama arī mājdzīvniekiem, piemēram, suņiem un kaķiem.

Apkārtējo Pasauli mēs izzinām un gūstam priekšstatus caur saviem jutekļiem un uztveri, kuru spēju diapazons ir ierobežots un atšķirīgs gan dažādas sugas būtnēm, gan dažādiem indivīdiem. Tādēļ Pasaule „izskatās” dažāda cilvēkiem, suņiem, sikspārņiem utt.. Un kur nu vēl cilvēku (it sevišķi visādu talantīgu ģēniju) atsevišķās uztveres īpatnības un iztēles bagātība! Sevišķi lielas atšķirības cilvēkiem ir emocionālās uztveres jomās. Izmeklētājiem un tiesnešiem bieži nākas sastapties ar faktiem, kad liecinieki „redz” to, ko zemapziņā ir „vēlējušies” redzēt, neredz to, ko nevēlās redzēt un par redzējuma patiesumu ir pat svēti pārliecināti. Palasot memuārliteratūru, redzams, cik gan dažādi vienu un to pat notikumu skatījumi un vērtējumi ir dažādiem autoriem.!

Bet pat tā realitāte, kuru vērojam caur mikroskopa okulāru, vai aplūkojam uz elementārdaiļņu paātrinātājiēriēces monitora ekrāna, būtiski, pat līdz nepazīšanai, atšķiras no tās, ko redzam ar neapbruņotu aci.

Šīs „realitātes” atspoguļojoties mūsu smadzeņu sistēmā., maina mūsu priekšstatus par Pasauli. Kādreiz atomus, šīs „ciētās” un mazītiņās vielas daļiņas, tos iedomājamiem atbilstoši „pašsaprotamam” un uzskatāmam planetārajam modelim (pēc principa - „augšā tāpat kā apakšā un otrādi”), kurā „bumbiņas” - elektroni pa striktī noteiktām orbītām apriņķo kodolu, līdzīgi, kā planētas apriņķo Sauli. Jaunākajās zinātniskajās koncepcijās atomi ir „enerģētiskas paketes”, pat ne „paketes”, bet gan „īslaicīgi enerģētisko lauku sablīvējumi”.

Planetārajā atoma modelī visapkārt bija liels „tukšums” (līdzīgi kā tas mums izskatās Visuma dzīlēs). Taču patlabanējās koncepcijās telpa atomā un starp tiem nebūt nav „tukša”, bet piepildīta ar milzīgu daudzumu enerģijas (nez' kāš tā tāda?)..

Bet mūsu domas, iztēle un emocijas - vai tad tās nav „realitāte” ? Un „apziņa,” ? (It kā pašsaprotams, taču grūti formulējams jēdziens) Šis ir mūsu eksistences fundamentālais nosacījums, kas mūs pavada it visur. Lai kaut ko izdarītu, padomātu, pasapņotu, radītu, sajustu, taču ir jāatrodas „pie apziņas” !

Iespējams, ka attiecībā uz domām, realitātes jēdziens būtu jāskata plašāk. Realitātes definīcija būtu spēkā tikai kādas attiecīgas dimensijas pasaules ietvaros. Līdzīgi kā tik precīzā zinātnē kā matemātika, eksistē tā saucamie „definīcijas apgabali” kuros tad ir spēkā attiecīgā matemātiskā likumība. Tā divdimensiju pasaulē (plaknē) tāds jēdziens kā „augstums” ir nereāls, jo tāda nemaz nav

principā. Toties trijdimensiju pasaulē tas ir pilnīgi reāls un pašsaprotams jēdziens. Domas ir citas dimensijas pasaules objekts.

Vai „apziņa” ir realitātes vismaz kāda daļa ? Tad kur tā atrodas un no kā sastāv? Atšķirībā no materiāliem (konkrētāk - vieliskiem) objektiem tādi netverami fenomenī kā apziņa un pārējie, nepakļaujas mērījumiem, taču tas nenozīmē, ka tie ir „nereāli”. Ja apziņa ir reāla, tad tā ir izpētāma. Ja nereāla - tad vispār nav nekādas jēgas ar to nodarboties ! Bet tad jau tā nekad nekļūs par „realitāti”!

Šo pretrunīgo dilemmu mēģina risināt tāda jauna zinātnes nozare kā kvantu fizika.

(Gan jāpiezīmē, ka līdzīgi kā ar „enerģiju” un „laukiem”, modē ir nākuši „kvanti” un šo piedēkli, laikam jau „gudrīguma” un tāda kā pusmisticīma labad, kabina klāt it visur. Ir pat dzirdēts par tādu zinātnes nozari kā „kvantu psiholoģija”)

Tā apgalvo, ka fiziskā Visuma pamatos atrodas pavisam nefizikāla pasaule - tas, ko mēs apzīmējam kā „informāciju”, „varbūtību viļņiem” vai „apziņu”. Tādēļ „reālais” Visums savā dziļākajā būtībā bāzējas uz „apziņas fundamentālo lauku”.

(Ak dies! Jo tālāk, jo neskaidrāk ! Tā vien gribas piekrist ironiskajam prātojuma, ka „zinātne ir kaut kā nesaprotama izskaidrošana ar kaut ko vēl nesaprotamāku !”)

Bernards Šovs savā laikā trāpīgi teica, ka: - „Zinātne nav spējīga atrisināt nevienu jautājumu, neuzstādot desmit citus !”

Vai vispār esam spējīgi izprast „realitāti”? XVIII gadsimta vācu filozofs Immanuels Kants uzskatīja, ka ļaudis nekad nespēs izprast „realitātes” būtību, uzzinot, kāda tā ir. Mūsu pētījumi sniedz atbildes uz mūsu jautājumiem, kuri savukārt ir nosacīti ar mūsu spējām un prāta robežām. Viss, ko mēs no apkārtējās vides uztveram ar saviem maņu orgāniem vai zinātniskajiem pētījumiem, tiek laists caur mūsu apziņas „filtriem” un to tādā vai citādā mērā nosaka mūsu prāta struktūra. Tādēļ, viss ko mēs redzam vai kā citādi uztveram, - tie ir tikai „fenomeni”, tas ir mijiedarbības starp mūsu apziņu un „ārējo realitāti” produkts Mēs redzam nevis pašu realitāti, bet gan tikai rekonstruēto „iekšējo realitāti”, kuru ir izveidojuši mūsu smadzeņu neironu mijiedarbības procesi. „Lietas sevī” vienmēr no mums paliek slēptas. Mēs savā izziņā vienmēr esam ierobežoti ar savu smadzeņu darbības procesu iespējām un īpatnībām. Tādēļ pilnīgi iespējams, ka var uzskatīt, ka viss, ko redzam un it kā apjēdzam, ir tikai viena liela ilūzija un mēs nespējam iziet ārpus tās robežām, lai saskatītu kas tad „īsti ir tajā īstenībā”! Un šī mūsu apziņā projicētā un konstruētā „īstenība” ir tikai tāds kā kāds „varbūtību mākonis”.

Par realitātes līmeņiem. Mēs dzīvojam burtiski dažādās pasaulēs. Pastāv virspusējas un dziļākas „īstenības”. Eksistē makroskopiskā pasaule - tā, kurā ar savu uztveri mēs dzīvojam un ko mēs „redzam”; eksistē mūsu organisma šūnu un mikrorģānismu pasaule; eksistē mūsu atomu un to veidojošo visādu elementārdaļiņu pasaule. Un visas šīs pasaules ir būtiski atšķirīgas un dažādas.

Katrai no tām ir sava „valoda” un sava „matemātika”. Taču, neraugoties uz būtiskajām atšķirībām, šīs pasaules ir sasaistītas un viena otru papildina. Jo Es - tas ir mani atomi, Es - tās ir arī manas organisma šūniņas. Bet makroskopiskajā līmenī Es - tā jau ir fizioloģijas. Vēl augstāk - es esmu Dabas un Visuma neatraujama sastāvdaļa. Un tās visas ir „patiesības” un „realitātes” gan tikai to dažādos līmeņos ! Pie kam uz tām savu iespaidu atstāj mūsu individuālās uztveres īpašības un īpatnības un vēl tā saucamais „novērotāja efekts” - izrādās, ka pati „novērošana” iespaido attiecīgo realitāti !

Par uztveres būtību Tā „uztvere” ir viena ļoti sarežģīta „būšana” - daudzšķautnains process, kas sākas ar to brīdi kad mūsu jutekļu neironi saņem

kairinošos „ār pasaules” iespaidus - informāciju, ko pārveido un tālāk pārvada uz smadzenēm elektrokārtmisku impulsu formā. Zinātnieki novērtē, ka tas informācijas daudzums, ko mūsu jutēji piegādā smadzenēm ir milzīgs - 400 miljardi bitu sekundē !

Laikam jau tik milzīgu informatīvo apjomu smadzenēm apstrādāt ir neiespējami un, iespējams, arī nevajadzīgi. Neiroloģiskie pētnieki vērtē, ka praktiski ir „darīšana” ar kādiem diviem tūkstošiem bitu sekundē.

Laika posmā kamēr lasām šo tekstu, maņu orgāni reaģē uz vides temperatūru, gaisa spiedienu un mitrumu, gremošanas orgānu funkcijām, krēsla „cietību”, apģērba pieskārieniem ādai un daudziem jo daudziem citiem faktoriem. Taču mūsu apziņa tos visus vai lielāko daļu atsijā - „ņem galvā”. Iespējams, ka lai nepārslogotu smadzenes ar „nevajadzīgu” informāciju, kas nav vitāli nepieciešama, to vispār nemaz „nelaiž iekšā”. Iespējams tādēļ „normāli” cilvēki neredz visādas tur „auras”, spokus, garus un tamlīdzīgus fenomenus, Tos redz tikai tādi indivīdi, kuriem galvā kaut kas ir „ne tā”, vai kas sabojājies, „filtros” radot caurumus, pa kuriem šī šobrīd it kā nevajadzīgā informācija ielien apziņā.

Bet varbūt visādu fenomenu „redzēšanu” var izskaidrot ar ārkārtīgi spēcīgu iztēli zem apziņas līmeni, kas kādu iemeslu dēļ ir izlauzies līdz apziņai ? Daudziem indivīdiem šī iztēle ir tik spēcīga, ka tie ir „svēti” pārliecināti, ka tas viss tik tiešām ir noticis realitātē. Bet galu galā, kas tad ir iztēle ? Tā ir domu konstrukcija, kas tik tiešām faktiski eksistē, tātad tā ir tikpat „reāla” kā visas citas „realitātes”.

Tādējādi mēs nevis uztveram realitāti, bet gan tās kādu visai nepilnīgu vai pat izkropļotu veidolu, kuru smadzenes konstruē no patlaban pienākošās informācijas un saglabājušajiem kādām citām agrākām informācijām un izveidojušajiem asociācijām.. Mūsdienu zinātne secina, ka mēs paši veidojam to pasauli, to „realitāti”, kuru uztveram. Un veidojam katrs savā manierē, atbilstoši savas uztveres un smadzeņu darbības īpatnībām, kā arī tobrīd .esošajām emocijām.

Uztvere ir pasaule, pasaule ir uztvere !

Ne viss tas, ko skaidri ar savām acīm redz daudzi simti cilvēku nebūt nav objektīva realitāte. Uzskatāms piemērs ir varavīksne. Nu nav tur debesīs tādas vietas ar septiņkrāsu loku ! Tā pastāv tikai kā optiska ilūzija, kas rodas cilvēku smadzenēs. Debesīs tur ir tikai apstākļi (ūdens pilītes un kādā noteiktā leņķī krītoša Saules gaisma), kas mijiedarbojoties ļaužu smadzenēs tad rada „neapstrīdamu faktu” - šo optisko ilūziju.

To, ka ļaudis vienus un tos pat notikumus un lietas „redz” dažādi, lieliski parāda liecinieku atšķirīgās liecības un „redzējumi”. par kādu notikumu. Un atšķirība ir ne tikai kādās sīkās detaļās, bet gan būtiskās atšķirībās gan noziedznieka, gan upura veidolos un rīcībā.. Un visi liecinieki uzskata, ka stāsta „svētu patiesību”, jo tā to tie ir uztvēruši !

Kā tad veidojas katra individuālā (vai vispārējā gadījumā kādas vairāk vai mazāk autonomas sistēmas) „realitāte” ?

Tā veidojas no divām funkcijām, kas var savstarpēji pārklāties un pat savstarpēji iespaidoties.

Pirmā funkcija veidojas no indivīda maņu orgānu vai tehniskās sistēmas uztvērējierīču sniegto informāciju par Realitāti. Šī informācija ir nepilnīga, jo indivīda maņu orgāni vai sistēmu uztvērējierīces tehniski fiziski nespēj uztvert uz pārstrādāt visu bezgalplašo faktiskās Realitātes informatīvo spektru. Ļoti iespējams, ka šī informācija ir vairāk vai mazāk kropļota uztvērējierīču tehnisko parametru nepietiekamas kvalitātes dēļ vai arī indivīda subjektivitātes dēļ („redz un dzird” to ko vēlas redzēt un dzirdēt !...)

Otra funkcija ir šīs „uztvērtās” informācijas analīze un interpretācija. Šo funkciju veic indivīda prāts vai tehniskajās ierīcēs speciāla datorsistēma vai kāda analoga ierīce. Indivīda gadījumā uz analīzi un interpretāciju būtisku iespaidu atstās

indivīda subjektīvās kvalitātes (optimists, pesimists, vieglprātis, pedantisks, priekšzināšanas, intuīcija u.tml.) vai tehniskā sistēmas gadījumā analizētājerīces algoritms un tehniskie parametri..

No abām šīm funkcijām savietojoties tad arī veidojas indivīda vai kādas sistēmas „individuālā realitāte”, kura vispārējā gadījumā var pat būtiski atšķirties no faktiskās Realitātes.

Tādējādi - cik cilvēku, tik dažādu „realitāšu” !

Bet, ja nu ņemam vērā Pasaules iespējamās daudzdimensionalitātes aspektus, tad realitātes problēma gauži sarežģījas un kļūst mūsu ikdienišķam prātam pat neapverama.

Cik „normāla” ir mūsu pasaule ? Kas vispār atšķir „normālo” no „anormālā” vai „paranormālā” un kurš var uzdrošināties to novērtēt ?

Ģeniālais angļu fiziķis profesors Deivids Boms uzskata, ka dabas novērošanas procesā tā mūs vazā aiz deguna, maldinot par savu patieso būtību. Citiem vārdiem: - tas, ko mēs dabā redzam, pētām un loģiski secinām, ir tikai „projekcija” no tā, kas aiz tās slēpjas. Mūsu trīsdimensiju pasaule ir projekcija no kaut kā augstākdimensionāla - mūsu piecām maņām nepieejama milzīga hiperuniversa trīsdimensionāli materiāla „hologramma”.

Tas nozīmētu, ka viss ko mēs uztveram lielumā un mazumā - mūsu materiālais telplaika universs kopumā, nav nekas vairāk kā projekcija no kaut kā neiedomājama - praktiski tā ir šķietamā realitāte. Ilūzijas izgaismošs secinājums - mūsu dabzinātnes balstās uz kaut kā pilnīgi nereaļa, proti, uz projekcijas.

Tiktāl par ievērojamā dabaszinātnieka drosmīgajiem apsvērumiem. Tos varētu apstiprināt deviņdesmito gadu sākumā izdarītais NASA zinātnieku sensacionālais atklājums. Pamatojoties uz zināmām planetārām anomālijām, viņi ar speciālām matemātiskas metodēm izskatījuši, ka mūsu Saules sistēmas planētas - mūsu universs kopumā - „ir dimensionāli augstāka līmeņa projekcija”. Līdz ar to mūsu pasaule ar visā tajā notiekošo nemaz nav tāda, kāda šķiet esam. Acīmredzot tā pakļaujas pavisam citiem likumiem nekā tiem, kurus esam uzskatījuši par vienīgi pareizajiem.

Tātad, ļoti iespējams, ka pastāv arī kāda „viena kopēja Realitāte”, taču tā katrā subjektā vai objektā (kādā lokālajā pasaulē) atspoguļojas vairāk vai mazāk citādā veidolā. Un priekšstats par šo „kopējo Realitāti” nepārtrauktas sintēzes procesā pastāvīgi mainīsies atbilstoši Cilvēces realizētajam Pasaules izziņas un tās apjēgšanas līmenim.

Dažas atziņas

- Ja tiek solīts “reālistisks risinājums”, tad tas nozīmē, ka ir sagaidāmas nepatīkšanas. (NN)
- Ja cilvēks sevi nosauc par “reālistu”, tad tas nozīmē, ka viņš gatavojas darīt ko tādu, par ko dvēseles dziļumos pats izjūt kaunu. (Sidni Harris)
- Īstenība no tā nemaz necieš, ja kāds to neatzīst. (Šillers)
- Saskaroties ar realitāti, ideāli sairst pelnos. (V. Igo)
- Realitāte bieži izskatās briesmīga, un daudzi cilvēki visu mūžu no tās izvairās. (V. Švēbels)
- Nekas cilvēku nedara tik laimīgu kā ilūzija. (J.V. Gēte)
- Labākās zāles pret ilūzijām ir skatiens spogulī ! (O. Haksli)
- Realitāte ir tikai tas, ko sajūti vai arī kam tīci. (Moisejs Mendelsons)
- Ieraudzīt un izprast īstenību viusvairāk traucē trīs prāta indes - naidis, alkātība, maldi, un piecas prāta apmātības - skaudība, kaisle, domu kūleņošana, slinkums un neticība. (A. Kalme)

Trakas idejas

Esam taču prātojuši, kāpēc tik daudzas no mūsdienu zinātnes idejām šķiet pilnīgi „trakas” un „veselajam saprātam” nepieņemamas un kā izvērtēt, kura no trako ideju gūzmas varētu būt patiesa?

„Trakās idejas” visbiežāk sastopamas fizikas zinātņu jomās. („normāliem” cilvēkiem vēl šodien relativitātes teorija, par kvantu mehāniku nemaz nerunājot, liekas tādi *slīma suņa murgi vien...*) Gan jāpiebilst, ka fiziķi it nemaz nav trakāki par citiem. Pati fizikas iedaba, cenšoties izprast un noskaidrot Pasaules noslēpumainās norises, izaicina mūsu veselā saprāta pasaules ieradumus un atklāj tādus noslēpumus, kas lielākajai daļai cilvēku bieži vien šķiet pasakaini. Pat paši zinātnieki dažkārt savus atklājumus uzskata par diezgan savādiem un skaidrojums par grūti izprotamiem. Dažkārt jaunu teoriju attīstītāji atrod veidus, kā pārveidot savas teorijas tā, lai uzturētu tās pie dzīvības, pat ja sākotnējās prognozes netiek pierādītas. Un dažkārt zinātnieki sagudro teorijas, ko nav iespējams pārbaudīt viņu dzīves laikā, vai arī ir nepieciešams miljardiem dolāru, lai uzbūvētu iekārtas, ar ko šīs idejas varētu pārbaudīt.

Kā un pēc kādiem kritērijiem varētu mēģināt noteikt, vai traka ideja varētu būt patiesa.

1. Vai ideja ir „ķerta”? Varētu uzskatīt, ka pastāv divas kategorijas : - „ķertas” un „trakas” idejas. „Traka” (arī - fantastiska, fanātiska, savāda, dīvaina, svešāda, absurda) ideja ir nesavienojama ar pašreizējām zinātnieku teorijām un tajā ir kāds pretrunīgs elements; tomēr, pretēji „ķertu” (arī - jukušu, muļķīgu, neprātīgu, smieklīgu, mistisku) ideju kategorijai, tās nav pretrunā ar Dabas pamatprincipiem, tādiem kā enerģijas saglabāšanas likums, un tās nav nedz nesakarīgas, nedz iekšēji pretrunīgas. Gan jāpiezīmē, ka šajā kritērijā lielu iespaidu atstāj arī vērtētāja subjektivitāte.

2. Kurš izvirzīja šo ideju ? Šis ir viltīgs un ne tik viegli risināms jautājums. Dažkārt zinātnieki specifiskā jomā var iegūt disidenta reputāciju, nemitīgi nākot klajā ar savādām teorijām. Šis fakts nedrīkstētu atbaidīt no viņu ideju rūpīgas izpētes, tomēr šīs idejas bieži vien pieskaitāmas pie ķerto ideju kategorijas. Jaunas trakas idejas dažkārt izvirza nespeciālisti, kuri ienes konkrētajā jomā svaigu skatījumu, jo viņu iztēle nav sasaistīta ar attiecīgās specialitātes sastingušajām „dzelzsbetona” dogmām. Dažu jomu iesakņojušies līderi pārāk paļaujas uz vispārīgi atzītu pieņēmumu kopumiem un uz eksperimentiem balstītām metodēm bez spēcīgas teorētiskās bāzes (ja nu galvenā „bāze” ir, piemēram, Dieva griba un autoritāte...vai, banālais - „*tas nevar būt, tāpēc, ka nevar būt !*” ...) Tādos gadījumos nespeciālistam ir svarīgi veikt sagatavošanos un apzināties, kas īstenībā ir zināms un kas nav. Tikai ļoti retos gadījumos nespeciālisti, kuri ir pilnīgi amatieri, pietiekami labi sagatavojas, lai varētu dot ieguldījumu augsti attīstītā zinātnes jomā.

Un gluži pretēji - to, ka trakas idejas izvirzītājam ir izcila zinātnieka kvalifikācija - pat Nobeļa prēmija, nevajadzētu uztvert kā noteicošo. Dažkārt Nobeļa prēmijas ieguvēji pašpārliecināti uzdrošinās izteikt savas idejas nozarēs, kas atrodas tālu no viņu sākotnējās erudīcijas jomas, un uzdrīkstas attīstīt provokatīvas idejas, ko citi, mazāk izcili (bet, iespējams, zinošāki) zinātnieki neuzdrošinātos.

3. Cik ļoti idejas izvirzītājs ir pieķēries idejai ? Kad jaunas un trakas idejas izvirzītājus noraida viņu vienaudži (kvalifikācijā vai statusā) viņi dažkārt kļūst apmāti ar savu ideju un atsakās to atnest, pat ja tiek pierādīts, ka tā ir pretrunā ar novērojumiem un neapstrīdamiem faktiem. Vienaudžu negatīvā reakcija stimulē izvirzītāju darīt visu iespējamo un neiespējamo, lai pierādītu kolēģu kļūdīšanos, pat ja tas nozīmē nebūt pietiekami kritiskam attiecībā pret pašas idejas vērtību.

Galvenais rādītājs ir izvirzītāja selektivitāte, pievēršot lielu uzmanību faktiem, kas ideju atbalsta, bet nepievēršot pietiekamu uzmanību faktiem, kas to apgāž.

4. Vai idejas izvirzītājs godīgi izmanto statistikas datus ? Atcerēsimies spārnoto teicienu - „*Pastāv trīs veidu meli: - meli, lieli meli un statistika*”. Bieži vien teoriju atbalstam tiek izmantota pilnīgi kļūdaina statistika, tīša viltojuma, nezināšanas vai statistikas lietošanas neprasmes dēļ, vai tās pilnīgi nepiemērota interpretācija konkrētajā specifiskajā gadījumā. Nemitīgi jāpiesargās no šādu statistikas datu nepareiza lietojuma. Tas, iespējams, ir visdrošākais veids, kā pamanīt, kuras no trakajām idejām ir aplamas.

5. Vai idejas izvirzītājam ir kāda politiskā vai ideoloģiskā nostāja ? Dažas zinātnes nozares atrodas tālu no politikas, bet citas - ne. Šādas nozares, piemēram, ir vides un cilvēka veselības, pasaules ideoloģiskā uzskata, sociālās un materiālā izdevīguma nostādnes, klerikālisms, angažētība - kurās izvirzītāju politiskā nostāja var spēlēt lielu lomu, nosakot, cik patiesi viņi izturēsies pret pretrunīgu ideju. Šādos gadījumos pētnieka finanšu avots var norādīt uz politisko nostāju. Izvirzītāji, kurus nopietni motivē politiskā nostāja, bieži vien izvirza idejas, kas visā pilnībā iederas noteiktajā ideoloģiskajā - piemēram, liberālajā vai konservatīvajā - kategorijā..

6.. Cik daudz brīvu parametru ir teorijā ? Fiziķi dažreiz saka, ka ar pietiekamiem brīvajiem parametriem viņi var „tajā teorijā iedabūt arī ziloni”. Jo teorijā vairāk brīvo parametru un jo specifiskākas ir tās prognozes, jo vairāk mēs varam ticēt, ka šīs prognozes piepildīsies. Teorija, kurā ir daudz brīvu parametru, var tos pielāgot, lai iegūtu saskaņu ar eksperimenta rezultātu, lai kāds tas arī būtu.

7. Cik labi šo ideju pamato atsauces uz citiem darbiem ? Daži jauno pretrunīgo ideju izvirzītāji sliecas daudz citēt paši savus iepriekš sarakstītos darbus un ignorē citu padarīto. Zinātne tiek veidota pakāpeniski, balstoties uz citu zinātnieku darbiem. Nepietiek, ja teorētiskais pierāda, ka ir pazīstams ar citiem saistītiem darbiem un citē tos visās publikācijās. Mums jāpārbauda, ka citētās atsauces patiesībā pauž to, ko teorijas izvirzītājs apgalvo, kā arī tas, kādā mērā tās atbalsta teoriju. Mums jāklūst aizdomīgiem, kad jaunas teorijas izvirzītājs apgalvo, ka kāds cits kaut ko ir pierādījis, tomēr citētās atsauces šādu apgalvojumu neapstiprina, vai, iespējams, min, ka tas varētu būt patiesība.

8. Vai jaunā ideja necenšas izskaidrot pārāk daudz vai pārāk maz ? Dažas trakas idejas liecina par cenšanos izskaidrot praktiski visu konkrētajā jomā, bet procesa laikā tiek minēts daudz jaunu konceptu vai pat uzdots daudz vairāk neatbildētu jautājumu, nekā teorija sniedz atbildes. Vispusīga teorija, kas patiesībā nespēj neko izskaidrot vai sniegt noteiktas prognozes, kas ļautu to pārbaudīt, nešķiet pārāk daudzsološa.

9. Cik atvērti ir idejas izvirzītāji attiecībā uz saviem datiem un metodēm ? Daudzās nozarēs, īpaši tajās, kurās uz likmes ir likti patenti un iespējami lielas naudas summas, pētnieki var būt diezgan noslēgti attiecībā uz datiem un metodēm - vismaz tik ilgi, kamēr rezultāti tiek publicēti. Un pat gadījumā, kad finansiālās motivācijas nav, pētnieki tomēr sākotnēji var būt atturīgi, lai pārliecinātos, ka nodrošina sev pirmtiesības attiecībā uz kādu nopietnu atklājumu. Bet gadījumos, kad pētnieki klusē pat pēc rezultātu publicēšanas, viņi rada iespaidu, ka tiem kaut kas slēpjams un viņi labprāt neļautu citiem pārbaudīt savu pētījumu rezultātus.

10. Cik labi šī ideja sader ar veselo saprātu ? Veselais saprāts, lai gan var būt labs pavadonis ikdienas dzīvē, nav labs padomdevējs attiecībā uz to, vai savādas teorijas varētu būt patiesība. Vienkāršākā izskaidrojuma meklēšanu zināmu faktu kopumam sauc par Okamas asmeni, kas tā nosaukts četrpadsmitā gadsimta angļu filozofa Okamas Viljama vārdā. Ja divas teorijas izskaidro vienu un to pašu fenomenu, tad ir saprātīgi un taupīgi izvēlēties vienkāršāko no abām, *ja pārējais saskan*.

Šie jautājumi nav vienīgās mērauklas, kas var tikt piemērotas, lai atsijātu graudus no pelavām, mēģinot izprast ļoti pretrunīgas jeb trakas idejas, bet tie ir labs sākums.

Daudzas idejas zinātnē reiz šķitušas trakas, bet tagad tiek uzskatītas par stabilām, vai arī pagaidām ir „noliktas malā”, vai arī ir stingri apstiprinātas (gan līdz kādai nākamai „zinātnes revolūcijai”...). Robeža, kas šķir „stabilas” un „nestabilas” idejas ir neskaidra un mainīga.

Atsevišķa problēma ir tā, ka „rakstītajam vārdam” ne vienmēr var uzticēties. It sevišķi, ja tas nāk no žurnālistikas jomas. Dzīšanās pēc sensācijām, pārspīlējumi un neprecizitātes vai pat tīšprātīga dezinformācija, ļaunā priekā cerot izjokot tos „antiņus” zinātniekus, kas visu „ņem par pilnu” Pēdējais variants - tas vairāk nav nekāds humors, bet gan ētisks huligānisms. Tas arī ir viens no iemesliem, kāpēc daudzi zinātnieki pret visādām „trakām idejām” izturas visai rezervēti. Šajā sakarā gan nāk prātā tautas paruna, ka „kopā ar nefīro ūdeni no vannas tomēr nevajadzētu izliet arī bērnu !” Tādēļ būsim apdomīgi visādas „trakas idejas” gan noraidot, gan pieņemot !

Manuprāt, vērtējot idejas un viedokļus vissvarīgāk ir nepazaudēt iekšējo neatkarību, nepakļauties valdošajiem štapiem un savām emocijām. Ar attieksmi pret citu domām ir tāpat kā ar attieksmi pret cilvēkiem - ne no šā ne no tā pret vieniem diez kāpēc jūtam simpātijas bet pret otriem antipātijas, bet tuvāk iepazīstot, uzskatus dažkārt nākas mainīt...

„Trakas” vai „ķertas” idejas nav nemaz tik viegli atšķiramas. Dažkārt izrādās, ka tās „ķertās” beigu beigās ir tās auglīgākās ! Tā piemēram, no „veselā saprāta” viedokļa kvantu fizika ir „ķertumu” pārpilna. Kā „ķertības” kalngals izskatās cēloņ-seku principa atcelšana ! Kur nu vēl tālāk ?!

Taču tieši tās „trakās idejas” ir tās, kas Cilvēces attīstības jomās var sniegt tos efektīvākos attīstības lēcienus. Tādēļ ar „traku ideju” tūlītēju noraidīšanu ir liels risks iekrist stagnācijā.

Dažas atziņas

- Prāts izsīkst, sašaurinājas un aizcērtas, ja tam sistemātiski nepienāk jaunas idejas un atziņas. (A. Kalme)
- Cik nu augsta var būt tā ideja, kas nepazīst cilvēka žēluma !?
(J. Laganovskis)
- Ideju pilni cilvēki reti kādam patīk, jo tie traucē mierīgi dzīvot. (NN)
- Cilvēks ar jaunu ideju galvā ir savādnieks. Protams, kamēr šī ideja nav guvusi uzvaru. (Marks Tvens)
- Idejas var padarīt nekaitīgas tikai ar idejām. (Balzāks)
- Idejas nenes atbildību par tiem, kas tām tic ! (Dons Markis)
- Diženas idejas ir nežēlīgas. (Anrī de Monterlāns)
- Diženas idejas nekrietnā vidē pārvēršas stulbībās. (Vasilij Kļučevskis)
- Nav tādas idejas vai fakta, ko nevarētu aptraipīt vai apņirgt !
(F. Dostojevskis)
- Ja sabiedriskā doma nostājas kādas idejas pusē un to kvēli atbalsta, bet to kritizē zinātnieki jau gados, tad visticamāk taisnība būs šiem zinātniekiem. Jebkuras revolucionāras idejas gaitai zinātnieku reakcijā: jebkurā nozarē ir trīs stadijas 1) “Tas ir neiespējami un mani lūdzu netraucējiet!” 2) “Var jau būt, taču to darīt nav jēgas un neiesaku” 3) “Es vienmēr esmu teicis, ka tā ir brīnišķīga doma!” (Mērhisms)
- Ja man ir ābols un tev ir ābols un mēs ar tiem apmainamies, mums katram paliek tikai viens ābols. Bet, ja man ir ideja un tev ir ideja un ar tām apmainamies, tad mums katram jau ir divas idejas ! (Džordžs Bernards Šovs_)
- Lai rastos idejas, vāksim faktus ! (L. Pastērs)
- Idejas vārdā vieglāk nomirt, nekā dzīvot saskaņā ar to. (A. Ādlerš)

Sistēmiskums kā Pasaules uzbūves būtība

Vispārēja nostādne

Pasaule ir sistēmiska. Tā veidojas no sistēmām, sistēmu sistēmām un sistēmu sistēmu sistēmām. Sākot no daudzo visumu sistēmām, mūsu Visumu veidojošo galaktiku sistēmām, beidzot ar sabiedriskām sistēmām, būtņu organismu veidojošo dažādo šūniņu sistēmām un pašu šūniņu kā molekulu un atomu sistēmām un tās savukārt ir kādu pusmistisku elementārdaļiņu sistēmas, kas savukārt esot „kaut kā „dažādu frekvenču svārstības. Matērijas daļiņas (tātad arī viela un viss pārējais) tad veidojoties kā dažādu svārstību kopveidojošies „blīzumi” (sablīvējumi).

Katram sistēmas elementam ir sava vieta, noteiktas funkcijas un tas ir pakļauts kaut kādām noteiktām Sistēmas likumībām. Sistēmiska principi ir lieti noderējuši kā darba instruments Pasaules izziņai, mēģinot visu esošo un notiekošo uztverē kādi sakārtot un „salikt pa plauktiņiem”.

Sistēmas pēc to īpašībām un īpatnībām varētu nosacīti iedalīt „cietās” un „mīkstās” sistēmās. Cietās sistēmas ir vairāk vai mazāk stingri determinētas (nosacītas). Tajās katram tās elementam ir stingri noteiktas funkcijas un darbības robežas. Klasisks piemērs - pulksteņa mehānisms, kurā katrs zobratņš „dara savu darbu” un tam nav nekādu iespēju „darīt ko citu”. Mīkstajās sistēmās to elementiem ir lielākas „brīvības pakāpju” iespējas. Mīksto sistēmu galvenā īpatnība un arī priekšrocību ir to pašorganizēšanās un pašattīstības iespējas. Mīksta sistēmas piemērs ir demokrātiski tendētu ļaužu sabiedrība, kurā tās kāds ierindas loceklis var kļūt par vadošo līderi.

Analītiski domājoši cilvēki (atbilstoši t.s. *normālsadalījuma likumībai* tādu par savu esību prātojoši tendētu ļaužu esot apmēram, kādi 15 %) cenšas šīs sistēmas, to jūkli un tajās darbojošās likumības kādi izprast un „salikt pa plauktiņiem”, cik jau nu tas būtu iespējams, atrodoties šo sistēmu iekšpusē, bet nevis neatkarīgi novērojot „skatā no malas”. Būtiska problēma vēl ir tā, ka cilvēks, šis pētnieks un novērotājs - pats ir pētāmās sistēmas vēl pētāma sastāvdaļa. Liekas, ka kamēr cilvēks nebūs ticis daudz maz skaidrībā pats par sevi, nebūs lielu cerību gūt lielus panākumus arī visas Pasaules būtības izpratnē. Tad nu iztēlē tiek konstruētas dažādas hipotēzes, teorijas, *shēmas*, jeb tā saucamie *modeļi*, kas pēc iespējamās vienkāršāk un uzskatāmāk ilustrētu un skaidrotu kādas Pasaules sastāvdaļas vai norišu būtību. Ar dažiem šādiem hipotētiskiem Pasaules sistēmu modeļiem, tad arī ir mēģināts šajā traktātā iepazīties.

Visvienkāršākos Pasaules modeļus, kas neprasīja pārāk lielu „galvas laužšanu un smadzeņu kustināšanu” veidoja dažādās reliģijas. Šajos modeļos „visa kā” cēlonis, izcelsme un realizācija nāk no Dieva (vai dieviem) - to dažādajos nosaukumos un interpretācijās. Tādējādi viss „ir skaidrs” un nekādi tur jautājumi vairs nevar būt - viss, „kas ir”, kas notiek un notiks, ir Dieva (vai dievu) gribas notikšanas izpausmes un punkts ! Un nav jēga censties dziļāk ko izprast un saprast, jo - „tā Kunga ceļi ir neizdibināmi !”

Matērijas pamatmodelis

Būtībā tā ir jauna Pasaules paradigma. Filozofiskai domai attīstoties, veidojās arī dažādi „materiālistiski” Pasaules uzbūves un tās norišu modeļi. Pārpratumu novēršanai vispirms gan vajadzētu vienoties par „matērijas” jēdziena būtību. Patlabanējā filozofijas zinātnes attīstības posmā populārs ir uzskats, ka

matērija ir viss, kas Pasaulē objektīvi eksistē.

Objektīvi, nevis subjektīvi - tas ir, tikai iztēlē vien, bez jebkādas reāli pamatotas argumentācijas !

Gan jāpiezīmē, ka norāde uz iztēli un subjektivitāti, jau kļūst strīdīga. Iztēle - tās ir domas, bet domas taču ir objektīvs faktors! Iespējams, ka attiecībā uz domām, realitātes jēdziens būtu jāskata plašāk. Realitātes definīcija būtu spēkā tikai kādas attiecīgas dimensijas pasaules ietvaros. Līdzīgi kā tik precīzā zinātnē kā matemātika, eksistē tā saucamie „definīcijas apgabali” kuros tad ir spēkā attiecīgā matemātiskā likumība. Tā divdimensiju pasaulē (plaknē) tāds jēdziens kā „augstums” ir nereāls, jo tāda nemaz nav principā. Toties trijdimensiju pasaulē tas ir pilnīgi reāls un pašsaprotams jēdziens. Domas ir citas dimensijas pasaules objekts.

Tā saucamajā „zinātniskās un loģiskās pieejas” metodē varētu sniegt šādu visai vienkāršotu Pasaules uzbūves modeļa pamatkēdīti :

1. Cilvēkiem pazīstamākā un vieglāk uztveramā matērijas forma ir **viela** - tas, ko mēs varam uztvert un identificēt ar saviem primārajiem jutekļiem (tausti, redzi, ožu, garšu vai dzirdi) Vielai var būt dažādas tās t.s. agregātformas - cieta, šķidra, gāzveidīga, pēdējā laikā ir parādīties arī tāds jēdziens kā „plazmas” stāvoklis („karstā” plazma ir jau izsenis pazīstamā *liesma*, svecei vai malkas pagalei degot. Ar „auksto” plazmu sastopamies t.s. gāzu jonizācijas procesos, piemēram, t.s. neona „reklāmcaurulītēs” vai modernajās gaismas spuldzēs.) Pat vakuums („tukšums”, jeb „nekas”) un telpa arī ir matērija (lai gan „vielas” jēdzienu mums pierastajā izpratnē tiem būtu grūti piemērot), kas sevī satur daudz noslēpumu

Plazma ir izplatīts matērijas stāvoklis Visumā. Plazma veido ne tikai zvaigžņu (tātad arī Saules) pamatsastāvu, bet tā Visumā ir bieži sastopama t.s. „plazmoidu” veidā kā autonomi materiāli veidojumi. Šie veidojumi sastāv no plazmas un magnētiskā lauka, kas šo „konstrukciju” satur kopā. (Kā zināms, kodolreaktoros magnētisko lauku izmanto plazmas „savaldīšanai” un „vadībai”). Plazmoidi ir sastopami gan Kosmosā, gan arī tepat uz Zemes. Piemēram, vēl neizpētītais un ne visai izprotamais lodveida zibens arī ir viena no plazmoidu formām. Pastāv hipotēzes, ka tik mistiskie un noslēpumainie NLO arī būtu būtībā esot plazmoidi. Daudzi plazmoidi ar cilvēku jutekļiem nav uztverami, jo to izstarojums ir ārpus cilvēka uztveres iespējām. Tos fiksēt var vienīgi ar speciālu aparātūru.

Ir konstatēts, ka plazmoidu „uzvedība” atgādina dzīvnieku vai kukaiņu uzvedību. Pastāv hipotēze, ka tie arī ir viena no dzīvības formām un tiem pat piemīt tāda kā apziņa (!) Tie bieži mīt „baros” ar visām dzīvnieku vai kukaiņu baru raksturu uzvedībām.

Vēl pagājušā gadsimta 80 tajos gados itāļu zinātnieks Lučiano Bokkoni veica šo „objektu” pētījumus izmantojot fotografēšanu dažādos spektra apgabalos, alfa, beta, gamma daļiņu adapterus, magnetometrus un citu zinātnisku instrumentāriju.

Pētījumi notika Itālijā, Arenciano rajonā uz 300 m augsta kalna virsotnes naktīs. Uz superjūtīgajām filmām tika fiksētas „ēteriskas” dzīvības it kā „būtnes”, līdzīgas kā kādas amēbas vai lielas zivis ar spārniem. Tās gaisā lielā ātrumā slīdējušas dažādos virzienos, sekojušas lidmašīnām, līdzīgi kā delfīni kuģiem, karājušas virs lieliem rūpnieciskajiem uzņēmumiem. Fotografijas infrasarkanā spektra apgabalā rādīja, ka ugunsgrēku tuvumā rosās lieli amēbveidīgi objekti.

Mazāku izmēru „būtnes” līdinās apmēram metra augstumā virs zemes, izrāda tādu kā ziņkārību tuvojoties fotoaparātiem dažādu metru attālumā un tad no tiem attālinājoties. Uz „objektu” fotogrāfijām bija redzamas arī difrakcijas iespaida pēdas, kas liecina par šo objektu viļņveida dabu. Šīs būtnes Bokkoni nodēvēja par „kritteriem”, kas tulkojumā nozīmētu „zvēri”.

Šādi plazmveidīgi objekti ir fiksēti arī Baikala apkaimē un vispār tā saucamās geopatogenās zonās un virs zemes garozas lūzumiem. Fotografijās tās fiksējas kā kādi vertikāli stabi, loki, stari vai divainu formu it kā putnveidīgas būtnes, kas „karājas” virs rūpnieciskajiem kompleksiem un augstiem fabriku dūmeņiem.

Ar visādu noslēpumainu plazmoidu vērojumiem Krievijā pagājušā gadsimta astoņdesmitajos un deviņdesmitajos gados bija sensacionālais tā saucamais „M trijstūris” Krievijā, tās centrālajā daļā Permas un Jekaterinburgas apgabalos. Starp citu, šīs vieta atrodas uz gredzenveidīga Zemes garozas lūzuma joslas.... Ļoti bieži cilvēku acīm nesaredzami „gaismas veidojumi” - (iespējams, plazmoidi?) tiek fiksēti uz parastajām fotofilmām to kadros, amatieriski veicot parastas „sadzīviskas”

fotografēšanās. Parasti to „norakstīja” kā tehnisku brāķi fotofilmas ķīmiskās apstrādes procesā tās attīstīšanā vai gaismas atspulgiem fotoobjektīvā fotografēšanas brīdī. Taču šie noslēpumainie objekti parādās arī kvalitatīvos digitālajos aparātos, kuros atspulgu iespēju tikpat kā nav un nav arī nekādu ķīmisko procesu. Apkopojot novērojumus, izrādās, ka šādi noslēpumaini objekti sastopami bieži visās pasaules malās, parasti ļaudis tos uzskata par kādām gadījuma ilūzijām. Tādi noslēpumaini „objekti”, kas tanī brīdī klātesošajiem nebija redzami, bet parādās tad izdarītajās fotogrāfijās, izceļas Koldevanses kalnu plato, Alpos netālu no Nicas (Francijā). Tur izdarītajās amatierfotogrāfijās dažkārt redzami NLO līdzīgo objekti - tipiski „lidojošie šķīvīši”. Citos - spīdošas lodes un gari, no vairākām sekcijām veidoti cilindri, kas karājas gaisā nelielā augstumā virs zemes. Taču cilvēki, kas fotografēja krāšņos dabas skatus vai cits citu, ne gaisā ne arī virs zemes nekā no fotoattēlos fiksētā nav redzējuši.

Interesanti, ka visādu NLO un tamlīdzīgu plazmoidu vērojumi ļoti bieži, pat tāda kā invāzija, bija pagājušā gadsimta beigu ceturtdaļas posmā. Iespējams, ka tos no Kosmosa ir atnesis „Saules vēja kāds pūtiens”...

Daudzgadīgos Kosmosa un mūsu apkārtējās vides pētījumos zinātnieki ir nonākuši pie secinājuma, ka no Kosmosa uz Zemi nāk milzīga plazmas straume (tā saucamais Saules vējš), kas iespiežas arī biosfērā, tajā ienesot vielu, enerģiju un informāciju, tādējādi iespaidojot visas dzīvības formas, arī cilvēka eksistences un labsajūtas nosacījumus.

2. Zinātnieki uzskata, ka Visumā visizplatītākā matērijas forma esot **lauks**, kas būtībā ir tipiska prāta konstrukcija, kuras eksistenci var pamatot un pierādīt ar matemātiskām metodēm. Lauku ar saviem primārajiem jutekļiem cilvēki tieši uztvert nespēj. (Novērojami gan liecina, ka dzīvniekiem, kukaiņiem un augiem attiecīga jutība tomēr pastāvot)

Lauks savā būtībā ir cilvēka pamatjutekļiem netverama, kā jau minējām, „prāta konstrukcija”, ko uz papīra fiksē kā matemātisku vienādojumu sistēmas - kaut kas „augstākajās dimensijās” esošs. Taču šo „prāta konstrukciju” cilvēks ir iemācījies lieliski praktiski izmantot! (Visuzskatamākais piemērs - mobilais telefons, kas šodien atrodas jebkura puišļa kabatā!)

Uzskata pat, ka Visumam un tā matērijai vispār galvenokārt ir „lauku” daba un izpausme. Un pat vielas daļiņas savā būtībā ir kāda lauka „sabiezējumi”, jeb citiem vārdiem sakot, tā svārstību viļņu kombināciju blīzumi.

„Lauka” nosaukuma izcelsmi uzskatāmi parāda eksperiments, ko bieži demonstrē skolā. Uz pakavmagnēta uzliek papīra lapu, uz kura uzber nedaudz smalkas dzelzs skaidiņas. Skaidiņas sakārtojās virtenēs, kopēji veidojot savdabīgu zīmējumu, kas līdzinājās tādām kā laukam, ko nosauca par „magnētisko lauku”, bet skaidiņu virtenītes veidojās lauka tā saucamo „spēka līniju” iespaidā. Izrādās, ka līdzīga rakstura lauks veidojas arī ap elektriskajiem lādiņiem, ko savukārt nodēvēja par „elektrisko lauku”.

Stingri ņemot, mēs „elektrības”, „magnētisma”, „siltuma” un citu parādību būtību un mehānismu tā īsti nemaz neizprotam un tie ir visai neskaidri, taču tas mūs nemaz netraucē tās ar sekmēm praktiski izmantot un veidot visādas „brīnumainas” ierīces un „uzpariktes”.

Pirms gadiem simt piecdesmit angļu zinātnieks – fiziķis Džeims Klārks Maksvels (1831 – 1879) uzrakstīja savus slavenos matemātiskos vienādojumus ar kuriem teorētiski pamatoja tāda matērijas veida eksistenci. „Nopietni zinātnieki” par viņu gan smīķņāja, jo „papīrs taču paciešot visu!”. Šodien uz elektromagnētiskā lauka teorijas bāzes darbojas mums tik pierastās un it kā „pašsaprotamas” lietas, kā radio, televīzija un jau pieminētie mobilie telefoni.

Kā kuriozu, kas raksturo „sabiedrības attīstību pa spirāli”, var pieminēt, ka Maksvella teorija, kas ir gūlusies elektrodinamikas zinātnes pamatos, no tālaika kolēģiem tika ne tikai izsmieta, bet uzskatīta arī par „viltus zinātņi”. Speciāla Karaliskā Komisija cīņai pret „kaitīgiem izdomājumiem”, kas grauj vispārzināmās „dievišķās” patiesības, pat speciāli salasījās uz sesiju, ne jau lai iepazītos ar zinātnieka darbu (neesmu to lasījis, bet zinu, ka draņķis!), bet lai konstatētu faktu ka tādas „blēņas” Maksvels noziedzīgi ir vēstījas no profesora tribīnes.

. Mums ir zināmi magnētiskie, elektriskie, elektromagnētiskie un gravitācijas lauki. Pastāvot arī bioloģiskie, psihiskie un torsionu lauki, par kuriem gan „nopietni zinātnieki” atkal smīkņā. (Torsionlauki esot saistīti ar matērijas rotāciju, bet rotācija ir vērojama it visur - sākot no atomiem un beidzot ar galaktikām !) Laukiem kā matērijas veidam ir tā kopējā īpašība, ka to iedarbība ir distancionāla un tie izplatās apkārtējā telpā. Lauka teorija ir izrādījiesies ļoti auglīga un ietilpīga, ar tās palīdzību ir izskaidrojams daudz kas līdz šim neizprotams un uz tās bāzes tiek veikti daudzi zinātniski atklājumi un izveidotas dažnedažādas brīnumainas tehniskas ierīces. Uzskata, ka Visumā matērija izpaužas galvenokārt dažādu vēl diezin kādu lauku veidā. Pastāv hipotēzes par tā saucamās „smalkās pasaules” („ēteriskas”- nevieliskas, tātad no šiem tieši „netveramiem” laukiem veidotas) esamību, kurā arī var pastāvēt „dzīvas” būtnes un viss pārējais. Jāatzīst, ka „lauka” jēdziens ir kļuvis par izdevīgu terminu visādām fantastiskām spekulācijām. Visu nesaprotami notiekošo var mēģināt izskaidrot ar kādiem hipotētiskiem vēl neatklātiem „laukiem”.

1944. gadā viens no modernās zinātnes ģēnijiem Makss Planks pasauli šokēja paziņojot, ka eksistējot kāda „matrica” (mūsu interpretācijā laikam jau enerģētiski informatīvi laukveidīga), kas rada gan jaunas zvaigznes, gan DNS, gan pašu dzīvību, gan „visu ko Pasaulē”, kas būtībā esot kāda „dievišķa” Saprāta esības izpausme. Šī „matrica” tad caurauž visu Pasauli un kā kāds laukveidīgs „tīkls” vieno un sasaista tās visus elementus un norisošos procesus un veido Pasaules uzbūvi. (Būtībā ir nonākts pie „dievišķuma” un Dieva esamības hipotēzes)

3. Būtiska matērijas forma ir **enerģija**, ko varētu definēt kā faktoru, kas ierosina un uztur kādu procesu. Procesi ir dažādi - mehāniskie, termiskie, ķīmiskie, elektromagnētiskie, nukleārie (atomkodolu), kosmiskie, psihiskie (mīlestība un naidis arī esot psihiskās enerģijas formas) un vēl kādi šie nepieminēti un mums pat vēl nezināmi. Līdz ar to pastāv arī attiecīgu nosaukumu dažādas enerģijas. Varētu teikt, ka enerģija ir procesa cēlonis, virzītāj' un uzturētājspēks. Skolā esam mācījušies, ka enerģijai ir divējas izpausmes - darbībā (procesā), tad to sauc par kinētisko enerģiju, bet uzkrātā („snaudošā”), iespējami sākt „darboties”, par potenciālo enerģiju. No prakses zinām, ka no vielas un laukiem var iegūt enerģiju (tātad, šīs matērijas formas var pārvērsties enerģijas formā). Tādā primitīvākā piemērā, degot malkas pagalei iegūstam siltumu (termoenerģiju), nedaudz sarežģītākā šodien mums pazīstamā piemērā - elektromotoros ar magnētisko lauku iegūstam mehānisko enerģiju. Fizikas teorētiķi uzskata, ka milzum daudz enerģijas ietilpst tādā matērijas formā kā vakuums. Ir tikai jāiemācas šo enerģiju no turienes „izvilkt ārā”...

Gan jāpiezīmē, ka termini „enerģija”, „lauki”, „auras”, „Izstarojumi”, „viļņi”, „kvantu mehānika”, „hologrammas” un tamlīdzīgi termini, ļaužu mutēs ir kļuvuši par tādām kā modes vārdiņiem un tos daudzi lieto tā arī nemaz lāga nesaprotot šo terminu īsto jēgu. (Galvenais, ka „gudri” un „zinātniski” izklausās un līdz ar to tiek pasvītrots teiktā it kā patiesīgums) Sevišķi uzskatāmi tas izpaužas dažādās ar misticismu un okultismu saistītās „teorijās” un visādu šarlatānisku „dziednieku” un „gaišreģu” pašreklāmās.

Taču tūkstošgadīgā empīriskā pieredzē ļaudis ir atklājuši, ka dažādiem dabas veidojumiem un to sistēmām piemīt kāds īpatnējs Visumu caustrāvojošs enerģijas veids, kas iedarbojoties uz cilvēkiem, atstāj gan pozitīvas, gan negatīvas sekas. Šīs enerģijas iniciēto spēku sauca par „mana”. (Termins ir aizgūts no Polinēzijas tautu mītiem. Arī citām tautām ir tamlīdzīgas „dzīvības enerģijas” termini. Tā ķīniešiem ”čī”, indiešiem „prana”, bet jaunlaiku rietumniekiem „orgons” Pie šīs kategorijas varētu pieskaitīt arī pirmīt pieminēto „dievišķo matricu”.)

„Manas” spēkam, var būt pozitīvs vai arī negatīvs raksturs. Ja kādam objektam vai būtnei piemītošā „mana” ir negatīva, tas tiek uzskatīts par kaifīgu un neveselīgu visām dzīvām būtnēm. Ja kādam cilvēkam piemīt šāds negatīvs spēks, uzskata, ka tam ir „launa acs”.

„Manu” sauc arī citos vārdos, piemēram, par „personisko magnētismu” vai tā saucamā „harizma”. Dažiem cilvēkiem piemītošais dziedināšanas spēks arī ir „manas” piemērs. Kad dziednieks uzliek pacientam roku, viņš pārraida „manu”.

„Mana” var piemist arī akmeņiem, augiem, ziediem, saknēm, dzīvniekiem. Arī jūras un upju ūdeņiem ir „mana”. Ja kādam dabas objektam piemītošā „mana” ir īpaši spēcīga un pozitīva, šo objektu uzskata par dabisku amuletu. (Kā savā laikā rakstījis Plīnijs, „amulets ir priekšmets, kas aizsargā pret nelaimēm”.) Tā kā viena no „manas” īpašībām ir tās spēja pāriet no viena nesēja pie cita, amulets savu „manu” var nodot valkātājam.

Labs „manas” piemērs ir tās „klusā izpausme” kokos. Šķiet, ka no ikkatra koka izplūst it kā aura, vadīts spēks, kas ir bezkaislīgs, taču ļoti varens. Ar vienkārša eksperimenta palīdzību var pierādīt, ka šo spēku, koka „manu”, mēs varam izmantot savas enerģijas atjaunošanai. Ja kādreiz ejot, teiksim, pa ielu, jutīsiet sevišķi lielu nogurumu, pieejiet pie pirmā lielā un veselā koka, kas gadīsies tuvumā. Viegli atbalstieties pret koku, dziļi ieelpojiet un garā „palūdziet”, lai tas iedod jums daļu no savas enerģijas. Pagaidiet dažas minūtes un tad ejiet tālāk. Jūs jutīsities tik atspirguši un atdzīvojušies, it kā būtu gulējuši vairākas stundas. Protams, skeptiķi teiks, ka tas ir tikai pašiedvesmas efekts.

Enerģija neplūst vienmērīgi, tā drīzāk iezīmējas ar pulsēšanu vai ciklisku kustību, kura izpaužas kā augstākas vai zemākas enerģijas koncentrācijas un tās izsauktās aktivitātes periodi. Mēs to varam salīdzināt ar ieelpas un izelpas procesu vai ar tipiskiem periodiskiem procesiem dabā, kā jūras paisumu un bēgumu, gadalaiku maiņu un dzimšanas, nāves un jaunas piedzimšanas secību. Mūsdienu zinātnē uzskata, ka enerģija izpaužas sadalīta tādās kā „porcijās”, tā saucamos „kvantos”.

4. Jēdzienu **informācija** mēs intuitīvi it kā saprotam visi, taču to vārdiski noformulēt ir pagrūti. Tas ir daudzveidīgs un daudzlīmeņu faktors, kas atspoguļo un arī veido dažādu objektu un subjektu savstarpējās saites un iespaidus. Faktors, kas vada enerģētiskās plūsmas un realizē vadības funkcijas (it sevišķi t.s. dzīvajām būtnēm) dažādu procesu realizācijā. Informācija ir sasaistīta ar tādām matērijas formām kā vielas, lauki un enerģijas, kas parasti kalpo kā tās „nesēji”. Ja jau šis faktors nenoliedzami eksistē, tad, saskaņā ar mūsu matērijas definīciju, tā arī ir matērija, gan tikai daudz augstākā attīstības un sarežģītības formā, pakāpē un daudzveidībā. Iespējams, kā līdzīgi kā enerģiju gadījumā, informācijai varētu būt kinētiskā izpausme (procesu vadības „komandas”, „ārējie iespaidi” - kairinājumi, sistēmas iekšējo elementu reakcija) un potenciālā forma dažādos „vieliskas dabas nesējos” (papīrs, dažādi objekti, tagad arī visādas tehniskas ierīces u.c.) tajos „iekonservētā” veidā.

Varētu mēģināt sniegt šādu informācijas jēdziena vispārēju definējumu :

Informācija ir matērijas kāda izpausmes veida (vielas, lauki, enerģijas, procesi u.tml.) specifisks strukturāls sakārtojums, kas, iedarbojoties uz kādu citu Sistēmu (piem., organisms, cilvēks u.tml.), tajā izraisa kādus atbilstošus procesus.

Strukturēta matērija sevī satur informāciju, Tādējādi informācija savā būtībā arī ir matērija, kā tās izpausmes veids un īpatnība.

Šim matērijas veidam ir tā īpatnība, ka tas izpaužas tikai savienojumā ar kādu citu matērijas veidu, kas kalpo par informācijas nesēju. Piemēram, viela (papīrs - uz tā uzklātās krāsvielas specifisks izvietojums), akmens - tā formas vizuālais iespaids skulptūras realizācijā, ferromagnētisks materiāls, datordisks, elektroniska konstrukcija tās iekšējo elementu specifiskos kvalitāšu stāvokļos, u.tml., lauki (piem., radioviļņi - to tā saucamā modulācija), kādi procesi (piem., akustiskas gaisa svārstības - kas mūsu apziņā izveidojas par mūziku vai valodas vārdiem). Informācija var saglabāties to „ierakstot” kādā materiālā objektā., tā tad to strukturāli kādi „sakārtojot”. Tā tad informācija ir nevis tā „sakārtotā struktūra”, bet tā ir šajā „strukturā paslēpusies”. Vēl ir jāņem vērā tā saucamās entropijas iespaids. Kā zināms, jebkura kādi sakārtota vide, atstāta „savā vajā” izjūk un degradējas. Sakārtotības uzturēšanai „kādam” (Dievam vai kādam citam faktoram) mērķtiecīgi jāpievada attiecīga enerģija, jo „pats no sevis” nekas nesakārtojas !

Pētījumi rāda, ka ūdens ir ļoti informatīvi ietilpīga viela. Informācija „ierakstoties” ūdens molekulārstruktūrformu daudznedzādajos veidojumos.

Kā sniegpārslīņām ir ļoti daudzas brīnišķas formas, tādas ir arī mazākiem ūdens veidojumiem. Ar speciālas konstrukcijas fotokameru tika veiktas strauji sasaldētu ūdens pilīšu mikrofotogrāfijas, Izzādās, ka ledus „kristāliņu” forma ir būtiski atkarīga no dažādu faktoru iedarbības pirms sasaldēšanas. Šie faktori var būt dažnedažādie, to starp arī dažādie mūzikas žanri un arī dažādas cilvēku domu iedarbības. Ja mūzikas iedarbība uz ūdens molekulāro struktūru lielu pārsteigumu neizraisa - akustiski mehāniska spēka . vibrāciju iedarbība, tad cilvēka domu iespaids efekts jau ir intriģējošs. Tātad ekstrasesensu visādas tur ūdens „uzlādēšanas” manipulācijas nebūt nav nekāds tur šarlatānisms ! Atcerēsimies, ka cilvēkā organisms par kādiem 70 % sastāv no ūdens ! Tātad arī uz šo ūdeni var iedarboties un tajā var „ierakstīties” kāda varbūt mums nemaz nevēlama informācija „no malas”. Tātad varbūt visādi tur „lāsti un ļaunas acis” nebūt nav „suņa murgi” !

Pastāv tāda pusfantastiska hipotēze, ka Pasaulē eksistē tāds veidojums kā Informatīvi Vadošais Lauks (IVL), kurš sevī ietver visu Pasaules informāciju, par visu, kas jau ir noticis (tātad arī katra indivīda pat visslēptākās domas), vai vēl notiks (!) un kas vada un nosaka itin visus Pasaules procesus. (Okultisti to dēvē par „Akaši hronikām”, bet jaunlaiku filozofiskajā domā sastopams kā noosfēras (N) jēdziens.) Cilvēku visādas „ģeniālās atklāsmes”, izgudrojumi, mākslas darbi u.tml. esot izskaidrojami ar to, ka šim indivīdam ir bijusi izdevība uz brīdi „pieslēgties” minētajam IVL, (jeb N), no kurienes tad ir saņemti ierosmes impulsi viņa prātam un iztēlei. Ar pieslēgšanos šim IVL var izskaidrot tās daudzās literatūrā aprakstītos „redzējumus”, vīzijas un it kā mirāžas, kad ļaudīm „skaidrā prātā un pie normālas saprašanas esot” parādās kādu vēsturisku notikumu atainojumi.

Atbilstoši Pasaules uzbūves daudzdimensiju modelim, ikviens objekts un subjekts eksistē visās teorētiski bezgaldaudzās dimensijās. Arī cilvēks, kura domāšanas procesi tad noris šā IVL līmeņos un ar tā fizisko ķermeni sasaistās pēc atgriezeniskās saites principa. Cilvēka „Zemes dzīves” posms tad noris šādā sasaistībā, bet pēc viņa fiziskā ķermeņa nāves, tā „informatīvais kopums” (dvēsele vai gars) paliek šajā IVL un turpina savu attīstību. Tādējādi IVL varētu būt šī mītiskā „viņpasaule”. Iespējams, ka, lai enerģētiski to uzturētu un sistemātiski „piebarotu”, dvēseles tā saucamā reinkarnācijas procesā cikliski atgriežas atpakaļ, tā realizējot mūžīgo apriti.

Informācija ir cieši saistīta ar veselības un slimošanas problemātiku. Cilvēkā kā sarežģītā sistēmā, tās funkcionēšanai noris sarežģīti daudzpakāpju informatīvi procesi gan centrālajos, gan lokālajos vadību līmeņos, gan atgriezeniskās saites realizācijā. Ja tajos kas ir samežģīties, cilvēks „saslimst” Starp citu, tāds psihiskas saslimšanas paveids kā iemīlēšanās, arī ir saistīts ar informatīviem „samežģījumiem”. Dažādu iemeslu veidota informatīvais disbalanss organisma funkcionālajā darbībā ir par iemeslu tik izplatītajai tā saucamai veģetatīvajai distonijai ar krāšņu savu izpausmju buķeti - sākot no visādiem „savārgumiem” un neirozēm un beidzot ar sirds darbības un citu orgānu funkcionēšanas traucējumiem. Šo distoniju dakteriem ir visai grūti diagnosticēt un pakļaut aparatūras analīzei.- visas analīzes rāda „normu”, taču skaidri redzams, cilvēks ir slims ! „Veseļošanās” procesiem arī ir izteikts informatīvs raksturs. To spilgti parāda dažādie pašiedvesmas, pašhipnozes, hipnozes, „placebo” („tukšās” tabletes) un akupunktūras efekti. Pieredze rāda, ka gripas epidēmija „neķer” stresa stāvoklī esošos - „varoņus”, fanātiķus, iemīlējušos un vispār augstā emocionālā pacēlumā esošos. Kad stress un saspringums ir atslābis (tātad, informatīva rakstura faktors), tad gan iekrītot gripas (vai citas epidēmiskas kaites) ķētnās. Homeopātiskajā medicīnā lieto ļoti atšķaidītas „zāles” un jo lielāks atšķaidījums, jo „spēcīgāka” esot iedarbība. Izzādās, ka ļoti efektīvi ir tādi atšķaidījumi, kuros, kā rāda aprēķini, vairs praktiski nav nevienas „ārstējošās” vielas molekulas (!) Rodas hipotēze, ka „ārstē” ne jau tā attiecīgā viela, bet gan informācija par šo vielu, kas šajā šķīdumā ir saglabājusies.

5. Sistemātika informācijas plūsma un tās kaut elementāra sakārtotība un uzkrājums katrā objektā (ne tikai subjektā vien !) atkarībā no objekta sistēmiskās sarežģītības, veido kādu **apziņas** līmeni. Lai cik skeptisks viens otrs arī būtu, taču esam spiesti atzīt, ka vismaz t.s. „augstākajiem” dzīvniekiem, tāpat kā cilvēkiem, kāda apziņa pastāv un, tātad, saskaņā ar definīciju, tā arī ir matērijas forma. Šo jēdzienu var mēģināt formulēt :

Apziņa ir Sistēmas iekšējās un ārējās informācijas un to sintēzes kopuma produkts.

Apziņa ir jāsaprot kā informācijas attīstības augstāko formu. Saikne „informācija – apziņa” ir tikpat fundamentāla Visuma esības izpausme, kā saikne „enerģija – viela”.

6. Attīstīta un sazarota apziņa rada **domas** - arī kā matērijas izpausmes formu.

Domās, emocijas, jūtas, to sarežģītas kombinācijas - domformas, savā būtībā ir sarežģītas laukveidīgas konstrukcijas, dažādu lauku sasaistības kombinācijas. Līdzīgi kā organiskās ķīmijas teorijā kādas vielas molekulārā konstrukcija izpaužas tās elementu savstarpējo saistību izveidotā kombinācijā.

Cilvēks ar savām domām spēj iedarboties uz citiem cilvēkiem, viņa domas „nosēžas” uz visu, kam viņš pieskaras, domas enerģija ir mūžīga, un telpa ir piepildīta ar cilvēku domām, kuri ir dzīvojuši gadsimtiem pirms mums. Domas ir „magnētiskas” - tās pievelk līdzīgas domas; domas ir caurplūstošas, spēj iedarboties jebkurā attālumā un laikā, spēj materializēties un vēl daudz ko mēs vēl nezinām un nesaprotam. Katra mūsu doma, domforma būtībā ir smalkmateriālas substances - psihiskās enerģijas blīvums („sabiezējums”) ar kura palīdzību cilvēks veic radošo darbību. Tiesa gan, ne jau viņa tā saucamā „miesa”, bet gan viņa gars, kuram domas ir tikai līdzeklis, instruments vai arī radošās darbības objekts.

Ezotēriku mācībās figurē tāds jēdziens kā „domformas”. – psihiskās darbības radīti pusautonomi vai autonomi dažādi laukveidīgi enerģētiski veidojumi. Tās kādā telpas daļā var sakrāties un „ligzdoties” un tajā nokļuvušie cilvēki sevī izjūt psiholoģiski emocionālu iespaidu. Esam taču izjutoši, ka ieejot kādā „ūķī”, izjūtam nospiestību, pat šaušalas (Izrādās, ka tur esot mitinājušies ļauni ļaudis, vai izdarīti kādi briesmīgi noziegumi. Un tās jaunās domas tur nu ir uzkrājušās un koncentrējušās, (tās tad nu ir jāizdzēn ar visādu reliģisku rituālu palīdzību), vai, savukārt, tempļos, baznīcās un svētvietās sajūtam garīgu pacēlumu.

Literatūrā aprakstīti gadījumi, kad Tibetas mūki psihiski koncentrējoties spēj radīt savus ēteriskus līdziniekus, tā saucamos „tulpas”, kas spēj telpā autonomi pārvietoties un darboties. Tādi „ēteriski” dubultnieki ir redzēti un aprakstīti ne tikai teiksmainajā Tibetā vien. Iespējams, ka visādi tur spoki un parādības nav tikai pasakas un ļaužu iztēles augļi vien.

Pastāv hipotēze, ka priekšmetos un lietās, kuras ar bijušas ar kādu cilvēku ilgstošā kontaktā, uzkrājas arī informācija par šo cilvēku un viņa domām. Varbūt tadēļ mums rodas emocijas paturot rokā kādu mīļa cilvēka piemiņas lietiņu vai aplūkojot muzeja eksponātus!? Vēl vairāk - ar psihisku enerģiju varot būt „uzlādēti” tā saucamie visādi amuleti, talismani vai arī kādi priekšmeti vai telpas un saturēt ļaunumu nesošus lāstus. Arī mūsdienās ir sastopami tādi „ekstrāsensīgi” cilvēki, kas paturot kādu priekšmetu rokās, spēj objektīvi pastāstīt par apstākļiem un notikumiem ap to (kas pārbaudēs ir arī apstiprinājies) Šajā sakarībā varbūt tomēr nevajadzētu neapdomīgi lietot „humpalās” iegādātos apģērba gabalus - ej nu sažini kāda informācija un no kāda cilvēka, tā bijušā lietotāja uz tevi var iedarboties !

7. Attīstītu domu kopums veido **dvēseli**, kā sarežģītu laukveidīgo energoinformatīvu kopējo struktūru.

Dvēselē ietilpst tādi informatīvi faktori kā jūtas, emocijas, informācijas uzkrāšanās un apceres, meditācijas, starpindivīdu saskarsmes un savstarpējās bagātināšanās procesi, kas veido tā saucamo „garīgumu”, parādot dvēseles attīstības un brieduma līmeni. Šis atsevišķo indivīdu garīgums tad papildina Visuma kopējo „dvēselisko garīgumu”, kas tad arī esot Cilvēces eksistences jēga un galvenais Uzdevums.

8. Dvēseles programmatiskā kvintesence (saturiskā būtība) ir nemirstīgais **gars**, kurš ietilpst Pasaules mūžīgajā aprites procesā un veido kādu augstāka līmeņa un kvalitātes kopumu. Varētu uzskatīt, ka gars figurē kā cēlonis kopējā cēloņ-seku virtenē. Varbūt var izvirzīt hipotēzi, ka visi tie daudzie miljardi atsevišķu cilvēku gari kopumā veido to vislielāko garu - Dievu? Tad katrs cilvēks sevī satur kādu kaut puteklīti no dievišķuma!

Tādā plaša mēroga vispārinājumā varētu teikt, ka „gars” ir sinonīms enerģijai un, ka „vieliskā matērija” ir gars savas aktivitātes zemākā pakāpē, un gars ir

matērija savā augstākā pakāpē.. Tādēļ vieliskā matērija nav nekas vairāk kā kāda enerģijas manifestācija savā blīvākajā formā.

9. Visumam, kā mums zināmam vissarežģītākajam sistēmiskam veidojumam, tādat ir jābūt ar attiecīgu visaugstāko apziņas līmeni ar visu no tā izrietošo. Šo matērijas augstāko formu tad varētu uzskatīt par **Dievu** to Kungu (Kosmisko Saprātu, Absolūtu, Jehovu, Allahu, Buddu vai kādos citos nosaukumos)

Tādējādi apziņa, domas, dvēsele, gars un Dievs ir materiālas dabas informatīvi veidojumi, un šajā vienkāršotajā Pasaules uzbūves shēmā ir samierināti un apvienoti t.s. materiālistiskie un ideālistiskie pasaules uzskati, ko gan reliģijas fundamentālisti uzskata par Dieva zaimošanu... Iespējams, ka visi šie „smalkās pasaules” atribūti un to veidošanās ir pakļauti dialektiskajai likumībai par kvantitātes lēcienveida pāreju jaunā kvalitātē.

Informācijas plūsma rada apziņu. Apziņas plūsma rada domas. Domu plūsma veido dvēseli. Jēdziens „plūsma” būtu jāizprot plašākā koncepcijā - kā kāds process. Plūsmu plūsmas varētu vienkāršoti ilustrēt ar mehānistisku priekšstatu. Tā piemēram pastaigājoties pa braucoša vilciena vagonu, kopējā kustība veidojas gan no gājēja pārvietošanās vagonā, vilciena kustības, Zemes apgriezieniem un Saules apriņķojuma, Saules sistēmas kustība mūsu Galaktikā utt.

Savā laikā skolā mācījāties par enerģijas nezūdamības likumu. Manuprāt tas ir pārāk šaurs skatījums. To vajadzētu interpretēt kā matērijas nezūdamības likumu.

Tādi jēdzieni kā „enerģija” un „informācija” saistās ar matērijas dinamiskajām (kustībām, procesiem) norisēm.

Enerģija ir faktors (spēks), kas iniciē un uztur kādu matērijas procesu.

Savukārt informācija satur gan norises „programmu”, gan rada „iespaidu” uz citiem matērijas objektiem un norisēm.

Enerģija un informācija ir tie galvenie pamatfaktori, kas realizē Pasaules sastāvdaļu saiknes un Pasaules kā Sistēmas funkcionēšanu.

Līdzīgi kā enerģijai esot dažādiem tās veidiem (termiskā, ķīmiskā, elektriskā utt.), arī informācijai var būt dažādi veidi. Vispārējā vienkāršākā gadījumā tā var izpausties kā kaut kā (objekta, procesa u.tml. kādi galēji (polāri) stāvokļi - balts – melns; augšā-lejā, labi-kreisi u.tml., realizējot informācijas elementārvienu „bits” (0 vai 1), līdz kādām sarežģītām izpausmju kombinācijām. Gan domājams, ka pamatā ir t.s. binārais (diviskais) kods kā strukturāli vienkāršākais un tādēļ vieglāk realizējama.

Iespējams, ka Pasaule savā būtībā ir energoinformatīvs veidojums un enerģijas un informācijas jēdzieni nebūtu tik strikti atdalāmi - tās būtu uzskatāmas kā matērijas organizētības un izpausmes formas. Vēl veidojošās elementārdaļiņas taču tiek uzskatītas par energoinformatīviem „blīzumiem” (sabiezējumiem). Savukārt matērijas augstākiem līmeņiem - apziņām, domām, dvēselēm utt. arī ir energoinformatīva būtība.

Pasaulē visi tās elementi un procesi ir sasaistīti vispārējas cēloņ-secu likumības virknē. Ikviens faktors ir kāda cēloņa sekas un veido nākamo cēloni. Visas šīs cēloņ-secas savstarpēji sasaista un kopā tur šī noslēpumainā informācija. Domājams, ka visas cēloņ-secu virknes sākotnējā iniciācija nāk no šī „Kosmiskā Saprāta” kā visaugstākās apziņas. Tas arī salāgojas ar Bībelisko sakramentālo teicienu : „Sākumā bija Vārds !” (tas ir, informācija, jeb būtībā - pats Dievs).

Cēloņ – secu likumība saistās ar tādu pusmistisku jēdzienu kā „Liktenis”. Vai cilvēku rīcība un tās gala rezultāts ir strikti priekšnosacīts (determinēts) un ir atkarīgs tikai no „zvaigznēs rakstītā Likteņa gribas”, jeb cilvēks ir „pats savas laimes kalējs” un savas dzīves veidotājs. Visticamāk, ka, kā jau vienmēr, patiesība atrodas kaut kur pa vidu. Lai kā cilvēks arī necenstos un neķepurotos, bieži vien viņš un viņa rīcība atrodas nepārvaramu apstākļu varā. Taču vienmēr viņam pastāv izvēles brīvība - kādu riebklību

izdarīt vai ne, vai arī izvēlēties to mazāko ļaunumu, ja citas iespējas nav... Ne vienmēr būs kādas superdramatiskas situācijas, arī banālajā ikdienā mums ik uz soļa nākas veikt kādas izvēles, kas tādi vai citādi, lielākā vai mazākā mērā ietekmē notikumu tālāko gaitu. Par Likteni tad nu varētu uzskatīt tos nenovēršamos ārējos apstākļus, kuri nu nekādi nav atkarīgi no indivīda brīvās gribas. Piemēram, zemestrīce vai karš.

Tādējādi matērijas pamatizpausmes varētu aplūkot kā savdabīgu „septiņiādi” - viela, lauks, enerģija, informācija, apziņa, domas, dvēsele.

Droši vien Pasaules uzbūve nav tik vienkārša, kā šajā ļoti vienkāršotajā modelī. Diez vai matērijas dažādās formas var tik strikti sadalīt un „salikt pa plauktiņiem”, definējot, ka tā ir „viela”, bet tas ir „enerģija” vai „gars”. Iespējams, ka Pasaule būtu jāaplūko kā kāds vienots veselums, nevis to „digitalizējot” - sadalot atsevišķās vienībās, kas gan ir ļoti ērti tādai vienkāršotai analīzei un uzskatāmībai. Domājams, ka var apgalvot, ka nav nevienas vienīgas formas, kādas sistēmas - galaktikas, planētas, cilvēka, nedz atoma, kas varētu pastāvēt separāti, atdalīti. Katra forma bez izņēmuma ir Vienotās Dzīvības (varbūt pareizāk būtu to dēvēt par Vienoto Apziņu ?) daļa, fragments vai sastāvdaļa kādai lielākai formai vai sistēmai) un pati savukārt agregāts no pakārtotām dzīvības vienībām. Katra no šīm formām (sistēmām) ir iekšēji piemītošās, apdvēseļojušās dzīvības izpausme, kura sasaistās ar Vienoto Dzīvību (Vienoto Apziņu)..

Daudzdimensionalitātes aspekts.

Būtisks Pasaules sistēmiskuma aspekts ir tās **daudzdimensionalitāte**.

Ikdienīšajā pieredzē, ļaujoties tikai uz savu maņu orgānu ierobežotajiem resursiem, mēs Pasauli uztveram kā telpisku struktūru trijdimensiju izpildījumā ar pašsaprotamām trijām koordinātām - garumu, platumu un augstumu. Taču augstākajā matemātikā matemātiķi tikpat pašsaprotami savos vienādojumos operē augstākām daudzām dimensijām. Ja tā pati matemātika, kas pamatoja matērijas veida - lauka eksistenci, (kura būtību izprot tikai speciālu izglītību guvušie), uz kā balstās mūsdienu tehnikas „brīnumi”, uzskata, ka „augstākas dimensijas” (teorētiski pat bezgaldaudzās) pastāv, tad to esamību kategoriski noliegt ir grūti. Lai atceramies, kā savā laikā par „tukšu fantazēšanu” uzskatīja jau minētos Maksvella vienādojumus un tajā sakarā par kādiem tur „laukiem”.

Ja augstākas dimensijas telpu mums ir grūti stādīties priekšā, tad zemāku dimensiju „telpas” mēs jau varam izprast un pat analizēt to kādas īpašības.

Vispār pats jēdziens „telpa” Pasaules uzbūves aspektos iespējams ir tikai šaurā uztverē, tā teikt, „atsevišķs gadījums” (matērijas izpausmes forma). Mūsdienu modernajās fizikas teorijās pat operē ar apvienotas „laiktelpas” jēdzienu, kas „normāliem” ļaudīm bez speciālām zināšanām ir kas galīgi neizprotams. Tā vien gribas pāironizēt ar prātulu, ka - zinātne ir kaut kā nesaprotama izskaidrošana ar kaut ko vēl nesaprotamāku !....

Telpa saistās ar Bezgalības jēdzienu. Telpas izplatība vērsta gan lielu attālumu virzienā („pozitīvā” bezgalība), gan mazo attālumu virzienā („negatīvā” bezgalība) Ej nu sažini, kur nu katrai bezgalībai ir sākums un beigas ! (Tāpēc jau tā ir Bezgalība, ka tai nav ne sākuma ne beigu !) Varbūt Bezgalību var modelēt kā riņķi - tam taču arī nav ne sākuma nedz beigu punkta !?

Vēršot domu „negatīvās bezgalības” virzienā - varbūt elektrons (ko atoma modelī iedomājamies kā tādu kā „bumbiņu”) ir kas līdzīgs kā planēta (kā mūsu Zeme) un pats atoms, kā Saules sistēma ? Un uz elektroniem arī ir kontinenti, kurus apdzīvo kādas būtnes un pastāv kādas civilizācijas ? Filozofiskajā domā taču pastāv tēze : - „Augšā viss ir tāpat kā apakšā un attiecīgi otrādi !” Tam piebalsojas mūsdienu zinātnes atziņas par Pasaules uzbūves „hologrāfisko” būtību. (Hologramma ir specifiska fotografēšanas metode, kurā tiek fiksēta no attiecīgā objekta atstaroto gaismas viļņu interferences aina. legūtās hologrammas raksturīga īpatnība ir tā, ka tās pat vismazākā daļa satur pilnu informāciju par attēlojamo objektu kopumā.)

Iedzīļinoties „negatīvās bezgalības” - mikropasaules virzienā, zinātnieki sastop pavisam „dīvainu”, daudzvariantnu, gadījumīgu, varbūtīgu pasauli, kurā darbojošās likumsakarības pat būtiski atšķiras no mums it kā saprotamās makropasaules likumībām, pat runājot pretī it kā „normālajai” mūsu spriedumu loģikai un „veselajam

saprātām". Tā visvienkāršākā divainība izpaužas kā šo elementārdaļiņu dualitāte - tās vienlaikus ir gan kā vilnis, gan kā „koncentrēta” daļiņa - korpuskula. (Jāsaka, ka Pasaules likumības, cik ir izdevies izpētīt, darbojas kādos noteiktos apstākļu apgabalos. Arī matemātika tiek runāts par t.s. „definīcijas apgabaliem”, kuros ir spēkā attiecīgās matemātiskās sakarības) Pētot mikropasaļu (molekulu, atomu un elementārdaļiņu) sistēmas, nācās radīt pat jaunu zinātnes nozari - kvantu fiziku. Subatomisko daļiņu „uzvedības” pētījumi liecina, ka tās visas ir savstarpēji kādi „sajūgtas” un spēj „sadarboties” pat atrodoties bezgaltālu viena no otras. Tātad izriet secinājumi, ka visā Pasaulē viss jau mikrolīmeņos ir savstarpēji sasaistīts - atbilstoši jau daudzkārt minētajai filozofiskajai tēzei, ka „augšā viss tāpat kā apakšā”. Problēma gan tāda, ka zinātnieki vēl neizprot cik lielā mērā mikropasaules divainības var attiecināt un vai vispār var attiecināt uz makropasauli, tātad uz mūsu banālo, pierasto un it kā pašsaprotamo ikdienu.

Pēc zinātnieku aprēķiniem mikropasaļu telpās pārsvarā ir „tukšums”, relatīvie attālumi starp mikropasaules daļiņām samērojamībā ir tikpat „lieli” kā Kosmosā starp zvaigznēm un galaktikām. No aprēķiniem izriet, ka Visuma aizpildījums tādā „vieliskā” izpratnē ir ne vairāk kā kādi 10 %. Tātad Pasaule galvenokārt sastāv no „tukšuma” !? Gan jāsaka, ka šis „tukšums” nebūt nav tukšs, jo to aizpildot jau mūsu minētie dažnedažādie lauki. (Daba taču tukšumu neciešot !) Lai kādi nosaukumi šiem dažādajiem laukiem arī tiktu doti, lai kādos variantos mēs iztēlotos to būtību, uzmācas doma, ka visi šie „lauki” iespējams ka ir viena kopēja un vispārēja kāda „superlauka” (varbūt tās pat jau pieminētās „dievišķās matricēs”) dažādas izpausmes.

Divdimensiju „pasaules” vienkāršots modelis ir plakne (vispārējā gadījumā kāda virsma). Šajā pasaulē pastāv tikai garuma un platuma jēdzieni, bet nav augstuma jēdziena.

Viendimensijas „pasaules” modelis ir līnija - te pastāv tikai garuma jēdziens. Uz papīra lapas (divdimensiju pasaules modelī) mēs varam sazimēt (ievietot) bezgaldaudzas dažādas līnijas (viendimensiju pasaules). Savukārt „kubā” (trijdimensiju pasaules modelī) mēs varētu ievietot bezgaldaudzas plaknes (plaknei taču „biezuma”, tas ir „augstuma” jēdziens nepastāv !) Izriet būtisks secinājums :

Dažādu dimensiju „telpas” savietošanas un augstāku dimensiju „telpās” ietilpst bezgaldaudz zemāku dimensiju „telpu”

„Savietošanas” varētu iedomāties pēc t.s. „matrjoškas” principa. (No krievu valodas – populāra suvenīra – rotaļlietas apzīmējums)

Tātad hipotētiskā četrdimensiju pasaulē varētu izvietoties bezgaldaudzas mums tik pašsaprotamās trijdimensiju pasaules ! Tātad fantastu iedomātās visādas „paralēlās pasaules” tādas „blēņas un suņa murgi” nemaz nav un vismaz teorētiski varētu pastāvēt.

Plaknē varam iezīmēt bezgaldaudzas līnijas, kas analogijā ir viendimensiju pasaules „paralēlās pasaulītes”. Analogi hipotētiskajā četrdimensiju telpā varētu eksistēt bezgaldaudzes mums pašsaprotamās trijdimensiju pasaules. Tādējādi :

Katrā dimensijās izvietojas bezgaldaudzas zemākas dimensionalitātes „paralēlās pasaules”..

Vēl viens būtisks secinājums :

„Savas” pasaules iemītniekam par to pieejamā informācija ir ierobežota.

Šīs tēzes ilustrācijā iedomāsimies, ka divdimensiju pasaulē (teiksim, papīra lapa) ir uzzīmēta kāda līnija. Divdimensiju pasaules iemītnieks, hipotētiskais „plaknītis”, to, kas atrodas aiz šīs līnijas, saredzēt nevar (tai „pāri” paskatīties nav iespējams, jo „augstuma” jēdziens šajā pasaulē nepastāv.) Tātad „plaknītim” pieejamā informācija par „savu” pasauli ir nepilnīga. Toties augstākas dimensijas iemītniekam, teiksim „kubītim”, no trijdimensiju pasaules, no „augšas” skatoties, viss ir redzams, arī tas, ko „plaknītis” varbūt nekad nespēs saskatīt.

Nu ko ! Varbūt tie visādi „gaišreģī” un „pravieši”, kurus mēs uzskatām par šarlatāniem, informāciju tik tiešām saņem no kādām „augstākām pasaulēm” !?

Izdarīsim iztēlē šādu eksperimentu :

Uz papīra lapas (divdimensiju pasaule) uzzīmēsim spirāli (līniju, tātad viendimensijas pasauli). Attālums starp spirāles sākuma un beigu punktiem, no viendimensijas pasaules aspekta, ir kādās vienībās izmērāms, ejot visu „garo” ceļu pa visiem spirāles vijumiem. Taču no divdimensiju pasaules aspekta (papīra lapa) attālumu starp spirāles sākuma un beigu punktiem mēs varam noteikt „pa taisno”, nemaz neriņķojot pa visiem spirāles vijumiem. Šis attālums tajās pat mērvienībās būs attiecīgi mazāks.

Turpinām eksperimentu, Mūsu papīra lapu sarullējam cilindriskā formā. Tātad būsīm izveidojuši trijdimensiju pasaules modeli. Šajā konstrukcijā attālums starp mūs interesējošiem punktiem, to mērot cilindra „biezuma” virzienā, atkal ievērojami samazināsies, Tātad varētu secināt, ka

No zemākām dimensijām pārejot uz augstākām dimensijām, attālums starp kādiem objektiem (punktiem) samazinās un tas var kļūt pat bezgala mazs.

Tātad tās „augstākās pasaules” nemaz nav jāmeklē neiz kādās tur „debesu dzīlēs” vai „kosmiskās tālēs”, jo tās atrodas tepat mums blakus vai pat mūsos.

Vēl viens secinājums : - Veikt kosmiskos ceļojumus miljoniem gaismas gadu attālumos ir pavisam vienkārši. Jārealizē tikai tāds „sākums”, kā pāreja uz attiecīgu augstāku dimensiju un kārotais ceļa mērķis būs tepat mums blakus ! Kāpēc gan ne? Mēs pirmīt tādu „pāreju” jau iztēles eksperimentā realizējām, papīra lapu (divdimensiju pasauli) spirāliski savērpjot cilindrā un tā nokļūstot trijdimensiju pasaulē. Tātad vismaz teorētiski tāda iespēja pastāv!

„Paralēlajām pasaulēm” var izveidotas arī kādas kopējas saskares joslas, Tā izpratnei iztēlosimies, ka telpā zem kāda leņķa saskaras divas papīra lapas (divdimensiju pasaules). Šo „pasauļu” saskares kopējā „ģeometriskā vieta” būs kāda līnija. Iztēlosimies, ka kāds „plaknītis” ceļo pa savu divdimensiju pasauli un uzskrien virsū šai ģeometriskajai vietai un, tālāk ejot, tad nu pāriet uz citu mūsu iztēles modeļa „lapu”, tātad nokļūst citā arī divdimensiju pasaulē, taču līdz ar to pazūd dot no „savas” iepriekšējās pasaules ! Varbūt arī teorētiski daudzajām trijdimensiju „paralēlajām pasaulēm” kādu apstākļu dēļ var izveidoties tādas kopējas „ģeometriskas vietas,” Varbūt tā var izskaidrot tos mistiskos gadījumus, kad kāds cilvēks pēkšņi bez pēdām pazūd un dažkārt pēc kāda laika tikpat mistiski gan kādā citā vietā pēkšņi parādās !?

Paceļas jautājums par augstāko dimensiju koordinātu būtību. Te nu ir iespējamās dažādas spekulācijas. Tā piemēram, šāda „augstāka” dimensija varētu būt laiks, kas pats par sevi ir visai noslēpumains faktors. (It kā uz laiku varētu attiecināt arī matērijas jēdzienu, jo kā objektīvi pastāvošs faktors tas atbilst matērijas definīcijai.) Zinātnieki pat prāto par laika „materiālām” elementārdaļiņām - *hrononiem*, pēc analogijas ar *fotoniem*. Pastāv hipotēzes par laika laukveidīgo būtību, radīts pat attiecīgs termins - *hronāls*, kā arī hipotēze par laiku kā enerģijas avotu.

Četrdimensiju pasaulē, par ceturto dimensiju ņemot laiku, cilvēku varētu iztēloties kā kādu izstieptu mainīgas formas objektu, kurš sākuma galā izskatās pēc zīdaiņa (vai varbūt apaugļotas olšūnas), bet otrā galā ir kaulu un trūdu čupiņa.

Par laika un telpas (dimensijas) kādu savstarpēju gan vismaz pagaidām ne visai izprotamu saistību liecina arī t.s. „piramīdu efekti”. Tā eksperimentāli ir pierādīts, ka attiecīgu proporciju veidoto piramidālo konstrukciju iekšienē izvietotie bioloģiskie produkti (piem. pārtika, saknes) ilgāk saglabājas nebojājoties. Tiek izteikta hipotēze, ka te laika gaita tiek palēlināta. Vēl vairāk - esot patentēta piramīdiņa, kuras iekšpusē turētās bārdas dzenamās žiletas lietošanā ievērojami ilgstošāk saglabājot savu asumu. Iespējams, ka piramīdas telpa kādā iespaido tajā ievietoto lietu materiālo vielisko struktūru.

Būtībā **laiks, telpa** un arī **process** (matērija kustībā) arī ir matērijas formas, kas ir ietilpināmas augšminētajā matērijas formu uzskaitījumā, jo atbilst matērijas definējumam kā objektīvai realitātei. Domājams, ka procesā tad arī veidojas informācijas plūsma. Pastāv hipotēzes, ka laiks esot galvenais enerģijas avots un „visa kā” cēlonis (tātad, iecelts tādā kā „dievišķuma” kategorijā).

Cerīgāks ir variants, ja par augstākās dimensijas koordināti liekam svārstību frekvenci. Jau minējām, ka matērijas pamatos tiek liktas „kaut kā” svārstības ar dažnedažādām frekvencēm (biežumiem). (Gan nejaudāties „kas” tur svārstās - par to vēl notiek strīdi un tiek laužti šķēpi. To, ka „viss ir svārstības”, pirms gadu tūkstošiem apgalvoja jau senindiešu filozofi. Tagad tam piekrīt arī mūsdienu modernā zinātne.) . Katram materiālam veidojumam - vielai, laukiem, informācijām, apziņām, domām utt., tad nu atbilst kādas sarežģītas svārstību frekvenču kombinācijas, kas veido kādus attiecīgus „laukus”.

Tad nu tās „augstākās dimensijas” koordinātas faktors varētu būt šā „kaut kā” (tā vai cita kāda zināma vai vēl nezināma lauka) svārstību frekvences, kuras varētu būt bezgala daudz un tādejādi tad arī veidojās tās bezgaldaudzās dimensijas. Šīs svārstību frekvenču faktoru dimensijas lieliski savstarpēji savietojas. Ilustrācijai varētu piemērot analogiju ar radioaparātu darbību. Daudzās pasaules radiostacijas raida (izstaro) radioviļņus (elektromagnētiskos laukus, kurus cilvēce šobrīd ir iemācījusies izprast un arī praktiski izmantot), kuri tad pārnes pārraidāmo informāciju. Katras radiostacijas izstarotajiem radioviļņiem ir sava tai „piešķirtā” frekvence. Skaņojot radioaparātu, mēs tā tehniskās sistēmas noskaņojam rezonansē uz mūs interesējošās radiostacijas viļņu frekvenci, tādejādi iekļaujamies attiecīgajā frekvences „dimensijā”. Visi šie dažādo frekvenču radioviļņi, esot katrs savā attiecīgajā „dimensijā”, atrodas savietojušies „tepat” (hipotētiskajā „ēterā”, jeb tautas valodā - „gaisā”) ir visapkārt un viens otram netraucē.

Ikviens objekts (tātad arī objektu sistēmas) vienlaikus atrodas daudzās (vispārīgā aspektā - visās) dimensijās.

Šīs tēzes izpratnei iedomāsimies kādu trijdimensiju objektu, piemēram, koku, „sašķēlētu” plānās plāksnēs, tātad divdimensiju pasauli „apakšobjektos” Viena šķēlumos (divdimensiju pasaulēs) atradīsies sakņu sistēmas fragmenti, citos stumbra, bet citos lapu un zaru sistēmas fragmenti. To visu savietojot vienā kopumā, tad arī iegūsim mūsu koku, kas vienlaikus atrodas gan bezgaldaudzās divdimensiju, gan vienā konkrētā trijdimensiju pasaulē. (Un arī hipotētiskajās augstāko dimensiju „pasaulēs”)

Protams, ir grūti un pat neiespējami iztēloties kādu objektu vai subjektu vizuālo izskatu kādā augstākā dimensijā. Te var operēt tikai ar matemātiskām metodēm, kuras daudz maz izprast var tikai ar speciālu izglītību un zināšanām. Tā ka „vienkāršajiem mirstīgajiem” nākas zinātniekiem ticēt „uz vārda” un Pasaules kādai daudz maz izpratnei mēģināt izmantot kaut vai šajā traktātā aplūkotos vienkāršotos modeļus.

Cilvēka iekļautība Pasaules sistēmiskumā

Cilvēks un vispār ikviens dzīva būtne ir sarežģīta sistēma, kas veidojās no dažādām matērijām - vielām, laukiem, enerģijām, apziņas, domas un dvēseles, (kuras tad laukum izvietojas kādās tam piemērotās dimensijās), kā arī no simbiozes vai parazitisma ar miljoniem citu būtņu - baktērijām, vīrusiem un diezgan kā vēl... Ezotēriskajās mācībās runā par cilvēka mentālām (domu), astrālām (jūtu un emociju) un citām „pasaulēm” („kermeņiem”), kuras tad nu arī varētu iekļauties mūsu daudzdimensionālajā modelī. Tajā pat laikā cilvēks kā kāda „sīka vienība” ietilpst citās augstāku pakāpju sabiedriskajās sistēmās. Un cilvēkam, lai neietu bojā,

bez ierunām ir jāpakļaujas Sistēmas interesēm un jāpilda sev paredzētās funkcijas un pienākumus.

Cilvēki, paši būdami sistēmas no „zemākas kārtas” elementiem, veido barus, kā sabiedrības kā sistēmiska veidojuma iedīglus. Šai pirmatnējai sabiedrībai kā sistēmai attīstoties, veidojās ciltis, bet no tām valstis. Sistēmām veidojoties, attīstījās ar visādas tajās darbojošās likumsakarības, noteikumi, tradīcijas, hierarhijas, strikti likumi un tā tālāk.

Šajā sakarībā izriet mūžsenais antagonisms starp indivīdu un kolektīvu (sistēmu). Vadoties no Pasaules uzbūves sistēmiskuma aspekta, izriet it kā viennozīmīgs secinājums, ka primārajām un noteicošajām ir jābūt Sistēmas interesēm!

Gan pret to kvēli iebilst individuālisma ideoloģijas apoloģēti, norādot, ka „Vēstures” gaitu ļoti bieži lielā mērā nosaka kādas atsevišķas kādos aspektos ģeniālas un spējīgas personības. Iespējams, ka sabiedrisko sistēmu („mīksto”) funkcionēšanā pastāv izņēmuma gadījumi, kuri dod iespēju atsevišķiem sistēmas elementiem - „spēcīgām, personībām iziet ārpus no vispārējās nosacītības rāmjiem, pat uzņemoties un realizējot sistēmu nosakošās līderfunkcijas.

Tā noskaidrošanai filozofiskajā domā sistēmpētniekiem ir vēl daudz darba priekšā.. Iespējams, ka šī „izlekšana no rāmjiem” ir saistīta ar sabiedrisko sistēmu attīstības procesiem. Vēl pirms dažiem gadsimtiem cilvēks bija cieši piesaistīts savai „kārtai” un pāreja citā „kārtā” bija praktiski tikpat kā neiespējama.

Pasaulē norisošie procesi ir cēloņsecīgi. Dabas iedibinātajās un funkcionējošās sistēmas darbojas pēc objektīvām un efektīvām likumsakarībām. Pavērojot sistēmas no tā saucamās „dzīvās pasaules”, redzam kā, piemēram, skudru un bišu (un vispār būtnu, kas dzīvo „baros” - kolonijās) „civilizāciju” sistēmās, darbojas stingri hierarhiska kārtība, funkciju sadalījums un darba organizācija. (Nez no kurienes tās „zina” kas un kā ir jādara? Vai tās būtu kādas iedzimtas kvalitātes? Tāpat zināšanas var pārmantot?) No „mātes” izdētajām oliņām tiek atražoti indivīdi ar attiecīgajām pūznim vai stropam (tas ir „sistēmai”) nepieciešamajām kvalitātēm - tiešajam fiziskajam darbam (piemēram, medus vācējas bitītes), „aukles” izdēto oliņu aprūpei, tranī, kas stropā arī ko nepieciešamu dara, „kareivji”, kas „sistēmu” aizsargā vai mēģina sagraut vai pakļaut citas „sistēmas”. Starp citu, visi šie indivīdi paši sevi neatražo, darba bitīte, skudriņa utt. oliņas nedēj, to uzdevums ir tikai strādāt un pildīt tiešās funkcijas. (Nez vai to nosaka kādi ģenētiski faktori, jeb darbojas tikai „vides iespaids” un tā saucamā „audzināšana”?) Skudru pūznī vai bišu stropā viena atsevišķa skudriņa vai bitīte ir tikai „sīka vienība”, tās bojāeju „galvā neņem”, noteicošās ir visa pūžņa, stropa vai kolonijas „intereses”. Skudra ārpus pūžņa un bite ārpus stropa, tāpat kā mūsdienu cilvēks ārpus tā saucamās „civilizācijas”, nemaz nevar reāli eksistēt. Kaut kas līdzīgs notiek ne tikai kukaiņu pasaulē vien. Zooloģi ir konstatējuši, kā arī t.s. „zīdītāju” pasaulē, to „kolonijās” arī ir līdzīgas parādības. (Tā literatūrā ir sastopamas publikācijas par Āfrikā dzīvojošo kurtmžurku dzīvesveidu) Vai tad cilvēku izveidotā sistēma, tā saucamā „civilizācija”, būtiski ar ko atšķiras? Lielos mērogos viss notiek tieši tāpat.

Nez kāpēc tā Daba „dzīvo” sistēmu augstākajos līmeņos ir ieviesusi dzimumu principu, attiecīgajām būtnēm ieprogrammējot specifiskas funkcijas, kā arī rīcības un domāšanas specifiskus algoritmus? Šūnu līmeni vairošanās taču noris šūnām daloties. Atsevišķu vīrišķo un sievišķo būtnu ieviešana vairošanās procesu taču ievērojami sarežģī un pat apgrūtina. Piemēram augu valstī tā saucamā apputekšņošanas problēma, kurā bez vēja un kukaiņu „palīdzības” neiztikt! Taču jau laikam tam ir kāds nopietns un svarīgs iemesls, kuru no tāda ikdienišķa skatupunkta viedokļa mums pagaidām vēl nesaprast. Vīriešu un sieviešu emocionālās attiecības vien jau ir vesela problemātiska pasaule! Tā pati apdziedātā un gloricētā „mīlestība” vien ir ko vērts! Un vai tad par cilvēkiem it kā „zemākām” būtnēm tādas nemaz nebūtu? Apziņa tām taču piemīt un pēc organisma sarežģītības pakāpes tās nu nemaz neatpaliek no cilvēka.

Jau minējām, ka katrai sistēmai atkarībā no tās sarežģītības un attīstības pakāpes droši vien piemīt apziņa un no tā izrietošais viss pārējais. Tāpat kādai ļaužu kopai (ģimenei, dzimtai, tautai, valstij, sabiedrībai u.tml.) arī varētu būt kāda specifiska apziņa un viss attiecīgais.. Ezotērikā runā par tā saucamajiem *egregoriem* - informatīviem laukveidīgajiem veidojumiem, kas pārvalda un vada dažādu indivīdu kopu kopējo mentālo (domu) pasauli. Šie egregori laikam „mitinās” arī kādā no šīm iespējamām dimensiju „pasaulēm”. Iespējams, ka egregoriem arī ir kādas „infekciju” slimības un tajos plosās pat epidēmijas. Tā varbūt var izskaidrot, kāpēc

ļaudīs parādās visādas modes ākstības, fanātismi, masveida perversitātes un ideoloģiskas „paranoijas”.

Pastāv hipotēzes, ka „egregorisms” ir attiecināms ne tikai uz ļaužu kopām vien. Katrai pietiekami sarežģītai sistēmai rodas kāds apziņas līmenis (Kvantitāte lēcienveidīgi pāriet jaunā kvalitātē.) Tad jau visādi „mīti un pasakas” par meža, kalnu u.tml. (sistēmas kā ne kā !) „dvēselēm un gariem” nav tikai tāds „poētisms” un iztēle vien, bez jebkāda daudzmaza sakarīga pamatojuma !

Sistēmas (sistēmu sistēmas utt.) līdzīgi kā dzīvas būtnes, rodas, aug, veidojas, nobriest, pārveidojas, arī „slimo”, „vārguļo” un arī iet bojā, dodot vietu citām sistēmām. Sistēmas savā starpā arī pretdarbojas vai pat „karo” (it sevišķi sabiedriskās sistēmas - valstis), jo sevišķi nežēlīgas cīņas notiek ideoloģiskās „frontēs”, kaut vai visādos reliģiskos slaktiņos un „ticības karos” ļoti bieži zaudējot jebkādu „cilvēciskumu”. Visa Cilvēces vēsture būtībā ir asiņaina un nežēlīga dažādu sistēmu - valstu, cilšu, klanu, etnosu u.tml. savstarpēja cīņa par varu, cenšoties viena otru sev pakļaut vai nomākt. Sistēmas arī sadarbojas, tādejādi iespaidojot attiecīgas augstākas kārtas sistēmas funkcionēšanu. Cilvēks kā tāds ir miljardiem šūniņu veidota sarežģīta sistēmu sistēma. (un vēl klāt pieskaitot ar to simbiozē dzīvojošos mikroorganismus !), kas dzimst, aug, attīstās un pēc kāda laika neizbēgami iet bojā. Ja šajā sistēmā kas „samežģās”, tad rodas saslimšana vai kāda kropļība.

Sistēmas „saslimšanas” iemesli var būt dažādi. Piemēram :

- kādas citas Sistēmas agresivitāte. „Dzīvo organismu” gadījumā tā saucamās infekciju slimības - visādu tur mikrobu, vīrusu un tamlīdzīgo „mošķu” uzbrukums, Gan jāpiezīmē, ka kas līdzīgs notiek ar „nedzīvajiem” datoriem, tiem taču arī uzbrūk diemžēl cilvēku pašu ļaunprātīgi radītie „datorvīrusi”;

- toksiskas dabas faktori - visādas indīgas vielas, nekvalitatīvas uzturvielas vai nepieciešamās enerģijas ;

- informatīva rakstura sistēmas darbību destabilizējošs vai graužošs iespaids - radioaktīvā radiācija, dažādu lauku inducētais iespaids, klimatiskie apstākļi u.tml.

Domājams, ka arī Cilvēci kopumā varētu uzskatīt par attīstošos, pašorganizējošos un pašregulējušos kādu kopēju Sistēmu. Tās funkcionēšana gan noris daudzkārt lielākā laika mērogā, salīdzinot ar atsevišķu cilvēku. Patlaban vērojamo tā saucamo globalizāciju var uzskatīt kā Cilvēces apvienošanās pašu sākuma posmu, pārvarot mūžseno sašķeltības un atsevišķo daļu antagonisma stadiju. Tāda, acīmredzot, ir viena no Pasaules esības likumsakarībām, kuras domājoši un zinātkāri cilvēki cenšas izprast.

Nez' kas ir tas spēks, faktors, kas visām šīm sistēmām liek rasties, darboties, „turēties kopā”? No ikdienišķās pieredzes mēs zinām, ka „pats no sevis” nekas nenotiek, visam ir kāds cēlonis. Tādā ironiski pushumoriskā aspektā gan tiek apgalvots, ka „pati no sevis” rodas tikai nekārtība - haoss. Zinātniskā terminoloģijā to dēvē par entropiju. Viss, kas atstāts „savā vaļā” taču agri vai vēlu degradējas, izjūk un iznīkst. Jeb tas varbūt attiecas tikai uz cilvēku veidotajām sistēmām, kurām, to funkcionēšanai, ir nepārtraukti jāpievada organizējoša psihiskā enerģija (jārealizē t.s. negentropija) ?

Ar daudzdimensionalitātes modeli var pamatot arī „viņpasaules” esamību, kas laikam atrodas kādā citā dimensijā. Cilvēkam mirstot, tas, iespējams, nonāk saskares „kopējā vietā” ar „viņpasaules” dimensiju un, mainot savu svārstību frekvenci uz „viņpasaules” dimensijas frekvenci, tā dvēsele un gars „pazūd” no līdzšinējās pasaules. Vispārējais vienkāršotais uzskates mehānisms varētu būt līdzīgs kā iepriekšējā piemērā ar „plaknīša” „ceļojumu”. Ej nu saizini, kas tur pārvietojas uz „viņpasaules” dimensiju - dvēsele vai gars. Abi būtībā ir informatīvi laukveidīgi formējumi, tāpat ar kādām savām svārstību frekvencēm Atbilstoši ezotēriķu uzskatiem, tas varētu būt gars, jo dvēseles laukveidīgais formējums 40

dienu laikā tomēr sairstot. (Sakarā ar to laikam pastāv reliģisko tradīciju rituāli, kas 40 dienu laikā pēc indivīda nāves ir jāizpilda.) Gars gan esot nemirstīgs un tas pāriet citā dimensijā, lai, pakļaujoties karmiskajam aprites likumam, pēc kāda laika reinkarnējoties, atgrieztos „mūspasaules” dimensijās. Reinkarnācija kā tāda būtībā taču iekļaujas Pasaulē funkcionējošās vispārējās aprites likumā.

Reinkarnācijas sakarā filozofiska doma no druīdu gudrībām: - *Trīs noteikumi, kuru dēļ cilvēkam jāpārdzimst - nav ieguvis gudrību, nav kļuvis neatkarīgs, nav brīvs no zemākiem instinktiem.*

Reinkarnācijas hipotēze cilvēku emocionālajam prātam, kā arī Cilvēces un tās sabiedrības interesēs, manuprāt, ir „svētīga” un arī disciplinējoša, jo dod apziņu, ka „mana” dzīve nav gluži bezjēdzīga, jo man taču ir jāpilda mans „karmiskais Uzdevums”! Ka „Es” tomēr zudībā neiešu, bet turpināšos kādā jaunā veidolā un kvalitātē, atbilstoši manai līdzšinējai rīcībai, Likteņa izpausmē saņemot pelnīto balvu vai sodu. Reinkarnācijas hipotēze, kā jau minējām, ļoti labi iekļaujas Pasaules sistemātiskuma aprites un periodiskuma procesos. Arī valdošajām aprindām karmas mācība ir izdevīga sabiedriskās spriedzes un dzīves neapmierinātības slāpēšanai. Ja esmu nabags un pa dzīvi kuļos kā „plīks pa nātrēm”, tad tas ir mans karmiskais sods par sliktu uzvedību iepriekšējā dzīvē. Savukārt apskaust tos, kas dzīvo kā „niere pa taukiem” nevajag, jo tie saņem karmisko apbalvojumu par savu labo uzvedību iepriekšējās dzīvēs, Tagad tiem gan ir jāpiesargās „sagrēkot” un, drošības labad, ieteicams piekopt kādu labdarību.

Sistemiskuma principi Pasaules daudzveidībā

Sistēmu darbībā lielu iespaidu veido **atpakaļsaite** (atgriezeniskās saites) faktors. Katrā sistēmā noris kādi procesi. (Tālab jau kāda konkrēta sistēma arī pastāv!) Kad sistēmas ieejā iedarbojas kāds signāls (ierosa, vispārīgā gadījumā cēlonis), tad sistēmā norisošo procesu rezultātā tās izejā veidojas attiecīga reakcija (sekas). Dažādu apstākļu dēļ šīs sekas var iedarboties uz cēloni sistēmas ieejā (atpakaļsaite). Ja sekas cēloni sistēmas ieejā pastiprina, tad runā par pozitīvo atpakaļsaiti. Tādā gadījumā procesa intensitāte sistēmā lavīnveidīgi pieaug, līdz šo pieaugumu aprobežo un aptur piesātinājuma faktors. Ja pie pārāk spēcīgas pozitīvās atpakaļsaites šī aprobežošana kādu iemeslu dēļ nenotiek, tad procesa intensitātei lavīnveida pieaugot, pati sistēma sabrūk. (Tā piemēram, narkomānam savu ikdienas „dozu” atpakaļsaite iespaidā sistemātiski palielinot, beigu beigās viņš sabruks gan garīgi, gan fiziski...) Savukārt, ja atpakaļsaite iespaidā sekas cēloni sistēmas ieejā samazina, tad līdz ar to procesa intensitāte samazinās un tādā gadījumā runā par negatīvo atpakaļsaiti. Ja šī negatīvā atpakaļsaite ir pārāk spēcīga, tad process sistēmā, tam iestājoties, tūdaļ noslāpst un sistēma vairs nedarbojas. Gan pozitīvās, gan negatīvās atpakaļsaite būtiski iespaido sistēmas darbību un, prasmīgi izmantota, var uzlabot tās kvalitāti. Bet, kā jebkurā gadījumā - kas par daudz, tas par skādi! Pozitīvās vai negatīvās dažādas intensitātes atpakaļsaite pastāv un darbojas pilnīgi visās sistēmās un sistēmu sistēmās un atstāj būtisku iespaidu uz Pasaulē norisošajiem procesiem. Varētu teikt, ka atpakaļsaite pieder pie Pasaules funkcionēšanas pamatprincipiem.

Interesants sistemiskuma aspekts ir **jēdzienu** pasaule, kā cilvēku domu (kas taču ir matērija!) pasaules sastāvdaļa. Redzam, ka jēdzienu starpā pastāv noteiktas un striktas likumsakarības. To apliecina „visu varenās” matemātikas dažādās nozares. Matemātikā taču vispār tiek operēts ar abstraktiem jēdzieniem. Skolās solā sēžot un apgūstot algebras, ģeometrijas, trigonometrijas pamatus, mēs taču „kaļam no galvas” visādas formulas, ar kuru palīdzību mācāmajos risināt visādas praktiskas dabas uzdevumus un problēmas.

Pamēģināsim atcerēties Pitagora teorēmu, ko ikviens skolas solā būdami savā laikā esam galvā kaluši un to izmantojot, visādas vairāk vai mazāk praktiskus uzdevumus risinājuši! Trijstūra katešu kvadrātu summa ir vienāda ar tā hipotenūzas kvadrātu. Visi

Šie vārdi pārstāv kādus jēdzienus, kas paši par sevi ir kādas informācijas kopumi. Tātad dažādas informācijas savstarpējā iedarbībā veido kādu jaunu informāciju! Un visas šīs „informācijas” objektīvi eksistē un starp tām pastāv neapšaubāmas objektīvas likumsakarības!

Pafantazējot, var nonākt pie atziņas, ka tuvāk iepazīstot „augstāko dimensiju pasaules”, tiks atrastas kādas likumsakarības tādiem „netveramiem” emocionāliem jēdzieniem kā „laime”, „mīlestība”, „naids”, „labesība”, „riebeklība”, „gods”, „taisnīgums”, „sirdsapziņa”, „Dievs”, „Sātāns” u.tml. Un nākotnes skolās mūsu mazmazmāz bērni mācīsies un „galvā kals”, teiksim, laimes un mīlestības aprēķinu formulas

Nez vai šīs jēdzienu likumsakarības (tostarp matemātiskās) Pasaulē jau eksistē „pašas par sevi” (piemēram, tajā hipotētiskajā IVL jeb noosfērā) un cilvēki tās „priekš sevis” tikai atklāj un izzina, jeb tās ir pašu cilvēku darbības radīts domu produkts? Pastāv taču hipotēze par tā saucamo *noosfēru (IVL)* - cilvēku prāta darbības radītu informatīvu laukveidīgu kopumu, kurā koncentrējas Cilvēces radītās zināšanas un atziņas. Pieņemot hipotēzi, ka matērija kā tāda ir mūžīga, bojā neiet, bet tikai pārveidojas, tad cilvēku „radošā doma” ir tikai viens no Pasaules procesu elementiem, procesu, kuri notiek mums pagaidām nesaprotamu „dievišķu” likumsakarību iespaidā.

Sistēmiskuma principi izpaūžas arī mēģinājumos izprast „dzīvās pasaules” daudzveidību. (Gan nav lāga skaidri pašu šo terminu „dzīvs” un „nedzīvs” saturiskā būtība) Dažnedažādu dzīvu būtņu ir ārkārtīgi daudz (un pirms cilvēka iejaukšanās Dabas procesos bija vēl vairāk!) un neizskatās, ka tās dzīvotu atbilstīgi vienkāršiem dabas likumiem. Ja zinātnieks vēlas aprakstīt Saules sistēmas planētu kustību, viņš var izmantot Ņūtona gravitācijas likumu un dažus skaitļus. Ja biologam jāapraksta vienā mazā mežņā notiekošais, viņam jāmin simtiem dažādu augu un dzīvnieku sugu, kuru izturēšanās ir neaprēķināma. Astronoms var aprēķināt, kur planēta Jupiters būs pēc 1000 gadiem, bet neviens biologs nevar aprēķināt, kur lidos tauriņš!

Kaut kādu kārtību un sistēmu bioloģijas zinātnēs sāka ievest zviedru zinātnieks Karls Linnejs, izveidojot augu jaunu sistematizēšanas veidu.. Linnejs par to rakstīja grāmatā „Systema Naturae” (Dabas sistēma), kas iznāca 1732. gadā.

Dzīvu būtņu grupu ar vienādām īpašībām viņš nosauca par sugu. Augiem šādas īpašības var būt lapu vai ziedlapiņu forma (ja runa ir par ziedu), vai arī veids, kā augs izveidojas. Dzīvniekiem vienu sugu no citas var atšķirt pēc tādām īpašībām kā plankumi uz kažoka, ragu vai ausu forma, vai arī dzīvesveids. Vienas un tās pašas sugas sievišķā un vīrišķā dzimuma būtnes var sapāroties un iegūt pēcnācējus. Turpretī divi dažādu sugu dzīvnieki reti kad gūst pēcnācējus; ja tie pārojas, piedzimst dzīvnieks, kas pats pēcnācējus radīt nevar. Kaut arī suņi izskatās dažādi, viņi pieder pie vienas sugas. Tāpēc suņi, kas izskatās ļoti atšķirīgi, var pāroties savā starpā un radīt kucēnus.

Linnejs ievēroja, ka daudzas sugas līdzinās viena otrai. Līdzīgas sugas viņš sakopoja lielākā grupā, kuru nosauca par ģinti. Šīs divas grupas - suga un ģints - Linnejam ļāva dot vārdu visiem augiem un dzīvniekiem, piešķirot divdaļīgu zinātnisku nosaukumu. Pirmā nosaukuma daļa bija ģints, kurai suga piederēja, un otrā - sugas vārds. Nosaukumi bija latīniski, lai visi zinātnieki tos saprastu, neatkarīgi no valsts, kurā dzīvoja.

Tāpat visam dzīvajam ir divi vārdi. Piemēram, zilā anemone, kas zied pavasaros, ir „Hepatica mobilais” Biologi, kas nāca pēc Linneja, turpināja šo darbu. Vienlaikus viņi attīstīja sistēmu, kas apkopoja visu dzīvo uz Zemes arvien lielākās grupās Lauva ir labs piemērs tam, kā sistēma darbojas. Visi lauvas pieder sugai „leo”, kas savukārt pieder panteru ģintij. Tāpat lauvas zinātniskais nosaukums ir „Panthera leo”. Arī tūģeru, leopardu un jaguāru sugas pieder panteru ģintij. Bet ģints ir lielākas grupas - dzimtas - sastāvdaļa. Visi kaķveidīgie dzīvnieki, sākot ar mājas kaķiem un lūšiem un beidzot ar lauvām, pieder „Felidae” dzimtai, ko dēvē arī par kaķu dzimtu.

Dzīvnieku ģintis veido daudzas dzimtas. Viena no tām ir suņveidīgo dzīvnieku dzimta, kuru sauc „Canidae”. Kaķu un suņu dzimtām ir kaut kas kopīgs - visiem abu dzimtu dzīvniekiem ir asi zobi un šie dzīvnieki ēd gaļu. Tāpēc abas dzimtas pieder vienai vēl lielākai grupai, kuru sauc par kārtu. Kopā ar lāčiem un hiēnām suņu un kaķu dzimtas pieder „Carnivora” kārtai (sauktai arī par gaļēdājiem).

Visiem „Carnivora” kārtas dzīvniekiem ir kaut kas kopīgs arī ar cilvēkiem, liellopiem, ziloņiem un vaļiem - viņi dzemdē „dzīvus” (kustīgus) pēcnācējus, kas tiek baroti ar

mātes pienu. Dzīvnieki, kas šādi vairojas, pieder vienai vēl lielākai grupai - klasei. Mūsu klasi sauc „Mammalia” jeb zīdītāji. Arī putniem, rāpuļiem un zivīm ir savas klases. Zīdītāju, putnu, rāpuļu un zivju klašu dzīvniekiem arī ir kaut kas kopīga - viņiem visiem ir mugurkauls. Kukaiņiem un gliemežiem, piemēram, tā nav. Dzīvnieki ar mugurkaulu ietilpst vienā vēl lielākā grupā, ko sauc par tipu. Mūsu tipu sauc „Chordata” jeb mugurkaulnieki. Kukaiņiem un vēzveidīgajiem mugurkaula nav. Viņu „skelets” ir čaula, kas aptver ķermeni un viņus sauc par bezmugurkaulniekiem.

Lielākā šķirtne dabā ir starp būtņēm, kas pārvietojas un ieelpo skābekli, lai izdzīvotu, un būtņēm, kas stāv uz vietas un ieelpo ogļskābo gāzi. Kopā ar bezmugurkaulniekiem visi mugurkaulnieki ietilpst vienā milzu grupā, ko sauc par valsti. „Mūsu” valsti sauc par dzīvnieku valsti, bet visi zaļie augi pieder augu valstij. Ir arī sēņu valsts un divas citas valstis.

Visu šo „dzīvās pasaules” sistēmu var stādīt priekšā un iedomāties kā kādu koku. Koka stumbrs ir viss dzīvāis uz Zemes. No stumbra izaug resni zari - lielās valstis. Katrs valsts zars sazarojas daudzos sīkākos zaros. Katrs no šiem zariem ir tips. Katrā tipā ir klases - zari, šie zari sažuburojas vēl sīkākos kārtas un dzimtas zaros. Uz katra dzimtas zara atrodas ģints zari, un visbeidzot - vissīkākie zariņi - sugas. To ir vairāki miljoni, kas rāda, cik milzīgs ir lielais dzīves koks.

Visā šajā dažādo sistēmu jūklī joprojām pastāv vēl kaut hipotēzes līmenī neatrisināta problēma. Proti - kad kāda sistēma kļūst „dzīva” un kāds vispār ir „dzīvības” kritērijs? Vai tikai pašreproducēšanās spējas? Neraugoties uz visiem visai iespaidīgiem zinātņu panākumiem, joprojām vēl nav izdevies „mēģenē” sintezēt kaut visvienkāršāko baktēriju! Laikam jau pietrūkst kādu („dievišķu”?) informatīvu impulsu, lai materiālu daļiņu kopums pēkšņi kļūtu „dzīvs”. Nez pie kādiem nosacījumiem iedarbojas filozofiskā tēze par „kvantitātes lēcienveidīgu pāreju jaunā kvalitātē”? Vai „apziņa” rodas šā lēciena rezultātā, jeb tās veidošanās ir pludens process, atbilstoši sistēmas sarežģītībai un informācijas plūsmas sakārtotībai? Kādu iemeslu dēļ pastāv tik daudzveidīgas dažādo dzīvo būtņu formas un sugas?

Evolūcijas teorijas ideologi apgalvo, ka dzīvā šūna ir radusies matērijas stihiskas „pašorganizēšanās” procesā. Bezgaldaudzās kombinācijās visādu vielu molekulām „sakopojoties”, tad nu gadījuma pēc radās „brīnums” - pirmā visvienkāršākā dzīvā šūna, no kuras tad izcēlās un attīstījās visas pārējās dzīvības formas. Elementāri aprēķini gan rāda, ka šo nepieciešamo kombināciju skatam būtu jābūt lielākam par iespējamo atomu skaitu visā Visumā un tādējādi šāda „pašorganizēšanās” gadījuma pēc ir visai apšaubāma. Šajā sakarībā varētu paironizēt - nez kādēļ „pašorganizēties”, „pašas no sevis” nerodas, teiksim, bleķa karotes? Pēc savas uzbūves sarežģītības tās taču ir miljardiem reižu vienkāršākas par visvienkāršāko dzīvo šūnu un attiecīgas „pašorganizēšanās” gadījumu iespējas taču ir daudz lielākas! Diez kāpēc arī televizori „neaug” sakņu dārzā blakus ķirbjem?

Starp citu, ar t.s. „ģēnu inženierijas” metodēm cilvēks jau ir iemācījies veidot dzīvniekiem jaunas sugas. Tas notiek iedarbojoties uz organisma sākumprocesu šūnu DNS molekulārajām struktūrām, izdarot tās veidojošo ģēnu izmaiņas. Taču tas tiek darīts ar „dzīvām” šūnām. Kāpēc un kas notiek kad šūna „mirst”, tas vēl nav īsti saprotams. Kad cilvēks ir „nomiris”, visas tā organisma šūnas taču vēl „strādā”, taču organisms jau ir „miris”, jo visas šīs vēl darbojošās šūniņas vairs nesaņem to darbību koordinējošās informatīvās komandas. Iespējams, ka tādēļ, ka ķermeni veidojošo sistēmu ir „pamētis”, pārejot citā dimensijā, tajā līdz tam mītošais gars.

Cilvēka (un vispār „dzīvu” būtņu) organisma veidošanai ir nepieciešami dažādi ķīmiski elementi. Taču organismi tos „ņem pretī” nevis „tūrā veidā”, bet gan jau pabijušus kādās citās dzīvās būtņēs, to fizioloģisko procesu aprītē - augos vai dzīvniekos, jau ietilpstošus kādos bioloģiski - ķīmiskos veidojumos. Paceļas hipotēze, ka attiecīgie nepieciešamie ķīmiskie elementi tad nu ir ieguvuši „informatīvas komponentes”, kas nodrošina iespēju šiem elementiem iespēju iekļauties dzīvā organisma konstrukcijā. Nu negrauzām taču, piemēram, naglas vai nelaizām cinkotus spaiņus, lai iegūtu organismam tik nepieciešamo dzelzi vai cinku, bet lietojam „bioloģisko” dzelzi vai cinku, kas ietilpst attiecīgajos preparātos! Ķīmiķi gan protestā pret tādu jēdzienu kā „bioloģiskais cinks” un tamlīdzīgi, „ievazāšanu”, jo „cinks ir un paliek cinks”, lai kur arī būtu pabijis! (Ja neņem vērā visādus tur „murgus” par kādām tur „informācijām”!)

Pieredze rāda, ka tik ļoti nepieciešamie vitamīni visefektīvāk iedarbojas, ja tos iegūstam no bioloģiskajiem produktiem - augiem vai dzīvniekiem, nevis mākslīgi ķīmiskā ceļā sintezētos.

Starp citu, dimants un grafīts savās fiziskajās īpašībās ir tik dažādi, lai gan ķīmiskā formulā tiem ir tāda pati ! Atšķirība ir tādā kā „informatīvajā būtībā” – šo vielu molekulu uzbūves struktūrās.

Meklējot atbildes uz šādiem „grūtiem jautājumiem”, atkal, vismaz pagaidām, nākas iet vieglākās pretestības ceļu, un visas šīs neskaidrības „norakstīt” uz Dieva gribas rēķina !

Pasaules izziņā cilvēki ir veidojuši dažādas sistēmas arī jēdzienu pasaulē. Tā piemēram, matemātikā skaitļošanā patlaban vispopulārākā un pašsaprotamākā ir decimālā sistēma, par bāzes skaitli ņemot skaitli desmit. Sastopamas un tiek lietotas arī citas sistēmas ar citiem bāzes skaitļiem. Tā sadzīvē dažkārt skaitam „dučiem vai kāliem” Diennaktī ir „divi duči” stundu ($2 \times 12 = 24$). Stundā ir 60 minūtes, bet minūtē ir 60 sekundes. Riņķa līnijā ir $6 \times 60 = 360$ loka grādu. Skaitļojamās mašīnas darbojas „diviskajā” sistēmā. Jāpiezīmē, ka še bāze ir it kā visdabiskākā – paņemts polaritātes (pretstatu) princips - balts-melns, „ir”-„nav”, ieslēgts-izslēgts u.tml.

Jāsaka, ka mērvienību sistēmās ir bijis un vēl ir liels juceklis. Lai minam collas, „pēdas”, „elkoņus”, jūdzes, jardus, aršīnas, „ljd”, pudus, centnerus, akrus, barelus, karātus utt. Nevis visaptveroša sistematizācija, bet viens liels juceklis ! Uz vienotu metrisko sistēmu pāriet tika norunāts pirms pārsimts gadiem, taču joprojām traucē tradīcijas un lielāko tautu šovinisms, Kā kuriozu lai minam, ka vēl šobrīd vienā otrā it kā civilizētā valstī brauc pa ceļa kreiso, nevis labo pusi !... Par dažādiem alfabētiem un rakstībām pat nerunājam...

Paceļas jautājums - no kurienes tās daudzās zināmās un vēl nezināmās Pasaulē darbojošās likumsakarības, kurām, acīmredzot arī ir sistēmiskuma raksturs, pēc kurām funkcionē dažnedažādās pārējās sistēmas, ir radušās un kas tās ir iedibinājis? Vai tās ir radušās „dabiski” un stihiski, kā tā saucamie Dabas likumi, jeb vienkāršotā modelī tās ir iestādījis Dievs tas Kungs, tās ir „dievišķas” un līdz ar to „viss ir skaidrs” un nekādu problēmu vairs nav un nevar būt !? Bībelē nekas nav rakstīts, ka dabā jābūt kādai sistēmai, bet visu var izskaidrot ar teicienu „Dieva ceļi ir neizdibināmi”, tas ir, mēs - cilvēki - ne vienmēr saprotam, kāda ir Dieva griba. Ja jau Dievs vēlējies, ka dabā jābūt daudziem lieliem kaķveidīgiem dzīvniekiem, kas līdzinātos cits citam, mums atliek to tikai pieņemt.

Atsevišķa problēma ir cilvēku pašu veidotie „likumi” attiecībā uz sabiedrisko sistēmu funkcionēšanu. Tos attiecīgās sistēmas valdošo aprindu vajadzībām sacer algoti pakalpiņi - tā saucamie juristi. Ar to pūlēm tad tiek izveidoti tikpat kā neizbrienami visādu likumu džungļi, kuros „veikli zēni” iemanās sev nometīt „treknus kumosus”. (Diemžēl ar „demokrātisku” un „likumīgu” balsošanu jebkādos līmeņos un ar „pārliecinošu vairākumu” nu nekādi nevar panākt, lai, teiksim, kādas fiziskas sistēmas darbotos pretēji pastāvošajai Dabas noteiktajai kārtībai ...)

Cilvēku veidotie „likumi un teorijas” tās dogmatiski attiecinot uz visām jomām, bieži vien noved strupceļos ar traģiskām sekām. Tā, piemēram bija un ir ar sociāldarvinisma un „dabiskās atlases” principu attiecināšanu uz cilvēku sabiedrību. Starp citu, vācu politiķis Adolfs Hitlers bija sociāldarvinisma paveida piekritējs. Viņš bija pārliecināts, ka eksistē divi cilvēku tipi - „pārcilvēki” un „zemcilvēki”. Vācieši un dažas citas tautas bija pārcilvēki, kamēr ebreji, āfrikāņi, aziāti un Austrumeiropas tautas bija zemcilvēki. Pārcilvēki bija kā lauvas savannā, zemcilvēki - kā antilopes, tātad to medījums. Tāpēc bija gluži dabiski, ka „pārcilvēki” valdīja pār „zemcilvēkiem”. Hitlera idejas noveda pie Otrā pasaules kara un daudzu miljonu cilvēku bojāejas. Pirmo reizi vēsturē kara un vardarbības attaisnojumam izmantoja zinātnisku teoriju. Sociāldarvinisms lielākai daļai zinātnieku lika saprast kaut ko ļoti svarīgu: - zinātne nevar sniegt atbildes uz visu veida jautājumiem. Dabaszinātnēm vispirms jācenšas atrast atbildes uz jautājumiem par dabu tās „zemākajos” līmeņos. Zinātnieki, protams, izdara daudzus sabiedrībai svarīgus atklājumus. Bet viņi vismaz pagaidām nevar pastāstīt un viennozīmīgi matemātiskos formulējamus argumentēt, pamatot un pastāstīt, kā sabiedrībai būtu jāfunkcionē. Vēl nav atklātu nekādu dabas likumu, kas noteiktu, kā mums - cilvēkiem - būtu kopā jādzīvo. Šos „likumus” rada paši cilvēki.

Te nu paceļas visādas ētikas kategorijas - labi, slikti, taisnīgi, netaisnīgi, godīgi, negodīgi. (Kas „kaķim” būs „taisnīgi”, tas „pelei” liksies „netaisnīgi”... „Lēti pirkt un dārgi pārdot” vieniem liksies „negodīgi”, bet citi to uzskatīs par „normālu un cienījamu biznesu”...) Pašsaprotami, ka „labi” ir tas, kas stiprina darbojošos attiecīgo sabiedrisko sistēmu kāda jau nu tā ir (pareizāk sakot, sistēmas valdošos slāņus - t.s. eliti) un „slikti” ir tas, kas sistēmai (un attiecīgi tās „valdošajiem”) var kādi kaitēt.

Ideālistiski tendētajos filozofos figurē viedoklis, ka „fiziskajā Pasaulē” darbojošies Dabas (jeb „dievišķie”) likumi ir objektīvi un to būtību plašākā interpretācijā, velkot paralēles, vajadzētu attiecināt arī uz cilvēku veidotajām sabiedrisko sistēmu ētiska rakstura dažādām nostādnēm (ētikas kodeksiem, morālei u.tml.), kurām tad nu vajadzētu būt ar tādu kā „kosmisku” raksturu. Dievs („zinātniskāk” un „gudrāk” izsakoties - Kosmiskais Saprāts) tad nu būtu Cilvēces „taisnīguma un godīguma” garants. Tā realizācija tad notiekot ar tā saucamiem „karmiskajiem likumiem” jeb, kristietības interpretācijā, - caur „Dieva sodu un žēlastību”.

Periodiskums un spirāles likumība Pasaules procesos

Zinātne ir iepazinusi dažas Pasaules vispārīgajā modelī darbojošās likumsakarības. Manuprāt visunikālākā un universālākā ir **periodisku svārstību** likumība (kuras vienkāršotais idealizētais gadījums ir t.s. „harmoniskās” svārstības, tās attēlojot kā sinusoidālas formas funkcijas). Šī likumība darbojas un izpaužas daudzās (ja ne it visās) Pasaules norišu un arī cilvēku dzīves jomās. Viss notiek periodiski (vienkāršākā uztverē diennakts un gada laiku maiņas utt.) - sākot no visaptverošas rotācijas kustības vielas uzbūves līmenī (vielas modelī attēlotā elektronu rotācija pa orbītu un „ap sevi”) un beidzot ap dažādām rotācijām galaktiku līmeņos. Kā jau minējām, pat senindiešu filozofiskajās mācības tiek teikts, ka „viss ir svārstības”.

Viss atrodas pastāvīgā vibrāciju (svārstību) vai rotāciju stāvoklī, sakot ar elementāro atomu un elementārdaļiņām un beidzot ar planētām un milzīgām galaktikām. Viss atrodas vienotā enerģētiskā „kamolā”, atšķiroties tikai ar vibrāciju oktāvu, tādēļ Pasaule, pasaules un mūžība ir daudzslāņaina, taču pakļaujas vienotam kustību ritmam ...Viss, kas ap mums atrodas, ir dziļi pārdomāta Sistēma, kura saskaņota un harmoniski enerģētiski savstarpējās saitēs iespaidojas, veidojot stabilu mūžīgo kustību, kas bija un ir attīstības bāzes pamatu pamats.

Tādējādi Pasaule (Visums) ir daudzslāņaina enerģētiska sistēma, katram tās slānim atbilst noteikts vibrāciju līmenis. Katrai pakārtotai pasaulītei ir attiecīgi zemāks vibrāciju līmenis un to vada un pārvalda augstāka vibrāciju līmeņa slānis.

„Tīra” rotācija ir periodiskuma atsevišķs gadījums. Pārsvarā ir kombinēta kustība - rotācija un taisnvirziena kustība. (Taisnvirziena kustību gan var aplūkot kā līklīnijas (rotācijas iespaidā) kustības nelielu posmu liela rotācijas rādiusa gadījumā). Šī kombinētā kustība tad veido plaši izplatīto **spirāles likumību**. Tā izpaužas tādējādi, ka kāda procesa attīstībā, tas atkal it kā atgriežas sākuma stadijā, taču jau citā pakāpē, kvalitātē vai izpausmē.

Spirāles likumība ir unikāla. Pavērojiet ! Spirālēs ir savērptas gan bezgaltālās Visuma galaktikas, gan DNS molekulārās struktūras, gan dažādu molusku gliemežvāki... Kā liecina senvēstures pētījumi - cik gan tā saucamās dažādas „civilizācijas” laika gaitā ir pastāvējušas, par kurām arheologi tikai atrod kāds paliekas ! Liekas, ka visi procesi ir pakļauti spirāles likumībām. Sevišķi tas uzkrīt t.s. sabiedriskajos un vēsturiskajos procesos. Tādā pusironiski humoriskā skatījumā - gan sieviešu brunču garuma un vīriešu bārdiņu modes, gan sabiedrisko iekārtu formācijas - fiziskā verdzība, nākamā posmā dzimtbūtīgais feodālisms, tad kapitālisma attīstības posmi, indivīdu pakļaujot jauna tipa naudas verdzībā, tad „kreisais” sociālisms, kuru mēģina izveidot ar „cilvēcisku seju”, tad spirāles pagrieziena uz „mežonīgo kapitālismu”, kuram gan visādi ideologi arī mēģina pielāgot šo „cilvēcisko seju”...

Periodisko svārstību sistēmiskuma likumībā laikam ietilpst arī pretstatu (antagonismu) cīņas un vienotības izpausmes, kā arī dialektiski sasaistīto „labā” un „sliktā” problemātika. Veiksme – neveiksme, simpātijas – antipātijas, draudzība – ienaidis, kvēla

mīlestība – atsalums, ekonomisks uzplaukums („bums”) - kārtējā krīze, skaists – neglīts, sadarbība – konkurence, optimisms – pesimisms, ideālistiska altruiska pašizliedzība – parazitisks egoisms, laime – nelaime, veselība – slimība, dzīvošana – miršana, prieks – skumjas, pacēlums – depresija, vīrietis – sieviete, uzslava – kritika vai pat netīras kengas. - šo sarakstu var turpināt bezgalīgi ...

Cilvēces civilizāciju apzinātajos vēstures posmos ir redzams, kā daudzas tautas un reģioni ir intelektuāli un ekonomiski uzplaukuši, sasnieguši varenību, iznikuši un atkal atdzīvojušies tālākam eksistences posmam.

(Hm... Varbūt tas ir pārāk vulgarizēti, bet tad jau iznāk, ka, ja es izdaru ko „labu”, tad kāds cits tajā pat laikā, simetrijas pēc, savukārt izdara ko „sliktu” un attiecīgi otrādi? Ja jau šo svārstību likumā tas „sliktais” posms ir neizbēgams, bez tā nevar iztikt, un tas ir dzīves norišu dzinējspēks un progresa veicinātājs, tad, varbūt, no mūsu saprāta un brīvās gribas būtu atkarīgi, lai tas „sliktais” periods tomēr tiktu kādi slāpēts un bremsēts, nodarot pēc iespējas mazāk „Jaunuma”?)

Periodiski ir arī cilvēkā norisošies psihofizioloģiskie procesi. Pētnieki apgalvo, ka pastāv 23 dienu fiziskās aktivitātes, 28 dienu emocionālā un 33 dienu intelektuālos spēju cikli. Fiziskā cikla sinusoīdas pozitīvajā pusperiodā indivīda tīri fiziskā rakstura spējas esot „normālā” līmenī, bet negatīvajā pazeminātas; emocionālajā ciklā attiecīgi labs vai nomākts „garīgais” noskaņojums, bet intelektuālā cikla pozitīvajā pusperiodā labāk padodoties visādi „galvas darbi”. Bīstamākās esot tās dienas, kurās noris pāreja no viena pusperioda uz otru. Pavisam trakī, ja šo triju ciklu lūzumi sakrīt - tad nu labāk esot „vispār no gultas ārā nekāpt!” Par to nedaudz tuvāk parunāsim vēlāk.

Interesanta, unikāla un pat universāla ir t.s. normālsadalījuma likumība (dažkārt saukta arī par Gausa likumību), kas attiecas uz visiem „dabiski” norisošiem gadījumu procesiem. To pirms kādiem vairāk par divsimt gadiem noformulēja izcilais vācu matemātiķis un zinātnieks Karls Fridrihs Gauss (1777 – 1855) Šī likumība uzskatāmi ilustrē arī faktu, ka Pasaulē nekas nav un nenotiek absolūti precīzi, bet vienmēr pastāv kāda izkliede.

Likumības izpratnei aplūkosim šādu vienkāršotu un uzskatāmu modeli. Atpūšoties pludmalē, papemsim sauju smilšu un no dūres tās birdināsim zemē. Ja uz birstošajām smiltīm neiedarbojas nekāds ārējs iespaidojošs faktors (piemēram, vēja pūsma), tad process noris „dabiski” un iegūsim simetrisku smilšu kaudzīti ar tās stāvāko daļu un piekājtēm, kuras veido „gadījuma dēļ” tālāk aizriepojušie smilšu graudiņi. Ja saskatītu visus smilšu graudiņus, tad izrādītos, ka kaudzīšu „stāvākajās” daļās koncentrējas apmēram 70 % (precīzāk 68,2 %) visu izbirušo smilšu graudiņu, bet pārējā daļa izklīdējas pa „piekājem”. Šīs likumības matemātizēto grafisko attēlojumu zīmē kā „zvanveida” līkni. Ja procesa „dabiskums” („normālums”) kādu faktoru iedarbības dēļ tiks iztraucēts, tad šī līkne tūdaļ izkropļosies. Tā nu „dabiskos” gadījumu procesos veidojas tuvinātā likumsakarība 15 % – 70 % - 15 %. Ja kādā ražošanas procesā tehniskajā kontrolē, izlasē pārbaudot izstrādājuma parametrus, to mērpunkti iekļaujas šīs zvanveida līknes likumā, tas nozīmē, ka tehnoloģiskais process ir OK!, pretējā gadījumā kaut kas iet „greizi” un inženieriem tad nu ir jāmeklē novirzes iemesli. Izrādās, ka šī likumsakarība ir universāla un attiecas pat uz sabiedriskajiem un sociālajiem procesiem. Tādā nedaudz vulgarizētā ilustrācijā:

Ikviens skolmeistars vismaz intuitīvā līmenī zina, ka tikai kādi 15 % skolēnu viņa stāstīto saprot pusvārdā, savukārt kādi 15% nekad tā īsti nesapratīs, bet labākajā gadījumā „iekals no galvas”, bet pārējiem 70 % var mēģināt ko iestāstīt.

Ikvienā darba kolektīvā būs kādi 15 % darbinieku, kas strādās „pēc labākās sirdsapziņas”, savukārt kādi 15 % tā vien mēģinās noslaisīties un „nobumbulēt”, bet pārējie 70 % strādā pēc principa - „kā dzen, tā iet!” (Vai arī - kā maksā, tā strādā.)

Parastā „normālā” sabiedrībā kādi 15 % ļaužu jau „no dzimšanas” ir godīgi un ar sirdsapziņu, bet kādi 15 % būs tendēti uz negodīgumu vai pat noziedzību, bet pārējiem, lai tie „turētos rāmjos”, būs nepieciešami likumi, „baušļi” un „ētikas kodeksi” Ja nu šos „noziedzīgi tendētos” kādi nolikvidētu, teiksim, apšautu un pēc tam procesu atkal palaistu „savā vajā”, tad pēc kāda laika izrādītos, ka šie 15 % „slikti tendēto” atkal būs atjaunojušies! Secinājums - ja nu vēlami uzlabot visas sabiedrības morālās kvalitātes, tad ir jāiedarbojas uz attiecīgās normālsadalījuma līknes vidējo vērtību, tādejādi visu līkni pārbīdot „pa labi” vēlāmā kvalitatīvā virzienā. Tātad - pats galvenais iespaidošanas faktors lai būtu visas sabiedrības izglītošana un audzināšana. Nekādi cietumi vai apšaušanas nelīdzēs!

Par mūžamdzīvo un visur esošo korupciju. Tikai kādi 15 % ļaužu ir altruistiski tendēti, principiāli godīgi, nekādus kukuļus negaida, neņem un nedod. Savukārt otrie 15 % savā nostājā ir tendēti, ka „bez smērēšanas nekas jums jēdzīgs nebūs!”. Bet 70 % ir tie, kas cerībā sev dabūt kādu „labumu” vai priekšrocību, dod, pat uzbāžas ar kukuļiem, tā

uzturot un veicinot koruptīvos procesus. Šīs uzbāšanās iespaidā var degradēties un mazināties arī „principiālu godīgo” procenti. Līdzīgi kā tas notiek ar tā satīcamo personības kultu. Kad kādu indivīdu ieceļ augstā postenī, tad vienmēr un visur esošie dažādu sugu pielīdēji to visādi glaimo un slavē. Jaunais priekšnieks sākotnēji jūtas pat neērti, taču ar laiku pierod (ikvienam taču patīk, ja viņu „glāsta pa spalvai”) un pat visādu pielīšanu sāk gaidīt un pielīdējus atbalstīt. Tas koruptīvajos procesos varētu spēlēt „ārējo faktoru” vienu no lomām.

Viriešu vidū parasti ir kādi 15 % Bruņinieku, Domātāju, Džentlmeņu šo vārdu labākajā nozīmē. Savukārt kādi 15 % būs avantūristi, „mačo” tipa, agresīvi vai pat sadistiski tendēti eksemplāri. Pārējie 70% ir parasti „darba jūga lopiņi”. vai „prasti pļunduri”, kuru pamatintereses ir „aliņš, tusiņš un seksiņš” (it sevišķi jaunatnes vidū)...

Savukārt sievietes starpā kādi 15 % ir „dzelzs lēdijas”, „jefreitori brunčos”, kuras tieši vai netieši „komandē parādi”, savukārt kādi 15 % ir gaisīgi „plivekļi”, „bārbijas”, kurtizānes vai prastas „vieglas uzvedības sievietes”, bet pārējos 70% veido nomāktās un nomocītās „ģimenes jūga” vilcējas.

Protams, raksturojumi ir nedaudz pārspīlēti, taču, manuprāt, tuvi īstenībai. Ar kritisku aci pavērojiet sabiedrību un tajā norīkšošos procesus - būs viela pārdomām! Iespējams, ka šis zvanveida līknes likumību var attiecināt uz daudzām cilvēku īpašībām (uztveres jutīgumu, ģenialitāti, talantiem u.tml.) un Pasaulē norīsošajiem procesiem. Jāatgādina, ka šī likumība kā tendences veidojas „dabiskos un netraucētos” procesos. Kādos specifiskos apstākļos, izglītības, valdošās ideoloģijas vai modes iespaidā, kā arī veicot tā saucamo „audzināšanu”, likumsakarības līkne var sašķiebties un izkropļoties. Taču „cilvēciskās” pamattendences vienlīdz būs saglabājušās un, visādiem „iespaidiem” atkrītot, tās atkal pilnā mērā atsāks izpausties.

Vispār cilvēkus var iedalīt trīs pamatgrupās :

1. Lielais vairākums. Šie cilvēki bez dziļākas domāšanas velkas caur dzīvi un viņus pa lielākai daļai vada un nosaka egoistiskas un pragmatiskas viņu vēlmes un emocijas. Neapzināti viņi vēl atrodas evolucionārajā pausmā un bēgumā. Taču, lai gan to vēl neapzinās, viņi kaut zemapzinīgi tomēr cenšas sevi Paša apzināšanā. Laikā gaitā šī grupa, iespējams, progresēs un sasniegs aizvien lielāku apziņas gaismu.
2. Ir patiesi jaunu ļaužu slānis. Ciniski, egoistiski pašpārliecināti un tiem „par visu ir nospļauties!” Tie tādi ir vai nu ģenētiskā nolemībā vai arī aiz tumsonīga stulbuma. Diemžēl viņu iespāids uz apkārtējiem dažkārt atgādina infekciozas epidēmijas ar masveidīgām histēriskā jaunuma izpausmēm.
3. Ideālisti un sirdsapziņas labestīgi cilvēki. Šī grupa novēršas no egoistiskā dzīves veida un savas domas un darbību pievērš nesavtīgai un altruistiskai dzīvei un pareizu attiecību nodibināšanai starp cilvēkiem. Viņus var sastapt visur pasaulē, katrā cilvēku darbības nozarē. Diemžēl šai grupai nepiemīt „infekcioza” rakstura iespāids uz pārējiem cilvēkiem ...

Iespējams, ka uz šīm grupām arī attiecas minētā normālsadalījuma likumība.

Uz normālsadalījuma likuma bāzes ir izveidota arī populārā 20/80 % likumsakarība. -- (20% noapaļojot veido viena normālsadalījuma „asfīte”, bet 80% ir pārējais atlikums).

Literatūrā tas pazīstams kā „Pareto princips”, kurš nosaka: - «20% piepūles dod 80% rezultātu, bet pārējie 80% — tikai 20% rezultātu». Šī proporcija pastāv daudzās jomās. Tā, piemēram, - lielākajā daļā valstu 80% īpašumu pieder 20% iedzīvotāju, savukārt lielākajā daļā sistēmu tikai 20% iespējamo iemeslu izraisa 80% sekas. Vai arī - 20% domāspējīgo cilvēku rada 80% cilvēces vērtību un pozitīvā progresa sasniegumus. Privātās kompānijas bieži izmanto Pareto principu — uzņemas pildīt svarīgākos 20% darbu, par ko saņem 80% no visas apmaksas.

Tāda satīriski humoristiskā skatījumā - 20% pļundurīgo ļautiņu nopļumpē 80% aliņa; Pavērojiet un paanalizējiet norīsošos visādus, it sevišķi sociālos procesus! Noteikti šīs likumsakarības izdosies saskatīt un visādas modifikācijas formulēt!

Turpinot prātojumus par Pasaules sistemātiskumu, rodas dažas pavisam „trakas” hipotēzes. Gan jāpiezīmē, ka zinātnes un izziņas progresu uz priekšu ir virzījušas galvenokārt tās „trakās” idejas, kuras „normāli” domājoši cilvēki tā maigi dēvē par „slīmu suņu murgiem”. Tā arī šodien vairums ļaužu Einšteina relativitātes teoriju nesaprot - kā tas var būt, ka kustības ātrumam pieaugot, pieaug arī ķermeņa masa, bet samazinās lineārie izmēri un tekošais laiks!?

Tā nu pavisam nopietni pastāv hipotēze par **Pasaules daudzvariantnumu.**

Pirmajā iespaidā šī hipotēze ir pavisam fantastiska un „veselam saprātam” nepieņemama - vēl trakāk nekā pasaules daudzdimenionālisms!

Visas Pasaules norises ir cēloņ-secīgas. Viss ir varbūtīgs. Ja „tas” notiks „tā”, tad cits „tas” notiks „šitā”, bet savukārt kāds vēl cits „:tas” , kā sekas no „visa tā”, reaģēs „lūk tā” ! Tā nu no visiem bezgaldaudziem tuvākiem vai tālākiem faktoriem mijiedarbojoties attiecīgajā mirklī (tagadnē) vai nu atsevišķam indivīdam, vai pat Pasaulei kopumā, izveidosies tikai viena **realizējusies realitāte**, bet visas pārējās iespējamības ir tikai tā saucamās **virtuālās realitātes**, kuras varētu būt vai nespēja vai nepaspēja realizēties. Tāpat kā tās bezgaldaudzās dimensijas, tā arī bezgaldaudzās realitātes bezgalīgajā Visumā „kaut kur” (visticamāk savietojoties „tepat”, visapkārt un mūsos) tajās bezgaldaudzajās „dimensijās” pastāv un kādi izpaužas.

Katrs tās realizējies vai iespējama variants veidojas kā bezgaldaudzu cēloņ-secu virtenu savstarpējo sakaru iedarbības summa. Variantu realizācija ir varbūtīga. Jau realizējušies varianti ir pagātne. Pagātnei pieder arī tā brīža cēloņ-secu virknes nerealizējušās varbūtības. Vēl nerealizējies kāds no bezgaldaudziem iespējamiem varbūtīgiem variantiem ir nākotne. (Tad jau visi tie gaišreģu nākotnes redzējumi, it sevišķi par hipotētisko Pasaules Galu būtībā ir iespējami vai pat „pareizi” ! Gaišreģis tad nu ir attiecīgi ieskatījies kādā no bezgaldaudzajiem iespējamiem variantiem..) Visi šie varianti jau pastāvot visaptverošā hipotētiskajā Informatīvi Vadošajā Laukā - IVL. (Ezoteriskajā literatūrā to dēvē par “Akaši hronikām”, jaunākajos laikos parādījās termins noosfēra.) Šajā IVL (jeb nosfērā - N) tad arī ietilpst informācija kā bezgalīga cēloņu un secu sakarību virkne, par visu, kas ir bijis un kas vēl var būt, par visiem iespējamiem norišu variantiem un tas tad arī komandē un nosaka visus Pasaulē norisošos procesus. Kā tas tehniski realizējas, mūsu prātam vismaz pagaidām neizprast. Tā kā variantu realizācija ir varbūtīga, tad arī varētu saprast visādu nākotnes prognožu (pareģojumi un zīlēšana) visai miglaino un nenoteikto raksturu – tas viss lielā mērā ir vairāk vai mazāk varbūtīgs ! (Ja būs “tā”, tad, iespējams, būs “tā” !)

Pasaules izpratnes filozofijā pastāv izplatīts uzskats, ka viss ir determinēts (priekšnosacīts) un nākotne jau ir viennozīmīgi noteikta un jau pastāv. (Tad nu arī tiek prāts par Likteni un nolemību, kurai neko padarīt nevar...) Šādā aspektā veidojas paradoksāla pretruna. Ja jau “viss ir noticis un pastāv” - tostarp arī nākotne, tad tādā gadījumā Pasaule ir kaut kas sastindzis un bez jebkādas kustības, kas ir pretrunā ar notiekošo. (Ja jau mans liktenis ir “zvaigznēs ierakstīts”, tad jau no manis paša nekas nav atkarīgs – visu nosaka kāda Augstākā Griba. Ja jau tā ir iēplānojusi, ka kļūšu, piemēram, par noziedznieku, tad es pats pie tā nu itin nemaz neesmu vainīgs ! ...) Tomēr par labu determinētībai (nosacītībai) liecina mūsu izzinātās un vēl neizzinātās likumsakarības, kas darbojas Dabā un arī Visumā. Divreiz divi ir un paliek četri, grozi kā gribi ...

Pasaules daudzvariantnuma hipotēze šo fatālismu noņem. Variantus veido daudz cēloņ-secu virtene – gan dažādie “apstākļi”, gan arī paša indivīda griba un izvēle. Tagadni veido realizējušos varbūtīgo variantu plūsma. Tātad šajā uzskata aspektā pastāv gan kustība, gan atkrīt viennozīmīgais fatālisms un katrs indivīds arī ir “savas laimes kalējs” - vismaz šajā procesā lielākā vai mazākā mērā piedalās un to iespaido ! Cita lieta ir katra indivīda izvēles un rīcības t.s. „svara koeficients” (t.i. viņa rīcības „spēks” un tā iespaids kopējā cēloņ-secu virtenē) ...

Attiecībā uz indivīdu - ar viņa virtuālajām realitātēm, mēs ar tām sastopamies sapņos. Būsim taču sapņos redzējuši kādus pagātnes notikumus, taču tomēr kādā citā variantā un ar citām detaļām un kādiem papildinājumiem. Vai arī esam redzējuši ko tādu fantastisku un nebijušu, par ko nemaz nav ne domāts, darīts vai redzēts (atkrīt psihologu skaidrojums, ka sapņi esot cilvēka atmiņā uzkrātās informācijas izkropļots atspoguļojums). Tā nu kāda no pagātnes laika posma iespējamās virtuālās realitātes ir „ielauzusies” mūsu smadzenēs to zemapziņas līmenī un attiecīgi atainojas.

Var pacelties jautājums - kur tad katra indivīda bezgaldaudzās nerealizējušās (un nākotnē varbūt iespējamās) virtuālās realitātes atrodas ? Pavīsam vienkārši ! Tās atrodas tajās arī bezgaldaudzās „paralēlajās pasaulēs” (citās dimensijās) par kurām jau runājām. Tā hipotētiskajā četrdimensiju telpā var ievietoties bezgaldaudzas trijdimensiju telpas (paralēlās pasaules). Visiem un visam pietiek vietas! Starp citu, daudzvariantnuma princips spilgti izpaužas tajā dīvainajā mikropasaulē, par ko mēs pirmīt runājām.

Kā jau minējām, par labu daudzvariantnības hipotēzei runā arī tāda mums visai noslēpumaina parādība kā sapņi. Var uzskatīt, ka sapnī mūsu zemapziņa (kuru uzskata par dvēseles iemiesojumu), ceļo šajā virtuālajā "variantu telpā" un tādēļ mēs redzam notikumus ar mums, kas, liekas, nekad nav notikuši un pat ir it kā neiespējami. Katram cilvēkam pastāv sava "variantu telpa" – šos variantus tad arī, iespējams, redzam sapņos. Pat sapnī redzot it kā pagātnes notikumus – tie tomēr kaut vai kādās niansēs ir citādāki, tāpat esam iepazinušies ar kādu citu toreiz esošo varbūtīgo norises variantu.

Varbūt rakstītajā vēsturē tik bieži sastopamie gaišreģu „redzējumi un vīzijas”, kā arī visādas tā saucamās halucinācijas, nebūt nav šizofrēniķu murgi vien, bet attiecīgā indivīda apziņa kādu specifisku faktoru iespaidā ir „uzskrējusi” virsū kādiem no bezgaldaudzajiem gan indivīda gan cilvēces virtuālo realitāšu variantiem ?

Katra koncepcija vai hipotēze pamatojas kādā pasaules uzskata bāzē, balstoties uz kādiem principā nepierādāmiem postulātiem. Piemēram, tā saucamais „materiālisms” pamatojas uzskatā, ka primāra ir matērija (viela), bet apziņa ir sekundāra. Ideālisms apgalvo pretējo. Ne viens nedz otrs apgalvojums nav pierādāms, taču tomēr uz tiem veido pasaules modeļus un katrs no tiem liekas pārliecinošs un atrod tā pārliecinātus aizstāvjus un propagandētājus. Abi virzieni filozofijā, zinātnē un reliģijā pasauli skaidro savā interpretācijā un katram “pa savam” ir taisnība un arī nē. Mēs nekad nespēsim pilnīgi precīzi aprakstīt absolūto patiesību, jo jēdzieni, kuri tiek izmantoti paši par sevi ir relatīvi. Līdzīgi kā tajā populārajā teikā par trim aklajiem, kas aptaustot ziloni – tā kājas, snuķi un ausis, mēģināja formulēt kāds tad viņš ir. Katram kaut kur ir taisnība, bet secinājums galīgi aplams. Tādēļ uzskatīt, ka kāda hipotēze ir vienīgā pareizā, ir vismaz vieglprātīgi un pat riskanti. Svarīgākais, lai hipotēze “strādātu” un ar tās palīdzību varētu veidot norīšu skaidrojošos modeļus, kas būtu pieņemami attiecīgā laika zināšanām un domas attīstībai.

Droši vien ir pazīstama populārā ideālistiskā ideja, ka realitāte – tā ir tikai ilūzija, ko paši esam izveidojuši.. Kaut gan neviens nespēj izskaidrot no kurienes tad šī ilūzija rodas. Tāpat mēs visu laiku skatāmies “kino” ? Tas gan skan visai apšaubāmi, taču zināms patiesības grauds te ir. (Katra indivīda apziņa pasauli uztver un izprot citādāk !) Pastāv cits viedoklis, ka viss ir pilnīgi pretēji – materiālā pasaule, kas objektīvi pastāv “pati par sevi”, ir tikai mehānisms, kas darbojas stingrā likumībā un mūsu apziņa te neko noteikt nevar. Arī šajā apgalvojumā ir daļa patiesības.

Taču cilvēka prāts ir tā iekārtots, ka viņš zem kājām vēlas just stingru un neapšaubāmi drošu pamatni. Tā vien gribas “samalt miltos” vienu teoriju un uz pjedestāla uzcelt kādu citu. Ar to jau arī zinātnieki gadu tūkstošiem tikai nodarbojas ! Pēc katra cīņiņa kaujas laukā neapgāzts paliek viens uzskats: - katra teorija būtībā ir daudzšķautņainās realitātes viens atsevišķs aspekts !

Pārdomas par Dievu un sakarā ar to

Ateisti zina, ka Dieva nav. Es neesmu ateists, tādēļ es nezinu, vai Viņš ir vai nav. Radināts un mācīts domāt materiālistiski racionālā manierē, varu vienīgi analizēt Pasaules norises, mēģināt rast kādus skaidrojumus un Pasaules uzbūves izpratnei veidot tādas vai citādas hipotēzes. Tāpat kā to dara citi par mani daudz zinošāki un domājošāki cilvēki.

Dievs manifestējoties kā Daba, Dzīvība, Mīlestība un Energija. Tas dzīvojoit visās formās, katrā atomā un tomēr ir kaut kas vairāk nekā šīs Viņa Gribas un Nolūka dažādās manifestācijas. Dievs mūs pārbauda ar ciešanām un tad mums ir iespēja apliecināt Viņam savu uzticību. Dieva griba ir noslēpums un mēs nedrīkstam Dievu ne tiesāt, ne apsūdzēt - mums Viņam jātic vienmēr un jāpakļaujas Viņa neizdibināmajai gribai.

Manuprāt „visizteiksmīgākā” ir šāda filozofiskajā literatūrā sastaptā šīs Augstākās Būtnes definīcija :

„Viens, par Kuru nekas nevar tikt pateikts.”

Analizējot un vērtējot Pasaules norises, nākas secināt, ka tajā pastāv noteiktas hierarhiskas sakarības, likumi un likumsakarības. Runā par Dabas likumiem. Bet kas tad galu galā ir tā Daba un kas tos Dabas likumus ir izdevis? Vai tie ir veidojušies stihiskas pašorganizēšanās veidā (pastāv tāda hipotēze), vai kāda Augstāka Vara (ko sauc par Dievu) tos ir izdevusi un iedarbinājusi? Tad nu tiek veidoti dažādi skaidrojumi un Pasaules uzbūves modeļi, kas lielākā vai mazākā mērā ir tikai prāta spekulācijas.

Primitīvākiem prātiem pietiek ar “Ādāma ribi”, “krustā sisto”, “augšāmcelšanos un debesbraukšanu”. Domājošākie veido kādas citas mazāk brīnumainas un mazāk mistiskas hipotēzes.

Ticība Dievam cilvēkiem ir bijusi nozīmīga un joprojām daudziem ir svarīga. Manuprāt var piekrist domai, ka, ja tāda vai citāda Dieva nav, tad viņš ir jāizdomā, kā Cilvēcei nepieciešams tās neapzinīgāko daļu disciplinējošs faktors, kaut bailēs no neizbēgamā „Dieva soda”. Ar „pliku sirdsapziņu” vien garīgi nenobriedušajai Cilvēces lielākajai daļai diemžēl vismaz pagaidām vēl nepietiek. Diemžēl „Dieva vārdā” apmāti ļaudis spēj izdarīt arī visādas riebeklības un noziegumus, bez jebkādiem sirdsapziņas pārmetumiem, uzskatot, ka izpilda „Dieva gribu” vai dara „Dievam patīkamus darbus”. Vēl absurda ir vienu Dievu pielūdzošās, taču savstarpēji apkarojošās konfesiju izdarības, uzskatot sevi vai nu par „izredzētajiem”, vai aicinot iznīcināt citādi ticīgos vai „neticīgos”. Cik gan daudz asiņu ir izliets un Jauna pastrādāts visādu reliģisku nesaskaņu un konfliktu dēļ! „Krusta kari” un kristietības uzspiešana “pagāniem” ar „uguni un zobenu”. Odiozie katoļu un luterāņu kautiņi un visādas sektantu stulbības „kulturālajā Eiropā”. Biedējoši agresīvie fanātiski radikālie islāmticīgie... Katra reliģija mēdz prasīt, lai visi būtu vienprātīgi. Ja vēlies būt kristietis, tu nevari nepiekrīst kaut kam, ko sacījis Jēzus. Tev ir jāpieņem viss, kas rakstīts Bībelē, lai gan daudz kas šķiet dīvains vai nepareizs. Un to pašu var attiecināt uz islāmu un Korānu. Reliģiskais fanātisms cilvēcei ir nodarījis un joprojām vēl nodara daudz ļauna. Vēsturnieki, kas pētī cilvēku dzīvi cauri gadsimtiem t. „rietumnieku” cilvēces vēsturi mēdz iedalīt periodos. Laiku, kad antīkā grieķu filozofija bija pašā plaukumā, dēvē par klasisko periodu, 800 gadu garais posms pēc Romas impērijas sabrukumu, kad Eiropā valdīja kristietības ideoloģija, nosaukts par viduslaikiem. Daudzi tos sauc arī par „tumšajiem viduslaikiem”, jo visu Eiropu it kā pārklāja ideoloģiskas apmātības tumsa. Zinātne bija vajadzīga tikai par tik, lai tā attaisnotu un slavētu Dievu. Slimnīcas slēdza, jo mācītāji stāstīja, ka cilvēki var izveseļoties, tikai lūdzot Dievu. Brīvas diskusijas tika aizliegtas, pasludināts jauns uzskats par patiesību - vienīgi tas, kas pilnībā saskanēja ar Bībeli, bija patiesība. Tiem, kuri vēlējās dzirdēt atšķirīgu viedokli, vajadzēja braukt uz citu pasaules malu.

Gan jāsaka, ka tas pats ir piedzīvots arī „jaunajos laikos” - totalitāro režīmu iekārtās ...

Cilvēks savā izziņā rīkojas visai dīvaini. Kaut ko nesaprotamu un noslēpumainu mēģina izskaidrot ar kaut ko vēl nesaprotamāku un noslēpumaināku. Kaut kas tiek pieņemts par sākuma patiesību (postulātu), uz tā tad arī tiek būvēti visi pārējie spriedumi un secinājumi. Ja nu pēkšņi šis postulāts sašķobās, sāk grīļoties un brukt visa it kā stabilā “zinātniskā” ēka. Sākotnēji mēģina ko precizēt un papildināt, taču bieži nākas visu nojaukt un celt no jauna uz pilnīgi citiem pamatiem. Zinātnē un ideoloģijās šādas katastrofas ir bijušas daudzas un, droši vien, būs vēl daudzas.

Dievs esot informatīva Esība, Ideja, Gars, Vārds, Logoss. Viņš ir arī smalkenerģētiska Esība, emocija, dvēsele, Mīlestība. Viņš ir arī fiziskā Esība, matērija, Visums. Viņš ir visaptveroša sākotne, Esības pašattīstības cēlonis un avots.

Dzīves pirmsākums ir Dievs, jo Viņā ietilpst Gars – enerģijas avots un glabātājs. Gars ir enerģija ! Bez enerģijas nekas nenotiek un nevar notikt.

Šie apgalvojumi ticīgam cilvēkam tad nu ir jāuztver kā aksiomas - postulāti ... Cik gan daudz cēlas patētikas visādās grāmatās tiek veltītas Dieva jēdzienam !

Dzīve – ir enerģijas kustība informācijas norādītajā virzienā jaunas informācijas iegūšanai. Cilvēks ir tikai viens no Sistēmas instrumentiem, lai kustība noritētu vajadzīgajā virzienā.

Enerģiju vada informācija un tā izpaužas kopā ar informāciju. Un visa tā informācija tā vai citādi ir saistīta ar Dievu !

Informācija nav viendabīga. To var iedalīt horizontālē – Reālās Pasaules kādas daļiņas izpratnē, gan vertikālē – situācijas izpratnē par Pasauli kopumā. Katram informācijas veidam atbilst cits enerģijas veids. Katrs enerģijas veids var sadarboties tikai ar to informācijas daļu, kura atbilst gan horizontālē, gan vertikālē.

Realitāte sevī ietilpina visu, ko ir radījis Dievs un tā attīstās pēc Dieva iedibinātajām likumsakarībām. Dievam var ticēt vai neticēt – tā ir katra personiska izvēle, taču šīm likumbām ir pakļauti visi. Dieva griba izpaužas Kosmosos Likumos. Cilvēkam prioritārs ir viņa gribas brīvās izvēles likums, bet Karmas un Reinkarnācijas likumi darbojas jau viņa izvēles ietvaros.

Dievs sastāv it kā no diviem “kermeņiem” - enerģētiskā un informatīvā. Cilvēkā Dievs ietilpst kā enerģētiskā daļiņa - cilvēka gars – dievišķā enerģija, un kā informatīvā daļiņa – cilvēka dvēsele, kuras informatīvās vadības programmās veidojas cilvēka rīcība.

Viena no reliģiskajām ideoloģijām apgalvo, ka Dievs ir Mīlestība. Cilvēka pētnieki uzskata, ka Mīlestība ir specifiska psihiska rakstura pacilātība un noskaņojums un ka tā ir psihiskās enerģijas visaugstākā un “smalkākā” forma.

Zinātnēm un domāšanai attīstoties, jau pagājušā gadsimtā cilvēku domājošākos prātos nostiprinājās atziņa, ka *“matērija ir viss Pasaulē eksistējošais un norisošais !”* Līdz ar to tika nojaukta līdz tam nepārvaramā siena starp tā saucamo materiālistisko un ideālistisko pasaules uzskatu. Vienkāršākā interpretācijā: - *Pasaulē viss ir matērija !* Viela, lauki, enerģijas, telpa, laiks, informācija, jūtas, domas, mīlestība, “viņpasaule”, dvēseles utt. Arī pats Dievs tas Kungs kā matērijas visaugstākā forma - ka jau to esam vairākkārt izteikuši !

Līdz ar to tiek uzskatīts, ka t.s. “smalkā pasaule” ir objektīva realitāte un tā kā matērijas “apgabals” ir pētāma un izzināma, neskatoties uz konservatīvi “solīdo” zinātnieku skeptisku apsūkšanos.

Tā saucamo “paranormālo parādību” pētīšanā gan veidojās ažiotažas, uzpūšot visādus mītus un sensācijas. Par t.s. okultajām zinātnēm jau izsenis ir sarakstītas grāmatu kaudzes. Tajās grūti pat atšķirt, kur ir neapvaldīta fantāzija un “murgji”, un kur kaut kāda mūsdienu uztverē zinātniska pieeja un objektivitāte.

Sevišķi daudz tiek veikti dažādi spiritiski seansi (eksperimenti), veidojot kontaktus ar “gariem” no “viņpasaules” un visai bieži iegūstot tik tiešām objektīvu (!)

informāciju. Kontaktus ar "viņsauli" uztur caur transa stāvoklī esošiem t.s. "medijiem". Vēstījumu (tā saucamo „čēnelingu”) forma un arī saturs lielā mērā ir atkarīga gan no "medija" (viņa zemapziņā esošās iztēles veidotās informācijas) , gan izsauktā "gara" personības. Spiritisti uzskata, ka "gars" var izteikties tikai izmantojot "medija" apziņā esošo vārdu un jēdzienu krājumu. (Tas arī rosina uz domu, ka informāciju sniedz medija zemapziņa. Taču ir gadījumi, kad medijs sāk runāt kādā svešvalodā, kuru viņš nekad nav pratis !) Uzskata, ka no "viņsaules" izsauktais "gars" ir tikpat gudrs un zinošs, kāds ir bijis "šaisaulē".

Pastāv spiritistu grupas, kas gadiem ilgi "strādā" ar šādiem "gariem". Atskaitēs ir sarakstītas un publicētas biezas grāmatas. (Starp citu – spiritistu grupās ietilpst ne jau kaut kādi tumsoņi, bet gan cilvēki ar augstākām izglītībām un pat eksakto zinātņu speciālisti. Negribētos ticēt, ka tie visi ir šizofreniķi.) Tiesa gan, cik man ir izdevies tās palasīt, tad iespaids ir apmēram tāds - daudz augsta stila patētiski filozofisku vārdu un visai maz informācijas...

Viena iespaidīgi bieza grāmata, gan bija visai interesanta. (Neko citēt gan nedrīkstu, jo tā ir pamatīgi "aizsargājusies" ar autortiesībām) Pirmajā tuvinājumā gribējās paraustīt plecus un nospriest - ko gan tie "uz augšu parautie" ļaudis gan spēj safantazēt ! Bet, ej nu sažini ! Visi moderno zinātņu (sevišķi teorētiskajā fizikā) prātojumi par Pasauli liekas t.s. "veselajam saprātam" bezjēdzīgi un nepieņemami.

Tiek pamatīgi izklāstīta t.s. "Smalkās Pasaules" strukturālā uzbūve. Izrādās, ka Augstāko Būtņu "apdzīvotā" (ja tā varētu teikt) šī pasaule, kuras zemākajā stāvā atrodas arī Zemes iedzīvotāji, ir sarežģīta Sistēma (dēvēta par „Garīgo Hierarhiju”), kaut kas līdzīgs valsts pārvaldes birokrātiskam mehānismam ar savdabīgām it kā ministrijām un departamentiem. Struktūras augšgalā kā vietvaldis atrodas Dievs, tā kā kāds prezidents vai ķeizars (par to it kā varot uzkalpoties arī kāda no zemākajām Augstajām Būtnēm).

Interesanti, ka Dieva dienestā un pakļautībā ietilpst arī Sātāns (Velns), kas izpilda tādas kā iekšlietu ministra funkcijas, ar savu policejisko aparātu gādānot par kārtību un grēcinieku sodīšanu. (No filozofiskā viedokļa par pretstatu vienības principu, to pat it kā varētu saprast.) Dievs pārvalda "mūsu" Sistēmu, kurā ietilpstot četri Visumi (tādus, kā Zemes zinātnieki tos saprot). Aiz "mūsu" Sistēmas esot vēl citas Sistēmas, kuras pārvaldot citi Dievi – vietvalži (!) Nu ko ! Arī savdabīgs Bezgalības jēdziena traktējums !

Interesants kontaktu veids ir arī t.s. "automātiskais raksts", kad medijs transa stāvoklī raksta garu garu rakstus, pat svešvalodā, kuru neprot. Tā esot sarakstīti daudzi gudri gudrie traktāti. No viņpasaules mirušie mūzikas dižgari tā esot nodiktējuši savas jaunrades simfonijas. Mūzikas speciālisti apgalvo, ka tik tiešām tām piemītot attiecīgo autoru tiem raksturīgās izteiksmes īpatnības. Diemžēl tādā veidā no "viņsaules" nav saņemti nekādi zinātniski darbi. Nu varēja ģeniālais Einšteins atsūtīt kādu jaunu zinātnisku teoriju ! Bet nekā ! Nāk tikai visādi filozofiski runas plūdi !

Nu var jau par to visu augstprātīgi paņirgāties, taču no tā nekas skaidrāks nepaliks. Visādi neapstrīdami fakti krājas aizvien vairāk, lai cik skeptiski uz tiem arī skatītos. Gribot negribot arī oficiālās zinātnes "dižgariem" nācās atzīt, ka "tur kaut kas ir" un vismaz veidot kādas skaidrojošas hipotēzes.

Tas, ka "smalkā" (cilvēka jutekļiem netveramā) pasaule eksistē, nākas atzīt pat visspītīgākajiem "materiālistiem". Kaut vai tā saucamo "lauku" izpausmē. (Par parastiem cilvēkiem tik nesaprotamo "lauku" esamību uzskatāmi liecina tagad jau tik pierastais pat banālais mobilais telefons...)

Šodienas zinātne uzskata, ka Pasaulē matērija galvenokārt pastāv lauku izpausmē. Uzskatāmā veidā tie izpaužas kā kādas "prāta konstrukcijas" matemātisku izteiksmju formā. Tad nu ar šiem "laukiem" skaidro visu līdz šim par ideālistisku uzskatīto - informāciju, apziņu, dvēseli...

Zinātnieku interpretācijā Visums sastāv no dažādas "blīvības" pasaulēm. Ir "smalkas" (enerģētiskas) , vairāk blīvas un "cietas" pasaules kā piemēram, mūsu Zeme. Matērijas (vielas) dažādīgums izpaužas ar dažādiem enerģētiskiem stāvokļiem.

Dažāda "blīvuma" enerģijas slāņi būtībā ir enerģētiskie lauki ar dažādām vibrāciju frekvencēm. Mūsu "cietvieliskā" pasaule ir enerģētiskie lauki, kas ģenerē (rada) visai zemas frekvences (biežuma) viļņus. Mazāk blīvās un vēl jo vairāk "smalkās" pasaules ir ar attiecīgi augstākām un superaugstu frekvenču viļņiem.

Uzskata, ka Smalkās Pasaules "augšējiem" slāņiem ir ne tik daudz enerģētiska, bet gan informatīva struktūra (būtība). Pētījumu un pārspriedumu rezultātā ir nāks pie secinājuma, ka tajā pastāv t.s. Apziņas līmenis

Ar Apziņas Pasauli saprot Visuma visus (!) informatīvi – enerģētiskos līmeņus, sevī ietverot gan "vieliskās", gan "smalkās" pasaules. Apziņa ir jāsaprot kā informācijas augstākās izpausmes forma, pie kam, saite informācija – apziņa ir kaut kas līdzīgs saitei viela – enerģija.

Uzskata, ka informācijas ģenerators ir Apziņa, kuras "nesējs" ir specifiska lauka forma – t.s. torsionlauki (par kuriem zinātnē gan vēl šķēpus lauž). Apziņas būtību pārstāv četri faktori:

1. pastāv visaptverošs apziņas (psihiskais) lauks, kurā kā kādā okeānā esam visi iegremdēti;
2. pastāv apziņas objekti – domas, jūtas, kas gan paceļas, gan nolaižas šajā laukā;
3. pastāv apziņas subjekti – tie, kas izjūt vai/un ir liecinieki;
4. apziņa ir eksistences pamats.

Pastāv arī uzskats, ka ikvienam materiālam objektam piemīt kāda lielāka vai mazāka mēra apziņas līmenis. Tāpat uzskata, ka spiritiskajos seansos, kā arī intuīcijas izpausmēs iegūtās informācijas avots ir šis apziņas lauks, kuram ir doti dažādi nosaukumi - piemēram, Informatīvi Vadošais Lauks (kurā fiksējas "viss kas ir Pasaulē" un kas vada visus Pasaules procesus) vai ezoteriskajā literatūrā minētās "Akašas hronikas".

Augstākā apziņas izpausme ir Virsapziņa – objektīva realitāte, kurai jau piemīt dievišķas (apziņu radošas) īpašības. Šī Virsapziņa sasaistās ar *Absoluto Neko* (akadēmiķa Šipova, torsionlauja teorijas autora termins) Šis Nekas rada nevis matērijas (tās vispārējā izpratnē), bet gan plānus – ieceres, no kurām tās tad veidojas.

Pār Visu valda Dievs – Absolūtais Nekas, ar kuru ir saistīts Virsapziņas lauks. Cilvēka apziņai Dievs ir principiāli neizzināms un tam vairāk ir simboliska nozīme. Atrodoties sistēmas iekšienē, nevar adekvāti un objektīvi spriest par visu Sistēmu kopumā.

Veidojas ķēde: **Absolūtais Nekas - Virsapziņa – informācija – enerģija – viela.**

Tāds ir no grūti lasāmiem filozofiski zinātniskiem traktātiem izdestilēts "sausais atlikums", to mēģinot izteikt pēc iespējas vienkāršākiem un saprotamākiem vārdiem. Ņemiet par labu !

Tādējādi Dievs ir matērijas augstākā forma. Tas pastāv un ietilpst it visur (t.s. panteisma filozofija) Arī vairāk vai mazāk katra indivīda tā saucamajā sirdsapziņā, kad tā viņam neļauj darīt kādas nelietības vai cūcības.

Cilvēks nav ne valdnieks, kā viens otrs savā augstprātībā ir iedomājies, nedz Dieva vergs, kā to cenšas iestāstīt dažādās reliģijas. Cilvēks ir daļa no Visuma, kura vārds ir - Dievs.

Un tam es piekrītu un zem tā un par to parakstos !
Tikpat patētiski kā savā laikā Mārtiņš Luters...

Atziņu izlase

- Dievs, kuru var izprast, vairs nav Dievs. (Sommersets Moems)
- Dievs nav nekāds eņģelis. (Staņislavs Eži Lecls)
- Mēs vēršamies pie Dieva lai gūtu neiespējamo. (Albērs Kami)
- Jo slinkāks un glupāks ir cilvēks, jo biežāk viņš traucē Dievu. (Arkādijis Davidovičs)
- Ja jūs runājat ar Dievu, tad tā ir lūgšana, bet, ja Dievs runā ar jums, tad tā ir šizofrēnija. (Tomas Sass)
- Dievs ir jāmeklē savā sirdī, citur nekur to neatrast. (Arābu paruna)
- Ja Dieva nav mūsos, tad viņa nav arī nekur citur ! (Voltērs)
- Saprāts saka, ka Dievs ir, bet saka arī to, ka es nekad neuzzināšu, kas tas ir. (Voltērs)
- Dievu var saprast viegli, ja vien to nemēģina izskaidrot (Žozefs Žubērs)
- Gadījums ir Dieva pseidonīms, kad viņš negrib parakstīties ar savu vārdu. (A. Franss)
- Pasauli radīja Dievs, bet to atdzīvināja Sātāns. (Tristans Bernārs)
- Jo mazāk tici Dievam, jo vairāk saproti ticīgos. (Žans Rostāns)
- Mēs nepareizi domājam, ka Dievs mūs redz no augšas – viņš mūs redz no iekšienes. (Žilbērs Sesbrons)
- Bagāto Dievs ir bagātība. (Massijons)
- Dievs izpalīdz bērniem, muļķiem un dzērājiem. (Laužu paruna)
- Diženi filozofi uzskata, ka Visums pastāv pats par sevi, tā ķermenis ir matērija, bet dvēsele – Dievs. (Pjērs Buasts0)
- No dzīvnieka cilvēks atšķiras ar to, ka viņam ir jēdziens par Dievu. (Pjērs Buasts0)
- Sevi cenošs cilvēks pazemojas tikai Dieva priekšā. (Pjērs Buasts0)
- Dievu attaisno tikai tas, ka viņa nemaz nav ! (Stendāls)
- Ja visi būtu laimīgi, nekāds Dievs nebūtu vajadzīgs. Viņš pastāv tikai tādēļ, ka ļaudis ir nelaimīgi. Tad viņš ir nepieciešams un viņu pielūdz. Tādēļ arī viņš visu tā ir iekārtojis. Ir ļaudis, kas lūdz Dievu arī tad, kad ir laimīgi... Viņi lūdzas aiz bailēm, ka viņu laime varētu beigties. Viss ir tikai bailes. (E. M. Remarks)
- Dievs cilvēku radījis ar mīlestību un priekš mīlestības. (I. Kaija)
- Dievam nav reliģijas. (M. Gandijs)
- Iespējams, ka mūsu uzdevums uz šīs planētas ir nevis godināt Dievu, bet gan to izveidot. (A. Klarks)
- Dievs – vīriešiem, reliģija – sievietēm. (Dž. Konrads)
- Paļaujies uz Dievu, bet savu pulveri turi sausu ! (Olivers Kromvels)
- Dievam tic daudzi, bet Dievs gan tic tikai nedaudziem... (M. Larni)
- Dievs, kuru var saprast, nav nekāds Dievs ! (S. Moems)
- Ja Dieva nav, tad to vajag izdomāt ! (Voltērs)
- Ne jau Dievs radīja cilvēku, bet gan cilvēks izdomāja Dievu pēc sava gīmja un līdzības, tam piešķirot visus savus tikumus un netikumus. (P. Holbahs)
- Nebīsties sava Dieva - bīsties pats no sevis ! Savas laimes un arī nelaimes cēlonis esi tu pats. Gan paradīze, gan elle atrodas tavā dvēselē. (Pjērs Silvens Marešāls)
- Ir neaptverami ka Dievs ir, vai ka viņa nav. Ka mums dvēsele ir, vai ka tās nav: Ka pasaule ir radīta, vai nav... (Blezs Paskāls)
- Panteisms ir doktrīna, kas apgalvo, ka viss ir Dievs, atšķirībā no doktrīnas, ka Dievs ir viss. (A. Bīrss)
- Sirdsapziņa - Dieva klātbūtne cilvēkā. (Emanuels Svēdenbergs)
- Ja Dievs ir visuresošs, tad ikviens ceļš ved pie viņa ! (Staņislavs Ježi Lecls)
- Ja Dievs ir, tad kāpēc viņa nav ? (Hugo Šteinhauss)
- Es ticētu Dievam, ja vien Viņš man sniegtu skaidru un nepārprotamu zīmi. Piemēram, uz mana vārda Šveices bankā atvērtu kontu ar pamatīgu rēķinu ! (V. Allens)

- Sātāna attaisnošanai, taisnības labad, ir jāsaka, ka mēs esam uzklaustījuši tikai vienu pusi, jo visas svētās grāmatas esot sacerējis Dievs !
(*Semuels Batlers*)
- Paldies Dievam es vēl esmu ateists ! (*Luis Bunjoels*)
- Kad ieradās misionāri, zeme bija āfrikāņiem, bet misionāriem Bībele. Viņi mūs iemācīja lūgties Dievu aizverot acis. Kad acis atvērām, tad zeme bija viņiem, bet Bībele mums... (*Džomo Keniate*)
- Ziemeļīrijā reiz kādā saietā pateicu, ka esmu ateists. No zāles viena sieviete jautāja - kuram Dievam es neticot, katoļu vai protestantu ? (*Kventins Krispa*)
- Nu nezinu vai Dievs ir, taču viņa reputācijai būtu daudz labāk, ja Viņa nebūtu !
(*Z. Renārs*)
- Ne tos mīl Dievs, kam viņš dod naudu, mantu, augstus amatus un spožus titulus, bet tos, kam šūpulī ieliek laimi. (*Z. Skujiņš*)
- Dievam laikam ļoti patīk muļķi, ja jau tos tik daudz ir saražojis ! (*E. G. Habbards*)
- Ja nu tāds Dievs pastāv, tad viņam ateisms būtu mazāks apvainojums, nekā reliģija. (*Gonkūri*)
- Īstenais Dievs ir jāmeklē ne jau savas apziņas tukšībā, bet gan cilvēciskajā mīlestībā. (*Fjodors Dostojevskis*)
- Izpratne un gudrība sākas tur, kur beidzas bailes no Dieva. (*Andeē Žids*)
- Jums esmu ateists, bet Dieva priekšā - konstruktīva opozīcija.
(*V. Allens*)
- Dievam diezgan labi padevusies daba, taču ar cilvēku viņam ir misējies.
(*Žils Renārs*)
- Katrs domā, ka Dievs ir viņa pusē, bet bagātie un varenie to zina. (*Ž. Anuijs*)
- Dievs, liktenis, nolemtība - tas viss pieder vienai kategorijai : atbildības uzvešanai kaut kam neeksistējošam. Tie visi ir neoatiesim tukši vārdi, nekas vairāk. Atmetiet tos pilnīgi, jo atteikšanās no tiem padarīs jūs par individualitāti, pilnīgi atbildīgu par savu rīcību. Kamēr jūs neuzņemsieties atbildību, jūs nekad nekļūsiat neatkarīgs, neizjutīsiet brīvības garšu. (*OSHO*)
- Pie Dieva dodas nevis ekskursijā, gīda pavadībā, bet kā vientuļi ceļinieki.
(*V. Nabokovs*)
- Bīsties cilvēka, kura Dievs mīt debesīs ! (*B. Šovs*)
- Dievs ir noslēpums, par kuru drīkst zināt, tikai to - kaut kas tāds ir.
(*Juris Rubenis*)
- Cilvēks nav ne valdnieks, nedz Dieva vergs. Viņš pats ir daļa no Visuma, kura vārds ir Dievs. (*NN*)
- Dievs man piedos, jo tas taču ir viņa dienesta pienākums ! (*Henriks Heine*)
- Nabaga ateisti ! Viņiem taču ir atņemta cerība, ka Dievs sodīs viņu pāridarītājus. (*A. Vasiļjevs*)
- Tikai labestīgs un godīgs cilvēks drīkst būt ateists. (*S. Marešals*)
- Ateisms dvēselisko matēriju un materializē dvēseli. (*Madam de Stal*)
- Viedoklis, ka ticīgie ir laimīgāki nekā ateisti ir tikpat absurds kā bieži sastopamā pārliecība, ka iereibis cilvēks ir laimīgāks par nedzērušu. (*B. Šovs*)
- Jums es esmu ateists, bet Dieva priekšā - konstruktīva opozīcija. (*V. Allens*)
- Esmu Dievam ļoti pateicīgs, ka viņš mani izveidoja par ateistu !
(*G. K. Lihtenbergs*)
- Ateisms ir viena no lielākajām pasaules reliģijām. (*Ambrozjs Birss*)
- Katrai reliģijai ir savi ateisti. (*L. Kumors*)

Tas noslēpumainais noslēpums – LAIKS

Laika jēdziens un tā būtība domājušu cilvēku prātus ir nodarbinājis gan aizvēsturiskajos laikos, gan šodien – modernās zinātnes laikmetā. Tas ir apcerēts gan liriskās sentencēs, gan dziļi filozofiskos prātojumos un tā arī ir vēl šobrīd palicis tas LIELAIS NOSLĒPUMS. Pat gudriem zinātniekiem tas ir grūti izprotams un vēl grūtāk izskaidrojams jēdziens.

Līdz pagājušā gadsimta sākumam valdīja ticība absolūtajam laikam. Tas nozīmē, katru notikumu tikai vienā vienīgā veidā var apzīmēt ar kādu skaitli, ko sauc par laiku, un visi precīzie pulksteņi rādīs, ka starp diviem notikumiem ir pagājis viens un tas pats laika intervāls. Bet atklājums, ka gaismas ātrums ir viens un tas pats jebkuram novērotājam neatkarīgi no viņa kustības, lika pamatus relativitātes teorijai, kas noliedz vienota absolūta laika eksistenci. Katram novērotājam ir savs laiks, ko viņš mēra ar savu pulksteni, un dažādu pulksteņu rādījumiem nav obligāti jāsakrīt. Laiks ir kļuvis par subjektīvu jēdzienu, kas saistīts ar novērotāju, kurš to mēra.

Zinātnes likumi neatšķir laikā virzienus „uz priekšu” un „atpakaļ”. Bet eksistē vismaz trīs „laika bultas” (vektori), kas atšķir pagātņi no nākotnes. Tā ir termodinamiskā bulta, t.i. tas virziens laikā, kurā pieaug nekārtība (entropija); psiholoģiskā bulta - tas virziens laikā, kurā mēs atceramies pagātņi, nevis nākotni, un kosmoloģiskā bulta - virziens laikā, kurā Visums izplēšas, nevis saraujas.

Ja nu parādās kādi apstākļi, kas var iespaidot šo „bultu” virzienus, tad ir iespējami visvisādi „brīnumi”.

Tēlainā uztverē laiku iedomājamies tā kā kādu upi, kas vienmērīgi plūst no pagātnes caur tagadni uz nākotni. Šajā upē var parādīties mutuļi, atvari, pat dažādu virzienu *zemūdens straumes*. Ir simtiem oficiāli fiksētu gadījumu, kad cilvēki pēkšņi diez kur neatrodami pazūd un pēc kāda laika kādā citā vietā pēkšņi *uzrodas*, gan neko nespējot paskaidrot, kas tad ir noticis un kur ir bijis. Aprakstīti gadījumi, kad no pagātnes tagadnē “izkrīt” kāds galīgi pārbijies cilvēks un pēc brītiņa atkal tikpat noslēpumaini pazūd. Esot pat izdevies tos identificēt ar tik tiešām pagātnē dzīvojošām personām. (Nav gan gadījies lasīt, ka būtu kāds “nokritis” arī no nākotnes. Ir hipotēzes, ka nākotnes “sūtni” esot tie noslēpumainie NLO). Literatūrā aprakstīti gadījumi, kad esot redzētas pagātnes (arī atpazītu) notikumu *vīzijas*, pie kam vienlaicīgi vairākiem indivīdiem (kolektīvas halucinācijas vai?) (Atkal raksturīgi – vismaz oficiāli dokumentētu nākotnes vīziju nav bijis.) Šādus gadījumus mēģina izskaidrot ar laika plūduma virpuļiem, bedrēm un “pretstraumēm”.

Intrīgējoši gadījumi, kas notikuši ar lidmašīnu pilotiem.

1976. gads. Krievu pilots Viktors Orlovs ziņoja, ka lidojot ar MIG-25, redzējis kauju, kurā izmantoti 19. gadsimta ieroči un lielgabali.

1985. gads. NATO kara gaisa spēku pilots izlidoja no bāzes, kas atrodas Eiropas ziemeļos, un, pēc viņa vārdiem, nokļuva aizvēsturiskajā Āfrikā, kur novērojis dinozauru barus ganībās.

1988. gads. Krievu lidotājs Aleksandrs Ustinovs, izpildot uzdevumu, pēkšņi atklāja, ka atrodas virs senās Ēģiptes: - viņš redzēja vienu jau uzceltu piramīdu un ielikto pamatus dažām citām piramīdām. Ap tām darbojās daudz cilvēku...

1994. gads. Amerikāņu pilots R. Vitmens, kas veica lidojumu virs Floridas, negaidot ieraudzīja, ka zem viņa ir teritorija, kas ir līdzīga viduslaiku Eiropai. „Es redzēju milzīgu ugunsgrāvu, pie kura bija liela kaudze ar cilvēku ķermeņiem,” stāstīja lidotājs. Iespējams, ka viņš bija nokļuvis Eiropā, kad tur plosījās mēris.

Cits NATO pilots aprakstīja savu īso, bet iespaidīgo lidojumu virs senās Romas, kad viņš redzējis kaujas ratus uz ielām un Kolizeju, kas izskatījies kā nesen uzcelts.

Visos gadījumos šie piloti tika medicīniski pārbaudīti, un ārsti apstiprināja: viņi ir psihiski veseli.

Tomēr ir viens gadījums par „redzējumu” no nākotnes - notikumu, kas saistīts ar Lielbritānijas Karalisko gaisaspēku vēl amatu neieņēmušo maršalu seru Viktoru Gudaru. 1934. gadā sers Gudars bija tikai jauns lidotājs. Kāda negaisa laikā viņam nācās strauji pazemināt augstumu. Kad lidmašīna izkļuva cauri mākoņiem, lidotājs ieraudzīja lidlauku ar neparastas formas angāriem un dzeltenām lidmašīnām. Atgriezies bāzē, viņš ziņoja komandieriem par redzēto. Tajā pašā gadā lidotāju pārcēla uz citu dienesta vietu Anglijas dienvidos. Arī tur viņš ieraudzīja pie lidlauka tādus pašus neparastas formas angārus un dzeltenas lidmašīnas.

Pārsteidzoši ir tas, ka treniņa lidmašīnu dzeltenā krāsa un angāru jaunā forma Anglijā tika ieviesta tikai pēc diviem gadiem - 1936. gadā. Gudara ziņojums par 1934. gadā redzēto ir saglabājies.

Vai redzētais bija redzes māns? Vai no augšas var saskatīt minētās detaļas, vai tie tiešām bija ceļojumi laikā - tas joprojām ir mīkla.

Varētu izvirzīt hipotēzi, ka šādus „redzējumus” var izskaidrot veidojoties kontaktam ar vispārējā Informatīvi Vadošā Lauka (IVL), jeb citā terminoloģijā - noosfēras (N), kādu no apgabaliem. Šajā laukā tad no atrodies visa informācija par pasaulē notikušo un pat vēl par to kas vēl notiks nākotnē (!).

Visbiežāk „laika virpuļi” gadās tiem, kas atrodas gaisā. 1975. gadā lidmašīna, kas Maiami lidostā bija ceļā uz nolaišanos, ar 127 pasažieriem pēkšņi uz 10 minūtēm nozuda no lokatoru ekrāniem un radio ētera, bet pēc tam parādījās no „nekurienes”. Visiem pasažieriem un ekipāžai pulksteņi atpalika par desmit minūtēm. Šis gadījums ir aprakstīts kādā Šveices nedēļas izdevumā. Jāpiebilst, ka Maiami lidojumu zonā arī agrāk lidmašīnas atlidoja ne pārāk precīzi, taču tam nepievērsa uzmanību.

Līdzīgi neizprotami laika nobīdes gadījumi ir konstatēti arī agrāk. Piemēram, Otrā pasaules kara laikā padomju bumbvedējs, kas atgriezās no kaujas uzdevuma, iekļuva „baltā mākonī” un zaudēja sakarus ar zemi. Pēc pusstundas ilga lidojuma tas, kaut kādā veidā pārvarējis „liekus” pusotrus tūkstošus kilometru, izkļuva no savādā mākoņa tālu aiz Urāliem.

Psiholoģiski subjektīvā pieredze liecina, ka laika tecējuma uztvere dažādos apstākļos ir dažāda. Brīžiem mirkļi velkas kā “mūžība” un otrādi. Par laika tecējuma izjūtas relativitāti spilgti liecina šādas kara dalībnieka atmiņas :

“Burtiski man priekšā dažu metru attālumā nokrita mīnas lādiņš – man likās, ka laiks ir it kā apstājies. Nokritu, kā apburts raugoties uz baismīgo lādiņu. Skaidri redzēju, kā tam apkārt kūst sniegs, kā lādiņa korpusā parādās čūskeidīgi ugunīgi plīsumi, kā no tiem izspraucas liesmu mēles, kā no tā sāka atdalīties un lēni izlidot šķembas. Tas viss norisa klusumā, kā mēmā kino demonstrējumā. Tad ieraudzīju liesmu stabu, sadzirdēju sprādzieni un zaudēju samaņu. Pēc kontūzijas atjēdzies, sev blakus ieraudzīju pamaatīgu sprādziena izrautu krāteri.”

(Šādus detalizētus sīkumus attiecībā uz sprādziena procesu varētu fiksēt tikai ar speciālu superātrgaitas kinoaparāturu, normālos apstākļos cilvēka acs nespēj uztvert tik ātri norisošas procesa detaļas. Iespējams, ka zināmu lomu nospēlēja kontūzijas efekts. Pieredze liecina, ka daudziem indivīdiem pēc smadzeņu traumām parādās dažādas no ikdienas viedokļa anomālas īpašības.)

Ikdienišķā izpratnē laiks ir kaut kas mūžīgs, vienmērīgi un nemainīgi plūstošs, ko var izmantot procesu un norišu salīdzināšanā. Liekas pašsaprotami, ka katra kustība telpā ir saistīta ar pārvietošanos laikā. Pat nepārvietojoties telpā, tomēr notiek pārvietošanās (tātad kustība) laikā. Par laiku varētu uzskatīt attālumu, kas šķir notikumus to norises secībā. Attālumu starp cēloni un sekām – virzienā no pagātnes caur tagadni uz nākotni. (Gan jāpiebilst, ka kvantu mehānikas teorija pieļauj cēloņsakarības likumības atcelšanu. Sekas var būt bez cēloņa, vai tie var savstarpēji apmainīties vietām. No “veselā saprāta” viedokļa kaut kāds *murgs* ! Bet tādi jau pirmajā tuvinājumā liekas moderno zinātņu daudzi filozofiskie secinājumi.)

Gan Aristotelis, gan Ņūtons ticēja arī absolūtajam laikam. Citiem vārdiem, viņi uzskatīja, ka var viennozīmīgi izmērīt laika intervālu starp diviem notikumiem un ka rezultāts būs viens un tas pats neatkarīgi no mērīšanas veida, svarīgi ir tikai tas, lai mērītājam būtu pareizs pulkstenis. Laiks bija pilnībā atdalīts no telpas, un valdīja uzskats, ka laiks nav atkarīgs no telpas. Tādi bija vairākuma uzskati, ko noteica veselais saprāts. Tomēr mums nācās atteikties no šiem priekšstatiem par telpu un laiku. Uzskati, kas

balstās uz tā saucamo „veselo saprātu”, noder tikai tad, ja interesējamies par objektiem, kas kustas salīdzinoši lēni (krītošs ābols, planēta), bet izrādās, ka tie ir pilnīgi nevieta, kad ātrumi tuvojas gaismas ātrumam.

Einšteina relativitātes teorija (ko ar “ikdienišķo” domāšanu arī ir grūti saprast), apgalvo, ka laiks ir atkarīgs no kustības ātruma. Tas jau ir eksperimentāli pierādīts un to bērniem jau skolās stāsta! Teorētiskajā fizikā pastāv priekšstati par telpas un laika savstarpēju saplūdi. Ir pat izveidots jēdziens *laiktelpa* (atkal no “veselā saprāta” viedokļa kaut kas nesaprotams!) Ja jau telpa un laiks ir kāda “vienota veseluma” kopējas izpausmes formas, tad nedrīkstētu izdarīt nekādus secinājumus par laiku, neņemot vērā telpu, un otrādi – viss, kas tā vai citādi noris telpā, atspoguļojas arī laikā. Viens un tas pat moments tūdaļ iestādoties visai telpai. Vispār – telpa un laiks esot neatdalāmi jēdzieni. Ja izzūd telpa, tad izzūd arī laiks. Trijdimensiju pasaules modeļa fizikāli matemātiskajos vienādojumos laiks figurē kā telpas vienība. No telpas matemātiskās izteiksmes “izvācot” laiku, telpa savērpsies (“aizklapēsies” ciet) vienā punktā. Mums nākas pieņemt, ka laiks nav pilnīgi atdalīts no telpas un nav neatkarīgs no tās, bet kopā ar to veido vienotu veselumu, ko sauc par *laiktelpu.*, kas būtu uzskatāma kā četrdimensionāla telpa ar četrām koordinātām.

Fizikā daudz maz precīzi var izmērīt tikai laika intervālus, un līdz šim fiziķu uztverē laiks ir figurējis kā pasīvs jēdziens. Patlaban daudzas modernas teorijas laikam – kā pasaules uzbūves mijiedarbīgai sastāvdaļai - piešķir arī aktīvas īpašības. Pazīstamā profesora A. Kozireva hipotēzē laiks ietilpst kā Visuma (tātad arī mūsu planētas) procesu neatraujama sastāvdaļa. Tas esot visu procesu galvenais “dzinējspēks”, jo dabā visi procesi noris, „laiku patērējot vai arī to emitējot” („izstarojt”) – (!). Izteikta pat tāda hipotēze, ka laiks ir viena no matērijas formām un laika plūsma – ir laika elementārdaļiņu *hrononu* (pēc analogijas ar gaismas daļiņām – fotoniem) plūdums.

Profesors G. Miņkovskis, balstoties uz relativitātes teorijas speciālo nodaļu secinājumiem, veido daudzveidīgu, Pasaules apvienošu telpas un laika modeli (kontinuumu), kurā pamato laika izplatīšanās acumirklīgumu. Izmantojot šo laika īpašību, vismaz teorētiski varēti panākt momentānu informācijas ieguvu (vai pārraidi) no jebkuras Visuma vietas. (Kas par bagātīgu *zelta āderi* fantastisko stāstu autoriem! Izmantojot torsionu laukus, to jau varot realizēt!) Miņkovska modeļa pasaulē viss, kas var notikt, jau eksistē nākotnē (!) un turpina eksistēt pagātnē. Pārvietojoties pa “laika asi”, mēs ar notikumiem sastapsimies “savā tagadnē”. (Jau daudz maz zinātniska hipotēze, kas pamato “laika mašīnas” ideju!)

Paanalizēsim laika problēmu uz kādreiz skolā iegūto fizikas zināšanu bāzes. Droši vien visi, skolas solā sēžot, būsim risinājuši uzdevumus, kas saista noieta ceļu ar kustības ātrumu un patērēto laiku. Matemātiskajā pierakstā:

$$\mathbf{S} = \mathbf{V} \times \mathbf{t} \quad \text{vai} \quad \mathbf{t} = \mathbf{S} / \mathbf{V}$$

Izsakot vārdos: - noietais ceļš (S) ir jo garāks, jo lielāks ir kustības ātrums (V) un ilgāks kustībā pavadītais laiks (t). Vai arī, kustībā pavadītais laiks ir tieši proporcionāls ceļa garumam un apgriezti proporcionāls kustības ātrumam. Jeb, citiem vārdiem izsakot – laiku varam uzskatīt kā proporcionālītātes koeficientu starp ceļu un ātrumu. (Še *x* ir reizinājuma un / ir dalījuma zīme!)

Palūkosimies uz šīm izteiksmēm vispārīgākā traktējumā. Ceļš (S) ir telpisks jēdziens. Tātad saistās ar telpas dimensionalitāti. Ātrums (V) ir saistīts ar kustību, jeb vispārīgāk – ar kādu procesu. Procesi var būt visādi – mums pašsaprotamā mehāniskā kustība, termiskie, elektriskie, magnētiskie, elektromagnētiskie, gravitācijas, kodolprocesi, pat psihiskie procesi un daudz kas cits, ko vēl nemaz neapjēdzam!...

Izriet būtisks secinājums, ka:

dažādām pasaulēm un dažādiem procesiem, laika plūdums arī ir dažāds!

Tātad citādāks nekā mums pierastajos "sadzīviskajos" apstākļos ! Varbūt mūsu emocionālās izjūtas (psihiskie procesi) , ka dažkārt laiks „velkas gliemeža gaitā”, bet citreiz „skrien vēja spārniem”, nav nemaz tikai tādas dzejiskas metaforas vien !?

Vēl no elementār fizikas kursa, iespējams, atceramies paātrinājuma (a) jēdzienu. Ar paātrinājumu saprotam kustības (tātad procesa) ātruma izmaiņas. Matemātiskajā pierakstā :

$$S = (a \times t^2) / 2$$

Redzam, ka šajā izteiksmē laika plūsma (t) ir kvadrātiska, tātad nelineāra un izmainās daudz straujāk ! Tātad pie procesa vai telpas maiņām, kā sekas būs straujas laika plūsmas maiņas ! (Acīmredzot, pievestais piemērs ar sprāgstošo mīnu – tātad psiholoģisks stress - kļūst izskaidrojams ! Tātad mūsu it kā subjektīvā laika uztvere par "mirkli" un "mūžību" it nemaz neviļ !)

Tātad dažādās telpās (pasaulēs, dimensijās), dažādiem procesiem un to izmaiņām laika plūdums ir atšķirīgs !

Pastāv hipotēze (Kozirevs), ka laikam ir "materiāla" daba, runā par tā elementārdaļiņām - "hrononiem" (līdzīgi kā par fotoniem), tam esot mainīgs blīvums un tas spējot radīt enerģiju.

Pasaules izziņā zinātne ir nonākusi pie secinājuma, ka viela, vakuums, dažādi lauki un enerģijas, laiks, informācija, domas, apziņa ir savstarpēji saistīti un savijušies jēdzieni, kas tad veido to ko mēs dēvējam par Dabu (vai, ja vēlaties – par Dievu). Cilvēks izziņā visu analizējot, ir mēģinājis šos jēdzienus šķirt, visu kaut kā gribot "salikt pa plauktiņiem".

Laika mēroga iespāids uz Pasaules uztveri

Cilvēks savā apziņā daudz ko neuztver laika mērogu nesaderības dēļ - mērogos starp sevī norisošajiem informatīvajiem procesiem un no ārienes nākošo informāciju. No ārpuses pienākošā informācija ir vai nu pārāk ātra, vai arī pārāk lēna. Kā vienā, tā otrā gadījumā tā mūsu apziņā neatspoguļojas, toties fiksējas zemapziņas līmenī. Par to varam pārliecināties, izmantojot paātrināto vai palēnināto uzņemšanas režīmu, kad strādājam ar kino vai video kameru.

Ja ļoti ļoti palēninātā tempā no Kosmosa uzfilmētu mūsu Zemi, mēs redzētu, ka tā izskatās kā dzīva (droši vien tāda tā arī ir) - tā pulsē, elpo, kalnu grēdas paceļas un nolaižas, jūras un okeāni pārvietojas...

Zemapziņā fiksētos iespāidus cenšas izmantot, piemēram, reklāmas vajadzībām. Ja kādu reklāmas sižeta kadru pa retam iemontē kino vai video filmā, tad, filmu projicējot, cilvēka acs šo kadru nemaz nepamanīs. Tomēr tas būs fiksējies zemapziņā un otrā dienā indivīds sev pašam par brīnumu diez kāpēc ies pīrkt kādu sev ne pārāk vajadzīgu mantu ! Šo efektu var izmantot ne tikai tādiem it kā nevainīgiem nolūkiem, bet arī kādām aprindām vēlamas ideoloģijas iepotēšanai...

Dažādu laika mērogu sakarībā varētu izvirzīt šādu visai interesantu Pasaules uztveres hipotēzi :

Mēs dzīvojam bagātīgā daudzveidīgā pasaulē, kuras galvenajām sastāvdaļām - minerālu, augu un dzīvnieku valstij, kā arī cilvēkam - piemīt dažādas grūti salīdzināmas īpašības. Tomēr visām šīm sastāvdaļām ir viena kopīga, savstarpēji salīdzināma īpašību koordināte - pārmaiņas, kas notiek laika ritumā. Laika gaitā noris dažādo objektu pāreja no viena līdzsvara stāvokļa otrā, kā arī mainās šo stāvokļu eksistences laiks.

Tā, piemēram :

- minerāliem kādas redzamas pārmaiņas notiek laika gaitā, kas mērojama desmitiem tūkstošos gadu;
- augiem pārmaiņu process noris daudzkārt Tsākā laikposmā, kas mērojams dienu desmitos (vai dažos mēnešos), - uzdīgšana, ziedēšana, augļu ienākšanās, lapu nobiršana utt.;
- fizioloģiskajiem procesiem, kas notiek dzīvniekos un cilvēkā, pārmaiņas mērojamas sekundēs;
- psihiskie procesi, apziņa, iespējams, spēj pārkārtoties sekundes simtdaļās.

Pieņemsim, ka cilvēka apziņas (tātad arī uztveres) procesi norisētu līdzīgi kā, teiksim, augu valstī - dažās nedēļās vai mēnešos. Tad cilvēks droši vien ievērotu pārmaiņas *pats sevī* un minerālu valstī, bet faktiski neredzētu dzīvniekus. To kustīgums cilvēka uztverei būtu pārāk zibenīgs. Ja nu vienīgi kāds dzīvnieks gadījuma pēc atrastos ilgāku laiku cilvēkam blakus (tā kā lācis ziemas guļā) - tad cilvēks to uztvertu kā neskaidru, miglainu objektu, gandrīz vai kā kādu NLO, tikpat mistiski un neatkārtojami.

Saskaņā ar šo hipotēzi varētu veidot šādu pasaulē notiekošo procesu uztveres *kāpnīti*::

- Cilvēks uztver sevi, dzīvnieku, augu un minerālu pasauli.
- Dzīvnieki uztver savu, augu un minerālu pasauli, bet uztvert cilvēka psihisko pasauli (un tās izpausmes) visā pilnībā nevar. Taču tās iedarbību dzīvnieki jūt un droši vien cilvēku uztver (ar bailēm vai bijību) kā *dīvēišķību* vai vispār kā kādu *Anomālu Parādību* (AP).
- Augi savā apziņā uztver paši sevi un minerālus. Dzīvnieki un cilvēki tiem ir AP. Tādējādi bagātajā un daudzveidīgajā augu pasaulē ietilpst tiem gandrīz vai neredzama dzīvnieku un cilvēku pasaule. Dzīvniekus un cilvēkus augi tieši it kā neuztver, taču jūt to rīcības sekas - dzīvnieki un cilvēki augus apēd vai nopļauj.
- Minerāli laikam uztver tikai paši sevi vai vispār neko neuztver (tomēr tik kategoriski spriest laikam nevajadzētu).

Ja jau mēģinām spriest dialektiski, tad ar kādām tiesībām un kādu argumentāciju mēs aplūkoto *kāpnīti* norobežojam no vienas un no otras puses? Tikpat labi var būt superlēni un superātri procesi - arī virs cilvēka apziņas līmeņa *kāpnītes*.

Varētu pieņemt, ka sensenos laikos uz Zemes ir izveidojušās principiāli atšķirīgas saprātīgas dzīvības formas, kuru līdzsvara stāvokļi laika mērogos ir par dažām kārtām atšķirīgi, nekā nepieciešams cilvēka uztverei. Cilvēkam tie tad ir neredzami un neuztverami. Ja *tas ir tā*, tad šī hipotētiskā saprātīgā dzīvība eksistē mums līdzās un tikai kaut kādu apstākļu un faktoru sakritības dēļ mums to dažkārt gadās uztvert kā kādus *rēgus*.

Šī hipotēze ir interesanta tādā ziņā, ka tā *noceļ* cilvēku no evolūcijas virsotnes piedestāla. Šie *rēgi*, ļoti iespējams, savā attīstībā sasnieguši daudz augstāku līmeni, jo Dabai nepastāv ierobežojumi. Tātad var eksistēt vēl un vēl augstākas matērijas attīstības formas.

Un mūsu prātojuma nobeigumā – par laiku nedaudz citā aspektā:

Apzināsimies laika vērtību !

Var jau stundām, dienām un mēnešiem ilgi pārdomāt savu pagātņi, gausties par nelaimēm un liet asaras. No tā nekas labāk netiek, jo pagātņi mainīt vairs nevar. Kaut ko var mainīt vienīgi tagadnē un nākotnes interesēs. Kamēr elpojam, tikmēr arī

varam radoši darboties un mainīt pasauli *uz labu*. Pats galvenais – lietderīgi izmantot to dzīves laiku, kas vēl ir mūsu rīcībā.

Ļaudis, kas neprot akurāti un taupīgi izmantot laiku, ne tikai vieglprātīgi izšķērdē paši savu mūžu, bet ar savu nepunktualitāti, ar to, ka uz viņiem nevar paļauties, nelietīgi iznieko arī citu cilvēku laiku.

Cilvēks, kas nosit laiku, nosit arī savas izredzes uz veiksmi un panākumiem !

Ļaudis daloties divās grupās – tie, kas aiz garlaicības nezina kur likt un kā nosist laiku, un tie, kuri savu laiku upurē. Pirmie zog laiku otrajiem.

Tie, kuri žēlojas par laika trūkumu, parasti vismazāk arī padara. Tiem vienmēr trūkst laika, tos moka iekšējs nemiers, tie ir sirdsapziņas un stresa nomocīti. Pakāpeniski viņi kļūst gan par psihiski, gan fiziski slimiem cilvēkiem.

No dzīves galvenās vērtības – laika viedokļa, mēs visi esam vienādās *starta pozīcijās* - ikvienam diennaktī ir piešķirtas 24 stundas. Tikai katrs mēs tās stundas un minūtes izniekojam, kā nu mākam un protam... Laiks ir kā ūdens – tas aizplūst. Daudziem tas aiztek bez jebkādas lietderības. Dažs, tāpat kā tekoša ūdens enerģiju, arī laika plūsmu prot likt lietā.

Stils, kādā cilvēks nodzīvo dienu, raksturo arī viņa dzīves stilu. Mūsu dzīvē nedrīkstētu būt *pelēku un tukšu* dienu.

Katrā dienā var atrast radošā darba sēklu un uzdiedzēt tā asnu !

Nevienam režisoram neienāks prātā veidot izrādi bez plāna un mēģinājumiem. Taču daudzu jo daudzu ļaužu dzīve ir kā nesakarīga improvizācija - *kā būs, tā būs !...* Ļaudis, kuriem *nav laika*, parasti paši nezina, ko īsti viņi grib un ko dara.

Plānojot savus darbus, ar kritisku aci novērtēsim iecerēto darbu sarakstu. Tos varētu sadalīt trijās būtiskās grupās:

1. Neapstrīdami svarīgi un steidzami darbi, kas izpildāmi bez ierunām - *tepat un tūlīt !*
2. Svarīgi darbi, taču tos var izpildīt arī tuvākajā laikā.
3. Vajadzīgi, nepieciešami darbi, bet tie vēl var pagaidīt.

Diemžēl ikdienas pieredze rāda, ka trešās grupas *darbiņi* aprij apmēram 80 procentus mūsu laika un enerģijas.

Vēl viens padoms.

Stundā ir sešdesmit minūtes. Pacentīsimies šīs stundas laikā vismaz vienu reizi kādu no apkārtējiem iepriecināt ar labu vārdu ! Ka to vajadzētu darīt, mēs visi *principā* it kā zinām un saprotam. Taču diezin kādēļ šos labos vārdus ir tik grūti dabūt pār lūpām ! Nu pacentīsimies, saņemsimies un neslinkosim !

Nelietderīgs un nepareizs laika izlietojums

Raizes par nākotni.

Pagātnes atkārtota izdzīvošana.

Veco kļūdu nožēlošana.

Rītdienas paredzēšana.

Sacenšanās ar pulksteni.

Nepastāvīguma pārdomāšana.

Pretošanās pārmaiņām.

(Tādas ir indiešu cilmes domātāja Dīpaka Čopras atziņas)

Franču žurnālā "Science et Vie" publicēti statistikas dati par to, kā dzīvi pavada vidusmēra eiropietis. Par vidējo dzīves ilgumu pieņemti 70 gadi. Izskaitļots, ka dzīves laiku viņš pavada šādi: - 30 gadus stāv; 23 gadus guļ; 17 gadus sēž; 16 gadus kustas; 8 līdz 9 gadus strādā; 6 līdz 7 gadus ēd; 3 līdz 6 gadus pavada transportā; 2 gadus sarunājas; 2128 diennaktis (vairāk nekā 6 gadus) skatās televīzijas pārraides; 623 diennaktis smejas; 560 diennaktis gatavo ēst; 500 diennaktis jūtas saaukstējies; 420 diennaktis jūtas slims; 504 diennaktis flirtē; 440 diennaktis mācās (neskaitot skolu); 405 diennaktis mācās skolā; 375 diennaktis atzīmē valsts vai ģimenes svētkus; 305 diennaktis aizpilda dažādas anketas; 250 diennaktis lasa; 180 diennaktis runā pa telefonu; 177 diennaktis (vīrietis) un 531 diennaktis (sieviete) ģērbjas; 140 diennaktis iepērkas vai skujas (vīrietis); 117 diennaktis (vīrietis) vai 531 diennaktis (sieviete) iet vannā vai dušā; 110 diennaktis mīlējas; 108 diennaktis ķemmējas; 92 diennaktis tīra zobus; 50 diennaktis raud; no 8 diennaktīm līdz 30 gadiem (ārsts, mācītājs) apsveric paziņas, pieņem draudzes locekļus, pacientus; 3 līdz 6 diennaktis aizpilda nodokļu deklarācijas; 3 diennaktis skatās pulkstenī. Tā pait dzīve...

Dažas atziņas

- Kādreiz visu pirka par medījumu, vēl tagad mēs gandrīz visu pērkam par naudu. Bet nākotnē būs jāpērk par laiku. Darbosies jauns likums : Dzīvi - par laiku. Ja iztērēsi laiku darbam - būsi liels speciālists, veltīsi to mīļotajai sievietei - iegūsi uzticamu dzīves draugu; ja režīmam, ēdienam vai sportam - būsi vesels. Bet ja to veltīsi citiem ? Tad nebūsi viens... (NN)
- Labāk lai laika trūkst nekā atliek, jo kam laika trūkst, tas ir cienīgs priekš vairākiem darbiem, bet, kam laiks atliek, tas nav cienīgs pat priekš viena darba. (R. Kaudzīte)
- Arī laika faktors darbojas pret morāli. Noziegumam pietiek acumirkļa, krietnumam vajadzīga visa dzīve. (M. Jeremičs)
- Laiks ir ne tikai labākais ārsts, bet arī labākais mākslinieks. Cik pelēku notikumu tas ir apzeltījis mūsu atmiņās ! (I. Vilde)
- Cilvēks, kas nezina ko iesākt ar savu laiku, labprāt to atņem citiem. (NN)
- Nomet zemē sauju kapeiku, tu dabūsi citas, bet nenomet velti jel vienu minūti, tu nedabūsi atpakaļ nevienu, nekad. (Rainis)
- Žēlojamies, ka dienas par īsām, bet izturāties tā, it kā tām nekad nepienāktu beigas. (Seneka)
- Laikam piemīt vislielākās pārliecināšanas spējas. (Juzefs Bulatovičs)
- Tikai sievietei spēj uz brīdi apturēt laiku... (NN)
- Taupīt savu laiku visizdevīgāk ir uz citu rēķina. (Vladimirs Lebedevs)
- Nekad nav par lieku pašam sev pajautāt - es daru ko jēdzīgu vai tikai niekus ? Ja vēlies lai tev nebūtu laika, tad vispār neko nedari. (Antons Čehovs)
- Iespējams, ka laiks ir nauda, taču daudz vieglāk ir kādu pierunāt jums ziedot nedaudz laika nekā naudu. (NN)
- Laiks ir tas labākais dakteris. Tikai žēl, ka tik ilgi jāstāv rindā. (I. Ivaņuks)
- Laiks nogludina visu. Izņemot grumbas. (C. Melameds)
- Cik gan īss ir tas laika sprīdis kad cilvēks vēl ir par jaunu līdz kad jau ir par vecu! (Š. Monteskiē)
- Banāli jau nu tas ir, taču paša briesmīgākā skaņa pasaulē ir pulksteņa tikšķi. (V. A. Soluhins)
- Laika nosīšanai ir izdomāts tūkstošiem paņēmienu, bet nav neviena tā atjaunošanai. (NN)
- Kamēr mēs domājam kā nosist laiku, laiks nosit mūs ! (Alfons Allē)

Matērija kā dažādu līmeņu organismu “barība”

Prātojot par laiku, sākām runāt par procesiem. Lai kaut kas (šis process) notiktu, ir nepieciešams to rosinošs spēks, bet to var darbināt tikai enerģija. Jau tāda sadzīvīskā nostādnē – enerģijas iegūšanai ir nepieciešama tā saucamā *barība*.

Ja cilvēks ar visu savu garīgo pasauli ir tikai viens no evolūcijas procesa starpposmiem, tad var izvirzīt intriģējošu hipotēzi par dažādu līmeņu organismu *barības ķēdīti*. Tad nu rodas pirmajā tuvinājumā kāda pat it kā fantastiska hipotēze:

Tā sauktās *dzīvās dabas* daudzveidīgās un sarežģītās struktūras un sistēmas sevis veidošanai un uzturēšanai kā izejvielu izmanto *barību* - vairāk vai mazāk sarežģītas vielas un enerģiju. Atkarībā no izmantojamās barības veida varētu iedomāties vienkāršotus vairāku līmeņu *barošanās* modeļus.

Pirmajā līmenī nez no kurienes radies brīnums - dzīvā šūna par barību izmanto vienkāršas vielas un enerģijas veidus: - ķīmiskos elementus un ne pārāk sarežģītas minerālvielas, kā arī Saules sniegto enerģiju - gaismu un siltumu. Šūnas iekšienē noris patiešām *brīnumainas* bioķīmiskas reakcijas, kuras cilvēks vēl nav iemācījies realizēt nekādās kolbās un ierīcēs. Tur veidojas jaunas, ļoti sarežģītas struktūras - t.s. *organiskās* vielas, uz kurām balstās noslēpumu noslēpuma - dzīvības - mums zināmās formas un izpausmes. Šo šūnu dzīves ciklam beidzoties, to atliekas veido *biomasu*, kura sastāv no ievērojami sarežģītāku struktūru “barības blokiem”, tādējādi kļūstot par izejmateriālu jau pilnīgāku dzīvo organismu - augu un mikroorganismu veidošanai. Kā zināms - uz *plikiem akmeņiem* un *tukšās smiltīs* taču neviens augs nedzīvos... Tādējādi šajā pirmajā līmenī notiek sākotnējā vienkāršāko vielu pārveidošanās organiskajās vielās, kas rada pamatus otrajam līmenim.

Otrā līmeņa dzīvās būtnes uzturā vairs nevar izmantot *plikās* minerālvielas un enerģiju tiešā veidā. To barība ir pirmā līmeņa organismu saražotā ļoti sarežģītas struktūras *organika*. Tipiski otrā līmeņa pārstāvji ir dzīvnieki, pie kuru pasaules pieder arī cilvēks (lai gan vienu otru tas šokē...). Tā nu mēs savā uzturā varam izmantot vai nu augu, vai dzīvnieku valsts produktus. Neorganiskas dabas elementārvielas tieši tiek izmantotas tikai atsevišķos procesos - piemēram, gaisa skābekli mēs izmantojam elpojot un ūdeni, bioķīmiskos procesus realizējot..

Varētu izvirzīt pirmajā tuvinājumā šķietami fantastisku hipotēzi par trešo līmeni - par kādām augstākas kārtas sistēmām (būtnēm), kas savā *uzturā* izmantotu kādu no otrā līmeņa būtņu specifiskām sastāvdaļām. Lai cik fantastiski tas arī izklausītos, šādas sastāvdaļas varētu būt dažādās *dvēseles* un to radītās emocijas un jūtas, ko mēs uzskatām par ļoti sarežģītas konstrukcijas lauku informatīva rakstura kopumu (substrātu). Vispār šajā trešajā līmenī struktūru veidošanas izejmateriāls būtu “lauki” un šai pasaulei kā tādai būtu lauku struktūra. Varētu pafantazēt - tāpat kā mēs uztura vajadzībām audzējam un kultivējam dažādus augus un dzīvniekus, trešā līmeņa būtnes varbūt *kultivē* dažādas dvēseles ?! Varbūt tāpēc mēs savās dvēselēs esam tik dažādi ? Varbūt tās *jaunās dvēseles* (attiecībā uz kurām mēs nevaram saprast, kāpēc hipotētiskais Dievs pieļauj to eksistenci) ir kāda sevišķa delikatese - kā pipari, sinepes vai mārrutki ?!

Iespējams, ka lauki kā zināmi specifiski *uzturlīdzekļi* daļēji tiek izmantoti jau otrajā līmenī. No personiskās pieredzes taču zinām, ka ir cilvēki, kuru klātbūtnē diezgan kāpēc jūtamies grūti un smagi un mums ir instinktīva vēlēšanās no tiem aiziet. Pastāv taču hipotēzes par cilvēkiem - *vampīriem*, kas uzsūc *bioenerģiju* no citu cilvēku laukiem.

Varbūt šīs izklāstītās domas nemaz nav tik *trakas*, kā tas varētu likties pirmajā tuvinājumā. Tā saucamie *lauki* kā objektīva realitāte tiešām eksistē. To iedarbības sekas mēs izjūtam, esam arī iemācījušies tos praktiski izmantot (elektrotehnika un radiotehnika). Tomēr ar saviem individuālajiem maņu orgāniem tos visus uztvert mēs nespējam (izņemot šauru spektru, ko dēvējam par *gaismu*). Vispār, kā jau to daudzkārt esam minējuši, pastāv uzskats, ka *lauki* ir matērijas izpausmes forma *augstākas dimensijas* telpā. Nekas neliedz izvirzīt hipotēzi, ka augstāko dimensiju *iemītnieku bioloģija* balstās uz lauku strukturālajām sistēmām. Tādējādi šo hipotētisko pasaulu *dzīvība* un visas ar to saistītās parādības realizējas kā lauku formācijas.

Varbūt šie prātojumi par mūsu dvēselēm kā Augstāku Būtņu “barību” nemaz tādi “murgi” nav, kā par to pirmajā tuvinājumā viens otrs izsakās. Ezoteriskajā literatūrā taču daudz runā par daudzplānainu tā saucamo “smalko pasauli”, kuras zemākajā plānā (“stāvā”) atrodas arī Zemes iedzīvotāji. Šīs smalkās pasaules būtnes tad nu pārtiekot no enerģijām (kas rodas no jūtām, emocijām un domām), kuras ražojot “zemākie plāni”.

Atziņu izlase par jūtām un emocijām

- No visām pozitīvajām emocijām cilvēkā visspēcīgākās ir ticība, mīlestība un seksuālā tieksme. Tās ar cilvēku spēj darīt brīnumus! (NN)
- Ikvienas lielas jūtas bagātina cilvēku, kaut arī sagādā ciešanas. (NN)
- Kādreiz pamostas arī patiesas jūtas - mazvērtība. (A. Skalbe)
- Sīku jūtu pasaulē nav, sīkas mēdz būt tikai dvēseles. (M. Aligere)
- Just arī sāpes nozīmē dzīvot. (Rolāns)
- Vainas apziņa ir labi audzināta cilvēka cēlas jūtas. To nepārdzīvo tikai muļķis un garīgi snaudošs tumsonis. (NN)
- Vai jūtas var nonākt pretrunā ar prātu? Ļoti bieži. Kam jāuzvar? Tas jāizšķir apstākļiem. Taču aplēpt un nomākt visas jūtas, pārvērsties par racionālu mehānismu ir vislaunākais noziegums pret garīgumu. (NN)
- Attīstītu jūtu trūkums mudina mūs iztulkot aplam citu cilvēku vārdus un rīcību, kas tiek novērtēti no mūsu pašu uzskatu un jūtu viedokļa. Turklāt nereti mēs pat neiedomājamies, ka iespējams kaut ko just un saprast arī pavisam citādi. Tāds ļoti bieži sastopams stāvoklis kļūst par dažādu savstarpēju nesaprašanos priekšnoteikumu un, starp citu, izraisa arī ģimenes konfliktus. (NN)
- Katrs no mums citos saskata tās jūtas uz kurām spēj pats. (Andre Žids)
- No visām cilvēku jūtām visvājāk attīstītā ir mēra sajūta. (B. Ļesņjaks)
- Esot nejutīgām, ir viegli būt cietam. (Anna Stal)
- Ja cilvēks nespēj valdīt par jūtām, tad noteikti ir jāspēj valdīt vismaz par to izteiksmi. (P. Buasts)
- Patiesībai visbiežāk tuvojas tad, kad klusē jūtas. (K. Helvecijs)
- Rakstura spēks dažkārt nav nekas cits, kā jūtu vājums. (Arturs Šniclers)
- Redzēt un just – tātad eksistēt; domāt – tātad dzīvot! (Šekspīrs)
- Cildenas domas rodas ne tik daudz no diža prāta, kā no cēlām jūtām. (NN)
- Īstens spēks ir nevis emociju uzplaisnē, bet gan nesatricināmā mierā. (L/N. Tolstojs)
- Viena cilvēcīgu jūtu pilna sirds ir vairāk vērtā nekā simts dzelzainu prātu. (L. Paegle)
- Kad cilvēku pārņem lielas un dziļas jūtas, viņš nav sevišķi attapīgs. (R. Rolāns)
- Nevienas jūtas nerodas tik ātri kā antipātija. (Alfreds de Missē)
- Jūtas liek cilvēkam domāt, bet domas nu nepavisam neliek just! (Dž. B. Šovs)
- Lielas jūtas mīt tikai lielā dvēselē, un lielas jūtas spēj izprast vienīgi tie, kas paši ir lieli dvēselē. (O. Vailds)

Par maģijām, cilvēka būtību un sūtību

Cilvēks - tas skan lepni ! Cilvēks - dabas kronis un valdnieks ! Tādus un citādus dikti pašpārliecinātus epitetus savā antropocentriskā pārliecībā bieži esam veltījuši cilvēku ciltij, piemirstot, ka esam Dabas ķēdes sastāvdaļa, varbūt tikai kāds niecīgs tās posms. Izzinot Pasauli, paši par sevi, savu būtību un sūtību diemžēl esam uzzinājuši un apjēguši visai maz.

Cilvēka vieliskā sastāvā esam uzzinājuši, ka viņa apmēram 70 kg masu veido 45 kg skābekļa, 15 kg oglekļa, 7 kg ūdeņraža, 2 kg slāpekļa, nedaudz vairāk par 1 kg kalcija, 860 g fosfora, 300 g sēra, 210 g kālija, 100 g nātrija, 70 g hlora daži grami magnija, dzelzs, ftora, cinka, vara un daži miligrami joda, kobalta, molibdena, hroma, selēna. Vēl ir atrodamas mikroskopiskās pēdas no vanadija, niķeļa, alumīnija, svina, alvas, titāna, bora, broms, arsēna un silīcija. Tas viss ir nepieciešams organisma veidošanai un normālai darbībai. Ja pietrūkst pat kādu "mikroskopisku pēdu", organisms sāk "klibot" un pat nonīkst.

Kādreiz bijām pārliecināti, ka katras vielas atoms ir kaut kas nemainīgs un nedalāms. Tagad esam uzzinājuši, ka tas tā nav un ka atomus veidojot bars dažnedažādu elementārdaļiņu, kas daudzas savstarpēji pārveidojoties eksistē ārkārtīgi niecīgus laika posmus, līdz pārtop kaut kādās "mistiskās svārstībās". Jo vairāk šo elementārdaļiņu pasaule tiek pētīta, jo neskaidrāka tā paliek. (Tiek jau izteiktas domas, ka katra elementārdaļiņa esot jau individualitāte ar kaut kādu specifisku apziņu!) Tik tiešām, kā ļaužu parunā :- "*Jo dziļāk mežā, jo vairāk koku!*" Bet lai nu paliek elementārdaļiņas, liksim tās vismaz pagaidām mierā.

Ja nu attīrītus vielu elementus no kurām cilvēka ķermenis sastāv, kopumā novērtētu tirgus vidējās cenās, tad izrādītos, ka viņa ķermeņa viela maksā apmēram tikai kādus 145 ASV dolārus! (Nu jau inflācijas procesu dēļ šis cipars ir jau uzkāpis līdz kādiem 700 dolāriem) Smieklīgi !

Ja nu pēc kāda zināma plāna visu šo elementu atomus saliktu kopā, tad dzīvs cilvēks diemžēl neiznāktu. Pietrūktu kaut kā mistiska un noslēpumaina. Cilvēks, neraugoties uz visu savu zināšanu bagātību un varenību, vēl nav iemācījies "izgatavot" kaut vai visvienkāršāko baktēriju vai primitīvāko šūnu.

Vai arī - cits piemērs. Cilvēks nupat nomiris. Visi viņa miesas atomi vēl ir savās vietās. Taču kaut kas šis „mistiskais un noslēpumainais” ir aizgājis un cilvēka vairs nav – palikusi tikai nedzīva miesa, kas ātri vien sāks sadalīties.

Runājam par kādu noslēpumainu "dzīvības spēku". Poētiskā valodā - dvēseli. Vai arī zinātniskā terminoloģijā - par energoinformatīvo lauku. Tātad, tas satur un sniedz gan informāciju, gan enerģiju. Bieži to sauc arī par biolauku. Ezoteriskās zinātnes uzskata, ka tas sevī satur vairākus slāņus (plānus) - t.s. ēterisko, astrālo, mentālo (un vēl citus), kuri ietilpst Pasaules kopējā uzbūvē.

Cilvēks jau ir sācis apjaust, ka Pasaule ir daudz sarežģītāka nekā tas ikdienā liekas. Tā ir daudzveidīga un daudzdimensionāla. Zinām, ka matērija nav tikai pierastā "viela" vien. Pastāv tā saucamie "lauki", kurus gan ar saviem jutekļiem tieši uztvert gan vēl neprotam, jo laikam pastāv kādā Pasaules citā dimensijā. Tie kā tādas "prāta konstrukcijas" mūsu sapratnē radās salīdzinoši visai nesen, taču savu eksistenci ir pierādījuši to tehniskajā praktiskajā pielietojumā. Sākam apjaust, ka informācijai un tās specifiskākai nozarei - domām un tēliem – (visticamāk, ka tie ir vieni no lauku specifiskām izpausmēm) arī, tāpat kā laukiem, vispārīgā nozīmē ir materiāla daba - kā vieni no matērijas eksistences veidiem, kas spēj pārvērsties citos veidos, kā arī iespaidot Pasaulē norisošos procesus. (Viedīgs ir Bībelē sastopamais teiciens: - "*Sākumā bija Vārds*".) Ka bez "rupjās" - vieliskās pasaules pastāv daudzkārt lielāka un varenāka t.s. "smalkā pasaule", kurā ietilpst arī cilvēks un visas būtnes ar savu biolauku.

Jau no seniem laikiem cilvēki ir mēģinājuši izprast šīs “smalkās pasaules” esību, īpatnības un kaut kādā veidā to iespaidot, cenšoties panākt kādus sev vēlamus efektus. Radās visādas “zinātņu” nozares, kas guva kopēju nosaukumu - “maģijas”. Var pat apgalvot, ka visu zinātņu pirmsākumi ir meklējami šādās “maģijās”. Šis vārds ir cēlies no grieķu “mageia”, kas nozīmē burvestību. Visas senatnes zinātnes ietilpa “maģiju” kārtā un zinību priesteri centās izmantot Dabas dažādās enerģijas izpausmes, piemēram, siltumu, gaismu, elektrību u.tml. Maģijas būtība ir ar gribas spēku saistīta saskarsme un sadarbība ar “pārdabiskiem spēkiem”, nolūkā to izmantot kādos labos vai pat sliktos nolūkos. Tās radās jau visprimitīvākajās sabiedrībās un ietilpa un joprojām dažādās izpausmēs ietilpst visu reliģiju rituālos.

Pie maģijām ļaudis vērsās lai sevi aizsargātu no ļauniem spēkiem, gūtu veiksmi, vairotu bagātību, panāktu mīlestību, gūtu atbildes uz jautājumiem, kad loģiska un racionāla pieeja ir bezspēcīga. Pastāv ļoti daudz dažādu maģiju veidu. Plaši pazīstams ir to iedalījums krāsās: - baltā, melnā, zaļā, sarkanā. Šāds iedalījums gan ir visai nosacīts, tomēr plaši izplatīts.

Baltā maģija nodarbojas ar mistiskiem rituāliem, tos vērsot uz kādu objektu vai subjektu “labos” nolūkos. Tajā ietilpst dažādas lūgšanas un reliģiski ceremoniāli. Tās pretstats - **melnā** maģija sevī akumulē dažādas tehnikas lai kādam nodarītu ļaunu vai atriebtos. Starp citu, melnajā maģijā gan no tās pasūtītāja vai cietēja tiekot patērēts milzīgs enerģijas daudzums. Tādēļ nebūtu prātīgi to pasūtīt vai pašam “melnos nolūkos burties”, jo bumeranga efektā agri vai vēlu visu ļaunumu saņemsit atpakaļ.

Zaļā maģija ir saistīta ar augu valsti, tās sastāvdaļas un produktus izmantojot ārstnieciskos nolūkos. Tējas, uzlējumi, tinktūras, smēres ar visdažādākajām pufantastiskām pat šokējošām sastāvdaļām. Tāpat modernās farmakoloģijas pirmsākumi. Starp citu, no loģisko spriedumu viedokļa, vismaz dīvaini liekas t.s. homeopātiskie preparāti. Daudzkārtēji atšķaidot, būtībā ieņemamajā devā labi ja ir saglabājusies ārstnieciskās vielas kāda viena molekula! Taču šīs zāles palīdz! Neizskaidrojami, bet fakts.

Pastāv hipotēze, ka ārstniecisko efektu sniedz nevis šī molekula (kuras pat varbūt tur nemaz arī vairs nav), bet gan kāda par to speciāla informācija. Ar to varbūt var izskaidrot dažādus šķidrums (sevišķi ūdens) un priekšmetu “uzlādēšanas” efektu, kas nu ir nācis modē dažādu ekstrasesu praksē. (ķīmiskajā sastāvā gan “uzlādētajos ūdeņos” nekas neesot būtiski mainījies, pieņem, ka ir notikušas kādas pārmaiņas atomārajā struktūrā, „ko” mainot elementārdaļiņu parametros – viņu “intelektā” Pēdējā laika zinātniskie pētījumi ir apliecinājuši, ka ūdens tik tiešām ir ļoti informatīviertilpīga substance. Eksperimentāli pierādīts, ka uz ūdens molekulāro struktūru iespaidu atstāj arī tādi faktori kā mūzika un pat cilvēku domas !.

Piezemētāk, skeptiskāk un racionālāk domājošie uzskata, ka te iedarbojas pašiedvesma. Taču pašiedvesma (un vispār apziņa) arī pieder pie “smalkās pasaules”, par kuru mēs *ne vella* nezinām, tikai darinām visādas hipotēzes !

Sarkanā maģija saistās ar asinīm un rituālpurēšanu. Tai ir dziļas saknes, kas saglabājušās pat šobaltdien. Lai kaut vai pieminam kristietības rituālus, kad simboliski ēdam Kristus miesu un uzderam viņa asinis!

Burvestību realizācijai tiek skaitītas lūgšanas, mantras, it kā nesakarīgi buramvārdi un tiek pildītas visādas izdarības. No malas aukstasinīgi un kritiski noraugoties, liekas, ka tas viss ir “blēņas un murgi”! Bet, ja nu paraudzītos citā redzes leņķī ?

Kaut vai no teorētiskās un arī praktiskās pieredzes var secināt, ka t.s. mentālajā (domu) “plānā”, kas ir “smalkās pasaules” sastāvdaļa, starp visiem jēdzieniem pastāv kādas noteiktas saites un likumsakarības. Par to liecina kaut vai

matemātiskas dažādo nozaru paustās objektīvās un neapstrīdāmās likumības. Neziņošam un nesaprotošam cilvēkam visādas formulas un pat nepazīstamā valodā rakstīts teksts ir it kā bezjēdzīgs un neko neizsakošs. Bet varbūt tie buramvārdi un viss pārējais kopā ar “domu spēku un enerģiju” kalpo kā kādi kodi vai “atslēgas” informatīvo procesu ierosināšanai un vadīšanai ?

Uz cilvēka būtību varam paskatīties arī citā interpretācijā. Cilvēks sastāv no miljardiem miljardu stingri organizētu šūniņu, kas visas darbojas kādā noteiktā likumsakarībā. Katra šūniņa pati par sevi ir dzīva būtne, droši vien ar kādu atbilstoša līmeņa apziņu un savu biolauku. Tā ir specializējusies un izpilda kādus tai paredzētus specifiskus uzdevumus visa organisma funkcionēšanai. Cilvēka apziņa, varētu teikt, izpilda tādas kā Augstākās Varas (Dieva) funkcijas. Mēs katras atsevišķās mūsu organisma šūniņas pat eksistenci nemaz neapzināmies un arī šūniņai par „apziņu” ir tikai varbūt kāds mistisks un pat reliģiozs priekšstats. Tādā pushumoristiskā aspektā - ja nu es savā “dievišķajā vieglprātībā” iedzēru kaut ko “grādīgu”, tad mana kuņģa un zarnu trakta šūniņām tā laikam ir stihiska nelaime. Iespējams, ka tās to uzskata par „dieva sodu” par kādiem mistiskiem “iedzimtajiem grēkiem”!

Tādus pat prātojumus, ievērojot daudzkārt pieminēto filozofisko principu - “*Augšā viss tāpat kā apakšā un otrādi*”, varētu vispārināt. Varbūt cilvēks un pat visa cilvēce, kā arī Visuma objekti – planētas un zvaigznes – ir kāda liela superorganisma molekulas, atomi un elementārdaļiņas? Ar kādām savām specifiskām funkcijām un uzdevumiem.

Šajā modelī cilvēka būtība un sūtība ir noreducēta uz supersīku puteklīti. Taču, ne nenožīmīgu. Paņemsim analogiju, teiksim, ar datoru, kurā patlaban top šis teksts. (Es esmu tā Augstākā Vara, kas patlaban šo darbību iniciē.) Datora mikroshēmās ietilpst miljoniem kristāliņu, un, ja nu kāds no tiem “saniķojas”, datora darbība var “nojūgties”. Tāpat laikam ir ar to lielo “superorgānismu”

Prātojot par cilvēka sūtību, var izveidot modeli, kurā atsevišķam cilvēkam jau ir “cienījamāks” uzdevums un loma. Pasaules filozofiskajos uzskatos ir viedoklis par kādu vienotu Informatīvi Vadošu Lauku (IVL), kurā ir koncentrēta informācija par “visu ko” un kas realizē un vada visus Pasaules procesus. Šo IVL varētu uzskatīt par Dieva zinātniskāku modeli (atšķirībā no “vīriņa ar baltu bārdi”, “krustā sisto” vai kādā citā antropomorfiskā interpretācijā). Šajā IVL ietilpst arī katra cilvēka un arī katras būtnes energoinformatīvie lauki. Cilvēka sūtība tad ir ar savu darbību radīt kādu jaunu informāciju un ar to papildināt kopējo IVL. Tādējādi mēs katrs sevī nesam kādu kaut vai niecīgu „dievišķuma” sastāvdaļu. Tas jau skan daudz labāk !

Protams, atrodoties kādas sistēmas iekšienē un vēl piedevām zemākajos dimensionalitātes līmeņos, ir ļoti grūti un pat neiespējami daudz maz adekvāti spriest par sistēmu kopumā. Var tikai veidot kādas spekulatīvas hipotēzes un prātojumus. Raksta mērķis bija nevis sniegt kādas autoritatīvus, kategoriskus izskaidrojumus un apgalvojumus, bet gan rosināt domāt, tā piedaloties tajā dievišķajā informācijas veidošanas un papildināšanas procesā.

Cilvēces krīze ?

Vērojot ilgstošā laika posmā pasaulē un sabiedrībā norisošos procesus, dažkārt uzmācas paradoksāla doma: - *Vai tik cilvēks nav evolūcijas kļūda?* Nu pavērosim kā ļaudis iznieko savas planētas resursus, kā pieķēzī un sagandē apkārtējo vidi un kā bojā pats sevi !

Skeptiski un pesimistiski noskaņotie futurologi Cilvēces nākotni zīmē visai drūmās krāsās. Pie kam liela daļa vainas nākotnes negatīvajā redzējumā sakņojās Cilvēces nesaprātīgi egoistiskā rīcībā, sašķeltībā un tumsonībā. Cilvēce attiecībā pret tās mājuvietu Zemi „uzvedas” tā kā kāds kraupis, kas ir apsēdis skaistu ābolu... Vai arī kā kādi parazitiski mikrobi, kas savairojušies beigu beigās nobendē to dzīvo būtni, kurā ir ieperinājušies. Nu mikrobi taču ir nesaprātīga dzīvības forma atšķirībā no „homo sapiens” ! Tomēr izskatās, ka lielos mērogos Cilvēce diez cik prātīgāka par mikrobiem diemžēl nav.

Galvenās negācijas Cilvēces eksistencē ir pārapdzīvotības pieaugums, nespējot nodrošināt nepieciešamos materiālos resursus, vides totāla piesārņošana, minerālu un dabas materiālu noplicināšana, iznīcināšana un izniekošana, savstarpējā sašķeltība, individuāls vai grupu egoisms un agresivitāte, kas draud pat ar totālu Zemes vispārēju dabas katastrofu visaptverošā kodolkarā. Palasot Cilvēces vēsturi, rodas ļoti nospiedošs iespaids - visa Cilvēces darbība saistās ar nepārtrauktu savstarpēju agresivitāti, iekarošanu, apspiešanu un paverdzināšanu. Tā vien liekas, ka ļaužu vairums ir nevis cilvēki, bet gan „briesmonīgi lopi” ! Visas šīs savstarpējās pamatnegācijas ir saistītas ar Cilvēces diemžēl vēl joprojām zemo apziņas un garīguma līmeni, kā arī ar morālas degradācijas epidēmijām, kas palaikam plosās sabiedrībā. Tātad, pie labas gribas tās būtu labojamas un novēršamas. (Nez kāpēc Dievs tas Kungs savus bērnus atstāj savvajā un ļauj tiem nesaprātīgi blēņoties !?)

Var jau paironizēt, kā Cilvēcē, tāpat kā pārējā dzīvajā it sevišķi dzīvnieku pasaulē, iedarbojas populāciju regulējoši un ierobežojoši procesi. Uzrodas visāda noslēpumainas slimības un epidēmijas. Tiek sarīkoti kari un savstarpēji slaktiņi. Mūsu planētai, kā jebkurai sarežģītāi sistēmai arī laikam piemīt kāda apziņa. Tad nu Zemei cilvēku parazitiskās izrīcības laikam sāk apriebties un tad nu Zeme laiž darbā taifūnus, zemestrīces, vulkānu izvirdumus, cunami un citādas stihijas. Arī cilvēks, ja to ir apsēdušas utis vai kašķis, ko mēģina darīt, vismaz pakasīties, vai kārtīgi nomazgāties. Varbūt Zeme arī saņemsies un no tiem „cilvēciskajiem” parazitātiem beidzot ņems un atbrīvosies ?...

Diemžēl, pavērojot procesus pat tajā „attīstītākajā un kulturālākajā” rietumnieciski orientētās sabiedrības daļā, pārņem sajūta, ka pasaule atrodas kolektīvā neprāta varā un ka tā ir pazaudējusi būtiskus orientierus un pakļāvusies ētiskai un morālai degradācijai, kas izpaužas kā :

- nožēlojamas, vulgāras un bezkaunīgas TV pārraides pulcē rekordlielas sajūsminātu ļautiņu auditorijas;
- ļautiņu neveselīga ziņkāre sasniedz augstāko pakāpi;
- cilvēkam liek domāt, ka dzīves jēga ir bagātībā un slavā, - pēc iespējas, ātri un bez lielas piepūles sasniedzamā;
- plaukst politiskā, ideoloģiskā un reliģiozā demagoģija un liekulība, kā arī neapvaldīts naudas pielūgsmes kults;
- aizvien izteiktāks parazitisms attiecībā pret sabiedrību, saviem tuvākajiem un apkārtējo vidi;
- demagoģiskajā tā saucamo „labējo” kapitālistisko darboņu ideoloģijā par „cienījamu un godājamu” tiek propagandēta „šeftēšanās”, kad „veikli zēni” izmanto godīgo darbarūķu darba augļus un tos nekaunīgi ekspluatē;
- vardarbības un visādu izvīrtību propagandēšana it visās jomās un mūsu ikdienas dzīvē, tā tiek cildināta televīzijas kanālos, visādos „šovos” un kino;
- masu mēdiji uzskata par savu pienākumu uzsvērt visu tumšāko, kas vien ir cilvēka dabā;

- par „zvaigznēm” vai māksliniekiem dēvētas personas, kuru galvenā vērtība ir tikai tas, ka viņi šobrīd ir modē vai patīk pseidoelītei;
- karojošais feminisms, kas savās ekstrēmiskākās izpausmēs aicina uz „dzimumu karu” vai pat vīriešu dzimuma „kā tāda” iznīcināšanu;
- dažādu seksuālu perversitāšu propaganda, tās pasniedzot kā „kultūras un demokrātijas” kalngalus;
- jaunības kults un vecāko ļaužu noniecināšana un diskriminācija kļūst postoša;
- jaukti jēdzieni „humors” un „apsmiešana”;
- valdošais ķermeņa kults nonivelē un noniecina cilvēka personību un garīgumu;
- rupjības augstu vērtētas, bet kultūra - šaustīta,
- bezkaunīga augstprātība pielīdzināta tikumiem;
- iepotēdami amerikāņu tautai un ar tās starpniecību arī visiem „baltajiem” patiku uz džungļu mūziku un dejām, nēģeri ir devuši milzīgu triecienu amerikāņu un eiropiešu kultūrai, un diez vai ir iespējams pārvērtēt šo atmaksu par pārciesto verdzību un vēl joprojām ciestajiem pazemojumiem;
- un tā šo sarakstu varētu turpināt, sadzīvē to visu dēvējot par „amerikānisko dzīvesveidu” un „europeiskām vērtībām”, kas it kā esot Cilvēces kultūras kalngals, uz kuriem mums, tumsoņiem tādiem, lielā sajūsmā vajadzētu tiekties...

Finansiālā, ekonomiskā un sociālā krīze, kurā aizvien dziļāk ieslīgst valdošā sabiedriskā kapitālistiskā „brīvā tirgus” paradigma, nebūt nav tik neatkarīga no tā, ko pirmīt uzskatījām, - būtu maldinoši to skaidrot tikai ar kļūmi izkropļotajā finanšu un banku privātpašnieciskajā sistēmā. Tās cēlonis meklējams arī kopējā sabiedrības nekārtībā, konkrētāk - valstīs, kuras tiek uzskatītas un sauktas par „attīstītām”. Ar melīgas reklāmas, demagoģijas un daudzveidīgu kredītu palīdzību cilvēki mudināti patērēt vairāk un vairāk - par katru cenu! Un veidot dzīves ideālu, balstītu uz jēdzienu **iegūt**, zaudējot izpratni par **būt**! Līdzīgā veidā no naudas, arī virtuālās, ir radīts nevaldāms patērēšanas pamats un kults.. Naudai būtu jākalpo par apmaiņas līdzekli, kas ļautu katram ērti saņemt materiālā nozīmē nepieciešamo cilvēka cienīgai dzīvei, bet tā kļuvusi par pašmērķi bez jebkādas saistības ar ētiku. Neapšaubāmi, naudai vēl nekad iepriekš nav bijis tik izteikts „kritiena” faktors, izpaužoties kā morāla sabrukuma nesējs un sociālas nevienlīdzības avots. Šim jaunajam tik vecajam elkam ir neskaitāmi pielūdzēji alkātības un mantkārības pasaulē.

Svarīgi saprast kāpēc pasaule ir nonākusi šādā situācijā. Domājams, ka tas notiek tāpēc, ka mēs pakāpeniski grimstam vulgāri egoistiskā materiālismā un individuālismā. Šodien lielais vairākums cilvēku uzvedas tā, it kā to dzīves mērķis būtu maksimāla materiālo labumu un juteklisko baudu gūšana, kas brīžiem nonāk līdz galējībām. Tā rīkojoties tiek veicinātas cilvēka dabas pašas egoistiskās īpašības, tādas kā vēlme iegūt, valdīt, izlikties un tā tālāk. Tas veicina individuālismu un tā neizbēgamās sekas - atsvešinātību.

Interneta laikmetā cilvēki komunicē caur ekrānu viņu priekšā un neatrod laiku aprunāties citam ar citu personiskā kontaktā. Rezultātā - ir maz tiešām laimīgu cilvēku, daudzi ieslīguši stresa, trauksmes un depresijas stāvoklī, īsi sakot, ir nelaimīgi. Sabiedrības attīstības līmenis mērāms ne ar tās panākumiem modernas tehnikas izmantošanā vai zinātnisko atklājumu daudzumā, bet ar visu tās locekļu reālo labklājību. Un arī prieku, kādu tie jūt no esības kopā.

Mūsdienu sabiedrībā esam kļuvuši pārāk atkarīgi no informātikas un iekārtām, kas aizstāj cilvēkus tur, kur tam nav nedz nepieciešamības, nedz labuma. Rezultātā sabiedrība ir dehumanizējusies un no tās izveidota telpa izdzīvošanai, kurā cerība atkāpusies un atdevusi vietu bezizejai.

Kā gan var akceptēt to, ka 21. gadsimta sākumā miljoniem vīriešu, sieviešu un bērnu mirst no bada un dzeramā ūdens trūkuma, ka viņiem nav normāla mājokļa un jādzīvo nabadzībā, ka nav iespēju saņemt medicīnisko palīdzību, jāstrādā necilvēcīgos apstākļos, ka viņi neprot ne lasīt, ne rakstīt? Ir jāpārtrauc jaukt jēdzienus *dzīvot* un *izdzīvot*! *Vēl bēdīgāk un nožēlojamāk tas ir zinot, ka kopumā Cilvēces rīcībā ir vajadzīgās zināšanas un tehniskie līdzekļi, kas ļautu minētās problēmas atrisināt.* Pastāv tikai gribas jautājums.

Mēs nevaram izvairīties no fakta, ka mūsu bioloģiskās sugas dzīvība diemžēl *karājas mata galā*. Pie cilvēces jostas neatraisāmā mezglā piesieta bumba ar laika degli. Uzmācas jautājums: - Vai var padarīt nekaitīgu šo bumbu? Runa nav par atbrūņošanās konferencēm un aicinājumiem būt jaukiem un saprātīgiem.

Labās ieceres visbiežāk krīt nelabvēlīgā augsnē tādēļ, ka cilvēks varbūt patiešām ir jauka būtne, taču nekādā gadījumā saprātīga, un liekas, ka cilvēks vispār netaisās kļūt saprātīgs. Gluži otrādi, viss liecina, ka pēdējos vētrainajos *homo sapiens* evolūcijas posmos kaut kur kaut kas ir sabojājies, ka mūsu dabas mehānismā pieļauti defekti, sīka konstruktora kļūda, par kuru mēs maksājam ar paranoīdām tendencēm vēsturē. Ne visai glaimojoša, taču ticama hipotēze. Evolūcija ir izdarījusi milzum daudz kļūdu, uz katru esošo sugu iznāk simtiem izmirušo; fosilo dzīvnieku saraksts ir atkritumu grozs, kurā Augstākais Konstruktors izmet sevi neattaisnojušos variantus. It nemaz nav izslēgts, ka arī *homo sapiens* ir sīkas konstruēšanas neprecizitātes, visdrīzāk nervu sistēmas organizācijas kļūdas upuris, tādas kļūdas, kas iepotē cilvēkā tieksmi uz maniākālām idejām un mudina viņu uz pašnīcināšanos.

Cilvēks visu laiku ir Dabu pakļāvis sev, savām vajadzībām. Mums pat šķiet, ka šajā jomā ir gūti izcili panākumi un ar katru gadu tie vairojas un kļūst aizvien varenāki. Tomēr līdz ar šiem panākumiem pieaug arī cilvēku atkarība no Dabas, no tās izmantošanas iespējām un tās resursiem. Ja nu pēkšņi no kādiem *prograsa* sarūpētajiem labumiem nāktos atteikties, civilizācija sagrūtu un mēs atkrustu atpakaļ akmens laikmetā.

Tāda nu reiz ir dzīves dialektika:- mūsu panākumi vienlaikus ir arī mūsu zaudējumi un vājās vietas. Tā tas ir bijis līdz šim un acīmredzot būs arī turpmāk. Tomēr šai pretrunai mūs nevajadzētu mulsināt. To apjēdzot, sāk veidoties jauna zinātne, kuru varētu nosaukt par *Cilvēku ekoloģiju*. Tās pamatuzdevums būtu noskaidrot cilvēku uzvedības un rīcības noteikumus plašā diapazonā, it īpaši ierobežojumus un aizliegumus, kādi nepieciešami civilizācijas un Dabas tālākas harmoniskas attīstības nodrošināšanai. Cilvēka attieksme pret Dabu ir jāpārorientē no tuvredzīgi alkatīga egoisma uz *garīgu intelektuālismu*, un beidzot jāsaprot, ka *dzīve* ir vienotās matērijas pašorganizācijas fragments, kurā cilvēku ekoloģija ietilpst kā Dabas attīstības stratēģijas dabisks posms.

Lielākā nelaime ir tā, ka tehnosfēra cilvēkus pakļauj sev, saviem grūti izprotamajiem necilvēciskajiem mērķiem. Pamācošu un dīvaini baigu ainu varam vērot, kad risinās diskusijas par kāda kārtēja jauna un *grandioza* tehniska projekta realizācijas nepieciešamību, - inteligenti pēc izskata, gudri un domājoši progresīvi attīstošās tehnikas pārstāvji, tehnokrāti, veikli operēdami ar megavatiem, tonnām, kubikmetriem un, protams, šā brīža ekonomisko izdevīgumu, kas vērtējams miljonos dolāru, ar entuziasmu sankcionē mežu iznīcināšanu, upju, jūru un okeānu piesārņošanu.

Tā nu mūsu civilizācija ar pašas dedzīgo un ne visai tālredzīgo rīcību savu eksistenci ir novedusi līdz kritiskam stāvoklim. Ko gan tā varētu sagaidīt nākotnē? Lielā mērā to noteiks cilvēces turpmākā saimnieciskā darbība. Vides aizsardzībai vajadzētu kļūt par pirmās kārtas problēmu.

Daudzi domātāji uzskata, ka mūsu civilizācija jau ir sasniegusi savu kulmināciju, tikai nabaga Zemes iedzīvotāji vēl arvien neapjauš ļoti iespējamo varbūtību, ka šī ir pēdējā civilizācija, otras vairs nebūs - ne labākas, ne sliktākas, būs tikai viens kopējs kaps baltajiem, melnajiem, dzeltenajiem un sarkanādajiem...

Cilvēks ir vieglprātīgi pazaudējis savas spējas paredzēt un iecerēt. Viņš beigs ar to, ka iznīcinās zemi. Ķīmikālijas, kas tiek izsmidzinātas laukos, mežos un dārzos, nogulsņējas augsnē, ieplūst dzīvajos organismos, tiek nodotas tālāk pa saindēšanās un nāves ķēdi. Cilvēks diez vai atzīs tos *velnus*, kurus pats radījis...

Dažādu negatīvo faktoru kompleksais iespaids uz cilvēkiem kā bioloģisku veidu kļūst izjūtams aizvien vairāk un spēcīgāk. Tāpēc visai pamatotas ir skeptiskas nākotnes prognozes. Jau patlaban rodas iespaids, ka viss notiek saskaņā ar pesimistisko scenāriju. Tā būtību sabiedriskā doma gan tā īsti vēl neaptver - visas negatīvās parādības tiek traktētas kā *traģiskas sagādīšanās* un netiek savstarpēji saistītas cēloņsakarīgā sistēmā.

Visas esošās un pagaidām vēl tikai paredzamās pretrunas aizvien vairāk saasināsies, veidojot grūti risināmas un pat neatrisināmas problēmas - smagas saslimšanas, briesmīgas epidēmijas, stihiskas nelaimes, katastrofas un sociālas kataklizmas. Tas viss kopumā cilvēkus padarīs vēl nevarīgākus un vēl vairāk atkarīgus no apstākļiem. Rezultātā, neraugoties uz visai iespaidīgo zinātnes un tehnikas progresu, cilvēces populācija sāks iznīkt (visam taču agri vai vēlu pienāk likumsakarīgas beigas...) Pesimistiski noskaņotie speciālisti uzskata, ka cilvēce kā bioloģisks veids, līdzšinējiem procesiem turpinoties, varot iznīkt dažu turpmāko gadsimtu laikā, pat neņemot vērā varbūtību, ka tā varētu iet bojā dažās minūtēs globāla atomkara liesmās.

Tehniskā progresa iespaids uz Cilvēces eksistences iespējām ir divējāds. No vienas puses, tehnosfēra veicina cilvēka kā bioloģiskas būtnes iznīkšanu, no otras puses, tā rada apstākļus viņā dzīves atvieglošanai un komfortam. Komforta pieaugumam ir pretrunīgs raksturs. Tas mazina cilvēku bioloģisko izturību, jo pietrūkst fiziskās slodzes, kā arī jutekļu treniņa. Rezultātā cilvēku attīstība ir vienpusīga, daudzas viņam piemītošās fiziskās kvalitātes sāk vājināties un pat atrofēties. Cilvēks ir pieradis dzīvot mākslīgi radītā vidē, bez kuras fiziskās un funkcionālās eksistences viņš vairs nav spējīgs pat izdzīvot. Cilvēks kā bioloģiska būtne ir kļuvis pilnīgi atkarīgs no mākslīgi veidotas vides un tās radītā komforta.

Cilvēces krīzi, protamas, rada ne tikai viens vienīgs iemesls, resp., vides sagandēšanas. Savu "ieguldījumu" dod arī ar sabiedriskajām attiecībām saistītie faktori - narkomānija, negodīgums, korupcija, noziedzība, sociālās pretrīkstības, fanātiski reliģiozie, nacionālie un rasu aizspriedumi un ar visu to saistītais fiziskais un morālais terorisms.

Palūkosimies uz krīzes problēmām arī no cita redzes viedokļa! Agrāk cilvēks dzīvoja cerībā un pašāvībā uz labo un viszēlīgo Dievu, kas visur izlīdzēs un palīdzēs, - vajag tikai ticēt un lūgties! Tagad liela daļa cilvēku dzīvo bez šīs ticības un pašāvības, taču tomēr no dzīves pieprasa un gaida pilnīgas savas drošības garantijas.

Dažādās reliģijas gadsimtiem ilgi attēlojušas Dievu kā Pārcilvēku, kurš valda debesīs un nosaka mūsu likteni, arī nāves laiku. Šādi reliģiju priekšstati mudina ticīgos pildīt Viņa gribu un meklēt glābiņu attiecīgajā mācībā. Tomēr, kā rāda pieredze, šādas ticības izpausmes cilvēku nedara nedz labāku, nedz laimīgāku. Varbūt tāpēc daudzi ticīgie attālinās no reliģijas un kļūst pat par ateistiem. Bet vai tad viņi ir apmierināti?

Ir pienācis laiks pāriet no reliģiozitātes pie garīguma, no ticības Dievam pie dievišķo likumu izprašanas. Tas ir - dabas likumu, vispārējo likumu un garīgo likumu izprašanas! Te nav runa par valsts pārvēršanu teokrātijā vai tās institūciju piemērošanu reliģiozām dzīvesveidam. Šajā jautājumā sabiedrībai jābūt garantētai politikas un reliģijas savstarpējai neatkarībai. Ar Cilvēka vēlēšanos uzlabot savu dzīvi vien materiālā aspektā nepietiek. Mēs dzīvojam uz šīs Zemes tādēļ, lai apmierinātu garīgās vajadzības, kuras agrī vai vēlū noved pie dzīves jēgas meklējumiem. No misticisma redzes viedokļa mūsu šeit atrašanās pamatmērķis ir savas dievišķās dabas atskārsmē un pastāvīga tās izpaušana spriedumos un uzvedībā.

Mēs atrodamies uz Zemes ne tādēļ, lai ciestu. Pat, ja tas ir kāda hipotētiska „pirmatnējā grēka” dēļ. Te esam tādēļ, lai iepazītu laimi un pakāpeniski paceltos arvien augstākā apziņas stāvoklī. Un, ja pasaule jūtas slikti, Dievs šeit nav vainojams, tāpat kā velns, kurš principā nemaz neeksistē. Vainojami paši cilvēki, no kuriem vairums rīkojas sava „ego” negatīvāko pamudinājumu vadīti, atbalstot egoismu, skaudību, neiecietību, vardarbību, parazītismu utt. Lai darītu pasauli labāku, viņiem ir jāiemācās pārvarēt pašiem sevi, jāiemācās būt augstsirdīgiem, nesavtīgiem, iecietīgiem, nevardarbīgiem.

Dialektiski pieļaujot arī kādu optimisma stariņu, atliek cerēt, ka mūsdienu *cilvēces drupās* sāks veidoties jauna sabiedriskā formācija (dominante) vai pat jauns bioloģisks formējums, kas uz pasaules skatuves nomainīs līdzšinējo cilvēku. Šo hipotētisko formējumu varētu nosaukt par *supercilvēku*. Ezoteriķi runā par hipotētisko sesto rasī, kas it kā nomainīšot degradējušos patlabanējo cilvēci...

Apzinoties, ka dzīvojam pasaulē, kas ir pilna ar briesmu un neveiksmju cēloņiem, stipram un drosmīgam cilvēkam vajadzētu sevi aktivizēt un noskaņot uz pozitīvu, enerģisku rīcību!

Lai gan ļoti gribas uzticēties tēzei - "*Nākotnes atslēga meklējama Humānismā!*", tomēr nākas rēķināties ar veselū virkni biedējošu tendenču.

Būt humānistam nozīmē ne tikai strādāt visu cilvēku labā - tas nozīmē arī rūpēties par apkārtējo vidi, kurā dzīvojam un kurai jāpateicas par doto iespēju dzīvot. Mēs taču sākam palēnām apjēgt, ka mūsu planēta var kļūt dzīvošanai nederīga, ja mēs turpināsim tikpat barbariski izrīkoties un tai kaitēt. Arī šajā ziņā Cilvēce ir apveltīta ar zināšanām un nepieciešamajām tehnoloģijām, lai dotos pareizajā virzienā. Tomēr - mums trūkst labās gribas kā individuālajā, tā arī kolektīvā līmenī. No nākamo paaudžu viedokļa, mums nebūs attaisnojuma par to, ko neesam pratuši vai varējuši izdarīt. Tāpat kā nav attaisnojuma mūsu iepriekšējām paaudzēm par tiem barbarismiem, kas egoistiskā tuvredzībā ir nodarīts pāri apkārtējai videi, citām tautām un etnosiem. (Kā tika iznīcināti un paverdzināti Amerikas kontinenta pirmiedzīvotāji un to kultūra! Un tas notika Dieva vārdā aiz eiropiešu konkislatoru alkatības un barbarisma!).

Cilvēces likteni neuzspiež no ārienes. Visdrīzāk tas ir pašu cilvēku ideju un rīcības rezultāts, lai gan ārēji spēki to var ierobežot vai grozīt. Mūsu ieskats par savu likteni mainās līdz ar pārmaiņām mūsu domāšanas veidā un ideoloģijas struktūrā. Bioloģisko un arī sociālo sistēmu attīstībā galvenā virzība uz priekšu notiek, pilnveidojot valdošos (dominantes) tipus. Visvienkāršākais dominantes rindas piemērs: abinieki – rāpuļi - zīdītāji - cilvēks. Katrs jaunais dominantes tips ir sava priekšteča uzlabots variants, kas tālāk attīstās un pilnveidojas savā īpašā veidā. Beigu beigās tomēr šāda pilnveidojumu rinda sasniedz savu augstāko pakāpi. Turpmākais progress var notikt tikai ar pavisam citu tipu, kas lēni attīstās un, sasniedzot dominanti, pārkāpj zināmu kritisku sliekšni.

Tāda pati aina ir vērojama arī cilvēka kultūras, garīgajā un sabiedriskajā attīstībā - šeit jaunas dominantes loma ir uzlabotai domāšanas un ticības organizācijai kopā ar sociālajām un ekonomiskajām virsbūvēm.

Vētrainais kritiskais posms, kad rodas jaunas dominantes tips, ir nozīmīgs arī ar to, ka vecajā tipā veidojas zināmas tendences, kas noved pie sevis ierobežošanas vai pat pašiznīcināšanās. Šīs tendences izpaužas galvenokārt ideoloģiskajā un sociālajā jomā un beigu beigās saārda visu veco dominantes sistēmu.

Tagad jau kļuvis redzams, ka zināmos cilvēces attīstības posmos pastāv šādas pašiznīcināšanās tendences. Pirmā no tām - zemeslodes iedzīvotāju skaita straujais pieaugums. Tri aritmētiski aprēķini rāda - ja tas arī turpmāk pieaugs tādā pašā tempā, katastrofa būs neizbēgama.

Pasaules procesu analīze rāda, ka dabzinātņu un tehnikas produkti tagad "vairojas" apmēram četras reizes straujāk nekā cilvēki. Ja tas tā turpināsies, pavisam drīz cilvēka intelektuālo pasauli būs aprakusi zinātnisko ideju un darbu lavīna. Neviens cilvēks tad nespēs *aiz kokiem saredzēt mežu*. Zinātne specializējas pārāk šauri un kļūst sabiedrībai aizvien mazāk saprotama. Tā zaudē līdzsvaru. Jau tagad iezīmējas tendence pārmērīgi lielu daļu cilvēkresursu, līdzekļu un enerģijas piešķirt fizikai, ķīmijai un tehnikai, atstājot novārtā bioloģiju, socioloģiju utt. Tikpat lieli izdevumi tiek paredzēti kosmosa pētījumiem un bruņošanās vajadzībām.

Mūsdienu priekšstats par ekonomikas progresējošas attīstības nepieciešamību savā būtībā ir pašiznīcinošs, tas noved pie avantūristiskas konkurences cīņas starp atsevišķām valstīm. Attiecībā uz ekonomisko sistēmu, kura balstās *tikai uz peļņu*, var pilnīgi noteikti sacīt, ka šai sistēmai ir tieksme uz materiālo labumu pārprodukciju un īpaši uz bezjēdzīgu un izšķērdīgu patērēšanu - patērētāju nemiīgi kūda uz to, lai viņš pirktu iespējami vairāk lietu, kuras viņam dažkārt nemaz nav vajadzīgas. Tam visam ir viens vienīgs mērķis - stimulēt ražošanu, kas dod peļņu. *Štrunts par bitēm, ka tik medus!* Tāda nu ir kapitālisma un „brīvā tirgus” ideoloģijas būtība!...

Pavērojiet moderno tehnoloģiju radīto rūpniecības produkciju, kaut vai no korpēm sākot un ar krāsaino televizoru beidzot! Jau konstrukcijā tiek ielikta pamatdoma - lai ražojuma ekspluatācijas laiks nebūtu "pārlietu ilgs" un lai tas praktiski nebūtu remontējams. To pieprasa peļņas intereses. Tas nekas, ka mantu nāksies izmest lūžņos un, vieglprātīgi tērējot Zemes resursus, tiek apzagtas nākamās paaudzes! Pēc mums kaut ūdens plūdī!...

Drausmīgais bezdibenis starp augsti attīstītu un mazattīstītu nāciju dzīves līmeņiem aizvien padziļinās, bet tajā pašā laikā *cerību revolūcija* nabadzīgajās zemēs aizvien vairāk pieņemas spēkā. Ja abas šīs parādības arī turpmāk nekontrolēti attīstīsies, tas katrā ziņā novedīs pie vēl lielākas nabadzības un vardarbības pastiprināšanās.

Cita satraucoša tendence izpaužas vienmuļībā, patērniecības vienpusībā un ideoloģiskajā konformismā. Pasauli pārpludina mehanizētās masveida ražošanas izstrādājumi, domas brīvību arvien vairāk noslāpē konformisms, bet dzīves vienmuļība izraisa cilvēkos agresīvu noskaņojumu. No visām pusēm mēs dzirdam arī to, ka tradicionālo morālo vērtību cena krītas. Arvien vairāk cilvēku zaudē savu pašvērtības sajūtu un apziņu, ka viņiem Pasaulē ir kāda lietderīga loma. Arī pati Pasaule viņiem šķiet arvien bezjēdzīgāka. Mūsu bieži jo bieži cildinātā bagātā sabiedrība pārvēršas par sabiedrību ar netikumu nastu plecos.

Varētu vēl ilgi turpināt tādā pašā garā, taču jau šie piemēri vien ļauj izdarīt noteiktu secinājumu - cilvēces attīstības virziens nevis kļūst pilnīgi skaidrs, bet gan bieži mainās un uzduras visādiem šķēršļiem. Cilvēces liktenis tiek sagandēts, un mūsu priekšstats par to cieš krahu.

Protams, daudzas no šīm pašiznīcināšanās tendencēm izraisa arī pretpasākumus, un turpmāk acīmredzot tiks pieliktas vēl lielākas pūles, lai samazinātu iedzīvotāju skaita pieaugumu, saglabātu dzīvniekus, augus un dabas skaistumu, mazinātu atomkara risku, likvidētu bezdibeni starp nabadzīgajiem un bagātajiem, starp mākslu un zinātņi, parūpētos par spilgtāku cilvēka pašizteiksmes formu, padarītu dzīvi pilsētās ciešamāku, bet konkurenci aizstātu ar sadarbību.

Taču ar to vien nepietiek. Mums jācenšas atrisināt problēmu kopumā - piešķirt savam liktenim vienotu formu. Šai nolūkā mums precīzāk jāapzinās mūsu jaunais

stāvoklis un mūsu loma Pasaulē, kā arī jārada jauna domāšanas un ticības dominantes sistēma, kas varētu stimulēt mūsu meklējumus un virzīt mūs uz priekšu.

Mums jāpadomā par to, lai varētu apmierināt aizvien lielāka cilvēku skaita cerības, sasniegt mērķus, kuri liekas saprātīgi aizvien lielākai sabiedrības daļai. Tā vietā, lai tiektos pēc sabiedrības, kurā valda materiālā labklājība, mums jānosprauž plāni, kā radīt tādu sabiedrību, kurā *piepildās cerības*.

Galvenais priekšnoteikums saprātīgas politikas realizēšanai uz mūsu planētas, protams, ir šāds - ierobežot iedzīvotāju skaita pieaugumu un, ja vajadzīgs, vispār to apturēt. Ja šis jautājums tiks atstāts stihiskā pašplūsmā, iedzīvotāju skaits, protams, pārstās pieaugt, pat samazināsies, taču uz ļaužu ciešanu, tragēdiju un asinsizliešanas rēķina... (Ķīnas valstiskā politika dzimstības ierobežošanā galarezultātā, raugoties lielos mērogos, nemaz tik *necilvēciska* nav...)

Līdzsvara trūkums zinātnē un tajā pastāvīgi progresējošā pārmērīgā specializācija ir jānovērš, sapulcinot kopā zinātnieku grupas no dažādām zinātnes nozarēm un izvirzot tām uzdevumu - atrisināt cilvēces aktuālās problēmas.

No jauna jāpārdomā audzināšanas un izglītības jautājumi, lai veicinātu jauniešu vispusīgāku attīstību un radītu viņos priekšstatu par indivīda, kā arī par vienas vai otras sociālās grupas patieso nozīmi.

Pieaugot automatizācijas pakāpei, mums nevajadzētu kā apburtiem vērot brīvā laika palielināšanos; zinātniekiem, ekonomistiem, filozofiem, sociologiem, pedagogiem aizvien no jauna jāpārdomā viss problēmu komplekss, kas rodas šajā sakarā. Materiālas pārticības apstākļos, bet dīkdienīgā bezdarbībā nododoties baudām un slinkošanai, mēs *garantēti* nodrošināsim cilvēces deģenerēšanos...

Tādā veidā un vēl daudzos citos veidos jaunajai garīgajai un sabiedriskajai sistēmai vajadzētu kļūt par dominanti.

Angļu profesors Džūljens Hakslijs arī mēģina izvirzīt galvenās problēmas, kas jārisina cilvēkiem, un nospraust to atrisināšanas ceļus atbilstoši paša izstrādātajai sistēmai, kuru viņš nosaucis par *evolucionāro humānismu* un kuras pamatā ir četras galvenās idejas :

1. Jāapzinās, ka cilvēks ir atbildīgs par savu nākotni, kā arī par savas planētas attīstību un ka šo atbildību viņš nevar uzvelt ne Dievam, ne Liktenim, ne arī kam citam - tā jāuzņemas vienīgi viņam pašam.

2. Jāapzinās fakts, ka cilvēks ir tikai viens no dzīvības paveidiem, viena vienība, kas eksistē uz Zemes, un tādēļ cilvēce nedrīkst kļūt par tādu konkurējošu vai pat savstarpēji naidīgu *pseudopaveidu* kopumu, kuru mēs dēvējam par nācijām, reliģiskajām grupām vai valstu apvienībām un kurām ir dažāda ideoloģija. Šis fakts cilvēkam ir jāatzīst.

3. Materiālās labklājības ideja ir jāaizstāj ar *Cilvēces cerību* piepildīšanās ideju.

4. Jātiecas paaugstināt dzīves un visas apkārtējās vides kvalitāti, bet nepalielināt kvantitāti - cilvēku grupu, naudas, ražošanas produktu un materiālo labumu daudzumu.

Jaunās dominantes sistēma var un tai vajag veidoties uz šo četru ideju bāzes, un tām jānosaka sistēmas robežas. Ar šo ideju palīdzību ir cerības pārvarēt mūsu nošķirtību, saliedēties vienā aktīvā veselumā un veidot Cilvēces likteni uz stabila un kapitāla pamata.

Vēl viena draudoša un destruktīva problēma ir intelektuālā noslāņošanās. Tā ir vēl viena cilvēces evolūcijas sakarā būtiska problēma. No bioloģiskā viedokļa

raugoties, pārskatāmajā civilizācijas attīstības gaitā svarīgākie cilvēka *parametri*, kas varētu iespaidot viņa intelektu, praktiski nav mainījušies.

Viduslaiku filozofs Makjavelli, kurš guvis ievēriību ar trāpīgiem ciniskiem spriedumiem, cilvēkus atkarībā no viņu prāta spējām iedalīja trijās kategorijās: - pirmie visu saprot paši; otrie spēj novērtēt to, ko saprot citi; trešie nesaprot neko - ne paši, ne ar citu palīdzību.

Kas attiecas uz ģeniālu cilvēku smadzeņu fiziskajiem, ķīmiskajiem un fizioloģiskajiem *rādītājiem*, nekādas vērtības nemamas atšķirības tā arī nav izdevies atrast. Tas pats attiecas arī uz dažādām rasēm un tautām. (Būtiskas atšķirības, iespējams, nevar atrast tādēļ, ka būs vien taisnība hipotēzei par to, ka informatīvie procesi noris nevis tieši bioloģiskajās struktūrās, bet gan ar tām saistīto informatīvo lauku struktūrās, kas atrodas augstākajās dimensijās.)

Tomēr, kā rāda cilvēces pieredze, vienas rases, vienas tautas un pat vienas ģimenes ietvaros indivīdu intelektuālās īpašības un spējas ir atšķirīgas - turklāt pat ļoti ievērojami atšķirīgas. Intelektuālās attīstības pakāpe, domājams, ir atkarīga no diviem galvenajiem faktoriem - ģenētiskās ievirzes un bērnības, kā arī jaunības posmā iegūtās un sintezētās informācijas kopuma. To, ka tieši bērnībā un jaunībā tiek likti pamati cilvēka intelektuālajai attīstībai, ļaudis ir ievērojuši jau sen. Ja agrīnās bērnības gados cilvēkbērns nav bijis kontaktā ar citiem cilvēkiem, tad, kā pierāda dažādo *maugļu* pieredze, intelektuālajā ziņā viņš jau ir neglābjami atpalicis.

Abstraktās zinības cilvēks visvieglāk apgūst jaunībā, bet valodas vispār vajadzētu mācīties jau bērnībā. Kā zināms, vairumam ļaužu mūža otrajā pusē jaunu valodu apgūt nākas ar lielām grūtībām. No tā izriet morāle - mācīties, intensīvi *kustināt smadzenes* vajag jaunībā. Ja jaunības gados tās nebūs "iekustinātas", tad visai maz cerību, ka brieduma gados (nemaz jau nerunājot par mūža nogali) radīsies domātprasme un domātprieks.

Jau runājām, ka, civilizācijai progresējot, cilvēki ir piemērojušies mākslīgi radītai tehnogēnai videi, bez kuras vispār vairs nav spējīgi eksistēt. (Tā taču ir burtiski katastrofa, ja lielpilsētā uz kādu brīdi tiek atslēgta elektroenerģija!) Līdz ar to veidojas un progresē dažādas pretrunas, kas *bojā nervus* un rada stresus, kas arī ir spēcīgi mutagēni.

Starp citu, stresa mutagēns ir atbildīgs par t.s. sirds išēmiskās slimības (ko dēvē arī par *infarktu*) progresējošo izplatību. Tā, piemēram, 20. g.s. otrajā pusē šā iemesla dēļ mirstība t.s. attīstītajās valstīs ir pieaugusi vairāk nekā četras reizes. Šā mutagēna iedarbība rod arī citas izpausmes. Piemēram, visai *labklājīgajā* Zviedrijā katrs trešais pieaugušais cieš no *savārguma*, noguruma, miega traucējumiem, satraukuma, atsvešināšanās u.tml. - tās visas būtībā ir stresa sekas. Šīs kaites tiek nodotas arī jaunajai paaudzei - tajā pašā Zviedrijā katram trešajam bērnam līdz četrus gadus vecumam jau izpaužoties kāda *nervu kaites* - nakts murgi, urīna nesaturēšana, pārliela agresivitāte.

Civilizācijas citadelē ASV, pēc speciālas, valsts prezidenta izveidotas komisijas datiem, 15 procenti iedzīvotāju cieš no psihiskas dabas traucējumiem, 25 procenti - no depresijas, satraukuma, emocionāla diskomforta.

Alkoholisma un vispār vieglās un smagās narkomānijas iespaidā dzimst aizvien vairāk debilus un garīgi nepilnvērtīgus bērnus. Varbūt var autoru apvainot mizantropiskās tendencēs, tomēr nedrīkst neievērot, ka narkomānija, arī tās it kā vieglākā forma, alkoholisms un arī smēķēšana kā narkomānijas sākumposms, neizbēgami un neatgriezeniski noved pie indivīda personības degradācijas. Tādēļ nelabojamus narkomānus Cilvēces nākotnes interesēs vajadzētu sterilizēt, tādējādi nepieļaujot tās genofonda turpmāko piesārņošanu.

Protams, sakarā ar šādiem priekšlikumiem noteikti izskanēs sašutuma pilni nosodījumi, tiks apelēts pie cilvēktiesībām, demokrātijas un tamlīdzīgām augstām matērijām. Dīvaini gan. Risinot politiska vai reliģiska rakstura pretrunas, cilvēki tik bieži ķeras pie ieročiem un nogalina miljoniem nevainīgu un droši vien arī intelektuāli vērtīgu cilvēku, taču nepieļaut nākamo paaudžu degradēšanos, ierobežojot narkomānijas rezultātā bezcerīgi inficēto indivīdu turpmāko kroplīgo vairošanos, - tas tiek uzskatīts par grēku, morāles pārkāpumu, pat noziegumu...

Tomēr vajadzētu apzināties, ka hronisks narkomāns vairs nav cilvēks. Tas ir tikai netīrums pilns cilvēkveidīgs vraks, kurš sava pārliedzīgā egoisma dēļ tīšuprāt zaudējis tiesības sevi uzskatīt par cilvēku un dzīvot cilvēku sabiedrībā. Stingri ņemot, narkomānu parazitiskā - labākajā gadījumā - eksistence, tiem atrodoties uz brīvām kājām, attiecībā pret pārējiem cilvēkiem būtu uzskatāma par noziedzību! Autors neaģitē par šo cilvēku cilts atkritumu likvidāciju gāzu kamerās, bet gan par to izolāciju un piespiedu ārstēšanu - lai cik necilvēcīgi un nedemokrātiski tas dažam arī liktos. Ja jau mēs esam par humānismu un iestājamies pret nāves sodu (gan domājams, ka vispirms visā pasaulē vajadzētu aizliegt masveida slepkavības - karus kā tādus!), tad nelabojamiem un bezcerīgi neārstējamiem narkomāniem piespiedu izolācijas vietās arī neliegsim viņu tik kāroto un viņiem tik nepieciešamo indi, bet ļausim tiem ātrāk nomirt, atrodoties pastāvīgā narkotiskā eiforijā. Varbūt tas arī nebūs humāni? Bet vai tas, ka visādi sadisti un maniaki apdraud līdzcilvēkus, ir cilvēcīgi?

Atbilstoši atgriezeniskās saites principam varētu uzskatīt, ka miesiskās ciešanas iespaido arī cilvēka dvēseli (veselā miesā - vesels gars!). Piekrītot dvēseļu eksistences un to reinkarnācijas hipotēzei, nāktos secināt - ja dvēsele ilgstoši atrodas narkotizētas miesas iespaidā, tā deformējas - kļūst ļauna un destruktīva. (par to, ka nodzēries hroniķis kļūst par ļaunuma iemiesojumu, jau esam pārliecinājušies pēc tik bēdīgās un pat traģiskās sadzīves pieredzes.) Kad šī dvēsele reinkarnācijas ciklā atkal atgriezīsies fiziskajā pasaulē, ļaunums tikai vairosies. Uz visu šo problēmu noraugoties šādā aspektā, narkomānu sterilizācija un atvieglota faktiskā pašnīcināšanās varbūt tiešām būtu tas pareizākais risinājums.

Pat ļoti vieglas formas narkomānija cilvēkos veicina rupja egoisma attīstību un morālo vērtību degradēšanos. Piemēram, tādi it kā nevainīgi sadzīves narkomāni kā pīpmaņi. Viņi neko briesmīgu nesaskata tai apstākļi, ka līdzcilvēki ir spiesti elpot viņu saindēto gaisu. Viņiem lūk, „gribas” un tādēļ ir „tiesības”! Šķiet, ka zemapziņas līmenī pīpmaņiem piemīt mazohistiskas tieksmes. Kā gan citādi lai izskaidro to masveida parādību, ka publiskajās tualetēs pīpmaņu kungi savus izsmēkus samet pusuāros, lai apkopējai tos ar rokām nāktos makšķerēt ārā. Vai tad, kaut vai no slinkuma viedokļa, nebūtu vienkāršāk tos nomest zemē? Varbūt gan šie prātojumi par pusuāriem lāga neiederas vispārējā filozofiskajā kontekstā, taču tie vēl un vēlreiz parāda personības degradācijas un egoistisko tieksmju ciešo sakarību.

Dažādu regresīvo faktoru iespaids no vienas puses, un zināmas cilvēces daļas samērā strauja intelektuālā attīstība, no otras puses, izraisa aizvien lielāku izkliedi ļaužu kopuma intelektuālās attīstības sadalījumā. ASV masveidīgi ar dažādu *testu* palīdzību tiek praktizēta skolēnu intelektuālās attīstības pārbaude. Objektīvākas un formalizētas novērtēšanas labad psiholoģijas speciālisti ir izstrādājuši speciālu rādītāju - t.s. IQ. Šis indekss atkarībā no bērnu vecuma un izglītības sistēmas nosacītās mērvienībās atspoguļo viņu spējas mācībām.

Patlaban šis indekss amerikāņu skolniekiem atrodas robežās no 90 līdz 120 nosacītajām vienībām. Taču ir atsevišķas bērnu grupas, kur IQ ir 60 - 90, un ir tādas īpaši talantīgu bērnu grupas, kur tas ir 120 - 150. Toties vāji attīstītajos pasaules reģionos aina ir daudz bēdīgāka. Tur lielākajai daļai skolnieku IQ svārstās robežās

starp 70 - 100 vienībām; intelektuāli atpalikušajiem tas ir 50 - 70; bet spējīgāku bērnu grupās 100 -125 vienības. Tā nu nākas secināt, ka bērnu spējas, it sevišķi abstraktāku zinību apguvē, ir visai atšķirīgas.

Intelektuālā līmeņa sadalījuma līknes grafiskajā atainojumā, atbilst mums jau pazīstamā normālsadalījuma likumībai, par ko jau tikām runājuši.

Analizējot intelektuālā līmeņa sadalījuma līknes dažādos reģionos var secināt, ka populācijai (sabiedrībai), kas atrodas zemākas ekonomiskās attīstības līmenī, atbilstošā sadalījuma līkne ir smailāka, dispersija (izkliede) - mazāka, tātad lielākā daļa indivīdu ir apmēram vienādi *gudri*. Augstākas ekonomiskās attīstības sabiedrībā IQ vidējā vērtība ir lielāka, līkne ir lēzenāka, izkliede - lielāka un atsevišķu indivīdu intelektuālajās spējās spilgtāk izpaužas būtiskas atšķirības. Vēl vairāk šīs tendences vērojamas nākotnes prognozē - te iespējamā sadalījuma līkne ir ļoti lēzena un izkliede būtiska. Tātad nākotnē varam paredzēt vēl lielāku sabiedrības diferenciāciju (noslāņošanos) atkarībā no indivīdu garīgās attīstības līmeņa.

Visai trāpīga ir paruna - izglītība ir tas, kas mūsu "smadzeņu podā" ir palicis pāri pēc tam, kad ir aizmirsts viss, ko savā laikā esam mācījušies. Tā nu tas ir. Lai gan tajās skolās, pat augstskolas ieskaitot, neko tādu dzīvei derīgu nemāca, tomēr intelektuālajā attīstībā pastāv būtiska atšķirība starp indivīdiem ar augstskolas un, teiksim, pamatskolas izglītību. (Nerunāsim par izņēmumiem, tie ir tikai izņēmumi.) Tādēļ nav jābrīnās, ka darba devēji savus darbiniekus labprātāk izvēlas no augstskolu beigušo kontingenta, visai daudz pat neskatoties uz šauru specialitāti, jo zina, ka indivīds ar augstskolas diplomu tomēr būs spējīgāks, apsviedīgāks, spēs ātrāk piemēroties, savākt un uzkrāt konkrētam darbam nepieciešamās zināšanas un prasmes.

Iemesli šādai labākai personības kvalitātei ir dažādi - te darbojas liels komplekss. Uz augstskolu studēt pamatā aiziet tie talantīgākie, spējīgākie un uzņēmīgākie; studējot nākas nepārtraukti "kustināt smadzenes", tātad noris intelektuāls treniņš; lielu iespaidu atstāj arī vide kurā attiecīgais indivīds "apgrozās". Ir taču starpība, vai pastāvīgi kontaktējas, teiksim, ar sētnieku līmeņa aprindām, jeb ar profesoriem un citiem intelektuāļiem, kā arī studiju biedriem, kuri arī cenšas savu personību attīstīt.

Diemžēl "skola maksā naudu". Kvalitatīva izglītība kļūst aizvien dārgāka un ne visām aprindām praktiski pieejama. Rezultātā tad arī veidojas sabiedrības intelektuālā noslāņošanās. Domājams, ka Cilvēces pozitīva progresa interesēs vajadzētu panākt, lai sabiedrības izglītības vidējais līmenis pastāvīgi pieaugtu. Šaurš augstākā intelektuālā līmeņa sabiedrības slānis nespēs "pavilkt" visu sabiedrību, ja kopumā tās intelekts būs tikai patērētājsabiedrības ideālu līmenī. (Šajā ziņā raksturīga aina bija viduslaikos - plāns aristokrātijas slānis un milzīga plebeju visai tumsonīga masa.)

Pašsaprotami, ka sīvajā dzīves konkurencē vinnētāja būs tā sabiedrība, kura tālredzīgi laikus būs parūpējusies, lai tās intelektuālā potenciāla sadalījuma vidējā vērtība aizvien vairāk virzītos uz pieauguma pusi. Izņēmums varētu būt totalitāra virziena sabiedriskās iekārtas, kuras, taisni otrādi, nebūt nav ieinteresētas, lai visai sabiedrībai būtu augsts attīstības līmenis. Viegļāk taču ir valdīt un pārvaldīt ne pārāk izglītotas masas, kas ir vajadzīgas tikai vai nu kā "lielgabalu gaļa" vai kā "ražošanas resursi", lai nodrošinātu valdošās oligarhijas labklājību. (Ideja par „zelta miljardu ar platīna spici” !)

Civilizētā un saprātīgā sabiedrībā nedrīkstētu žēlot līdzekļus visas sabiedrības izglītības un kultūras līmeņa pacelšanai. Pastāv neapstrīdama patiesība, ka izglītībā ieguldītie līdzekļi gala rezultātā atmaksājas daudzkārt. Iznīcībai un degradācijai ir lemta tā tauta, kura speciāli nerūpēties par savu ļaužu izglītību, to

neveicinot un neatbalstot. Diemžēl tā patlaban ir arī Latvijā, kur norisošie procesi ir destruktīvi un mūsu kādreiz visai augstais intelektuālais potenciāls drīz vien būs izčakstējis un izniekots. Par to nu ir parūpējušies mūsu tā saucamie „labējie un it kā patriotiskie” varturi !

Pastāvot t.s. *liberālajam jeb kapitālistiskajam* Tpašuma modelim, līdzīga sadalījuma likumība ir vērojama arī materiālo labumu un ienākumu jomā. Ekonomiski augstāk attīstītā sabiedrībā plašāks ir diezgan pārtikušais t.s. vidusslānis (kurš mūsu valdošo aprindu piekoptās „labēji” savtīgās un tuvredzīgās, āždārznieciskās politikas dēļ Latvijā vēl ilgi jo ilgi neveidosies). Saikne starp intelektuālajām spējām un pārticību pirmajā tuvinājumā liekas pašsaprotama - jo turīgāki ir ļaudis, jo lielākas ir viņu iespējas paaugstināt savu intelektu un kultūras līmeni. Intelektuāli mazāk attīstītiem indivīdiem savukārt ir mazākas cerības un iespējas likumīgā ceļā tikt pie tiem labumiem, *ko kodes ēd un rūsa maitā*.

Katra sociālā slāņa iemītnieki kontaktējas tikai ar sev līdzīgiem, kas arī ir dabas likumu pārkāpums.. Tiek izslēgta iespēja zemākiem slāņiem smelties pieredzi un bagātināties no augšējiem, tiem, savukārt, veidojas iluzors priekšstats par dzīves realitāti valstī, bez kuras nav iespējama apstākļiem atbilstoša darbība un morāles līmeņa uzturēšana, zūd atbildības jēga

Tomēr pastāv viedokļi, ka noslāņošanās process ir dabisks, neraugoties uz tā negācijām, kas ir dialektiski neizbēgamas. Viendabīga sabiedrība nemaz nevarot ilgstoši pastāvēt.

Tātad šādā aspektā raugoties, viss ir kārtībā, process iet savu dabisko gaitu un nav ko uztraukties ! Pie kaut kāda gala jau nu nonāksim...

Un nobeigumā gribētos rezumēt :

Civilizācijas saglabāšanās un attīstības kritēriji

Pirmais Kritērijs vērtē katra indivīda garīgās attīstības līmeni katram ir jānes atbildība par savu rīcību !

Otrais Kritērijs vērtē visas cilvēces kā vienotas ģimenes garīgo attīstību – tātad kolektīvā atbildība gan attiecībā pret apkārtējo vidi, gan par tautu savstarpējo saprašanos. Vai spējam sadzīvot mierā, radīt labo un viens otram palīdzēt ?

Cilvēce savu evolūciju spēs turpināt tikai tad, ja tā spēs pildīt Otrā Kritērija nosacījumus. No tā tad ir atkarīgs mūsu civilizācijas liktenis un tās nākotne. Šī veiksmē sevī ietver visu iepriekšējo paaudžu dzīves, priekus, bēdas, traģēdijas un uzvaras... Cīņā par Cilvēces nākotni visiem Zemes ļaudīm ir jāapvienojas neatkarīgi no rases, tautības, dzimuma un vecuma !

Nedaudz atziņu par civilizāciju un cilvēkiem

- Civilizācija - tā ir tāda sabiedrības attīstības stadija, kad neko nevar izdarīt bez attiecīga finansējuma. (NN)
- Īstena civilizācija izpaužas nevis savu vajadzību vairošanā, bet gan saprātīgā savu vēlmju ierobežošanā. (M. Gandijs)
- Reiz kāda būtne nostājās uz divām kājām. Tagad tā ir nolaidusies uz četriem riteņiem. (Staņislavs Eži Lečs)
- Civilizācijas progress ir nenoliedzams – katrā jaunā karā cilvēkus nogalina pa jaunam. (Vills Rodžers)
- Civilizācijas galvenais uzdevums ir ļaudis iemācīt domāt ! (Tomas Alva Edisons)
- Civilizēta mežonība ir vissliktākā no visām mežonībām. (NN)
- Civilizācija ir bezgalīga nevajadzīgu lietu vākšana ! (Marks Tvens)

- Civilizācija pastāv pateicoties ģeoloģiskai iecietībai un ir pakļauta graužošām pārmaiņām bez speciāla brīdinājuma. *(V. Derants)*
- Pirmais, kas akmens sviediena vietā izkiedza apvainojumu, bija civilizācijas dibinātājs. *(Zigmunds Freids)*
- Es tautu neuzskatu par pilnīgi civilizētu, kamēr tās galvenā garīgā barība ir Bībele. *(Romēns Rollāns)*
- Civilizācijas progress izpaužas ne jau pārticības palielināšanā tiem, kam jau tā tās ir daudz, bet gan mūsu spējās pacelt dzīvi tiem, kam tās ir daudz par maz. *(Teodors Rūzvelts)*
- Primitīvā priekšstatā civilizāciju nonivelē uz formālām zināšanām un tehnikas sasniegumiem. Mūsdienās pat vājš skolnieks par Dabas likumiem zina vairāk nekā savā laikā Dekarts un Paskāls. Bet vai viņš spēj domāt tāpat ? *(Antuāns de Sent – Ekzīperl)*
- Cilvēks savā būtībā ir mežonīgs, briesmīgs dzīvnieks. Mēs viņu pazīstam tikai dresētā un pieradinātā stāvoklī, kas tiek dēvēts par civilizāciju; tāpēc mūs šausmina viņa nejausie īstenās dabas uzplaisnījumi. *(A. Šoppenhauers)*
- Mūsdienu civilizācija vērtības apmaina pret ērtībām. *(S. Lems)*
- Civilizācija ir domāta tāpēc, lai cilvēku ērti un nedomājoši nogādātu, aiztransportētu līdz kapam. *(NN)*
- Jo attīstītāka un kulturālāka kļūs cilvēce, jo augstāk tiks vērtēts cilvēka darbs un viņa domas. *(NN)*
- Cilvēces glābšanai vienmēr pietrūkst cilvēku.. *(Gennadijs Malkins)*
- Cilvēce pastāv un attīstās pateicoties tām mazākuma gudrībai, bet cieš tās vairākuma dumjības dēļ. *(E. Sevruss)*
- Kopējs visiem cilvēkiem ir tas, ka viņi ir tik dažādi. *(Roberts Zends)*
- Cilvēces svarīgākais uzdevums ir cilvēkus iemācīt domāt ! *(T. A. Edisons)*
- Nacionālisms ir slimība – cilvēces masalas ! *(A. Einšteins)*
- Mīli visu cilvēci cik tik uziet, tikai nepieprasi pretmīlestību ! *(Don Aminado)*
- Vieglāk ir mīlēt cilvēci, nekā palīdzēt kaimiņam.! *(V. Suhomlinskis)*
- Mazliet labestības vienam pret otru ir labāk nekā visa mīlestība pret cilvēci *(R. Dēmels)*
- Nu nevar apgalvot, ka cilvēce neprogresē - katrā karā cilvēkus nogalina aizvien progresīvāk ! *(V. Rodžerss)*
- Visā tās eksistencē Cilvēcei ir divas uzmācīgas domas : - pasaules gala gaidīšana un zelta laikmeta gaidīšana. Veltīgas bailes, tukšas cerības. *(J. Bogats)*
- Cilvēci izveidoja ne jau imperatori, pulkveži un priesteri, bet gan tie, kas izdomāja cirvi, riteni, lidmašīnu, kas atrada derīgus augus, sekoja zvaigznēm, atklāja dzelzi, radioviļņus un radīja pusvadītājus. *(D. S. Graņins)*
- Cilvēks ir saprātīga būtne, taču tas neattiecas uz cilvēci. *(R. Arons)*
- Kāpēc cilvēks ir tik grūti audzināms ? Kāpēc viņam jāizdara tik daudz muļķību, lai kaut cik izprastu pasauli ? Un daudzi, ai cik daudzi, nodzīvo savu laiku un nekādu saprašanu neiemanto...Cilvēks - tas skan lepni... Bet tai pat laikā nav taču otra tik muļķīga, tik nevarīga, tik apdauzīta radījuma kā cilvēks !... *(NN)*
- Jo saprātīgāks dzīvnieks, jo labāk pakļaujas dresūrai. Uzskatāmākais piemērs - radības kronis, cilvēks. *(J. Laganovskis)*
- Cilvēka dzīve ir interesanta vai neinteresanta atkarībā no tā, cik interesants vai neinteresants ir viņš pats. *(J. Laganovskis)*
- Nav tāda cilvēka, kas nekam nederētu. Ja ne citam, tad - kā paraugs, kādam nevajag būt cilvēkam. *(J. Laganovskis)*
- Cilvēka īstā daba atklājas tikai tad, kad viņam ir jāaizsargā sava āda. *(J. Laganovskis)*

Pārdomas par Likteni un nolemtību

Lai par šo problēmu varētu daudz maz adekvāti prātot, vajadzētu izprast tādas filozofiskus jēdzienus kā *nepieciešamība, gadījums, cēlonis un sekas*. Par šo jēdzienu darbību un iespaidiem filozofi strīdas jau izsenis - līdz pat šobaltdienai. Strīdi izraisās sakarā ar diametrāli pretējām koncepcijām par *gadījumu un nepieciešamību*:

Deterministiskā koncepcija ir tāda, ka pasaulē itin viss ir likumsakarīgs - *gadījums* var objektīvi nemaz neeksistēt. To var uzskatīt par tādu kā *neizzinātu nepieciešamību*.

Indeterministiskā koncepcija apgalvo, ka pasaulē nepieciešamība vispār neeksistē, viss notiek neparedzētu apstākļu sagādīšanās rezultātā.

Starp šiem polārajiem, alternatīvajiem pasaules uzskatiem ir plašs spektrs dažādu mazāk izteiktu viedokļu, kuri lielākā vai mazākā mērā atzīst gan gadījumu, gan nepieciešamību. Indeterminisms savā galējā formā vispār noraida jebkādu *objektīvu nepieciešamību*. Pasaule - tas ir stihisku *bezapziņas* spēku darbības rezultāts. Tādēļ pasaulē nav nekā likumsakarīga. Pasaule - gadījumu haoss. Nākotne - dažādu *gadījumu saplūsmes* rezultāts, un tādēļ tā principā ir neprognozējama.

Deterministi uzskata, ka viss pasaulē notiekošais ir objektīvu, viennozīmīgu dabas likumu darbības rezultāts, bet gadījums ir tāda kā nepieciešamības *izpaušme*.

“Cik laimīgs gadījums, ka nejauši atvēru „ne tās” durvis un tur ieraudzīju Tevi - tik burvīgu un daiļu, un iemīlēju, vienīgo pasaulē ! “ Filozofiski noskaņots skeptiķis šo izsaucieni dzirdot, iebildīs: - “Gan jau agri vai vēlu būtu satīcis tādu pašu būtni, uz kuru iekšēji esi noskaņots, tikai to sauktu kādā citā vārdā”.

Kas attiecas uz jēdzieniem *gadījums* un *nepieciešamība*, var apskatīt divus to piemērošanas apgabalus. Pirmām kārtām šos jēdzienus var attiecināt uz *objektīvo realitāti* un aplūkot kā matērijas īpašību - neatkarīgi no mūsu uztveres un zināšanām. Šādu jēdzienu piemērošanas apgabalu filozofijā dēvē par *objektīvo* vai *ontoloģisko*. Otrām kārtām, šos jēdzienus var attiecināt uz izziņas teoriju un uzskatīt par objektīvās pasaules notikumu un parādību *vērtēšanas* kritērijiem. Šo nepieciešamības un gadījuma jēdzienu piemērošanas apgabalu nosacīti dēvē par *subjektīvo* vai *gnozeoloģisko*.

Determinisma principus uzskatāmi un korekti formulēja Laplass jau 1775. gadā. Laplasa interpretācijā determinisma koncepcija nozīmē nākotnes *viennozīmīgu nosacītību*, kas izriet no strikti noteiktām cēloņu un seku likumsakarībām.

Gnozeoloģiskais traktējums ir apmēram šāds. Sakarā ar izziņas relativitāti pasaulē pastāvošās cēloņsakarīgās saites cilvēce nekad līdz galam neizzinās. Mūsu uztverē lielum lielā daļa pasaules norišu šķitīs kā gadījums. Tādēļ savu izziņas iespēju aspektos mums vienmēr nākas rīkoties ar gadījumiem un pētīt *gadījumprocesu likumsakarības* (jā, jā, arī šis it kā *neatkarīgais un brīvais* gadījums ir pakļauts likumiem !), un tad ar to palīdzību mēģināt izzināt īstenību.

Gadījumprocesu pētīšanas metodes zinātnē patlaban tiek plaši izmantotas. Uzskata, ka *varbūtīgi statistisko* metožu likumsakarības ir aplūkojamas un tās darbojas neatkarīgi no viennozīmīgajiem dinamiskajiem likumiem un kopā ar tiem nosaka objektīvās pasaules savstarpējās sakarības. Šīs tēzes klasiskā ilustrācija ir tāda zinātnes nozare kā *kvantu mehānika*, kura sevī neietver nekādas viennozīmīga determinisma principus, bet pilnībā pamatojas uz varbūtīgi statistisko teoriju.

Varbūtīgi statistisko pētījumu metode ir balstīta uz daudzskaitlīgu viendabīgu parādību apkopojumu un dod iespēju fiksēt viendabīgo dinamisko likumsakarību summāro iedarbību, detalizēti neaplūkojot katru atsevišķo konkrēto parādību. Tādēļ šī metode ļauj atklāt tādas likumsakarības, kuras, ņemot vērā pašreizējo zināšanu līmeni, pamatojoties tikai uz zināmajām sakarībām un pieejamās informācijas, būtu neiespējami izziņāt. Cilvēce jau sen - tādā kā zemapziņas līmenī - šīs varbūtīgi statistiskās metodes praktiski izmanto. Klasisks piemērs - gaidāmo meteoroloģisko apstākļu prognozēšana, balstoties uz ilggadējiem dabas parādību novērojumiem. Varbūtīgi statistiskā metode atbilst mums jau pazīstamajai *normālsadalījuma* likumībai, ar kuru nākas sastapties *ik uz soļa!*

Filozofijas zinātnē ir vērojamas tendences, principā piekrītot dabā norisošo procesu deterministiskajām koncepcijām, tomēr tās noliegt attiecībā uz cilvēku rīcību. Uzskata, ka, balstoties uz savu saprātu un attiecīgi pieņemot lēmumus, cilvēks var mainīt notikumu gaitu. Tiek apgalvots, ka attiecībā uz cilvēku determinisma princips nebūtu pieņemams, jo cilvēks pats par sevi ir gadījuma, resp., nenosakāmu notikumu, avots un ģenerators.

Attiecinot determinisma principu uz cilvēku, neizbēgami nonākam fatālisma gūstā, jo noniecinām cilvēka gribu un degradējam viņa personību. (Gan jāpiebilst, ka fatālismam ir arī savdabīgs pozitīvs aspekts. Fatālisms nomierina, jo nerada nekādus jautājumus. Ir tikai jāpakļaujas neizbēgamajam...) Turklāt jebkādi nākotnes nolemtībai (viennozīmīgumam) rodas mistisks *dievišķīgas nolemtības* raksturs. Taču, jāņem vērā tas, ka cilvēks arī ir dabas produkts, tās neatņemama sastāvdaļa un tādēļ uz to vienādā mērā attiecas visas dabā spēkā esošās likumsakarības. Apzinātā, saprāta vadītā rīcība ir cilvēka smadzeņu darbības produkts, kas arī pakļaujas dabas likumsakarībām.

Noliedzot stingri deterministiskās koncepcijas attiecībā uz cilvēku, tas būtībā tiek izrauts no dabas norisēm un uzskatīts par kaut ko sevišķu - stāvošu pāri jebkādam objektīvām likumsakarībām.

Dažus filozofus ļoti satrauc viennozīmīguma koncepcija un nākotnes nolemtība, kas izriet no deterministiskā pasaules uzskata. Ja nolemtība eksistē, tad no kurienes tā rodas un kas to *nosaka*? Te nu atliek balstīties tikai uz kādiem pārdabiskiem, dievišķiem spēkiem, kuru prerogatīva tad arī būtu *gadījumu ģenerēšana* - *dievišķās gribas izpausme*. Pieņemot, ka gadījuma ģenerators (avots) ir pats cilvēks, viņš pats tūdaļ tiek pacelts dievišķības statusā.

Ja gadījums nav nosacīts ar kādu stingru cēloni, tad brūk kopā tik *jauki izstrādātie* un postulētie matērijas vienotības, kā arī pasaules vienotības principi vispār. Izslēdzot gadījumu kā objektivitāti, bet uzskatot to par *neapzinātu nepieciešamību*, iepriekš minētās pretrunas lielā mērā atkrīt. Runājot par nākotnes nolemtību - tai nebūtu jāmeklē kādas nemateriālas dabas sākotne. Parādību un norišu loģiskā (cilvēku loģikai atbilstošā) sakarība ir matērijas neatņemama īpašība, viena no tās kustības formām.

Tomēr, šajā problēmā dialektiski iedziļinoties, rodas aizvien vairāk neskaidrību (atkal dialektika!). Mūsu ikdienas pieredze liecina par entropisko (kādu sistēmu graužošu) procesu priekšnosacītību. Tik tiešām - nekārtība agri vai vēlū rodas it kā pati no sevis. Diemžēl to nevar attiecināt uz pretējo procesu - negentropiju. Lai kā mēs to arī vēlētos, kārtība pati no sevis tomēr neveidojas. Tāpat negentropisku procesu realizācijai ir nepieciešama kāda no ārienes pielikta radoša (dievišķa?) faktora iedarbība. Ja tādas nav, tad viss tiecas uz haosu - uz matērijas it kā dabīgo stāvokli. (Te varbūt slēpjas sakne pusironiski humoristiskajam teicienam, ka haoss ir kārtības tēvs...) Tā nu mēs nonākam pretrunā ar pirmīt izteikto domu, kurā noraidījām nemateriālas dabas priekšnosacītību.

Domāšanas procesi ir ļoti sarežģīti, tās likumsakarības vēl nav izziņātas. Tāpēc arī rodas iespaids, ka mūsu rīcība jo bieži ir *gadījuma noteikta*, iepriekš

neparedzama. Taču katrs mūsu solis, vārds, darbība ir pakļauti kādai iekšējai loģikai un ir kādu likumsakarīgi veidojošos apstākļu nosacīti. Dažkārt cilvēkam, risinot ko svarīgu un būtisku, nākas izvēlēties. Arī te gadījums *kā tāds* ir izslēgts. Zinot *pilnīgi visu* informāciju par attiecīgo individu un tā domāšanas īpatnības, būtībā varētu nekļūdīgi paredzēt, kāds tad būs viņa pieņemtais lēmums.

Vai tas nozīmētu, ka cilvēks nevalda pār savu gribu un nav spējīgs pieņemt patstāvīgus lēmumus? Saskaņā ar deterministisko koncepciju cilvēks pakļaujas kādai loģiskai nepieciešamībai un, to nemaz neapzinādamies, pieņem *patstāvīgu* lēmumu, jo citādi rīkoties vienkārši nevar. Te nav nekāda fatālisma. Visa šī nolemtība cilvēkam nav zināma, lai gan tā objektīvi pastāv. Tādējādi cilvēks būtībā nezina, kas viņu nākotnē sagaida un viņam ir galīgi vienalga, vai šī nenoteiktība ir viennozīmīga vai daudznozīmīga.

Teikto rezumējot, varētu apgalvot, ka objektīva gadījuma *kā tāda* nemaz nav, ir tikai *neapzināta nepieciešamība*. Viss pasaulē ir determinēts un nosacīts. Nevar būt nekādu tur "*vai nu - vai*" **Nākotne ir tikpat viennozīmīga kā pagātne!** Tikai šī priekšnosacītība nav izzināma, jo mūsu rīcībā nekad nebūs *pilnīgi visas* informācijas par visiem cēloņsakarīgajiem faktoriem un apstākļiem.

Cilvēkam ir dota brīvā griba. Ar to savu iespēju robežās viņš spēj ietekmēt kādu notikumu gaitu un dažos gadījumos vai nu novilcināt, vai veicināt notikumu tendenci. Tomēr mērķis un liktenis galu galā ir augstākas instances (vai kādas sistēmas) noteikts, un „cilvēka mazā griba” to nevar izmainīt vai apgriezt otrādi.

Nu labi, lai jau tā būtu. Tātad - ja pasaulē viss ir determinēts, tad, piemēram, ASV vienalga kļūtu par pasaules varenāko lielvalsti, neatkarīgi no 18. gadsimta notikumiem? Nez vai Maskava tiktu nodedzināta, ja tāds Napoleons vispār nebūtu piedzimis un vai Otrais tik asiņainai pasaules karš nebūtu izcēlies, Berlīne un daudzas Vācijas pilsētas nebūtu nopostītas, ja savā laikā Hitlera vecmāmiņa Marija Anna Šiklgrūbere, nabadzīga Valdfirteles zemnieka meita, „ārlaulības grēkā” pavesta, nebūtu pasaulē laidusi Aloizu - nākamā Ādolfa Hitlera tēvu?

Viss, kas pasaulē notiek, ir tāda kā dabas veidotas kinofilmas bezgalīga demonstrēšana. Šajā filmā noris visdažādākie notikumi, tās varoņi dzimst, dzīvo un mirst, rīkojas un kļūdas, mēs esam liecinieki gadījumiem un negadījumiem. Filmā viss ir secīgs un loģisks. Loģiskas ir arī kļūdas un gadījumi. Tas viss ir uzņemts priekšnosacīti, atbilstoši ieprogrammētajām deterministiskajām sakarībām. Kā norises veidosies - nezina ne skatītāji, ne filmas varoņi. Nākotni viņi gan nosaka ar saviem lēmumiem un rīcību, taču nespēj mainīt norīšu gaitu un secību, jo gan varoņi, gan skatītāji, pakļaudamies iekšējai nepieciešamībai, rīkojas atbilstoši tālredzīgā scenārista - Dabas veidotajam striktajam scenārijam.

Tādi lūk ir no filozofiskās literatūras pasmeltie, pirmajā tuvinājumā, liekas, gan ne visai viegli uztveramie, toties gudrie prātojumi un filozofiskie termini...

Balstoties uz šiem prātojumiem, varētu apgalvot, ka pagātne, tagadne un nākotne eksistē it kā vienlaicīgi - *koeksistē*. Mēs tikai pārvietojamies pa kādu laika koordinātu no pagātnes uz nākotni un ne ar kādiem triviāliem paņēmieniem nespējam šo kustību mainīt. Bet vai šī laika koordināta būtu vienīgā?

Daudzdimensionalitātes princips paredz daudzu šāda tipa koordinātu esamību. Ja tas tā ir, tad principā būtu iespējams, pastāvot kādiem specifiskiem nosacījumiem, arī pārkāpt globāli subjektīvo laika gaitas likumību. Tas dažiem ļaudīm var izpausties kā pagātnes vai nākotnes ainu redzējumi. Šādu iespējamību apliecina daudzie zināmie *proskopijas* (nākotnes redzējumi) un arī *retroskopijas* (pagātnes redzējumi) gadījumi. Taču nākas stingri ievērot nosacījumus, kuri nepieļauj ietekmi uz iespējamām likumsakarībām. Acīmredzot cilvēka proskopiskās un retroskopiskās spējas arī ir determinētas un iekļautas stingros rāmjos, no kuriem nav iespējams izkāpt; tātad šīs spējas ir ierobežotas.

Cilvēki savā zinātkārē vienmēr ir centušies pacelt noslēpumaino nākotnes priekškaru un kaut vai pa šauru spraudziņu palūkoties uz *likteņa nospraustiem ceļiem* uzzināt kaut ko par sagaidāmajām veismēm vai neveismēm. Tādēļ tik ļoti populāri, pieprasīti un izplatīti ir dažādie pareģošanas veidi - horoskopi, , hiromantija, zīlēšana ar kārtīm un kafijas biežumos u.tml. Varbūt tas viss nemaz tik muļķīgi nav? Mēģināsim bezkaislīgi izspriest.

Nākotnes norises ir varbūtīgi determinētas. Uzskatot, ka visus procesus Pasaulē vada un regulē unikālais visai pamatotais hipotētiskais *Informatīvi Vadošais Lauks (IVL)* vai citā nosaukumā *noosfēra, (N)*, kura struktūru ļoti primitīvā analogijā varētu iedomāties kā dinamisku daudzdimensionālu hologrammu, pieņemsim, ka ar kaut kādu paņēmienu palīdzību var ieskatīties kādā niecīgā šīs hologrammas apgabaliņā un iegūto informāciju vairāk vai mazāk adekvāti interpretēt.

Domas ilustrācijai aplūkosim šādu vienkāršības labad visai primitīvu analogiju. Mums ir jārisina kāds diezgan sarežģīts matemātiska rakstura uzdevums. Problēmas risinājumu veidotu kāda matemātiski fizikālu vienādojumu sistēma, kuras matemātiskajās izteiksmēs figurē zināmi t.s. sākuma nosacījumi - skaitļi vai citas sakarības. Visu uzdevuma risinājuma gaitu nosaka (determinē) vispārējās matemātiskās likumības (formulas, sakarības, izteiksmes), bet konkrētie starprezultāti un galarezultāti ir atkarīgi no tiem gadījuma diktētajiem sākuma nosacījumiem, kuri figurē, sākot uzdevuma risināšanu, vai arī parādās risinājuma gaitā. (Kāda faktora vērtība mums ir jāpieņem - jāizspriež, vai tas ir atkarīgs no kādiem "ārējiem" apstākļiem - piem., konkrētajā brīdī esošās temperatūras, radiācijas, atmosfēras spiediena u.tml.) Tādējādi uzdevuma risinājuma gaitas vispārējo ģenerāllīniju nosaka galvenā Formula (lai tas būtu Liktenis vai kā citādi saucams), bet konkrēto rezultātu - kādi sākotnējie, vairāk vai mazāk varbūtīgi faktori (nosacījumi).

Vēl uzskatāmākai ilustrācijai paņemsim, teiksim, kvadrātviņādojuma risinājumu. Tā gaitu nosaka likumība (formula), kuru savā laikā skolas solā sēdēdami esam mācījušies no galvas un līdz apnikumam dažādos variantos lietojuši visādu uzdevumu risinājumos. Vienādojuma risinājums (t.s. saknes) jau sākotnēji ir nosacīts atkarībā no vienādojuma locekļu koeficientu (atcerēsimies - a, b, c) vērtībām. Dažas to savstarpējās sakarības nosaka, vai vienādojums vispār ir atrisināms. Vēlreiz sasprindzināsim atmiņu - t.s. "diskriminantam" ($b^2 - 4ac$) ir jābūt ar pozitīvu vērtību, tikai tad vienādojumam ir reālas saknes (risinājums)! Tā nu mūsu gadījumā Likteņa funkcijas pilda kvadrātviņādojuma risināšanas vispārējā izteiksme, bet koeficientu a, b, c konkrētās vērtības ir t.s. sākuma nosacījumi.

No šīs analogijas pārejot uz zīlēšanu, varētu pieņemt, ka ar kādu konkrētu procedūru - piemēram, pētot cilvēka plaukstas līnijas, "izlikto" kāršu kombināciju, sastādīto horoskopu, nostājušos kafijas biežumu konfigurāciju u.tml., mēs iegūstam tādas kā kodu "atslēgas" vai paveram "spraudziņas" nākotnes priekškarām, kuras ļoti vispārīgā formā nosaka iespējamo nākotnes veidojumu. Tātad nākotnes "redzējums" ir neliels "gabaliņš" no varbūtīgas daudzdimensionālas informatīvas hologrammas, no kuras ar pieminētā "koda" (paņēmienu, procedūras) palīdzību var iegūt tikai kādu visai aptuvenu priekšstatu (interpretāciju). Izzīlētais nākotnes notikums ir varbūtīgs, atbilstošs patlaban esošajiem tiešajiem (no konkrētās personas atkarīgajiem) sākuma nosacījumiem (faktoriem, kuri būtībā ir varbūtīgi - jo tuvākajā vai tālākajā nākotnē var mainīties), kā arī netiešajiem nosacījumiem - ar citām personām un apstākļiem saistītiem faktoriem. Tas viss ir ļoti varbūtīgs, tādēļ ļoti varbūtīgs ir arī prognozējamais rezultāts. Tādēļ arī zīlētāju stāstījumi ir tik *miļļaini*.

Attiecībā uz nākotnes zīlēšanas negatīvo vai pozitīvo psiholoģisko iespaidu pastāv dažādi viedokļi. Vieni uzskata, ka uzzināt iespējamo nākotni ir pat kaitīgi, sevišķi ja tā *iezīmējas* drūmās krāsās. Cilvēkam galīgi *nolaidīsies rokas* - nekāda cerību stariņa, viss jau ir izlemts un no paša vairs nekas nav atkarīgs (fatālisms). Vai arī otrādi - priekšā gaida viena vienīga *laimība* - tad jau pašam nemaz nav jācenšas, viss *iekritīs rokās*. Taču galarezultātā - laime aiziet gar degungalu garām... Bet

varbūt vispār *nelauzīt galvu un nebendēt nervus - kā būs, tā būs !?* Domājams, ka vidusmēra ļaudīm tā arī laikam būtu vispiemērotākā nostāja.

Uzskatot nākotnes zīlējumu par vispārēju prognozi un pieņemot zināšanai kādu iespējamo nelabvēlīgo notikumu, ar spēcīgu gribu apveltīts indivīds, pateicoties savai *izvēles brīvībai* (kas mums katram jebkurā konkrētā situācijā ir dota), šos *sākuma nosacījumus* var iespaidot tā, lai tas *ļaunais* varbūtīgais risinājums ietu secen. Vai arī pareģotais pozitīvais notikums tik tiešām kļūtu reāls ! Tādējādi spēcīga personība uzzinājusi par ļoti iespējamām "bedrēm", kas to var apdraudēt turpmākajā dzīves ceļā, savās izvēlēs būs uzmanīgāka un apdomīgāka, un šai personai jau ir cerība šīs "bedres" apiet, pārlekt, tajās neiekrist, resp., mainīt kādu no savas "dzīves vienādojumu sistēmas" risinājuma starpnosacījumiem. Ja hirologu (speciālisti, kuri cilvēka vispārīgo dzīves gaitu, arī nākotnes aspektā, nosaka pēc delnu rievu konfigurācijām) raksturojumi par personas iekšējo, dvēselisko vēsturi ir visai sakritīgi (tos var salīdzināt ar vērtējumiem, kuri iegūti ar citām metodēm, kā arī ar paša indivīda atzinumiem), tad varētu piekrist pieņēmumam, ka nākotnes paredzējumi arī varētu būt visai sakritīgi (varbūtīgi). Pieredzējuši hirologi apgalvo, ka stipras gribas cilvēku plaukstās ir novērotas tur ierakstīto "likteņlīniju" izmaiņas - acīmredzot radušās attiecīgā indivīda gribas spēka ietekmes rezultātā. Tātad iespējami varbūtīgākais nākotnes procesu risinājums attiecīgi izmainītā formā no **IVL (N)** struktūrām ir informatīvi atspoguļojies konkrētā indivīda delnas līniju rakstā (augstākas dimensijas procesu atainojums jau "vielas" resp. ķermeņa līmenī). Atgriežoties pie mūsu iepriekšējā piemēra - matemātiskā uzdevuma risināšanas analogijā - sakarā ar kāda starprezultāta (faktora) izmaiņām, uzdevuma risinājums iziet ārpus vienas formulas (likumības) darbības apgabala un nokļūst kādas citas likumības iespaida apgabalā. (Par šādiem "apgabaliem", kuros ir spēkā tādas vai citādas sakarības, vismaz kaut ko "kā pa miglu" taču atceramies no elementārās matemātikas kursa !)

Daži piemēri no literatūrā pazīstamiem proskopijas gadījumiem :

1898. gadā iznāca angļu autora Morgana Robertsona romāns "Veltījums" kurā stāstīts, ka Anglijā uzbūvēts līdz šim nebijušu izmēru transatlantiskais laineris "Titans", kas tiek uzskatīts par drošu un nenogremdējamu, - tas ir pasaulē pats ātrākais un greznāk iekārtotais kuģis. Pirmā reisa prieks tiek Vecās pasaules un Jaunās pasaules varenajiem - bagātniekiem un miljonāriem. Aukstā aprīļa naktī "Titāns" ietiecas leduskalnā un ātri nogrimst. Uz kuģa ir par maz glābšanas laivu, un pasažieru lielākā daļa - divi tūkstoši - noslīkst.

Pagāja 14 gadi... Oficiālais valdības ziņojums vēstī: "Atlantijas okeānā ir notikusi pasaules kuģniecības vēsturē nebijusi katastrofa. Kompānijas "White Star" kuģis "Titāniks", kas 1912. gada 11. aprīlī devās savā pirmajā reisā, saskrējās ar leduskalnu un nogrima. No 2800 pasažieriem izglābās tikai 700."

Robertsona izfantazētā notikuma dati pat detaļās bija neticami sakritīgi ar reālajiem un mulsināja tā laika sabiedrību. Jau kuģa nosaukums: - izdomātais "Titāns", reālais - "Titāniks". Arī kuģa izmēri un iekārtojums ļoti līdzīgi. Abiem laineriem ir četri skursteņi un trīs dzenskrūves. Garums: - "Titānam" - 260 metri, "Titānikam" - 268 metri.; tonnāža: 70 tūkstoš tonnu un 66 tūkstoši tonnu.; dzinēju jauda: 50 tūkstoš zirgspēku un attiecīgi 55 tūkstoši zirgspēku ; maksimālais ātrums: abiem 25 mezgli. Katastrofas iemesls - viens un tas pats. Uz abiem kuģiem atradās augstākā sabiedrība un abiem pietrūka glābšanas laivu. Sakritība ir tik liela, ka tiešām ir jābrīnās, kā var būt tāda sagadīšanās !

Līdzīgu kārtējo savas gaišredzības piemēru ir parādījis slavenais rakstnieks un fantasts Žils Verns. Var salīdzināt divus kosmiskos lidojumus : - Ž. Verna izdomāto, šaiņi "Kolumbiada" reisu un reālo - Apollo - 8 ceļojumu apkārt Mēnesim. Katrā ekipāžā pa trim cilvēkiem, abi aparāti startē decembrī no Floridas pussalas, abi iekļūst Mēness orbitā, abi ar raķešu dzinēju palīdzību nonāk piezemēšanās orbitā un nosēdas Klusajā okeānā. Abu kosmisko aparātu izmēri un masa apmēram vienādi . "Kolumbiadas" augstums - 3,65 metri , masa - 5547 kilogrami, Apollo - attiecīgi 3,60 metri un 5671 kilogrami. Var vēl pieminēt, ka arī ekipāžu locekļu vārdi skan līdzīgi : Ž.

Vernam - Barbikans, Nikolā un Ardens, amerikāņu astronautiem - Bormans, Lovels un Anders.

Kā kuriozu min gadījumu, ka kādā spiegu žanra literatūras sacerējumā tik precīzi aprakstītas objektu, ierīču un notikumu detaļas, ka attiecīgās valsts pretizlūkošanas dienestī sacēlušī trauksmi par informācijas noplūdi un sākušī pratināt tik zinošo autoru.

Ja jau pasaulē viss ir ieprogrammēts un nākotne jau ir viennozīmīgi noteikta (liktenis vai kā nu kurš to sauc) , tad vairs nemaz nepaliek vietas indivīda gribai, izvēles un rīcības brīvībai. Tādēļ rodas doma, ka determinisma (stingri saistītu cēloņsakarību) un indeterminisma (visu nosaka tikai gadījums) koncepcijas varētu uzskatīt par Pasaules procesu norišu veidulēm - robežfaktoriem. Cilvēks savā praktiskajā pieredzē ir pārliecinājies, ka vienlaikus ir spēkā un darbojas abas šīs koncepcijas. (Esam taču pieredzējuši situācijas, kad parādības skaidrošanai der pat būtiski atšķirīgi modeļi. Tie tad darbojas tikai vienā, kā otrā gadījumā - piemēram, gaismas dabas korpuskulārais modelis un viļņu modeļi.) Vairumā gadījumu viss taču notiek, kā jau to varēja sagaidīt un kā tam bija jānotiek, taču diezgan bieži ir gadījumi, kas notikuši pavisam pretēji.

Rodas doma, ka zinātnē pazīstamā gadījumuprocesus raksturojošā *normālsadalījuma* likumība (zvanveida līkne) sasaista abas iepriekšminētās robežkoncepcijas kopējā *veselumā* (kontinuumā). Varētu uzskatīt, ka tās norises (gadījumus), kas atrodas zemlīknes *kupra* apgabalā , ir notiekošie deterministiskie faktori (liktenis, apstākļi u.tml.) Savukārt notikumi (gadījumi) , kas *atrodas* mūsu normālsadalījuma likumības modeļa - zvanveidīgās formas kalna - *piekājēs*, galvenokārt ir noteikuši indivīda griba un izvēle.

Šo domu attīstot, varētu izvirzīt gan strīdīgu, tomēr interesantu hipotēzi. Ja kādam procesam mēs negribam pakļauties un ejam *pret straumi*, balstīdamies uz savu gribasspēku un izvēles brīvību, tad mums *labākajā gadījumā* ir apmēram 15 procentu *izredzes* - jo tik liels gadījumu apjoms saskaņā ar varbūtību teoriju atrodas normālsadalījuma līknes vienā vai otrā *astītē* - kvantīlī. Lielākā daļa norišu - apmēram 70 procentu - pakļaujas ārējo faktoru *spiedienam* - *tā tad Liktenim*

Gadījumuprocesu piemērs ir tā saucamā *fluktuācija* - it kā *nesakarīgas* un haotiskas kādu norišu izmaiņas. Elementār fizikas kursā runā par *Brauna kustību* - proti, kādas vielas (visuzskatāmāk - šķidrums) apjomā tajā ietilpstošās daļiņas haotiski kustas dažādos virzienos, taču tas itin nemaz netraucē šī vielas kopējā apjoma norisi - piemēram, šķidrums plūsmu konkrētā virzienā.

Vispārīgumā varētu izvirzīt domu, ka kādas sistēmas iekšienē tās atsevišķo sastāvdaļu *dabiskie* fluktuācijas (gadījumu) procesi neiespaido (vai tikpat kā neiespaido) sistēmu kopumā. Vai, citiem vārdiem sakot, procesi sistēmas zemākajos hierarhijas līmeņos maz iespaido (vai tikpat kā nemaz neiespaido) augstākās hierarhijas. Tā tad augstākās hierarhijas sistēmas ir vairāk determinētas nekā zemākas hierarhijas sistēmas. Tā, piemēram, daudz vieglāk un ar daudz lielāku varbūtību var paredzēt kādas valsts, tautas, organizācijas u.tml. *likteni*, nekā atsevišķa indivīda nākotni.

Par to, kāda gan būtu jēga ko uzzināt par nākotni, ja tajā viss jau ir noteikts un neko nav iespējams mainīt, savulaik jau ir prātojis no vēstures pazīstamais CICERONS (106. - 43.g. p.m.ē.) To, ka katru no mums gaida nāve, mēs uztveram mierīgi un ar izpratni. Taču, ja mēs precīzi zinātu to dienu un stundu, tad droši vien visā savas dzīves garumā diez cik laimīgi un omulīgi vis nejustos.

Determinisma un daudzdimensionalitātes koncepcijas ļauj izteikt pieņēmumu par *laika savērpšanās* iespēju - līdzīgi kā spriež par telpas savērpšanos. Tas atbilstu arī telpas un laika kontinuitātes (vienotības, kopības) principam. Visas šīs teorijas ļauj apvienot vienā veselumā tādus jēdzienus kā matērija, informācija, telpa un laiks. Šos jēdzienus tad aplūko kā kāda vienota "objekta" - nosacīti to saucot par ABSOLŪTU - dažādas izpausmes formas.

Strikta determinisma principa pretinieki kritikā dažkārt izmanto paņēmienu - *izejot no pretējā*. Tiek aplūkotas no koncepcijas izrietošās sekas un fiksēta to neatbilstība pastāvošajiem uzskatiem un morāles normām. To tad arī atzīst par pilnīgi pietiekamu, lai noraidītu pašu determinisma koncepciju. Argumentācijā tiek izmantoti, piemēram, šādi spriedumi. Ja jau viss ir determinēts un nākotne ir priekšnosacīta, tad noziedznieks par izdarīto noziegumu nav vainīgs, jo citādi rīkoties nemaz nevarēja. Tā kā tas neatbilst mūsu morāles un tiesiskajām normām, tad nākotnes priekšnosacītības principa atzīšana ir līdzvērtīga noziedznieka attaisnošanai un tādēļ tā ir nepieņemama.

Nekavēsimies pie šīs problēmas morālajiem aspektiem - tas ir atsevišķs, specifisks jautājums. Tomēr piekritīsim, ka šāda argumentācija ir neobjektīva - *nevar noliegt realitāti tikai tādēļ vien, ka tā neatbilst mūsu interesēm, tieksmēm vai pasaules uzskatam*.

Vai visa mūsu dzīve ir strikti determinēta, citiem vārdiem sakot - priekšnosacīta? Vai tas, kas notiek ar mums ir atkarīgs tikai no mūsu rīcības un dažādu apstākļu sakrītības? Jeb, vispārīgāk runājot, vai pastāv tāds jēdziens kā Liktenis, kāda Augstāka Vara, kura par mums lemj un mūs vada, kā to apgalvo reliģiju dogmas? Pastāv uzskatu pretpoli: *“Katrš ir pats savas laimes kalējs!”* un *“Bez Dieva ziņas mats no galvas nenokrīt!”*

No dzīves pieredzes zinām, cik daudz kas dzīvē ir atkarīgs no gadījuma. Tādēļ, ka “tas notika tā un tā”, kā sekas notika “tas un tas”, kas savukārt citu gadījumu sakrītībās izsauc citas cēloņsakarīgas virknes. Savas gribas vadīti mēs varam rīkoties “tā vai citādi”, taču uz mums iedarbojas dažādi apstākļi, kas iecerēto virzību var veicināt vai traucēt. Apstākļu iedarbošanās un to iespaids ir varbūtīgs un atkarīgs no daudziem citiem blakusfaktoriem. Aplūkosim šādu iespējamu gadījumu ķēdīti *no dzīves*.

Bezdarbnieks būdams, izmisīgi meklēju darbu. Atbilstoši principam - nelaime nenāk viena, sasāpējās zobs. Zobārsta uzgaidāmā telpā uz galdiņa nejauši ieraudzīju pavecu laikrakstu, kuru gan parasti nelasu. Garlaikoti to šķirstot, ievēroju rakstu, kuru parakstījis mans kādreizējais studiju biedrs, kurš tagad izrādās ir vadošs darbinieks kādā cienījamā iestādē. Ienāk prātā doma - varbūt viņš var man ko līdzēt? Otrā dienā izdevās sazināties, pat satikties un aprunāties par dzīvi un jaunību. Izrādās, ka man ar satikšanos ir palaimējies, jo jau rīt aizbrauc ilgstošā ārzemju komandējumā. Darbu gan viņš piedāvāt nevarēja, bet uzrakstīja ieteikuma vēstuli kādas citas iestādes vadītājam. Tur laimējās, jo nupat kā bija atrīvojušies štata vieta, kas atbilst manai specialitātei! (Dienu vēlāk būtu jau par vēlu!). Tur strādājot, kāda komiska atgadījuma rezultātā, iepazīnos ar savu tagadējo sievu, kura uz šo iestādi bija atnākusi darīšanās kāda cita aplīmuša kolēģa vietā. Kopdzīvē pasaulē nāca mūsu dēls. Lūk, cik garas varbūtīgu notikumu cēloņsakarīgas ķēdes gala posmā pasaulē parādījās viens cilvēkbērns! Vai to noteica Liktenis, jeb tikai dažādo gadījumu sakrītība? Šādi varbūtīgi gadījuma rakstura notikumi miljoniem notiek visapkārt ik brīdī un no tiem veidojas dzīve!

Problēmas skaidrošanai iedomāsimies šādu ļoti vienkāršotu modeli. Lai cilvēku personificē kāda mikroskopiska daļiņa tekošā ūdenī (ūdensvadā vai upē). No fizikas pazīstamās parādības t.s. Brauna kustības (pirmīt to jau pieminējām) faktoram iespaida šī daļiņa haotiski pārvietojas dažnedažādos virzienos (ej nu sažini - vai “savas gribas” pēc vai tādēļ, ka kāda molekula jeb cita daļiņa to pagrūda...) Tajā pat laikā mūsu daļiņa neatvairāmi kustas straumei līdzī kādā noteiktā virzienā, tātad pakļaujoties kādas vispārējas augstākas kārtas faktora iespaidam. Šis faktors varētu būt mājsaimniece, kas pagrieza vaļā ūdensvada krānu. Tātad mūsu mikroskopiskajai daļiņai šī mājsaimniece bija Augstākā Vara, jeb Liktenis, kas “noteica” daļiņas kustību.

Mūsu pieņemtajā Pasaules modelī visi cilvēku rīcību vadošie informatīvie procesi norit citā dimensijā - hipotētiskajā **IVL. (N)** Tur *darbojas* daudzie un dažādie *Egregori* un to kompleksi (kas ir jau augstākas kārtas Egregori). Šīs “darbības” (kustības, procesi šā jēdziena plašākā izpratnē) un to savstarpējie iespaidi arī ir

varbūtīgi kādos lokālos mērogos un pakļauti arī kādai spēcīgi izpaustai ietekmei lielākos mērogos. (Līdzīgi kā pirmītējā piemērā ar ūdensvadu.)

No ezoterisko hipotēžu viedokļa viss kas bija un vēl būs, visas esošās un nākamās zināšanas jau pastāv. Ir tikai jāprot tās saņemt no hipotētiskā **IVL** ! Bet tādā gadījumā rodas grūti pārvarama filozofiska pretruna. Proti – izriet, ka Dabā nekāda kustība (progress) nepastāv – viss jau ir it kā sastingušā stāvoklī ! Bet Dabā norisošie procesi it kā liecina par pretējo ! Varbūt tas, ko novērojam, ir tikai lokāls, ciklisks process, bet lielos mērogos tie ir kādas likumsakarīgas cikliskas svārstības ? Atcerēsimies, ka harmonisku svārstību (viļņveida procesi) ir visu Dabā norisošos procesu pamatos.

Spriežot ar tā saukto “veselo saprātu” vien, ir grūti kaut ko saprast jau šodienas modernajā zinātnē. Tā no kvantu mehānikas teorijas izriet, ka cēloņi un sekas nebūt nav savstarpēji viennozīmīgi saistīti - tie varot pastāvēt viens bez otra un pat mainīties vietām ! (Tik tiešām, var izmežģīt smadzenes!)

Likteņa problemātika cieši saistās ar katra cilvēka individualitāti. Katras personības individuālā identitāte nav tikai valdošās ideoloģiskās pārliecības, vides un „audzināšanas” iespaids. Cilvēka individualitāte ir arī it kā statistiski noteikta caur mantoto gēnu kombināciju no saviem priekštečiem pat dažādās paaudzēs. Individu izturēšanās savstarpējās atšķirības sakņojas simtiem gēnu veidotajās kombinācijās. Katrs no šiem gēniem un to kombinācijām dod savu mazu un neatkarīgu ieguldījumu indivīdu daudzveidībā.

Nelineārās sistēmās (un dzīve, protams, ir nelineāra sistēma) mazas, šķietami nenozīmīgas atšķirības sākuma datus var radīt milzīgu starpību galarezultātā. Haotiskas sistēmas nav „paredzamas” (dzīvē ar tā saucamo haosu sastopamies ik mirkli) - lai atgādinām pirmītējo piemēru par haotiskām fluktuācijām ar t.s. Brauna kustību. Bet tās ir stabilas savā neregularitātē. (Bez šaubām, arī „neparedzamība” ir viena no dzīves iezīmēm.) Haosa teorijai, kura gūst aizvien lielāku lomu izziņas procesos, piešķir lielu nozīmi trauslajai atkarībai no sākotnējiem apstākļiem.

Es atšķiros no visiem citiem un reizē esmu tāds pats kā pārējie; es atšķiros no tā cilvēka, kāds es biju pirms desmit gadiem, un reizē esmu arī tam līdzīgs: manā dzīvē valda stabils haoss, kurš ir gan haotisks, gan arī nemiīgi sevi atkārtu, un es nekad nevaru paredzēt, kad kaut kas sīks un nebūtisks radīs ievērojamu un nozīmīgu iznākumu. Man ir vienmēr jāpaliek asi jūtīgam pret sākotnējiem apstākļiem, piemēram, pret to, kas vai kurš kopā ar mani ir ienācis šajā pasaulē un ienāk tajā ik dienas. No tā arī esmu atkarīgs.

Diemžēl no visa šā prātojuma tā arī skaidrību neguvām – vai tāds Liktenis jeb Augstāka Vara vispār ir vai nav. It kā būtu (mūsu piemērā mājsaimniece !). Mūsu vairāk vai mazāk raibās dzīves procesi tiek diriģēti un faktiski noris mums pagaidām vēl nepieejamajās un nesaprotamajās “augstākajās dimensijās”. Pagaidām mums nākas secināt, ka mūsu dzīves gaita lielā mērā ir atkarīga no kādas augstākas hierarhijas (augstākas sistēmas, kuras sastāvdaļa ir atsevišķs indivīds) iespaids izpausmēm. Taču nav skaidrs cik varbūtīga ir pati šī “augstākā sistēma”. (Kāpēc mājsaimniece “atgriezta vaļā” pieminēto krānu ?)

Varētu mēģināt sniegt šādu Likteņa jēdziena formulējumu :

Liktenis ir nepārvaramu ārēju apstākļu un izvēles variantu neiespējamības sakritība.

Lai tas būtu tas mistiskais Liktenis. Varbūt kādreiz cilvēks būs zinošāks un Pasaules procesus izpratīs labāk. Tādējādi, jautājums par Likteni paliek atklāts. Tā esamību mēs noliegt nevaram, tādēļ paliek spēkā sakramentālais jautājums

Bet, ja nu ir ?

Atziņu izlase

- Ja liktenis tev klauvē pie durvīm, tad neizliecies, ka tevis nav mājās. (NN)

- Nav likteņa, bet ir apstākļu liktenība, nav nekā viengabalaina vai gatava, ir tikai sīki raibi akmentiņi, kurus mēs paši sanesam kopā un izveidojam savas dzīves mozaīku. (*V. Lācis*)
- Tas ko ļaudis dēvē par likteni lielāko ties' ir pašu sadarītās muļķības. (*A. Šopenhauers*)
- Likteņa trieciēni nežēlo arī gulošos. (*B. Lesņaks*)
- Likteņa trieciēni lielākoties ir negaidīti un liekas, ka nepelnīti... (*NN*)
- Ozolzīles visas izskatās it kā vienādas, bet kad no tām izaug ozoli - tad no viena ozola tiek darināta zinātnieka katedra, no cita mīļotās sievietes ģimenes rāmis, bet no trešā uzmeistaros pamatīgas karātuvas ! (*A. Averčenko*)
- Izdari visu, ko vari, bet pārējā – paļaujies uz likteni ! (*Japāņu paruna*)
- Ļaudis no likteņa ir uztaisījuši dievību, lai tai varētu uzvelt visas savas izdarītās muļķības. (*Oksenšterna*)
- Ja gribēsim visur saskatīt likteņa pirkstu, tad nevarēsim ne soli paspert. (*E. M. Remarks*)
- Likteņos nav nejaušību: cilvēks biežāk pats rada, nekā sastop savu likteni. (*V. Vitmens*)
- Mūsu laime vai nelaime atkarīga tikai no mums pašiem. Lūk, pie kā mums jāvērsas ar savām vēltēm un vēlējumiem, nevis pie likteņa. (*M. Montegs*)
- Likteni par aklu uzskata tie, kuriem dzīvē nav veicies... (*Fransuā de Larošfuko*)
- Attiecībām ar likteni ir jābūt līdzīgi kā ar veselību - ja viss kārtībā, tad priecāties un baudī dzīvi !. Bet ja sākas kaprīzes, tad jābrūņojas ar pacietību un jāvairās no ļoti radikālu līdzekļu lietošanas. (*Fransuā de Larošfuko*)
- Liktenis ir akls, bet sit nekļūdīgi ! (*Vlodzimežs Ščislovskis*)
- Būt varonim - nozīmē cīnīties pret visvareno Likteni ! (*S. Cveigs*)
- Kas ir redzējis žonglieri, tas ir redzējis cilvēka likteni. Krītošās, augšup lidojošās, atkal lejup krītošās bumbiņas ir cilvēki likteņa rokās. (*V. Igo*)
- Nejaušība ir pasaules lielākā vara. Citi ļaudis nejaušības vietā saka - liktenis. Viņi saka: tā bija liktenīga sagādīšanās... Nejaušība vai liktenis - tā ir gaumes lieta... (*E. Kestners*)
- Par vislabākajām lietām mums jāpateicas nejaušībai. (*Dž. Kazanova*)
- Ne visi likteņa nolemtie ceļi ir taisni, neizklājas kā taisna taciņa tā priekšā, kam tie nolemti; tajos mēdz būt strupceļi, pažobeles, tumši līkumi, baigi krustceļi, no kuriem pašķiras vairāki atzari. (*V. Igo*)
- Laimīgākais cilvēks pasaulē ir tas, kas ir ar likteni mierā. (*Latviešu paruna*)
- Katrs reiz dzīvē sastop savu likteni. (*Karols Ižikovskis*)
- Pār pasauli valda liktenis un iekāre. (*Fransuā de Larošfuko*)
- Apstākļu sagādīšanās un sakritība daudzos gadījumos ir tie faktori, kas nosaka mūsu veiksmes vai neveiksmes. Ja nu dikti gribas rast izskaidrojumus un nelauzīt galvu, tad var jau to nosaukt arī par likteni. (*A. Kalme*)
- Tikai varonis rod vīrišķību sekot savam liktenim. (*Hermanis Hese*)
- Kājas nes turp, kur cilvēkam lemts nokļūt, taču ne vienmēr cilvēks zina, kāpēc viņš tur vajadzīgs. (*Josefs Agnons Šmuels*)
- Mēs nekad neko nesagaidīsim no valdošiem labdariem, iekams nenoticēsim, ka mēs paši esam sava likteņa lēmēji. (*Aleksandrs Solženicins*)
- Krietnas sievietes rokas, kas apvijušās ap vīrieša kaklu ir glābšanas riņķis, ko liktenis nometis viņam no debesīm. (*Džeroms K. Džeroms*)
- Sava nelaimju paciņa mums katram novēlēta, citam lielāka, citam mazāka. (*Elza Radziņa*)
- Liktenis ir vājas gribas dvēseļu attaisnojums. (*Romēns Rolāns*)
- Liktenis neko nedod mūžīgā īpašumā. (*Seneka*)
- Sējiet darbu - un jūs pļausiet ieradumu, sējiet ieradumu un jūs pļausiet raksturu, sējiet raksturu - un jūs pļausiet likteni. (*Viljams Tekerijs*)

- Pasaulē ir sievietē, kuru tev ir paredzējis liktenis. Un, ja tu viņu nesastapsi, tu esi glābts. (NN)
- Ar to likteni ir kā jau nu kuram. Viens to ir saņēmis no Fortunas, cits no Temīdas (A. Kalme)
- Liktenis - tas ir tas, kas notiek, kad vēlies to mainīt... (G. Malkins)
- Dievs, liktenis, nolemtība - tas viss pieder vienai kategorijai : atbildības uzvelšanai kaut kam neeksistējošam. Tie visi ir nepatiesi tukši vārdi, nekas vairāk. Atmetiet tos pilnīgi, jo atteikšanās no tiem padarīs jūs par individualitāti, pilnīgi atbildīgu par savu rīcību. Kamēr jūs neuzņemsieties atbildību, jūs nekad nekļūsi neatkarīgs, neizjutīsiet brīvības garšu. (OSHO)
- Liktenis to ilgoto un kāroto sniedz tad, kad esam jau iemācījušies bez tā iztikt. (Karols Ižikovskis)
- Liktenis un Providence - pirmo mēs vainojam, kad citi mums dara pāri, bet otro, kad mēs darām pāri citiem... (V. O. Kļučevskis)
- No sava likteņa neizmukt - citiem vārdiem sakot, nevar aiziet no savas rīcības neizbēgamajām sekām! (Fridrihs Engelss)
- Pats smagākais likteņa trieciens laikam ir mīlēt pārāk stipri !... (Džons Golsvorsijs)
- Liktenis ir neizbēgamāks nekā gadījums. Jo liktenis jau ir ielikts cilvēka raksturā. (R. Akutagava)
- Saka, ka gadījums ir varens. Ir dzirdēta viedīga paruna :
"Pasaulē visu izkārtu Visuvarenais Gadījums kā visa pirmsākums, pēc viņa viss tālāk jau noris cēlonīgi un likumsakarīgi." (A. Kalme)
- Gadījumam piemīt viltīga ieraša - ne saukts ne gaidīts tas mūsu dzīvē ielaužas caur *ķēķa durvīm*. Tas maskējas arī kā īslaicīga neveiksme vai pat sakāve. Iespējams tādēļ cilvēki to uzreiz neatpazīst, neatšifrē un neprot *likt lietā*. (NN)
- Gadījums - Dieva pseidonīms, kad tas nevēlas parakstīties savā vārdā. (Anatols Franss)
- Gadījums valda pār Pasauli. (Bonaparts)
- Kas gadījumu garām laidīs, tas to vairs nenotvers ! (Arno)
- Lielākā daļa visādu katastrofu un nelaimju notiek sakrītot diviem vai vairāk neticamiem gadījumiem to vissliktākajā kombinācijā. (Mērfisms)
- Katrā lielā pasākumā kaut ko nākas atstāt arī gadījumam. (Napoleons Bonaparts)
- Eksperimentējot un vērojot, gadījums ir labvēlīgāks jau sagatavotam. (L. Pastērs)
- Jo vecāks kļūstu, jo vairāk saprotu, ka šajā nelaimīgajā pasaulē Viņa Augstība Gadījums nosaka trīsceturtdaļas visa notiekošā. (Fridrihs Lielais)
- Tas, kurš paļaujas uz gadījumu, savu dzīvi pārvērš loterejā. (T. Fullers)
- Laimīgais gadījums parasti atnāk pārgērbies Smaga Darba izskatā, tādēļ vairums ļaužu to vispār neievēro. (Enna Landersa)
- Vājie ļautiņi cer uz gadījumu, bet stiprie cilvēki - cēlonim un sekām ! (Ralfs Voldo Emersons)
- Vairums ļaužu ir pārāk slinki, lai atvērtu durvis, kad pie tām klauvē izdevīgs gadījums ! (Mērfisms)
- Viss, kas negaidīti maina mūsu dzīvi, nebūt nav tikai akls gadījums. Tas jau ir bijis mums iekšā un tikai gaidījis brīdi lai izpaustos. (Aleksandrs Grīns)
- Nejausība ir pasaules lielākā vara. Citi ļaudis nejausības vietā saka - liktenis. Viņi saka: tā bija liktenīga sagādīšanās... Nejausība vai liktenis - tā ir gaumes lieta... (E. Kestners)
- Par vislabākajām lietām mums jāpateicas nejausībai. (Dž. Kazanova)
- Vai tad šinī pasaulē vispār kaut kas notiek tā, kā esam domājuši !? (A. Eglītis)
- Nejausība ir aizplīvurota nepieciešamība. (M. Ēbnere – Ešenbaha)
- Gadījums ir labvēlīgs tikai tā cienīgiem. Katram cilvēkam ik dienu paveras desmitām iespēju pārveidot savu dzīvi. (A. Moruā)

- Nejauši atgadījumi mēdz parādīties cits pēc cita. (Arturs Blohs)
- Nelaiimes gadījums ir nenovēršamu dabas likumu neizbēgamība. (Ambrozs Birss)
- No gadījuma izvairīties ir tikpat kā neiespējami. (A. Kalme)
- Lēmumu pieņemt ir vieglāk, ja jums nav izvēles. (Narisimha Rao)
- Tavs stāvoklis dzīvē ir izvēļu summa: visi lēmumi, ko esi pieņēmis, visas izvēles, ko esi izdarījis līdz šim mirklim. (Braiens Treisjjs)
- Kad jāizvēlas, bet jūs to nedarāt, arī tā ir izvēle. (V. Džeimss)
- Cilvēkam var atņemt visu, izņemot vienu - pēdējo brīvību – izvēlēties attieksmi pret jebkuru situāciju: izvēlēties savu ceļu. (V. Franks)
- Mīlēt nozīmē nebūt citai izvēlei. (L. Ulmane)
- Vienu un to pašu muļķību divreiz atkārtot nevajag. Izvēle taču ir liela. (Žans Pols Sartrs)
- Ja no diviem ļaunumiem var izvēlēties, tas jau ir labi. (K. Melihans)
- Tas, kurš tic izvēles brīvībai, nekad nav mīlējis un nekad nav ienīdis. (M. Ēbnera-Ešenbaha)
- Ja acu priekšā ilgstoši atradīsies vieglākais ceļš, tu noteikti to neredzēsi. (A. Blohs)
- Kapā visi būsīm vienādi, tāpēc kaut dzīvē būsīm dažādi. ! (Josifs Brodskis)
- Arī dižens cilvēks ir tikai cilvēks. (J. V. Gēte)
- Ir ļaudis, kas pārvēršas par lopiem, tiklīdz ar tiem sāk apieties kā ar cilvēkiem. (V. O. Kļučevskis)
- Cilvēkā cīnās divas vēlmes - būt labākam vai dzīvot labāk. (G. Matjušovs)
- Ko kurš mūža galā nožēlo :

viens, ka apprecējās tik agri un laida pasaulē trīs (vai vairāk) bērnus (būtu aprobežojies vismaz ar vienu), kuriem vajadzēja ziedot tik daudz laika, pūļu un līdzekļu, bet labuma no viņiem nav nekāda, katram pašam savas rūpes (kas nekaitētu dzīvot vienam pašam) ;

cits, ka palika vecpuišī vai vecmeitā, viens kā pirksts - kāda laime tagad būtu apzināties, ka, aizejot no dzīves, paliek pēcnācēji, nemirstīga, no paaudzes uz paaudzi pārejoša daļa no tevis, nerunājot nemaz par daudziem citiem priekiem, ko viņi sagādā vecākiem ;

viens, ka dzenoties pēc arvien augstākiem amatiem ne vienmēr bija godīgs pret sevi un citiem cilvēkiem; tur pališķēja, tur pazemojās, tur aizspieda muti savai sirdsapziņai, tur izmantoja pazīšanas, tur pagrūda kādam kāju priekšā ;
 cits, ka pārliecīgas godprātības dēļ pret sevi un citiem necik tālu netika, lai gan spēju un zināšanu dēļ varēja tikt ļoti tālu - un, kā sieva pareģoja, tā ir : visi paziņas, sevišķi tie, kuri tāpēc varēja izcelties, viņu uzskata par naivu, vientiesīgu un "mazliet ķertu ";

viens, ka jaunībā mazdūšīgi palaida garām izdevību iegūt daiļu meiteni vai vēlākos gados aiz cilvēciskas goda sajūtas (kur, velns, to bija rāvis !) neatsaucās uz drauga sievas vai savas sievas draudzenes nepārprotamajiem mājieniem ;
 cits, ka viņam pietrūka spēka un goda sajūtas līdzīgos gadījumos apspiest savu iekāri, kā rezultātā tika sapostītas daudzas dzīves un ko pēc tam nācās rūgti nožēlot visu mūžu ;

viens, ka tālāk par Latviju, īsti sakot nav bijis un neko nav redzējis ;

cits, kas skrēja pa pasauli kā apsvilis, nepalaidot garām nevienu izdevību pabūt kādā svešā zemē, jo tālāk, jo labāk, bet savu dzimto republiku, savu senču un pēcnācēju zemi, mīļo Latviju, tā arī nepaguva iepazīt ;

viens, ka neizmantoja izdevību sapirkties grāmatas kad vēl naudas maks tam deva iespēju, vai ka nomirs, tā arī nedabūjis izlasīt to vai citu, vērtīgu, grūti dabūjamu sacerējumu ;

cits, ka lielāko daļu algas izgrūda par grāmatām, kuras nu stāv plauktos ne tuvu izlasītas un nevienam citam ģimenes loceklim nevajadzīgas (neinteresē) ; labāk būtu šo naudu iztērējis ikdienas vajadzību apmierināšanai vai notricies ar jautrām kompānijām. (J. Laganovskis)

Izvēles brīvība, personības eksistences līmeņi. Griba un vēlmes. Prāts, saprāts, iztēle un intuīcija, patiesību līmeņi

Cilvēks savā izvēlē nemaz nav tik brīvs, kā mums to gribētos un kā dažkārt tiek uzskatīts. Uz viņu izdara spiedienu virkne faktoru, kas tā vai citādi nosaka cilvēka rīcību un motīvus. Šo faktoru uzskaitījumā figurē : - dabas un sabiedrības likumi, miesas prasības, apstākļu un apkārtējo ļaužu iespaids un, kā apgalvo reliģiskās mācības, arī Dievs un Velns.

Galu galā cilvēkam atliek tikai divas garīgās brīvības alternatīvas - viņam jāizvēlas starp labu un ļaunu.

Ir dzirdēti prātojumi, ka vajag censties panākt harmoniju un dzīvot *saskaņā ar sevi*. Taču cik gan drausmīga būtu pasaule, ja visi dzīvotu "saskaņā ar sevi", pakļaudamies tikai savas zemapziņas diktēto vēlmju impulsiem !

Drīzāk gan gribētos apgalvot, ka Cilvēka (ar lielo burtu) galvenajām pozitīvajām īpašībām vajadzētu būt šādām –

Pienākums, Labestība un Bremzes, kas ierobežo Kaislības.

Šajā sakarībā gan var dzirdēt nopūtas - dzīve tad kļūš garlaicīga un neinteresanta un vai tādu vispār ir vērts dzīvot... Labāk jau uzliesmot kā spilgtai ugunij, nekā tikai pacietīgi gruzdēt ! Tas tad arī pieder pie izvēles, un tikai gala rezultāts parādīs, kāda bija šī izvēle - labais vai ļaunais.

Cilvēka esību raksturo četri līmeņi :

- Bioloģiskais (fiziskais) līmenis. Tajā izpaužas vēlme pēc labas pašsajūtas, vēlme saglabāt un uzlabot savu fizisko veselību.
- Psiholoģiskais līmenis. Tajā izpaužas cilvēka tieksme kontaktēties un sapsaties ar citiem cilvēkiem.
- Sociālais līmenis. Vēlme ieņemt sabiedrībā kādu noteiktu vietu un stāvokli.
- Pasaules uzskata (garīgais, ideoloģiskais) līmenis. Cilvēka vēlme izprast, kādēļ viņš atrodas šajā Pasaulē, kāda ir viņa dzīves Jēga un Uzdevums.

Cilvēka attīstība noris virzienā no bioloģiskā līmeņa uz ideoloģisko līmeni. Katrā no šiem līmeņiem cilvēks var sasniegt augstāku vai mazāku attīstības pakāpi. Cilvēks vienlaikus eksistē visos šajos līmeņos. Katrā no tiem viņam var veidoties disharmonija - kā novirze no labā, konflikts, saslimšana. Konflikts (katastrofa) vienā līmenī noteikti atstās negatīvu iespaidu uz pārējiem līmeņiem. Tā konflikts pasaules uzskata, sociālajā vai psiholoģiskajā līmenī katrā ziņā atstās iespaidu uz pašsajūtu (fizisko vai garīgo veselību), tātad bioloģisko līmeni. Un otrādi - slikta pašsajūta noteikti ietekmēs augšējos līmeņus.

Attiecībā uz savu rīcību mums vienmēr vajadzētu atcerēties un pašiem sev uzdot divus jautājumus :

- Vai es daru to, kas man būtu jādara ?
- Kādi ir manas rīcības motīvi un mērķi ?

Nav lielu vai mazu mērķu. Ir tavi un ne tavi mērķi. Par mērķi bieži vien uzskata laimi. Bet kas ir laime ? Vai tava laime netiek būvēta uz cita nelaiemes rēķina? Domātāji uzskata, ka īstu laimes sajūtu cilvēks piedzīvo reti un tā izpaužas dzīves priekā un radošā pieejā pret visu notiekošo. Nospraustā mērķa sasniegšanai esot vajadzīga griba, gribasspēks. Kāda tad ir šā jēdziena būtība ?

Domājams, ka vispirms rodas vēlēšanās (vēlme) kaut ko iegūt, apgūt, paveikt. Visbiežāk šī vēlme tā arī paliek fantāzijas līmenī, ja cilvēks pat nemēģina ko darīt tās piepildīšanai, realizācijai, kurai jau ir nepieciešama griba un gribasspēks. Ir jātērē garīgā enerģija sevis mobilizēšanai un *savākšanai*, tālab, lai rīkotos vai nu fiziskajā, vai garīgajā jomā. Tātad rīcību veido griba un tā ir atkarīga no mūsu tā saucamā „ego”.

Mēs visi kopš bērnības esam cītīgi mācīti domāt par „es”, „man” un „mans”. Sāncensība iemāca, ka jācīnās par vēlamo. Mūs allaž apdraud citi ego, kas jūtas tikpat izolēti un vientuļi kā mēs - mūsu vēlmes var izkūpēt, ja cits pagūš pirmais.

Uzskata, ka no garīgās jomas “vērtīguma” viedokļa augstāk vērtējama ir tā griba, kas mums liek ko darīt nevis nepieciešamības, bet gan “dziļāku” motīvu dēļ. Labākai izpratnei tāds triviāls piemērs - vērtīgāk ir piespiest sevi no rīta skriet fizikultūras nolūkos, nevis tādēļ, lai noķertu tramvaju.

Vēlmes un to realizācija var būt vairāk vai mazāk saprātīgas, un šajā sakarībā tad arī runā par saprātīgu, prātīgu un domājošu cilvēku.

Pirmajā tuvinājumā liekas - tie ir identiski jēdzieni. Tomēr detalizētāka analīze ļauj izprast būtiskas nianses.

Saprātīgs cilvēks domās un rīkosies t.s. *veselīgā egoisma* interešu vadīts, galvenokārt tāpēc, lai nodrošinātu savas primārās vajadzības. Viņš maz domā vai vispār nedomā par *kādu tur* dzīves jēgu un citādām *augstām matērijām*. Tāda cilvēka rīcības dziļākie motīvi būtībā ir analogi jebkuras citas dzīvas būtnes rīcībai, kura, protams, sevis saglabāšanas nolūkos, arī rīkosies “saprātīgi”. Šī kategorija vispār būtu tāda kā domāšanas pirmā pakāpe.

Prātīgs cilvēks jau, kaut arī nevarīgi, mēģina izprast t.s. *mūžīgo problēmu* būtību (labais, ļaunais, ienaidis, mīlestība, dzīvība, nāve...). Taču viņa prāts vēl ir neattīstīts, tāpēc viņš domā un rīkojas stereotipi (pēc receptes), bieži vien *ieciklējas* un savā attīstībā vairs netiek uz priekšu - tikai maļ un maļ vienu un to pašu.

Tikai nonācis prāta *apskaidrībā* cilvēks kļūst *domājošs*, atsakās no vispārzināmiem it kā vienīgi pareizajiem stereotipiem. Tā rodas diženi filozofi šā vārda labākajā nozīmē un ļaudis, kas spēj šo filozofu domas izprast un virzīt tālāk.

Cilvēki ir bara dzīvnieki. Lai bars (nu teiksim diplomātiskāk un *smalkāk* - sabiedrība) varētu pastāvēt un attīstīties, vajag realizēt “pātagas (baiļu) un pīrāga” principu.. Ir nepieciešami, lai pastāvētu kādas normas vai “principi” – vienalga vai tā saucamie “tiesiskie” (ar spēku un varu uzspiesti un iedibināti) vai “ētiskie” (ieaudzināti, dibināti uz iekšēju pārliecību, jau zemapziņā “iedzīti”).

Lielum lielajam vairumam ļaužu ticība – reliģija (tāda vai citāda) Dievam (tādam vai citādam) ir vienkārši nepieciešama sabiedrības pastāvēšanas interesēs. Lai būtu no kā baidīties un uz ko cerēt. Dieva noliegšanu (ateismu) var atļauties tikai humānistiski orientēti, morāli un ētiski augsti attīstīti indivīdi ar spilgti izteiktu SIRDSAPZIŅU. (Gan jāatzīst, ka tas ir visai izplūdis, nekonkrēts un zinātniski objektīvi grūti definējams termins.)

Runājot par bērnu (vispār – jaunās paaudzes) ētisko vai kristīgo audzināšanu, vispirms pašiem vajadzētu tikt skaidrībā ar kādām metodēm un saturu to vēlāties realizēt. Manuprāt ir galīgi nepieņemami, ja bērna prātu piesārņosim ar “Ādama ribu”, “nevainīgo ieņemšanu”, “augšāmcelšanos un debesbraukšanu” un tamlīdzīgiem kristietības “šedevriem”. Bērna zemapziņā ir jāiepotē kaut vai to pašu 10 baušļu principi – tas, kas ir “labi” un kas ir “slikti”, ko “drīkst” un ko “nedrīkst”, kas ir “pienākums” un kas ir “atbildība”. Šī audzināšana (iepotēšana) ir jāuzsāk pēc iespējas agrāk (jau no pirmajiem bērna gadiem) jau ģimenē (paceļas gan cits jautājums – cik spējīgi audzināt ir paši vecāki, jo vairumā gadījumu tie ētiskā ziņā ir pitekantropu līmenī...) un ir jāturpina visu laiku (bērna dārzā, skolā un pat augstskolā), atbilstoši un piemērojoties bērna un jaunieša attiecīgā vecuma uztveres līmenim un attīstībai. Tur nu ir plašs darba lauks filozofiem, psihologiem, pedagogiem un arī reliģisko mācību sludinātājiem! Skolu vecākajās klasēs sākt mācīt kādus tur sausus “ētikas principus” un “reliģiju vēstures” ir jau daudz par vēlu. Jaunajos cilvēkos jau ir izstrādājušies divkosības un nihilisma principi, kurus izskaust jau ir tikpat kā neiespējami.

Rezumējot - cilvēku (un kur nu vēl bērnu!) ētiskā audzināšana ir obligāti un vitāli nepieciešama. Vieta ir arī reliģijām, ja vien to pasniegšanas forma nerunā pretī loģikai un “veselajam saprātam” Jaunie cilvēki ir jāieaudzina pašiem domāt, analizēt, izsvērt un pozitīvi veidot savu personību. Diemžēl modē nākušie patērniecības un visatļautīga liberālais ideāli, kā arī to apjūsmošana, nopietni traucē humānas sabiedrības veidošanai.

Runājot par domāšanu, prātu un saprātu, nākas pieskarties tādiem noslēpumainiem faktoriem kā iztēle un intuīcija. Tās katram cilvēkam atkarībā no nervu sistēmas komunikatīvajām īpatnībām domāšanas procesos ir individuālas, dažādi vērstas un attīstītas, un laikam jau visai lielā mērā ir ģenētiski noteiktas. Attīstītas iztēles spējas sevišķi ir nepieciešamas rakstniekiem, māksliniekiem un zinātniekiem., jeb pareizāk būtu teikt, par tādiem kļūst indivīdi ar attīstītām un specializētām iztēles spējām. Mājas uzbūve vai kādas mašīnas konstrukcija vispirms veidojas arhitekta vai konstruktora iztēlē, tad uz papīra līdz visbeidzot varbūt arī fiziskajā realitātē. Iztēles spējas attīstās indivīda izglītošanās procesā, taču specifiskās noslieces laikam jau ir iedzimtas.. Tā kaut kādu „meldiņu” sakomponēt un kaut kā „noklimperēt” laikam jau varētu jebkurš, bet īstens mūziķa talants, kā izskatās, ir iedzimta īpašība. Parasti iztēles procesi notiek Prāta vadībā domāšanas procesu apziņas līmenī. Taču iztēle var notikt arī „pašplūsmā” zemapziņas līmeņos, piemēram, miegā sapņojot. Vai arī meditējot, atrodoties hipnozes vai pašhipnozes stāvokļos. . Pašhipnozes stāvoklī iztēles radītie iespaidi var būt tik spēcīgi, ka indivīds uzskata, ka visi tie „brīnumainie” notikumi, kurus iztēlē ir piedzīvojis, tik tiešām tādi ir bijuši un tam „svēti tic”. Iespējams, ka iztēle „pašplūsmas” režīma darbojas visu laiku zemapziņas līmenī, mums ar prātu to nemaz neapzinoties. Tad nu zemapziņā varbūt arī uzkrājas visādi „brīnumainas” informācijas slāņi, kurus ar tā saucamās regresīvās hipnozes palīdzību izsauc atmiņā, piemēram, par indivīda „iepriekšējām dzīvēm”. Vai arī no mediju zemapziņas izspiež „kosmisku” informāciju spiritistu praktizētajos tagad modē nākušajos „čnelinga” seansos.

Psihologijā intuīciju sauc par „tiešām un nepastarpinātām zināšanām”, „par tūlītēju jeb spontānu komplicētas datu grupas novērtējumu”. Intuīcijai nav saiknes ar domāšanu vai jušanu, tā ir skaidrs, ātrs un pilnīgs novērtējums, kura svarīga pazīme ir šā procesa lielais ātrums. Intuitīvās atklāsmes cilvēkā norisinās bez jebkādu mums zināmu prāta analīzes procesu vai reflektīvās domāšanas palīdzības.

Pastāv hipotēze, ka intuitīvo domāšanu realizē galvas smadzeņu labā puslode, kura ir „atbildīga” par psihiskas jutekliskajiem procesiem. Iespējams, ka bioloģisko un fizioloģisko īpatnību dēļ sievietēm intuitīvās izpausmes ir biežāk novērojamas, sevišķi jomās, kas saistās ar emocijām.

Rietumnieciskajā kultūrā izziņas process galvenokārt noris racionālas domāšanas plāksnē, analizējot faktus un novērojumus un uz to apstrādes bāzes tad tiek izdarīti attiecīgi secinājumi. Austrumnieciskajā kultūrā izziņā izsenis ir populārs meditācijas intuitīvais stils, kad ar dažādiem paņēmieniem prātu „iztīra” no jebkādam domām un pacietīgi gaida līdz gaidītā informācija pēkšņi parādīsies apziņā. Pieņem, ka šī informācija „atnāk” no hipotētiskā Informatīvi Vadošā Lauka (IVL)

Mūsu priekšstats par cilvēku, ar kuru kontaktējamies, lielākoties ir intuitīvs. Mēs uztveram viņu kopumā - stāja, apģērbs, augums, izteiksme, uzbūve, balss, akcents, žesti, reģionālās, sociālās un šķiras pazīmes - tas viss intuīcijai atklājas vienā mirklī kā vienots un pabeigts veselums. Agrākie iekšējo slimību diagnostikā arī izmantoja intuīciju, tāpat dara fotogrāfi un gleznotāji – portretisti, menedžeri, personālatlases komisiju vadītāji un droši vien Centrālās izlūkošanas pārvaldes analītiķi milzīgajā un garlaicīgajā datu kopumā, ko ieguvuši par attiecīgo darbības lauku, saskatīdami neredzamu nozīmīgumu.

Intuīcija uztver veidolu, paradigmu, visu savstarpēji saistītu attiecību veidotāju tēlu. Intuitīvas atklāsmes notiek „pašas no sevis”, mēs tās nevaram kontrolēt.. Tās rodas mūsos kā pēkšņas apjausmas, kā noteikts spriedums, uztverta jēga. Vēl viena svarīga intuīcijas pazīme ir tās darbības veids. Tā nepārņem lēmām kā noskaņojuma uzplūds, tā nerodas soli pa solim pakāpeniskā domāšanas procesā. Tā nerada atklāsmi, pamatojoties uz priekšā stāvošā objekta atsevišķo nianšu izraisīto sajūtu rūpīgu analīzi. Kā jau teicām, intuīcija ir skaidra, ātra un pilnīga. Kā atklāsme tā nāk visa uzreiz un zibenīgi.

Tā kā intuitīvās nojausmas ir skaidras, ātras un pilnīgas un tāpēc tik ļoti pārliecinātas, tās var būt arī galīgi nepareizas, tikpat ātri un pilnīgi sniedzot nepareizu priekšstatu kā pareizu. Jungs, kurš intuīciju uzskatīja par vienu no apziņas četrām funkcijām (blakus domāšanai, jūtām un sajūtām), norādīja uz intuīcijas lielo nepieciešamību saņemt savu māsu palīdzību. Viena pati tā var izvēlēties nepareizo ceļu tikpat viegli kā pareizo, vai darboties ar paranoisku pārliecību, neievērojot ne loģiku, ne jūtas, ne faktus.

Ar intuīciju mēdz izskaidrot arī radošās spējas un ģenialitāti; neizskaidrojams tiek saistīts ar procesu, kurš pats par sevi nav izprotams. Bet, intuīciju idealizējot, tiek aizmirstas tās tumšākās ēnas puses - sociālās, uzvedības (vai neuzvedības) intuitīvais oportunisms un pārliecinātā, ātrā un apsēstības vadītā psihopātiska noziedznieka rīcība lēkmes laikā, kad nepārdomāto un it kā pašsaprotamo spriedumu ietekmē notiek cietsirdīgi, bezjēdzīgi un neargumentēti vardarbības akti.

Intuīcija var norādīt ceļu, bet tā nenodrošina pareizu rīcību vai precīzu uztveri. To mēs zinām paši no savas pieredzes, kad, rīkojoties pēkšņi, un it kā pašsaprotami, mēs, piemēram, iemīlamies nepiemērotā cilvēkā, izvirzām nepatiesus apvainojumus, nepārdomāti kādu atlaižam no darba vai paši sev nosakām it kā pārliecināšu diagnozi, kas patiesībā izrādās pilnīgi hipohondriskā. Lai gan intuīcija ir nešaubīga, tā tomēr var nebūt precīza. Mūsu mītiskā jušana var uztvert iekšējās būtības autentiskas liecības, taču to autentiskumu var apliecināt tikai, pārbaudot faktus, ņemot vērā jau iepriekš zināmo, kārtīgi apdomājot un to novērtējot saskaņā ar izjūtām.

Runājot par jēdzienu „patiesība”. Šo jēdzienu varētu iedalīt trīs grupās :

Pagaidu patiesības. Pagaidu patiesība ir tas, ko mēs saucam par patiesu šajā mirklī, šodien, bet kas tāds vairs nebūs nākamā mirklī vai rīt. Pagaidu patiesība nav nekas vairāk par ātri gaistošu noskaņu, ko mēs piešķiram garām skrejošajam mirklim, vai arī noskaņu, ko izzūdošais mirklis rada mūsos. Kad balstāmies uz pagaidu patiesībām, mūsu zināšanas galvenokārt ir trauksmes pilnas - pārāk subjektīvas, pārāk mainīgas un nepārdomātas. Ar pagaidu patiesībām manipulē cilvēki, kuriem par visu ir negrozāms viedoklis; tas neļauj izpausties gara inteliģencei, kas slēpjas viņu personības dziļumos. Stingri turēties pie pagaidu patiesībām ir raksturīgi zaudētājiem, izvairīgajiem, visiem nenopietnajiem un paviršajiem cilvēkiem. Kamēr vien būsim pagaidu patiesību gūstā, mēs neredzēsīm dzīvi no gara inteliģences (ja vien tāda maz ir !...), kas slēpjas mūsu būtības pašos dziļumos, redzespunkta.

Ilgtermiņa patiesības. Tās ir ikdienas likumi un noteikumi. Sabiedrības uzvedības normas, futbola spēles noteikumi, vienošanās par savlaicīgu ierašanos, laipnība, pieklājība, godprātība, kolektīva un indivīda savstarpējās saistības - visās šajās jomās darbojas ilgtermiņa patiesības, pretējā gadījumā dzīve būtu viens vienīgs neizturams haoss. Ilgtermiņa patiesības ir pieņemtas uz vienošanās pamata, un tās ir iespējams pielāgot attiecīgai situācijai. Tās ir vēsturiski izveidojušās sabiedrības attīstības gaitā - tām ir sava jēga pat tad, ja tās dažkārt nāk par labu egocentriskiem cilvēkiem.

Cīņa, sevis apliecināšana, tieksme pēc izcilības, godīga uzvara, savu prasmju pilnveidošana, fizisko un garīgo robežu paplašināšana - tas viss tiktu pazaudēts, ja nebūtu noteikumu, saskaņā ar kuriem izvērtēt pūles.

Ilgtermiņa patiesības ļauj spriest par mūsu raksturu - cik piedienīgi un likumīgi rīkojamies, kā ievērojam savstarpēji pieņemtus noteikumus, kā respektējam godīguma standartus un pieklājības normas. Tās ļauj atpazīt indivīdu, kuram ir pašam savi uzskati un kurš ir godīgs, uzticams un sirsnīgs. Arī šāds cilvēks dzīves tirgū un cīņā gūst *labumus* un peļņu, taču uzskata, ka tā ir samaksa par sūru darbu un godīgumu.

Cilvēkam ik pa laikam jāvēršas pēc padoma pie augstākas sfēras - jāveic pašanalīze, pretējā gadījumā viņa rīcība nav nekas vairāk kā vien ārišķība. Pašanalīze ir saistīta ar augstāko patiesību - *mūžīgo patiesību*.

Mūžīgās patiesības vienmēr ir visdziļākās un visaugstākās. Tās gan ir grūti konkrēti un detalizēti definēt, jo saistās arī ar tādiem pusmistiskiem jēdzieniem kā Dievišķums un Sirdsapziņa. Mūžīgās patiesības nav iespējams apiet; ar tām nevar manipulēt, krāpties, no tām nevar izbēgt. Šajā kategorijā ietilpst Dabas likumi, kurus mēs varam censties izzināt, tiem pakļauties vai pielāgoties un kuru esība ir neatkarīga no mūsu vēlēšanās, nevēlēšanās, zināšanas vai nezināšanas.

Gan jāpiezīmē, ka mūsdienu patērnieciskā ideoloģija, kultūra, audzināšanas un izglītības sistēma pārsvarā rosina lielāku interesi par pagaidu un ilgtermiņa patiesībām, nevis mūžīgām patiesībām

Par trijiem civilizētā cilvēka saprāta radītājiem mītiem

Civilizācija savā uzvaras gājienā sastop aizvien vairāk un vairāk nepatīkamu problēmu. Var jau no tām atkratīties ar parunām - “*kur mežu cērt, tur skaidas lec*” vai “*katrai medaļai ir gaišā un ēnas puse*”... Tā arī civilizētajā pasaulē rodas un krājas negācijas, kuras draud sagandēt pat cilvēka tālākas eksistences iespējas.

Jau izsenis cilvēces domātāji ir sākuši prātot par to, kāds ceļš būtu ejams cilvēces glābšanas labad, un tādējādi veidojušies dažādi mīti. Arī antīkie filozofi izpratuši, ka nozīmīgākie ir cilvēku dzīves garīgās jomas jautājumi - tātad jau minētās mūžīgās patiesības un problēmas.

Cilvēka attīstības galvenais virziens ir Dvēseles pilnveidošana, ko var panākt, izkopjot jūtas, nostiprinot gribasspēku un attīstot prātu. Cilvēks ir jāiemāca *pareizi dzīvot*. Ja šos vārdus neuztveram ironiskā nozīmē (pareizi dzīvot prot “veikli zēni” - egoisti), tad īsteni pareizu dzīvi vadītu trīs faktori - Sirdsapziņa, Mīlestība un Prāts. Gan jāatzīst, ka tie visi ir tādi deklaratīvi, abstrakti un relatīvi termini, par kuriem var nopietni prātot vai tikai gari, plaši un juceklīgi spriedelēt.

Atgriežoties pie mītiem par Cilvēces glābšanas ceļiem, - esot sastopami triju veidu mīti (vai maldīšanās).

Pirmais mīts ir tas, ka Cilvēci darīšot laimīgu pragmatiskais saprāts, tikšot izveidota “saprātīga” (pareiza, taisnīga u.tml.) sabiedriskā iekārta (t.s. sociālās utopijas) - no sākuma kaut vai lokāli, vienā valstī jeb valstiņā. Pēc tam vajagot iedabūt “savus cilvēkus” citu valstu pārvaldē un tad ar kopīgiem spēkiem iegūt varu visas pasaules mērogā. Tad - *kas nav ar mums, tas ir pret mums* un tādēļ iznīcināms! Šā ceļa bezcerīgumu jau ir apliecinājusi Cilvēces gadu tūkstošiem ilgā asiņainā vēsture. Cīņa par varu varas dēļ, to maskējot ar cēliem vārdiem par *gaišo nākotnes valsti*. Ar „proletariāta diktatūras” variantu esam bijuši pazīstami.

Otrais mīts ir tas, ka Cilvēci laimīgu darīšot tehniskais progress. Dažādos fantastiskos sacerējumos sastopamies ar brīnumainiem nākamības tehniskās paradīzes attēlojumiem. Par cilvēku labklājības un laimes garantijas stūrakmeni tiek likta zinātne (it sevišķi eksaktā) un tehnika. Tiks izveidotas gudras mašīnas, dažādas automātiskas sistēmas, kas darīs melno un nepatīkamo darbu. Cilvēks varēs baudīt šo ierīču darba augļus, dzīvot aizvien lielākās ērtībās un priecāties. Pat domāt un lemt nevajadzēs, jo to visu izdarīs gudrās mašīnas!

Jā, tīri tehniskais progress ir nenoliedzams. Var pat ironizēt, ka sevišķi panākumi ir gūti līdzcilvēku iznīcināšanā - no rungas līdz atombumbai! Jā, salīdzinājumā kaut vai ar pagājušo gadsimtu, cilvēki pašapmierināti izmanto tehnikas attīstības jaukumus. Braukā nevis grabošās kariatēs, bet gan elegantos limuzīnos un lido ar virsskaņas gaisa laineriem. Ikviena rīcībā ir mājas orķestris (agrāk tikai karaji varēja uzturēt galma orķestrus!) un pat burvju spogulītis - televizors. Esam daudz ko hipotētiski izskaidrojuši gan makrokosma, gan mikrokosma līmeņos. Tomēr gribot negribot nākas uzdot it kā retorisku jautājumu:

- *Vai ar visu to cilvēks savā personīgajā dzīvē ir kļuvis laimīgāks?*

Trešā mīta apoloģēti nenoguruši apgalvo, ka pasauli glābšot *skaistums*. Māksla cilvēku prātus novirzīs no kariem, nelietībām un sociālām kataklizmām.

Vajag cilvēkus audzināt skaistumā un tieksmē pēc skaistā, un tad jau arī veidosies ideāla sabiedrība.

Citā niansē, aplūkojot problēmu detalizētāk, runā par pasaules negāciju veidojošām utopiju triādēm.

Pirmā triāde :

- fašistiskā utopija (atsevišķu tautu vai rasu pārākuma ideoloģija) ;
- komunistiskā utopija (visas problēmas atrisinās materiālā labklājība) ;
- demokrātiskā utopija (valda pūlis, kurš ir manipulējams ar naudu un demagoģiju).

Otrā triāde :

- utopija par zinātnes un tehnikas progresa pozitīvo iespaidu ;
- utopija par kultūras un mākslas glābējfunkciju ;
- reliģisko kultu iespaids utopija (katra konfesija ir tā pareizākā !).

Trešā triāde :

- utopija, ka t.s. civilizētās valstis atrisinās triju kategoriju pretrunas:
- politiski ekoloģiskās ;
- rasu un nacionālās ;
- reliģiozās.

Tas "īsteni pareizais" ceļš esot cilvēku iekšējās pasaules bagātināšana, tā sauktais Garīgums. Šis termins ir nācis modē un guvis plašu pielietojumu, gan diemžēl tas ir visai izplūdis un tiek dažādi traktēts. Mēģināsim arī mēs rast kaut vai aptuvenu šā jēdziena tulkojumu un izpratni.

*Sirdsapziņa, Godīgums, Pienākums, Patriotisms, Solidaritāte, Taisnīgums,
Labestība, Mīlestība, Kauna sajūta...*

Nez, vai tās visas ir dažādas kategorijas un jēdzieni, vai kaut kā dažādas izpausmes formas ? Varbūt tas viss kopā arī ir tas noslēpumainais *Garīgums*, par kuru tik daudz tiek prātots un runāts ? Vai arī tas viss ir tikai tādi *sadomājumi*, kuru uzdevums ir kaut daļēji attaisnot indivīda nespēju un nevarību vispārēja *Ļaunuma* priekšā ?

Par un ap garīgumu

Vislielākais izsalkums dzīvē nav pēc ēdiena, naudas, panākumiem, statusa drošības, seksa vai pat mīlestības. Atkal un atkal cilvēki kas ir ieguvuši to visu un tomēr beigās jūtas neapmierināti - nūdien, itin bieži pat neapmierinātāki nekā sākumā. Dziļākais izsalkums dzīvē ir noslēpums, kas atklājas tikai cilvēkam, kurš vēlas atdarīt paša būtības slēpto pusi. Senajās gudrības tradīcijās šos meklējumus pielīdzināja, poētiski sakot, niršanai pēc visvērtīgākās esamības pārles vai peldēšanu tālu prom no sekļajiem ūdeņiem, dziļai ieniršanai sevī un pacietīgai meklēšanai, līdz tiek atrasta šī pārle, kam nav cenas. Šo pārli sauca arī par būtību, Dieva elpu, dzīvības ūdeni, svēto nektāru vai visbiežāk - par garīgumu. Viens ir droši zināms - apslēptajam izsalkumam, kas grauž cilvēku dvēseli, nav itin nekā kopīga ar tādiem ārējiem apstākļiem kā nauda, statuss un drošība. Tieši iekšējais cilvēkā alkst pēc dzīves jēgas, ciešanu gala un atbildēm uz mīlestības, nāves, Dieva, dvēseles, labā un ļaunā mīklām. Virspusējā dzīve nekad neatbildēs uz šiem jautājumiem vai neapmierinās vajadzības, kas liek mums tos uzdot.

Tu esi būtne, kas rīkojas, domā un jūt. Garīgums šīs trīs lietas sakausē vienā īstenībā. Domāšana neuzkundzējas sajūtām; sajūtas stūrgalvīgi nepretojas augstākajām smadzenēm; darbība notiek, kad gan domas, gan sajūtas saka : - „Tā ir pareizi !” Galu galā tev ir jātic, ka tava dzīve ir tā vērtā, lai to izprastu un uztvertu ar vislielāko dedzīgumu un pašatdevi. Visparastākais iemesls, kāpēc cilvēki pievēršas garīgumam ir saistīts ar dvēseles slāpēm un ciešanām. Tas galvenokārt nenotiek nejauši, bet gan tāpēc, ka ikviena reliģija vai garīga mācība sola - tā spēj mazināt sāpes, ticība pārspēj miesas bēdas, dvēsele ir ciešanu pārņemtas sirds glābiņš.

Cilvēks nav patiesi garīgs, ja nejut līdzī un negrib palīdzēt nabadzīgajiem un necīnās pret netaisnību un uzspiesti nepelnītu nevienlīdzību.

Katras civilizācijas spēks ir meklējams darba un cilvēcisko attieksmju kultūrā. un tās prasmē efektīvi un ražīgi strādāt. Civilizācijas attīstības garants ir plašu sabiedrības slāņu domāt un analizēt prasme, jūtu kultūra un tas faktors, ko dēvē par *garīgumu*.

Prātojoši ļaudis uzskata, ka psihiskās apziņas izpratnes līmenis, vismaz *domājošajā* sabiedrības daļā, ir tiktāl nobriedis, ka filozofiskā dilemma par matērijas vai apziņas primaritāti jau esot zaudējusi jēgu. Ja nu vēl par ko ir vajadzība diskutēt, tad par papildinātības principu: dzīvais - nedzīvais; fiziskais - psihiskais; vīrišķais - sievišķais utt.

Dzīves filozofijas pamatproblēma būtībā ir šāda :

- *vai nu cilvēks eksistē tikai no dzimšanas līdz nāvei, vai arī šī dzīve ir tikai bezgalīgas pārvērtību spirāles viens vijums.*

Atkarībā no tā, uz kuru alternatīvu cilvēks nosliecas, tad arī veidojas viņa pasaules uztvere, uzskati, uzvedība un rīcība.

Dzīves krīzei uznākot, rodas uzmācīga vēlēšanās visu pamest - darbu, kas apnicis, ģimeni, kurā nav laimes un mīlestības, aizbraukt kaut kur tālu, lai sāktu visu no jauna. Viens otrs, daudz nedomājot, tā arī izdara.

Bet vai cerētā laime un mierinājums tiek iegūta ? Bet ko tad var sākt no jauna, ja nemaina sevi pašu ? Vienalga, kur ietu, visur cilvēks satiek sevi, visur rada savu personīgo pasauli, kura kā spoguļi atspoguļo - pašus.

Vai tad ir jāmēģina aizbēgt, un ir jēga to darīt, no paša radītām problēmām? Nav nekādas vajadzības pārvietoties un diez kur skriet tādēļ, lai pārveidotu savu dzīvi. Vienkārši - ir jāpārskata un jāmaina sava iekšējā pasaule, sava attieksme pret apkārtējo un līdzcilvēkiem. Kā to izdarīt? Atbilde uz šo jautājumu meklējama garīgajā sfērā.

Gara pasaule bagāta ar domformām, tēliem, jūtām un izjūtām, kuras bieži vien grūti noformulēt vārdos. Tās ir gan pozitīvas, gan negatīvas, patīkamas un nepatīkamas. Daudzi cilvēki uztver garīgo pasauli kā kaut ko nereālu, kas eksistē tikai iztēlē, tātad nav „īsta”. Tāpēc daudzi baidās izrādīt savas jūtas, „domāt ar sirdi” un ar smadzeņu labo puslodi, kas ir atbildīga par tēlaino domāšanu, dodot priekšroku prātam un kreisajai puslodei, kura atbild par konkrēto, loģisko domāšanu. Gara sfēra ir pilnīgi izslēgta no praktiskās dzīves tāpēc, ka to nevar redzēt un aptaustīt, izmantot par argumentu vai pierādījumu tad, kad ir runa par ikdienas dzīves notikumiem. Tos, kuri lieto garīgās sfēras jēdzienus un mēģina sasaistīt garīgo ar materiālo pasauli, būvē savu dzīvi uz garīgajiem pamatiem, pārējie ļaudis bieži nesaprot un tos uzskata par tādiem kā *uz augšu parautiem*. Materiālā dzīve rada cilvēka apziņai daudz ierobežojumu. Mēs esam spējīgi domāt, uzvesties, runāt un dzīvot šajos ietvaros, kamēr beidzot neizšķirsimies tos pārvarēt un izrauties Gara pasaulē. Nepieciešams apzināties daudz vairāk, nekā apzināties ikdienišķās dzīves ietvaros, ar savām domām un apziņu ieraudzīt milzīgo garīgo pasauli, kura pilna dzīves enerģijas, kustības, notikumu un pārvērtību. Un tad mūs vairs neielikt ikdienišķās vienmuļīgās dzīves rāmītī, jo būs skaidrs, ka ir kaut kas daudz lielāks. Cilvēks iegūst patstāvīgas domāšanas spēju un attīstītu apziņu, tātad kļūst par savas dzīves saimnieku.

Sabiedrības uzskatos postulētās *ideāla cilvēka* īpašības ir jo daudzas - negatīva attieksme pret naudas varu un merkantilismu vispār, izteikta pienākuma apziņa, solidaritātes jūtas pret citiem cilvēkiem, dotā *vārda turēšana*, askētisms, labestība, spēja būt pašizliedzīgam un varonīgam kādu ideālu (tauta, mīlestība, reliģija u.tml.) labad. Turpināt šo sarakstu var arī pats lasītājs.

Ļaudīm vieglāk ir uztverama pragmatiski materiālistiskā alternatīva par dzīvi *tepat un patlaban*, un, neraugoties uz dažādu reliģiju mazsekmīgajām pūlēm, saskaņā ar to veidojas tieksme pēc labklājības, slavas, prestiža, varas, mantas un visa pārējā, kas ar to saistīts. Visa tā rezultātā rodas nosliece uz t.s. *patērētāju sabiedrību*, par kuru vieni sapņo kā par *zelta dzīvi un turpat vai paradīzi*, toties citus šai sakarā māc bažas par plašu sabiedrības slāņu morālu degradāciju.

Patērnieciskā filozofija savā būtībā ir pašnāvnieciska. Tā ir vērsta uz Zemes resursu netālredzīgu izsaimniekošanu. Arvien vairāk tiek izsmeltas derīgo izrakteņu krātuves, izcirsti meži. Aizvien lielāki kļūst bīstamo (ķīmisko, radioaktīvo) atkritumu kalni. Diemžēl t.s. tirgus ekonomika ir ieinteresēta visādos veidos veicināt patēriņu, daudz nedomājot par tā jēgu un potenciāli bīstamajām sekām, jo patēriņš (pieprasījums) rosina ražošanu (darbs un maize ļaudīm, kuru sarodas aizvien vairāk) un tautsaimniecisko interesi (peļņa). Reklāmas industrija aicina pirkt un patērēt - aizvien biežāk un vairāk! Ražošanas tehnoloģija tīšuprāt tiek veidota tā, lai nopirktā lieta būtu izskatīga, ērta un pat samērā lēta, taču tās kalpošanas laiks - samērā īss. Elegantie zābaki izjūk jau pēc vienas sezonas nēsāšanas, sadzīves elektroniskās ierīces ir praktiski neremontējamas. Ja kas notiek, jāmet laukā un jāpērk jauna! Sistemātiski mainīt garderobi (tādēļ jau mūsu “humpalas” ir pārpildītas ar lietotu apģērbu kalniem!), dzīvokļa iekārtu, apkalpojošo, kā arī izprieceas tehniku maiņa jau ir prestiža lieta! Preču krāšņajam iepakojumam un vēl krāšņākajai reklāmai tiek izniekots daudz vērtīgu izejvielu, kas pēc preces nopirkšanas papildina atkritumu izgāztuvju krājumus. Diemžēl apdullinātais un apstulbotais patērētājs to visu neapzinās.

Uz šādu *patērniecisko filozofiju* tendēti ļaudis kā *patēriņu* lieto arī emocionālas dabas uzbudinošus faktorus, kas viņiem sagādā prieka sajūtu. Primitīvākos gadījumos tās ir asiņainas izrādes kā uzbudinošas izprieceas - vēršu, suņu vai gaiļu cīņas, bokss u.tml. Futbola un hokeja *fanu* histēriskā ažiotāža un pat klajs

huligānisms čempionātu laikā kļūst par kļedzošu (burtiski brēcošu un aurojošu) apliecinājumu liela ļaužu vairuma (patērētājsabiedrības pamatkontingenta) dvēseliskajai nabadzībai un iekšējam tukšumam, kuru tad nu cenšas aizpildīt ar šādām emocijām. Intelektuāli nedaudz augstākā līmenī esošie ir iecienījuši šādu un vēl it īpaši seksuālas dabas procesu grafiskus, rakstveida un citādus attēlojumus. Tas viss kopumā nodrošina intelektuālajā ziņā visai primitīvas sabiedrības lielākajai daļai tās eksistences un pašsaglabāšanās interešu apmierināšanu - tēlaini runājot, *maizi un izpriecas!*

Saisība ar mākslu un kultūru

Patērnieciskās sabiedrības ideāli ved uz cilvēka garīgo struktūru *degradāciju*. Cilvēki cenšas patērēt (*aprīt*) nevis patiesās kultūras vērtības, bet vieglāk sagremojamās kultūras *samazgas*. Mākslas pazinēju aprindās primitīvus, *bezdvēseliskus* tā saucamās *erzacmākslas* darinājumus iedēvējuši par *kiču*, bet tā patērētājus - par *kičmeņiem*. Uzskata, ka cilvēka dvēselei šis *kičs* ir tikpat kā alkohola analogs.

Šie *kičmeņi* ir tie paši mums jau no agrākiem laikiem pazīstamie tā sauktie *mietpilsoņi*, tikai mūsdienu interpretācijā. Viņi ir *uzķērušies* uz spīguļu, tukšvārdības un sensāciju makšķeres. Tie ļauj sevi *barot* ar televīzijas seriālu *ziepoperu putriņu*, detektīvbestselleriem un citu t.s. *lubu literatūru*. Pie šīm plaša patēriņa *samazgām* tie ir tā pieraduši, ka baudīs un pieprasīs tikai to ! Tālāk jau darbojas tirgus likumi - pieprasījums rada piedāvājumu, bet uzbāzīga reklāma un propaganda jaunu pieprasījumu.

Interesantas un manuprāt ļoti trāpīgas domas par kultūras problēmām ir izteicis Pauls Stelps savā grāmatā "Pēcpusdienas sarunas":

Kultūra kā parādība neeksistē pati par sevi, atrauta no tās nesēja - Cilvēka. Nevar abstrakti rūpēties par kultūru, nerūpējoties par tās nesēju - Cilvēku. Ikvienu darbība pret cilvēku, kura apgrūtina kultūras izpausmi, savā būtībā ir vērsta pret kultūru, kuras apkarošana neizbēgami noved pie sociālās formācijas - valsts vai tautas bojā ejas tikpat nenovēršami, kā koka atzāģēšana no saknēm ir koka bojāeja.

Visas runas par kultūras iestāžu pašfinansēšanos un rentabilitāti ir absurdas. Kultūras līmeņa uzturēšana ir problēma, kurā atspoguļojas sabiedrības locekļu kultūras deficīta vai pārākuma attiecības. Peļņu nes tikai tie kultūras līmeņi, kuri sabiedrības lielākai daļai jau kļuvuši par izklaidi, vai arī kultūras noārdīšanas procesa izpausmēm. Spriedumi par kultūras iestāžu rentabilitāti un pašfinansēšanos, iziešanu tirgū būtībā ir aicinājums uz kultūras līmeņa pazemināšanu, izdabājot pūļa gaumei. Tas ir aicinājums uz pašiznīcināšanos. Tautai - uz kolektīvu pašnāvību.

Ja kādā sabiedrības daļā parādās kultūras deficīts, par valdošo rīcībā kļūst orientācija uz materiālajām vērtībām un tās, atrāvušās no kopējās sistēmas, veido pašas savu - parazitisku. Tautas labklājība ir tās valdošo aprindu kultūras līmeņa un tikumības rādītājs. Materiālo problēmu mākslīga radīšana jau pati par sevi pievērš cilvēku uzmanību materiālajām vērtībām. Tādēļ divtūk noziedzīga ir valsts kases izlaupītāju rīcība. Sākas lavīnveida tautas iznīcināšanas process, no kura izrauties var tikai nedaudzi ar sevišķu garīgu vērtību izjūtu apveltīti cilvēki.

Tirgus veidojas situācijā, kad saskaras piedāvājums un pieprasījums. Starp dažādiem kultūras līmeņiem tas ir neiespējami, jo zemākajam vēl nav pieprasījuma pēc tā, kas ir augstākajam, un augstākajam nav ko piedāvāt zemākajam, jo pieprasītais to vairs neinteresē un nenodarbina. No garīgās filozofijas viedokļa tirgus ekonomikas principi kultūras procesos ir Trojas zirgs, to darboņu sūtīts, kuri darbojas Latvijas valsts un tās tautas iznīcināšanā.

Agresīvas, kultūru graužošanas strāvas tautas dzīves telpā vienmēr ielaužas ar mākslas jēdziena paplašināšanu un degradāciju. Tās cenšas piešķirt mākslas darba statusa priekšmetiem un norisēm, kas, kaut gan ir ieguldīts zināms daudzums materiāla un darba, nav māksla pēc būtības. Kad par mākslu tiek uzdots viss - no diegā pakārtas konservbundžas līdz spilgti nokrāsotai kailai pēcpusei ar brutalizētām un samocītām skaņām fonā, tiek aizmirsts galvenais - mākslas darbs nav nekas viendienīgs, tas ir uz attīstību daudzās paaudzēs rosinošs un daudzu paaudžu viennozīmīgi vērtēts.

Mākslas darba statusu tām neraksturīgajām parādībām piešķir divu tipu cilvēki - tie, kuri grib gūt mākslinieka popularitāti, bet uz mākslas darba radīšanu nav spējīgi, un tie, kuri ir ieinteresēti tirdzniecībā ar mākslas priekšmetiem un norisēm. Tā ir ļoti vienkārša tirgus paplašināšana. Ja mākslas darbu iegādei un pasniegšanai nepieciešami prāvi kapitālieguldījumi un audzināts skatītājs ar labu gaumi, kurš uz profanāciju neuzķeras, tad ir jāpasludina par mākslas darbu jebkurš ķēms, par kuru ko var parunāt, un jādegradē skatītāja gaume vai vēl labāk - jāpārķer vēl nenobriedis augošs bērns vai pusaudzis.

Tās tad ir vistiešākās briesmas, kas apdraud tautas kultūru, grauj tās gaumi un atņem attīstības iespēju, jo piedāvā ko viegli uztveramu vai ārišķīgus, psihi un iekšējo kultūru graujošus procesus un priekšmetus. Tas dod iespēju bez piepūles sevis audzināšanā uzreiz atrasties "mākslas pasaulē".

Mākslinieks ir atbildīgs par katru savu rokas vai dvēseles kustību. Tieši šo atbildību liedz sevī izkopt darbošanās tirgus apstākļos. Mākslinieks ir cilvēks, kuram mākslas darba radīšana ir sirds nepieciešamība, gara darbības tieša izpausme, neatņemama dzīves sastāvdaļa. Mākslas darbs ir materializēta valoda, kādā gars sarunājas ar citu garu. Tas ir līdzeklis, kā paaugstināt harmonijas līmeni vidē un cilvēkā.

Ja katrs tautas sociālais slānis pilda savas funkcijas (nodrošina materiālu eksistenci, glabā inteliģenci, vada attīstības ceļā), tad vampīriskais - transnacionālais - radījumu kopums ir arī deklasēts, jo dzīvi nenodrošina, tās veidošanā nepiedalās, bet tieši otrādi - to grauj, gan izkropļojot dzīvesveidu, mākslīgi radot pieprasījumu savai precei, gan mainot morāli uz patērētāja uzskatu veidošanu, gan mainot dabiskās cilvēka un vides attiecības. Tas deģenerē kultūru un izglītību, tātad ir antiinteliģents, tautas dzīvi vada garīgas deģenerācijas virzienā.

Tā vienā, agrāk tautas apdzīvotā teritorijā parādās divi antagoniski, (morāli) nesavienojami dzīvu būtņu kopumi, kuri vēl kādu laiku var saglabāt līdzīgu valodu un bijušās kultūras iezīmes. Vienām būtņiem - Cilvēkiem - ir garīgās attīstības ceļš, tie paaugstina harmoniju savstarpējās attiecībās un Kosmosā. Otrās ir būtnes, kurām to garīgā filozofija dod pavisam konkrētus - to pazīmēm atbilstošus terminus. Saudzējot to patmīlību un nostājoties nemērķtiecīgā konfrontācijā, publiski mēs tās saucam neitrālā vārdā - "radījumi" - , ar kuru apzīmē jebkuru dzīvu radījumu šajā pasaulē, šajā gadījumā saprotot, ka mums ir darišana ar būtni, kuras mērķi ir diametrāli pretēji Cilvēku mērķiem, tie ir vidī un visu dzīvo disharmonizējoši, graužoši savā garīgi deģeneratīvajā ceļā.

Cilvēku ar tā koptajām un attīstītajām īpašībām šie radījumi uzlūko tikai kā barojošu vidī savai eksistencei. Visi aicinājumi uz kompromisiem dzīves materiālo interešu apmierināšanas vārdā ir domāti neapziņošos cilvēku pretestības salaušanai, to apziņas iemidzināšanai un barošanās kontakta saglabāšanai. Šie radījumi būtībā nav Cilvēki, jo Cilvēks brīvas izvēles apstākļos savā rīcībā vadās pēc garīgās pasaules ideāliem. Šie radījumi turpretī savas eksistences jēgu saskata sava dzīves līmeņa paaugstināšanā, materiālo labumu radīto iespēju baudīšanā. Tie atklāti paziņo, ka valsts eksistences pamatā ir ekonomiskie procesi un materiālās vērtības, tai pašā laikā radot negatīvas demogrāfiskās un kultūras situācijas, ja tas nepieciešams tiem patīkamam sociālo modeļu realizācijai. Tātad "konkrētā valsts" ir tikai šiem radījumiem vajadzīgās ekonomiskās situācijas veidošanas mehānisms.

Vēl bēdīgāk ir, ja radījumiem izdodas arī citus sociālos slāņus ievilināt savu vampīrisko attiecību laukā. Tieši tā tas pašlaik ir noticis pasaulē, kuru sauc par demokrātisku un brīvu, kurā mazākā iedzīvotāju grupa absolūti zemāko principu verdzībā tur lielāko daļu, uzturot tajā ilūziju par tās it kā vadošo lomu savas dzīves veidošanā un tās pilnīgo varu to pēc patikas mainīt. Dīvainākais, ka verdzība tiek uzturēta bez vardarbīga militāra (represīva) spēka pielietošanas, tikai ar dažādu ilūziju un rituālu palīdzību, abpusēji uzturot stabīlu situāciju, kura ir izdevīga tikai vienai - vampirizējošai - pusei. Tas panākts, aktivizējot cilvēka divu zemāko īpašību izpausmes - slinkumu un tieksmi pēc baudām

Tādus kaismīgus izteikumus pirms gadiem piecpadsmit ir radījusi Paula Stelpa rakstošā spalva !...

Ikviena dārkopis zina un saprot, ka kultūraugus nekopjot, nerušinot un nelolojot, tie neglābjami degradēsies, iznīks un aizies bojā, jo tos nomāks lekna nezāles. Tāpat notiek arī ar kultūru liberālpolitikas, jeb tautas valodā runājot, "mežonīgā kapitālisma" realizācijas rezultātā. Šo politiku piekopj savtīgie pseidopatrioti, kuri, izmantojot ļaužu politisko lētīcību un tuvredzību, ir tikuši pie varas stūres. Tam palīdz mietpilsoniski tendēto ļaužu filozofija un pasaules uztvere - *ne mana cūka*,

ne mana druva ; es no tās politikas neko nesaprotu, ko es tur jaukšos, man pietiek savu rūpju. To jau parazitiskajiem pašlabuma tīkotājiem vien vajag !

Kultūras sagraušanas (tīšprātīgas, gan aiz neizpratnes, vienaldzības, slinkuma un nevīžības) procesa rezultātā no latviskās kultūras nākotnē pāri paliks tādi paši muzeja eksponāti kā Amerikas kontinentu kādreiz apdzīvojušo pamattautu kultūras. No tā saucamās *indiāņu* (ar šo nosaukumu aptverot visas Amerikas kontinentu kādreiz apdzīvojušās tautas un ciltis) kultūras kaut ko varam redzēt, aplūkojot kādu pusizbadējušos ar spalvām izrotātu indivīdu no tā sauktajiem rezervātiem, kas sevi "izrāda" tūristu apskatei. Tā var gadīties arī ar latvju kultūru - tā varbūt saglabāsies kā kādi etnogrāfiski ansambļi tūrisma "biznesa" vajadzībām, lai izklaidētu garlaikotos *naudasmaisīgos* ārzemju tūristus.

Apmierinājuši primārās materiālās un izpriecu vajadzības, ļaudis tomēr vēl jūt arī garīgu izsalkumu, ko mēģina remdēt, ejot pa vieglāko, mazākās pretestības ceļu - gremdējoties alkoholismā un narkomānijā. Tā nodzeras sabiedrības *krējums un elite* (pārtikušie un bagātie) - aiz garlaicības, iekšēja tukšuma, *pasaules skumjām*, bet sabiedrības zemākie, materiāli maznodrošinātie un nabadzīgie slāņi alkohola un narkotiku apdullumā meklē atvieglojumu no apnicīgajām ikdienas eksistences rūpēm vai glābiņu no izmisuma.

Indivīda garīgumu raksturo arī tā attieksme pret Darbu - kā jēdzienu ar lielo burtu ! -, tā jēgu un raksturu. Vienā gadījumā pats darba process un tā rezultāts sagādā prieku, morālu gandarījumu, pat baudu. Citā gadījumā darbs un vispār jebkāda rīcība un darbošanās ir tikai līdzeklis - *lai tiktu pie naudas, pēc iespējas lielākas naudas !!!* Ja tās būs pietiekami daudz, tad ar to varēs nopirkt visas iespējamās un neiespējamās *zemes un debesu* baudas un izpriecas.

Ja dzīve ilgst tikai *no dzimšanas līdz nāvei*, tad varētu saprast, kādēļ ļaužu vairums liek akcentu uz materiālo vērtību aspektiem. Tieši tādi uzskati formējuši pašreizējās vērtību sistēmas, kuras atbalsta gan materiālisms, gan ideālisms. Dzīvot bagātāk un sātīgāk, lai mūsu bērni varētu dzīvot *vēl* bagātāk un sātīgāk. Tā sauktais *garīgums*, tas jau ir kaut kas sekundārs un otršķirīgs, kas var attīstīties tikai uz materiālo labumu pamata. Domājams, ka tā ir vislielākā cilvēku maldīšanās, jo šāds dzīves algoritms tikai palielina ciešanas, rosina uz cietsirdību, vardarbību un pasaules kariem.

Dzīve ir īsa, dienas skrien kā *vēja spāriem*. Cik ātri paiet minūte ! Mūsu rīcībā Liktenis ir devis kādus 35 miljonus minūšu, kā nu kuram. Ja nu dikti laimējas, var *aizvilkt* līdz kādiem 50 miljoniem, taču mūža nogale jau būs saistīta ar vecuma nespēku, kaitēm un sāpēm. Šo minūšu liekas tik daudz, ka tās *nekādā vērtē* neturam. Cik gan daudz to netiek *izšauts pa tukšo !*

Laiks tiek izniekots arī tad, kad mēs *pa galvu pa kaklu* skrienam un rosāmies, neko neredzēdami no apkārtējā skaistuma un harmonijas. Katra diena ir unikāla un neatkārtojama, ja to nodzīvojam ar izjūtu, tā, it kā tā būtu mūsu dzīves pēdējā diena, - ar apziņu par laimi, ka esi dzīvs, redzi debesis un sauli, dabas, kā arī cilvēku attiecību skaistumu, ka baudi savu tuvāko mīlestību un to pašu sniedz viņiem pretī. !

Mēs vienmēr kādam kalpojam - vai nu savai ģimenei, valstij, vai sabiedrībai. Pienākuma pildīšana ir kalpotprasmē. Ja nav neviena kam kalpot, tad par mūsu mīluli kļūst kažis vai suns un mēs kalpojam tam. Ļaunāk ir tad, ja par kalpošanas objektu, elku un dievu kļūst manta.

Mēs esam nabagi un nebrīvi tādēļ, ka nevis lietas kalpo mums, bet mēs kalpojam lietām !

Tā nu mēs savā aklumā, pat nevēlēdamies neko redzēt, paši sevi apzogam un grimstam garīgās nabadzības muklājā aizvien dziļāk.

Uz patērētāju filozofiju orientēti ciniski spriedelētāji izsakās, ka *gremdēšanās garīgumā* esot dzīves neveiksminieku *glābējsalmiņš*. Nespēdami iegūt jūtamus un taustāmus materiālus labumus, šie neveiksminieki var sevi mierināt ar savu iluzoro *garīgumu* vai pat uzskatīt sevi par *gara aristokrātiem*. Tie vairumā ir intelektuālo profesiju pārstāvji, parasti no *ideālistu sugas*, kas nav no *dzīvotpratējiem* un *grozīties* protošajiem, kas savas aktīvās dzīves laikā nekādu mantu, *ko rūsa ēd un kodes maitā*, nav sarūpējuši, nedz arī kādā bankā solīdu kapitālu iekrājuši. (Sevišķi tas viss attiecas uz tā sauktajām postsociālisma valstīm, pie kurām piederam arī mēs.) Tad nu pensijas vecumu sasniegušie var sevi mierināt ar domu, ka lielum lielais vairums pasaules gaišāko prātu, *lielu cilvēku*, atzīto un neatzīto ģēniju arī savu dzīvi ir beiguši trūkumā un nabadzībā...

Pie garīguma izpausmēm pieder arī prasme uztvert un izprast skaistumu un mākslu. Var gan prātot par to, kāds tad īsti ir skaistuma un mākslas jēdzienu saturs. Droši vien katrs indivīds ar šiem jēdzieniem izpratīs ko citu. Kopā ar prātotmīlošu lasītāju varētu mēģināt veidot šo jēdzienu definējumus.

Skaistums ir faktors (informatīvu izjūtu komplekss), kas to uztverošā indivīdā izraisa pozitīvas emocijas un pārdzīvojumus.

Šis faktors ir ļoti daudzveidīgs - tajā ietilpst formas un to kompozīcijas, krāsu sakopojums, dabas skats, norise, cilvēka, dzīvnieka utt. veidols u.tml. Skaistuma izpratne var variēties ļoti plašā diapazonā. Vieni un tie paši informatīvie faktori dažādos indivīdos var izraisīt pat pilnīgi pretējas reakcijas - no sajūsmas līdz pretīgumam. Reakcija ir atkarīga no katra indivīda un tā nacionālās piederības, dzīves pieredzes, audzināšanas u.tml.

Mēs esam aizgrābti, klausoties no bērņības tik pierastās un mīlās tautas dziesmas "Pūt vējiņi" melodiju, turpretī kādas citas tautas pārstāvjiem tā liekas pārāk garlaicīga un gaudulīga. Līdzīgi ir ar tautiskajām dejām. Eiropieša ausij austrumu un āziātisko tautu melodijas šķiet galīgi nepieņemamas. Kad baltās rases pārstāvju skaits pasaulē būs krietni gājis mazumā, tad, iespējams, būtiski mainīsies arī priekšstati par skaista cilvēka ārējo veidolu.

Par skaistumu un estētiku ļaudīm var būt ļoti dažādi priekšstati. Kas vienam liekas *dikti stilīgi un forši*, citā var izraisīt pat pretīguma sajūtu. Tā, piemēram, ļaudīm nekritiski pakļaujoties uzbāzīgajai košļājāmās gumijas reklāmai, ir iznācis tā, ka nu satiksmes līdzekļos varam vērot "skaistules", kas atgādina gremojošas govīs, un superīgus "džekus", kuru ritmiski kustošie varenie žokļi iztēlē rada asociāciju ar buldogu...

Mākslas darbu varētu definēt kā

cilvēku darinājumu, veidojumu, rīcību vai norisi, kas citos cilvēkos izraisa pārdomas un galvenokārt pozitīvas emocijas.

Piemēram - glezna, skulptūra, arhitektonisks veidojums, skaņdarbs, deja, izrāde, rotas lieta, darbarīka vai telpas noformējums u.tml. Definējumā ir piebilde "galvenokārt pozitīvas", jo dažkārt formāli neapstrīdams mākslas darbs vienam otram indivīdam var izraisīt arī negatīvas emocijas. Raksturīgs piemērs ir dažādu "mākslinieku" veidotās supermoderni dekadentiskās t.s. instalācijas un abstrakti "smērējumi". Gan jāteic, ka ir arī tādi neko reāli neattēlojoši krāsu sakopojumi, kas tik tiešām skatītājā izraisa skaistuma izjūtu. Dažkārt runā arī par Dabas veidotajiem mākslas darbiem, kas skatītājos rada pozitīvas ar skaistuma jēdzienu saistītas emocijas.

Stingri un formāli ņemot, par mākslas darbu varētu uzskatīt arī skaisti nospēlētu futbola, hokeja u.tml. maču, pat boksa cīņu, neraugoties uz to brīžiem vulgāro un pat brutālo raksturu.

Pie garīga cilvēka raksturojuma pieder arī entuziasms (aizrautība), ziedošanās kādai idejai, primitīvākā izpausmē - arī spēja krist azartā.

Pastāv dažādas populāras un izplatītas indivīdu intelekta līmeņa noteikšanas metodes. Taču tās savā būtībā ir vērstas tīri pragmatiskā virzienā - centrētas uz indivīda spējām kombinatorikā, situācijas novērtēšanā un uztveres asumā. Jēdzienā "intelektuālais līmenis" diemžēl netiek ietverta un konkretizēta viena personību raksturojoša ļoti svarīga sastāvdaļa, proti, viss tas, ko mēs runājam par *garīgumu*, *gara gaismu*, kas saistās ar augstām morālām īpašībām.

Ar "gara gaismu" un garīgumu ir tāpat kā ar jēdzienu "mīlestība" - visi par to runā, sapņo, tiecas pēc tās un to idealizē. Būt *garīgam* - tā jau ir tāda *kā modes lieta*, kas pieder pie labā toņa un ar ko *greznojas kā ar pāva spalvām*. Taču tikai retajam tā *gaisma* tiek un pavisam maz ir to, kuri šo gaismu spēj dziļi izjust, izprast un novērtēt. Ja arī kāds par garīguma problēmām ieinteresējas, tad parasti ļoti virspusēji - jo *garīgumu* cenšas iegūt ar pēc iespējas mazāku piepūli, to vienkārši vajag - *tepat un tūlīt*. Šo rindu autoram nav izdevies uzzināt vai maz pietiekami reprezentatīvā līmenī kādreiz ir objektīvi pētīts šis *gara gaismas* individuālais sadalījums. Pats termins jau ir pārāk vispārīgs un izplūdis, grūti formalizējams, un nav viegli objektīvi izvērtēt, cik lielā mērā un kuram indivīdam šis garīgums piemīt.

Mēģināsim izsecināt jēdziena *garīgums* galveno saturu. Acīmredzot tas ir informatīva rakstura jēdziens, ko bieži lieto kā pretstatu jēdzienam *truls*. Tas ir saistīts ar fantāzijas spēku, domu tēlu spilgtumu un aktivitāti. Viens, vērojot saulrietu, izjūt plašu emociju gammu, otrs redz tikai to, ka drīz būs tumšs un jāiet gulēt. Klausoties mūzikas skaņās (ja tikai tā tiešām ir mūzika), vienam rodas bagātīgas domu tēlu asociācijas, citam tās ir tikai bungādiņu kairinājums - troksnis.

Varētu formulēt, ka :

Garīgums ir informatīvas dabas faktors, kas raksturo indivīda domāšanas intensitāti, fantāzijas, iztēles un domu tēlu daudzumu, spilgtumu un aktivitāti.

Tā sauktā garīgā dzīve ir šo domu tēlu jeb abstrakciju dinamika un attīstība, jaunu domu tēlu veidošana. Tā ir jaunas informācijas (jaunu vērtību) sintēze indivīda iekšējā pasaulē - dvēselē. Ja šī kustība (sintēze) ir vārga, tad uzskata, ka indivīds ir garīgi nabags, citiem vārdiem sakot, truls.

Intelekts ir viena no garīguma sastāvdaļām - spēja aptvert un *apstrādāt* informāciju. Taču ar *pliku intelektu* vien acīmredzot līdz garīgumam vēl ir tālu. Garīgums būtu tas faktors, ar ko tā sauktais *mākslīgais intelekts* - kāda spēcīga superdatora realizācijā - atšķiras no daudz pilnīgākā un sarežģītākā bioloģiska rakstura "datora", kaut vai, piemēram, piecgadīga bērna "izpildījumā". Pagaidām no garīguma viedokļa vistulākais cilvēks tomēr ir nesalīdzināmi "garīgāks" par visintelektuālāko elektronisko skaitļojamo mašīnu.

Garīgi bagāti cilvēki ir bijuši jau sirmā senatnē (kaut vai austrumu un antīko filozofisko skolu un mācību pārstāvji), un truli ļaudis lielā vairumā ir arī tagad, kaut gan no formālo zināšanu viedokļa viņi tomēr ir pārāki par saviem senčiem. Tātad faktoloģiskas informatīvas zināšanas vien vēl negarantē indivīda augstu garīgumu. Tās ir vajadzīgas kā *barība* - izejviela. Intelektu var uztrenēt, ja to baro ar

faktoloģisko materiālu, - te izpaužas svētīgais izglītības iespajds. Tomēr ievērosim, ka svarīgs ir nevis intelekts (zināšanas) *pats par sevi*, bet gan prasme to likt lietā !

Garīgums kā savdabīgs katalizators izpaužas informācijas aktivizēšanā un tās pārveidošanā. Garīgi cilvēki pamatā ir indivīdi ar spilgti izpaustām spējām tēlaini domāt abstraktās kategorijās.

Atziņu izlase par kultūru un mākslu

- Viens no galvenajiem “masu kultūras” uzdevumiem ir izraut cilvēkus no dzīves garlaicības un tos izklaidēt. Bet, tā kā šī kultūra rada pieķeršanos gatavai, standartizētai pieredzei, tā personībai atņem iespēju autonomi attīstīties un padarīt bagātāku savu personīgo pieredzi. Tādēļ cilvēku dzīve kļūst garlaicīgāka un tukšāka.
Cilvēku vairākums līdz sirmam vecumam barojas ar mannā putriņu, viņi ir pieradināti, ka viņiem visu sagremo un ieliek mutē. Viņi jūt neskaidru nemieru, taču paši nezina, ko grib, un nevarētu sakošļāt un sagremot to, kā viņiem nepietiek. Lasītāji, klausītāji, skatītāji atlasa materiālu atbilstoši savam jau pastāvošam viedoklim. Ja sniegtā informācija ir pretrunā ar šim iepriekš izveidotajām nostādnēm, to parasti uztver slikti vai pat neuztver nemaz. Nedrīkst aizmirst arī pašu “augstpiearino” kritēriju relativitāti. Inteligētās elites snobisms nereti izpaužas tīšā formas sarežģīšanā, lai speciāli atstumtu “neiesvaidītos”. Kad grāmata kļūst līdzīga rēbusam, to labprāt apspriež, bet lasīšanai labāk izvēlas detektīvromānu... (NN)
- Viena no galvenajām vēstures mācībām : kad kāda kultūra bija sasniegusi augstāko attīstības pakāpi, ieradās barbari un iznīcināja to, lai sāktu visu no jauna - citā kvalitātē. (J. Laganovskis)
- Kultūra un ārējais spožums ir pilnīgi dažādas lietas. (R. Emersons)
- Sirds, iztēle un saprāts - tā ir tā vide, kurā veidojas un attīstās tas, ko mēs saucam par kultūru. (K. G. Paustovskis)
- Ļaužu netīksmes iegūšanai vajag pavisam maz – kaut nedaudz tos pārsniegt intelektā. Fiziskais pārākums, kas savā būtībā ir tuvāks dzīnieciskumam, negatīvas emocijas neizraisa. Pat pretēji – rosina bijību, pat verdzisku sajūsmu un vēlmi kādi tam līdzināties. Raksturīga parādība – jo zemāks ir sabiedrības kultūras līmenis, jo masveidīgāka ir visādu sportistu un “kultūristu” popularitāte. (A. Kalme)
- Tautas kultūras līmenis izpaužas tās attieksmē pret sievietēm. (M. Gorkijs)
- Džess ir nēģeru kultūras šausmīgs revanšs pār eiropisko kultūru. (I. Paderevskis)
- Baktēriju kultūru var vismaz mikroskopā saredzēt ! (Jadviga Rutkovskaja)
- Es nebūt nevēlos lai manas mājas būtu ar augstu sētu apjoztas un tajās neieplūstu citu zemju kultūras vēsmas, bet es arī nevēlos, lai mani no kājām nogāž ! (M. K. Gandijs)
- Ja kultūras saule atrodas zemu, pat pundurīši atstāj garu ēnu. (K. Krauss)
- Ir jāuzvedas tā, it kā tu būtu kulturāls cilvēks ! (NN)
- Kultūra sākas ar aizliegumiem. (J. Lotmans)
- Kultūrā par pamatu kalpo virsotne. (G. Landaus)
- Nekulturāls cilvēks šokolādi ēd tūlīt, kulturālais to ēd teātrī, (Vladimirs Meļņikovs)
- Ja tauta sevi uzskata par kulturālu, tad tā jau ir nobriedusi degradācijai. (Vilhelms Švēbels)
- Nez, kas tad ir svarīgāks - baudījums, ko vizuāli sniedz mākslas darbs ar savām krāsām, proporcijām, formām, vai apziņa, ka man pieder nevis kopija (kaut arī meistarīgi izpildīta un labā kvalitātē), bet gan oriģināls, kas man pieder tikai vienīgajam ?! Bet jums viņa nav, apskaidiet mani ! Lūk tāpēc “es” ar savu estētisko un cēlo dvēseli cienu darbu oriģinālus ! (A. Kalme)

- Visbiežāk ļaudis iet uz kino, teātri vai koncertu, lai izklaidētos un patīkami pavadītu laiku. Pēc tā ir vajadzība, jo no neprasmīgas dzīves un darba cilvēks nogurst; prieka dzīvē ir maz, jo mēs nemākam priecāties, galu galā mēs pat atpūsties neprotam. Dzīve “neiet”, tādēļ mēs no tās gribam aizmukt tā saucamajā “mākslā”. Laba filma (grāmata, izrāde u.tml.) - tas ir aizraujošs sapnis. Protams, ikviens ir tiesīgs ieslīgt sev tīkamā sapnī, tikai sauksim lietas to īstajos vārdos un nespriedelēsim par Intelektuāliem un Garīgiem ieguvumiem. Jūs izvēlējāties patīkamu sapni dienas laikā.
(NN)
- Katrs mākslinieks, kas debesis attēlo zaļas, bet zāli zilu, ir pakļaujams sterilizācijai. (Adolfs Hitlers)
- Modernā māksla - tas ir kad pērkam gleznu lai aizklātu caurumu sienā, bet secinām, ka šis caurums izskatās labāk. (Roberts Orbens)
- Mākslā tāpat kā dzīvē, sarauzināt ir vieglāk nekā sasmīdināt. (I. Šeņevs)
- Māksla bez domas, jeb “māksla mākslas pēc” ir tikpat kā cilvēks bez dvēseles – tikai līķis. (pārfrāzēts V. G. Beļinskis)
- Ak šausmas cik gan mākslas darbus un pieminekļus ir iznīcinājušas dažnedažādās revolūcijas ! (E. Delakrua)
- Publika uz teātri iet skatīties labu lugu labu izpildījumu. Lugu vien var arī izlasīt. (Ostrovskis)
- Mākslinieciskai patiesībai ir jārunā pašai par sevi, nevis ar skaidrojumu un komentāru palīdzību. (M. Saltikovs – Ščedrins)
- Mākslai par labu nāktu, ja tajā būtu mazāk skolu, bet vairāk skolas ! (Marija Ebnere Ešenbaha)
- Māksla ir atrast neparasto parastajā un parasto neparastajā. (D. Didro)
- Ik katras būtnes uzdevums ir vispirms no sevis veidot mākslas darbu. (Z. Mauriņa)
- Kas mākslā ir patiess, patiess arī dzīvē. (O. Vailds)
- Starp prātā jukošo un mani atšķirība ir tikai tā, ka jukošais domā, ka viņš ir pie pilna prāta, bet es zinu, ka neesmu pilnā prātā. (Salvadors Dali)
- Katrs bērns ir mākslinieks. Grūtības ir tajā, lai izejot no bērna posma, tomēr paliktu mākslinieks ! (Pablo Pikasso)
- Protiet mīlēt mākslu sevī, nevis sevi mākslā ! (Konstantīns Staņislavskis)
- Ja tā ir māksla, tad tā nav domāta priekš visiem, bet, ja ir visiem, tad tā nav māksla ! (A. Šēnbergs)
- Mākslas būtība ir prasmē parastajā saskatīt neparasto, un neparastajā - parasto. (Deni Didro)
- Glezna ir redzama poēzija, bet poēzija ir dzirdama glezna. (Leonardo da Vinči)
- Ja muļķības apkarina ar ktāšņām dekorācijām, tās papildina ar mūziku un dejām, tad tās tomēr ir un paliek muļķības. (A. Rivarols)
- Taisīt atklājumus - tā ir zinātne, bet rādīt izskatu un gudru ģīmi, ka taisi atklājumus - tā jau ir māksla ! (A. Kalme)
- Māksla - tā ir prasme no nekā ko uztaisīt un to vēl pārdot. (Frenks Zappa)
- Mākslas darbi runā paši par sevi, ja vien tiem ir pie kā vērsties. (St. J. Lecs)
- Ģeniālu mākslas darbu pat muļķis sapratīs - gan pavisam citādi. (St. J. Lecs)
- Katra neīsta māksla, katra tukša gudrība pastāv zināmu laiku, līdz beidzot iznīcina pati sevi, un tās augstākais uzplaukums reizē ir arī tās bojā ejas laiks. (I. Kants)
- Tā ir visa dzīves māksla : neatnākt par vēlu un neaiziet par agru. (A. Eglītis)
- Māksla dzīvot vairāk līdzinās dūru cīņas mākslai nekā dejas mākslai, jo vajag stāvēt stingri un vienmēr būt gatavam uz necerēto, nevis uz to, kas iepriekš zināms. (M. Aurēlijs)
- Māksla un daba pasaulē pastāv kā sāncenses. (Andrē Žīds)
- Māksla ir pareizi aprēķināts pārspīlējums. (Albērs Kamī)

- No zinātniskām grāmatām jāķer tās, kuras jaunākās, no dzejas - tās, kuras vecākas. *(Edwards Bulvers-Litons)*
- Ja filmai ir panākumi, tas ir bizness. Ja filmai nav panākumu - tā ir māksla. *(K. Ponti)*

Droši vien **garīguma sastāvdaļa** ir arī tā sauktais **talants** - ģenētiski ieprogrammētas paaugstinātas spējas veikt zināmas psihiskas vai fiziskas (vai arī gan psihiskas, gan fiziskas) norises. Gribētos apgalvot, ka katram cilvēkam kaut kādā virzienā šī *dievišķā dzirksts* - talants - ir un piemīt. Tikai vairumā gadījumu tas nav atklāts un izlolots. Ir taču liela atšķirība starp diletantu un ģēniju. Kaut kā vijoli *čīgāt* var uztrenēties jebkurš cilvēks, taču, lai kā arī viņš censtos, Paganīni līmenis tam, visticamāk, tomēr būs neaizsniedzams. Tādēļ arī pasaulē ir tik daudz cilvēku, kas *sēž ne savā vietā* un līdz ar to ir tik nelaimīgi un pat truli.

Par talanta paveidu var uzskatīt arī novatorismu. Kas tad ir *novatori* ? Tie ir ļaudis, kuri :

- ir intelektuālas zinātkāres *pārņemti*, visu mūžu mācās un apgūst aizvien jaunas zināšanas ;
- prot un ir pieraduši domāt strukturāli un cenšas faktus skatīt savstarpējās sakarībās ;
- tiecas pašrealizēties sabiedrības interesēs ;
- cenšas savas idejas realizēt arī praktiski.

Īsteni novatori ir retums. Tādēļ firma var uzskatīt par lielu veiksmi, ja tās štatos ir daži šāda tipa ļaudis. Saprātīga un stratēģiski domājoša firmas vadība novatorus meklēs, izvirzīs un atbalstīs. Taču diemžēl vairumā gadījumu *vadošā viduvējība* novatoriski tendētos individuus uzskata par *miera grāvējiem* un cenšas tos no firmas *izdzīvot*.

Viduvējība bīstas no novatoriem, jo tajos saskata draudus sev, savai bezrūpīgajai eksistencei. Viduvējību galvenais mērķis ir neizraisīt augstākās vadības neapmierinātību. Tādēļ tās izvairās pieņemt atbildīgus lēmumus, bet ja arī ko izlemj, tad mēģina sarūpēt pēc iespējas vairāk visādu saskaņojošu vīzu un atļauju. Tiek sastādīti dažādi akti un atskaites, kuru galvenais mērķis ir savas rīcības attaisnošana. Tādi "menedžeri" firmas darbību nevis veicina, bet gan bremsē ! Gribētos teikt, ka klasiskais standartierednis ir tipisks viduvējības pārstāvis.

Izcili, pat neparasti cilvēki dzimst katru dienu. Taču ģēnijs viņos visbiežāk iet bojā no elpas trūkuma jau pašā dzīves sākumā vai arī izaug salauzīts, greizs, pat kropls. Tā ir liela laime piedzimt tieši tajā laikā, kuram tu esi nepieciešams ! Ar spārnēm vien vēl nepietiek, vajadzīgs arī gaiss, uz kura balstīties.

Talanti, gluži kā kultūraugi, būtu *jāsaudzē un jākopj*. Reiz jau minējām, ka tad, ja kultūraugus *ar mīlestību* nekops, tie ātri vien iznīks un to vietā kuplos lekņas nezāles... Gribētos apgalvot, ka uz *patērēšanu* tendēti ļaudis vairojas kā nezāles, bet *garīgie* ir kā kultūraugi, kuri, palikuši nekopti, var deģenerēties un iznīkt. Iespējams, ka garīgums un trulums ir sabiedrības psihiskās attīstības līmeņa normālsadalījuma līknes *asītes*, bet sadalījuma blīvāko daļu (*lauvas tiesu*) veido galvenokārt uz patērēšanu tendētie.

Sašaurinātā ikdienas izpratnē par garīgu uzskata altruistiski noskaņotu *sirdscilvēku* ar gaišām, labām domām, augsti attīstītu pienākuma apziņu un tādu *mīklainu* vērtību kā sirdsapziņa, Tāds cilvēks, kas sevi nežēlodams, izstaro *labestības gaismu*. Taču atbilstoši mūsu formulētajai garīguma vispārīgajai definīcijai *garīgs* varētu būt arī *ļauņuma dēmons*, kuram tāpat būs blīvi, spilgti, aktīvi domu tēli un fantāzijas.

Reliģiska pārliecība un garīgums nebūt nav sinonīmi ! Diemžēl daudziem reliģija ir tikai liekulīga *izrādīšanās*, teātris, modes lieta, ko pieprasa valdošā sabiedriskā doma. Reliģisko dogmu, kā arī nopietni izraudzītas, taču fanātiskas pārliecības dēļ, ir notikušas tik daudzas nelietības un asiņainas vardarbības ! Gribētos atgādināt, ka saprāts mums ir dots tāpēc, lai ar to pārbaudītu visu, kas vien tam ir pieejams, pat viscēlākās reliģiskās idejas.

Pieredze liecina, ka emocionāli un garīgi bagātāki par veselajiem cilvēkiem mēdz būt invalīdi, jo viņiem *iekšējā pasaule* parasti ir vienīgais glābiņš, dzīves jēga un attaisnojums. Ne velti ģeniālākos un izjustākos mākslas darbus ir radījušie tie, kuri paši izjutuši cilvēciskās nelaiemes, sāpes un ciešanas. Tikai - vai tiešām tādēļ, lai kļūtu garīgi bagātāki, mums visiem vajadzētu kļūt par fiziskiem kropliem?...

Cilvēka personībai ir svarīgi neizsīkt. Dvēseles resursu izsīkumu gan dažkārt kļūdaini uzskata par personības briedumu, kad īstenībā būtu jārunā par gara panīkumu, apstāšanos savā attīstībā, jūtu notrulināšanos. Ar epitetu *nobriedis* parasti mēdz apveltīt cilvēku, kurš dzīvē vadās vienīgi pēc prāta un loģikas likumiem, ko panācis, pieskaņojoties pārējiem cilvēkiem un pamazām, citu pēc cita zaudējot visus savus jaunības gadu uzskatus un ideālus.

Kādreiz ticēja taisnības uzvarai un nu vairs netic. Ticēja cilvēkiem un nu vairs netic. Bija izslāpuši pēc taisnas tiesas, bet nu pēc tās vairs neilgojas. Ticēja labestības un miermīlības spēkiem, bet nu par tiem smīkņā. Bija spējīgi iedegties, tagad vairs ne. Lai izstūrētu cauri dzīves vētrām un sēkļiem, ir tikusi atvieglināta kuģa krava, izmetot pār bortu visu to, bez kā, jūsuprāt, ka var iztikt. Taču izrādās, ka šī krava bija jūsu dienišķā maize; jā - krava gan ir kļuvusi vieglāka, bet jums pašiem spēki zūd...

Dažādās psiholoģiskās sistēmās un sabiedriskajās iekārtās tiek sludināts tas, cik nepieciešami ir, veidojot personību, iemācīt jauno cilvēku patstāvīgi domāt. Taču izrādās, ka sabiedrība nemaz nav tik ļoti ieinteresēta domājošu personību veidošanā. Sabiedrībai ir pat izdevīgāk, ja indivīds visu saturu paņem no laikrakstiem, t.s. masu saziņas līdzekļiem un politikāņiem. Tie, lūk, domā viņa vietā, indivīdam tas viss ir tikai paklausīgi jāatgremo. Cilvēkiem cenšas liegt veidot pašiem savas domas. Viņus savukārt biedē sabiedrības spriedums, tāpēc viņi labāk nedomā nemaz un paliek muļķu lomā.

Šajā sakarībā problemātisks ir inteliģences jēdziens. Inteliģents cilvēks ir nevis kaut kāds *izglītenis* ar diplomu vai tamlīdzīgu *papīreli* kabatā (vai *hūti* galvā), bet gan patstāvīgi un neatkarīgi domājošs indivīds, kurš ciena arī citus cilvēkus kā personības. Tā sauktie intelektuāļi nebūt vēl neveido inteliģenci !

Lai uzšautos kādas personības liesma, nepietiek ar uzkritušu dzirksteli vien, ar augstu ideju un cēlu ietekmi vien. Ir vajadzīgs, lai pašā cilvēkā būtu domu un labestības degviela. Taču, lai šī degviela uzliesmotu, ir nepieciešama dzirkstele no ārienes, no otra cilvēka. Bieži vien vēlāk mūsu pašu liesma tad palīdz iekvēloties citiem. Kā un kad - to mēs varbūt arī neuzzināsim. Un tomēr - dažreiz mēs atklājam, ka daļiņa no mums ir citos cilvēkos, un šī apziņa neļauj mums krist izmisumā. Rodas kaut vai neliels gandarījums, ka neesi gluži veltīgi dzīvojis, ka pēc tevis tomēr paliek kas vairāk nekā pūstošas miesas... Kad indivīds nonācis alternatīvas priekšā - paša interešu labad kaut kādā veidā upurēt otra cilvēka laimi vai ziedot savu dzīvību, tad viņam ir iespēja ieklausīties ētikas balsī un izvēlēties pēdējo variantu.

Pasaulē ētikas progress un humānisma uzplaukums noris ļoti lēnām, brīžiem iestājas pat regress, tas ir, kustība notiek pretējā virzienā, un vērojama šolaiku cilvēku dehumanizācija. Necilvēcīgas domas, kas ir pretrunā ar jebkādu

humānismu, tiek paustas presē un pasludinātas par augstiem principiem. Par karu runā tik vieglprātīgi kā par šaha spēli, par cilvēkiem - kā par izejvielu, par palīgmateriālu savai politikai.

Aizvien smagāka kļūst arī atsvešināšanās problēma. Cilvēkus gaida tūkstošiem tikšanās, viņiem ir neredzēti plašas iespējas savstarpēji kontaktēties, tomēr viņi paliek cits citam sveši. Sazināšanās kļūst mehāniska, civilizētā pieklājība - formāla. Cik gan daudz tur īstenībā ir vienkārši garīgas brutalitātes! Sabiedrībai atsevišķa indivīda liktenis neko daudz nerūp (vai pat nemaz nerūp), tā izrīkojas ar simtiem un tūkstošiem cilvēku tā, it kā tie būtu kādi lopiņi vai izejmateriāli.

Mēs dzīvojam laikmetā, kurā trūkst visaptverošas filozofiskas kultūras. Atsevišķas zinātnes ir autonomizējušās, norobežojušās un cita citu tikpat kā nesaprot. Tām vai nu nav vajadzīgs kopīgs pasaules uzskats, vai arī katra no tām tiecas radīt savu filozofiju. Ne visi cilvēki izprot, ka zināšanas vien - tā vēl nav izglītība. Mūsu gadsimts liecina, ka pat tad, kad ir panākts progress zināšanās, īsti izglītotu cilvēku skaits tomēr samazinās. Tajā pašā laikā līdztekus lielām zināšanām ir sastopami arī vislielākie aizspriedumi.

Parasta cilvēka pasaules uztveres plašumu un dziļumu varētu tēlaini salīdzināt ar tāda cilvēka uztveri, kas ar degunu ieracies pludmales smiltīs. Viņš saskata turpat vai katru smilšu graudiņu, bet par to, kas atrodas nedaudz tālāk, tam nav tikpat kā nekāda priekšstata. Taču cilvēkam vajadzētu tikai nedaudz piepacelt galvu, lai aptvertu vismaz tuvākās apkaimes smilšu veidojumu topoloģiju. Psiholoģiskā aspektā šādu *galvas piepacelšanu* traktē kā *apziņas apskaidrošanos*, kad cilvēks jau spēj apjēgt lietu un parādību sakaru dziļāko būtību. Šis stāvoklis ir saistīts ar intuitīvā kanāla jeb t.s. *trešās acs* daļēju atvēršanos. Šī "acs" ļaudīm parasti ir piesegta ar pragmatisma un „*veselā saprāta*„ *loģikas klapēm*.

Apziņas apskaidrošanās efektu viens otrs no mums ir izjutis, klausoties klasisko mūziku, iedziļinoties īstā poēzijā. Atšķirībā no vienkāršajiem mīrsūgajiem tā sauktās mākslinieciskās dvēseles spēj parastajā, vienkāršajā un ikdienišķajā saskatīt neparasto un brīnišķo - tā arī ir apziņas apskaidrošanās sākuma stadija. Ja cilvēks spētu pacelties pāri ikdienas rūpēm, raizēm un neauglīgajai skraidelēšanai - viņš apjēgtu radušos problēmu iekšējo būtību, spētu efektīvi stāties pretīm stresam un izvairīties no strupceļa un bezizejas.

Katrs cilvēks spēj gribēt un vēlēties. Taču ne katrs spēj sapņot un iztēloties, tam jau ir vajadzīga emocionālas un intelektuālas potences, kuras piemīt domātājiem un māksliniekiem. Mākslinieki pasauli uztver kopumā, to nesaskaldot. Turpretim domātāji to skalda, analizē un tad atkal liek kopā, mēģinot izveidot ko tādu, kas būtu izprotams, izskaidrojams un pakļautos viņu *zinošajai* vadībai.

Garīgā dzīve nav atkarīga ne no nabadzības, ne no bagātības. Nabadzīgs cilvēks var būt materiālistisks, bagāts cilvēks var būt ļoti garīgs, un otrādi. Varētu apgalvot, ka īsteni garīga dzīve ir *pārpasaulīga*.

No cilvēcisko saskarsmju tūkstošgadīgās pieredzes mēs intuitīvi zinām, ka augsts indivīda materiālās labklājības līmenis nebūt negarantē viņam arī augstas morālās īpašības. Dzīves gudrība liecina, ka formāli mazizglītotam cilvēkam bieži vien piemīt tas, ko sauc par *sirds izglītību*. Pārdomājot cilvēces visai asiņaino un zvērību pilno vēsturi (pat notikumus 20.gs. beigās!), ir grūti pašauties cerību pilnam optimismam attiecībā uz Cilvēci, kas būtu rakstāma ar lielo burtu...

Interesantas un domas rosinošs ir šāds literatūrā sastapts prātojums :

„Garīgums un Zinātne - tās ir galvenās pieejas Patiesībai. Tās ir vienas medaļas divas puses, kas cilvēkiem palīdz rast atbildes uz mūžsenajiem Lielajiem Jautājumiem.

Varbūt šis mūsu pieminētais *lielais un neaptveramais* Garīgums arī ir tas visu varenais un noslēpumainais Dievs (vai kā citādi dēvēts) un mēs visi, pat katrs atsevišķi, tik tiešām esam kāda maziņa Viņa sastāvdaļa, kā uzskata viena otra reliģiskā koncepcija ?

Domājams, ka šādi spriedumi paliek spēkā arī attiecībā uz mūsu dvēseļu ciklisku atgriešanos *šajā pasaulē*. Starpība ir tikai tā, ka cikliskajā sistēmā būtu iespējama lielāka katra atsevišķā indivīda atbildības apziņa par savas *brīvās gribas* izraudzītās rīcības sekām.

Dzīve ir katras domāšanas pirmais dzinulis, nemainīga un pastāvīga vērtība. Katra teorētiska konstrukcija, salīdzinot ar dzīvi, ir kā smilšu mājiņa, ko bērni uzceļ pludmalē, spēcīgāks vilnis to var iznīcināt. Augstākās vērtības par dzīvi mums šajā pasaulē nav. Jāmācās dzīvi dzīvot, nevis izdomāt tai dažādus teorētiskus un sašaurinātus izskaidrojumus. Dzīve ir katras īstas filozofijas avots un piepildījums. Tikai dzīvības robežās cilvēks var apzināties savu esamību, uzzināt to, kas mēs esam, un arī to, kas mēs neesam, par ko mēs sapņojam, par ko cīnāmies un ko gribam. Tagadne ir dzīves augstākais izpauzums: - par tagadni mums jābūt visvairāk, tagadne ir dzīves centrs, no tās atkarīgs gan pagātnes dzižums, gan nākotnes iespējas. Katram cilvēkam vai katrai ģenerācijai jācenšas savu misiju pildīt tik pilnīgi, cik vien to spēj un var. Tagadnes piepildījums mūsu dzīvei piešķir nozīmi un jēgu.

Dzīvot - nozīmē ieņemt kādu noteiktu vietu nenoteiktajā pasaulē. Tā kļūst par svarīgāko problēmu, kas mums jārisina, vienalga, vai to gribam vai negribam, vai mēs esam brīvi no iekšējiem un ārējiem konfliktiem vai neesam. Šis jautājums jārisina iespēju robežās, jo nekas nav galīgi atrisināms. Tātad dzīve ir nepārtraukta tieksme sevi uzturēt, veidot un augšup vadīt. To darot, mēs iekšēji kļūstam bagātāki un iegūstam skaidrību. Veidojot savas dzīves jēgu no lielās dzīves nenoteiktā māla, vienmēr jāzina, ko mēs gribam izveidot, taču ne visi spēj būt savas dzīves veidotāji un ne visi var uzdrīkstēties sākt cīņu ar dzīves bezveidīgo nenoteiktību. Cilvēks ir kā traģisks tēlnieks, kurš no akmens vai marmora izkaļ veidolu, kas dzimis iztēlē un ko tas kā sava gara atspulgu grib redzēt konkrētā izpauzmē. Cilvēciskā dzīve augstākajā pakāpē ir psiholoģiskā dzīve. Un, vērtējot dzīvi no tīri psiholoģiskā viedokļa, jāatzīst, ka nevienu filozofisku sistēmu nevaram pieņemt par mērauklu. Cilvēks vienmēr iekļauts tajā pasaulē, kurā dzīvo, domā, vēlas, skumst un priecājas. Tātad cilvēks dzīvo tādā pasaulē, kādu pats sev radījis."

Tādas atziņas par dzīvi paudis spāņu izcelsmes domātājs un rakstnieks Ortega.

Cilvēkam jāsaprot, ka viņš ir *dvēsele*, kaut kas tāds, kas atšķiras no ķermeņa. Lai to aptvertu, nemaz tik daudz nav jāprāto. Piemēram - mūsu augšanas process. Bērns augot kļūst par zēnu, zēns kļūst par jauniņu, tad par vīrieti un visbeidzot par vecu cilvēku. Šajā laikā viņa ķermenis būtiski mainās, tomēr cilvēks sevi iekšēji uzskatīs par vienu un to pašu personu, cilvēks jūt, ka viņš ir viens un tas pats. Ķermenis mainās, taču tas, kas mīt ķermenī, - dvēsele - paliek tā pati. Mums taču ir un paliek sajūta, ka mēs savā dvēselē tādi paši vai gandrīz tādi paši vien esam, lai arī spogulis rāda diezin ko...

Neviens negrib mirt, bet nāve tomēr atnāk. Neviens negrib kļūt vecs, bet vecums tomēr pienāk. Neviens nevēlas ciešanas, ko atnes slimības, bet gandrīz droši var teikt, ka atnāks arī slimības.

"Kas ir godīga cilvēka lielākā traģēdija? Tā ir, visu mūžu kaujoties ar dažādām likstām, kad pēdējais nelga un nelietis turpat kaimiņos dzīvo cepuri kuldams, zināt, ka abus sagaida viena alga - nāve un agrāka vai vēlāka aizmirstība un neviens te neko nespēj grozīt. Liekas, tik daudz taisnības pasaulē tomēr ir, ka sava nāve katram jāsaprot pašam. Un tomēr - cik cilvēku nav miruši citu vietā! Sevišķi kauju laukos!" (J.Laganovskis)

Tā sauktā civilizācija cenšas uzlabot ēšanu, gulēšanu, kopošanos un sevis aizsardzību. Arī dzīvniekiem un citām būtnēm ir tādi paši centieni. Sīki kukainīši, putni, zivis, zvēri un arī cilvēki - visur uz Zemes notiek viena un tā pati cīņa. Kur ir barība, kur ir sekss, kur ir patvērums, kā var aizsargāties ?

Bet vai cilvēkam tās ir galvenās problēmas? Cilvēks var sev izstrādāt izsmalcinātu kārtību attiecībā uz to, kā un ko ēst, kā gulēt, kā *mīlēties*, ar cik

vareniem ieročiem sevi aizsargāt vai uzbrukt kaimiņam. Taču ne jau tas cilvēku padara par augsti attīstītu būtni ("radības kroni", kā to savā iedomībā mēdzam sludināt). Šādu attīstību mēs varam nosaukt par *pulētu dzīvnieciskumu*, un tas arī ir viss.

Pagājušā gadsimta beigās pasauli aplidoja sensacionāla vēsts - amerikāņu zinātnieki esot atklājuši gēnu, kurš esot „atbildīgs” par cilvēka garīgumu, reliģiozajām jūtām un ticību Dievam! Runājot par reliģiozitāti un garīgumu, te nevajadzētu saprast tādas banalitātes kā „Ādama riba”, „augšāmcelšanās un debesbraukšana” un tamlīdzīgas „dievišķas atklāsmes”, kā arī bezdomu visādu dogmu nekritiska pieņemšana, lūgšanu un „pātaru” skaitīšana, bet gan mēģinājumi izprast Pasauli, tās būtību un norises.

Amerikāņu zinātnieki - ģenētiķis Reimonds Barnvuds un molekulārās bioloģijas profesors no Nacionālā veselības institūta Dins Hamers, izpētot 2000 cilvēku DNS paraugus, nāca pie secinājuma, ka ar „garīgumu” un reliģiozitāti cieši saistīts gēna VMAT2 iespaids.

Lai kādi varētu novērtēt un „mērīt” garīgumu un tieksmi uz reliģiozitāti esot tikusi izveidota speciāla metodika, ņemot vērā cilvēku iztēles intensitāti un spilgtumu, prasmi domāšanā abstrahēties, „pastranscendentalitātes” māku - tas ir spējai iziet ārpus pašsapratnes un pašiedvesmas robežām Pasaules izziņas un izpratnes horizontu paplašināšanai.

Izrādās, ka par dzīvesprieku atbild laimes gēns! Cilvēka noslieci uztvert dzīvi pozitīvi vai negatīvi nosaka gēns, kas atbildīgs par laimes hormona serotonīna izdalīšanos organismā, tā nesēn paziņoja Esekssas universitātes zinātnieki, un tas ir gēns 5-HTTLPR. Zinātnieki saka - spējai skatīties uz dzīvi pozitīvi un pretoties stresam ir ģenētiska izcelsme.

Ja nu tas tā tik tiešām ir, tad jāsecina ka šie pusmisticie garīgumi un reliģiozitātes, „laimīgumi” un „nelaimīgumi”, tendences uz visādām emocionālām novirzēm ir vismaz daļēji iedzimtas īpašības. Ir pašsaprotami, ka ne visiem ir iedzimuši komponista, gleznotāja, zinātnieka, matemātiķa u.tml. talanti. Tātad ne visiem cilvēkiem būs tieksme uz garīgumu un reliģiozitāti. Varbūt nākotnē uzlabojumus šajās jomās Cilvēce risinās ar gēnu inženierijas metodēm?.

Cilvēks par pasauli zina to, kas viss, kas tajā atrodas, arī viņš pats, ir dzīvības spēku izpaudums. Cilvēks ir stājies ar pasauli gan aktīvās, gan pasīvās attiecībās. No vienas puses, viņš it kā pakļaujas dažādu notikumu plūsmam, kas veido dzīvi; no otras puses, viņam ir dota iespēja ietekmēt to dzīvību, kas eksistē viņam līdzās, - viņš var to iznīcināt vai arī atbalstīt.

Garīguma un dzīves jēgas saistība

Piešķirt savai dzīvei jēgu - tas nozīmē, ka cilvēks savu dabas doto, gandrīz dzīvniecisko attieksmi pret pasauli nomaina ar *garīgu* attieksmi. Kā būtne, kuras attieksme pret pasauli ir *domājoša*, cilvēks tieši ar savu *pašatteikšanos* stājas garīgās attiecībās ar pasauli.

Tāds pazīstams filozofs kā Alberts Šveicers īstu pašatteikšanos izprot šādi: *“Cilvēks, jūtot savu atkarību no visa, kas notiek pasaulē, cenšas iekšēji atrisīties no šiem notikumiem, kuri veido viņa esības ārējo pusi. Iekšējā brīvība ir jāsaprot tā, ka cilvēks atrod sevī spēku tikt galā ar visām likteņa nastām, kļūstot iekšēji dziļāks, vairāk gremdējoties sevī, šķīstoties un saglabājot rāmu mieru. Pašatteikšanās tādējādi ir garīga un ētiska savas esības apliecināšana. Tikai tas, kurš izgājis pašatteikšanās stadiju, ir spējīgs saprast Pasauli.”*

Kad vien mums ir izvēle, jācenšas nesagādāt ciešanas citai dzīvībai, pat ja tā atrodas uz viszemākās attīstības pakāpes. Citādi mēs uzņemamies vainu, kurai nav atbilstošuma, un noliedzam paši savu cilvēciskumu. Bauslis *“Tev nebūs nokaut”*

un no tā izrietošais princips "Tev *nebūs sagādāt sāpes*" atgādina, ka ētiskā uzvedība ir attiecināma ne tikai uz savu tuvāko, bet arī uz visām dzīvajām būtnēm.

Ētika ir bezgalīga, un bezgalīgas ir arī ētikas izvirzītās prasības. Ikviens, kurš radis uzskatīt par nevērtīgu jebkuras citas būtnes dzīvību, riskē nonākt arī pie idejas par cilvēka dzīvības nevērtību, pie idejas, kurai ir tik postoša nozīme mūsdienu domāšanā. Gara spēks lielā mērā izpaužas arī kā līdzjūtība - šeit meklējamas ētikas saknes un ētikas virzītājspulss. Ikvienu cilvēka dvēselē ir šī degviela, vajag tikai nākt dzirkstelei. Cilvēkos pesimismu visbiežāk rada ne jau drausmīgas dabas katastrofas, bet gan tās bezjēdzības, kuras valda pašu cilvēku savstarpējās attiecībās.

"Morāles normas un likumi ierobežo un regulē cilvēku primitīvos instinktus. Tāda ir morāles jēga un tās uzdevums - padarīt individu tiešām par cilvēku (jeb zinātniskā valodā - "homo sapiens"). Cilvēks ar defektīvu morāli viegli kļūst par zvēru, vismaz par lopu šā vārda preīgajā nozīmē. Vai mēs vēlamies dzīvot starp brīvlaistiem zvēriem un lopiem? Bieži pievījamies, laikus nesaskatot aiz gludās demagoģiskās ārienes paslēpušos dziļāko būtību.

Vai bez morālās audzināšanas vispār ir izaudzināms cilvēks? Kas audzinās vecākus un skolotājus, lai tie iespētu ko cilvēcīgu izaudzināt?" (Oļģerts Kalniņš)

Cilvēks ir saprātīgs dzīvnieks, tāpēc jau arī viņš dzimis, lai jautātu. Jo vairāk jautājumu, jo attīstītākas kļūst zināšanas un zinātne. Bet cilvēks jautā arī par to, kas notiek pēc nāves... Kamēr cilvēks ir spēka pilns, tikmēr viņš neatceras kailo patiesību, ka dzīves ceļa galā stāv nāve. Nejēga nejautā par būtisko, neuzdod dzīves īstos jautājumus. Saprātīgs cilvēks zina, ka nāve ir dzimusi līdz ar viņu pašu, ka viņš mirst ik mirkli un ka, tiklīdz viņa dzīves laiks būs pagājis, nāks pēdējais grūdiens. Tāpēc viņš ir vai nu sagatavojies nākamajai dzīvei, vai arī atbrīvosies no atkārtotas dzimšanas un *nāves slimības*. Nelga nezina, ka cilvēka dzīvības veids tiek iegūts pēc daudzkārtēju dzimšanu un nāvju virknes, ko pagātnē ir noteikuši dabas likumi. Viņš nezina, ka dzīvā būtnē ir mūžīga, tā nedzimst un nemirst.

Senindiešu reliģijas svētajā grāmatā "Bhagavadgītā" sacīts: - "*Dvēsele nedzimst un nemirst. Reiz bijusi, tā nekad nepārtrauc būt. Tā ir mūžīga, vienmēr pastāvoša, nemirstīga un sākotnēja. Tā netiek nogalināta, kad tiek nogalināts ķermenis.*" *Ķermenis svarīgs tikmēr, kamēr tajā ir dvēsele. Kad dvēseles vairs nav, tas ir bezvērtīgs, ciniski izsakoties, noder tikai zemes mēslošanai.*

(Atzišos, ka ilggadējā tiesas piesēdētāja praksē, vērojot sabiedrības padibeņu izpaušmes, šādas domas ir uzmakušās ne tikai attiecībā uz miroņiem vien... Šausmas! Vēl solis, un tā var pieslieties fašistiskai ideoloģijai!)

Atgriežoties pie sākuma dilemmas - cilvēka eksistence vai nu tikai no dzimšanas līdz nāvei, vai kā pārvērtību spirāles viens posms, katram cilvēkam sava dzīves stila veidošanā nākas izvēlēties vienu no šīm alternatīvām. Vai nu dzīvojam šodienai un *pēc mums kaut ūdensplūdi* - tad neizbēgams ir pesimistiskais skatījums uz Cilvēces nākotni. Vai arī dzīvojam savam *iekšējās atbildības* apziņā, izprotot mūžīgās apertes likumības būtību - tad visai iespējams ir optimistiskais variants.

Apkopojot visu iepriekš prātoto, mēģināsim uz šo vispārfilozofisko un tajā pašā laikā tik konkrēto un svarīgo jautājumu arī atbildēt pēc iespējas konkrētāk.

Varētu formulēt ļoti vienkāršu, pirmajā tuvinājumā vienu otru pat šokējošu atbildi:

Dzīves jēga pastāv baudas gūšanā!

Dzīve ir īsa, ikvienam būs jāmirst. Tādēļ tā ir jānodzīvo pēc iespējas labāk, ērtāk, priecīgāk un vērtīgāk.

Labākas izpratnes dēļ atliek vienīgi atšifrēt, ko nu kurš ar šo jēdzienu *bauda saprot*. Izrādās, ka šis jēdziens ir ļoti plašs, ietilpīgs, atkarīgs no konkrētā indivīda

pasauls uztveres un vērtību izpratnes. Bauda ir apmierināt savas sākotnējās (primārās) vajadzības, kas nodrošina eksistenci (vēders ir pilns, sieva skaista un mājoklis silts...). Kad spiedīgais izsalkums vairs nemoka un *miesas plikums* arī piesegts, bauda ir ēst ko vēl garšīgāku, sagādāt sev aizvien vairāk skaistu mantu, dažādu ērtību un *nervus kutinošu* izpriecu. Tas ir jau pieminētās *patērieciskās sabiedrības ideāls* un mērķis.

Šie dzīves baudītāji šķiež savu laiku - naktī apmierinot visdažādākās dzimumdzīves, ejot uz klubiem un spēļu namiem, kur pārpārēm bauda dzērienus un sievietes. Dienā tie „taisa naudu” un, ja viņiem tās ir pietiekami daudz, tad viņi to izmanto, radot ērtības un labumus sev un saviem ģimenes locekļiem. Viņu dzīves un personīgo vajadzību līmenis aug līdz ar ienākumiem. Tāpēc arī ekonomiskās attīstības laukā notiek neierobežota sacensība, un tādēļ nevienā pasaules sabiedrībā nav miera.

Dažkārt viņš domā un zina, ka visi viņa ģimenes locekļi šodien vai rīt nomirs, ka nomirs arī viņš pats. Viņš var zināt, ka viss šis teātris, ko sauc par kopību, sabiedrību, nāciju utt., - ir ziepju burbulis, kas tūlīt pārsprāgs un kam nav mūžīgas vērtības. Un tomēr viņš kā traks dzenas pēc šādām laicīgām lietām un neapgrūtina sevi ne ar kādiem būtiskiem jautājumiem. Viņš smagi strādās savas laicīgās ģimenes un sabiedrības vai nācijas labā. Taču neko vai tikpat kā neko nedarīs nākotnes labā - ne sevis dēļ, ne arī citu dēļ, kuri aizies no mūsu pašreizējās dzīves.

Bērni spēlējas, jaunie vīrieši nodarbojas ar tā saucamo mīlestību pret jaunām sievietēm, un vecie cilvēki ir iegrimuši nopietnās pārdomās par izjukušās, ciņas pilnās dzīves savešanu kārtībā.

Ir cilvēki, kas strādā tikai darba augļu dēļ. Viņi savā darbā ir ļoti aizņemti, un, ja jūs ar viņiem gribēsiet iet parunāt, tie teiks: “Mēs esam ļoti aizņemti.” Bet kāds labums ir no viņu aizņemības? Šāds cilvēks apēd divas grauzdētas maizītes un izdzer tasi tējas. Vai tā visa dēļ viņš ir tik ļoti aizņemts, tik ļoti nopūlas? Viņš nezina, kāpēc ir tik aizņemts. Atverot savu bankas rēķina grāmatiņu, viņš redzēs, ka rēķins no viena miljona ir pieaudzis līdz diviem miljoniem. Viņam tas ļoti patīk, taču šis cilvēks joprojām ēd tikai divas grauzdētas maizītes un uzdzer tasi tējas un turpina strādāt smagi kā ēzelis, bez īstenas dzīves jēgas un mērķa

Šajā attīstības posmā vai stadijā indivīda dzīves jēga un uzdevums ir egocentriski : *par katru cenu izsisties cilvēkos - patērētāju sabiedrībā - un tur gūt baudu no patērēšanas prieka.* Bauda un prieks ir par jauniegādātu šosejas *drednautu*, greznu jahtu, kārtējo skaistu un kaislīgu mīļāko. Ja tas jau sasniegts, tad bauda ir *gozēties slavas un apbrīnas saulītē* un iekļūt dažādos *varas ešelonos*. Ar pēdējo minēto mērķi tad arī saistās politikāņu *gaiļu ciņas* un visas no tām izrietošās nelietības un nekrietības. Šāds, gribētos teikt, tipisks dzīves ideāla un jēgas ceļš papildus vēl tiek *piepušķots* ar ārišķīgām garīguma izpausmēm.

Tie, kuriem izdevies un laimējies līdz mūža galam noturēties šāda modeļa dzīves panākumu vilņa galotnē, savas dzīves jēgu un saturu, iespējams, ir apmierināti un gandarīti . Kā jūtas tie, kuriem nav laimējies panākumu vilnī noturēties un kuri zaudējuši visus iegūtos *labumus*, - nu, tā jau ir šo neveiksminieku *problēma*. Dzīve taču ir nežēlīga ciņa, kurā uzvaru un baudu gūst stiprākais, izveicīgākais, zinošākais, viltīgākais un egoistiskākais !

Taču gandarījumu un baudu var sniegt arī daudzi citi faktori.

Sevis apliecinājuma prieku var dot augsta profesionālā kompetence un prasme, kas daudzos gadījumos var radīt apstākļus arī iepriekš minēto tik kārdinošo *labumu* iegūšanai . Cilvēku pievilcīgu dara ne tikai skaistums, bet arī viņa zināšanas.

Gandarījumu sniedz arī:

- apziņa, ka ar savu darbu un nostāju esi vajadzīgs citiem, ka tu spēj pozitīvi ietekmēt citu cilvēku dzīves gaitu un apziņu;
- nesavtīga kalpošana - kā pazemīgam *mūkam* vai pat kā *revolucionāram* - kādu Cilvēces ideālu realizēšanai;

- atklāsme, ka zini par Pasauli daudz ko vairāk un saproti to daudz labāk nekā vairums tev apkārt esošo ;
- apziņa, ka tu aiz sevis atstāj padarītu kādu vērtīgu un *paliekošu* darbu, kaut arī varbūt šobrīd citi to vēl pienācīgi nenovērtē;
- izpildīta pienākuma apziņa;
- apziņa, ka tev tomēr ir arī *sirdsapziņa*;
- apziņa, ka aiz tevis paliek tavs *turpinājums* bērnos, kuri nav *slikti un zemē metami*;
- iespēja aizrauties ar savu *vaļasprieku* (hobiju) un realizēt to;
- arī iespēja stihiski protestēt - piemēram, *es esmu panks* !

Ciniski orientēti ļautiņi (vai, tie kas grib *izlikties* par ciniķiem) ironizē, ka tāds rudiments kā sirdsapziņa cilvēkiem tikai traucējot pragmatiski dzīvot. Viņi uzskata, ka *"ir ļoti labi tad, ja pašam sirdsapziņas nav, toties citiem tā ir"* ! Ir dzirdēta trāpīga sentence - *"Mierīga sirdsapziņa ir Sātana izgudrojums..."*

Mēģinot šo jēdzienu definēt zinātniski filozofiskā skatījumā, varētu teikt tā:

"Sirdsapziņa - tā ir indivīda morālā apziņa un paškontrolē, kas diktē, kas ir "labi" un kas "nav labi"; kas nosaka atbildību (ne jau tādēļ, ka tāda ir paredzēta kriminālkodeksā) par savu rīcību un uzvedību. "

Prātojot nedaudz satīriskā aspektā, varētu konstruēt tādu kā antitēzi :

Kriminālkodekss ir sirdsapziņas protēze.

Runājot par sirdsapziņu, var ironizēt : *vai nu tā ir, vai arī tās nav !* Ir dzirdētas domas, ka tās izpausmes esot ģenētiski ieprogrammētas. Ja sirdsapziņas nu nemaz nav, tad atliek tikai tā saucamā *audzināšana* (dresūra) - kādu uzvedības normu un pienākumu bezierunu izpildīšana.

Ir dzirdēti prātojumi, ka dzīvi vajag dzīvot tā, lai pašam spogulī paskatoties, nerastos vēlēšanās sev iesļaut sejā... Te gan var rezignēti piebilst - ja šis ataviskais jēdziens - sirdsapziņa - nebūs pazīstams, tad vēlēšanās spļaudīties jau nu noteikti izpaliks... Bet varbūt galvenā Dzīves Jēga ir godīgā, kārtīgā ikdienas darbā !?

Var apgalvot, ka cilvēka dzīves mērķis ir sevis apzināšanās un labestība pret līdzcilvēkiem . Kamēr sabiedrības locekļi nenonāk līdz sevis apzināšanai, tikmēr viss, ko viņi dara, gala rezultātā ir lemts neveiksmei. Tā tas notiek arī mūsdienu sabiedrībā - par spīti visai ekonomiskajai un citādi visādi attīstībai. Visu laiku ir nevis miers, bet cīņa - individuāla, sabiedriska, politiska un nacionāla.

Ja mēs to visu pārdomātu ar vēsu prātu, tad redzētu, ka neraugoties uz savu izaugsmi tik daudzās zināšanu nozarēs, mēs tomēr esam paturējuši to pašu domāšanas un uzvedības veidu, kāds ir vērojams *zemāko dzīvnieku* "sabiedrībā".

Materiāli orientēts cilvēks uzskata, ka dzīvo tikai vienu reizi, tādēļ jāver pēc iespējas lielāks *kaifs*. Nesavtīgs, entuziasma pilns darbs nācijai, valsts vai pat planētai, Dieva labā tam liekas naivs. Viņš vienmēr prasa: "Kas man par to būs ?" Tādam cilvēkam mīlestība pret savu mazo nāciju liekas muļķīga, ja lielākus materiālus labumam viņam sola lielākas nācijas vai lielākas valsts interešu aizstāvēšana. No materiālista velti gaidīt patiesu patriotismu.

Vai gan ar materiālās pasaules līdzekļiem var noteikt, kas ir emocijas, ekstāze, prieks, gandarījums utt. Prieku, laimi, harmoniju, entuziasmu, patriotismu, mīlestību nevar ne nosvērt, ne nofotografēt, tomēr tas viss taču pastāv! Šo jūtu vadīts cilvēks spēj paveikt brīnumus, viņš iet un dara cēlus darbus, nespriedelējot un nejaudājot: "Kas man par to būs?"

Tas, kurš aizmirst par savām iespējām, nolaižas matērijā pārāk dziļi un nonāk atkarībā no citiem, sāk spēlēt pēc uzspiestiem spēles noteikumiem. Tā tas notiek ar lielu daļu cilvēku :- viņus izrīko, paaugstina vai pazemina amatā, izmanto, apmulžo vai pat nogalina. Cilvēkam jāpārvar šī materiālā nosacītība, lai viņš kļūtu laimīgs, aizmirstu izmisumu, paniku, paceltos pāri apstākļiem.

Egoists nespēj neko ziedot, nerūpējoties par to, ko viņš saņems pretī. Viņš nespēj priecāties par pašu ziedošanu. Cilvēks, kas baidās par savu ego, nav spējīgs upurēt sevi. Tādēļ viņš ir uzpērkams, viegli iebaidāms, glēvs un visu savu intelektuālo un emocionālo potenciālu veltī nevis tautai, bet savas ādas glābšanai. Ar to arī izskaidrojams fenomens, ka intelektuāli, emocionāli un materiāli bagāti cilvēki demonstrē milzu viltību, maldināšanas un demagoģijas, uzpirkšanas mākslu, lai tikai piekrāptu sevi, tiesu, tautu un valsti savu ego prasību vārdā. Viņi varētu veltīt savu talantu un bagātību citiem, bet kļūst par smirdošu purvu, kuru tauta ar laiku apies ar līkumu

Ne jau tikai ekonomiskā, militārā vai materiālā labklājība ir kritērijs kādas tautas diženumam. Materiālai labklājībai tikai tad ir jēga, ja tā palīdz attīstīties garīgumam, ja tā ir līdzeklis Dieva noliktā mērķa - garīgās attīstības sasniegšanai. Nekad materiālajā pasaulē viss nebūs tik ideāli, ka izzudīs problēmas, par kurām jādodomā. Ja esi bagāts un vesels, var būt nepatīkšanas ģimenē. Ja būs laimīga ģimene un veselība, iespējams, pietrūks naudas. Ja būs nauda, pietrūks sirdsmiera vai kā cita. Iespēja materiāli un ekonomiski attīstītai tautai vai pat cilvēcei kopumā dota tāpēc, lai būtu vairāk laika sevis garīgai pilnveidošanai. Ja cilvēks spiests no rīta līdz vakaram cīnīties par maizes kumosu, tas paliks analfabēts bez jebkādas garīgās izglītības. Diemžēl liela daļa cilvēku neizprot materiālās labklājības jēgu, izvirzot tieši to par savu vienīgo mērķi. Pēc tā dzenoties, viņi izdara noziegumus, sagandē dabu un savu līdzcilvēku dzīvi.

Ja vēlamies, lai pasaulē beidzot valdītu miers un uzplaukums, tad jārada ļoti saprātīgu cilvēku kārtu, kuri prastu labi strādāt, labi ražot un lieliski pārvaldīt. Cilvēks no dzīvnieka galvenokārt atšķīroties ar to, ka viņam lielākā vai mazākā mērā tomēr piemīt kādas reliģiozas jūtas. Tikai visaptveroša reliģija (ideoloģija) spētu audzināt šādu cilvēku kārtu. Taču, ja tāda arī izveidotos un pastāvētu - vai tā nepārvērstos par attīstību bremsējošu apstākli?

Pakļaujoties ideoloģiskajam presingam un popularitātes oreolam, mēs kādu dienu nobalsosim par varoni, kas uzvarējis kādā ļoti populārā TV viktorīnā par ikdienas faktiem un sīkumiem, vai kādu kārtējās „fabrikas” vai šovuzveduma „zvaigzni”, un savus bērnus izaudzināsim pārliecībā, ka atpazīstamība ir tas labākais karjeras veidošanas ceļš. Ja psihopātijas viena pazīme ir aprobežots prāts, kas sevi izsaka augstā stilā, tad izglītība, kas akcentu liek uz faktu apgūšanu, nevis uz domāšanu, un patriotiski, politiski, ideoloģiski un reliģiski pareizās „vērtības” stāda augstāk par kritiskām spriešanas spējām, sabiedrība var radīt nāciju, kas sastāv no censonīgiem un sekmīgiem vidusskolu beigušiem psihopātiem.

Ideālas nākotnes sabiedrības veidošanas labā Cilvēcei nāksies pārvarēt un novērst daudzus aizspriedumus, kas saindē un sagandē cilvēku savstarpējās attiecības. Tie būtu - nacionālie, rasu, reliģiskie, sociālie un ar dzimumu saistītie aizspriedumi.

Redzam, ka vairums gandarījumu nesošo faktoru, pat tad, ja uzskatām, ka *dzīve izbeidzas* līdz ar fiziskā ķermeņa nāvi, ir attiecināmi uz tā sauktā *garīguma* informatīva rakstura (šā jēdziena plašākā nozīmē) jomu. Īstam Cilvēkam sava mūža noslēgums ir jāuzņem ar vīrišķīgu pašvērtību un savas dzīves apjēgšanu.

Diemžēl vairumam ļaužu dzīves jēgas pirmajā plānā ir un paliek tā saucamās *miesas kārtības*. Par šo jēdzienu varētu runāt plašākā interpretācijā. Pēc šo kārtību iespauda tās varētu sarindot tā - seksuālā dziņa, plītēšana, "*rīšana*", azarta spēles, gulēšana, slaistīšanās... Pragmatiski tendētie filozofi prāto, ka dzīves galvenie dzinuļi esot - vispirms pašsaglabāšanās instinkts, tad miesas kārtības un tikai trešajā vietā *tieksme pēc izzināšanas*, kurā tad arī ietilpst visi *smalkie dvēseliskie procesi*.

Mēs sajūsmināmies par tiem nedziedināmi slimajiem cilvēkiem, kuri, apzinādamies tuvojošās *beigas*, nekrīt izmisumā, bet atrod spēkus formulēt un realizēt savas dzīves mērķi un uzdevumu. Kaut vai uzrakstīt grāmatu, tādējādi savas atziņas atstājot nākamo paaudžu zināšanu krātuvē. Citi uzņem filmas, izkaļ skulptūras vai dodas pasaules apceļojumā. Viņiem visiem ir kas kopīgs - viņi realizē savu *Sapni*, ir uzvarējuši pazemojošo bailu un izmisuma sajūtu. Viņi jūt, ka spēj ko izdarīt un paveikt !

Daži domā, ka psiholoģija un psihologi radīti tādēļ, lai palīdzētu cilvēkam sasniegt kādu subjektīvu mērķi vai arī uzlikt kosmētisku ielāpu, ja tas, rīkojoties pret sirdsapziņu un Kosmosa likumiem, sāk ciest. Bet patiesībā psiholoģijas mērķis ir iemācīt cilvēkam dzīvot saskaņā ar dabas likumiem, nevis izdabāt savam zemākajam ego. Diemžēl daudzi visdažādāko zinātņu un profesiju pārstāvji kalpo tieši šim ego. Izcili mākslinieki kopē šedevrus un pārdod tos kā oriģinālus, talantīgi zīmētāji viltu naudu, ķīmiķi rada jaunas narkotikas, bet psihologi kalpo mafijai un egoistiskiem, sevi pazaudējušiem cilvēkiem, ja vien tie maksā

Pienācis laiks aizstāt mietpilsonību ar augstākām vērtībām. Protams, cilvēka pienākums ir rūpēties par sevi un savu ģimeni, bet pie tā nedrīkst apstāties, savās rūpēs un ideālos jāiet tālāk - jādodomā par tautu, valsti, Zemi, Visumu un Dievu. Lai izmainītu apkārtni, iegūtu harmoniju un prieku, cilvēkam šīs vērtības jāatrod sevī. Lai kļūtu par stipru, laimīgu, harmonisku individualitāti, jāiet caur ērkšķiem pretī zvaigznēm, pretī savam ideālam, kas palīdzēs arī visai cilvēcei. Ar dažādiem ielāpiem nav iespējami apmierināt savu ego un kļūt laimīgam.

Mēģinot noskaidrot jēdzienu „garīgs” filozofiskajā literatūrā ir satopami šādi skaidrojumi :

Garīga persona ir tāda, kura :

- var būt filozofiski reliģioza (bet ne jau nu banālajā naivi mītiskajā traktējumā par „Ādama ribu un debesbraukšanu „ !), bet ne katrā ziņā ;
- nav saistīta ar kādiem īpašiem uzskatiem, bet ir saistīta vai pūlas savienoties ar „augstāku spēku”, vispārēju dzīvības spēku vai pirmsākumu vai paša garīgo personību ;
- lielākoties vēlas augt, izzinot sevi un citus, vēlas iegūt gudrību, tās vēlme ir dot un pieņemt mīlestību, sapratni un pacietību ;
- parasti tic, ka visam ir kāds augstāks iemesls vai ka viss vienmēr notiek „uz labu”.

Intuitīvi gribas izvirzīt hipotēzi, ka eksistences un dzīves jēgas virsuzdevums ir iekļaušanās visu Universumu aptverošajās smalkajās (dvēseliskajās) informatīvajās struktūrās, veidojot ko lielu, mūsu prātam šobrīd vēl neaptveramu. Katrs indivīds ar savas dzīves radīto informāciju ieauž kādu vairāk vai mazāk krāsainu un spilgtu mikropunktiņu tajā lielajā raibajā lupatdeķī - tajā hipotētiskajā “superlaukā”.

Pie garīguma pieder arī tāds emocionāls faktors kā **mūzikas uztvere un izpratne.**

Dziedošais Visums ... „Iesākumā bija mūzika, un mūzika bija pie Dieva, un mūzika bija Dievs”. Mūzika, kas balstās uz harmoniju, radās krietni agrāk, nekā uz Zemes parādījās cilvēks. Vēl vairāk - pašas Saules sistēmas uzbūves pamatā ir harmonija !

Par to zināja jau Vēdu radītāji Senajā Indijā. Senās filozofijas pētnieks Maharaši Mahešs raksta : - „*Pirms daudziem tūkstošiem gadu Indijas dižie gudrajiem paši savā apziņā izzināja Vēdas - Pasaules uzbūves pamatos esošo tīro zinību - smalkākos ritmus un apgarotās melodijas. Viss Visums ir pilnīgi harmonisks, visiem evolūcijas procesiem Visumā piemīt ritms un sakārtotība*”.

Pēc seno jogu domām, Visuma harmonija noteica gan gada sezonu miju, gan dienas nomaiņšanos ar nakti : - „Diennakts laikā Dabas melodija izmainās. Vēdas mūzika ievēro šīs pārmaiņas, sabalsojot savas skaņas ar Dabas ritmiem. Tā veidojās ļoti dabiskas melodijas, kas ir saskaņotas ar evolūcijas procesu. Tas spēcīgi ietekmē harmoniju atmosfērā, kas savukārt atjauno līdzsvaru Dabā ... Nakts beidzas, un parādās rīta blāzma . Rītausmā, kad izzūd nakts tumsa un nomāktība, parādās svaigums, kas izmaina vibrācijas atmosfērā. Dienas vidū atkal notiek vibrāciju frekvences maiņa; tāpat ir arī vakarā un naktī. Šie cikli bezgalīgi atkārtojas , un, tā kā viss ir vibrācijas, katram ciklam atbilst sava skaņa”.

Aizritēja gadu simti, un Visuma harmoniju no jauna atklāja sengrieķu filozofi. Viņi „dzirdēja” Pasauli kā mūziku. Grieķu mūzikas septiņas skaņas atbilst septiņām planētām : - Marss asociējās ar noti „do”, Venēra ar „re”, Mēness ar „mi”, Jupiteris ar „fa”, Saule ar „sol”, Merkurs ar „la”, Saturns ar „si”. (Nebriņties par toreizējiem planētu jēdzieniem !)

Ideju par Saules sistēmas muzikālo uzbūvi apstiprināja izcilā vācu astronoma un filozofa Johanneses Keplera aprēķini. Viņš atklāja harmonisku likumsakarību starp Saules sistēmas planētu attālumiem un mūzikas toņiem.

Pēc Keplera domām, visa Saules sistēma skan kā milzīgs mūzikas instruments . Katra planēta, izejot cauri noteiktai Zodiaka zīmei, it kā skar neredzamu stīgu !

Mūzikas pārpilna ir arī Zeme, uz kuras mēs dzīvojam. Mūzika uz tās sāka skanēt desmitiem miljonu gadu agrāk, nekā parādījās cilvēki, kas izgudroja notis un atklāja harmonijas īpašības.

Ja mums patīk putnu dziesmas, tātad šajās skaņās ir harmonija, ir mūzika. ASV Nacionālās zinātņu akadēmijas „biomūzikas” programmas vadītāja Patrīsija Stokvela apgalvo, ka daudzi dziedātājpūtņi savus treļļus rada pēc tiem pašiem likumiem kā Šūberts, Šopēns, Bahs un citi izcilie komponisti. Nātru tauriņš „sacer” hromatisko mūziku, kurā oktāva sadalīta 12 pustoņos. Paceplīša dziesma gandrīz precīzi atkārtā Šopēna „Revolucionārās etiēdes” sākumu. Bet mežstrazds dod priekšroku piecu toņu skaņkārtai, kurā ir piecas dažāda augstuma skaņas. Viņš it kā spēlē vienīgi uz klavieru melnajiem taustiņiem.

Un ne jau tikai dziedātāj putni ! Dzied, turklāt lieliski, pat kuprainie vaļi. Viņu dziesmas skan septiņu oktāvu robežās. Bet mūsu labākajiem dziedātājiem balss diapazons ir ne vairāk par trim oktāvām. Katra vaļu dziesma stingri izturēta vienā noskaņā , un muzikālo tēmu viņi izvērš vairākās variācijās. Amerikāņu okeanologs Rodžers Peine izdarījis vēl kādu pārsteidzošu atklājumu. Viņš ir pārliecināts, ka vaļu dziesmām ir ... atskaņas. Tiesa, citi zinātnieki tam ne visai tic, sak, kā pētnieks varējis uztvert atskaņas, ja nezina vaļu valodu. Bet Peine nepiekrīt - „Vai tad, nezinādami svešvalodu, jūs nespējat atšķirt, kas tiek lasīts - dzeja vai proza ?”

Mūzika ir universāla valoda. Tā tieši iedarbojas uz galvas smadzeņu labo puslodi, kuru zinātnieki nosacīti sauc par emocionālo.

Mūzika, ja tās pamatā ir harmonija, neuzbāzīgi iekļūst vēl tikai topošajā cilvēciņā, izveido ciešas saites starp divām smadzeņu puslodēm, maina attieksmi pret apkārtējo pasauli.

Pēc Krievijas Emocionālās attīstības asociācijas prezidenta Vladimira Kirjušina domām, mūzika ietekmē atmiņas bloku atvēršanos, tās apjoma paplašināšanos. „Mūzika ir absolūti unikāla valoda”, Kirjušins apgalvo. „No vienas puses, tā ir ļoti tuva matemātikai un citām eksaktajām zinātnēm. No otras, - tā ir ārkārtīgi emocionāla valoda, kas tiešā veidā ietekmē galvas smadzeņu radošās labās puslodes darbību.”

Mūzika var cilvēki ne tikai garīgi pacelt, bet arī taisni otrādi - ar savām „zema līmeņa vibrācijām” to emocionāli un morāli degradēt, psihē rosinot zemiskas un dzīvnieciskas kaislības un vēlmes. To lieliski demonstrē infekciozi tik plaši izplatījušies visādi „roki, popi un hip hopi” un pārējā tamlīdzīga žanra „mūzika”. Tie sevišķi populāri ir tās jaunatnes daļas vidū, kas vēl nav estētiski, ētiski un morāli nobrieduši, bet jaunības laika trakojošo hormonu vētru iespaidoti, kāro pēc akustiska uzbudinājuma, kas viņos izsauc „kaifu” un neapvaldāmu kaislību uzjundījumu un tad nu mūzikas ritmā epileptiski raustās, kratās un ļogās, uzskatot, ka nu ir „izlādējušies” un „kulturāli atpūtušies”. Tas demagoģiski tiek sasaistīts ar demokrātiju, liberālismu un patlaban pasaulē ir pazīstams kā tā saucamais „amerikāniskais dzīvesveids” vai „europeiskās vērtības”...

Daudzi savā muzikālajā gaumē tā arī paliek tādā pitekantropu vai pat pērtiķu attīstības līmenī. Ne velti psihologi apgalvo, ka pēc tā, kādi ir indivīda iemīļotākie skaņdarbi un muzikālā gaume vispār, var efektīvi novērtēt un spriest par viņa garīgās attīstības un kultūras līmeni.

Gribētos uzteikt tos, kuriem nepietrūka pacietības izurbties cauri šim visai garajam kompilējumam par visādu cienījamu ļaužu manuprāt visai vērā ņemamām domām un spriedumiem par tā saucamo „gara dzīvi”. Gan atzišos, liekas, ka es no tā neko daudz „garīgāks” gan nepaliku ...

Manuprāt pie garīguma kvalitātēm pieder arī iekšējā neatkarība un arī prasme par sevi pasmaidīt, pasmieties vai pat nedaudz paņirgāties ...

Nedaudz atziņu par neatkarību

- Gribi būt neatkarīgs ? Gatavojies palikt viens pats ! *(J. Laganovskis)*
- Neatkarīga sievietē – tā ir sievietē, kura nav atradusi nevienu, kurš gribētu būt atkarīgs no viņas. *(NN)*
- Pat visneatkarīgākais cilvēks ir atkarīgs no gaisa, ko viņš elpo ! *(Pjērs Buasts)*
- Ja vēlaties būt neatkarīgs, nelieniet parādos ! *(Pjērs Buasts)*
- Intelektuāli neatkarīgi ir vai nu ģēniji vai stulbeņi. *(S. E. Lecss)*
- Cilvēks, kas rada savu pasauli, kļūst neatkarīgs no visa ārējā, turpretī indivīds, kas dzīvo bez savas pasaules, ir atkarīgs no visa ārējā. *(Konstantīns Raudive)*
- Es nebūt nevēlos lai manas mājas būtu ar augstu sētu apjoztas un tajās neieplūstu citu zemju kultūras vēsmas, bet es arī nevēlos, lai mani no kājām nogāž ! *(M. K. Gandijs)*
- Kolonijas nepārstāj būt kolonijas tikai tādēļ vien, ka tās ir kļuvušas “neatkarīgas” ! *(B. Dizraeli)*
- Ir tikai viena neatkarība : materiālā ! Visas citas neatkarības - garīgā, idejiskā, tikumiskā, reliģiskā, politiskā, mākslinieciskā - pēc iegūtās materiālās neatkarības krīt klēpī pašas no sevis. *(Anšlavs Eglītis)*

Un arī nedaudz par sabiedrisko sistēmu problemātiku

Apzinātajā cilvēces attīstības vēsturē ir pastāvējušas dažādas sabiedrisko attiecību sistēmas - t.s. pirmatnējā kopiena, vergturu iekārta, feodāli monarhiskā iekārta, republikāniski demokrātiskā iekārta un dažādas totalitārās iekārtas. Bija (un vēl nav galīgi izbijis) arī neveiksmīgs mēģinājums veidot it kā attīstības līmenī augstāku un pilnīgāku sabiedrisko attiecību formāciju - sākotnēji sociālistisku un pēc tam komunistisku iekārtu.

Būtībā ir palicis neskaidrs - vai šī mēģinājuma neveiksme ir saistīta ar stratēģiska rakstura kļūdu (neiespējama un pat kaitīga utopija, jeb - „tas bērns” bija priekšlaicīgi piedzimis, jo cilvēku apziņa vēl nav tik tālu attīstījusies un nobriedusi) vai taktiska rakstura kļūdām. Proti, nepārdomāts un sasteigts izpildījums - tika mēģināts ļaudis pret viņu gribu ar varu iedzīt tajā „gaišajā nākotnē”. Ja tiek hipertrofēta visu ekonomisko un sociālo procesu reglamentācija un plānošana, cilvēkam vairs nav lielas vajadzības un jēgas rūpēties par savu personisko nākotni un viņa rīcība reducējas galvenokārt uz savu kā patērētāja interešu apmierināšanu, atrofējas vēlme radoši un ražīgi strādāt - trūkst labi pamatotas un realizētas ieinteresētības jeb motivācijas. Pārmērīga sociālā aizsardzība un atalgojuma nonivelēšana izraisa vispārēju slinkošanas, izlaidības un bezatbildības sērgu. Tā vien izskatās, ka egoisms, alkātība, skaudība, varaskāre, agresija un jo sevišķi - kurkstošs vēders un izmisums, ir daudz efektīvāki ļaužu aktivitātes, strādīguma un čakluma dzinējspēki un veicinātāji, nekā ideālisms, apzinīgums, „labā griba”, godīgums, taisnīgums un labestīgums... Atbilstoši tā saucamās normālsadalījuma līknes likumībai tikai kādi 15 % ļaužu ir šādi pozitīvi tendēti. Savukārt atkal 15 % ir ar spilgti izteiktām parazitiskām tieksmēm, bet pārējie 70 % dzīvo pēc principa - „kā dzen tā iet!”. Tad nu nav nekāds brīnums, ka līdzšinējie mēģinājumi atsevišķās valstīs izveidot taisnīgu un sociāli labu aizsargātu tā saucamos sociālistisko sabiedrisko sistēmu, ir cietuši ekonomisku krahū, jo sevišķi mazattīstītās un ar visai zemu vispārējās kultūras līmeni esošās sabiedrībās. Sociālistiskai sistēmai sabrūkot, cilvēki nokļūva neapskaužamā, pat izmisīgā situācijā. Šajā sakarā ironisks prātojums - „Mums meloja par komunismu, bet par kapitālismu gan stāstīja īstu patiesību!” Komunistiskās ideoloģijas pamatā bija, iespējams, utopija partaisnīgu un labklājīgu iekārtu kā cilvēces „gaišo nākotni”, par kuru nu ir jācinās ar visiem spēkiem.. Daudzi ļaudis tam noticēja un tic arī vēl patlaban. Kristieši to redz mītiskajā „debesu valstībā”. Bet kāds „cilvēces gaišās nākotnes” modelis ir kapitālisma ideoloģijai? Vai tiešām tikai turpināt „žurku skriešanos” pēc lielāka un gardāka kumosa, ciniski novācot visus konkurentus? Polítikorektā valodā to dēvē par „pragmatisko kapitālismu”, bet „vienkāršie” ļaudis par „mežonīgo kapitālismu”. Nez ko Cīvēcei nesīs attīstības spirāles nākamais vijums? Vai būs kāds „Jaunais Laikmets”?

Vispār Cilvēces vēsturē līdz šim ir notikušas vairāk vai mazāk asiņainas, nežēlīgas, absurdas, demagoģiskas un pat smieklīgas ar kādu ideoloģiju saistītas cīņas - piemēram, republikāņi pret monarhistiem, demokrāti pret republikāņiem, sociālisti pret buržujiem, komunisti pret imperiālistiem, kristieši pret pagāniem, islāmisti pret „neticīgajiem”, „brīvības cīnītāji” pret „apspiedējiem”, feministes pret vīriešiem... Un tas viss „augstu ideālu” vārdā, sedzoties ar patētiskām frāzēm un saukļiem!..

Analizējot visas iepriekšminētās sabiedriskās formācijas, gribas secināt, ka atbilstoši visiem attiecīgā laikposma apstākļiem katra no tām ir dzīvotspējīga un katrai no tām ir savas priekšrocības un trūkumi. Visas sabiedriskās iekārtas ir pakļautas vispārējām jebkuru sistēmu attīstības likumībām - veidošanās, uzplaukums, briedums, degradācija un iznīkšana, bet uz katras sistēmas drupām dīgst nākamās sistēmas asni. Jebkuru labi domātu ieceru var bezcerīgi sabojāt stubleņi, savtīgi vai nelietīgi ļautiņi, it sevišķi, ja tie ir pie „teikšanas un valdīšanas”.

Tīri cilvēciski psiholoģisku motīvu dēļ katrai formācijai piederīgu atsevišķu indivīdu lielākās daļas uztverē pastāvošā kārtība liekas pašsaprotama un mūžīga. Iepazīstoties ar Rietumu zinātniski fantastiskās literatūras bagātīgo klāstu, redzams, ka autori, aprakstot to, kas notiks pēc daudziem gadsimteņiem, savā fantāzijā ir interpolējuši tikai kvantitatīvus zinātnes un tehnikas sasniegumus, bet atstājuši spēkā pašreizējās kapitālistiskās sistēmas sabiedriskās attiecības ar visām to negācijām. Tirgus attiecības,

monopolistisku koncernu interešu sadursmes, rekets, gangsterisms un kari turpināsies tāpat kā līdz šim, tikai nu jau galaktiku līmeņos, ar visām šā laika ļautiņu izdarībām un nelietībām. Tādējādi tiek uzskatīts, ka cilvēks savā iekšējā būtībā nav spējīgs mainīties „uz labu”.

Kapitālistiskā sistēma ar tieksmi pēc bagātības kā „laimes” avotu un kalngalu no valdošās ideoloģijas pārstāvjiem aktīvi tiek potēta cilvēku apziņā. Ikviens no zābakpucētāja var izsisties miljonāros ! Attiecībā par Ameriku kā lielo iespēju un sapņu zemi, - kā vielu pārdomām sniedzu citātu no Maikla Mūra grāmatas „ Vecīt, kas notiek ar manu valsti ?”

... Grūti laiki, jā, bet tu jau tāpēc nenogrimsi ! Tu būsi viens no tiem, kuri kaut kā izglābjas. Tu neatsacīsies no sapņa par to, ka arī tu kādudien piedalīsies Amerikas kūkas sadalīšanā. Dažs labs uzskata, ka viņam kādudien piederēs visa kūka.

Ieklausies - tev neļaus pat nolaizīt šķīvi ! Sistēma ir iekārtota par labu dažiem, un tu nebūsi viens no šiem dažiem. Tā ir tik labi iekārtota, sistēma, ka piemulķo daudzus kārtīgus, loģiski domājošus un čakli strādājošus cilvēkus. Viņi tic, ka sistēma darbojas arī viņiem par labu. Burkāns ir tik tuvu pie deguna, ka to var pat saost. Sistēma sola, ka to kādudien varēs arī apēst, un patērētāju un nodokļu maksātāju armija laimīgi no visas sirds cīnās par bagāto cilvēku priekšrocībām, jo paši taču cer kādudien tikt bagātnieku kārtā. Bagātiem var piešķirt miljardus dolāru nodokļu atlaides laikā, kad citu cilvēku bērni apmeklē pussabrukušas skolas. Iespējams, ka tie bērni tiks savā laikā sūtīti uz citām valstīm, lai viņi ietu bojā karā, kura mērķis ir pasargāt bagātajiem piederošo naftu. Jā, tā ir. Strādnieki un patērētāji ir gatavi upurēt savus bērnus, ja tas nozīmē, ka bagātie var joprojām būt resni un laimīgi. Tas ir tāpēc, ka bagātie ir solījuši, ka „vieta pie galda” kādudien „atradīsies arī citiem”. Šī diena nekad nepienāk un arī nepienāks. Brīdī, kad strādājošais ir iecerējis tur būt, viņš labākajā gadījumā jau dzīvo veco ļaužu mītnē un šķendējas par valdību un dzīvī...

Bagātība cilvēkiem rada īpatnēju apziņas stāvokli. Bagātie nemēdz būt nedz konservatīvu, nedz liberālu, nedz kreisā, nedz labējā spārna pārstāvji. Nav viņi arī ticīgi kristieši. Viņu politisko partiju sauc par Alkatību, bet reliģiju - par Kapitālismu. Viņi priecājas, ka trūcīgo ļaužu miljoni un arī ļaudis no vidusšķiras balso par kandidātiem, kas šos trūcīgos un arī vidusšķiru pēc tam ciniski piesmies.

Tas varbūt skan pārāk bargi, bet, manuprāt, kapitālistiskā sistēmā ir raksturīga neierobežota resursu ekspluatācija, kā arī sociālā un ekoloģiskā bezatbildība. Tās pamatā ir alkatīga dzišanās pēc mīlzu ienākumiem un pārmērīga patēriņa mazākumam, bet pārējam vairākumam ar asiņainu „žurku skriešanās sacensību” pēc naudas, slavas un varas.

Neraugoties uz šādiem skeptiskiem viedokļiem, pārmaiņu process sabiedrībā tomēr notiek, tas acīmredzot ir objektīvs, un ar to ir jārēķinās. Vērtējot vispārējo attīstību plašos mērogos, taču jāpiekrīt, ka humāno vērtību izpratnes jomā Cilvēce ir progresējusi. Nav noliedzams, ka sociālā taisnīguma un humānisma principi ir tie būtiskie ētiskie faktori, kas veido Cilvēces ideālus. Vismaz vārdos taču mēs iestājamies par *cilvēktiesībām, demokrātiju, brīvību, vienlīdzību, brālību u.tml.!* Ne pārāk sen vēl tik pašsaprotamo dzimtcilvēka (kur nu vēl verga !) statusu tagad uzskatām par *tumsonīgu barbarismu*. Muižkungam piederošās *pirmās nakts* tiesības kā *Dieva svētīts iestādījums* tepat pie mums, Latvijā. pastāvēja vēl tikai aizpagājušajā gadsimtenī...

Pastāv arī tādi skeptiski viedokļi, kuri tiek pamatoti ar universālo un visvareno pretstatu vienības likumu, kas esot visu Pasaules procesu dzinējspēks un enerģijas avots. Saskaņā ar šādu viedokli, ekspluatatori un ekspluatējamie, taisnība un netaisnība utt. ir mūžīgi, jau pašas Dabas (Dieva) iedibināti iestādījumi un šai sakarā protestēt vai vēl vairāk - mēģināt kaut ko novērst vai labot esot vismaz nesaprātīgi, ja ne noziedzīgi. Parazitisma izpausmes taču visā dzīvajā pasaulē ir ieprojektētas un funkcionē ! Kāpēc tad cilvēku sabiedrībā, kas taču arī ir dabas procesu sastāvdaļa, lai pastāvētu kādi izņēmumi ? Tāpat viss, kas notiek, pareizi un labi vien ir !

Prātīgāk gan būtu teikt, ka šie jēdzieni ir relatīvi. Kas vienam ir “pareizi”, tas otram ir “nepareizi”. Vai arī, sekojot citai uzskatu sistēmai - neatliek nekas cits kā vienīgi visu notiekošo uztvert kā nepārtrauktu cīņu par izdzīvošanu. Aci pret aci, zobu pret zobu - kurš kuru ! Vai nu parazīti pievarēs mūs, vai mēs pievarēsim parazītus ! Tajā pašā laikā apzinoties, ka tie kā tādi tomēr ir “principā” neiznīdējami ! Ir iespējams tikai uz kādu laiku izveidot labilu līdzsvaru. (Turklāt vēl jau nemaz nav viennozīmīgas skaidrības par parazītu kaitīgumu. Dabā taču viss esot saistīts savstarpējā nepieciešamībā. ! Raugi, arī

vilkus nācās rehabilitēt, tiem piešķirot meža sanitāru statusu ! Līdzīgi ķīniešiem nācās attaisnot arī zvirbuļu eksistenci.) Protams, jēdzienu "labi" un "slikti" saturs un interpretācija laika gaitā mainās un mainīsies arī turpmāk - par to mēs esam pārliecinājušies gan no personiskās, gan vispārvēsturiskās sabiedriskās dzīves pieredzes.

Katras sabiedriskās sistēmas iekšienē, domājams, pakļaujoties universālajai un unikālajai normālsadalījuma likumībai, veidojas savi *dumpīgi slāņi*. No vienas puses tajos ietilpst hipertrofēti egoistiskie nepakļāvīgie indivīdi, kas izaug vai nu par noziedzniekiem vai arī par izcili valdonīgiem *līderiem*. No otras puses - vairāk vai mazāk izteikti utopiski revolucionāri sapņotāji, kuri prāto par *sabiedrības uzlabošanu un tās gaišo nākotni*.

Šajā sakarībā nāk prātā populārā sentence - ka revolūcijas iecer un izplāno sapņotāji, tās realizē fanātiķi, bet labumus no tām gūst blēži un nelieši... Ne vieni, ne otri, ne trešie, kā zināms, nav vairākumā, un droši vien atrodas sabiedrību raksturojošā normālsadalījuma piekājēs (kvantiļos), līdz ar to mums atkal būtu pamats prātot par šādu psiholoģisko ieviržu iespējamo procentuālo sadalījumu.

Patlaban valdošajā kapitālistisko attiecību sistēmā darbojas cikliskas krīzes - pacēlumi („bumi”) un kritumi (bankroti un izputēšanas). Šis krīžu cikliskums ir likumsakarīgs, jo ikviena pietiekami nenofiksēta „brīva” sistēma („brīvais” tirgus” taču !) ir tendēta uz pašsvārstību režīmu. kas pie nelabvēlīgu apstākļu sakritības – tām rezonējot - var sistēmu arī bezcerīgi sagraut, kā tas bieži arī notiek. To var attiecināt arī uz ekonomiskajām sistēmām. Kapitālistiskajai sistēmai ir raksturīga neierobežota un alkatīga resursu ekspluatācija, sociāla un ekoloģiska bezatbildība. Tās pamatā ir dzīšanās pēc milzu ienākumiem un pārmērīga patēriņa mazākumam. Pēc elementāriem attīstības dialektikas likumiem, kapitālistiskajai ekonomiskajai sistēmai agri vai vēlu ir jāiestājas sistēmiskai krīzei, kas novedīs jau pie citas sabiedrisko attiecību sistēmas veidošanās. Cita problēma - kādi varētu būt šās sistēmas veidošanas principi ? Te nu ir sastopamas daudzas un dažādas, pat atkal utopiskas spekulācijas.

„Svētā trīsvienība” kapitālismā esot **brīvība, kārtība, sociālā atbildība.**

Brīvība ekonomikas dalībniekiem, kas vēlas pelnīt naudu.

Kārtība kā valdības darbība, lai noteiktu spēcīgu regulējošo ietvaru.

Sociālā atbildība kā morāls imperatīvs, mēra sajūta, pienākums kaut ko no iegūtā ieguldīt arī sabiedrības labumam.

Diemžēl kapitālismam, ko mēs ikdienā dēvējam par „mežonīgo kapitālismu”, ir tikai viena dimensija : - brīvība. Maksimālu peļņu par katru cenu ! *Štrunts par bitēm, ka tik medus !*

Ir morālas dabas jautājums par to, vai cilvēkam vajadzētu piederēt desmitiem miljonu, ko viņš nav nopelnījis ar darbu klasiskā izpratnē. ? Bet šāda doma taču ir ķecerīgi dumpīga un to iedrošinājās tikai tie „idiotiskie” sociālisti, „cilvēkēdāji” komunisti un liekulīgie kristieši ! ...

Diemžēl pasaulē ir problēmas ar politiķu (pareizāk sakot tos vajadzētu saukt par politikāņiem) šķiru, kas bieži ir stipri korumpēta un spējīga domāt tikai īstermiņa savās savtīgajās un savu faktisko saimnieku - visādu sugu naudasmaisu interesēs.

Tā vien paironizējot gribas pārfrāzēt viena klasiķa savā laikā kādreiz teikto. Pa Eiropu kļīst Kapitālisma rēgs, kas ar sistemātisku krīžu un bezdarba izkapti nežēlīgi nopļauj godīgu cilvēku cerības uz cilvēcisku dzīvi !...

Var jau gudri pafilozofēt par „brīvā tirgus” un ar tā principiem saistītās ekonomikas cikliskumu, kā arī par sabiedrības procesu veidošanās spirālveida likumbām, taču aiz tām slēpjas miljoniem un miljoniem cilvēku posts un izmisums...

Par to, kas ir sabiedrisko procesu *dzinējspēks*, arī tikuši izteikti dažādi viedokļi. Piemēram, tā saucamo *ražošanas līdzekļu* attīstība, valdošās īpašuma formas,

informācijas izplatība (izglītība, kultūra), ētiski reliģiskās (ideoloģiskās) koncepcijas utt.

Nez vai vajadzētu uzstāt un apgalvot, ka kāds viens no šiem minētajiem faktoriem ir galvenais. Ļoti iespējams, ka darbojas savstarpēji cieši saistīts šo un vēl citu neminētu faktoru komplekss. Autors apzinās, ka socioloģijas un politoloģijas jomā ir diletants, tādēļ no kategoriskiem spriedumiem labāk atturēsies un tikai šad tad iedrošināsies izvirzīt kādu hipotēzi vai pievērst uzmanību apstākļu un faktoru salīdzinājumam.

Informācija ir kļuvusi par globālu un neizsīkstošu cilvēces attīstību veicinošu faktoru. Bez liela pārspīlējuma var uzskatīt, ka tā nonākusi jaunā attīstības posmā un nu jau var runāt par informatīvo civilizāciju. Informācija, organizācija un vadība - tie ir galvenie dzinējspēki, kuri virzīs cilvēces turpmāko attīstību. Mūsdienu pasaulē informācija ietilpst vissvarīgāko preču kategorijā un informatīvie pakalpojumi dažādo ekonomikas sektoru vidū ieņem vadošu pozīciju, kas spēj nodrošināt miljoniem jaunu darba vietu. Apgalvo, ka līdz ar pāreju uz informatīvās civilizācijas posmu ievērojamā mērā esot mīkstinājušās kapitālistiskās sabiedrības ekspluatatoriskās izpausmes un reducējoties šķiru cīņas nepieciešamība, un veidojoties apstākļi ekonomiskā fetišisma (visu nosaka peļņa un izdevīgums) pārvarēšanai.

Informatīvo procesu paātrināšanās, komunikativitātes pastiprināšanās paaugstina gan indivīda, gan populācijas, gan visas sistēmas dzīvotspēju. Valstis un tautas, kuras nav savlaicīgi nostājušās uz informatīvās attīstības ceļa, esot nolemtas ne tikai tehnoloģiskai, ekonomiskai, bet arī vispārējai kultūrjomas atpalcībībai, turklāt no kāda zināma šī atpalcības līmeņa jau var kļūt nenovēršami neatgriezeniska.

Informatīvie procesi ir tie, kas veido cilvēka garīgo individualitāti. Cilvēks, piedaloties darba procesā un iesaistoties sabiedriskajā saskarsmē, ik brīdi uzkrāj pieredzi, kas veidojas no visdažādākajām viņa jutekļu uztvertās informācijas plūsmām. To visu analizējot, cilvēka iekšējais "es" sintezē jau jaunu informāciju (atzīņas). Tādējādi veidojas tā saucamais tēzauris, tiek "barota" intuīcija. Šie faktori tad arī indivīdam palīdz orientēties dažādās dzīves situācijās - pat tad, ja viņam nav stingra rīcības algoritma. Tieši ar to tad cilvēks atšķiras no "domājošas mašīnas".

Cilvēces attīstības dialektiskajos lēcienos uzskatāmi izpaužas informatīvās tehnikas lielais iespaids. Sākotnēji informācija no paaudzes uz paaudzi nonāca ģenētiskā un mutvārdu ceļā (leģendas, pasakas, teikas, parunas). Jau kopš seniem laikiem cilvēku dzīve ir bijusi atkarīga ne tikai no viņu prasmes sagādāt iztiku, celt mitekļus utt., bet arī no iespējas informāciju nodot citiem ļaudīm. Izveidojoties rakstībai, jau parādījās principiāla iespēja nākamajām paaudzēm atstāt mantojumā plašāku informācijas avotu. Informācijas izplatībā milzīgu lēcieni nodrošināja grāmatu iespiešanas tehnoloģijas izstrāde. Nākamais lielais lēcieni ir saistīts ar elektronisko informācijas pārraides un saglabāšanas tehniku - telegrāfs, telefons, radio, videotehnika un datortehnika. Tehnikai attīstoties, būtiski pieaug visas cilvēces sociuma informatīvais apjoms, kas cilvēku apziņā nokļūst caur izglītību un audzināšanu.

Cilvēki savā būtībā ir bara dzīvnieki. Vienpatis indivīds nebija spējīgs ilgstoši eksistēt jau sirmajā senatnē, un vēl jo vairāk viņš to nespēj modernajā civilizācijā. Dzīvojot barā, ir jāpakļaujas tā likumiem un interesēm. Katrā barā pastāv kāda iedibināta kārtība un uzvedības normas, stingra hierarhiskā sistēma un savs barvedis jeb līderis. Spēkā esošā kārtība tiek stingri ievērota un nežēlīgi realizēta, pretējā gadījumā baram draud sagrāve un iznīcība. Attiecībā uz līderu iespaidu un nozīmi daudz tiek runāts par individualitāti un indivīda iespaidu uz vēsturiskajiem procesiem. Vēsture gan liecina, ka traģisku kļūdu (vismaz tās tiek atzītas par kļūdām vēlāko paaudžu vērtējumos), ko ir pieļāvuši līderi vai pats "bars", vismaz, cilvēces vēsturē ir bijis cik tik uziet...

Skaidrs ir viens - jau vistuvākajā nākotnē informatīvie procesi spēlēs tās galvenās lomas un pavisam nopietni var runāt par Cilvēces attīstības posma - informatīvās sabiedrības veidošanos.

Patriotisms, nacionālisms, internacionālisms, kosmopolītisms, globalizācija

Sensenos laikos ļaužu kopām grupējoties savās apmetnēs kādā dabiski ierobežotā (kalnu grēdas, jūras, mežu biezokņi u.tml.) apgabalā, veidojās un nostiprinājās savas specifiskas paražas, normas, dialekti, pat valodas. Visu šo faktoru *aicinājums un uzdevums* bija nodrošināt attiecīgo kopu turpmāku eksistenci un iespējamo uzplaukumu. *Pirmatnējā bara* saglabāšanās nosacījumi kā primāri faktori nezaudē savu nozīmi pat mūsdienų apstākļos, tie ir interpolējami arī attiecībā uz augsti attīstītām cilvēku kopām. Nonākot saskarsmē ar citu kopu (cilti, tautu u.tml.) pragmatiski un arī emocionāli vispirms tiek ņemti vērā briesmu un agresivitātes faktori. Ja *svešinieki* ir pārākumā un stiprāki - tad jābaidās, ka *tie* var *mūs iznīcināt*, aplaupīt vai, labākajā gadījumā, pakļaut sev. Savukārt, ja vājāki *izskatās* svešinieki, tad mums jāmēģina ar viņiem izdarīt to pašu.

Ja saskarsmē nonākušās tā vai citādi organizētās ļaužu kopas (bari, ciltis, organizācijas, tautas, valstis u.tml.) spēku samēros un iespējās ir apmēram līdzvērtīgas, iestājas saspringts, aizdomu pilns *bruņotas neitralitātes* posms, kurš jebkurā brīdī var pāriet agresijā. Uz to jau zemapziņas līmenī virza ļaužu genotipos *ierakstītie* mednieka, laupītāja, karavīra un arī *patriota* („savējo” atbalstīšanas) instinkti.

Cilvēce savā garīgajā attīstībā šai ziņā necik tālu diemžēl nav tikusi. Bruņotā un aizdomu pilnā neitralitāte mūsdienās labākajā gadījumā tikai tiek papildināta ar savstarpēju tirdzniecību un tādu vai citādu sadarbību, tomēr pie jebkuras izdevības mēģinot *iedzīvoties* uz partnera (pircēja, klienta, citas firmas, organizācijas, valsts) rēķina.

Nāk prātā tāda diezgan frivola anekdote, kas izskaidro, no kurienes un kādēļ „krievu mēlē” ir radušies tik populārie un izplatītie „mātes vārdi”. Tiem esot sena vēsture, jau no pirmatnējiem laikiem. Kad kāds indivīds džungļos satapa kādu citu indivīdu, šie “vārdi” bija tāda kā parole. Protī, esmu savējais, varbūt pat tavs tēvs !

Šie treknie dažādu formu „mātes vārdu” un citi „sulīgi” izteikumi lieliski kalpo par pazišanās zīmi (paroli) arī patlaban - apliecinot piederību nevīs kādai tautai, bet gan nabadzīgas garīgās un intelektuālās attīstības slānim. Ar šādu sevis izpaušmes veidu viens otrs gan dikti lepojas - jo izklausās taču forši, stilīgi un kruti ! Pats lietotājs gan neapjēdz, ka tā viņš pats paraksta savas personības niecības, ciniskuma un truluma aplieciņu... Un nav pie vainas tā „krievu mēle” - tajā it kā „augsti kulturālajā angļu mēlē” visādi „fuck” dažādos locījumos tā vien skan !...

Kā jau iepriekš minējām, *bara* (maigāk izsakoties - kopas) ideoloģija (paražas, tikumi, ētika, morāle, reliģija) atbilst izdzīvošanas un attīstības interesēm. Viena no šīs ideoloģijas formām ir jau pieminētais *patriotisms*.

Šā jēdziena vienkāršota interpretācija varētu būt apmēram šāda:

Patriotisms ir kādas ļaužu kopas pašvērtības un pašapziņas pacelšana, izkopšana un aizstāvība.

Mana kopa (tauta, cilts, ģimene, organizācija, partija, “mafija”, “cunfte”, profesija u.tml.) ir stipra, varena, gudra, bagāta, godīga, kulturāla utt. ! Vai arī tādai tai ir jāklūst ! Tā ir tuvāka, mīļāka un saprotamāka par citām. Arī citi nav slikti un *zemē metami*, taču *savējie*, protams, ir labāki.

Patriotisms, ja tikai to nerealizē uz līdzcilvēku rēķina, būtībā ir pozitīva un pat, gribētos teikt, nepieciešama parādība. Skan taču brīnišķīgi - ģimenes, firmas

patriotisms (gods), profesijas patriotisms (aizrautība, kompetence), Dzimtenes (tēva māju) mīlestība...

Nedaudz par tā saucamo patriotisko audzināšanu. Liekas pašsaprotami, ka viens no tautas attīstības (nemaz jau nerunājot par izdzīvošanu, kā tas patlaban ir ar latviešiem) nosacījumiem ir godprātīga (citu tautu nenoniecinoša) patriotisma kultivēšana, propagandēšana un ieaudzināšana.

Padomijas laikos skolās praktizēja t.s. "patriotisko audzināšanu". Atsakoties no komunistiskās ideoloģijas dogmām (pareizāk sakot, no boļševistiskās prakses), tēlaini runājot - izlejot no vannas netīro ūdeni, tika izgāzts ārā arī mazgājamais bērns. Atsacīdamies vispār no jebkādas patriotiskās audzināšanas skolā, mēs radām draudus latvju tautas attīstības idejai, jo varam vispār pazaudēt savu jaunatni. Amerikāniskā dzīves veida un pārprasta liberālisma iespaidā jaunatne tagad aizraujas ar patērētājsabiedrības ideāliem (maizi un izpriecas !), latvju tautas patrioti vairs atrodami tikai vecīšu vidū. Mūsdienu jefiņveidīgajiem jaunuļiem galvenais dzīves vērtību credo ir - „aliņš, tusiņš un seksiņš” !

Protams, īsteni patriotisku attieksmi diemžēl bremsē sabiedrībā norisošie negatīvi dziļie sociālie procesi. Atmosfērā sākumā ļaudis patriotiskā pacilātībā tiešām bija gatavi "kaut postalās uz Brīvību iet", bet tagad, redzot savulaik dievināto "lielo patriotu" - vadītāju un "tautas kalpu" īstenoto savtīgo rīcību, kampšanu, grābšanu, krāpšanu, „prihvatizēšanu" (no tautas valodas žargona), demagoģiju un tautas sociālo vajadzību ignorēšanu, viņi ir rūgti vīlušies un pret ārējām, kaut vai formālām patriotisma izpausmēm izturas noraidoši ironiski.

Tomēr, lietpratīgi manipulējot ar šīm ārējām patriotisma izpausmēm, tās propagandējot un heroizējot, domājams, varētu panākt patriotiskas audzināšanas efektu, kaut vai iedīglā stadijā. Piemēram, jau no bērna kājas cilvēkā vajadzētu ieaudzināt bijību pret tādiem valsts simboliem kā himna un karogs. Diez vai ir prāta darbs valsts himnu devalvēt, to ik rītus atskaņojot radiopārraižu sākumā. Tā būtu jāatskaņo valsts svētkos un sevišķi svinīgos pasākumos. Ikdienā būtu derīgs kāds cits iedvesmojošs motīvs, kaut vai - "nevis slinkojot un pūstot..."

Simpātijas izraisa amerikāņu bijīgā tradīcija - dzirdot savas valsts himnu, pamatstāja un "roka uz sirds" ! Kāpēc mēs nevarētu pārņemt šo tradīciju, nevis Holivudas propagandēto kaušanos, šaušanos un neķītrības ?! Attiecībā uz savas valsts karogu gan no amerikāņiem godbijīgu attieksmi diemžēl mācīties nevar. Viņi ir spējīgi to uzspīlēt uz sēžamvietas un tā lielīgi izrādīties...!

Vai ikvienam godīgam latvietim, ejot garām tautas svētvietai - Brīvības piemineklim, nebūtu patriotisks pienākums noņemt cepuri? (Arī ziemā, pa to pusminūti jau ausis nenosals !) Deputātiem, ierēdņiem un formās tērptajiem tas lai būtu obligāts pienākums ! Ironizēsiet, ka tas būtu teatrālisms, lieka izrādīšanās un pat ākstība?

Attiecībā uz patriotismu, šķiet, diemžēl lielā mērā spēkā ir tautas paruna: - *kad bads pa durvīm nāk iekšā, tad mīlestība pa logu bēg ārā....*

Pārdomām - atkal kaismīgs citāts no P. Stelpa grāmatas "Pēcpusdienas sarunas":

Cik latviešu būtu demonstrācijās Mežaparkā, Daugavmalā, Arkādijā vai uz janvāra barikādēm, ja Padomijā visiem latviešiem būtu bijuši labi dzīvokļi, labām mēbelēm, krāsu televizoriem pilni, algas par darbu tik lielas, lai pirktu mašīnas, vasarnīcas Jūrmalā vai mājīgas atpūtas bāzēs katram atvaļinājumam? Ja veikali būtu pilni ar pārtiku, moderniem apģērbiem un izklaides priekšmetiem? Ja vecumdienas tiktu sagaidītas ar labu pensiju (vai tagadējās nav atklāta nīrgāšanās ?! - mana piezīme) un vērā ņemamu rēķinu bankā? Ja nebūtu tā, ka "viņiem" tur viss, bet "mums" - nekā? Es gribu zināt, cik tad būtu to, kuri teiktu - kaut vai postalās, bet brīvībā ! Cik ?!

Cik būtu to, kuri domātu par atsevišķu Latvijas valsti ārpus pārtikušās Padomiju Savienības (PS) ? Un vai tagad atkal nav aicinājumu uz pārtikušu savienību (ES), par bubuli izmantojot tās pašas diktatūras pazīstamo formu - savienību Austrumos .

Es neredzu atšķirību starp Austrumu (PS) un Rietumu (ES) savienībām to darbību gala rezultātos. Es aicinu ielūkoties sevī un godīgi atbildēt - CIK LATVIEŠU BŪTU AR MIERU ATSTĀT PĀRTIKUŠU DZĪVI SVEŠĀ VALSTĪ UN DOTIES TUKSNESĪ - SAVĀ TUKSNESĪ - UZ SAVU VALSTI ?

(Ne velti viens otrs ārzemju latvietis, atbildot uz šādu jautājumu dziļdomīgi filozofē : --" Jā gan, te ir mana tēvu zeme, bet manas mājas ir "tur"... " Ko tad mēs varam pārņemt "tiem krieviem", ja viņi nevēlas braukt atpakaļ uz Krieviju ? Un nu arī mēs paši, latvieši, eksistences iespēju meklējumos, gandrīz masveidīgi nu pametam Dzimteni ! Galu galā tāda nu ir pasaulē valdošā kosmopolītiski ideoloģiskā koncepcija un princips - "kur labi, tur tēviņa !")

Pavērojiet, kas ir tie, kuri tik izmisīgi brēkā par "pievienošanos Eiropai". (Tas ir rakstīts pirms Latvijas iestāšanās ES.) Naudas turētāji un viņu izsūtāmie - politiķi. Kāda starpība, vai "brīva" valsts tādu pašu „brīvo” saimē, "neatkarīgu" lēmumu pieņemšanai saskaņojumu gaida no Maskavas, Ņujorkas vai Bonnas, Briseles, Madrides, Hāgas, Oslo, Romas... Tas, kurš no visiem naudiņu gaida, visiem klanās kā ubags pie baznīcas un pēc tam krogā citu priekšā ar savu "bagātību" plātās.

Un tomēr, pievienošanās ES ir tas mazākais, diemžēl, neizbēgamais ļaunums. Un esam jau pievienojušies un izbaudām visus plusus un mīnus. Patlabanējos globalizācijas procesos tāda maza tautiņa kā mēs, saglabāties un kur nu vēl uzplaukt, atkal diemžēl, nevarēsim. Tas, vai mēs kā kultūrtauta saglabāsimies un spēsim ieņemt cienījamu vietu civilizētajā pasaulē, būs atkarīgs tikai no mums pašiem. Vai mēs morāli nedegradēsimies, saglabāsim savu dzīvo spēku, patriotismu un pienācīgi rūpēsimies par izglītību, zinātņi un kultūru. Vai mēs turpināsim bēdīgi slaveno ierašu ar nenovīdību, kašķēšanos un ķīvēšanos, visur un vienmēr uzskatāmi demonstrējot, ka :

„Latvietis latvietim ir latvietis, - mīļākais ēdiens un uzkoda !”

Kā ārsta svēts pienākums ir kaut pie mirēja gultas esot, cīnīties par katru tā dzīvības minūti, tā katra godīga latvieša pienākums būtu darīt visu, kas ir viņa spēkos, gan ar tīrām rokām un tīru sirdsapziņu, lai vairotu mūsu tautas, tās izglītības, kultūras un zinātnes izaugsmi. (Dikti patētiski jau nu tas skan ... Bet tas ir mūsu vienīgais glābiņš !

Pārspīlēts patriotisms bieži vien pārvēršas pretmetā - kā jau arvien - *kas par daudz, tas par skādi*. Proti, runa ir par ļoti strīdīgu terminu - *nacionālismu*. Atkal ļoti vienkāršoti - to varētu definēt :

Nacionālisms ir savas tautas pašapziņas, pašvērtības, kultūrvērtīgo īpatnību pastiprināta un pat pārspīlēta izpausme.

Kamēr nacionālisms netiek īstenots uz citu tautu noniecināšanas vai pat apspiešanas rēķina - tas ir pozitīvs un pat atbalstāms faktors. *Pozitīvi* virzīts ļaužu *dažādīgums* ir pat nepieciešams Cilvēces vispārēja progresa interesēs. Domu, ideju, zināšanu, prasmju, paražu savstarpēja apmaiņa cilvēku garīgās bagātināšanās procesus tikai veicina. To lieliski apliecina spārnotais teiciens:

Mēs abi apmainījāmies ar labām idejām - nu mums katram tās jau ir divas!

Svarīgi, lai šī apmaiņa notiktu *līdzvērtības un savstarpējas cieņas* gaisotnē. Pretējā gadījumā neizbēgami rodas emocionālas dabas sarežģījumi. Skaitliski lielākam, materiāli vai intelektuāli spēcīgākam grupējumam (interpolācijā - tautai, valstij) automātiski veidojas tāds kā *vecākā brāļa* sindroms tā sliktākajās izpausmēs

- vīzdegunība, iedomība, *pārākuma* kompleksi un faktiska nerēķināšanās ar *mazākā brāja* vitālajām interesēm.

Savukārt *mazākā brāja* kopai paš aizsardzības instinkta ietekmē tāpat automātiski veidojas ļoti sakāpināta un sāpīga pārestības un atstumtības sajūta un kā tās sekas - neapzināts vai apzināts protests. Cik gan bieži šie protesti izvēršas asiņainās un nežēlīgās konfrontācijās - par to liecina Cilvēces vēsture, pat arī mūsdienu *civilizētās pasaules* norisēs ! Nez vai Pasaulē kādreiz ir bijis tāds brīdis, kad cilvēki kaut kur cits citu neslepkavotu un nespīdzinātu ? Un cilvēks esot *radības kronis*, turklāt viņš vēl iedomīgi pretendē uz kaut kādu dievišķuma oreolu !

Kāds domā: "Es esmu anglis.", bet cits domā: - "Es esmu ķīniešs." Patiesībā šie apzīmējumi uz mums kā cilvēkiem neattiecas. Vai kāds ir labāks un vērtīgāks tikai tādēļ, ka būtu piedzimis otrdienā vai ceturtdienā ? Vai tādēļ, ka viņam ir tāda vai citāda deguna vai acu forma ? Vai tādēļ, ka tādus visiem svētus jēdzienus kā "Māte", "Mīlestība", "Dzimtene" viņš izsaka ar tādām vai citādām skaņu kombinācijām ?

Vai huligāns, bandīts, reketieris, dzērājs, parazīts utt. man būs mīļāks, vairāk pieņemams tikai tādēļ vien, ka viņš runā latviski !? Un kas tad īsti ir tas „latviskums”, kas mums ir jā saglabā un par kuru vajag cīnīties ? Godīgums, strādīgums un čaklums taču piemīt (ja piemīt) visiem cilvēkiem neatkarīgi no to saziņas valodas !

Jāsaka, ka vairums ļaužu etnisko aizspriedumu barjeras sadzīviskajā līmenī visai labi pārvar. Par to liecina dažkārt dzirdamie apmēram šāda rakstura izteikumi : - „Lai gan krievs, tomēr jauks un brīnišķīgs cilvēks !”. Ko līdzīgu par latviešiem saka arī „tie krievi”...

Mēs visi esam neatņemamas Dieva (Absolūta, Kosmiskā Saprāta u.tml.) sastāvdaļas - tā ir mūsu īstā būtība. Ja ikviens nonāks līdz šai apziņai, tad visas pasaules problēmas būs atrisinātas. Tad mēs sapratīsim, ka esam viens un tas pats - visi kā viens esam dvēseles. Ikvienā ir tāda pati garīgā dvēsele, kaut arī viņi būtu ietērpti dažādās drēbēs un runātu dažādās valodās !” Šādu izskaidrojumu sniedz senindiešu svētie raksti - Bhagavadgita .

Kāda ir jēdzienu *nācija, nacionālās intereses, nacionālais raksturs* utt. būtiskā jēga ? Kādas tad ir faktiskās nacionālās atšķirības ? Uz šiem jautājumiem sakarīgas atbildes nav. Ir tikai histēriski skaļa un emocionāla kļūgāšana, pat asiņaini kautiņi, vieni otru apvaino (un arī paši tādus izdara) viszemiskākajos noziegumos.

Atbilde uz visiem šiem jautājumiem varētu būt pavisam vienkārša, kaut arī daudziem tā liktos šokējoša un nepieņemama. *Nacionalitātes kā vienota sociāla jēdziena nemaz nav !* Šis termins ir izveidojies, sajaucoties teritoriālajiem, valodas, reliģiskiem, politiskiem, ekonomiskiem, kā arī daudziem citiem faktoriem un apstākļiem.

Nācija - tas ir tāds kā zināmas kultūras kods, kuru pieņem kāda ļaužu grupa (amerikāņu nācija!). Tikpat mitoloģisks ir *nacionālā rakstura* jēdziens. Cik gan daudz nav runāts par vāciešu punktualitāti, angļu iedomību, franču "seksīgumu", blondām bestijām, plašo un noslēpumaino krievu dvēseli, samuraju uzticību, Šveices banķieru godīgumu !...

Vai ir jēga runāt par kaut kādu mistisku *asins balsi un rases tīrību* laikā, kad aizvien intensīvāki kļūst ļaužu migrācijas un globalizācijas procesi ? Domājams, ka pavisam tuvā nākotnē jautājums par kāda cilvēka nacionalitāti būs līdzvērtīgs jautājumam - kādas sugas ir *sētas krancis* ?

Mūsdienās no pasaules valstīm tikai kādus 5 procentus sastāda tādas valstis, kuru iedzīvotāji pieder vienai un tai pašai etniskai grupai. Nāciju, tas ir cilvēkus, kurus vieno kopīga valoda, senči, tradīcijas un teritorija, bieži vien sašķel neredzamas politisko valstu robežlīnijas. Valsti var definēt kā centralizētu politisko sistēmu, kurā etniskais princips ir pakārtots birokrātijai un militārisam. Šāda valsts struktūra vai arī citāda mentalitāte nereti tiek uzspiesta atsevišķām etniskajām grupām un vietējiem cilvēkiem absolūti nerēķinoties ar jebkādiem to iepriekšnoteiktām pretenzijām uz zemi un resursiem.

Starptautiskie novērotāji, kas izvērtē pasaules piectūkstoš vietējās nācijas, atzīst, ka tā saucamā Trešā pasaule, kas izveidojās pēc Otrā pasaules kara, kad baltais cilvēks atdeva savas kolonijas ar to patvaļīgi nospraustajām robežām jaunai melnādainu un brūnu kolonizatoru paaudzei. Koloniālās ēras norietu piecdesmit gadu garumā Trešajā pasaulē iezīmēja nepārtraukti kari, nekārtības un bruņotas sadursmes starp valdības karaspēku un partizānu nemierniekiem. Vietējās nācijas daudz biežāk cīnās par savu pastāvēšanu, nevis ideoloģisku motīvu dēļ. Būtībā tas ir globāla mēroga konflikts, kas pārņem visu Zemes kontinentu.

Kopš 1945. gadā noslēgtā „miera” šī konflikta risināšana ir prasījusi gandrīz divdesmit miljonus cilvēku dzīvību. Deviņdesmitie gadi iesākās ar 120 dažādām nesaskaņām. 98 procenti šo nesaskaņu skar Trešās pasaules valstis, bet 75 procentos gadījumu konflikti ir veidojušies starp Trešās un Ceturtās pasaules valstīm. Jāpiebilst, ka ar pēdējām ir domātas oficiāli neatzītās vietējās nācijas.

Abpusējā drošības līdzsvara izjaukšana pasaulē, kurai par iemeslu bija aukstā kara izbeigšanās un terorisma attīstība, izraisīja Ziemeļu puslodē jau sen briedušo, bet veiksmīgi apslāpēto etnisko konfliktu pārauģšanu vispārējā ugunsgrēkā. Austrumeiropā dzīvojošie slāvi, balti, ukraiņi, kā arī vesela plejāde karstasinīgu postsovjetisma laika Islāma atbalsītāju darīja visu, kas viņu spēkos, ne tikai tāpēc, lai iegūtu sev brīvību un demokrātiju, bet arī tādēļ, lai atbrīvotos no vistuvākā un „visdārgākā” kaimiņa.

Daudz tiek runāts par Dzimtenes un Tēvzemes mīlestību. Plātīties ar šo “mīlestību” vienam otram ir tāda kā goda lieta - patriotisma izpausme. Mīlēt savu Dzimteni - vietu, kur esi piedzimis, pavadījis bērnību, jaunību - emocionāli ir vieglāk. Tur viss ir tik mīļš un pazīstams. Grūtāk ir mīlēt Tēvzemi - kur dzīvojuši tēvi vai vectēvi. Te nu vajag apzināties savas saknes un to nozīmīgumu. Tā saucamajā “modernajā sabiedrībā” ļoti daudziem Tēvzeme un Dzimtene ir tīri retoriskas dabas jēdzieni. Šie cilvēki dzīvo pēc principa - *kur labi, tur tēvija*. Ja padzirdēs, ka kur citur ir vieglāk pieejami kādi “labumi”, tad “tesīsies” uz turieni. Padzirdot, ka vēl kur citur ir vēl labāk, “kulsies” turp, ar elkoņiem un grūstīšanos cīnīsies dēļ gardāka kumosa un pastāvēs uz savām “tiesībām”. Viņiem, ļaudīm “bez saknēm”, nav intereses par to, kas ir bijuši viņu senči, kāda ir bijusi to kultūra un tradīcijas.

Tādi nebūt nav tikai apsūkātie “krievi” vien (latvieši ne par matu nav labāki...), šī tendence ir internacionāla un tiek uzskatīta par mūsdienīga cilvēka pašsaprotamu īpašību - sevišķi reģionos, kur dziļākas saknes ir laidusi tā saucamā liberālā politika un pasaules uzskats. Šādi noskaņoti “patrioti” ne tikai nodos, bet arī burtiski fiziski iztirgos savu Tēvzemi ārzemju naudas maisiem, līdz cilvēkus šajā Tēvzemē nolemjot kalpu un pakalpiņu liktenim. Tas lūk ir kosmopolītisms šā jēdziena negatīvajā izpausmē !

Protams, asimilācijas process, sevišķi no mazāko tautu puses, tiek uztverts ļoti sāpīgi - kā *sabrukums un pasaules bojāeja*... Glābiņu meklējot, tiek dibinātas nacionālajās biedrības, ieviesta valodas mācīšanās turpat vai piespiedu kārtā, sākas aizmirstu tradīciju, parašu un reliģiju reanimācija.

Lai cik tas sāpīgi arī neliktos, taču vēstures vētrās plosītā un plucinātā latvju tauta tomēr arī ir sasniegusi degradācijas, asimilācijas un iznīcības sliksni. Cilvēces vēsturē tā nebūs ne pirmā ne pēdējā tauta, kas noiet no vēstures skatuves. Tam par iemeslu ir vispārzināmu iemeslu komplekss. Tajā starpā mūsu tautas mentalitāte - ar verdzisku klanīšanos visādu kungu priekšā un pakalpiņa filozofiju vispār. Pirmajā vietā izvirzās bezprincipa eksistēšana - kaut vai uz ceļiem, kaut vai gulus, ka tik kaut kā klumburēt pa smagajiem dzīves ceļiem ! (Gan ir dzirdētas domas, ka tāda taktika ir devusi iespēju vispār izdzīvot verdzības ilgajos gadu simteņos...)

Var autoru apvainot pārliedzīgā pesimismā un krāsu sabiezīnāšanā, taču šķiet, ka ne pārāk tālā nākotnē latviešu tautas jēdziens visticamāk būs sastopams vairs kā sīks ieraksts noputējušos arhīvos. Labākajā gadījumā, tūristu izklaidēšanai saglabāsies kādi etnogrāfiski ansamblīši, līdzīgi kā ASV rezervātos ar spalvām izrotājušies indiāņi atgādina par kādreizējām varonīgajām Amerikas kontinenta iedzīvotāju ciltīm. Kā indiāņi Amerikā deģenerējās alkoholisma iespaidā, tad tas pat draud arī latvju tautai valdošo aprindu realizētās ļaužu apdzirdēšanas politikas rezultātā. Tam visam kā no kādas smirdošas kloākas klāt nāk “amerikāniskā dzīves veida”

propaganda, ar tā varmācības, alkatības, nežēlības un neķītrību kulta nekritisku apjūsmošanu un pārņemšanu.

Tomēr šī skeptiskā prognoze nenozīmē, ka latviešiem vajadzētu bezcerīgi nolaist rokas. Ja nu pašam nav iespējas "gāzt kalnus un stumt sienas", tad vismaz personīgajā dzīvē, attieksmēs pret līdzcilvēkiem un vidi, nevairot visādas nekrietnības un cūcības. (Jāatzīst, ka ir dzirdēta arī cita zemteksta prātula: - "Paildzināt bojā ejai nolemto eksistenci nav saprāta darbs, tas nav žēlsirdīgi...")

Skaitliski mazām tautām, kuras vēl piedevām dzīvo dabas bagātību trūcīgajos reģionos (tādā stāvoklī atrodas arī Latvija), to turpmākas eksistences, un, vēl jo vairāk, pozitīvas attīstības obligāts nosacījums ir augsts izglītības un kultūras potenciāls. (Diemžēl mūsu valdošie „patriotiskie un nacionālie labēji orientētie” bāleliņi to vien dara kā grauj un iznīcina izglītību, zinātņi un kultūru. Laikam jau tas notiek Pasaules Valdnieku stratēģiskajās interesēs...) Orientēšanās uz finansiālām spekulācijām ir drošs un pārbaudīts ceļš uz asimilācijas un kultūrdegradācijas procesu. Teorētiski to visi it kā saprot, taču dažāda kalibra politikāņu un pat politiķu vidū pārsvaru ņem tuvredzīgi pragmatiskas un pat egoistiskas intereses. Šādas politikas rezultātā Latvijas valstij un latviešu tautai iluzoriskās „neatkarības” gadu laikā ir nodarīts daudzkārt lielāks kaitējums nekā bojševistiskās valdīšanas pusgadsimtenī. Visai iespaidīgais kādreizējais zinātniskais potenciāls, par rūpniecību un lauksaimniecību nemaz nerunājot, mūsu āzdārzniecisko vadošo bāleliņu, kurus savā naivumā paši esam ievēlējuši, ir neglābjami sagrauts. Kā biedējošs drauds parādas jaunās paaudzes analfabētisma problēma šā vārda tiešajā nozīmē. Tam sekos sabiedrības lumpenizācija un ar to saistītās dažāda rakstura noziedzības izpausmes.

Mūsu politiķu un valstsvīru izdarības atgādina pašpārliecināta, bezatbildīga šofera rīcību, kas, braucot pa slidenu ceļu, tā vietā, lai stūrētu ļoti uzmanīgi, tīšuprāt iebrauc grāvī, pamatīgi sadauzot viņam uzticēto braucamo. Piedevām, lielīgi apgalvo, ka tikai tā vien ir vajadzējais darīt! Pilsoņu apolitiskums un norobežošanās no politiskās dzīves, ļaujot valju demagoģiskiem politikāņiem, tautai un valstij izdara lāča pakalpojumu un ved to uz iznīcību.

Auglīgu savstarpēju kontaktu un vērtību apmaiņas procesu būtiski traucē un nacionālās attiecības saasina valodu savstarpējā barjera. Pasaulē ir no 3 līdz 4 tūkstošiem valodu (ja ticam vispārējai klasifikācijas sistēmai), un tas acīmredzot ir viens no cēloņiem, kādēļ mūsu bioloģiskajā sugā vienmēr pārsvarā ir nevis vienotājspēki, bet gan šķēlējspēki. Sašķeltā Cilvēce diemžēl līdz šim vēl nav ne cik nopietni mēģinājusi šo problēmu pozitīvi atrisināt. Iemesls - lielāko tautu ambiciozitāte, šovinisms un pārspīlēta savas pašvērtības apziņa.

Īstenībā valodu barjeras pārvarēšana tehniski varētu būt ļoti vienkārša un jau tūdaļ pat realizējama. Proti, cilvēkiem vajadzētu atmest nacionālās ambīcijas, *nākt pie prāta* un ANO līmenī vienoties, ka visās pasaules valstīs jau no bērnības tiek apgūta otra - starptautu saziņas valoda.

Lai novērstu jebkādas aizvainojuma kompleksus un priekšrocības, šī valoda varētu būt neitrāla, mākslīgi veidota - kaut vai tā pati jau izstrādātā esperanto vai kāda cita - tas nav būtiski. Ja kāda, kaut arī mākslīgi veidota valoda tiks plaši lietota, tad tā arī būs dzīva un attīstīties spējīga. Pasaules valstīs tad visa informatīvā rakstura, kā arī zinātniski tehniskā literatūra tiktu dublēta šajā starptautu valodā. (Viduslaikos taču zinātnieki savus traktātus rakstīja latīņu valodā un lieliski savstarpēji sapratās!).

Tagad, atrodoties ES, latviešu valoda ir tikpat „pilntiesīga” kā pārējās Savienības valstu valodas. Faktiskajā realitātē mēs ar savu valodu varam „iet uz vienu vietu”... Pat bijušajā Padomju Savienībā ideoloģisku apsvērumu dēļ, nacionālo republiku valodas vismaz formāli tika vairāk sargātas ...

Dzirdami iebildumi, ka patlaban jau pastāvot it kā vispārēji starptautiska saziņas valoda, resp., angļu valoda, kurā runājot visa „civilizētā pasaule”, tādēļ ko jaunu ieviest neesot nekādas vajadzības. Šie iebildumi gan neiztur nopietnāku kritiku, jo pamatojas uz šovinistiskiem priekšstatiem un tradīcijām. Arī pēc savas uzbūves un fonētikas (rakstības un izrunas neatbilstības dēļ) angļu mēle nebūt nav tā labākā un vieglāk apgūstamākā. Konservatīvisma un iedomības dēļ diez vai angļu valodas rakstība tiks reformēta. Ja problēmu aplūko no tīri skaitliskā viedokļa, tad ļoti iespējams, ka ne pārāk tālā nākotnē nospiedošs Zemes iedzīvotāju vairākums būs ķīniešu cilmes ļaudis. Starp citu, ķīniešu valoda ir daiļskanīga un melodiska, bet vai tādēļ Cilvēce nākotnē pāries uz hieroglifisko rakstību ?

Un vai reizē ar kopēju savstarpējās saziņas valodu, Cilvēce nevarētu vienoties arī par kopēju „rakstu valodu”? Vai visus šos dažādos „alfabētus”, „zīmes”, „ķeburus” un hieroglifus nebūtu lielāka jēga atstāt tikai vēsturnieku ziņā ? Kas, izņemot ambīcijas, to traucē ? Bet laikam jau Cilvēce līdz tādiem sevi vienojošiem pasākumiem kā kopēja saziņas valoda un rakstība, vēl nav nobriedusi ...

Tādējādi būtu sperts liels solis Zemes vispārējās civilizētās sabiedrības veidošanā, ievērojami samazinātos starpnacionālā spriedze un uzlabotos saprašanās iespējas. Tas pat neprastu nekādus kolosālus kapitālieguldījumus. (Kosmosa izpēte un apguve izmaksā nesalīdzināmi vairāk !) Taisni jābrīnās, kādēļ ļaudis šādu pasākumu jau sen nav realizējuši ! Būtu tikai jāpārvar pasaules lielāko un ekonomiski varenāko tautu šovinistiskā iedomība. Diemžēl šobrīd šāds priekšlikums tiek uzskatīts par naivu utopiju...

Ja to izdotos realizēt, tad jau varētu runāt par *internacionālismu* šā vārda labākajā nozīmē. Līdz šim pie mums internacionālisma jēdzienam ir bijusi negatīva pieskaņa, jo ar to tika maskēta lielāko tautu ekspansionistiskā politika, kas bija vērsta uz savas ietekmes un varas nostiprināšanu un paplašināšanu.

Pēc autora domām šāds internacionālisms varētu būt liels panākums, kas tuvinātu mūs Cilvēces vienotības ideāla sasniegšanai. Valstis un tautas turpinās pastāvēt un attīstīties, bet jau bez traucējošās un emocionāli traumējošās valodu barjeras.

Tajā pašā laikā - atbilstot pretstatu vienības principam - valodu atšķirības cilvēku starpā ir pat interesants un savstarpēji emocionāli bagātinošs faktors, līdzīgi kā tērpi, kultūras un paražu nianse, ārējais izskats u.tml. Cik gan garlaicīga būtu dzīve, ja visi ļaudis visos *parametros* būtu pilnīgi vienādi ! Nacionālās atšķirības un etniskā savdabība to dziļākajā būtībā ir pozitīvi faktori, jo pildot pretstatu vienības funkciju, veicina dažādu ļaužu kopu (tautu, etnosu) savstarpēju bagātināšanos un līdz ar to visas Cilvēces progresu.

Kā katram cilvēkam, tā arī katrai tautai ir jāindividualizējas, lai tā varētu pastāvēt un attīstīties. Tādējādi arī valodu dažādībai būtu tiesības un pat zināma nepieciešamība saglabāties kā vienam no pretīšķību faktoriem, kas, kā zinām, ir attīstības dzinējspēks. Droši vien attīstīsies arī lēns un tādēļ nesāpīgs vispārējs lokālo valodu asimilācijas process, tajā pašā laikā veidojoties kādām citām lokālām atšķirībām.

Starpnacionālo strīdu un konfliktu dziļākais cēlonis ir *dzīves harmonijas* traucējumi (sabiedrības saslimšana, nepieļaujama, pārlika novirze no normas), kurus parasti izraisa ar materiālu vai garīgu nabadzību saistītie destruktīvie faktori. Nav jau nemaz jābūt nacionālām pretīšķībām - cilvēku stulbības un apmātības piemērs ir katoļu un protestantu savstarpējie slaktiņi Īrijā. It kā civilizētā zemē un izglītotā tautā, kas runā vienā valodā un tic vienam un tam pat Dievam, un tas viss

divdesmitā gadsimta beigās ! (Nemaz jau nerunājot par šausmām, kas notiek "civilizētās" Eiropas centrā - Serbijā, Bosnijā, Albānijā u.c. !) Ticamāk, ka tur gadu desmitiem ar cilvēkiem manipulē organizētā noziedzība un netīrā nauda...

Politologi savās prognozēs saskata vēl baismīgākus draudus Cilvēces nākotnei - kareivīgā islāma ekspansiju. Kādreizējās konfrontācijas starp Rietumiem un Austrumiem vietā stāšoties daudzkārt traģiskāka konfrontācija starp Ziemeļiem un Dienvidiem, kas draud ar t.s. rietumu civilizācijas bojāeju. Tiek vilktas vēsturiskas paralēles ar kādreizējo Romas impēriju, kuru sagrāva tā sauktie barbari. Vērojot pasaules demogrāfisko un politisko (sevišķi masveida iznīcināšanas ieroču izplatīšanos) procesu norisi, šādas bažas šķiet pilnīgi pamatotas.

Principiāla un traģiska kļūda, ko Cilvēce līdz šim sistemātiski pieļāvusi, ir tā, ka cilvēki tiek vērtēti pēc to ādas krāsas, acu un deguna formas, valodas vai temperamenta. Tikai neliela Cilvēces daļa (iespējams kādi 15 procenti - atbilstoši normālsadalījuma likumībai), pamatojoties uz savu iekšējo pārliecību, uzskata, ka īstenais vērtējums ir balstāms uz morāliem kritērijiem, proti, cilvēks ir jāvērtē pēc viņa attieksmes pret līdzcilvēkiem un sabiedrību. No šāda viedokļa raugoties, ļaudis var iedalīt trijās būtiski atšķirīgās, bet ne asi norobežotās daļās :

- Sabiedrības aktīvākā, apzinīgākā un domājošākā daļa. Tie parasti ir labestīgi, pat altruistiski cilvēki, dzīves saimnieki šā vārda plašākajā nozīmē, kuriem rūp visas sabiedrības garīgā un materiālā labklājība un Cilvēces nākotne. Tautsaimnieciskajā aspektā - tiem visai bieži piemīt organizatora un pārvaldītāja talanti, kurus vajadzētu attīstīt un likt lietā.

- Inertā (vienaldzīgā) daļa - tie *stumdamie un grūstāmie*, kuri par sabiedrības problēmām (*augstām matērijām*) daudz nedomā, bet pakļaujas valdošajai (vai modē nākušajai) ideoloģijai. Tie savā vairumā ir izpildītāji, no tautsaimnieciskā aspekta - darba ņēmēji. Viņi var aktīvi strādāt sabiedrības labā, bet var arī pieslieties sabiedrības ienaidniekiem - parazītiem. (Ne velti tautas gudrība apgalvo, ka tas lielākais ļaunums esot ļaunu vienaldzība. *Vienaldzības dēļ zeļ un plaukst viss ļaunais un riebīgais !*)

- Trešā sabiedrības daļa ir ciniski parazīti, kas citus vispār neuzskata par cilvēkiem un bez jebkādiem sirdsapziņas pārmetumiem, izmantodami visus iespējamus līdzekļus, cenšas dzīvot uz citu rēķina. Tas var notikt gan krāpnot, zogot un vienkārši aplaupot, gan arī ļoti rafinētā veidā - radot valstī tādas apstākļus un tādu sabiedrisko domu, ka masveidīgi aplaupītie un apmuļķotie pat neapjēdz notikušo. Mūsu Latvijas apstākļos tam raksturīgi piemēri - sertifikāti, privatizācija (lasi - legalizēta izlaušanās, jeb tautas valodā - prihvātizācija), monopoli, bankroti, nodokļi, naudas politika u.tml.

Iespējams, ka šo sadalījumu apgabali tuvināti arī atbilst normālsadalījuma likumībai (15, 70, 15 %). Domājams, ka šai likumībai pakļaujas arī ļaunu savstarpējās nesaticības un ļaunuma cēloņi. Dominējošais faktors ir banāla, ar mantkārību saistīta skaudība. Tai no vienas puses piekļaujas rasisma un nacionālisma, bet no otras puses - šķirisma izpausmes.

Tādējādi būtiskākie cilvēka vērtēšanas kritēriji ir ideoloģiskas dabas faktori - ticība, pārliecība, pasaules uzskats. Cilvēces vēsture ir pierādījusi, ka hipertrofēta ideoloģija var kļūt par nelabojama ļaunuma avotu. Piemēram, pievēršana Dievam ar *uguni un zobenu*, vai „*gaišās nākotnes*” celtniecība ar vardarbīgām metodēm.

Kosmopolītisma jēdziens vairāk saistīts ar starpvalstu ekonomiskajām attiecībām un plaša mēroga finansiālām un ekonomiskām problēmām un procesiem. Tiem attīstoties, sāk veidoties organizācijas, kas stāv pāri vienas valsts vai tautas specifiskajām interesēm, bet darbojas kāda vairāk vai mazāk šaura grupējuma (ražotāji, tirgotāji, finansisti, mafija, „izredzētie”, „masoni”, tā saucamie Pasaules

Valdnieki u.tml.) savtīgās interesēs, cenšoties panākt monopolstāvokli, kā arī pārņemt ekonomiskās un politiskās vadības grožus.

Raksturīgi, ka pēc tā saucamās *sociālistiskās nometnes* politiskās sistēmas sabrukuma, visās t.s. *postkomunisma* valstīs ir vērojami vienādi tautsaimniecības un sociālo institūciju degradācijas procesi. Nu nevarētu taču būt, ka visās šajās valstīs pie varas stūres būtu tikuši galīgi nevēlami un ierāvēji! Ticamāka ir cita hipotēze. Tā saucamās *kapitālistiskās nometnes* kosmopolītiskie monopolisti ir ieinteresēti jaunajā situācijā iegūt savai rīcībai brīvu ekonomisko telpu. Lai tajā nebūtu nekādas tiem nevēlams konkurences, bet būtu lēta un pietiekami kvalificēta darbaspēka rezervuārs, un, pats galvenais - tirgus, kurā netraucēti varētu realizēt treššķirīgās preces. Paliek iespāids, ka visas šīs *patstāvīgo, demokrātisko un "neatkarīgo"* valstu valdības ir tikai *paklausīgas marionetes* kādu mafiozu kosmopolītisku grupējumu rokās. Šim procesam pat jau ir dots skanīgs nosaukums - globalizācija.

Visās šajās "neatkarīgajās" valstīs pēc vienādas *šnites* un *receptes* tiek realizēta tā saucamā *šoka terapija*. Tā izpaužas šo valstu materiālo resursu izlaupīšanā un sagraušanā, iedzenot nabadzībā un izmisumā miljoniem godīgu, nevainīgu cilvēku. Genocīds ir vērstas galvenokārt pret vecākās paaudzes ļaudīm, kuri vairs nespēj ne fiziski, ne morāli piemēroties jauniem kanibāliskiem dzīves nosacījumiem. (Par kādu tur *ceturto bausli*, kas liek "tēvu un māti godā turēt", valdošajai kastai vienkārši *nospļauties*!) Izskatās, ka tas viss notiek organizēti, lai tīri fiziski atbrīvotos no *nolietoto* ļaužu masas, kas vairs nevar kalpot par *lielgabalu gaļu* mafiozās elites pārticības vairošanas mērķiem (pēc bēdīgi slavenā principa - *nav cilvēku, nav arī problēmu*.) Savukārt, jaunajai paaudzei liktie finansiālie šķēršļi pilnvērtīgas izglītības un profesionalitātes iegūšanai palīdzēs veidot paklausīgu un mazprasīgu darbaroku kontingentu. Nez kādi „masoni” vai citas kādas „spalvainās rokas” to organizē?...Vai tiešām tie būti tikai tādi savā valāj esošas sistēmas stihiski entropiskie procesi?

Iespējams, ka šī drūmā aina ir zīmēta pārāk sabiezinātās krāsās, taču tāda tā diemžēl ir...

Autora uztverē - šāda mafioza rakstura grupējumu savtīga, neapvaldīta un nekontrolēta uzkundzēšanās ir ļoti uzskatāma kosmopolītisko tendenču praktiskā realizācija mūsdienu pasaules ekonomiskajos un politiskajos apstākļos. Šādu tendenču attīstība, visticamāk, draud ar padziļinātu un paplašinātu sabiedrības noslāņošanu.

Sabiedrības virsotnē atradīsies mafiozas būtības superbagāta valdošā *kasta*, - tā saucamais *zelta miljards*, kura pašā virsotnē atradīsies „platīna spice”. Tie tad ir Pasaules Valdnieki, - aprindas, kuru rokās atradīsies (un faktiski jau atrodas) mūsu planētas kapitālu un ekonomisko vērtību lielākā daļa.

(Kā rāda visai nepievilcīgā Cilvēces vēsture, varas un varenības sasniegšanai tiek izmantoti visi līdzekļi, neņemot vērā nekādus morālus aizliegumus.) To pakļautībā un kalpībā būs labi situēts un atalgots, liels un sazarots augstāko ierēdņu un menedžeru slānis, tā sauktais sabiedrības *zieds un krējums*. Piramīdas pamatni veidos bieza, intelektuāli visai mazprasīga, uz *patērētāju sabiedrības* ideāliem tendēta masa, kas ar savu darbu un patēriņu nodrošinās *spices, kastas un slāņa* aristokrātiski augsta materiālās dzīves līmeņa eksistenci.

Kosmopolītisko grupējumu starpā, pats par sevi saprotams, risināsies sīva konkurences cīņa par ietekmes sfērām un monopolstāvokļiem - bez liekas kautrēšanās līdzekļu izvēlē. Šai sakarā jau tiek un tiks provocēti asiņaini konflikti (revolūcijas, „atbrīvošanās cīņas” u.tml.), izmantojot un saasinot, piemēram, tos pašus jau minētos nacionālo un rasu atšķirību faktoros.

Kosmopolītisma un globālisma sistēmai attīstoties, faktiskie noteicēji būs nevis valstu formālās valdības, bet gan monopolistiskās transnacionālās korporācijas un sindikāti, kuru rīcībā atradīsies visas ekonomiskās un arī informatīvās sviras. Tās tad arī noteiks reālo politiku un visus tautsaimnieciskos procesus, jo valdības no šiem koncerniem, sindikātiem, bankām utt. būs ņēmušas kredītus, tādēļ būs nonākušas pilnīgā ekonomiskā un līdz ar to arī politiskā atkarībā. Visām valstīm, pat bagātajai ASV, ir tā saucamie „valsts parādi” ! (Jau patlaban faktiskie noteicēji pasaulē ir Pasaules Banka un SVF. Kādiem cilvēkiem šī Banka un Fonds īsti pieder - tas nu ir miglā tīts noslēpums !)

Šīs sistēmas ietvaros sīkražotājiem un ražošanas līdzekļu sīkīpašniekiem nebūs būtiskas nozīmes un iespaids, jo sīkražošana, kā zināms, ir ekonomiski mazefektīva. Sīkīpašuma formas droši vien saglabāsies un varbūt pat dominēs *servīsa* (pakalpojumu) jomās. Iespējams, ka lielie ražojošie *monstri* tā saucamās *palīgražošanas* (komplektējošie mezgli un detaļas) funkcijas *piespēlēs* arī sīkākiem ražotājiem, jo tas “monstriem” būs izdevīgi - nevajadzēs rūpēties par *tur* strādājošo sociālajiem apstākļiem, un, izmantojot konkurences faktoru, viņi saviem *sīkpartneriem* varēs diktēt sev izdevīgākus nosacījumus. Piebūsim, ka lielajiem “monstriem” tomēr ir lielākas iespējas veikt stratēģiska rakstura zinātniskus pētījumus un tehniskas izstrādes un tādējādi virzīt uz priekšu zinātnes un tehnikas progresu. Sīkražotājam tas gluži vienkārši *nav pa kabatai*.

Ar lielu varbūtību var prognozēt, ka kosmopolītiskajā sabiedriskajā sistēmā piramīdas pamatnē vairums ļaužu būs *darba ņēmēji* - algota darba strādnieki. Līdz ar to pastāvēs un attīstīsies darba devēju un darba ņēmēju pretīšķīgās intereses un attiecības. Ar šīm attiecībām saistīto problēmu tuvredzīga risināšana nākotnē atkal (spirāle !?) var novest pie liela mēroga un pat asiņainām sociālām kataklizmām. (*Oktobra revolūcijas* analogs), it sevišķi, ja to veicinās vai pat izprovocēs *pretdarbīgi* konkurējošo “monstru” izdarības.

Pārvalstisko un pārnacionālo kosmopolītisko sistēmu *spices vīru* faktiskie ienākumi un *bagātības* plašas sabiedrības acīm ir un paliks nezināmi un mistiskā miglā tīti. Attiecībā uz labi situēto augstāko ierēdņu un menedžeru slāni, to centības un uzticamības veicināšanai, iespējams, tiks praktizēti *līdzīpašniecības* pasākumi, piemēram, tiks dota iespēja ar izdevīgiem noteikumiem iegādāties bagāto “monstru” akcijas. Lai arī sociālās piramīdas pamatnē esošajiem ļaudīm būtu kādas *īpašnieka un līdzdalības ilūzijas*, tiem kā izpriecas un azartspēles elements tiks dota iespēja veikt sīkas biržu spekulācijas.

Gribētos apgalvot, ka šāds modelis pilnā sparā jau darbojas un attīstās tā saucamajā *brīvajā un civilizētajā pasaulē*, un tieši to liberālisma ideologi uzskata un propagandē kā Cilvēces ideālu kalngalu.

Intelektuālajā ziņā augstākā līmenī, domājams, atradīsies tā saucamo menedžeru (diemžēl dēļ modē nākušās verdziskās klanīšanas visam angļiskajam, valodā jau nostiprinājies termins) un augstākās ierēdniecības slāņi, kā arī zinātniski tehniskā elite, jo to prasīs šo profesiju specifika. Augsti mehanizētās, datorizētās un automatizētās ražošanas, kā arī pārvaldes apstākļos acīmredzot būs vajadzīgs ne sevišķi liels, taču ļoti erudīts un augsti kvalificēts attiecīgo kadru sastāvs. Domājams, ka iekļūšana šajos slāņos nebūs viegla, - tur pastāvēs asa konkurence par iespaidu sfērām. Šie slāņi būs visai noslēgti un pamatā paši *sevi atražos*, jo attiecīgas izglītības iegūšanai acīmredzot būs nepieciešama ļoti iespaidīga finansiālā bāze.

Protams, ka šīs sabiedrības “krējuma” slānis savas atvases skolos nevis vispārēja tipa “tautai” paredzētām un līdz ar to trūcīgi apgādātās izglītības iestādēs, bet gan elitārās, labi nostādītās privātskolās. Tā tas notiek it visur tā sauktajā liberāli noskaņotajā “brīvajā pasaulē”, uz kuru kā uguns liesmas pievilināti un

apmulsuši tauriņi tik ļoti tiecas mūsu “patriotiskie” naivuļi, krituši kārdinājumā no patērētājsabiedrības mānīgajiem spīguļiem...

Sabiedrības intelektuālās noslāņošanās process ar elitārās izglītības principu realizēšanu un no tā izrietošo destruktīvo iespaidu uz sabiedrību, noris arī pie mums - tik ļoti ilgotajā “brīvajā un neatkarīgajā” Latvijā – tas ir jau stabili sācies un nenovēršami turpināsies, ja vien sabiedrība laikus neatjēgsies nostāties uz sabiedriskās iekārtas patiesi demokrātiskām pozīcijām.

Savukārt, sociālās piramīdas pamatnē esošo masu intelektuālais līmenis droši vien veidosies galvenokārt atbilstoši patērētāju sabiedrības ideāliem - *maizi un izpriecas!* Uz *augšu izsītīsies* pavisam nedaudzi, jo nedz *augšā*, nedz *apakšā* valdošais noskaņojums šādu karjeru neveicinās. *Augšējie* greizsirdīgi sargās savu stāvokli un, ja būs stratēģiski tālredzīgi, tad *parūpēsies*, lai *apakšējo* materiālais stāvoklis nedaudz (tomēr ne pārāk) pārsniegtu primāro vajadzību apmierināšanas līmeni, bet intelektuālie centieni galvenokārt būtu vērsti izpriecei virzienā. Tad šai sabiedrības daļai nebūs liela stimula *lauzties* pēc grūtās un dārgās izglītības, bez kuras iekļūšana *augstākajā sabiedrībā* nav iedomājama.

Šādam sociālajam modelim nostabilizējoties, Cilvēces un tā saucamās civilizācijas progress, iespējams, apstāsies un sāksies stagnācija. Bet varbūt tā tam arī jābūt? Cik ilgi tad var *tīstīties un attīstīties*?! Katram procesam taču ir sākums, kulminācija un arī beigas.

Turpretī, ja *apakšu* materiālais un intelektuālais noskaņojums nebūs tik miegains un pašapmierināts, ar kādu rēķinās “augšas”, tad iespējamie sociālie procesi ir grūtāk prognozējami. Labākajā gadījumā skaudība (šā vārda labākajā nozīmē) un *kurkstošs vēders* liks rosīties. Ļaunākajā gadījumā iespējamās pat dažādu tipu *revolūcijas*, it sevišķi ja tās izprovocē dēļ varas savstarpēji konkurējošie un karojošie kosmopolītiskie formējumi.

Principā ir iespējams arī cits kosmopolītiskās sabiedrības attīstības variants. Sociālie utopisti vienmēr ir sapņojuši par *Vienotas Cilvēces* laikposmu, kad antagonistiskās, pretdarbīgās un konkurējošās valstis *kā tādās* vispār vairs nepastāvēs, un būs realizējies internacionālisms šā vārda labākajā nozīmē. Zemi pārvaldīs kāds kopējs parlaments saskaņā ar rūpīgi pārdomātu un izvērtētu plānveida sistēmu. (Būtībā šis variants ir tas pats šobrīd par bankrotējušu uzskatītais komunistiskās sabiedrības modelis.)

Jēdzieni *plāns* un *plānveidīgs* vienam otram izraisa tādu kā *alerģiju*, jo asociējas ar tā saucamajām *sociālistiskajām* un *kapitālistiskajām* saimniekošanas metodēm. Zinām taču, ka pārspīlējot un vulgarizējot var neglābjami sakropļot un sabojāt visu ko - pat vislabāko domu un pasākumu! Pat tas *visniknākais kapitālists* visu savu rīcību rūpīgi izplāno, citādi jebkāds pasākums *izkūpēs skurstenī*.

Vispasaules parlamentam, vadot un plānojot cilvēces attīstību, droši vien nāks palīgā kāda “superspējīga” liela Melnā Kaste (skaitļojamā mašīna), kas bezkaislīgi un optimāli visu ko apsvērs un pareizi izlems. Par šādām iespējām ir daudz prātots. Interasantas domas (ar kurām manuprāt tik tiešām būtu vērts iepazīties) šajā sakarībā izteicis Staņislavs Lems:

Domājams, ka jomās, kurās cilvēks varēs iesniegties ar savu prātu, mašīnu viņš izmantos vienīgi kā vergu, kas viņa vietā izpildīs darbietilpīgās palīgoperācijas (skaitļošanu, vajadzīgās informācijas piegādi, tātad kalpos par “atmiņas izpaliģu” un “soļveida operāciju asistentu”). Tur, kur prāts vairs nesniegsies, mašīna cilvēkam piegādās gatavus parādību modeļus, gatavas teorijas. Rodas antinomisks jautājums: - “Kā var kontrolēt to, ko kontrolēt nevar?” Varbūt vajadzētu radīt “antagonistiskas” mašīnas, kas pēc darbības rezultātiem savstarpēji kontrolētu viena otru? Bet ko iesākt, ja to izejās parādīsies pretrunīgi rezultāti?

Tā kā galu galā no mums ir atkarīgs, ko darīt ar mašīnu radītajām teorijām, tad īpaši asu konfliktu gadījumos tās varam arī iemest krāsnī. Citādi ir ar vadīšanas mašīnām. Jādomā, ka netiks būvēti roboti, kas būtu apveltīti ar kvazicilvēcisku personību. Toties radīsies un attīstīsies kibernetiskie centri, kas vadīs ražošanas procesus, preču apgrozību un sadali, kā arī koordinēs zinātnieku darbu, vispirms, kā var domāt, ar palīgmašīnām, kas darbosies "simbiozē" ar esošo pārvaldes aparātu. Bet tādiem lokāliem koordinatoriem būs vajadzīgi augstāka ranga koordinatori, teiksim, valsts vai kontinenta mērogā. Vai starp tiem nevar izcelties konflikti? Un kā vēl! Konflikti radīsies, pieņemot lēmumus investīciju, pētniecības, enerģētikas jomā, jo nāksies taču, ievērojot milzums daudz savstarpēji saistītu faktoru, izšķirt jautājumus par dažādas darbības vai rīcības prioritāti. Šos konfliktus vajadzēs kaut kā noregulēt. Protams, mēs tūlīt sakām, ka to darīs cilvēki. Ļoti labi. Tomēr lēmumi skars ārkārtīgi sarežģītas problēmas, un cilvēkiem - Koordīnatora kontrolieriem, lai orientētos neapveramajā matemātikas jūrā, būs jāņem talkā citas mašīnas. Proti, tādas, kas viņu lēmumus optimizēs. Mašīna, kuras palīdzību cilvēks kontrolieris izmanto, savā ziņā dublē Koordinatoru, un cilvēks šādā situācijā kļūst par izsūtāmo, kas informācijas disketi pārnēsā no vienas vietas uz otru. Bet, ja divas mašīnas dod nevienādu rezultātus, cilvēkam, lai problēmu izšķirtu, nekas cits neatliek kā mest gaisā monētu: - no "augstākā uzrauga" viņš kļūst par nejaušas izvēles instrumentu! Analizēdami gadījumu, kur darbojas tikai pārvaldības mašīnas, esam nonākuši situācijā, kad tās kļūst "apsviedīgākas" par cilvēku. Spriežot pirmajā tuvinājumā, to varētu novērst, pieņemot, piemēram, šādu likumu: - "Aizliegts būvēt un izmantot koordinējošas mašīnas, kurām informācijas pārstrādes potenciāls ir tik liels, ka cilvēks kontrolieris nespēj pēc būtības novērtēt to darbības rezultātus." Tā tomēr ir tīrā fikcija, jo, kad koordinatoru turpmāko attīstību pieprasīs regulējamo procesu objektīvā ekonomiskā dinamika, cilvēka iespēju barjeru nāksies pārkāpt, un atkal radīsies pretruna. Pāri visam stāv globālais ekonomikas aspekts: - arī tā ir jākoordinē un jāveido kāds Globālais Koordinators.

Tā tad ekonomiskās varas tronī būsīm iecēluši Melno Kastī - vīsaugstākā ranga regulatoru. Pieņemsim, ka tā ierobežo zemāka ranga regulatoru (attieciņu melno kastīšu) brīvību, ar īpašu (likumdošanas aktam līdzvērtīgu) programmu tiem uzspiežot nepieciešamību ievērot darba likumu priekšrakstus, būt lojāliem pret konkurentiem, tiekties likvidēt strādnieku rezerves armiju (t.i., bezdarbu) utt. Vai tas ir iespējams? Teorētiski - jā. Tomēr praksē šāda rīcība izraisītu daudz dažādu - eifēmiski izsakoties - neērtību.

Melnā Kaste, būdama ļoti sarežģīta sistēma, nav aprakstāma, tās algoritmu neviens nezina un nevar zināt, tā darbojas varbūtiski, tā tad, divreiz atradāmās vienā un tajā pašā situācijā, nebūt nebūs spiesta rīkoties vienādi. Un - tas laikam ir vissvarīgākais - Melnā Kaste turklāt vēl ir mašīna, kas konkrētas darbības gaitā mācās no savām kļūdām. No pašiem kibernetikas pamatprincipiem izriet, ka Melnā Kaste - Ekonomiskā Valdniece, kas uzreiz jau būtu vizuāla un mācētu paredzēt visu pieņemto lēmumu iespējamās sekas, - nav uzbūvējama. Šim ideālam regulators tuvosies tikai ar laiku. Cik drīz - to mēs neprotam novērtēt. Var gadīties, ka vispirms tas valstī (pasaulē) izraisīs vairākas katastrofālas krīzes, kuras pats pēc tam pakāpeniski pārvarēs. Klasiskajās mašīnās un "vienkāršajās" civilizācijās sistemātiski atgadās dažāda veida pašierosmes svārstības, nekontrolējamas parametru maiņas, kas vienā vietā izraisa ekonomisko krīzi, citur badu, vēl citur revolūciju vai karu, vai bēdīgi slaveno saindēšanos ar talidomīdu. Varbūt arī tās paziņos, ka Darbības Programmas pamatos iestrādātās aksiomas ir savstarpēji pretrunīgas (piemēram, nevar ekonomiski izdevīgā veidā automatizēt ražošanas procesus un reizē censties likvidēt bezdarbu, ja vienlaikus netiek veikti daudzi citi pasākumi, teiksim, Valsts un Kapitāls nesubsidē automatizācijas dēļ darbu zaudējušo strādnieku pārkvalificēšanos .u.tml.). Ko tad?

Grūti ir mēģināt precīzi izanalizēt tik komplicētu problēmu. Puslīdz droši var teikt, lūk, ko: - Melnā Kaste, vienalga, vai tā būtu ražošanas regulators kādā pakļautā nozarē, vai arī universāls regulators visas valsts mērogā, allaž darbojas tikai uz daļēju zināšanu pamata. Citādi nevar būt. Pat tad, kad pēc daudziem mēģinājumiem un kļūdām, kas miljonus cilvēku padarījušas nelaimīgus, Melnā Kaste - Ekonomiskā Valdniece - būs ieguvusi milzīgas zināšanas, kuras būs nesalīdzināmi plašākas nekā visu valstu ekonomistiem kopā, tikpat neviens nevarēs garantēt, ka uz jaunu cēloņu izraisīto kārtējo fluktuāciju tā nemēģinās reaģēt tā, ka visiem, to vidū arī Kastes projektētājiem, mati sacelsies stāvus.

Pieņemsim, ka Melnās Kastes - ekonomiskā regulatora - prognozējošā daļa ("apakšsistēma") pamana briesmas, kas draud pēc neskaitāmām svārstībām laimīgi nodibinātajam homeostatiskajam līdzsvaram. Briesmu avots ir iedzīvotāju dabiskais pieaugums, kas pārsniedzis civilizācijas pašreizējam stāvoklim atbilstošās cilvēku

prasību apmierināšanas iespējas, tā ka, šim pieaugumam saglabājoties, dzīves līmenis pēc gada vai pēc trīsdesmit gadiem sāks pazemināties. Reizē ar to pa vienu no "ieejām" Melnajā Kastē ienākusi informācija norādīs, ka nupat atklāts veselībai pilnīgi nekaitīgs ķīmiskais līdzeklis, kas tik lielā mērā palēnina ovulācijas tempu, ka sieviete, kura šo līdzekli pastāvīgi lieto, vairs apaugļoties nevis, kā tas ir normāli, vairāk nekā simt dienas gadā, bet gan tikai dažās dienās. Melnā Kaste tad pieņem lēmumu šo līdzekli nepieciešamās mikroskopiski mazās devās ievadīt visās valsts ūdensvada sistēmās. Acimredzot, lai akcija būtu sekmīga, tā jātur noslēpumā, jo citādi dabiskais pieaugums atkal palielināsies, tāpēc, ka daudzi cilvēki centīsies dzert ūdeni bez šī piemaisījuma piemēram, no upēm vai akām. Tātad Melnajai Kastei būs jāizšķir alternatīva: - vai nu informēt sabiedrību un rēķināties ar tās pretestību, vai arī neinformēt un tādējādi vispārējās labklājības interesēs saglabāt pastāvošo līdzsvara stāvokli. Pieņemsim, ka Melnās Kastes programmā ir paredzēts visas tamlīdzīgas plānotās pārmaiņas publicēt, lai sabiedrība no šādām Melnās Kastes "kriptokrātijas" formām būtu pasargāta. Tomēr Melnajā Kastē ir iebūvēta arī "drošības bremze", kas tiek iedarbināta ikreiz, kad rodas attēlotajai līdzīga situācija. Šādā kārtā regulatora "padomnieku kolēģija", kas sastāv no cilvēkiem, dzimstību mazinošās vielas piejaukšanas plānu atceļ. Problēmas būtība tomēr ir tā, ka tik vienkāršu situāciju, kāda šeit ir ieskicēta, būs visai maz un nesalīdzināmi biežāk "padomnieku kolēģija" tā arī nezinās, vai tik nav īstais laiks iedarbināt drošības bremzi. Bet pārāk bieža "bremzes" lietošana visu Melnās Kastes regulētājdarbību var padarīt iluzorisku un pašu sabiedrību iegrūst bezcerīgā haosā. Nemaz jau nerunājam par to, ka visaugstākajā mērā neskaidrs ir jautājums, kādu aprindu intereses pārstāvēs šī "padomnieku kolēģija". Piemēram, mūsdienu ASV tā neļautu ieviest bezmaksas medicīnisko palīdzību un labvēlīgu pensiju sistēmu (tā taču tur savā laikā rīkojās Kongress, bet šādas pārmaiņas proponējošas "melnās kastes" lomā iejutās prezidents Kenedijs, kas tika apstādināts, "pievelkot drošības bremzi"). Melno Kasti nedrīkstētu novērtēt pārāk zemu. Jādomā, ka vienu, divas un trīs reizes "nobremzēta", Melnā Kaste izstrādās jaunu stratēģiju. Piemēram, tā centīsies panākt, lai laulības tiktu noslēgtas pēc iespējas vēlāk, lai mazs bērnu skaits būtu ekonomiski izdevīgs, un, ja arī tas nedos vēlamos rezultātus, mēģinās dabisko pieaugumu samazināt vēl netiešākā ceļā. Pieņemsim, ka pastāv zobu kariesa profilakses zāles, kas noteiktam pacientu procentam izraisa tādu mutāciju, ka jaunais gēns (mutantgēns) pats par sevi vēl dzimstību nesamazina, ka apaugļošanās nenotiek tikai tad, ja tas sastopas ar citu mutantgēnu, kas radies jau sen pazīstamu zāļu lietošanas rezultātā. Pieņemsim, ka šīs zāles savukārt tika lietotas, lai cilvēces vīrišķo pusi pasargātu no pāragras plikgalvības. Šādā situācijā Melnā Kaste ar visiem tās rīcībā esošiem līdzekļiem izplatīs zāles pret kariesu un beigu beigās savu panāks: - pēc kāda laika populācijā abu (recesīvo) mutantgēnu jau būs tik daudz, ka tie sastapsies bieži un tas izraisīs dabiskā pieauguma samazināšanos. Vēl varam pavaicāt: - kāpēc Melnā Kaste laikus neinformēs sabiedrību par savu rīcību, ja, kā mēs apgalvojām, tajā ir iebūvēta darbības programma, kas paredz, ka tai obligāti jāsniedz informācija par visiem paredzētiem pasākumiem?

Sabiedrību tā neinformēs nevis tāpēc, ka būtu "viltīga" vai "dēmoniska", bet gluži vienkārši tāpēc, ka pati nezinās, ko īsti dara. Melnā Kaste taču nav nekāds "elektroniskais sātans", nekāda vizuāla būtne, kura spriež kā cilvēks vai pārcilvēks, tā ir tikai iekārta, kas nemitīgi meklē sakarības, statistikas korelācijas, starp miljoniem un miljardiem atsevišķu sabiedrisko parādību. Tā kā tai kā regulatoram jāoptimizē ekonomiskās attiecības, augsts sabiedrības dzīves līmenis ir arī tās līdzsvara stāvoklis. Dabiskais pieaugums šo līdzsvaru apdraud. Kādā jaukā dienā Kaste pamanīs pozitīvu korelāciju starp dabiskā pieauguma samazināšanos un pretkariesa līdzekļa izmantošanu. Kaste to ziņos "kolēģijai", kas izdarīs attiecīgus pētījumus un konstatēs, ka šis līdzeklis dzimstības samazināšanos neizraisa ("kolēģijas" zinātnieki eksperimentēs ar dzīvniekiem, kuri taču zāles pret plikgalvību nelieto). Melnā Kaste no cilvēkiem neko nebūs slēpusi, jo par mutācijām, gēniem, par cēloņsakarībām starp divu dažādu zāļu lietošanu un dzimstības samazināšanos pati neko nezinās. Melnā Kaste vienīgi atklās meklēto korelāciju un centīsies to izmantot. Arī šis piemērs liekas primitīvs, lai gan nav nevarbūtīgs (kā to apliecina talidomīda afēra - nervu nomierinoša līdzekļa lietošanas rezultātā sāka dzimt kropli bērni). Īstenībā Melnā Kaste darbosies vēl netiešāk, pakāpeniskāk, "nezinādama, ko dara", jo tā tiecas sasniegt ultrastabila līdzsvara stāvokli, bet parādību korelācijās, kuras tā atklāj un izmanto šī stāvokļa uzturēšanai, izpaužas tādi procesi, kurus tā nepēta, kuru cēloņus nezina (tas ir, tai nevajag tos zināt), - un galu galā, pēc simt gadiem, var izrādīties, ka cena, kādu nācies samaksāt par dzīves līmeņa paaugstināšanos un bezdarba samazināšanos, ir astīte, kas izaugusi ik sestajam bērnam, vai arī sabiedrības kopējā intelektuālitates koeficienta pazemināšanās (jo inteliģentāki cilvēki vairāk traucē Kasti tās regulētājdarbībā, un Kaste centīsies samazināt viņu skaitu). Šķiet ir skaidrs, ka mašīnas "aksiomātikā" nevar iepriekš paredzēt visas iespējamības, sākot ar "astīti" un beidzot ar vispārēju

idiotizēšanos. Tādējādi mēs attiecībā uz Melnās Kastes kā cilvēku sabiedrības superregulatora teoriju esam nonākuši absurdā.

Melnās Kastes kā sabiedrisko procesu regulatora kraham ir vairāki cēloņi :

Pirmkārt, viens ir regulēt iepriekš dotu sistēmu, t.i., mēģināt radīt regulatoru, kas uzturētu esošās (lai arī sociāli nepilnīgās) sabiedrības homeostāzi, bet cits - regulēt sistēmu, kura projektēta, balstoties uz attiecīgajām socioloģiskajām zināšanām un vēlmju ideāliem.

Principā ir iespējams regulēt jebkuru sarežģītu sistēmu. Tomēr, ja regulējama objekts ir sabiedrība, tad ne vienmēr regulēšanas metodes un sekas gūs tās atzinību. Ja sistēmai, kā tas patiešām ir "brīvā tirgus" sabiedrībā, ir tieksme uz pašierosmes svārstībām, kuras sauc par bumiem un krīzēm, tad svārstību novēršanas nolūkos regulators var atzīt par nepieciešamu spert soli, kas izraisīs kategorisku pretestību.

Ja sistēma ir dota, tad doti ir arī likumi, pēc kuriem tā izturas zināmu pārmaiņu robežās. Nekāds regulators šos likumus atcelt nevar, jo tas būtu līdzvērtīgi brīnumam. Regulators var vienīgi izvēlēties kādu no iespējamiem sistēmas stāvokļiem. Bioloģiskais regulators - evolūcija - var palielināt vai nu dzīvo būtņu izmērus, vai to kustīgumu. Nav iespējams valis, kas būtu apsviedīgs kā blusa. Tātad regulators ir spiests meklēt kompromisa risinājumus. Ja noteikti parametri, piemēram, "privātipašums ir neaizskarams", tad iespējamo soļu izvēle sašaurinās un var gadīties, ka vienīgais līdzeklis, kā sistēmu uzturēt "līdzsvarā", ir spēka izmantošana. (Tātad Melnā Kaste ievēdīs valstī kara stāvokli, vai dos rīkojumu bruņotajiem spēkiem attiecībā pret "traucējošo valsti" veikt "nomierinošu" akciju – mana piezīme). Līdzsvaru esam likuši pēdīnās, jo tas ir sabrūkošas, ar dzelzs skavām sastiprinātas mājas līdzsvars. Tas, kurš ar spēku nomāc sistēmas pašierosmes svārstības, pārkāpj homeostāzes principus, jo paorganizēšanos viņš aizstāj ar varas izmantošanu. Tā ir radušās tādas vēsturei pazīstamas varas formas kā tirānija, absolūtisms, fašisms, "erzackomunisms" - boļševisms u.tml.

Otrkārt, raugoties no regulatora viedokļa, sistēmas elementiem ir jābūt apveltītiem tikai ar tādām zināšanām, kas to darbībai ir nepieciešamas. Šis princips, kas neizraisa mašīnas vai dzīva organisma pretestību, ir pretrunā ar cilvēku prasībām, jo mēs kā sabiedrības sistēmas elementi gribām gūt informāciju ne tikai par mums pašiem darāmo, bet arī visu sistēmu kā kopumu.

Tā kā sabiedrībai pieslēgtajam "necilvēciskajam" regulatoram (Melnajai Kastei) ir tieksme uz tādām vai citādām "kriptomatijas" (mašīnu tirānijas) izpausmēm, tad nekāda sabiedriskās homeostāzes forma, kas izmantotu "valdošo mašīnu", nav vēlama. Protī, ja mums ir darīšana ar iepriekš minēto otro variantu, t.i., ja tiek regulēta sistēma, kas projektēta, balstoties uz socioloģiskajām zināšanām, arī tad nav garantijas, ka šobrīd sasniegtais līdzsvara stāvoklis nākotnē netīks apdraudēts. Mērķi, kurus sabiedrība sev izvirza visos laikmetos, taču nav vieni un tie paši. Homeostāze nav "pastāvēšana sevi", tā ir teleoloģiska parādība. Tālab sākumā, projektēšanas laikā, regulatora un tā pārvaldītās sabiedrības mērķi būs identiski, bet vēlāk var rasties antagonismi. Sabiedrība nevar atbrīvoties no sava likteņa izlemšanas nastas, atdāvinādama šo brīvību kibernetiskajam regulatoram.

Treškārt, sabiedrības attīstībai ir lielāks brīvības pakāpju skaits nekā bioloģiskajai evolūcijai. Sabiedrība var pēkšņi mainīt savu iekārtu, var lēcienvēdīgi pilnveidot atsevišķas darbības nozares, ieviešot tajās "kibernetiskos pārvaldes orgānus" ar ierobežotām un tomēr pietiekami plašām pilnvarām. Bioevolūcijā neviena šāda revolucionāra pārmaiņa nav iespējama. Tātad lielāka iekšējās rīcības brīvība sabiedrībai ir ne vien salīdzinājumā ar dzīvu organismu (ar kuru tā agrāk bieži ir tikusi salīdzināta), bet arī salīdzinājumā ar visiem evolucionējošiem organismiem kopumā.

Vēsture pazīst dažādas iekārtas; - no klasifikācijas viedokļa tās ir it kā "tipi", augstāka ranga vienības. Iekārtas iekšējo saišu dinamiku nosaka aktuālā ekonomika, tomēr nenosaka viennozīmīgi. Tā, piemēram, viena un tā pati iekārta var realizēt dažādus ekonomiskos "modeļus" zināmā parametru diapazonā (var minēt Ķīnas piemēru - mana piezīme). Turklāt šo parametru konkrētās vērtības izšķiroši neietekmē iekārtas tipu. Tikai daudzu būtisku parametru vienlaicīga maiņa izraisa ne vien ekonomiskā modeļa, bet arī augstākas hierarhiskas vienības - sabiedriskā tipa - maiņu, jo tad pārveidojas viss sabiedrisko attiecību komplekss. Un, lūk, viens kas ir attiecīgās iekārtas regulators un cits kas - tāds regulators, kurš spēj (ja vien to atzīst par nepieciešamu) šo iekārtu pārveidot par jauna tipa iekārtu.

Tā kā cilvēki paši vēlas izlemt, kādā iekārtā viņi dzīvos, kādu ekonomisko modeli realizēs un, galu galā, kādi mērķi jārealizē sabiedrībai (jo viena un tā pati sabiedrība

taču galveno vērtību var velēt gan kosmiskajiem pētījumiem, gan bioloģiskajai autoevolūcijai), tad, to visu ievērojot, jāsecina, ka mašīnizēta sabiedrisko sistēmu regulēšana ir gan iespējama, taču nav vēlama.

Bet varbūt, ka nākotnē valdīs fašistiska tipa sabiedriskās iekārtas ? Te gan jāpiezīmē, ka pats "fašisma" jēdziens ļaužu apziņā ir ļoti juceklīgs. Varētu sniegt t.s. „Romans kluba” definējumu :

“Fašisms ir militāri ekonomiska diktatūra, kad kāda nācija, ļaužu grupa vai atsevišķs cilvēks nostāda sevi pāri pārējiem.”

Mūsdienu posmā fašistiskas ideoloģijas spilgti piemēri ir bijuši vai ir - kā „fašisms” (ar „pārcilvēku” un „zemcilvēku” ideoloģiju) galvenokārt Vācijā un Itālijā, kā „boļševisms” (ar „proletariāta diktatūru”) Krievijā. Būtībā „fašistiskas” tendences piemīt visām kareivīgi tendētām reliģijām.

Sociālo utopistu prātojumos var lasīt pat visai radikālas domas par *Racionāli saprātīgas kārtības sabiedrību* :

Var gadīties, ka racionalitātes labad nāksies atteikties no kādām ideoloģijām vispār, par plurālismu un disidentismu vispār nerunājot. Lai to panāktu, varbūt pat tiks masveidā izdarīta tāda kā kultūras un dvēseļu sterilizācija?... Taču par saprātīgu diez' vai varētu uzskatīt sabiedrību, kura balstās tikai uz ilūzijām...

Citā aspektā jēdziens *kosmopolītisks cilvēks* nozīmē tādu indivīdu, kurš ir pilnīgi *atrāvis no savām nacionālajām saknēm* un kura dzīves kredo ir - *kur labi, tur tēvija !* Cik tas ir pozitīvi vai negatīvi, par to var ilgi debatēt. Varbūt tālākā nākotnē mēs visi tādi būsim ? Pastāvēs vienota Cilvēce, katrs tās pārstāvis jutīsies kā Zemes pilsonis un tās patriots. Par ko tādu kāds varbūt atkal ironizēs, kā par naivu utopiju !

Iespējams, ka nākotnes cilvēkiem būs pavisam citi priekšstati, piemēram, par cilvēka skaistumu, ētiku un tamlīdzīgām *matērijām*. Mazākumā palikušo *balto cilvēku* veidols liksies kaut kas tāds kā riebtīgs kroplums, līdzīgi kā mēs tagad skatāmies uz *kādiem tur pigmejiem...*

Dažas atziņas par patriotismu

- Trūkstot bagātībām, nācija ir tikai nabadzīga, bet trūkstot patriotismam – tā jau ir nožēlojama ! (Pjērs Buasts):
- Ar tukšu vēderu patriots nebūsi ! (Viljams Kupers)
- Patriotisms - tā ir pārliecība, ka tā zeme, kurā esi piedzimis, ir labāka par visām pārējām. (Dž. B. Šovs)
- Mūsu svētākais pienākums šo zemi mīlēt un sargāt, lai viņa mūžu mūžos būtu un paliktu brīvu latviešu zeme. (Aleksandrs Grīns)
- Latvi ! Lai kurā zemes daļā tu nonāktu - piemiņi Latviju ! Nekad un nekur savā mūžā tu vairs nedzirdēsi skaistāka vārda par šo vārdu; tāpēc nemīties to daudzina, nebeidz slavēt valsti, kas šo vārdu nes ! (Jānis Jaunsudrabiņš)
- Ja runa ir par nodokļiem, patrioti neatradīsies. (Džordžs Orvels)
- Lai lielāks aug ikviens - tad lielāku mēs tautai savai tautu saimē gūsim vietu ! (Vilijs Plūdonis)
- Agresīvais nacionālisms ir tikai cits vārds aprobežotībai. (Zenta Mauriņa)
- Mūsu īstenā nacionalitāte ir cilvēks ! (H. Velss)
- Nacionālisms varbūt milzīgs, bet dižens - nekad ! (Staņislavs Ježi Lecs)

Daži naivi, taču problemātiski civilizācijas attīstības jautājumi

Katrs saprātīgs cilvēks savu dzīvi plāno. Noteiktās robežās viņam ir dota izglītības, nodarbošanās, dzīvesveida izvēles brīvība. Ja viņš tā izlemj, viņš var mainīt veicamo darbu un zināmā mērā pat savu rīcību. Par civilizāciju to nevar sacīt. Vismaz līdz 19. gs. beigām neviens to nav plānojis. Tā veidojās stihiski, neolīta un rūpnieciskās revolūcijas tehnoloģiskajos izrāvienos paātrinājās, reizēm uz gadu tūkstošiem sastinga, vienas kultūras uzplauka un nonīka. To krāsmatās dzima citas. Civilizācija "pati nezina", kad, kurā savas vēstures brīdī, pateicoties praktisko un zinātnisko atklājumu virknei un to sabiedriskajai izmantošanai, tā nostāsies uz pieaugoša attīstības paātrinājuma ceļa. Šī attīstība izpaužas ar homeostāzes apjoma paplašināšanos, enerģijas patēriņa pieaugumu, aizvien efektīvāku indivīda un sabiedrības aizsardzību pret jebkuriem iespējamiem traucējumiem (slimībām, stihiskām nelaimēm u.tml.).

Šī attīstība dod iespēju secīgi pakļaut Dabas un sabiedrības stihiskos spēkus, taču tā arī pakļauj sev un veido cilvēku likteņus. Civilizācija darbojas nevis tā, kā grib, bet gan tā, kā ir spiesta darboties. Kāpēc īsti mums jāattīsta kibernetika? Starp citu, tāpēc, ka droši vien drīz mēs atdursimies pret "informācijas barjeru", kas bremzēs zinātnes attīstību, ja garīgā darba jomā neizdarīsim apvērsumu, kāds pēdējo divu gadsimtu laikā ir noticis fiziskajā darbā. Lūk, kā! Izrādās, mēs nedarīsim to, ko gribam, bet gan to, ko no mums prasa nule sasniegtā civilizācijas dinamikas fāze. Zinātnieks varētu apgalvot, ka tieši šajā apstākļī izpaužas attīstības objektīvais raksturs. Bet vai tomēr civilizācija, līdzīgi indivīdam, nevar iegūt turpmākā ceļa izvēles brīvību? Un kādiem nosacījumiem jābūt izpildītiem, lai šī brīvība iestātos?

Bet, no otras puses, kā gan cilvēks var darīt kaut ko tādu, ko tikpat labi un pat labāk par viņu var izdarīt mašīna? Mūsdienās viņš to darīt ir spiests, jo Zeme ir iekārtota visai nepilnīgi un daudzos gadījumos arī nesaprātīgi. Sabiedrībai jāklūst neatkarīgai no elementāro problēmu tehnoloģijas. Katras civilizācijas pamatproblēmām - uztura, mājokļa, apģērba, transporta, kā arī jaunās paaudzes audzināšanas, labumu sadales, veselības un īpašuma aizsardzības problēmām - jāizzūd. Tām jāklūst neredzamām kā gaisam, kura pārpilnība līdzšinējā cilvēces vēsturē ir bijusi vienīgā reālā (un arī tā sāk pietrūkt...). Iespējams, ka to izdosies paveikt. Tomēr tas ir tikai pirmais priekšnosacījums, jo tikai tad visā asumā izvirzīsies jautājums - kā tālāk? Indivīda dzīvei jāguļ piešķir sabiedrība. Bet kurš vai kas šādu jāguļ, noteiktu dzīves saturu, piešķir pašai civilizācijai? Kas nodibina tās vērtību hierarhiju? Civilizācija pati. Tās jāguļ, tās saturs ir atkarīgs no viņas pašas - kopš tā sev izkarojusi brīvību. Kā lai šo brīvību iztēlojamies? Protams, tā ir brīvība no stihiskām nelaimēm, nabadzības, posta, - bet vai tas, ka no tā būtu tikuši vajā, pārvarējuši nevienlīdzību, paēdinājuši bada cietējus, apmierinājuši vēlmes, būtu saucams par laimi? Ja tā tiešām būtu, tad par īstenošanas cienīgu ideālu kļūtu sabiedrība, kas maksimālā daudzumā patērētu visus labumus, kādus tā spēj ražot. Tomēr jāšaubās, vai šāda patērētāju paradīze zemes virsū cilvēkus spētu darīt laimīgus. Ne jau tāpēc, ka vajadzētu apzināti tiekties pēc askētiska dzīvesveida vai arī sludināt kādu jaunu "atgriešanos pie dabas". Tā jau būtu nevis naivitāte, bet gan pilnīga muļķība. Patērēšanas "paradīze", kur ikviena vēlēšanās un iegriba tiktu nekavējoties apmierināta, jādomā, visai drīz izraisītu garīgu stagnāciju un pat deģenerāciju. Bet, ja šo maldīgo ideālu atmetam, kas tad paliek? Radošā darba civilizācija? Bet mēs paši taču darām visu, kas mūsu spēkos, lai mehanizētu, daļēji un pilnīgi automatizētu ikvienu darbu. Šāda progresa galapunkts

ir cilvēka nošķirtība no tehnoloģijas, pilnīga tās atsvešinātība kibernetiskā izpratnē, tātad atsvešinātība arī garīgās darbības sfērā.

Tiek apgalvots, ka automatizēt izdosies tikai neradošu garīgo darbu. Bet kādi tam ir pierādījumi? Teiksim atklāti - tādu nav un nemaz nevar būt. Tik neargumentēta "neiespējamības" pasludināšana nav vairāk vērtā kā Bībeles tēze, ka cilvēkam allaž "vaiga sviedros būs savu maizi ēst". Var jau, protams, sevi mierināt, apgalvojot, ka mums vienmēr būs kaut kas, ko darīt. Civilizāciju attīstībā līdz šim cilvēka roku darbs ir bijis lētāks un ekonomiski rentablāks nekā mašīnu darbs. Tomēr aplūkosim nākotnes un turklāt ļoti tālas nākotnes perspektīvas. Vai cilvēki reiz varēs sacīt: "Diezgan, tādus un tādus darbus vairs neautomatizēsim, kaut arī tas ir iespējams. Tehnoloģiju piebremzēsim, lai paglābtu cilvēka darbu, lai cilvēks nejustos lieks!" Tā būtu savāda brīvība, savāda pēc ilgiem gadsimtiem izcīnītās brīvības izmantošana.

Šādi jautājumi, par spīti to šķietamajam lietišķumam, patiesībā ir ļoti naivi, jo brīvību kaut kādā absolūtā nozīmē nevarēs iegūt nekad. Ne absolūtu brīvību izvēlēties, ko darīt, nedz arī brīvību no jebkādas darbības (vispārējas automatizācijas rezultātā). Pirmā veida brīvības nebūs tāpēc, ka tas, kas vakar šķita brīvība, šodien tāda vairs nav. Mūsu atbrīvošanās no piespiedu darba, kam jāapmierina elementārās prasības, zināmā mērā ļauj izvēlēties turpmāko ceļu, taču tas nebūs vienreizējs vēsturisks notikums. Secīgi sasniegtos, aizvien augstākos līmeņos izvēles situācijas atkārtosies. Tomēr aizvien tā būs izvēle starp ceļiem, kuru skaits būs galīgs, un tāpēc arī šī ikreiz sasniegtā brīvība būs relatīva, jo liekas pilnīgi neiespējami, ka cilvēks pēkšņi varētu atbrīvoties no visiem ierobežojumiem, palikdams vaigu vaigā ar visvarenību un viszinību.

Fiktīvs ir arī otrais, nevēlamais brīvības veids, kas šķietami panākams, pilnīgi atsvešinot tehnoloģiju, kura ar savu kibernetisko varenību radītu sintētisku civilizāciju, kas cilvēku izstumtu no visām darbības sfērām.

Tā būs nevis tikai vienu arodu aizstāšana ar citiem, jauniem, kaut arī principā šiem agrākajiem līdzīgiem arodiem, bet gan dziļš apvērsums, kas, iespējams, būs līdzīgs apvērsumam, kurā antropoīdi reiz kļuva par cilvēkiem. Cilvēks taču nevar tieši sacensties ar Dabu: - tā ir pārāk sarežģīta, lai viņš pats to varētu uzveikt. Tēlaini izsakoties, cilvēkam starp sevi un Dabu jāuzbūvē vesela starpposmu sistēma, kurā katrs nākamais posms kā Saprāta pastiprinātājs būtu spēcīgāks par iepriekšējo. Tātad nevis spēka, bet gan domas pastiprināšanas ceļš perspektīvā ļaus apgūt cilvēka smadzenēm neaptveramas materiālās pasaules dziļes. Droši vien kaut kādā ziņā šie darbības starposmi būs "gudrāki" par cilvēku, kas tos konstruējis, taču "gudrāki" vēl nenozīmē "nepaklausīgi". Ar hipotēzes tiesībām varam runāt arī par tādām jomām, kur šādā kārtā pastiprinātā cilvēku darbība kļūs līdzvērtīga Dabas darbībai. Un pat tad cilvēks būs pakļauts ierobežojumiem, kuru no nākotnes tehnoloģijas atkarīgo materiālo raksturu mēs nevarēsim paredzēt, bet kuru psiholoģiskos efektus tomēr spēsim kaut nelielā mērā izprast, jo mēs paši esam cilvēki. Šis izpratnes pavediens pārtrūks tikai attiecībā uz laiku pēc tūkstoš vai miljons gadiem, kad cilvēks, gribēdams pilnīgot savu konstrukciju, atteiksies no visa sava dzīvnieciskā mantojuma, no sava nepilnīgā, trauslā, mirstīgā ķermeņa un kļūs par būtni, kas mūs pārspēs tik lielā mērā, ka jau būs mums sveša.

Dzīves jēgu meklējot

Par Pasaules eksistenci un dzīves jēgu parasti prāto vai nu vīlušies neveiksmīnieki vai arī „uz augšu parauti” filozofiski noskaņoti indivīdi, it sevišķi mūža nogalē, kad sāk izvērtēt savu izniekoto dzīvi...

Visgrūtāk ir atbildēt uz jautājumu :

Kāda ir mūsu Dzīves Jēga un kas un kāds ir tās Mērķis ?

Ar dzīves jēgas meklējumiem cilvēki ir nodarbojušies jau izsenis. Par to ir domājuši cilvēces dižākie prāti, par to ir sarakstītas simtiem grāmatu, izvirzītas daudzas jo daudzas hipotēzes, taču īstas skaidrības kā nav tā arī nav.

Iespējams, ka dzīves jēgas un tās mērķis pieder pie t.s. sakramentālajām un mūžīgajām problēmām, kuru risinājumiem var labākajā gadījumā tikai tuvināties. Ciniskāk noskaņotie nihilistiskie prātvēderi ironizē, ka :

*neesot jēgas meklēt tur, kur tās nemaz nav ! Dzīves jēga esot tās bezjēdzībā !
Priecājies, ka esi dzīvs, daudz maz paēdis un vari dzīvot !*

Varbūt šādam viedoklim arī ir dziļa jēga...

Eksistē viedoklis, ka jautājumiem par dzīves jēgu un mērķi nav atbildes un tāpēc tos varētu definēt par “aizliegtiem” (bezjēdzīgiem) jautājumiem, līdzīgi kā jautājumus “kādam nolūkam un kādēļ eksistē” matērija, enerģija, gravitācija utt.? Tomēr cilvēku nepārtrauktie pūliņi atrast dzīves jēgu liecina par šīs problēmas aktualitāti un risinājuma nepieciešamību.

Pavērojot augu un dzīvnieku valstī norisošos procesus, varētu izvirzīt šādu ļoti vienkāršotu formulējumu -

„dzīves jēga pastāv dzīvības turpināšanā, pildot kādu, pirmajā tuvinājumā uzdevuma izpildītājam pat ne visai izprotamo “augstāko uzdevumu”.

Daudzas augu un dzīvnieku sugas arī tūlīt aiziet bojā, tiklīdz ir izpildījušas savu pamatfunkciju – snieguši dzīvību savas cilts turpinātājiem.

Ārī cilvēks kā Dabas sastāvdaļa ietilpst dabā norisošajos procesos un arī ir pakļauts šai pamatlukumībai. Miljonu un miljonu cilvēku dzīve sastāv tikai no “sevis atražošanas” tāpat kā augu un dzīvnieku pasaulē.

Tad nu tādā vulgārā izpratnē galvenā dzīves jēga ir gūt baudu un priekus - daudz un labi rīt, dzert, seksosties, kļūt bagātam un slavenam ! ...

Varbūt tomēr „baudas priekus” tā galīgi noniecināt tomēr nevajadzētu ? Ar tiem taču var remdēt savas fiziskās vai dvēseliskās sāpes. Sāpju aizvietošana ar baudījumu var derēt īslaicīgi. Abas ir sajūtas, un, ja viena no tām ir pietiekami spēcīga, tā var izslēgt otru.. Taču baudījums vien un jo sevišķi tikai miesiskais, dvēseles glābiņu nesasniedz. Dvēsele ir jāsakārto atbilstoši patieso un mūžīgo vērtību skalai un kritērijiem.

Cilvēks gan sevi uzskata par “augstāku būtni”, jo viņam, raugi, piemīt apziņa. (Gan piebildīsim, ka esam sākuši jau apjēgt un pieļaujam, ka apziņa, iespējams, mazāk attīstītā formā piemīt arī mūsu “mazākajiem brāļiem”.) Šī apziņa kā dzīvības eksistences “informatīvā forma” tad arī ir tas spēks, kas cilvēkiem liek *urķēties* un meklēt šo noslēpumaino jēgu.

Cilvēks ir iedomājies un pasludinājis sevi par to Pasaules turpat vai augstāko būtni pēc Dieva (esot taču uztaisīts pēc Viņa ģīmja un līdzības !) Te tad arī veidojas visas tās patērniecības, ieraušanas, parazitisma un alkātības saknes gan attiecībā pret dabu, izniekojot tās resursus, aizķēzot un piemēslojot visas vietas ar

atkritumiem, riebekļojoties gan pret pārējiem līdzilvēkiem un sabiedrību kopumā, aizvien vairāk padziļinot tās morālo degradāciju .

Atbilstoši kapitālisma ideoloģijas būtībai, par dzīves galveno mērķi uzskata bagātību, greznību, slavu un varu, visa tā iegūšanai pakārtojot visādas tur morāles, ētikas un tamlīdzīgus dzīves cīņiņa un skriešanas sacensības neveiksmīnīku ideālistiskus sadomājumus. Cerībā, ka materiālās labklājības pieaugums mūs darīs laimīgus un mīlamus, mēs iegādājamies greznus namus, vairākus automobiļus, pielādējam ledusskapjus ar izmeklētām delikatesēm, apceļojam pasauli, mainām vecās sievas pret skaistākām un jaunākām, iegādājamies seksīgas mīļākās, bet nabadzīgos vīrus pret citiem bagātākiem, kaut arī veciem kraķiem, vīriem vai mīļākajiem.

Nerimtīgā alkatībā, iekārē un kampšanā neapmierinoties ar to, kas jau ir (kaut vai savu „mobilo” izkrāšņojot ar briljantiem !), dzenamies pēc „laimes”, kas uzsmaidīs kaut kad nākotnē. Mēs vēlamies vairāk naudas, slavas un varas. Mēs vēlamies kļūt laimīgi, bet nezinām kas tā laime tāda īsti ir... Uzskats, ka laime ir naudas kaudze - ir ilūzija. Var būt laimīgs gan ar latu vai miljonu kabatā. Bet, ja nu kāda slimība piežmiedz, tad vairs nekādu naudu nevajag...

Pārdomām - par vienu no pasaules „varenajiem”, miljardieri Aristoteli Sokratu Onasisu, kurš savā laikā apgalvoja : „Vienīgais, kas šodien ir vērtīgs - tā ir nauda. Kam tā pieder, tie tad ir mūsdienu īstenie karaļi !” Taču aviokatastrofā iet bojā viņa vienīgais dēls Aleksandrs – visi „karaļa” miljardi to nespēja glābt. Mīļotā sieviete, varbūt vienīgā, kas Onasisu mīlēja ne jau naudas dēļ, devās pašnāvībā, kad kolosālu sakaru dēļ politiskajās un biznesa aprindās, viņš apprecēja Žaklinu Kenediju. Laikam jau par maz to miljardu bija viņa banku kontos... Pats Onasis mira ilgi un mocoši, nespējot pakustināt nedz rokas, nedz kājas vai acu plakstus. Vienīgā mantiniece, meita Kristīna, mirst vēl jauna būdama, pārdozējot narkotikas, cīņā ar depresiju un vientulību. Visbeidzot, Onasisa mazmeita - pasaules bagātākā līgava, pieņem vienīgo pareizo lēmumu, atsakoties no 80 % kapitāla par labu Grieķijai.

Šis piemērs rāda, ka, neraugoties uz materiālo labklājību, mīlestības vairāk nekļūst, laime paslīd garām, emocionālie stresu un varmācības grauj ģimenes, narkomānija un alkoholisms pārpludina visas sabiedrības. Gan bagātos, gan nabagos...

Tā nu dzenoties pēc laimes, skrienot „vāveres ritenī”, neredzam garām paejošo dzīvi un īstenās vērtības. Un kad nu bezspēkā beidzot apstājamies, esam jau veci un slimi...

Cilvēkiem ir jāveido jaunas savas dzīves jēgas paradigmas. Nu nevar taču visu dzīvi noreducēt uz vēlmi viena ar briljantiem izgredzota „mobilā”, tādus divus vai trijus, triju jahtu vietā piecas un tā tik uz priekšu !

Cilvēkam būtu jāapjēdz, kas viņš ir un kāda ir viņa vieta Pasaulē un eksistences uzdevumi un kas viņam būtu jā dara, lai viņa dzīve nebūtu tik nožēlojami kroplīga, kāda tā nu ir XXI gadsimta sākumā... Mūsdienu sabiedrības garīgās krīzes pārvarēšanai ir jā rada jaunu zināšanu sistēma par cilvēku garīgās pasaules attīstību un pilnveidošanu.

Mēģināsim noformulēt dažas iespējamās atbildes uz šiem dzīves jēgas sakramentālajiem jautājumiem.

Cilvēka dzīvei jēgas nav, tāpat kā nav jēgas Dabai, kura varbūtīgu gadījumu procesu rezultātā ir radījusi cilvēku un pārējās dzīvības formas. Tomēr, pat, ja pieņemam, ka Dabai skaidri izprotamas un strikti noformulētas jēgas arī nav, tad tomēr cilvēce pati var sev nospraust mērķus un atrast dzīves jēgu gan sabiedrībai kopumā, gan katram indivīdam atsevišķi.

(Tādā „melnā humora” aspektā gribētos teikt, ka tā vislielākā Jēga pastāv iekš tā, ka tādas Jēgas vispār nemaz nav !...)

Ne velti Freids esot teicis, ka, ja cilvēks sākot meklēt dzīves jēgu, tad tas nozīmē, ka viņam *viss nav mājās* !...

Dzīves jēga pastāv, tā tikai vēl nav atrasta un formulēta, jo mūsu domātāji vēl nav pietiekami gudri un līdz tam vēl nav aizraušies, tomēr agri vai vēlu tas tiks izdarīts.

Zinātnes vēstures analīze liecina, ka zinātnes procesus radikalizējoši atklājumi, kas būtiski maina zinātņi, tehniku, cilvēku dzīves apstākļus maina kāda iepriekš zināmas attīstības vai kombinācijas, kas rodas apmēram ik pēc 30 gadu laika posma. Šie intervāli pēdējo 400 gadu laikā nav būtiski mainījušies. Tas liecina, ka zinātne šobrīd vēl ir ļoti jauna, tā atrodas agrīnā stadijā, ka attīstības process vēl būs ilgstošs un tādēļ var cerēt, ka ar laiku atrisināsies arī šie "aizliegtie jautājumi".

Dabā norisošo procesu funkcionālā grafiskajā attēlojumā atkarībā no laika, sākotnējā attīstības procesā pieaugums ir lineārs, lēnām pārejot straujā progresijā (funkcijas līkne kļūst aizvien stāvāka) līdz sasniedz kādu maksimālo vērtību ("piesātinājumu") - nekas pasaulē nav mūžīgs... Tad process neizbēgami pavēršas "uz leju" - progresa vietā iestājas regress un funkcija vairāk vai mazāk nelineāri (pa eksponenti) "krit" līdz attēlojamais process "izdziest". Izsakot to pašu filozofiskā aspektā - ikvienai parādībai ir sākums, straujš uzplaukums, piesātinājums un tad lēns noriets. Šai likumībai dabā ir pakļauti visi procesi, gan fizikālie un pat sociālie. Tas kā viela pārdomām...

Daži filozofi cilvēces sūtību uzskata Dabas izziņāšanā, lai Daba ar pašas radīto produktu spētu izziņāt sevi. Filozofijas zinātnēs ir izskanējis viedoklis, ka "kaut kas" Visumam pie tā sākotnes ir radījis spējīgu variēt tā, lai gala rezultātā tajā parādītos cilvēce. Tādējādi matērija, enerģija u.tml. eksistē tikai tādēļ lai parādītos šis "radības kronis" - cilvēks. Vēl vairāk - ir apgalvojumi, ka cilvēks ir vienīgā saprātīgā būtne Visumā. Protams, tas patīkami glāsta ļaužu patmīlu un pašapziņu. Tomēr, kāds ir atsevišķa cilvēka eksistences mērķis, šis t.s. antroponais princips korektu atbildi tā arī nesniedz.

Visi valdnieki, valdības un reliģijas, lai kādā formā tās arī būtu, vienbalsīgi apgalvo, ka personības dzīves jēga pastāv Kalpošanā (ar lielo burtu!). Dievam, sabiedrībai un tās progresam, kādai idejai, darbam, bērniem, līdzcivēkiem. Tikai uzpurēšanās, pašai aizliedzīga un nesavtīga kalpošana sociālajam progresam - "gaišās nākotnes" labad - var palielināt vispārējo laimību un samazināt cilvēces bēdas un ciešanas gan šodien, gan nākotnē. Aicinot uzpurēties nākotnei, valdītājiem ir iespēja notušēt gan savas darbības kļūdas, gan tās egoistiskos motīvus. Tā vietā lai sabiedrību efektīvi organizētu, viss smagums tiek pārliekts uz atsevišķa indivīda (vai to slāņu) pleciem, bet labumu lauvas tiesa tiek pie *siles* tuvāk stāvošajiem. Kalpošana šā brīža izdevīgumam mūsu planētas mērogā jau ir nodarījusi nelabojamu ļaunumu (izšķērdētie dabas resursi un piesārņotā vide).

Nedaudz tuvāk par "kalpošanu sabiedrībai un tās gaišajai nākotnei". Nāk atmiņā raksturīgi piemēri no utopiskās daiļliteratūras par altruistisku personību, kas visu savu dzīvi upurē "sabiedrībai un nākotnei". (Kaut vai mums tik labi pazīstamais "pozitīvais varonis" – komunistiskās sabiedrības celtnieks!). Kādēļ reālajā dzīvē sabiedrības gaišie ideāli līdz šim vienmēr ir cietuši neveiksmes un iegūtais rezultāts pat pretējs iecerētajam? Vēl vēsturiski nesen cilvēces vēsturē realizētais grandiozais eksperiments ar sociālistiskās sabiedrības celšanu praktiski izgāzās, sagādājot ciešanas miljoniem godīgu ļaužu. Kādi tam bija iemesli? Vai kļūdaina un pat nereāla ir pati ideja par taisnīgu sabiedrību, jeb vaina bija pašā izpildījumā, kad praktiski tika realizēts princips "mērķis attaisno līdzekļus", jo "netīri līdzekļi padara netīru arī pašu mērķi"?

Bet Taisnīgums un Labestība taču ir visu reliģiju pamatos! (Nerunāsim par Sātānismu un tamlīdzīgām ļaunā izpausmēm.) Tiek runāts par nemīgu cīņu starp Labo un Ļauno un cilvēks tad nu izvēloties, kurā pusē viņš nostāsies. Labajam ir jāpalīdz, bet ar ļauno ir jācīnās. Ja nezāles netiek izravētas, tas tās ātri vien nomāc mums tik vajadzīgos kultūraugus. Šādā aspektā tad var viegli attaisnot dažādās genocīdu izpausmes ar kurām tik bagāta ir cilvēces vēsture! Atkal pretruna!

Varētu teikt, ka tā cildenākā dzīves jēga būtu nesavtīga kalpošana Labajam tā nerimtīgajā cīņā ar Ļauno. Bet cik tad cilvēku sabiedrībā ir īsteni nesavtīgo altruistu? Daži procenti! (Kas būtībā atbilst universālā t.s. "normālsadalījuma" līknes likumībai. Tātad fatāli!?) Ja šiem ideālistiem kādreiz izdodas sabiedrībā ieņemt kādas noteicošas pozīcijas, tad diemžēl tie ātri vien tiek *noēstī*, nostumti malā un savtīgie indivīdi ar asiem elkoņiem (salīdzināsim ar nezālēm!) atkal ņem pārsvaru.

(Palūkosimies uz partiju izvirzīto „tautas kalpu” - deputātu kandidātu sarakstiem no jau pieminētā normālsadalījuma likumības viedokļa. Izriet secinājums, ka ideālistu labākajā gadījumā apmēram 15% un tad parasti tie atrodas saraksta lejasgalā. Pārējie tad ir lielāki vai mazāki pašlabuma meklētāji un karjeristi. Vai tad reālā dzīvē tas tā nav?)

Hm! Bet varbūt viss ir kārtībā un nav par ko uztraukties. Daba taču ir izveidojusi tādu sistēmu, ka uzvar stiprākais un veiklākais un vieni (parazīti un plēsoņas) dzīvo uz citu rēķina! Tomēr kaut kā zemapziņas līmenī ar ko tādu negribas samierināties. Gribas ticēt kam labam un gaišam, ka Cilvēce savā attīstībā tomēr progresē humanistiskā virzienā un katra godīga un domājoša cilvēka uzdevums un dzīves jēga ir šo progresu veicināt.

Populārs ir viedoklis, ka cilvēka dzīves jēga ir Darbs (ar lielo burtu) Tikai darbs taču pērtiķi esot pārveidojis par cilvēku! Tikai Darbs nodrošina cilvēku cilts un tās atsevišķu indivīdu eksistenci!

Te nu paceļas filozofiska problēma: Naudu vai algu?

Padomāsim! Vai tad cilvēki ir tik debili, ka nesaprot: - ja nav darba, nav naudas!? Izrādās - nesaprot vis! Vainīga audzināšana. Esam pieraduši domāt, ka tam (mājai, mašīnai, „firmīgam” apģērbam, vislabākais kosmētikai utt.) ir vienkārši jābūt, jo pat visi masu mēdiji reklamē, ka - „es jau sen to esmu pelnījis!” Netiek gan pievienota frāze - „... tu būsi to pelnījis, ja būsi strādājis un ieguvis līdzekļus, lai pie visa tā tiktu!”. Tā nu veidojas uzskats: - „es esmu tā vērts, bet strādāt negribu, jo esmu tā vērts tik un tā!

Bezdarbs - slikti, nestrādāt - labi. Un, ja vēl ir nauda, tad jau pavisam „labi”! Nevieni taču naudu nesaista ar darbu! Ar darbu saista algu! Priekšstats par naudu jau ir gluži cits stāsts, kas nu nekādi nav saistīts ar darbu.. Ar darbu, ar algu izdzīvot nevar, bet ar naudu var! Tās ir absolūti atšķirīgas lietas. Un, lūk, es esmu visa tā labākā vērts! Vienkārši tāpēc, ka esmu!

Ļoti daudziem cilvēkiem būt apmierinātiem nozīmē - nestrādāt, taču saņemt naudu. (Bet tāds taču ir patērētājsabiedrības mietpilsoniskais ideāls!) Viņu psihe ir nedaudz novirzījusies, viņi nespēj apjēgt, ka bez darba nauda nevar būt. Viņi domā, ka naudas ir tik daudz, ka neizprotamā veidā tās pietiks visam, ka to kaut kur var vienkārši paņemt. Uz kā rēķina? Tuvinieku? Kredītu?

Ņem kredītus, nedomājot, kā tos apmaksāt, nestrādā, bet aizņemas no viena, lai apmaksātu otram. Taču, kad noskaidrojas, ka naudas nav, jo darba nav un kredītus vairs neizsniedz, tad pārsteigtī attopas pie sasistas siles...

Psihologijas zinātnes pārstāvji spriež, ka dzīves jēgas formulējums esot atkarīgs gan no katra indivīda, gan sabiedrības kopumā, garīgās attīstības pakāpes un sabiedrībā valdošās ideoloģijas iespaida. Patlaban mūsu sabiedrībā ir vērojami patērniecības ideoloģijas uzplūdi, kas tad arī veido indivīdu vairuma dzīves ideālus un jēgu.

Vispārēji filozofiskā skatījumā varētu formulēt, ļaužu dzīves Jēgas triju triāžu trīs pakāpes:

*Vēders, Jumts, Sekss ;
Nauda, Slava, Vara ;
Izpriecās, Zināšanas, Garīgums.*

Kur jau nu kurā līmenī un triādes posmā kurš jau nu atrodas un kā šo posmu uztver un saprot...

Pastāv arī viedoklis, ka dzīves jēga “šajā pasaulē” pastāv sava “karmiskā uzdevuma” bezierunu izpildīšanā. Tāda nostādne ir populāra indiešu reliģijās un kļūst aizvien populārāka arī Rietumu pasaulē. Dzīvojot patlabanējās reinkarnācijas posmā ir *jāizpērk grēki*, kas ir sakrāti iepriekšējās dzīvēs, vai arī jāsakrāj pozitīva garīgā pieredze un izaugsme, gatavojoties pāriet *smalkajā pasaulē* un tad atkal nākamajai inkarnācijai. Tātad, no vienas puses bezierunu pakļaušanās Liktenim (karmai), bet no otras puses – sevis garīga pilnveidošana. Tātad *šajā dzīvē* tev ir jāizpilda ne tikai Augstākās Varas sniegtais Uzdevums, bet daļēji rodas iespēja veidot savu *nākamo dzīvi*.

Ezoteriskā traktējumā par Dzīves Jēgu varētu uzskatīt Informatīvi Vadošā Lauka - jeb noosfēras (kas esot Cilvēces eksistences izpausmes būtība) papildināšanā ar jaunu saturu un reinkarnācijas procesā tā enerģētiskā uzlādēšanā

No Pasaules daudzdimensionalitātes modeļa viedokļa jebkurš objekts (subjekts) vienlaikus eksistē arī augstāku dimensiju „plānos” un „pasaulēs”. Domājams, ka cilvēka visi emocionālie un mentālie procesi noris „augstākajās dimensijās”, atrodoties noosfēras (IVL) kādos apgabalos. Cilvēka dzīves sākumposmā, viņa „miesai” (fiziskajam ķermenim) atrodoties „mūsu” pasaulē (dimensijā), tas informatīvajā aspektā atgriezeniskās saites principā ir saistīts ar attiecīgo noosfēras apgabalu, jo visi mentālie un emocionālie procesi noris tur. Fiziskajam ķermenim nomirstot, cilvēks (viņa dvēsele jeb gars) turpina dzīvot noosfērā, tādejādi realizējot tā saucamo „viņpasauli”. Iespējams, ka noosfēras eksistencei to ir nepieciešami sistemātiski enerģētiski papildināt no „vieliskās” pasaules (dimensijas). Tas tad nu tiek realizēts reinkarnācijas procesā ar „dvēseļu” aprīti.

Kaut kāda iemesla dēļ mēs esam nākuši šajā pasaulē, bet mokošā, neapzinātā savas vietas meklēšana dzīvē arī ir tās galvenais saturs. Cilvēks mirst, aiziet no dzīves, kad izpildījis savu Misiju un Uzdevumu - dažkārt kad paveicis kaut ko lielu vai ārēji nozīmīgu, sevi attīstījis un pilnveidojis gūstot pieredzi vai arī tikai pašai ziedīgu un godīgi strādājis Cilvēces vispārējo mērķu labad - kas īstenībā arī bija mērķis viņa „komandējumam” uz Zemi. Kāds ir uzvarējis karā, kāds ir uzrakstījis dzejoli vai gudru grāmatu, kāds ir uzaudzinājis krietnu dēlu un iekopis brīnišķīgu dārzu ... Kaut arī jūs neesat kļuvis par lielu politiķi, estrādes zvaigzni, lielu „naudasmaisu”, naftas karali vai tamlīdzīgu „vērtīgu personību” - nav vērts būt sarūgtinātam, arī jums ir savs uzdevums šajā dzīvē.

Bet kā atrast savu īsto vietu? Kāpēc mums bērnībā to nemācīja? Mēs tikām pārslogoti ar zināšanām, kuras vēlāk tā arī nenoderēja ...

Saņēmuši skolā gatavības apliecību, mēs zinām, kā izvīkt kvadrātsakni un atrisināt trigonometrisku vienādojumu (kas ne jau obligāti noderēs mums ikdienā), bet nezinām kā piedot sev un citiem (un nezinām, cik tas svarīgi!) Mēs zinām, kurp rudenī aizlido putni, bet neesam pārliecināti, uz kuru pusi gribam doties paši.

Mēs zinām, ka rudenī lāči un murkšķi aiziet ziemas miegā, bet laikam gan nekad neesam mēģinājuši saprast, kāpēc mirst mīlestība. Mēs atceramies, kurš uzrakstījis: - „Būt vai nebūt - tāds ir jautājums”, taču nezinām atbildi uz to. Zinām, kas ir skaitlis „pi”, bet nespējam droši pateikt, kas esam mēs paši. Zinām, kā sastādīt teikuma sintaktisko shēmu, bet nezinām, kā mīlēt sevi, savus tuvākos un cilvēkus...

Iznāk, ka skola nav paredzēta tam, lai mācītu mums „dzīves noslēpumus”. Skola mums māca visu ko, bet tikai ne to, kā dzīvot ...

Taču dzīve prasa no mums kaut ko vairāk nekā vienīgi prami lasīt, rakstīt un rēķināt. Uz DZĪVI ir jāprot paskatīties no augšas, kā uz kādu skudru pūzni. Varbūt tad jūs atradīsiet savu taciņu šajā trakajā aizvainojumu, atklājumu, zaudējumū, atradumu, bēdu un prieku haosā, kuru mēs saucam par savu DZĪVI.

Ikkatru izvēli mūsu dzīvē nosaka nevis tas noslēpumainais Liktenis, bet būtībā pats cilvēks, viņa domas un rīcība cēloņsecīgā kompleksā ar apstākļiem un citu cilvēku rīcību un domām.

Jūs jautāsiet : - „Kāpēc gan esmu tik nelaimīgs ? „Kāpēc no debesīm nekrīt kliņģeri ? Kāpēc, ej kur iedams, visur siena priekšā ?”

Katram no mums ir sava programma mūža nodzīvošanai, ko mēs zemapzinīgi un instinktīvi pildām, gan ar savu izvēli un saprātu, mēģinot tajā kādi iejaukties un koriģēt.

Iemācīties, saprast un noticeēt ! - lūk trīs vaļi uz kuriem vajadzētu balstīties izglītībai, dzīves taktikai un izpratnei !

Ja mēs „iemācītajam” praktiski nenoticēsim, nebūsim apguvuši, tad ras būs nestabils un ātri vien izplēnēs un izbālēs. Ticības, tas ir pārliecinātības vājums bloķē mūsu personiskās uztveres un saprašanas iespējas !
Kā izmainīt šo bēdīgo tendenci un iemācīt cilvēkiem ticēt sev un pašauties uz sevi ?

Viss taču ir ļoti vienkārši :

*Esi izlasījis, ieinteresējies, tad nu pacenties pats izdarīt ko un iegūt **personisko pieredzi !***

Mūsu uzdevums (un līdz ar to faktiskā dzīves jēga) šajā dzīvē tad nu ir mācīties un iegūt pieredzi , tā attīstot savu garu ! Tādēļ taču esam iejūgti šajā reinkarnāciju aprītē !

Ikreiz tuvu draugu sabiedrībā mums tīk parunāties „par dzīvi kā tādu”, un temats interesē visus - gan bērnus, gan sirmgalvjus, gan miljonārus, gan trūcīgos. Lai gan, varētu likties, ko gan interesantu mēs varam pastāstīt cits citam par to, kas jau tāpat pastāvīgi ir acu priekšā ?

Mums taču ir bagātīga dzīves pieredze, eot aculieciniekiem apziņas procesu aprītei :

Apziņas tapšana - ideja - kalpošana - realizācija - apziņas izmaiņa - realizētā demontāža.

Tā uz idejas bāzes par taisnīgu, godīgu sabiedrību un tās „gaišo nākotni” balstoties uz ļaužu entuziasma, pārliecības, pašreizējās darba un arī represijām un ciešanām, radās un par realitāti kļuva Lielā Padomju Impērija (kā daudzas citas impērijas Cilvēces vēsturē). Tad kaut kas izmainījās ļaužu galvās - apziņa „izkūpēja”, un varenā lielvalsts izgaisa kā dūmi, radot jaunas ciešanas, idejas, apziņas un to konfrontācijas... Kā jau tas daudzārt ir noticis Vēsturē...

Atgriežoties pie mūsu sarunas sākuma - dzīves jēgas. Kāda tad varētu būt manas personiskās dzīves jēga? Iespējams, ka Daba (kā Dieva izpausme) ir pašorganizējošs, pašattīstošs un pašzinošs process. ES esmu šā procesa sastāvdaļa, kaut tikai sīka vienība, taču unikāls un neatkarīgs. Ar savām domām, emocijām, jūtām, pārdzīvojumiem, priekiem, skumjām, bēdām, sāpēm un pieredzi. To visu kā kādu mirdzošu briljantiņu, pērli vai krāsainu dzīpariņu, pildot savu reinkarnācijas Uzdevumu, ES ienesu tajā kopējā Informatīvi Vadošajā Laukā, tā piedaloties man varbūt ne visai labi izprotamos Dabas procesos. Varbūt esmu tikai kāda sīka šūniņa lielā un dzīvā Organismā, kurai ir jāpilda kādas noteiktas funkcijas, lai šis Organisms varētu dzīvot un attīstīties.

Atziņu izlase

- No pārdomu mocībām par dzīves bezjēdzību cilvēks paglābjas tad, ja par šo jēgu nemaz nedomā - dzīvo tik nost ! Dažiem pat tā ir palaimējies, ka viņi šādu problēmu nemaz nesaprot. Tiem, kuri saprot un domā, dzīvot ir ievērojami grūtāk. Dažkārt ironizē, ka ar to nomokās galvenokārt visādi tur bālie inteligēnti un citādi neirotiķi. Eksistences bezjēdzības apziņa ir skumja un nospiedoši mokoša. Skumjas pēc dzīves jēgas ir līdzīgas kā skumjas (vai tāda kā neuroze) pēc mīļotā, dzimtenes vai šokolādes. Tad nu šādā fonā dzīvojam un vēl mēģinām būt kādreiz arī laimīgi... (NN)
- Vispār, ar jebkuru problēmu var tikt galā divēji - vai to atrisināt vai arī no tās aizbēgt. Tā arī dzīves jēgas gadījumā. Viens šo jēgu izmisīgi meklē, bet cits no pārdzīvojumiem par tās bezjēdzību mūk, laiku pa laikam savas dvēseles tukšumu mēģinot ar ko aizpildīt. Un tad sāpes it kā pierimst...
Visvienkāršākā bēgšana ir *līdz kaklam ierakties* Darbā vai Rūpēs. Pārslototiem, vai tiem, kuriem ir jācīnās par iespēju izdzīvot, domāšana par šo jēgu ir *pie vienas vietas* - priekš tā viņiem nav nedz laika, nedz spēku.

Grūtāk ir tiem, kuriem savu dzīvi vajag aizpildīt. Te var līdzēt interesants un patīkams darbs - būtībā pilnīgi pieņemams risinājums, gan atliek vēl brīvdienu neuroze. Varētu iegādāties suni, bet vislabāk bērnus.

Ne mazāk populārs ir otrs bēgšanas ceļš - aizraušanās ar pārdzīvojumiem, nav svarīgi, jaukiem vai briesmīgiem, lai tikai būtu asāki un piesātinātāki. Televizors, alkohols, karuselis, izstādes, restorāni, teātri, mīlas pārdzīvojumi, grāmatas, sarunas, kautiņi - viss, kas sniedz aizpildījumu vai tā ilūziju. Dzīves jēgas nav, tomēr dzīve ir piepildīta. Ir arī cits redzes viedoklis. Izpriecešas - ir vai nu dvēseliski bagāto greznība, vai garīgi nabago dumjība. Nosakiet sava dvēseles kapitāla lielumu un izdariet pareizos secinājumus. Tie, kuri grib dzīvot apzinīgu dzīvi, izvēlās kalpošanas ceļu. Būtībā cita ceļa viņiem nav. Lieta tā, ka dzīves jēgas terminam ir nevis ikdienišķs, bet gan filozofisks saturs. Ja esi izlēmis, ka KAUT KAS ir CIENĪJAMA VĒRTĪBA un tu TAI kalposi, tad problēma ir izsmelta. Pieņemot un realizējot VĒRTĪBU, es zinu KĀ un KĀPĒC vajag dzīvot un man rodas spēks un enerģija. (NN)

- Nav jēgas meklēt jēgu tur, kur tās nav un nekad nav bijis ! (NN)
- Visnejēdzīgākais ir meklēt jēgu bezjēdzībā. (NN)
- Dažkārt paiet visa dzīve līdz apjēdzi, ka visu nemaz nav vajadzības apjēgt. (Renē Kotī)
- Nav jēgas paļauties uz nākamo paaudzi. Mūsu senči taču arī paļāvās uz mums. (Henriks Jagodzinskis)
- No dzīve varbūt arī nav nekādas jēgas lai dzīvotu, bet ko gan citu lai ar viņu iesāk ? (NN)
- Dzīvi ir jāmīl vairāk par dzīves jēgu. (Fjodors Dostojevskis)
- Ja no dzīves nav nekāda prieka, tad vismaz kādai tās jēgai ir jābūt. (Maksims Zvonarevs)
- Ja nu tu pēkšņi esi atradis dzīves jēgu, tad tas jau ir nopietns iemesls lai konsultētos ar psihiatru... (NN)
- Nekad nav par lieku pašam sev pajautāt - es daru ko jēdzīgu vai tikai niekus ? Ja vēlies lai tev nebūtu laika, tad vispār neko nedari. (Antons Čehovs)
- Dzīves jēga ir maskējusies ar eksistences bezjēdzību. (G. Malkins)
- Tikai pienākot rītdienai, apjēdzi, cik labi bija šodien. (Leonards Levinsons)
- Dzīve būtībā ir vienkārša un raupja. Nav lielas jēgas tajā meklēt kādu jēgu, bet jācenšas to mīkstināt. (M. Gorkijs)

- Mēs pārāk vēlu apjēdzam, ka dzīves jēga slēpjas pašā dzīvē, tās ikdienas pulsā un ritmā. (*S. Likoks*)
- Centienos pēc ideālas dzīves slēpjas arī dzīves jēga. (*J. Students*)
- Kas visā savā dzīves gājumā nav iededzis citam gaismu, nosalst pats savā aukstumā. (*Z. Mauriņa*)
- Nav jādomā, ka dzīves jēga atrodas aiz trejdeviņām zemēm, tā atrodas un atklājas cilvēka personībā. Dzīves jēga mīt katrā cilvēkā kā mūžīgā iespējamība, gluži kā ozola zīlē mīt jauna ozola iespējamība. (*Konstantīns Raudive*)
- Cilvēkam laiku pa laikam vajag ticēt, ka viņam zināma atbilde uz jautājumu, kamdēļ viņš dzīvo. (*F. Nicše*)
- Laime - tā ir dzīves jēgas un mīlestības atrašana. (*L. Vīlma*)
- Esmu atdevis savu dzīvi, lai kļūtu par to, kas tagad esmu. Vai tas bija tā vērts? (*Ričards Bahs*)
- Ja sāksim grābstīties pēc augstākas jēgas, tad jebkurā virzienā aizfilozēsīmies līdz absurdam un sajauksim visus jēdzienus, jo augstāko jēgu vēl neviens nav pierādījis nevienā lietā, vismaz loģiski nē. (*Anšlavs Eglītis*)
- Kāda jēga laužīt galvu par jautājumiem uz kuriem neviens nespēs atbildēt ne zemes virsū, ne debesīs? (*Pauls Heize*)
- Dzīvei nav nozīmes *a priori*. Pirms jūs dzīvojat, dzīve nav nekas. Tieši jūs piešķirat tai kādu jēgu. Vērtība nav nekas cits kā šī jūsu izvēlētā jēga. (*Žans Pols Sartrs*)
- Ilga mūža briesmas : - aizmirstas, kāpēc dzīvots. (*Eliass Kaneti*)
- Dzīvi vajag mīlēt vairāk nekā tās jēgu ! (*Fjodors Dostojevskis*)
- Cilvēks, kas uzskata savu dzīvi par bezjēdzīgu, ir ne tikai nelaimīgi, bet arī gandrīz tai nederīgi. (*Alberts Einšteins*)
- Slinkums cilvēku saēd daudz ātrāk nekā rūsa jebkuru mašīnu. (*Bendžamins Franklins*)
- Dzīvei nav citas jēgas, izņemot to, kādu cilvēks pats, attīstot savus spēkus un pilnvērtīgi dzīvojot, tai piešķir. (*Ērihs Fromms*)
- Dzīve zaudē savu jēgu, kad jēga vēl ir, bet dzīves vairs nav... (*NN*)
- Izņemot jēgu, no dzīves nekā cita neredzēja... (*Ivans Ivaņuks*)
- Bezjēdzīgi ir efektīvi darīt nevajadzīgu darbu. (*Piters F. Drukers*)
- Kāda ir cilvēka jēga un sūtība? Būt Cilvēkam! (*Staņislavs Eži Lecss*)
- Darbs paliek darbs, tomēr vajag nodarboties ar kaut ko jēdzīgu. (*H. Jagodzinskis*)
- Darbīgs cilvēks līdzīgs vilņojošam ūdenim, kas gan sadauza brīžam kādu laivu, bet nogludina arī klintis un aizsargā sevi no sapūšanas. (*Reinis Kaudzīte*)
- Laužu hierarhijā sastopami tādi, kas kārtīgi dara to, ko tiem liek darīt. Ir ļaudis kuri ko dara, ja tos nepārtraukti mudina un trenkā – tiem atalgojumā būs graši un bezcerība un tie nepārtraukti žēlosies par neveiksmīgo dzīvi. Visu beidzot ir *bēdubrāļi*, kuri tā arī neko neizdarīs, pat ja viņiem nepārtraukti stāvētu blakus un rādītu, kas un kā tas ir jādara; tie nekad darbu nedabūs un, ja gadījuma pēc palaimēsies, tad ilgi tajā nenoturēsies. (*NN*)
- Ne tikai atalgojums naudas izteiksmē vien ir gandarījums par paveikto darbu. Kārtīgam cilvēkam gandarījumu sniedz arī apziņa par kārtīgi padarītu darbu. Ikvienam normālam cilvēkam ir patīkami, kad viņam ir izdevies ko padarīt labāk *par vidējo*. Patiesa mākslas vai zinātniska darba radošo prieku nevar nopirkt un atsvērt ne ar kādu naudu. Lielākais gandarījums par padarīto – tā ir iespēja izdarīt vēl vairāk! (*NN*)
- Kalpošana, pašuzpurēšanās un paškontrolē – šie jēdzieni ir pazīstami un īsteni izprotami tikai tam, kas ir spējis un pratis arī priekš citiem ko labu izdarīt. (*NN*)

Dzīves skatījumi.

Domāšana ir viena varena būšana! Tā mums rada iespēju ceļot pa realitātes slāņiem, mainīt uztverto īstenību, radīt nākotni un iedziļināties pagātnē. Taču tā var būt arī šķērslis ceļā. Lai ko arī mēs pētītu, ar ko nodarbotos, domāšana dod spēju gan baudīt zinību un pieredzes augļus, gan arī tos pilnīgi nobloķēt. Domāšanā sakņojas visas mūsu veiksmes un neveiksmes, meistarība un bezpalīdzība, ierobežojumi un iespējas. Var noņemties ar visādām jogām, neirolingvisko programmēšanu, psiholoģiskiem vingrinājumiem, meditācijām un daudz ko citu, taču panākumus negūt. Kāpēc?

Tādēļ, ka pasaule, kurā mums nākas dzīvot patlabanējā brīdī ir tikai tāda kā karte, apraksts, kurā mūsu pieņemtie likumi un nosacījumi nedarbojas vai arī darbojas ne tā, kā mums to gribētos. Panākumu gūšanai ir divi ceļi. Pieņemt mums uzstādītos spēles nosacījumus, vai apkārtējo realitāti mainīt, padarot to tādu, lai tajā darbotos tas, kam mēs ticam. Visvieglākais un vienkāršākais ir pirmais ceļš, to tad arī vairums ļaužu izvēlas iet. Tikai garā stiprie un "uz augšu parautie" mēģina pasauli mainīt vai *lāpīt* - un gūst uzvaru, vai arī *lauž kaklus*! Vai nu mēs dzīvojam pēc mums uzspiestajiem šās pasaules likumiem, tiem piemērojoties, vai arī paši šos likumus veidojam! Drosmīgi!?

Kā nu tā? - tūdaļ sašutīs "saprātīgi un veselīgi domājošais" lasītājs! Kā nu tā var muldēt un murgot!? Pastāv taču šīs pasaules objektīvie likumi no kuriem nekur izsprukt nevar, jo tie ir "mūžīgi un negrozāmi"! Tas ir tāpēc, ka citādi nemaz nevar būt! Bet vai tiešām šie likumi ir tik "mūžīgi un negrozāmi"? Pamēģināsim izspriest. Kurš tad šos šās pasaules "mūžīgos un negrozāmos" likumus formulē? Mēs paši! Pie kam likumu saraksts mainās, ja ne ik gadus, tad gadus divdesmit – trīsdesmit noteikti!

Mūsu dzīvi un rīcību nosaka daudzi dažādi faktori. Ģimenes vērtības, Pašattīstība, Cilvēciskās attiecības, Personīgā laime un citi vēl ietekmīgāki veidojumi, kurus dēvē par Varu, Panākumiem, Rentabilitāti un - lielāko un uzbāzīgāko no visiem - Ekonomiku.

Mēs uzzinām daudz ko tādu, kas nu nekādi neiekļaujas par pasauli pastāvošo priekšstatu rāmjos. Un pasaule mainās līdz ar jaunajām zināšanām. Nemaz tik sen atpakaļ uzskatīja, ka Zeme ir plakana, ka acīmredzami un pašsaprotami Saule riņķo ap Zemi, ka nav iespējams izveidot lidojošu aparātu, kas būtu smagāks par gaisu, ka paša mazākā nedalāmā matērijas daļiņa ir atoms, ka ir neiespējams ātrums, kas pārsniedz gaismas ātrumu un daudz ko citu. Visos laikos autoritatīvi zinātnieki ir pārliecinoši pamatojuši savus pieņēmumus un citi tiem ir piekrituši. Kas tad tajā brīdī notika? Viens zinātnieks uzstiepa citiem savu pasaules redzējumu, savu tās karti un citi tam piekrita. Un visu uztverē pasaule kļuva vienota, saprotama un izskaidrojama. Tā veidojās dažādās pasaules uztveres, skaidrojumi un "realitātes".

Bet ko par Pasauli domājam mēs, lasītāji? Mēģināsim atcerēties kādus likumus, kurus uzskatām par nesatricināmiem. Nu piemēram :- mēs dzīvojam uz Zemes, mēs esam cilvēki (vai ar lielo burtu rakstāmi?), Zemei ir pavadonis Mēness, esam pakļauti gravitācijas spēkiem, esam olbaltumvielu veidojumi utt. Šie ir fizikas, ķīmijas, bioloģijas un citu dabaszinātņu likumi. Lai jau nu tie paliek nesatricināmi (vismaz kamēr kāds nebūs apjēdzis, ka kādos apstākļos tie var būt pavisam citādi un citi tam būs piekrituši). Bet kā sastāv ar uzskatiem par Pasauli, kas attiecās uz cilvēku un to attiecību jomu? Kādu mēs katrs redzam un izjūtam savu personisko pasauli, kurā mēs dzīvojam? Bet, ja nu pieskaramies reliģijas, cilvēka būtības un jēgas problēmām un mūsu vēl neizzinātām iespējām?

Te nu aina kļūst daudz raibāka un interesantāka. Cik gan dažādi un pat pretrunīgi viedokļi ir izteikti kafijas tases vai alus kausa gaisotnes sarunās par dažādajām "mūžīgajām" tēmām! Brīžiem iekūļoties tādos džungļos, no kuriem neviens gudrais

nespēj izklūt. Viens uzskata, ka Dievs ir, citi apgalvo, ka tā nav, trešais runā par Kosmisko Saprātu, ceturtais – par kolektīvo zemapziņu, cits cenšas pierādīt ko savu, nevienam nesaprotamo. Debatējam par meditācijām, atklāsmēm, telepātijām, levitācijām, telekinēzēm, klonēšanām... Pilnīga putra, sajukums un neko nevar saprast !

Bet, ja nu no šiem “augstajiem plauktiem” nolaistos zemāk un paprātotu: - *kādēļ mēs dzīvojam tā kā dzīvojam un nevis citādāk ? Kādēļ mums kaut kas paveicas, bet cits kas ne par ko? Kāpēc vieni mūs mīlē, bet citi nē ? Kāpēc mani plāni tikpat kā neizpildās un kāpēc manas ieceres un sapņi ir tik fantastiski? Kāpēc, kāpēc, kāpēc...*

Jautājumi tikpat kā kādam četrgadīgam bērnelim. Varbūt visus šos jautājumus var reducēt uz vienu, kopēju jautājumu :

Kādēļ es dzīvoju šādā pasaulē ?

Smieklīgs jautājums? Tā tas liekas tikai pirmajā tuvinājumā. Var pajautāt – bet kādā tad pasaulē dzīvo citi ? Kādā citādākā? Jā, katrs mēs dzīvojam citā, “savā” pasaulē! Varat man nepiekrīst. Taču katram uz ikvienu kādu “kāpēc” ir gandrīz vienmēr gatavas savas pat viennozīmīgas un ne vienas vien atbildes. Apmēram šādas (atbildot uz jautājumiem kādēļ daļa cilvēku ir nelaimīgi, kādēļ tā neveicas, kādēļ pa ielām vazājās hulīgāni un pat teroristi...): - tādēļ, ka cilvēka spējas ir atkarīgas no iedzimtības un to attīstību ietekmē skola un apkārtējā vide, tādēļ, ka dzīvojam tādā “štruntīgā” valstī, tādēļ, ka vieni spēj ar citiem saprasties, bet otri nespēj, tāpēc, ka es tāds esmu, ka nespēju sevi pārveidot un daudzi citi “tāpēc”! Varētu uz visiem šiem “kāpēc” noformulēt šādu globālu, visaptverošu atbildi :

Tāpēc, ka Pasaule ir tāda, kāda tā ir !

Jautāsim vēlreiz – kāpēc mēs dzīvojam tā kā mēs dzīvojam? Un atbildēt var, ka mēs paši esam izveidojuši apkārtējo pasauli tādu kāda jau nu viņa ir ar savām domām, priekšstatiem un rīcību ! Laužu vairums uzskata (kā to nosaka “veselais saprāts”), ka “reālā” pasaule ir nemainīga, objektīva, viennozīmīga un visai pamatīgi izpētīta (lai gan atklājumi, kas spētu mainīt “reālā vairākuma” viedokļus, birst kā no pārpiļības raga). Mēs dzīvojam šajā pasaulē un mums ir jādara tā, kā to mācīja skola, vecāki, draugi, kaimiņi un apkārtējie. Mums ir jāpilda savi pienākumi pret tēvzemi un ģimeni, sekojot vispārpieņemtām normām, mācīties, precēties un gūt panākumus dzīvē (un atkal uz to pat “vispārpieņemto” pamatu bāzes).

Kļūst jau garlaicīgi dzīvot pasaulē, kas ir *tāda, kāda jau nu ir*. Man jau ir sava realitāte, savi uzskati par pasaules būtību, savi personiskie likumi pēc kuriem dzīvot būtu interesanti. Taču, mēģinot salāgot to, kam ticu es, ar citu cilvēku uzskatiem, mēs visticamāk sastapsimies ar lielām grūtībām.

Jautāsim: - vai tiešām pastāv vienāda, visiem kopīga pasaule, kuru varētu aprakstīt, tā lai apmierinātu un pārliecinātu itin visus ? Visticamāk, ka tas ir neiespējami. Pat zinātnieki vienas zinātnes rāmjos dažkārt ar grūtībām spēj atrast kopēju valodu un vienoties par “objektīvo realitāti” (Bieži vien apsaukājoties ar neglaimojošiem epitetiem un apvainojumiem “viltus zinātnē”. Kā neapstrīdami pārliecinošs tiek lietots kategorisks apgalvojums: - *“Tas nevar būt, tāpēc, ka nevar būt! Nevar būt un jautājums izsmelts! Punkts!”*). Bet ko tad mēs – “vienkāršie mirstīgie”!? Ja sāktu aprakstīt savu personisko pasaulīti, tad varbūt kas arī sanāktu, taču labāk, ja pie tā klāt nebūtu ne mūsu draugi, nedz paziņas. Ja nu mēģinātu trijātā – četratā mūsu kopīgo pasauli apspriest un aprakstīt, tad, visticamāk, strīdētos līdz aizsmakumam. Tā vien gribas izteikt ķecerīgu domu :

Nav visiem kopīgas pasaules, pastāv tikai tās kāds apraksts, pēc kura tad nu tiek mēģināts dzīvot !

Ilūzija, vispārēja vienošanās, datorspēlīte? Bet pamēģini tikai pārkāpt noteikumus! Velnu redzēsi! Nu labi, lai apkārtējie tevi nesaprot, bet arī pats sevi sāksi mocīt ar domu :

“Vai tas, kas tevi ir “apsēdis”, nav halucinācijas un murgi un vispār, vai dikti nu man tas ir vajadzīgs – agrāk taču viss bija vienkāršāk un saprotamāk !.”

Iedomāsimies virtuālu mūsu dažādus slāņus pārstāvošu paziņu kompāniju un pavērosim viņu "pasaules skatījumus".

Kristīgais misionārs. Viņš pasauli saskata ciešanās un ticībā Dievam. Tas ir tā un tikai tā! Bībelē viss ir pateikts! Tiklīdz pirmie cilvēki tika izdzīti no paradīzes, tad kopš tiem laikiem sievietes mokās un sāpēs laiž pasaulē bērnus, bet vīrieši vaiga sviedros gādā dienšķo maizi. (Bet mūsdienu pasaulē ne visi strādā "vaiga sviedros un tomēr dzīvo "cepures kuldami"!)

Viņš ir pārliecināts, ka ir Dievs un Sātans un starp tiem pastāv nemītīga cīņa. Ka cilvēks ir radīts un izveidots pēc Dieva līdzības un ka pastāv elle un paradīze. Tic Pastarai Tiesai, kad tiks tiesāti visi - dzīvie un mirušie. Tic „Adāma ribai”, iedzimtajam grēkam, nevainīgai ieņemšanai, augšāmcelšanai un debesbraukšanai. Viņa realitātē dvēsele ir nemirstīga, un lai dzīvī gūtu veiksmi, vajag samierināties, nožēlot grēkus un pastāvīgi lūgties.

Bet ko domā **budists**? Viņš uzskata, ka mēs rotējam pastāvīgā pārtapšanu virknē un cilvēka pamatuzdevums ir izrauties no *sansaras* riteņa un izkust *nirvanā*. Viņš arī saredz ciešanas un skumjas un cenšas no tām aiziet, saraujot pieķeršanos visam šaipasaulīgajam. Lai iegūtu to, ko vajag, no vēlmēm vajag atteikties! Tāds lūk paradokss...

Zinātnieks. O! Tas ir ļoti nopietns un solīds cilvēks. Uzvalkā, brillains un ar ķīmiskajos reaktīvos apdedzinātiem pirkstiem. Runa ir gudri skanoša ar svešvārdīgiem terminiem bagātīgi piebārstīta. Viņš skaidri zina, ka Dieva nav (pēdējā laikā tā sauktais "labais tonis" gan prasa atzīt, ka tomēr "kaut kas tāds augstāks tomēr ir"!)

Nav un viss! Visumu neviens nav radījis un cilvēki ir cēlušies no pērtiķiem. (Tiesa gan, pēdējā laikā ir dzirdētas hipotēzes par pretēja rakstura procesu...) Zinātnieka pasaule pastāv Ņūtona interpretācijā (vai izņēmuma kārtā arī pēc Einšteina). Zinātnieks uzskata, ka, lai gūtu veiksmi, ir ilgi un pamatīgi jāmacās. Tā gadus divdesmit – trīsdesmit. un tikai tad jaunajam (!?) speciālistam pavērsies kādas iespējas. Viņš ir nedaudz vecmodīgs, bet pasaules "būšanās" orientējas visai pamatīgi. Uzskata, ka visu vajag nosvērt, izmērt. interpretēt un aprakstīt zinātniskā terminoloģijā. Pasaulē brīnumu nav – viss ir fizika, ķīmija un ja nu kas nav saprotams, tad kvantu mehānika vai modē nākušā energoinformātika!

Entuziasts. Cik gan pasaule ir interesanta un daudzveidīga! Un cik gan daudz tajā ir darāmā! Tikai nevajag slinkot, *stiept gumiju*, bet atrotīt rokas un ķerties klāt!

Mežoņu burvis no Jaungvinejas vai čukču šamanis. Tie ir visai dīvaini personāži. Apkārušies ar visādiem burvestības atribūtiem un dažkārt krīt hipnotiskā transā, ceļojot citās pasaulēs. Nav īsti skaidrs kādu viņš īsti iedomājas apkārtējo pasauli, taču vienā stingri pārliecināts, ka pasaulē ir daudz visādu dievu – labu un ļaunu, spēcīgu un ne tik spēcīgu. Vieni var palīdzēt izsaukt vētru, citi – sausumu vai siseņu uzbrukumu. Viņš ir saistīts ar šiem dieviem, ciemata garu un savu vectēvu un vecvecvectēvu gariem. Šamanis zina, ka pasaule ir trīsstāvīga. Ir augšējā, apakšējā un vidējā pasaule. Ļaudis dzīvo vidējā pasaulē, augšējā labie, bet apakšējā sliktie gari. To viņš zina nevis pēc nostātiem, bet pats to visu ir redzējis, pēc tam kad bija sadzēries mušmiru novārtījumu un trīs nez no kurienes parādījušies cilvēčiņi to aizveda uz augšējo un apakšējo pasauli.

Dzen budists vispār ir dīvains un nesaprotams tips, tā kā kāda tintes zivs. Uzskata, ka viss apkārtējais ir tukšums un nav jēgas meklēt jēgu tur, kur tās nekad nav bijis...

Gudrais doktors. Acenes, uzvalks, labas manieres, erudīcija, fonendoskops portfeli un rokās medicīnas enciklopēdija. Tipisks mūsdienu inteliģences pārstāvis. Nodarbojas ar karatē, boksu, apmeklē baseinu un pieklājības pēc šad un tad arī baznīcu. Tik dzert tik derīgo zaļo tēju, lieto modē nākušās biopiedevas. Slimniekus ārstējot uzskata, ka vairums slimību rodas no pārslodzēm un infekcijām. Viņam viss ir pamatots no zinātniskā viedokļa. Tur, kur ko pierādīt ir apgrūtinoši, (piemēram, dvēseles esamību), doktors atsaucas uz visādiem nepārbaudāmiem faktiem. Viņš

nav līdz galam pārliecināts par mūsdienu zinātnes sniegto pasaules un medicīnas redzējumu. Viņš ir labs elastības piemērs. Tūlīt neapries to vai citu viedokli, bet uzmanīgi ieklausīsies un izdarīs savus secinājumus. un mums vajadzētu no viņa to pamācīties.

Čigāniete no stacijas laukuma. Ļoti savdabīgs tips. Raibi brunči, caururbjošs skatiens un rokā kārtis. Viņai nošķaudīties par pasaules skatījumu, viņa tāpat zina, kas ir jādara, lai vakarā mājās atnestu naudu. Ja klientu atrada, tad viņš neglābjami ir tās nagos. Tam ir jāpieiet no labās puses, uzstājīgi jārunā cieši acīs skatoties kaut vai blēņas, un ar rokām jāveic glāstošas kustības. Un “čigānu hipnoze” gatava un naivais klients labprātīgi atdod visu savu naudu !

Reālistiskais pragmatīķis. Bizness paliek bizness - viss maksā tik cik maksā un nauda nesmird ! Ja tu neesi vārgs vai stulbs, tad kāpēc tu neesi bagāts ? Izdzīvo un dzīvē uz priekšu tiek tikai stiprākais, veiklākais un nekaunīgākais ! Draugu nav, ir tikai “vajadzīgi un izdevīgi” paziņas, kas var vai nevar kam noderēt Visu un visā valda un vada intereses, vajadzības. un to apmierināšana. Viss pārējais ir “pupu mizas” - tukša filozofēšana un plāpāšana !

Protestējošais tīnis un kareivīgā feministe. Nu ko viņi te uzbāžas un mūs apspiež ar savām patriarhālajām normām, apsūņojušām un pat smirdīgām dogmām ! Viņi visi ir stulbeņi un nekā nejēdz, kas ir labs un vajadzīgs ! Internetā aprej un apķēzī visus un visā. Ja vien spēš, tad labprāt tajā palaidīs kādu vīrusu.

Visi vīrieši ir nelieši, maitas un cūkas ! Vislabāk būtu viņus iznīcināt „kā sugu”! Nost ar visiem apspiedējiem un pamācītājiem – mēs jaunu pasauli sev celsim !...

Fanātisks musulmanis. Allah akbār! Korāns stāv pāri visam ! Jūs neticīgi un sapuvušie rietumnieki iznīksiet un iesiet bojā !

Parastais mietpilsonis. Tomēr tik daudzveidīgs... Parasti bailīgs un stiprāko priekšā uz vēdera lieņošs. Skaudīgs, nenovīdīgs un par sava prāta spējām ne mirkli nešaubās. Bieži vien tomēr naivi lētticīgs un notic visādām mistiskām blēņām. Dievina titulus un visādas regālijas. Labprāt tīk paklačoties un aprunāt citus. Pakļaujas pūļa psiholoģijas efektiem. Viegli manipulējams un iespaidojams, it sevišķi, ja kas ir nācis modē ! Putra galvā no visa kā, taču viens otrs pat mēģina sākt loģiski domāt.

Pagalma hulīgāns un banāls plūndurīgais iedzērājs. Bet man par jums visiem nospļauties ! Pofig ! Vai pa purnu negribi ? Sametīsim pusstopam ! Priekā !

Nu pamēģiniet šajā raibajā publikā atrast kādu kopēju un daudz maz sakarīgu viedokli ! Veltas cerības ! Katrs paliek pie sava un katrs uzskata, ka viņam ir taisnība. Un ir jau arī katram kāds racionāls uzskata grauds !...Cik cilvēku – tik uzskatu. Kādi tad ir ļaunā vairumā plašāk sastopamie “pasaules redzējumi”?

Garlaicīgā pasaule. Garlaicīga un pazīstama līdz pat sīkumiem. Tā vien gribas citēt Imantu Ziedoni : - “Un it ne velna nevar saprast, kādēļ no rītiem vajag celties!...” No rītiem ceļamies un ejam uz darbu, spaidāmies un kratāmies sabiedriskajā transportā, vai savās mašīnās nīkstam bezcerīgajos korķos Ielās netīrība, ubagi, bomži un visādi hulīgāni. Aizkūlies līdz darbam – un paldies Dievam ! Ierasti sēsties krēslā, ieslēdz datoru un pārlūko jaunumus. Tāpat kā vakar, aizvakar un aizvakar.

(Nu nemaz nav jāsēž obligāti pie datora. Tikpat labi pie darba galda kloķiem, veikala letes, muzikanta vai gleznotāja rīkiem, vai trokšņojošu skolēnu priekšā – tas ir apkopojošs (kumulatīvs) jēdziens. Būtība – attieksme pret dzīvi, savu ceļu un notikumiem, kurus mums sniedz realitāte.)

Pacietīgi gaidām pusdienas pārtraukumu, kas ienes kādu atslodzīti, kaut ko draņķīgu, atbilstoši plānā naudas maciņa iespējām, ieēdam un atkal ienirstam apnicīgajā darba gaisotnē līdz vakaram. Vakari arī līdzīgi cits citam. Televizors, vakariņas, dienišķais sekss un miegs. Tāpat rīt un parīt. Sestdien ciemi pie apnikušajiem paziņām, neliela iedzeršana un papļēršanās, bet no rīta paģiraina

galva. Svētdien ar bērniem uz kino, vakariņas un atkal gulta. Pirmdien viss sākas no gala... Riņķis noslēdzās !

Brrrr... cik garlaicīgi ! Dzīvei nav nekādas rozīnītes un intereses. Dikti patīk dzīvot tieši tā ? (Dzīve kļūst laikgarīgi pelēka, jo cilvēks uzskata, ka viss viņam ir pazīstams un saprotams. Augt un attīstīties nevajag, bailes pat pakustēties un vispār nav saprotams, kādēļ gan ko vajadzētu mainīt.)

Agresīvā pasaule. Šajā pasaulē dzīvojošais cilvēks uzskata, ka pasauli valda Ļaunums. Viss balstās uz apspiešanu, izmantošanu un vardarbību. Visi priekšnieki ir draņķi, bet padotie – stulbeņi ! Ja tev ko nodarīja, tad pacenties, lai pretiniekam tā iebelztu, ka dzirksteles gar acīm šķīst ! Aci pret aci, zobu pret zobu ! Ja dabūji pa labo vaigu, tad ņem mietu un ielauz viņam pauri ! Tādam cilvēkam viss apkārtējais šķiet agresīvs, ļauns un draudīgs. Visi pretimnākošie to vien tik domā kā tev pāri nodarīt un sev uz tava rēķina ko iegūt.

Kas pats interesantākais – tā arī notiek, jo šajā pasaulē ikviena pat labi domāta darbība cilvēkam nes aizvairojumu un sāpes.

Lai šajā pasaulē izdzīvotu, visi ir jāuzvar. Jāvar pastāvīgi uzvarēt, aizsargāties, uzbrukt un sist ! Gan bieži šāda pieeja pasaulei beidzas ar pilnīgu krahu. Tiek zaudēta ģimene, draugi, darbs. Dažkārt veidojas psihopātija – jo tā vienkārši ir optimāla iespēja izdzīvot agresīvajā gaisotnē, kā organisma adekvāta reakcija uz pastāvīgo agresiju.

Ar šādiem cilvēkiem ir grūti strādāt un sadzīvot. Tie ir noslēgti, aktīvi aizstāvas (mentālā, astrālā un citos līmeņos). Loģiskai iespaidošanai un pārliecināšanai nepakļaujas. Visam atbild ar uzbrukumu. Pat mazāko pasaules kādu pārmaiņu tie uztver kā savas eksistences apdraudējumu un tādēļ aktīvi aizstāvas. Grūti ar tādiem, tiešām grūti...

Neveiksmju pasaule. Pastāvīga *neraža* ! Autobuss aiziet gar degunu, eksāmenā gadās nelaba biļete, darbā kontrakti noraujas, dators niķojas un mašīnu mūžīgi nevar iedarbināt, un vispār – viss iznāk šķībi, greizi, nepareizi... Cits stoiciski pacieš, cits aktīvi cīnās, cits nonāk depresijā vai *uzkāpj uz korķa*.

Tādam cilvēkam nekad neveicas. Neveicās jau skolā, jo prasīja ne to, ko mājā bija izmācījies. Neveicas darbā – klienti piemāna, priekšnieks piesienas, kolēģi piešmauc. Neveicas nedz personiskajā dzīvē, nedz radošā darbībā, draugos, izklaidē. Katra veiksmē tiek uztverta kā kārtējās neveiksmes priekšvēstnesis. Nu nekādi nevar būt, ka šoreiz veiksies – tas nekad nevar būt ! Savās neveiksmēs vaino vai nu pats sevi (sevi paššautot), citus (izjūtot uz tiem aizvairojumu), vai apkārtējās pasaules apstākļus. Tādam cilvēkam arī ir grūti palīdzēt, jo viņam pašam ir jāapjēdz, ka palīdzēt sev var tikai pats, izmainot savu attieksmi pret apkārtējo.

Grūtās dzīves pasaule. Tā ir ļoti smaga pasaule. Lai tajā izdzīvotu tajā nākas pastāvīgi, daudz un izmisīgi strādāt, strādāt un vēlreiz strādāt ! Dzīvot, lai strādātu. Viss nākas ar smagu darbu un pamatīgiem pūliņiem. Lai varētu pelnīti un labi atpūsties, vispirms ir kārtīgi jāpastrādā ! Atpūtīsimies pensijā (ja vien līdz tam nodzīvosim...)...Katrai veiksmēi vajag tonnu sviedru. Tāpat vien nekam nepaveicas. Ja nu paveicas, tad visticamāk tikai veikliem blēžiem. Nu nebūs nekāds "*veni, vidi, vici!*" (atnācu, ieraudzīju, uzvarēju!) Mūsu ceļš ir cits - "*per aspera ad astra!*" (caur ciešanām pie zvaigznēm!)

Šis cilvēks ir ļoti piekūsis, jo viņš taču kopš bērnības sūri grūti strādā, strādā un strādā ! Ja mācās skolā, tad viss padodas tikai ar lielām pūlēm. Ja nu rāpjas pa karjeras kāpnēm, tad labākajā gadījumā tikai pa kādu niecīgu pakāpienu. Augstskolā bakalaura un maģistra darbi "nerakstās", darbā projekts "ķeras", mašīnā, pirms braukt, noteikti nākas "papiņķerēties". Ja nu tāds apprecas, tad aplidojot mīļoto nākas izciest visādus izsmieklus, bet dzīve laulībā ir nevis laime, bet gan atkal grūts pārbaudījums uz izturību. Laulātie nevis roku rokā draudzīgi iet pa dzīvi kopā, bet gan *ēd pudu sāls!*

Briesmīgā pasaule. Tā ir drausmīga pasaule – pilna ar zagļiem, blēžiem, teroristiem, nelaimēm un katastrofām. Par to vienā laidā stāsta un atgādina avīzes,

radio un televīzija.. Ir bailes uz ielas iziet. Līdz ir jāņem kāds ierocis. Sievietēm vismaz gāzes baloniņš, bet vīrietim kāds šaujamaiss. Vakaros huligānu bandas uzbrūk mierīgiem pilsoņiem, *uzdarbojas* visādi maniaki... Bērnībā mūs biedēja ar kodolkaru, tagad - ar pasaules terorismu. Briesmas un bailes visapkārt !

Tas interesantākais ir tas, ka šādus ļaudis tik tiešām bieži *apbižo*, krāpj un pat aplaupa. Šāds noskaņojums tieši izprovocē un sev pievelk bailes, agresiju un briesmas. (Pastāv pat speciāla zinātnes nozare – *viktimoloģija*, kad noziegumu izprovocē pats cietušais.) Ļaudis sāk ticēt briesmīgai pasaulei un tā arī tāda kļūst !

Šiem ļaudīm tīk biedēt arī citus. Tāds jūsu paziņa emocionāli jums “borēs” - *kādas šausmas, kas tik vien pasaulē notiek ! Vai par savu meitu jums nemaz nav bailes ?* No tādiem ieteiktu turēties pa gabalu, bet ja šajā tēlā atpazīnāt kaut nedaudz arī sevi, tad padomājiet, ka varbūt pasaulē ne viss ir tik dikti slikti, ka ja pasaule pret jums nav tieši labestīga vien, bet tā, kā minimums, varbūt ir neitrāla ?!

Laimīgā pasaule. Šī pasaule ir pilna ar labestību, gaismu un sauli. To apdzīvo atsaucīgi un smaidīgi ļaudis, darbs ir interesants un, ja arī grūts, tas sniedz gandarījumu un rezultātus. Mūsu varonis dažkārt arī skumst un pieri grumbās velk, pat ir nokaitināts un pat nikns, un šajā pasaulē sastop arī neveiksmes. Taču viņš ir pārliecināts, ka visi apkārtējie pret viņu attiecas draudzīgi un vēl labu. Viņš zina ka dzīvot ir interesanti un lieliski ! Viņam ir daudz draugu un pazīstamo, kas kādā grūtā brīdī vienmēr var atbalstīt. Viņam ir brīnišķīgas attiecības ar sievu un bērniem, jo ģimene ir brīnišķīgs cilvēces iestādījums. Ja nu visi apkārtējie vēl nav laimīgi, tad tas ir tikai īslaicīgi, jo ļaudis taču ir nākuši pasaulē labestībai, laimei un veiksmei. Cilvēks smaida pasaulei un pasaule uzsmaida viņam !

Piedzīvojumu pasaule. Te visa dzīve ir viens liels piedzīvojums. Pazīšanās ar interesantiem cilvēkiem, aizraujošs darbs. negaidītas un patīkamas tikšanās, tāli ceļojumi un jauni draugi. Dzīve ir tik neprognozējama un brīnumaina. Cik gan interesanti ir dzīvot šajā pasaulē ! Katra nodzīvota sniedz ko jaunu, interesantu un pārsteidzošu.

Atklājumu pasaule. Visai līdzīga piedzīvojumu pasaulei. Cilvēks vēro pasauli ar platām acīm, uzzinot ko jaunu, līdz šim pat neapjaustu. Pasaulē ir tik daudz par ko domāt, pētīt un izzināt !

Mīlestības pasaule. Šajā pasaulē valda Mīlestība. Tā vada visus un visu no pat dzimšanas līdz nāvei. Nav tik svarīgi kāds ir cilvēks, kuru mīlam – jo mīlestība taču piedod visu ! Mēs taču vēlamies, lai mūs mīlētu - tā tad mums ir jāmīl arī citi ! Nav sliktu vai labu cilvēku, ja nu kāds dara mums sliktu, tad to drīzāk vajag pažēlot, jo viņš neredz to mīlestību, kurā var dzīvot un tādēļ ir nelaimīgs.

Mīlestība piedod, ja sastrīdējamies, vai pavisam sabārāmies – tad ātri vien izlīgsim, sabučosimies un miers mājās ! Nu kā var strīdēties un bārties, ja mīli !? Visi ļaudis alkst mīlestības. Arī zvēri, putni, koki, puķes un zāle ! Nu nevar taču darīt pāri tam, kuru mīli ! Darba kolēģi ir brīnišķīgi cilvēki, priekšnieks saprotošs un klienti ar laiku kļūst par labiem draugiem. Tādā pasaulē dzīvot nav viegli, bet tomēr patīkami. Cilvēks savā pasaulē mīl visus un visi pasaulē mīl cilvēku !

Tādi ir daudzo individuālo skatījumu piemēri. Bet kādas varētu būt vispārinātas realitātes ? Dažas no tām mēģināsim konstruēt. Piemēram :

Realitāte 1. Šī realitāte ir pakļauta fizikas, ķīmijas un bioloģijas likumībām. Te nav vietas nekādai mistikai, visam ir izskaidrojumi no tradicionālo zinātņu pozīcijām. Pasaulē viss ir determinēts un priekšnosacīts un nav manos spēkos ko būtiski mainīt. Ir jāpakļaujas notikumu plūsmai – *kā būs, tā būs !* Varam vienīgi tikai censties tīšprātīgi nedarīt ko ļaunu. Ticība Dievam nav nekas vairāk kā formāla ticība, tā ne ar to nav pamatota, izņemot mītus. Visādi magi un ekstrasensi ir vienkārši šarlatāni, jo savas prasmes un eksperimentus nespēj viennozīmīgi un sistemātiski atkārtot. Dzīve pēc nāves varbūt arī pastāv, taču tas vēl pagaidām nav neapgāžami pierādīts. Ja ļaudis iet pie visādiem burvjiem un ekstrasensiem, tad

tikai savā tumsonībā un vēloties gūt savu maldu apstiprinājumus. Magi un burvji pastāv tikai pasakās.

Realitāte 2. Pār visu Pasaulē valda kādi ne vienmēr visur un visā izprotami augstāki spēki. No cilvēka paša maz kas ir atkarīgs, tam ir jāatrodas harmonijā ar augstākajiem spēkiem. Cilvēkam viņa dzīves ceļā ir jāstopas ar daudzām briesmām, nelaimēm un kārdinājumiem. Un sevī ir jāatrod spēki tos pārvarēt un uzvarēt. Ir daži ļaudis, kas izjūt kādu dzienu spēku ar kuru ir mūsu pasaule piepildīta – tad nu tie arī kļūst par gaišreģiem, dziedniekiem un magiem. Viss apkārtējais ir kārdinājumi, kas cilvēkus atvilkina no to pamatuzdevuma saplūst ar Absolūtu. Tādēļ pasaulē nekas cits nav svarīgi, ir tikai absolūtais spēks un īstenā Patiesība, kuru īsti izziņāt mums diemžēl nav lemts..

Realitāte 3. Šī pasaule ir visai izpētīta, ir gan šis tas vēl neizprotams, taču agri vai vēl cilvēks visu izziņās. Viens noslēpums gan paliks ārpus cilvēku zināšanu spējām - Dievs. Viņš ir itin visā. Viņš ir vienots, Viņš radīja pasauli, Viņš vada visu, kas notiek uz Zemes. Dieva izpausme manī ir mana Sirdsapziņa, kas man neļauj darīt dažādas nelietības un cūcības. Pasaulē valda arī dažādas kosmiskas likumības, kuras ir grūti pētīt un izprast. Un vēl pasaulē valda Saprāts, kas ir vispārējā Informatīvi Vadošā Lauka izpausme. Šo lauku pastāvīgi piebaro cilvēku domas. Dažkārt to dēvē par kolektīvo zemapziņu.

Realitāte 4. Cilvēks te nāk pasaulē lai turpinātu savu dzimtu, lai nepārtrūktu paaudzes vienojošā saite. Tajā pats galvenais ir Dievs, kuram vajag nelokāmi ticēt un uz Viņu paļauties.. Viss pārējais ir grēks, ķecerības un muļķības ! Dzīves jēga ir godam to nodzīvot, lai to beidzot iegūtu mieru un laimi. Kaut ko jēdzīgu pasaulē var panākt sevi tikai nežēlīgi izdzenot un piespiežot. Darbs ir neizbēgams cilvēka dzīves saturs, Pienākums un arī laime, jo tikai ar darbu mēs varam mainīt apkārtējo pasauli sev par labu. Veiksme ir Dieva dāvana un žēlastība. Zinātnes un mākslas ir vajadzīgas, taču tikai kā izprieca, to galvenais uzdevums ir slavēt Dievu un pierādīt viņa visvarenību. Magi un ekstrasensi pastāv, taču tie ir grēcinieki un tumšo spēku vai pat Sātāna kalpi. Tādēļ labāk ir iet pie dakteriem, nekā pie *večīņās*, kas apvārdo rozi.

Lielais jautājums ir - kā dzīvot ?

Kā vielu filozofiskām pārdomām sniedzam citākus no presē publicētas intervijas ar britu filozofu Saimonu Blekbēru (dz. 1944)

Esmu gandarīts, ka postmodernisma cinisms ir norietā. Cilvēki saprot, ka bez vērtībām neiztikt.

Reliģija nav argumentu joma. Tā kalpo emocionāliem un sociāliem mērķiem.. Savā slavenajā frāzē Markss teica, ka „reliģija ir apspiestas būtnes atelpa, sirds neiejūtīgā pasaulē un dvēsele garīgā vakuumā. Tas ir opijs tautai”. Cilvēki ķeras pie savu apstākļu simboliskas kontroles, ko dod maģija un rituāls, jo viņi nespēj kontrolēt lietas normālākā veidā.

Mana ar filozofiju saistītā dzīve ir pārliecinājusi, ka cilvēku pasaulē ļoti maz kas rodas argumentu rezultātā. Daudz kas var būt ideju rezultāts, savukārt šo ideju pamatā parasti ir emocijas. Attiecībā uz reliģiju, politiku un morāli tā tas ir vienmēr.

Vai pasaule būtu labāka bez reliģijas ?

Domājams, ka jā. Ja mēs spētu radīt pasauli, kurā emocionālās vajadzības, kam reliģija kalpo, nav tik akūtas, mēs redzētu reliģiju nīkstat un vīstam arī citur, ne tikai Rietumeiropā.

Vai ir iespējams no reliģijas atbrīvoties ?

Šaubos. Mums, humānistiem, ir jāatceras, ka reliģijas ir cilvēka veidojumi. Tās nav nonestas no debesīm. Tām ir funkcija. Markss nosauca, kāda tā ir, un lielos vilcienos es piekrītu. Taču ir citas lietas, ko, iespējams, reliģija apmierina. Es skatītos ar stiprām aizdomām uz katru, kurš apgalvotu zinām, kas šīs vajadzības ir un kā cilvēce spētu tās apmierināt tā, lai reliģijas zaudētu savu pievilcību. Vēsture

un antropoloģija mums māca, ka vairākums cilvēku gandrīz visos laikos ir praktizējuši reliģiskus rituālus.

Kā jūs aizstāvētu morālo pozīciju, ka „pazemot kādu ir slikti?”

Morāli vērtēju vispirms kā attieksmes jautājumu. Morāle ir praktiska un parasti vairāk ir sajūtu, nevis prāta jautājums. Protams, esmu pret to, ka cilvēki pazemo citus. Manas simpātijas būtu upura pusē, un es mēģinātu panākt, ka citi iejustos upura lomā, saprotot, ka viņi varētu būt nākamie, kurus pazemos, un atzītu, ka pēc pazemošanas ir ļoti pašsaprotami cilvēciski meklēt atreibību un ka tas apdraud mieru un sadarbību.

Kā jūs vērtējat pašreizējo skepsi pret brīvo tirgu?

Tirgus fundamentālisms ir primitīvs. Brīvu tirgu ir jāuztur ar politikas un likuma institūcijām. Reizēm, protams, tas ir efektīvākais veids, kā piegādāt preces un pakalpojumus un kā līdzsvarot piedāvājumu un pieprasījumu. Taču tas nav efektīvs veids, kā nodrošināt trūcīgo vajadzības. Farmaceutiskās kompānijas, piemēram, izmanto daudz vairāk enerģijas, lai pētītu medikamentus, ko var pārdot bagātajiem Rietumu pensionāriem, nevis lai noņemtu slogu no pasaules nabagajiem. Tirgus ekonomiku vajag regulēt, lai neplauktu blēdības, negodīga sacensība, monopoli un kartelji. Brīvā tirgus un brīvo kapitāla investīciju plūdums pēdējā laikā novedis pie tā, ka bagātība arvien lielākā mērā koncentrējas mazākā skaitā kabatu. Kā Eiropa zina, šāda situācija ved pie revolūcijas un pilsoņu kara. Ir muļķīgi ticēt, ka tirgus atrisinās visu. Mēs dzīvojam laikā, kad ekonomiskās vērtības ir kļuvušas pārāk dominējošas. Džons Raskins, angļu domātājs, sacīja, ka galu galā runa nav par labklājību, bet par dzīvi. Materiālo labumu, tehnisko sasniegumu, luksusa un pat atpūtas iespēju vairošanai nav dziļākās vērtības, ja cilvēku dzīvē dominē bailes, skaudība un ārišķība. Aptaujas rāda, ka mēs esam bagātāki nekā iepriekšējās paaudzēs, taču daudzējādā ziņā neapmierinātāki.

Vai Rietumu civilizācija ir apdraudēta?

Ja Rietumi norietēs, tas nenotiks ārēju iemeslu dēļ, teiksim, islāma draudu dēļ. Terorisms spēj sadurstīt, bet ne sabojāt struktūru. Taču liberālās demokrātijas vērtības - konstitucionālā demokrātija, kas garantē brīvību un likumību, taisnīgu tiesu un tiesības uz privāto dzīvi, - var iet bojā dažādu iekšēju iemeslu, antagonisku nesaskaņu un pretrunu dēļ. Bieži tiek aizmirsts, cik trausla ir liberālā demokrātija - kā dejošana uz virves. Vinstons Čērčills reiz teica, ka demokrātija nav prostitūta, ko uz ielas var savākt jebkurš zaldāts ar ieroci. Tā izdzīvo tikai caur cilvēku savstarpēju vienošanos, un, ja situācija kļūst sliktā, cilvēki tai var vairs nepiekrīst. Nezinu, vai mūs uztraucošās parādības - resursu izsīkums, populācijas pieaugums, globālā sasilšana un arvien pieaugošā aiza starp bagātajiem un nabadzīgajiem - spēj liberālo demokrātiju nogrūst no virves, bet pārbaudījums tas pavisam noteikti ir. Totalitārā politika - kreisā vai labējā - atgriezīsies, ja mēs nerūpēsimies, lai tā nenotiktu.

Jūs ticat progresam?

Uzskatu, ka ir daudzas materiālas lietas un tehniski procesi, kas ir labākas nekā iepriekšējām paaudzēm. Skandināvijā dzīvoja asinskāri vikingi, bet šodien tajā dzīvo, iespējams, miermīlīgākie un tolerantākie cilvēki pasaulē. Mēs izturamies labāk pret sievietēm, ārzemniekiem, svešautiešiem un dzīvniekiem. Taču tumsas spēki uzglūn, jo ir mūsu pašu egoisma un agresivitātes izprovocēti.

Jūs esat humānistu kustības loceklis. Vai tas nozīmē cilvēka nostādīšanu pārī visam?

Tas nenozīmē cilvēka pielūgsmi. Cilvēki ļoti viegli kļūdās, iespējams, vieglāk, nekā pieņem pareizus lēmumus. Ar humānismu es domāju, ka vienkārši mums nav citur, kur iet. No debesīm palīdzība nenāks.. Mēs stāvam tikai uz savām kājām. Kad redzam haosu, ko pasaulē sēj reliģiskā neiecietība, mums vairāk nekā jebkad ir nepieciešama pilnāka un labāka izpratne par cilvēka vērtību, cieņu, cilvēktiesībām un spējām. Reliģiskie domātāji labprāt norāda uz ateistiskā komunisma izgāšanos.

Taču šiem režīmiem cilvēki nerūpēja. Tiem rūpēja sistēma un dogma, un galu galā pašu vara.

Ko jūs domājat par transhumānismu ?

Neesmu pārliecināts, ka saprotu, ko tas īsti nozīmē. Ja ideja ir modificēt cilvēka dabu ar ģenētiskiem un tehniskiem līdzekļiem, tad pret to attiecos ļoti skeptiski. Ir augstprātīgi domāt, ka mēs zinām, kas ir progress. Šeit ļoti noder klasiskā filozofija. Tā mācīja, „tikumu kopumu”, ar to saprotot, ka daudzas īpašības ir saistītas. Tu nevari tās nodalīt un vērtēt atsevišķi. Piemēram, „uzlabot” cilvēkus, padarot tos varonīgākus, - armijai tas, iespējams, patiktu. Vai var to panākt, nepadarot viņus neapdomīgākus, pašpārliecinātākus un pārdrošākus, neapdraudot citus cilvēkus ? Cilvēkus var padarīt gudrākus, taču, ja šī gudrība netiek izmantota viedī, rezultāts var būt ļoti bīstams.

Kas ir lielie eksistenciālie jautājumi pēc postmodernisma ?

Lieli eksistenciālais jautājums ir - kā dzīvo ? Postmodernisms prezentēja cinisku, skeptisku šā jautājuma noraidījumu ar lozungu, ka viss ir reducējams uz varu. Pat runāšana par vērtībām postmodernismā tiek uzskatīta par mēģinājumu kolonizēt vai pakļaut citus cilvēkus. Esmu gandarīts, ka šis cinisms ir norietā. Cilvēki saprot, ka bez vērtībām neiztikt. Mēs redzam ekonomisku domāšanu un postmodernu nihilismu, neatlaidīgas sacensības un konkurences gaisotni triumfējam patērnieciskajā sabiedrībā. No jauna ir jāatrod radošākas vērtības, nepieļaujot, ka pragmatiskie „Izmaksu un ieguvumu” analītiķi, „nosacītās vērtēšanas” speciālisti un konsultanti nolemtu, ka „tās ir neekonomiskas un neefektīvas”, ka izdevumi un guvums ir nesamērojami, ka tiem nav skaidras ietekmes un tie nav tiesīgi pretendēt uz sabiedrisko naudu tāpat kā visādas tur mākslas, mūzikas, vēstures, filozofijas un literatūras....

Kur meklēt morālo pamatu laikā, kad ticība Dievam ir mazinājusies un skepse pret liberālajām vērtībām pieaugusi ?

Voltēra varonis Kāndids pēc tam, kad ir piedzīvojis visas pasaules šausmas, saka : „Il faut cultiver notre jardin.” - (Mums jākopj savs dārzs.) Vai kā to pateica Obama „ „Mēs to spējam !” Viss ir tik slikti, cik mēs to iztēlojamies. Labāk sagatavoties un vērst visu uz labo pusi !

Pasaules un dzīves redzējumus var sastapt dažnedažādus. No ikdienišķā viedokļa pat ekstravagantus.

Nedaudz par jogu un meditāciju

Rietumu sabiedrībā modē ir nākusi aizraušanās ar jogismu. Ikvienam cilvēkam, kas sācis interesēties par jogu, pastāv risks pamatīgi saputroties dažādu jogas metodiku traktējumos, skolās, sektās, mācībās. Zinātāji apgalvo, ka jogai ir vairāki desmiti pamatnovirzienu.. Tomēr vajadzētu ņemt vērā, ka jogas mācībās nav dogmas, bet to mērķis būtībā ir cilvēka gara spēka attīstība..

Katra jogas mācība akcentē kaut ko savu. Piemēram, „Hatha-joga” māca par fiziskā ķermeņa pilnveidošanu, „Radža-joga” - par intelekta pilnveidošanu, „Kundalīni-joga” - par neapzināto spēku atmodināšanu, „Bhakti-joga” - par Dieva iemīlēšanu, „Udvareta-joga” - par seksuālās enerģijas pārveidošanu garīgajā enerģijā, „Agni-joga” - par psihiskās enerģijas pārvaldīšanu. Un tā tālāk. Vēl joprojām daudzi gudrinieki strīdas, kuri novirzieni ir tie paši būtiskākie un svarīgākie. Iesākuši pat dalīt klasiskajā un neklasiskajā jogā., augstākajā un zemākajā jogā. Lai visas jogas mācības klasificētu un sniegtu par tām pārskatu, būtu nepieciešama enciklopēdija vairākos sējumos. Nav īsti zināms, no kurienes daudzi jogas varianti radušies.

Reālai dzīvei nepiemērots ir maksimālistu uzskats, ka, lai nodarbotos ar jogu, stingri jāievēro askētisks dzīvesveids. Tā teikt, ja neesi askēts, neķeries klāt jogai.. Ar tādiem pašiem panākumiem var apgalvot, ka ar automašīnu drīkst braukt tikai

„F-1” piloti, bet skriet - profesionāli vieglatlēti....Jogas fiziskos vingrinājumus „asanas” un meditācijas var praktizēt ikviens, kam vien nav slinkums.

Stingri ņemot, jogai nav nekā kopēja ar reliģiju, tās rituāliem un dogmām. Jogas vingrinājumus var veikt arī bez ticības Dievam un pārdabiskiem spēkiem. Protams, eksistē arī jogas novirzieni ar reliģisku iekrāsojumu. Vienkāršiem vārdiem sakot, joga - tā ir ķermeņa un prāta disciplīna. Ar gudrākiem vārdiem var arī definēt, ka joga ir cilvēka psihi un organisma fizioloģisko procesu vadīšana un pilnveidošana, kuras mērķis ir sasniegt augstākos psihiskos stāvokļus.

Par indiešu jogu spējām taisīt visādus trikus kļūst gan leģendas, gan anekdotes. Viņi varot neelpot vairākas dienas, sēdēt ugunskurā, dzert indi, apturēt sirdsdarbību, gulēt uz naglām, redzēt auras un notikums nākotnē, atcerēties savas iepriekšējās dzīves, lasīt grāmatas ar pakausi, lasīt citu cilvēku domas, saprast zvēru valodu, izdziedināt slimos, atdzīvināt mirušos, ar psihisko enerģiju nogalināt mežonīgus zvērus un pārvietot priekšmetus, izdzenāt mākoņus un savaldīt vētru, kļūt neredzami, staigāt pa ūdens virsmu, mainīt sava ķermeņa formas un tā tālāk. Iespējams, jogu spējas ir krietni „pārpušķotas”. Lai gan jāatzīst, ka, piemēram, gulēt uz naglām vai basi staigāt pa kvēlošām oglēm nav nekas pārdabisks un ir redzēts. Nepieciešams tikai treniņš, lai to varētu paveikt.

Neatņemama un būtiska jogas vingrinājumu sastāvdaļa ir meditācija. Termins „meditācija” radies no latīņu vārda *meditatio*, kas nozīmē - apdomāt, apcerēt. Pieņemts uzskatīt, ka meditācija ir ilgstoša apcere vai koncentrēšanās uz kādu priekšmetu, procesu, parādību. Tomēr tā gluži nav. Meditācija ir atslābināšanās, nevis sasprindzināšanās process. Tēlaini izsakoties, meditācijā cilvēks saplūst ar apcerēto objektu. Nu, gluži kā dzejnieks radošas ekstāzes brīdī! Meditācija - tas ir transs. Un nevajag nekādu hipnotizētāju, lai tas ievadītu cilvēku transa stāvoklī. Vajag tikai patrenēties, lai katrs spētu sev radīt transu.

Meditācijas ilgums var būt dažāds - no 10 līdz 20 minūtēm vai dažām stundām. Tas atkarīgs no konkrētās meditācijas, tās mērķa, prakses varianta un cilvēka spējām. Dzirdēts, ka Indijā jogi transa stāvoklī atradušies vairākas dienas, nedēļas un pat mēnešus.

Loģisks jautājums : - kam man meditācija ? Čaklie meditācijas praktizētāji apgalvo, ka meditēšana apgalvo, ka meditēšana attīsta intelektu, analītiskās spējas, uzlabo atmiņu, rada patiesu iekšēju mieru, stabilizē psihi, novērš psihiskus traucējumus, stiprina organismu. Ja ļoti pacenšas, tad varot arī attīstīt tā saucamās pārdabiskās vai ekstrastensorās spējas. Meditācija it sevišķi ieteicama neirotiskiem cilvēkiem, lai atbrīvotos no trauksmes sajūtas. Tā teikt, jo vairāk meditē, jo prāts kļūst mierīgāks. Tad vairs nav jāsaspringst par ikdienas rūpēm, jo ir taču zināms, ka nervozēšana problēmas neatrisina. Jogi apgalvo, ka meditācijas galarezultāts ir radīt cilvēkā kosmisko apziņu. Te nu ir jāpiekrīt senajiem grieķiem, kas teica : - „*Iepazīsti sevi un tu iepazīsi visu pasauli !*”.

Meditāciju ieteicams praktizēt mierīgā vietā, kur neviens netraucē. Tā varētu būt istaba, kurā nav trokšņa, caurvēja un asas smakas. Pirms meditācijas vēlams izvēdināt telpu. Meditēt var gan rītos, gan pa dienu, gan vakaros. Nevajadzētu veikt meditācijas vingrinājumus tūlīt pēc ēšanas un smēķēšanas. Nav jēgas meditēt alkohola vai narkotiku reibumā.

Pie dzīves skatījumu un uztveres ekstravagancēm pieder arī dažādās **sektantisma izpausmes**.

Visā pasaulē ir ap 3000 sektu, un katra apgalvo, ka tās mācība ir vienīgā pareizā un īstā. Viņu „guru” (garīgais vadonis) esot Dieva rupors, tā domu paudējs vai pats Dieva dēls. Uz mūsu zemeslodes arī ir apmēram 3000 pašpasludinātāju Pestītāju.

Katrai sektai ir savs bieds. Dažām tas ir tuvais pasaules gals, citām trešais pasaules karš vai arī - kā agrāk mūnistiem - komunisms. Sektu vadoņi lieliski saprot, ka viņu piekritējus vajā nāves bailes. No otras puses - guru (garīgie vadoņi) garantē arī aizsardzību : - kamēr esam sektas locekļi, ar mums nekas slikts nevar notikt. Guru mūs aizsargā. Mēs esam vienīgi, kas pārdzīvos pasaules bojāeju. Vienu gan mēs nekad nedrīkstam darīt - aiziet no sektas. Tad jābūt gataviem uz visjaunāko, piemēram, mūsu tēvam vai mātei vai pašam var uzbrukt briesmīga slimība. Pēc aiziešanas no sektas vairs nav nekādu cerību piedzīvot kaut vienu labu dienu.

Šī smalkā dubultspēle ar cerībām un bailēm sektas piekritējos nenoliedzami izraisa vajājošu apmātību. Viņi neuzdrīkstas tikties ar *neticīgajiem*. Nav atļauts ēst to, ko sagatavojušas *neticīgo rokas*. Šī *netīrā straume* sektas locekļus varot pakļaut lielai nelaimei. Saprotams, ka *neticīgie* skaitās arī bijusī ģimene, māte, tēvs, brāļi un māsas. Sektas loceklis savu dzīvi ir ziedojis guru, viņš tam pieder no galvas līdz papēžiem. Sakari ar citiem cilvēkiem vairs nepastāv.

Vajājošā apmātība daudzus patur savā varā arī tad, kad viņi jau sen aizgājuši no sektas. Neskaitāmiem bijušajiem sektu locekļiem nepieciešama psihiatru palīdzība, lai atcerētos un pieņemtu savu pagātņi. Nav mazums arī tādu, kas pēc izstāšanās grib izdarīt pašnāvību, un tādu, kuri nav spējuši atgriezties iepriekšējā dzīvē. Sekta viņus ir salauzusi.

Neviena sekta sevi nesauc par sektu. Tās visas sevi dēvē par reliģiskām apvienībām, kopām vai grupām. Bet ir pazīmes, pēc kurām var noteikt, ka darīšana tomēr ir ar sektu :

- Jau pirmajā tikšanās reizē sāk mācīt pilnīgi jaunu skatu uz pasauli.
- Grupu locekļu skats uz pasauli ir šķietami loģisks. Nav tādu jautājumu, uz kuriem nebūtu atbildes. Viņiem ir gatavas atbildes uz visiem jautājumiem..
- Grupas guru – tā viņu bieži dēvē – allaž ir skaidrās un pareizās patiesības zinātājs, tikai viņš pavisam noteikti zina, ko vēlas Dievs. Parasti viņš ir it kā personīgā kontaktā ar Dievu.
- Pārliecina, ka mūs sagaida pasaules bojāeja. Tikai sektas vadonis un viņa piekritēji izglābsies, jo guru zina, kā glābt.
- Grupas piekritēji zina vairāk nekā parasti cilvēki. Viņiem ir uzticēts noslēpums. Visi pārējie cilvēki neko nezina, nesaprot, ir slimi un nelabā apsēsti.
- Grupai ir pašai sava zinātne. Pastāvošo īsto zinātņi noraida.
- Grupā domā guru. Sektas locekļu racionālo domāšanu noraida kā negatīvu vai sātānisku.
- Grupu vajā kritiķi un ar sektu nesaistītu cilvēku noraidījums. Tas vien jau ir pietiekams pierādījums, ka grupai ir taisnība. Savā laikā Jēzu arī vajāja.
- Lai sektas jaunā locekļa attīstība neaizkavētos, grupa iesaka pārtraukt visas attiecības ar ģimeni un agrākajiem draugiem.
- Grupa dzīvo izolēti. Tā sapņo par augstāku un labāku pasauli. Grupai ir sava valoda, savs apģērbs un savs uzturs.
- Grupā valda absolūta paklausība un dzelzs disciplīna.
- Grupa nosaka savu locekļu seksuālo dzīvi. Tā izšķir laulātos pārus, apprecina ar citiem sektas locekļiem un iesaka seksuālu atturību, vai arī - gluži otrādi - aicina uz grupveida seksu.
- Grupā nevienam nav savas privātās dzīves. Nav iespējams pat kādu laiciņu pabūt vienam. Viss laiks ir aizņemts ar kursiem, jaunu biedru vervēšanu, naudas vākšanu un meditēšanu.
- Grupā necieš skeptiķus. Tiem liek skaidri saprast, ka viņi, piemēram, netiks izdziedināti un izglābti, jo ir nepietiekami ticīgi.

Kā sektas gūsta dvēseles ?

Tie sektas locekļi, kas nodarbojas ar dvēseļu gūstīšanu, ir ļoti labi izskoloti. Viņiem piemīt milzīgs pārliecināšanas spēks. Viņi stāsta tikai par labo sektā. Ir zināmi trīs galvenie vervēšanas veidi :

- ar kāda drauga vai radnieka palīdzību;
- to veic kāds svešinieks, ar kuru esi sadraudzējies;
- tas notiek kāda priekšlasījuma simpozija, kursu, filmas demonstrēšanas utt. laikā.

Parasti uzrunātais pat nenojauš, ka viņu grib savervēt. No sektām aizgājušie stāsta, ka visbiežāk tas notiek tādos brīžos, kad cilvēku piemeklējusi slimība, nelaime vai neveiksme. Vervēšana nenotiek vienkārši.. Pielieto viltu, mānīšanos un pat spaidus. Tā kāds jauns vīrietis, kurš iestājās scientologos, jo draugs viņam bija stāstījis : - „Es tagad spēju daudz labāk iemācīties vārdiņus.” Jaunais cilvēks nolēma : - „Es arī to gribu darīt,” un iestājies šajā sektā , sabija tur veselus desmit gadus. Pēc aiziešanas no sektas viņš - tāpat kā pārējie kādreizējie scientologi - bija pilnīgi neveiksmīgs.

Nav mazums tādu menedžeru, kas, vēlēdamies paaugstināt savu kvalifikāciju un palielināt peļņu, apmeklē daudzus un dažādus kursus. Kādi no šiem kursiem nereti ir sektantu rīkots pasākums. Citi nonāk sektā ezoteriskas intereses dēļ. Daži saņem mājās ielūgumu uz Bībeles stundu un nenojauš, ka patiesībā būs runa par guru grāmatu. Viens otrs atsaucas uz sludinājumu vai tiek savervēts firmā, kas patiesībā ir sektas rokās.

Ir pilnīgi vienalga, kā nonāk sektā, taču vienmēr pirmsākumā bijusi personiska tikšanās. Vervētājs tad mēģina pēc iespējas vairāk uzzināt par savu jauno paziņu. Viņš cenšas izprast, par ko tas sapņo, ko sagaida no dzīves. Vervētājs grib zināt arī par vilšanās gadījumiem, ko jaunais paziņa ir pārdzīvojis, un visu par viņa bailēm, sakariem, nodarbošanos un interesēm. Viņš grib zināt gluži visu. Jo vairāk par vervējamo uzzinās, jo labāk varēs ar viņu manipulēt.

Kad ir uzzināts pietiekami daudz, misionārs izstrādā stratēģiju. Viņš grib savu izvēlēto objektu soli pa solim ievilināt sektā. Šim nolūka viņš izmanto dažādas metodes : - glaimus un uzslavas, iepazīstināšanu ar sektas guru , kam esot tādas pašas intereses un problēmas. Pats pat sevi saprotams, ka misionārs savam upurim nestāsta visu patiesību par grupu. Viņš stāsta tikai par labo : - par vienotību grupas iekšienē, par drošību, mīlestību un vienīgo īsti pareizo dzīves ceļu. Un tas viss ir tikai grupā ! Misionārs intensīvi rūpējas par vervējamo, ņem viņu līdzī uz interesantām pārrunām un veic savu pārliecināšanas darbu tik ilgi, līdz upuris kļūst par sektas jauno locekli. Tālāk darbu ar jauniņo veic visa grupa.

Kā noris apziņas pārveidošana ?

Kad ir iestāstītas trakās aplamības par to, ka guru saviem piekritējiem sola paradīzi zemes virsū pēc pasaules bojāejas, laimi pēc zemes dzīves izbeigšanās vai panākumus šeit un tagad, un arī to, kā viņi liek cilvēkiem ciest, tu sev saki : - tas taču nevar būt !

Kā cilvēki spēj tā rīkoties un spēj būt tik apmāti ? Kādēļ viņi paliek sektā, kur nekas cits nav atļauts, kā tikai nemitīgas rūpes par to, lai guru kļūtu arvien bagātāks ?! Un tad kļūst skaidrs : - man tas neder ! Es gribu domāt, es neesmu tik viegli pavedināms, un galu galā es ļoti labi zinu, ko gribu !

Tā domādams, tu rūgti maldies ! Sektu vadoņu rafinētība ir daudz veiklāka, nekā mēs to varam iedomāties. Viņi spēj ikvienu no mums ievilināt savos tīklos. Te ir runa par tā saukto apziņas pārveidošanu. Bieži vien to sauc par *smadzeņu skalošanu*. Pēdējais apzīmējums nav īsti pareizs. Smadzeņu skalošanas laikā upuris zina : - pretī sēž cilvēks, kas spīdzinās, mocīs un mēģinās izveidot no manis citu cilvēku. Zināms, ka amerikāņi, kas pēc Korejas kara atgriezās mājās no gūsta,

bija pārvērtušies un kļuvuši pilnīgi citi cilvēki. Viņi ienīda visu, ko pirms kara bija mīlējuši.

Sektu praktizētā apziņas pārveidošana ir daudz viltīgāka. Iestājoties sektā, cilvēks ir pārliecināts, ka atrodas vienādi noskaņotu, draudzīgu ļaužu pulkā. Viņš jūtas drošs, mīlēts un cienīts. *Smadzeņu skalošana* vienmēr ir vardarbīgs akts. Lomas ir acīmredzami sadalītas visiem - arī upurim. Toties apziņas pārveidošana cilvēkam tuvojas ar klusiem, nedzirdamiem un nepamanāmiem soļiem. Ar ļoti klusiem soļiem. Upuris tādēļ neaptver, kāds ir lomu sadalījums un guru patiesais mērķis. Tas tā ir arī tādēļ, ka sākumā nenotiek nekāda fiziska vardarbība.. Tās vietā izmanto hipnozi, grupu dinamiskos procesus ar tādu aprēķinu lai upurim liktu nonākt transa stāvoklī. Pirmajā laikā jaunais sektas loceklis pārdzīvo laimīgu posmu savā dzīvē. Viņš ir grupas centrā, visi cenšas būt uzmanīgi pret jaunatnācēju, dzīve rada prieku. Pēc tam nāk spriedze. Ikdienas meditēšana, jaunās mācības apgūšana, sarunas ar pārējiem sektas locekļiem. Pagaidām vēl jaunatnācējam neuzmācas pārdomas. Tieši to guru ir gribējis panākt.

Bet lūk... Mēs visi esam individualitātes, mūsu uzvedība, domāšana un jūtas veido vienotu veselumu. Ja kāds iestājas sektā, viņam vispirms jāmaina uzvedība. Viss, kas agrāk veidoja viņa dzīvi, tagad vairs nekam neder! Tagad ir citādi jāēd, citādi jāģērbjas un bieži vien jāmaina arī vārds. Viņa domām un jūtām, kas uz to varētu reaģēt kritiski, tagad gluži vienkārši nepietiek laika. Tas ilgst tikai sešas vai astoņas nedēļas... un jaunatnācēja domas un jūtas ceļo nopakaļ savai pārveidotajai uzvedībai, nevis raugās uz visu kritiski.

Tāda situācija ir izskaidrojama: - domas un jūtas pielāgojas jaunajai uzvedībai, jo grib, lai atkal tās visas trīs veidotu vienu veselumu. Bez šīs vienotības cilvēks būtu izpostīts. Bet šī jaunā vienotība nav jaunatnācēja paša izvēlēta. Sektas ļaudis viņu viltīgi ir „apgriezuši otrādi”. Viņa līdzšinējā personība ir aizmēzta prom. Viņš tagad ir pavisam cits cilvēks. Jaunatnācējam gan šķiet, ka viņš rīkojas pēc sava prāta, bet patiesībā viņš savu brīvo gribu ir pakļāvis sektas guru gribai. Tieši to guru ir vēlējis panākt. Viņš šīs sešas vai astoņas nedēļas ir izmantojis saprātīgi. Ar sektas jauno locekli šajā tā sauktajā *indokrinācijas* laikā ir notikuši šādi *piedzīvojumi*:

- Viņš studē sava guru rakstus.
- Viņam stundām ilgi jāklausa guru sprediķi, bet nedrīkst uzdot nekādus jautājumus.
- Viņš pats sevi pārbauda.
- Viņš kļūst „paškritisks”.
- Viņš kontrolē sevi un savu pārliecību.
- Viņš nonāk līdz jauniem, veiksmīgiem secinājumiem.
- Viņš mācās tirgoties.
- Nekas no jaunā nav pārbaudāms un novērtējams, jo viņš nedrīkst satīties un kontaktēties ne ar vienu, kas nav sektas loceklis.
- Beidzot viņš ir pārliecināts par guru nemaldīgumu. Viņš tic, ka sektas vadonim ir dievišķs uzdevums. Guru pastāv saikne ar Dievu, vēl nesen jaunatnācējs to nezināja.

Guru ir sasniedzis, ko gribējis. Tagad viņš var stāstīt vistrakākās muļķības, jaunais sektas loceklis ticēs visam. Vēl vairāk - jaunatnācējs labprātīgi ļauj sevi mocīt, spīdzināt un izmantot. Viņš ir pārvērties par nozombētu bezgribas darbarīku.

Apziņas pārveidošana ir kā infekcija. Tai ir sešas vai astoņas nedēļas ilgs inkubācijas posms. Pēc tam cilvēkam vairs nav „garīgās imunitātes”. Un tas ved uz garīgu nāvi.

Stīvens Hasans savā grāmatā „Izlaušanās no sektu vilinājuma” raksta: - „Katrs, kas diendienā ekscesīvi meditē vai dzied, šīs psihotehnikas iespaidā kļūst fiziski vai garīgi slim.” Zinātnieki to apstiprina. Stundām ilga meditēšana, stundām ilgas lūgšanas vai - kā pie scientologiem - stundām ilga uzturēšanās sarunā noved pie

tā, ka ķermenis zaudē hormonu balansu, cilvēks apdullst un jūtas tā, it kā būtu lietojis narkotikas. Tieši šī iemesla dēļ sektas locekļu sejas bieži vien izskatās tik apgarotas. Viņi izskatās laimīgi un patiesi tic, bet tajā pašā laikā ārkārtīgi cieš sektas stingro priekšrakstu dēļ un tādēļ, ka šajā kolektīvā nav normālu cilvēcisku attiecību. Ciešanas ir svētas! Jācieš gan par „iedzimto grēku”, gan jāizpērk „karmiskais sods”, gan pavisam banāli - *tik pacieties, debesīs labāki būs!* Tās taču ir pārbaudījums pirms pelnītās debesu svētlaimes!

Mēs visi zinām, cik ātri pakļaujamies dažādām ietekmēm - jaunajam partnerim, kurā esam neprātīgi iemīlējušies; harizmatiskam šefam, kurš braši norāda jaunos darbības virzienus; masu saziņas līdzekļiem, kuri ar mums ļoti manipulē.

Un tagad iedomājieties, ka esat nonācis pie savas dzīves pagrieziena punkta. Varbūt jūs atstājīs mīļotais cilvēks? Varbūt jūs atrodaties svešā pilsētā un bez draugiem jūtaties vientuļš? Šādā brīdī kāds nāk, saņem jūsu roku un saka: - „Ja tu nāksi ar mani, viss būs labi!” Jūs taču iesit viņam līdzī?!

Šāda soļa sekas bieži vien ir ļoti traģiskas. Sektās jauno cilvēku dzīvi pilnīgi sagrauj. Sektu vadoņi kāro ievilināt savos valgos stiprus ideālistus, jo tos var labāk pārveidot un pēc tam izmantot propagandas un vervēšanas vajadzībām. Par vājiem un garīgi atpalikušajiem viņi interesējas maz. Tie sagādās grūtības, vēl jaunāk - par tiem būs jāizdod nauda un nevarēs likt viņiem pelnīt. Tie vienīgi noder kā „lielgabalgāja” fiziskai izmantošanai vai seksuālo iegribu apmierināšanai.

Pēc aiziešanas no sektas katrs otrais cieš no psihiska un šizofrēniska rakstura personības izmaiņām. Bijušo sektantu problēmas ir neiedomājami lielas. Dvēseles ievainojumu dēļ viņi visu mūžu var justies slikti. Dažiem nepieciešami vairāki gadi, lai atbrīvotos no visa pārdzīvotā radītajām sekām. Citi to nespēj. Daudzi pēc aiziešanas no sektas izdara pašnāvību.

Tādēļ ir ļoti svarīgi, lai mēs viņiem izteiktu savu atzinību un sniegtu kādu palīdzību. Mēs uzslavējam bijušo alkoholiķi par to, ka viņš spējis atteikties no dzeršanas. Mēs sakām: - „Traks!”, kad dzirdam, ka kāds nonācis nikotīna vai narkotiku varā. Kādēļ mēs atturamies atkal un atkal izteikt atzinību par to, ka cilvēks saņēmis un pametis sektu? Sektas arī ir uzskatāmas par narkomānijai līdzīgu kaislību. Tā ir vēl jaunāka kaislība, nekā visas citas kopā ņemtas.

Secinājums - labāk tam velnam pat mazo pirkstiņu nepasniegt!... Bet iekrītam taču „labu” gribēdami! (Ceļš uz elli esot labiem nodomiem bruģēts!) Vai nu sev dvēselisku mierinājumu meklējot, vai cerībā citiem „gara gaismu” sniegt!... (Tā nu ir - ” gribējām kā labāk, bet iznāca, kā vienmēr!”)

Un nobeigumā jāpiezīmē, ka viss tas, par ko runājām sakarā ar „apziņas pārveidošanos”, attiecās ne tikai uz reliģiski virzītajām sektām vien, bet būtībā arī uz visām ideoloģiski tendētām organizācijām, kas galu galā savā būtībā tās pat sektas vien ir ...

Dažas manuprāt odiozas jaunlaiku Latvijā sastopamās sektas te arī pieminēsim

Ar īpatnēju doktrīnu Latvijas sabiedrībā sevi pieteikusi „Kristīgās zinātnes” draudze, kuras pārstāvis Valdis Būmanis pašpārliecināti stāsta, ka ikvienu slimību, pilnībā atsakoties no medikamentiem, var izārstēt metafiziskā veidā. Viņš to nodēvēja par dziedināšanu ar patiesību. Būmanis stingri turējās pie atziņas, ka uz pasaules neesot tādas slimības, kuru nevarētu izārstēt ar Dieva patiesību.

„Kristīgā zinātne” tika nodibināta ASV, Bostonā, 19. gadsimta septiņdesmitajos gados. Šo draudzi dibināja Mērija Edija Beikere, kas sludināja, ka visa materiālā pasaule ir ilūzija. Viņa noliedzoši vērsās pret ārstiem un zālēm, sludinādama, ka sāpēm, ciešanām un slimībām ir iedomu raksturs.

Speciālisti atzinuši, ka „Kristīgās zinātnes” mācībā pilnīgi sarauta sarauta saikne starp fizisko realitāti un garīgo pasauli. Šī draudze zemapziņas līmenī iespaido cilvēkus, lai viņi „izmet no galvas” idejas, kas ir pretrunā ar sektas psiholoģisko struktūru. Baznīcās, kas atrodas Bostonā, Masačūsetsas pavalstī, šīs kustības ASV atzara sekotāji uz

religiozitātes pamata tiek novesti šizofrēnijas stāvoklī un, ignorējot savas izjūtas un uztveri, ir spiesti ticēt materiālās pasaules neesamībai..

Savukārt vairāki rīdzinieki nolēmuši dibināt „Atbrīvotā prāta” kopienu, lai, kā viņi cer, atbrīvotos no mūsdienu civilizācijas uzspiestajām muļķībām un kaitīgajām zināšanām.. Viens no iecerētās kopas veidotājiem Atvars Zvirbulis skaidro, ka organizācija darbosies pēc reliģiskiem, okultiem un psiholoģiskiem principiem. Kopienai būšot gan savi baušļi, gan lūgšanas, kā arī relaksācijas un prāta vingrinājumi, lai atbrīvotu savas smadzenes no muļķīgām un nevajadzīgām zināšanām. Straujais tehnikas progress, globalizācija un mūsdienu civilizācijas principi padarījuši daudzus cilvēkus par nelaimīgām un nervozām būtnēm, tāpēc cilvēkiem pienācis pēdējais laiks atbrīvot savu prātu no informatīviem atkritumiem un krāmiem. Cilvēki ir piestūmuši savas smadzenes ar dažādiem nevajadzīgiem uzskatiem un aizspriedumiem un zaudējuši spēju atbrīvoti domāt. Viņi prot spriest tikai civilizācijas uzspiesto principu rāmjos.

Mūsu draudzes uzdevums būs salauzt mākslīgi radītos prāta rāmjus un iemācīt cilvēkiem brīvi domāt. Sākumā visiem „Atbrīvotā prāta” mācekļiem būs aizliegts lasīt presi, klausīties radio, skatīties televīziju, filmas, izmantot internetu. Aizliegums būs spēkā tik ilgi, kamēr cilvēks būs pilnībā izvadījis ārā no prāta kaitīgo informāciju un apguvis atbrīvotās domāšanas trešo pakāpi.. Pavisam eksistē septiņas pakāpes, bet pēc trešās pakāpes prāts jau ir pietiekami stiprs, lai spētu nobloķēties un nepieņemt dezinformāciju..

Ja prāts ir brīvs un tīrs no sārņiem, iespējams saņemt kosmisku informāciju no Visuma datu bāzēm. Vairākumam cilvēku uztvere, lai saņemtu vērtīgu informāciju no Kosmosa, ir bloķēta. Šī uztvere viņiem ir aizsmērējusies ar mūsu modernās civilizācijas informatīvajiem netīrumiem.. Mūsu uzdevums ir attīrīt cilvēkā kosmisko uztvērēju un bloķēt tos kanālus, pa kuriem cilvēkā ieplūst kaitīgā, duļķainā mūsdienu civilizācijas dezinformācija..

Zvirbulis domā, ka ir pietiekami apguvis zināšanas, lai tagad mācītu citus. Viņš ilgi trenējis prātu, lai zināšanas iegūtu atklāsmju veidā no Visuma dzīlēm.

2002. gada sākumā Rīgā izveidota dzīves pielūdzēju jeb „biofilu” organizācija, kas nolēmusi ar savu darbību apliecināt „dzīvības uzvaru pār nāvi”. Biofilu apgalvo, ka viņu pārstāvētais grupējums ir nevis reliģiskas, bet filozofiskas ievirzes organizācija, lai gan tās noteiktie dzīves pielūgšanas rituāli rada aizdomas, ka organizācija izveidota pēc savādiem reliģijas principiem. Biofilu pielūgtās ikonas ir saule, koku un pļavu attēli.

Psihologijas vārdnīcā rakstīts, ka biofilu ir cilvēki, kas izjūt sajūsmas pilnu attieksmi pret dzīvi. Viens no dzīves pielūdzēju grupējuma vadītājiem Agris Luinieks uzskata, ka Latvijā ir pārņēmusi nekrofilisma sērģa un to nepieciešams apturēt.

Visa dzīvā noliegšana ir nekrofilisms. Tā ir tiekšanās pēc nāves. Nekrofilisms ir aborti, dabas iznīcināšana, tehnikas dievināšana, koku izzāģēšana, lai to vietā ierīkotu degvielas uzpildes stacijas, autostāvvietas un tamlīdzīgas izdarības.

Biofilu rīkos dažādas akcijas, lai protestētu pret varasvīru pieņemtajiem lēmumiem, kas ir pretrunā dzīves apliecinājumam. Cer, ka biofilu kustība piesaistīs sabiedrības uzmanību negatīvajiem procesiem Latvijā un varbūt spēs apstādināt mūsu valstī progresējošo nekrofilismu. Biofilu domā, ka labais ir tas, kas kalpo dzīvei, bet sliktais kalpo nāvei. No mūsdienu dzīves apstākļu neēdības, no tikumu zaudēšanas cilvēkus var izglābt vienīgi mīlestība uz Dabu. Cīnīdamies par savu eksistenci, cilvēks attālināties no dabas, vairs to nesaprot un nejūt vajadzību pēc tās. Dabu viņš sāk uzskatīt par lieku un nevajadzīgu greznību. Tas ir ceļš uz nāvi.

2001. gada beigās Rīgā izveidojās „Grēku nožēlotāju draudze”, kas sludina grēka nepieciešamību. Sektas pārstāvji ir pārliecināti, ka cilvēka pestīšana var notikt tikai caur grēku. Draudzes princips aptuveni ir šāds: - „Kas negrēko, tas nenožēlo grēkus. Kas nenožēlo grēkus, tas neņemanto pestīšanu !”

Draudzes vadītājs tēvs Gregorijs pauda uzskatu, ka „apbrīnojama grēku piedošanas spēks ir tik iedarbīgs, ka tas pārveido un spārno dvēseli”. Viņš ir pārliecināts, ka grēks pats par sevi ir liela vērtība, jo pēc tam, nožēlojot grēku, dota iespēja no tā atbrīvoties, un šis process spirdzinoši ietekmē dvēseli. Rāma, tikumīga dzīve šķiet garlaicīga un blāva, bet grēka apzināšanās, kas grēku nožēlošanas brīdī it kā apsvilina dvēseli un sniedz prieku par grēka piedošanu, - tā dvēseli iekvēlina ar jaunu enerģiju un iedvesmu..

Jautāts, vai sekta nemudina cilvēkus veikt grēcīgus darbus un pat krimināli sodāmas darbības, tēvs Gregorijs atbildēja, ka tas nemaz neesot jādara, jo šī pasaule tāpat ir pārsātināta ar grēcīgām darbībām. Tāpēc tikai jāapzinās grēka un tā piedošanas nozīme.

Ikvienam cilvēkam, arī bijušam noziedzniekam, dota iespēja nožēlot grēkus. Viņš to var darīt pie mums vai citā baznīcā. Mēs katru grēkotāju, kas gatavs nožēlot savus sliktos

darbus, uzņemam ar prieku. Mūsu draudzē ir daudz cilvēku, kas agrāk izcietuši sodu ieslodzījuma vietās, - sacīja Gregorijs. Svētais tēvs neslēpa, ka viņš pieņem ziedojumus arī no tādiem cilvēkiem, kuri, maigi izsakoties, savu kapitālu nav ieguvuši likumīgā ceļā.

Katrs grēcinieks ir Dieva bērns. Viens grēcinieks, kas nožēlojis, ir mīļāks Dievam par desmit tikumīgajiem, kas vīpsnā par Dievu, - teic Gregorijs.

Visai ekstravaganta personība ir Jānis Kalns, kas agrāk nodarbojās ar biznesu, tagad savu uzmanību galvenokārt veltī paranormālo parādību un cilvēka dvēseles pētīšanai (iespējams, ka tā ir interesantāka un ienesīgāka nodarbošanās...) Pētnieka rīcībā, kā viņš apgalvo, ir slepena mācība, kas zināma ne vairāk kā trīssimt (!) mūsu planētas iedzīvotājiem. Pētnieks domā, ka vairākums cilvēku ir „aizkodēti”, tāpēc viņiem nav iespēju piekļūt dievišķai informācijai.

Latvijā ir divas zonas, kurās ieejot cilvēks nonāk paralēlā pasaulē. Tur viņš var kontaktēties ar šīs paralēlās pasaules būtņiem. Paralēlās pasaulēs ir smalkāka matērija. Cilvēks ir enerģijas un informācijas sintēze. Varu apgalvot, ka cilvēka izskatam nav nekādas līdzības ar Dievu. Man ir informācija par Dievu, un es zinu, kāds Viņš izskatās, - tā apgalvo Kalns.

Viņaprāt maldās tie, kas Dievu iedomājas kā konkrētu personu. Dievs ir augsti attīstītu būtņu kopa - kaut kas līdzīgs Ministru kabinetam. Mums ir kontakti ar dievišķās hierarhijas pārstāvjiem, un viņi labprāt sniedz informāciju par mūs interesējošām lietām.

Cilvēku dvēseles iedalās divās pamatgrupās - astronoīdos un humanoīdos. Astronoīdi ir cilvēki ar velnišķām dvēselēm, bet humanoīdi - ar dievišķām. Katrs no mums ir viena vai otra grupējuma pārstāvis. Tumsas spēki ir aizņēmuši milzīgas platības - astronoīdi atrodas ne tikai uz Zemes, bet arī uz citām planētām. Augstākās pakāpes astronoīdiem ir šīs slepenās zināšanas, un viņi nevēlas, lai tās kļūst pieejamas visiem cilvēkiem, jo tad ļaudis atklātu astronoīdus.

Stāstot par cilvēka dvēseles uzbūvi, pētnieks skaidro, ka cilvēka ķermenis sastāv no šūnām, bet dvēsele - no megastoniem. Dvēselēm var būt dažāds megastonu skaits. Ir āriešu un iezemiešu dvēseles. Āriešu dvēseles nākušas no ārienes, tās nav vietējās zemes dvēseles. Āriešu dvēselēm ir daudz lielāks informācijas daudzums nekā iezemiešu dvēselēm. Āriešu dvēselēm, kas inkarnējas uz Zemes, kā minimums ir divi miljoni megastonu, bet iezemiešu dvēselēm megastonu minimums ir 500. Tādām personām kā Kristus, Budda, kā arī citu reliģiju pamatlicējiem bija āriešu dvēsele. Megastonu skaits gan palielinās, gan samazinās. Mācību procesā megastonu skaits palielinās. Megastonos arī fiksējas informācija par mūsu labajiem un sliktajiem darbiem. Par tiem mums būs jāatbild kosmiskās tiesas priekšā - teica Kalns.

Viņam arī esot informācija par vēl divām neatklātām, bet apdzīvotām planētām Saules sistēmā. Būtnes ar tā saucamajiem lidojošajiem šķīvīšiem varot ierasties tieši no šīm planētām vai arī no citas sistēmas planētām. .

Mēs varam piedāvāt modernas tehnoloģijas jebkurā dzīves jomā. Mēs zinām, kur Latvijā ir nafta. Nav nekādas vajadzības tērēt lielu naudu, lai to atrastu. Mēs ar pirkstu varam parādīt, kur ir nafta - apgalvo pētnieks.

Lai piekļūtu kosmiskās informācijas avotam, nepieciešams „iziet” tā saucamo iesvētīšanas kursu. Iesvētīt nozīmē mācīt, apgaismot. Iesākumā Kalna vadītās mācības noris horizontālā līmenī, bet faktiskās „kristības” notiek tad, kad cilvēks jau sāk saņemt informāciju vertikālajā līmenī.

Latvijā ļaudis runā par it kā deviņdesmitajos gados notikušo atmodu. Notika nevis atmoda, bet gan vēl dziļāka cilvēku iemidzināšana. Ja tagad notiktu īsta atmoda, ļaudis šausmās saķertu galvu, jo uzzinātu un redzētu, kas īsti ir mūsu vadītāji - atklāja Kalns.

Esot mācīts dažādās Eiropas valstīs. Viņam arī esot zināms, kad būs pasaules gals, bet precīzu laiku viņš nedrīkstot teikt. Kalns bijis ļoti pārsteigts, jo saņemtā informācija „sakritusi” ar to, kas ir Bībelē.

Pētnieks darīja zināmu, ka viņš jau ceturto reizi inkarnējies cilvēka ķermenī. Pirmo reizi kā cilvēks viņš dzīvojis Ķīnā, tad kādā Āfrikas valstīnā, pēc tam Itālijā un tagad - Latvijā. Pirms iemiesošanās cilvēka ķermenī pētnieks bijis dzīvnieku pasaules pārstāvis - jaguārs.

Būtnes attīstības periods sākas caur dzīvi minerālos, augos, dzīvnieku un cilvēku ķermeņos. Kad būtne šos attīstības posmus ir izgājusi, tā dodas uz augstākiem attīstības līmeņiem. Es zinu savu miršanas laiku. To ir iespējams mainīt, bet es to nevēlos. Man ir piedāvāts ļoti labs šīs dzīves gals - ātrs un nesāpīgs. Tā kā spēju pārvietoties laikā un telpā, esmu jau divas reizes pārdzīvojis savu nāvi un redzējis, kā tas notiek. Piedāvātais nāves veids un laiks mani apmierina - stāstīja Kalns.

Viņš brīdināja, ka pēc piecdesmit gadiem Latvijā vairs nebūšot Kurzemes reģiona, jo tas nogrims. Šis grimšanas process sāksoties daudz agrāk, un tas notikšot pakāpeniski. Jau esot konstatēts, ka Latvijā ir lūzuma zona, kas atdala Kurzemi no pārējās Latvijas.

Nemaz tik sen atpakaļ mēs kļuvām par lieciniekiem valsts mēroga „pedofīlu skandālam”, to gan pacentās ātri aplūsināt, jo tur bija iesaistītas arī personas no varas elites. Ne visi zina, ka pedofīlija ir ne tikai tā saucamo „eiropisko vērtību - pārprastas brīvības un demokrātijas” izpausme, bet tai var būt arī reliģiski aizmetņi. Vēl pirms „pedofīlu skandāla” .Latvijas Tieslietu ministrijas rīcībā esošā informācija liecināja, ka pavisam pamatotas ir bažas par pedofīlu sektas „Ģimene” aktivizēšanos Latvijā. Šo reliģiozo pornosektu bieži vien dēvē par „Dieva bērnu” draudzi, kura pasaulē pazīstama ar bērnu izvarošanas skandāliem. Sekta „Ģimene” („dieva draudze”) propagandē grupveida seksu, kurā iesaista arī nepilngadīgus bērnus.

Draudzi „Dieva bērni” izveidoja Deivids Bergs 1968. gadā ASV. 1979. gadā šo sektu pārdēvēja par „Ģimeni”, lai gan sarunvalodā to turpināja dēvēt par „Dieva bērniem”. Pēdējos gados šī sekta aktīvi darbojas postsociālisma valstīs. Krievijā reliģiskai kustībai „Ģimene” ir apm. 20 reģionālās kopienas Maskavā, Sanktpēterburgā, Irkutskā, Jekaterinburgā, Habarovskā, Omskā un citās pilsētās. Sektas galvenā bāze atrodas Novosibirskā. Jāpiebilst, ka agrāk sekta rosījās arī Baltkrievijā, taču vēlāk, kad pie varas nāca Lukāsenko (kas taču esot spilgts „demokrātijas” žņaudzējs !), tās darbība tika aizliegta.

Reliģiskās draudzes „Ģimene” principi paredz, ka draudzē var iestāties tikai tās personas, kuras stājušās dzimumsakaros ar citiem draudzes pārstāvjiem. Šajā sektā grupveida seksam ir rituāla funkcijas. Turklāt „Dieva bērnu” draudzes pornorituālos iesaista savus mazgadīgos bērnus. Lai kļūtu par sektas pilntiesīgu locekli, cilvēkam jānodod savs īpašums draudzes rīcībā, bet sievietēm jāstājas dzimumsakaros ar turīgiem vīriešiem, lai peļņas nolūkā viņus piesaistītu sektai. Draudzes pārstāvji uzskata, ka tikai tiem cilvēkiem, kuri piedalās grupveida seksa rituālos, lemts kļūt par īstiem „Dieva dēliem un meitām”.

Daudzu valstu drošības struktūru veiktie pētījumi liecina, ka „Ģimene” („Dieva bērni”) , vēloties piešķirt draudzei ārēju respektu, rīko dažādus publiskus pasākumus un labdarības koncertus. Par šādām akcijām sektanti vāc labvēlīgas atsauksmes, kas tiek izmantotas propagandas nolūkos.

Latvijā gan pēdējā laikā sekta „Ģimene” neesot manīta - vai nu tā „nolūdusi” dziļā pagrīdē, vai arī savas publiskās aktivitātes piebremzējusi. Taču „svēta vieta tukša nepaliekot”, tādēļ modē ir nākuši „zelta jaunatnes” rīkotie tustiņi, kur atnākušie pāri savstarpēji apmainās ar partneriem un viens otru izbauda. Esot baigi „forši, moderni un stilīgi”...

Kas meklē, tas arī kaut ko atrod !

Viens otrs lasītājs daudz kam nepiekritīs, šausmināsies, pat kaislīgi protestēs. Domājošie šo sarakstu papildinās ar savu uzskatu redzējumu, Visi esam tādi vai citādi nemierā gan ar sevi, gan ar apkārtējo pasauli. Gribētos ko mainīt, bet tam trūkst gan saprašanas, gan spēka. Viedi cilvēki uzskata, ka viss ir pašu spēkos, pašu rokās un ir atkarīgs no mūsu attieksmes pret visu apkārtējo – pasauli mēs veidojam paši savās izjūtās un domās !

Uzdosim sev jautājumu – kādā pasaulē mēs atrodamies šobrīd ? Apkārt paveroties, ko ieraudzīsim ? Pelēkas sienas, dubļainu netīrību, draņķīgu laiku un nomāktus cilvēkus, vai pilnīgi pretēji – interesantu darbu, saulainu dienu, pacilātu noskaņojumu ? Katrs ieraudzīs ko savu. Tā arī būs tā mazā realitāte, kurā šobrīd katrs atrodamies.

Parastais cilvēks ir nespēcīgs apkārtējās pasaules priekšā. Viņš var tikai konstatēt faktus un samierināties ar neizbēgamo. Viņš pakļaujas straumei un pat nemēģina ķepuroties. Ir jāmaina domāšana. Jāsaprot dažas likumsakarības. Proti :

Nav nekādas vienotas, kopējas visiem ļaudīm vienādas pasaules - nepastāv nekāda viennozīmīgi objektīva realitāte !

Ir tikai pasaules apraksti, pēc kuriem mēs iedomājamies, ka mēs dzīvojam.

Mēs paši ar savām domām veidojam pasauli, kurā dzīvojam.

Viss, ko mēs redzam un jūtam - tas viss ir radies ar mūsu domu spēku. Mūsu spēkos ir šo pasauli mainīt, mainot savu domāšanu un adekvāti ar to arī savu rīcību.

Mēs dzīvojam tādā pasaulē, kādu paši to esam izveidojuši.

To mēs veidojam visas savas dzīves laikā.

*Mēs varam veidot tādu pasauli, kurā mums patiks dzīvot.
Ja mums nepatīk dzīvot pašu izveidotajā pasaulē, tad tas nozīmē, ka kaut kad
esam izdarījuši nepareizu izvēli.*

(Kādreiz šādas domas un uzskatus karojošie materiālisti dēvēja par tumsonīgu
ideālismu ! Bet, laiki mainās un cilvēki tiem līdzīgi...)

Mēs katrs savā modē ar mainīgām sekmēm mēģinām savu pasauli mainīt..
Veiksme dažkārt mums uzsmaida pat tad, ja rīkojamies ne jau nu gluži pareizi. Ne
velti saka, ka labāk kaut ko darīt ne visai pareizi, nekā neko nedarīt !

Kas meklē miljonu, visai reti to atrod. Bet, kas nemeklē – tos nekad neatrod!
(Onorē de Balzaks)

Bieži vien veiksmi gūstam pēc smaga un pārgurdinoša darba. Dikti cenšoties un
ilgi dauzot sienu ar galvu, iespējams, ka tā arī kādreiz apgāzīsies. Bet varbūt
sašķīdīs galva. Man tomēr labāk patīk sēdēt pie apgāztas sienas kaut vai ar sāpošu
galvu, nekā visu dzīvi nožēlot, ka neesmu to sienu pamēģinājis kaut pakustināt...
Nu nevajag tieši sadauzīt galvu – var rīkoties prātīgāk un apdomātāk. Kaut vai ar
lauzni to pakustināt vienā, otrā, trešā vietā... Un skat', tā siena diez kādēļ ņem un
„pati” apgāžas !...

Ir apjēdzamas vēl dažas gudrības :

*Vienmēr rīkojoties ar vieniem un tiem pat paņēmiem, iegūsim vienus tos pat
rezultātus.*

Mainīt formu, nemainot saturu, tas ir tas pat, kas skriet uz vietas.

Katrā bezizejā tomēr ir daudzas izejas, kuras mēs vēl nesaskatam.

Nekas nevar cilvēku padarīt laimīgu, ja viņš tam nepiekrīt vai nevēlās tāds būt !

*Lai iegūtu citu, atšķirīgu no iepriekšējā, rezultātu, ir jārikojas citādi – ne tā kā
vienmēr.*

Laimi meklējot var nostaigāt garus un grūtus ceļus, daudz ko upurēt, pazaudēt
laiku un veselību tikai tādēļ vien, ka gājām neīstajā virzienā, jo izrādās, ka laime ir
bijusi tepat blakus, bet savā apmātībā un aklībā to nebijām pamanījuši un apjēguši !

Lai sevi un savu domāšanu kādi varētu mainīt, vispirms ir jāprot sevi, savas spējas
un iespējas adekvāti novērtēt. Tur nu ir vajadzīga paškritiska un domājoša pieeja.
Varētu ieteikt rakstiski pašam sev formulēt atbildes uz šādiem jautājumiem (Noteikti
rakstiski, jo tas spiedīs domas formulēt skaidrāk un konkrētāk!)

Kāds ir mans pasaules redzējums?

Kāda ir mana vieta un loma šajā pasaulē?

Kas man šajā pasaulē nepatīk ?

Ko es saprotu ar jēdzieniem laime un neveiksme?

Un kas ir nelaime un neveiksme ?

Kas ir "labi" un kas ir "slikti" ?

Un kāds ir manas izvēles un rīcības iespaids uz šiem faktoriem ?

Ko īsti es vēlos dzīvē panākt un sasniegt ?

Kādā veidā es to varu izdarīt?

Kādi cilvēki, kādi faktori un apstākļi man tajā var palīdzēt ?

Un kādi traucēt ?

Kā un ko es varu palīdzēt citiem cilvēkiem ?

Kādas zināšanas un prasmes man ir nepieciešamas?

Kam es ticu, uz ko es paļaujos un kas man ir svēts ?

Ko nozīmē jēdziens "pienākumi" un kādi ir manējie ?

Un kāda ir cilvēku un manas dzīves jēga ?

Uz visiem šiem jautājumiem perfekti un godīgi atbildēt nemaz nav tik viegli. Tā ir vesela vivisekcija ! Ja nu esat tikuši skaidrībā paši ar sevi, tad jau var mēģināt savākt gribasspēku un savā dzīvē mēģināt ko mainīt un uzlabot, veidojot savu taktiku un stratēģiju. Nekad nav par vēlu ! Labāk vēlu, kā nekad ! (Kā un ko darīt ? Nu ir neiespējami visiem visos dzīves gadījumos lietot vienādas receptes! Katrs ir pats savas dzīves "pavārs" un laimes kalējs!) Tas arī nemaz nav viegli ! Vieglāk un vienkāršāk ir velti nelauzīt galvu, atmetst visam ar roku un *dzīvot tik nost !* Un sākt vajag nevis *no pirmdienas*, bet gan *tepat un tūlīt !* Daudzi ir mēģinājuši un daudziem, ne tikai vienam otram, tas ir arī izdevies ! Veiksmi mums visiem !

Un nobeiguma labi domāti, taču ne visai viegli pildāmi novēlējumi [

Ja vēlies būt dvēselē bagāts, tad esi dāsns ! Sniedz :

naidniekam - piedošanu;
oponentam - iecietību;
draugam - sirdi;
bērniem - labu piemēru;
tēvam - godinošu cieņu;
mātei - iespēju ar tevi lepoties;
sievai - bijīgu mīlestību;
mīļākajai - kaisli;
sev pašam - domas un pašcieņu;
padotajiem - labestīgu stingrību;
visiem ļaudīm - labus darbus.

Vēlreiz nobeigumā pārdomu rosināšanai pasaciņa no Jura Rubeņa :

Kāda sieviete par katru cenu gribēja noskaidrot savu nākotni. Viņa pirka dažnedažādus horoskopus, pareģojumu žurnālus, sapņu grāmatas. Viņa apmeklēja neskaitāmus gaišreģus, bet neviens viņai tā arī neko nevarēja pasacīt pat nākotni.

Kādu reizi, kad sieviete pavisam saērcināta bija atgriezusies no kārtējā gaišreģa salona, iztērējusi naudu, bet nesaņēmusi nekādu atbildi, viņu uzrunāja Dievs :

„Kāpēc tu tik ļoti gribi zināt nākotni ?”

„Kā - kāpēc ?” atbildēja sieviete. „Lai zinātu, kas mani sagaida, un lai no kaut kā varētu izsargāties un kaut kam sagatavoties.”

„Un tas ir viss ?” jautāja Dievs.

„Protams, kas tad vēl varētu būt ?” atjautāja sieviete.

„Es esmu pārsteigts, cik gan neinteresantu dzīvi tu pūlies sev iegūt !” sacīja Dievs.

Un vēl viens mīts :

Stāsta, ka reiz viens rabīns bez paguruma lūdzis Dievu atļaut viņam paša acīm ieraudzīt debesis un eļli. Dievs uzklusījis lūgumu, izrakstījis rabīnam caurlaidi un sūtījis kopā ar viņa pravieti Eliju par pavadoni. Tas iveda rabīnu lielā istabā , kuras vidū uz pavarda stāvēja liels katls ar gardi smaržojošu viru. Apkārt stāvēja ļaudis , kuri karotēm smēla no katla ēdienu. Ļaudis izskatījās izdiluši, bāli, ļauni un bēdīgi. Un visa atmosfēra lielajā istabā bija aukstuma un nāvīgu skumju pilna. Rabīns pamanīja - karotes ir tik garas, ka neļauj saturu ielikt mutē.

Izejot pravietis paskaidroja, ka tā bija elle. Tad abi iegāja citā istabā , kura izskatījās tāda pat kā pirmā. Vidū tas pats katls ar ēdienu, apkārt ļaudis ar garām karotēm. Tikai viņi bija pavisam citādi - veseli, jautri un laimīgi. Jo necentās pabarot sevi. Viņi izmantoja garās karotes, lai paēdinātu viens otru. Tā bija paradīze...

Šī teika var palīdzēt izprast paradoksu, kāpēc evolūcijas gaitā altruisti nav iznīkuši, jo viņu rīcība taču ir nepiemērota skarbai un egoistiskajai dzīves cīņai īstenībai. Sociālpsihologi izvirza domu, ka tās indivīdu grupas, kurās pārsvarā ir altruisti ar savstarpēju atbalstu un izpalīdzību, dzīves cīņās izrādās spēcīgākas par grupām, kurās pārsvarā ir egoistiski tendētie.

Traktāts par jūtām, emocijām, intelektu, inteligenci un visa tā audzināšanu

Vairums ļaunu uzskata, ka jūtas, emocijas un vēl jo vairāk - apziņa piemīt tikai tik augsti attīstītai būtnei kā cilvēkam. Tas ir ļoti iedomīgs un antropocentrisks uzskats. Cilvēks - tā ir tikpat kā *pasaules naba*, jo lūk, esot izveidots pēc *Dieva gīmja un līdzības*. Plašāk un dziļāk domājoši filozofi gan uzskata, ka apziņa esot vispār piemītoša Dabas objektu un subjektu īpašība atkarībā no viņu sarežģītības un norisošo procesu ātruma un dziļuma.. Emocijas, jūtas, apziņa ir informatīvi procesi, tātad ir matērijas izpausmes formas, kas eksistē kādā Pasaules dimensijā un attiecīgi atspoguļojas mūsu uztverē.

Ja attiecībā uz dzīvnieku pasauli mēs tiem atzīstam jūtas un emocijas un pieļaujam pat saprāta pazīmes (sevišķi mājdzīvniekiem), tad pret augu valsti mums piemīt nonievājoša attieksme. Taču nopietni zinātniski eksperimenti liek daudz ko pārvērtēt. Eksperimentos ar augiem, izmantojot tā saucamos *melu detektorus*, ir iegūti visai interesanti rezultāti.

Melu detektors ir parasta elektroniska ierīce, kas automātiski fiksē organismā norisošo elektrofizioloģisko procesu dažādus parametrus. Atbildot uz dažādiem pēkšņi uzstādītiem jautājumiem un vienlaicīgi fiksējot šos ar prātu grūti kontrolējamus procesus, attiecīgi interpretējot, var jau izdarīt secinājumus par indivīda sniegto atbilstumu.

Piemēram, šāds literatūrā plaši pazīstams eksperiments: Auga tuvumā ir trauks ar vārošu ūdeni, kurā gadījumskaitļu programmēta ierīce tajā ieber dzīvus jūras vēzītus, kuri, protams, tūdaļ iet bojā. Augam pieslēgtais "detektors" tūdaļ reaģē ar asu rādījumu izmaiņu. Eksperiments veidots automātiskā režīmā, bez cilvēku klātbūtnes, lai izslēgtu iespējamo cilvēka emociju iespaidu. Tātad augs atsaucas vai nu uz citas dzīvas būtnes *nāves kļedzienu*, vai, uztverot notiekošo, *līdzjutībā pārdzīvo*. Interesanti atzīmēt, ka ar vienu un to pašu augu eksperimentu sistemātiski atkārtojot, šī atbildes reakcija pavājinās, līdz beidzot izzūd. Laikam jau, tāpat kā cilvēks, ar laiku pierod pie visādām riebeklībām...

Cits eksperiments. Divi blakus stāvoši vienas sugas augi. Vienu no tiem kāds cilvēks "moka", līdz beidzot nogalina. Pēc kāda laika pie atlikušā auga pēc kārtas pieved sešus cilvēkus, kuru starpā ir arī šis *mocītājs un slepkava*. Augam pieslēgtais "detektors" to nekļūdīgi *atmasko*. Interesanta detaļa. Vienā gadījumā augs reaģēja uz diviem indivīdiem. Izrādījās, ka "tas otrs" pirms stundas savas mājas pagalmā bija applāvis mauriņu. Tātad, arī viņam ir *rokas asinīs* !

Uz kāda auga sēklām sistemātiski un visai ilgstoši *iedarbojās* ar skaļiem un *spēcīgiem* lamu vārdiem - arī pat domās. Sekās šīs sēklas ievērojami zaudēja dīgtspēju. Interesanti, kā vārīgākās un jūtīgākās bija rūpīgi selekcionētu kultūraugu sēklas, bet visizturīgākās tās bija nezālēm. Tik tiešām – taisnība parunai, *ka nezāle neiznīkst!* Laikam jau dziļa taisnība ir uzskatam, ka labestīgiem cilvēkiem ziedi zied krāšņāk, bet *ļauņa acs* tiem liek novīst - ka tā nav tīra poētika vien...

Augi jūtīgi reaģē uz mūzikas skaņām. Labvēlīgi uz tiem iedarbojas melodiska mūzika, bet graužoši tādas perversitātes, kā dažādi *roki* un *smagie metāli*. Ar tiem un citādiem *kratkļiem* savu hormonu vētru iespaidā aizraujas psiholoģiski nenobrieduši *teju* vecuma, kad *ar asti pa gaisu gribas sprinģot*, pusaudži, kad nu dikti gribas *izlekt un izrādīties*. Ar laiku tas *dullums* gan pāriet. Diemžēl viens otrs *no tsajām biksītēm* tā arī nekad neizkāpj un paliek estētiska pitekanropa līmenī. Tam piepalīdz *tirgus attiecību* gaisotne, kad, ja ir pieprasījums, tad būs arī piedāvājums. Tad nu arī tiek ražoti "skaņdarbi", kas ar savām vibrācijām piesārņo ļaunu apziņu, provocējot agresīvas un dzīvnieciskas dziņas.

Var par mani pasmaidīt, bet man nekādu prieku nesagādā un pat nepatīk t.s. grieztie ziedi vāzēs. Man tā vien liekas, ka tie lēni mirstot agonijā mocās, un es to priekšā jutos it kā vainīgs... Pragmatiski noskaņotie mani gan pamāca, ka tas jau ir Dabas likums, ka ziedi ir paredzēti cilvēka priekam, un kā vispār tā ir iekārtots, ka kaķi ķer peles, bet govīs apēd zāli. Un tomēr, man liekas, ka kārtīgs cilvēks, nedrīkstētu kaut vai sava prieka pēc vien, nevienai dzīvībai pāri darīt.

Cilvēki ir dažādi. Ikviens ir vesela pasaule pati par sevi un savdabīga personība. Tomēr pastāv kādas likumsakarības, kas šīm dažādajām pasaulēm un personībām ir raksturīgas un pat zināmā mērā vienojošas. Ar šo likumsakarību noskaidrošanu un pētīšanu nodarbojas psiholoģijas zinātne. Jāpiezīmē, ka cilvēki par to, kas notiek bezgaltālās Kosmosa dzīlēs un zvaigžņu pasaulēs zina un saprot daudz vairāk par to, kas un kā notiek viņu pašu iekšējā pasaulē - psihē, apziņā un domāšanā. Šajās jomās cilvēki paši par sevi zina un saprot diemžēl vismazāk. Zināšanu un izpratnes uzkrāšana uz priekšu lēni virzās taustoties caur dažnedažādu hipotēžu un pieņēmumu džungļiem.

Uzskata, ka zinātne sākas tad, kad notiek mērīšana, svēršana, salīdzināšana, klasifikācija un "salikšana pa plauktiņiem". Psiholoģijas jomā ar to "mērīšanu un svēršanu" ir visai problemātiski. Nu kā gan lai skaitliski izsaka, teiksim, skaistuma izjūtas pakāpi, laimīguma vai nelaimīguma līmeni vai mīlestības jūtu stiprumu !?

Prātojot par „laimīgumu” vai „nelaimīgumu”, interesi izraisa socioloģisks pētījums par televīzijas iespaidu uz ļaužu psiholoģiskajām nostādnēm un psiholoģisko „klimatu”.

Vairāk nekā trīs desmitgades ilgušā pētījumā tika aptaujāti gandrīz 30 tūkstoši amerikāņu. Zinātnieki saskaitīja, ka „laimīgie” cilvēki pie televizora pavada 19 stundu nedēļā. Sevi par „nelaimīgiem” atzinušie to dara par trešdaļu ilgāk jeb 25 stundas. Pētījums tika sākts tālajā 1975. gadā, un interesanti, ka skatīšanās paradumu proporciju nav mainījusi ne televīzijas satura bagātināšana, ne ienākumu pieaugums, ne citu izklaides veidu, piemēram, datoru ienākšana ikdienā.

Starp pašu televīziju un „laimi” tiešas saiknes nav. Vienkārši sevi par laimīgiem uzskatošie cilvēki ir sociāli aktīvāki. Viņi piedalās masu pasākumos, iesaistās politiskajā un sabiedriskajā dzīvē, vairāk lasa laikrakstus un tiekas ar draugiem. Par nelaimīgiem sevi parasti uzskata vientuļi, kūtri un bikli cilvēki, kuriem ir grūtības iejusties sabiedrībā. Līdz ar to viņiem atliek meklēt netiešu socializēšanās veidu kā televīzija, skaidro pētnieki. Lai arī pēdējā desmitgadē neklātienē sabiedriskās dzīves veidošanā centrālo lomu ieņēmis internets, televīzijas lietošanas paradumi būtiski nav mainījušies.

Nav mainījusies arī cilvēku attieksme pret informējošo un izklaidējošo ierīci istabas stūrī. Amerikāņi televīziju joprojām skatās ar baudu.. Desmit ballu skalā respondenti tās sagādāto prieku novērtēja ar atzīmi 8. Tiesa, gandarījums esot īsu brīdi...

No tā izriet, ka arī laimīgajiem nav nekā pret televīziju, tikai viņiem ir mazāk laika pārraižu vērošanai. Un, jo vairāk piepildīta cilvēka ikdiena, jo mazāk viņam vajag televīziju. Daudzi laimīgie atzina, ka jau gadiem ilgi gluži labi iztiek bez tālraža.

„TV neprasa ievērojamu spriestspēju, tādēļ tā ir pieejama un saprotama cilvēkiem ar mazākām sociālajām iemaņām un resursiem” – pētījuma autori Džons Robinsons un Stīvens Martins ziņojumā par darbu stiprināja stereotipu, ka televīzijas mērķauditorija ir zemāko un sociālo un intelektuālo slāņu pārstāvji. „Hroniska nelaiemes sajūta var kaitēt gan sociālajā, gan personīgajā līmenī, tā var traucēt darbā un privātajās aktivitātēs. Taču pat visnelaimīgākie cilvēki spēj nospīest TV pultī un pasīvi izbaudīt televīzijas saturu, „- abi psihologi skaidroja, kādēļ cilvēki meklē glābiņu, „lūrot pa atslēgas caurumu” citu dzīvē.

(No Jāņa Vēvera raksta „Svešā dzīve”)

Nu nav jau vainīga tā paša televīzijas „kaste”, bet gan tas, kas tajā tiek „sabērsts” iekšā. Bet atbilstoši patērētājsabiedrības lielākās daļa gaumei, uzsvars tiek likts uz „krimenēm, šausmenēm, lubenēm, pornenēm” un tamlīdzīgiem masu jeb tā saucamās popkultūras šedevriem, kā arī visādām bezdomu, pat muļķīgām izklaidēm un „šoviem” Ne velti inteliģentāki cilvēki ironizējot televizoru ir nokristījuši par „sabiedrisko debilizatoru”!

Gudros rakstos un sarunās bieži tiek pieminēti termini "intelekts" un "inteliģence". Dažkārt uzskata, ka tie ir sinonīmi. Manuprāt tas tā nav - intelekta jēdziens rāda attiecīgā indivīda zināšanas, erudīciju un loģisko spriestspēju. Savukārt inteliģence ir "smalkāka būšana" - tā parāda indivīda prasmi pozitīvi kontaktēties un saprasties ar citiem līdzcilvēkiem, kā arī izpratošā un saudzīgā attieksmē pret apkārtējo vidi (vismaz nepiemēsot un nedemolēt !)..

Varētu uzskatīt, ka jēdziens „intelekts” veidojas no šādām sastāvdaļām - zināšanām un prasmēm :

- vispirms no elementāras lasīt, rakstīt un rēķināt prasmes;
- faktoloģiskā materiāla zināšana (tas, ko saucam par „formālo” izglītību)
- prasme zināšanas arī praktiski pielietot (piemēram, ar iemācītās matemātiskās formulas vai teorēmas palīdzību izrēķināt kādu uzdevumu);
- prast novērtēt un salīdzināt dažādas lietas un norises;
- uz iegūtās informāciju un zināšanu bāzes prast veidot jaunas zināšanas un informāciju (tātad domātprasme)

Cilvēku uzvedībā un savstarpējā saskarsmē ļoti liela loma ir jūtām un emocijām. Arī te dažkārt ir grūtības tās vienu no otras atšķirt. Varētu pieņemt, ka jēdziens “emocijas” vairāk saistās ar apkārtējās vides iespaidu (piemēram, skaists), bet “jūtas” ar starppersonu kontaktu iespaidu (piemēram, mīļš).

Psihologi spriež par tādu jēdzienu kā “emocionālā inteliģence”. Mācību procesā iegūtai “vienkārši inteliģencei” (pareizāk sakot, intelektam) ir maz kopīga ar emocionālo inteliģenci. Ne velti saka, ka augstās skolās negājusi lauku sieviņa bieži vien ir daudz inteliģentāka, sirdsskaidrāka un gudrāka par vienu otru augsti titulētu un slavenu akadēmiķi. Visgudrākie un erudītākie no mums var paklupt uz neapvaldītu kaislību un pēkšņu impulsu zemūdens akmeņiem.

Intelekta novērtēšanai psihologi ir izgudrojuši speciālus tā saucamos IQ testus - novērtējot intelekta koeficientu IK, (literatūrā populārs ir arī apzīmējums IQ - *Intelligence Quotient*) – gadījums, kad psiholoģijas zinātnē „ko” mēģina izteikt skaitliskā formā ! Šī “mērīšana”, kurā mēģina skaitliski novērtēt indivīda formālo spriestspēju un analīzes prasmi, ir guvusi plašu popularitāti un to izmanto vietā un ļoti bieži arī nevietā, izdarot pat aplamus secinājumus. Reālā dzīvē bieži parāda, neskatoties uz visu popularitāti, IK relatīvo nespēju nemaldīgi noteikt, kurš no testa dalībniekiem patiešām dzīvē gūs panākumus.

Bez šaubām, apsekojot plašas iedzīvotāju grupas, atklājas, ka starp IK (IQ) un dzīves apstākļiem pastāv zināma kopsakarība - daudzi cilvēki ar zemu IK ir kļuvuši par melnstrādniekiem un tie, kuriem ir augsts IK, ieņem labi apmaksātus amatus, bet nebūt ne vienmēr.

It kā likumībai, ka IK paredz panākumus dzīvē, ir daudz izņēmumu - patiesībā to ir daudz vairāk nekā gadījumu, kas šo likumsakarību apstiprina. Manuprāt augsts IK parāda lielāku varbūtību - iespēju, ka šis indivīds dzīvē *varētu* gūt panākumus. Psihologi uzskata, ka veiksmes faktoru vidū IK var veidot labākajā gadījumā 20%, un tas nozīmē, ka atlikušie 80% ir atkarīgi no citiem apstākļiem. Cilvēka vietu sabiedrībā lielākoties nosaka faktori, kam ar IK nav nekāda sakara, - sākot ar apstākļiem, kādos esam nākuši pasaulē, starta kapitāla, rakstura īpašībām un beidzot ar veiksmi. Nesaudzīgajā dzīves cīņā darbojas tā saucamā sociālā darvinisma principi - ka izdzīvo, uzvar un uzplaukst tas stiprākais, veiklākais un nekaunīgākais.

Gan jāpiebilst, ka nopietnā psiholoģiskajā literatūrā aizvien biežāk parādās skeptiski viedokļi par intelekta „mērīšanu”. Raksturīgs viedoklis :

Uz neatgriešanos ir aizgājuši tie laiki, kad inteliģenci uzskatīja par izmēramu lielumu - IQ testi un SAT (Schlastic Apitude Test - uzcītības spēju pārbaude) uzrādītie punkti un kad ikviens varēja atrast savu vietu dzīvē atbilstoši šiem datiem. Tagad šādas pieejas aplamība aizvien vairāk kļūst pašsaprotama, bet, kā mēs varējām iedomāties, ka par mūsu inteliģences noteicošo mērauklu var uzskatīt IQ, kura lielums nostabilizējas jau līdz pusaudžu vecumam ?

Jau kopš pašiem IQ testēšanas pirmsākumiem šie mērījumi kalpo sabiedrības vajadzībām, lai izvērtētu pretendenta piemērotību darbam vai militārajam dienestam, turpmākajai apmācībai vai noteiktai karjerai. Izvērtējot cilvēku pēc viņa IQ netiek ņemti vērā viņa daudzveidīgie talanti, un, kas vēl jaunāk, šāds vērtējums iedveš ilgstošu neveiksminieka izjūtu cilvēkam, kurš šiem ierobežotajiem standartiem neatbilst, vai maldīgu panākumu izjūtu tam, kurš IQ testos ieguvis labus rezultātus. Dzīves izaicinājumu priekšā gan vieni, gan otri jūtas nesagatavoti, un no šīm izjūtām ir ļoti grūti atbrīvoties arī turpmākajos gados. Praksē izmantotie dažādie IQ testi ne vienmēr ir dziļi pārdomāti un kvalitatīvi. Tie vairāk ir vērsti uz indivīda tūri formālo zināšanu bagāžas vairāk vai mazāk veiklu un atjautīgu izmantojumu, nevis parāda indivīda intelekta dziļāko būtisko kvalitāti un potenciālās iespējas.

Pat paši gaišākie prāti spēj iestīgt nevaldāmu kaislību un nekontrolējamu impulsu dūksnājā. Cilvēki ar augstu IQ var būt pārsteidzoši neveiksminieki privātajā dzīvē. Viens no psiholoģijas neatrisinātajiem jautājumiem ir : - kādēļ nedz koledžas eksāmenos gūtās atzīmes, nedz IQ un SAT dati, par spīti savai neizskaidrojamai popularitātei, vairumā gadījumu tomēr nespēj nekļūdīgi noteikt, kurš būs veiksminieks personīgajā dzīvē un cilvēku attiecībās ...

No rakstura īpašībām un temperamenta (kuriem izskatās, ka ir ģenētiska daba) kopā ar tā saucamo *audzināšanu*, tad nu veidojas tā sauktā *emocionālā inteliģence*

. Šo īpašību kopumu veido :

- * spēja motivēt sevi darbībai un neatkāpties grūtību priekšā;
- * spēja apvaldīt nepacietību un negaidīt tūlītējus panākumus;
- * spēja nepadoties garastāvokļa svārstībām un nepieļaut, ka raižu dēļ tiek “zaudēta galva”;
- * spēja just līdzti citiem un neatteikties no cerības;
- * empātijas spēja, jeb cilvēciskā valodā runājot, prasme iejusties cita cilvēka “ādā” - un no tās atvasinātās īpašības kā līdzcietība, sirdsapziņa un altruisms.;
- * kā arī pienākuma apziņa un atbildības sajūta attiecībā pret tuviniekism, izpildāmo darbu, sabiedrību un valsti.

Psihologi savas zinātnes attīstībā jau runā par emocionālo inteliģenci jeb EQ (saīsinājums no *emocional quotient* - *burtiski emociju koeficients*; saīsinājums veidots pēc analogijas ar IQ). Līdz kaut kādām skaitliskajiem EQ līmeņiem neviens gan vēl nav aizdomājies. Vēl vairāk - harmoniski apvienojoties prāta un emociju procesiem, var runāt par trešo inteliģences formu - gara inteliģenci jeb SQ (Spiritual Quotient - burtiski : gara koeficients). Varētu teikt, ka SQ ir formālā intelekta IQ un emocionālā inteliģences EQ sintēze, veidojot inteliģences attīstītāku un augstāku veidojumu. Tā ir inteliģence, ar kuru mēs pilnveidojamies garīgi, lai iemācītos novērst konfliktus un kļūtu par spēcīgākām personībām, nekā esam patlaban. Protams, pat kaut kādiem skaitļiem te nevar būt nekāda runa, psihologiem šie termini pagaidām ir teorētisku diskusiju līmenī.

Mūsu būtība vissaturīgāk izpaužas tad, kad, darot savu darbu, cenšamies labi zināmajā ieraudzīt jaunas nianses un ikdienas pienākumus pārvērst aizraujošos notikumus, kuros iesaistāmies ar prieku. Tā ir gara inteliģence, un garīgi inteliģents cilvēks ir tāds indivīds, kurš dzīvē ieņem tieši šādu pozīciju.

Garīga inteliģenta personība dedzīgi pieņem izaicinājumu, drosmīgi stājas pretī grūtībām, samierinās ar reālo situāciju un veiksmīgi tiek galā ar pretestību, neticību, nedrošību un visu nezināmo. Tāda personība zina, ka viņu nav iespējams nedz

sakaut, nedz uzvarēt, nedz pārspēt; garīgi inteliģents cilvēks var vienīgi pilnveidoties vai arī noslēgties sevī, ja viņu nebagātina un neapgaismo augstākas patiesības viedums.

Izaicinājums un grūtības garīgi inteliģentam cilvēkam palīdz tādējādi, ka neļauj temperimentīgajam *ego* pārmākt situācijas dziļāko būtību. Tādam indivīdam pazemība nav pašmērķis, bet gan nepieciešamība un tīši izvēlēta rīcība, kas nodrošina, lai viņa agresīvās pašidentitātes ietekme pastāvīgi tiktu samazināta, dodot vairāk vietas garīgajai izaugsmei virzienā no iekšējās pasaules uz ārējo.

Tik augsti attīstīti cilvēki mūsdienās ir liels retums. Lielākā daļa cilvēku svaidās no saprātīguma uz muļķību, no emocijām uz racionālismu, no lūkošanās ārējā uz pievēršanos iekšējai pasaulei, kādu nu katrs to iztēlojas. Taču visu laiku nepamet izjūta, ka kaut kā pietrūkst, un šis *kaut kas* ir pati dzīve. Jācenšas saprast, ka dzīves jēga arī nozīmē atrast dzīves jēgu - un dzīvot. Būt garīgi inteliģentam nozīmē nodoties jēgas meklējumiem, savukārt jēgas izpratni nosaka tas, kā mēs savā dzīvē ievērojam plašākā dzīves konteksta noteiktos augstākos principus. Tas, ko mēs saucam par jēgas izpratni, ir nojausma, ka esam pieslēgušies augstākajai patiesībai. Jēgas izpratnei vienmēr nāk līdzī noteikta iekšēja izjūta - ka esam kaut kam piederīgi, piesaistīti, kļuvuši ar kaut ko vienoti. Šīs emocijas ir visnotaļ pacilājošas, tās palīdz atbrīvoties no depresijas un stresa.

Nelaime tā, ka vairums cilvēku mierīgi dzīvo un pat neanalizē, kāpēc dara to, ko dara. Pat ja esam lieliski iemācījušies izskaidrot vai attaisnot savu izturēšanos pagātnē, mēs reti kad pārdomāti virzām savu rīcību pretim kādam dzižākam mērķim, ņemot par pamatu savas personības pilnveidošanas apziņu.

Spēja pasmieties pašiem par sevi ir pazīme, kas piemīt vien dzižiem cilvēkiem un dzižām tautām; gluži tāpat nenobriedušu cilvēku un nenobriedušu kultūru raksturīga pazīme ir citu cilvēku vulgāra un ļauna izjokošana vai vēl rupjāk - apņirgšana (kam visbiežāk nav nekāda sakara ar humoru vai satīru)... Mazāk attīstītu cilvēku rokās humors ir *ego* ierocis, lai pazemotu, apkaunotu un iebiedētu citus, aizbildinoties ar frāzi „es jau tikai pajokoju”. Savukārt labestīgs humors vienmēr ir vienojošs un palīdz ieraudzīt kādu slēptas patiesības aspektu, kā arī rada vieglumu, kas savukārt ļauj atrisināt strīdīgus jautājumus, sarežģītumus un pretrunas.

Savlaicīgi izteikts joks par sevi, lai apvaldītu „sakarsušo galvu”, spēj atlaist ciešo tvērienu, kādā *ego* sagūstījis mūsu patiesās būtības kodolu. Tas ir ļoti vērtīgs paškontroles līdzeklis. Cik bieži nākas redzēt, kā paškontroli labi apguvis cilvēks, izmantojot humoru, atrisina šķietami sarežģītu un pretrunīgu situāciju.

Attiecību situācijās lieti noder prasme novilcināt prasību pēc tūlītēja savu iegribu apmierinājuma. Strādājot ar cilvēkiem, mēs bieži vien esam spiesti pievaldīt mēli, sagaidot īsto brīdi, lai runātu par kādu lietu, utt.

Taču izmantojot gara inteliģenci, šo paradumu atlikt gandarījumu var pacelt pavisam jaunā kvalitātē. Pajautājiet sev, kādēļ jūs kļūstat dusmīgs, izvīrāt prasības, gaidāt, lai citi izpildītu jūsu iegribas, utt. Tāda iztaujāšana drīz vien atklās, ka tas atkal ir neviens cits kā mūsu *ego*, kas izvīrta šīs kaprīzes. Jo vairāk mums ir šādu vajadzību, jo mazattīstītāks ir mūsu būtības dziļākais kodols. Mūsu *ego* vajadzības ietver vēlmi tikt pieņemtam un arī atzītam par inteliģentu, attapīgu, veiksmīgu, skaistu un gudru. Pat tikai pavīrsi izskatot šīs vajadzības, kļūst acīmredzams, ka tās kalpo vienīgi tam, lai uzturētu un veicinātu mūsu *ego*, bet maz ko dod, lai mēs sasniegtu augstāku inteliģences līmeni. Ja tiktu dota tāda iespēja, vai jūs labāk izvēlētos, lai apkārtējie uzskata jūs par gudru, veiksmīgu un atjautīgu, tā vietā, lai patiešām noderīgs citiem, līdzsvarots, laimīgs un pacilāts justos pats ?

Garīgi inteliģents cilvēks neuzskaita, ko dod pats un ko pēc tam var sagaidīt pretī par savu īstermiņa vai ilgtermiņa emocionālo vai intelektuālo ieguldījumu. Gara inteliģences vadītas, emocijas kļūst par pacilājošām izjūtām. Tās rada mūsos

iepriekš neiepazītu gandarījumu, ieinteresētību un zinātkāri par tagadni. Jēgas izpratne ir pašas dzīves balva.

Evolucionārās psiholoģijas pētnieki atzīmētu, ka, atsakoties no šodienas baudas rītdienas baudu vārdā, mēs radām sev jaunas iespējas un atklājam sevī jaunas prasmes. Mēs varam plānot notikumus, uzglabāt līdzekļus nebaltaī dienai vai veikt arvien tālākus un tālākus ceļojumus, lai izpētītu visneaizsniedzamākos pasaules nostūrus, tādējādi palielinot savas iespējas un brīvību.

Taču garīgi inteliģents cilvēks neizvēlas iet šo ceļu - neatkarības ieguves vārdā atteikties no paša gandarījuma; viņš tiecas vispār atbrīvoties no nepieciešamības pēc tā. Šāds cilvēks ir pateicīgs par iespēju dzīvot un par šīs pateicības izpausmi uzskata jēgpilnu savas gara inteliģences attīstību. Viņš vienmēr jūtas kā mājās pats ar sevi.

Ja jūs vada ego, kas nemitīgi atkārt, cik gudrs, veiksmīgs vai laimīgs esat, neizbēgami radīsies konfliktsituācija, tiklīdz kāds vai kaut kas tieši vai netieši šo šķietamo patiesību apšaubīs. Garīgi inteliģents cilvēks spēj būt tāds, kādam viņam jābūt konkrētajā brīdī, un viņa rīcība ir jēgpilna atbilstoši konkrētajai situācijai; viņš neidentificējas ar saviem nesenaļiem panākumiem vai līdzšinējiem sasniegumiem. Tādēļ vienmēr ņemiet vērā konkrētā brīža situāciju!

Cilvēka inteliģence neatklājas viņam piedzimstot, tā ir jāveido un jāatklāj. Augstākā inteliģence tiek apgūta katru dienu no jauna, un tas palīdz izprast katras konkrētas situācijas dziļāko būtību. Izmantojot līdzšinējās prāta spējas, īpašu gandarījumu gūt nav iespējams.

Lai atbrīvotos no agresīvā ego, tas jāapzinās un jāņemtas tam pretoties, līdz izdodas gūt jaunu notiekošā jēgas izpratni. Protams, tas nav viegli. Kaut vai vienu dienu centieties nereaģēt uz pasauli tā, kā to liek jūsu ierastais dumpīgais ego. Atcerieties, ka dzīvei jēgu nav iespējams „piesviest” kā prātā novēloti iekritušu domu. Atturieties no iesaistīšanās strīdos, diskusijās vai debatēs, līdz jums kļūst skaidra plašākā kopaina, kas jūsu rīcību motivē. Izvairieties atcirst rupjam cilvēkam, kamēr neesat atklājis kādu augstāku mērķi, kura vārdā šādi izturēties.

Psiholoģijas zinātnē uzskata, ka cilvēka ego jeb pašidentitātei piemīt septiņi līmeņi. Ir pašsaprotami, ka mums katram ir sava identitāte. Taču, ja zaudējam saikni ar savu dziļāko būtību un mūsu ego gūst virsroku uz mūsu patiesās būtības izaugsmes rēķina, var gadīties, ka jāpieliek krietnas pūles un ilgāku laiku jāeksperimentē, līdz tā atkal kļūst stipra. Mūsu pašidentitāte ir noderīga, kad jāizpauž attiecīgajai situācijai atbilstošas emocijas; tā ir emocionālās piemērotības ietērs, taču nekad nevar būt mūsu rīcības virzītājspēks.

Jēgas izpratne attīstās tad, kad gara inteliģence mūs atbrīvo no senākā ego ietekmes un noskaņo uz dziļākās būtības meklējumiem sevī. Turpmāk minētie septiņi līmeņi raksturo izturēšanās un domāšanas veidu visdažādākajās dzīves situācijās, sākot ar ļoti piezemētu un noslēgtu (1. līmenis) un beidzot ar mūžīgi meklējošu garu, kas visur tiecas saskatīt dziļāko jēgu un atbildes uz jautājumu, kādēļ mēs rīkojamies tā un ne citādi (5., 6. un 7. līmenis).

1. līmenis *Cilvēks, kam rūp tikai savu vēlmju, izsalkuma un iegribu apmierināšana. „Man gribas ēst, man nav naudas, šodien man „melnā diena”, mans darbs man ir līdz kaklam, mana laulība man ir kā slogs” - visas šīs sūdzības var pārņemt mūs tiktāl, ka mūsu attieksmi pret dzīvi sāk veidot gandrīz vienīgi ikdienišķas, pārejošas konfliktsituācijas. Mēs allaž vēlamies, kaut varētu darīt kaut ko citu, nevis to, ar ko nodarbojamies patlaban, un būt kaut kur citur, nevis tur, kur atrodamies tagad. Lai attaisnotu savu eksistenci, mūsu ego vēlas piepulcināt sev arī citus radniecīgos.*

2. līmenis. *Šāds cilvēks ņem vērā materiālo pasauli. „Es atrodos istabā, savā automašīnā, gultā; esmu precējies, man ir trīs bērni, man ir darbs. Esmu firmas vadītājs, grāmatvedis, skolotājs, dzīvoju tādas un tādas ielas deviņpadsmitajā namā.” Salīdzinājumā ar 1. līmeni šāda nostāja ir neitrālāka. Tā mazāk balstās uz īslaicīgām*

emocionālām reakcijām nekā 1. līmeņa cilvēka gadījumā. Šajā līmenī mūsu domāšana ir stereotipiska, nevis atbilstoša reālajai situācijai, un mēs lietojam tādas izteicienus kā „Dzīve nav vienīgi problēmas”, „Nevar būt pārāks par visiem”, „Ir jāpieņem gan labais, gan sliktais”. Šādi domājoša cilvēka dzīves gaitu virza nejaušība un noskaņojums. Līdzīgi dzeltenajai presei, secinājumi tiek izdarīti viedokļu izteiksmē.

3. līmenis. Noteicošie ir procesi, kas mūsos norit katru mīļu brīdi. „Vispār jau es esmu laimīgs, tikai mazliet pietrūkst skaidrības par to, kurp virzās mana dzīve, es vēl neesmu sasniedzis savus mērķus. Es cenšos uzlabot savu dzīvesveidu, nomest svaru, es mācos, lai pilnveidotu sevi. Es mīlu savu ģimeni un vēlos sagādāt viņiem labu dzīvi. Būtu grēks sūdzēties; vēlētos jau kaut ko labāku, bet tikpat labi viss varētu būt arī vēl daudz sliktāk.” Tas jau ir personības veidošanās pirmsākums. Dzīve šķiet samērā apmierinoša, cilvēks cenšas būt mierā ar sevi un tajā pašā laikā meklē pilnveidošanās iespējas, kaut arī viņa uztvere vēl arvien ir ierobežota paša šaurās pasaules ietvaros.

4. līmenis. Tas ir saistīts gan ar drošību, gan ar nenoteiktību. „Mūsu ģimenes dzīve ir nokārtota, mani bērni mācās labā skolā, vienaudži mani respektē, es spēju daudz padarīt un plānoju savu karjeru, lai iegūtu lielāku stabilitāti dzīvē un uzlabotu savu labklājības līmeni. Taču es jūtu, ka ir iespējams vēl kas vairāk. Interesanti - kas gan tas varētu būt? Neapmierinātība ar sasniegto ir mūsu godīguma kritērijs, kas norāda uz gatavību turpmākai pilnveidei. Tā mudina veidot dialogu ar apkārtējo pasauli un drosmīgi pētīt esošo situāciju. Tas nozīmē apzināties, ka mēs esam nepilnīgi, un pārstāt slēpt savus trūkumus.

5. līmenis. Pašreizējā dzīves situācija tiek skatīta daudz plašākā kontekstā, nevis tikai vietējās sabiedrības un ikdienas rūpju ietvaros. Skatoties no šāda viedokļa, cilvēks ņem vērā situācijas dziļāko būtību un līdz ar to izjūt vajadzību savai rīcībai rast nopietnāku motivāciju. Rezultātā veidojas cēlākas rakstura īpašības, piemēram, nepieciešamība justies cienītam. Šajā līmenī, ja vien negribam ļauties pašapmānam, nav iespējams iztikt bez izvēles par labu tai vai citai rīcībai.

6. līmenis. Tas liecina par augstākiem mērķiem, nevis tikai personisku vajadzību apmierināšanu. „Manā rīcībā ir ierobežots gadu skaits, kuru gaitā es varu darīt to, ko uzskatu par lietderīgu. Es apzinos, kādēļ daru to, ko daru, un vēlos strādāt vienīgi šo mērķu labad.”

7. līmenis. Šis cilvēks zina, ko vēlas darīt ar savu dzīvi, un pilnībā nododas izvirzīto mērķu sasniegšanai. Katru dienu viņi rod jaunu pieeju, kā uztvert likteņa mestos izaicinājumus un visa dzīve šiem ļaudīm ir kā misija, kuru viņi apņēmušies veikt.

Kādu dienu, kad Sv. Asīzes Francisks strādāja dārzā, kāds skolnieks viņam jautāja, ko viņš darītu, ja uzzinātu, ka dzīvo pēdējo dienu uz šīs zemes. „Nu, droši vien es steigtos pabeigt dārza darbus,” skanēja atbilde. Ar gara inteliģenci apveltītu cilvēku patiesā būtība izpaužas ikdienas situācijās, kuras citi uzskata par gluži pasaulīgām.

Varbūt tagad jūs vēlaties tikt skaidrībā, kurā no septiņiem līmeņiem pārsvarā noris jūsu dzīve. Kad būsiet to noskaidrojis, papētiet līmeni, kas atrodas vienu pakāpi augstāk. Pajautāji sev : vai jūs būtu spējīgs sevī vērīgi ieklausīties un pieskaņoties nākamajai augstākajai pakāpei? Vai jūs nojaušat, ka tā jau varbūt tiecas iekļūt jūsu apziņā? Ko jūs varētu darīt, lai nokļūtu šajā augstākajā līmenī - kas jums būtu jāpaveic, lai sāktos šis pārmaiņas?

Dzīvē dažkārt problēmas rodas sakarā ar personības mentalitātes sadrumstalotību. Tāds cilvēks nespēj izprast situāciju un pauž vērtības, kas ir pretrunā ar iecerēto ieguvumu.

Es tā centos, tādēļ rezultātam vajadzēja būt labam.

Esmu devusi savam vīram visu, kas viņam vajadzīgs, un nekādi nesaprotu, kādēļ viņš nav laimīgs,

Es savus bērnus mīlu, bet viņi neuzvedas, kā pienākas, un neizrāda cieņu pret mani. Kādēļ?

Pastāv pieņēmums, ka „es” ir tas pats cilvēks, kurš „joti centies” un gaida „labus rezultātus”, taču izrādās, ka tā nav. Mēs visi savā būtībā esam iekšēji sadrumstaloti, iekams neizlemjam mainīt savu dziļāko būtību. Mums visiem būtības dziļumos mīt lielāka vai mazāka gara inteliģence, kuru slēpj pastāvīgi mainīgs

ego. Rūpējamies par to, lai tikai mēs neizprastu situācijas dziļāko būtību. Mēs esam kā pārrauta ķēde, kas saskata dažādus risinājumus „tur, ārā”, bet nesaprot, ka īstais risinājums ir tikai „te, iekšā” - apzināta atgriešanās pie vienota veseluma jaunā inteliģences līmenī. Vienīgi balstoties uz vienoto veselumu, mēs spēsim attīstīt integrētu domāšanas veidu.

Sastapties ar iekšēji sadrumstalotiem cilvēkiem gadās ģimenēs, darbavietās, skolās, apvienībās, un tādi esam arī mēs paši. Svarīgākais uzdevums, pirms ko uzsākt, ir saprast šo faktu. Iekšēji sadrumstalots cilvēks nespēj izprast situācijas dziļāko būtību, kurš nošķir labo no sliktā savā izpratnes līmenī, tajā pašā laikā ilgodamies pēc kaut kā augstāka un labāka. Pirms ko pieprasīt no citiem, vispirms ir jātiek skaidrībā pašam ar sevi, ko īsti es vēlos.

Cilvēkam ir jābūt garīgi stipram, lai atzītu, ka viņš nespēj kļūt par ko vairāk, nekā ir patlaban; lai tas izdotos, jāmainās iekšēji. Ar gara inteliģenci apveltīts indivīds savu ego pakļauj augstākam mērķim - kalpot jauna garīgā mērķa sasniegšanai.

Iedziļināšanās situācijā ir nozīmīgs uzdevums. Lai izveidotu jēgpilnu savas dziļākās būtības kodolu, jāapgūst pilnīga skaidrība par situācijas dziļāko būtību (veicot apzināšanos, jēgas izpratni un apstākļu izvērtēšanu) un jāiedziļinās tajā. Galu galā - ar gara inteliģenci apveltīta cilvēka galvenā īpašība ir vienlaikus intensīva un rāma līdz dzīvošana visam notiekošajam. Tāds cilvēks spēj strādāt garas stundas, vienlaikus nezaudējot prasmi koncentrēties un modrību, stresa iespaidā neizsaka netaisnīgus spriedumus un nezaudē emocionālo līdzsvaru, nedz arī pazemojas līdz draudiem un viltum, lai tikai gūtu uzvaru.. Turklāt šādi cilvēki prot pārvarēt konfliktus, izjūtot pat ko līdzīgu mīlestībai, intimitātei un rūpēm.

Garīgi inteliģenta cilvēka aktīva rīcība sākas ar skaidrību par to, ko ir iespējams izdarīt. Bet šādu skaidrību varam iegūt vienīgi tad, ja izprotam situācijas dziļāko būtību un koncentrējamies uz tās galvenajiem principiem.

Ak dies', cik gan gudri un vizinoši ir tie psihologi ! It kā viss būtu jau „labi un pareizi”, bet vai tāds „normāls” cilvēks arī vadās un rīkojās pēc šiem prātojumiem un ieteikumiem !? Un paši ? Jeb, darbojas princips: - „klausies manos vārdos, bet neskaties manos darbos !” ? Tādi nu ir literatūrā sastopamie psihologu gudrie prātojumi par gara inteliģenci... Nez kādās „dimensijās” tā mītīnās un „ko ziemā ēd” ? Un ja šitāds „eņģelis nevis cilvēks” lai ir tavs „tuvākais” !? Kā tādu var izturēt !? Brrrr...

Mācību un dzīves procesā iegūtā inteliģence (pareizāk sakot intelekts) faktiski nedod prasmi tikt galā ar tām neveiksmēm, vai veiksmēm, ko mums nes dzīves nepastāvība. Lai arī augsts IK viennozīmīgi negarantē labklājību, prestižu vai laimi personiskajā dzīvē (bet pārstāv tikai varbūtību), mūsu skolas un mūsu sabiedrība cieš no uzmācīgas tieksmes dot saviem bērniem galvenokārt (vai pat tikai) akadēmisku izglītību, pilnīgi ignorējot emocionālo inteliģenci - īpašību kopumu, kuru daži varbūt sauks par raksturu un kurš tāpat ir bezgala svarīgs mūsu turpmākajā liktenī.

Emocionālā saskarsme ir tāda pat zināšanu joma kā matemātika vai lasītprasme, kura var tikt apgūta labākā vai sliktākā līmenī un kura prasa tikai tai raksturīgas iemaņas. Un tieši tas, cik labi kāds cilvēks šo jomu apguvis, nosaka izpratni par to, kāpēc vienam cilvēkam dzīvē veicas, bet otrs ar līdzvērtīgu intelektu nonāk strupceļā; emocionālās saskarsmes iemaņas nav vis tikai iedzimts, bet gan galvenokārt dzīves gaitā iemantots talants, kas nosaka, cik labi mēs pratīsim likt lietā pārējās spējas, to skaitā arī tīro intelektu.

Protams, dzīvē ir daudz ceļu, kas ved uz panākumiem, un daudz jomu, kurā tos var gūt ar cita veida spējām, ne tikai ar emocionālās saskarsmes iemaņām.. Uz zināšanām orientētā mūsdienu sabiedrībā viena no šādām jomām varētu būt tehnoloģija. To starp arī tik “smalkā padarīšanā” kā vadības tehnoloģija. Arī tā saucamajiem “priekšniekiem” emocionālā inteliģence ļauj gūt arī morālu un ētisku pārsvaru par padotajiem un tos ar panākumiem lietpratīgi vadīt. Esam taču

sastapuši ārkārtīgi erudītus, gudrus, zinošus un skaisti runātprotošus indivīdus, kuri, diemžēl, nu galīgi nav piemēroti jebkādam vadošam postenim !

Ir iegūts daudz pierādījumu, ka cilvēkiem, kuri apguvuši emocionālās saskarsmes iemaņas - kuri ir labi iepazinuši savas emocijas un prot ar tām tikt galā un kuri prot nojaust citu cilvēku jūtas un izturās pret tām ar cieņu, ir lielākas priekšrocības jebkurā dzīves jomā, vienalga, vai runa būtu par romantiskām vai intīmām attiecībām vai par nerakstītiem saziņas likumiem, kuru ievērošana palīdz uzturēt labas attiecības darba kolektīvā. Turklāt cilvēki ar attīstītām emocionālās saskarsmes iemaņām biežāk jūtas apmierināti ar sevi un savu dzīvi, jo ir līdz pilnībai izkropuši domāšanas veidu, kas ļauj darboties efektīvāk; turpretī tie, kuri nav iemanījušies iegrozot savas emocijas, izcīna nemitīgu cīņu ar sevi, kas tiem neļauj sakopot domas un koncentrēties darbam.

Labi attīstītas cilvēciskās saskarsmes iemaņas ļauj nodibināt un uzturēt labas attiecības ar citiem; šo iemaņu trūkums noved pie neprasmes uzvesties sabiedrībā vai atkārtotām starppersonu saskarsmes neveiksmēm. Šo iemaņu trūkums pat visspožākajiem intelektuāļiem var likt parādīties nepievilcīgā gaismā kā uzpūtīgiem, nesimpātiskiem vai nejutīgiem tipiem un tā sabojāt attiecības ar citiem cilvēkiem. Turpretī labi apgūtas savstarpējās saskarsmes iemaņas ļauj ievirzīt vēlamā gultnē un veiksmīgi novadīt sarunas, uzmundrināt un iedvesmot, pārliecināt un ietekmēt, un nomierināt citus cilvēkus, un izveidot lieliskas partnerattiecības.

Emocijas ir lipīgas. Ikdienā emociju lipīgums lielākoties izpaužas neuzkrītoši, veidojot daļu no mēmā savstarpējās saziņas procesa, kas noris ikreiz, kad mēs tiekamies ar citiem cilvēkiem. Mēs nododam savu noskaņojumu viņiem un uztveram viņējo slēptos psihiskos procesus, un ar tiem arī izskaidrojams, ka dažas tikšanās atstāj nelabvēlīgu, bet citas - labvēlīgu iespaidu. Šī emociju apmaiņa parasti ir tikpat kā nemanāma; tonis, kādā pārdevējs pasaka "paldies", var likt mums justies gan ignorētiem un negribētiem, gan vēlamiem un gaidītiem. Mēs saņemam cits cita noskaņojumu kā kādus bacīlus, kuri izplatās pa gaisu.

Katrā tikšanās reizē mēs raidām emocionālus signālus, kuri ietekmē apkārtējos cilvēkus. Un, jo labāk mēs protam kontrolēt šos signālus, jo atraisītāk izturamies; pieklājīgi atturīga uzvedība sabiedrībā galu galā ir tikai līdzeklis, kā nodrošināties pret nevajadzīgu emociju noplūdi, kas varētu satraukt sarunbiedrus (jāpiebilst, ka intīmo attiecību jomā šis uzvedības noteikums ir pilnīgi nederīgs !). Emocionālās inteliģences jēdziens ietver arī prasmi kontrolēt šo neredzamo signālu plūsmu; cilvēkus, ar kuriem mums patīk būt kopā, mēs saucam par "jaukiem" un "pievilcīgiem", jo viņu emocionālās saskarsmes iemaņas liek mums justies labi. Cilvēkiem, kuri prot palīdzēt citiem nomierināt satrauktās jūtas, piemīt kāda sevišķi augstu vērtēta īpašība; viņi ir sabiedrības dvēseles, pie kurām citi meklē palīdzību visgrūtākajos brīžos.

Psihologi personiskās inteliģences (kas ir emocionālās inteliģences būtiska sastāvdaļa) definējumu iedala šādās galvenajās jomās :

1. *Savu emociju apzināšanās.* Savas patības apziņa - spēja pazīt kādas emocijas to rašanās brīdī - ir emocionālās inteliģences stūrakmens. Nespēja ievērot un pazīt mūsu patiesās jūtas atstāj mūs šo jūtu varā. Cilvēki, kuri savas emocijas apzinās labāk, ir arī labāki noteicēji pār savu dzīvi, jo viņiem piemīt skaidrāka izpratne par savām jūtām attiecībā uz tādiem personiskajām dzīvē svarīgiem lēmumiem kā vīra vai sievas izvēle vai darba piedāvājums.
2. *Emociju apvaldīšana.* Spēja kontrolēt savas emocijas, lai tās nekļūtu nepiedienīgas, balstās uz savas patības apziņu. Cilvēki, kuri nav iemācījušies apvaldīt savas jūtas, pastāvīgi cīnās ar nomāktību, aizkaitinātību un visādām raizēm. Turpretī tie, kuri šo prasmi ir apguvuši, no dzīves triecieniem attopas daudz ātrāk.

3. *Pašmotivācija.* Emociju mērķtiecīga izmantošana kādas ieceres sasniegšanai ir būtiski svarīga, lai cilvēks spētu koncentrēties, motivēt sevi darbībai un radoši strādāt. Emocionālā paškontrolē - prasme netiekties pēc tūlītējiem panākumiem un apspiest nepacietību - ir jebkuru sasniegumu pamatā. Cilvēki, kuri prot motivēt sevi darbībai, strādā daudz ražīgāk un sasniedz vairāk.
4. *Svešu emociju atzīšana.* Empātija jeb līdzpārdzīvojuma spēja, vēl viena iespēja, kuras pamatā ir savu emociju apzināšanās, ir pati galvenā "cilvēciskās saskarsmes iemaņa". Emocionālais trulums sabiedrībai dārgi izmaksā. Līdzjūtīgi cilvēki biežāk uztver tikko jaušamos signālus, kas vēsta par citu cilvēku vajadzībām, vēlmēm un motivācijām. Tāpēc viņi ir vairāk piemēroti medicīnas, sociālās aprūpes dienesta, skolotāja, pārdevēja un personāldaļas vadītāja profesijai.
5. *Savstarpējo attiecību nodibināšana un uzturēšana.* Šī spēja ļauj viegli nodibināt pazīšanos vai arī saprast citu cilvēku jūtas un pienācīgi atbildēt uz tām, kuri labi nojauš un izprot citu emocijas, rīcības motīvus un raizes.. Māksla uzturēt savstarpējās attiecības pa lielai daļai slēpjas prasmē ar savu piemēru izkopt emocijas citos cilvēkos. Tās ir spējas, kas nodrošina popularitāti, līdera vietu un veiksmīgu savstarpējo saskarsmi. Cilvēki, kuri izceļas ar šo prasmi, gūst panākumus visās ar savstarpējām attiecībām saistītajās jomās; viņi ir jebkuras sabiedrības spīdekļi. Ar šo spēju apveltītie var kļūt par labiem ārstiem vai advokātiem, vai - ja vēl pievienojas arī literārais talants - par apdāvinātiem rakstniekiem vai dramaturgiem.
6. *Prasme rast risinājumu sarunu ceļā.* Šis talants piemīt starpniekam vai cilvēkam, kurš cenšas novērst konfliktus vai likvidēt tos, kuri jau ir izcēlušies. Ar šo spēju apveltītie cilvēki gūst lieliskus panākumus darījumu slēgšanā vai strīdu izšķiršanā.
7. *Prasme organizēt grupu darbu.* Tā ir visbūtiskākā no līderim nepieciešamajām iemaņām, kas ietver kādas cilvēku kopas pūliņu iedvesmošanu un saskaņošanu. Šis talants izpaužas teātra direktoru vai režisoru, armijas virsnieku vai veiksmīgas organizācijas vadītāju darbā. Rotaļlaukumā šāds talants piemīt bērnam, kurš izlemj kādu spēli spēlēt, vai arī - kļūst par komandas kapteini.
8. *Pienākuma apziņa un atbildības sajūta* Ipašības, kas individuāli būtu jāieaudzina ja no agrīnas bērnības.

Tā vien gribas pajautāt : Godīgi atbildot - „liekot roku uz sirds” - cik un kādus no šiem punktiem spējam izpildīt ? Un paši šo punktu sastādītāji ?

Šo spēju kopums veido starppersonu inteliģencei nepieciešamo slīpējumu; tā ir izejviela, kas dod pievilcībai, panākumiem, popularitātei nepieciešamās sastāvdaļas. Cilvēkiem, kuri ir apguvuši sociālās inteliģences iemaņas, ir viegli nodibināt draudzīgas attiecības ar citiem, nojaust viņu atbildes reakcijas un emocijas, vadīt un organizēt, kā arī nokārtot domstarpības, kas mēdz izcelties ikvienā dzīve jomā. Cilvēki, kuri prot piešķirt veidolu vārdos neizteiktām kolektīvajām emocijām un izmantot tās, lai virzītu kādu grupu pretī kopīgam mērķim, ir dzimuši vadoņi. Tie ir cilvēki, kuru sabiedrībā labprāt uzturas citi, jo viņu klātbūtne atspirdzina garu - pēc tikšanās ar šādiem cilvēkiem uzlabojas noskaņojums un tā vien gribas teikt : "Cik labi būt tāda cilvēka tuvumā !"

Protams, cilvēku spējas katrā no šeit minētajām jomām ir visai dažādas; daži no mums itin labi spēj tikt galā, teiksim, ar savām raizēm, ķezām un nepatīkšanām, toties tikpat kā neprot kļiedēt svešas raizes. Lai gan šo spēju pamatā, bez šaubām, ir nervu darbības tips, tomēr mūsu galvas smadzenes, ir ārkārtīgi plastiskas un vienmēr apgūst ko jaunu. Emocionālās saskarsmes iemaņu trūkumi ir novēršami :

ikviena no šeit minētajām jomām lielā mērā simbolizē uzvedības modeļus un reakciju kopumu, kas zināmu pūļu rezultātā var tikt mainīts un uzlabots.

Šīs starppersonu saskarsmes iemaņas balstās uz citiem emocionālās inteliģences veidiem. Cilvēki, kuri atstāj lielisku iespaidu sabiedrībā, parasti prot labi tikt galā ar savām emocijām, vērtīgi seko citu cilvēku atbildes reakcijām un līdz ar to ir spējīgi pastāvīgi regulēt savu uzvedību, mainot to tā, lai panāktu vēlamu efektu. Šajā ziņā viņus var pielīdzināt profesionāliem aktieriem.

Tomēr, ja minētās iemaņas nelīdzsvaro skaidra savu emocionālo vajadzību apziņu un trūkst nojausmas par to, kā šīs vajadzības apmierināt, tad panākumi būs tikai šķietami - apmaiņā pret patiesu gandarījumu iegūta lēta popularitāte.

Cilvēki, kuriem šo emocionālo iemaņu trūkst, liek apkārtējiem justies neērti. Viņi ne tikai neprot apmainīties ar laipnībām, bet arī reaģēt uz citu cilvēku emocijām un ietekmēt tās; viņi neizbēgami modina apkārtējos nepatiku.

Mēs visi esam sastapuši tādus cilvēkus, kuru neprasme uzvesties sabiedrībā ir vienkārši kaitinoša; cilvēkus, kuriem acīmredzot nav nekādas jēgas par to, kad pieklātos beigt sarunu, kuri laiž gar ausīm mājienu uz to, ka būtu laiks atvadīties, un turpina plāpāt; cilvēkus, kuru runas grozās tikai ap viņiem pašiem un kuri neizrāda ne mazāko interesi par citiem; ignorējami mēģinājumus pievērst viņu uzmanību citam tematam; cilvēkus, kuri iejaucas svešās sarunās vai izrāda nepieklājīgu ziņkāri. Šīs atkāpes no ierastajām saziņas normām, liecina, ka šiem cilvēkiem trūkst pašu būtiskāko savstarpējās saskarsmes iemaņu. Tādus cilvēkus mēs uzskatam par "neaudzinātiem" un vispār - *baigiem lempjiem*.

Psiholoģiskajā analīzē var pretstatīt cilvēkus ar augstu IK un cilvēkus ar augsti izkoptām emocionālās saskarsmes spējām. Atšķirības starp šiem polārajiem tipiem ir visai iespaidīgas.

Augsta IK "tīršķirnes" tips, (tas ir, cilvēks bez jebkādas emocionālās inteliģences) ir bezmaz kariķēts intelektuālis - "sausīgs", gan apdāvināts ar prāta darbību saistītajās jomās, bet neapdāvināts savā jūtu dzīvē. Vīriešu un sieviešu vidū gan vērojama neliela atšķirība. Augsta IK "tīršķirnes" tipa vīrietim - raksturīgs - un par to nav ko brīnīties - plašs garīgo spēju un interešu loks. Viņš ir godkārtīgs un centīgs, ar iepriekš paredzamu uzvedību, stūrgalvīgs un nemēdz daudz rūpēties par sevi. Bez tam viņš mēdz būt kritisks un augstprātīgi labvēlīgs, atturīgs un izvēlīgs, dzimumdzīvē un jūtekliskās baudās neatraisīts, sevī noslēdzies un sasaistīts, emocionāli vēss un nejutīgs.

Turpretī vīrieši ar augstu emocionālās inteliģences līmeni ir sabiedriski, draudzīgi un jautri un netiecas bažīties vai gremdēties raizpilnās pārdomās. Viņi izceļas ar savu uzticību citiem cilvēkiem vai sabiedriskām lietām, spēju uzņemties atbildību un augstiem ētiskiem principiem; pret saviem partneriem viņi izturas ar iejūtību un gādību. Viņu emocionālā dzīve ir bagāta, bet piedienīga; viņi jūtas apmierināti gan ar sevi, gan citiem, gan savu apkārtējo vidi.

Augsta IK "tīršķirnes" tipa sievietes, kā jau tas bija gaidāms, labi apzinās savu intelekta līmeni, prot veikli formulēt savas domas, augstu vērtē visu, kas saistīts ar intelektualitāti, un izceļas ar plašu intelektuālo un estētisko interešu loku. Bez tam viņām piemīt nosliece uz introspekciju, apcerīgumu, raizēm un vainas apziņas izjušanu un viņas vilcinās atklāti izrādīt dusmas (lai gan dažkārt liek tās nojaust netieši).

Sievietes ar augstu emocionālās inteliģences līmeni, gluži otrādi, ir pašpārliecinātas un pašapmierinātas un atklāti izrāda savas jūtas; viņas prot saskatīt dzīves jēgu. Tāpat kā šā tipa vīrieši, arī sievietes ir sabiedriskas un draudzīgas un emocijas izrāda piedienīgā veidā (teiksim, vairoties no jūtu izvirdumiem, kurus vēlāk nāktos nožēlot); viņas labi pacieš stresu. Sabiedriskums viņām ļauj viegli nodibināt kontaktus ar svešiem cilvēkiem; viņas jūtas pietiekami apmierinātas ar sevi un tāpēc var atļauties izturēties draiski un rotaļīgi, nevairoties arī no jutekliskām baudām. Atšķirībā no sievietēm ar augstu IK līmeni viņas reti

moka vainas vai raižu apziņa un viņām nav raksturīga gremdēšanās veltīgās pārdomās.

Šīs portretskices, protams, ir sakāpinātas līdz galējībai - mums visiem dažādās pakāpēs piemīt gan IK, gan emocionālā inteliģence. Taču tās sniedz ļoti pamācošu ieskatu, kā ikviens no šiem aspektiem papildina kāda cilvēka raksturu. Tiktāl, ciktāl viņam piemīt gan intelektuālā, gan emocionālā inteliģence, šie aspekti saplūst, veidojot vienotu ainu. Un tomēr no šiem abiem tieši emocionālā inteliģence ir tā, kuras klātbūtne mūs dara daudz cilvēcīgākus.

Cilvēki pēc attieksmes pret savām emocijām un veida, kā viņi cenšas tikt ar tām galā, iedalāmi vairākos tipos :

Pašapzinīgais. Šā tipa cilvēkiem, kuri savu noskaņojumu apzinās jau tajā pašā brīdī, kad tas radies, raksturīga diezgan laba savas jūtu dzīves norišu izpratne. Šajā izpratnē var sakņoties arī citas viņa personības iezīmes; viņi ir neatkarīgi un labi apzinās, cik tālu drīkst iet attiecībās ar citiem cilvēkiem, viņiem ir veselīga psihe un optimistisks skats uz dzīvi. Ja viņiem uznāk drūms noskaņojums, viņi par to ilgi neprāto un negaužas, un tieši tāpēc ir spējīgi tikt no tā vaļā ātrāk nekā citi cilvēki. Vārdu sakot, viņu vērtīgums palīdz viņiem valdīt pār savām emocijām.

“Pārņemtais”. Pie šā tipa pieder cilvēki, kuri bieži nonāk savu emociju varā un nespēj no tām izvairīties, it kā pakļaujas savam noskaņojumam. Šie cilvēki ir svaidīgi pēc dabas un ne sevišķi labi apzinās savas jūtas; drīzāk varētu teikt, ka tās viņus mulsina un viņi nespēj uz tām paraudzīties no veselā saprāta viedokļa. Līdz ar to, nojauzdami, ka jūtu dzīvi ietekmēt viņiem nav pa spēkam, viņi tikpat kā necenšas vairīties no sava sliktā noskaņojuma. Šie cilvēki bieži jūt, ka emocijas viņus nomāc un ka viņiem nav pār tām varas.

Pakļāvīgais. Lai gan šie cilvēki skaidri apzinās savas emocijas, tomēr nereti sliecas tām pakļauties, protams, nemēģina tās mainīt. Šķiet, ka šim tipam ir vēl divi apakštipi: pie pirmā pieder cilvēki, kuriem visbiežāk ir labs garastāvoklis un līdz ar to nav nekādas vēlmes to kaut kā ietekmēt vai mainīt; pie otrā pieder cilvēki, kuri, neraugoties uz to, ka skaidri apzinās sava garastāvokļa svārstības, tiecas pakļauties sliktajam noskaņojumam un pieņemt to bez iebildumiem, nemēģinādami šai ziņā neko darīt par spīti savai nomāktībai; šāds uzvedības modelis raksturīgs, piemēram, depresijas slimniekiem, kuri samierinājušies ar savu bezcerību.

Psiholoģiskās introspekcijas spējas lielā mērā ir atkarīgas no paša nervu sistēmas darbības tipa. Dažiem no mums ir dabas dots talants uztvert un izjust emocionālā prāta simboliskos izpausmes veidus: literatūras, dzejas, dziesmu un fabulu metaforiskie izteiksmes līdzekļi ir sirds valodas diktēti. Līdzīgi ir arī ar sapņiem un mītiem, kuros notikumu virzību nosaka attālas asociācijas, kas kļūst iespējamas emocionālā prāta loģikas dēļ. Cilvēki, kuri paraduši ieklausīties savās emocijās jeb savā sirdsbalsī - vienalga, vai tie būtu rakstnieki, skaņraži vai psihoterapeiti - tās valodu saprot labāk par citiem. Šī spēja izprast savas jūtas viņiem ļauj atklāt “zemapziņas gudrību” - mūsu sapņos un fantāzijās ietvertu slepeno jēgu, simbolus, kas iemieso mūsu kvēlākās vēlmes.

Cilvēks, kurš prot savaldīties un paciest likteņa triecienu izraisītos jūtu brāzmojumus vienmēr ticis vērtēts augstāk nekā “kaisles vergs”. Sevis savaldīšana, mērenība, atturēšanās no jūtu izvirdumiem lai kalpo nevis kā emociju nomākšana, bet gan līdzsvara sasniegšana jūtu dzīvē; ikvienam jūtām ir pašām sava vērtība un nozīme. Dzīve bez kaisles būtu kā nevienam nepiederošs vienmuļš līdzenums, kam nav nekāda sakara ar apkārtējās dzīves krāšņumu. Lai tas nenotiktu, tad ir vajadzīgas attiecīgajiem apstākļiem piemērotas emocijas. Ja emocijas ir pārāk apslāpētas, tās liekas garlaicīgas un atstāj atsvešinātības iespaidu; turpretī neapvaldītas un pārāk uzbāzīgas emocijas kļūst pataloģiskas, kā tas notiek, piemēram, dziļas depresijas, pārmērīgu raižu, briesmīgu dusmu vai maniākāla uzbudinājuma gadījumā.

Tik tiešām, prasme apvaldīt saraucošas emocijas ir galvenais emocionālās labklājības noslēpums; galējības - proti, pārāk spēji vai pārāk ilgstoši jūtu izvirdumi iedragā mūsu garīgo līdzsvaru. Tas nenozīmē, ka mums vajadzētu aprobežoties ar vienveidīgām emocijām; pastāvīga laimes izjūta apziņā var novest arī pie personības degradācijas, pat idiotisma. Ciešanu loma cilvēka radošajā un garīgajā dzīvē nav pārvērtējama; ciešanas var atmaidzināt dvēseli.

Tumšie brīži, kas mijas ar gaišiem, piešķir dzīvei garšu, taču tiem jābūt līdzsvarā. Citiem vārdiem, tā ir pareiza attiecība starp pozitīvajām un negatīvajām emocijām, kas dod labklājības apziņu. Cilvēki, kuri pārdzīvo spēcīgu dusmu vai smagas nomāktības brīžus, joprojām var justies labi, ja vien tumšie brīži viņu dzīvē mijas ar tikpat daudziem priecīgiem vai laimīgiem brīžiem.

Šķiet, ka no visiem nelāgajiem noskaņojumiem, kurus cilvēki labprāt neizjustu, dusmas ir visnepieņemamākās.. Dusmas ir visvilinošākās no visām negatīvajām emocijām; paštaisnais iekšējais monologs, kas tās uzkurina, piegādā prātam vispārliciecināšanos argumentus par labu tam, ka vajadzētu ļaut dusmām vaļū. Dusmas atšķirībā no skumjām rada enerģijas pieplūdumu un pat pacilā. Dusmu vilinājums un pārliecības spēks pats par sevi izskaidro, kāpēc daži nepareizi uzskati par tām ir tik plaši izplatīti : - proti, ka dusmas ir nevaldāmas vai vismaz tās nevajadzētu censties apvaldīt un ka dusmu izgāšana "katarsē" nāk tikai par labu.

Dusmu cēlonis gandrīz vienmēr ir apdraudētības sajūta. Šo sajūtu var radīt ne tikai nepārprotami fiziski draudi, bet arī, kā tas ir vērojams daudz biežāk, simbolisks apdraudējums godam vai pašcieņai, kas izpaužas kā netaisnīga vai rupja apiešanās, apvainojums vai pazemojums, vilšanās centienos sasniegt nozīmīgu mērķi un tamlīdzīgi.

Nikno emociju plūsmā, kas uzkurina dusmas, slēpjas arī viens no efektīvākajiem veidiem, kā šīs dusmas kļedēt : - pirmām kārtām jau atsakoties no iesīkstējošām pārliecībām, kas tās uztur. Jo ilgāk mēs prātojam par to, kāpēc esam sadusmojušies, jo vairāk atrodam "saprātīgu ieganstu" un attaisnojumu savai rīcībai. Prātošana iekvēlina dusmu liesmas, bet paskatīšanās uz lietām no citas puses tās apdzēš. Netīkamas situācijas pārveidošana ir viens no efektīvākajiem paņēmieniem, kā likt dusmām rimties. Lieti var noderēt labvēlīga humora elementu piesaistīšana, kas var palīdzēt izlādēt saspringumu. Dusmu apvaldīšanā daudz kas ir atkarīgs no laika izjūtas; jo agrāki būs centieni aplāpēt dusmas, jo labāki panākumi. Patiesībā no dusmām ir iespējams izvairīties pilnībā, ja vien laikus tiek saņemta dusmu vaininiekam labvēlīga informācija. Iedarbīga ir metode, kad dusmu pārņemtie cilvēki vispirms nomierinās un vēlāk, būdami jau krievnieki lietišķākā noskaņojumā sastopas ar savu pretinieku, lai noskaidrotu domstarpības.

Bērnu emocionālā audzināšana ir visai sarežģīts un grūts process, kas pa spēkam būtu tikai pilnvērtīgām un nobriedušām personībām. Bet kādi tad tie vecāki daudzos gadījumos ir !? Paši vēl būtu mācāmi un audzināmi ! Tad nu nebūtu jābrīnās, ka ļaudis ir "tādi kādi nu ir", kādus *Dievs ir devis*.

Trīs visneveiksmīgākie "audzināšanas" modeļi ir :

1. *Pilnīga nevērība pret bērna jūtām.* Nevērīgi vecāki pret bērna emocionālo sarūgtinājumu izturas kā pret ikdienišķu sīkumu vai untumu, kurš pēc kāda laika pāries. Viņi neprot izmantot šos emocionālās krīzes brīžus, lai kļūtu bērnam garīgi tuvāki vai arī lai palīdzētu tikt galā ar savām emocijām.
2. *Pārāk liela iecietība un lutināšana.* Šie vecāki gan ievēro, kā viņu bērns jūtas, bet uzskata, ka visi paņēmieni, ko viņš "dzīves cīņā" izmanto, lai tiktu galā ar savu uzbudinājumu, ir labi - arī kaušanās. Tāpat kā vecāki, kuri ignorē savu bērnu emocijas, arī šie vecāki tikpat kā nekad neiejaucas un nemēģina ierādīt bērniem kādu citu, piemērotāku atbildes reakciju. Nereti viņi cenšas bērnu pielabināt, teiksim, lai kļedētu bērna dusmas vai skumjas, mēģina viņu

“uzpirkt” vai piekukuļot ar kādu dāvaniņu vai kārumiņu. Pārlietu lutinot un neizvirzot prasības, ir praktiski neiespējami ieaudzināt atbildības sajūtu par rīcību un uzvedību.

3. *Nicinājuma un necieņas izrādīšana pret bērna jūtām.* Šādi vecāki parasti neatzīst savu bērnu jūtu izpausmes, skarbi nopeļ viņus un uzliek bargus sodus. Viņi var arī vispār aizliegt bērniem izrādīt dusmas un sodīt par visniecīgāko īgnuma izpausmi. Pie šā tipa pieder vecāki, kas bērnam, kurš cenšas paskaidrot kādu atgadījumu no sava viedokļa nikni uzbrēc; “Nerunā man pretī!”

Beidzot ir arī tādi vecāki, kuri bērna sarūgtinājumu izmanto kā izdevību kļūt par viņa emocionālo padomdevēju vai audzinātāju. Viņi sava bērna jūtas uztver pietiekami nopietni un mēģina saprast šā sarūgtinājuma cēloni.

Taču, lai vecāku pamācības būtu pietiekami iespaidīgas, viņiem pašiem jāapgūst emocionālās inteliģences vismaz pamatiemaņas. Loks noslēdzas - emocionāls tumsonis visticamāk “atražos” tādu pat tumsoni...

Vislielākajam riskam ir pakļauti tie bērni, kuru vecāki nespēj viņiem neko iemācīt tāpēc, ka nav garīgi nobrieduši bērnu audzināšanai, lieto alkoholu vai narkotikas, cieš no depresijas vai hroniskām dusmu lēkmēm vai arī tāpēc, ka dzīvo haotisku, bezmērķīgu dzīvi. Tādi vecāki nespēj pienācīgi rūpēties par bērniem, kur nu vēl apmierināt viņu emocionālās vajadzības un sniegt pienācīgu emocionālu audzināšanu.

Cilvēka uzdevums ir iemācīties apvaldīt savas vētrainās atbildes reakcijas, kas nav iespējams bez emocionālās inteliģences iemaņu apguves.

Visu te sarakstīto izlasot un pārdomājot, „normāls” cilvēks nūdien var saņemt mazvērtības kompleksu un pat iekļūt dziļā depresijā. Kur ellē tie psihologi tādas gudrības ir sagramstījuši!? Pa kādiem vēlamo utopiju mākoņiem tie lidinās?! Nu negribētos būt ciniskam, bet, lai arī atkārtojoties, tā vien nāk prātā tautas teiciens: „Klausies manos vārdos, bet neskaties manos darbos!”...

Pastāv problēma, kā ir ar tām atbildes reakcijām, ko esam ģenētiski mantojuši no saviem vecākiem, - vai ir iespējams pārveidot, piemēram, nenosvērtu vai neparasti biklu cilvēku ierastās atbildes reakcijas? Šīs emocijas nosaka mūsu iedzimtais temperaments, un tās veido vispārējā noskaņojuma pamatu. Temperaments var tikt definēts kā mūsu emocionālajai dzīvei tipisks noskaņojums. Zināmā mērā mums katram ir savu iecienītu emociju diapazons; temperaments ir iedzimts dotums, daļa no gēnu kopuma, kam ir tik liela nozīme turpmākajā dzīves gaitā. Un tajā pat laikā gudri psihologi apgalvo, ka - temperaments vēl nebūt nav liktenis!

Uzskata, ka pastāv vismaz četri temperamenta tipi - biklais, pašapzinīgais, dzīvespriecīgais un melanholiskais - un ka tos nosaka galvas smadzeņu funkcionālais modelis. (Pētījumi rādot, ka apmēram viena piektdaļa jaunpiedzimušo pieder pie kautrīgā, bet divas piektdaļas - pie pašpārliecinātā tipa.) Šķiet, ka temperamenta atšķirību ir neskaitāmi daudz un katra no tām balstās uz smadzeņu iedzimto emocionālo funkciju atšķirībām; cilvēki var atšķirties arī pēc tā, cik ātri katra atsevišķa emocija izraisās, cik tā ir spēcīga un cik ilgstoša.

Prātojot par temperamenta ģenētisko atkarību, nāk prātā t.s. “ziemeļnieku” un dienvidnieku temperamentu atšķirības. Nu kaut vai tepat Eiropā - pie vienas rases piederšie somu, igauņu, zviedru, norvēģu temperamenti taču būtiski atšķiras no itāļu, spāņu vai francūžu temperamentiem! Vai tad uz to atstātu apkārtējās vides iespaids, jeb vide iespaido ģenētiku?

Vai arī kā sastāv ar tādu efemerisku jēdzienu kā “sirdsapziņa”? No izdzīvošanas viedokļa sakarā ar t.s. sociālā darvinisma principiem, ar sirdsapziņu apveltītie altruistiskie indivīdi ir galīgi nepiemēroti nežēlīgajai dzīves cīņai un tiem sen būtu

vajadzējis iznīkt ! Bet tādi dīvaiņi viens otrs tomēr pastāv ! Vai tā ir kāda ataviska iedzimtība , jeb tikai audzināšanas rsp. vides faktors ?)

Tā iedzimtības "būšana" bieži vien ir visai neizprotama. Cik gan nav reālu piemēru, kad ģimenē ar vairākiem bērniem, tie raksturos ir radikāli atšķirīgi, kaut vecāki ir vieni un tie paši un audzināti tiek ar vienādu pieeju un metodēm ! Kad no sociāli nelabvēlīgo ģimeņu zaņķa, par spīti visam, tomēr dažkārt izaugs izcilas, pozitīvas un labestīgas personības; un kad "kārtīgās ģimenēs", neraugoties uz visām pūlēm, izaug morāli kropli un galīgi draņķi !

Bērna emocionālā audzināšana sākas jau no pirmās dzīvības dienas, uzskata, ka pat jau tam vēl atrodies mātes miesās. Bērna personības raksturīgākās īpašības atkarībā no ģenētikas veidojas bērna agrīnajā bērnībā – dažu gadu vecuma posmā. Audzināšanas sekmes vislielākā mērā ir atkarīgas no mātes un bērna emocionālās saiknes, ģimenes un arī apkārtējās sabiedrības morālās gaisotnes. Sākot skolas gaitas bērns jau ir lielā mērā psiholoģiski izveidojusies personība, kuras diemžēl bieži sastopamās negatīvās tendences ir vairs tikai iespējams nedaudz slāpēt un piekoriģēt.

Bērna gatavība skolas gaitām atkarīga galvenokārt no pašas svarīgākās prasmes - prasmes mācīties. Varētu minēt šīs būtiskās prasmes astoņas galvenās sastāvdaļas - un tās visas ir saistītas ar emocionālo inteliģenci :

1. *Pašpaļāvība.* Tā ir bērna apziņa par spēju valdīt pār sevi, savu uzvedību, apziņa, ka viņam, visticamāk, izdosies paveikt visu, ko viņš uzņemsies, un ka pieaugušie viņu atbalstīs.
2. *Zinātkāre.* Apziņa, ka uzzināt kaut ko jaunu ir interesanti un ka mācības var sagādāt patiku.
3. *Mērķtiecība.* Vēlme un spēja sasniegt nodomāto un neatlaidīgi tiekties pēc tā. Mērķtiecība ir saistīta ar savu doģību un lietpratības apzināšanos.
4. *Paškontrolē* Spēja valdīt pār sevi un rīkoties atbilstoši savam vecumam; iekšējās savaldības apziņa.
5. *Saikne ar apkārtējiem.* Prasme nodibināt emocionālus kontaktus ar citiem cilvēkiem, balstoties uz apziņu par savstarpējo sapratni.
6. *Saziņas prasme.* Vēlme un spēja apmainīties ar domām, jūtām un priekšstatiem. Šī spēja ir saistīta ar uzticību citiem un prieku, kādu sniedz kontakti ar apkārtējiem, tostarp arī ar pieaugušiem cilvēkiem.
7. *Atsaucīgums.* Prasme saskaņot savas vajadzības ar citu cilvēku vajadzībām, darot kādu kopīgu darbu.
8. *Atbildības sajūta.* Prasme izprast savas rīcības vai uzvedības sekas.

Un to visu mēs prasām no nupat kā uz skolu atnākušā bērneļa ! Kad lielākā daļa pieaugušo nav spējīgi šīs prasības pat apjēgt, kur nu vēl izpildīt !

Tas, vai bērns, skolas gaitas sākot, būs apbruņojies ar šīm iemaņām vai ne, atkarīgs no tā, cik lielā mērā vecāki - un pirmsskolas skolotāji - būs izrādījuši viņam gādību, kas liek pamatus tā dēvētajai sirdsgudrībai, emocionālam prāta gudrības ekvivalentam. Bet kā tad sastāv ar vecāku lielākās daļas emocionālo inteliģenci ? Jāatzīst, ka pat labākajā gadījumā tā ir nožēlojama... Tad nu arī cilvēka raksturs izveidojas stihiski, ģenētisko un apkārtējās vides dažnedažādo faktoru iespaidā. Kā zināms, cilvēka rakstura pamatīpašības veidojas agrā bērnībā jau pirmajos dzīvības gados tiešajā mātes un bērna emocionālajā saiknē. Tas norāda uz sievietes – mātes milzīgo un noteicošo lomu cilvēku cilts psiholoģiskajā veidošanā. Bet kā sastāv ar vairuma sieviešu kārtas indivīdu gatavību šai cēlajai un tik svarīgajai misijai ? Lūk, par ko pirmajām kārtām vajadzētu rūpēties kareivīgajām feministēm !

Neraugoties uz civilizācijas un kultūras it kā aizvien lielāku “uzplaukumu”, psihologi no saviem pētījumiem secina, ka patērniecības un demagoģiskā liberālisma gaisotnes iespaidā bērnos (un ne tikai bērnos!) aizvien vairāk izpaužas emocionāla panīkuma tendences. Proti :

- *Ierauššanās sevī jeb saskarsmes problēmas:* tieksme uz vientulību, noslēgtību, biežu sapītumu; enerģijas trūkums; nelaimīguma sajūta; pārmērīga atkarība no citiem.
- *Raizes un depresija:* vientulības sajūta; pastāvīgas bailes un bažas; atstumtības, skumju vai nomāktības sajūta.
- *Nespēja koncentrēties vai sakopot domas:* nespēja pievērst uzmanību darāmajam darbam vai nosēdēt mierīgi; sapņošana vaļējām acīm; neapdomīga rīcība; pārlieks satraukums, kas kliedē uzmanību; sliktas sekmes mācībās; nespēja atvairīt satraucošas domas.
- *Tieksme uz pārkāpumiem vai agresivitāti:* apgrozīšanās „slikti audzinātu” bērnu sabiedrībā; tieksme runāt pretī, melot un blēdīties; tieksme pastāvīgi pieprasīt pieaugušo uzmanību; nepaklausība mājās un skolā; stūrgalvība un biežas garastāvokļa maiņas; plāpīgums; tieksme uz dzēlīgām zobgalībām; piekasīgums. To visu provocē un veicina t.s. “amerikāniskā dzīvesveida” propaganda masu saziņas līdzekļiem glorificējot naudas pielūgsmi, visatļautību, agresivitāti un izvirtību.

Katra no šīm problēmām pati par sevi vēl nerada iemeslu lielam satraukumam, bet, kopā ņemtas, tās liecina par draudīgām pārmaiņām, par jaunas kaitīgas puves izplatīšanos, kas saindē bērniību, jaunību un kā sekas visu tālāko un iezīmē aizvien lielāku emocionālās inteliģences iemaņu trūkumu un “civilizētās” sabiedrības ētisko degradāciju.

Neviens bērns, lai cik bagāts vai nabags, nav pasargāts no riska; emocionālās problēmas aptver visas rases, tautības un ienākumu grupas. Nabadzīgu vecāku bērniem gan parasti ir vissliktākie emocionālās inteliģences rādītāji, taču viņu emocionālā pagrimuma līkne ir tāda pati kā vidusslāņa vai pat bagātu vecāku bērniem, proti, tā slīd lejup visos iedzīvotāju slāņos vienmērīgi.

Ārējais spiediens uz sabiedrību ir kļuvis tik liels, ka, trūkstot labām psiholoģiska atbalsta struktūrām, izjūk pat stipras ģimenes. Ģimenes dzīves drudzainā, nepastāvīgā un pretrunīgā ikdiena traumē visus mūsu sabiedrības slāņus, arī izglītotos un labi pārtikušos. Šādos apstākļos uz spēles nav likts nekas cits kā nākamās paaudzes, it sevišķi vīrieši resp. zēni, kuru emocionālo attīstību bērniībā jo sevišķi apdraud tādu graužošu faktoru iedarbība, kā jau minētais “amerikāniskais dzīvesveids”, laulības šķiršana, nabadzība un bezdarbs.

Sīvā konkurence, kas ar saviem centieniem pazemināt ražošanas izmaksas rada ģimenēm nelabvēlīgu ekonomisko situāciju, ir globāla mēroga parādība. Šis ir laiks, kad abi vecāki, lai nopelnītu pietiekami daudz naudas atbilstoši patērniecības ideoloģijas nostādnēm, strādā no rīta līdz vakaram, kamēr bērni pamesti savā vaļā vai atstāti televizora vai interneta “uzraudzībā”; kad arvien vairāk bērnu uzaug nabadzībā; kad ģimene, kurā ir tikai viens no vecākiem, kļūst jo sevišķi izplatīta un kad arvien lielāks zīdaiņu un mazbērnu tiek nodots bērnudārzos, kur par viņiem rūpējas it sevišķi garīgi emocionālajā jomā tik slikti, ka šo aprūpi visdrīzāk var saukt par nolaidību. Viss iepriekš teiktais nozīmē, ka arī normālās ģimenēs iet mazumā uzmundrinošā ikdienišķā saskarsme starp vecākiem un bērniem, kas palīdz veidot emocionālās inteliģences pamatus.

Ja ģimenēm vairs nav pa spēkam ieaudzināt bērnos patstāvību un sagatavot viņus cilvēciskai dzīvei, ko tad lai mēs iesākam? Rūpīgāk iedziļinoties konkrēto problēmu būtībā, atklājas, ka emocionālās vai sociālās inteliģences iemaņu trūkums rada priekšnoteikumus daudz lielākiem sarežģījumiem - progresējošai sabiedrības morāles degradācijai, un ka labi pārdomāti profilaktiski vai koriģējoši pasākumi var palīdzēt noturēties uz pareiza ceļa arvien lielākam skaitam bērnu.

Jaunais gadu tūkstotis ievada melanholijas laikmeta sākumu, tāpat kā divdesmitais gadsimts bija kļuvis par raīžu laikmetu. Starptautiski dati liecina par īstu depresijas epidēmiju, kas reizē ar mūsdienīgiem "tikumiem" izplatās visā pasaulē. Jau kopš divdesmitā gadsimta sākuma ikviena jauna paaudze ir dzīvojuši lielāka depresijas - ne tikai skumju, bet arī apātiskuma, nomāktības, pašnožēlas un visaptveroša bezcerīguma - riska ēnā nekā iepriekšējā. Turklāt depresija piemeklē arvien jaunākus cilvēkus. Bērnības depresija, kas savulaik faktiski netika novērota (vai arī varbūt netika atzīta) mūsdienās kļūst par neatņemamu dzīves sastāvdaļu.

Sabiedrībā aizvien vairāk pieaug individuālisma noskaņojumi, samazinās ticība ētiskajām vērtībām, reliģijai, un atbalstam no sabiedrības, ģimenes un radu puses. Tas nozīmē, ka tiek zaudētas iespējas, kas cilvēku varētu pasargāt no kļūmēm un neveiksmēm. Ciktāl cilvēks uzskata neveiksmi par ilgstošu un pārspilē tās apmērus, tā sabojājot sev dzīvi, tiktāl viņam piemīt tieksme ļaut īslaicīgai sakāvei kļūt par pastāvīgu bezcerīguma avotu. Bet, ja cilvēkam ir kāda tālāka perspektīva, piemēram, kaut vai ticība Dievam un pēcnāves dzīvei (vai komunistiskās ideoloģijas gaisotnē - nākamo paaudžu "gaišajai nākotnei"), tad viņš darba zaudējumu uztver kā īslaicīgu sakāvi. Vislielākā nelaime ir tad, ja depresijas nomākts cilvēks glābiņu meklē alkoholā vai narkotikās. Tad gan viņš ir bezcerīgi pagalam un tikai retais ar milzīgu gribasspēku spēj no tā zaņķa izrauties. (Visā šajā sakarībā dažkārt tiek pavisam nopietni prātots par tā saucamās "rietumnieciskās civilizācijas" galu, sabrukumu un kāds jaunas civilizācijas veidošanos.)

Tā kā ģimene vairs nespēj nodrošināt bērniem stingru pamatu dzīvē, tad skolas kļūst par vienīgo iestādījumu, no kura sabiedrība var gaidīt, ka tas spēs novērst bērnu progresējošo emocionālās un sociālās inteliģences trūkumu. Tas nenozīmē, ka skolas var aizstāt visus pārējos sabiedriskos iestādījumus, kas nereti tuvojas sabrukumam vai jau ir sabrukuši. Bet, tā kā faktiski visi bērni apmeklē skolu (vismaz pamatskolu), tad tā kļūst par vietu, kur viņi var apgūt galvenās dzīves gudrības, kas citādi viņiem varbūt ietu secen. Emocionālās izglītības nodrošināšana gulstas galvenokārt uz skolām, kurām jāaizlāpa ģimeņu neprasme izaudzināt sabiedriskus bērnus. Šis atbildīgais uzdevums saistīts ar divām būtiskām pārmaiņām : tas nozīmē, ka skolotājiem jāiziet ārpus savu ierasto pienākumu ietvariem un ka sabiedrībai jāsniedz lielāks atbalsts skolām. Fakts, vai skolā ir paredzēts atsevišķs emocionālās izglītības kurss, var izrādīties krietni mazsvarīgāks nekā tas, kā šis kurss tiek mācīts. Varbūt nemaz nav otra tāda priekšmeta, kurā skolotāja kvalifikācijai un personībai būtu tik liela nozīme kā emocionālās izglītības mācībā., jo veids, kā skolotājs izturas pret bērniem, šajā gadījumā pats par sevi kļūst par modeli, par faktisku emocionālās kompetences - vai arī tās trūkuma - pierādījumu.

Acīmredzot nāksies radikāli izveidēt un izmainīt izglītības programmas un mācīšanas metodiku - vispirms pamatskolas līmenim. Bērna izglītība nevar aprobežoties ar lasīt, rakstīt un rēķināt prasmi plus vēl dažu formālu zināšanu iekalšanu (uz ko ir orientēta patlabanējā izglītības sistēma un metodes), bet viņu vajag galvenokārt sagatavot pilnvērtīgai un pozitīvai dzīvei cilvēku sabiedrībā. Ka cilvēku galvenā vērtība ir ne tik daudz materiālā, bet gan garīgā labklājība. Liekas, ka tās būtu pašsaprotamas patiesības, bet kad mēs to apjēgsim un, pats galvenais, lietas labad ko darīsim ?

Interesējoties par cilvēku attiecību psiholoģiju, esmu mēģinājis godprātīgi palasīt attiecīgo literatūru. Atzišos, ka tas nebija viegli. Manuprāt tā ir pārsātināta ar patētiskām frāzēm, gudriem prātojumiem un izteikumiem un, kā jau visa zinātniskā literatūra, - pārbagāta ar visādiem svešvārdiem. Iegūtās zinības esmu centies pārstāstīt pēc iespējas vienkāršāk un saprotamāk. Kā tas man ir izdevies, lai spriež lasītājs ! Ņemiet par labu !

Atziņu izlase

- Viegli runāt, kā pareizi audzināmi bērni, tam, kam pašam to nekad nav bijis. (*J. Laganovskis*)
- Bez labiem tēviem nav labas audzināšanas - par spīti visām skolām, institūtiem, pansionātiem. (*N. Karamzins*)
- Audzini cilvēku kā vien vēlies, tas vienalga gribēs labi dzīvot. (*Boriss Zamjatins*)
- Ja padomājam - cik grūti ir izmainīt pašam sevi, tad apjēgsim cik bezcerīgi ir mēģināt izmainīt citu. (*Voltērs*)
- Audzināšanas paradokss ir tas, ka audzināšanai labi pakļaujas tie, kurus nemaz nevajadzētu audzināt. (*Fazils Iskanders*)
- Bērnu audzināšana ir jāsāk ar to vecāku audzināšanu jau no bērnības. (*NN*)
- Visefektīvākais paņēmieni padarīt savu bērnu nelaimīgu - pieradināt, ka nekad nesaņems nekādu atteikumu. (*Ž. Ž. Ruso*)
- Audzināšanas lielākā kļūda ir jaunieši nepieradināt patstāvīgai domāšanai. (*A. Lessings*)
- Mācēt ciest - pirmais, kas ir jāiemācās un dzīvē visvairāk būs nepieciešami. (*Ž. Ž. Ruso*)
- Audzināšana ir prioritāra izglītībai. Cilvēku veido audzināšana. (*A. Sent – Ekziperī*)
- Cenšoties savus bērnus darīt laimīgus, mīlošā māte to rokas un kājas bieži sasaista savu šauru uzskatu valgos, ar tuvredzīgu aprēķinu un uzspiestām pārļieki maigām rūpēm. (*D. I. Pisarevs*)
- Neviens vīrietis nevar kļūt par labu tēvu, pirms nav iemācījies saprast savu tēvu. Taisnīgums balstās uz visu apstākļu izpratni. (*T. Vaidlers*)
- Daudz vieglāk par tēvu ir kļūt, nekā par tādu būt. (*V. O. Kļučevskis*)
- Audzināt - nozīmē izveidot imunitāti pret televīziju. (*NN*)
- Pārāk paklausīgi dēli dzīvē tālu netiks. (*Abrahams Brills*)
- Vecāki bērnus neaudzina - viņi tos finansē. (*NN*)
- Audziniet savus bērnus par labestīgiem cilvēkiem, jo tikai labestība tiem var sniegt laimi. (*Ludvigs van Bethovens*)
- Slikts ir tas bērnu audzinātājs, kurš neatceras savu bērnību ! (*Marī Ebner- Ešenbaha*)
- Veiksmīgas audzināšanas noslēpums ir arī cieņa pret audzināmo. (*Ralfs Voldo Emersons*)
- Cilvēku drīkst audzināt tikai tas, kas viņu mīl, un cilvēku parasti mīl tas, kas prot audzināt. (*S. Rannamā*)
- Audzināšana ir vislielākā problēma un pats grūtākais cilvēka pienākums. (*I. Kants*)
- Audzinātājam pašam ir jābūt audzinātam ! (*K. Markss*)
- Nav nekā grūtāka kā pāraudzināt slikti audzinātu cilvēku ! (*J. Komenskis*)
- Audzināšanas jēga ir cilvēku nevis piespiest darīt labu, bet lai par laba darīšanu justu prieku, ne tik vien strādāt, bet arī mīlēt savu darbu. (*Džons Reskins*)
- Audzināšana - pieaugušo organizēta aizstāvēšanās pret jaunatni. (*M. Tvens*)
- Slikti audzinātā cilvēkā drosme pārvēršas rupjībā, izglītība - blēdībā, vienkāršība - prastumā, labsirdība - pieglaimībā. (*Džons Loks*)
- Nepastāv nekāda cita saprātīga audzināšana, kā tikai - būt paraugam, ja ne citādi, tad biedējošam. (*Alberts Einšteins*)
- Cilvēku audzinātība, intelekts un inteligence uzskatāmi izspraužas to savstarpēja strīdīņa laikā, izsakot pārmetumus vai pat ķengājoties.. (*A. Kalme*)
- Viegļāk ir pārvaldīt veselu nāciju nekā audzināt četrus bērnus ! (*Vinstons Čērčills*)

Paraudzīsimies un novērtēsim sevi reālistiski un pragmatiski !

Pēc ANO datiem virkne skaitļu pārdomām:

Patlaban no apmēram virs 6 miljardiem Zemes iedzīvotāju tie dažādos raksturojumos sadalās šādi :

30% balto, 70% krāsaino;

*57% āzīati, 21% it kā eiropieši, 14% no „rietumu puslodes”, 8% no Āfrikas;
30% kristiešu, 70 % pārējās dažādās konfesijas un „neticīgie”.*

Un mēs tie “baltie” un “kristīgie” esam uz sevi tik iedomīgi, uzskatot, ka esam “pasaules naba”! Patlabanējiem demogrāfiskajiem procesiem turpinoties, kad pārtikušie un savtīgie sevi vairs nevēlas atražot, ļoti iespējams, ka ne pārāk tālā nākotnē ļaužu priekšstati par skaistumu būtiski mainīsies. “Bālgīmīs” tiks uzskatīts kā kaut kas neglīts, pat kropļīgs. Un par “krustā sisto” iespējams tikai pasmīkņās kā par primitīvu mītu...

52% sievietes, 48 % vīrieši;

89% tradicionālā seksuālā orientācija, 11% netradicionāla.

Dzimumu disproporcijas dažādu iemeslu pēc palielinājas cilvēku pusmūža otrajā posmā. Uz dzimumu atšķirības un orientāciju bāzes veidotie emocionālie pārdzīvojumi un problēmas acīmredzot būs raksturīgas arī nākotnē. Šī tēma laikam būs mūžīga...

6% pieder 59% visu bagātību;

80% dzīvo apstākļos, kas neatbilst civilizētas dzīves standartiem;

70% neprot lasīt;

vismaz 50%, ja ne vairāk, cieš no pārtikas trūkuma;

tikai 1% ir augstākā izglītība...

Tāda, lūk ir cilvēce, kas pārkāpusi trešā gadu tūkstoša sliekšni ! Diez kas nav...

Cilvēce, kas cenšas izzināt Visuma noslēpumus un ir izveidojusi brīnumainu tehniku ! Un tajā pat laikā cilvēces lielākā daļa vēl ir nožēlojami tumsoņi ! Ir it kā milzīgas rezerves tās kulturālajai izaugsmei, bet pastāv arī reālas iespējas tās regresam.

Jā, cilvēce savās tehniskajās iespējās dažu gadu tūkstošos no šobrīd izzinātās vēstures, tā saucamajā “civilizācijas” stadijā, dažās jomās tik tiešām ir progresējusi ļoti strauji. Taču tikai dažās jomās. Maizes audzēšanā, tēlaini runājot, ir noiets “garš ceļš” no ķeburainas koka saknes līdz dzelzs lemesim, toties sava kaimiņa nogalināšanas ziņā – oho, kas par progresu ! No rungas līdz pat atombumbai ! Un rezervē – kaut kas vēl daudzkārt spēcīgāks un briesmīgāks !

Tā nu tas diemžēl ir – vislielākais progress sasniegts sevis un līdzcivēku iznīcināšanas tehnoloģijā, kā arī dažādu šim pašam mērķim paredzētu ierīču un sistēmu izveidē, bet cilvēku labklājības nodrošināšanai atlikušas tikai šā procesa pabiras – blakusprodukts.

Ir jāatzīst, ka līdz šim, neraugoties uz visu reliģiju pūlēm, civilizācijas attīstība balstījies uz agresivitāti un kariem. Militāri rūpnieciskie kompleksi no valsts kases, tātad arī no iedzīvotāju kabatām, prasa milzīgus naudas līdzekļus. Un vēl mūsdienās, kad, kā redzam, apmēram 80% dzīvo zem tā sauktā civilizācijas standarta līmeņa, bet pat vairāk nekā puse – gandrīz badā vai pilnīgā badā un ir analfabēti...

Nez vai visā cilvēces "slavenajā un cildenajā" vēsturē maz bijis kāds posms, kad nekur pasaulē nebūtu karots un slepkavots!? Pēc katra lielāka un asiņaināka slaktiņa gan tika cerēts, ka šis karš nu ir pēdējais un ļaudis būs "nākuši pie prāta"... Tā naivi cerēja gan pēc pirmā, gan arī pēc otrā pasaules kara, un nu gaidam trešo. Pagaidām vēl iztiekam ar lokāliem *kariņiem* dažādos pasaules karstajos punktos. Šauj un spridzina gan visās malās. Tā sauktais terorisms ir nācis modē un pat ienāk arī mūsmājās...

Agrīnāka cilvēces vēsture liecina, ka ir pastāvējušas daudzas pat augsti attīstītas civilizācijas, kas diez kādu iemeslu dēļ ir gājušas bojā. Iespējams, ka pašiznīcinājušās.

Šajā sakarībā pastāv visai interesanta hipotēze. Biologi zina, ka, ja kāda populācija pārlieku pieaug, tad, bez barības resursu samazināšanās, vēl tiek ieslēgti pašregulējoši pat iznīcināšanas mehānismi. Varbūt Zeme, kā dzīva būtne (pastāv tāda visai pamatota hipotēze) cenšas atsavināties no to apsēdušiem parazītiem – cilvēkiem? Tad nu veidojas visādu slimību epidēmijas, notiek zemestrīces, viesuļvētras un plūdi...

Mēs gan Latvijā dzīvojam kā *Dieva austi*! Citur, tepat Eiropā notiek visādas nelaimes, bet pie mums viss mierīgi. Esam taču paēduši, ir jumts virs galvas – ne tā kā lielākai daļai cilvēku pasaulē! Jāprot tikai pašiem dzīvot, savā starpā nekašķēties un saprātīgi saimniekot. Tādēļ lieki neļaudēsim un veidosim savu dzīvi tā, lai pašiem būtu prieks! Bet vai to mēs protam? Vai ir pareizi tie patērētājsabiedrības ideāli, kuri tā tiek propagandēti? Patlaban cilvēku prātus un jūtas vada nauda un vēlreiz nauda!

Runājot par naudas ietekmi, izdarīsim nelielu ekskursu sociālpsiholoģiskajā jomā un iepazīsimies ar dažiem pārdomas rosinošiem sabiedrību (it sevišķi tā saucamo labklājības - "rietumu") raksturojošiem skaitļiem.

Psihologu un sociologu pētījumi liecina, ka pat tā sauktajās attīstītajās valstīs 95 procenti iedzīvotāju sevi uzskata par neveiksminiekiem un tikai 5 procenti domā, ka guvuši veiksmi. Savukārt 95 procentiem neveiksminieku nav bijis strikta dzīves mērķa, bet no veiksmīgajiem tādi "bezmērķīgi" ir bijuši tikai 5 procenti. No visiem iedzīvotājiem – neveiksminiekiem 95 procenti strādā sev netīkamam darbu, un tikai 5 procenti no veiksmīgajiem uzskata, ka nodarbojas ar to, kas viņiem visvairāk tīk. Tikai veiksmīgie atliek naudu rezervei, turpretī 95 procenti neveiksminieku "nebaltai dienai" neatlicina neko.

Pētījumi rāda, ka "vidējais cilvēks" savus ienākumus pat „labklājības” zemēs tērē apmēram šādi:

Uzturam, apģērbam, mājoklim 60%;

atpūtai un izklaidei 35%;

apdrošināšanai 5%;

personiskai izglītībai 0%;

iekrājumam NEKĀ!

(Jēdzienā "atpūta un izklaide" ietilpināti arī izdevumi par alkoholu un tabaku.)

Ja iekrāts nav nekas, tad iznāk, ka visa labklājība būvēta uz smiltīm. Līdz ar vismazāko satricinājumu viss sabruks, jo ietaupījumu "nebaltai dienai" faktiski nav (ir tikai parādi, jo vieglprātīgi dzīvots "uz kredīta", kā tas ir pieņemts "rietumu pasaulē"). Par savu tālākizglītību arī nav gādāts, tātad spēja konkurēt darba tirgū ir pavājināta)

Taisnības labad, ir jāsaka, ka Latvijā veidojās specifiski apstākļi. Mainoties sabiedriskajai sistēmai, pie varas stūres esošie, izmantojot inflācijas situāciju un naudas reformas, ļaužu ietaupījumus vienkārši nolauptāja, tā iedzenot postā tūkstošiem godīgu cilvēku un izveidojot simtiem miljonāru. Kam par to ir jāizsaka pateicība – ļaudis labi zina, kas toreiz bija pie varas stūres!

Jūs sakāt, ka jums pietrūkst gribasspēka no saviem ienākumiem kaut drusku atlicināt iekrājumam, tad atzīstiet, ka jums nav rakstura un esat labprātīgi nostājušies uz nebeidzamu neveiksmju ceļa.

(Atkal, taisnības labad, jāatzīst, ka mūsu valdošo aprindu neprasmes un egoisma dēļ, vairums ļaužu dzīvo tādā līmenī, ka pat gribēdami neko nevar iekrāt. Gan jāsaprot, ka paši savā naivumā tādus "kungus" ievēlēja !)

Runājot par krāšanu un taupīšanu, tā vien nāk prātā tautas paruna - *ko taupa taupītājs, to laupa laupītājs !...* Arī kapitālistiskās sabiedriskās iekārtas pamatu pamats „brīvais tirgus” diemžēl slimo ar sistemātiskām inflācijām un ekonomiskām krīzēm, kas ļaudis tā vien mudina dzīvot *vienai dienai*.

Dzīvojot tā sauktās patērētājsabiedrības ideālu gaisotnē, ļaudis pārlietu daudz līdzekļu tērē "izklaidei". Simtiem tūkstošu cilvēku, kas ik nedēļu nopelna ne vairāk par 50 dolāriem, vismaz 10 dolārus iztērē par pudeli ar apšaubāmas kvalitātes saturu, daudz nelauzot galvu nedz par savu, nedz sabiedrības nākotni.

Bet pēc sociologu ieteikuma, cilvēkam ar "cietu algu" izdevumu tāmei vajadzētu būt šādi :

*Iekrājumam bankā 20%;
uzturam, apģērbam, mājoklim 50%;
personiskajai izglītībai 10%;
atpūtai un izklaidei 10%;
apdrošināšanai 10%.*

Diemžēl nav zināms cik procentu no apsekotā kontingenta turējušies pie šādas paraugtāmes.

Tas nu ir tā no "civilizēto rietumnieku" merkentīlā skatu punkta, lai daudz maz saglabātos materiālās eksistences pamati. Diemžēl "rietumnieki" tuvredzīgi nemaz nebažījās par ļaužu nepārdomāto un pat barbarisko attieksmi pret fizisko un arī psihisko apkārtējo vidi, kas tiek totāli un bezcerīgi piesārņota. Sevišķi to veicina tā saucamais "amerikāniskais" dzīves veids ar visatļautību, izvirtību un varmācību. Līdz ar to pats cilvēks degradējas gan fiziskajā un psihiskajā, gan arī sociālajā ziņā. Ja cilvēce sevi neiznīcinās trešajā pasaules karā, tad, iespējams, ka nākotnes sabiedrības pamatideāli būs sensenais sauklis "maizi un izpriecās", kas kādā daudz maz reālā līmenī vairumam arī tiks nodrošinātas, tomēr dzīvojot dvēseliskā nabadzībā un pat stulbumā. Tikai šaurs slānis būs garīgi augsti attīstītas un intelektuālas būtnes.

Bet varbūt pārsvaru ņems austrumu dzīves filozofijas modelis, kas visa pamatā liek cilvēka garīgās vērtības un iekšējo pasauli ? Skaitļi, kas rāda "bālģīmju" daudzumu un viņu reliģiskās ideoloģijas iespaidu, tam varētu būt par pamatu. Ja dzīvosim, tad redzēsīm.

Bet mūsu skaitliski nelielās tautas pamatzdevums ir sevi saglabāt (mūsu kritiskā demogrāfija !) un nedegradēties (nodzeramies taču!) ! Lai mums veiktos un centīsimies būt optimisti !

Veselīga egoista redzes viedoklis

Varētu definēt, ka *egoisms* - *tas ir pašsaglabāšanās instinkta izpausme rīcībā !*

Es priecājos par dzīvi un cenšos no tās ņemt visu ko vien var. Te man nav nekādu ārēju ierobežojumu, izņemot tos, kurus es pats sev esmu uzstādījis, jo zinu, ka bez tiem man klāsies slikti. Es mīlu sevi un caur sevi arī citus līdzcilvēkus, jo nevar mīlēt citus, vispirms nemīlot pašam sevi. Es par sevi rūpējos ne tikai tuvākai, bet arī tālākai perspektīvai un es atļaujos tikai ko tādu, kas nekaitēs nedz manai fiziskai un garīgajai veselībai, nedz reputācijai. Saprotu, ka pārlieta *ieskatīšanās glāzītē* vai modē nākušā narkotiku *pamēģināšana* ir bīstams un slidens ceļš. Sākotnēji gan būs pacilājošs *kaifs*, taču agri vai vēlu būs neizbēgamas paģiras un rūgtas mieles. Redzu - cik daudzi labi, kārtīgi un pat talantīgi cilvēki tā ir bezcerīgi aizgājuši bojā...

Neesmu nekāds *svētulis*, kas "*nē, nē !*". Uzskatu, ka nedaudz konjaka, laba vīna vai cita *dievišķa* dzēriena minimāla lietošana ir kas līdzīgs garšvielu lietošanai. Ja vienā piegājienā *apīsi* puskilogramu piparu, tad uz garantiju slikti būs ! Bet mazdruscīn uz lašmaizītes - oho kas par baudu ! Un arī *pamīlēties* nav nekāds *grēks*. Ja tikai tas sagādā prieku abiem partneriem, neviens netiek mānīts un abi uzņemas atbildību par iespējām sekām.

Izprotot mūsu rīcību vadošos mehānismus, uztverot sevi tādus kādi jau nu esam - nedz kā eņģeli vai velnu, ir iespējams panākt un sakārtot savas dvēseles mieru. Tāds indivīds ir daudz cilvēciskāks, nekā apkārt esošie iedomīgie liekuļi, kādi dažkārt, ja godīgi atzīsimies, tik bieži esam arī mēs paši.

Viss, ko mums ir sniegusi daba, pieder mums un ar to ir jāprot saprātīgi rīkoties, par labu sev un nenodarot pāri līdzcilvēkiem. Ja mēģināsim sev piemītošu kādu īpašību *par katru cenu* pilnīgi un galīgi iznīcināt, tad no tā nekas labs neiznāks, jo līdz ar to būsīm *apskādējuši* savu Personību, vienīgi varam sevī ko sliktu iegrozot un ierobežot.

Cilvēks, kurš sevi mīl ar visiem trūkumiem un nepilnībām un atklāti to atzīst, sevi vairs *negrauz* un tam ir iespēja atbrīvoties no *kompleksiem* un savu radošo enerģiju virzīt pozitīvā gultnē. Ja vēlamies gūt panākumus un veiksmi, tad lieki netērēsim spēkus *cīnoties ar sevi* un pārstāsim no sevis kautrēties ! Varbūt tas, no kā mēs tik dikti gribām atbrīvoties, īstenībā ir mūsu personības "zelta fonds", ko paši lāga neapjēdzam un neprotam lieti *likt lietā* ! Tad labāk vairāk enerģijas tērēsim savu pozitīvo īpašību pastiprināšanai un savu spēju un talantu pilnveidošanai.

Vajag censties *uz lietām* palūkoties optimistiskā rakursā, Ir dzirdēts tāds gan visai banāls izteikums optimista un pesimista salīdzinājumā. Proti - pesimists saka ka konjaks smird tā kā blaktis, bet optimists - ka tās smaržo pēc konjaka... Viena un tā pati situācija, taču uztverta un interpretēta no dažādiem viedokļiem ! Kā liecina dzīves pieredze, optimistiskais redzējums ilgstošākā perspektīvā ir tā izdevīgākā dzīves pozīcija. „Dzert konjaku” šad un tad nāksies, kaut tas arī smako *pēc blaktīm!* Tad jau ir labāk un prātīgāk to darīt, gūstot no tā maksimumu baudas !

Ja stāvam egoistiskās pozīcijās, tad sevī kultivēt optimismu ir daudz izdevīgāk nekā būt pesimistam, no kura visi vairās kā no kāda mēra slimnieka ! (Kuram gan patīk uzklaut žēlabu plūdus, ja pašam tajā pat laikā *diez kas nav !...*)

Saprātīgs egoists savas kļūdas pārāk nepārdzīvos, bet uztvers kā iespēju izaugt un laboties. Protams, viņš tīšprāt tās nedarīs, bet ja nu tā ir gadījies, tad no tās *izspiedīs* visu lietderīgo un pamācošo. Dzīvesgudrais no *nejēgas* atšķiras ar to, ka ja arī kādreiz izdara kļūdu, tad to vairs neatkārtos. Dzīvesgudrs viņš ir kļuvis ne jau sevišķu apstākļu un veiksmes dēļ, bet gan tādēļ, ka par savām un citu kļūdām ir izdarījis pareizus secinājumus.

Analizējot *nejēgas* izdarības, redzam, ka tas sistemātiski un stulbi atkārti vienas un tās pat kļūdas. Savās neveiksmēs un kļūdās viņš vairo *visu un visu*, bet nekādā gadījumā pats sevi! Tur tad arī slēpjas viņa neveiksmju galvenais cēlonis

Ja nu mums kādā lietā kas *nepadodas*, tad izdarīsim secinājumus, lai nākamreiz *no ūdens iznāktu sausā*. Ja nu mums liekas, ka pie visa vainīgi ir *tie citi*, tad gan stāvoklis ir bezcerīgs. Ļaudis manam viedoklim *par pašu vainu*, protams, nekad nepiekritīs un konflikta situācija būs mūžīga. Paruna, gan apgalvo, ka *strīdos dzimstot patiesība*, taču saprātīgs egoists šādās *dzemdībās* centīsies nepiedalīties.

Apjēgsim, ka ***ideālu cilvēku pasaulē nemaz nav!*** Nav ne galīgi slikti, nedz dikti labi. Cilvēki ir tādi, kāds jau nu kurš ir. Viņi par labiem vai sliktiem kļūst tikai mūsu redzes viedoklī un mūsu vērtējumā.

Īstens un saprātīgs egoists netieksies pēc varas, jo tās nasta ir smaga un apgrūtinoša. Ir jābūt dikti godkārīgam un ļoti stipram lai *uzticības saldo nastu* kamiešos ilgi varētu noturēt! Egoismā pats galvenais taču ir tieksme izdzīvot, bet vara taču to nu nemaz negarantē, jo tik daudzi droši vien gribēs varas tronī uzrāpties paši, jūs no tā nogrūžot! Ne miera, ne stabilitātes... Varai diemžēl piemīt sliktā īpašība – tā agri vai vēlu cilvēku sabojā. Viņš sāk zaudēt mēra sajūtu - ko var un ko nedrīkst atļauties.

Saprātīgs egoists tāda nieka ambīciju dēļ, kā uz mirkli pacelties pāri citu galvām neies savus spēkus un enerģiju velti tērēt, lai gala rezultātā iemantotu nopulgojumu un sarūgtinājumu. Saprātīgs egoists varas apaušos *iejūgsies* tikai sabiedriskas objektīvas nepieciešamības dēļ, kad vara atnāk it kā pati par sevi, nevis ar asu elkoņu palīdzību.

Cilvēka pašrealizācijai traucē iesīkstējušās nostādnes, ka galvenokārt jātiecas *uz augšu*, nevis jāattīstās kā personībai plašumā. Individu pastāvīgi *trieb* apziņa, ka viņam ir jāpierāda citiem un sev un jāattaisno uz sevi liktās tuvinieku cerības. Viņš visiem spēkiem *lien un kārpās uz augšu*, neraugoties uz objektīvajiem apstākļiem, savām spējām un iespējām un protams, no tā visa viņš laimīgāks nu nekādi nekļūst.

Ja nu kādā virsotnē vai virsotnītē ir spēts uzrāpties (vai gadījuma pēc uzstūmies) un kāds cienījams statuss ir iegūts, tad nu nekādi nevar atļauties no tā *nošļūkt lejā* - sak' spēcīņi ir par vājiem! Tad nu daudzi ļaudis *turas* visiem spēkiem, lai no *segliem* netiktu izmesti ārā un dzīves karuselī *aizmesti pa pieskari*, lai gan radošās un intelektuālās potences vairs *nevelk*. Stress, kuņģa čūlas un infarkts... Vai tas ir to vērts?

Nedaudz atziņu par egoismu

- Tiklīdz būsi sācis sevi attaisnot un žēlot, uzskati, ka esi jau iekļuvis egoisma slazdā! (A. Kalme)
- Ir triju veidu egoisti: - vieni, kuri dzīvo paši un ļauj dzīvot citiem; otri - kuri dzīvo paši, bet neļauj dzīvot citiem; trešie - kuri nedzīvo paši un neļauj dzīvot citiem. Sievietes lielākoties' pieder pie trešā veida egoistiem. (Turgeņevs)
- Ir gadījumi, kad nelaimīgas mīlestības dēļ cilvēki kārušies, šāvušies, slīcinājušies, indējušies. Principā tas jau ir vistīrākais egoisms. Kādēļ vajag vēl ciest citiem - pilnīgi nevainīgiem cilvēkiem? (NN)
- Esi altruists - cieni citu egoismu! (S. E. Lecs)
- Egoisms - pretīgs netikums, kuru nepiedodam citiem, bet neatzīstam sev pašam. (Henrijs Bičers)
- Egoisms ir dvēseles vēža pirmcēlonis. (V. A. Suhomjinskis)
- Egoists ir cilvēks, kas sevi mīl vairāk nekā citus egoistus. (G. Malkins)
- Būt egoistam – tas nenozīmē dzīvot kā labpatikas. Tas nozīmē prasīt citus, lai tie dzīvotu kā tev labpatikas! (O. Vaids)
- Ak dievs! Cik egoistiska ir mīlestība salīdzinājumā ar draudzību! (Ž. Sanda)

Traktāts par un ap brīvību un demokrātiju

Brīvība un demokrātija ! Kādi skaisti, diženi un aizraujoši saukļi ! Cik gan Cilvēces gaišāko un labāko prātu par tiem ir sapņojuši un cik gan daudz asiņu par tiem ir izliets ! Un tajā pat laikā kā gan tie ir n nodrāzti, diskreditēti un devalvēti !

Mēģināsim izprāt, daudz maz “salikt pa plauktiņiem”, izprast šo terminu jēgu un būtību, galvenokārt vadoties no ikdienišķās loģikas, dzīves pieredzes un tā saucamā “veselā saprāta”, kā arī pie reizes vēloties rosināt līdzdomāt arī lasītāju.

Brīvība. Stingri ņemot, tas nozīmē, ka attiecīgā objekta vai subjekta rīcība ne ar ko nav reglamentēta vai kādi ierobežota. Pilnīgas brīvības apstākļos Pasaulē būtu tikai haoss un juceklis. Tomēr Pasaules izziņas procesā nākas pārliecināties, ka gluži tā vis tomēr nav. Nekas pasaulē nenotiek “tāpat vien” un “pats no sevis”. Darbojas neapstrīdamas cēloņ-seku likumības (ētiskajā interpretācijā - “ko sēsi, to pļausi” princips), kā arī objektu un subjektu dažādo mijiedarbību izpausmes.

Pasaule ir sistēmiska. Tā sastāv no sistēmām, un ļoti komplicētām sistēmu sistēmu sistēmām. Un katram sistēmas elementam ir jādarbības saskaņoti, pakļaujoties sistēmas eksistences jēgai un virsuzdevumiem. Vienkāršs un uzskatāms piemērs ir mehāniskais pulkstenis - visi tā zobratņi ir savstarpēji sajūgti un nevienam no tiem nevar “ienākt prātā” griezties kā citādi. Daudzkārt sarežģītākās t.s. dzīvās pasaules dažādās būtnes sastāv no miljardiem dažādu šūniņu, kas sadarbojas sarežģītā sistēmā. Bet katra šūniņa pati par sevi arī ir sarežģīta sistēma, kurā noris sarežģīti fiziski, ķīmiski, elektriski un citi procesi. Par nekādu sistēmas atsevišķu elementu – zobratņi vai šūniņu – individuālo brīvību te nevar būt nekādas runas, jo citādi sistēma nemaz nav funkcionētspējīga.

Stingra funkcionāla nolemtība un hierarhiska pakļautība ir vērojama arī dzīvo būtņu veidotajās sistēmās, kaut vai skudru pūžņa vai bišu stropa piemēros. Arī “augstākas kārtas” (iedomīgi tas gan skan!) dzīvo būtņu - cilvēku veidotajās sabiedriskajās sistēmās t.s. civilizācijās ar to nākas sastapties. Spilgts piemērs - Indijā vēl šodien sastopamā “kastu” sistēma ar tās locekļu fatālo nolemtību. Gan jāsaka, ka Cilvēces attīstības un progresā gaitā sabiedrības locekļu fatālā nolemtība tādā pasaules mērogā ir ievērojami mīkstinājusies un liberalizējusies. Ikviens sabiedrības loceklis ar lielu gribas spēku, izmantojot savas kvalitātes un talantus, kā arī labvēlīgus apstākļus, var “izsisties cilvēkos”, izmainīt savu funkcionālo statusu un hierarhisko pakļautību un pat kļūt par kāda lielāka vai mazāka mēroga līderi vai kā citādi izcilu personību.

Attiecībā par sistēmām varētu prāt, ka tās varētu iedalīt divās kategorijās. Biežāk sastopamās ir t.s. „cietās” sistēmas ar tās elementu statisku funkcionālo piesaisti (piemēram, pulksteņa mehānisms), kā arī sistēmas ar dinamisku (vairāk vai mazāk „mīkstu”) tās elementu funkcionālo piesaisti - tātad ar iespēju sistēmas elementiem savu funkcionālo statusu mainīt (piemēram, civilizētas un liberalizētas cilvēku sabiedrības modelis). Varbūt kādu citu “dimensiju” pasaulēs pastāv sistēmas ar augstākas kārtas brīvības pakāpēm.

Nesenās pagātnes izcilais domātājs Jesajs Berlins savā laikā ir ir izteicis tēzes par „negatīvo brīvību” un vērtību dažādību. Proti, - „*daudzas vērtības - brīvība un vienlīdzība, brīvība un drošība, laime un patiesība - ir savstarpēji nesavienojamas. Visas labās lietas nevar notikt vienlaikus, un tādēļ ir nepieciešami kompromisi.*”.

Domājams, ka tas ir piemērojams arī mūsu arvien dažādākajām sabiedrībām, kurās jāsadzīvo atšķirīgas izcelsmes, ticības, vēsturiskās pieredzes cilvēkiem. Mums jāuzdod jautājums - kur rodām kompromisus, lai varētu dzīvot brīvībā ?

Pat ļoti liberalizētās sabiedriskajās iekārtās indivīdu rīcības brīvību ierobežo dažādi rakstīti un nerakstīti likumi. Ja rakstīto likumu ievērošanu panāk ar represīva rakstura paņēmieniem, tad nerakstīto likumu (galvenokārt morāla un ētiska rakstura nosacījumi, tradīcijas, kā arī reliģiski dogmatiskie uzstādījumi, kuros vajag nevis domāt, bet gan nešaubīgi fanātiski ticēt) ievērošana ir atkarīga no indivīda apziņas. Ļoti trāpīgs un visai izsmelošs ir brīvības jēdziena klasiskais definējums :

“Brīvība ir apzināta nepieciešamība”..

Tātad ļoti svarīga loma brīvības izpratnē ir tā saucamai Apziņai. Gan jāatzīst, ka tas ir visai izplūdis, pusmisticisks un pusdievišķīgs jēdziens. Attiecībā uz indivīdu tiek runāts par tādu jēdzienu kā Sirdsapziņa. Tas arī ir izplūdis dažādu pozitīvi virzītu faktoru komplekss un tajā ietilpst tādas cēlas kvalitātes, kā - godīgums, taisnīgums, pienākuma apziņa, pašdisciplīna, dotā vārda turēšana, altruisms, līdzcietība, kauna sajūta...

Diez vai šādas kvalitātes var iegūt ģenētiskā pārmantojamībā – ja nu laimīga gadījuma pēc !? Varbūt ģenētiski iedzimst tikai tendences uz tām vai citām īpašībām? Tās „labās un cildenās” cilvēkbērnā ir izveidojamas tikai ilgstošā un pacietīgā audzināšanā, lietā liekot vecāku un arī citu cilvēku personiskos piemērus. Bet, kā mums sastāv ar to “audzināšanu” un “personiskajiem piemēriem”, diez vai ir vērts lieki runāt ! (Visbiežāk tie “audzinātāji” paši vēl būtu audzināmi, bet “vilciens jau ir aizgājis”...) Vispār, būtu pat jābrīnās, ka tomēr vēl ir diezgan daudz indivīdu, kuriem ir visai augsti attīstīta šī pusmisticiskā Sirdsapziņa. Dzīves cīņās evolucionārajos procesos indivīdiem ar šo Sirdsapziņu taču ir daudz grūtāk izdzīvot un saglabāties, tādiem *dīvaiņiem* jau sen vajadzētu būt izmirušiem. Nežēlīgajā dzīves cīņā lielākas priekšrocības un izredzes ir stiprākajiem, veiklākajiem, nekaunīgākajiem un tikai dažkārt arī gudrākajiem.

Bet tad jau cilvēku sabiedrībai vajadzētu sastāvēt tikai no parazitiskiem un agresīviem rīkļurāvējiem ! Bet, ja jau visi būs parazīti, uz kā rēķina tad tie parazitēs ? Bet kāpēc dzīvajā dabā parazitisms vispār pastāv (visādas tur utis, blaktis, blusas, cērmes u.tml.). ? Visam taču esot kāda objektīva mērķtiecība ! Ekoloģiskajā aspektā un mērogā arī cilvēki taču ir nekaunīgi un bezatbildīgi parazīti ! Diez kāpēc tie slimības izraisošie kaitīgie mikroorganismi - visādi bacīļi un virusi ir tik dumji, neapjēdzot, ka pārlieku savairojoties tie nogalina “saimnieka” organismu un līdz ar to iet bojā pašu populācija ? Bet, vai cilvēki ir daudz gudrāki ?

Dabā pastāv arī simbiozes princips, kad dažādas būtnes koeksistē konstruktīvi un abpusēji izdevīgi sadarbojoties. Paanalizējot tā saucamās barības ķēdes, redzam, ka plaši funkcionē uz cita rēķina dzīvošanas princips. Govis ēd zāli, bet cilvēks savukārt ēd govīs ! (Pastāv hipotētiska doma, ka varbūt eksistē kādas augstākas kārtas “ēteriskas būtnes”, kas pārtiek no cilvēku dvēseļu radīto emociju enerģijas...)

Tiešām - kaut kāda mistika ! Uzskatot Sirdsapziņas veidošanos cilvēkā kā gadījumu procesu, tad, saskaņā ar Gausa likumību (t.s. normālsadalījuma līkne), varētu prognozēt, ka parastos apstākļos daudz maz izteikta altruiska sirdsapziņa piemīt tikai kādiem 15% ļaužu...Līdzīgi varētu spriest arī par parazitiski tendētajiem...

No visiem prātojumiem izriet secinājums, ka sabiedriskās sistēmas stabilitātes saglabāšanai, tās locekļu brīvību tādi vai citādi nākas ierobežot. Indivīdu pieļaujamās brīvības pakāpe ir atkarīga no sabiedrības apziņas līmeņa. Ja sabiedrība savā attīstībā nav pietiekami nobriedusi, tad ne par kādu izvērstu brīvību nevar būt nekādas runas ! Nu ne jau velti degradējušos un noziegušos indivīdus soda ar brīvības atņemšanu, tos iespundējot cietumā ! (Te gan veidojas paradokss. Pārprastā un pārspīlētā humānismā šie deģenerētie indivīdi vairumā gadījumu nebūt nelabojas, bet gan uz sabiedrības godīgas daļas rēķina, cietumā sanatorijas režīmā atpūšas, uzkrāj spēkus un, brīvībā tikuši, ar dubultotu enerģiju savu destruktīvo darbību parasti turpina !...)

Gribētos apgalvot, ka "augstu" cilvēku brīvība ceļ uz augšu, paverot tam iespējas savas personības pozitīvai attīstībai un pilnveidošanai arī visas sabiedrības interešu labad. Savukārt "zemu" cilvēku brīvība grūž vēl zemāk, tam ļaujot un rodot iespējas sapīties visādu kārdinājumu un nekrietnību valgos.

Tātad ar brīvību ir jāapietas uzmanīgi un apdomīgi. Tā kā abpusēji grieztīgs zobens var būt arī bīstama un sabiedrības eksistences interesēs ne katram indivīdam un ne katram sabiedrības slānim to var dot ! (Hm... - tas jau izklausās pēc tādas kā fašistiskas ideoloģijas !...)

Prātojumos veidojās arī tāds kā paradokss. Proti, jo augstāks ir indivīda vai sabiedrības Apziņas līmenis, jo mazāka ir vajadzība un nepieciešamības pēc kādas tur "brīvības" Indivīda vai to kopuma (sabiedrības - sociuma) rīcību nosaka Apziņa (realizējot jau minēto tēzi - "brīvība ir apzināta nepieciešamība"), tās virzība un kvalitāte. Vai tas ir labi vai slikti ? (Gan jēdzieni "labs" vai "slikti" ir relatīvi - kas vienam labs, tas otram slikti... Filozofiskā interpretācijā "labi" ir tas, kas veicina Sistēmas stabilitāti un attīstību, bet "slikti" ir tas, kas to grauj. Vēl plašākā interpretācijā - Mīlestība ir psihiskā enerģija, kas indivīdu vai Cilvēci ceļ uz augšu, bet Naida to degradē un gandrīz - No sabiedrības stabilitātes viedokļa tas ir "labi".

Bet kā tad sastāv ar cilvēka individualitāti un personības "krāsainību"? Visi būsīm pēc vienas "šnites" vienādi apmāti ar kādu standartizētu "apziņu", pareizāk sakot, ideoloģiju !? Piemēram, :pašaizliedzīgi "gaišās nākotnes" cēlāji; karstasinīgi "brīvības cīnītāji", alkatīgi mantrauši un karjeristi; svētīlaimīgi meditējošie; pazemīgi kalpojošie Kristum, Muhammedam, Buddam, kādam citam elkam vai kādā sektā sapinušies; ar sportu aizrāvušies pēc rekordiēm dzenoties; modes vergi; dažādu atkarību lamatās iekritušie - apmātības var būt visādas. To, ka indivīda "apziņa" ierobežo viņa rīcības brīvību, redzam daudzos piemēros. Pašnāvnieks – terorists "augstu ideālu" dēļ nerēķinās ar savu dzīvību, fanātisks ticīgais gavējot sevi mērdē pusbadā, "jogists" visādi spīdzina savu ķermeni, iemīļējušies pastrādā visādas muļķības... Un viss tas notiek "no brīva prāta" - "apziņas" iespaidā !

Diez kas ar to apziņas un brīvības iespējamo harmoniju nav... Pretruna !? Bet pretrunas taču ir attīstības dzinējspēks !...

Rezumējot veidojas visai šokējošs secinājums : Tā saucamā "brīvība" ir tāda fikcija vien un tiešām ir tikai "apzināta nepieciešamība" - "brīvajā gribā" ir jādara tas, kas ir jādara - ko liek apstākļi vai šī pūsmistiskā "apziņa" (apmātība) ! Indivīda kaut kādas "brīvības" ir pieļaujamas tik daudz, cik tas nāk par labu un nekaitē Sistēmai. Visos citos gadījumos tās ir ierobežojamas vai pat aizliedzamas ! Punkts un tur vairs nav jāfilozofē ! Protams, daudz kas ir atkarīgs no tā, kas tā ir par sistēmu, kādi ir tās mērķi un eksistences jēga.

Būtībā tas nemaz nav tik slikti, ka ļaudīs pastāv tik daudzas aizrautības un pat "apmātības". Tas dzīvi un cilvēkus padara interesantus un kolorītus. Svarīgi gan būtu, lai katra indivīda iekšējā būtībā - viņa Es - dominētu Sirdsapziņa. Diemžēl šādu "sirdsapziņu" cilvēku ir visai maz un tāpēc pasaulē ir tik daudz riebklību, nelietību un cūcību... Ja cilvēku nesavalda viņa Sirdsapziņa, tad vienīgais regulators vēl ir bailes no Dieva soda. Tādēļ sabiedrībai arī rodas vajadzība pēc Dieva. Ja tāda nav, tad tas ir jāizdomā !

Nu nemaz nav tik traki, ka tās "brīvības" it kā nemaz nebūtu ! Mums pastāv izvēles brīvība. Dzīvē ik brīdi un ik uz soļa nākas izdarīt kādu izvēli. Lielās vai mazās lietās, kas attiecas gan uz sevi, gan citiem. Te tad arī parādās indivīda "brīvās gribas" iespējas. Neviens taču ar "nazi pie rīkles" nespēj sākt smēķēt, plēģurot, "narkoties", lamāties, ālēties, demolēt, kauties, vai modernizēta hulīgānisma paveidā internetā kādu publiski gljēvulīgi anonīmi noķengāt un apķēzīt (pie reizes gan uzskatāmo demonstrējot savu zemiskumu, laikam sev sagādājot mazohisku baudu - skat', cik es esmu "kruts" un "varonīgs"!) Tas viss notiek "sava prieka pēc", paša izvēlē, kas bieži vien realizējas aiz vieglprātīgas bravūras vai pūļa efektā, kādiem pakalķēmojoties. Vai arī sākt krāt pastmarkas vai etiķetes, risināt

krustvārdu mīklas, gleznot, dzejot, sacerēt “gudrus rakstus” vai aizrauties ar kādu citu hobiju. Nostāties aktīvā dzīves pozīcijā, jeb ieņem tik ērtu - “ne mana cūka, ne mana druva...”. Konkurence vai sadarbība. (Sabiedrības attīstību galvenie veicinošie faktori ir konkurence un sadarbība, kas pirmajā tuvinājumā liekas pretdarbīgi un antagoniski. Taču Sistēmas interesēs tiem abiem ir jādarbības. Konkurence veicina indivīdu iniciatīvu un aktivitāti, bet sadarbība atsevišķās aktivitātes apvieno visas Sistēmas attīstības un stabilitātes interesēs).

Redzot nelietību, pagrieziet galvu sānis, vai iejaukties, pat riskējot ar savu drošību... Savaldīt savas dusmas, agresiju un atriebīgumu, vai ļauties paspīdzināt savā varā un pakļautībā nokļuvušu bezpalīdzīgu cilvēku. Pieņemt no kārtējā šeftmaņa – shēmotāja kādu kukuli, spriežot apmēram tā – es taču nevienu nebūšu noslepkavojis vai apzadis, ja parakstīšu to “papīru”; ja to neizdarīšu es, tad to izdarīs kāds cits apsviedīgāks un ne tik bailīgs, bet man arī ir daudz visādu vajadzību un arī gribas dzīvot kā “cilvēkam”... - jeb naivi tēlot “godīgo”... Agresija vai lēnprātība. Atriebība vai piedošana. Bravūra vai kautrība. Risks vai apdomība. Nekaunība vai pazemība. Pašpārliecinātība vai pietāte. Atsaucība vai vienaldzība. Sniegt kādam palīdzīgu roku laba pasākuma realizācijā, vai slinkuma jeb skopuma pēc atteikt. Uzticība vai nodevība. Pretimnākšana vai atturība. Sabiedriska aktivitāte vai inertums.. Zinātkāre vai apātija. Parazitēt vai centīgi un godīgi strādāt.

Kā redzam, iespēju ir daudz un mums ir bagātīga izvēles brīvība - tiekam tikai galā ar savu Sirdsapziņu, ja vien tāda vispār ir !

Cēloņ-secu likumība izsauc citas izvēļu virtenes, tā veidojot sarežģītu un ne vienmēr daudz maz prognozējamu dzīves situāciju labirintu. Tā jau nu ir, ka katrs ir “savas laimes kalējs” un katrs sev gādā nelaiemes un ķezas kā jau nu māc un prot. Katrs savu personību veido vai degradē pats Tās tad, manuprāt, arī ir brīvības jēdziena būtības izpausmes.

Sevis attaisnošanai bieži mēdzam atsaukties uz likteni. - “Es jau neko, es nemaz tā negribēju, bet tas ļaunais liktenis !...” Nu kā tad sastāv ar to Likteni un tā nosacītā dzīves ceļa neizbēgamību ? Vai tāds vispār objektīvi pastāv ? .

Ja norobežojamies no dažādām pusmistiskām interpretācijām, tad par “likteni” varētu uzskatīt kādu nenovēršamu apstākļu sakrītību. Apgalvojuma ilustrācijai varētu minēt šādu visai vienkāršotu piemēru : Sabiedrību un pat visu Cilvēci varētu iedomāties tā kā kādu upi, bet indivīds ir tikai tās sīka sastāvdaļa – ūdens pilīte (vai pat molekula). Lai kāda būtu atsevišķas pilītes “brīvā griba”, tā būs pakļauta upes straumei. Straumes rauta, pilīte var nokļūt dažnedažādās situācijās – gan tikt griezta mutuļojošā atvarā, uzsūkties smiltīs, nokļūt kādas būtnes vēderā un piedalīties attiecīgajos fizioloģiskajos procesos, iztvaikojot pacelties mākoņos un lietuvā veidā atkal nokļūstot atpakaļ uz zemes un ieplūst jau kādā citā upē, tā piedaloties mūžīgajā aprites procesā. Tā vien gribas vilkt paralēles ar cilvēku un viņa dvēseli, kas, iespējams, arī piedalās kāda mūžīgas aprites procesā...

Gan paceļas mūžīgie sakrāmētie jautājumi. Kas tad ir izveidojis šīs sistēmas un sistēmu sistēmas, noteicis “lietu kārtību” un visādu “brīvību” ierobežojumus ? “Pats no sevis” taču nekas nenotiek ! Elementāri aprēķini rāda, ka gadījuma pēc izveidoties pat visvienkāršākajai dzīvībai šūna varbūtība ir bezgala maza - praktiski nulle ! Kas ir tas spēks, faktors, pirmsākums, kas rada šo mūžīgo apriti ? Dievs tas Kungs, jeb modernākā interpretācijā Kosmiskais Saprāts ? Nu re kā ! Sākotnēji gribēju norobežoties no visādas pusmistikas, bet atkal tajā nokļuvu !.

Demokrātija. Šis jēdziens cieši sasaistās ar brīvības jēdzienu un ar to saistītajām problēmām. Demokrātija būtībā ir viena no brīvības izpausmes formām. Izriet secinājums, ka arī te pastāv saprātīgas dozēšanas problēma. Pēc tautas gudrības principa ; - “kas par daudz, tas par skādi !” Tātad, ne visām formācijām vai tautām atbilstoši to attīstības līmenim, tāds vai citāds demokrātijas līmenis būtu piemērojams.

Prātā tā vien nāk kādreizējā angļu valstsvīra V. Čērčila sava laika populārais spārnotais teiciens, ka „demokrātija ir viena draņķīga būtība, bet nekas labāks par to neesot izdomāts”. Demokrātijas pamatprincipos ietilpst mazākuma pakļaušanās vairākumam un lēmuma pieņemšana balsojot, atbilstoši balsojošo attiecīgajam vairākumam. Taču, diemžēl, jebkuras problēmas risināšanai neļūgu ir daudzkārt vairāk, nekā to īstēni zinošo, protošo un varošo. Tādēļ „demokrātiskie risinājumi” ne vienmēr ir tie labākie, racionālākie un efektīvākie. Praksē demokrātiskie valsts un sabiedrības pārvaldes risinājumi veidojas nevis kā „tautas vara”, bet gan kā aizkulisēs stāvošu „naudasmais” - oligarhu vara. Tā tas ir bijis un ir visos laikos un visās t.s. „demokrātiskajās” valstīs.

Varētu teikt, ka demokrātija ir mēģinājums realizēt vienlīdzības, vienādu iespēju un taisnīguma principus un ideālus sabiedriskajās attiecībās. (Tomēr dažkārt diezin kāpēc par „demokrātiju” dēvē ieburkumu kādā suverēnā valstī un simtiem tās iedzīvotāju nogalināšanu...)

Vispārīgā traktējumā demokrātija - tā ir “tautas vara”. Gan paceļas jautājums - kas tiek saprasts ar jēdzienu “tauta”? Vai tas ir stihisks pūlis, vai jau ar kādu visai augstu pozitīvi tendētu apziņu daudzma organizēts sociums? Vienā vai otrā gadījumā “varas” realizāciju kvalitātes var būt krasī atšķirīgas, pat pilnīgi pretējas...

Tiek runāts par “demokrātisku pieeju”. Ar to parasti saprot taisnīgumu, tiesību un vismaz starta iespēju vienlīdzību. Tiek propagandēts “demokrātiskas vadības stils”, kad lēmumu pieņemšanu un līdz ar to arī atbildību izšķīdina un nonivīlē kādā plašākā indivīdu kopumā.

Tāpat kā tas ir ar “brīvību”, arī demokrātijas realizēšanā rodas sarežģījumi, problēmas un pretrunas.

Viens no demokrātijas postulātiem ir mazākuma pakļaušanās vairākumam. un problēmu risināšana balsojot, par pareizo uzskatot vairākuma viedokli. Te nu atkal var nonākt pretrunās. Vai vienmēr vairākuma viedoklis ir tas pareizākais?

Par to, ka divreiz divi nav četri, bet gan kaut jebkāds cits skaitlis, ir iespējami bezgaldaudzi apgalvojumi, bet, ka tas ir četri, tikai viens apgalvojums!

Vai 100 kādas jomas nespeciālisti vai tikai diletanti kādas attiecīgas problēmas risinājumā būs zinošāki, nekā viens kāds šīs jomas pieredzējis profesionālis?

Kuģim braucot pa mierīgu, atklātu jūru labos laika apstākļos, uz tā komandtiltiņa var spēlēt demokrātiju un pat mītiņus rīkot. Gan var gadīties, ka tādā “vadībā” kuģis tā nekad sava ceļa mērķī nenonāks... Bet vētras laikā un, jo sevišķi klinšu un sēkļu tuvumā, nekāda demokrātija vairs nav pieļaujama, jo tā draud ar katastrofu. Visa vienpersonīga vara ir kapteiņa rokās, kurš par rīcību atbild “ar savu galvu”!

Manuprāt to pašu varētu attiecināt arī uz sabiedriskajām sistēmām, pat valstīm un to vadīšanu.

Tā vien izskatās, ka “balsošanas princips” un attiecīga bezierunu pakļautība vairākumam veido vienu no demokrātijas vājajām vietām. Vai tas nav paradoksāli, ka valsts un sabiedrības likteņa izlemšanā vienāds svārs ir pusānalfabētiskai 18 gadīgai prostītūtai, narkomānam, dzērājam bomzīm, bravurīgam pusdebīlam jēfīnam, egoistiskam mietpīlsonim un arī, teiksim, 60 gadīgam politoloģijas profesoram!? Bet kāda kuram ir sajēga un atbildības sajūta!?

Domājams, ka daudzma varētu līdzēt vēlētāju izglītības līmeņa cenzs. Pastāv taču lielāka varbūtība, ka indivīdam ar augstāku izglītības līmeni spriedumi un vērtējumi varētu būt objektīvāki. Tādā ļoti vienkāršotā risinājumā indivīdam ar pamatizglītību (kas mums tā kā skaitās obligāta) būtu viena balss, ar vidējā līmeņa izglītību - divas balsis, bet ar augstāko - jau 3 balsis. Te gan veidojas pretruna ar citu demokrātijas principu - vienādām tiesībām. Gan būtu jāizvērtē, kas ir svarīgāk un būtiskāk - “kaila” principa ievērošana vai lēmuma (balsojuma) kvalitāte?

Būtībā tas ir pat labi, ja kādi neizlēmīgie neatnāk uz vēlēšanām. Atkrīt gadījuma rakstura vai demagoģiskas reklāmas iespaids piesārņojošs balsojums. Lai balso

tikai tie, kas zina un saprot par ko un kāpēc balso ! Tiem nebalsotājiem gan būtu jāapjēdz, ka tad viņi ir zaudējuši morālas tiesības būt neapmierinātiem ar "valdīšanu" - viņiem taču bija vienalga, kas un kā viņus vadīs un valdīs !

Ko tad mēs izvēlamies "tautas priekšstāvjos" un cik šī izvēle ir efektīva ?

Nevēloties noniecināt kādus atsevišķu profesiju pārstāvjus, bet, ja parlaments komplektējas nevis no zinošiem un domājošiem tautsaimniecības un zinātnes profesionāļiem, bet gan, tēlaini runājot, no veiksmīgiem bumbas spārdītājiem, ripas trenkātājiem, smagsvarbumbu cilātājiem, emocionāliem pantiņu skaitītājiem, skanīgas balss īpašniekiem, talantīgiem klavierspēlmaņiem, pornozvaigznēm vai pat populārām prostitūtām, tad vai no šāda parlamenta var gaidīt pārdomātus, pareizus un tālredzīgus valsts un sabiedrības vadības un attīstības lēmumus ? Diez vai pietiek tikai ar to, ka deputāts ir labs, kārtīgs un godīgs cilvēks - un tad, gan jau sirdsapziņa viņam neļaus pieņemt muļķīgus vai pat nelieģīgus lēmumus ! (Ļaužu mutēs dažkārt dzirdams trāpīgs teiciens - "Labs cilvēks vēl nebūt nav profesija !") Ir nepieciešama arī laba (vismaz augstākā) izglītība, profesionālās un vispārējās zināšanas, augsts intelekts un domāšanas spējas - tas, ko dēvē par personību. Vai nav dīvaini, ka, lai tiktu pieļauts pie auto stūres, vajag vismaz formālu narkologa izziņu, bet pie valsts vai pašvaldības stūres var pieļaut jebkuru pļēģu vai narkomānu !

Vēlēšanu sistēmā pēc partiju sarakstiem elektorātam vismaz teorētiski vajadzētu iepazīties un izvērtēt attiecīgo partiju programmas. Taču tās visas diemžēl ir pēc vienas "šnītes" (visas sola labu dzīvi un labklājību, nesniedzot konkrētus un praktiski izpildāmus realizācijas mehānismus), nekonkrēti izplūdušas un tās izlasa labi ja urķīgi žurnālisti. Ierindas vēlētajs vadās no simpātijām vai antipātijām pret konkrētām personām. Manuprāt daudz pareizāka un efektīvāka būtu "pilnīgi grozāmo sarakstu" sistēma, pie kuras vēlētajiem no visām partiju listēm tad izveido "savu komandu" kurai tad nu var uzticēties un deleģēt pilnvaras. Katras partijas listē var atrast tik tiešām godavīrus ! (Starp citu, "pirmās Latvijas" laikā līdzīga sistēma sekmīgi darbojās.) Lai tad Saeima komplektējas no šīm "komandām" un, ja nu dikti vēlas, tad lai čupojas un biedrojas pēc partijas piederības. Jāpiezīmē, ka pie brīvi grozāmo sarakstu sistēmas atrīt nedemokrātiskā % barjera, kas, stingri ņemot, ir nelikumīga, jo neatbilst Satversmei, kā valsts augstākajam pamatlikumam.

Reālajā dzīvē diemžēl nākas sastapties ar nepatīkamu "demokrātijas grimasi". Deputātu partejiskums būtībā devalvē, degradē un noved uz nulli visus cēlos demokrātisma, taisnīguma un godīguma principus. Partijas normālai funkcionēšanai ir nepieciešami prāvi līdzekļi - telpu īre, aparāta tehnisko darbinieku darba apmaksā, propagandas un reklāmas izdevumi. Ar samērā niecīgām biedru naudām vien to visu segt nav iespējams. Tad nu ir nepieciešami "ziedoņi" no sponsoriem. Protams, "par skaistām acīm" vien vai augstu ideju vārdā naudu neviens nedod. Tā agri vai vēlu ir pienācīgi "jāatstrādā". Ja nu kāds tālredzīgs un bagāts biznesmenis investē kur naudu, tad, protams, tikai cerībā iegūt peļņu, palielināt savu sabiedrisko iespaidu, gūt kādu "varu vai teikšanu". Viens otrs "naudas maiss" piebaro pat politiski pretēju nostādņu partijas. Tāds ir vinnētājs pie jebkura vēlēšanu iznākuma. Pie varas tikušai partijai vai pat to koalīcijai tādi vai citādi nāksies kalpot tās faktiskā saimnieka - sponsorētāja interesēm.

Partijas disciplīnai pakļautajam deputātam nākas paklausīgi izpildīt tās bosa norādījumus un balsot "pareizi". Atklātu cinismu var vērot kā frakcijas vadītājs ar īkšķi komandē savas frakcijas marionetes. Manuprāt deputātam par savu balsojumu vajadzētu būt atbildīgam savu vēlētajū un savas sirdsapziņas priekšā, nevis partijas „bosam” un caur to attiecīgajam „naudas maisam”! Tādēļ jebkādu deputāta komandēšanu, tam liekot balsot, tā vai citādi, manuprāt vajadzētu kvalificēt kā krimināli sodāmu noziegumu. Utopija ?! Tad jau sabruks visa „liberālās demokrātijas” ēka ! Visas tās deputātu kaismīgas runas no tribīnes būtībā ir tikai "gaisa tricīnāšana", miglas pūšana un teātris priekš publikas. Viss jau ir iepriekš norunāts un kuluāros atbilstoši "vadošajiem norādījumiem" izlemts. Deputāti jau šīs runas nemaz arī neklausās - televizoru ekrānos var redzēt kā deputātu kungu lasa avīzes, snauz vai spēlē datorspēlītes. Deputātam pašam nemaz nav jādomā (tas ir pat kaitīgi!), tikai jāprot laikus nospiegt attiecīgās balsošanas podziņas. Ja nu kāda neatkarīga personība parādās, kas vadās pēc savas sirdsapziņas, tad tā ātri vien tiek "nolikta pie vietas" un aplūsināta. Tādējādi deputāti pārstāv nevis vēlētajū intereses un gribu, bet gan attiecīgo "naudas maisu" intereses un gribu. Tā nu, neraugoties uz visu "demokrātiju", valstī pārvalda dažas iespaidīgas un bagātas dažkārt savstarpēji konkurējošas "ģimenes", nevis kaut kāda tur tauta ! Valda nevis tauta, bet gan nauda, pareizāk sakot, tās īpašnieki. Tam spilgts apliecinājums ir arī "demokrātijas citadele" - ASV, kurā bez miljonu miljoniem politikā nav ko meklēt. Tā saucamajai "tautai" ir atvēlēta tika nopirkto statistu - aplaudētāju, karodziņu vicinātāju un zombiskās propagandas iespaidā "pareizu balsošanu" loma.

Diemžēl "partijnieku" morālās kvalitātes diez cik augstas nav. Daudzi partijās (sevišķi "valdošajās") stājas cerībā taisīt karjeru. Atbilstoši normālsadalījuma likumībai, idejisku motīvu dēļ iestājas kādi 15% un ne jau tie iekļūst deputātos !

Tā nu iznāk, ka arī demokrātija tās mūsdienu realizācijā ir fikcija un būtībā ir pūļa manipulēšana ar demagoģiju, reklāmu un emocionāliem saukļiem, tam visam apakšā liekot visuvareno naudu. Un tas notiek nevis tā saucamās tautas, bet gan atsevišķu visai šauru, toties naudīgu grupējumu interesēs, kuri ne vienmēr ar godīgiem līdzekļiem ir tikuši pie bagātības un faktiskās varas.

Parlamenta (mūsu gadījumā Saeimas) darbība diez cik demokrātiska nav (ja ar demokrātiju saprotam taisnīgumu). Valdošās koalīcijas (kas būtībā uzurpē varu) un līdz ar to t.s. pozīcijas un opozīcijas veidošana nu nepavisam nav demokrātiska ! Tādā galējā situācijā 51% vairākums var diktēt savu gribu 49% mazākumam, pilnīgi ignorējot un noraidot opozīcijas ļoti saprātīgus un vitāli sabiedrībai vajadzīgus priekšlikumus, kā tas praksē parasti arī notiek. Ievēlētajiem parlamenta deputātiem vajadzētu strādāt vienotā komandā, risinot valstij un sabiedrībai svarīgas problēmas, nevis būt savstarpēji naidīgiem un konkurējošiem grupējumiem, kas pārstāv kādu aizkulišu oligarhu savtīgās intereses.

Savukārt valdību vajadzētu veidot konkursa kārtībā no profesionāliem, nevis ministru portfeļus "tirgojoties", dalot partijām, tā "ieceļot āžus par dārzniekiem" ! Tad nu izrādās, ka ir kādas "izdevīgākas" ministrijas, kuras vadot, attiecīgās partijas un to faktiskie saimnieki var labāk "uzvārties".

Demokrātijas vājā vieta ir arī tās kolektīvā bezatbildība, ko gan demagoģiski maskē ar tā saucamo "politisko atbildību" Ja lēmums ir tapis kāda balsojuma rezultātā, tad atbildība par tā kādām negatīvām sekām ir izplūdusi un izšķīdusi starp balsotājiem un konkrētā atbildīgā par "sastrādāto" vairs nav. Pie varas stūres tikusi "pozīcija" var izdarīt "briesmu lietas", nekaunīgi un "likumīgi" sazagties un sablēdīties un iziet cauri "sveikā" (jo likumos tiks sagatavoti vajadzīgie "caurumi"), vai pat ar izcilu demagoģiju apmulļojot vēlētajus, noturēties pie varas kādu ilgstošāku laiku, līdz ļaužu pacietības mērs ir pilns un vadzis lūzt. Bet tas tad ir saistīts ar lieliem sociāliem satricinājumiem, kā arī valsts un sabiedrības degradāciju. To apstiprina daudzi piemēri no visādiem pat neseniem vēstures posmiem. Ilustrācijai varētu pieminēt "dziesmotās, samtainās, krāsainās un rožu revolūcijas"... (Te gan nāk, prātā kāda pagātnes domātāja vieds teiciens : - "Visas revolūcijas ir vienādas. Vienīgā starpība ir tā, ka pēc revolūcijas karietēs bijušo blēžu un neliešu vietā brauc citi blēži un nelieši...")

Bezatbildības sindromu, manuprāt, krietni vien varētu samazināt, ievadot tādu tiesisku sistēmu, lai par lēmumu un rīkojumu negatīvajām sekām "ar savu kabatu" atbildētu tā pieņēmēji un arī balsotāji. Un atbildēt arī par nepieņemtiem vajadzīgiem lēmumiem, ja to nepieņemšana valstij, sabiedrībai ir radījusi zaudējumus. Tad uz visādu priekšnieku un deputātu krēsliem tā nerautos, jo tas būtu pat bīstami.

Ja nu kāds kandidē uz deputāta vai augsti stāvoša ierēdņa (priekšnieka) posteni, tad viņam materiālajā ziņā vajadzētu būt pilnīgi "caurspīdīgam" Kā teikt : "Cezāra sievai ir jābūt ārpus jebkādam aizdomām !" Lai atalgojumu saņem tikai par savu tiešo darbu. Un nekāda sēdēšana visādās padomēs un personiskā biznesa ! Izņēmums – zinātnieki, mākslinieki, rakstnieki, pasniedzēji, praktizējoši ārsti un sīksaimniecību īpašnieki. Pie šādiem nosacījumiem "siltu vietu" tikotāju skaits krietni vien samazinātos.

Attiecībā par vadības stilu runā par autoritāru, autoritatīvu un demokrātisku veidu. Autoritāra vara pamatā ir vienpersoniska vai šauras grupas ar spēku vai apmānu iegūta un, tēlaini runājot, turas "uz durkļiem". Vulgarizēti vienkāršā traktējumā tās princips ir - "es priekšnieks, bet tu muļķis, tādēļ turi muti ciet un stāvi pie ratiem !" Autoritārajam vadības stilam ir raksturīgas dažādas neapstrīdamas spilgti izteiktas birokrātiskas procedūras un nosacījumi. Jāatzīst, ka sabiedriskās kārtības uzturēšanas ziņā despotiska totalitāra diktatūra ir izrādījusies visefektīvākā. Cilvēkus visvienkāršāk vadīt un pārvaldīt ir ar pātagu un pīrāgu... Vēsture ir parādījusi -

kamēr pastāv nežēlīga diktatūra, tikmēr apspiestie slāņi (pat dažādas tautas) dzīvo savstarpēji saticīgi, bet tiklīdz tā atslābst, tā sākas kašķi un pat asinsizliešanas. To ir parādījusi visa cilvēces līdzšinējā un pat jaunlaiku vēsture.

Pie demokrātiski tendētas autoritatīvas vadības, līdera spēks, darbības efektivitāte balstās uz viņa personības īpašībām, zināšanām, talantiem un prasmes veidot psiholoģiski pareizas attiecības ar padotajiem, iegūstot to cieņu un atbalstu. Tāds līderis var izvirzīties tikai patiesas demokrātijas gaisotnē, gan ar nosacījumu, ka izvirzītāji paši ir daudz maz demokrātiski un ētiski attīstīti ļaudis. Jāpiekrīt praksei, ka līderis attiecīgajā postenī ir turams ne vairāk kā divus termiņus pēc kārtas. Cilvēcisku vājību dēļ līderis pamazām sāk domāt, ka viņa viedokļi ir vienīgjie pareizie un sāk nosliekties uz autoritārismu un personības kultu. Par to arī liecina bēdīgā arī jaunlaiku vēstures pieredze.

Bet kāds būtu "tīri demokrātisks" vadības veids, nav īsti skaidrs. Vai maz tāds praktiski ir iespējams ?.

Tas, kas notiek ar demokrātiju, ir uzskatāms piemērs, kā var sagandēt vislabāko ieceri, to pārvēršot tās pretmetā. Tā arī demokrātija bieži vien pārtop par demagoģiju un visatļautības tramplīnu. Demokrātiskas pārvaldes vājā vieta ir neatūstīta noziedzības tendenču profilakse un vārgais tā saucamais audzinošais darbs. Demokrātiskās „tiesības” bieži vien pārtop par noziedzības inkubatoriem. Nu nedrīkst taču jebkādi ierobežot indivīda kādas tieksmes un personības izpausmes ! Kamēr nav izdarīts kāds likumā skaidri nosacīts un definēts noziegums, tikmēr indivīds var darīt ko vien vēlas, jo tās ir viņa „cīlvēktiesības”! Ja nu noziegums beidzot ir izdarīts, tad nu mēģina to noziedznieku noņemt un ar attiecīgu sodu naivi atkal mēģina to pāraudzināt. (Nāk prātā tautas paruna par suņa barošanu, kad vilks jau aitās”...) Alkoholiķi un narkomānu nosūtīt uz piespiedu ārstēšanu nedrīkst, jo tā tiks pārkāptas viņa „cīlvēktiesības”. Savākt visus nodzērušos bomžus un tos nosūtīt uz darba nometnēm - tas jau būs totalitārisms, fašisms un boļševisms !

Ko no demokrātijas varētu gaidīt nākotnē, prātojot tādā futuroloģiskā aspektā ? Gan jāpiebilst, ka visos laikos, pie visām sabiedriskajām formācijām ļaudis uzskatīja, ka pastāvošā iekārta ir tā pareizākā un pastāvēs mūžīgi. Tikai kādi atsevišķi galvu saspieduši dīvaiņi kaut ko fantazē par "saules pilsētām", visādiem "komunismiem" un tamlīdzīgām pasakām. Tā arī patlaban dažādi sociālantropoloģiski apcerējumi nākotni zīmē kā tādu pat liberālkapitālistisku iekārtu ar demokrātijas elementiem kā patlaban, gan uz daudzkārt augstākas tehnikas un tehnoloģijas bāzes, taču jau galaktiskos mērogos, tomēr ar visām raksturīgajām kapitālisma vājībām, alkatīgo konkurenci, agresijām un jau "zvaigžņu kariem"...

Turpinoties objektīvajiem globalizācijas procesiem, Cilvēce varbūt beidzot būs izgājusi no sašķeltības un savstarpējo naidīgo konfrontāciju posma un veidos vienotu sabiedrību bez jebkādiem rasiskiem, etniskiem vai reliģiskiem antagonismiem. Gan tūlīt jāsaprot, ka šis ceļš būs ilgs un grūts, jo būs jāpārvar daudzi iesīkstējušies antagonismi. Daudzām kapitālistiskām haizivīm nāksies vienai otru aprīt, līdz izveidosies kāds daudz maz vienots un stabils "valdošo aprindu" veidojums.

Pateicoties dinamiskai globalizācijai, ļaužu migrācijai, un arī demokrātijas attīstībai (lai kāda tā arī būtu), notiks un turpināsies dažādo etnosu un rasu tuvināšanās un sajaukšanās. Būtiskas grūtības būs sakarā ar valodu un reliģisko aizspriedumu barjeru pārvarēšanu.

Nu vai tas nav paradoksāli, kad pat pie vienas rases piederošie ļaudis viens otru neieredz tādēļ, ka vienus un tos pašus svētos vārdus, tādus kā "māte" un "mīlestība" izsaka ar dažādi artikulētām skaņām: vai arī vienā valodā runājoši, vienu un to pat Dievu pielūdzošie, bet pie dažādām konfesijām piederošie (piemēram, katoļi un protestanti labklājības valstī Īrijā) ir gatavi viens otru noslaktēt !

Iespējams, ka nākotnē tautas pāries uz kādu kopēju, ērtu savstarpējās saziņas valodu.. Visticamāk tā būs neitrāla, speciāli veidota, kaut kas līdzīgs esperanto, lai izvairītos no kādu tautu lingviskām priekšrocībām un aizvainotības sajūtas. Tas pat

attiektos arī uz patlaban pastāvošiem dažādajiem rakstības veidiem. Līdzšinējās valodas un rakstības tad paliks vēsturnieku ziņā.

Ļoti grūti būs ar reliģiski fanātisko atšķirību pārvarēšanu. Varbūt arī tiks izveidota kāda kopīga un visaptveroša reliģija? Kā jau minējām - Dievs un ticība tam, tātad, reliģija, cilvēku sabiedrībai ir vitāli nepieciešami atribūti. Lai cilvēks spētu būt pilnīgs ateists, saglabājot cilvēciskumu šā vārda cēlākajā nozīmē, tad viņam ir jābūt ar ļoti augsti attīstītu Sirdsapziņu un morāli.

Mūsu planētu tad pārvaldīs kāds demokrātisks vispasaules parlaments - iespējams, ka par to ar laiku pārveidosies patlabanējā ANO.

Vienotās pasaules efektīvai un lietpratīgai vadībai vajadzēs izveidot kādas speciālas sistēmas. Te nu bez augsti attīstītas automatizācijas un datortehnikas neiztikt. Te nu rodas virkne grūtu problēmu.

Neviena "gudrajo" padome, lai no cik daudziem un viediem locekļiem tā arī sastāvētu, nebūtu spējīga savlaicīgi izanalizēt visas mijiedarbīgas un sarežģītās pasaules problēmas un pieņemt savlaicīgus un rūpīgi izsvērtus lēmumus. Visticamāk, ka šādas padomes funkcijas pildīs kāda superjaučīga pašprogrammējoša skaitļojamā mašīna. Tai būs uzdoti kādi vispārējie principi - virsuzdevumi, piemēram, planētas ekoloģiskā aizsardzība, tās resursu lietpratīga izmantošana, kā arī cilvēces kvalitatīvo parametru veidošana un attīstība..

Šī mašīna tad arī vadītu visus planētas ekonomiskos un būtībā arī sabiedriskos un ideoloģiskos procesus. Uzstādīto virsuzdevumu realizācijai tad tiks virzītas finansu plūsmas, veikti zinātniskie pētījumi, attīstīta ražošana, attiecīgo speciālistu sagatavošana un sabiedrības izglītošana. Būtu praktiski neiespējami kādi apšaubīt pieņemto lēmumu pareizību, jo tie visi būtu rūpīgi pamatoti balstoties uz bezgaldaudzu faktoru mijiedarbības analīzes un pildītu mašīnas sākotnējai programmai uzdoto virsuzdevumu - gādāt par planētas drošību un cilvēces kvalitāti. Var gadīties, ka prātojot tādā futuruloģiskā aspektā, pieņemtie lēmumi no mūsdienu viedokļa var arī nebūt diez cik humāni. Piemēram, ļaunu populācijas samazināšana, novēršot planētas pārapdzīvotību un tās resursu iznīkošanu, kā arī ar inženierģenētiskas metodēm, izmainot ļaunu ģenētiskos kodus to "kvalitāšu" uzlabošanai, tā pildot sākotnējo "virsuzdevumu".. Iespējams, ka notiks cilvēku cilts selekcija, veidojot dažādas cilvēku "sugas" (ar attiecīgām fizioloģiskām, mentālajām un psiholoģiskām īpašībām) cilvēces Sistēmas "individuālo elementu" dažādo specifisko funkciju un pienākumu labākai veikšanai. Līdzīgi kā tas notiek ar šūnu specializēšanos katras dzīvas būtnes kādam orgānam. Tā var aizfantazētēs līdz pat pavisam drūmām un neticamām perspektīvām, piemēram, palabanējās cilvēces aizvietošanu ar kādām biorobotizētām būtnēm.

Visus šos prātojumus rezumējot, var nonākt pie visai šokējoša un nepatīkama secinājuma. Proti, ka īstenu brīvību un demokrātiju tās labākajā izpausmē Cilvēcē kā sabiedriskā Sistēmā ieviest ir ļoti problemātiski vai pat neiespējami. Ļaudis līdz tam nav nobrieduši un vai maz kādreiz nobriedīs.

Atbilstoši jau bieži pieminētajai universālajai gadījumu procesu norises likumībai (t.s. normālsadalījuma jeb Gausa likumībai), kas attiecas arī pat uz sociālajiem procesiem, ļaudis, kas jau „no dzimšanas” būtu tendēti pozitīvi (godpratīgi, ar pienākuma un sirdsapziņu, čakli, kārtīgi u.tml.) ir kādi 15 %, negatīvi tendētie (agresīvie, slinkie u.tml.) arī 15 %, bet pārējais vairums (70 %) ir vadāmi un pārvaldāmi pēc „pātagas un burkāna” (pīrāga) principa. Šos skaitļus diemžēl visai nedaudz „uzlabot” var vienīgi ar sistemātisku tā saucamo „audzināšanu” - ideoloģisko apstrādi psiholoģiskā vai reliģiskā realizācijā. Diez vai Cilvēce kādreiz kļūs tik attīstīta, cēla un labestīga kā mums to gribētos... Ej nu sažini, bet varbūt ar ģēnu inženierijas metodēm tādus „brīnumus” varbūt arī kādreiz izdosies realizēt?

Kāda īsti tā nākotne būs, tad jau redzēsim, ja vien cilvēki kā kādi nesaprātīgi mikrobi nebūs paspējusi savu dzīves vidi iznīcināt. Tomēr būsīm optimisti!

Par brīvības un demokrātijas jēdzieniem cilvēces gaišākie prāti ir daudz sprieduši un izteikušies. Lasītāja domas rosināšanai piedāvāju manuprāt trāpīgu **atziņu izlasi** :

Brīvība

- Ieraudzījuši gaismu, sākām kļūst - brīvība !, brīvība ! Bet patiesībā no būra tikai tika noņemts pārklājs... (Grigorijis Javlinskis)
- Brīvis ir tikai tas, kas domā patstāvīgi un neatkārtos svešus vārdus, kuru jēgu nesaprot. (Bertolds Auerbahs)
- Brīvība ir spēka pārbaudījums. (Nikolajs Berdjajevs)
- Nevienam nav lielāks vergs kā tas, kas uzskata sevi par brīvu, tāds nebūdamas. ((Gēte)
- Brīvība sākas ar ironiju. (V. Igo)
- Brīvis ir tikai tas, kas var nemelot. (Albērs Kamī)
- Kam tiek dāvāta pilnīga brīvība, tam pašam jānovelk sev robežas. (Zenta Mauriņa)
- Nevienam nevar būt brīvis, ja nav brīvis no „naudas taisīšanas”.... (V. Moems)
- Brīvība ir tiesības darīt visu, ko atļauj likumi. (Š. Monteskijs)
- Brīvība - spēks domāt vai rīkoties bez ierobežojumiem; spēja izvēlēties. (D. Čopra)
- Brīvis, kam dūša brīvam būt ! (Rainis)
- Brīvis ir vienīgi tas, kas ir zaudējis visu, kā dēļ vērts ir dzīvot. (E. Remārs)
- Brīvība - tā ir atbildība. Lūk, kādēļ visi no tās tā baidās. (B. Šovs)
- Brīvību iegūt ir ļoti grūti, bet viņu paturēt un izkopt nav mazāk grūti. Varbūt vēl grūtāk. (Kārlis Ulmanis)
- Sieviete atņem brīvību tikai tiem, kas nezina, ko ar to darīt. (H. Žmijevska)
- Brīvība nekā nav vērtība, ja tā sevī neietver tiesības kļūdīties. (M. Gandijs)
- Brīvības pasludināšana nenozīmē, ka tagad āzis ir obligāti jāielaiž dārzā ! (V. Sumbatovs)
- Brīvība - tā ir drosmība būt sev pašam ! (Ošo)
- Pasludinot sevi par brīvu, jau kļūsti par šā lēmuma vergu ! (A. Kalme)
- Vara ir pienākums. Brīvība - atbildība. (M. Ebnere-Ešēnbaha)
- Brīvība - tā ir greznība, kuru ne katrs var atļauties. (O. Bismarks)
- Jo vairāk ieradumu, jo mazāk brīvības. (I. Kants)
- Brīvība ir savu vēlmju aprobežojuma auglis. (Epikūrs)
- Brīvība ir tiesības izteikt domas tiem, kuriem ir cits viedoklis. (R. Luksemburga)
- Brīvība ir arī tiesības uz nevienlīdzību. (N. Berdjajevs)
- Tava brīvība beidzas tur, kur sākas cita cilvēka brīvība ! (V. Igo)
- Preses brīvība ir garantēta tikai tiem, kam šī prese pieder ! (A. Liblings)
- Brīvība ir līdzīga laimei - vienam tā ir pat kaitīga, bet citiem noderīga. (Novalis)
- Brīvība un it īpaši vārda brīvība ir noderīga lieta, bet kā jebkas noderīgais tā arī tiek pirktas un pārdotas. (V. Zubkovs)
- Ak brīvība ! Cik gan daudz brīvības tās vārdā mums tiek atņemts ! (D. Džordžs)
- Brīvības jēdzienu gan vilks, gan aita uztver citādi. Te tad arī slēpjas pretrunas ļaunā sabiedrībā. (A. Linkolns)
- Kas ir brīvība - to īsti saprot tikai tie, kas par to ir gatavi nāvē iet ! (Ž. Stāl)
- Brīvību visbiežāk zaudē tie, kas pēc tās kvēli tiecās ... (S. J. Lecss)
- Lai brīvību iegūtu, vispirms nākas to ierobežot ! (E. Berks)
- Dēļ brīvības visskaļāk brēc tie, kas to vissliktāk panes. (F. Česterfilds)
- Vieni kvēli tiecās uz brīvību, bet citi no tās mūk ! (Novalis)
- Trūkumā dzīvojot cilvēki norūdās un sapņo par brīvību, bet kad to iegūst, nezina ko ar to iesākt... (M. Prišvins)
- Piedāvājot izvēli - brīvību vai treknas desas luņķi, „normālie” ļaudis visticamāk izvēlēsies desu ! (A. Kalme)
- Vienam otram tik iedod vārda brīvību un tas tev un katram tūdaļ muti aizbāzīs ! (A. Kalme)

- Dievišķā žēlastībā mums pieder triji dārgumi - vārda brīvība, sirdsapziņas brīvība un sajēga ne vienu ne otru neizmantojot ! (Marks Tvens)
- Brīvības cīņās uzvarējusī tauta reti kad iegūst ko citu, ka jaunus kakla kungus... (D. Halifaks)
- Despotisms nekur nejutās tik droši kā aiz brīvības un demokrātijas izkārtnes ! (V. Lenders)
- Cilvēkam valdot pār citiem, nākas zaudēt arī savu brīvību. (F. Bēkons)
- Jo vairāk brīvības, jo vairāk vajag brīvības atņemšanas vietu ! (A. Davidovičs)
- Demokrātijai un vārda brīvībai ir arī ēnas puses. Viena lieta, ja par ko sasāpējušū kritiski un konstruktīvi runā inteliģents cilvēks un pavisam kas cits, ja pie vārda tiek pašpārliecināts demagoģisks muldoņa ar nepabeigtu pamatskolas izglītību. (A. Kalme)
- Par īsteni brīvu es uzskatu tikai to, kuram nav nekā uz ko cerēt un kas ne no kā vairs nebaidās. (Demokrits)
- Bez kungiem palikušie kalpi vēl nav brīvi cilvēki, jo kalpīgums un sulainiskums jau ir viņu iekšējā būtība. (H. Heine)
- Lai spētu brīvi domāt, ir jābūt neatkarīgam, bet tad ir jābūt vai nu ļoti bagātam vai galīgi nabagam. (V. Zubkovs)
- No apspiestības atbrīvojusies zemiska dvēsele pati kļūst par nežēlīgu apspiedēju ! (F. Dostojevskis)
- Visbriesmīgākais ir ar medu apsmērēts mutes aizbāznis ! (S. J. Lecs)
- Brīvība ir viena no visdārgākajām iluzoriskajām vērtībām ! (Ambrozs Birss)
- Brīvība ir tiesības pašam darīt ko vien vēlies un traucēt citiem datnīt ko viņi vēlējas ! (Henriks Senkēvičs)
- Tukšas gaudas pēc brīvības ļaudīm rada lielāku laimes sajūtu nekā iegūtā brīvība. (V. Rodžers)
- Kas nespēj izturēt nabadzību, tas nespēs arī būt brīvs. (V. Igo)
- Pie pilnīgas brīvības pieder arī tas - nekur un nekādās lietās nepadoties, nepiesieties tā, ka no tām nevarētu vajadzīgā brīdī tikt vaļā. Ja vari darīt visu, ko gribi, un, ja dari tikai to, kas der, tad tev ir īsta brīvība. (Reinis Kaudzīte)
- Kam nav ko teikt, tam, protams, vārda brīvība nav vajadzīga. (J. Laganovskis)
- Nu tu izlauzi ar pieri sienu. Ko tad nu blakus kamerā darīsi ? (St. J. Lecs)
- Ja brīvi krītošs akmens spētu domāt, viņš, droši vien, domātu, ka krīt pēc savas brīvas gribas. (Benedikts Spinoza)
- Dzīve piespiež pieņemt daudzus brīvprātīgus lēmumus. (St. J. Lecs)
- Tikai tas ir brīvs, kas domā patstāvīgi un neatkārtoti sev nesaprotamus vārdus. (B. Averbahs)
- Cilvēks tikai tad kļūst īsteni brīvs, kad pārvarēs bailes no nāves. Ne jau ejot pašnāvībā. Nevar pārvarēt padoties. Jāprot nomirt bez sarūgtinājuma nāvei acīs skatoties. (A. Kamī)
- Cilvēks piedzimst brīvs. Un tikai pēc tam viņš apprecas. (R. Tumanovskis)
- Ja naudas nav, tad arī nekādas brīvības nav. (NN)
- Cilvēks īsteni brīvs un īsteni pats var būt tikai vientulībā. (A. Šopenhauers)
- Tas, kurš tic gribas brīvībai, nekad nav nedz mīlējis, nedz ienīdis. (M. Ebner-Ešēnbaha)
- Kāda dīvaina vēlēšanās – tiekties pēc varas, lai zaudētu brīvību ! (F. (Bēkons))
- Abstrakta brīvība, līdzīgi kā citas abstrakcijas, neeksistē. (E. Bergs)
- Cilvēks ir vergs tādēļ, ka brīvība ir grūta, bet verdzība ir viegla ! (N. Berdjajevs)
- Tāpat kā nav laimes bez brīvības, tā arī nav brīvības bez dvēseles spēka. (Buasts)
- Visbrīvākais ir tas cilvēks, kuram ir vismazāk kaislību. (Buasts)
- Īstenas brīvības būtība ir nepakļaušanās kaislībām. (Dasjē)

- Tautas brīvību gūst nevis pacietīgi gaidot, bet gan nepacietīgi pieprasot !
(L. Bernē)
- Cilvēka laime atrodas kaut kur starp brīvību un disciplīnu. (I. Pavlovs)
- Nabadzībā ieslēcis cilvēks nav brīvs ! (Franklins Ruzvelts)
- Par naudu esam spiesti maksāt ar brīvību. (R. Stīvensons)
- Cilvēkam var atņemt visu, izņemot vienu - pēdējo brīvību – izvēlēties attieksmi pret jebkuru situāciju: izvēlēties savu ceļu. (V. Frankls)
- Visgrūtākais mīlestībā - tam cilvēkam, ko mīl, dot pilnīgu brīvību. (Z. Mauriņa)
- Mūsu brīvība atgādina luksoforu, kurā vienlaicīgi deg trīs gaismas.
(M. Žvaņeckis)
- Mēs labāk dzīvojam nabadzībā, bet esam brīvi un neatkarīgi ! (Homeini)
- Brīvības būtība ir cilvēku atkarība tikai no likumiem. (Volters)
- Brīvības koku laiku pa laikam nākas aplaistīt ar patriotu un tirānu asinīm. Tas ir dabiskais mēslojums... (T. Džefersons)
- Cilvēkam ir gribas brīvība - viņš var brīvprātīgi piekrist neizbēgamai nepieciešamībai! (F. Hebbels)
- Par brīvību viens otrs uzskata tiesības darīt visu to, ko likums aizliedz.
(A. Dekursels)
- Ja cilvēks dara tikai to, kas tiek prasīts, viņš ir vergs. Ja dara vairāk, nekā prasīts, viņš ir brīvs. (NN)
- Brīvība ir brīvība atklāt pašam sevi un briesmas satikt pašam sevi. (A. Sahebs)
- Brīvība ir izvēle starp darbu un nomiršanu badā. (Semjuels Džonsons)
- Vara - tas ir pienākums; brīvība - tā ir atbildība ! (M. Ešenbaha)
- Brīvība ir viena no dārgākām iluzorām vērtībām. (Ambrozs Bīrss)
- Praktisko brīvību var definēt arī kā gribas neatkarību no ikviena cita likuma, izņemot vienīgi morālo likumu. (I. Kants)
- Nevienš nevar būt brīvs, ja nav brīvs no naudas pelnīšanas. (V. S. Moems)
- Brīvība - tiesības sacīt citiem cilvēkiem to, ko viņi negrib dzirdēt. (Dž. Orvels)
- Brīvība - tiesības sacīt, ka divi plus divi ir četri. Ja tas tiek garantēts, pārējais seko pats no sevis. (Džordžs Orvels)
- Brīvība nozīmē arī, ka cilvēks drīkst izvēlēties no kā būs atkarīgs. (E. Ferstls)
- Brīvība der tikai ļaudīm ar zināmu garīgu briedumu, kas paši spēj apzināties mēru un jēgu. Liekulīgie brīvības saucēji laužas vaļējās durvīs, tikai lai celtu troksni un varētu izāļēties. (Anšlavs Eglītis)

Demokrātija

- Demokrātija nav vairākuma vara, bet gan mazākuma aizsardzība.
(A. Kami)
- Demokrātiska balsošana ir absurds princips, jo nevēlas tik un tā ir vairākumā. (NN)
- Aklais ved aklus. Tā esot demokrātija... (Henrijs Millers)
- Demokrātijā muļķi vēl, bet diktatūrā - pavēl. (B. Rasselss)
- Demokrātija ir tad, ja nekrietneļu saujiņu nevis kāds iecel, bet gan tumsonīgais vairākums tos ievēl. (B. Šovs)
- Demokrātija - runā, ko gribi, dari, ko liek ! (Dž. Berris)
- Demokrātija - tas ir režīms, kurā var runāt visu ko domā, pat ja tu neko nedomā. (L. Pīters)
- Vienlīdzība - demokrātijas būtība un demokrātijas lielākais drauds.
(M. Komars)
- Demokrātija - labākais veids, kā nostiprināt nevienlīdzību. (G. Malkins)
- No demokrātijas dzimst tirānija. (Platons)
- Patiesas demokrātijas lozungs - nevis „lai to izdara valdība !”, bet, - „ļaujiet to izdarīt mums pašiem !”. (D. Eizenhauers)
- Ikvienam cilvēkam ir tiesības sacīt to, ko uzskata par vajadzīgu, bet jebkuram citam cilvēkam ir tiesības viņu par to iekautīt. (S. Džonsons)

- Demokrātija - tas ir tad, kad tauta ņem varu savās rokās, bet vara tai uzsēžas uz kakla. *(B. Krutiers)*
- Diktatūra - tad, kad grēkazi nozīmē; demokrātija - kad to ievēl. *(B. Krutiers)*
- Demokrātija - tās ir tiesības izdarīt nepareizo izvēli. *(Dž. Patriks)*
- Demokrātijā valda vairākums, bet mazākums norāda kurp stūri griezt! *(NN)*
- Demokrātijas galvenais trūkums ir tas, ka tikai varu zaudējušā partija zina, kā vajag pareizi pārvaldīt valsti! *(NN)*
- Diktatūrā tauta baidās vadoņiem teikt patiesību, bet demokrātijā vadoņi baidās teikt patiesību tautai. *(P. Nidems)*
- Demokrātiska pārvalde paredz diskusijas, taču tās ir efektīvas tikai tad, ja esat spējīgi ļaudis aplūsināt ... *(K. Etlis)*
- Demokrātija - tā ir politiska sistēma kurā katrs ir tiesīgs būt pats sevis apspiedējs. *(Džeimss Louelss)*
- Vienlīdzība - demokrātijas būtība un tās vislielākie draudi. *(M. Komars)*
- Demokrātija ir neatrisināmu uzdevumu aptuveni risinājumi. *(Reinholds Niburs)*
- Demokrātija ir tautas apmuļķošana ar tautas rokām it kā tautas labad. *(Oskars Vaids)*
- Demokrātija - tā ir tāda pārvaldes forma, kad nekompetento daudzumu pārstāv korumpēts mazākums. *(Bernards Šovs)*
- Demokrātija aicina un rosina vairākumam risināt jautājumus, kuros vairākums tā arī neko nesajēdz. *(Džons Olsbruks Saimons)*
- Demokrātija nozīmē sabiedrības vadīšanu diskusijas veidā, taču tā būs efektīva tikai tad, ja ļaudis pārstās tukši muldēt un bļautīties. *(Klements Etlis)*
- Pie demokrātijas stulbeniem ir tiesības balsot, bet pie diktatūras - valdīt. *(Rassels)*
- Demokrātija diez kāpēc apstrīd matemātikas likumu, ka summējot nulles, rezultātā vienmēr tiks iegūta nulle... *(Roberts Haimlains)*
- Daži cilvēki ir ļoti demokrātiski, saprotoši, atsaucīgi tikai tik ilgi, kamēr nav tikuši augstā amatā. Un kļūst atkal tādi, kad tiek no šī amata izmesti. *(J. Laganovskis)*
- Demokrātiskā iekārtā ļaudis tic, ka citi ir tikpat labi kā viņi. *(Stjuarts Čeizs)*
- Demokrātija ir tiesības uz nepareiziem lēmumiem. *(Džons Patriks)*
- Es nepiekrītu jūsu viedoklim, bet esmu ar mieru atdot savu dzīvību, lai jūs to varētu izteikt! *(Voltērs)*
- Demokrātija būtībā ir pūļa despotisms. *(Voltērs)*
- Pilnīga demokrātija viegli pāriet anarhijā. *(Didro)*
- Demokrātija - sistēma, kurā saka, ko grib, un dara, ko liek. *(NN)*
- Cik gan tas ir šausmīgi, ka ļaužu apziņa var nonākt līdz stāvoklim, ka vairākuma gribā tiek saskatīts īstenas patiesības avots un kritēriji! *(N. Berdjajevs)*
- Pirmā no demokrātijas doktrīnām ir tā, ka visi ļaudis ir interesanti! *(NN)*
- Īstenas demokrātijas izpausme - piebraucam karakuģus, dodam raķešu triecienu, pēc tam saaicinām korespondentus un liekam tiem aplaudēt. *(Aleksandrs Lebeds)*
- Ja ļaudis sastāvētu tikai no dieviem, tad demokrātija būtu vietā, bet ļaudis tai nav piemēroti. *(Ž. Russo)*
- Kāda starpība starp parasto un tautas demokrātiju? Tautas demokrātijā cilvēki nevar brīvi runāt ko domā un tādēļ ļaužu viedokļus nedzird; parastajā demokrātijā, kas ir Rietumos, visi var runāt ko vien vēlas un tādēļ to runas vispār neņem vērā. *(P. Ustino)*
- Taisnīguma mērs nevar būt balsu vairākums! *(J. F. Šillers)*
- Demokrātijas galvenais trūkums ir tas, ka tajā balsis tikai saskaita, nevis izsver! *(Viljams Ralfs Indžs)*
- Dažkārt lielākā daļa uzvar labāko... *(Tits Livijs)*

- Ja ir demokrātija, var runāt tiešām visu ko. Galvenais - tam nav nekādas nozīmes. *(Wolfgang Mokers)*
- Demokrātija balstās uz trīs principiem: apziņas brīvību, runas brīvību un gudrību tās abas neizmanto. *(Marks Tvens)*
- Galvenais demokrātiskas iekārtas trūkums ir tas, ka ciema idiota balss skaitās tikpat svarīga kā gudrākā lietpratēja. *(Anšlavs Eglītis)*
- Vai tas nav interesanti, ka tie, kas zina, kā vajag pārvaldīt valsti, lielāko ties' strādā par sētniekiem, šoferiem un bārmeniem !? *(A. Kalme)*
- Novelt visu vainu un kļūdas uz priekšgājējiem ir vecs, pārbaudīts un, izrādās, efektīvs paņēmiens. Līdz šim viss bija slikti, bet tagad nu viss būs jauki un labi. Lūk, jums ir programma, ķeramies pie tās realizācijas ! Cik gan daudzas reizes ļaudis, tam noticot, ir vazāti aiz deguna ! *(NN)*
- Visbīstamākie ir mūsu barikāžu pusē esošie muļķi. *(Zdislavs Kalendkevičs)*
- Visgrūtāk ir iemācīties kopīgu valodu ! *(Aleksandrs Kumors)*
- Viņš viegli atrada kopīgu valodu ar katru jaunu papagaili... *(S.Ježi Lece)*
- Plikiem ir vienkāršāk iestāstīt, ka viņi atrodas paradīzē. *(A. Kalme)*
- Demokrātijas triumfs izpaužas kā dažādu ļaunumu *asortī*. *(A. Kalme)*
- Nelikumīgs likums !... *(Gennadijs Malkins)*
- Likums aizstāv visus, kas māc to pārkāpt.... *(Gennadijs Malkins)*
- Likums ir taisnīgs, taču visus iesēdināt nevar... *(Gennadijs Malkins)*
- Ja tas būs izdevīgi, tad nesavtīgi kļūs visi ! *(Gennadijs Malkins)*
- Centies dzīvot par godīgi nopelnīto ! Vismaz dažas dienas ! *(G. Malkins)*
- Daloties savā laimē pasaudzē citu cilvēku jūtas ! *(Gennadijs Malkins)*
- Pat nabags var sev atļauties bagātus ienaidniekus ! *(Gennadijs Malkins)*
- Dzīve neieskatās tavas skolas liecības atzīmēs... *(Gennadijs Malkins)*
- Katrs „taisa naudu” savas samaitātības iespēju robežās... *(Gennadijs Malkins)*
- Nu nevajag ar savām problēmām valdības vīrus traucēt un atraut no viņu titāniskajām pūlēm tautas labklājības celšanā ! *(Gennadijs Malkins)*
- Politiku kanibālisms ir sasniedzis demokrātijas virsotnes. *(Gennadijs Malkins)*
- Prāts, gods un sirdsapziņa savietojas tāpat kā Gulbis, Vēzis un Līdaka. *(Gennadijs Malkins)*
- Demokrātija - tas ir tad, kad tauta ņem varu savās rokās, bet vara tai uzsēžas uz kakla. *(Boriss Krutiers)*
- Tikai deputāti vienu termiņu atsēžot, sapņo par nākamo. *(Boriss Krutiers)*
- No vecajiem maldiem jau esam atteikušies un tagad stāvam un krītam par jaunajiem... *(Boriss Krutiers)*
- Kārtību ievest gribētāju vienmēr ir vairāk nekā tās uzturētāju ! *(Boriss Krutiers)*
- Ja mēs visu laiku nemēģinātu noskaidrot *kas vainīgs ?”, mēs jau sen zinātu „ko darīt ?”. *(Boriss Krutiers)*
- Ja valsts - tā esam mēs, ko tad īsti mēs no tās gribam !? *(Boriss Krutiers)*
- Tā dzīvot vairs nedrīkst - bet citādi mēs neprotam ! *(Boriss Krutiers)*
- Jebkuru pastāvošo kārtību nākas nepārtraukti sakārtot. *(V. Gžegorčiks)*
- Konstruktīva kritika - kad es kritizēju jūs. Destruktīva kritika - kad jūs kritizējat mani. *(NN)*
- Gribi izvairīties no kritikas - neko nedari, neko nesaki un nekas neesi ! *(E. Habards)*
- Kārtīgs cilvēks ņem kukuli tikai vienā vienīgā gadījumā - ja vien rodas iespēja. *(G. Laubs)*

Rezignētas pārdomas par ģenētiku, eigēniku, demogrāfiju un futuroloģiju

Uz sīkā Visuma sistēmas puteklīša planētas Zeme kā Dabas sastāvdaļa kopā ar citām bioloģiskām būtnēm šobrīd mitinājas apmēram 6,7 miljardi tā saucamo cilvēku. To izcelsme ir diskusiju miglā tīta, bet nākotnes vīzijas ir vēl neskaidrākas. Cilvēki savā iedomībā un pašpārliecinātībā sāk sevi iedomāties par „pasaules nabu”, „radības kroni”, Dabas saimnieku un pavēlnieku, jo ar Dieva gribu esot radīti pēc „Viņa ģīmja un līdzības”. Cilvēkiem aizvien straujāk vairojoties, to parazitiskajā attiecībā pret apkārtējo vidi, izrīcībā aizvien vairāk izpaužas šo būtnu postošais iespaids. Planētas bioloģiskie resursi tiek noplicināti, pieejamākie tā saucamie derīgie izraksteņi vieglprātīgi izniekoti un notrallināti, bet visa vide bezcerīgi piemēsnota. Pesimistiskajās cilvēces nākotnes prognozēs runā, ka cilvēce drīz vien nosmakšot pati savos mēslos un atkritumos, degradēšoties gan fiziski, gan garīgi, vai pat savā neprātībā pati sevi būs iznīcinājusi.

Ideālistiskā pieejā cilvēku attīstībai uzskata, ka bioloģiskā veida *homo sapiens* attīstības spējas ir plastiskas, elastīgas, ka tie pēc savām spējām un iespējām visai ir visai maz savstarpēji atšķirīgi. To kvalitatīvās atšķirības ir atkarīgas galvenokārt no ārējiem apstākļiem, to starp no tā saucamās „audzināšanas” un iegūtās izglītības. Ceļš uz cilvēces „gaišo nākotni” vedot tikai uzlabojot dzīves apstākļus un paceļot viņu izglītības un kultūras līmeņus.

Ievērojot visus negatīvos apstākļus un aspektus, saprotami, ka nākotnē planētu apdzīvos ne jau dabisko atlasī izturējušie, grūtības pārcietušie un izdzīvojušie vien, bet gan tie cilvēku atzari, kuri būs sevi vairāk un kvalitatīvāk atražojuši. Mūsu nākotne ir mūsu bērnos !

Mēs vēlamies fiziski un garīgi veselus gudrus bērnus, kuri kļūs par emocionāli līdzsvarotiem altruistiem šā nosaukuma labākajā būtībā. Lai tas tā būtu, tad cilvēces „atražošanai” vajadzētu notikt nevis stihiski - „dabiskā” ceļā, bet gan zinātniski un racionāli virzītai. Ar to tad ideālā vajadzētu nodarboties līdz šim pretrunīgi vērtētajai zinātnes nozarei - eigēnikai.

Cilvēce ieiet jaunā fāzē izpratnei par iedzimtību un ģenētiku, kā arī par tā saucamās genoinženierijas iespējām un attīstību. Rodas iespējas cilvēku veselības un uzvedības aspektus risināt jau tīri tehniski, ne tik caur morāles prizmu skatoties vien. Revolūcija ģenētikā, tuvās perspektīvas pārvaldīt un veidot cilvēka genomu - tas gan biedē, gan iedvesmo. Paveras tādas cilvēku kvalitāšu attīstības iespējas, kas līdz šim ne sapņos nedz murgos nav rādījušās.

Līdzšinējās eigenikas nostādnes un taktiku nosacīti var iedalīt pozitīvajā un negatīvajā virzienos.

Pozitīvās eigēnikas mērķis - dzimstības paaugstināšana ļaužu slāņiem ar kvalitatīvāku genotipu (finansiāli, emocionāli, praktiski) klonēšanu, apaugļojot *in vitro* (mēģenē), pēc tam apaugļoto olšūnu pārstādot sievietes dzemdē. Tālredzīgās un saprātīgās valstīs ar pazeminātu dzimstību pozitīvo eigeniku jau mēģina realizēt. Genoinženierijas tehnoloģijas attīstība pozitīvajai eigenikai paver jau daudz plašākas iespējas.

Negatīvā eigenika ir virzīta uz dzimstības samazināšanu ģenētiski neizdevīgākos (piem., iedzimto slimību provocēšanas iespējas) ļaužu slāņos. Praktiskās realizācijas mēģinājumi - t.s. ģimenes konsultācijas iesakot savlaicīgu grūtniecības

pārtraukšanu gadījumos kad paredzama kropla bērna piedzimšana, vai pat sterilizāciju iedzimtu ģenētisku bojājumu gadījumos. Ļaužu ģenētiskā fonda degradēšanās bremsēšanai ir populārs viedoklis par narkomānu un alkoholiķu piespiedu ārstēšanu un sterilizāciju. Taču pārprastu un hipertrofētu „cilvēktiesību” gaisotnē to varētu realizēt tikai totalitārās valsts iekārtās.

Zinātnieki esot atklājuši veidu, kā izpētīt visus 23 hromosomu pārus, cilvēkam esot embrionālajā stāvoklī. Tas nozīmē, ka jau šajā stadijā var noteikt, cik dzīvotspējīgs būs nākamais indivīds, kādi gēni viņam nav „kārtībā” un kādas saslimšanas tam draud. Varbūt viņam būtu labāk nepiedzimt ?

Eigenikas kā tādas būtību ļoti diskreditēja savā laikā fašistiskās Vācijas „firers” Ādolfs Hitlers ar savu „rasu pārākuma teoriju” un „nepilnvērtīgo” etnosu fizisku iznīcināšanu. Līdz ar to eigenikai tika uzlikts tāds kā rasisma, amoralitātes un Dieva gribas zaimošanas zīmogs.

Cilvēce savās interesēs jau gadu tūkstošiem praktizē augu un dzīvnieku selekciju, gūstot apbrīnojamus rezultātus. Tā saucamie „kultūraugi”, kas praktiski ir cilvēku no pārtikas viedokļa ir fiziskās eksistences pamatā, taču ir iegūti sistemātiskas un pacietīgas selekcijas rezultātā. Taču ikviens dārzkopis zina, ka, ja nezāles netiks nežēlīgi izravētas, tās ātri vien pārņems visu dārzu, nomāks un iznīcinās kultūraugus. Vērojot ļaužu degradācijas procesus, manuprāt paralēles varētu vilkt arī ar cilvēku sabiedrību.

Iedzimtības problēmām veltītajā literatūrā ir sastopami visai interesanti dati. Pētījumi liecinot, ka cilvēka kvalitatīvās īpašības par 40% nosaka tīrā iedzimtība, 25 % ir jaukts - iedzimtības un ārējās vides iespaids un 35% tikai ārējās vides iespaids. Tātad tikai ar tā saucamo „audzināšanu” (uzskatot to par ārējās vides iespaidu) vien ļaužu kvalitātes uzlabot ir visai bezcerīgi, „nezāļu” efekts būs iespaidīgāks. Gan jāpiezīmē, ka tieši ārējās ģeogrāfiskās vides iespaidu varam arī uzskatāmi vērot. Tā piemēram, vienas baltās rases, viena kontinenta (Eiropa) iedzīvotāji savos temperamentos ir tik būtiski dažādi - salīdzināsim spāņus, itāļus ar norvēģiem, zviedriem, somiem. Kur nu vēl turki, armēņi, gruzīni ! Laikam jau ģeogrāfiskās vides iespaidā iespējams ir veidojušās šo etnosu ģenētiskās īpatnības.

Dati liecina, ka visai zema ir tā saucamā IQ pārmantojamība - pamatā apmēram 0,4 un tikai retos gadījumos sasniedz 0,8. Tādēļ jau arī profesionālās dotības, talanti vai pat ģenialitāte tik reti pārmantojas un izpaužas miesīgajos bērnos... (Ne velti prātula ironizē, ka Daba ģēniju bērnos atpūšas...)

Gan, runājot par intelekta pakāpes noteikšanu ar IQ cipariem, būtu jāsaprot, ka to nozīmi nevajadzētu absolutizēt. IQ testu dažādās metodes ir orientētas uz indivīda analītisko un salīdzināšanas spēju, kā arī atmiņas īpašību pakāpes noteikšanu. (Atkārtoti IQ testi jau sniedz labākus rādījumus ! Tātad, treniņa un atmiņas iespaids.) Tātad visa šī testēšana un vērtēšana pamatā bāzējas uz smadzeņu kreisās smadzeņu puslodes darbības izpausmes efektivitāti. Smadzeņu labējās puslodes darbības izpausmju jomas - jūtas, emocijas, to mīklaino un pustumistisko sirdsapziņu un tamlīdzīgas netveramas būšanas kādi izmērīt vēl nevienam nav ienācis prātā. Bet no šīs puslodes darbības ir lielā mērā atkarīga tā saucamā inteligence, jeb prasme veidot godīgas starpindivīdu attiecības un vēl netveramākais tāds jēdziens kā sirdsapziņa. Intelekts un inteligence nav viens un tas pat ! Vai mazums esam redzējuši neinteleģentus intelektuāļus ar augstu formālo IQ !

Interesanti un pārdomas rosinoši ir dati par dažu sociāl-politisko priekšstatu pārmantojamības tendenču koeficientiem. Piemēram, 0,65 radikālu uzskatu paudžiem, 0,54 konservatoriem un 0,59 reliģiozajām grupām.

Interesants un problemātisks ir iedzimtības *telegoniskais* aspekts. Vēl dziļā senatnē mūsu senčiem eksistēja tikumības normas un empīriskas zināšanas par iedzimtību, kas pamatojās ilgstošos novērojumos, pieredzē un dzīvesgudrībā. Divdesmitā gadsimtā ģenētiķi atklāja un definēja parādību, ko nosauca par *telegoniju*.

Ar terminu „telegonija” saprot „laikā izstieptu” apaugļošanos (grieķiski „*tele*” - tālu, „*gono*” - sēkla, „*gonija, genus, gen*” - dzimt dzemdēt, radīt, dzimta, gēns) Kopumā - „*telegonija*” nozīmē radīt, nodot „gēnus”, nodot savas dzimtas informāciju pēcnācējiem no „attāluma”; tas nenozīmē - „neklātienē”, kā tas ir *telekinēzes* skaidrojumā.

Parādības būtība slēpjas apstākļī, ka izšķirošā ietekme uz visiem sievietes pēcnācējiem ir pirmajam dzimumkontakta vīrietim viņas dzīvē. Tieši viņš nosaka visu sievietes pēcnācēju genofondu, neatkarīgi no tā, kad un no kā viņa dzemdēs savus bērnus. Meitenēm šis fakts noteikti būtu jāņem vērā, lai naivi pakļaujoties visādām feminisma un „seksuālās brīvības” kārdinošām un „demokrātiskām” ideoloģijām, izvairītos no nelabojamas kļūdas izdarīšanas..

Dzīvnieku sugu selekcionāri jau sen ir ievērojuši bieži parādošos efektu, ka pēcnācēja „kvalitātes” pēkšņi ir radušās nevis no tieši „aplekušā” tēviņa, bet gan no mātītes gadījuma sakara ar citu tēviņu krietni vien agrāk.

Vēsturiskā aspektā šo likumsakarību aptuveni pirms 150 gadiem atklāja zirgaudzētāji, kuri selekcionēja jaunas zirgu šķirnes, lai palielinātu šo dzīvnieku izturību pret dabas untumiem un slimībām. Viņi pamēģināja sakrustot zirgu ar zeburu. Visi centieni cieta neveiksmi : - nenotika neviena apaugļošanās - ne ķēvēm no zeburām-tēviņiem, ne zeburām-mātītēm no ērzeļiem. Eksperimentus pārtrauca. Pēc dažiem gadiem ķēvēm, kuras bija piedalījušās eksperimentā, sāka dzimt svītraini kumelji. No šķirnes ērzeļiem !

Arī kinoloģi (suņu sugu speciālisti) iesaka sugas „sunenei” nekādā gadījumā nepielaist kontaktu ar kādas citas sugas suni. Pat vienreizējs „grēks” varot sabojāt visu ciltsdarbu no šīs konkrētās suņmātītes. Pat , ja no šā „grēka” ar to „kranci” kucēnu nebūs, tad tomēr nākotnē no tās gaidīt firasiņu pēcnācējus nav iespējams.

Arī baložu audzētāji to zina. Ja bezšķirnes balodis ir „pamīdījis” balodeni ar „papīriem”, tad tā uz reizi ir jānogalina, jo pēcāk tai pat ar viselitārāko balodi nākotnē būs tikai jauktas šķirnes pēcnācēji.

Zinātnieki šo fenomenālo parādību tad arī nodēvēja par telegoniju. 1889. gadā F. Ladanteks uzrakstīja grāmatu „Indivīds, evolūcija, iedzimtība un neodarvinisti”, kuras nodaļā „Telegonija jeb pirmā tēviņa ietekme” aprakstīja eksperimentus un apkopoja dažādo jomu pieredzi.

Izrādās, ka šāds efekts pastāv arī cilvēkiem, galu galā tie taču arī pieder pie dzīvnieku pasaules !... Tā dažkārt baltās rases sievietei „ne no šā ne no tā” pēkšņi piedzimst bērns” ar tipiskām citas rases pazīmēm. (Baltās rases gadījumos tas ir lielāks „skandāls” un tādēļ tas tiek ievērots un kladzināts !) Dažreiz izdodas izpētīt, ka kādā iepriekšējā radu paaudzē ir bijuši attiecīgās rases pārstāvji, tātad ģenētiska saite. Bet daudz biežāki esot cēloņi no agrākiem gadījuma dzimumkontaktiem. Tā pētnieki ir dzirdējuši konfidenciālas atziņās, ka „tiešām pirms dažiem gadiem viena „draudzības festivāla” laikā ir bijusi viena kaislīga nakts ar vienu simpātisku nēģerjaunekli....

Raksturīgs piemērs ir pagājušā gadsimtā aiz „dzelzs priekšvara” izolētā PSRS, kad tur ideoloģiska atkušņa iespaidā sāka rīkot starptautiskus festivālus. Dažus gadus vēlāk pašmāju „zeltēnes” no „saviem” baltādainajiem un ģenētiski veselajiem vīriem sāka dzemdēt krāsainus un psihiski slimus bērnus. Šādu pēcnācēju parādīšanās bija hromosomu ķēdītes ģenētiskā mutācija. Pirms daudziem gadiem notikušie ārlaulības sakari kļuva par cēloni ģimeņu traģēdijām..

Ko tur slēpt, arī tagad daudzas uz „pareizā ceļa” nostājušās bijušās prostitūtas saviem likumīgajiem un tagad vienīgajiem vīriem dāvā „augļus” no pirmslaulību sakariem. Un tie visbiežāk ir nākamie narkomāni, toksikomāni, „zilie” vai „lesbietes”, kā arī bērni ar citādām psihiskām novirzēm, krogļībām un slimībām utt.

Iespējams, ka bērna ģenētiskie faktori veidojas ne tikai no fizioloģiskās konkrēto vīrišķo un sievišķo dzimumšūnu saplūšanas vien, bet arī no kāda informatīva rakstura faktora jau pirms klātesošo ciu dzimumšūnu iespaida vai pat no agrāka informatīva faktora iespaida no dzimumkontakta ar kādu citu indivīdu ?

Varbūt šis telegonijas efekts arī varētu būt par vienu no iemesliem, kādēļ tautu tradīcijās tām nabaga sievietēm tika uzstādītas tik augstas „tikumības„ prasības - ne ar vienu citu „ni un ni”, ne pirms kāzām, ne pēc kāzām ! Ja pieņemam, ka uz pēcnācēju kvalitātēm iespaidu atstāj arī pirmsapaugļošanās dzimumkontaktu ar citiem indivīdiem informatīvais iespaids, tad jau būtībā būtu vienalga kurš partneris pirms tam ir bijis „grēcīgs”, sieviete vai vīrietis un tikpat augstas „šķīstības” prasības vajadzētu uzstādīt arī pret vīriešiem. Jeb varbūt sievietes organisms ir jūtīgāks un uzņēmīgāks attiecībā pret dzimumkontakta informatīvo sastāvdaļu ? Ja šādi „informatīvie faktori” tik tiešām eksistē, tad partneriem ar bagātīgu seksuālo pieredzi (kas raksturīgi mūsdienās) viņu pēcnācējiem veidojas ļoti plašs iespējamo iedzimto kvalitāšu un arī kropolību spektrs.

Vairums cilvēku, kuri stājas likumīgā laulībā, vēlas radīt pēcnācējus. Taču ne visi zina, ka uz bērna veselību iedarbojas arī „nevainīguma” tīrība, un ka tieši no tās ir atkarīgs, kāds būs jūsu bērna raksturs, tieksmes, talanti un veselība.

Mūsu priekšteči šo likumsakarību pārzināja perfekti: - viņi bija ievērojuši, ka no izlaidīgas meitenes nav ko gaidīt labus un izcilus pēcnācējus un tādēļ tās stingri sodīja. Tikumiski kritušu meiteni uzskatīja par „bojātu”, kura nav laulības cienīga. Lūk, tādēļ arī visas reliģijas vienā balsī runā par tikumības nepieciešamību. Lūk, kādēļ visas garīgi attīstītās tautas „netikles” ienīda, pēra, sēja pie kauna staba un nomētāja ar akmeņiem ... Tātad, ne jau īpašuma tiesības uz sievieti bija visa tā galvenais iemesls !

Sabiedrībā un plašsaziņas līdzekļos par to nerunā (vai pat apzināti noklusē). Papētīsim kādēļ. Telegonijas atklāšanu 19. gadsimtā no cilvēkiem noslēpa tādēļ, ka tā pacēla priekškaru uz daudzu - gan vienkāršu, gan dižcilvīgu - cilvēku likteņa noslēpumiem. Bet galvenais - ka tās zināšana bloķētu ceļu dažāda veida seksuālajām „revolūcijām” un citām globāla mēroga perversitātēm, vispārcilvēcisko attiecību kārtības izmaiņām, tādām kā pseidohumānisms, izlaidībai un visatļautībai jaunatnes vidū, pseidokultūras attīstībai, narkomānijai, alkoholismam un visām pārējām riebeklībām, kas tik krāšņi uzplaukst patērētājsabiedrības ideoloģiskajā gaisotnē.

Protams, ka arī šodien telegonijas teorijai ir daudz ienaidnieku, kuri pētījumu un eksperimentu rezultātus pasludina par „murgiem” un uzskata, ka pieņemt šo patiesību nozīmē „sevis necienīšanu”, „tumsonību”, „nedemokrātiju”, turpināt „sievietes apspiešanu un paverdzināšanu” un atteikšanos no „dabiskiem” instinktiem. Vairākums no šiem „teorētiķiem” ir ieinteresētas personas, jo, ja telegonija tiktu oficiāli atzīta, tad ciestu milzīgu peļņu nesošā pornogrāfijas un „vecākās profesijas” industrija. (Bet business taču ir kapitālisma neaizskaramā „svētā gov” !) Ja vēl telegonijas būtību sāks mācīt skolās, tad būs krahs visām nekārtīgām pieaugušu „sekse spēlītēm” un tiks „noniecinātas un diskriminētas” tā saucamās „seksuālās minoritātes” un citas seksuālas perversitātes un izvirtības, tā „apspiežot demokrātiju un humānismu”. Tādēļ šiem darboņiem ir izdevīgāk, ja bērni skolā apgūst tikai ģimenes plānošanas mācību - neko vairāk !

Bet kā ar iekšējo, slēpto pasauli ? Arī tā tiek pārmantota. Un šis telegonijā ir visbīstamākais faktors. Mēs zinām, ka nav vienalga, kādi sievietei ir bijuši dzimumpartneri pirms tam, kā viņa izgāja pie vīra un dzemdēja bērnu. Tieši pie šī secinājuma arī bija nonākusi zinātne par telegoniju, kad tai uzlika „tabu” un par šo tēmu uzrakstītās grāmatas tika pakāpeniski iznīcinātas.

Rodas jautājums - bet kas notiek ar pēcnācējiem, ja piemēram, „garāmbraucošais malacis”, kam meitēns vieglprātīgi pagūlās apakšā, ir bijis narkomāns, alkoholiķis vai garīgi slims deģenerāts ? Tieši šāda tipa cilvēki taču ir ar noslieci uz nekārtīgiem un bezatbildīgiem sakariem...

Tādējādi varētu uzskatīt, ka cilvēkbērna kvalitātes veido šādi faktori :

- fizioloģiskie - no tiešo vecāku ģenētiskā koda vai „sānsolu” informatīvā iespaida;
- ezoteriskie - reinkarnācijas procesā „atgriezies” kāds gars;
- psiholoģiskie - no vecāku rīcības scenārija („audzinošie” faktori)

- sociālie - no sabiedriskajām morāles un ētikas normām, gan publiski demonstrētām, gan „personiskā lietošanā” esošajām.

Visi šie augšminētie „faktori” savā būtībā ir dažādas „informācijas”. Tātad nākamo cilvēku kā kādu „sistēmu” veido šo „informāciju” savstarpējā iedarbība !

Ja pieņemam informatīvās hipotēzes iespējamību, tad kā nekā pie dzimumkontaktiem starp partneriem pastāv tāds vai citāds informatīvs kontakts. Ņemot vērā mūsdienu cilvēku seksuālo aktivitāti un neizvēlību („piedzīvojumu” un asu izjūtu un „kaifa” meklējumos) mūsu pēcnācēju īpašību kvalitatīvais spektrs kļūst aizvien bagātīgāks un daudzveidīgāks un, visticamāk, arī kroplīgāks..

Par tā saucamo „smalko pasauli”, kurai pieder arī šī mums vēl tik noslēpumainais matērijas veids „informācija”, mēs vēl vismaz pagaidām pārāk maz ko zinām. Taču nedrīkstam aizmirst vienu - jā mēs „ko” nezinām, nesaprotam vai neatzīstam, tad „tas” nebūt nepārstās tādēļ eksistēt un nekur nepazudīs !...

Pavērojot savus jau pieaugušos 8 bērnus - dēlus un meitas, redzu, cik gan tie savās dvēselēs ir dažādi. Dieviņš gan mani ir pažēlojis un viņi visi ir izauguši par krietniem cilvēkiem un man kaunu nav darījuši. Ja ticam reinkarnācijas hipotēzēm, tad jau katrā no viņiem ir iemiesojies kāds cits gars, kuram topošā embrija informatīvie parametri ir bijuši piemēroti. Uzmanīgi savus bērnus vērojot, dažreiz izdodas tajos kaut ko saskatīt arī „no manis” - šo to pozitīvo, gan arī diemžēl negatīvo. Bet tomēr zināms gandarījums ir - tie ir mans turpinājums mūžībā un es gluži izzudis varbūt nebūšu...

Paātrinātajos globalizācijas procesu iespaidu apstākļos cilvēku genofondā noris mutācijas un tā vien liekas, ka ne pārāk tālā nākotnē kādas rasu atšķirības vai maz vispār pastāvēs un, visticamāk, izveidosies kāds cits cilvēka genotips. Diez vai daudz kas tajā no tā saucamā eiropiskā baltās rases tipa būs vēl palicis... Un nez kād būs nākotnes cilvēka fiziskā skaistuma izpausmes etalons ?

Pārdomas rosina arī skaitļi, kas raksturo cilvēku summāro dzimstības koeficientu - SDK. (Tas ir skaitlis, kas parāda cik vienai sievietei fertīlajā vecumā piedzimst bērnu.) Populācijas saglabāšanai un stabilitātei tam vajadzētu būt apm. 2,1 (0,1 „piešprice” ir nepieciešama lai kompensētu iespējamo bērnu mirstību nesasniedzot reproduktīvo vecumu)

ANO 2003. gada dati par SDK sadalījumu ir šādi : Eiropā tas ir nokritis līdz 1,4, to starp Austrumeiropas valstīs (tātad arī pie mums Latvijā) tas ir pat ap 1,2. Dienvidaustrumāzijā 1,7. Japānā un Taivanā 1,3. Kanadā un ASV attiecīgi 1,5 un 2,0. (ASV tas ir ne jau uz „balto” rēķina...) Krasā kontrastā ir Latīņamerika - 2,7, bet Āfrikā sasniegts pat 5,2. Planētas kopējais SDK ir 2,8.

Tātad iedzīvotāju skaits uz Zemes turpinās pieaugt. Pēdējos 250 gados kopumā tas ir palielinājies seškārtīgi. Patlaban šis temps gan nedaudz ir piebremzējies, bet, diemžēl šis pieaugums izpaužas galvenokārt nabadzīgākajos reģionos. Veidojas paradoksāla situācija. Tie iedzīvotāju slāņi, kuri ir turīgāki un izglītotāki, tātad ar un vismaz teorētiski lielākām iespējām uzlabot savu genotipu, savtīgā egoismē pašnāvnieciski sevi neatražo un nolemj iznīcībai. Cilvēces atražošana un pieaugums veidojas ne jau uz tā labākā genotipa veidošanās bāzes. Jāpiebilst, ka darbojas arī tāds kā savdabīgs pašregulācijas mehānisms - turīgajās valstīs labākas medicīniskās apkalpošanas un dzīves apstākļu dēļ izdzīvo un sevi atražo arī fiziski un garīgi vārgākie un kroplākie, bet nabadzīgajos reģionos darbojas nežēlīga dabiskās atlases likumība.

Iedzīvotāju skaitam pieaugot aizvien vairāk noplicinājās mūsu planētas resursi un nekāda „zaļā revolūcija” (lauksaimnieciskā agrokultūra un ķimizācija, bet tā arī ir „koks ar diviem galiem”) nespēs pabarot aizvien pieaugošo cilvēku masu. Jau patlaban ceturtdaļa Zemes iedzīvotāju dzīvojot pusbadā. (Un tikai apm. 1% esot augstākā izglītība !...)

Var jau ciniski pafilozofēt, ka mūsu planēta mēģina iedarbināt kādu automātiskās regulācijas mehānismu „palaižot” visādas briesmīgas slimības, stihiskas nelaimes un katastrofas un provocējot ļaudis uz visādiem savstarpējiem slaktiņiem...

Atgriežoties pie demogrāfiskās krīzes problēmām. Jau 90. gados demogrāfi sāka celt trauksmi par strauji krītošo dzimstības līmeni Eiropas kontinentā. Brīdinājumi tika ignorēti līdz 2002. gadam, kad itāļu, vācu un spāņu zinātnieku grupa nāca klajā ar paziņojumu, kas beidzot pievērsa plašākas sabiedrības un politiķu uzmanību. Tradicionāli tiek uzskatīts, ka nācijas izdzīvošana un iedzīvotāju skaita noturēšanās vienā un tajā pašā līmenī tiek nodrošināta, ja vidēji katrai sievietei ir 2,1 bērns. Atsevišķos vēstures posmos - kara vai bada laikā - dzimstība krietni sarūk, taču tūlīt pēc tam atgūstas. Taču zinātnieku grupas 2002. gada ziņojums parāda vēl nebijušu ļoti bīstamu tendenci. Pirmo reizi dzimstības līmenis Eiropas dienvidu zemēs un Austrumeiropā bija nokritis zem 1,3 bērnu robežas. Demogrāfiem šis skaitlis ir īpaši svarīgs. Ja tas nemainās, valsts iedzīvotāju skaits nākamajos 45 gados samazinās uz pusi. Tā teikt, nācija pati sevi nogrūž no klints, un atkopties ir gandrīz neiespējami. Zinātnieku komanda pat radīja jaunu terminu „zemāks par zemāko dzimstības līmeni”. Šo terminu demogrāfi tagad pazīst no Tallinas līdz pat Lisabonai. Sešdesmitajos gados „rietumnieciskie” eiropieši (t.s. „vecā pasaule”) bija 12,5 % no pasaules iedzīvotājiem, tagad - 7,2 %. 2050. gadā eiropieši būs tikai 5 % no visiem pasaules iedzīvotājiem.

Iespējams, dažus terminus „zemāks par zemāko” atstās vienaldzīgus. Tie atcerēsies, ka pirms dažām desmitgadēm pasaule uztraucās par kaut ko citu, proti, par dzīvotības draudu. Varbūt šodienas ziņas par globālo pārtikas krīzi un klimata izmaiņām cilvēku nepārdomātās alkātīgi plēsoniskās rīcības dēļ izsauktajām klimata izmaiņām to tikai apstiprina ?

Taču situācija ir mainījusies. Kaut vai tādēļ, ka dzimstības līmenis ir samazinājies visā pasaulē, pat jaunattīstības zemēs. (Tātad, visumā it kā labi vien ir !) Vidējais rādītājs 1972. gadā bija seši, pašlaik - 2,8 bērni uz vienu sievieti.

Kādi tad ir šā procesa iespaidojošie faktori ? Vesels sarežģīts komplekss. „Iespēja plānot ģimeni un pašiem izvēlēties, kad dzemdēt bērnu, ir liels sabiedrības ieguvums, it īpaši sievietēm” uzskata demogrāfijas profesore Letīcija Menkarini no Turīnas universitātes. „Taču, ja palasa ziņojumus, kas tapuši pēc 20 gadiem, redzams, ka ka tikai retais prognozēja tik pamatīgu dzimstības līmeņa kritumu. Tā jau tiek uzskatīta par pataloģiju...” (Lūk ko nozīmē patērnieciskas sabiedrības ideoloģijas, karojošā feminisma un seksuālo minoritāšu uzmācīgās propagandas iespaids !)

Baznīca pārmet cilvēkiem atteikšanos no Dieva un pārāk lielu egoismu. „Eiropu ir inficējusi divaina bezrūpība par nākotni,” 2006. gadā sūdzējās Romas pāvests Benedikts. „Bērni, kas ir mūsu nākotne, tiek uzskatīti par draudu pašreizējai ikdienai.”

Vācijā, kur dzimstības un mirstības līmeņa atšķirības dēļ valsts iedzīvotāju skaits katru gadu samazinās par 100 000, ģimenes lietu ministre (un septiņu bērnu māte) Urzula fon der Lejena pirms diviem gadiem deklarēja: - ja iedzīvotāji paši neuzlabos dzimstības līmeni, „mēs piespiedu kārtā izslēgsim gaismu !”. Pagājušajā gadā Nīderlandes Kristīgās savienības partijas līderis (un piecu bērnu tēvs) Andre Ruvets aicināja valdību piedāvāt pasākumus, kas mudinātu sievietes laist pasaulē vairāk mazuļus.

Ja atmetam reliģiskus aizspriedumus, izskatās, ka lielākais Eiropas drauds ir ekonomisks. Kamēr dzimstības līmenis krīt, vidējais mūža ilgums palielinās. Politikas veidotāji raizējas, ka šādas tendences pilnīgi droši prognozē lielu demogrāfisko krahu. Zinātnieki lēš, līdz 2050. gadam „pazudīs” 30 miljoni ekonomiski aktīvo eiropiešu. Tajā pašā laikā pensionāru skaits palielināsies, jo to cilvēku skaits, kuri nodzīvo ilgāk par 80 un 90 gadiem, ievērojami pieaug. Šāda krīze pamatīgi iedragās „pārtikušo” valstu labklājību un veselības aizsardzības sistēmu, jo strādājošo proporcijas samazināšanās nozīmē arī mazākus nodokļu ienākumus. Neviena valsts nav dzīvotspējīga, ja tās pilsoņu lielākā daļa dzīvo pansionātā ! Īpašs pamats satraukumam ir zemēs, kurās cilvēki izmanto iespēju pensionēties agrāk. Piemēram, Francijā joprojām strādā tikai 60 % vīriešu vecumā no 50 līdz 64 gadiem.

Analīze diemžēl neatbild uz galveno jautājumu - kur tad pazuduši Eiropas bērni ? Diezgan interesanta it kā atbilde izriet no statistikas biroja „Eurobarometr” izdarītās aptaujas. Kad sievietēm jautāja, cik bērnus viņas vēlētos, vidējais rādītājs bija 2,63 - tāpat augstāks nācijas pašatzažošanās līmenis un krietni augstāks par reālo situāciju Eiropā. Ja reiz sievietes saka vienu, bet rīkojas citādi, vajadzētu meklēt un noskaidrot cēloņus. Kā tas ir tādā ideālistiskā skatījumā un kā tas izskatās reālajā dzīvē.

Izrādās, dažādās valstīs tie ir atšķirīgi. Ir maldīgi domāt, ka Eiropa ir viens veselums, vismaz demogrāfiskā aspektā. Viena no tendencēm novērojama Austrumeiropā - iedzīvotāju skaita samazināšanās ir izraisījušas sociālās problēmas pēc tā saucamās „sociālistiskās nometnes” sabrukuma. Piemēram, Bulgārijā dzimstības līmenis nokrita līdz 1,37, bet vīriešu vidējais dzīves ilgums ir par septiņiem gadiem īsāks nekā Beļģijā

vai Vācijā. ES prognozē, ka iedzīvotāju skaits Bulgārijā samazināsies no astoņiem miljoniem patlaban līdz pieciem miljoniem 2050. gadā. Latvijā iedzīvotāju skaits kopš 1989. gada sarucis par 13 %, dzimstība ir viena no zemākajām (pēc jaunākās statistikas - 1,29 bērni vienai sievietei), bet šķiršanos skaits viens no augstākajiem Eiropā. Nez' vai kāds ir aprēķinājis, kurā gadā nomirs pēdējais latvietis? Tāda pat situācija vērojama visā Austrumeiropā. Daži to sauc par „vesternizācijas” sekām. Skaidri redzams, ka dzimstība bijušajā „sociālisma nometnē” sāka samazināties tūlīt pēc Padomju Savienības sabrukuma. Vai tajā vainojama pāreja uz tā saucamo tirgus ekonomiku, sociālās aizsardzības pavājināšanā, vai vēl kas cits, ir grūti izpētīt. Var jau paironizēt, kā sociālisma nometnes ļaudis krita kārdinājumā no patērētājsabiedrības mānīgajiem spīgulišiem, tā tūdaļ izkūpēja visi ideāli par „gaišās nākotnes” celtniecību. Štrunts par bitēm, ka tik medus tūdaļ pat!

Īpašā kategorijā atrodas Vācija un Austrija. Dzīves līmeņa ziņā tās pielīdzināmas citām Rietumeiropas zemēm, taču abās valstīs ir ārkārtīgi liels bezbērnu pāru skaits. 2002. gada pētījums uzrādīja, ka 28 % no sešdesmitajos gados dzimušajām vācietēm bērnu nav. Nekur citur Eiropā šī proporcija nav tik liela, piemēram, Francijā tā ir 11 %. Kādā citā aptaujā 18 – 34 gadus vecām eiropietēm jautāja, kāds, viņuprāt, ir ideālais bērnu skaits ģimenē, 16 % vāciešu un 13 % austriešu atbildēja - neviens! (Tipisks egoistiskās patēriņciskās ideoloģijas auglis!) Salīdzinājumam - Itālijā tā uzskata četri procenti sieviešu.

ANO iedzīvotāju fonda padomnieks Nikolajs Botevs norāda, ka pēdējā laikā arvien vairāk sociologu ir pamanījuši, ka „dzīve bez bērniem ir ideālais dzīves stils”. Tiesa, neviens vēl nav spējis atbildēt, kāpēc dažās valstīs šāda nostāja ir populārāka nekā citās. Viens no iemesliem ir kultūras līmeņu un tradīciju atšķirības, kā arī dažādā valsts vadītāju sociālās politikas nostāja. Ja sabiedrība piekopj pārāk ilgu jauno cilvēku „inkubācijas” posmu (lai jau nostājas uz kājām un gūst stingru pamatu!) tad, ja patstāvīga dzīve sāka vēlu un pirmo bērnu dzemdē diezgan lielā vecumā, maz ticams, ka tam sekos arī otrs un trešais. Pāri atliek bērnu laišanu pasaulē (gaidot „labākus laikus”), bet tad, kad beidzot ir izlēmuši to darīt, secina, ka lielāka aprūpe ir nepieciešama nevis mazajiem, bet gan viņu vecvecākiem. (Ja vien tie par svētu uzskata kādu tur ceturto Bausli!) Vislielākā dzimstības līmeņa plaisa ir vērojama starp Eiropas ziemeļiem un dienvidiem. Tajās Eiropas zemēs, kurās dzimumu vienlīdzība nav tikai sauklis, bet realitāte un kurās valsts sniedz lielāku atbalstu strādājošām mātēm, sievietes biežāk izvēlas laist pasaulē arī otro un trešo bērnu. Lai pieminam, ka Skandināvijā ir vislabākā sociālās aizsardzības politika un viens no augstākajiem dzimstības līmeņiem - 1,8.

Ilustrācijai - norvēģu sabiedrība pēdējās desmitgadēs ir ārkārtīgi rūpējusies par sievietēm un ģimenēm, ja tās nolēmušas palielināt izglītības līmeni un kāpt augšup pa karjeras kāpnēm. Valsts garantē 54 nedēļas ilgu dekrēta atvaļinājumu sievietēm un sešas nedēļas ilgu bērna dzimšanas atvaļinājumu tēviem. Par katru bērna piedzimšanu valsts izmaksā 4000 eiro pabalstu. Valsts subsidē bērnu dārzus. Dzīves dārdzība ir augsta, taču tiek pieņemts, ka strādā abi vecāki un „dekrēta” laikā sieviete saņem pabalstu 80 % apmērā no savas iepriekšējās algas. Norvēģijā uztraukums par dzimstības līmeni ir neliels. Vairāk dominē dzimumu līdztiesības jautājums un tikai pēc tam bažas par dzimstību. Piemēram, pašlaik notiek debātes par to, ka bērna dzimšanas atvaļinājums tēviem būtu jāņem obligāti. Tas ir jautājums, kas apliecina, ka sievietēm un vīriešiem ir vienādas tiesības un pienākumi. Ja atvaļinājumu paņem arī tēvs, sieviete var atsākt strādāt pusslodzī.

Vidusmēra ģimenei savilkt kopā galus ir vienlīdz grūti gan ziemeļos, gan dienvidos - vai tā būtu Milāna, Oslo, Madride vai Stokholma. (Par Rīgu nerunāsim, jo te valsts ekonomiku sagrāva, izlauņija un notrallināja pašu vēlētie „patriotiskie bāleļiņi”!) Tieši tāpēc fakts, ka ziemeļvalstīs valsts sniedz lielāku atbalstu strādājošiem vecākiem, tādas pašas ģimenes dienvidos nostāda nevienlīdzīgā situācijā; tām bērnu skaita pieaugums savā ziņā ir naudas zaudēšana un pieteikums nabadzībai.

Loģiski būtu domāt, ka viens no veidiem, kā cīnīties pret dzimstības samazināšanos, ir lielāks finansiālais atbalsts ģimenēm. Iespējams, viena no plašākajām analizēm šādā aspektā tika veikta 1997. gadā: - pētījums 22 valstīs apliecināja, ka ar bērnu saistītu subsīdiju palielināšana par 25 %, dzimstības līmeni palielina par 0,07. Nav pārliecinoši, vai ne?

Vai citās pasaules daļās notiek līdzīgi? Jā. Šā gada pavasarī (raksts tapis 2008. gadā) Japānas valdība publicēja statistiku, ka bērnu skaits šajā zemē ir mazākais kopš 1908. gada. Taizeme maijā paziņoja, ka dzimstības līmenis nokritis līdz 1,5. Pasaules rekords pieder Dienvidkorejai - tur dzimstības līmenis šobrīd ir ! - 1. Āzija tagad pārdzīvo to pašu fenomenu, ko Eiropa 90. gados. Vienīgais izņēmums līdz šim bija Ķīna ar saviem kolosālajiem cilvēku resursiem (šobrīd piektā daļa no pasaules iedzīvotājiem), jo tajā piekopa stingru dzimstības ierobežošanas politiku, kuru gan jau arī sākot mīkstināt...

Attiecībā par nākotnes vīzijām. Gribētos būt optimistam un cerēt, ka Cilvēce kļūs prātīgāka, sevi vieglprātīgi pašnāvnieciski neiznīcinās, bet kļūs vienota un harmoniska un iedzīvotāju skaits uz planētas stabilizēsies kādā optimālā līmenī. To pārvaldīs kāds Vispasaules Parlaments, balstoties uz kādām supermodernām intelektuālām robottehnoloģijām un programmām.. Tās droši vien būs pašattīstošas un pašprogrammējošas, izpildot tām dotos galvenos virsuzdevumus - Cilvēces kvalitātes un dzīves apstākļu uzlabošanu un apkārtējās vides saudzēšanu. Pildot šos virsuzdevumus automatiskās vadības sistēmas attiecīgi plānos un virzīs Cilvēces materiālos un intelektuālos resursus.

Bet vai šie neparādās katastrofāls Cilvēces attīstības strupceļš ? Tās nākotni noteiks un veidos nevis „cilvēciskais”, bet gan „mašinizētais, kibernetiskais” pašregulējošais un no „tā jucekļīgā” cilvēka vairs neatkarīgais saprāts ? Bet vai tas būtu tas sliktākais variants ?

Atziņu izlase

- Dzīve nav kauss, kas jāizdzer, bet gan mērtrauks, kurš ir jāpiepilda ! (NN)
- Diemžēl vairums ļaužu ļoti agri pārstāj mācīties, *ierūsē un apkaļķojas*, to attīstība pārtraucas. Zinot maz un nevēloties mācīties, tie agri kļūst labākajā gadījumā par pašapmierinātiem mietpilsoņiem vai ņerkstošiem neveiksminiekiem, kas savās ķezās vienmēr vaino kādus citus, tikai ne sevi pašu. Ja tev ir slikti, tad ir muļķīgi gaidīt, ka kāds *labais eņģelis* atnāks un tavā vietā visu vērsīs par labu. Pašam vien ar visu ir jātiek galā. (A. Kalme)
- Savu dzīves ceļu ejot ikvienam ir lietderīgi laiku pa laikam pārliūkot ko īsti mēs nesam sev līdzī. Vai esam noslogoti ar negatīvām domām par sevi un līdzcilvēkiem ? Negatīvas domas un uzskati taču mūs nospiež zemē un ļoti apgrūtina dzīves ceļu. Vai mums ir bailes, ka neatbilstam kaut kādam sadomātam standartam ? Vai mums nav kādas psiholoģiskas bruņas, kuras mums traucē būt atvērtiem saskarsmē ar apkārtējiem ? Vai nesam sev līdzī kādreizējos sarūgtinājumus, kurus esam izjutuši ? Vai esam tik aizdomīgi, ka apkārtējos gribam saskatīt tikai slikto un ļauno ? Par ko mēs pārvēršam savu dzīvi - par paradīzi vai par eļli ? (NN)
- Saka, ka cilvēka tā īstenā vērtības mēraukla ir viņa rīcība situācijā, kad viņš zina, ka nekad netiks atmaskots. Vai mānīsies, blēdīsies un zags ? Ja tas, ko darāt slepeni, tā arī paliks noslēpums, ko gan jūs darītu ? Kā dzīvotu ? Ja atrastu piestūkētu naudas maku, vai meklētu tā īpašnieku ? (A. Kalme)
- Sastopamas trejādas dzīves nostādnes :
Dzīve ir džungļi, kur katrs ir par sevi un neko laba no ļaudīm sagaidīt nevar. Uzmanīgi skaties, no kura stūra tev uzbruks, lai saplosītu un apēstu !
Dzīve ir sarežģīta būšana un ļaudis ir dažādi. Nedrīkst būt lētticīgs un uzticēties katram pretimnācējam. Uzmanīgi novērtē, kāds viņš ir un tad veido savu attieksmi, bet ātrāk sev tuvu nelaid !
Dzīve ir jauka un cilvēki ir labi. Uzskati, ka cilvēks ir labs, kamēr viņš nav pierādījis pretējo.

Pie kādas nostādnes pieturaties jūs ?

Kaut arī mani uzskatītu par naivu, esmu līdz šim ir pieturējies pie trešās nostādnes. Tā ir bijis vieglāk un rūgti vilties ir nācies visai reti. Iespējams, ka man dzīvē ir laimējies un man nav nācies sastapties ar tīšiem neliešiem, kuri manu uzticēšanos varētu nelietīgi izmantot ļaunprātīgos nolūkos, jo cilvēks ar šādu pasaules uztveri ir viegli iegūstams upuris ikvienam blēdim un nelietim. (A. Kalme)

Juceklīgas domas par iedvesmu, verbālo caureju, psihografiju un domāšanu

Tā saucamā iedvesma ir visai dīvaina būtība. Mēs visi no savas personiskās pieredzes zinām, ka bieži ir tā, ka mēģinot realizēt ko iecerētu, izdomātu un aplolotu, darbs nu nekādi neveicas – ka teikt, *iekšā ir, bet ārā nenāk*, vai arī vispār *neceļas rokas* iecerētam darbam klāt ķerties. Taču citreiz, ir tāds pacēlums, ka viss noris raiti, iet no rokas un notiek, it kā pats no sevis – pašam prieks un brīnums. Šādas iedvesmas brīžos tad nu top gan diženi gara darbi, ģeniālas idejas, gan skaistas un lietderīgas praktiski tendētas lietas. Gan saprotam, ka nav liela jēga sēdēt rokas klēpī salikušam un gaidīt šo dievišķo iedvesmu, to var arī nesagaidīt... Ir jāceļas un jāstrādā, tad gan jau kas iznāks! No pragmatiski zinātniskā viedokļa šī iedvesma ir saistīta ar mūsu organisma fizioloģiskajiem, bioķīmiskajiem un neiropsiholoģiskajiem procesiem.

Jau izsenis cilvēki ir apjēguši, ka iedvesmu var arī veicināt un izprovocēt. To var panākt pieņemot dažādas narkotiskas vielas, kā arī alkoholu un nikotīnu. Visvienkāršāk un visai efektīvi taču ir uz *krūti uzņemt* dažas glāzītes kāda *dievišķa* dzēriena! Bieži tas tik tiešām arī līdz – rodas *kaifs*, ierosinās iztēle un pašpārliecība – *jūra līdz ceļiem!* Taču šāda iedvesmas *uzpātagošana* agri vai vēlu noved pie personības degradācijas. Cik gan daudz labu, gudru un pat ģeniālu cilvēku, tā ir iekrituši un, sevi sadedzinot, ir aizgājuši bojā! Nemaz jau nerunājot par parastajiem plunduriem un sadzīves dzērājiem, kuri jau sākotnēji ir bijuši garīgas tukšības un niecības. Tikai retais ar milzīgu gribas spēku ir varējis izrauties no *zaļā pūķa* valgiem, par “stipro” narkomāniju nemaz nerunājot – tie jau ir beigti cilvēki, gan garīgi, gan fiziski! Pat it kā nevainīgā smēķēšana, kas it kā rosinot domāšanu (vismaz visi pīpmaņi, sevi mēģinot attaisnot, tā atrunājas) jau būtībā ir narkomānijas pirmā sākotnējā stadija. Pīpmanis tāpat kā īstens narkomāns ir egoistisks, nevēlīgs un bezatbildīgs. Tad jau labāk iedvesmu rosināt izmantojot psihologu un arī ezoteriķu ieteikumus – iztēles un elpošanas vingrinājumi un dažādas meditācijas. Cik gan daudzi mākslas un citi daiļdarbi ir radušies mīlestības, skumju, patriotisma vai citu emociju iespaidā!

Ar iedvesmu kā tās augstākās pakāpes izpausmi, saistās arī tādi pusmistiski jēdzieni, kā atklāsme un talants. Ar atklāsme efektu lielākā vai mazākā mērā ir sastapies katrs skolnieciņš un arī pieaugušais. Nu nekādi kaut ko nevaram saprast un tad pēkšņi – viss ir saprotams! Un pats nevari saprast, kāpēc pirmīt to nesapрати! Tādās reizēs saka, ka “nostrādāja” zemapziņa. Nav gan īsti skaidrs kas tā tāda ir? Cilvēks zina daudz vairāk par visādiem sarežģītiem procesiem Visuma dzīvēs, nekā par to, kas notiek viņa tā saucamajā psihē, tā arī nesaprotot kas īsti ir apziņa, jūtas, emocijas, domāšana – kāda ir šo jēdzienu būtība un darbības mehānismi. Tad nu visu nesaprotamo un neizprotamo *noraksta* uz šīs zemapziņas rēķina.

Dažkārt nākas sastapties ar Atklāsmi, ko raksta ar lielo burtu – kad kādam pēkšņi viss kļūst skaidrs, vai vismaz pašam tā izliekās, par visām Pasaules norisēm un to jēgu. Tas visbiežāk notiek kādu spēcīgu emociju ietekmē vai reliģiozas ekstāzes iespaidā. Tad nu rodas visādi “pravieši”, “mesijas”, “uz augšu parautie”, vai citādi dīvaini. Protams, diez vai var ikvienu kādas idejas un entuziasma “pārņemto” uzskatīt par šizofrēniķi – tas ir parastais tumsonīgo un pusdebilo mietpilsoņu iemīļotais viedoklis.

Talants ir indivīda lielāka piemērotība kādu psihisku vai fizisku funkciju veikšanai. Ikviens mēs esam liela un sarežģīta pasaule – Visums sevī. Katrs esam citādāks, savādāks un katram mums piemīt kādas īpatnības. Var apgalvot, ka ikviens esam talantīgs kādā jomā – piemērotāks kādu funkciju veikšanai, ja vien, kā teikt. bērībā

neesam galvu durvju spraugā iespieduši ! Tikai ne visi un ne vienmēr esam to laicīgi atklājuši, izkopusi, uztrenējuši un tādēļ tik daudzi cilvēki neatrodas "īstajā vietā" un jūtas tik nelaimīgi. Uzmanīgi ieskatoties, var redzēt, ka gandrīz katrā 5 – 6 gadus vecā bērnelī izpaužas kāda talanta dzirksts, tikai to neattīstot, ātri vien izplēn... Un tālāk darbojas tā sauktie sociālā darvinisma principi, kad izdzīvo un attīstās stiprākais, veiklākais un apstākļiem piemērotākais... Ne velti saka, ka talantu veido deviņdesmit procenti darba un sviedru un tikai kādi desmit procenti esot tās "dievišķās dzirksts".

Uzskata, ka ar trešās tūkstošgades sākumu un pagājušā gadsimta beigām aizvien vairāk dzimstot talantīgu un aktīvu bērnu, jo it kā veidojoties jauna cilvēku rase. Tiem pat dots nosaukums - "indigo bērni". Gan jāsaka, ka dzimst arī aizvien vairāk kreīnu un visādi citādi debīlo – kā sekas no sabiedrības alkoholizācijas un narkotizācijas procesiem. Tādējādi sabiedrība aizvien vairāk sāksot intelektuāli noslāņoties, par ko futurologi jau sāk veidot skeptiskas prognozes.

Viens no talantu veidiem ir prasme komunicēties, veidot tēlainu, sakarīgu un informatīvu piesātinātu valodu. Dažādiem indivīdiem atkarībā no rases, tautības, dzimuma un audzināšanas runas plūdma intensitāte, amplitūda un saturīgums var mainīties plašās robežās – tēlaini runājot, no stāvokļa, kad vārdi no mutes tikpat kā ar knīpstangu ir ārā jāvelk, līdz neapturamai lavīnveidīgai tādai kā verbālai caurejai. (Lai salīdzinām, teiksim, ziemeļnieku un dienvidnieku, vīriešu un sieviešu temperamentus, runīgumu un emociju izpausmes !)

Vienam otram indivīdam domāšanas procesu organizācija ir jucekliģa, vārga un neattīstīta. Savā laika mani un kolēģus - augstskolas pasniedzējus eksāmenos gan uzjautrināja, gan dzina turpat vai izmīsumā kāds jau trīsdesmit gadīgs solīda izskata students - jau savā specialitātē strādājošs t.s. vakarnieks. Kā vēra vaļā mutī, tā plūda vārdu lavīna. Tikai viss vienā putrā kopā ar visādām grandiozām muļķībām. Tas trakākais bija tas, ka tajā vārdu lavīnā viņam nejauši paspruka arī tas pareizais. (Tajās tā saucamajās eksaktajās zinātnēs tā patiesība parasti ir visai viennozīmīgi determinēta.) Eksāmenā izgāzt arī tā kā nevar – kā nekā cilvēks to pareizo atbildi tomēr ir sniedzis !... Tā nu viņš ar saviem trijniekiem (toreiz augstskolā bija pieballe vērtēšanas sistēma) galu galā pie inženiera diploma arī tika. Vēlāk dzirdējām, ka šis "speciālists" dzīvē tīri labi iekārtojās par visai lielu priekšnieku. Tas nu bija kā anekdote nelielai atkāpei...

Jāatzīst, ka prasme ilgi, daudz un it kā gudri runāt, tā arī neko īsti nepasakot, ir liela māksla, pat talants, kas ir dikti nepieciešamas politiķiem, oratoriem un arī lieliem priekšniekiem. Ar verbālās caurejas sindromu visai bieži slimo arī rakstošie ļaudis. Sevišķi tas izpaužas garos traktātos par filozofiskām, ētiskām, mākslas (jo sevišķi !) un politiskām tēmām (iespējams, to var attiecināt arī uz mani...). Lappusēm gari teksti "riņķī apkārt", pārblīvēti ar skaistu, cēlu un gudri skanošu vārdu savirkņējumiem, galu galā neko būtisku nepavēstot. Galvenais, lai būtu daudz visādu svešvārdu un sarežģīta teikumu konstrukcija - tad tas ļoti „gudri” un no augstu matēriju plauktiem nācis izskatās ! Ja nu tas tiek pasniegts kā tā saucamā daiļliteratūra, tad naivais lasītājs dažkārt var mēģināt tur ko izlobīt un atrast kādus slēptus zemtekstus, simbolus, avangardismus vai domas lidojumus. Gan visbiežāk nākas secināt, ka nav jēgas meklēt jēgu, tur, kur tās nekad nav bijis...

Visai bieži jau izsenis nākas sastapties ar tādu noslēpumainu fenomenu, kā tā saucamais "automātiskais raksts", jeb zinātniskākā terminoloģijā – psihografija. Atrodoties tādā kā pustransa stāvoklī cilvēks ko neapzināti raksta. Bieži vien tekstus kuros pats nekā nesaprot un valodā, kuru neprot. Uzskata, ka tas notiek tā saucamās "smalkās pasaules" spēku ietekmē – vai nu to dara (vada) kādi mirušu cilvēku gari no viņpasauls, vai citu dimensiju pasaulu pārstāvji, vai arī informācija tiek iegūta pieslēdzoties hipotētiskajam Informatīvi Vadošajam Laukam (IVL), kas sevī satur informāciju par visu ko un vada visas norises Pasaulē. Vēl – interesants apstākļis. "Kontaktieri" apgalvo, ka "vēstījumus" saņemot ne jau pēc paša gribas,

bet tas pilnīgi notiekot pēc šo noslēpumaino "cītiešu" iniciatīvas. Ezoteriķu uzskatos tā saucamā "astrālā pasaulē", kas ir vien no daudzdimensionālās "smalkās pasaules" sastāvdaļām, čum un mudž visādas būtnes. Gan visādi pretīgi briesmoņi, gan arī brīnumaini dievišķas un eņģelīgas.

Tādā mistiskā izpildījumā tad nu ir uzrakstītas daudzas grāmatas un simfonijas, kuras esot nodiktējuši aizsaulē aizgājušie mūzikas dižgari. Uzskata, ka grāmatu grāmatas Bībeles sākotnējais teksts arī esot tapis tādā veidā. Piemēram, mūsu laika biedrs F. Šafjers ir "psihografējis" vairāk nekā divsimt grāmatas, kuras daudzmiljonu tirāžās ir izdodas dažādās valodās. Lai gan Šavjeram ir tikai sākumskolas izglītība, viņa izpildījumā top dzeja, proza, filozofiski traktāti ne tikai viņa dzimtajā valodā, bet arī valodās, kuras viņš vispār neprot.

Popularitāti guvušo psihografisko autoru ir daudz. Rietumu pasaulē, piemēram, Ričards Bahs, Alisa Beila, Anna Bezanta. Pagājušā gadsimta pirmajā pusē ASV un citās angļvalodīgajās sabiedrībās bija izplatīti kādas astrālas būtnes Peišensas Vortas romāni, kurus no viņpasaules "saņemošā" miss Perla Karrena "ražoja" vairumā. Laika posmā starp 1913. gadu līdz miss Karrenas nāvei 1938. gadā viņa "saņēma" miljoniem vārdu, kas pārvērtās poēmās, romānos un lugās. Tā piemēram, tikai vienā vakarā vien ar Karrenas roku tika tekoši un gludi uzrakstīti 22 dzejoļi, bet piecu gadu posmā sarakstīti 1600 tūkstoš vārdu. Un kā apgalvo ASV un Britānijas autoritatīvi speciālisti, visi teksti esot augsti kvalitatīvi. Sarakstītie romāni pārsteidz ar vēsturisko un politisko faktu smalku pārzināšanu, kuru izpēti nāktos pārrakt kaudzi speciālās literatūras, ko miss Karrena nekad nav darījusi.

Izskaidrot automātiskā raksta mehānismu neviens no šiem "kontaktoriem" nespēj. Vienīgais, par ko viņi ir pārliecināti, ka nav uzrakstīto tekstu autori un tur neatspoguļojoties nedz viņu zināšanas, nedz dzīves pieredze. Vēl vairāk, autors bieži pat nezina to valodu, kurā kāds teksts "rakstās"! Tādas spējas daudzkārt tika demonstrējis brazīlietis N. Mirabelli. Tā "vienā piegājienā" rakstu "Par cilvēka radīšanos" 26 lappušu apjomā pusstundā uzrakstīja franciski, traktāts par ķīmijas problēmām tāda pat ātrumā radās angliiski, bet "Budisma apoloģija" tapa ķīniski.. Viņš rakstīja 28 valodās, bet zināja tikai trīs !

Ej nu tu sazinī, cik daudz var ticēt tam „rakstītajam vārdam” ! Pasaulē taču ir bijušas tik daudzas visādas mistifikācijas un visādu slavas kāru šarlatānu triku un viltojumī vai pavīsam banālas tā saucamās „dzeltenās preses” sensacionālas „pīles” un safantazējumi ! Un visādi lētticīgie uz tām uzķeras un tad nu gudri prāto un kaldīna hipotēzes !

Pārdomas raisa tas apstākļis, ka šādā mistiskā veidā (psihografija, "iekšējas balss" skanējums, vai uz "iekšēja ekrāna" redzamais) iegūtie "vēstījumi" parasti galvenokārt satur vispārīgas filozofiska stila frāzes un ētiskus aicinājumus. Diez' kāpēc Einšteins vai cits aizsaulē aizgājušais zinātnes dižgars nekādas jaunas teorijas nevēstī !? Varbūt tie "vēstnieki" no viņpasaules vai kādām citām pasaulēm uzskata, ka visādas tur lietišķās zinātnes nav to vērts lai par tām mums speciāli vēstītu – cilvēki paši līdz tam aizdomāsies. Toties par ētiku un tamlīdzīgām jomām gan ir nepieciešamība pastāvīgi atgādināt, jo tie cilvēki kā negrib tā negrib augt "uz labu" un tā vien skaties, ka iznīcinās paši sevi ar visu Zemi !...

Ezoteriķi uzskata, ka hipotētiskajā viņpasaulē aizgājušo cilvēku gari intelektuālajā ziņā neko daudz nav mainījušies. Kas ir bijis dulburis "šaisaulē", tāds pat ir arī "viņpasaulē". Tādēļ visādos spiritiskajos pasākumos nav liela jēga mirušā vectētiņa garam taujāt par to "kas ir un būs". Gan jāsap, ka no teorētiskā viedokļa augstākas dimensijas pasaules iemītniekam zemākās dimensijas pasaules procesi ir pārskatāmāki un pieejamās informācijas ir daudz vairāk. Bet tā gan ir tikai hipotēze.

Viens otrs gleznotājs apgalvo, ka pēkšņi uz savas "apziņas ekrāna" skaidri redzot spilgtu un krāsainu nez no kurienes radušos "bildi". Atliek tikai ņemt rokā krāsas un to atainot uz audekla ! Vai tā būtu iedvesma, atklāsme vai arī psihografijas

paveids? (Varbūt visiem šiem faktoriem ir kāds kopīgs cēlonis?) Ir bijuši gadījumi, kad glezna topot pilnīgi bez gleznotāja apzinātas apziņas līdzdalības - roka "pati" ņem krāsas un "mālē" ! Komponisti arī apgalvo, ka komponējamo mūziku jau "dzirdot galvā" – to atliekot tikai tehniski realizēt, dažkārt pirksti "paši" atrodot "vajadzīgos" instrumenta taustiņus. Romāņu rakstnieki arī stāsta, ka ne vienmēr zina, kā sacerējuma kāds personāžs uzvedīsies tālāk. Tas jau dzīvojot "pats savu dzīvi". Ja darbs tiek uzrakstīts stingri pēc "plāna un nostādņēm", tad no mākslinieciskā viedokļa tas parasti iznākot nebaudāms !

Mūsdienīgs un sensacionāls gadījums ir ar „vēstījumu” no paša Dieva tā Kunga (vai no tamlīdzīgām sfērām) - (!!!), kuru ir saņēmis ne jau kāds aizdomīga intelekta vai „nojūdzies” jampampiņš, bet gan augsta intelekta un statusa zinātnieks eksaktajās jomās. Runa ir par L. I. Maslovu - Krievijas tehnoloģisko zinātņu Akadēmijas akadēmiķi, tehnisko zinātņu doktoru, profesoru, Eiropas lietišķā kongresa (kas nodarbojas ar planētas ekoloģiskās drošības un Kioto protokola problēmām) prezidija loceklis, Starptautiskās Tirdzniecības nacionālās komitejas loceklis, autoritatīvs eksperts daudzu valstisku pasākumu jomās, lielas firmas vadītājs. Daudzu nopietnu zinātnisku darbu autors. Viņa lekcijas par cietvielu fizikas problēmām ir lasītas daudzās pasaules universitātēs.

(Var jau arī skeptiski pasmīkņāt, ka pie šāda titulu un darbību klāsta, cilvēkam tik tiešām ir „sakāpis galvā un viņam viss nav mājās !” Tituli un statusi, plus vēl milzīga pašpārliecība, no psiholoģiskā viedokļa ir bīstami *nojūgšanos* provocējoši faktori ...)

Tad nu, pašam to negaidot, profesors Maslovs kļūst par „kontaktieri”: „2004. gada rudenī manā apziņā pēkšņi sāka parādīties domas, kas noformējās man līdz šim pilnīgi nepazīstamos tekstos”.

Viņam ticis izskaidrots, ka šis ļoti svarīgais vēstījums ir vērstis visiem Zemes cilvēkiem un viņam ir jāpieraksta viss, ko viņš „dzird”. Tiesa, nekādas balss gan nav bijis, taču vārdi un teikumi apziņā veidojās gludos tekstos, kas viegli fiksējās uz papīra. Triju gadu laikā zinātnieks saņēma apjomīgu, pat milzīgu, informācijas daudzumu par to kas notiek ar Cilvēci, ar ko norisošais draud Zemes iedzīvotājiem un, pats galvenais, ko darīt. Profesors Maslovs šo trīsgadīgo vēstījumu Cilvēcei ir nopublicējis grāmatā „Jaunā laikmeta atklāsme cilvēkiem”. Šā „vēstījuma” orgiņātekstu var izlasīt arī interneta saitā www.otkroveniya.ru ja vien uz brīdi, kad šī grāmata ir nonākusi pie lasītāja, tas vēl būs saglabājies...

Var apbrīnot cienījamā akadēmiķa drosmi par iedrošināšanos šo vēstījumu publicēt, neslēpjoties aiz pseidonīma un nebaidoties no „nopietnāko” kolēģu izsmiekla un nievām !

Daži faktori gan izraisa visai skeptisku attieksmi pret šo „vēstījumu”. Vispirms ļoti patētiskais, pamācošais augstā tonī pārpaceltais stils (kā nekā, pats Dievs tas Kungs taču vēstī !) un šoviniski „smaržojoši” izteikumi, ka krievu nācijai ir paredzēta izcila loma cilvēces turpmākajā kulturālajā attīstībā un atdzimšanā . (Bet kādēļ, teiksim, ne indiešiem vai ķīniešiem ar ļoti senām kultūras attīstības saknēm ?! Var pat paironizēt - skat', vēl viena „Dieva izredzētā” nācija uzradusies ! Vēl uzpeld atmiņā, ka „āriskās” izcelsmes „pārākuma un izredzētības” ideoloģijas pārņemtajā valstī tās „pasaules iekarotāju” armijas karavīru jostu sprādzēm bija iekaldināts iedvesmojošs uzraksts - „Dievs ir ar mums !” Tas viss liek domāt, ka „vēstījuma” tapšanā noteicošo lomu ir spēlējusi indivīda zemapziņa ar tajā iespēstajām ideoloģisko klišeju radītajām nostādņēm.

Vispār cilvēka sajūtas, izjūtas un domāšana ir visai mīklains un noslēpumains process. Jau pati domāšana noris it kā divos vai varbūt vairākos līmeņos - tēli, jēdzieni un varbūt vēl kaut kas. Kāds ir šo tēlu un jēdzienu veidošanās mehānisms,

tā fizika vai ķīmija, nu galīgi nav skaidrs. Ir hipotēzes, ka process norit digitāli (impulsos) – tas ir ar tādiem kā kvantiem (porcijām)

Tā saucamo informāciju no ārpusaules uztveram ar maņu orgāniem. Tā atmosfēras (gaisa) blīvuma izmaiņas (ko uzskatam par tā saucamo skaņu) iedarbojas uz auss bungādiņu, bet tā savukārt kairina auss nervu šūnas. Bet tās informāciju elektroķīmisku impulsu veidā nodod tālāk centrālajai nervu sistēmai, kura tad nu „dzird” šo skaņas informāciju. Cilvēkā acīs nonākošie elektromagnētiskie viļņi atkarībā no to garuma (kas raksturo attiecīgā objekta tā saucamo krāsu) dažādi kairina acs nervus. Ožas, garšas un taustes sajūtas rodas uz attiecīgo orgānu nervu šūnām iedarbojoties ar attiecīgo iedarbojošos objektu (faktoru) ķīmiskajām un fiziskajām īpašībām. Tā nu attiecīgo orgānu nervos radušās sajūtas pārtop citā informatīvā kvalitātē un kā kādi elektroķīmiski procesi sajūtu radīto impulsveida informāciju pa nervu šķiedrām kā kādiem sakaru kanāliem (analoģiski kā telefona vadiem) tiek noraidīti uz centrālo nervu sistēmu vai citiem nervu centriem. Cik šajā procesā ir ķīmijas un cik elektrības ir tumša bilde. Kā zināms ķīmiskie procesi noris lēni, bet informācija pa nervu šķiedrām tiek pārraidīta visai ātri – dažas milisekundes. Tātad procesa tīri ķīmiskais skaidrojums atkrīt. Savukārt no tīri elektrisko procesu viedokļa pārraides procesam būtu jābūt par vairākām kārtām ātrākam.

Vispār, jāatzīst, ka it kā pašsaprotamā elektriskā strāva, ko tik plaši izmantojam visās dzīves jomās, nu itin nemaz nav skaidra un saprotama. Skolā elementār fizikas kursā to skaidro kā elektronu plūsmu. Taču elektroni vielā pārvietojās gauži lēni. Ja elektrisko strāvu ieslēdzot vada vienā galā esošais elektrons sāks kustēties (ierosināties), tad vada otrā galā tas varbūt nokļūs pēc vairākiem gadiem, taču vada otrā galā esošais kāds cits elektrons savu kustību uzsāks (ierosināsies) praktiski tūlīt. Saka, ka informācija par elektronu stāvokli (tātad elektriskā strāva) izplatās turpat vai ar gaismas ātrumu. Tomēr neprasiet kas tā informācija tāda ir ? Varat saņemt gudru atbildi, ka tā ir matērijas izpausmes veids. Bet matērija savukārt ir viss, kas pasaulē eksistē. Cik garš tik plats! Tieci nu gudrs!

Runājot par ķīmiju arī nav īsti skaidrs, kas tajos ķīmiskajos procesos notiek. It kā kaut kāda kustība molekulu un atomu līmenī. Bet kādas tās molekulas, atomi un tā saucamās elementārdaļiņas no kurām tie veidojas, arī nav īsti skaidrs – tas viss ir pieņēmumu, tā saucamo modeļu līmenī. (Redz cik interesanti – neko daudz nesaprotot par atomiem, to kodoliem un visu pārējo, atombumba tomēr ir uztaisīta!) Pastāv viedoklis, ka elementārdaļiņas būtībā esot kādu svārstību sablīvējums. Tikai neprasiet, kas tas ir, kas “svārstās” (vibrē). Uzskata, ka tas ir tā saucamais fizikālais vakuums, kas nebūt nav “tukša vieta”, bet gan ir pārpilns ar laukiem, svārstībām un enerģiju (Šajā sakarā fantazē, ka nākotnē gūsīm enerģiju no vakuuma !) Tātad Pasaule viss ir veidots no svārstībām. Starp citu domu, ka “viss ir svārstības” izteica jau senindiešu filozofi pirms vairākiem tūkstošiem gadu !

Centrālajā nervu sistēmā nonākušie informāciju saturošie šie elektroķīmiskie procesi pārtop kādos citos procesos – izjūtās un emocijās. Atkal neprasiet, kas tie tādi ir un kāds ir to mehānisms? Tiem atkal ir kaut kāds sakars ar ķīmiju un elektrību. Tā piemēram, uz organismu iedarbojoties ar kādu ķīmisku vielu, varam iegūt kādas izjūtas un emocijas (kaut vai banālā piemērā iekampjot “šņabīti”) Izrādās, ka to pašu efektu pat daudz ātrāk var panākt smadzenēm no ārienes pievadot kādas noteiktas frekvences (biežuma) un formas elektriskās strāvas impulsus. (Var pafantazēt, ka nākotnē, iespējams, parādīsies jauns daudz efektīvāks un ērtāks narkomānijas veids – elektronarkomānija !)

Un kādi procesi veido jēdzienu, tēlus, atmiņu un pašu domāšanu – tā ir galīgi neizprotama fantastika ! Pastāv hipotēze, ka visi psihiskie procesi galvenokārt (vai tikai) noris ārpus mūsu vieliskā ķermeņa – tā sauktajā lauka formas “smalkajā ķermenī” Un mūsu vieliskās smadzenes ir tikai instruments ar kuru, kā smejas, “mēs domājam, ka mēs domājam!”

Domāšana, emocijas, jūtas un sajūtas – tas viss norisot “citās dimensijās”, gudri apzīmējot par “lauku izpausmes energoinformatīviem procesiem “. Gan nav īsti skaidrs ko īsti nozīmē un kā izskatās jēdzieni “lauks”, “enerģija”, “informācija”.

Atkal gudri paskaidros, ka tie ir matērijas izpausmes veidi. Tā vien gribas paironizēt, ka zinātnie ir kādu nesaprotamu jēdzienu skaidrošana izmantojot un balstoties uz kādiem citiem vēl nesaprotamākiem jēdzieniem ! Piemēram, tie paši "lauki" būtībā ir vistīrākās prāta konstrukcija – uz papīra uzrakstītu matemātisku vienādojumu sistēmas. Tomēr tie reāli eksistē un mēs esam iemācījušies tos praktiski izmantot (radio, televīzija, mobilais telefons) Natūrfilozofi jau uzskata, ka "lauki" ir tāds kā piektais agregātstāvoklis (ciets, šķidrums, gāze, plazma, lauks) un Visumā matērijas lielākā daļa esot koncentrēta dažādos "laukos". (Kolosālie attālumi starp zvaigznēm nebūt nav tukšums, bet tas ir aizpildīts ar šiem "laukiem") Vēl nāk prātā doma, ka ja jau „lauki” ir turpat vai galvenā matērijas eksistences forma, tad jau tāds fenomens kā dzīvība un saprāts arī varētu tikt veidots uz šīs mums tieši netveramo lauku un ne tikai "vieliskās" bāzes ! Savukārt jēdziens "augstākās dimensijas" pārstāv principiāli pavisam citu Pasaules uzbūves skatījumu. Pasaule esot daudzdimensionāla un daudzvariantna. Mums, kas dzīvo pierastajā un pašsaprotamajā trijdimensiju pasaulē, ir neiespējami iedomāties un priekšā stādīties augstāku dimensiju pasaules, bet priekš visvarenās matemātikas tās nav nekādi "brīnumi". Daudzdimensionālas Pasaules modelis un tā skatījums dod iespēju izskaidrot daudzas līdz šim pilnīgi nesaprotamas lietas. Tad arī "viņpasaule" un "paralēlās pasaules" nav nekāda fantastika vai muļķības ! .

Ja tā paprāto – cik gan tie pat visvienkāršākie psihiskie procesi ir noslēpumaini un sarežģīti ! Piemēram, sarunājoties ar ausi uztvertās skaņas attiecīgi pārveidojoties informatīvajos elektroķīmiskajos procesos nokļūstot smadzenēs rada izjūtas, emocijas, tēlus un jēdzienus un to dinamikā tad noris tā saucamā domāšana un mūsu apziņa tad ir uztvērusi un sapratusi mums kāda cita indivīda ar valodu raidīto informāciju. Ja nu mēs partnera valodu nezinām, tad smadzenēs nonākošie elektroķīmiskie procesi nekādas jēdzienus un tēlus neradīs - vienīgi izjūtu, ka dzirdam kādu nesakarīgu un mums nesaprotamu troksni. Ja nu šo valodu esam mācījušies, tad kādi procesi šo mums nesaprotamos elektroķīmiskos procesus "atpazīs" (nez kādu procesu rezultātā tas notiek?) un mūsu apziņa (nez kas tā tāda?) iegūs attiecīgi adekvātu informāciju (tulkojumu). Ja nu mēs gribam ar kādu informāciju atbildēt, tad process noritēs pretējā virzienā. Apziņas veidotie tēli un jēdzieni elektroķīmiskas dabas komandu veidā pa nervu šķiedrām tiks pievadīti "izpildorgānu" muskuļiem - balsenei, mēlei gaisa svārstību (skaņas) radīšanai, kā arī citiem muskuļiem žestu un mīmikas veidošanai.

Kad klausāmies tā saucamo mūziku, kas būtībā ir kādi gaisa blīvuma organizēti svārstību viļņi, mums smadzenēs rodas tādas vai citas izjūtas, emocijas un tēli. Pie kam katram indivīdam atkarībā no viņa smadzeņu, vai tā saucamā rakstura, vai psihes īpatnībām, tie var būt tādi vai citādi. Ja indivīds ir ar muzikālu talantu, tad viņš savas domas, tēlus, emocijas spēs pārveidot elektroķīmisku impulsveidīgu informatīvo procesu veidā, lai uz kāda muzikāla instrumenta to visu skaņu formā attēlotu. Gan tikai, ja būs prasme ar šo instrumentu rīkoties. (Nez kurā vietā smadzenēs šī "prasme" glabājas un kā tā "izskatās"?) Līdzīgi varētu prātot par redzes un ar citiem maņu orgāniem saistītiem procesiem.

Tā vien gribas iesaukties - ak dies', cik gan sarežģīts ir cilvēks un viņā viss norisošais ! Cik gan sarežģīta un noslēpumaina ir Pasaule ! Diez vai kādreiz mēs visu to noslēpumaino izzināsim, izpratīsim un pratīsim vadīt un veidot ? (Filozofi gan apgalvo, ka izziņas process esot bezgalīgs!) Es tomēr esmu optimists un domāju, ka cilvēki Pasaules un Sevis izziņā nenonāks bezcerīgā strupceļā, ja vien Cilvēce savu iekšējo pretrunu dēļ neuztaisīs kādu nelabojamu globālu katastrofu. Cerēsim un to labāko, ticēsim un dzīvosim !

P.S. Nupat prātā iekrita doma, ka šo rakstu izlasot, viens otrs pasmīnēs, ka autoram pašam ir slikti disciplinēta domāšana un piemīt verbālās caurejas sindroms!... Atzīstos, tik tiešām man piemīt netikums, ka sākot ko rakstīt, doma bieži vien nokļīst kaut kur sānis uz kādu blakus tēmu un problēmu. Viens otrs lasītājs gan saka, ka tieši tas esot intriģējoši un neuzdzenot žāvas... Nu, ņemiet par labu !

Dažas pārdomas par dzīvību, dvēseli, garu un klonēšanu

Runājot par dzīvību un tās rašanos pastāv vēl ļoti daudz neskaidrību un pat it kā mistikas. Neraugoties uz to, ka ir izpētītas visas organisma sastāvdaļas un to izvietojumu struktūras, līdz pat šim laikam vēl nav izdevies mākslīgi iegūt kaut vai visvienkāršāko baktēriju. Viss it kā ir, taču attiecīgais daļiņu sakopojums nav dzīvs. Pietrūkst kaut kāda "dzīvības impulsa", lai dzīvība rastos un attīstītos. Būtnei nomirstot, visas tās sastāvdaļas vēl ir savās vietās, viens otrs fizioloģiskais process vēl kādu laiku turpinās, taču būtne vairs nav "dzīva".

Uzskata, ka miesa (ķermenis) no sava informatīvā lauka (ko uzskata par dvēseli) vairs nesaņem vadošo informāciju un tāpēc dzīvības process apstājas. Saite starp miesu un dvēseli kaut kādu iemeslu dēļ ir pārtrūkusi un tādēļ ir iestājusies nāve kā neizbēgams fiziskās aprites procesu sagrūvums.

Cilvēki dzīvības būtību, iespējams, uztver pārāk vienpusīgi, dabu iedalot "dzīvajā" un "nedzīvajā". Taču aizvien vairāk piekritēju rodas domai, ka "dzīva" ir visa daba (arī mūsu Zeme un tās veidojumi), tikai dažāds atsevišķos objektos ir dzīvības procesu norises ātrums. "Nedzīvajā" lielā šie procesi, salīdzinājumā ar mūsu organismos norisošajos, iespējams ir tik lēni, ka tos nespējam pamanīt, tādēļ tos uzskata par "nedzīviem". Izrādās, ka vairāk vai mazāk sarežģīti informatīvie lauki pastāv arī ap it kā "nedzīviem" objektiem. Tādēļ nemaz nevar novilkt tādu striktu robežu starp "dzīvo" un "nedzīvo".

Zinātne strauji virza uz priekšu, ielauzdamās jomās, kas līdz šim skaitījās svētas un neaizskaramas. Šāda joma ir parādījusies sakarā ar dzīvnieku klonēšanas eksperimentiem un līdz ar to iespējamību kaut kad nākotnē pieķerties arī pie cilvēka, ko ļaudis savā antropocentrismā uzskata par "dabas kroni". Tiesa gan, šādu iedomību sāk placināt zinātnes attīstība, parādot, ka apziņa nebūt nav tikai cilvēku cilts prerogāta (priekšrocība). Vairāk vai mazāk "domājošas" var būt arī citas augsti organizētas struktūras. Būtībā "domājošs" ir arī dator, ar kura palīdzību top šis teksts. Datorā arī notiek sarežģīti informatīvi procesi un tikpat labi arī datoram varam pierakstīt savdabīgas un dikti primitīvas "dvēseles" esamību, jo datoram darbojoties, tajā un ap to veidojas lauku struktūras

Saistībā ar klonēšanu pēdējā laikā ir sacelts daudz trokšņa un ažiotažas. Tā nu tas ir, ka attiecībā pret visu jauno, to no sākuma noliedz un atraida, bet vēlāk uzskata par pašsaprotamu. Iespējams, ka tāpat būs arī ar klonēšanu un sakarā ar to saistītajām ētiskajām un citām problēmām.

Cilvēku izziņas tieksmi un līdz ar to tā saucamo zinātņi nav iespējams apturēt ne ar kādiem apsvērumiem un pat aizliegumiem. To līdz šim ir apliecinājusi visa cilvēces vēsture.

Patlaban ir sacelta brēka par klonēšanas problēmām. Gan galvenokārt no tīri utilitārā viedokļa - vai tikai klonētie (ģenētiski pārveidotie, vai „gudrākā” skanējumā - ģenētiski modificētie) augu un dzīvnieku valsts produkti, tos lietojot uzturā, gadījumā nevar atstāt kādu kaitīgu iespaidu uz cilvēku veselību!? Gan jāpiezīmē, ka tā pagaidām ir ne ar ko nepamatota doma, pēc principa - bailēm lielas acis.

Būtībā ar klonēšanu cilvēki nodarbojas jau izsenis. Tā ir augu un dzīvnieku sugu selekcija, veidojot to fiziskās īpašības cilvēkiem vēlamā virzienā. Tā nu ir izveidojušās ļoti daudzas t.s. kultūraugu un dzīvnieku sugas, kuru izmantošana uzturā nekādu graujošu iespaidu nav atstājusi. Starpība ir tā, ka selekcijā noris atlase no dabiskā ceļā parādījušamies mutantiem, bet klonēšanā šis process tiek virzīts un veidots apzināti un salīdzinoši strauji. Tādējādi visi kultūraugi, to dažādās šķirnes un hibrīdi būtībā ir klonēšanas (t.i. augstākas pakāpes selekcija) rezultāts. Būtībā cilvēce patlaban jau gadsimtiem ilgi pārtiek no klonētiem (ģenētiski pārveidotiem) produktiem. Vienīgi varētu iebilst, ka cilvēku organisms gadsimtu

gaitā pie tiem ir pieradis un piemērojis, bet ja nu uzturā strauji un masveidīgi sāks izmantot jaunus ģenētiski pārveidotus produktus, tad, vismaz teorētiski, ir iespējamas kādas sekas.

Tādejādi manuprāt, domājams, ka satraukums par ģenētiski pārveidotajiem pārtikas produktiem ir pārmērīgi uzpūsts. Iespējams, ka tam par iemeslu ir visbanālākā konkurences cīņa, kurā izmanto visādus paņēmienus, to starp arī ne visai tīrus un godīgus.

Bet kā tad sastāv ar svētumu svētumu - pašu cilvēku? Te klonēšana jau pirmajā tuvinājumā paver fantastiskas iespējas. Piemēram, kaut vai cilvēka "rezerves daļu" producēšanā. Lai nomainītu slimo nieri vai pat sirdi, to vairs nevajadzēs atņemt citam indivīdam (dzīvam vai svaigi mirušam) un arī tad to piemērot ar lielām grūtībām un risku. Jau tādēļ vien cilvēka klonēšanas problemātikai ir jāiededz visi iespējamie zaļie uguni!

Kā jau teicām, zinātnes virzību apturēt nevar un agri vai vēlu parādīsies arī pirmais klonētais cilvēks un līdz ar to vesela gūzma citu problēmu.

Cilvēks savā būtībā esot triāde - miesa, dvēsele un gars. Ja pirmās divas sastāvdaļas ir mirstīgas, tad gars esot nemirstīgs un piedalās mūžīgajā aprites procesā. Zinātne jau tiktāl ir tikusi skaidrībā, ka cilvēks ir ne tikai t.s. "mirstīgā miesa" (viela) vien, bet liela daļa no tā esot ar informatīvu raksturu, kas izpaužas sarežģītas struktūras lauku (kas arī ir matērija) veidā. Šo daļu daudzi zinātnieki uzskata par t.s. dvēseli, kas pēc cilvēka fiziskās nāves arī pēc kāda laika daļēji sabrūkot. Tad no tās atdaloties nemirstīgā komponente (sastāvdaļa) - gars, kurš pēc kāda laika reinkarnācijas procesā atgriežas "mūsu dimensiju" pasaulē, iemiesojoties kādā citā ķermenī.

Cilvēks ir daudzdimensionāla būtne. Tās zemākā fiziskās izpausmes formācija - tā saucamā „miesa” atrodas mums tik pašsaprotamajā trīdimentsiju telpas pasaulē, bet dvēsele un gars kā informatīvas laukveida struktūras atrodas augstākajās dimensijās, aizņemot kādus attiecīgus apgabaliņus hipotētiskajā Noosfērā (N), jeb citā interpretācijā - Informatīvi Vadošajā Laukā (IVL), kas sevī satur informāciju par visām Pasaules norisēm, tās tad arī visu vada un iniciē. Šis IVL neatrodās nekādās „debesu dzīlēs un kosmiskās tālēs”, bet pēc savietojamības principa atrodas „tepat”. Starp atsevišķajiem „apgabaliņiem” droši vien pastāv arī kāda saite, kas tad izskaidro visādas „parapsiholoģijas” - telepātijas, gaišredzības u.tml. Katrā indivīdā šis „apgabaliņš”, kurā tad nu atrodas dvēsele un arī gars, pēc senindiešu filozofu uzskatiem „miesā” atrodoties kaut kur sirds tuvumā vai pat pašā sirdī. Ne velti taču pastāv tāds pustumistisks jēdziens kā Sirdsapziņa!

Kāds hipotētiski varētu būt šādas "iemieššanās" mehānisms? Šo ainu ļoti vienkāršoti varētu iedomāties apmēram šādi. Ap katru dzīvu būtni (arī šūnu) pastāv t.s. informatīvi vadošie lauki, kas veidojas no dažādām sarežģītas formas svārstībām. (Gan senindiešu reliģija, gan mūsdienu modernā fizikālā filozofija uzskata, ka "viss ir svārstības".) Šie lauki sevī satur informāciju par attiecīgo būtni (vispārīgi runājot – struktūru) visās tās esības jomās un tie vada visus būtnes dzīvības procesus.

Vīrišķajām un sievišķajām dzimumšūnām saplūstot, saplūst arī šo šūnu lauki, veidojot kādu jaunu lauku struktūru ar kādām specifiskām īpatnībām. Iespējams, ka šajā brīdī šai lauku kombinācijai vēl pievienojas pēc kādiem parametriem piemērota cita sastāvdaļa - t.s. gara lauks (dzīvības impulss), kas tad viss kopumā izveido būtnes "dvēseli" un padara to par "dzīvu". (Saskaņā ar savietotās daudzdimensiju pasaules modeli gars atrodas "tepat", nevis diez kādos kosmiskos tālumos.)

Tādejādi dvēsele ir informatīva kopa, kas veidojas no tēva, mātes un t.s. gara sniegtās un varbūt arī vēl kādas informācijas. Varētu prāt - cik liela ir šā gara informatīvā nozīme? Varbūt, ka tas ir tikai tāds mūžīgais "dzīvības impulss", kas tikai iedarbina topošās būtnes dzīvības procesus un nekādu "personību" nepārstāv? Prāt var visādi, tur nu mūsu izziņas iespējas vismaz pagaidām ir niecīgas. Pagaidām ir tikai hipotēzes un dažādas spekulācijas.

(Tātad mūsu garīgā informatīvā būtība veidojas no trim sastāvdaļām. Dzīve liecina, ka ikvienā cilvēkā viņa fiziskajos parametros un garīgajā būtībā ir kaut kas no tēva un mātes līnijas (pat iepriekšējās paaudzēs) un bieži vērojams arī kas pilnīgi svešs. Ne velti tautas gudrība saka, ka bērns - tas ir no Dieva dots, kuru nu ir uzticēts audzināt...)

Tāds varētu būt hipotētiskais dzīvības veidošanas mehānisms procesam norisot "dabiskā" ceļā. Iespējams, ka kas līdzīgs notiek klonēšanas procesa gadījumā. Tad gars ar savu "dzīvību rosinošo impulsu" un citām informatīvajām komponentēm iesaistās kādā no jaunās šūnas pārtapšanas posmiem.

Tādejādi no dvēseles tapšanas viedokļa būtībā ir vienalga, vai jaunā dzīvība ir radusies "dabiskā" vai "mākslīgā" (t.i., klonēšanas) ceļā.

Kāds tad būtu no mana izejmateriāla klonētais mans dubultnieks? Domājams, ka tas varētu būt līdzīgi, kā tas ir gadījumos ar vienas olšūnas dvīņiem. Šie dvīņi pēc fiziskajiem parametriem ir pilnīgi vienādi, vienādi arī raksturi un temperamenti, taču garīgā būtība katram ir cita, atšķirīga. (Ir taču tā!) Tādejādi mans klonētais "es" nu nebūs mans pilnīgs dubultnieks, man gan ļoti līdzīgs, bet savā iekšējā būtībā atšķirīgs (jo viņam ir cita gara komponente) - tāds kā jaunākais dvīņu brālis.

Diez vai nākotnē cilvēki maz aizrausies ar masveidīgu sevis klonēšanu. Tas taču ir ļoti sarežģīts un tātad no ekonomiskā viedokļa ļoti dārgs process. (Domājams, ka arī tālajā nākotnē ekonomiskajiem faktoriem paliks noteicoša loma.)

Tomēr, pafantazēsim, kas gan notiktu, ja šādu procesu palaistu "uz konveiera"? Varētu būt gan pozitīvi, gan negatīvi efekti. Tīri fiziskos parametros cilvēku cilts varētu uzlabot daudzas īpašības - izturību pret slimībām, aukstumu, karstumu, radiāciju, ar labākām atmiņas un apmācības spējām. Procesam plaši un nepārdomāti turpinoties, iespējams, ka samazinātos cilvēku cilts individuālā daudzveidība. Iespējams, ka tas būtu slikti, jo līdz ar to samazināsies cilts ģenētiskā elastība un stabilitāte, kas varētu draudēt ar degradāciju.

Varētu zīmēt arī pavisam drūmu tālas nākotnes ainu. Iespējami izveidojusies supertotalitāras struktūras cilvēce būs noslāņojusies (noklonējusies) elitē un pacietīgos bezpretenziju vergos (biorobotos), kas pildīs visu melno darbu un sagādās elitei "zelta dzīvi". Tāds attīstības variants nav izslēgts. Ar nazi var nogriezt maizes šķēli, iegriezt sev pirkstā un savam tuvākajam pārgriezt rīkli. Viss taču ir atkarīgs no paša cilvēka.

Atziņu izlase

- Dvēseles bagātība var kļūt par drošu ceļu uz laimes sajūtu. Materiālā bagātība ir atkarīga no daudziem ārējiem faktoriem, kuri dažkārt atrodas ārpus mūsu kontroles iespējām. Mums var kādreiz totāli neveikties un varam zaudēt visas savas materiālās bagātības, tomēr mūsu dvēseliskā bagātība mums dos iespēju izturēt un zaudējumus atjaunot. Dvēseles bagātību mēs varam vadīt un pārvaldīt, jo tā ir iekšēja lieta. Mēs paši nosākam cik plaši mēs paveram savu prātu un sirdi un kā papildinām tās bagātību. Mēs varam apgūt māku būt mīlam, derīgam un vajadzīgam savam tuvākajam un līdz ar to iegūt iespējas baudīt dzīvi, neatkarīgi no tā, kas notiek visapkārt. Ja mūsu dzīve balstās uz dvēseles bagātībām, mēs iegūstam mierīgu apziņu un dvēselisko stabilitāti, ko no materiālajām bagātībām vien iegūt nav iespējams. (A. Kalme)
- Vai šajā strauji mainīgajā pasaulē ar baudu, kārdinājumu un ciešanu kaleidoskopu maz ir iespējams rast dvēseles mieru? Vai šā miera iegūšanai ir jānorobežojas no visas pasaules tuksnesī, džungļos vai kalnos? Vai tiešām to var panākt tikai tad, ja pazustu visas grūtības, ķezas un nelaimes? Tad un tur, kur nav konfliktu, pārpratumu, vajadzību, spiedienu, kad nav darīšana ar smagiem cilvēkiem un grūtām situācijām? Bet varbūt dzīvesgudrs indivīds tomēr var rast sirdsmieru, neraugoties uz visiem apkārt trakojošiem apstākļiem? (NN)

- Cilvēks, kas ielien svešā kabatā rīkojas amorāli. Bet kā rīkojas cilvēks, kas ielien svešā dvēselē ? (NN)
- Smieklī dvēselei ir tas pat, kas skābeklis plaušām. (NN)
- Cauri jumti atklājas lietū, cauras dvēseles - negaisos. (A. Skalbe)
- Sīku jūtu pasaulē nav, sīkas mēdz būt tikai dvēseles. (M. Aligere)
- Nelien ar kājām sava tuvākā dvēselē pat tad, ja esi tās nomazgājis ! (NN)
- Dvēsele - lūk vārds par kuru pateikts visvairāk muļķību ! (NN)
- Savu dvēseles tukšumu viņš līdz malām piepildīja ar erudīciju. (NN)
- Pavasaris nevar ilgt visu gadu, toties jaunu dvēseli var saglabāt līdz pat mūža beigām. (NN)
- Cilvēka dvēsele izpaužas viņa darbos. (Henriks Ibsens)
- Dvēsele, kas nekad nav izjutusi ciešanas, nekad arī neizjutīs īstenu laim (Žorža Sanda)
- Gan laime gan nelaime ir vienlīdz derīgas, ja uz tām palūkojamies kā uz dvēseles pārbaudījumu. (L. N. Tolstojs)
- Vienaldzība ir dvēseles paralīze, tās priekšlaicīga nāve. (A. P. Čehovs)
- Pārlika lepnlība ir dvēseles nabadzības izkārtne. (I. S. Turģeņevs)
- Cilvēks ir tik slavas kārs, cik liela ir viņa dvēseles tukšība. (A. Pops)
- Cilvēka dvēsele veidojas un attīstās līdz pat nāves brīdim. (Hippokrāts)
- Ķermeņus vieno bauda, dvēseles vieno ciešanas. (M. Unamuno)
- Dvēseles skaistums pieaug līdz ar gadiem un pretēji miesas skaistuma novītumam. (A. Peress)
- Dvēseles mieram un sevis saglabāšanai ir jāatbrīvojas no lepnlības, pretenzijām pret citiem cilvēkiem un nevēlēšanās dzīvot... (NN)
- Dvēseles dzīves būtība pastāv domāšanā, līdzīgi kā kustībā pastāv ķermeņa dzīve. (Pjērs Buasts)
- Ja zinātnē šaubas ir lietderīgas, tad reliģiskās un tikumiskās jomās tās saindē dvēseli. (Pjērs Buasts)
- Ir sastopami augsti prāti ar zemu dvēseli. (Pjērs Buasts)
- Simpātijas ir dvēseļu radniecības izpausme. (Dekursels)
- Zemiskas dvēseles cilvēki gūst baudu metot draņķības uz visu cēlo un svēto. (V. Beļinskis)
- Prieks ir baudījums ķermenim, bet tikai bēdas attīsta dvēseles spēkus. (Prusts)
- Dvēseles bagātība nav iedomājama bez savas pašcieņas. (Vasilis Suhomlinskis):
- Slikti, ja cilvēkam pietrūkst prāta, bet divreiz sliktāk, ja viņam pietrūkst dvēseles. (S. Džonsons)
- Kā elle, tā paradīze mīt tava paša dvēselē. (P. Marešāls)
- Cilvēka acis atspoguļo viņa dvēseles spēku. (P. Koelju)
- Vīrietis un sieviete ir tās divas notis, bez kurām cilvēka dvēseles stīgas nedod pareizu un pilnu dzīves akordu. (P. Mulfords)
- Nav jādomā, ka dzīves jēga atrodas aiz trejdeviņām zemēm, tā atrodas un atklājas cilvēka personībā. Dzīves jēga mīt katrā cilvēkā kā mūžīgā iespējamība, gluži kā ozola zīlē mīt jauna ozola iespējamība. (K. Raudive)
- Mūsu, nervu cilvēku, īstā laime ir dvēseles miers. (Ē. M. Remarks)
- Dvēsele pieklust, ja tajā neieklausāties. (Risto Nivori)
- Dvēsele bez iztēles - tikpat kā observatorija bez teleskopa. (H. Bičers)
- Prāts ir dvēseles redze, bet ne tās spēks. Dvēseles spēks ir sirdī. (Luks de Klapjē Vovenargs)
- Jūtīgums pret sīkumiem demonstrē dvēseles sīkumu. (Baltasars Grasiāns)
- Esmu pārliecināts, ka ikviena cilvēka dvēsele priecājas, darot otram labu ! (Tomass Džeffersons)

- Dvēseles mieram vislabākais ir paša personiskā viedokļa trūkums. *(Georgs Kristofs Lihtenbergs)*
- Diženas dvēseles bēdas pārcieš klusējot. *(Johans Fridrihs Šillers)*
- Kurš vairs nav spējīgs brīnīties, dvēselē ir jau miris. *(Alberts Einšteins)*
- Otra cilvēka dvēseles stāvokli ar savas pieredzes palīdzību diemžēl var tikai nojaust. *(Andrea Redmane)*
- Lielas jūtas mīt tikai lielā dvēselē, un lielas jūtas spēj izprast vienīgi tie, kas paši ir lieli dvēselē. *(O. Vailds)*
- Dvēseles nāvīgākais ienaidnieks ir notrulināšanās. *(R. Rolāns)*
- Kas gan cits ir cilvēka dvēsele, ja ne dejojoša liesma ? Jā, jā, tieši uguns tā ir! *(Selma Lāgerleva)*
- Gandrīz visiem mums daudz vairāk nepieciešams dvēseles miers, nevis patiesība. *(Tožē Martēns di Gārs)*
- Tikai vientuļi un nelaimīgi cilvēki spējīgi saprast, kas ir dvēsele. *(Haralds Laksness)*
- Tie, kam liktenis lēmis kļūt par mākslas cilvēkiem, reti ir apveltīti ar dvēseles līdzsvaru *(Patriks Vaits)*
- Prasme piedot mūs paglābj no naida, dusmām un dvēseles spēku iznīkošanas. *(Pjērs Buasts)*
- Ja kādam ir netīra dvēsele, netīrs kļūst arī tas, kurš ar viņu ielaižas, kaut arī pats varbūt gribētu palikt neaptraipīts. *(Epikūrs)*
- Cilvēka lielākā bagātība ir tāds dvēseles stāvoklis, kad vairs nevēlas nekādas bagātības *(Johans Volfgangs Gēte)*
- Materiālajai nabadzībai palīdzēt nav grūti; dvēseles nabadzībai - neiespējami. *(Mišels de Montēņs)*
- Kad nomirsi, tu nekur nedosies, tava dvēsele vienkārši vibrēs citā frekvencē. Viss pārveidojas un tomēr nekas nekad nemirst. Tieši tāpat kā dzīves laikā, arī pēc nāves tu turpini pārveidoties. *(Dīpaks Čopra)*
- Zināšanas vien bez sirdsapziņas - tā ir dvēseles bojā eja. *(Fransuā Rablē)*
- Liela daļa cilvēku pārdod savas dvēseles un ar tīru sirdsapziņu dzīvo no procentiem. *(Logans Smits)*
- Pesimisms ir dvēseles alkoholisma paveids. *(Rabindranats Tagore)*
- Vienaldzība ir smaga dvēseles slimība. *(Aleksis Tokvils)*
- Ticība dvēseļu pārceļošanai - tā ir pēdējā cerība savu dzīves apstākļu uzlabošanai... *(Boriss Krutjers)*
- Svarīga lieta vērtību pasaulē ir aktīva dvēsele - brīva, neatkarīga un rosīga. Katram cilvēkam ir tiesības uz to; katrā cilvēkā tā ir, kaut gan gandrīz visos tā ir kavēta, ierobežota un neizveidota. *(Emersons)*
- No apspiestības atbrīvojusies zemiska dvēsele pati kļūst par nežēlīgu apspiedēju ! *(F.Dostojevskis)*
- Liela Dvēsele nevar atstāt bez atbildes nevienu lūgumu pēc palīdzības. *(Nikolajs Uranovs)*
- Dvēseles sastopas uz mīlētāju lūpām ... *(P. Šelli)*
- Vīrieši savu dvēsli atklāj līdzīgi kā sievietes ķermeni - pakāpeniski un pēc ilgstošas cīņas. *(Andrē Moruā)*

Traktāts par “smalko pasauli” un ar to saistītām problēmām

Kas es esmu? Kāda ir manas eksistences jēga?

Cilvēkam kā domājošai būtnei agri vai vēlū rodas daudzi šādi vai tamlīdzīgi jautājumi. Uzskatot, ka ir nācis šai pasaulē ne jau “aiz savas vēlēšanās”, viņš grib apjēgt, kādēļ viņš te ir atsūtīts, noskaidrot, kas tad īsti viņš ir un kāda ir viņa vieta šajā pasaulē.

Jautājums par dzīves jēgu - tas būtībā ir jautājums, vai dzīvei ir kāda vērtība, un ja ir, tad kāda tā ir konkrētam cilvēkam. Daudzus gadu tūkstošos domājošie cilvēki ir mēģinājuši tam rast atbildes un to dara joprojām. Problēmas risinājumā veidojas divas polāras pieejas:

1. Dzīve ir vienreizēja cilvēka esība, līdzīgi uzliesmojušai dzirkstelei. Pēc nāves cilvēks ar visu savu apziņu pilnīgi izzūd. Kādu laiku paliek tikai viņa realizētie darbi un informācija par viņu citu cilvēku apziņā.
2. Pēc cilvēka fiziskā ķermeņa nāves viņa Dvēsele, “Es”, saprāts, apziņa no ķermeņa atdalās un pāriet citā eksistences formā, vai iemiesojas jaunā ķermenī. Jebkurā gadījumā esība ir mūžīga.

Pirmajam viedoklim atbilst pasaules uzskata materiālistiskā koncepcija, kuras izpausmes ir rodamas jau Sengrieķijā tās filozofa Epikūra (311 – 370 g p.m.ē.) uzskatos. Viņa izpratnē cilvēka dzīves jēga ir “baudu iegūšana”, jo vajadzība pēc “baudas” jau ir ielikta cilvēka dabā. (Protams, taču cita lieta, ko jau nu kurš saprot ar vārdu “bauda”...)

Mūsdienu materiālistiskā zinātne, kas līdz pat pēdējam laika posmam atzina tikai redzamo fizisko (vielisko) pasauli, būtībā mīņājās tajās pat pozīcijās. Par dzīves mērķi tiek pasludināts pats cilvēks un dzīves jēga – visa cilvēkam pieejamā dzīves būtība un tās pilnīgums. Pret šo būtību nāve tad nu ir nevarīga, jo cilvēks turpinājās savos pēcnācējos un visā cilvēces progresā. Tādēļ daudz filozofēt par kāda atsevišķa indivīda nāvi nav lielas jēgas. No skudru pūžņa viedokļa atsevišķas skudriņas dzīvei nav lielas nozīmes, svarīgas ir visa pūžņa izdzīvošanas un attīstības intereses. To pašu var attiecināt uz cilvēku sabiedrību un civilizāciju kā tādu. Un tomēr, atsevišķa indivīda mērogos nāve ir “lielais nezināmais”, kas vieš bailes.

Bailes no nāves ir viens no pašsaglabāšanās instinktiem, ja to nebūtu, tad jebkura populācija ātri vien iznīktu. Šīs bailes cilvēkam ir viena no spēcīgākajām ciešanām. Domas par nāvi ir grūtas un nepatīkamas, tādēļ domāt par to izvairāties. Esam taču vienmēr aizņemti ar ikdienas rūpēm, vajag taču ko paspēt, panākt un iegūt. Un te nu pēkšņi – nāve! Visi sapņi, cerības un plāni pagalam!

Mēs nāvi diemžēl nepazīstam, tādēļ no tās baidāties. Iespējams pat vairāk nekā to vajadzētu. Baida tas, ka ar mums notiks kas nezināms, neizbēgams, neatkarīgi no vēlēšanās un neko mēs nevaram tam pretstāvēt. Tādēļ arī cenšamies domu par savas nāves neizbēgamību *neņemt galvā* un tai negatavojamies. Daudzi spriež apmēram tā:

“Kādēļ gan par nāvi domāt un tai gatavoties? Tā pienāks tā vai tā. Pienāks laiks, nomirsim un viss. Un nav par ko velti lauzīt galvu”.

Un tomēr ikvienam šad un tad prātā iešaujas nemierīga doma:

“Bet ja nu tomēr nāve nav manas esības beigas, bet es nokļūstu kādā citā pasaulē, turpinot just, redzēt, dzirdēt un domāt? Un ja nu mana turpmākā dzīve ir atkarīga no tā, kā esmu dzīvojis līdzšinējo dzīvi?”

To taču uzsver dažādās reliģiskās mācības. Nāve ir cilvēka *šīssaules* dzīves kulminācija, tā ir neizbēgama, tai ir pienācīgi jāsagatavojas, lai nomiršana būtu cienīga un viegla, bez bailēm un dvēseles mokām. (Ne velti reliģijās ir paredzēti speciāli “miršanas rituāli”.) Pamācoša ir ezoterikas tēze, ka:

“Dvēsele nokļūst tajā Smalkās Pasaules apgabalā, kura vibrāciju raksturs atbilst Dvēseles vibrācijām nāves brīdī”.

Vēsturiski daudz vecāka (pat no kromanjoniešu laikiem, spriežot pēc to apbēdījumiem) ir t.s. ideālistiskā koncepcija par cilvēka “aizkapa dzīvi”. Jau senindiešu uzskatos par Pasaules uzbūvi runā par t.s. *smalko pasauli*, kuras *plānos* cilvēks pēc nāves pāriet un turpina eksistēt kādos citos veidos.

No materiālistiskā viedokļa visādas “smalkās pasaules”, “dvēseles” un “gari” ir tikai fantāzijas, jo nerod uzskatāmu apstiprinājumu reālajā dzīvē, nav “aptaustāmas”, atkārtojamas un praktiski izpētāmas. Tomēr zinātnei attīstoties, kā arī pilnveidojoties un attīstoties dažādiem modeļiem un hipotēzēm par Pasaules uzbūvi, aizvien vairāk noskaidrojas, ka daudzām “fantāzijām” var atrast ticamus pamatojumus. Cilvēku zināšanas par Pasauli un tajā norisošajiem procesiem strauji attīstījās pēdējos pāris gadsimtos, rodot iespēju izskaidrot daudz ko tādu, ko līdz šim uzskatīja par noslēpumainu un mistisku. Līdz ar to parādījās interese, vai izmantojot daudz maz zinātniski pamatotas hipotēzes, varētu mēģināt ko uzzināt par t.s. “aizkapa dzīvi”, par ko tik daudz raksta dažnedažādā okultā un ezoteriskā literatūra un par ko stāsta tautu ticējumi un reliģijas.

Diemžēl gan vairumam ļaužu, neskatoties uz skolās iegūto formālo izglītību, atrodoties t.s. sadzīviskajā līmenī, priekšstati par Pasauli un tās uzbūvi ir visai vispārēji un miglaini. Viens otrs ar gudru sejas izteiksmi manipulē ar zinātnisko terminoloģiju, nemaz lāga izprotot attiecīgā termina jēgu un būtību. Tā piemēram, modē ir nācis termins “enerģija” – to nu tad dažnedažādās izpratnēs staipa un lieto it visur.

Liels solis uz priekšu Pasaules izziņā bija matērijas jēdziena vispārinājumā. Ka matērija ir ne tikai viela (ko var aptaustīt), bet gan *viss, kas eksistē Pasaulē*. Tātad matērijai var būt dažādas eksistences formas, kas var savstarpēji pārveidoties. Izcilākie filozofiskie prāti uzskatīja, ka arī t.s. informācija (sajūtas, domas, apziņa) arī ir matērijas eksistences forma. (Atcerēsimies bībelisko teicienu: *“Visa sākumā bija Vārds!”*.)

Revolucionāru pavērsienu Pasaules izpratnē radīja doma par Pasaules eksistenci t.s. *lauku* realizācijā. Izrādās, ka Pasaules matērijas lielākā daļa pastāv dažnedažādu lauku izpausmē, kas būtībā ir matērijas eksistences forma kādā citā Pasaules “dimensijā”. Šodien mums ir pazīstami elektriskie, magnētiskie, elektromagnētiskie, gravitācijas, kā arī biolauki (kas pastāv ap ikvienu dzīvu būtni) un torsionlauki, par kuriem zinātnē vēl tiek lauzti šķēpi. Runājam par unikālu “superlauku” (informatīvi vadošo lauku IVL), kas sevī satur informāciju “par visu ko Pasaulē” un kas vada visus Pasaulē norisošos procesus (tātad Dieva ekvivalents).

Apgalvo, ka, izmantojot dažādus paņēmienus, ir iespējams šim laukam vairāk vai mazāk pieslēgties un saņemt kādu informāciju. “Pieslēgšanās” parasti notiek cilvēkam atrodoties t.s. transa stāvoklī - hipnozē, narkotisko vielu iespaidā, meditējot, piedaloties šamaniskos rituālos. (Skeptiķi gan uzskata, ka dažādie “redzējumi” un “atklāsmes” tad esot tikai halucinācijas vai arī zemapziņas iespaids.) *(Hmm... Tas „lauka” jēdziens gan ir ļoti ērts, jo uz viņa rēķina var visu ko izskaidrot! Tikpat kā ar Dieva jēdzienu!)*

Pagājušā gadsimta sākumā dižais zinātnieks Alberts Einšteins mēģināja izveidot lauku vispārējo teoriju, vienkāršāk izsakoties, atrast “formulu”, kurā ietilptu “viss kas pasaulē”, lai visas pārējās zinības būtu tās atvasinājumi. Šim darbam viņš veltīja 35 gadus no sava mūža nogales, taču bez ievērojamiem panākumiem. Ar šo

problēmu ir darbojušies arī citi XX gadsimta diženākie prāti: Diraks, Kartāns, Klifords, Njumens, Penrouzs un daudzi citi.

Gan jāsaka, ka lauka jēdziens pats par sevi ir tikai "tīra prāta konstrukcija" – kaut kādi daudziem nesaprotami uz papīra eksistējoši matemātiski vienādojumi. Tomēr mūs nemaz nemulsina "lauku" teorijas praktiskais pielietojums - radio, televīzija, mobilais telefons...

Matemātisko izteiksmju formas liecina, ka lauki veidojas no dažāda biežuma (frekvenču) vibrācijām (svārstībām). Viss pasaulē sastāvot no vibrācijām ! Tā apgalvoja jau senindiešu domātāji pirms vairākiem tūkstošiem gadu un par to liecina mūsdienu teorētiskās fizikas matemātiskās izteiksmes. Gan nav skaidrs, kur un kas tad īsti "vibrē"? Modernākajā hipotēzē uzskata, ka vibrējot t.s. fizikālais vakuums (tātad "nekas" - tukšums!), kura teoriju (kā arī teoriju par torsionlaukiem) pēdējās desmitgadēs ir attīstījuši G. I. Šipovs un A. E. Akimovs.

Gan jāsaka, ka jau tas zinātnē bieži ir pieredzēts, kad ģeniālas teorijas sākotnēji neatzīst un pat izsmej, kas līdzīgs notiek arī ar fizikālo vakuumu un torsionlaukiem. Pārāk nepierasti un neticami liekas no šo teoriju izrietošie secinājumi. Līdz šim tika uzskatīts, ka Pasaule sastāv no četriem realitātes līmeņiem: cietvielām, šķidrībām, gāzēm, elementārdaļiņām, no kurām veidojas arī tādas vielas t.s. agregātvokālis kā plazma. (Vienkāršākā izpratnē tā ir liesma - karstā plazma. Ir arī aukstā plazma. Ar to sastopamies kā spīdošas gāzes dienas gaismas spuldzēs un t.s. "neona reklāmaurulītēs".) Pagājušajā gadsimtā negribīgi klāt pieskaitīja arī laukus. Tos "aptaustīt" gan nevarēja, taču praktiskā izmantojuma efekta dēļ tos nācās "atzīt".

Šipova izveidotā teorija apgalvo, ka Pasaule sastāv no septiņiem realitātes līmeņiem. Četri jau minētie līmeņi veido mums pazīstamo "rupjo, materiālo" pasauli, un klāt nāk vēl trīs līmeņi no t.s. "Smalkās Pasaules" Proti: *piektais – fizikālā vakuuma līmenis; sestais – primāro torsionlauku (un vispār – lauku) līmenis un septītais līmenis - Absolūtais Nekas.*

No visiem Smalkās Pasaules līmeņiem visstabilākais ir šis "Absolūtais Nekas" – kas ir Pasaules augstākais spēks, kas veido vakuuma t.s. "plānus" "Absolūtais Nekas" rada nevis matēriju, bet gan "plānus"- ieceres. Tikai tad, kad tie ir gatavi, sākas matērijas no vakuuma veidošanās process. Šis līmenis nekad neizzūd – tas ir mūžīgs un stabils. No tā viss iesākas un ar to beidzas". (Būtībā šis Absolūtais Nekas ir tas pats visās reliģijās dažādi traktētais Dievs. Lai gan lielākā daļa zinātnieku vismaz formāli ir dziļi reliģiozi, tie savā profesionālajā darbībā ir materiālisti, pat ateisti. Un šāda Dieva "zinātniskošana" tiem izraisa sašutumu un, protams, neticību vai pat pilnīgi noraidošu nostāju.)

Jau senatnē daudzi filozofi uzskatīja, ka bez materiālās pasaules, pastāv ideju (mentālā) pasaule. Fizikāla vakuuma teorija tad nu to apstiprina. Pie kam - tā ir visa pirmsākums (tātad visīstākais savā laikā visādi gānītais ideālisms, tikai tagad ir noņemts materiālisma un ideālisma antagonisms, - jo viss ir matērija!).

Vielas rašanos no vakuuma (tātad no "nekā") jau 1930. gadā teorētiski pierādīja angļu fiziķis Pols Diraks (vēlāk Nobela prēmijas laureāts) - pamatoja, ka vakuumā rodas elementārdaļiņu - elektrona un pozitrona (antielektrona) pāris. (Šodien tas jau ir eksperimentāli pierādīts, kā arī, ka ikvienai elementārdaļiņai pastāv antidaļiņa). Līdz Diraka atklājumam uzskatīja, ka vakuums ir "tīrs nekā" - tukša laik-telpa, kas ne pie kādiem apstākļiem nespēj mainīties, vienmēr paliekot par "neko".

Diraka teorija pavēra ceļu vakuuma transformēšanās idejas izpratnei, to aplūkojot kā milzuma elementārdaļiņu pāru kopumu. Daļiņu pāri, kas rodas no vakuuma, dzīvo neilgi, tie, enerģiju izdalot, ātri (apmēram 10^{-21} sek.) anihilē un izzūd. Radusies anihilācijas enerģija savukārt rada jaunus daļiņu pārus. Tādējādi vakuums ir dinamisks, "it kā dzīvs", tas fluktuē, bet kopumā, vidēji tas ir neitrāls - tam nav ne masas, nedz lādiņa. Teorētiski tas var būt gan vielas, gan enerģijas veidotājs. Būtībā vakuums sevī ietver bezgala daudz enerģijas, jāprot tikai to "satvert" un

novirzīt". Šipova interpretācijā vakuums no viena viedokļa ir plāns-matrica, otrā viedoklī - tā ir "dzīva", dinamiska struktūra.

Fizikālajā vakuumā tad arī veidojas t.s. primārie torsionlauki. Jau 1913. gadā franču matemātiķis E. Kartāns izteica domu, ka dabā ir jāpastāv laukiem, kurus veido griezes (vērpes, rotācijas) kustība. Divdesmitajos gados ar šo tēmu daudz strādāja Einšteins. XX g.s. 70 tajos gados izveidojās jauna fizikas nozare - Einšteina-Kartāna teorija, kura tad kļuva par pamatu torsionlauku teorijai.. Torsionlauku cēlonis ir elementārdaļiņu (un ne tikai elementārdaļiņu) rotācija. Rotācija Pasaulē ir itin visur. Elektrons rotē ap atoma kodolu, kodols un pats elektrons ap savu asi, rotē planētas ap Sauli, rotē burtiski viss; gan Saules sistēma, galaktikas, pats Visums un pat laik-telpa ir savērpta. Un katrs rotācijas elements (mazais un lielais) rada savu primāro torsionlauku, kas kopumā veido Visuma Informatīvo Lauku.

Nobeliskais laureāts P. Bridžmens noskaidroja, ka torsionlauks veidojas ne tikai elementārdaļiņu griezes momenta dēļ, tas zināmos apstākļos (izkropļojot fizikālā vakuuma struktūru) var pašģenerēties (veidojot sekundāro torsionlauku).

Piemēram, cilvēkam runājot, rodas gaisa slāņu sablīvējumi, kas atstāj iespaidu uz apkārtējo fizikālo vakuumu. Rezultātā, telpā, kur darbojas skaņu viļņi, parādās arī sekundārais torsionlauks. Būtībā jebkura konstrukcija uz Zemes, uz papīra uzvilktā līnija jeb ģeometriskā figūra, uzrakstītais burts vai vārds, pat doma, ko izstarojam telpā iespaido fizikālā vakuuma viendabīgumu un tad atsaucē rodas attiecīgs torsionlauks.

Tādā ļoti vienkāršotā un primitīvā hipotēzē šīs "atsauces" mehānisms varētu būt līdzīgs svārstību viļņu atstarošanai no kāda šķēršļa. Atstaroto viļņu kombināciju kopums sevī jau satur informāciju par attiecīgo objektu. (Piemēram, gaisma, atstarojoties no kāda objekta, mūsu jutekļos rada priekšstatu par šā objekta virsmas īpatnībām - krāsu, formu utt..)

Atkarībā no sekundāro torsionlauku struktūras (bet tā ir atkarīga no, piemēram, uzzīmētas ģeometriskas figūras konfigurācijas vai fotogrāfijas, būtībā no jebkāda priekšmeta struktūras un īpašībām) tie uz cilvēka psihi (uztveri, apziņu) atstāj kādu specifisku iespaidu. Iespējams, ka tā var izskaidrot dažādo simbolu (piemēram, krusta zīmes u.tml.) mistisko iespaidu, kā arī dažādās ekstrasensiem piemītošās noslēpumainās spējas. Izmantojot fizikālā vakuuma un torsionlauka teorijas rodas iespējas izskaidrot daudzas noslēpumainas t.s. parapsiholoģiskās parādības. Tā piemēram, torsiona lauks no vakuuma var izveidot t.s. fantomu (sadzīviskā izpratnē - "rēgu").

Būtībā sekundārais torsionlauks pārnēs informāciju par tā ģeneratoru. Torsionlaukiem ir milzīgs izplatīšanās ātrums. Aprēķini rāda, ka tas ir ne mazāks kā $10^9 \times C$, tātad miljardreizes (!) lielāks par gaismas ātrumu. Torsionlauka potenciāls nav atkarīgs no attāluma. Tātad informācija (arī doma, kas savā būtībā ir matērija kustībā) tiek pārraidīta bezgala tālu un bezgala ātri!

Zinātnieki uzskata, ka t.s. apziņa ir informācijas attīstības augstākā pakāpe, tā ir "radošā informācija", bet tās nesējs ir torsionlauks. Tādēļ no fizikālā redzes viedokļa apziņa ir torsionlauka specifiska forma. Var secināt, ka jebkurai matērijai piemīt kāda attiecīgas pakāpes apziņa.

Ir jau eksperimentāli pierādīts un daudz maz zinātniski pamatots, ka ap jebkuru būtni (būtībā jebkurai objektam) pastāv kāds izstarojums (aura). Zinātniskajā terminoloģijā runā par "energoinformatīvo apvalku". Tajā norisošie informatīvie procesi tad arī vada visas organisma dzīvības funkcijas.

Iespējams, ka tas ir saistīts ar tādiem izplatītiem jēdzieniem kā "dvēsele" un "gars". Kā zināms, no ezoterisko teoriju viedokļa cilvēku veidojot kopums - miesa, dvēsele un gars. Ja pirmās divas sastāvdaļas ir mirstīgas (par tā saucamo dvēseli gan pastāv dažādas hipotēzes), tad gars ir mūžīgs un nemirstīgs, iekļaujoties vispārējā Pasaules aprites procesā.

No materiālistiskām pozīcijām dvēseli var definēt kā sarežģītu substanci - informatīvu lauku kopumu, kas ir izveidots pēc kādas matricēs (plāna) . Šī "matricē" tad laikam ir tas noslēpumainais "gars", kuram varbūt arī ir lauka struktūra, tikai daudz "smalkāka", veidota no daudzkārt augstākām vibrācijām. Tādējādi var izveidot, gan visai "aiz matiem pievilktu" cilvēka uzbūves modeļa materiālistisko skaidrojumu (jo Pasaulē viss ir matērija!).

Ezoteriķu izpratnē dvēsele izpaužas dažāda „smalkuma” līmeņu vibrācijās :

*Mīlēt kādu ir smalkāk nekā ienīst vai atgrūst,
Pieņemt kādu ir smalkāk nekā kritizēt.
Veicināt mieru ir smalkāk nekā veicināt dusmas un varmācību.
Uzlūkot kādu netiesājot ir smalkāk nekā kritizēt.*

Okultās zinātnes apgalvo, ka cilvēks sastāvot no septiņiem "līmeņiem".(it kā "ķermeņiem"). Proti: - fiziskais, ēteriskais, astrālais, mentālais, kauzālais, budhiskais, atmiskais. (Jeb - fiziskais ķermenis, dzīvības ķermenis, vēlmju ķermenis, domu ķermenis, Saprāta ķermenis, Apziņas ķermenis un Atma - kas ir Gars.) Jāpiezīmē, ka jēdziens "ķermenis" attiecībā pret "smalkajām struktūrām" ir visai nosacīts. Drīzāk tas ir jāsaprot kā tās vai citas cilvēka konstitūcijas matērijas stāvoklis.

Visblīvākais ķermenis ir fiziskais, jeb sadzīviskajā izpratnē - miesa. Tas caur jutekļu receptoriem uztver informāciju kā kairinājumus un tos apstrādā pārsvarā refleksu līmenī. Tā ir ierobežota un visai vienkārša sistēma, taču tā realizē organisma eksistenci apkārtējā vidē.

Ēteriskajā līmenī noris organisma visu šūniņu sasaistīšana ar enerģiju un informāciju vienotā sistēmā un realizējas dzīvības funkcijas.

Astrālajā līmenī, kuru uzskata kā par kādu "matrici", pēc kuras realizējas ēteriskais un fiziskais līmenis. Tajā noris visas emocijas, kas būtībā ir šā astrālā ķermeņa dažādi stāvokļi. Astrālais līmenis izpaužoties cilvēka sapņos. Uzskata, ka pie zināmiem nosacījumiem "astrālais ķermenis" var no fiziskā ķermeņa uz kādu laiku atdalīties un pārvietoties telpā, pēc tam atgriežoties atpakaļ fiziskajā ķermenī. Ar šo īpašību saistās daudzas mistiskas un noslēpumainas parādības, par kurām ir daudz rakstīts okultajā literatūrā.

Mentālajā līmenī noris domāšanas un lēmumu (iet runa par zemāka "garīguma" pakāpi) pieņemšanas process, Doma savā būtībā arī ir tīri materiālistisks laukveidīgas substances veidojums. Apgalvo, ka šos trijus "smalkos" līmeņus varot zināmos apstākļos fiksēt ar cilvēka jutekļiem (ekstrasensorie "auru redzējumi") un pat ar attiecīgu fizikālu aparāturu.

Šie četri līmeņi - fiziskais, ēteriskais, astrālais un mentālais - cilvēkam ir kopējs ar dzīvnieku (un daļēji arī ar augu) pasauli. Tas tad laikam veido tā saucamo biolauku, kuru var uztvert un reģistrēt ar speciālu aparāturu vai ekstrasensoriskās izjūtās.

Zinātniskie eksperimenti rāda, ka šie līmeņi dažādām būtnēm ir dažādās attīstības stadijās. Tā viensūnu organismiem ir tikai fiziskais ķermenis, bet ēteriskais ķermenis ir tikai iedīglā stadijā. Kukaiņiem ir fiziskie un ēteriskie ķermeņi, bet astrālie kā nu kurai sugai. Dikti primitīvi esot zirnekļi un mušas, kuriem astrālais ķermenis ir tikai iedīglī, labāk attīstīts tas esot bitēm. Zivīm, abiniekiem, rūpuļiem un putniem jau sāk veidoties mentālais ķermenis, kas jau ir attīstījies zīdītājdzīvniekiem, vislabāk - mājdzīvniekiem.

Nākamie trīs "smalkās pasaules" līmeņi (ķermeņi) veido cilvēka "garīgumu" (arī visai nekonkrēts un izplūdis termins, ar to galvenokārt saprotot humānistiskās īpašības).

Kauzālais (cēlonības), jeb Saprāta (intelekta) ķermenis nodrošina pašizziņu un lietu būtību izpratni veidojot loģisku spriedumu gaitu. Šis ķermenis saglabājoties visos "no dzīves uz dzīvi" procesos (reinkarnācijās) un tajā ietilpstot uzkrātā "garīgā

bagāža” un tas nosaka cilvēka iedzimtās īpašības. Šajā līmenī veidojās atpakaļsaites ar Kosmisko Augstāko Saprātu, veidojot cilvēka tā saucamo “karmu” (nolemību, likteni).

Ar šo līmeni saplūst kopā nākamais t.s. budhiskais (Apziņas) līmenis, kurā izpaužas intuīcija un atklāsmes, kas kopā ar kauzālo līmeni tad veido tā saucamo Dvēseli. Dvēselei ir duālas funkcijas - tā “iedzīvina” fizisko ķermeni un tā cilvēku sasaista ar “ārējo faktoru” - Garu kā Augstāko kosmisko spēku.

Kas un kāds īsti ir Gars - septītais līmenis, vēl nav skaidri izprasts un noformulēts. Vienkāršākā interpretācijā to uzskata par Augstākā Kosmiskā Saprāta (“superlauka”?) sastāvdaļu. Tādi vai citādi, tomēr visus šos “smalkos ķermeņus” var uzskatīt par materiālas dabas laukveida struktūrām.

Pastāv hipotēze, ka Gars esot šo triju pēdējo līmeņu kopums - triāde, bet Dvēseli veidojot pirmie triji “zemākie” līmeņi (mentālais, astrālais, ēteriskais) Pēc fiziskā ķermeņa nāves, pēc kāda laika izirstot arī šie ķermeņi. Varbūt tāpēc reliģiskos ticējumos uzskata, ka 40 dienas Dvēsele vēl pastāvot. Tas esot eksperimentāli pierādīts ar attiecīgu fizikālu aparāturu mērot laukus pie mirušā vai kapa. Tādējādi izriet secinājums, ka arī Dvēsele ir mirstīga, bet nemirstīgs ir Gars savā triādē.

Pasaules uzbūves daudzdimensiju modelī visi šie cilvēku veidojošie ķermeņi atrodas katrs savā “dimensijā”, kas nebūt neatrodas diez kādās kosmiskās tālēs, bet gan tepat uz vietas savstarpēji savietojoties. Ja jau “smalkajiem” ķermeņiem ir lauku būtība, tad tie kā kādi viņi neaptveramā ātrumā (torsionlauki taču!) izplatās Pasaules telpā, sevī nesot visu informāciju par cilvēka emocijām, domām un notikumiem no ieņemšanas brīža līdz fiziskā ķermeņa nāvei. Šī informācija tad “ierakstās” tajā visaptverošajā “superlaukā” - IVL jeb N.. Tēlaini runājot, noris cilvēka “atskaitīšanās” par savu dzīvi Kosmiskajam Augstākajam Saprātam (Dievam).

Šie fiziskā ķermeņa “apvalki” tā kā kāds aizsargslānis nodrošina katra indivīda suverenitāti. Atkarībā no daudziem apstākļiem šis aizsargslānis var būt vājš vai spēcīgs, lai sevī neielaistu mums naidīgus svešus starojumus (laukus).

Acis esot cilvēka dvēseles spogulis. Tajās varam izlasīt interesi, sajūsmu, maigumu, mīlestību, skumjas, netīksmi, ienaidu, bailes... - visu emociju gammu. Izrādās, ka acis kā kādi prožektoru spēji raidīt “domu staru”, kas var caururt aizsargslāni un iespiesties mūsu būtībā, tajā ienesot “enerģētisku „infekciju”. (Esam taču pazīstami ar sajūtu, kad kāds uz mums cieši noraugās!) Ne velti ļaužu ticējumos runā par “ļauņu aci”, no kuras ir jāargā zīdainīši, jo viņu aizsargslānis nav vēl pietiekami izveidojies.

Kā jau minējām, pēc fiziskā ķermeņa nāves ar laiku izirst un sadalās ēteriskie, astrālie un mentālie apvalki. Biežāk izplatītajā hipotēzē saglabājas Lielā Triāde (Saprāts, Apziņa, Gars). Nemainīgs paliek tikai Gars, kas realizējas kā Visuma lauka (“superlauka”, Kosmiskā Augstākā Saprāta) it kā holografisku daļiņu veidā. (No fizikas ir zināms, ka holografiskā attēla niecīga drumstaliņa sevī tomēr saglabā visā hologrammā būtisko ietilpstošo informāciju.) Saprāta (kauzālais) un Apziņas līmenis mainās atkarībā no iepriekšējās dzīves pieredzes. Te nu rodas dažas neskaidrības. Šajā modelī Dvēsele un Gars ir it kā autonomi veidojumi, kas vienlaicīgi pastāv mūžīgi, bet Dvēsele “neierakstās” “Visuma laukā”. Tādēļ pārliecinošāka un saprotamāka liekas hipotēze, ka šī Triāde pati par sevi kopumā tad arī ir tas mistiskais un noslēpumainais Gars

Laikam pakļaujoties kādam augstākam Aprites likumam (Viss Pasaulē taču rotē un vibrē!) šī Triāde no “aizsaules” atgriežas atpakaļ sākumsstāvoklī - “šīssaules dzīvē”. (*“Viss nāk un aiziet tātumā un sākas viss no gala...”*)

Gara vadībā Apziņas ķermenis iedarbojas uz Saprāta ķermeni, kas ar hologrāfisko kodu nosaka nākamo ķermeņu parametrus. Formējas mentālais

ķermenis un veidojas domas. Domu realizācijai ir nepieciešamas vēlmes, tādēļ veidojas astrālais ķermenis, kas tālāko veidošanās programmu nodod ēteriskajam ķermenim - nākamā fiziskā ķermeņa smalkmateriālajai kopijai. Ēteriskais ķermenis tad apvieno visas fiziskā ķermeņa šūniņas vienotā enerģētiski informatīvā kompleksā, realizējot dzīvības funkcijas. Mentālais, astrālais un ēteriskais ķermenis saplūst ar nākamo embrionu apaugļošanas (ieņemšanas) procesā, tā veidojot attīstošos nākamo būtni. (Kur šajā laikā atrodas pārējie trīs līmeņi, par to ezoteriskajā literatūrā norādes nav. Droši vien turpat, augstāku dimensiju realizācijā, kuras ir ļoti grūti uzskatāmi iedomāties).

Ļaužu ticējumos vecākiem viņu bērniņš ir Dieva dots. Iepriekš aplūkotajā interpretācijā tā nav tikai skaista metafora vien. Bet kādēļ tad bērņā izpaužas arī vecāku vai vecvecāku īpašības? Varēti iedomāties apmēram šādu ļoti vienkāršotu skaidrojumu. Vīrišķās un sievišķās dzimumšūnas arī ir dzīvas būtnes ar savu biolauku, to savienošanās brīdī veidojas jauna lauku kombinācija ar saviem "raksturparametriem", kuri var būt "piemēroti" *no augšas* klātpienākošai reinkarnējošai Dvēselei. Šis konglomerāts tad arī veido nākamā cilvēka būtību.

(Reinkarnācijas skeptiķi dažkārt jautā: "Bet kāpēc es no iepriekšējām dzīvēm neko neatceros?" Uz to varētu atbildēt ar pretjautājumu: "Bet vai tu atceries, ko darīji pirms pieciem gadiem desmitajā aprīlī? Neatceries! Bet taču biji, dzīvoji, strādāji, domāji!")

Bet kas tad ar cilvēku notiek pēc nāves un kāda tad ir tā "Smalkā Pasaule", kurā viņš it kā nokļūstot? Te nu ir visādas spekulācijas. Tomēr ļoti daudzām ir daudz kas kopējs. Raksturīgi, ka kopējais pastāv starp daudzu savstarpēji nesaistītu tautu mītiem tūkstošiem gadu posmā. Nav taču dūmu bez uguns. Turklāt mūsdienu modernā zinātne lauku un fizikāla vakuuma teorijas aspektos spēj pamatot tādas "smalkās pasaules" esamībai un sniegt kaut vai hipotētiskus skaidrojumus turpat vai visām t.s. paranormālajām parādībām, kas dažādos laikos un dažādās tautās tika novērotas, pie kam ar augstu ticamības pakāpi. Pēdējā gadsimtā šo paranormālo parādību pētīšanai savu laiku un enerģiju ir ziedojuši daudzi zinātnieki un pat zinātniski-pētnieciskie institūti.

Viens no pirmajiem mediķiem-zinātniekiem bija ārsts Reimonds Moudi, kas ir aptaujājis simtiem klīniskā nāvē pabijušo pacientu, uzzinājis to izjūtas un tās klasificējis kādās kopējās pazīmēs. Proti:

1. Nespēja ar vārdiem aprakstīt redzēto un izjusto. (Protams, no "mūsu dimensijas – pasaules" viedokļa ir grūti aprakstīt augstākās dimensijas pasauli.)
2. Spēja redzēt, dzirdēt un saprast apkārt notiekošo. Redzēta medicīnas personāla darbošanās ar viņa ķermeni, dzirdēti izteikumi un pārbaudēs tas viss ir apstiprinājies.
3. Miera, it kā vienaldzības un apmierinātības izjūta.
4. Troksnis. Daudzi ir dzirdējuši tādu kā ūdenskrituma šalkoņu vai ko tamlīdzīgu.
5. Tumšs tunelis. Vienlaikus ar troksni rodas lidojuma izjūta caur tumšu telpu.
6. Ārpusķermeņa izjūtas. Sevi pēkšņi apziņas atrodos ārpus ķermeņa, to redzot "no malas".
7. Sastapšanās ar citiem jau mirušiem cilvēkiem, parasti tuviniekiem un draugiem.
8. Spilgtas gaismas efekti. Visiespaidīgākā ir sastapšanās ar kādu mirdzošu būtni. (Atkarībā no indivīda reliģiozitātes tiek "atpazīta" kāda dievība. Kristiešiem tas parasti ir Jēzus Kristus.) Šī būtne telepātiskā kontaktā uzstāda apmēram šādus divus jautājumus: "*Vai esi gatavs nāvei?*" un "*Ko esi paveicis savā dzīvē un ko vari man pateikt?*"

9. Iepriekšējās dzīves tēlu redzējumi kā kādā kinofilmā. Redzējums ir spilgts, izteismīgs, krāsains ar daudzām detaļām. Reaminētie pacienti atceroties apgalvo, ka par šīm detaļām jau sen bija piemirsuši.
10. Kādas robežšķirtnes esamība. Daudzi pacienti apgalvo, ka ir tuvojušies kādai šķirtnei - ūdens klajumam, pelēkai miglai vai kādai neredzamai līnijai.
11. Atgriešanās. Visi aptaujātie apgalvo, ka pirmajā brīdī ir izjutuši vēlēšanos atgriezties, taču šī vēlme drīz vien ir izzudusi un viņi pat "atgriešanai" ir pretojušies.
12. Visi aptaujātie ir pārliecināti par visa notikušā realitāti.
13. Spēcīgs iespaids uz indivīda tālāko dzīvi, tās izpratni un jēgu. Palielinās atbildības sajūta, rodas garīga it kā atjaunošanās. Vienam otram parādās parapsiholoģiskas un ekstrasensoriskas īpašības.

Kritiskie skeptiķi apgalvo, ka līdzīgus redzējumu un pārdzīvojumu efektus (mierpilnas izjūtas, gaismas tuneļi un citi halucināciju tipa vērojumi) var iegūt cilvēka smadzenēm atrodoties skābekļa badā (eksperimenti to esot apstiprinājuši). Bet kāda starpība, kādu iemeslu dēļ iestājas pirmsnāves stāvoklis?

Gan jāpiebilst, ka ketamīna iespaidā - anestēzijas līdzeklis un halucinogēns - cilvēkiem var izraisīt līdzīgas iezīmes, sākot no gaismas tuneļa galā līdz sarunām ar Dievu. Lietojot šo medikamentu, visiem ir tā saucamie „ārpusķermeņa redzējumi”. Šāds problēmas skatījums liecina - ja zāles var izraisīt šādu iedarbību, iespējams, ka arī smadzenes mirstot izstrādā kādu vielu, kas spēj to pašu.

Nāk prātā fantastiska un pat paradoksāla doma. Varbūt tā saucamās halucinācijas nebūt nav kādi „murgi” vien, bet tās ir bezgaldaudzo iespējamo virtuālo realitāšu kādi varianti no citām dimensijām? Pasaules uzbūves uzskatos taču pastāv hipotēzes, ka Pasaule ir gan daudzdimensionāla, gan daudzvariantīga!

Psiholoģiskie novērojumi liecina, ka daudzi ļaudis pēc klīniskās nāves pārdzīvojuma esot mainījušies un arī viņu skatījums uz dzīvi un nāvi ir kļuvis labestīgāks un maigāks. Kad pagājis laiks un atrasts brīdis pārdomām, daudzi pieaugušie cilvēki atzīst, ka pēc klīniskās nāves pārdzīvojuma viņi vairs nav tie paši, kas bija iepriekš. Galvenās personības pārmaiņas ir šādas:

- *dzīlāka dzīves mīlestība;*
- *nav vairs baiļu no nāves;*
- *vairāk žēlsirdības un līdzjūtības pret citiem;*
- *mazāk pieķeršanās cilvēkiem, vietām un lietām;*
- *iecietīgāki un piedodošāki pret citādo;*
- *dzīve tagadnē kļūst par galveno.*

Tiesa, daži pieaugušie atzīmē negatīvas pārmaiņas attieksmē pret dzīvi. Tās ir:

- *depresija, jo viņi ir redzējuši „otru pusi”, kur valda pilnīgs miers un laime;*
- *mazinās pieķeršanās laulātajam draugam;*
- *mazāka interese par nākotni;*
- *pilnīgs neuzticēšanās trūkums, pārlieta uzticēšanās citiem, viņi negrib neko, tikai mīlēt jebkuru par to vien, ka viņš ir cilvēks.*

Ja par to padomā, šķiet, ka redzējumi klīniskās nāves laikā izsit cilvēku no līdzsvara. Ja esat redzējis visbrīnišķīgākos skatus, dzirdējis visbrīnišķīgākās skaņas un jutis neticamu un neaprakstāmu mieru un laimi, iespējams, ienīstat atgriešanos pelēkajā, vienmuļajā ikdienā. Un, ja sākotnēji esat bijis neticīgais, viss, ko uzskatījāt par patiesību, ir sagriezies otrādi.

Labā ziņa ir tā, ka daudzi ir atraduši pozitīvo un negatīvo pārmaiņu līdzsvaru un ieguvuši mieru šajā dzīvē.

Starp citu, daudziem „mierīgā un dabiskā” nāvē (nevis agonijā!) mirušajiem vēl kādu laiku saglabājas tāda apgarota, mierīga un pat svētlaimīga sejas izteiksme ...

Šie "redzējumi" neko būtisku par "aizkapa pasauli" diemžēl nepavēsti. Nav jau tur pabūts, tikai tās tādā kā pievārtē. Bagātīgāku, gan grūti izprotamu un interpretējamu informāciju sniedz tā saucamie astrālie ceļojumi. Okultā literatūra apgalvo, ka zināmos apstākļos astrālais ķermenis (vai pat viss smalko ķermeņu kopums) varot cilvēka fizisko ķermeni pamest (ar to saiti gan saglabājot, „sudrabainas šņores”

veidā), pārvietoties pasaules telpā un laikā jebkurā attālumā. (No Pasaules daudzdimensionalitātes viedokļa tas būtu iespējams - tikai jāpāriet attiecīgā augstākā dimensijā...) Visbiežāk tas notiekot sapņos, transa stāvoklī un hipnozē. (Ja jūs pa sapņiem lidojat, tad tas nozīmē, ka jūsu astrālais ķermenis ceļo. Tam atgriežoties, fiziskajā ķermenī uz brīdi notiek savdabīgas konvulsijas. Tātad, ja jūs miegā pēkšņi saraujaties, tad ļoti iespējams, ka jūsu astrālais ķermenis patlaban atgriežas no ceļojuma)

Astrālā ceļojuma veids ir arī sevis neapzināta vai apzināta projicēšana uz kādu vietu telpā vai laikā, par ko okultajā literatūrā ir daudzkārt aprakstīts, pieminot it kā oficiāli apstiprinātus gadījumus. (Torsionlauku un fizikālā vakuuma teorijas aspektos tas būtu pilnīgi iespējami, kad "no nekā" var izveidoties "nevielisks" fantoms vai pilnīgi reāla fiziska būtne.)

Panākt apzinātu "sevis iziešanu" ārpus sava fiziskā ķermeņa pēc ilgstošiem speciāliem treniņiem pagājušā gadsimta astoņdesmitajos gados ir izdevies amerikāņu radiospeciālistam Ņujorkā Robertam Monro. Šis parādības pētīšanai pat tika izveidots speciāls zinātniski-pētniecisks institūts ar specializētām laboratorijām. Monro ir pētījis un eksperimentējis ar t.s. "otro ķermeni", kas viņa interpretācijā veidojas no visiem sešiem "smalkajiem" līmeņiem". Iegūta virkne secinājumu;

1. Otrais ķermenis tik tiešām eksistē, caurtverot un ievietojoties fiziskajā ķermenī.
2. Tas ir materiāls, ar ļoti niecīgu blīvumu, pakļauts gravitācijas spēkam.
3. Tas atstaro gaismu, tātad zināmos apstākļos to var saskatīt.
4. Otrais ķermenis spēj pārvietoties un rīkoties neatkarīgi no fiziskā ķermeņa; tajā vienas izjūtas ir tādas pat kā fiziskajam ķermenim, bet citām izjūtām nav analoģu. Par otru personu intensīvi domājot, jūsu otrais ķermenis jau atradīsies tam blakus.
5. Tas ir ļoti elastīgs un spēj pieņemt jebkādu formu.
6. Tas ar "sudrabainu auklu" ir saistīts ar fizisko ķermeni.
7. Nāves brīdī cilvēka personība neiet bojā, bet turpina eksistēt otrajā ķermenī.
8. Tam ir grūti pārvarēt elektriskos laukus un to pievelk elektromagnētiskie lauki.

Jāsaka, ka visai interesanti secinājumi...

Savukārt zināšanas par mītisko "viņpasauli", kas ir iegūtas no spiritiskajos seansos izsauktajiem "gariem", ir ļoti vispārējas un nekonkrētas. Paliek iespaids, ka cik gudra un garīgi attīstīta persona ir bijusi "šaisaulē", tad nokļuvusi "viņsaulē" nebūt nav kļuvusi zinošāka un redzošāka. Pastāv viedoklis, ka lielākā daļā gadījumu atnākušie "gari" nebūt nav tie "īstie", bet gan kaut kādi viņpasaules āksti vai pat hulīgāni. Gari "viņpasaulē" atkarībā no savām garīgajām īpašībām esot noslāņojušies - "labie" kopā ar labajiem un "sliktie" kopā ar sliktajiem, kopumā veidojot tādu kā "rezervātu" (Laikam jau "uzkrājums" reinkarnācijai.) Nu tad "sliktie" dabū izjust visus sliktumus un ļaunumus (tā būtu tā "elle") un "labie" būtu svēlaimē un labestībā (paradīzē).

"Auras" jeb izstarojumi (lauki) pastāv ne tikai ap dzīvām būtnēm. Tādi ir ap jebkuru objektu un šis izstarojums sevī satur informāciju par vidi, kurā šis objekts ir atradies. Sevišķu iespaidu uz šā starojuma informatīvo sastāvdaļu atstājot cilvēka psihiskā enerģija (būtībā arī izstarojums - lauks), tajā ienesot kādu savu informāciju. Sevišķs iespaids veidojas uz tiem objektiem ar kuriem cilvēks ir atradies ilgstošā kontaktā. Varbūt tādēļ mums rodas tāda bijības un pietātes sajūta aplūkojot kādu vēsturisku izcilai personībai piederējušu priekšmetu? Varbūt kādreizējā paraža medaljonā nēsāt līdz kāda sava mīļotā matu sprogu nebūt nav tikai tāda "romantika"

vien? Iespējams, ka ir visai riskanti nēsāt "humpalās" pirtās diez kādu cilvēku valkātās drēbes. Diezin kādu enerģētisku infekciju tā var "noraut"! Nekāda ķīmiskā tīrīšana vai dezinfekcija no tās atsavināt nevar. Ļoti spēcīgs lauks esot ap mākslas darbiem (gleznām, skulptūrām u.tml.), kas ir veidojies mākslinieka psihiskās enerģijas un viņa iekšējās būtības iespaidā. Ne velti viens otrs mākslas darbs atstāj uz mums tik spēcīgu emocionālu iespaidu !

Dažas domas par egregoru teoriju un viņpasauli

Stingri ņemot tā būtu tāda gan ļoti interesanta un intriģējoša ar smalko pasauli saistīta hipotēze.

Egregora jēdziens radies, mēģinot izprast parādības, ko producē energoinformatīvā apmaiņa starp cilvēku un smalko pasauli, kas realizējas vienas vai citas reliģiskās konfesijas ietvaros. Reliģiskā prakse no pārējām atšķiras ar to, ka indivīdu ar Egregoru saista tieši, tikai minimāli izmantojot speciāli apmācītus cilvēkus. Smalkajai pasaulei visvieglāk piekļūt, radot elku, dievekli un sākot to pielūgt. Priesteri pagēr upurēt, skaitīt lūgšanas, mantras, sakrālus tekstus, un ticīgie šādā veidā uzlādē Egregoru ar savu enerģiju.

Tādā piezemētākā aspektā :

Egregors - energoinformatīva struktūra, kas veidojas no tādu mentalitāšu cilvēku sakariem, kuri nodarbojas un ir aizņemti ar kaut ko vienojošu (ticīgie, ārsti, skolotāji, zinātnieki, biznesmeņi, nācija, valsts, pilsēta, ģimene, sportistu komanda, studentu grupa utt.)

Ļoti primitivizētā analogijā Visuma enerģētisko modeli var iedomāties kā bezgala lielu okeānu - jau mūsu pieminētais Informatīvi Vadošais Lauks (IVL) , jeb citā terminoloģijā - Noosfēra (N), kurā „vārās un burbuļo” no visādiem laukiem veidots informatīvs kopums, radot sarežģītas struktūras (apgabalus), kas savukārt ietilpst citās vēl sarežģītākās struktūrās. Tās visas atrodas nepārtrauktā kustībā, mainās un viena otru iespaido. Katrai šādai struktūrai , tāpat kā jebkurai dinamiskai sistēmai , ir sava attīstības un darbības programma. Būtībā tās arī ir it kā dzīvas un saprātīgas būtnes (tikai realizētas lauku izpausmē) - ar savu enerģiju, dzīvības spēku, potencēm, sākumu un beigām.

Egregoru teorija uzskata - ikvienam indivīdam, katram sabiedriskajam kopumam (ģimene, organizācija, tauta, etnoss valsts u.tml.) bezgalīgajā Visuma sistēmā atbilst un pieder savs apgabals - attiecīgs Egregors (turpmāk tekstā **E**), kas tad nu vada un nosaka visu to, kas notiek mūsu pasaulē.

Ik objekts, subjekts, struktūra sistēmā - viss, ko vien varam iedomāties - vienlaikus eksistē arī citās pasaulēs un dimensijās. Tā nu katra indivīda **E** (citā aspektā indivīda informatīvā struktūra jeb būtība) eksistē, funkcionē un attīstās arī citās dimensijās (pasaulēs), iekļaujoties to hierarhisko rangū **E** kopā. Tā veidojas mūsu prātam pagaidām vēl neaptverams informatīvs kopums (iespējams, tas pats Absolūts, Dievs u.tml.), ko dažkārt traktē kā Kosmisko Saprāru. Katras šā kopuma struktūras **E** uzdevums un funkcijas ir informatīvā darbība (ģenerācija, analīze, sintēze). Visos šajos procesos iekļaujamies arī **mēs**, katrs ar savu individualitāti, apziņu, zemapziņu un visu pārējo - vārdu sakot, dvēseli.

Uzskata, ka ikviena darbība, process (bet tas viss ir saistīts ar informācijas kustību, plūsmu) sākas augstākajās dimensijās un tikai sekundāri atēnojas mūsu pasaulē. Tādējādi process vispirms noris attiecīgajā **E** , kura iespaidā veidojas attiecīgas struktūras un nosacījumi pie mums.. Šie **E** veido informatīvi enerģētiskus kanālus uz izraudzītajiem subjektiem, kuri pēkšņi jūtas kādas idejas pārņemti un sāk to realizēt

Tā nu kādā laikā un vietā parādās „dīvainis” vai neliela ļaužu grupiņa , kuriem piemīt spēcīga enerģētika, pārliecības un pārliecināšanas spēks, spēja darīt

brīnumus, kuri ir iekvēlojušies kāda cēla mērķa dēļ (uzcelt, izveidot, reformēt u.tml.). Pazīstamais filozofs L. Gumijovs tādus dēvē par *pasionāriem*. Ap šiem ļaudīm ātri vien veidojas adeptu - līdzgaitnieku grupa. Tie ne tikai uzlādējas ar attiecīgajām idejām un enerģiju, bet kādu laiku var paši tās izstarot. Piemēram, Kristus kā pasionārs un viņa apustuļi kā adepti. **E** pasionāriem nodrošina ideju, informatīvi enerģētiskos kanālus, psihisko enerģiju, aizsardzību, pašrealizēšanās iespējas, bet pretī pieprasa tikai vienu - pašaieliedzību un pašuzturēšanos. Brīvprātības jēdziens te kļūst tīri retorisks. Pasionārs dara to, kas vajadzīgs egrogam un samaksa par to ir dzīve spilgta, ar ērkšķiem un grūtībām. Pats pasionārs protams, var uzskatīt, ka savu dzīvi dzīvo tā, kā pats vēlas. Taču viņš nespēj (nevar un negrib) atbrīvoties no idejas, kas galu galā to aprij, lai kā tā arī būtu nomaskējusies slāpēs pēc patiesības, taisnības, sievietes, demokrātijas, brīvības, slavas, varas, bagātības... Pasionāra dzīves ģenerāllīnija ir un paliek tā pati - **E** noteiktā un ieprogrammētā.

Dzīvē katrs cilvēks ir saistīts ar vairākiem egrogiem, kas var darboties pat vienlaikus - ģimene, skola, sekcija, frakcija, organizācija, darbs, valsts un daudz, daudz kas cits, par kā esamību pašam indivīdam nav ne jausmas. Cilvēks, kas kalpo kādiem **E**, parasti to neuztver kā . varmācību pret savu personību. Viņš uzskata, ka tā nu ir iekārtots, viņam tas ir interesanti un viņš vēlas darīt gan to, gan šito. Piemēram, ja indivīdam ir labs sakars ar ģimenes **E**, tad ģimenes intereses tas uztver kā savas personīgās un tās arī cenšas realizēt nevis aiz pienākuma sajūtas, bet tādēļ, ka citādi nevar. Būtibā tas, kā **E** izrīkojas ar cilvēkiem, ir visīstākā vardarbība - idejas dēļ indivīds iet uz visu ko, pat uz ešafotu, un arī citus tur nosūta, ne mirkli nepadomājot par sava entuziasma cēloņiem. Egroga vara ir milzīga, un to ir grūti ar kaut ko salīdzināt - cilvēks tvīkst pēc attiecīgā kanāla piegādātās enerģijas. Tai atslēdzoties, krīt depresijā, nesekmīgi mēģinādams saprast, kas īsti noticis. Un saujām rij tabletes...

(Cik skaists un pacilājošs bija tas Atmosfēras laiks, kad Frontē visi bijām tik vienoti un pārliecināti! Bet tagad...)

Katram **E** ir savs noteikts vibrāciju frekvenču diapozons, kurā darbojas informatīvi enerģētiskie kanāli. Tiem pieslēgties var ne jau kurš katrs, bet tikai attiecīgi noskaņoti indivīdi (karmas ietekmē vai apmācības un treniņu rezultātā). Tādiem cilvēkiem parādās plašas pašizpaušmes iespējas. Viņi, piemēram, sāk rakstīt, mīlēt, pareģot, radīt mākslas vai zinātniskos darbus, iegūst ekstrasensoras īpašības... Cilvēkam it kā dota pilnīga izvēles brīvība - var studēt medicīnu vai hiromantiju, strādāt par krāvēju vai mesties biznesā, aizbraukt uz Zimbabvi etnogrāfiskā ekspedīcijā vai komponēt debešķīgu kosmisko simfoniju. Tomēr viņš ātri vien aptver, uz ko nemaz *nevelk* sirds vai kas viņam *nav iekšā*. Katrs piedzimst ar kādu karmisko pašrealizēšanās uzdevumu un tādu viņa uztverei pieejamo **E** uzskaitījumu, kuriem tas spētu kalpot. Cilvēks, kurš atradis savu īsto **E** (dažkārt to saucam par Aicinājumu), jūtas laimīgs un piepildīts, kaut arī citi to uzskatītu par „uz augšu parautu dīvaini”.

Indivīda personības līmenī viņa brīvības pakāpe ir atkarīga no uztveramo vibrāciju frekvenču diapozona, paša evolucionārās attīstības un dotā egroga. Jo zemāks ir psihiski evolucionārais līmenis, jo mazāka brīvības pakāpe indivīdam piešķirta. Dažkārt šķiet - jūsu priekšā ir automāts, kas ieprogrammēts tikai dažām, grābšanas, kampšanas un ieraušanas funkcijām. Tomēr ir arī gadījumi, kad indivīda psihiskās evolūcijas līmenis ir tik augsts, ka viņš jau patstāvīgi spēj iespaidot egrogu struktūru un iejaukties pasaules Karmā. Šādu varu pār **E** dēvē par realizējošo varu.. Šo jēdzienu gan nevajadzētu jaukt ar ikdienā pieņemto varas izpratni. Reāli šī vara izpaužas caur **E** - apkārtējie to uztver kā veiksmi, gadījumu, apstākļu sakritību. Ar zināmu nosacītību varētu klasificēt trīs izvēles brīvības līmeņus un varas iespējas :

- Pirmajā līmenī **E** kontrolē zemapziņu. Cilvēka domāšana ir šabloniska, viņa rīcība, spriedumi - standartizēti, jūtas - stereotipiskas, emocijas -

banālas. Individuālā izvēles iespēja nepastāv. Muļķis jau nesaprot, ka ir muļķis. Tieši otrādi - viņš uzskata, ka ir unikāls un visam pāri stāvošs.

- Otrajā līmenī parādās intuitīva nojausma par smalkās pasaules radošajiem procesiem un sāk veidoties zemapziņas līmeņa kontakti ar vienu vai otru Visuma informatīvā lauka apgabalu. Cilvēku pēkšņi pārņem oriģinālas idejas, negaidītas emocijas. Viņš spēj radoši darboties, tomēr ir tikai sava vadošā **E** informatīvi enerģētiskā kanāla labs redaktors.
- Trešajā līmenī cilvēks pats spēj ietekmēt kādu zemāku **E** struktūru, tomēr paliek hierarhiski augstāko **E** kontrolē un vadībā. Tādu augstu psihiskās evolūcijas līmeni sasniedz tikai daži. Ne vienmēr tie ir pozitīvie varoņi. Pastāv arī tāds jēdziens kā jaunuma ģēnijs.

Cilvēks ir unikāla būtne. Viņam piemīt spēja realizēt abstrahētu izvēles brīvību un pieņemtos lēmumus. Viņš tos var aktualizēt, it kā pat neraugoties ne uz kādiem apstākļiem. Taču šī izvēles brīvība rada arī iespēju kļūt vai nu par svēto, vai necilvēku. Individīds savā būtībā kaut kādā ziņā ir eņģelis un kaut kādā velns. Viņa evolucionārā attīstība noris un vērsas plašumā, kā saka, no abiem flangiem. No vienas puses, viņš ceļ savu apziņu, aktualizējot labestību, mīlestību un dzīves gudrību, no otras - kultivē lepnību, skaudību, bailes...

Prasme pretoties vides ietekmei un radoši darboties ir atkarīga no cilvēka pašapziņas un individualitātes. Droši vien tādēļ talantīgi cilvēki bieži ir egoisti un galēji individuālisti.

Uzslatot egregorus par augstāku dimensiju būtnēm (sistēmām), var runāt par to enerģētiskumu, elastīgumu, dzīves spēju. Enerģētisks **E** ātri attīstās, spēj pakļaut sev citus **E**, bet, ja nepieciešams, arī piemēroties un pārkārtoties. Savukārt neelastīgs **E** nav enerģētisks. Kā visām būtnēm, egregoriem piemīt griba un izvēles brīvība, kuru līmenis ir atkarīgs no to enerģētikas un evolūcijas stadijas. Protams, šāds antropomorfs modelis var likties pārāk primitīvs. Taču nevarētu liegt tiesības izmantot unikālo un universālo principu - *augšā tāpat kā apakšā un otrādi!* Izziņas procesā tas līdz šim ir uzskatāmi apstiprinājies.

Tā tad viss sākas „tur augšā” - egregoros. Visādas ļaunu „viņošanās un šūmēšanās”, revolūcijas, masu histērijas, visādas modes ākstības un vispār - viss kas! Hm... Ļoti ērta doma! Tad jau - ko tad es? Es jau neko, melns un maziņš! Visas tās masveida nekārtības un cūcības ir to mistisko egregoru vaina!...

Egregoru hipotēze sasauca ar **IVL** jeb **N** hipotēzi, būtībā tas ir viens un tas pat. Varētu vilkt paralēles arī ar Likteņa problemātiku.

Citā aspektā egregoru teorijā varētu saskatīt analogiju ar dažādās reliģijās stāstīto mītisko eņģeļu „pasauli”. Šīs Dieva uzdevumā un pakļautībā esošās hierarhiski sadalītās „garīgās” (tā tad informatīva rakstura laukveidīgās) būtnes tad nu vadot, nosakot un pat sargājot (satgeņģeļi) cilvēkus un viņu dzīves.

Runājot par tā saucamo „viņpasauli”.

Atbilstoši Pasaules daudzdimensionalitātes hipotēzei, cilvēks kā Visuma sastāvdaļa eksistē visās, arī augstākajās dimensijās, tā tad tā apziņa (domas, dvēsele, gars) izpaužas šajā **IVL** (**N**), aizņemot tur kādu apgabaliņu. Cilvēka ķermenim nomirstot, tā saite ar **IVL** pārtrūkst un cilvēks kā informatīva rakstura būtne turpina eksistēt un attīstīties tajā **IVL**, to aizvien pilnveidojot. Visa Cilvēces būtība un varenība izpaužas un pastāv šajā **IVL**, jo tajā taču noris pats galvenais - visi ar domāšanu saistītie informatīvie procesi. Cilvēka fiziskā eksistence tā „miesiskajā” veidolā ir tā dzīves viena no fāzēm (posmiem). Spriežot pēc spiritiskajos seansos sniegtajām „garu” liecībām, tajā „viņpasaulē” ir kā kaut kas

līdzīgi ar „mūssauli”, viss notiek mentālajā, tas ir domu, respektīvi informatīvajā līmenī, Viņpasaulē nonākušie gari laikam tiek sašķiroti pēc to attīstības pakāpes un tur laikam arī noris kāda „sabiedriskā dzīve” un ir iestādīta kāda pārvaldes organizatoriska struktūra un noris kāda visas tās „publikas” darbība un attīstība. Tā saucamā reinkarnācija - garu cikliska atgriešanās uz „grēcīgās Zemes” laikam notiek, lai tādi IVL papildinātu savas eksistences enerģiju, kas ar ļaužu „miesas” starpniecību tiek iegūta no Zemes vieliskajiem resursiem.

Tādējādi IVL (N) kopumā ir augoša un pašattīstošās Cilvēci sevi realizējoša struktūra, kas kopuma izpausmē tad arī veido to dievišķo Kosmisko Saprātu.

Tā kā visi cilvēku mentālie (informatīvie) procesi noris šajā kopējā Sistēmā - IVL,, starp kuras atsevišķiem apgabaliem un struktūrām droši vien pastāv kaut kādas saites, tad arī šī hipotēze dod iespēju rast daudz maz pieņemamus skaidrojumus visādām telepātijām, gaišredzībām un tamlīdzīgām „parapsiholoģijām” un visvisādiem mistiskiem „fenomeniem”.

IVL atrašanās vieta nav jāmeklē nekādās kosmiskās tālēs vai debesu dzīlēs. Tas pēc savietošānās principa (kaut vai „matrjoškas” piemērā) atrodas tepat un pat mūsos. Augstākajās dimensijās attāluma jēdziens taču praktiski nepastāv. Uzskatāms piemērs ir miljoniem radiatorstaciju izstarotie lauki (radioviļņi), kas katrs atsevišķi ir kādas „informatīvas pasaules”, tikai dažādās lauka svārstību frekvencēs. Tie visi ir „savietojušies” tepat „gaisā” un savstarpēji viens otru tikpat kā netraucē. Kaut kas līdzīgs laikam ir arī tajā IVL, ko mēs vienkāršības labad iztēlojamies tādā visai vienkāršotā izskatā..

Par dažādām sistēmām prātojot vispārējā aspektā, var nonākt pie domas, ka atbilstoši vispārējām likumbām, ja sistēmas elementi savstarpēji informatīvi iedarbojas, tad šajā sistēmā var veidoties kāda apziņa un tālākā attīstībā arī dvēsele un gars. Tātad šīs īpašības (apziņa un dvēsele) var piemist jebkurai pietiekami sarežģītai sistēmai, piemēram, mežam, jūrai, Zemei, Saules sistēmai u.tml. Tātad tautu mīti gan par meža, gan jūras „mātēm” u.tml. nebūt nav tādas skaistas pasacīņas vien !

No materiālistiski racionāla redzes viedokļa rezumējot pārdomas par visiem mītiem un noslēpumiem, nākas secināt, ka tomēr “tur kaut kas ir”. Nu nevar būt, ka tik daudzi visādi citādi sakarīgi un godājami cilvēki visi būtu blēži, šarlatāni, “uz augšu parauti” un viņu atstāstītie notikumi ir tikai šizofrēniķu murgi !

Cilvēkam savā būtībā dikti gribas ticēt brīnumam, Un ticībai ir varens spēks. Tās iespaidā cilvēks nešauboties pat upurē savu un savu līdzcilvēku dzīvības. Spilgts piemērs - mūsdienu “svētie mocekļi”- pašnāvnieciskie teroristi.

Dvēsele un Gars

Gars hipotētiski varētu būt indivīda Būtības kodols un viņa dzīvības procesa sākotne. Meklējot analogiju, tāda kā auga sēkla, kas sevī satur visu programmatisko informāciju par nākamo būtni (sēklas gadījumā - augu, koku u.tml.) Sēklai nonākot piemērotā augsnē un apstākļos, no tās tad arī veidojas un top nākamais augs.

Cilvēka gadījumā tā sākotnes procesu vienkāršoti varētu iedomāties un aprakstīt šādi : - saplūstot vīrišķai un sievišķai dzimumšūnām (spermatozoīds un olšūna), kas katra par sevi ir dzīva sistēma ar saviem specifiskiem biolauka parametriem, , izveidojās jauna kombinēta laukveida struktūra . To pēc analogijas ar augu varētu uzskatīt par sagatavoto augsni. Ja tuvumā esošajam kādam „brīvajam” garam (Gars kā tāds atrodas augstākajās dimensijās, bet no telpiskā viedokļa tās ir savietojušās un atrodas „tepat”), kas arī ir laukveida struktūra, apaugļotās olšūnas jaunais biolauks pēc kādiem saviem parametriem ir pieņemams „gara” parametriem (veidojas tāda kā rezonanse, tātad analogija ar „apstākļiem”), tad nu gars pieķeras un „noenkurojas” šajā olšūnā un ar savu programmatūtu uzsāk radošo darbību, uz apaugļotās olšūnas pamatnes veidojot nākamā cilvēka dvēseli, būtībā izpildprogrammas, kuru uzdevumos ietilpst gan fizioloģisko procesu norišu

vadīšana, gan sevis attīstība, veidojot domas, jūtas un emocijas. Galvenais „komandieris” topošajā jaunajā būtņē tad nu ir šī dvēsele savā attīstības procesā, bet gars paliek kā galvenās programmatūras pamatkodols. Ja pieņemam, ka dvēseli veido jaunās būtnes ēteriskā, astrālā un mentālā ķermeņu kopums, tad gars varētu atrasties augstākajos un smalkākos „ķermeņos”

Cilvēka fiziskajam ķermenim nomirstot, pārtrūkst dvēseles saite ar miesu (Tātad pārtrūkst visu procesu vadība) un visi šie „smalkie ķermeņi” mirušo miesu pamet.

Tālākie procesi ir hipotētiski. Vienā hipotēzē dvēsele un gars kā vienots kopums pāriet noosfērā (IVL) un tur „ierakstās” bagātinot noosfēru ar savas dzīves laikā iegūto informāciju, pieredzi un zināšanām, kā arī nododot tai savu psihisko enerģiju, kas ir vitāli nepieciešama tās pastāvēšanai. Gara komponente (sastāvdaļa), pakļaujoties reinkarnācijas likumībai pēc kāda laika atgriežas atpakaļ uz Zemes (vai kur citur), jaunas pieredzes apgūšanai un noosfēras papildināšanai ar tai nepieciešamo enerģiju.

Cilvēces Uzdevums un Misija tad nu būtu šīs noosfēra (IVL) veidošana un attīstība.

Otra hipotēze būtībā ir līdzīga. Tajā dvēseli (kādi to veidojošie „smalkie ķermeņi”) vēl kādu laiku uzturoties „šajā pasaulē”, tad vai nu šīs laukveidīgās struktūras izirst (arī „nomirst”) vai arī pārvietojas uz „viņpasauli” (augstākajām dimensijām), kur to sagaida jau vietu sagatavojušais gars.

Šajā sakarībā ļaužu mīti runā par to, ka cilvēka dvēsele vēl vairākas dienas (7) atrodas mirušā ķermeņa tuvumā (ēteriskais „ķermenis”) un pat 40 dienas pie kapa kopas (astrālais „ķermenis”) Tādi nu ir gadsimtiem ilgi ļaužu mīti. Tā vien gribas piebilst, ka „nav dūmu bez uguns”...

Trešajā hipotēzē visi „smalkie ķermeņi” vispār atrodas tajā IVL un saite ar mīu „šaisaulē” realizējas uz atgriezeniskās saites principa. Cilvēkam nomirstot, šī saite pārtrūkst, „smalkie ķermeņi” paliek IVL, bet vieliskais ķermenis (miesa) sadalās, atbilstoši aprites likumībai, Zemei atgriežot tās sastāvdaļas. Reinkarnācijas procesā gars tad akal tiek pie „jaunas miesas”.

Visuma „Augstāko plānu” enerģētiskai barošanai par izejmateriālu kalpo garīgā - psihiskā enerģija, kuru izstrādā cilvēks savas dzīves gaitā pateicoties jūtām un emocijām. Izrādās, ka mēs, ļaudis, esam arī tādi kā donori. Lieta tā, ka jūtas ir enerģijas avots, bet emocijas ir šā avota enerģija. Un tikai uz Zemes, kur eksistē labais un ļaunais, mīla un naids, laime un ciešanas, baltais un melnais, ir iespējamās jūtu vētras, kas izstrādā tādu psihiskās enerģijas plūsmu, kas tad baro „augstākos slāņus” un būtībā arī Visumu.

Tādēļ Cilvēces pamatuzdevums ir ģenerēt mīlestības, harmonijas enerģiju, kas nepieciešama entropijas (haosa) iespaids neitralizēšanai, gala rezultātā panākot Kosmosa kārtības uzturēšanu. Cilvēkiem ir pastāvīgi jāpārveido zemāko frekvenču emociju enerģiju (materiālās pasaules entropijas enerģiju) mīlestības un harmonijas augstfrekvences enerģijā..

Izpratnei primitīvs piemērs. - no ikdienas pieredzes labi zinām, ka jebkurā sakārtotā sistēmā, kārtība ar laiku izjūk „pati no sevis” (notiek entropija) un, lai sistēmu uzturētu kārtībā, tā sistemātiski ir jāsakārto, tātad jāpievada attiecīga enerģija (jāpatērē darbs)

Par spokiem un spokošanos

Jau no neatmināmiem laikiem cilvēks dzīvo uz zemes, ar sesto maņu jūtot sev kaimiņos vēl kādu pasauli - rēgainu un bezmiesisku radījumu apdzīvotu. Mūsu pasauli regulāri apmeklē būtnes no citām dimensijām (pasaulēm), kuru ierašanās allaž pārsteidz un rosina iztēli.

Pieņemts uzskatīt, ka rēgi un spoki ir mirušo cilvēku dvēseles, kas dažādu iemeslu dēļ neatrodas „pie vietas” un nu *spokojas*. Parasti notiek tā, ka mēs īsti nezinām iemeslus, kāpēc spoki tā rīkojas.

Gandrīz katrā veclaicīgā pilī esot kāds spoks, kas gluži kā pils reklāmas nodaļas darbinieks rūpējas par pils popularitāti un tūristu piesaistīšanu. Kā zināms, pils ar spoku ir vērtīgāka nekā pils bez spoka. Tāpēc, ja pilī nav spoka, tas vismaz ir jāizdomā.

Arī Latvijā Liepājā, Karostā kādā padomju laika represīvas organizācijas bijušajā mājā, kas esot izmantota par ieslodzījuma vietu, ir arī oficiāli konstatēts „savš spoks”, kā to apstiprina no ārzemēm atbraukusī „spoku mednieku” ar visādiem moderniem instrumentiem bruņojusies organizācija.

Ļaudis ir novērojuši, ka spoku galvenās izpausmes ir rēgošanās kāda cilvēka izskatā un dažādu trokšņu taistīšanās. Pieņemts uzskatīt, ka spokojas tie cilvēki, kas pārāgri gājuši bojā vai arī tikuši noslepkavoti. Tāpēc viņi kā spoki tad nu kļūst pa bijušo dzīvesvietu un gaida, kad beigsies Dieva noliktais termiņš. Ļaudis stāsta, ka par spokiem kļūst arī mantkārīgi cilvēki, kuri pēc ķermeņa nāves nespēj doties uz citām astrālajām teritorijām, bet paliek savā dzīvesvietā pie savas mantas. Tā teikt, *kur tava manta, tur arī tava sirds!*

Viena no leģendām vēstī, ka kāds spoks bija apmeties nevis pilī, mājā vai dzīvoklī, bet automašīnā. Nevienš neesot vēlējies automašīnu ar spoku, tāpēc tā tikusi nemitīgi pārdota. Uzskatīja, ka spoks ir bijušais automašīnas saimnieks, kas ar šo automašīnu avarējis un gājis bojā. Tiklīdz jaunais automašīnas īpašnieks pārsniedza ātrumu, tā spoks, brīdinot par briesmām, uzsita autovadītājam pa plecu...

Turpat vai anekdotiski notikumi ir bijuši nesen Brikmaņu ģimenei ar viņiem piederošo telti, ko tie pirms dažiem gadiem mantojuši no radniekiem.. 2001. gada pavasarī Aldis un leva Brikmaņi iedevuši telti draugiem, kas devušies uz Pasaules čempionātu hokejā, kas norisinājās Vācijā. Telti pēc saņemšanas ielikusi skapītī, tā pirms iedošanas draugiem nav lietota un mājās nekādas „mistikas” nav bijušas.

Kad paziņas atgriezās no čempionāta un atdeva telti, viņi stāstīja, ka tur spokojas. Paziņas vēlējās noskaidrot, kurā vietā mēs esam iegādājušies tik ērmīgu telti. Toreiz nospriedu, ka viņi hokejā čempionātā pārcenkušies ar alkohola lietošanu, tāpēc viņiem rādījušās vīzijas, - sacīja Aldis.

Paziņas stāstīja, ka telti spokojas tikai tad, kad tā ir uzslēta. Kad telts ir iesaiņota, esot miers. Vācijā spoks esot bieži šūpojis telti, žagojies un grūtsirdīgi nopūties. Nezināmā būtnē it sevišķi aktīvi uzdarbojusies pēc Latvijas izlases zaudējuma Ukrainai. Brikmaņu ģimene, klausoties paziņu stāstīto, smējusies un spriedusi, ka hokeja faniem pēc pārdzīvojumiem čempionātā kaut kas nav kārtībā ar galvu.

Vasarā, kad Aldis un leva nolēmuši paceļot pa Latgali, viņi paši bijuši spiesti izbaudīt mistiskās būtnes klātbūtni.

- Kad vakarā devāmies gulēt, telts viegli sāka šūpoties, lai gan bija pilnīgs bezvējš. Bija tāda sajūt, ka ārpusē kāds cilvēks šūpo un purina mūsu telti. Toreiz ātrumā izlēcu no telts, lai pārbaudītu nekauņu, bet ārpusē neviena nebija. Arī telts šūpošanās mitējās, - skaidroja Aldis.

Sākumā Brikmaņi centās sev iestāstīt, ka tas bijis vējš, bet pēc kāda laika telts atkal sākusī šūpoties. Interesanti, ka telts šūpošanās mitējusies brīžos, kad Aldis uzsvilpis.

Tā kā viņš neesot vēlējies visu nakti svilpot, atlikušo nakts daļu Brikmaņu ģimene gulējusi ārpus telts - un neviens viņus nav traucējis. Nākamajā dienā Aldis un leva kārtīgi izmazgājuši telti un saulē izžāvējuši cerībā, ka spoku būsīm „aizmazgājuši”. Tomēr nākamā nakts šīs cerības satrieca, jo visas izdarības atkārtojās. Pēc otrās nakts piedzīvojumiem ar spoku Brikmaņu ģimene nolēma ceļojumu pārtraukt un atgriezās mājās.

leva gribēja sadedzināt telti, bet es viņu pierunāju to nedarīt. Agrāk es neticēju nekādiem spoku stāstiem, bet pēc piedzīvotā man radās bailes, ka spoks pēc telts sadedzināšanas varētu mums atriebties, - stāstīja Aldis. Viņi nolēmuši to uzdāvināt kādam bezpajumtniekam, iepriekš brīdinot par iespējamām likstām.

Mēģinot uzzināt telts izcelsmi, noskaidrojās, ka tā piederējusi kādam ļoti attālam radniekam Albertam, kas neilgi pirms nāves sajucis prātā. Iespējams, ka tas ir Alberts, kas krata telti...

Šis jau bija tā saucamā „poltergeista (tulkojumā - trokšņojošais gars) tipa spokošanās atšķirībā no „mierīgas rēgošanās”. Poltergeistos vērojamas pat ļoti agresīvas, pat fantastiskas aktivitātes - pārvietojas un gāžas smagas mēbeles, lido priekšmeti, nez no kurienes krīt akmeņi gāžas ūdens straumes, parādās uguns liesmas un tamlīdzīgi „brīnumi”, kāds grūstās un lamājas... Parādības sākas pēkšņi,

var sistemātiski atkārtoties un pēkšņi arī izbeidzas. Pastāv hipotēzes, ka to visu dara kādas huligāniskas būtnes no paralēlajām pasaulēm. Dažādi poltergeisti arī mūsdienās tiek visai bieži fiksēti un pat oficiāli apstiprināti ar aculieciniekiem pat varas pārstāvjiem - policistiem, garīdzniekiem u.tml. Notikumu virspusēja un detalizēta analīze ir rādījusi visai interesantu sakarību - poltergeista parādības kādi saistās ar pubertātes posma pusaudžu esamību, pat neklātienē, taču nekāda tieša fiziska to līdzdalība nav konstatēta.

Nesen paranormālo parādību pētnieks Jānis Kalns bija saņēmis informāciju no kādas Rīgas centra Maiznīcas ielas dzīvokļa saimnieces, ka viņas mājoklī jau vairākus gadus uzdarbojas poltergeists, kas traucē saimnieces mieru. Jānis Kalns ar savu asistenti ierodas dzīvoklī un vispirms iztaujāja dzīvokļa saimnieci Gunta par spoka uzvedību.

Gunta paskaidroja, ka spokošanās sākusies jau sen - 1993. gadā. Sākumā bija dzirdami klauvējieni pie sienas. Klauvēšana visbiežāk notika naktīs. Bija gan nekārtīgi kļaudzieni, gan tādā kā šifrētā ritmā. Tad kādā naktī izdzirdēju drausmīgu troksni skapī. Šķiet, kāds šo skapi grūž. Trokšņi skapī sistemātiski atkārtoties. Sieviete bijusi pārbiedēta, tāpēc skapi atdevusi kādam paziņam..

Istabā dzirdami arī neizprotami tādi kā pulksteņa tikšķi. Kad atdevu skapi, sākās trokšņi bufetē.. Klauvējieni pie sienas skan bieži. Tos ir dzirdējis gan mans dēls, gan kaimiņi, gan arī medicīnas māsa, kas bija ieradies injicēt man zāles.. Tā kā trokšņi nemitējās, es pārvācos uz citu istabu, tomēr arī tur var dzirdēt klauvējienus, vienu nakti guļu un jūtu, ka kāds kustina dīvānu - ar šausmām atceras un sūrojās saimniece.

Pāris reizi sievietei esot izdevies ieraudzīt šo huligānu. - Tas bija apaļš un pelēks, aptuveni cilvēka galvas lielumā. Šis veidojums lēni cēlās augšup, līdz izgāja cauri griestiem un pazuda. Vairākas reizes arī redzēju, ka dzīvokļa koridorā pazib cilvēka ēna. Saimniece uzskata, ka viņas kaķis redz šo noslēpumaino būtni. Bijuši gadījumi, kad jūtu, ka būtne pārvietojas pa dzīvokli, bet mans kaķis šajā laikā spoku pavada ar uzmanīgu skatienu.

Sieviete atzīst, ka nezināmā būtne neko jaunu nedarot, tomēr viņa jūtoties ļoti neomulīgi, kad atskan kārtējie klauvējieni pie sienas un trokšņi bufetē.

Dzīvokļa saimniece, vēloties tikt vaļā no spoka, aicinājusi uz dzīvokli vairākus ekstrasesus un dziedniekus, kuri izteikuši dažādas atšķirīgas versijas par dzīvokli notiekošo. Viens no ekstrasesiem sacījis, ka istabā dzīvo mājas gariņš, kuram patīk grabināties. Savukārt cits dziednieks apgalvojis, ka pirms vairākiem gadiem mājas pagrabā nogalināts kāds cilvēks, kura dvēsele tagad dzīvoklī spokojas. Vēl kāds dziednieks izteicis versiju, ka spokojas dzīvokļa saimnieces mirusī māte.

Dzīvoklī ar spoku viesojušies arī katoļu un luterāņu mācītāji, tomēr pēc viņu vizītem spoks nav pazudis un joprojām grabinājies. Gunta arī rīkojusi aizlūgumus baznīcā par mirušajiem. Pēc tam poltergeists it kā kļuvis klusāks, bet pēc kāda laika atsācis skaļo trokšņošanu..

Paranormālo parādību pētnieks Jānis Kalns sākumā izvirzīja versiju, ka dzīvoklī trokšņo saimnieces mirusī māte, tomēr vēlāk secināja, ka dzīvoklī uzdarbojas Guntas mirušais tēvs Pēteris. Dzīvokļa saimniece skaidroja, ka viņas māte bijusi jauka un labsirdīga sieviete, kas interesējusies par garīgām lietām, savukārt tēvs bijis gandrīz vai pretstats mātei un bieži kašķējies ar sievu.

Pētnieks Kalns pauda uzskatu, ka kādu laiku poltergeistam būs te jādzīvo - tas esot viņa sods.

Pēteris zināmā mērā esot vainīgs sievas nāvē. Guntas tēvs sūcis enerģiju no savas sievas, līdz viņa nomirusi.. Pēc sievas nāves Pēteris palicis bez enerģijas avota, tāpēc drīz vien nomiris arī pats.. Tagad viņš izcieš sodu uz zemes. Viņam palīdzība nav paredzēta..

Dzīvoklī eksistējošais poltergeists cīnās par izdzīvošanu. Būtnei nepieciešama enerģija. Pagaidām spoks ņem enerģiju no cilvēkiem, kas tur dzīvo, jo enerģija ir poltergeista barība. Domājams, ka tas attiecās arī uz citiem spokiem visur citur. Ja šīm būtnēm nav pieejams kāds enerģijas avots, kaut vai ziņkāro tūristu veidā, tas cieš lielas mocības un var aiziet bojā...

Lielākā daļa cilvēku, kamēr viņi vēl ir jauni, parasti par dzīves jēgu un Pasaules uzbūvi daudz nedomā - viss vēl ir priekšā. *Dzīvo tik nost, baudi dzīvi un priecājies!* Taču uz vecuma pusi mūs sāk pārņemt šausmas. *Vai tiešām tas viss, kas ir manī, aizies bojā un nebūtībā ?!* Tad arī tiek izmisīgi meklēts kāds glābējsalminjš un kaldinātas visādas hipotēzes, koncepcijas, teorijas, reliģijas un ideoloģijas...

Tā vien gribas teikt - *"un it ne velna nevar saprast..."*

Un tomēr - **ja nu tomēr?!**

Nedaudz par numeroloģiju

Pastāv tāda pusnoslēpumaina zinātne kā numeroloģija, par kuru vismaz "pa ausu galam" daudzi būsīm ko dzirdējuši. Tās saknes rodas jau Pitagora un pat vēl senākos laikos. Pitagors uzskatīja, ka starp skaitļiem, apkārtējo dabu un tās parādībām pastāv noteiktas it kā mistiskas sakarības, kuras tad arī pēta numeroloģija.

Nu nevarētu to skeptiski uzskatīt par kaut kādām blēņām. Skolās visi esam mācījušies matemātiku ar tās dažādajām nozarēm - aritmētiku, algebru, ģeometriju, trigonometriju un t.s. "augstākās matemātikas". Paši esam pārliecinājušies, ka starp skaitļiem un, vispār, jēdzieniem (skaitļi taču būtībā ir jēdzieni) pastāv kādas noteiktas likumsakarības. Esam skolā "kaluši" galvā daudz un dažādas formulas (likumus) ar kuru palīdzību risinājām visvisādus uzdevumus. Šīs likumsakarības ir objektīvas, uz tām balstās visi cilvēces zināšanu un civilizācijas materiāli tehnisko realizāciju sasniegumi. Zinātnēm tālāk attīstoties, cilvēki, droši vien, uzzinās aizvien jaunas sakarības, kas pastāv un darbojas t.s. mentālajā (domu) pasaulē. Tādēļ pašpārliecināti apšaubīt numeroloģiju kā zinātni, kā arī uz tās pamata izdarītos secinājumus un ieteikumus, nebūtu diez cik gudri. Par numeroloģiju ir sastopama dažāda vairāk vai mazāk saprotama literatūra (spēj tikai lasīt un, pats galvenais, mēģināt izprast, novērtēt un izmantot!).

Par laimīgajiem un nelaimīgajiem skaitļiem

Skaitlis "13" jau izsenis tiek uzskatīts par nelaimi nesošu. Līdzīgi par neveiksmīgu arī uzskata piektdienu. Un pavisam drūma ir "melnā piektdiena", kad šī nedēļas diena iekrīt 13. datumā!

Statistikas dati apstiprinot, ka tik tiešām "melnajās piektdienās" esot vērojams dažādu nelaimju un negadījumu pieaugums. Gan jāsaprot, ka statistisko materiālu gūzmā var saskatīt visādas korelatīvas sakarības, dažkārt pat it kā neloģiskas un pilnīgi neticamas. Jāatgādina, ka parādību korelācijas (savstarpējās sakarības) var būt gan tiešas, gan netiešas - pakārtotas., tādēļ ar interpretāciju ir jābūt uzmanīgiem.

Iespējamais skaidrojums varētu būt apmēram šāds: Pastāv visai ticama hipotēze par visu aptverošu t.s. "informatīvi vadošo lauku (IVL), kas sevī ietver informāciju "par visu ko" un Pasaulē vada "visu ko". Iespējams, ka šajā IVL pastāv kādi cikliski procesi. Pasaulē visa pamatā esot svārstības. Tā apgalvo gan modernās fizikas atziņas, gan filozofijas uzskati no sen seniem laikiem. Tie tad arī, iespējams, cilvēkiem veido veiksmīgus vai neveiksmīgus laika sprīžus. (Un galu galā arī pašiedvesmas iespaidā - ja jau ir „melnā piektdiena”, tad kādai ķezai ir jābūt un tā arī tad sevi neliek velti gaidīt!...)

Katram cilvēkam esot kāds laimīgais skaitlis – talismans, kas varot nest (vai vismaz tuvināt, radot iespēju sasniegt) veiksmi. To var visai vienkārši aprēķināt, zinot savus un savu vecāku dzimšanas laika datus. (Indivīda dzimšanas laika cipariskie dati izrādās ir cieši saistīti gan ar indivīda īpašībām, gan viņa likteņgaitām. Tādēļ uz šo ciparu bāzes tiek veikti dažādi numeroloģiskie aprēķini.) Ir jāsaprot, ka dienas, mēneša un gada cipari visiem trim un rezultāts jādala ar trīs (vajadzības gadījumā rezultātu noapaļojot atbilstoši aritmētikas likumiem).

Piemēram:

Lai indivīds būtu piedzimis 1961. gada 16. oktobrī (16101961), māte - 1939.g. 7. aprīlī (07041939), tēvs - 1938.g. 18. decembrī (18121938).

Attiecīgos skaitļus summējot, iegūstam:

$$1+6+1+0+1+9+6+1+0+7+0+4+1+9+3+9+1+8+1+2+1+9+3+8 = 91$$

To dalot ar trīs: $91:3 = 30,3$. Noapaļojot iegūstam 30.

Tas tad arī būs indivīda talismans - "laimīgais skaitlis". Dažnedažādās dzīves situācijās ar šo skaitli sastopoties pastāv lielāka varbūtība, ka jums uzsmaidīs veiksmē. To varētu cerēt sagaidīt ik mēneša 30. datumā. Ja meitenes iedotajā telefona numurā ietilpst šis skaitlis, tad iespējams, ka jūsu draudzība būs jauka, mīļa un neizjuks. Pastāv lielāka varbūtība, ka jūsu nopirktā loterijas biļete ko vinnēs u.tml. Pavērojiet, vai jūsu dzīvē pastāv sakritība sava talismana skaitlim un veiksmes izpausmēm.

Veiksmes "pievilināšanai" iesaka šo skaitli "turēt pie sevis". Piemēram - iegravēt gredzenā, rotas lietā, kaut vai uz papīra uzrakstītu kabatā.

Tagad par "nelaimes skaitli". Tā aprēķins ir vēl vienkāršāks. Vārda un uzvārda burtus aizvieto ar cipariem atbilstoši algoritmam (likumībai) - patskani apzīmējam ar ciparu "1", bet līdžskani ar ciparu "2". Ciparu rindu summējot, tad arī iegūst šo "nelaimīgo skaitli".

Piemēram: Jānis Bērziņš. Pārkodējot iegūstam:

$$2+1+2+1+2+2+1+2+2+1+2+2 = 20$$

Ar šo skaitli tad nu vajadzētu pēc iespējas vajadzētu izvairīties sastapties. Taču ar visvisādiem skaitļiem mums nākas sastapties ik uz soļa. Tramvaja biļetes vai naudas zīmes numurā, māju numuros pa ielu garāmejojot u.t.t. Būs gan "laimīgie", gan "nelaimīgie". Acīmredzot būtu svarīgi novērtēt, kuri tad ir pārsvarā un tikai tad ko prognozēt.

Bet, ja nu "laimīgais" un "nelaimīgais" skaitlis sakrīt? Tas nozīmē, ka Daba jums ir devusi lielu personības potenciālu, iekšējos spēkus un enerģētiku, ka spējat pats pieņemt pareizus lēmumus "nekonsultējoties" ne ar kādiem skaitļiem. Tādā gadījumā - ieklausieties savā zemapziņā un intuīcija jums ieteiks pareizo rīcību!

Maģiskā naudas zīme

Ļaudis vienmēr ir sapņojuši pēkšņi kļūt bagātiem. Vislabāk bez smaga darba un ilgstošām pūlēm, lai tā bagātība nokrīt "no gaisa", teiksim, atrodot zemē ieraktus dārgumus vai saņemot bagātīgu mantojumu no nez kādiem radniekiem. Ir arī pasaku motīvs par "mūžīgo vērdu".

Bet varbūt pastāv kāds maģisks paņēmieni kā sev "pievilināt" tik kāroto naudu? Izrādās, ka esot. Kā saka – "*gribi tici, gribi netici*". Par to nesen izlasīju kādā okulta rakstura publikācijā. Pats gan vēl neesmu paspējis izmēģināt, tādēļ tā pus pa jokam, pus pa nopietnam ar šo informāciju dalos - neesmu nedz badīgs, nedz skaudīgs - lai laime uzsmaida arī kādam citam!

Vajagot atrast un glabāt savu kā talismanu "maģisko naudas zīmi", kas palīdzēs "pievilkt" klāt vairāk citas naudas. Tiesa gan, strādāt un pelnīt tomēr nāksies pašam, necerot, ka nu nauda plūds "kā pa reni"! Talismans tikai šo procesu veicinās un naudas būs vairāk, nekā, ja šāda talismana nemaz nebūtu. Stāvus bagāts, droši vien, nekļūsi, bet no galīgas nabadzības paglābs gan.

Uzmanīgi aplūkojiet jūsu rokās nonākušās banknotes, sevišķu vērību piegriežot tās numuram un sērijas burtiem. Meklējiet vai tās cipari un burti sakrīt ar jūsu iniciāliem un dzimšanas datiem. Pieņemsim, ka jūsu dzimšanas laiks ir 1971 gada 12 februāris. Ciparu pierakstā – 12 02 1971. Lai naudas zīme varētu kalpot par jūsu talismanu, nepieciešami lai tās numurā kā minimums būtu cipari 12, 02 un ja ne 1971, tad vismaz 71. Ciparu kārtība nav absolūti kritiska, tomēr labāk lai tie būtu secībā "datums, mēnesis, gads", tad talismana efekts būs spēcīgāks. Tas kļūs vēl spēcīgāks, ja banknotes numura burti sakrīt ar jūsu iniciālu burtiem. Tad, kā apgalvo astrologi un numerologi, jūsu "kosmiskās vibrācijas" būs "saskaņotas" un banknote būs ar jums sasaistīta. Pilnīga sakritība gan būs ļoti rets gadījums uz ko

nāksies ilgi un pacietīgi gaidīt. Sākumam var samierināties ar mazāk "spēcīgu" banknoti, kurā kāds "parametrs" iztrūkst, vai nav vajadzīgās secības.

Taču tas vēl nav viss. Ar dažām manipulācijām talismans vēl ir "jāuzlādē" (maģija taču!). Šo maģisko rituālu ir jāizpilda pieaugoša Mēness fāzē (tā pirmajā ceturksnī), piektdienā vai svētdienā.

Paņemiet tīru papīra lapu un uz tā uzrakstiet pašas ilgotākās vēlēšanās, kuras jūs gribētu piepildīt esot naudai. Tad uz tās uzliekiet jūsu banknoti – talismanu un apkārt lokā vienādos intervālos izvietojiet sešas sveces. Tās aizdedziniet un, kamēr tās deg, spilgti stādieties priekšā to, ko par naudu vēlaties iegūt. Kad sveces būs izdegušas, banknoti kopā ar vēlējumu lapu ietiniet nelielā dvielītī, kurā esat slaucījušies un to visu noglabājat "klusā" vietā.

Talismans sāks "darboties" ne ātrāk par mēnesi un pie nosacījuma, ka strādāsiet arī pats, nevis pasīvi gaidīsiet brīnumus.

Nu ko! Varbūt ir vērts pamēģināt, ja vien izdodas atrast laimīgo banknoti. Nav taču ne ar kādu Velnu jāparaksta "dvēseles pārdošanas līgums"! (Mūsu apstākļos laikam būtu jēga sākt apskatīt "eiro" banknotes...) Veiksmi meklēšanā!

Par mīlas pāru savietojamību

Iepazināties, saskatījamies, samīlējāties un kritām viens otra apkampienos! Taču dažkārt tuvības burvīgums nez kur pagaist un uzrodas visādi zemūdens akmeņi. Sākam pat šaubīties vai partneris(e) bija tas īstais un piemērotākais un vai maz ir vērts saistīties ar pastāvīgām saitēm.

Numeroloģijas zinātnes tulkotāji sniedz dažus ieteikumus, kurus, galēju lēmumu pieņemot, būtu iesakāmi apdomāt. Šim nolūkam gan vispirms ir jāaprēķina attiecīgā "pāra" saskaņas koeficients (SK).

Vispirms ir jānosaka sava un partnera(es) dzimšanas "kodi". Piemēram - esat dzimis 15. datumā. Saskaitot 1+5 iegūstam 6. Tas ir jūsu kods. Analogi to aprēķinam partnerim(ei). Pieņemsim, ka tas ir 8. Sakaitot 6+8, iegūstam 14. Taču SK ir jābūt viencilipīgam, tādēļ summējam vēlreiz 1+4, iegūstot jūsu saskaņas koeficientu SK=5.

Ieteikumi atbilstoši SK vērtībām:

SK=1 Esat visai pieņemams pāris, taču jūsu vēlmes dažkārt ir pretišķas. Jums abos ir ielikta spēcīga pašizpaušmes tieksme un padoties bez cīņas nevēlaties. Taču, ja būsiet savstarpēji iecietīgi un "deķīti nevilksiet" tikai katrs uz savu pusi, no jums var izveidoties saskaņīga ģimene.

SK=2 Jums ir tipiski romantiska savstarpēja tieksme un juteklīga saskaņa. Tomēr lai jūsu laulības kuģim būtu mazākas iespējas uzskriet sadzīves sēklī, jums labāk būtu palikt mūžīgiem mīļākajiem. Ja nu jūs, pirms ietu pie altāra, būsit parūpējušies par kopdzīves materiālo bāzi, tad pēc gadiem divdesmit laulības dzīves jums būs izredzes vinnēt nominācijā "Ideāls pāris".

SK=3 Esat sapinušies kaislē. Jūsu attiecību seksuālā joma prevalē par visu pārējo. Esat tā pārņemti ar erotikas burvību, ka vienam par otra citām jomām jums ir tikai virspusējs priekšstats. Vispirms iepazīstieties, aizpildiet kopdzīves "formulāru" (kopdzīves savstarpējo attiecību pamatprincipus), lai neapprecētos "pa tumšo" un noteikti sareģistrējaties. Kaislīga sasaiste ir viens no laimīgas laulības simptomiem.

SK=4 Starp jums drīzāk ir liela draudzība vairāk nekā mīlestība. Iespējams, ka lai viens otram būtu tuvi un interesanti, jums diez vai vajadzētu obligāti precēties. Ja nu savas attiecības tomēr vēlaties nostiprināt oficiālā laulībā, tad rēķinieties, ka jūsu ģimenes dzīves galvenais pluss būs savstarpēja saprašanās, bet spilgtas emocijas un seksuālus iespaidus jūs gūsiet "sāņus". Tādēļ laikus apdomājiet, vai būsiet gatavi dubultas dzīves stilam.

SK=5 Katrs jūs esat sajūsmā pats par sevi, bet no partnera gaidāt vairāk veselā saprāta un mazāk ekscentritātes. Jūs visu laiku spēlējat uz citu vārtiem, tas gan jūsu savienību dara gan pievilcīgu, gan nestabilu. Ja savstarpējās attiecībās pieesiet radoši un ar apdomu, tad ir pilnīgi iespējama dažu desmitu gadu apmierinoša dzīve.

SK=6 Jūs viens otrā esat galīgi izšķīduši un nemaz netaisāties no šī stāvokļa izkļūt. No malas vērojot, liekas, ka jūs "lidojat mākoņos" un tajos jūtaties laimīgi. Jūs var apskaust, jo esat izveidojuši paši savu pasauli, ja vien to neapdomīgā muļķībā (egoismā vai greizsirdībā) paši nesagrausiet.

SK=7 Jūs abi pārāk reflektējaties lai varētu būt laimīgs un saskanīgs pāris. Vispirms pacenšieties noticēt pats sev, tad arī attiecības ar otru neliksies tik trauslas. Un vēl – esiet saudzīgi panāktajā savstarpējā sapratnē un to nevajag lieki "pārbaudīt uz izturību". Lai kāda muļķība vai pārpratums jūs neizšķir !

SK=8 Kopā pret ārējiem nedraugiem esat "varens spēks". Taču jūsu savienības iekšienē valda mūžīga pretešķība. Katra "ES" cenšas gūt virsvadību, pat riskējot ar jūsu savienības izjukšanu. Taču šīs pretešķības ir arī jūsu sasaistošais spēks. Ja nu tā pievilcība izsīks un kādam otrs kļūs apnicīgs, tad izšķiršanās ir neizbēgama.

SK=9 Ja nebūtu veiksmīga sekā un juteklīgas savstarpējas tieksmes, diez vai jūs varētu būt kopā. "Intīmam romānam" tas ir pilnīgi pietiekami, taču veiksmīgai laulībai diez vai. Nesteidzieties ar sareģistrēšanos, bet pacenšieties viens otram piemēroties un saprasties.

Protams, tam visam nav fatāls raksturs. Matemātiski aprēķini nevar ievērot visas mīlestības nianšes. Cik cilvēku – tik mīlestību un tās izpausmju! Tās ir tikai varbūtīgas tendences, kuras tomēr būtu vērā ņemamas, lai laikus ko varētu koriģēt. Īstais "proves akmens" ir atbildīga (ne jau sportiska prieka pēc, kā tas bieži notiek!) izmēģinājuma kopdzīve, kas parādīs jūsu īsteno savstarpējo piemērotību. Attiecinot aprēķinātos ciparus uz sevis paša pieredzi, kā arī pavērojot paši pārus, nākas secināt, ka sniegtie raksturojumi tik tiešām ir visai trāpīgi !

Dažas atziņas par aizspriedumiem

- Veselais saprāts ir sava laikmeta aizspriedumu summa. (Hēgelis)
- Aizspriedumiem nav loģiska pamatojuma, tādēļ tos ar loģisku argumentāciju apgāzt nevar. (Semuels Džonsons)
- Ja kāds ir brīvs no aizspriedumiem, tad viņam ir jāsaprot, ka viņu nesapratīs ! (Lions Feihtvangers)
- Veselais saprāts - tas ir aizspriedumu kopums, kas ir uzkrājies līdz astoņpadsmit gadiem. (Alberts Einšteins)
- Var apgāzt pārliecību, bet tikai ne aizspriedumu ! (Marija Ebner – Ešenbaha)
- Cilvēku aizspriedumi ir līdzīgi tiem nīknajiem suņiem, kas uzbrūk tikai bailīgiem. (NN)
- Argumenti pret aizspriedumiem palīdz tikpat maz kā šokolādes tāfelīte pret vēdera aizcietējumu. (M. Pallenbergs)
- Katra patiesība dzimst kā ķecerība un nomirst kā aizspriedums. (T. Hekslis)
- Cilvēku absolūtais vairākums uzskata, ka viņi domā, taču patiesībā viņi ir savu aizspriedumu varā. (Viljams Džeimss)
- Jo vairāk cilvēkam ir spriedumu, jo mazāk aizspriedumu. (Henrijs Millers)
- Aizspriedumi ir muļķu saprāts. (Voltērs)
- Aizspriedumi ir civilizācijas balsti. (A. Žids)
- Izglītība ir aizspriedumu iegūšanas nākamais pakāpiens. (L. Dž. Pīters)

Par cilvēku energoapmaiņu un vampīrismu.

Pat ikdienas sadzīves līmenī esam izjutuši sajūtas, kad kāda cilvēka tikai klātbūtne vien izsauc nepatīkamas sajūtas - nogurumu, nespēku, pat baiļu sajūtu. Savukārt kāda cita klātbūtnē pilnīgi pretēji - jūtam pacēlumu, spēku it kā pieplūdumu un prieka sajūtu. Ezoteriķi (beidzot reabilitēta un pat modē nākusi Pasaules izziņas zinātnie, kura pēta tā sauktās "smalkās pasaules" izpausmes) runā par "dzīvības enerģijām", kuru cirkulācija un patēriņš ir būtiskas katras dzīvas būtnes pazīmes. (Gan piezīmēsim, ka ezoteriskajā filozofijā dzīvi ir visi pasaules objekti. Pat it kā "nedzīvais" akmens blukšis. Arī tajā noris energoapmaiņas procesi, tikai laika mērogs salīdzinājumā ar mūsējo ir pavisam cits, tādēļ mēs neko nevaram pamanīt un uzskatām to par "nedzīvu".)

Savukārt jāpiezīmē, ka modē nākušais termins "enerģija" ir neskaids, izplūdis un dikti vispārīgs. Tas tiek visādi stāpīts un manipulēts, pat lāga neizprotot ko tas īsti nozīmē. Skolā mums tika stāstīts, ka "enerģija ir spēja darīt darbu". Tikai ej' nu saziņi, kas tas "darbs" tāds ir? Domājams, ka kustības, jeb vispār - kāda procesa realizācija.

Katrai būtnēi, arī cilvēkam, piedzimstot ir kāds sākotnējais enerģētiskais potenciāls - "dzīvības spēks", kuru dzīves laikā nākas nepārtraukti papildināt smeļoties no apkārtējās vides. Daļu dzīvei nepieciešamās enerģijas iegūst no barības (ne vairāk par 30 procentiem), pārējo iegūst no Dabas (modē nācis teiciens – no Kosmosa) - Saules gaismas, svaiga gaisa, meža, ūdeņu, interesantā un aizraujošā darbībā (māksla, zinātnie, sports), harmoniskā kontaktā ar kādu citu mīļu, kaut vai patīkamu cilvēku u.tml., bet, ja tā pietrūkst - tad parazītiskā ceļā, piesūcoties kāda cita cilvēka "enerģētiskajam laukam". Šos "piesūcekņus" tad arī uzskata par enerģētiskajiem "vampīriem", kas uz mūsu pašsajūtu atstāj tik nepatīkamu iespaidu.

Par vampīriem kļūst tie, kas enerģiju patērē daudz vairāk, nekā to saņem "dabiskā" ceļā. Tas ir atkarīgs no cilvēka izpildāmā darba rakstura un viņa "iekšējās konstitūcijas" (jeb tēlaināk - "garīgā spēka"). Riska grupā ir pārdevēji, tā sauktie menedžeri, "īstieni" (nevis nožēlojami amatnieki) skolotāji, ārsti, aktieri un vispār saspringta garīga darba, kurā nākas "tērēt nervus", strādnieki. Ja "likumīgā veidā" kādu iemeslu dēļ savu "garīgo enerģiju" papildināt neizdodas, tad tāds indivīds pat zemapziņā kļūst par enerģētisko vampīru, mēģinot to "nozagt" vai pat "atņemt" no cita indivīda.

Bioenerģētiski vampīrus iedala saules un mēnessnīcas tipos. Saules tips ir primitīvi vienkāršs - nekauņa, kas tieši vai netieši provocē stresus un skandālus. Tas var būt huligānisks tips transportā, kas tišprātīgi jūs grūstīs vai mīs uz kājām, tirānisks priekšnieks, kas nekautrēsies jūs rāt un pazemot, "zāģējoša" sieva vai "indīga" sievasmāte u.tml. Mērķis viens - jums izsaukt stresu un emocijas, kuru enerģiju vampīrs tad alkatīgi uzsūc. Pēc kontakta ar šādu vampīru jūs jūtaties nomocīts un sagrauts. Atliek vai nu rīt nomierinošas tabletes, raudāt, piedzerties, vai labākajā gadījumā, ja vien ir iespējas, likties gulēt un aizmigt (ja vien to spēsīt).

Kā pret saules vampīru aizstāvēties? Vienkārši. Ar smiekliem un izsmieklu. Smaidot, novēliet viņam arī turpmāk saglabāt savu sirsnību, laipnumu un piemīlību. Protams, saniknotam priekšniekam vai piedzērušam huligānam se jā smieties diez cik prātīgi nebūtu. Ir cita recepte. Sakrustojiet rokas pirkstus un pie sevis klusībā sakiet: "Vācies prom!" un domās pasmejaties par kādu viņa ārienes īpatnību, vai iedomājieties savu priekšnieku lēkājā pa koku zariem citu mērķaķu sabiedrībā.

Mēnessnīcas tipa vampīriem ir citas manieres. Tie ir čīkstulji, ļaudētāji un vaimanātāji, kas jums sistemātiski piešujas ar saviem bēdu stāstiem, cenšoties no jums izspiest līdzjūtības apliecinājumus un līdzvaimanāšanu. Mēģiniet no tiem kaut cik pieklājīgā formā atkratīties, kaut vai aizbildinoties ar aizņemtību, pavērst sarunu

citā tematā vai pavēstiet, ka vienam jūsu paziņam klājas desmitreiz sliktāk, bet viņš tomēr varonīgi turas.

Lai cik dīvaini tas arī nebūtu, bet dažkārt nelieli mēness vampīriņi var būt arī noderīgi. Enerģijas pārpilnība pašsajūtai un veselībai ir tikpat kaitīga, kā tās deficīts. Palīdzība "nīkulim" ir treniņš jūsu labestībai un cēlsirdībai. Gan tikai ar mēra sajūtu, lai nepārvēstos par pastāvīgu nekautrīgi izmantojamu "barotavu"!

Diemžēl reti kurais vampīrs spēj apjēgt savu vampīrismu un nepieciešamību "darbā ar sevi" noskaņoties uz kosmiskās enerģijas saņemšanu. Uz to var piespiest galēji apstākļi - kad visi par viņu vai nu smejas vai klusējoši boikotē. Tad redzot pilnīgu bezpalīdzību, vampīrs var nostāties uz vienīgā pareizā ceļa - sevi pilnveidot, iemācīties iegūt spēkus radošā darbībā, vai vismaz "uzlādēties" ar skatītāju pozitīvo enerģiju kādā labā koncertā vai izrādē.

Bet nu par mūsu enerģētikas novērtējumu. Tas izriet no mūsu dzimšanas datu skaitļu analīzes. Izpratnei aplūkosim praktisku piemēru:

Anna ir dzimusi 1965. gada 10. aprīlī. Šos skaitļus summējot iegūstam t.s. starprādītāju: $1+9+6+5+1+0+0+4 = 26$. Šā skaitļa ciparu summa $2+6 = 8$ sniedz t.s. galveno rādītāju. (Ja summa lielāka par 11, tad ciparus atkal summējam)

Jānis dzimis 1999.g. 29. septembrī. Starprādītājs: $1+9+9+9+2+9+0+9 = 48$
Galvenais rādītājs: $48 = 4+8 = 12 = 1+2 = 3$

Galvenais rādītājs tad arī raksturo indivīda "iekšējās enerģijas" iedzimtās potences. Ja tas ir **mazāks par 5**, tas nozīmē, ka cilvēks ir piedzimis ar izteiktu enerģijas deficītu un viņam var rasties vampīriskas tieksmes. Ja tas ir **5, 6 vai 7**, tas nozīmē, ka jau kopš bērnības šim indivīdam ir labs enerģētisks līmenis un vajadzība kļūt par enerģijas "zaglēnu" viņam var rasties tikai aiz hroniskas pārpūles. Galvenais rādītājs **8 vai 9** ir labiem enerģētiskajiem donoriem, kuriem "dzīvības elektrība" pietiek gan pašam, gan "kaimiņam".

Sevišķas bioenerģētiskas potences piemīt indivīdiem, kuriem šis rādītājs ir **10 vai 11**. Desmitnieka "saimniekam" piemīt Baltā maga īpašības un viņam ir pieejami tīro un gaišo spēku avoti. Vienpadsmit liecina, ka indivīdam enerģijas ir par daudz un tā var tikt virzīta nelabos nolūkos. Citiem vārdiem sakot, - 11 ir Melnā maga skaitlis.

Pieņemsim, ka aprēķins parādīja jūsu "asinskāro" tendenci. To nu nevajadzētu uzskatīt ka "pamudinājumu rīcībai". "Iedzimto vampīrismu" var neitralizēt, taču gan tikai pastāvīgi trūkstošo enerģiju pievadot no apkārtējās pasaules. Dažus indivīdus, pat potenciālus vampīrus, daba pastāvīgi un pat bagātīgi papildina ar "dzīvības enerģiju". Toties citiem nākas speciāli papulēties ar speciālu diētu, fiziskiem un elpošanas vingrinājumiem un meditāciju. Pie kāda tipa jūs piederat, arī var noteikt visai vienkārši. Proti, ir jāsaskaita cik divnieku (ciparu 2) ir jūsu dzimšanas datos, starprādītājā un galvenā rādītājā kopā ņemot.

Ja to nav nemaz, tad tas nozīmē, ka no apkārtējās pasaules enerģijas uztveres kanāls jums ir noslēgts. Tad nu steidzami vajag pievērsties jogai, meditācijai vai citiem seniemsavās enerģētikas līmeņa pacelšanas paņēmieniem, citādi no vampīra vai "mūžīgā slimnieka" (kuram visas kaites rodas no dzīvības enerģijas deficīta) likteņa neizbēgt!

Vientuļš *divnieciņš* brīdina, ka Daba jums enerģiju sniedz negribīgi, "pa pilītei". Mūsu aplūkotajā piemērā abiem ir tikai viens cipars 2. Jānim dzimšanas datu ciparos, bet Annai - starprādītājā. Dati liecina, ka Jānis jau ar savu iedzimto zemo enerģētisko potenciālu un necilām "dabiskām" enerģijas papildināšanas iespējām, var kļūt par enerģētisku vampīru. Un arī Anna kritiskās dzīves situācijās labprāt "piebarosies" no apkārtējiem.

Divi divnieki liecina, ka pienākošās enerģijas ir pietiekami. Taču esiet uzmanīgi. Ja jums piesūksies vampīrs, jūsu enerģijas priekš diviem nepietiks!

Trīs divnieki liecina par jūsu “nenogremdējamību”, jo spējat savus spēkus ātri atjaunot aktīvi izmantojot visas iespējas.

Četri un pat pieci divnieki - ir spēcīgas personības rādītājs, kurš ar savu enerģiju spēj dalīties ar apkārtējiem. Šis indivīds nekad nebūs vampīrs, toties donors gan. Viņa enerģijas gribētāju saradīsies bariem vien. Neprotot pareizi aizsargāties, arī šī spēcīgā personība ar laiku var panīkt. Tādēļ esiet uzmanīgi un sev nepieradiniet alkatīgus liekēžus!

Var jau to visu uzskatīt par tikai māņticību un sevis lieku apgrūtināšanu. Bet varbūt tomēr tur “kaut kas ir”? Zinātkārs un pasauli vērojošs cilvēks, iespējams, varēs veiksmīgāk pieņemt lēmumus un attiecīgi rīkoties, tā pats kļūstot laimīgāks un, varbūt, darot laimīgus arī citus.

Atziņu izlase

- Neplāties ar to, ko vari izdarīt, bet parādi, ka un kā to dari ! (NN)
- Septiņi nāves grēki, no kuriem vajadzētu aizsargāties ikvienam kārtīgam un godīgam cilvēkam ir :
NEIECIETĪGUMS, ALKATĪBA, ATRIEBĪGUMS, EGOISMS,
IEDOMĪGUMS, AIZDOMĪGUMS, GREIZSIRDĪGUMS. (NN)
- Nepazaudēt pašam sevi nekādos apstākļos - tā jau ir spēka pazīme, personības pazīme. (A. Kalme)
- Galvenais ir palikt uzticīgam pašam sev. Domāt ar paša prātu, redzēt ar paša acīm. (NN)
- Jo pelēcīgāka personība, jo vieglāk tai pārkrāsoties. (NN)
- Cilvēka personību raksturo ne tikai tas, ko viņš dara, bet arī tas, kā viņš dara.
- Zemes bērnu augstākā laime ir tikai un vienīgi - personība. (J.V. Gēte)
- Katram cilvēkam ir kādas savas vājības un bieži vien, tas ir tas interesantākais, kas viņā ir. (Henri Vilers Šou)
- Izskatās, ka vienīgā iespēja būt laimīgam ir sākt mīlēt ciešanas ! (Vudi Allens)
- Labāk būt stūrainam kautkam, nekā apaļam nekam ! (Fridrihs Hebbels)
- Kad aiziet varoņi uz dzīves skatuves uznāk klauni. (Henrihs Heine)
- Jo lielāks ir cilvēks, jo vieglāk tajā ir trāpīt ar izsmiekla bultām. (Henrihs Heine)
- No daudziem štruntīgiem skolniekiem ir izveidojušās izcilas vēsturiskas personības. Atliek secināt, ka vieglāk ir vēsturi “taisīt” nekā to mācīties ! (L. Feleki)
- Personība var izaugt tiešām ar darbu. Personība - tas ir patstāvīgs cilvēks, kas par savu lietu stāv un nešaubās. (K. Sebris)
- Tiesības būt muļķim pieder pie personības brīvas attīstības garantijām. (M. Tvens)
- Nelaimīgs ir tas, kurā nav kaut kripatiņas no Dona Kihota. (Anatols Franss)
- Jūsma par spēcīgu personību un dzīve zem šīs spēcīgās personības papēža - tās ir dažādas lietas. (Džordžs Bernards Šovs)
- Ir cilvēki, kas zinādami, ka desmitos viņus pakārs, astoņos var mierīgi spēlēt šahu. (Ēriks Karlfelts)
- Dzīvot nozīmē bezgalīgi pārbaudīt un pārspēt sevi pašu. Fransuā Moriaks
- Pārtikt no vispārējiem spriedumiem ir - vai ! - cik patīkami ! (Žans Pols Sartrs)
- Cilvēks, kurš pārāk liels mazām lietām, ir pārāk mazs, lai viņam uzticētu lielas lietas ! (Žaks Tati)
- Vīrišķīgs ir ne tikai tas, kas uzvar ienaidnieku, bet arī tas, kam ir vara pār savām iegribām. Dažs valda pār pilsētām, bet vienlaikus ir sievietes vergs. (Demokrits)

Nedaudz par astroloģiju un tās ieteikumiem.

Jo vairāk Cilvēce iedziļinās Pasaules izziņā, jo aizvien sarežģītāka aina atspoguļojas tajā četrdimensiālajā (trīs telpas un viena laika koordināta) „realitātē”, kuras uztverē mēs dzīvojam, mēģinot apjēgt esošo un notiekošo. Pasaule mūsu uztverē izpaužas un atainojas kā sarežģīts dažādu faktoru mijiedarbīgs dinamisks komplekss. Šos „faktoros” cilvēki mēģina izprast, definēt un kādi klasificēt. Tā nu tiek runāts par „masām”, viļņiem, laukiem, „spēkiem”, enerģijām, informācijām un vēl daudziem citiem grūti definējamiem un izprotamiem jēdzieniem. Tas viss atrodas nepārtrauktā kādi likumsakarīgā kustībā, pareizāk sakot, procesā. (Mehāniskā kustība ir tikai viens no Pasaules procesu – kustības - veidiem) Tā saucamā „dzīvā daba”, tātad arī mēs - cilvēki, ir Pasaules būtiska sastāvdaļa un ir pakļauta tajā darbošajiem procesiem un likumsakarībām. Tātad arī uz mums iedarbojas tie visai noslēpumainie kosmiskie procesi, kuru iespaidi cilvēki jau izsenais ir mēģinājuši kādi izprast. Jau dziļā senatne tad nu izveidojās tāda Pasaules izziņas nozare kā astroloģija, kas pētīja „debesu spīdekļu” iespaidu uz cilvēku dzīvi un likteņiem.

Par Mēness un citu debesspīdekļu iespaidu uz cilvēkiem un viņu likteņiem daudz tiek runāts un rakstīts. Skeptiķi to visu uzskata par blēņām, taču ļaužu gadsimtu pieredze liecina, ka tomēr “tur kaut kas ir”, jo vismaz Mēness iespaids uz daudziem dabas (kaut vai paisumu un bēgumu parādības) un dzīvības procesiem ir acīmredzams.

Balstoties uz mūsdienu zinātnes atziņām var izveidot visai sakarīgu hipotēzi par astroloģijas atziņu vismaz hipotētisku pamatotību. Modernā fizika un arī gadu tūkstošiem veca mitoloģija uzskata, ka “viss pasaulē ir svārstības (vibrācijas)”. To radītais izstarojums (viļņi, lauki, vai citādā interpretācijā) nāk no jebkura ķermeņa un arī no daudzajiem debesu objektiem. Svārstības savstarpēji iedarbojoties interferences efektā veido dažādas jaunas svārstības.

Tā sauktā “smalkā pasaule” par kuras eksistenci neviens loģiski domājošs un par zinātnes sasniegumiem zinošs cilvēks vairs nešaubās, būtībā ir svārstību pasaule. (Tikai nejaudājiet – “kas tas ir, kas svārstās un vibrē”? Par to zinātnieki vēl lauž šķēpus. Pastāv hipotēze, ka vibrē t.s. fiziskais vakuums.) Bet “smalkajā pasaulē” taču notiek visi psihiskie procesi! Tādēļ nevarētu kategoriski noraidīt iespēju, ka kāda debesu spīdekļu un citu ķermeņu savstarpēji veidotā svārstību (vibrāciju) kombinācija atstāj kādus iespaidus arī uz augiem, dzīvniekiem, cilvēkiem un pat uz viņu likteņiem. Jāprot tos atklāt, atšifrēt, izprast un lietpratīgi izmantot.

Var pacelties it kā pamatoti iebildumi - no tālām zvaigznēm nākošo izstarojumu intensitāte salīdzinājumā ar vietējo fonu taču ir ļoti niecīga. Par kādu tur būtisku iespaidu varētu būt runa?! Te nu vajadzētu ņemt vērā tā saucamo „šautenes gaiļa” efektu (jeb citā interpretācijā „sprūda” efektu), kad patērējot mazu enerģiju nospiežot šautenes „gaiļa mēlīti” (jeb „atbrīvojot sprūdu”), mēs „palaižam vaļā” miljoniem reižu lielāku enerģiju. Jau kas līdzīgs varbūt notiek arī „zvaigžņu iespaids” gadījumā. Raugoties šādā aspektā, varbūt nevajadzētu visu astroloģiju uzskatīt par “blēņām” vien, iespējams, ka tur ir arī kāds racionāls kodols. (*Gan jāatzīstas, ka laikrakstos publicētās astroloģiskās prognozes gan gribot negribot izraisa smaidu. Visur tomēr vajadzētu ievērot mēra sajūtu!*)

Sniedzam no ezoteriskās literatūras pasmeltas dažas atziņas un ieteikumus.

Pieaugošs Mēness stimulē visus nervu sistēmas, fiziskos un psihiskos procesus. Tādēļ laika posmā no jaunmēness (pieaugošs, “briestošs”) līdz pilnmēnesim (it sevišķi tas attiecas uz pēdējo), vajadzētu būt uzmanīgiem. Visas jūsu enerģijas, kā

pozitīvās tā arī negatīvās, vārās, burbuļo un laužas uz āru. Cenšieties šajā laikā sevi maksimāli kontrolēt un no "glāzītes" labāk būtu vispār izvairīties!

Ja jūsu dzimšanas diena šajā gadā sakrīt ar jaunmēness fāzes posmu, uzskatiet, ka jums šogad ir pavērtas veiksmes lielākas iespējas - gan lietišķajā, gan personiskajā dzīvē. Var ieteikt sākt "ko jaunu", mainīt profesiju, iegūt jaunus draugus utt. Tas nekas, ka Mēness gada laika savas fāzes daudzreiz mainīs. Jums šis gads ir jaunmēness gads ar attiecīgu iespaidu un iespējām.

Vēl vairāk. Astrologi uzskata, ka, ja jaunā gada pirmā diena iekrīt pieaugoša Mēness fāzē, tad šis gads ļaudīm (pasaulei, valstij tās "dzimšanas dienā") varētu būt sociāli labvēlīgs un pozitīvi dinamisks. (Ej nu sazeni, kā ir ar tām dažādām konfesijām, kurām tie kalendāri un līdz ar to arī „jaunie gadi” ir dažādi!)

Cita aina veidojas dilstoša Mēness fāzē. Ja jūsu šā gada dzimšanas diena iekrīt šajā posmā, tad iesakāmi būt konservatīvam - turieties pie labi pārbaudīta vecā - veciem paziņām, uzvedības stila un prestižās darba vietas. Neiesakām veikt kardinālus lēmumus un novatorus pasākumus - spītīgais Mēness vienalga jūs atvilks atpakaļ iepriekšējā gultnē.

Tomēr nav jāuzskata, ka birstoša (pieaugoša) Mēness fāzes gads ir labs, bet dilstošas - slikts. Tas gluži tā nav. Viss ir samaisīts un it kā balansēts. Dilstošas fāzes gadā ir grūtāk atkratīties no kaitīgiem ieradumiem - pat otrādi, tie padziļināsies. Grūti mainīt darba vietu, nodarbošanos. Toties var nostiprināt savu stāvokli iepriekšējā vietā, pacelt autoritāti, nostiprināt draudzīgas saites u.tml.

Bet kā būs valstij kopumā? Diemžēl dilstošas fāzes gads izmaiņas neko labu nesola. Valdība un Prezidents pieturēsies pie vecajām vadības metodēm. Pat ja tiks pieņemti kādi jaunievedumi, tie nenostiprināsies. Uzņēmēji neko jaunu negribēs uzsākt. Vienīgais, kas būs daudz maz līmenī - tās ir vecās un nostabilizējošās nozares.

Bet kā ar tiem, kuriem viņu diena iekrīt kritiskajos punktos? Mēnesim to ir četri - jaunmēness, pilnmēness, pāreja no pirmā uz otro ceturksni un no trešā uz ceturto. Astrologi šiem ļaudīm šādos gados iesaka sevišķu vērību piegriezt savai nervu sistēmai - tā jūs var "iegāzt" pirmām kārtām.

Veikalu lietām (atteiksimies no pretīgi skanošā vārda "business"! Ārzemju latvieši izrādās ir bijuši par mums latviskāki.) astroloģijā ir sevišķa vērība. Kategorisks ieteikums: nenoslēgt un neparakstīt kontraktus pilnmēness laikā un dienas divas pirms un pēc tā. Šajā posmā ļaudis ir nenosvērti, tendēti uz neapdomību un konfliktiem.

Tomēr visu nevajadzētu ņemt pārāk fatāli. Tam visam ir varbūtīgu tendenču raksturs. Kādā novirzienā pastāv lielāka vai mazāka varbūtība. Vispār, Pasaule ir varbūtīgi determinēta (cēloņsecīga). Gadījums izraisa cēloni un tas savukārt attiecīgas sekas, taču pats gadījums ir tendēti varbūtīgs, cēlonīgā atkarībā no kādas citas varbūtības.

Praktiski ieteikumi:

- ♦ Matu krāsošana, sprogošana, griešana labāk padodas pilnmēneša dienās.
- ♦ Pilnmēneša dienās iesakāmi izvairīties no operācijām, jo sadzīšanas process noris lēnāk un vairāk ir iespējami sarežģījumi.
- ♦ Remontdarbiem ir iesakāmāka dilstoša Mēness fāze. Šajā laikā materiāli labāk salīmējas, ķīmiskās reakcijas notiek labāk un krāsa ātrāk nožūst. Vēl bez tam cilvēks šajā posmā ir ar enerģiju piesātinātāks un vieglāk to atdod.
- ♦ Laucinieki zina, ka dažādus stādīšanas darbus ir labāk veikt birstoša Mēness fāzē. Toties ražas novākšana jāveic dilstošā fāzē. Šajā pat laikā var efektīvāk cīnīties ar nezālēm. Toties zemes mēslošana jādara pilnmēnesī.
- ♦ Mūsdienīgās dāmas jau no modes žurnāliem ir uzzinājušas, ka "tievēt" vajag sākt dilstošajā Mēness fāzē, jo tad organismā visi procesi bremzējas un tas vieglāk atbrīvojas no "sārņiem".

Un tas interesantākais ir tas, ka tie tik tiešām "darbojas"!

Astrologi uzskata, ka vīrieši enerģētiski ir saistīti ar Sauli, bet sievietes ar Mēnesi. Šīs atkarības ir jau atraduši senlaiku viedie gudrajie. Tās zinot, kā arī vadoties no dabas mūsos iestādītajiem ritmiem, savu dzīvi varam ievērojami atvieglot, kā arī prognozēt iespējamus sarežģījumus sevī un arī attiecībās ar saviem tuvākajiem.

Vīrieši un Saule

Astroloģijā uzskata, ka Saule spēcīgi iespaido vīriešu sirds un asinsvadu sistēmas darbību, tātad būtībā organisma stāvokli kopumā. Jo vīrietis priecīgāk un "mažorīgāk" atsauksies Saules aicinājumam enerģiskākā dzīves veidā, jo vairāk viņam veiksies savu sapņu un nodomu realizācijā.

Taču gada laikā nākas sastapties ar veselībai vīriešiem nozīmīgiem (pat bīstamiem) posmiem - tās ir dienas, kas Saule pāriet no vienas Zodiaka zīmes citā. Atcerieties un atzīmējiet!:

Janvārī - 20. un 21. datumā;

februārī - 19. un 20.;

martā - 21. un 22.;

aprīlī - 20. un 21.;

maijā un **jūnijā** - 21. un 22.;

jūlijā, augustā, septembrī un **oktobrī** - 23. un 24.;

novembrī un **decembrī** - 22. un 23.;

Svarīgi, lai šajās dienās vīrietis veiktu ko "radošu", lai citiem veltītu savas dvēseles siltumu. Ja šajās dienās "spīd" kādas pārmaiņas, vajag tām pieķerties un realizēt: vai nu kāda jauna ideja, radikāls pasākums, parastā dzīves ritma maiņa. Ja tā nav, tad pašam vajag dzīvei piešķirt paātrinājumu, ienest tajā ko jaunu. Piemēram: savus tuviniekus aizvest uz izstādi, teātri u.tml. - visu, kas tikai spēj izvest no ikdienas rutīnas un pelēcības.

Kādēļ tas būtu vajadzīgs? Tādēļ, lai sevi nodrošinātu pret sirds-asinsvadu sistēmas saslimšanu, lai sevi "sasildītu" ar Saules enerģiju, sevi "uzlādētu". Minētie pasākumi, sauksim tos par nestandarta rīcību, vīrietim piešķirs jaunus spēkus.

Vīrietis jūtas labi, kad tas savu enerģiju tērē kādiem svarīgiem darbiem, un savu interešu sfērā iesaista arī citus. Te ir analogija ar Sauli: tā ir dzīva, kamēr spīd. Tā arī vīrietis - kamēr viņš virmo darbīgumā, aizraujot arī citus, viņš jūtas brīnišķīgi, jo tā tiek barots viņa ķermenis un dvēsele. Jo plašāka ir viņa aktivitātes sfēra, jo labāk viņš jūtas.

Tā kā vīrieši ir psihoenerģētiski saistīti ar Sauli, tiem labāk nevajadzētu strādāt nakts maiņās. Vislabākais dzīves ritms būtu - gulties līdz ar saulrietu un celties rītausmā.

Sievietes un Mēness

Atšķirībā no Saules, Mēness, kā jau minējām, spēcīgi iespaido ne tikai paisumus un bēgumus, augu un dzīvnieku fizioloģiju, bet arī cilvēka personisko dzīvi, noskaņojumu maiņu un attiecības ģimenē.

Astrologi uzskata, ka Mēness visspēcīgāk iespaido sievietes (Mēness tiek uzskatīts par sievišķo "planētu".) Iespaidojas piena dziedzeru darbība, tauku uzkrāšanās procesi organismā un sievietes emocionālā sfēra. Depresijas, menstruālā cikla traucējumi, neirozes, aptaukošanās - tas viss esot saistīts ar nepareizu Mēness enerģijas sadalījumu sievietes organismā.

Ko tad vajadzētu darīt lai pretotos Mēness negatīvajam iespaidam? Uzskata, ka šī "planēta" esot dvēseles slābuma simbols, tātad, sievietei vajadzētu sevī veidot dvēseles spēkus, nepadoties emocionāliem pārsitieniem, paaugstinātai juteklībai un visādu apstākļu iespaidam - tikai tā varēs saglabāt veselību.

Interesanti ir astrologu prātojumi par sieviešu tuklumu. Izrādās, ka tas ir sievietes organisma atbildes reakcija. Sieviete kļūstot tuklāka, ja nespēj tikt galā ar nepatīkamiem dzīves apstākļiem, iekrīt neziņā un nespējā sevi aizsargāt. Tāuku slānis pieaugot, tad nu pilda aizsargfunkcijas pret kairinošajiem apkārtējiem faktoriem. Sieviete it kā ieslēdzas cietoksni ar biežām sienām...

Jau minējām par Mēness cikla kritiskajiem punktiem, kad šis nakts spīdeklis savā orbītā šķērso pilnmēness, jaunmēness, pirmā un trešā fāzes ceturkšņa stāvokļus. Godājamās sievietes - šajās dienās censieties sevi nomierināt! Domājiet par labo, patīkamo, nodarbojieties ar sev sirdij tīkamām lietām, dzeriet nomierinošas tējas un, pats galvenais, neiesaistieties strīdos un konfliktos. Vispār, šajās dienās izvairieties kontaktēties ar sev nepatīkamiem ļaudīm.

Ievērojot šos ne pārāk sarežģītus ieteikumus, jūs noietīsiet lieko svaru, izmuksiet no negatīvām emocijām un jūsu personiskā un ģimenes dzīve kļūs līdzsvarotāka un mierīgāka.

Kā jau teicu, tas viss ir pasmelts no it kā nopietnas ezoteriskās literatūras avotiem. Gribi tici, gribi netici ..

Jūsu horoskops

Horoskopu sastādīšana un to lasīšana ir kļuvusi par modes lietu. Saprotu, ka nedrīkst neko kategoriski apgalvot, tomēr atzīšos, ka visa tā horoskopu *būšana*, pragmatiski un racionāli spriežot, gan izliekas pēc tādās sadomātas *aiz matiem pievilksanas*. Var jau būt, ka tur arī ir kāda patiesības drumstala, vai tad nu ar galīgām blēņām cilvēce tik ilgi būtu aizrāvusies. Cilvēkiem taču tik ļoti gribas pacelt to noslēpumainības plīvuru un, kaut šaurā šķirbiņā palūkojoties, kaut ko uzzināt par sevi. Protams, ko labu - tas taču ir tik cilvēciski un saprotami! Horoskopos jau tikai *labi* vien ir rakstīts. Galu galā visi cilvēki savā būtībā taču ir labi, neviens sevi par sliktu neuzskata, ja vien nav nokļuvis galīgā pašsaustošā depresijā. Prātot var visādi, tomēr horoskopus galīgi noliegt arī tā kā nevarētu. Tas interesantākais ir tas, ka horoskopa sniegtais indivīda raksturojums lielos vilcienos tik tiešām atbilst zem attiecīgās Zodiaka zīmes dzimušā indivīda psiholoģiskajām īpašībām!

Cilvēku raksturos un likteņos daudz kas esot atkarīgs no viņu dzimšanas Zodiaka (Z) zīmes. Ir sarakstītas biezas grāmatas par tā saucamiem horoskopiem, kur sniedz informāciju par indivīda raksturīpašībām - viens otrs ir tīri trāpīgi (laikam jau ilgstoši krātu novērojumu iespaidā), diemžēl par vairumu horoskopu, it sevišķi norišu prognozēs, paliek iespaids kā par ar bagātīgu fantāziju piesātinātu beletristiku. Tomēr tie ir populāri un ļaudis ar interesi žurnālos un laikrakstos tos lasa, kaut arī par tiem smīkņā.

Varam horoskopus uzskatīt par tādu kā izklaides materiālu vai *laika kavēkli* vai arī mēģināt ar *vēsu prātu un skaidru galvu* tajos atrast arī kādu *patiesības graudu*. Nedrīkst taču ko tūlītēji neizskaidrojamo noliegt, pēc "principa" - *tas nevar būt tāpēc, ka nevar būt!* Galu galā tas taču ir gadsimtos savākts un sistematizēts empīriskais *materiāls*, kurš lielos mērogos tomēr salāgojas ar reālo praksi!

Avīze „Rīgas balss” vienu laiku publicēja Rīgā reģistrētos mirušo cilvēku sarakstus. Man radās doma šos sarakstus paanalizēt, mēģinot noskaidrot, vai Zodiaka zīmēm un Mēness fāzēm ir vai nav kāds iespaids uz mirstību. Tika apkopotī dati 3 gadu garumā par vairāk kā 60 000 mirušajiem, tātad pietiekami reprezentatīva ģenerālā datu kopa. (Mani augstskolas kolēģi gan labsirdīgi smīkņāja, ka „mūsu Arvīds uz vecuma pusi jau ir galīgi nojūdzies un galvu saspiedis!”. Gan jāpiekrīt, ka to darīt „ar rokām” vien, tikai ar kalkulatoru, nu nav nekāds „prāta darbs”. Ja to man kāds priekšnieks liktu darīt, noteikti protestētu! Bet ko gan cilvēki nedara „sava prieka pēc”!

Dažādiem mirušo ļaužu kontingentiem tika aprēķināts tā saucamais „mirstības faktors” (skaitlis, kas ir atkarīgs no mūža vidējā garuma un daļas, kas pārsniedz 60 gadu vecumu - tātad pārkāpuši vecuma sliekšni) atkarībā no miršanas un dzimšanas laiku Zodiaka zīmēm, Mēness fāzēm, kā arī no mirušā cilvēka vārda pirmā burta (!)..

Aprēķinu dati bija visai interesanti. Vispirms varēja redzēt, ka vīrieši un sievietes ir būtnes no dažādām pasaulēm. Ka tautībai nav nekāda iespaids. Taču atsevišķām Zodiaka zīmēm vērā ņemams iespaids tika novērots. (Par vērā ņemamu tika uzskatīta novirze no vidējās vērtības par 15 – 20 %. Lielāka novirze netika novērota.)

Gan jāsaprot, ka no mirstības viedokļa nav ne „labu” ne „sliktu” Zodiaka zīmju. Vērā ņemamās novirzes no vidējās vērtības nākamā cikla laikā (nākamajā gadā) pārbīdījās jau uz citu Zodiaka zīmi. Tātad Zodiaka zīmei iespaids ir, taču te darbojās vēl kāds cits faktors.

Mēness fāzēm arī bija vērā ņemams iespaids uz mirstību, taču tas atkal ir atkarīgs gan no tekošās Z zīmes, gan no Z cikla.

Lai varētu secināt par kādu likumību, būtu nepieciešama sistemātiska analīze kādu 10 gadu ilgumā. Man par atvieglinājumu „Rīgas Balss” mirušo cilvēku sarakstus publicēt pārtrauca (Laikam jau izdevīgāka ir reklāmu publicēšana) Un no citiem avotiem informāciju iegūt neizdevās. Tā nu mana „zinātniskā darbība” pārtrūka.

Interesants ir vārda pirmā burta iespaids. (Laikam šie darbojas kādi numeroloģiski faktori) Izrādījās, ka dažu attiecīgo burtu īpašniekiem ir vērā ņemams novirzes un pie tam pastāvīgas, neatkarīgi no Z zīmēm un to cikla.

Tā nu šis necilais pētījums vismaz netieši parādīja, ka gan Z zīmēm, gan Mēness fāzēm tik tiešām ir kāds iespaids uz cilvēka dzīvības procesiem. Tātad - „tur kaut kas ir!”. Lai tos perfektāk noskaidrotu, ir „jārok dziļāk un pamatīgāk”!

Atziņu izlase

- Apbrīnojami, cik liels īpatsvars dažos cilvēkos ir mundierim !
(Fjodors Dostojevskis)
- Ir tikai divi veidi kā dzīvot : viens - dzīvot, it kā viss būtu brīnumš; otrs - it kā brīnumu vispār nebūtu. (Alberts Einšteins)
- Uz cilvēcisku diženumu ir tikai viens ceļš : caur sāpīgu sitienu rindu.
(Alberts Einšteins)
- Nav neviena, kas, mīlējams naudu, baudas un slavu, mīlētu arī cilvēkus.
(Epikūrs)
- Pasaule ir nožēlojama tikai nožēlojamiem cilvēkiem un tukša tikai tukšiem cilvēkiem. (Ludvigs Feierbahs)
- Vīrišķība - vājo spēks. (Fransuā Fenkons)
- Pat ja grumbas var izvagot pieri, nepieļausim, lai tās skar sirdi. Gars nedrīkst novecot ! (Džeimss Gārfilds)
- Kas ir vislaimīgākais cilvēks ?
Tas, kurš prot just līdzīgu cita cilvēka nopelniem un priecājas par cita laimi kā par savējo. (Johans Volfgangs Gēte)
- Cilvēka lielākā bagātība ir tāds dvēseles stāvoklis, kad vairs nevēlas nekādas bagātības. . (Johans Volfgangs Gēte)
- Noslēgta sirds ir pats briesmīgākais cietums. (Jānis Pāvils II)
- Nevienam nav noteikti jābūt lielam cilvēkam. Ļoti labi, ja viņš ir tikai cilvēks.
(Alfrēds Kapī)
- Ak kungs, no kādiem sīkumiem, no kādām pabirām, no kādiem pasaules putekļiem mēs visi sastāvam ! (Valentīns Katajevs)
- Visnejēdzīgākais ir tas, ja cilvēks zaudē vēlēšanos būt cilvēks !
(Žanis katlaps)
- Labāk lai manis desmit reižu trūkst, nekā kad vienreiz palieku kaut kur pāri !
(R. Kaudzīte)
- Visnejaukāmais radījums, kāds vien var būt - mazs „liels” cilvēks.
(Čārlzs Koltons)
- Augsti amati ievērojamus cilvēkus dara vēl ievērojamākus, bet sīkus - vēl sīkākus. (Žans de Labrijērs)
- Nav daudz tādu cilvēku, kas spēj patiesi priecāties par citu prieku.
(Zenta Mauriņa)
- Gudrie un enerģiskie cīnās līdz pat beigām, bet nekam derīgie tukšīši bez mazākās pretestības pakļaujas savas bezjēdzīgās dzīves sīkajiem gadījumiem. (Dmitrijs Pisarevs)

Bioritmu iespaids.

To, ka mūsu noskaņojums, gan fiziskā pašsajūta, gan domāšanas spējas sistemātiski mainās, droši vien katrs būs izjūti paši *uz savas ādas*. Bieži *ne no šā ne no tā*, diezin kāpēc, ir ļenganas kājas, drūms garastāvoklis un tāds kā prāta apstulbums. Citreiz ir vērojamas citādākas šo izjūtu, arī patīkamas un nepatīkamas, kombinācijas, kaut gan it kā nekādu redzamu to iespaidojošu apstākļu tā kā nebūtu.

Ja par horoskopiem var nedaudz pavīpsnāt, tos uzskatot par tādu kā *aiz matiem pievilktu* fantāziju, tad attiecībā par bioritmiem lieta jau ir daudz nopietnāka. Visi procesi Pasaulē ir pakļauti ritmam - harmonisko svārstību likumībām. Fizikālie, bioloģiskie, sociālie, psiholoģiskie... Pētnieki ir nākuši pie secinājuma ka arī cilvēka organisms ir pakļauts ritmiskām likumsakarībām. Runā par tā sauktajiem *bioritmiem*, kas vada cilvēkā norisošos fizioloģiskos un psihiskos procesus. Pastāv teorija, ka cilvēka organisma un psihs kopumā pastāv trīs visai spilgti izteikti bioritmi ar dažādiem to periodu garumiem. Fizioloģiskais cikls 23 dienu garumā, emocionālais cikls 28 dienu un intelektuālais cikls 33 dienu garumā.

Katrs cikls izpaužas sinusoidālas funkcijas likumībā ar tā saukto pozitīvo (procesa pacēluma - augšupejas) un negatīvo (lejupslīdes) pusperiodu. Uzskata (cik ,pamatoti ?), ka līdz ar indivīda piedzimšanas momentu visi šie trīs cikli iesākas ar pozitīvo (pacēluma) pusperiodu. Runājot par emocionālo ciklu, tādējādi 14 dienas indivīdam būs tieksme uz pozitīvām emocijām, bet 14 dienas būs nospiests garastāvoklis (28 dienu emocionālā cikla periodā).

Pozitīvajā divnedēju emocionālā cikla fāzē esam sabiedriski, labestīgi, gatavi sadarboties - vispār ar pozitīvu apkārtējā uztveri. Nokļūstot negatīvajā fāzē jābūt uzmanīgam, jo ir tendence kļūt nervozam, neapmierinātam un kašķīgam. Šajā posmā mūsu reakcijas un situāciju vērtējumi būs visai tāli no ideālā, tādēļ tajā nevajadzētu plānot svarīgus un atbildīgus pasākumus.

Līdzīgi fizioloģiskā cikla pozitīvajā pusperiodā būs labāka fiziskā pašsajūta, bet negatīvajā pusperiodā it kā fizisko spēku atslābums.

Šā posma sevišķi pirmajās sešās dienās mēs izjūtam it kā enerģijas pieplūdumu, atrodamies optimālā fiziskā stāvoklī, labi izturam pārslodzes, esam mazāk pakļauti saslimšanām. Nokļūstot negatīvajā fāzē esam pasīvāki, jūtamies "savītuši", ātrāk nogurstam, biežāk pakļaujamies slimībām.

Savukārt intelektuālā cikla pozitīvajā pusperiodā labāk padosies visādi *galvas darbi*, domāšana ir elastīgāka, asāk uztveram informāciju, esam atjautīgāki arī atmiņa darbojas labāk.

Speciālisti uzskata, ka bīstamākie ir ciklu *lūzuma* punkti, parejot no vienas fāzes otrā. Ļoti slikti, ja ciklu lūzumpunkti laikā sakrīt, ja pat visi trīs, tad nu esot tāda *melnā diena*, ka labāk būtu no mājas ārā neiziet (nav gan garantijas, ka no gultas ārā kāpjot netiks kāja salauzta...).

Statistika apgalvojot, ka pastāvot spēcīga sakritība šādām *nelabām* dienām ar indivīdam *uzkritušām* *ķezām* un pat nelaimes gadījumiem. Pētījumi rādot, ka gadījumos kad laikā sakrīt 2 vai pat 3 ciklu „lūzumi”, attiecīgo indivīdu nāves gadījumi ir 6 reizes biežāki, nekā „parastajās” dienās. Raksta, ka daudzas aviokompānijas lidmašīnu pilotus to *bīstamajās* dienās reisā, *drošības labad*, vispār nepielaiž, jo kritiskā situācijā to reakcija var izrādīties pavisam neapmierinoša.

Jāpiezīmē, ka katram indivīdam pastāv sava ciklu "hierarhija". Tā, teiksim, sportistam dominē viņa fizioloģiskā cikla stāvoklis, bet, piemēram, astrofiziķim galvenā loma būs intelektuālajam ciklam. Iespējams, ka šie kādu lomu spēlē arī iedzimtība. Piemēram, no

tēva - horeografa un mātes - balerīnas bērns varētu iegūt gēnus, kas lieliski koordinē kustības un tas savukārt radīs apstākļus fizioloģiskā cikla dominantei.

Ciklu stāvokļu aprēķināšana kādai jūs interesējošai dienai nav pārāk sarežģīti. Vispirms ir jāizskaitļo cik dienas jau esat nodzīvojuši līdz jūsu interesējošam datumam, gan nepiemirstot t.s. *garos gadus*.

Pieņemsim, ka jūs līdz attiecīgai dienai esat nodzīvojuši 11494 dienas. Aprēķinam, cik pilnu attiecīgo ciklu ietilpst nodzīvoto dienu skaitā un kādi ir to atlikumi.

Aprēķins fizioloģiskajam ciklam : 11494 : 23 = 499,739 Tātad šajā laika posmā ietilpst 499 pilni cikli, kas sastāda 499 X 23 = 11477 dienas.

Pāri paliek (atlikums) 11494 - 11477 = 17 dienas.

Tātad jūs atrodaties fizioloģiskā cikla 17. dienā, resp. šā cikla negatīvā pusperioda sākuma daļā (šā cikla pusperiods ir 23 : 2 = 11,5 dienas) un jūsu fiziskai pašsajūtai vistīcāmāk nebūs tā labākā forma vēl turpat nedēļu (6 dienas).

Aprēķins emocionālajam ciklam : 11494 : 28 = 410,500 Tātad 410 pilni cikli, resp. 410 x 28 = 11480 dienas. Atlikums: 11494 - 11480 = 14 dienas. Tātad, jūs atrodaties emocionālā cikla lūzumā (pārejā no pozitīvā un negatīvo pusperiodu), jo 28 : 2 = 14. Jūs droši vien jūtaties, kā ar kreiso kāju no gultas izkāpis, un turpmākās divas nedēļas jūsu garastāvoklis diez cik saulains nebūs.

Aprēķins intelektuālajam ciklam : 11494 : 33 = 348,303 ; 348 x 33 = 11484 Atlikums: 11494 - 11484 = 10 dienas. Tātad, jūs atrodaties intelektuālā ciklā pozitīvajā pusperiodā (33 : 2 = 16,5) un jūsu domāšanas aparātam vajadzētu darboties jūsu spēju robežās normāli.

Labākai uzskatāmībai un turpmāko dienu prognozei zīmējam šo ciklu sinusoidālas līknes ar attiecīgiem periodiem (23, 28 un 33 dienas), uz horizontālās ass atliekot mēneša dienu datumus. Vērojot iegūto ainu, varēsim uzskatāmi redzēt, kurās dienās ir sagaidāmi tā vai cita cikla *pacēlumi*, *kritumi* un *lūzumi*. Manuprāt šāda analīze varētu būt daudz vērtīgāka nekā nekā paļaušanās uz laikrakstos publicētajām horoskopu prognozēm.

Tas, ka bioritmu cikli eksistē, ir neapstrīdams fakts. Vienīgi varētu šaubīties par aprēķinu metodiku. Piemēram, no kurienes tad ir zināms, ka cikli sākas no tā momenta, kad cilvēkbērns pamet mātes miesu, bet nevis kad tiek *ieņemts*? (Un kā „ķeizargriezienu” gadījumā?) Loģiskāk būtu rēķināt kopš olšūnas apaugļošanas brīža (bet, ej nu sažini, kad tas ir noticis!). Tāpat, nav pamatojuma, ka visiem cikliem jā sākas vienlaicīgi ar pozitīvo pusperiodu. Kāda garantija, ka indivīda dzīves laikā kādu spēcīgu faktoru iespaidā (slimība, stresi) šie cikli nepārbīdas?

Varētu ieteikt uz šā aprēķina metodes bāzes pavērot, kāda ir atbilstība jūsu izjūtām un, savācot pietiekami pārliecinošu materiālu, attiecīgi precizēt savas līknes.

Vienkāršāk esot kontrolēt emocionālo ciklu, jo tā fāzes balstās uz divnedēļu laika posmu. Piemēram, ja esat dzimuši ceturtdienā, tad līdz pat mūža beigām katrā otrajā ceturtdienā jums būs emocionālā cikla lūzuma punkts. Vajadzētu pavērot, kā jums noris cikla divnedēļu fāze. Vai ir posmi, kad esam viegli uzbudināmi, kašķīgi ar visu nemierā vai pilnīgi pretēji - bez redzama iemesla jautri, dzīves priecīgi un labā noskaņojumā. Citiem vārdiem sakot, mēģiniet noskaidrot kāds ir jūsu emocionālās uzvedības stereotipa algoritms.

Uzskata, ka daudzos gadījumos, kad runā par dzīves biedru raksturu nesaskaņām, tam pamatā esot tāda bioritmu sakrītība, kad kā par spīti abiem partneriem vienlaikus ir ciklu negatīvās fāzes vai pat kritiskās dienas. Tādēļ varētu partneriem ieteikt izskaitļot savus bioritmus un, ievērojot iespējamās bīstamos momentus, savlaicīgi kontrolēt savu rīcību un uzvedību. Pat, ja bioritmu teorijai pārāk neuzticamies, tad tomēr, kādēļ gan neizmantojot kaut vai hipotētisku iespēju partneru harmonisku attiecību regulēšanai un saglabāšanai? (Varbūt radīsies mierinošs skaidrojums - kādēļ viņa šodien ir tik izcilā „riebīga”!)

Bioritmu teorija dod iespējas veidot jau daudz maz sakarīgas atbildes un skaidrojumus daudziem it kā sakramentāliem jautājumiem :

Kāpēc jebkurā sabiedrībā starp ļaudīm veidojas simpātijas un antipātijas ?
Kāpēc izjūk pat krietnu un godīgu cilvēku ģimenes ?
Kāpēc vienās ģimenēs vecāki un bērni dzīvo draudzīgi un saskanīgi, bet citās plūcas, ka „spalvas vien put !” ?
Kāpēc izjūk „asinssaites”, bet starp pilnīgi „svešiem” cilvēkiem pastāv cieša draudzība „līdz pat kapam” ?
Kāpēc veidojas mīlestība un ienaidi ?
Kāpēc neveidojas saskaņa un sadarbība starp godīgiem un krietniem priekšniekiem un arī godīgiem un krietniem padotajiem ?
Kāpēc ļaužu kolektīvos parādās līderi, „mīļulji” un izstumtie ?

Ļoti iespējams, ka vīrieša un sievietes bioritmu stāvoklis bērna „ieņemšanas” brīdī atstāj būtisku iespaidu uz topošā bērna fiziskajām un garīgajām kvalitātēm.

Pētnieki uzskata, ka bioritmi, kas tādi vai citādi attiecas uz visu : dzīvo pasauli”, iespaidojot tās procesus, ir cieši saistīti ar kosmiskas cilmes ritmiskajiem faktoriem, galvenokārt ar Saules un Mēness kustību. Domājams, ka šie ritmiskie faktori arī atstāj iespaidu uz formējošos cilvēkbērnu tā „ieņemšanas” brīdī. Ar to arī varbūt var izskaidrot dažādu, pat laikā ļoti attālinātu vēsturisku personību likteņu pat kuriozu sakrītību.

Tā piemēram, literatūrā ir minēta pat visai kurioza divu vēsturiski izcilu personību ASV prezidentu Abrahama Linkolna un Džona Kenedija likteņi.

Abi prezidenti tika noslepkavoti piektdienā. Abus noslepkavoja ar šāvieniem pakausī savu sievu klātbūtnē. tām sēdot blakus. Abiem bija trīs bērni, pie kam katrs prezidents savā laikā pārcieta dēla nāvi - Viljama Linkolnam un Patrika Kenedijam. Kā viens tā otrs savās runās, rakstos un izteikumos ir bieži citējis Šekspiru un Bībeli. Abu prezidentu sievām bija 24 gadi, tām pie vīra izejot. Abas šajos atentātos netika cietušas, ko nevar teikt par abu prezidentu pavadoņiem.

Linkolns tika noslepkavots Forda vārdā nosauktajā teātrī. „Linkolna” markas automobilis, ar kuru Dallasā brauca Kenedijs, bija ražots „Fordā” firmā. Linkolna sekretāra uzvārds bija Kenedijs un viņš esot mēģinājis no šī teātra apmeklēšanas prezidentu atrunāt. Savukārt Kenedija sekretārs uzvārdā Linkolns arī esot mēģinājis savu prezidentu atrunāt no braukšanas uz Dallasu. Abu prezidentu pilnvaru pārņēmējiem uzvārds bija Džonsons...

Tātad Kenedija traģēdija ir Linkolna traģēdijas spoguļatainojums ? Kas tas ir - dvēseļu pārceļošana, reinkarnācija ?

Uzskata, ka šīs sakrītības ir izskaidrojamas ar to, ka abu Prezidentu „ieņemšanas” brīdī esot bijušas praktiski vienādas kosmiskā ritma situācijas, kā līdz ar to arī visai sakrītīgas to bioritmu fāzes . (Uz tām gan iespaidu atstāj arī attiecīgo vecāku bioritmi)

Sensāciju iekārdinātie pētnieki tad nu meklē likteņu sakrītības (dažkārt gan tādas „aiz matiem pievilktas”) daudzām vēsturiskām personām un sev par prieku arī atrod to bioritmu raksturīgāko punktu līdzības. Tā piemēram, populāra ir Staļina un Ivana Briesmīgā likteņu un rīcības analogijas.

Izriet doma, ka atbilstoši kosmisko procesu ritmiem, ikvienam no mums pasaulē, iespējams, ir kādreiz bijuši un ir arī patlaban tādi kā mūsu personību dubultnieki, tikai mums negadās tos ikdienā sastapt. Mēs arī savā vairumā neesam nekādas izcīlas acīs krītošas personības, kurām tad būtu jāga meklēt kādus līdzniekus.

Paradigmas un sabiedrības attīstības posmi.

Marksistiskajā pasaules uzskatā sabiedrības attīstības pamatfaktori ir īpašums uz ražošanas līdzekļiem, kā arī tehnoloģiju attīstības . Filozofiskajā domā kā sabiedrības attīstības primārais dzinējspēks ir tikuši izvirzīti arī daudzi citi faktori, to starp pēdējā laikā tik populāra kļuvusi informatīvās tehnoloģijas attīstības iespaids hipotēze. Domājams, ka kopumā darbojas savstarpēji savīts un savstarpēji iespaidojošies dažādu faktoru komplekss.

Būtībā civilizācija rada informāciju un informācija rada civilizāciju. Tas nozīmē, ka ikvienas tādas tehnoloģijas attīstība, kas radikāli maina priekšnosacījumus rīcībai un informācijas izplatībai, arī paredz skrupulozu veco un ierasto domāšanas modeļu pārvērtēšanu. Tādas tehnoloģiskās revolūcijas sekas iezīmē jaunu vēstures paradigmu.

Pieejamā informācija nosaka, kādas domas un darbības ir iespējamās un ka ne vienmēr "velosipēds ir jāizgudro no jauna".

Valodas rašanās bija viena no šādām attīstības revolūcijām .

Attīstīta valoda atšķir mūs no pārējām dzīvām būtnēm. Valoda ļāva mums attīstīties sociāli, sapulcināt un saturēt kolektīvu, kas pavēra jaunu, individuālu attiecību caurvītu pasauli. Kad komunicēšanās pilnveidojās, sabiedriskajā dzīvē attīstījās pilnīgi jaunas un sarežģītas nianšes. Valoda un rakstība sniedza novatoriskas domāšanas iespēju un veicināja radošās un sapratnes spējas. Tā arī ļāva izplatīt informāciju ikvienam, kurš bija piesaistīts kopienai. Kļuva iespējams lielām ļaužu grupām un citām paaudzēm izklāstīt mednieku un pārtikas vācēju sabiedrības dzīvei nepieciešamās zināšanas - kuri augi ir ēdami, kuri indīgie augi ir ēdami pēc vairākkārtējas apstrādes, kuri dzīvnieki atstāj šādas pēdas un tā tālāk. Cilvēki varēja uzzināt par citu veismēm un kļūdām un turpināt uzkrāt apvienoto kolektīva pieredzi. Cilvēce attīstīja atmiņu. Tādējādi varēja pilnveidot zināšanas, taču tikai līdz noteiktai pakāpei. Runas valoda vien nenodrošināja - vismaz līdz tam, kamēr nebija izgudrots magnetofons, uzticamu un plašu runas informācijas saglabāšanu.

Visi četri patlaban apzinātie tā sauktie civilizācijas šūpuļi - Ēģipte, Mezopotāmija, Indas ieleja un Ķīna (par Amerikas kontinenta senajām kultūrām mēs diemžēl zinām pārāk maz, jo tās iznīcināja alkātīgie eiropiešu konkistadori un kareivīgā kristietība) - veidojās aptuveni vienā laikā, un tos vienoja (un reizē arī atšķīra no apkārtējām sabiedrībām, kurās arī nodarbojas ar tirdzniecību un metalurģiju) rakstu valodas ieviešana.

Mezopotāmijā rakstīšanai izmantoja māla plāksnītes.. Pirmās "grāmatas" veidoja vairākas šādas plāksnītes, ko glabāja ādas somā vai futrālī. Teksti, piemēram, likumi, tika uzrakstīti uz lielām virsmām, lai būtu redzami visiem. Šādi sabiedrības fundamentālās idejas vai normas pārvērtās no kaut kā sena un mistiska, ko mutiski pāda šamaņi, par redzamiem un skaitā ierobežotiem likuma pantiem un dekrētiem, kas bija pieejami visiem. Primitīvās slēgtās sabiedrības pieņēma atklātāku un sarežģītāku raksturu. Vienlaikus kļuva aizvien vairāk skaidrs, ka zināšanas dos varu. Sākotnējās rakstības formas bija varas instruments. Šumeru valdnieki un priesteri izmantoja rakstību, lai norādītu, cik daudz aitai cilvēkiem jāmaksā nodokļos. Rakstību arī izmantoja propagandai : - valdnieks atgādināja saviem ļaudīm, kurš valda un kurš viņiem ir izcīnījis spožas uzvaras.

Rakstītā valoda šķita kā maģija : - bija tikai loģiski, ka ēģiptiešu dievs Tots, kas dāvāja ļaudīm rakstību, bija arī maģijas dievs. Lasīšana un rakstīšana pārmainīja gan zināšanas, gan pasauli. Impērijas varēja nodibināt un saturēt kopā tikai tad, kad bija attīstījusies rakstveida sazināšanās; tikai tad kļuva iespējama detalizēta informācijas, piemēram, rīkojumu, pavēstīšana lielā attālumā. Diemžēl pat ar roku rakstītai informācijai ir savas iedarbības robežas.

Piecpadsmitā gadsimta vidū, kad Johans Gūtenbergs izgudroja drukāšanas presi, sākās jauna informācijas revolūcijas ēra. Drukāšana kļuva par galveno priekšnoteikumu tam, no kā izveidojās modernā zinātne, kā arī lielajiem atklājumiem un tehniskajam progresam, kas noveda pie industrializācijas.

Kad process bija sācies, nekas to vairs nevarēja apstādināt. Drukāšanas prese apgādāja talantīgus un radošus cilvēkus ar nepieciešamo informāciju un iedvesmas avotiem tādā daudzumā, kāds iepriekš nerādījās pat sapņos.

Informācijas jēdziena nozīmes pārmaiņa notika pakāpeniski un nemanāmi. Divdesmitā gadsimta pirmajā pusē, kapitālisma pilnbriedā, informācija bija kaut kas tāds, ko meklēja rokasgrāmatās vai glabāja kartotēkās un arhīvos.: - fakti, detaļas par to vai citu, vairāk vai mazāk interesantu lietu. Tie varēja būt skaitļi, personu vārdi, adreses, datumi utt. Ar informāciju strādāja zema statusa ierēdņi lielāko uzņēmumu pieticīgajās nodaļās. Netika pieminētas ne informācijas teorija, ne informācijas tehnoloģijas un ar karjeru informācijas jomā neviens nelepojās.

Kopš tā laika ir notikušas straujas un krasas pārmaiņas šī termina nozīmē. Un tā statuss ir radikāli audzis. Informācija, agrāk uzskatīta par garlaicīgu, tomēr svarīgu smērvielu preču un pakalpojumu ražošanā, tagad ir kļuvusi par pieprasītāko produktu visā ekonomikā. Tomēr tas vēl nav viss : - informācijas teorija ir iesakņojusies kā visaptveroša intelektuāla metastruktūra, kuras pamatidejas ir dziļi iespiedušās visās svarīgākajās zinātnēs un kura lielā mērā nosaka pasaules skatījumu, kas veidojas jaunajā sabiedrības un kultūras paradigmā. Tehnoloģiskā informācija mūsdienās tiek uzskatīta par sabiedrības esenci, tikpat svarīga kā bioloģijā ģenētiskā informācija, Ekonomika rotē ap informāciju. Arī pati dzīve taču ir milzīgs, nebeidzami sarežģīts un smalks informācijas, ko uzglabājam un pārnesājam, attīstības process. Tagad informācija ir viss, ko var pārveidot digitālā kodā un caur komunikācijas starpnieku nosūtīt saņēmējam. No informācijas teorijas skatpunkta, pamatā nepastāv nekādas atšķirības starp zinātnisku formulu, bērnu dzejoli vai populiskiem politiķu solījumiem pirms vēlēšanām.

Mūsdienu elektroniskie un digitālie saziņas līdzekļi ir visplašākā no visām informācijas revolūcijām. Ilgu laiku uzskatīja, ka datora galvenais uzdevums ir domāt - attīstīt mākslīgo saprātu, kas tālu pārsniegtu mūsējo. Tagad mēs redzam, ka tehnoloģijas ir pavirzījušās pa nedaudz citu ceļu - uz komunikāciju datorsistēmu tīklā. Jaunās vadošas saziņas tehnoloģijas nozīmē, ka veidojas jauna pasaule.

Internets ir kaut kas pilnīgi nebijis : - saziņas līdzeklis, ar ko faktiski ikviens, salīdzinoši nedaudz ieguldot tehniskajā aprīkojumā un veicot dažas vienkāršas darbības, var kļūt par teksta, attēlu un skaņas radītāju un tā patērētāju. Ir grūti izdomāt ko vēl iespējām bagātāku : - tīklā mēs visi esam autori, izdevēji un producenti; mūsu izteiksmes brīvība ir milzīga un potenciālā auditorija neierobežota. Ar taustiņa nospiešanu kļūst pieejams visdažādākās informācijas okeāns.

Uz šo pavērsieni reaģē dažādi. Kritiski noskaņotie apgalvo , ka visas šīs runas par informācijas tehnoloģiju revolūciju un jauno ekonomiku ir absurdas vai vismaz stipri pārspīlētas. No skeptiķu viedokļa pasaule būtībā nav mainījusies. Mēs joprojām ražojam un pārdodam āmusus un naglas, un bankas aizdod un uzglabā naudu. Varbūt ir mainījušies daži kancelejas darbi, taču to nozīmība ir pārspīlēta. Tagad lielākā daļa cilvēku raksta darījumu vēstules izmantojot nevis diktofonu vai sekretāres palīdzību, bet gan datoru, taču jautājums ir - vai ar to ir radikāli uzlabojies lietu stāvoklis. Tas, kas ir pazīstams kā elektroniskā komercija, ir tikai parasts business, pat ja mēs izmantojam kliezdoši jaunas ierīces. Skeptiķu viedoklis pauž, ka tas lielākoties ir saistīts ar šādām tendencēm: - stilīgi ir lietot jaunākos ražojumus, vienalga, kādu labumu tie īstenībā sniedz. Un maz nozīmes tam, kādas tehnoloģijas izmantojam saziņā : - joprojām svarīgs ir saturs. Senas un pārbaudītas patiesības būs tādas arī nākotnē.

Tehnoloģiju iespaidi tā pa īstam atklājas tikai pēc neizbēgama inkubācijas posma. Runājot par drukāšanas presi, tai bija nepieciešami vairāk nekā 300 gadu, pirms tā veica galīgo izrāvienu, sasniedzot punktu, kurā izraisīja radikālu sociālo struktūru sašūpošanos un radīja jaunu paradigmu - kapitālismu. (Liekas loģiski, ka procesiem turpinoties, ir jāveidojās kādām citām augstākas attīstības pakāpes paradigmām...) Gluži vienkārši vajadzēja laiku, pirms vērā ņemami izplatījās lasītprasme (vilksim paralēles ar "datorprasmi"), lai drukāšana labvēlīgi ietekmētu lielu sabiedrības daļu. Tikai apgaismības laikā, astoņpadsmitajā gadsimtā, domāšana sasniedza nepieciešamo laikmetīguma pakāpi, informācijas apmaiņa - nepieciešamo dzīvīgumu un tehnikas progress - nepieciešamo eksplozivitāti, lai parādītos zīmes par dzimstošo industriālismu. Ievērosim cerīgu faktoru, ka informācijas, zinātnes un tehnikas attīstības tempiem un apjomiem ir eksponenciāls raksturs (diemžēl to nevar teikt par kultūru, ētiku un morāli...).

Izpratne par cilvēkiem un viņu vietu pasaulē pārcieta radikālas pārmaiņas. Indivīds ieņēma jaunu vietu, un runas par cilvēku brīvību un tiesībām sagrāva „dabisko” ļaunu kārtu un šķiru aizspriedumus.

Negaidot pavērās necerētas iespējas sabiedriskajam progresam un dzīves apstākļu uzlabošanai.

Indivīda atbrīvošanās un tehnoloģiju lietderības palielināšanās darbojās kopā.. Radās vēsturiska rezonanse, kurā dažādi faktori, spirālveidīgi paātrinoties, spēcīgāka cits citu. Vidusšķīra tika atalgota par vēlmi pielāgoties un no šīs iespējas guva maksimumu. No šī laika vidusšķīra kapitālisma paradigmā kļuva par dominējošo.

Industriālā revolūcija nozīmēja, ka ar mehānismu izmantošanu daudzkārt palielinājās cilvēku fiziskais spēks. Digitālā revolūcija nozīmē, ka cilvēku smadzenes to darbības efektivitāte, apvienojoties ar elektroniskajiem tīkliem, paplašināsies līdz neaptveramai pakāpei. Taču tas vēl nav noticis : - nepieciešamie priekšnoteikumi vēl nav gatavi. Tehnoloģijas var paātrināties elpu aizraujošā ātrumā, taču mēs, cilvēki, esam lēni. Atkal mūs kavē visdažādākie reliģiskie un ideoloģiskie tabu. Atkal esam tā posma sākumā, kad ir nepieciešama radoša destrukcija. Šo attīstību nevar vērā ņemami kontrolēt. Vēsture liecina, ka ikviena jauna tehnoloģija iet savu ceļu, slīktāku vai labāku, pilnīgi neatkarīgi no tā, ko tās radītāji bija iztēlojušies.

Paradigma nosaka, ko mēs varam domāt - gluži burtiski. Paradigma vienkārši ir aizspriedumu un vērtību komplekss, kas vieno kādas specifiskas sabiedrības locekļus. Piemērs : kad "visi" kādā noteiktā laika brīdī ir pārliecināti, ka pasaule ir plakana, ir bezjēdzīgi censties domāt, kā ar kuģi apbraukt zemeslodi. Kad Koperniks paziņoja, ka īstenībā Zeme griežas ap Sauli, daudzi uzskatīja viņu par jukušu. Tas nepārsteidz. Ja kāds izsmej Kopernika kritiķus, izmantojot iespēju palūkoties pagātnē, viņš tikai pierāda, ka neizprot, kas ir paradigma. Nav iespējams kategoriski teikt, ka viņa kritiķiem nebija taisnība tā laika domāšanas līmenī, jo tas, ko viņi domāja ar vārdu "Zeme", bija nekustīgs punkts telpā. Jēdzieniem joprojām nāca līdzī to agrākās nozīmes, paradigmas pavērsiens vēl nebija noticis, ļaudis domāja, kā ierasts.

Tas pat notika ar pāreju no Ņūtona uz Einšteina fiziku. Daudzi neatzina Einšteina vispārējās relativitātes teoriju tā vienkāršā iemesla dēļ, ka tā apgalvoja, ka jēdziens "telpa" nozīmē kaut ko tādu, ko var "liekt", kamēr vecā paradigma noteica, ka telpa ir konstanta un homogēna. Tas bija būtiski - ja telpai nebūtu piemērušas šīs īpašības, Ņūtona fizika nevarētu funkcionēt. Un, tā kā Ņūtona fizika tik ilgu laiku bija pieņemami funkcionējusi, no tās nebija viegli atteikties. Šī bija situācija, kad sacenšas divas paradigmas. Taču cilvēks nevar domāt divās paradigmās. Vai nu viena, vai otra. Zeme vienlaikus nevar būt gan kustīga, gan nekustīga; telpa reizē nevar būt gan plakana, gan izliekta. Šī iemesla pēc indivīda pārejai no vienas paradigmas uz otru jābūt momentānai un pilnīgai.

Tas ir tāpat kā ar japāņu kareivi, kurš vairākus desmitus gadus pēc Otrā pasaules kara beigām slēpās nepieejamā Āzijas džungļu biežoknī, kur visus šos gadus viņš savā nodabā bija turpinājis karot. Apstākļu sakritības dēļ viņš tur bija pamests

vienatnē. Varbūt viņam bija pavēlēts palikt vientuļgajā postenī, kur viņš visus šos gadus ar parauga vērtu uzticību bija pildījis savus pienākumus pret tēviju, vai varbūt viņš bija pārāk nobijies, lai atgrieztos apdzīvotajās vietās. Taču laiks bija aizritējis, un neviens kareivim nebija pateicis, ka ir noslēgts miers. Tāpēc Otrais pasaules karš joprojām plosījās viņa prātā. Nu pēkšņi viņam skaidro, ka gadiem ilgi dzīvojis ilūzijā : - miers, nevis karš ir lietu stāvoklis, un Japāna ir kļuvusi par Āzijas ekonomikas brīnuma galveno spēku.

Mums nevajadzētu smieties par šo apjukušo kareivi. Viņš varēja kļūdīties, taču arī mēs kļūdāmies, turklāt neskaitāmas reizes. Kareivis nebija pietiekami labi informēts, taču arī mēs ne vienmēr esam. Mums visiem ir zināmā mērā sagrozīts priekšstats par to, kas notiek ārpus mūsu nelielās iekšējās pasaulītes, par kuru varam gūt tiešu iespaidu. Tas mūs neattur veidot viedokli par neskaitāmām lietām vadoties no sava "veselā saprāta" - pat tik sarežģītās jomās, kur mūsu zināšanas ir ierobežotas, lai neteiktu, ka to nav vispār. Tas, ko mēs noteikti zinām, lielāko ties' ir tikai tas, kam ticam, ka zinām. Citu cilvēku darbības mums ir saprotamas vien tik daudz, cik zinām to, ko savukārt zina viņi. Un to mēs zinām reti kad. Pastāvīga šīs informācijas neatbilstība nozīmē, ka mums vienmēr jāpārvar milzums pārpratumu - tas ir apgrūtināši un dārgi maksā.

Tāpat kā minētais japāņu kareivis, arī mēs savu dzīvi veidojam prātā. Esam spiesti to darīt, jo Pasaule ir pārāk liela un sarežģīta, lai ļautos visiem tās aspektiem, nepasargājot sevi ar daudzslāņainu garīgu filtru. Šī iemesla dēļ mēs radām izdomājumus un daudzus vienkāršotus modeļus, pēc kuriem, kā ticam Pasaule darbojas vai tai, mūsaprāt, vajadzētu darboties. Šie izdomājumi aizpilda milzīgos tukšumus starp mūsu ierobežoto zināšanu laukiem. Šajā iekšējo personīgo izdomājumu pasaulē mēs domājam un jaušam, taču mūsu darbības sekas ir ārpusē, kolektīvajā pasaulē. Jo sarežģītāka ir situācija, jo lielāka ir minējumu pakāpe un lielāka nozīme realitātes uztverē mūsu izdomājumiem.

Atkarība no izdomājumiem bieži vien atstāj dramatiskas sekas ne tikai personīgi uz mums, bet uz visu sabiedrību. Mēs, tāpat kā japāņu kareivis, akli laužamies caur tumšu mežu. Mēs reaģējam uz signāliem, ko tikai daļēji izprotam un kā sekas mums ir tikai daļēji saredzamas. Svarīgi politiski lēmumi tiek pieņemti, balstoties uz ļodzīgiem pieņēmumiem, un to sekas bieži vien ir pilnīgi pretējas paredzētajam; milzīga nozīme tiek piešķirta plašai viedokļu paušanai, visbiežāk vispārējo vēlēšanu formā, kuru rezultātus savukārt veido minimālas zināšanas, kā arī intelekta un inteligences nožēlojama nabadzība. (Tā "demokrātisku" vēlēšanu gaisotnē sabiedrības likteņus ir vienādi tiesiski noteikt pusanalfabētiska astoņpadsmitgadīga prostitūta, narkomāns, bomzis, pašpārliecināts "pofigists", kā arī sešdesmitgadīgs, teiksim, politoloģijas profesors...)

Pārvirzīties no vienas paradigmas uz citu, nenozīmē tikai kļūt informētam tādā nozīmē, ka vecos faktus, ko jau zinām, pievienojam jaunajiem, bet gan tādā, ka jaunie fakti veco gaismā pilnīgi maina mūsu skatījumu uz pasauli. Un, kolīdz mēs veco skatījumu uz Pasauli uztveram tieši tā - kā vecu un nespējīgu izskaidrot sarežģītas parādības, kuras savukārt vairs nevar neievērot vai noliegt, rodas nepieciešamība atteikties no liela daudzuma neatbilstošu zināšanu. Šis ir viens no upuriem, ko pagēr pāreja uz citu paradigmu.

Patlaban notiekošais sola patiesi ko jaunu. Agrāk paradigmas jēga bija pēc ilgāka vai mazāka satricinājuma posma nodrošināt stabilu pamatu zem kājām. Mums jāpierod, ka šo greznību zaudējam, un jāatzīst, ka tikai pārmaiņas ir pastāvīgas. Viss ir plūstošs. Sociālā un ekonomiskā stabilitāte, kas bija ideāls un norma, arvien vairāk kļūst par izņēmumu un stagnācijas pazīmi. Nepietiek vairs tikai sākt domāt citādi; tagad ir nepieciešami nemitīgi atšķetināt idejas un atmest vecās. Radoša destrukcija bez apstājas.

Zinātnes filozofijas aprindās, kur pirmoreiz tika ieviesta paradigmas koncepcija, runā par anomālijām un krīzēm.. Anomālijas ir neparedzētas parādības, ko grūti piemēroti iekļaut pašreizējā paradigmā. Mūsdienās tās ir visapkārt : - sabiedrībā,

kultūras dzīvē, plašsaziņas līdzekļos un ekonomikā. Politiskie apstākļi mainās reibinošā ātrumā. Vakardienas ideoloģiskajām nostādnēm nav nekā kopēja ar šodienas realitāti. Darba vidē risinās dramatiska revolūcija, kas sagrauj mūsu vecos priekšstatus par darba līgumu ilgumu, automatiskiem amata paaugstinājumiem un hierarhiskām organizācijām. Jaunulji, kam vēl piens aiz lūpām un par biznesu nav lielas nojēgas, nopelna un pēc tam pāris mēnešos zaudē miljonus.

Kad pastāv liels skaits anomāliju, ir divi iespējamie rīcības veidi. Pirmkārt, mēģināt iespiest jaunās parādības vecajā izskaidrojumā sistēmā. Šādi bieži vien rīkojās zinātnē : - salāpa un pielabo vecās teorijas kā savulaik, piemēram, veco Ptolomeja astronomijas sistēmu, kurā Zeme ir centrs un pārējie debesu ķermeņi riņķo ap to. Kādu laiku šādi var izlīdzēties, taču pakāpeniski kļūst aizvien uzskatāmāks, ka vecās teorijas paredzējumi vairs neder. Un tad mēs nenovēršami saskaramies ar otro līdzekli : - atzīt, ka vecās sistēmas laiks ir pagājis, pat, ja jauna sistēma vēl nav gatava stāties vietā. Šādi tiek izraisītas krīzes, kas ir vajadzīgas, jo signalizē par nepieciešamību pēc jaunas domāšanas. Pašreiz mēs esam šādas krīzes vidū, kas radusies vecajā kapitālisma paradigmā un apstiprina tās nederību, bet kas vēl nav devusi jaunu sistēmu ar pietiekami daudz piekritējiem, lai tā varētu funkcionēt kā vispārpieņemts izskaidrojumā paraugs. Jaunas, tā saucamās sociālistiskas sistēmas ieviešana ar revolucionāri vardarbīgām metodēm, pat noslīdot vardarbīgā bojševismā, nav vismaz pagaidām attaisnojusies. Kur tas ir mēģināts darīt, tad, spēlējot uz ļaužu apziņas patērnieciskiem ideāliem, ir notikusi kapitālisma restaurācija.

Daudzi joprojām salāpa un pielabo veco sistēmu (runājot par problēmām plašākā aspektā), tikai jaunas domāšanas kā nav, tā nav. Drūms skepticisms (kas apšaubā, vai jaunais vispār ir kas patiesi jauns) un akla ticība jaunajam (kas apgalvo, ka viss jaunais automatiski kļūst par vislabāko) nav uzskatāmi par jaunu domāšanu.

Patlabanējās kapitālisma paradigmas procesā iezīmējas visai īpatnējs tā saucamās globalizācijas posms. Tas izpaužas ar kapitālu ievērojamu koncentrāciju kāda noslēgta šaura grupējuma rokās (mafija, masoni, „izredzētie” vai velns viņu sazin’ kas ...), tam kļūstot par pasaules faktiskajiem saimniekiem, ideologiem un valdniekiem. Visām pasaules valstīm ir tā saucamie “valsts parādi” (pat bagātajai ASV !) Visi ir parādā “starptautiskajam kapitālam” un visas “neatkarīgās” valdības un parlamenti atrodas faktiskā atkarībā no tā. Tas ir kaut kas līdzīgs kādu masonu ložai ar kaut kādiem „izredzētajiem” , par kuriem tuvāk neviens neko nezina, bet kuri tomēr visu kontrolē un vada.

Rakstīt par nākotni ir neticami grūti, jo tā vēl neeksistē. Labākais, ko varam izdarīt, ir izteikt vairāk vai mazāk varbūtīgus minējumus un hipotēzes. Vienā no tādām hipotēzēm ir tā saucamais informacionālais - nākamās sabiedrības paradigmas starposms, kas balstīsies un plaši un sazaroti attīstītām dinamiskām digitālo informatīvo tīklu tehnoloģijām. Informacionalizācijas entuziastu uztverē veidošoties jauna sociāla, kulturāla un ekonomiska paradigma, kas būs nevis cieta, bet gan plūstoša. Runa nav tikai par jaunām sociālām normām, bet gan par pilnīgi jaunu šādu normu izpratni. Veidošoties pat pilnīgi jauna savdabīga cilvēku šķira - netokrātija. Gan jāpiezīmē, ka atšķirībā no sociālistisko un komunistisko ideoloģiju koncepcijām, kuras savā laikā pagaidām neveiksmīgi pretendēja uz pasaules sabiedrības nākamajām formācijām, netokratiskās vīzijas vēl ir visai nekonkrēti izplūdušas.

Netokrātu sociālā piederība netiek mantota, bet gan veidota. Netokrāts būriskā nozīmē rada sevi pats. Netokrātam ir nauda, tomēr tā ir tikai līdzeklis, ne mērķis. Netokrāts ir izveicīgs un rūdīts manipulētājs, kas spēj vadīt tīklus, kuri pārvalda pasauli, sakaru veidošanu pārvēršot mākslā. Tikai tie, kuri spēs savaldīt un sev pakļaut globālo informācijas tīklu un iemācīsies vadīt jaunās komunikāciju formas, mantos varu uz Zemes. Viņu vārds - netokrāti.

Visu līdzšinējo valdošo formāciju ideoloģiju pamatbāze bija "svētā govs" - privātīpašums tā dažādajās formās. Tīri teorētiski par privātīpašumu var būt jebkas, Sākot gan ar mamuta gaļas gabalu pirmatnēja mednieka nagos, paša pagatavoto rungu, ar ko varētu iedragāt galvu kaimiņam, kas grasītos to gaļas gabalu atņemt, gan, kad ienāca prātā ierobežot kādu zemes gabalu, uz kura tad neviens cits pat nedrīkstēja kāju spert ! Pie kam tas sagrābtais zemes gabals var būt neierobežoti liels - cik jau nu ir alkatības un spēka to noturēt ! Teorētiski privātīpašuma var būt pat visa Zeme, Kosmosa planētas, pat zvaigznes un galaktikas ! Arī gaisms un gaisma ! Kādēļ gan ne !? Īpašumtiesības uz ūdeni jau pastāv !

Dažās tā saucamās sociālistiskajās formācijās ir mēģināts īpašumtiesības neattiecināt uz zemi un tā saucamajiem "ražošanas līdzekļiem". Prakse gan paradīja, ka vairumam cilvēku to apziņa vēl nav tik pietiekami attīstīta, lai par kopīpašumu rūpētos tikpat labi, kā par savējo... Īpašumā var piederēt arī dzīvības būtnes, cilvēku ieskaitot. Verdzības sabiedriskajā iekārtā cilvēks - vergs taču bija pašsaprotama parādība ! (Mūsdienās cilvēks kā īpašums vēl ir saglabāties ētiski psiholoģiskajās jomās, piemēram, uzskatot "pielaulātās" būtnes miesu par savu īpašumu.) Kapitālisma formācijā verdzība ar naudas starpniecību ir pieņēmusi daudz izsmalcinātākas un efektīvākas formas.

Viens otrs privātīpašuma neaizskaramības un „svētuma” apoligēts apelē pat pie Dabas likumiem. Lūk, arī dzīvnieku pasaulē dzīvnieki „savas” teritorijas speciāli iezīmē un tad arī aizstāv visiem iespējamiem līdzekļiem. Tātad šāda kārtība ir Dabas, tātad paša Dieva iestādīt un tādēļ „svēta” un neaizskarama. Ikviens, kas uzstājas pret privātīpašumu, mēģinot to kādā ierobežot, tātad nostājas pret Dievu to Kungu !

Patlaban modē nācis tāds jēdziens ka "intelektuālais īpašums". Būtībā jebkura informācija, kuru ir radījis pats indivīds. Dziesma, melodija, dzejolis, grāmata, kādi informatīvi dati, datorprogramma, zinātnisks vai tehnisks jaunatklājums utt. Ikviens, kas šo "īpašumu" no manis nenopērk, bet patvaļīgi izmanto "uz savu roku", ir noziedznieks ! Tā nu patlaban sāk izvērsties cīņa pret visu veidu tā saucamo "pirātismu". Nosargāt informāciju ir daudz grūtāk nekā kādu fizisku objektu. Iespējams, ka hipotētiskajā nākamības informacionālajā sabiedrībā galvenā bagātība būs ne tik daudz nauda, kā informācija. Kā savulaik aristokrātija un buržuāzija un netokrātija ir vienoti, nosaucot autortiesības kā būtisku civilizācijas aizsardzības ieroci. Milzums "zinātnes" ir radīta ar nolūku pierādīt šo svētību visai cilvēcei. Skaidrs, ka šajā stratēģijā jebkāda varas forma, kura neatbalstīs autortiesības, ir "amorāla", ko buržuāzijas likumdošanas monopols nekavējoties nodēvēs par "kriminālu".

Intelektuālā īpašuma sakarā var rasties arī sāpīga rakstura morālas kolīzijas. Piemēram, kāds talantīgs indivīds ir izdomājis paņēmienu un metodi, ka vienkārši var glābt dzīvību mirstošam cilvēkam. Bet, ja nu kāds to bez viņa atļaujas un attiecīgas samaksas pielietos, tad no tīri formāli juridiskā viedokļa tas būs noziedznieks ! Acīmredzot, kā tas ir attiecībā uz gaisu un gaismu, arī jebkuru informāciju pasludināt par personisku īpašumu būs nesaprātīgi, vismaz amorāli.

Runājot par komunisma ideoloģiju, jāsaka, ka tā ir apgriezta kristietības forma - :mūžvecā sapņa par paradīzi zemes virsū izpaušme. Komunisma ticība iedvesmojās no idejas par sociālu progresu ar cilvēcīgu, nevis dievišķu institūciju. Par instrumentu bija jāklūst jauna veida valstij; utopiskais mērķis bija jauna veida Cilvēks - caurcaurēm racionāls un saprātīgs.

Lēnprātīgais nekad neko daudz nav iemantojis.. Visos laikmetos vara un slava piederējusi tiem, kuri ir uzņēmīgi, darbīgi, pat revolucionāri kareivīgi un nekautrējas izmantot situāciju un pretinieku vājās vietas.. Tiem, kuri nojauš pārmaiņas valdošajā klimatā, kuri ievēro savas un savas īpašās grupas intereses un kuru došanos attiecīgajā virzienā veiksmīgā kārtā atbalsta vēsturiskā attīstība. Ikvienu paradigma

rada ieguvējus un zaudētājus. Mainītie nosacījumi attīstībai un sociālajam statusam nāk par labu jaunai, augšupejošai sabiedrības šķīrai, kaitējot citiem.

Cilvēki būtībā ir konservatīvi radījumi. Mums piemīt izteikta tendence turēties pie veciem uzskatiem, par spīti tam, ka tie ir pretrunā ar jaunatklātiem faktiem. Iemesls tam gluži vienkārši ir tas, ka vecie uzskati ir ierasti un tādēļ mums mīļi; tie ļauj mums justies garīgi ērti. Tas noved pie intelektuāla gausuma : mēs esam gatavi vairāk piepūlēties, lai savā prātā saglabātu *status quo* , nevis iemācītos jaunas lietas. Brīdī, kad mēs iemācāmies ko jaunu, mums jāmaina sava dzīve, kaut arī bieži tikai nedaudz.

Iemesls, kādēļ daudzi ļaudis ir pieķērušies komunismam un citām lielām utopiskām idejām, ir arī tāds, ka mums pastāvīgi jāpielāgojas pastāvīgām pārmaiņām. Utopiski sapņi vilina ar solījumu nodrošināt svētlaimīgu miera stāvokli, un vēlme apturēt kustību, kas mums ir uzspiesta, ir spēcīga un izplatīta. Taču, ja mums jāaptur šī kustība, tad jāapstādina vēstures process, citādi tas velsies pār mums, jo vēstures process pēc definīcijas ir norise, kaut kas kustībā. Vēstures procesa gals būtu sabiedrības gals un līdz ar to arī mūsu iznīcība.

Starp citu, ikvienas sabiedriskās formācijas ideologi ir uzskatījuši, ka pastāvošā iekārta ir tā pareizākā un pastāvēs mūžīgi. Tā ir prātots gan verdzības laikmetā, gan feodālismā, gan arī kapitālistiskajā sabiedrībā. Fantasti savos sacerējumos par cilvēces tālo nākotni ekstrapolē tikai brīnumainus tehnikas sasniegumus un Kosmosa iekarošanu, bet kapitālistiskās sistēmas sabiedriskās attiecības ar visām tās īpašībām un negācijām būs arī tad un paliks mūžu mūžos. Kari, konkurence, intrigas - tikai viss jau ar lielāku vērienu un kosmiskos mērogos... Taču vēsture ir parādījusi, ka paradigmas ir cita citu nomainījušas, acīmredzot pēc kapitālisma sekos kāda cita paradigma - vai tas būs šis hipotētiskais informacionālisms vai kas cits, par to vēl cilvēces gaišākie prāti lauza galvas un šķēpus.

Feodālisma paradigmas koncepcijā tā augstākā vara un virsvērtība ir Dievs, kura gribai ir bez ierunām ir jāpakļaujas un nešaubīgi jātic. Dieva fizisko klātneesamību uz Zemes aizpilda Viņa pilnvarotas fiziskas personas - monarhi, kuri Dieva piešķirto neierobežoto varu tālāk nodod mantošanas kārtībā. Savas varas praktisko realizācijā monarhi balstījās uz aristokrātiju, kura par bezierunu kalpošanu monarham tika atalgota ar mantojamām īpašumtiesībām uz zemi un tās apstrādātājiem zemniekiem – dzimtcilvēkiem.

Visas feodālās sistēmas ideoloģiju uzturēja Baznīca ar savu hierarhiju, kas darbojās monarhu faktiskajā pakļautībā un aristokrātijas netiešā iespaidā. Bieži vien monarhi sagrāba arī Baznīcas oficiālo virsvadību savās rokās. Reliģija visos līmeņos pildīja absorbējošu funkciju; tā uzsūca, atšķaidīja un apspieda jebkādas sociālā nemiera formas un radošu domāšanu. Piesaistot visasākos un ietekmīgākos sistēmas kritiķus no apakššķiras un atalgojot viņus ar prestižiem amatiem savā organizācijā, Baznīca uzturēja elastīgu buferi starp valdniekiem un pakļautajiem.

Feodālisma posmā intelektuālā dzīve tika iedalīta klosteriem, kur literāri apdāvināti mūki un mūķenes nodarbojās ar nebeidzamām diskusijām par neatrisināmām teoloģiskām dilemmām un ar rokām reproducēja Bībeles tekstus, kas pēc tam iegulās aristokrātu bibliotēkās, kur krāja putekļus. Tam visam bija mērķis izskaust pārmērīgas intelekta izpausmes un novirzīt tās uz esošās varas struktūras saglabāšanu. Ja kāds mūks personiska labuma dēļ izrādīja interesi par varu un slavu, vienmēr klāt bija viņu kardināls spilgtās drēbēs, kas nomierināja. Potenciālie nemieru vadoņi no agra vecuma tika ietērpti apmetnī vai sutānā, tādējādi pastiprinot nežēlīgo apakššķiras apspiešanu.

Pastiprinoties kapitālisma paradigmas iespaidam, kad mītiskā Dieva un Baznīcas autoritāte sāka šķobīties, jaunajai paradigmai vajadzēja jaunu mītu, un tās rīcībā bija humānisms - gatavībā aizstāt vienu fiktīvu figūru, Dievu, ar otru - Cilvēku. Humānisms bija nevainojami piemērots jaunajiem apstākļiem un kļuva par lielisku orientēšanās rīku buržuāzijai, kurai tagad bija jācenšas apvaldīt jauno kapitālisma

sabiedrības apakššķiru - strādniekus. Ideāls pilsonis bija tāds, kurš motivēja sevi censties imitēt arvien attālinātāko un nesasniedzamo Cilvēka ideālu; tāds, kurš bija pārņemts ar priekšstatu par „pareizu” dzīvi, veidotu saskaņā ar speciālistu padomiem. Tam visam bija nolūks radīt maksimāli efektīvu ražotāju darba laikā un nepiesātināmu patērētāju brīvajā laikā. Pilsoni, kas katru nomoda brīdi ar pateicības jūtām griež kapitālisma un liberālisma vāveres riteni.

Kā feodālisma ērā neatkarīgi domājošus indivīdus no apakššķiras padarīja nekaitīgus, klosteros iesaistot nebeidzamos teoloģiskos disputos, tā apdāvinātus bērnus no strādnieku šķiras nosēdināja pie skolas sola, kur viņu nākotni iezīmēja ar sabiedriskajām zinātnēm. Viss projekts sasniedza kulmināciju divdesmitā gadsimta vēlā kapitālisma posmā, kad izšķīlās jauna ideja par “pašīstenošanās” nepieciešamību, kas noveda humānismu pie tā galējās fāzes, kurā katrs pilsonis tika mudināts kļūt par visu redzošu morāles policistu pats sev. Ar to augstākā kapitālisma ideoloģija sasniedza kulmināciju. Tas izskaidro kādēļ buržuāzija (vai tā saucamā “nomenklatūra” tā saucamajā sociālistiskajā noietnē) ar tik aktīvu dedzību ir aizsargājusi svēto humānismu pret visiem uzbrukumiem, īstiem un izdomātiem, un kādēļ tas ir kļuvis par mūžīgo aksiomu, par reliģiju. (Kā jebkurā procesā, arī te radās deģeneratīvas tendences, kad, hipertrofējot humānisma un cilvēktiesību principus, sāk glorificēt dažādas seksuālas perversitātes, izvirtību, visatļautību, vardarbību un alkātību, kas ļaužu apziņā asociējas ar tā saucamo „amerikānisko dzīvesveidu” vai „eiropēiskām vērtībām...)

Kapitālisma sistēma nevarēja funkcionēt vismaz bez imitētām rūpēm par strādājošo masām, tādēļ visa valsts leģimitāte balstījās uz cilvēku gribu, ko it kā pārstāvēja un pauda parlamentā. Vēlēšanu tiesības tika paplašinātas, lai izvairītos no revolūcijām. Taču ar viltīgi demagoģiskas propagandas un naudas palīdzību tik panākts, lai parlamentos tiktu ievēlēti tie “pareizie” vēlētajū pārstāvji. Ideja, ka parlaments pārstāv ļaužu patieso gribu, kļuva par aksiomu, kas līdz ar to kļuva neapšaubāma.. Starp „valdošajiem” (naudas maisiem) un kalpotājiem nodibināja savstarpēja savdabīga terora līdzsvaru, un buržuāzija, konsolidējot savu varu, nodrošināja, lai starp pašas šķiru un parlamentu rastos savstarpēja atkarība.

Kolīdz valsts starp visiem citiem bija kļuvusi par aktieri uz kapitālisma skatuves un tās eksistence bija atkarīga no nodokļiem, atvilkumiem no darba un kapitāla, parlaments pakļāvās kapitālisma sistēmai un nespēja apšaubīt tā fundamentālo bāzi, neriskējot ar savu pastāvēšanu. Sadarbība tika atmaksāta ar naudu un privilēģijām. Parlamentā ievēlēja tikai stipras valsts (lasi - valdošo “naudas maisu”) aizstāvjus, jo citādi pēc definīcijas nebija iespējams. Ievēlētie pārstāvji dēvējās par labo vai kreiso spārnu, taču tas bija salīdzinoši mazsvarīgi; būtiski bija, lai parlamenta debatēs neapšaubītu buržuāzijas galvenās fundamentālās politikas idejas. Valdības varēja mainīt krāsu līdz gadalaikiem, taču valdošā elite droši turēja varas grožus. Daudzie atšķirīgie grupējumi faktiski sadarbojas, lai apspiestu jebkādu alternatīvu politisko spēku parādīšanos. Faktiski visi - konservatīvie, liberāļi un sociālisti gan demokrātijas, gan totalitārisma formā - uzsver vienu un to pašu pamatideju : spēcīga valsts ir nepieciešama, lai izdzīvotu laba, “dabiska” sabiedrība. Daudzus gadus politiskajām partijām sekmējās kopīgie manevri, lai kontrolētu sabiedrisko viedokli. Taču pagājušā gadsimta septiņdesmitajos gados t.s. Rietumu pasaulē jau sākās informācijas laikmeta invāzija.

Kad sabiedrības medializācija (no angļu valodas vārdiem *mass media*) paātrinājās, strauji augošās izklaides un mediju industrijas pārstāvji arvien vairāk vēlējās uzbrukt tām interešu grupām, kuras uzskatīja par kavēkli ceļā uz savu neatkarību un lielāku varu. Tā kā plašsaziņu līdzekļi arvien vairāk centās atbrīvoties no ievēlēto politiķu atkarības, nav pārsteidzoši, ka politiķi kļuva par veiklu žurnālistu galvenajiem mērķiem. (Gan sapratīsim, ka žurnālisti paši par sevi nebūt nav

neatkarīgi indivīdi. Jebkurš plašsaziņas līdzeklis (medijs), kurā tie darbojas, kādam pieder un kas šiem žurnālistiem maksā)

Mēdiju stratēģija cīņā ar valsti (politiķiem) ir veidota ap izdomājumu : - vēlētāji nicina politiķus. Mīta kodols ir doma, ka vēlā kapitālisma sabiedrības vidusmēra iedzīvotāji ievēlētos politiķus uztver kā korumpētu blēžu grupu, kas uz vēlētāju kā nodokļu maksātāju rēķina iedzīvojas un apzināti nepilda uzdevumus, kuru risināšanai ir ievēlēti. Katrai nācijai ir pašas kultūras atbilstošs šī mīta variants; visās valstīs uzskata, ka politiķi pārkāpj vissvētākās kultūras un ētikas vērtības. Tā piemēram, Amerikā politiķi ir laulības pārkāpēji, turpretī Eiropā viņi iesaistās blēdībās ar kredītkartēm, vēlēšanu rezultātu viltošanā un nodokļu nemaksāšanā. Tādēļ, ja tic plašsaziņas līdzekļiem, pilsoņi riebumā novēršas no politiķiem.

Problēma ir tāda, ka šis apgalvojums piepildās pats no sevis. Nemitīgi runājot par šo nicinājumu pret politiķiem, plašsaziņas līdzekļi ir radījuši mediju fenomenu, kas tikai ar savu eksistenci vien uzkurina nepieciešamību pēc šokējošām ziņām. Tad nu tā saucamā dzeltenā prese arī raujas melnās miesās ! Visu šo ziņu pamats aprobežojas ar faktu, ka Rietumu (tas ir "naudas maisu" ideoloģijai pakļautajās) „demokrātijās” vēlētāju skaits, kas piedalās vēlēšanās, kopš sešdesmitajiem gadiem ir pakāpeniski krities. Nicinājums pret politiķiem un mietpilsoniska vienaldzība pret politiku kā tādu, ir kļuvis par aksiomu, neapstrīdamu patiesību. Nav grūti pamanīt, ka gan sabiedrisko viedokli, gan likumus virza un veido mediji. Politiķi ir ražotāji, vēlētāji patērētāji, un plašsaziņas līdzekļi ir uzņēmušies arvien svarīgāko politiskās arēnas kuratoru lomu un tādējādi spējuši saskaņā ar netokrātības principiem rast totālu kontroli pār informācijas sabiedrības politiskajiem procesiem.

Svarīgi ir apjēgt, ka tos, kam medijos ir vara, neievēlē cilvēki (kuru intereses tiek nemitīgi piesauktas), kā tas ir ar politiķiem - vismaz formāli. Viņus izvēlās no pašu naudīgajām aprindām, no iekšēja tīkla, un viņiem dod uzdevumu kalpot slēgtajām netokrātu ložām un ģildēm. (Mūžsenais masonisma princips !) Tā ir īstā demokrātijas krīzes būtība : - netokrātija zagšus pārņem varu. Taču vai šī pāreja uz informācijas laikmeta politisko struktūru neapšaubāmi nozīmē, ka demokrātijas princips kā tāds ir miris ?

Tomēr, tā kā atrodamies pārejas fāzē, joprojām dzīvo vecie mīti. Buržuāzija aizvien vēl kultivē priekšstatu, ka pārstāvniecības demokrātija ir nemirstīga, un tā vien šķiet, ka komunistiskās diktatūras sabrukums Austrumeiropā lej ūdeni uz tās dzirnavām. Amerikāņu sociālais teorētiķis Frensis Fukujama ir izvirzījis teoriju, ka vēsturiskais process ir apstājies (!) pie liberālās demokrātijas kā cilvēces attīstības kalngala (!), taču vienlaikus viņš tomēr iesēj Nīčes šaubu sēklas: vai "vienlīdzība" un stabilitāte, kas allaž iestājas svinīgos gadījumos, īstenībā neliek domāt par stagnāciju ?

Viss, kas attiecas uz politiķiem, tagad notiek pēc mediju diktētiem noteikumiem. Pārstāvniecības demokrātijas karognesēji šajā ziņā ir pilnīgi bezpalīdzīgi un var tikai pakļauties jauno kungu pavēlēm. Politisks notikums, kam mediji nepievērš uzmanību, pēc definīcijas nav notikums.

Kapitālisma sabiedrībā faktiski gāztajam monarham bija jāsamierinās ar zilo lenšu pārgriešanu, atverot iepirkšanās centrus. Tāpat arī politiķu, kas atradīsies netokrātu kontrolē, vara būs ierobežota līdz tam, ka viņi izmantos savu vārdu, lai apstiprinātu un padarītu likumīgus lēmumus, kurus īstenībā būs izdomājuši citi cilvēki un kurus politiķi nevarēs ietekmēt.

Interneta sprādzienveida izplatība lika daudziem cerēt uz demokrātijas renesansi. Pateicoties faktam, ka pilsoņiem - mājās, darbā bibliotēkās utt. - pastāv tādas tehnoloģiskās iespējas, kas ļauj acumirkļi izteikt savu viedokli par jebkādiem politiskajiem jautājumiem, datortīkls var funkcionēt kā kāds virtuālais parlaments gan lokālā, gan nacionālā līmenī. Datortīkls likvidēs vajadzību pēc ievēlētiem starpniekiem un tādēļ funkcionēs ne tikai kā demokrātijas glābējs mediju tirānijas

priekšā, bet arī iemiesos galējo demokrātu - liberālo utopiju. Tā ir simpātiska doma. Taču problēma ir tāda, ka datortīkls nepazīst un neatzīst fizisko ģeogrāfiju un tās ierobežojumus. Vērtības, kā dēļ kapitālismā pulcējās un pieņēma lēmumus cilvēki, balstījās ar nacionālo ierobežotību saistītajos priekšnoteikumos, kas bija tieši sasaistīti ar veco paradigmu, kura tagad izvērstas globalizācijas apstākļos ir pilnīgi neatbilstoša. Tas nozīmē, ka fundamentālais nosacījums tīkla demokrātijai - lai ļaužu grupa, kas apspriež un eventuāli pieņem lēmumus, būtu ieinteresēta piedalīties politiskajā procesā noteiktā ģeogrāfiskā platībā, piemēram, valstī - vairs neeksistē. Kādēļ gan cilvēkiem tīklā apspriest nacionālās politikas jautājumus, ja pati ideja par nāciju ir sabrukusi ?

Nacionālā valsts ir agrīnā kapitālisma paradigmas fundamenta, un tādēļ tai vairs nav ticamības informācijas sabiedrībā, kur komunikācija ir būvēta uz cilšu (to plašākajā nozīmē) kopību un subkultūrām, kas veidojas pēc pavisam citiem principiem. Tas izskaidro, kādēļ pārejā uz informācijas laikmetu kari starp nācijām iespējams būs beigušies un to vietā ir konflikti starp tādām interešu grupām kā, piemēram, kompānijas un politiskā spiediena grupas. Gluži vienkārši cilvēki vairs nav gatavi upurēt savu dzīvību nācijas labā, tāpat kā kapitālisma laikmeta cilvēki vairs nebija gatavi upurēt savu dzīvību tādām feodālisma idejām kā Dievs vai monarhs.

Virtuālajā pasaulē ir svarīgas virtuālas vērtības, līdz ar to būs jāveido jauna sistēma daļbāi politiskajā procesā. Parlamenta vēlēšanas, protams, var notikt internetā, ikviena, kuram ir vēlēšanu tiesības tās realizē uz sava elektroniskā paraksta bāzes, nevis ejot uz vēlēšanu iecirkņiem. Taču tad draud izzust pats demokrātijas pamats - plašas debātes, kurās visas kāda noteikta reģiona ieinteresētās puses pauž savu viedokli par kādu specifisku jautājumu. Tīklā visi meklē līdzīgi domājošos un veido ar viņiem jaunu virtuālo telpu, kurā nav konfliktu. Nevien taču nemeklē cilvēkus ar kuriem nav nekā kopīga. Ironiskā kārtā iespēja, ko piedāvā internets, atrast līdzīgi domājošus cilvēkus un izvairīties no cilvēkiem, ar kuriem nevēlamies kontaktēties, padara internetu nederīgu demokrātijas uzturēšanai.

Politiskā struktūra, kas attīstās tīklā, fundamentāli atšķiras no kapitālisma demokrātijas. Netokrātiem piemītošās spējas aiziet no tādas vides, kurā viņiem esošā situācija nav pa prātam, rada priekšnoteikumus, lai izveidotos pavisam jauna un ārkārtīgi sarežģīta politiskā sistēma : - plurarhija. Savā tīrākajā formā plurarhiju var definēt kā sistēmu, kurā ikviens dalībnieks lemj pats, bet kurā nav iespējams un nedrīkst lemt kāda cita dalībnieka vietā. Tādēļ nav iespējams saglabāt fundamentālo demokrātijas īpašību, to, ka vairākums lemj mazākuma vietā, kad ir dažādi viedokļi. Tīklā ikviens sev ir kungs - vienalga, vai tas ir labāk vai sliktāk. Tas nozīmē, ka visas kolektīva intereses, to skaitā likumu un kārtības uzturēšana, nonāks zem ārkārtīga spiediena. Tīra plurarhija nozīmē, ka nav iespējams formulēt likumu sistēmu. Izzūd atšķirības starp likumīgo un noziedzīgo.

Tas rada sabiedrību, par kuru gandrīz nav iespējams gūt kopskatu, kurā visus nozīmīgos politiskos lēmumus pieņem ekskluzīvās, slēgtās grupās, kas nav pieejamas nevienam citam, kas atrodas ārpus tām. Jau vēlā kapitālisma posmā juridiskā sistēma un Eiropas un Ziemeļamerikas nacionālās bankas ir nokāpušas no demokrātijas skatuves un kļuvušas par organizācijām, kuras vada eksperti un kuras ir pakļautas jauna veida vadītājiem : juridiskās jomas priesteriem un nacionālās ekonomikas pareģiem. Politiskus lēmumus vairs nepieņems vēlēšanās, parlamentā vai pat interneta referendumos, tos pieņems slēgtos tīklos, kura locekļi, līdzīgi kā viduslaiku ģildēs, tiek izraudzīti no pašu aprindām. Jaunajai valdošajai šķīrai, kuras veidošanās mēs pašreiz piedzīvojam, neinteresē demokrātija vairāk kā nostalgiska senlieta. Netokrātija ideoloģiskā mašīnērija tagad ir aizņemta ar to, lai viss šis process izskatītos "dabisks".

Klasiskais demokrātijas priekšnoteikums, tas ir, sabiedrība, kas sastāv no pilsoņiem, kuri ir nodarbināti ar kopējām interesēm un atbildību par vispārējo labklājību, īstenībā nekad nav pastāvējis. Tā vietā pilsoņu masa un arvien godkārtīgā vidusšķira, kas tik ļoti šausmināja deviņpadsmitā gadsimta privilēģēto eliti, nemitīgā informācijas spiedienā transformējas daudzskaitlīgās sašķeltās un varai vadāmās antagonisku interešu grupās.

Kad pēc iepriekšējās lielās paradigmas mijas buržuāzija pārņēma varu no aristokrātijas, informācija bija vērtīgs ierocis, un vēlāk, kad buržuāzija centās nosargāt savas pozīcijas un privilēģijas, tā bija efektīvs kontroles rīks. Taču tagad, kad notiekošajā pārejas fāzē netokrāti iekaro savas pozīcijas, informācija ir kā pastāvīgi traucējumi, kas rada grūtības skaidri saredzēt attēlu. Vairs nav iespējams sasniegt ko radošu ar informāciju; vienīgās sekas nemitīgajai un neizsijātajai informācijas straumei ir sabiedrības garīgā piesārņojuma palielināšanās.

PR speciālisti to saprata jau sākumā. Tādēļ viņi nevis vienkārši piedāvā informāciju vai apkopotus viedokļus, bet piemeklē vai pat pārveido pašu realitāti. Mūsdienų pasaulē teju ik brīdī ikviena indivīda uzmanību cieši uzrauga PR speciālisti. Dzīve ir iesaiņota un stilizēta. PR speciālisti nevis tik vien izsaka viedokli par notiekošo, bet pat uzved pašus notikumus, kas veido dienas ziņas. Viņi nevis tik vien taisa tendenciozas reportāžas, bet nodrošina to, lai realitāti atspoguļotu tādā veidā, kāds sabiedrisko domu ietonēs vajadzīgajā krāsā un niansētībā.

Mēs noteikti zinām vienu - dzīve ir īsa un mums tā jāpiepilda ar tik dažādām pieredzēm un tik daudzām baudām, cik iespējams. Tagad uzvarētājs ir nevis tas, kurš atrodas tuvāk karalim (kā feodālismā), vai tas, kuram mūža galā ir visvairāk naudas (kā kapitālismā), bet gan tas, kurš ir piedzīvojis vislielāko skaitu visekstremālāko baudu.

Mūsdienā informācija kļūst par izklaidi : - tā ir spēcīgāks uzmanības magnēts nekā visi citi un tādējādi ir ekonomikas visnozīmīgākais virzītājspēks. Attīstība tuvojas punktam, kurā visas ekonomikas jomas ātrāk vai lēnāk kļūst līdzīgas izklaides industrijai. Iepirkšanās tiek bagātināta ar papildus izklaidēm. Izklaide attīsta patērētājos gaumi un pabeigtības sajūtu, tāpēc tā kļūst par svarīgāko sastāvdaļu zīmolu izvēlē. Galu galā, izklaides faktors ir tas, kas liek vienam produktam izskatīties pievilcīgākam nekā konkurentiem un kas darbina preču apgrozību gan reālo, gan virtuālo veikalų plauktos.

Visos laikos lietām jābūt interesantām. Ja cilvēki garlaikojas, viņi dodas citur un nopērk ko citu. Lasvegasa ir ne tikai pasaules daļa, kur ir vislielākā ekonomiskā izaugsme, bet arī tā vieta, kas nosaka intelektuālā klimata modes tendences. Akadēmisko aprindu zvaigznes acina savus klausītājus uz grandiozām izrādēm. Un plašsaziņas līdzekļos gan politiķiem, gan biznesmeniem vissvarīgākais ir spēja izklaidēt. Viss liecina, ka pašlaik mēs esam tās fāzes sākumos, kad informācija, paradoksālā kārtā, sāk zaudēt savu prestižu sabiedriskajā domā. Tā ir tik viegli pieejama, ka kļuvusi par loģistikas un apkārtējās vides problēmu. Ja, internetā meklējot, piedāvā miljoniem mājaslapu, ko jūs iesāksit ar visu šo informāciju ? Pienāks diena, kad tās daudz zinātāji sapratis, ka ir apmānīti. Ir vajadzīgs tas, pie kā grūti tikt : - kopskats, konteksts, zināšanas. Tajā ir vara.

Turpinot prātojumus par Cilvēces attīstības tālākajiem posmiem, ir grūti atkauties no varbūt utopiskās domas, ka kādā nākamā paradigmā Globalizācijas procesiem progresējot Cilvēce būs pārvarējusi sašķeltību un tās dažādo grupu antagonisko apkarēšanu un kļūs vienota. Nebūs naidīgas konfrontācijas par kariem un citādiem slakņiem nemaz nerunājot.. Pasaulē būs kopēja un neitrāla saziņas valoda Visas sabiedriskās attiecības un rīcības tiks veiktas uz dziļi pārdomātiem un izsvērtiem zinātniskiem pamatiem. Būs "prāta valstība", jeb zinātniskā terminoloģijā -

“nokratija”. Par tādas sabiedrības principiem, kā arī to iespējamām realizācijām, tad nu paveras plašs dažādu spekulāciju lauks.

Pamēģināsim nelielu futuruloģisku ekskursu. Mūsu Zemi pārvaldīs kāda ļoti gudru un autoritatīvu cilvēku veidota Padome. Ņemot vērā veicamo uzdevumu sarežģītību, palīgā tiks ņemts un galvenās pārvaldes funkcijas veiks Mākslīgais Intelektis (MI) kādu nākotnes superdatoru sistēmas realizācijā. Šī Padome tikai noteiks Cilvēces attīstības virzības vispārējo stratēģiju, bet pārvaldes “melno darbu” veiks MI sistēma, jo tikai tā spēs pietiekami operatīvi izanalizēt un izvērtēt visas situācijas un pieņemt pareizos un optimālos lēmumus. Atkritīs visas “cilvēciskās” vājības un kaislības - egoisms, savtīgums, alkatība, negodīgums, blēdīšanās un korupcijas. Visticamāk, ka šis MI būs pašprogrammējoša un pašorganizējoša sistēma, jo attīstības progress prasīs nepārtraukti šo MI uzlabot un pilnveidot. Tomēr ir jāreķinājas, ka agri vai vēlu nekādi Padomes “gudrie un viedie” nebūs spējīgi noteikt un saprast, kas īsti notiek šīs MI sistēmas simboliskās Melnās Kastes iekšienē un gribot negribot nāksies pakļauties MI loģiskajiem un saprātīgajiem rīkojumiem. Bet MI rīkosies tam sprautā virsuzdevuma interesēs - gādāt par Cilvēces labklājību un uzplaukumu, rūpēties par Zemes resursu racionālu izmantošanu un vides nesagandēšanu.

Ļoti iespējams, ka šī stratēģiskā virsuzdevuma pildīšanai MI izplānos un palēnām gluži nemanot realizēs radikālus pasākumus. Piemēram, cilvēku skaita pieauguma nobremzēšanu vai pat tā samazināšanu. Nu cik daudz tad var vairoties un galīgi noplicināt Zemi !? Droši vien ar gēnu inženierijas un citādām metodēm realizēs cilvēku kontingenta selekciju tā fizisko un psihisko kvalitāšu uzlabošanai. Nu kam ir vajadzīgi parazitiskie narkomāni, alkoholiķi, pīpmaņi, sekspervertīvi un visādi citādi pusidioti un noziedzīgi tendētie ? Ikviena dārzkopis zina, ka, ja nezāles nežēlīgi neravē, tad tās ātri vien pārņems visu dārzu un nomāks kultūraugus. Bet kultūraugi ir rūpīgi kopjami un rušināmi. Kāpēc ar Cilvēci lai būtu citādāk ? Un vai visiem ir jābūt augsti erudītiem un viediem filozofiem ? Sabiedrības interesēs būs nepieciešamas dažādas intelektuālās speciālizācijas. (Kultūraugus Dārznieks taču arī kultivē dažādus !) MI sistēmas attiecīgi tendētus talantīgus indivīdus tad nu savlaicīgi atklās un veicinās to attīstību vai ar kādām superģenētiskām metodēm tos speciāli kultivēs. Cilvēces progresīvai attīstībai taču ir nepieciešami dažādi talanti. Droši vien būs nepieciešami arī kādi vārda tiešā nozīmē melnā darba darītāji, jo visu līdz pēdējam automatizēt un mehanizēt nebūs iespējams un nav arī jēgas. Piemeklēšanas un selekcijas ceļā radīs indivīdus, kas ar prieku to darīs un arī jutīsies laimīgi.

Tādi vai citādi, Cilvēce tomēr atkal būs noslāņojusies, bet tomēr visi ar prieku un sajūsmu pildīs savas funkcijas un būs laimīgi un apmierināti. Tikpat kā komunisms ! Pār visu valdīs, progresu virzīs un kārtību uzturēs MI ! Varbūt pārāk sabiezinātas krāsas ? Tomēr - kāda vaina šādam Cilvēces nākotnes iespējamam modelim ?

Jaunā Laikmeta gaidās.

Cilvēce iegājusi trešajā tūkstošgadē. Mēs gaidījām šo notikumu - kāds ar trauksmi, kāds ar optimismu un reti kurš ar pilnīgu vienaldzību. Būtībā jau XX gadsimta pēdējās desmitgades virs pasaules vēsimoja pārmaiņu gars. Gluži reāli bija jūtams, ka pasaule tuvojas kādai mistiskai robežai. Tas satrauca un turpina satraukt arī šodien. Vieni pareģo drīzu pasaules galu un cilvēces bojāeju. Citi pārliecinoši sludina, ka trešajā gadu tūkstošā piepildīsies izlaušanās uz gaišo un bezrūpīgo nākotni...

Kas noticis ? Varbūt mūs vienkārši ir sagūstījis nejauši izvēlēts atskaites punkts un mūs hipnotiski ietekmē apajā datuma iespaidīgums ? Diez vai - citās kultūrās un reliģijās taču ir pavisam cita gadu skaitīšanas sistēma ! Interesanti, vai mūs pārņemtu gaidāmo notikumu priekšnojauta, ja kalendārs sāktos ar kādu citu brīdi - ar “pasaules radīšanu”, pirmajām Olimpiskajām spēlēm vai kādu kārtējo revolūciju ? Grūti pateikt, taču izskatās, ka mūsu priekšnojautām laikam ir pamats un tās

atspoguļo nobriedušo situāciju. Tā nav nejaušība, ka šodien daudzi pasaules zinātnieki runā par to, ka cilvēce sasniegusi kādu kritisku savas attīstības punktu.

Ko nozīmē šis "kritiskais punkts"? Vai mūsu civilizācijas norietu? Vai vienīgi lūzuma brīdi, aiz kura... kas? Kas mūs sagaida nākotnē? Kur meklēt atbildes uz šiem jautājumiem?

Seni filozofi priekšstatos Kosmosā nekad nav bijis nedzīvu spīdekļu kopa. To vienmēr uzskatīja par dzīvu un saprātīgu organismu., kurš "elpo", attīstās, rada... Visums - tas nebūt nav kas ārējs attiecībā pret Zemi un tās iemītniekiem. Kopā ar cilvēku tas veido vienotu veselumu, un tāpēc viss tajā notiekošais neizbēgami atspoguļojas cilvēku dzīvē.

Senie prātnieki bija pārliecināti, ka Visuma dzīve nav haotiska un ka tajā darbojas visaptveroši Likumi. Viens no tiem ir *Ritma likums*. - vēsta : - *pēc vienādiem laika posmiem notiek kas līdzīgs*. Tā veidojas attīstības aplis - cikls (no grieķu vārda *kyklos* - aplis). Šis pats likums jebkurus ciklus sadala divās pamatfāzēs : - *aktīvajā* un *pasīvajā*. (Līdzīgi kā sinusoīdā, kas grafiski attēlo ts. harmonisko svārstību likumību, tās pozitīvais un negatīvais pusperiods. Atgādināsim, ka harmonisko svārstību un to dažādo kombināciju likumības ir viens no Pasaules uzbūves pamatlikumiem.) Aktīvā ietver sevī atmodas (pavasaris, rīts...) un brieduma posmus (vasara, diena...). Pasīvo, tieši otrādi, raksturo apdzīšana (rudens, vakars...) un sastingums (ziema, nakts...) Un tā bezgalīgi. Senie cilvēki labi izjuta un uztvēra visu Pasaules procesu kā sarežģītu un nebeidzamu ciklu virkni, kurā tie cits citu ritmiski nomaina.

Cikli ir daudzveidīgi, īsi un gari un tie iekļaujas viens otrā. Pazīstams ir kosmiskā rakstura t.s. Saules aktivitātes apmēram 11 gadīgs cikls, kas, kā rāda pētījumi atstāj būtisku iespaidu gan uz dabu, gan pat sabiedriskajiem procesiem. Nav izslēgts, ka Visums ietekmē arī globālos vēsturiskos procesus. Piemēram, eksistē hipotēze par piecsimtgadīgu vēstures posmu tiešu saikni ar tā saucamajām *Lielajām planētu "parādēm"*. Šis "parādes" notiek reizi 480 – 500 gados, kad Saules sistēmas planētas "sapulcējas" mūsu gaismas avota vienā pusē un summē savu iedarbību. Ievērojams, ka ikreiz šis notikums ievada jauna posma sākumu cilvēces vēsturē. Ļoti iespējams, ka ar to saistās mūsu pieminēto paradigmu maiņas.

Mūsu priekšgājēji bija pārliecināti, ka eksistē vēl garāki cikli - tā saucamie *Laikmeti*.

Aplūkojot pulksteņa pierasto ciparnīcu, redzam kā rādītāji centīgi un nenogurdināmi veic apli pēc apļa... Bet tagad iztēlosimies, ka, līdzīgi pulksteņa rādītāja galiņam, Zeme kopā ar Saules sistēmu veicot mūsu Galaktikas apriņķošanu, Zemes griešanās ass apskrien apkārt neredzamai debesu ciparnīcai, "izvēloties" debesjumā kā polāro te vienu, te otru zvaigzni.. Tikai pilnu apgriezīgu tā veic nevis divpadsmit stundās kā pulksteņa rādītājs, bet 26 tūkstošos gadu, un tādēļ katra "kosmiskā stunda" ilgst aptuveni 2160 Zemes gadu.

Pēc seno cilvēku domām, tieši ar šādu periodiskumu - pēc katriem divtūkstoš gadiem - sākas jauns Laikmets. Tam piemītošās kosmiskās enerģijas caurstrāvo visu, arī augu un dzīvnieku valsti, mūs pašus, piešķirot visam dzīvīvajam un nedzīvīvajam sevišķas īpašības. Mēs tieši neizjūtam šo enerģiju iedarbību, tomēr uz tām reaģējam netieši, ar savu zemapziņu, bieži pat nenojaušot, kāpēc mums gribas kaut ko darīt un kāpēc mēs instinktīvi izvairāmies no kā cita...

Uzskata, ka Laikmeti mijas kā ieelpa un izelpa - aktīvo ("*vīrišķo*", *JAŅ* - sadalīšanās, savrupināšanās) laikmetu nomaina pasīvais ("*sievišķais*" *IŅ* - jeb sintēzes - apvienošanās) laikmets.

Atskatoties cilvēces vēsturē, atklājas likumsakarības, par kurām runāja senatnē. Šie laikmeti patiešām mijas. Ja uzmanīgi pavēro seno cilvēku idejas, tad var pamanīt, ka *sintēzes laikmetiem* raksturīgas "sievišķas" *IŅ* īpašības - pašiedzilīnāšanās, pasīva pasaules uztvere un apvienošanās (sintēzes) mēģinājumi dažādos līmeņos. Šajos periodos cilvēce izjūt apkārtējo pasauli kā velti un nemēģina to pārveidot, bet gan apjēgt un piemēroties. Savukārt *analīzes laikmetos*

viss ir otrādi - dominē "vīrišķas" JAŅ iezīmes - tieksme aktīvi iedarboties uz apkārtējo vidi, visu sagraut, sadalīt, pārveidot, pārkārtot...

Senatnē ikviena laikmeta galvenās īpatnības tika saistītas ar noteiktu Zodiaka zīmju enerģijām. Viens no pirmajiem "sievišķajiem" IŅ laikmetiem cilvēces apzinātajā vēsturē bija *Dvīņu laikmets* (7. – 8. tūkstošgade p.m.ē.). Tieši šajā laikmetā parādījās bikls cilvēku apvienošanās mēģinājums. Rezultātā cilvēces dzīvī tika panākts milzīgs izrāviens uz priekšu - izveidoja rakstību (apmēram 6 tūkstošus gadu pirms m.ē.), kas ļāva kontaktēties no attāluma, saglabāt un apvienot zināšanas.

Pagāja divi tūkstoši gadu, un Dvīņu laikmetu nomainīja *Vērša "vīrišķais" JAŅ laikmets* (5. – 3. tūkstošgade p.m.ē.), kas iezīmēja akmens laikmeta beigas. Iemācījusies sagraut dabas veselumu, cilvēce tomēr spēra vienu soli uz priekšu. Drupinot kalnu rūdas un iegūstot no rūdām metālus, tā iemācījās izgatavot ražošanas rīkus. Uzarot zemi ar arkliem, uzplēšot un izdedzinot tās virsējo kārtu, cilvēce radīja zemkopības industriju. Tas bija dabas pirmatnējās apgūšanas laikmets.

Taču analīzes laikmets pakāpeniski zaudē enerģijas krājumu, un to nomaina kārtējais sintēzes mēģinājums - "*sievišķais*" IŅ *Auna laikmets* (3. – 1. tūkstošgade p.m.ē.) Tas bija laiks, kad pasaule tika uztverta vienkāršoti, tomēr sintezējoši. Matemātika un dzeja, astronomija un medicīna, māksla un reliģija - viss šajā laikmetā tika uztverts kā vienots veselums un tika apzīmēts ar jēdzienu "filozofija".

Cilvēce attīstījās, uzkrāja jaunas zināšanas, un pat visuniversālākais ģēnijs vairs nevarēja būt visu ziņošs speciālists. Vienas dzīves tam vienkārši bija par maz. Tajā pašā laikā cilvēcei, lai tālāk attīstītos, bija sadaloties jāiedziļinājas ikvienā no šīm jomām. Un tā pirms aptuveni divtūkstoš gadiem sākās kārtējais "*vīrišķais*" JAŅ *Zivs laikmets*. Tas bija SADALĪŠANĀS LAIKMETS. Analīzes laikmets. Sabruka un saira dižas impērijas. To vietā radās jaunas valstis. Būdamas savrupas un, tam pateicoties, savdabīgas, tās deva un turpina dot unikālu ieguldījumu cilvēces kultūrā. Taču vienlaikus šī nošķirtība radīja konkurenci, opozīciju, konfliktus. Nemitīgie kari pastāvīgi pārveidoja Eiropu, kas bija radusies kādreizējās "Svētās Romas impērijas" vietā un tagad līdzinājās kādam lupatdeķim..

Atsevišķās un patstāvīgās daļās sadalījās arī zinātne un filozofija. Uz daudzām simtgadēm cilvēki aizmirsa ne vien par sava, bet arī visas Pasaules ķermeņa, dvēseles un gara harmonisko vienotību. Ar "ķermeņa" (fiziskās pasaules) izpēti nodarbojās *zinātne*, ar dvēseles (psihiskās pasaules) atspoguļojumu - *māksla*, bet ar "gara" ("augstāko" pasaulu) sfērai pievērsās *reliģija*. Ikvienā no šīm kultūras nozarēm dominēja tieksme salikt visu "pa plauktiņiem", "*sakārtot pasaules haosu*", precīzi un uz visiem laikiem nodalīt patieso no melnīgā, labo no sliktā, skaisto no neglītā, svēto no grēcīgā... Šāda visaptveroša klasificēšana divtūkstoš gadu garumā palīdzēja uzkrāt milzīgu pieredzi un kolosālus informācijas apjomus. Un tomēr par visu ir jāmaksā - pasaule izrādījās nepilnīga, nošķirta un sadalīta.

Zinātne, māksla un reliģija nostājās opozīcijā cita pret citu un pat sāka savstarpēji naidoties. Pat vairāk, diferenciācijas process caurstrāvoja tās pašas. Rezultātā ikvienai reliģiskajai konfesijai šodien ir desmitiem atzaru. Mākslā stilu un virzienu skaits ir tik ļoti pieaudzis, ka rets mākslas zinātnieks uzņemsies uzskaitīt visus "ismus", kas radušies šajā laikmetā. Zinātnē jau ir tūkstošiem disciplīnu. Dažādu zinību nozaru speciālisti ir pārstājuši cits citu saprast. Toties ar zinātnes palīdzību mēs esam sasnieguši lielu prasmi analizēt, sadalīt un ... sagraut. Par Zivju laikmeta apoteozi kļuva atoma skaldīšana, un tā ir iejaukšanās jau citās dimensijās un pasaulēs...

Cilvēcei tas bija trausmainais jaunības laiks. Šī laikmeta lozungi bija EKSPANSIJA un CĪŅA : - tautu sadursmes, dabas pakļaušana, jaunu horizontu atklāšana un iekarošana, opozīcija starp Matēriju un Garu... Pēc visām šīm sadursmēm un cīņām cilvēce ir ieguvusi briedumu un kļuvusi nedaudz gudrāka.

Gan jāsaka, ka tikai nedaudz gudrāka. Lielais vairums ļaužu savu dzīvi nodzīvo tā arī neapjēdzot ko īsti viņi vēlētos, taču ļoti labi jūtot, ka tas, ko viņi no dzīves saņem **nebūt nav tas...**

Var uzskatīt, ka Rietumu pasaules 99 procenti ļaužu vēl joprojām dzīvo visai zemā garīgās apziņas līmenī. Tās galvenās dzīves kārotās vērtības ir fiziskās drošības sajūta, daudz naudas, prestižs, vara, sekss, asas kairinošas izjūtas izklaidei un cienījams sabiedriskais statuss. Visa dzīve sastāv no nepārtrauktas cīņas, „grozīšanās un naudas taisīšanas”, atrodoties konkurējošā, naidīgā, skaudīgā, aizdomu un bailu pilnā nenovīdīgā gaisotnē.. Viss tas, ko ļaudis vēlas savai laimei, atnes vairāk sarūgtinājumu nekā prieku. Jo vairāk cilvēkam veicas „naudas taisīšanā”, slavas, varas, titulu un prestiža iegūšanā, , *jo mazāk spēj būt mīlošs, viedi dzīvesgudrs, ar dzīvi apmierināts un patiesi laimīgs...*

Jaunā - *Ūdensvīra laikmeta* - simbols ir cilvēks, un tas norāda uz vēl kādu laikmetam raksturīgu iezīmi. Spriežot pēc visa, uzmanības centrs no materiālās pasaules fizikālajiem likumiem pārvietosies uz cilvēku un viņa garīgo pasauli. Kustība šajā virzienā jau ir jūtama.

Attiecībā uz mūsu planētas Zeme klimatiskajiem procesiem arī darbojas cikliska ritma likumība. Kā zināms, pirms daudziem tūkstošiem gadu uz Zemes bija tā saucamais Ledus Laikmets. par ko skolās tiek stāstīts. Patlaban ir globālās sasilšanas posms, Protams, cilvēka netālredzīgā, parazitiskā un pat pašnāvēciskā rīcība sasilšanas procesu negatīvās sekas pastiprina un padziļina, taču tas nav galvenais sasilšanas posma iniciators. Protams, cilvēkiem, sabiedrībai un valstīm ir jābūt tālredzīgi saprātīgām, ar globālo sasilšanu saistītos procesus vēl vairāk nesaasinot. Nav jāizmirst par tā saucamo „sprūda” jeb šautenes gaiļa efektu (kad ar mazu enerģijas patēriņu, nospiežot gaiļa mēlīti, tiek atbrīvota daudzkārt lielāka šāviņa enerģija). Tādēļ buržuāziskās patērētājs sabiedrības pretošanās t.s. Kioto protokolā paredzētajiem saimnieciskās ekoloģiski kaitīgās darbības ierobežojumiem, nūdien ir tuvredzīgi pašnāvēciska.

Zinātnieki – klimatologi uzskata, ka sasilšanas process patlaban atrodas apmēram kulminācijā. Tēlainā analogijā - Zeme savos „gadalaikos” atrodas kaut kur apmēram augusta mēnesī (pēc Ziemeļu puslodes likumbām) Un tikpat likumsakarīgi pēc kādiem dažiem desmittūkstoš gadu mūs sagaidīs jauns kārtējais ledus laikmets.

Ciklisko procesu likumbā, kā zināms, lielajos ciklos ietilpst arī mazāki cikli. Civilizācijas jaunākās vēstures posmos ir bijuši vairāki atdzisuma un sasuluma posmi. Tā sešus gadsimtus no XIII līdz XIX bija „vēsīgi”. Muzejos esošās viduslaiku gravīras un gleznojumi parādi kā holandieši uz slidām „lidinājās” pa saviem aizsalušajiem kanāliem. Viens no pēdējiem „vēsīguma” cikliem Eiropā bija posmā ap 1940. - 1975. gadiem, kad temperatūra kritās pat zem mīnus 30 grādiem. Vai tad XX gadsimta vidū ogļskābās gāzes izdalījumi un citi kaitīgie izmeši samazinājās? Vai tad mazāk cēla siltumelektrocentrāles un mazāk ražoja automobiļus?

Klimatologi uzskata, ka iepriekšējais ievērojams globālās sasilšanas posms uz Zemes ir bijis apmēram pirms 130 tūkstoš gadiem, kad nu nekāds cilvēku civilizācijas liela mēroga kaitīgā praktiskā iespaids uz apkārtējo vidi vēl nebija. Tad Pasaules okeāna līmenis esot bijis par 6 metriem augstāks par patlabanējo. Līdz V gadu tūkstošiem pirms mūsu ēras pasaules ledāji esot kusuši ar daudz lielāku intensitāti nekā patlaban.

Kāds ir klimatisko ciklu veidošanās primārais mehānisms diemžēl pagaidām vēl nav skaidrs. Svarīgi ir apjēgt, ka tādi pastāv, tiem savlaicīgi gatavoties un neizprovocēt seku padziļināšanos. Vitāli svarīga ir apkārtējās vides piesārņojuma apturēšana vai vismaz piebremzēšana. It sevišķi tas attiecas uz aizvien pieaugošajiem tā saucamo „kodolatkritumu” krājumiem, kas aizvien vairāk kļūst par bumbu ar laika degli. Bet tā jau ir cita „opera”, cilvēcei risinot enerģētiskās problēmas.

Vēl pavisam nesen vissvarīgākie un visintriģējošākie mums šķita atomkodola un kosmiskās telpas pētījumi. Šodien iezīmējas jau citas prioritātes: - paaugstinātu interesi izraisa cilvēka psihes noslēpumi un iespējas. Zinātnieki, kas pievērsušies šīm problēmām, noskaidroja, ka atsevišķa cilvēka “iekšējais Visums” nav mazāk sarežģīts un noslēpumains kā apkārtējā pasaule. Nav brīnums, ka visdažādāko zinību nozaru speciālisti tiecas atminēt cilvēka apziņas noslēpumu un mehānismu. Tiem, kuri iedziļinājušies šajā problēmā, rodas pārliecība, ka apziņa nevis tikai vienkārši atspoguļo, bet arī vērā ņemami veido pasauli. Un ne tikai tajā nozīmē vien,

ka cilvēka radītās idejas realizējās tehnoloģijās, mākslas darbos, konfliktos vai draudzīgos sakaros... Tagad runājam par to, ka domas vai jūtas, kas nekādi nav izpaustas - nedz darbībā, nedz vārdos - pašas par sevi un tieši spēj iedarboties gan uz apkārtni, gan cilvēku. Tieši to domā zinātnieki, kad saka : *“Apziņa - tā ir fiziska realitāte”*.

Spriežot pēc tiem procesiem, kas jau sākušies, nākotnē cilvēcei daudz kas būs jāpārvērtē. Un konkrēti, būs jāpieņem trīs pamataksionmas.

Pirmā : - *līdztekus redzamajai un ierīču uztveramajai pasaulei eksistē neredzamo jeb “smalko” enerģiju pasaule.*

Pateicoties tai, Kosmos ir sasaistīts vienā veselumā. Jebkura kustība, tostarp domas kustība, atbalsojas Visumā.

Otrā aksioma : - *cilvēks, pareizāk sakot viņa energoinformatīvā būtība, ir nemirstīga.*

Pēc zemes materiālās dzīves tā turpina saprātīgu eksistenci “smalko” enerģiju pasaulē. Pētījumi šajā jomā kļūst aizvien intensīvāki. Šīs aksiomas pieņemšana būtiski mainīs mūsu uzskatus par cilvēka Zemes eksistences jēgu, par viņa atbildību savas nākotnes priekšā.

Trešā aksioma : - *viss Kosmos ir saprātīgs un piesātināts ar saprātīgiem spēkiem.* Saprātīgo spēku hierarhija ir bezgalīga. Cilvēks ir tikai viens no saprāta pakāpieniem, bet Zeme - tikai viena no salīnām, kas vienmēr bijusi, ir un būs saistīta ar šiem spēkiem. Un šai saiknei jātop daudz apzinīgāka un harmoniskāka.

Protams, līdzīgas idejas vēl nav pieejamas plašām masām. Pagaidām tā domā vienīgi sabiedrības garīgā elite, bet, kā saka, process ir sācies. Ja ne šodien, tad rīt šīs jaunās pasaules uztveres pozīcijas kļūs pašsaprotamas ikvienam. No stadijas *“tas nevar būt !”* mēs, ka jau tas daudzkārt noticis, nemanāmi pāriesim citā - *“kas gan to nezina !?”*

Mēs visi mācāmies šīs brīnišķīgās skolas - “zemes dzīves” - dažādās klasēs. Un nav jēgas un nedrīkst no pirmklasnieka prasīt to, ko zina izlaiduma klases audzēknis. Kāds pagaidām nespēj pacelt galvu no zemes, un pasaule (labākajā gadījumā) viņam reducēties uz materiālajām vērtībām. Kāds, pavērsis skatienu horizonta virzienā, sāk domāt par dzīves jēgu, un viņa prioritāro vērtību sistēmā jau sāk ienākt morālās kategorijas. Kāds cits, pacēlis galvu un lūkodamies zvaigžņotajās debesīs, izjūt savu vienotību ar Visumu. Mijoties skumjām un priekam, viņš sāk apjaust, ka bezgalība ir saprātīga un ka viņš ir tās saprāta daļiņa, ka Zeme un cilvēce ir unikāls, taču ne vienīgais saprātīgas dzīves stūrītis bezgalīgajā Visumā. Bet vēl kāds pēkšņi asi izjūt savu līdzpiederību visam, kas notiek Pasaules telpā, augsto atbildību par katru savu soli, par katru domas virzību. Viņš sajūtīs augstāko Kosmosa spēku klātbūtni un palīdzību. Šie nedaudzie ir pieredzējuši Dievu kā savas dvēseles svētku pieredzi.

Visu augstāko reliģiju un filozofiju mērķis ir sasniegt Atmodināto Apziņu. Sauciet to kā vēlaties, - Kosmiskā Apziņa, Meistarība, Atbrīvošanās, Nirvāna, Apgaismība, Debesu Valstība, Kristus Apziņa - vai kādā citā vārdā... Pārejai uz to ir savas grūtības, bet tās ir to vērts salīdzinājumā ar tām jaunajām Vērtībām, kas tiks Apzinātas !..

Tā iespējams būs tā lielākā Nākotnes Paradigma !

Šis pagarais pārskata traktāts ir radies izburoties pa „gudrā valodā” un „augstā stilā” rakstīto literatūru, „sauso atlikumu” cenšoties pārstāstīt pēc iespējas vienkāršākā formā. Ņemiet par labu !

Jauna Pasaules Uzskata gaidās.

Kas esam Mēs ?

Putekļi Visuma ceļos?

Vai zvaigznes dievišķajā debesjumā ?

Droši vien, kopš cilvēks sevi ir apzinājis un apjēdzis kā domājošu būtni, viņš ir zinātkāri mēģinājis izprast apkārtējo pasauli, tās būtību un tajā norisošos procesus, izprast Sevi un savu vietu Pasaulē. Tā radās un veidojās Zinātne ar dažādiem tās novirzieniem, kļūstot par Cilvēces attīstības balstu un vienu no dzinējspēkiem, kā arī par savas tālākās eksistences iespējamo draudu.

Nevar neredzēt un noliegt mūsdienu zinātnes un tehnikas sasniegumus. Cilvēce pat var ar tiem lepoties (gan ne ar visiem vienādi...). Ir uzkrāts milzīgs eksperimentālo materiālu un novērojumu klāsts, izveidotas pārliecinošas un sakarīgas teorijas, kas daudz ko izskaidro, dod iespēju lietderīgai tehniskai realizācijai un daudzos gadījumos sniedz pareizas prognozes. Mūsdienu zinātni varētu uzskatīt par tālāku tehniskā progresa un tālākas vispārējās attīstības paātrinājuma pamatu.

Var gan rezignēti prāt un secināt, ka civilizācijas tehniskais progress Cilvēci diez vai ir padarījis laimīgāku un garīgi bagātāku. Ir jāatzīst, ka sevis izzināšanā - t.s. humanitārajās zinātnes – sasniegumi nebūt nav tik spīdoši, kā to varētu gaidīt no "radības kroņa"...

Zinātnes un tehnikas progress rada aizvien vairāk pretrunu starp uzkrātā materiāla neapstrīdamiem faktiem un eksistējošo teoriju rāmjiem. Parādās aizvien vairāk nepatīkamu, neizprotamu, pretrunīgu, mistisku un visādi citādi sliktu un nolādētu faktu, kuras valdošās teorijas nevar izskaidrot, bet kuri uzstājīgi šos skaidrojumus pieprasa.

Šajās pretrunās nav nekā pret dabīga. Katra teorija veidojas, balstoties uz daudziem novērojumiem, eksperimentiem, loģiskiem pārsapņiem. Taču, ievērojot tehniskās iespējas un uztveres īpatnības, eksperimentālie dati un novērojumi vienmēr kaut kādā ziņā ir ierobežoti. Tādēļ katra teorija ir vairāk vai mazāk tikai tuva (adekvāta) īstenībai un tikai kādos noteiktos rāmjos un to nebūt nevar uzskatīt par absolūtu patiesību "pēdējā instancē". Agri vai vēl iestājas brīdis, kad uzkrātais materiāls piespiež pārlūkot agrāk izdarītos secinājumus.

Zinātnes attīstībai ir raksturīgs zināšanu un neziņas stāvokļu savstarpējas maiņas. Iegūtās atziņas ne tik daudz ko apliecina, bet vairāk gan aicina turpināt meklējumus un uzdod mums jaunas mīklas. Visās izziņas jomās ir fanātiski un pašai ziedīgi "pionieri", kas ir gatavi un alkst izkāpt uz kāda vēl neizzināta un neapgūta zinību kontinenta, lai no tā noņemtu neziņas un nenoteiktības plīvuru. Šo neziņu un nenoteiktību gan vajag prast vispirms ieraudzīt un tajā ieiet iekšā, lai tad izprastu tās būtību un padarītu jau par noteiktību.

Lai atklājuma sapņu teiksmaino putnu neaizbaidītu, urdošai un nemierīgai domai vajag ļaut sarūgt un pavārties šajā sākotnējā nenoteiktībā., līdz tā sasniegs vajadzīgo kondīciju un izkristalizēsies argumentēta priekšstata veidā. No kaut kā nesaprotama vienmēr izriet nenoteiktība. Bet nenoteiktība sauc uz risinājumiem un ceļa meklējumiem. Nenoteiktība nebūt nav tikai nepatīkams izziņas procesa traucēklis. Tā ir arī zinātnes attīstību veicinošs faktors, jo sagatavo darbībai negaidītos pavērsienos un rosina pētnieku zinātkāri. Nenoteiktības stāvoklis veicina domas brīvību un variabilitāti, fantāzijas lidojumu un mudina riskēt.

Ja cilvēki neprātu un neapspriežu visu ko, kas ir nesaprotams, mīklains, noslēpumains vai pat gluži vienkārši nepazīstams, tad visi paliktu pie saviem viedokļiem un nostādņām – nebūtu ne soļa sānis, nedz arī uz priekšu. Zinātne iznīktu, ja tā netiekot izzināt līdz šim nezināmo. Visai problemātiski un, domājams,

pat bezcerīgi ir kādu augstu ideālu vārdā apturēt vai pat aizliegt urdošo zinātkāro domu.

Zinātnē ir nozares, kas pilda stratēģiska rakstura – gan tādas kā izlūkdienesta, gan tādas kā ieroču arsenāla – funkcijas. Tās ir daudzveidīgās matemātiskās zinātnes, kas ar saviem vispārinātajiem modeļiem gan dod iespēju uztautīt līdz šim vēl neapjaustas kaut vai formalizētas sakarības starp lietām un parādībām, gan kalpo par darbarīku to detalizētai izpētīšanai.

Zinātne virzās uz priekšu, pateicoties jaunām hipotēzēm un teorijām, kas pašas par sevi ir pilnas ar dīvainībām un neskaidrībām. Tas ir sevišķi raksturīgi vērienīgiem un būtiskiem zinātnes pavērsieniem, kas būtiski maina pat pasaules uztveri. Tā piemēram, tāda zinātnes nozare kā kvantu mehānika, uz kuru balstās modernā atomfizika, patlaban ir vispāratzīta “patiesība”. Taču tās arsenālā rēgojas tādi jēdzieni kā matērijas viļņi, kvantu lēcieni, cēloņseku neatbilstība, mikrodaļiņu atrašanās vietu nelokalizējamība, to kustības trajektoriju izplūdums u.tml., kas visi ir tikai tādas “prāta konstrukcijas” (modeļi), kuri radušies, mēģinot izprast (modelēt) matērijas noslēpumus. (Tikpat nesaprotami un neloģiski kā kristietības postulāti par Dieva trejādību – Dievs Tēvs, Dievs Dēls, Dievs Svētais Gars un vēl piedevām klātpiekabināta Dievmāte un tas viss ir visa kā Sākotnība. Nav veltīgi jālauza galva mēģinot izprast – ir akli jātic un viss !)

“Viena otra no zinātniskās pētīšanas metodēm (piemēram, attiecībā uz atomkodolu) atgādina šādu ainu – pa logu izmet klavieres un pēc to trūkstošo stīgu skaņas, cenšas noteikt šā instrumenta konstrukciju” (Openheimers).

Tas, ja kāda teorija ir pilna ar nenoteiksmēm, nebūt nenozīmē, ka tai draudētu katastrofa. Gluži otrādi – tā ir pat priekšrocība, jo nodrošina šīs teorijas elastību un gatavību izskaidrot un apgūt no jauna parādījušos faktus un procesus. Protams, virzīšanās uz noslēpumainības un nenoteiktības pusi draud ar neviennozīmīgiem rezultātiem, tātad ne vienmēr nozīmē, ka īsteni pareizs būs tikai viens no tiem. Zinātnes attīstības pieredze rāda, ka dažkārt atkarībā no konkrētiem apstākļiem pareizi ir vairāki iegūtie rezultāti.

Pasaules izziņas procesa objektivitātē daudz kas ir atkarīgs no izziņas metodes. Pieeja, kas ir efektīva vienā parādību jomā, var izrādīties pilnīgi nederīga kādā citā jomā. Pagājušais gadsimts tā sākumā bija tādas zinātnes nozares kā termodinamikas triumfa laiki. Uzskatīja, ka tās likumi ir universāli un unikāli. Taču ātri vien parādījās zinātņu nozares, kurās tie praktiski izrādījās nepiemērojami.

Iedomāsimies, ka toreizējam zinātnes “spīdeklim” Klauziusam nāktos izpētīt un izskaidrot, piemēram, televizora darbību. Viņš droši vien pēc “labākās sirdsapziņas” ļoti rūpīgi izanalizētu šīs ierīces visu elementu temperatūru laukus, aprēķinātu visas sistēmas termobalansu, taču nu nekādi nevarētu izskaidrot, kāpēc ekrānā ir redzams cilvēka attēls, bet skaļrunī dzirdama tā balss. Gribot negribot viņam nāktos piekrist domai, ka eksistē tādi objektīvi procesi, kas nekādi neieklaujas termodinamikas un siltumpārvades teorijas postulātos.

Tā sauktie “universālie un unikālie dabas likumi” nebūt nav universāli un unikāli. Tie atspoguļo tikai kādu vienu Pasaules nostūri. Eksperimentu un novērojumu rezultātā izdarītie secinājumi un uz tiem būvētās hipotēzes būtībā ir tikai varbūtības. Daudzos gadījumos varbūtības pakāpe ir pat ļoti augsta, taču tā nekad nevar un nedrīkst pārvērsties par dogmu.

Visticamāk, ka dabā nav absolūtu likumu ! Vienīgā zināmā likumība, kas pretendē uz absolūtismu, ir dialektiskās attīstības likumība.

Ticība vai neticība kādiem principiem un postulātiem atstāj būtisku iespaidu uz cilvēku domu gaitu un domāšanas procesa rezultātiem. Vispārinātā prātojumā no kombinatorikas viedokļa būtu iespējami četri varianti.

Pirmais variants – akla ticība. To raksturo bezierunu un nekritiska uzticēšanās un pakļaušanās kādām pasludinātām nostādnēm un dogmām – vai nu tās būtu reliģiozas, vai arī kādi citādi ideoloģiskas dabas formējumi. Fanātiska ticēšana, dzelzs disciplīnas pakļautība var nodrošināt panākumus gan atsevišķa indivīda dzīvē, gan totalitāru sabiedrisko sistēmu pastāvēšanā. Tomēr nekritiska attieksme pret pastāvošajām dogmām un līdz ar to arī pret savu rīcību, agri vai vēlū indivīdu vai pat visu sabiedrisko sistēmu, ļoti iespējams, var novest strupceļā – pat ar traģiskiem rezultātiem.

Otrais variants – pašreizējā, tā sauktā zinātniskā pieeja. To raksturo skeptiska, pārbaudaša pieeja visam kam, sākotnēji neticot nekam. Ticēt un uz kaut ko paļauties, var tikai tad, kad tas ir eksperimentāli apstiprināts un pierādīts. Sākotnēja uzticēšanās un ticība tiek pieļauta tikai attiecībā uz tā sauktajām acīmredzamām aksiomām.

Zinātnes attīstības vēsture gan ir pierādījusi, ka ne visas pašsaprotamās aksiomas attiecas uz pilnīgi visiem gadījumiem. Nākas secināt, ka tām ir kāds noteikts darbības apgabals. Ilustrācijai var atgādināt paralēlās taisnes, kas “bezgalībā” tomēr krustojas, - sakarā ar Eiklīda un Lobačevska *ģeometriju* dažādajām nostādnēm, kas abas ir “pareizas”.

(*Varbūt kādreiz nākotnē parādīsies kāda cita nosaukuma ģeometrija, kas arī būs “pareiza” pie kādiem citiem specifiskiem nosacījumiem.*)

Sākotnējais veselīgi kritiskais skepticisms pēc tam, kad sekmīgu eksperimentu rezultātā tas ir noņemts, draud pārvērsties savā pretmetā – aklā ticībā eksperimentu rezultātā iegūtajiem secinājumiem un uz to pamata būvētajām teorijām. Galu galā atkal mēs nokļūstam pie jau aplūkotā “pirmā varianta” rezultāta. Ticība bez pierādījuma (it sevišķi tās reliģiozajās izpausmēs) un zinātne bez cerības nostājas naidīgās, viena otru izslēdzošās pozīcijās.

Šis domāšanas veids ir veicinājis egoistiski pragmatiskas pieejas veidošanos, kas sevišķi izpaužas starppersonu un sabiedriskajās attieksmēs – tur tad dominē racionālisma, izdevīguma un izdzīvošanas principi. Uzvar stiprākais, veiklākais un nekaunīgākais.

Pareizs un labs ir tas, kas atbilst manām, manu draugu, tuvinieku, saimnieku, partijas, valsts utt. interesēm !

Nākotnē iespējamais trešais variants – tad *apriori* būs ticība *gaišiem vispārcilvēciskajiem* ideāliem, bet to realizēšana būs atkarīga no sabiedriskās un individuālās apziņas attīstības pakāpes. (*Ak, mūžam dzīvais sapnis par labāku un taisnīgāku Cilvēces nākotni !...*)

Atbilstoši kombinātorikas secībai – ceturtais variants - *akla neticība nekam un nekad*. Tas acīmredzot būtu visnekonstruktīvākais. Šādas kombinācijas dominante, domājams, būtu iespējama galīgas anarhijas un haosa apstākļos.

Ticība zinātniekam nepieciešama, lai uzsāktu darbu, bet sarežģītu uzdevumu risināšanai viņam vajadzīga dziļa ticība. Viņā jau iepriekš jābūt pārliecībai, ka Pasaulē valda kārtība un ka cilvēka prāts spēj izprast šo kārtību. Juceklīgu vai neizzināmu Pasauli būtu bezjēdzīgi pat mēģināt izprast. Mēs vienkārši atgrieztos pie primitīvās reliģiskās māņticības laikiem, kad cilvēks ticēja, ka Pasauli pārvalda kaut kādi untumaini spēki. Tieši ticība neregulētai un likumsakarīgai Pasaulei, ko cilvēks spēj izziņāt, noteica pāreju no māņticības laikmeta uz zinātnes laikmetu un padarīja iespējamu zinātnes progresu.

Teoloģija arī ir zinātnes un izziņas veids. Dabaszinātniekus viņu profesionālajā darbībā virza galvenokārt atklāšanas. Novērojumi, eksperiments ir viņu dienišķā maize. Tēze par nemainīgas patiesības pastāvēšanu izraisa viņos zināmu emocionālu pretestību, jo šī zinātnieku grupa nenogurusi izvirza aizvien jaunas un jaunas hipotēzes, kuras vai nu apstiprinās pārbaudē, vai arī tiek noraidītas. Pretēji šiem zinātniekiem teologi saskata izziņas avotu pirmavotu mācībās, kas balstās uz

dievišķo atklāsmi, kuru viņi atzīst par neapstrīdamu un principā nekritizējamu. Protams, arī teologi lasa laikrakstus un uzzina par ievērojamākiem notikumiem zinātnē. Taču viņu uzmanību no šiem notikumiem novērš pārdomas par to, ko viņi dēvē par dievišķo atklāsmi, uz kuru balstās viņu argumenti.

No teiktā kļūst skaidrs, ka dabaszinātniekiem un teologiem ir atšķirīgs domāšanas veids un attiecīgi atšķirīga erudīcija. Eksaktās zinātnes atklāj pasaules dabiskās likumsakarības, bet reliģija nevar neapelēt pie pārdabiskā, nevar noliegt tā iejaukšanos notikumu dabiskajā norisē, ja vien reliģija neatsakās no saviem galvenajiem postulātiem.

Zinātne un tikumība. Bieži rodas problēma – kādas attiecības valda starp zinātni un morālajiem faktoriem? Diez vai kāds iebildīs, ka šī problēma, stingri ņemot, ir neparasti sarežģīta un iekšēji pretrunīga. Ir dzirdēti viedokļi, ka “zinātnei nav nekāda sakara ar tikumību”, un pilnīgo polāri – ka “zinātnes” ne tikai kalpo izglītībai, bet to kritēriji vienlaikus ir arī tikumības normas.

Skaidrs ir viens – zinātnes princips attiecībā uz Pasauli pieprasa, lai cilvēkiem būtu tikumiska attieksme pret to. Jākalpo mieram, tautu vienotībai, nostiprinot visā cilvēcē tās zinātnisko un tikumisko vienību. Citiem vārdiem runājot – zinātnē, tāpat kā jebkurā citā jomā, cilvēkiem jābūt godīgiem, patiesiem, nesavtīgiem un nosvērtiem. Zinātnē cilvēkiem jāstāv pāri jebkuram partijiskumam, un ir nepieciešama uzskatu brīvība un vīrišķība brīvi spriest. Jābūt arī citām tikumiskām īpašībām, kas raksturo pašu zinātnieku – tāpat kā jebkuru tikumisku cilvēku.

Pārdomām:

“Viņa mēlei un galvai ir augstākā izglītība, sirdij – zemākā, bet varbūt nekādas.

(Dovženko)

Zinātniekiem tiklab pašas zinātnes, kā arī tikumības vārdā ir tiesības prasīt, lai viņiem un zinātnei *nesietu* klāt nekādus ierobežojošus epitetus, kas apspiež zinātnisko brīvību. Citiem vārdiem runājot – zinātne necieš, ka tai *piekar* jebkādu partijas (vai reliģisku) etiķeti vai uzliek politisku zīmogu. Tā tad arī ir zinātnes tikumība. Zinātne nevar būt ne sociālistiska, ne kapitālistiska, ne buržuāziska, ne proletāriska. (*Tādus dalījums tikām savā dzīvē pieredzējuši...*) Reizrēķina vai logaritmu tabula nepieļauj, ka vieni cilvēki to uzskata par kapitālistisku, bet citi – par sociālistisku, tikumisku vai netikumisku. Tas attiecas uz visām zinātnes aksiomām un teorijām.

Te nu gribas izdarīt nelielu atkāpi. Ja runājam par t.s. humanitārajām zinātnēm – socioloģiju, politoloģiju, ētiku, psiholoģiju, pedagoģiju, jurisprudenci utt., tad te bieži vien vērojama subjektīva, tāpat partijiska, pieeja. Tajā pašā jurisprudencē, kas liekas ir visai formalizēta un lai gan sadomāta zinātne, daudz kas ir atkarīgs no interpretācijas, traktējuma un visādiem juridiskiem “āķīšiem” un viltībām. Runājot par zinātni kā tādu, tad tāds zinātnes dižgars kā Mendelējevs savā laikā norādīja, kā īsta zinātne sākas tad, kad notiek mērīšana un aprēķināšana, kad pārkāpj tūri aprakstošo pieeju. Un tajās humanitārajās zinātnēs ar aprēķināšanu un skaidrām likumībām un algoritmiem ir kā ir. Ļoti iespējams, ka kaut kad nākotnē, kad Cilvēce Pasaules izziņā būs iepazinusi arī tās mentālos slāņus, būsīm kļuvuši daudz zinošāki un saprotošāki. Intuītvī taču jūtam, ka tajā domu (mentālajā) pasaulē taču pastāv kādas noteiktas likumsakarības. Spilgts piemērs taču ir matemātikas zinātne, kas parāda jēdzienu savstarpējās saites un sakarības. Skaitļi taču būtībā ir tikai jēdzieni. Algebrā, ģeometrijā, trigonometrijā un citur taču savā laikā mācījāmie formulas (likumus), kas kā kādi likumi savstarpēji saistīja dažādus jēdzienus. Slavenā Pitagora teorēma – trijstūra hipotenūzas kvadrāts ir vienāds ar tā katešu kvadrātu summu ! Te savstarpēji sasaistās dažādi jēdzieni - ķermeņa forma, katete, hipotenūza, kvadrāts, summa... Tad jau droši vien pastāv kaut kādas likumsakarības starp tādiem it kā netveramiem jēdzieniem kā labs, slikts, skaists, neglīts, mīlestība, naidis, taisnīgums, netaisnība, labestība, ļaunums, tikumisks, netikumisks, godīgs, negodīgs, viela, enerģija, spēks, kustība, dvēsele, gars utt. ! Vesels okeāns ar miljardiem jēdzienu (kurus visus patlaban varbūt arī nemaz neapzinām, kas tad veido šo t.s. mentālo (domu) pasauli!) Nākotnes zinātne, ļoti iespējams, būs atklājusi, ka starp šiem un daudziem citiem jēdzieniem pastāv kādas noteiktas un objektīvas likumības ! Un ar šiem likumiem rīkosies līdzīgi kā šodien mēs to darām, risinot dažādas t.s. eksakta rakstura praktiskas problēmas.

Par “fizikiem un liriķiem”. Civilizācijas evolūcijas gaitā ir izveidojušies divi inteliģences slāņi, kurus savstarpēji šķir neizpratnes aiza – tehniskā (t.s eksakto zinātņu) un humanitārā (it sevišķi mākslas pasaules) inteliģence. Tām ir izveidojušies atšķirīgi pasaules uzskati un pat domāšanas mehānismi. Vienkāršākā interpretācijā runā par *fiziķu un liriķu* pasaules uztverēm. Domāju – ir bezjēdzīgi tās pretstatīt un kādu no tām uzskatīt par labāku vai sliktāku. Drīzāk tās būtu jāuzskata par “pretstatu vienību”, savstarpēju papildinājumu – līdzīgi kā tas ir ar Vīrieti un Sievieti, kas tikai kopā veido to, ko varētu saukt par Cilvēku.

Tātad *Istenai* inteliģencei ir jāveidojas kā fiziķu un liriķu pasaules uzskatu un domāšanas veidu apvienojumam. Iespējams, ka eksakto zinātņu automatizācijas panākumi šo nozaru pārstāvjiem dos iespējas vairāk pievērsties *dvēseliskajām* zinātnes jomām, morālajām un sociālajām problēmām. Ir daudz uzskatāmu piemēru, kad eksakto zinātņu pārstāvji snieguši lielus un būtiskus ieguldījumus filozofiskās domas attīstībā (klasisks piemērs ir Einšteins.)

Diemžēl liriķu nometnē priekšstati par eksakto zinātņu nozarēm, neraugoties uz skolā sniegtajām it kā “pamatīgajām” zināšanām, ir vairāk nekā nožēlojami. Daudziem, sevišķi mākslas *korifejiem* būs grūti sniegt daudz maz sakarīgas atbildes uz tādiem elementāriem jautājumiem – kas ir masa, paātrinājums, spēks u.tml.? Tajā pašā laikā viņi ir ļoti pašpārliecināti attiecībā uz savām it kā augstajām *garīgajām* īpašībām un savu *ģeniālo* pasaules *redzējumu*. Liriķi jeb romantiķi domā, ka poēzija ir polāri pretēja analītiskai prātošanai, ka tā ir kaut kas tāds, kas stāv tālu no prāta un realitātes parastajiem darījumiem, tāpēc viņi ir palaiduši garām vienu no visizcilākajiem atklājumiem – iztēles un domāšanas savienību, radošo un kritisko spēju savienību.

Te jāteic, ka attiecīga līmeņa eksakto zinātņu pārstāvji humanitārajās zinātnēs ir daudz zinošāki un orientējas labāk. Daudzi par kultūras un mākslas vērtībām interesējas kaut vai savas iekšējās nepieciešamības dēļ, apzinādamies, ka viņiem *kaut kā pietrūkst*. Toties iedomīgajām diletantiskajām *mākslinieciskajām dvēselēm* interese par eksaktajām zinībām, kaut vai filozofiskajos aspektos, tikpat kā nav.

Tomēr būsīm iecietīgi un sapratīsim, ka *skaidrā un dvēseliskā* meklējumu ceļš arī ir smags. Svarīgi, lai cilvēkiem Pasaules un Sevis izzīņas ceļos nebūtu “klapes uz acīm”, lai viņi redzētu kaut ko ne tikai šauri uz priekšu, bet arī sānis...

Būtiska ir indivīda inteliģences problēma. Inteliģences līmenis nav atkarīgs no formāli iegūto “augstāko izglītību”, diplomu, titulu un dažnedažādu regāliju skaita. Ne velti pastāv tāds jēdziens kā *sirds inteliģence*, kuru gan nekāds “apzieģelēts papīrs” nevar apliecināt.

“Gudri cilvēki ne vienmēr ir izglītoti. Izglītoti cilvēki ne vienmēr ir gudri”. (Laodzi)

Sabiedrībā pastāv titulu dievināšanas kults. Ja nu kādam ir profesora vai akadēmiķa tituls, tad dažkārt šis indivīds iedomājas, ka nu viņš ir kompetents itin visās jomās, un ar lielu aplombu pašpārliecināti izsaka savus spriedumus. Jā, savā šaurajā nozarē viņš, iespējams, ir ļoti zinošs (pat cepuri nost viņa priekšā!), taču tikai soli sāņus – un viņš izrādās nejēga un pat tumsonis !

Akadēmiķis – tas ir goda nosaukums, lielākoties tas atgādina, ka persona, kurai tas piešķirts, kādreiz arī pati kaut ko ir darījusi zinātnē...

Tādēļ pārlieku neuzticēsimies titulētu personu kategoriskajiem spriedumiem un neuzskatīsim, ka viņu domas ir patiesība “pēdējā instancē” ! Ja nu kāds neformālā situācijā priekšā stādoties noskaita savus titulus, jums ir morālas tiesības sevi pavīpsnāt, saprotot, ka viņš ir tikai iedomīgs ‘cilvēciņš’, kurš afišē savu dvēseles nabadzību...

Zinātnes vēsturē pazīstamais dižgars L. Pastērs savā laikā ir trāpīgi izteicies, ka *“nelaimīgi ir tie ļaudis, kuriem viss ir skaidrs”*, tā ironizēdams par pašapmierinātajiem un regālijām apkarinātajiem *zinātnes spīdekļiem*, kas nespēj palūkoties tālāk par savu degungalu un iedrošināties kādreiz apšaubīt arī paši sevi.

Zinātne un tikumība ir divas vienlīdz vajadzīgas, likumīgas kategorijas cilvēka dzīvē un kultūrā. Un pašā zinātniekā kā personībā apvienojas abas šīs kategorijas tādā vai citādā proporcijā. Zinātnieks personīgajā dzīvē var būt tikumīgs cilvēks, taču reizēm tāds nav, un tomēr viņš paliek zinātnieks. Tāpat arī tikumīgs cilvēks var būt zinātnieks, bet var arī nebūt. Arī nebūdam zinātnieks, cilvēks var būt tikumīgs.

Nebūsim naivi! Protams, ir smieklīgi tieši saistīt, teiksim, dižo Einšteina formulu ar viņa tikumisko veidolu vai pasludināt, ka amorāli cilvēki nav spējīgi izdarīt nopietnus zinātniskus atklājumus. Izcilu zinātnieku vidū ir bijušas arī amorālas personas, pat rūdīti nelieši, lai gan nedrīkst atzīt, ka lielākā daļa patiešām dižu zinātnieku saasināti uztver jebkuru nogrēkošanos pret īstenību un taisnīgumu ne tikai zinātnē vien. Šajā apstākļī, starp citu, izpaužas kopīgā cildenā patiesības meklējumu tikumiskā ietekme, jo zinātnieks meklē patiesību visu mūžu. Tā viņam ir ne tikai profesija, bet arī pienākums, kas pārsniedzis profesijas ietvarus un nereti kļuvis par vispārēju dzīves pienākumu.

Cilvēku vidū visos cilvēces pastāvēšanas laikos visvairāk ir bijis un arī tagad ir pelēku, tikumisku viduvējību. Tas attiecas tiklab uz indivīdiem, kā arī uz kolektīviem. Taču kaut kādu absolūti balto vai absolūti melno šai pasaulē vispār nav. Mēs visi esam vai nu balti cilvēki ar melniem lāsumiņiem, vai arī melni ar baltiem plankumiņiem. Visas tautas un kolektīvi, tāpat kā visas pasaules sociālās sistēmas, sevī ietver dažāda tikumiska mēroga un dažāda garīgā līmeņa pārstāvjus. Arī dažādu ideju piekritēji var vienādā mērā zinātniski kļūdīties un tikumiski grēkot. Paturēdami prātā visvērtīgākās un pareizākās idejas, cilvēki var ieslīgt demagoģijā, egoismā, ļaunumā un pašslavināšanā. Vai tad mēs to neredzam?

Nevar neatzīmēt to pārsteidzošo jūtu divējādību, kas daudziem cilvēkiem rodas, aplūkojot zinātnes attīstības ceļus un sekas. Zinātne rada spēkus, kas spēj ne vien aplaimot un cildināt cilvēkus, bet arī spēkus, kas spēj padarīt viņus dziļi nelaimīgus. Zinātnes varenā ielaušanās fizikas, bet tagad arī bioloģijas un ģenētikas mikropasaulē, tās slēptākajās nozarēs ļāva tai pielāgot atslēgas arī tām durvīm, uz kurām ir zīme ar sakrustotiem kauliem un uzraksts – "Globāli bīstami!" Pat vienkārši apziņa, ka viena tāda atslēga jau ir, bet citas sekmīgi tiek pielāgotas, nevar mūs nesatraukt, it īpaši tad, kad pasaules arēnā parādās politiski maniaki, fanātiķi un teroristi, kuri žvadzina šīs atslēgas. Un, palūk, jau kāds, kas vājāks, vairs neiztur un sāk bailīgi atskatīties – cik mierīgi gan bija bez šīs zinātnes revolūcijas, mūsu vectēvi taču dzīvoja, un arī mēs neaizietu bojā...

Zinātnes progress vispār var izraisīt ne tikai pozitīvas, bet iespējams, arī negatīvas sekas. Dažas šobrīd nav tik ļoti pamanāmas, tomēr ar laiku var uzpeldēt virspusē. Aplūkosim šādus piemērus. Cilvēka kā bioloģiska ūnikuma dažu īpašību praktiskā atveidošana kādas kibernetiskas mašīnas variantā, lai gan šīs īpašības agrāk uzskatīja par neatkārtojamām un šādu realizāciju par principiāli neiespējamu, ļāva zinātnēi pavērt durvis uz tādu cilvēka dubultnieku vai, labāk sakot, *līdzinieku* pasauli, kuri var daudzkārt palielināt cilvēka iespējas. Zinātniski tehniskais progress ierauj cilvēku jaunu uzdevumu virpulī, un viņš vairs nespēj iztikt bez šiem *līdziniekiem* - ne tādēļ, ka ir nevīžīgs vai slinks, bet vienkārši tādēļ, ka viņa bioloģiskās spējas ir ierobežotas. Bet "līdzinieks" ir ne tikai palīgs sarežģītu uzdevumu risināšanā, tā sakot, elektroniska palīgierīce dzīvajām smadzenēm, bet tas noteikti spēj konkurēt ar cilvēku daudzās darbības jomās, kuras ir pieejamas un sirdij tuvas vienīgi cilvēkam.

Pavērusi durvis uz "līdzinieku" pasauli, zinātne vienlaikus pavēra lūkas arī jauniem vēstures "atkritumvadiem", kuros jau šodien kā objektīvi nevajadzīgi tiek izmesti daži ražošanas un profesiju veidi, bez kuriem vēl nesen nevarēja iztikt. Bet nelaime ir tā, ka svelpoņa, kas nāk no atvērtās lūkas, kļūst aizvien skaļāka, iekšā velkošais spēks pieaug un nomāc pret sevi vērsto neitralizējošo spēku, kas rodas sabiedrības sociālās pārveidošanas rezultātā.. Un, ja ļauj vaļu šim pirmajam spēkam, kas zina, vai līdz ar atkritumiem lūkā nepazudīs pārāk daudz profesiju, to skaitā arī radošo un reizē ar tām – daudzu cilvēku likteņi.

Protams, šodien tādas briesmas vēl nav visai lielas, lai gan tās pastāv. Bet rīt? Vispār ņemot, ja mēs uzmanīgāk pavērosim to postošo nihilisma un egoisma vilni, ar kuru šobrīd jācīnās pasaules progresīvajiem spēkiem, vai tikai mēs nākotnē papildus tīri sociāliem spēkiem neieraudzīsim arī kaut ko no aplam izprasta zinātnes progresā?

Lai cik tas būtu paradoksāli, taču mēra sajūtas problēma jau tagad iegūst konkrētu nozīmi. Šodien zinātni vēl daudzējādā ziņā pietiekami nenovērtē. Bet rīt runa var būt jau par nepieciešamību apturēt vienu otru tās praktisku pielietojumu. Un ne jau nu tādēļ, ka tie būtu bezjēdzīgi vai kaitīgi paši par sevi, bet tādēļ, lai neizjauktu līdzsvaru starp atsevišķu sabiedrības grupu vitālajām interesēm. No sabiedrības interešu viedokļa zinātnes sasniegumu realizēšana morāli pieļaujama tikai tādā mērā, kādā tā pasargā šo sabiedrību no izviršanas un savstarpējās nošķirtības, kalpo tās pilnveidošanai, cildina ikvienu cilvēku kā personību, nostiprina viņa kā dzīves saimnieka apziņu.

Tas viss ļauj runāt par katra zinātnieka paaugstinātu atbildību, lai ar kādiem jautājumiem viņš nodarbotos. Zinātne ir pilsoniska. Mūsdienų apstākļos, ja zinātnieks nav pilsonis, viņš vienkārši kļūst par dzīvu robota modeli, kas pielāgots zināma ideju loka izstrādāšanai.

Atsevišķa liela un smaga problēma ir zinātnieka un sabiedrības morālā atbildība par kāda zinātniska atklājuma pielietošanas sekām. Šādu problemātisku aspektu pozitīvs risinājums laikam gan būs iespējams tikai tālākā nākotnē, kad Cilvēce būs izkļuvusi no sašķeltības, savstarpēja naidīguma un neuzticēšanās posma. Šobrīd manāmi tikai kusli mēģinājumi klauvēt pie zinātnieku un inženieru sirdsapziņas, veidot dažādus to darbības morālos kodeksus un sabiedriskā kārtā aicināt tos ievērot.

Domājams, ka tikmēr, kamēr Cilvēce nebūs pārslimojusi, pārcietusi *mežonīgā liberālisma* (kuram pirmajā vietā ir "izdevīgums") un naudas neierobežotas varas sērgu, cerēt uz morālo kategoriju iedarbīgumu, - tas nu būtu naivums un utopijsa... No šejienes secinājums – tomēr visur un vienmēr pirmajā vietā ir liekamas ētiskās problēmas, pretējā gadījumā maz ticams, ka Cilvēce nākotnē izrausies no nelietību un nekrietnību dūksnāja.

Ir dažādas zinātnes. Nevar likt vienlīdzības zīmi starp logu daudzīšanas brīvību un to iestiklošanas brīvību. Pienācīgi jānovērtē mizantropiski amorālo zinātnieku pedantiskums, kuri bija izstrādājuši "zinātniski pamatotus", efektīvus tautu masveida iznīcināšanas veidus. Taču nedrīkst piešķirt šādiem eksperimentiem brīvas tiesības! (Diemžēl cilvēces sašķeltības apstākļos tā ir saucēja balss tuksnesī...) Kad izziņas brīvība tiek pielīdzināta vardarbības brīvībai, tad tā jau ir morālas izviršanas pazīme. Sabiedrībai nedrīkst būt vienalga, ar ko nodarbojas zinātnieks. Konkrētas zinātnes problēmas un risinājumi nav līdzvērtīgi morālajā ziņā.

Strīdīga ir problēma par medicīniskajiem eksperimentiem ar cilvēkiem. Šī problēma nav nemaz tik savdabīga, kā tas varētu likties no pirmā acu uzmetiena. Tā reducējas uz samērā vienkāršu formulu – sabiedrība riskē ar vienu cilvēku dzīvībām, lai glābtu citus. Mūsu pasaulē šāda situācija vērojama diezgan bieži. Vēl vairāk, mēs nereti riskējam, pat tādēļ lai glābtu naudu.. Esam pieraduši pie tā, ka daudzi cilvēku darbības veidi, kas bīstami dzīvībai, tiek pilnīgi pieļauti, jo padarīt tos nekaitīgus vai vispār no tiem atteikties izmaksātu pārāk dārgi. Piemēram, ceļu krustojumi vienā līmenī, lai gan mēs zinām, cik daudz cilvēku katru gadu tajos aiziet bojā. Un, kas vēl ir ļaunāk, mēs lietojam automobiļus ar samērā lētām (un bīstamām) riepām, izmantojam lidostas ar samērā lētām (un bīstamām) vadības sistēmām un tā līdz bezgalībai. Dzīvības, kas aiziet bojā šādos apstākļos, mēs uzskatām par pieņemamāku cenu nekā atteikšanos no ceļoņiem, kuri izraisa bojāeju. Tādēļ ir saprotams, ka no nelaiemes gadījumiem piemērojamās likumdošanas viedokļa visas kaislības ap medicīniskajiem eksperimentiem ar cilvēkiem šķiet kā vētra ūdensglāzē.. Bez šaubām, ir taču taisnīgāk ziedot dažas dzīvības, lai izglābtu daudz vairāk dzīvību (kā tas ir ar medicīniskajiem eksperimentiem), nekā atņemt

dzīvību ekonomisku apsvērumu dēļ. (tāda, kā mēs redzējām, ir situācija nelaimes gadījumu sfērā).

Taču iespējams, ka šāds uzskats ir pārāk virspusējs. Pat nelaimes gadījumos mēs ik uz soļa izturamies pret cilvēka dzīvību kā pret nenovērtējamu pārli. Kad ogļrači aprakti cirtnē, mēs cenšamies viņus (vai arī niknā vētrā grimstoša kuģa pasažierus) izglābt, nežēlodami izdevumus un pat riskējot ar glābēju dzīvībām.. Ja mēs vienmēr vērtētu cilvēka dzīvību, tad droši vien būtu likvidējuši visus vienlīmeņa ceļu krustojumus, palielinājuši automobiļu drošību un lidmašīnu nosēšanās joslu uzticamību, bet varbūt vispār aizlieguši braukšanu ar automobiļiem bez īpašas nepieciešamības. (Kā liecina statistika – tikai ASV vien tie ik gadus aizraida uz viņsauli 50 tūkstoš cilvēku dzīvību.) Kur tad ir šī paradoksa cēlonis?

Kad glābjam cirtnē apraktu ogļrači, mēs spriežam apmēram tā – glābšanas izdevumi gan ir lieli, taču ne pārmērīgi, bet mūsu ticība cilvēka dzīvības svētumam tiek milzīgi nostiprināta. Tādas akcijas ietekme uz daudzu sociālu, garīgi ētisku, no cilvēka cieņas atkarīgu vērtību saglabāšanu ir izdevumu vērtā. Nav izslēgts, ka, atsacīdamies no ceļu vienlīmeņu krustojumiem, mēs būtu izglābuši daudz vairāk cilvēku un katra izglābtā dzīvība izmaksātu lētāk, taču sabiedrības kopīgie izdevumi, būtu bijuši lielāki, bet dramatiskais efekts – nesalīdzināmi vājāks. Baidos, ka tad, ja ogļrači tiktu aprakti tikpat bieži, cik bieži iet bojā cilvēki ceļu krustojumos, mēs necenstos izvēlēties viņus no cirtnes – tas visumā iznāktu pārāk dārgi...

Viss teiktais nozīmē, ka radies ļoti dziļš konflikts sakarā ar mūsu garīgo vajadzību pastāvīgi nostiprināt sevi ticību cilvēka dzīvības svētumam.

(Kāda liekulība “brīvā tirgus un mežonīgā kapitālisma” sabiedrības apstākļos! Ja tev nav naudas, ko samaksāt par sarežģītu operāciju, tad sakod zobus un dodies uz viņsauli...)

Lai kaut kā savienotu šīs divas pretrunīgās tendences, ir jāveic kādi sarežģīti pasākumi, jārada tāds regulēšanas mehānisms, kas dotu iespēju reizēm upurēt svešu dzīvību, taču darīt to nevis atklāti, nevis masveidā, bet – galvenais – tikai stingrā kontrolē. (Piemērs, - kara apstākļos, vai ļoti būtiski svarīga uzdevuma veikšanai, apzināti tiek upurēti cilvēki... Un tie paklausīgi pakļaujas pavēlei, kaut skaidri apzinās, ka dodas drošā nāvē ! Vai cilvēks bez kādas speciālas pavēles izpilda savu Pienākumu, gan saprotot, ka to pildot, viņam draud nāves briesmas...)

Nelaimes gadījumu jomā tādu regulēšanu daudzējādā ziņā nosaka “tirgus”: Dažādi cilvēka orgāni un pati viņa dzīvība iegūst vērtību naudas izteiksmē. Tie, no kuriem atkarīga paaugstinātas bīstamības pieļaušana, kas beigu beigās noved pie kāda cilvēka bojāejas vai sakropļošanas, samaksā upuriem nodarītos zaudējumus. Un cilvēki pilnīgi aukstasinīgi izlemj, kas iznāk lētāk – uzstādīt aizsargierīces, vai samaksāt par nelaimes gadījumu, kurš noticis šādu ierīču trūkuma dēļ. Turklāt neviens neatņem svešu dzīvību apzināti, speciāli, un tādēļ nav atklātu tīkojumu likvidēt pašu cilvēka dzīvības neaizskaramības principu. Ja ir pieņemts lēmums atteikties no dārgās aizsargierīces, tad pat cilvēks, kas šo lēmumu pieņēmis, nemaz jau nerunājot par sabiedrību, it kā tomēr neizvēlas nelaimes gadījumu, lai gan tas katrā ziņā agri vai vēlu notiks.

Vai mēs varam medicīnisko eksperimentu jomā atrast regulēšanas sistēmu, kas dotu iespēju ar skaidru prātu izsvērt esošās un nākamās dzīvības, izstrādāt pietiekami netiešu un patstāvīgu sistēmu, lai nenāktos izdarīt apzinātu un nepārprotamu izvēli – vai ziedot atsevišķu cilvēku dzīvības visas sabiedrības labā? Varētu ļaut atsevišķiem ārstiem izvēlēties starp tagadējām un nākamajām dzīvībām. Taču tad jābūt pārliecībai, ka viena noteikta cilvēka izvēle visumā būs tuva sabiedrības izvēlei. Diemžēl šodien tādas pārliecības nav. Daži ārsti ir pārāk ieinteresēti attiecībā uz vienu konkrētu pacientu un tādēļ ziedo pārmērīgi daudz

nākamo dzīvību, par agru pārtraucot eksperimentu. Citi, gluži otrādi, pārāk norūpējušies par to, lai iegūtu neapstrīdamus rezultātus, un tādēļ uzsāk eksperimentu jau aiz tās robežas, kur beidzas sabiedrības interese par nākamajām dzīvībām. No ētikas principu viedokļa – jebkura pacienta veselība un dzīvība ārstam ir svēta un nenovērtējama. Pretējā gadījumā šim medicīm nav vietas medicīnā, viņam jāmaina profesija. Taču ārsts nav Dievs tas Kungs. Nebūt ne visos gadījumos viņš var viennozīmīgi atbildēt, kur labums, kur ļaunums. Cilvēka organisms vismazāk līdzinās mašīnai. Reizēm ir ļoti grūti paredzēt slimnieka individuālo reakciju uz kādu ārstniecisku iejaukšanos. Ir veselas nozares, kurās šodien vispār nav drošu, visiem gadījumiem piemērotu ārstēšanas veidu, piemēram, onkoloģija. Kā zināms, ārstu darbam šeit (un arī vispār) ir eksperimentāls raksturs. Kas notiktu, ja mediķi burtiski traktētu Hipokrāta zvēresta prasību “nekaitēt”? Viņi varētu sēdēt, rokas klēpī salikuši, ik reizi, kad sastaptos ar smagu slimību, un tādējādi ievērotu neiejaukšanās principu - “nekaitētu”, izvairītos no formālās atbildības. Taču tas atbilstu loģikai, kāda piemīt birokrātam medicīnā, nevis ārsta pilsoņa loģikai.

Turpmāk var iedomāties tādu situāciju, kad riska pakāpe un cerību pakāpe, izmantojot jaunu ārstniecības metodi, tiks aprēķināta ar skaitļotāju., balstoties uz statistikas ziņām, objektīvajiem pacienta izmeklēšanas datiem, ievērojot eksperimentus ar dzīvniekiem, speciālistu spriedumus utt. Protams, nevajag domāt, ka matemātika un kibernetika reiz likvidēs visus šos sarežģītos jautājumus.

Diemžēl sabiedrību vada nevis zinātnieki, bet gan baņķieri, militārpersonas un tā sauktie politiķi. Varētu nepiešķirt nekādu nozīmi šim apstāklim, ja dabaszinātnieku veikto pētījumu rezultātā pašreizējo valdnieku rokās nebūtu nokļuvis nāvējošais arsenāls, kura izmantošanas sekas ir zināmas ikvienam cilvēkam uz Zemes. Patiešām, ir briesmīgi apzināties, ka tiesības iedarbināt kara līdzekļus, kas atrodas šajā arsenālā, tiek piešķirtas tādām personām, kuras savu augsto stāvokli ir ieguvušas ar izmanību, uzvarēdamas priekšvēlēšanu cīņā (tā sauktajās “demokrātiskajās valstīs”, kurās, kā zinām, valda “naudasmaisī” un pūļa psiholoģija.).

Zinātne ir cilvēku kultūras neatņemama sastāvdaļa. Tādēļ zinātnes attīstības problēma nav atdalāma no sabiedrības kultūras un tikumības vispārējās paaugstināšanas problēmas. Lai apliecinātu sevi sabiedriskajā domā kā pilnvērtīgu pilsoni, nepietiek tikai ar zināšanām vien. Pārākums, ko zinošs cilvēks vienmēr izjūt pār nezinošu, ja tas pārsniedz konkrēto zināšanu apjomu, var pāraugt egoistiskā vispārējā pārākumā. Speciālās zināšanas, it īpaši tad, ja tās nepapildina laba dzīves pieredze reizēm ir tā sauktās “specaugstprātības” avots, kas nemaz nav tik reta parādība mūsdienās. Tā pilnībā sakrīt ar to augstprātību un nekaunību, ko radījis kultūras un sirds inteligences trūkums un analfabētisms. Reizēm iznāk tā, ka kādā speciālā nozarē izcils erudīts dzīvē izrādās morāli un pat dažkārt arī sociāli bīstams, ja viņu plosa egoisms un patmīlība. (Sevišķi raksturīga tiem, kas uzsver, ka viņš ir akadēmiķis, laureāts, profesors vai cita skaļa titula īpašnieks.)

Plašas zināšanas spēj ne tikai padarīt cilvēku cildenu, bet arī samaitāt viņu. Noraujot noslēpumainības plīvuru parādībām un lietām un atklājot to kailo būtību, zināšanas var veidot cinisku attieksmi pret visu apkārtējo. Tāpat kā prātā jucis anatoms savā iemīļotajā redz pirmām kārtām anatomikumā tik ierasto skeletu ar iekšējiem orgāniem, arī izglītots ciniķis uztver īstenību vienpusīgi un aprobežoti. Tagad, kad cilvēku pieplūdums zinātnē kļūst aizvien lielāks, tādu ciniķu, kuri no “zinātniskām pozīcijām” apsmej itin visu, nebūt nav tik maz, it īpaši nenobriedušas jaunatnes vidū, kura ieguvusi speciālās, analītiskās iemaņas ātrāk nekā dzīves gudrību.

Zinātniska pieeja jebkurām parādībām neizbēgami ir racionāla. Taču šis racionālisms domāšanā, bez kura speciālists nav iedomājams, psiholoģiski var pārāugt vispārējā pieradumā pie racionālisma. Sausie racionālisti reizēm kļūst infantili pilsoniskā ziņā, maskējas ar frāzēm par pilsonisko atbildību, sāk izrādīt cinisku attieksmi pret dabu un tās saglabāšanu, pret morālajām vērtībām un augstiem ideāliem, pret mākslu, pret vispārcilvēciskām un visas kultūras vērtībām.

Fantasti ir daudz ko izdomājuši attiecībā uz nākotnes tehniku. Taču viņi, ar dažiem izņēmumiem, maz ko ir paredzējuši nākotnes kultūras un morāles jomā. Fantastiskajā literatūrā par nākotni čum un mudž morāli kropļi. Tātad teorētiski var domāt, ka “šķēres” starp zinātņi un kultūru spēj rasties un vērsties plašumā. Taču tikai tādā gadījumā, ja vēstures gaitā ideoloģiskās tumsības spēki un varaskāru cilvēku egoistiskās tieksmes gūs virsroku. Zinātniski organizētā sabiedrībā tas nedrīkstētu notikt, pirmām kārtām tāpēc, ka zinātne pēc savas dabas ir humāna un cilvēciska, tāpēc, ka pareizi iekārtotā sabiedrībā tā nav atdalāma no kultūras uzdevumiem un augstiem tikumiskiem ideāliem. (Starp citu, zinātnieki – futurologi prāto, ka nākotnē aristokrātiju, demokrātiju, plutokrātiju un citas sabiedrību organizējošās formas nomainīs tā saucamā nookrātija, kas tulkojumā nozīmē “saprāta vara”.)

Zinātne un tās metodes aizvien plašāk ielaužas visās sabiedrības dzīves nozarēs. It īpaši tas jūtams matemātikā, ekonomikas teorijā, socioloģijā. Īsta zinātne nemēdz izdomāt. Tā atklāj to, kas atbilst objektīvajiem likumiem. Tas ir zinātnes dzīvi apliecinošais spēks. Zinātne aizvien vairāk virzīs cilvēces kultūras attīstību, pamatojoties uz augstu morāli, kas apliecina cilvēku tiesības uz dzīvi, jaunradi, uz personības uzplaukumu cilvēces augstāko mērķu triumfa vārdā. Tieši zinātnes pievēršanās sociālajai dzīvei ir ķīla tam, ka cilvēces nākotne, iespējams, būs skaista.

Ja sabiedriskā sistēma pārvērš zinātnes sasniegumus par draudiem cilvēcei, tad jāpārveido sabiedrība. Taču sabiedrības pārveidošana ir sarežģīts un ilgs process, kas bieži vien laika ziņā nesakrīt ar zinātnes attīstības vēsturiskajiem termiņiem. Kā tad zinātnei jārikojas līdz tam brīdim, kad sabiedrība uz visas planētas būs kļuvusi saprātīga un taisnīga (iestāsies jau pieminētā nookrātija) un nepieļaus zinātnes sasniegumu ļaunprātīgu izmantošanu? Kādēļ zinātnieks, kas atrodas uz tāda atklājuma sliekšņa, kurš biedē viņu ar iespējamām sekām, nedrīkst palikt uz vietas un viņam šis sliekšnis jāpārkāpj?

Pirmkārt, tādēļ, ka zinātnes virzība uz priekšu ir objektīvi nepārvarama un neatgriezeniska. Zinātnes progresam ir sava attīstības loģika, kas ne visai rēķinās ar atsevišķu zinātnieku labajām vēlmēm.

Otrkārt, tieši draudi, ka atsevišķi atklājumi varētu tikt izmantoti par ļaunu cilvēcei, prasa straujāk attīstīt attiecīgo zinātnes nozari kopumā. Jo tikai zinātne spēj izstrādāt efektīvus aizsardzības līdzekļus un tādējādi kompensēt un vājināt zaudējumu, ja par spīti visam tāds tomēr būs.

Treškārt (un tas varbūt ir pats galvenais), īstas zināšanas vienmēr izspiež un ierobežo ļaunuma spēkus. Objektīvā patiesība jau gadu tūkstošiem kalpo labajam un progresam. Meli un gara tumsība veicina naidu, stulbumu un egoismu.

Zinātne virzās uz priekšu taustoties, mēģinot, kļūdoties un kļūdas labojot – tāds ir zinātnes grūtais un ērkšķainais ceļš, Tomēr - zinātnieku kļūdas ir vērtīgākas par muļķu nemaldīgumu! Jo “nemaldīgie” savā augstprātībā pašu kļūdas negrib redzēt un atzīt, kur nu vēl labot!

Visuma galvenā ģenētiskā programma ierakstīta lauka struktūrās, tas ir, lauka līmenī notiekošs process vēlāk realizējas fiziskajā līmenī. Tātad jebkuri ekonomiski un sociāli notikumi ir šīs sabiedrības garīgo lauka struktūru noteikti. Katras formācijas pamatā ir garīga programma. Katrai tautai, katrai valstij (tāpat arī katram

indivīdam) ir iekšēja filozofija, pasaules uzskats, kas atšķir tās no citām tautām un valstīm (kā arī indivīdiem).

Jebkuras tehnikas pamatā ir kāda filozofiska koncepcija (projekts), tas ir, garīga programma. Jebkurš process Visumā ir dialektisks, no divām pretējībām sastāvošs. Ne velti filozofiskās koncepcijas apgalvo, ka attīstība ir pretstatu cīņa un to vienotība.

Pareizi akti un likumi neradīsies bez filozofiskas koncepcijas. Jaunajai filozofiskajai koncepcijai jābūt dialektiskākai par visām citām iepriekšējās cilvēces vēsturē. Sabiedrības (valsts) likumu un tikumu nepārtraukta virzība uz garīgu attīstību ļautu izvairīties no aizvien pieaugošās morālās un intelektuālās degradācijas. Taču tādi likumi var parādīties tikai tad, kad rodas filozofiska koncepcija, kurā materiālais un garīgais savstarpēji neapspiedīs viens otru, kad materiālais un garīgais, zinātne, ētika un morāle (tai skaitā reliģija) savienosies vienotas filozofiskas koncepcijas ietvaros.

Zinātnei jāatzīst, ka bez morālā, ētiskā un reliģiozā elementa tā nogalinās cilvēci. Reliģijai (vispārināti – valdošajai ideoloģijai) jāsaprot, ka bez pastāvīgas atjaunošanās, ko ienes zinātniskie pētījumi, tā kļūs aizvien dogmātiskāka un agresīvāka attiecībā pret citādi domājošiem, kuru kļūst aizvien vairāk. Zinātnei jābūt morāli reliģiozai, reliģijai – zinātniskai..

Cilvēces lielākās briesmas ir nevis atomkarš un ekoloģiskās katastrofas, bet nepilnīga domāšana. Mūsu vēl nepilnvērtīgais pasaules uzskats ir lauka struktūra (t.s. “smalkās pasaules”) kopuma sastāvdaļa, bet lauks, kas kā tāds “smalkajā” līmenī aptver Visumu un tas tad rada nesamērojami lielākas briesmas. Ar atomraķešu kodolgalviņām un sagrautu ekoloģiju mums vēl ir iespēja nonākt kaut kādā rītdienā, bet ar nepilnvērtīgu domāšanu tādu izredžu nav.

Ārēji liekas, ka tā sauktā “civilizētā civilizācija” ir lieliskā formā, taču mēs redzam tikai siltas tualetes, bagātīgas veikalus un skaistas mašīnas. Bet, ja paskatās dziļāk, tad cilvēce ir smagi slima un stipri sakropļota. Rietumu valstu, tāpat kā Austrumu valstu, ideoloģija bāzējās uz reliģijām. Tas ļāva tām radīt noteiktas ētiskas, juridiskas normas un sasniegt augstu ekonomikas, zinātnes un kultūras attīstības līmeni, taču tik un tā šis līmenis ir nepietiekams, lai izdzīvotu tagad. Civilizēto valstu filozofija, ētika un likumdošana nevar apturēt procesus, kas nogalina cilvēci, tas ir, ekoloģijas, cilvēku fiziskā un garīgā stāvokļa pasliktināšanos. Turklāt nekādi ļaužu gudro prātu pūliņi – konferences, simpoziji – situāciju kardināli nemainīs. Vajadzīgi likumi, kas darbotos cilvēces glābšanas labā, un organizācijas, kas šos likumus realizētu. Taču to nav. Kāpēc cilvēce nevar radīt likumus, kuri glābs to no bojāejas? Tāpēc, ka nav ideoloģijas, kas apvienotu visu cilvēci, kura sašķelta pēc reliģiskām un nacionālām pazīmēm. Un galvenā šķelšanās šobrīd notiek uz reliģiskā pamata. (Kaut vai islāma ekspansija.)

Mehāniski savienot reliģijas vai izveidot jaunu, visas apvienojošu, liekas (ņemot vērā cilvēku domāšanas inerci) nav iespējams vai tas būtu ļoti grūti. Taču bez vienotas koncepcijas, bez jaunas filozofijas un morāles cilvēce neizveidos jaunus likumus un attiecības, un tāpēc tā ir nolemta bojāejai.

Vai šobrīd cilvēcei ir izredzes apvienoties? Ir! Jāveido jauna ideoloģija, kura var apvienot visus un glābt pasauli, ideoloģija, kurā savienosies ideālisms un materiālisms, zinātne un reliģija. Kad reliģija un zinātne apvienosies, iespējams visas šobrīd pastāvošās reliģiskās mācības saglabāsies kā atbalsta punkti, un cilvēces apvienošanās process notiks nevis varmācīgi, caur nāvi un degradāciju, bet apzināti, pēc satura, nevis pēc formas. Ētikas veidošana notiek, ja ir reliģiski filozofiskā pasaules izpratne.

Pēdējā laikā tālredzīgi ļaudis saprot, ka zinātne bez morāles – tas ir cilvēces iznīcināšanas mehānisms.

Morāle zinātnē – tas ir vadītājs, kurš, pareizi vadot, dara labu. Mašīna bez vadības – tas ir ļaunums un briesmas. Aizvien biežāk mēs dzirdam, ka zinātni vajag

savietot ar ētiku, bet tas nez kādēļ nenotiek. Kas ir zinātne, mēs jau zinām un varam novērtēt pēc tā, kādu līmeni sasniegusi civilizācija, un pēc pēdējā laika bēdīgajiem faktiem. Aizvien biežāk zinātne strādā nevis cilvēka labā, bet pret viņu. Šis process ir netikumisks un var beigties ar cilvēces pašiznīcināšanos.

Katras darbības, izgudrojuma un atklājuma pamatā jābūt iespējamo seku rūpīgai analīzei, pirmām kārtām – negatīvo. “*Septiņas reizes nomēri, vienu reizi nogriez!*,” – saka paruna. Līdz šai dienai mēs bieži vien pat ne reizi nemērījām. Savukārt tieši tikumība nomēra nevis vienu, bet septiņas reizes. Tas ir saistīts ar to, ka morāle un tikumība ir stratēģiska rakstura parādības. Tikumīgs cilvēks domā par viņam apkārt stāvošo ļaužu interesēm un tikai pēc tam – par savām. Katrā gadījumā citu intereses vērtē mazliet augstāk par savējām.

Tikumisks zinātnieks domā vispirms par to, kādu ļaunumu var radīt viņa izgudrojums, un pēc tam par tā labumu. Ja katrs no mums domātu par citiem ne mazāk kā par sevi, tad tāda sabiedrība būtu dzīvotspējīga. Tikumisks cilvēks, domājot par negatīvām sekām rītdienā, neatļausies šodien sagrābt šā brīža saldo kumosu, tas ir, tikumīgam cilvēkam ir lielāka nosliece uz plānošanu un prognozēšanu.

Reliģiskajā apziņā galvenā ir ticība. Ticība – tā ir nekritiska patiesību pieņemšana. Bez ticības reliģijas neeksistē.

Reliģiskā apziņa ierobežo saprātu stingros rāmjus. Un tikai tāpēc ir iespējams saņemt informāciju tālākai attīstībai. Tieši reliģija aktivizē garīgo lauka struktūru attīstību. Jebkura jauna informācija ir jauna loģiska konstrukcija. Tā sagrauj, pārbūvē apziņas loģiku un var būt tai bīstama. Tāpēc apziņa savukārt agresīvi izturas pret informāciju, kas pienāk no zemapziņas. Un, kamēr jaunā informācija nav nostiprinājusies, apziņu vajag sastindzināt, norobežot no tās.

Apziņa darbojas tad, kad tā salīdzina, vērtē, stingri ievēro cēloņu un seku sakarību, kas izstrādātas agrāk. Ja tas nenotiek, apziņa aizveras, izolējas. Aktivizējas smalkākas lauka struktūras, izraujot no zemapziņas kardināli jaunu informāciju, kuru nevar uzreiz pārbaudīt, tāpēc gatavība to ar ticību pieņemt – tā ir gatavība to saņemt.

Tāpat augstākas patiesības, kuras zinātne nevar sasniegt, var atklāt tikai reliģija. Jaunas tehniskas idejas pamatā ir morāli ētisks izrāviens, Tā kā morāli tās augstākajā nozīmē rada tieši reliģija, tad savienot zinātni un morāli vienā pasaules uzskatā nav iespējams, nesavienojot zinātni un reliģiju. Mīlestības un ticības savienošana ar kritisku un stingru aprēķinu, kurš parādīsies kā jaunā pasaules uzskata rezultāts, veicinās cilvēces tālāku attīstību.

Ilgu laiku zinātnieki stingri nošķīra racionālo un iracionālo – domas no jūtām. Bet neviens nopietns atklājums neiztika bez tā sauktās apskaidrības. Zinātnes pamatā ir pieredze, eksperiments. Ar eksperimentu pārbauda ideju vai koncepciju jeb, ka zinātnieki saka, eksperiments rada atklājumu. Lai veiktu eksperimentu, intuitīvi jāparedz tā rezultāts. Emocionālajā līmenī eksperiments un atklājums jau ir notikuši, atliek tikai tos realizēt. Visa pamatā ir pasaules uztveres jaunie emocionālie modeļi. Tos veido māksla, filozofija, reliģija, kā arī ikdienas sadzīves situācijas. Tas viss bagātina mūsu jūtas. Bieži zinātne nonāk strupceļā, mēģinot savienot pārrautos posmus tikai ar loģiku vien.

Ar ko atšķiras mistika no reliģijas? Starpība reizēm mēdz būt gluži netverama, kaut gan patiesībā tā ir principiāla. Reliģija sākumā dod pasaules izpratni un ir mērķēta galvenokārt uz stratēģiju, tāpēc tā pozitīvi veido jebkura cilvēka garīgās struktūras. Mistika, okultisms vadās no pragmatiskiem apsvērumiem: tai ir ļoti svarīgs rezultāts, tāpēc notiek nevis augstāko stratēģisko struktūru aktivizācija, bet gan blīvāku – atbilstoši orientētu uz ķermeņa interesēm. Reliģijas stiprā puse ir maksimāla kontakta iespēja ar pirmcēloni, tāpat optimālas ir tās attīstības perspektīvas nākotnē. Tās vājā puse: tāds izrāviens pieejams tikai dažiem – reliģijas dibinātājiem.

Mistikas stiprā puse ir tā, ka mistika sava pragmatisma dēļ satur racionālo elementu. (Dari tā un izpildi tādu vai citādu rituālu!) Tajā ir zinātnes elementi. Taču tā kā sistēmiskas pieejas nav, tā tomēr nav zinātne. Ir kāds svarīgs moments – apziņa pati par sevi ir ateistiska. Tā nodrošina ķermeņa vajadzības un visu, kas ar to saistīts. Zinātne, tāpat kā apziņa, vienmēr bijusi stingri norobežota no zemapziņas, (kas mums brīžiem liekas tāda mistiski nesaprotama) informatīvā lauka līmeņa. Tāpēc, būdama stingri pragmatiska, zinātne nekropļoja zinātnieku dvēseles. Apziņas un ķermeņa interesēs nepieciešams vairāk uzmanības veltīt ķermeņa problēmām, tas veicina civilizācijas attīstību.

Bet lauka struktūrām, tam, ko mēs saucam par zemapziņu vai virsapziņu, piemīt pavisam cita loģika, pretēja ķermeņa interesēm. Tikko parādās ķermeņa intereses – tātad pragmatisms gūst virsroku, - sākas garīgo struktūru degradācija. Tāpēc visas daudzskaitlīgās mistikas sekas iesākumā veica lielu darbu pasaules izpētē, bet pēc tam ātri degradējās un iznīka. Ja mistiskajā strāvumā uzvarēja reliģiskas tendences, tad tas deva izredzes uz izdzīvošanu un tālāku attīstību. Taču, ja uzvarēja zinātniskās, - notika dvēseles degradācija – līdz pat fiziskai nāvei.

Sadūrās divi pretstati: zinātniskā pieeja ļāva apkopot un nodot pieredzi, atklāt jaunas koncepcijas, pastāvīgi attīstīt pasaules izpratni, taču noveda pie garīgas degradācijas. Reliģiskais pasaules uzskats vienmēr bija dogmatisks un ar grūtībām pieņēma jaunas idejas. Tā kā zinātne saistīta ar laicīgo, tad pastāvīga formas sagrāve liek tai būt demokrātiskai un atsaucīgai pret jauno. Jebkura reliģija savas izcelsmes dēļ ir visai konservatīva, un katra jauna informācija vai nu tiek skarbi noraidīta, vai arī noved pie jaunas reliģijas veidošanās. Mistika, savienojoties ar zinātni, slēpa sevī milzīgas briesmas, tāpēc visā vēstures gaitā reliģija centās ierobežot šo tendenci.

Zinātnes triumfs XVII gadsimtā, varenas mentalitātes veidošanās iedragāja reliģijas spēku. Mistiskais pasaules uzskats sāka strauji attīstīties, izraisot uzliesmojumus zinātnes un mākslas attīstībā. Jebkurš zinātnieks, saskāries ar šo tēmu, jūta, ka saduras ar parādībām, kas atrodas ārpus ķermeņa un saprāta robežām. To sauca par “neapzināto zemapziņu”, nenojaušot, ka tās ir lauka struktūras. Sākās zemapziņas pētīšana, mēģinājumi ar zinātniskiem paņēmieniem iekļūt jomā, kas solīja ļoti lielas perspektīvas. Izrādījās, ka spēju palielināšana cilvēkam obligāti saistīta ar to, ko mēs saucam par zemapziņu. Ir nākts pie secinājuma, ka biolauku struktūru un cilvēka garīgās attīstības tālāka pētīšana var tikt realizēta zinātnei un reliģijai, ideālismu un materiālismu apvienojošas koncepcijas rāmjos. Gan domājams, ka nākotnes apkopojošā (sintezēta) reliģija arī būs attīstījusies, varbūt izpaudīsies dažādās formās, taču būs vienota savā ētiskajā būtībā (Patlabanējā konfesiju savstarpējā neiecietība un apkarošanās, droši vien, tad tiks uzskatīta par ļauna murga tumsonību.) Rītdienas bioenerģētikas, energoinformātikas, “smalkās pasaules” visu slāņu izpēte un izpratne nav iespējama bez jaunas filozofijas radīšanas, kurā zinātne un reliģija būs apvienotas vienā veselā kopumā – Pasaules uzskatā.

Un to laikam pieredzēs mūsu nākamās paaudzes ! Lai tas tā būtu !

Par personības attīstības cikliem un arī Labā un Ļaunā problēmām.

Cilvēce savā attīstībā un izzīņas vēlmē ir apjautusi, ka Pasaules procesos valda cikliskas likumības itin visās jomās. Šie cikli ir dažādi - samērā īsi, ilgstošāki, ilgi un, salīdzinājumā ar cilvēka mūžu, pat supergari. Tie ietilpst viens otrā, savietojas un izveido sarežģītas procesu sistēmas.

Filozofi un psihologi, pētot cilvēka personības attīstību, arī ir ievērojuši tā mūžā veidojošās cikliskas likumsakarības, sākot no dzimšanas līdz pat pēdējai stundiņai. Speciālajā literatūrā par šo problemātiku ir sastopama visai interesanta hipotēze. Proti - cilvēka personības attīstība tā mūža garumā noris "ītajos" 7 gadu ciklos (posmos), tiem veidojot jau garākos 21 gada ciklus

Cilvēka mūža pirmā cikla, kuru nosacīti varētu nosaukt par „sākotni”, pirmais posms ir no tā "ieņemšanas" un embrija stāvoklim līdz 7 gadiem. Šajā agrās bērnības posmā cilvēkbērna personībai tiek ielikti pamatu pamati, kurus veido gan ģenētiski informatīvie faktori, gan vecāku realizētā tā saucamā audzināšana. Nākamais krasais personības attīstības posms, (kurā sakarā ar skolas gaitu sāksanos būtiski mainās psiholoģiskā situācija) no 7 līdz 14 gadiem veido intelekta pamatus un iedīglus nākamajai iespējamai inteliģencei. Šajā posmā liels iespaids ir apkārtējai sociālajai videi un skolotāju pedagoģiskajai meistarībai, gan pozitīvi formējot nākamo personību, gan mēģinot labot ģimenes pielaistās audzināšanas kļūdas.

Trešais 7 gadu posms līdz 21 gadam veido arī ļoti krasu attīstības stadiju - spuraino pusaudžu jeb "tīņu" vecumu ar "teļa gadiem", kad galvā ir caurvējš un "aste iet pa gaisu", bet ķermenī trako hormonu vētras. Noris pašizpaušmes un "sevis meklēšanas" procesi. Šajā vecuma posmā visāda formālai "audzināšanai" ģimenē un skolā jau iespaids tikpat kā vairs nav, indivīds ir pārgājis pašierosmes režīmā un kas jau no viņa iznāks, tas iznāks.

Ja sabiedrības ideoloģiskajās interesēs vēl ko vēlas darīt šā vecuma posma jauniešu psiholoģiskajā formēšanā, tad to daudz maz efektīvi var izdarīt galvenokārt ar organizatoriskiem pasākumiem - veidojot jaunatnes organizācijas ar aktīvu, ieinteresējošu darbību un disciplinējošu režīmu. Lai biedrojas, darbojas, maršē, dzied, sporto un attīsta intelektuālās ierosas. Lai tie būtu kaut skauti, mazpulki, vai pat "hitlerjungeds", komjaunatne vai kāda reliģiska sekta. Personības formēšanās tad nenorītēs stihiskā pašplūsmā, tā saucamajā „ielas iespaidā” un attiecīgā ideoloģija tiks daudz maz iepotēta.

Šajā posmā jau izveidojas nākamās personības pamatiezīmes, virzieni un inteliģences pamati. Ne velti 21 gada vecumu uzskata par psiholoģiskās pilngadības sākuma sliekšni.

Turpmāko 21 gada ciklu līdz 42 gadiem nosacīti varētu nosaukt par „jauneklību” vai „spēka gadiem”. Tajā noris personības briedums, inteliģences formēšanās un attīstība. Arī šajā ciklā, līdzīgi kā pārejos, ir trīs septiņgadu posmi, kuros noris psiholoģiska, emocionāla un mentāla attīstība. Pirmajā posmā vēl ir spēcīgi jūtams "teļa gadu" iespaids - bieži vērojams puiciskums, bravūrīga pašpārliecinātība, dulburīgums un "jefiņisms" tā raksturīgajās izpaušmēs – alus plūmpēšana, cigarešu ļūļķēšana un hokejfutbolbaurošana - tā saucamā „fanošana"... Tas kā nu kuram izpaužas - lielākā vai mazākā mērā. Diemžēl daudzi tā arī iestrēgst šajā personības kvalitātes posmā, it sevišķi, ja ir pakļāvušies iedzeršanas un uzdzīves kārdinājumam. Liela daļa no tiem tad arī turpmāk veido papildinājumu sabiedrības visādu noslāņojumu padibenēm, kas ir bijušas visos laikos un visās iekārtās... Šā cikla otrajā posmā attīstās un uzplaukst iepriekšējos posmos veidojošies dažādu talantu aizmetņi.

Nākamo ciklu līdz 63 gadiem uzskata par „briedumu”, jeb “vīra gadiem”. Personība, kāda tā jau nu ir, būtībā pilnīgi izveidojusies, ar tipisku “stāju un mugurkaulu”. Ne velti valstu augstākās vadības grožus parasti uztic šā vecuma posma indivīdiem. Arī mūsu Valsts Prezidenta vecuma cenzs ir vismaz 40 gadi. Šajā ciklā noris personības un tās inteligences pieslīpēšanās, pilnveidošanās, kā arī “garīguma” izaugsme, ja vien iepriekšējos posmos ir radušies tā iedīģji. Gan bieži ir sastopamas personiskās dzīves kolīzijas, tā saucamās “četrdesmitgadnieku krīzes” izpausmēs.

Praktiski pēdējo personības ciklu no 63 līdz 84 gadiem dēvē par “viedības” laiku. No šā vecuma posma indivīdiem veidojas dzīvesgudri lieliski eksperti un padomdevēji, kā arī bieži vien izcili inteligences un garīguma pārstāvji. Protams, atkrīt nodzērušies alkoholiķi (narkomāni līdz tādām vecumam par laimi nenodzīvo) un sklerozes nomocītie. Diemžēl šajā vecuma posmā dažādu fizioloģiskas dabas faktoru, kā arī slimību ietekmē sāk veidoties arī personības degradācija. Vecumā virs 84 gadiem, atkal diemžēl, tikai retajiem izdodas saglabāt izcilas vai pat tikai aktīvas psihiskās darbības spējas.

Cilvēka dzīvē ir vairāki kritiski vecuma posmi, kad cilvēku visbiežāk pārņem bezizejas sajūta un, kā apgalvo statistiķi, šajos kritiskajos gados viņš visbiežāk apsver pašnāvības iespēju. Psihologi ir pat noteikuši šos kritiskos vecuma posmus - 13 – 15 gadi; 30; 40 – 45 un 55 – 60 gadi. Vai tomēr nav labāk apzināti stāties pretī šo posmu pārdzīvojumiem un pārvarēt tos ?

13 – 15 gados galvenais mērķis ir personas brīvība. **Es gribu būt patstāvīgs !** Pusaudzis cenšas pašapliecināties un iekļauties pieaugušo pasaulē. Nepretojieties tam, palīdziet ! Ieteicamā personības iniciācijas forma: - puīšiem tūrisma pārgājieni, sports, viss, kur jāpārvar grūtības un nogurums. Ļaujiet, lai bērns bez vecāku atbalsta pārbauda pats savus spēkus ! Tikai neuzbāzīgi no malas vērojiet vai nav kāds kritisks brīdis, kad nu noteikti ir jāsniedz padoms un palīdzīga roka ! Meitenēm daba paredzējusi no pašas gribas neatkarīgu iniciācijas pārbaudījumu - pirmās menstruācijas. Mātei tāpēc jācenšas panākt, lai meita saprastu šā brīža svarīgumu un justos piederīga pieaugušo sieviešu pasaulei.

30 gadu vecumā cilvēks izvērtē savus sasniegumus. Iestājas pirmais „rudens”. Vīriešiem šis laiks var izvērsties kritisks - neapmierinātība ar sasniegto, neveiksmes karjerā, mazvērtības komplekss, nesaprašanās ar līdzcilvēkiem savukārt sievietes nereti ir apmierinātas ar rezultātiem. Iespējams, cilvēks veiksmīgi precējies, ir bērni. Tomēr tieši šajā vecumā ir nepieciešama aktīva garīga pašizglītošanās. **Mācīties nekad nav par vēlu !** Vissvarīgākais - apzināties, ka šī krīze ir dabiska, un neesat ne pirmais ne pēdējais, kas to pārdzīvo. Atliek vien rūpīgi izplānot tālāko rīcību.

Arī 40 – 45 gadu vecums vīriešiem ir sarežģītāks nekā daiļā dzimuma pārstāvēm. Šajā laikā norit aktīva cīņa par vietu zem saules un iekaroto pozīciju nostiprināšana. **Cīnīties un uzvarēt !** Tomēr pieaug neapmierinātība ar sasniegto, cilvēks sāk justies saguris no dzīves un tas garastāvokli nebūt neuzlabo. Dažreiz indivīds izvēlas vieglāko ceļu - maina dzīvesvietu, pievēršas citai profesijai, pamet ģimeni, iesaistās mīlas avantūrās Vārdu sakot, tipiska tā saucamā četrdesmitgadnieku krīze. Neiedomājās, ka patiesajai atdzimšanai ar to nepietiek, ka viss pats no sevis neiekrīt rokās, ir vajadzīga cīņa, vismaz izmisīga ķepurošanās.

55 – 60 gados daudziem notiek sevis pārvērtēšana un atteikšanās no iepriekšējā ES. Kādreiz „senos laikos” tajā mūža posmā bija paredzēta aiziešana pensijā... Ja cilvēks joprojām ir aktīvs, intelektuālā un garīgā bagātība viegli palīdz iedzīvoties jaunajā dzīves ritmā. Daudzi šajā vecumā pievēršas Dievam un citām „augstākajām vērtībām”.

Katram lielajam 21 gadīgajam ciklam un tā posmam ir gan pozitīvs gan negatīvs iespaids uz Cilvēces kā Sistēmas funkcionēšanu. Tā „viedības” ciklam ir raksturīgas konservatīsmas un iesīkstējuša dogmatisma izpausmes, bet arī disciplīna un „rāmjos turēšanās”. Jaunības deģsmes un citu ceļu meklējumu pozitīvais iespaids uz Cilvēces progresu gaitu. „Vīra gadu” *pamatīgums* un stabilitāte.

Tādā plašā skatījuma cilvēka kā personības attīstību var iedalīt četros lielos posmos :

- Personības tapšana - bērnības un pusaudzības apakšposmi;
- Jaunības enerģija un maksimālisms;
- Briedums un viedums’
- Vecuma konservatīvisms, fizisks un garīgs nogurums.

Tāds nu ir tas cilvēka mūža kopējais cikls, kas arī pakļaujas unikālajai un universālajai sistēmu attīstības likumībai – dzimšana, strauja eksponenciāla attīstība, kulminācija un tad eksponenciāls noriets, degradācija un sabrukums, radot priekšnoteikumus jaunai sistēmas dzimšanai. Šai likumībai pakļaujas visi procesi, pat valstis un impērijas. Cilvēku cikli turpinājās nākamajās paaudzēs un civilizācijās, veidojot dažādas sabiedriskās formācijas. Arī civilizācijas lielos mērogos esot cikliskas. Tā ezotēriķi uzskata, ka patlaban esot pienācis laiks sākt veidoties tā sauktajai sestajai („rasei”) Cilvēces civilizācijai ar būtiski jaunām tās kvalitātēm. Ezotēriķu teorijās cilvēka dvēsele savas pilnveidošanās procesā arī cikliski pārdzimst iemiesojoties jaunās tā saucamajās inkarnācijās.

Nu uzmanīgi pavērosim apkārtējos ļaudis un to raksturus ! Noteikti ievērosim minēto mūža ciklu un to posmu izpausmes ! Sevišķi interesanti būtu paanalizēt trešā un ceturtais cikla posmu raksturīgākās izpausmes. Varbūt tas līdzēs labāk izprast indivīdu un dažādu tīk sarežģīto sabiedrisko procesu īpatnības, virzības un gūt interesantas atziņas. Šis skatījums vairāk tika veltīts vīriešu ciltij. Sievietēm šie cikli pamatā ir līdzīgi, taču viņām to psiholoģiskās konstitūcijas atšķirību dēļ var veidoties būtiskas dažādo posmu izpausmju īpatnas realizācijas. Tas arī varētu būt interesants analīzes darbs. Domājotam vērotājam plašs darba lauks !

Cilvēki piedzimst ar dažādiem temperamentu virzieniem, kas paši par sevi nav ne labi, ne slikti. Taču katrs cilvēks pakļūst un viņa personība attīstās un progresē zem “Labā” vai “Ļaunā” zīmes. Te gan mēs iekļūstam visai abstraktas filozofēšanas jomās. To, kas ir “labi” un kas ir “slikti”, vairāk vai mazāk veiksmīgi un arī gadās, ka neveiksmīgi, cilvēkbērniem mēs cenšamies iestāstīt jau no “bērna kājas”. Tiek veidotas ideoloģijas, ētikas kodeksi un reliģiskas dogmas. Taču diez kāpēc notiek tā, ka visādi labā un pozitīvā ģimenē, bērnus vienādi audzinot, viens iznāk labs, godīgs, krietns un kārtīgs, bet otrs tikpat kā kāds ļaunuma un nelietību iemiesojums, kuru tikai ar ārkārtīgām pūlēm var noturēt kādas cilvēciskas normālības ietvaros. Ej nu sažini, cik daudz tur ir iedzimtības kombināciju diez no kurām paaudzēm vai kādas mistiskas dvēseļu pārceļošanas !

Attiecībā uz “Labā” un “Ļaunā” koncepcijām pastāv dažādas teorijas, hipotēzes un spekulācijas. Tā populārākā un izplatītākā ir reliģijās pamatotā tēze par Dieva un Velna (Sātana) cīņu par cilvēku dvēselēm. Jeb modernākā traktējumā - “Gaismas” un “Tumsas” spēku cīņa par iespaidu sfērām. Gan tāds ķecerīgs jautājums : Ja jau, kā reliģijas to apgalvo, Dievs ir visvarens, ko tad viņš to Velnu nepiežmiedz un neiznīdē no Pasaules vispār ?!

Dievs esot Mīlestība, bet Velns pārstāvot Naidu. Savukārt filozofiskā traktējumā Mīlestība esot psihiska enerģija, kas vērsta sistēmas pozitīvai attīstībai, bet Naidis esot sistēmu graužoša negatīva enerģija.

Otra filozofiskākā koncepcija balstās uz "Labā" un "Ļaunā" kā pretstatu vienības un savstarpējas cīņas principa. Dialektiskajā pasaules uzskatā pretstati ir progresā un jebkuras attīstības galvenais dzinējspēks. Pozitīvais un negatīvais kopumā vienmēr esot līdzsvarā, jo tikai tādā gadījumā sistēma esot daudz maz stabila. Gan var aizprātoties līdz paradoksiem. Piemēram, - ja es izdaru kādu labu darbu, teiksim, palīdzu večiņai izkāpt no trolejbusa, tad tajā pat brīdī, kaut kur kāds huligāns citai večiņai no rokas izrauj somiņu... Vai arī pretēji - izdarot kādu nelietību, realizējas arī kāda labestība.

Cilvēks īstu laimi spēs izbaudīt tikai tad, ja būs izjutis arī ciešanu sāpes un rūgtumu. Atrodoties nepārtrauktā svētlaimē agri vai vēlu iestāsies stagnācija un tai sekojoša neizbēgama degradācija un sabrukums. Tādējādi ļaunums un viss negatīvais ir pat būtiski nepieciešams...

Trešajā skatījumā tādi "labie" un "ļauņie" vispār atsevišķi nemaz nepastāv - tās ir tikai dažādas uztveres un interpretācijas mūsu apziņā. Tātad viss ir kārtībā un viss notiek kā tam ir jānotiek atbilstoši cēloņseku likumībai un viss ir atkarīgs no mums pašiem. Nu nav ko lieki visu ko "ņemt galvā" un nav ko lieki par visu ko pārdzīvot! Dzīvo tik nost un ņem visu par labu!

Septiņas ļaunuma būtības

1. *Ļaunums ir ievainot kādu fiziski vai apdraudēt viņa izdzīvošanas iespējas.*
2. *Ļaunums ir paverdzināt cilvēkus ekonomiski, atņemot viņiem jebkuru iespēju gūt sekmes un labklājību.*
3. *Ļaunums ir iznīcināt mieru un radīt nekārtību.*
4. *Ļaunums ir apmānīt cilvēka prātu.*
5. *Ļaunums ir iznīcināt skaistumu, jaunrades spējas un pētniecības brīvību.*
6. *Ļaunums ir bieži vien grūtības nošķirt labo, jo visa radīšana ir relatīva.*
7. *Nav ļaunuma - ir tikai apziņas mainīgie modeļi mūžīgajā dejā.*

Lielākā daļa cilvēku varbūt izvēlēsies pirmās divas definīcijas, jo fizisks kaitējums un atņemšana ir tik draudoši. Šajā apziņas līmenī ļaunums nozīmē nespēt izdzīvot vai nopelnīt līdzekļus dzīvei, un labais nozīmē fizisku un ekonomisku drošību, Nākamajos divos līmeņos ļaunums vairs nav fizisks, bet garīgs. Cilvēka vislielākās šausmas vairs nav pārtikas zaudēšana, bet gan uzspiests domāšanas veids un piespiedu dzīve haosā un nemierā. Labais nozīmē iekšēju mieru un brīvu izpratnes un intuīcijas plūsmu. Turpmākie divi līmeņi ir pat vēl smalkāki; tie saistīti ar jaunradi un vīziju. Cilvēka vislielākās bailes ir būt aizliegtam paust sevi vai būt spiestam apzīmēt citus kā ļaunus. Dziļi garīgs cilvēks neuzlūko labo un ļauno kā nelokāmas kategorijas, bet sāk atzīt, ka Dievam bijis mērķis abu radīšanai. Labais ir brīva izpausme, atvērtība visam, cieņa gan pret tumšajām, gan gaišajām dzīves iezīmēm. Galu galā pēdējais līmenis skata visu labā un ļaunā, gaismas un ēnas spēli kā ilūziju. Ik pieredze nes savienību ar radītāju; cilvēks dzīvo kā Dieva apziņā iegrimis līdzradītājs.

Ļaunumu kultivējošie apstākļi:

- Atbildības sajūtas novēršana.*
- Anonimitāte.*
- Cilvēcīgumu iznīcinoša vide.*
- Līdzcilvēku sliktas izturēšanās piemēri.*
- Pasīvi vai pat atbalstoši aculiecinieki.*
- Stingri uzspiestas un represīvas varas līmeņi.*
- Haosa un nekārtības dominēšana.*
- Nozīmes trūkums.*

*Netieša atļauja nodarīt kaitējumu.
„Mēs – pret – viņiem” mentalitāte.
Izolēšana.
Atbildības trūkums.
(Tādi ir indiešu cilmes domātāja Dīpaka Čopras izteikumi)*

Tomēr ļaunuma izpausmes ir vērojamas turpat vai ik uz soļa. Ja nerunā par globāla mēroga nelietībām, - kariem, terorismiem, genocīdiem un spīdzināšanām, tad sadzīves līmenī huligānisma un visāda vandālisma ir atliku likām. Uzskatāms piemērs dvēseliska ļaunuma izpausmēm ir arī dažādie komentāri interneta portālos. Tā vietā lai spriestu par aplūkojamo tēmu, komentatori, slēpjoties aiz anonimitātes, pāriet uz personībām, tās apsaukājot un visādi nogānot. Paliek iespaids, ka vienam otram cita cilvēka apņirgāšana, savas dvēseles netīrumu un riebeklību izrādīšana un publiskās informatīvās telpas nesodīta pieķēzīšana sagādā gandarījumu un pat baudu. Paši gan neapjēdz, ka ar savu bravurīgo gānīšanos tikai skaļi reklamē savu nožēlojamo gara nabadzību...

Cilvēki esot visādi, pat skolās gājušie, it kā izglītotie un ar datoru darboties protošie. Paanalizējot dažādos komentus to masīvos, rodas secinājums, ka šādu “ļāunuma un riebeklību” iemiesojumu nemaz tik daudz nav - apmēram kādi 15%, kas arī atbilst t.s. normālsadalījuma likumībai. Tie pārsvarā ir vīriešu dzimtas indivīdi, kuriem prāts, iekšējā disciplīna un gribasspēks netiek galā ar hormona - testosterona radītajām agresivitātēm psihiskajā sfērā. (Jā, bet karote darvas taču sabojājot mucu medus !)

Cīņā ar šādām negāciju izpausmēm diez' vai būtu kāda jēga mēģināt šo hormonu ietekmi kādi samazināt un bremsēt, piemēram, ar kādiem bioķīmiskiem vai ģenoinženierijas paņēmienu. Tā varētu izdarīt nelabojamu ļāunumu sabojājot arī vīrietības pozitīvās iezīmes - nesamierināšanos ar apstākļiem, aktīva rīcība kādu problēmu risinājumos, tādējādi veicinot cilvēku cilts attīstību. Šīs dziņas kādi mākslīgi noslāpējot, cilvēku ciltij būtu izdarīts „lāča pakalpojums”. Tā tad pareizākais ceļš būtu pašdisciplīnas un paškontroles prasmes pastiprināta ieaudzīnāšana vīriešu dzimtas cilvēkbērnos jau no agras bērības posma, nevis tuvredzīgā mīlestībā un lutināšana ļāojot attīstīties egoisma asniem.

Gudri psihologi pat apgalvo, ka tāda gānīšanās nemaz tik slikta nav, jo attiecīgais indivīds, visu savu ļāunumu un agresivitāti anonīmi izgāžot, būs vismaz izlādējies un ar mazāku varbūtību ies uz ielas ko graut un postīt. Var jau būt... Mēs taču no “augstiem kungiem” un “inteliģences” pilāriem tiekam pamācīti, ka pret visiem un visu jābūt iecietīgiem, saprotošiem un tolerantiem. Pat pret acīmredzamām cūcībām !

Un tomēr - kādas ir visādu ļāunumu un nelietību saknes un to motivācija ? Ar parazītismu un laupīšanu tā kā būtu saprotams - tās ir ataviskas ģenētiskas paliekas no akmens laikmeta „civilizācijas”, kad mazāk spēcīgam kaimiņam atņēma mamuta gaļas gabalu, lai pats varētu pierīties. Kad sev baudu sagādājot, izvaroja kaimiņa mātīti vai meitu. Vai cita indivīda noslepkavošana nolūkā tikt pie viņa mantām. Mazāk spēcīgā un izveicīgākā ļāuns prieks, ka citam uzkrīt kāda nelaime vai neveiksme.

(Kaimiņam nosprāga govš - sīkums, tomēr patīkami !...)

Runā, ka ļāunums rodies no tumsonības un neizglītības. Man gan liekas, ka formālā izglītība te ir „ņe pričom”. Piemēram, tā saucamie *hakeri*. Cilvēki, kas izgudro visādus datorvīrusus un tos palaiž, lai tie ļāudīm nodarītu lielus informatīvus postījumus, vai uzlauž „mājaslapas”, lai tur ierakstītu kādas jēlības un lamas. To nevar izdarīt kāds analfabētisks *bomzīs*, tur jau ir nepieciešama visai laba izglītība.

(Gan pastāv versija, ka kapitālistiskās peļņas ideoloģijas grimasēs visādus datorvīrusus izgudro un slepeni palaiž firmas, kas pēc tam ražo un pārdod antivīrusu programmas. Nauda ir jāprot taisīt kā tik vien to var izdarīt !)

Iespējams, ka Cilvēces genofondā pastāv kāds noteikts procents gēnu kas veido agresivitāti, jaunprātību, skaudību un tamlīdzīgas nelietīgas tendences. Parasti to iespajds ir dziļi paslēpts zemapziņā, taču alkohola, narkotiku, nesodāmības apziņas gaisotnē, visatļautībā vai spēcīga stresa iespajdā var izlauzties uz āru un pastrādāt visādus „brīnumus”. Varbūt ar gēnu inženierijas metodēm nākotnē varēs šos „kaitīgos” gēnus kādi korigēt un viņu iespajdu slāpēt. Jā, bet kā tad būs ar filozofisko koncepcijau, ka „bez ļaunā nav arī labā !” ?

Vēl viens manuprāt visai interesants aspekts, skatot analogiju ar tā saucamajiem entropiskajiem procesiem. Kā zināms, ja kādu sakārtotu sistēmu (kaut vai savu darba galdu vai dzīvojamo telpu) atstāsim „savā vaļā”, tajā agri vai vēl u iestāsies, tautas valodā runājot, „bardaks” jeb haoss. Lai sistēmu uzturētu kārtībā, tā laiku pa laikam ir „jāpielabo”, kam nākas mērķtiecīgi patērēt attiecīgu enerģiju. Kārtība „pati no sevis” taču neatjaunojas. To var mērķtiecīgi veikt tīškai kāds Saprāts.

Ja cilvēku kopumu (tāad sistēmu) atstāj „savā vaļā” bez jebkāds disciplīnas un vadības, tad tajā ātri vien sāks prevalēt egoisms, savtīgums, skaudība, nenovīdība un pat ļaunprātība, gala rezultātā sabiedrība degradēsies un izjuks. Tas viss notiks „pats no sevis”, pat nemanot. Lai „darītu labu”, būtu labestīgi altruistisks, rūpētos par līdzcīlvēkiem un savu vīdi, nākas sevi „savākt un piespiesties” - tas „pats no sevis” diemžēl nenotiek... Nez kāds „Saprāts” Cīlvēcē regulē visus sakārtošanas procesus ?

Tādējādi „Ļaunumu” varētu interpretēt kā entropisku procesu, bet „Labo”, kā negentropiju. Nez' kas to visu regulē - Dievs vai Velns ?

Varbūt tas gan izklausās kā „aiz matiem pievilakta” hipotēze....

Katrai cilvēka dzīves koncepcijai ir sava “taisnība” un tā tik tiešām zināmos apstākļos arī “strādā” un sevi attaisno. Ja esat izlēmuši, ka liktenis – tas ir kaut kas priekšnosacīts, ko mainīt nevarat, tad tā arī būs. Tādā gadījumā šajā realitātes variantā jūs sevi brīvprātīgi esat atdevuši svešās (vienalga kādās) rokās un jūsu dzīves kuģītis bez stūres atrodas pilnīgā viļņu un straumju varā. Ja uzskatāt, ka pats esat savas dzīves saimnieks, un apzinīgi uzņematies atbildību par visu, kas jūsu dzīvē notiek, tad jau citā realitātes variantā jūs cīnāties ar viļņiem un straumēm, cenšoties savu dzīves kuģīti stūrēt tajā “pareizajā” virzienā.

Ievērosim interesantu faktu: - jūsu izvēle realizējas. Ko izvēlējāties, to arī iegūsta ! (vismaz kaut vai daļēji...) Lai kādu pasaules uzskata koncepciju jūs pieņemt, patiesība (stingri ņemot, gan kāda tās daļa) būs jūsu pusē. Citi toties jūs apstrīdēs un arī viņiem būs daļa taisnības !

Atziņu izlase

- Ja tev nav ko pateikt pašam sev, ko tad tu vari pateikt citiem !? (Boriss Krutiers)
- To, kuri tīko būt citu vietās, vienmēr ir vairāk nekā to, kas der savās vietās. (Arvīds Kalme)
- Būt dabiskam, būt pašam, dzīvot ar patiesām jūtām, pieņemt pasauli ar atvērtu sirdi un dvēseli, nebaidīties nosodījuma - lūk, tas ir pats grūtākais. Personība mūždien ir baltā vārna ! (Mizakarīms Norbekovs)
- Mugurkauls vajadzīgs tāpēc, lai galva neiekristu bīksēs ! (Mizakarīms Norbekovs)
- Kas ir iemācījies smieties pašam par sevi, tam nekad nav garlaicīgi. (Šerli Mak-Lein)
- Nav bezizejas situācijas. Vienmēr ir kāda izeja, gan visbiežāk slikta. (A. Kalme)
- Formas cepure deformē galvu. (M. Grjūns)
- Kad man nebūs vairs neviena ienaidnieka, tad tas nozīmēs, ka es vais neesmu nekā vērts un nekas neesmu. (NN)
- Tiesības izdarīt arī kādu muļķību ir viena no personības attīstības garantijām. (Marks Rvens)
- Tikai sekli ļaudis sevi pazīst līdz pašiem dziļumiem. (O. Vailds)
- Saki man, kurš ar tevi draudzējas pēc aiziešanas pensijā. Un es tev pateik;su, kas tu esi par cilvēku. (NN)
- Spried par cilvēku ne pēc tā, ko citi par viņu saka, bet pēc tā, ko viņš runā par citiem ! (NN)

Dažas juceklīgas un ķecerīgas pesimista pārdomas par dzīvi.

Un tomēr Likteņa neizbēgamā dzīves nolemtība izraisa iekšēju neapmierinātību un pat protestu ! Nu kāpēc gan dzīve ir tik netaisnīga ! Vienam ir viss kas pārpilnībā, bet citam ir jācieš pastāvīgs trūkums un nabadzība ! Vienam viss padodas viegli un vienkārši kā spēlējoties, bet cits griežas kā vāvere ritenī un viss bez jēdzīgiem rezultātiem ! Vienus daba ir apveltījusi ar skaistumu, spēku un gudrību, bet citam diez par kādiem grēkiem visu mūžu ir jānēsā otršķirības birka ! Kādēļ tāda nevienlīdzība un netaisnība ? Kādēļ gan dzīve savā daudzveidībā kādai ļaužu grupai uzliek kādus ierobežojumus ? Ko tad šie neveiksmīgākie ir tādu nogrēkojušies ?

Apdāļtais cilvēks izjūt aizvainojumu vai pat sašutumu un mēģina rast šai netaisnībai vismaz kādu skaidrojumu. Tad nu parādās visādas mācības par "iedzimtiem grēkiem" un visādām "karmām" par pagājušajās dzīvēs izdarītām kādām nelietībām. Var nodomāt, ka Dievs tas Kungs ar to vien tikai nodarbojas kā audzina savus lāgā neizdekušos bērnus un pat ar visu viņa varenību, tas diez ko negrib paveikties.

Starp citu, mācība par "karmu" no sociālā miera saglabāšanas un dumpīgo prātu nomierināšanas viedokļa, ir ģeniāls izgudrojums ! Jā tev iet slikti, tad pats vien pie visa esi vainīgs par agrākiem grēkiem – pacietīgi "nesi savu krustu" un nākamajā dzīvē tiks pienācīgi atalgots. Tos, kuriem patlaban klājas labi un pat spīdoši – tos nav ko apskaust vai, vēl trakāk, mēģināt tiem ko atņemt – viņi to ir godam nopelnījuši agrākajās dzīvēs !

Tā vietā lai par grēkiem sodītu tūlīt un tepat, tas atmaksu diez kādēļ atliek "uz vēlāk" - kaut kad nākotnē, kādā nākamā dzīvē. Nu kāda jēga ir sodīt par to ko cilvēks pat neatceras un nesaprot !? Par labiem darbiem gan tiek solīts arī pienācīgs gandarījums, bet atkal kaut kad nākotnē, nākamajā dzīvē vai hipotētiskajās "debesīs". Cilvēks taču dzīvo un apzinās vienu dzīvi – tepat un tūlīt, un tā viņam dotajā brīdī ir vienīgā !

Ja pieņemam likteņa nolemtību, tad cilvēkam atliek tikai pakļauties un samierināties. Mierinājumam skan apmēram šādas frāzes: *"Gribi būt laimīgs ? Tad esi tāds ! Paliec optimists un samierinies ar to, kas tev ir ! Par dzīvi vajag priecāties!"* Cilvēks šādai nostādnei dažkārt arī piekrīt. Un tomēr ir kaut kā skumīgi ar prieku saņemt pelēko un pat nepatīkamo ikdienību. Vai tiešām viņam nav tiesību uz kaut ko vairāk !? Kādēļ gan piespiest sevi priecāties ? Tas ir tāpat kā piespiest sevi kādu mīlēt pret savu gribu !

Apkārt spieto kaut kādas "apgaismotas personības", kas sludina un skubina vispārēju cilvēkmīlestību, visa kā piedošanu un pašaieliedzīgu kalpošanu "augstākiem ideāliem"... Var jau sev kā kādu segu pārklāt šīs ilūzijas, lai tieši nesaskartos ar skarbo realitāti un tad tik tiešām kļūst it kā vieglāk. Taču dvēseles dziļumos tomēr nav saprotams, kādēļ ir jāpieņem un jāmīl tos, kurus tu neieredzi un ienīsti vai jāmīl tie, pret kuriem esi vienaldzīgs. Kādēļ, man pašam no sevis visu atraujot, kādiem ir jākalpo, lai tie varētu bezrūpīgi dzīvot ? Kādēļ ir jāpiedod visādiem neliešiem un draņķiem, lai viņi par to varētu nīrgāties ? Kāda no tā ir jēga ? Iznāk tāda nevis dabiska, bet samocīta un uzspiesta laime. Šī laime no sevis ir jāizspiež kā no kādas zobu pastas tūbiņas...

Ir ļaudis, kas netic, ka dzīve ir tik garlaicīga un primitīva, ka reducējas tikai uz priekšnolemto likteni. Viņi nevēlas samierināties tikai ar to, kas viņiem ir. Viņu motto ir :- *"Cilvēks ir pats savas laimes kalējs!"* Bet, kā zināms, par laimi vajag cīnīties ! Kā gan savādāk ? "Zinātāji" taču zina, ka "tāpat vien" dzīvē nekas netiek dots.

Tātad, lai iekarotu laimi, vajag cīnīties – ar zobiem, nagiem, asiem elkoņiem un panākt savu!

Pamācošas „vēstures” stāsta kā varoņi vīrišķīgi cīnījās, dienu un nakti sevi nežēlojot pašaieliedzīgi strādāja, pārvarot visādus pat neiedomājamus šķēršļus. Panākumu laurus uzvarētāji gūst nemitīgā cīņā, tikai izciešot visas nelaimes, grūtības un trūcības. Taču arī te ir kaut kā dīvaini. Varoņīgi cīnās un pašaieliedzīgi raženi strādā miljonu miljoniem, taču īstenu veiksmi gūst tikai daži. Var visu dzīvi veltīt izmisīgai cīņai par “vietu zem saules” un tā arī neko nepanākt. Kāpēc gan tā dzīve ir tik nemīlīga un bargā ?

Kas tā par tādu fatālu nepieciešamību - cīnīties un panākt savu ! Un ja nu pasaule nepakļaujas, tad tas nozīmē, ka vajag cīnīties pašam ar sevi ! Ja tu esi tāds nabags, neglīts, nelaimīgs – tad pats pie tā visa esi vainīgs, sevi ir jāpārveido un jāpiemēro ! Cilvēku nostāda fakta priekšā, ka viņš nu ir visādu trūkumu kopums un nu vajag “ar sevi” cītīgi strādāt ! Skumīga aina, vai ne ko ? Tātad, ja cilvēkam nepalaimējās un viņš nepiedzima bagāts un laimīgs, tad viņa nolemtība – vai nu pacietīgi “nest savu krustu”, pašaieliedzīgi kalpot, vai savu dzīvi veltīt nerimtīgai un izmisīgai cīņai ! Kaut kā sirds nevelk šādai perspektīvai. Vai tiešām visā šajā beizejā nav nekāda gaismas stariņa? Ja tā, tad tā vien gribas iesaukties – tad

“velns lai parauj tādu dzīvi !”

Bet ko tad tu galu galā gribi ? Pats nezini ? Tad jau cits nekas neatliek kā nodzerties vai “uzsēsties uz adatas” ! Diez kas ar tevi nav !... Atjēdzies !

Nedaudz atziņu par pesimismu

- Pesimists - tas ir cilvēks, kurš iespējas pārvērš grūtībās, bet optimists - kurš grūtības pārvērš iespējās. *(Redžinalds B. Mansells)*
- ...Ir arī tādi pesimistiski spriedumi : “Dzīvo kā gribi, tik un tā nomirsi ! Uz viņpasauli prātu līdzī nepaņemsi. “ *(NN)*
- Pesimists uzskata, ka sliktāk vairs nevar būt ; optimists - ka var būt vēl sliktāk. *(NN)*
- Pesimists redz grūtības pie katras iespējas. Optimists katrās grūtībās saredz iespējas. *(Vinstons Čečills)*
- Prasmi paredzēt nepatīkamo dēvē par pesimismu. *(Volters Lippmanns)*
- Optimisti izgudro lidmašīnu, bet pesimisti izpletņi. *(NN)*
- Pesimisms ir dvēseles alkoholisma paveids. *(Rabindranats Tagore)*
- Viduvējība raksturojas ar konservatīvu inerci un trulu pretestību jaunām idejām. Akls fanātisms un lēts pesimisms visbiežāk izpaužas aprobežotiem ļaudīm. *(D. Pisarevs)*
- Pesimists apgalvo, ka visas sievietes ir palaistuves, bet optimists uz to cer. *(NN)*
- Lai būtu par pravieti, pilnīgi pietiek būt pesimistam *(NN)*
- Nebaidies no sava pesimisma ! Tu vēl redzēsi, ka būtībā tu vēl biji optimists ! *(Veslavs Brudzinskis)*
- Pesimisms - tas ir noskaņojums, optimisms ir griba ! *(Alens)*
- Būt pesimistam ir izdevīgi, jo reti kad nākas pievērties. *(Roberts Lembke)*
- Nav skumjāka skata par jaunu pesimistu, izņemot vecu optimistu. *(M. Tvens)*
- Dzīvesgudrība - prātot pesimistiski, bet rīkoties optimistiski. *(H. Hese)*
- Nu, ja jau pesimisti arī tagad nav apmierināti, tad es nezinu, kā vēl viņiem vajag ! *(M. Zvonarevs)*

Šis tas par dažiem dižiem praviešiem un viņu filozofiju.

Cilvēces vēsturē kā spilgti meteori savas pēdas ir atstājuši daudzi tā saucamie pravieši. Tās ir izcilas personības, kuras ir izveidojušas reliģiskas kustības un kuru dzīve ir apvīta ar teiksmainiem nostāstiem un leģendām. Pie tādiem var pieminēt arī Hermesu Trismegistu, Buddu, Mozu, Jēzu Kristu, Muhammedu un Satja Sai Babu. Iepazīsimies ar tiem nedaudz tuvāk.

Hermess Trismegists

Visu zinātņu un mākslu meistars, visu amatu lietpratējs, Triju Pasauļu Valdnieks, Dievu Rakstvedis un Dzīvības Grāmatas glabātājs, Trīskārt Varenais un Diženais, Universālā Prāta iemiesojums - tā senie ēģiptieši godāja Totu Hermesu Trismegistu.

Viņš dzīvoja senajā Ēģiptē ceturtajā gadu tūkstoši pirms mūsu ēras, tomēr vēsturiskajos materiālos par viņu ir saglabāties diezgan daudz interesantu ziņu, kas liecina par personības diženumu. Ēģiptes vēsturē pirmo reizi viņš tika ievēlēts par Augstāko priesteri un ieņēma augstāko varas posteni. Viņš Ēģiptes tautai esot sniedzis rakstību, virkni dažādu zinību un izdevis likumus. Jau dzīves laikā Hermess tika dievināts, bet pēc nāves viņu uzskatīja par dievu Totu. Grieķi viņu dēvēja par Trismegistu - trijkārt diženo. Hermess ir uzrakstījis 42 grāmatas, ir izveidojis enerģijas savākšanas transa metodi, kuru dēvēja par "Hermesa ģimnastiku", izveidoja zinātni, kas vēlāk ieguva hermetikas, jeb citā vispārīgākā interpretācijā - metafizikas nosaukumu. Viņu uzskata par Diženo Zinātņu pamatlicēju, uz kurām pamatojas daudzas cilvēku dvēseliskās attīstības un pilnveidošanas metodes.

Hermesu Trismegistu uzskata n par alķīmiskās filozofijas ciltstēvu. Leģenda vēsta, ka viņš bijis valdnieks, kas valdījis 3226 (!) gadus un uzrakstījis 36 525 (!) grāmatas, kurās izklāstījis dažādus cilvēces un dabas noslēpumus. Pat ar dievišķām spējām apveltīts vienpatis diez vai spētu tikt galā ar tik monumentālu darbu. No zinātnēm un mākslām, kuras, kā apgalvots, Hermess atklājis cilvēkiem, jāmin medicīna, ķīmija, jurisprudences, astroloģija, mūzika, retorika, maģija, filozofija, ģeogrāfija, matemātika (visplašāk ģeometrija), anatomija un oratora māksla. Daudz reālāks ir skaitlis 42 grāmatas. To min Aleksandrijas Klements - viens no nedaudzajiem elkdievības laika hronistiem, kura rakstītās liecības ir saglabājušās līdz mūsdienām, sniedzot zināmu priekšstatu gan par šīm grāmatām, gan to nozīmi Ēģiptes sabiedriskajā un garīgajā dzīvē. Diemžēl gandrīz visas tās aizgājušas bojā ugunsgrēkā Aleksandrijā, jo romieši, bet vēlāk arī kristieši sapratuši - kamēr šīs grāmatas netiks iznīcinātas, Ēģipte viņiem nepakļausies. (Arī mūsdienās visādi varturi dedzina grāmatas vai vismaz jebkādiem paņēmieniem traucē tām piekļūt. Sējumus, kuras liesmas pasargāja, noslēpa kaut kur tuksnesī, un to atrašanās vieta ir zināma tikai slepeno skolu iesvētītajiem.

Vai Tots Hermess ir reāla persona? Šis jautājums pētnieku prātus kņudina vēl šodien, jo nekādas apstipriņošas vai noliedzošas liecības nav atrastas. Iespējams, ka, kādreiz, tālā senatnē kāds ļoti izslavēts gudrais un skolotājs, vārdā Hermess, tiešām arī dzīvojis, taču nodalīt vēsturisko personu no leģendām, kurās viņš identificēts ar Kosmiskās Domas Principu, ir pilnīgi neiespējami. Realitātē ar Tota Hermesa vārdu baidoties no vajāšanām, parasti parakstījās daudzi anonīmi grieķu un romiešu autori, no kuru sacerējumiem neliela daļa (14 īsi teksti) saglabājušies līdz mūsu dienām.

Hermestisms pēta parādības, kad cilvēki saistās ar Augstāko Saprātu un no Kosmosa iegūst informāciju. Paša ievērojamākā un noslēpumainākā ir "Tota grāmata", kurā tiek aplūkotas nemirstības un pārcilvēcisku spēju iegūšanas problēmas. Šis diženais priesteris esot transa stāvoklī guvis unikālu informāciju, kuru pēc tam esot sniedzis ļaudīm, pratis "iziet ārpus fiziskā ķermeņa" un viņa metodes tūkstošiem gadus ir izmantojuši citi ēģiptiešu priesteri.

Milzu interese par Hermesu bijusi arī masonu pētniekiem, jo savus iesvētīšanas rituālus viņi pārņēmuši no Hermesa Mistērijām. Hermētiski savā būtībā ir arī visi masonu simboli. Pitagors matemātiku studēja pie ēģiptiešiem un no viņiem uzzināja telpisko ķermeņu simbolus. Hermesu godā arī par kalendāra reformu. Viņš pagarināja gadu no 360 līdz 365 dienām, tā nosakot vēl kārtību, kas pastāv mūsdienās. Savukārt pagodinājums „Trijkārt Varenais” nozīmē, ka Hermess uzskatīts par visvarenāko no visiem filozofiem, varenāko no visiem priesteriem un varenāko no visiem valdniekiem. Dzij’ā cieņā, kādu pret Hermesu juta senie alķīmiķi, visi sacerējumi ķīmijā arī dēvēti par „hermētiskiem” un, starp citu, arī mūsdienās lietotajai frāzei „hermētiski noslēgts” ir šī pati izcelsme.

Tieši Hermess ievēroja Visuma likumību vienotību, viņš pirmais cilvēku definēja kā “mikrokosmu” un izteica domu, ka “ja gribat izzināt Pasauli, vispirms izziniet sevi”, kā arī uzskatu - “apakšā viss tāpat kā augšā un otrād”. Viņa filozofiju izsaka šādi mūsdienu terminoloģijā un formā izteikti principi:

- *Pasaule pastāv Visa Saprātā;*
- *Pasaule ir bezgalīga un bezgala sarežģīta, mēs darbojamies tikai ļoti mazā tās daļiņā, kas ir pieejama mūsu jutekļiem;*
- *Pasaulei ir hierarhiska struktūra un tajā darbojas vienoti principi un likumi;*
- *Pasaules eksistences veids ir vibrācijas un noteiktam ritmam pakļauta kustība;*
- *Pasaule ir polarizēta, jo bez potenciālu starpības neviens process nenoris un nevar noritēt;*
- *Pasaule ir veidota uz cēloņ-secu bāzes un “viņa augstība gadījums” ir tikai fikcija;*
- *Pasaulē viss ir pakļauts aktīvo un pasīvo sākotņu savstarpējai iedarbei, un tas izpaužas it visos hierarhijas līmeņos;*
- *un beidzot, visi šie principi ir universāli, darbojas vienlaicīgi un vienkopus. Tie ir nepieciešamie un pietiekamie Pasaules radīšanas un attīstības nosacījumi.*

Šie principi tika izteikti pirms sešiem tūkstošiem (!) gadu. Būtībā, mūsdienu modernā filozofija diez cik tālāk nav tikusi...

Budda

Indijas dažādo reliģiju sākotnes un attīstība slēpjas miglainā senatnē. Domas par visa sākotni no kopēja Dieva, ka ikviena cilvēka individuālais “es” un Visuma lielais ES ir būtības kopums, jau tiek izteiktas “Vēdās” un “Upanišadahās” jau VIII – VII gadsimtos pirms mūsu ēras. Līdz ar dabas pielūgsmi un mirušo kultu, indiešu ticējumos bija pārliecība par dvēseļu ceļošanu. Viņi ticēja, ka dzīvība, kas ir dabas vislielākā dāvana, ir mūžīga un, cilvēkam nomirstot, atkal iemiesojās kādā citā būtnē.

Cilvēka dvēsele savā būtībā ir identiska Pasaules Dvēselei - Brāmam un ir tās sīka daļiņa. Cilvēka dvēseles galvenais uzdevums un vēlēšanās ir garīgas pilnveidošanās ceļā atgriezties savā sākotnē, citādi tā nekad neatbrīvosies no pastāvīgās pārvietošanās jūga no viena ķermeņa citā. Šo saplūšanu ar Brāmu var panākt ilgstošā meditācijā un savu fiziskā ķermeni asketizējot - pakļaujot grūtībām un fiziskām ciešanām.

Tā nu V gadsimtā pirms mūsu ēras Indijā parādījās pravietis Budda - “Apgaismotais”, kuru līdz tam pazina kā Sidharta Gautama. Nešauboties par dzīves turpināšanos pēc nāves, viņš tomēr meklēja ceļus, kā varētu pārtraukt “karmas ratu” - bezgalīgu reinkarnāciju, pārejot no vienas būtnes citā. Vīlies askētismā, viņš kaislīgi pievērsās dažādām meditācijām, tā nokļūstot transa stāvoklī.

Mūsdienu filozofiskās zinātnes skatījumā, transā cilvēks var “pieslēgties” Pasaules *Informatīvi Vadošajam Laukam* (tas sevī ietver informāciju “par visu ko

pasaulē” un caur to tiek vadīti visi pasaules procesi - tātad Dieva ekvivalents.), gūt kādu būtisku informāciju vai “apskaidrību”. Vienā no šādiem “pieslēgumiem” (meditācijām) Buddha, mēģinot noskaidrot cilvēku ciešanu iemeslus, izprata, ka glābiņš ir vispārējā dziļi izjustā labestībā un mīlestībā. “Karmas ratu” pārtraukt var sevi garīgi pilnveidojot - pārvarot trīs netikumus. Proti: - tumsonību, baudkāri un alkatību.

Pēc Buddas nāves, apm. 523. g. p.m.ē. budisms sašķēlās divos novirzienos - ziemeļu un dienvidu budismā. Ziemeļu budisma galvenais centrs bija Tibeta, pēc tam Ķīna, Japāna, Nepāla, Mongolija, vēlāk izplatoties arī uz burjatiem un kalmikiem. Dienvidu budisms ir izplatīts Indijā, Mjanmē (Birmā) un Ceilonā.

No mūsdienu viedokļa kā budisma ideoloģijas avots ir tibetiešu “Miruso grāmata”, kuru daudzus gadsimtus veidoja tibetiešu gudrajie un mutiski nodevuši no paaudzes paaudzē. Beidzot m.ē. VII gadsimtā grāmata esot uzrakstīta, taču rūpīgi glabāta noslēpumā no “necienīgajiem”. Baumas par šo brīnumaino grāmatu Eiropā sāka kļūt jau XIX gadsimta beigās un pirmoreiz tā angļu valodā tika izdota 1927. g. U. E. Evansa-Venca redakcijā. Šai grāmatai iespaidīgu ievadu uzrakstīja slavenais K. G. Jungs un citi autoritatīvi zinātnieki. Šī grāmata izsauca sensāciju un filozofu aprindās ir populāra vēl šodien.

“Miruso grāmata” jeb “Bardo Tedop” ir tāds kā ieteikumu kopums, kurā aplūkota nāves iestāšanās, pie kam miršana tiek aplūkota kā māksla. Bardo ir starpstāvoklis starp nāvi un atdzimšanu. Grāmata ir 3 daļās. Pirmajā daļā “Čigai Bardo” aplūkoti psihiskie stāvokļi miršanas brīdī; otrajā - “Čenid Bardo” - pēcnāves stāvoklis un t.s. “karmiskie redzējumi”; trešajā - “Sidna Bardo” - atdzimšanas instinkts un parādības.

Grāmatai ir divēja nozīme - palīdzēt mirējam pārdzīvot miršanas brīža neparastumu un dzīvajiem sniegt pareizu priekšstatu par nāvi, lai tie ar savām būdu izpausmēm mirējam netraucētu no dzīves aiziet pienācīgā dvēseles stāvoklī. Tā satur detalizētus aprakstus stadijām caur kurām dvēsele iziet pēc fiziskās nāves. Šo stadiju sākotnējās fāzes apbrīnojami sakrīt ar no klīniskās nāves reaminēto stāstījumiem. Grāmata satur arī nākamo fāžu aprakstu, par kurām pacienti pēc reaminācijas neko nevar pateikt. Grāmatā ir uzsvērts, ka pārkāpt dzīvības un nāves sliksni vajag labestīguma un sirdsmiera sajūtā, sev sirdsapziņā līdz neņemot nevienu tumšu plankumu.

Budisma mācībā doma cilvēku vada gan dzīvē, gan pēcnāves posmā. Tā cilvēku var atbrīvot un pacelt debešķīgam lidojumam, vai arī to padarīt par riebīgu kaislību vergu. Kādā vibrāciju apgabalā (domu kvalitātes aspektā) cilvēks atradās fiziskās dzīves laikā, tādā pat “smalkās pasaules” apgabalā cilvēka dvēsele atradīsies tai nometot fizisko apvalku. Velkot paralēles ar citām reliģijām un pat kristietību - tātad “aizkapa dzīvē” “slikts” cilvēks nonāks sliktu cilvēku sabiedrībā (tā tad laikam būs elle), bet “labs” – pie labām dvēselēm (tad jau paradīzē).

Mozus

Vecās Derības ebreji bija pionieri tai ziņā, ka viņi nonāca pie vienota un vienīga Dieva atziņas un to nostiprināja. Leģendas vēsta, ka ebreju Dievs Jahve 1230.g. p.m.ē. iecēla Mozu ļaudīm par savu pārstāvi un tiem atklāja viņa vārdu..

Uzskata, ka viendievības ideju ļaudīm ir sniedzis Mozus, tomēr tā tas gluži nav. Šī doma ļaužu apziņā pastāv jau kopš senseniem laikiem, par ko liecina visu sentautu ticējumi, simboli un raksti. Mozus nopelns ir tas, ka viņš apvienoja mežonīgās semītu ciltis un no tām izveidoja tautu, kuru vienoja kopēja vienīga Dieva godināšana un pakļaušanās.

Vēsturiska personība Mozus (sākotnēji saukts par Hozarsifu) bija ebreju izcelsmes, taču to izaudzināja faraona meita, viņš auga galma atmosfērā un ēģiptiešu priesteri to iepazīstināja ar daudzām noslēpumainām zinībām, kuras rūpīgi bija saglabātas vēl no Hermesa laikiem.

Bībele vēsta, ka Mozus apvienoja ebreju klanu grupu, kura saucās par “Izraēļiem” (“Izraēla dēliem”) un tos izveda no Ēģiptes. (Šā notikuma atzīmēšanai

Mozus noteica Lieldienu svinēšanu.) Nevis tūdaļ uz "apsolīto zemi", bet gan 40 gadus vadāja pa tuksnesi, lai grūtību un ciešanu ceļā no pusmežoniem izveidotu tautu, kurā būtu izdeldēta elkdievība, vecie paradumi un nostiprināts viendievības princips.

Ebrejus atsvabinājis no ēģiptiešu verdzības, Mozus ar savas personības spēku un vadoņa autoritāti tiem uzlika smagu likumu, noteikumu un rituālu jūgu, draudot ar bargiem sodiem un nāvi par jebkādu nepakļaušanos.

Klejojuma laikā Mozus pastāvīgi uzturēja sakarus ar Dievu. Leģendas apgalvo, ka viņš trijas reizes tika uzkāpis Sinaja kalnā un tur ik 40 dienas atradies dziļā meditācijā kontaktā ar Dievu.

Pirmajā reizē viņš no Dieva ieguva "dēlīšus" ar "Likumiem", kas noteica visu izraēliešu tautas dzīvi. Otrajā reizē Mozus no Dieva mutiski iepazinās ar "Mišnu" jeb "Likuma Dvēseli", kurā tiek atklāti cilvēka būtības noslēpumi. Ar "Mišnu" drīkstēja iepazīties tikai priesteri - rabīni un pravieši. Trešajā reizē Dievs stāsta par Kosmosa galvenajiem noslēpumiem, kuri ir izklāstīti visslepenākajos ebreju reliģijas skaidrojumos t.s. "Kabbalā" jeb "Likuma Dvēseles Dvēselē", kura bija paredzēta tikai ebreju reliģijas virspriesteriem.

Viens no "Kabbalas" aspektiem ir ziņas par to, ka cilvēkam ir "smalkais apvalks", kas veidots no neiznīkstošas kosmiskas substances, aptverot un iekļaujoties cilvēka mirstīgajā ķermenī. Cilvēka apziņa esot Visuma apziņas sastāvdaļa. Dieva Templis ir nevis baznīca, rituāli vai kas cits. Dieva Templis kā dievišķa aura ir katrā cilvēkā un lai izzinātu Dievu, ir jāizprot sevis paša dievišķā būtība. (Kā redzam, tas viss sasaucas ar mūsdienu filozofiskajiem un zinātniskajiem uzskatiem.)

Mozus uzskatīja, ka ļaužu tikumiskā uzvedība ir atkarīga tikai no bailēm par Dieva sodu. Tādēļ izraēliešu Dievs ir bargs un nežēlīgs. Šāds uzskats atbilda tā laika ļaužu attīstības līmenim, kurā atradās ebreji. Cietsirdība, viltība, bardzība, kā arī uzskats, ka izraēlieši ir tā labākā un Dieva "izredzētā tauta".

Tomēr šādi uzskati nebija pieņemami citām tautām. Mozus to saprata un pāreģoja, ka reiz nāks cits dižens Praviētis, kas vēstīs tā Kunga vārdus, kuriem nāksies ticēt un pakļauties.

Jēzus Kristus

Un diženais Praviētis arī atnāca, lai mīkstinātu bargos Vienīgā Dieva vaibstus. Parādītu to kā mīlošu un visu piedodošu. "Aci pret aci, zobs pret zobu" vietā - "mīļiet savus ienaidniekus un lūdzieties par tiem". Kristus atnāca nevis, lai tautu atbrīvotu no romiešu jūga, kā to domāja ebreji, bet gan, lai atslābinātu likumu, noteikumu un visādu rituālu važas ar kurām Mozus bija sasaistījis pusmežoniģo un nekulturālo Izraēlu.

Ebreju vadoņi neizprata Kristus no garīgās liekulības atbrīvojošo misiju un tādēļ viņi to nolēma nāvei. Ebreji Kristu nepieņēma. Rezultātā neradās patstāvīga ebreju valsts (pagāja turpat divi tūkstoši gadi līdz kas, diemžēl, agresīvs un kaimiņiem nepieņemams, sāka veidoties), gāja bojā Jeruzalemes Templis, no kura atlicis vairs "Raudu mūris", pie kura ebreji nu apraud savu toreizējo dumjību.

Taču Kristus ģeniālā mācība saglabājās un aizvien vairāk iekaroja ļaužu prātus un sirdis. Kristus cilvēkiem atklāja augstāko noslēpumu, kas toreiz bija pieejams un saprotams tikai svētajiem priesteriem - ka garīgums ir cilvēka attīstības galvenais virziens. Ka cilvēkam sevī ir jāveido taisnīguma, līdzietības un brālības jūtas. Kristus vienmēr uzsvēra zemes dzīves lielo nozīmi cilvēka garīguma attīstībā. Tā piemēram Lūkasa Evaņģēlijā viņš stāsta par nabaga Lācaru un bagātnieku, kas pēc nāves ir nokļuvuši viņpasaulē. Bagātņiekam ir grūti piemēroties turienes dzīvei, viņš ir garā nabags, bet naudai "tur" nav nekādas vērtības. Toties Lācaram zemes ciešanas nāca par labu viņa dvēseles briedumam.

Pēc Kristus krustā sišanas viņa mācekļi un piekritēji gaišo kristietības mācību izplatīja pa visu pasauli. Agrīnajiem kristiešiem dzīve pēc nāves likās tuva un

saprotama. Romieši, kas bija toreizējās ļaudīm zināmās pasaules valdnieki, nesaprata, ko lai ar viņiem iesāk. Roma valdīja bargi ar nāves draudiem., bet nu ir parādījušies ļaudis, kas nebaidās no nāves un spīdināšanām. Kristiešu masveida mocīšana un nonāvēšana tikai pacēla viņu garīgo un morālo pārākumu un piesaistīja aizvien vairāk ļaužu. Lai ar viņiem tiktu galā un sev pakļautu, Roma pieņēma ģeniālu lēmumu - pasludināja kristietību par valsts reliģiju !

Jāsaka, ka patlabanējā kristietībā ļaudis tik intrigējošā reinkarnācijas problēma ir apieta un noklusēta, sevišķi tas attiecas uz tā sauktajiem Svētajiem Rakstiem - Evanģēlijiem. Izrādās, ka tam ir dziļas saknes.

Vispirms ir problēmas ar to vēsturisko autentiskumu un atbilstību citiem vēsturiskiem dokumentiem. Zinātniski nopietni un neatkarīgu zinātnieku pētījumi liek secināt, ka tie visi rakstisku liecību formā ir tapuši apm. 100 – 200 gadus m.ē. (tātad pēc formālās Kristus piedzimšanas) un to autori nebūt nav nedz paši apustuļi, nedz viņu skolnieki vai notikumu liecinieki. Materiāls ir vākts “pa putrainiņam”, stāstīts, pārstāstīts un vēlreiz daudzkārt pārstāstīts. Versijas un varianti bija daudzi un dažādi. Tikai 325. gadā augstākās garīdzniecības Nikejas saietā pēc ilgiem un karstiem strīdiem tika “atlasīti” un kanonizēti (tātad oficiāli apstiprināti) četri Jaunās Derības Evanģēliji.

Vecākais atrastais daudz maz autentisks dokuments ir datējams ap 200. gadu. Līdz 1455. gadam, kad tika nodrukāta Gutenberga izdotā Bībele, to mūki klosteros gadsimtiem ilgi rakstīja un pārrakstīja. Jau šajā procesā vien radās daudz kļūdu un pat pierakstījumu. Zinātniekiem viņu pētījumos nācās izmantot šīs kopiju, kopiju kopijas, jo nekādi oriģināldokumenti nav saglabājušies. Tad nu nav brīnums, ka šajos Rakstos (zinātnieku rīcībā ir vairāki tūkstoši rokrakstu) ir daudz jucekļības, neskaidrību, pretrunu un pat vēsturisku aplamību (neatbilstību vēsturiski autentiskiem citiem oriģināldokumentiem).

Attiecībā par reinkarnācijas ideju, izrādās, ka agrīnajā kristietībā tā bija vispārārstīta un populāra līdz pat sestajam gadsimtam. To asā cīņā “aizliedza” 553. gadā piektajā garīdzniecības saietā. Pastāv versija, ka tas izdarīts Romas imperatora Justiniana I spiedienā, jo viņa mātei Teodorai netikla dzīves veida dēļ, garīdzniecība draudēja ar “karmisku sodu”. Tad nu imperatora iegribā, šādu nepatīkamu ideoloģiju likvidēja “kā tādu”! Visi reinkarnācijas piekritēji tika pasludināti par “ķeceriem” un tika mūžīgi “nolādēti”. No “rakstiem” rūpīgi izravēja jebkādas norādes uz reinkarnāciju. (Kā redzam, “vēstures viltošanai” ir senas tradīcijas...)

Oficiālajos “rakstos” trūkst jebkādas ziņas par Kristus dzīvi laika posmam no 13 līdz 29 gadiem. “Neoficiālajos rakstos”, arī Tibetas klosteru mūku rakstītos senos dokumentos sastopams uzskats, ka Kristus šajā laikā ir atradies, mācījies un pat sludinājis Indijā un Tibetā. Bet tās taču ir tipiskas reinkarnācijas ideoloģijas zemes! 1962.g. ir publicēta garīdznieka K. Pottera interesanta grāmata “Noskaidrots Kristus nozaudēto gadu noslēpums”. Par līdzīgu tēmu ir publicējuši zinātnieki E. Rinds un Dž. Fersts katrs pa grāmatai. Kalifornijas universitātes profesors Roberts Ravičs 1975. gadā speciāli apmeklēja Tibetas klosteri Himisas tuvumā un iepazinās ar attiecīgiem dokumentiem.

Vēl intrigējošāka ir Kristus “pēcnāves” dzīves versija. Par to liecinot daudzi Tibetas klosteru senlaiku dokumenti, to starp sansikristā rakstītais “Bhavišja Mahapurana”. Viņš nemaz neesot “augšāmcēlies un uzbraucis debesīs”, bet gan tuvinieku paslēpts, atkopies un tad kopā ar Mariju un Tomu devušies uz Damasku. Pēc tam pa karavānu ceļu ieradušies Persijā un vēl pēc tam turpinājuši ceļu uz Kašmiru, pa ceļam sludinot, darot brīnumus un dziedinot cilvēkus.

Ceļā Marija esot mirusi un tajā vietā patlaban esot maza pilsētiņa Marri (apmēram 30 jūdzes no Ravalpindi), kas tā nosaukta par godu viņai. Viņas kaps esot svētvieta arī mūsdienās.

Jēzus gājis tālāk uz Kašmiras galvaspilsētu Šrinagaru, kas atrodas starp ezeriem Himalaju piekājē. Uzskata, ka viņš ir atkārtojis ceļu, pa kuru jaunībā gājis no Indijas uz Palestīnu.

Līdz savas zemes dzīves beigām Jēzus esot dzīvojis netālu no Dala ezera un pie viņa nākuši daudz ļaudis dziedināties un klausīties sprediķus. Vecumam tuvojoties, Jēzus esot Tomu lūdzis turpināt viņa darbus, bet viņa kapu atstāt nāves vietā.

Vācu teologa J. Drevermana grāmatā "Dieva funkcionāri" apgalvo, ka Jēzus miris 120 gadu vecumā un viņa kaps atrodas Šrinagaras centrā. Kapliču saucot par "Rozabalu", kas nozīmējot "pravieša kapvieta". Tajā redzams bareljefs ar cilvēka kāju pēdu nospiedumiem, kuros skaidri ir redzamas krustā sišanas rētas.

Senie raksti apgalvo, ka Toms pēc Marijas kapa apmeklējuma ir dzīvojis un sludinājis Indijā. Esot apglabāts Madrasā un virs viņa kapa uzcelts Svētā Toma templis, kas pastāvot vēl tagad.

Par šādām ziņām Vatikānu esot informējuši daudzi Indijas apceļotāji. Tiem esot teikts, ka tas Vatikānam esot jau zināms un attiecīgi dokumenti glabājoties arhīvu "specfondos" (tikpat kā mūsdienās...).

Jau mūsdienās pazīstamā angļu rakstniece Peggija Meisone, apmeklējot indiešu pravieti un gaišreģi Sai Babu (par to tuvāk runāsim vēlāk), no viņa uzzināja mutisku apgalvojumu, ka tā neesot bijusi Gara materializācija un ka Jēzus tik tiešām ir apglabāts Šrinagarā kapličā "Rozabala".

So versiju netieši apstiprina daudzi faktori.

Kā zināms, Romas vietvaldis Pilats pret Kristu jutis simpātijas, tās ir apliecinātas viņa vēstulē Romas imperatoram (dokumenta oriģināls eksistē). Lēmums par sodīšanu sitot krustā, pieņemts ebreju garīdzniecības un pūļa spiedienā.

"Tajos laikos" krustā sistos noziedzniekus piederīgajiem neizdeva, bet sameta kopējā bedrē.

Ja sargi Kristus līķi tomēr ir ļāvuši piederīgajiem paņemt, tad to varētu izskaidrot, ka arī tajos laikos korupcija ir bijusi varena un par naudu varēja nopirkt visu. Lai izvairītos no atbildības par līķa „nozaudēšanu”, tad apsargi arī izdomāja pasaciņu par „zibeniem, pērkoniem un debesbraukšanu”.

Tie nirdzīgie ateisti par Jēzu Kristu ir izvīrējuši savu versiju. „Tajos laikos”, kad ebreji dzīvoja Romas pakļautībā un ebreju garīdzniecības pārvaldībā, uzradās kāds „uz augšu parauts” jauns cilvēks, kas runāja visādas dumjības un dumpības, apgalvojot, ka esot „Dieva dēls” un ebreju ķēniņš un valdnieks, kas viņus atbrīvošot no nīsto apspiedēju jūga. Ir pat izveidojis savu, par apustuļiem sauktu, pielūdzēju „šaiķu”. Nu kura gan vara, gan vietējā, gan augstākstāvošā ar ko tādu „pretvalstisku” samierinātos!? To laiku „specdienestī” apustuļu vidū iesūtīja „stukaču” un provokatoru, kas šīs „bandas” vadoni arī nodeva „taisnajai tiesai”. Tad nu nav brīnums, ka šo jauno cilvēku pasludināja par noziedznieku un sodīja ar nāvi krustā sitot, kā toreiz bija pieņemts izrīkoties ar noziedzniekiem. Ļaužu vidū šis pašpasludinātais „mesija” gan bija populārs. Laikam jau viņam ir piemītušas arī kādas ekstrasensa un hipnotizētāja spējas, ar ko tad varētu izskaidrot viņa veiktos mītiskos „brīnumus”. Taču galvenais viņa popularitātes avots bija viņa „mācības” pievilcība un cilvēciskums. Viņš taču iestājās par visiem apspiestajiem un nelaimīgajiem, par taisnīgumu un godīgumu, pret jaunumu un par cilvēkmīlestību. Būtībā Jēzus Kristus bija pasaules pirmais komunists, lai cik tas vienam otram šokējoši arī izklausās!

Tā saucamajā "Turinas līķautā", kas mīklainajā veidā ir saglabājusies no "tiem laikiem" ir saredzams Kristus ķermeņa nospiedums. Līķauta autentāti ir atzinusi Baznīca un apstiprinājuši nopietni zinātniski pētījumi. Pats galvenais, tajā konstatētas cilvēka asinis (divdesmit astoņi plankumi). Bet līķi taču neasiņo! Tātad tajā ievīstītais cilvēks vēl ir bijis dzīvs!

Romas pāvests Jānis XXIII 1960. g. 30. jūnijā pasludināja proklamāciju (kura 2. jūlijā ir publicēta laikrakstā "J'Osservatore Romano") - "Jēzus Kristus ķermeņa pilnā salvācija". Pāvests bīskapiem skaidro, ka cilvēces pilnā "salvācija" realizējas caur Kristus asinīm un viņa nāves fakts nav būtisks. Ar vārdu "salvācija" šajā proklamācijā ir jāsaprot "atgriešanās uz pilnveidošanās ceļu, kas ved uz Dievišķumu" (Zemtekstā jāsaprot, ka Kristus cilvēku grēkus ir izpircis nevis ar savu nāvi, bet gan ar asinīm.)

Manuprāt šāda Kristus dzīves versija manai skeptiķa domāšanai ir daudz pieņemamāka, nekā, manuprāt, pasaciņas par “augšāmcelšanos un debesbraukšanu”. Tās ir vairāk piemērotas neizglītota un tumsonīga pūļa prāta un spriestspējām. Jāuzsver, ka šīs visas ziņas ne mazākā mērā nesamazina un nenoniecina Kristus mācības dziņenumu un lielo nozīmi cilvēces vēsturē.

Muhammeds

Islama pamatlicējs Muhammeds ir dzimis mūsu ēras 571. gadā Mekkā. Tajā laikā Arābijā vienotas reliģijas nebija, šai ziņā valdīja pilnīgs haoss. Seno arābu reliģiskie kultūri jaucās ar pagānismiem un toteismiem; pastāvēja Saules un Mēness pielūgsmes, senču kults, ticība dažnedažādiem gariem. Izplatīta bija akmeņu pielūgsmes. Ļoti godājams bija “Esvads” - liels un melns meteorizcelsmes akmens, kas ir iemūrēts Kaabas - Mekas pilsētas pagāniskā tempļa - sienās. Bez tam dažas arābu ciltis pakļāvās jūdaismam, bet daudzas Sīrijas ciltis - kristietībai.

Šo divu reliģiju ietekmē Arābijā sāka veidoties viendievības princips un pakāpeniski noformējās reliģisks novirziens - hanifizms, kuru var uzskatīt par islāma priekšvēstnesi. Hanifizms enerģiski uzstājās pret elkdievībām, apgalvojot, ka pastāv tikai viens vienīgs Dievs.

Muhammeds, agri kļūdams bārenis, bija spiests pats par sevi gādāt. Sākotnēji kalpoja par ganu, pieaugot, par karavānu pavadoni. Izdevīgas precības ar bagātu un sabiedrībā cienījamu sievieti lielā mērā noteica viņa dzīves tālāko ceļu. Sliecīgs uz pārdomām un vientulību, viņš naktīs daudzas stundas pavadīja lūgšanās un viņam sāka parādīties “redzējumi”. Ievērojamākais bija redzējums par nākamā Praviēša ceļojumu uz Jeruzalemi, kur viņš “tikās” ar Ābrāmu, Mozu, un Jēzu Kristu. (Ciniķi gan spriedelē par šizofrēniskām iezīmēm, kas esot raksturīgas visādiem „praviešiem”...) Pārdomām un meditācijai Muhammeds bieži uzturējās kādā no alām Mekkas apkārtnē. Pēc vairāku gadu tādām pārdomām un meditācijām, viņš reiz alā “sadzirdēja” ercenģeļa Gabriela balsi, kurš viņu aicināja sākt ļaudīm sprediķot un sludināt patiesību.

Tad nu ar 610. gadu Muhammeds sāk sludināt. Viņš enerģiski nostājas pret daudzdievību un aicina ticēt un pakļauties vienīgam Dievam - Allaham (uzskata, ka šis vārds ir cēlies no “al-illah” kas nozīmē “pielūgsmes cienīgs”). Runā par dvēseles nemirstību un mirušo augšāmcelšanos, par pastaro tiesu un aizkapa atmaksu, par nepieciešamību taisnīgām attiecībām starp cilvēkiem, žēlsirdību un miermīlību, būtībā atkārtotot Vecās Derības un daļēji arī Evaņģēliju postulātus.

Nedraugu tomēr vajāts bija spiests Mekku pamest un aizgāja uz Medinu. Šī pilsēta tad kļuva par Muhammeda organizētās pirmās musulmaņu kopienas dzimteni. Vārds “musulmanis” esot cēlies no “muslim”, kas nozīmē “padevīgs” (protams, Muhammedam, kā augstākajam vadonim). Tieši no mediniešiem izauga “dar-ul-islam” - islāma pasaule, kas šodien apvieno vairāk par miljardu Allah ticīgo.

Te arī sākās Muhammeda slava - tagad jau atzīts Praviētis, pirmās islāmiskās valsts un arī garīgais vadonis, likumdevējs un karavadonis. No Praviēša pārceļšanās uz Medinu gada - hidžras - sākās musulmaņiem gadu skaitīšana. Pēc Kristus dzimšanas tas bija 622. gads, bet pēc hidžras - pirmais.

Medinas tuvumā, Kubas miestnīā tika uzbūvēta pirmā musulmaņu mečete (baznīca). Tomēr Kaabu Muhammeds nenoniecīnāja, bet pat pasludināja par muhamedāņu galveno svētvietu. Te viņš parādīja savu politisko gudrību un tālredzību: nostājoties pret Kaabu, viņš Arābijā iegūtu daudz pretinieku, to atzīstot, ieguva vispārējas simpātijas un sagatavoja augsni Mekkas pakļaušanai nākotnē.

Pirmajos Medinas posma sprediķos, raksturojot jaunās reliģijas - islāma sākotni, Muhammeds daudz vērtības piegriež Vecajai Derībai, par patiesību uzskatot visus tās postulātus: - pasaules un pirmo cilvēku radīšanu, to apgrēkošanos un tās sekas, vispasaules plūdus, Sodomas un Gomoras iznīcināšanu, ebreju iziešanu no Ēģiptes un visus Mozus brīnumus, kuru viņš nosauca par Diženu Praviēti un Allaha sūtni, sevišķu godbijību izrāda Ābrāmam, to pasludinot par visu arābu ciltstēvu,

Kaabas dibinātāju, pirmo hanifu un pirmo svētceļnieku uz Mekku, tas ir "hadžas" iesācēju.

Tomēr Medinas ebreji centās graut Muhammeda autoritāti un mēģināt sēt ienaidu starp arābu ciltīm (tad redz, cik dziļas saknes ir ebreju un arābu savstarpējam ienaidam!). Arī Bizantija ieņēma naidīgi noraidošas pozīcijas.. Saasinājās attiecības ar naidīgi noskaņoto Mekku. Izcēlās pat bruņoti konflikti. un sadursmes.

Muhammeda sprediķu tonalitāte sāka mainīties. Viņš sāk runāt par nepieciešamību pret "neticīgajiem" uzsākt "svēto karu". Vispirms pret mekkiešiem, jo tie neatzīstot islāmu un muhamedāņu kopienu, slēdza ceļu un pieeju svētajai Kaabai, tādējādi traucējot izpildīt Korānā paredzēto obligāto hadžu (svētceļojumu). No šejienes tad nāk islāma neiecietība pret "neticīgajiem" un viņu kareivīgums (kas vēl izpaužas pat mūsdienās).

Jāsaka, ka Korānu nav uzrakstījis pats Muhammeds. (Pastāv versija, ka viņš rakstīja pat nav pratis.) Tas ir pamācību un sprediķu apkopojums, kurus daļēji pierakstījuši vai pārstāstījuši viņa pirmie sekotāji. Ar vārdu "Korāns" (burtiskā tulkojumā – "lasījums") Muhammeds sauca savus sprediķus, pasvītrotot, ka to pamatā ir paša Allaha teiktais, ko viņam pavēstījis erceņģelis Gabriels. Tādēļ musulmaņi Korānu uzskata par dievišķas atklāsmes grāmatu. Visu sprediķu apkopojumu un izredīgēšanu pēc Praviēša nāves 651. gadā veica viņa audzudēls Zeids ibn Sabbits, pārrakstot visus savāktos materiālus un tos sadalot 114 nodaļās jeb "surās".

Islāms iekaroja aizvien vairāk piekritēju. Muhammeda autoritāte un varenība aizvien pieauga. Izmantojot gan pārliecināšanu, gan ieroču spēku, Muhammeds uz 631. gadu sev pakļāva praktiski visu Arābijas pussalu, arī naidīgo Mekku. No Kaabas viņš pavēlēja izmest visus elkus, bet pašu templi un melno akmeni - Esvadu - pasludināja par islāma vislielāko svētumu.

Pravietis mira 632. gadā, apglabāts Medinā, viņa marmora kapliča atrodas El-Garam mečetē, kas ir uzcelta tur, kur bija Praviēša mājvieta. Šī arī ir kopā ar Kaabu islāma lielākā svētvieta, uz kuru dodas miljoniem svētceļnieku.

Muhammeds bija dižens filozofs un likumdevējs, viņa reformas attiecas ne tikai uz reliģisko jomu, bet skar visas laicīgās dzīves jomas un likumus.

Tāpat kā kristiešiem, musulmaņu Dievs ir visu varens un visur esošs. Viņa priekšā visi ļaudis ir vienlīdzīgi (protams, "ticīgie"). Pasaulē viss notiek pēc Viņa gribas. Tā kā Viņš ir visu noteicis un ierakstījis likteņgrāmatā, tad pat kara laukos no nāves nav ko baidīties, jo tās stundu ir nolīcis Allahs un tā ir neatvairāma. Te tad arī ir musulmanu fanātisma saknes - ticība, ka nekas nevar atcelt likteņa paredzēto.

Gandrīz visas bībeliskās nostādnes un stāstījumi ir adaptēti Korānā. Korānā visbiežāk tiek pieminētas šādas bībeliskas personas: Mozus 128 reizes, Ābrāms – 63, Jēzus – 49, Noass – 42, Jaunava Marija – 34 reizes.

Būtiskas izmaiņas Muhammeds ieviesa ģimenes un vispirms sieviešu tiesībās. Pirmsislāma Arābijā sievietēm vispār nebija nekādu tiesību, pat viņu dzīvība nebija pasargāta no tēva vai vīra patvaļas. Ģimenes galvas vara bija absolūta un neierobežota, - ja viņš vēlējās, varēja nogalināt savu sievu vai bērnus, par to nenesot nekādu atbildību. Dažkārt nabadzīgās ģimenēs jaundzimušas meitenes iznīcināja dzīvas aprokot (lai neizlietu asinis). Precēt meiteni varēja bez kāda tās vecuma ierobežojuma, par sievu tās tēvam deva izpirkumu, praktiski sieviete tika pārdota. Laulībā sievietei nebija nekādu juridisku tiesību, viņai nekas nevarēja piederēt, tā nevarēja griezties tiesā, šķirt laulību, kļūstot atraitnei – otrreiz precēties, mantot ko no vīra utt.

Vīram attiecībā pret sievu nebija nekādu pienākumu, varēja to pat nebarot un neģērbt. Ja viņai pirms tam bija kāda manta - tad ar laulības brīdi viss piederēja vīram. Vīrs varēja sievu jebkurā brīdī izdzīt no mājas, to ne ar ko nenodrošinot.

Muhammeds visā šajā necilvēcībā ienesa būtiskas izmaiņas un noteica humānu un taisnīgu attieksmi pret sievietēm un bērniem. Vīrs pazaudēja varu pār viņu

dzīvībām un pat īpašumu - viņš drīkstēja rīkoties tikai ar sievas īpašuma trešdaļu; viņam bija visas savas sievas jānodrošina ar visu nepieciešamo un sievietēm pat bija tiesības pieprasīt šķiršanos.

Korānā sludinātie ētiskie pienākumi būtībā ir tādi paši kā citām lielajām reliģijām: - taisnīgums, godīgums, patiesīgums, mīlestība pret tuvāko, pienākums aizstāvēt ticību, pienācīgs dzīves veids, Dieva pielūgšana un praviešu cienīšana. Korāns visiem musulmaņiem uzstāda piecas pamatprasības: - stingri ticēt un sludināt, ka "nav cita Dieva, kā Allahs un Muhammeds ir viņa pravietis"; ikdienas noteiktos laikos izpildīt rituāllūgšanas, vismaz reizi dzīvē veikt svētceļojumu (hadžu) uz Mekku; stingri ievērot gavēņus, daļu savas bagātības dot nabagiem.

Būtiska Korāna nozīme ir tā, ka tas kalpoja par pamatu musulmaņu juridisko tiesību normu veidošanā, pamatojoties uz tīri reliģiskiem ētikas principiem atšķirībā no dažādu valstu kristiāniskās jurisdikcijas, kurās Evangēlijus ne pārāk ņēma vērā.

Muhammeda, kā talantīga organizatora un pulkveža dzīves sniegums bija ne tikai pasaules mēroga reliģijas izveidošana, bet arī arābu apvienošana. Viņš tos izrāva no rupjas tumsonības un politiska haosa, novirzīja uz dižu iekarojumu un kultūras izaugsmes ceļa un pasaules civilizācijā izveidoja veselu laikmetu. Arī šodien islamam visas pasaules mērogā ir būtiska ietekme un ir iespējama smaga konfrontācija ar musulmaņu uzskatos morāli pagrimušo kristietību.

Satja Sai Baba

Pagātnes diženie Pravieši uz Zemes atnāca ar dižiem mērķiem: - izvest cilvēkus no tumsonības miglas, tiem iepotēt viendievības principu, izveidot reliģiju, civilizētu valsti, apgaismot ceļu uz gaišo nākotni !

XX gadsimtā, kad civilizācija pasaules t.s. Rietumu daļā sasniedza augstu līmeni, kad uzplauka zinātne un tehnika, kad cilvēks "izrāvās" Kosmosā, sāka apgūt ģenētiku, ar informatīvajām sistēmām aptvēra visu pasauli - uz Zemes parādījās ne vienkārši dižens Pravietis, bet gan Avatars - Dieva iemiesojums - Satja Sai Baba.

Kādā nolūkā Viņš ir atnācis?

Jau pirms 5000 gadiem indiešu svētajos rakstos Upanišadahā bija pareģota trejkārša divsimtpiecdesmit gadus vai ilgāka reinkarnācija. Vispirms kā Sai Baba no Širdi, kas jau ir miris, mūsdienās kā Satja Sai Baba, bet XXI gadsimtā kā Prema Sai. Bija pareģots, ka iestāsies tehnikas laikmets, kad dzīvē galvenā nozīme būs materiālajiem labumiem un planētas iznīcināšanas tehniskiem līdzekļiem, bet šī trejkāršā reinkarnācija palēnām iespaidos dzīves norises un pasauli izglābs no iznīcības, cilvēku vidū atjaunojot taisnīgumu.

Satja Sai Baba ir dzimis 1926. gada 23. novembrī Putapartī - nomaļā ciematā Indijas dienvidos. Jau bērnībā viņš spēja darīt dažādus brīnumus, piemēram materializēt visādus priekšmetus. Līdzīgi kā Kristus, Satja Sai Baba ģimeni atstāj trīspadsmit gadu vecumā. 1940. gadā viņš tiek pasludināts par Avataru (Dieva iemiesojumu). Kopš tā laika viņš pilda savu misiju uz Zemes. Viņa spējas ir apbrīnojamas. Veic visdažādākos brīnumus, no "nekā" lielā daudzumā materializē dažādus priekšmetus no briljantiem līdz rīsiem, izdziedē visas iespējamās slimības, uzmodina no miroņiem. Spēj vienlaicīgi parādīties dažādās vietās, levitēt, teleportēt priekšmetus, transformēt vienu priekšmetu citā, zina citu un katra cilvēka domas. Viņam tikai vajag vēlēties, lai kas notiktu vai parādītos - un tas notiek un parādās vai pazūd. Tas viss notiek simtiem acu liecinieku (to starp daudzu jo daudzu "nopietnu" rietumnieku klātbūtnē) priekšā, gūstot oficiālus apstiprinājumus.

Atšķirība starp Satja Sai Babu un Jēzu Kristu ir vienīgi tā, ka par Kristus brīnumiem senatnē runā tikai Bībelē, bet pirmais dzīvo šodien un viņa darbus apliecina daudzi jo daudzi. Apbrīnojama ir viņa intelekta bagātība. Citē Bībeli, Korānu, Sokratu, Džonsonu, Spenseru, Kantu, Marksu u.c. Skaidro jaunā gaismā visus induisma svētos rakstus, taču nav nedz lasījis grāmatas, nedz meditējis - zināšanas viņam "jau ir dotas".

Satja Sai Babas priekštecis bija Sai Baba, kurš 1872. gadā iekārtojās uz dzīvi Širdi ciematā Indijā. Viņa pirmais brīnums bija ūdens pārvēršana svētlampiņas eļļā templī, kurā viņš dzīvoja. Pastāvīgu lampiņas liesmu viņš uzturēja lai iegūtu "svētos pelnus" (vibhuti) kurus lietoja dažādu slimību ārstēšanā. Viņš spēja uzzināt savu mācekļu domas simtiem jūdžu attālumā, pārvarēt telpu un pieņemt jebkādu materiālu formu. Grūtos brīžos viņš parādījās tur, kur viņš bija vajadzīgs. Viņš spēja cilvēkiem sūtīt "redzējumus", spēja no attāluma tos pasargāt no dažādām nelaimēm. Izārstēja aklumu, spītālību, paralīzes. Sai Baba mira 1918. gadā, pirms nāves paziņojot, ka atgriezīsies uz Zemes pēc astoņiem gadiem Indijas dienvidos.

Kad Satja Sai Baba apgalvo, ka viņš ir Sai Babas no Širdi reinkarnācija, pierādījumam paceļ abas plaukostas, uz vienas no tām parādās viņa paša attēls, bet uz otras - Sai Babas no Širdi attēls.

Satja Sai Baba apgalvo, ka viņš nomiršot 95 gadu vecumā, bet nākamā inkarnācija notiks starp Bangaloras un Maisuras pilsētām. Esot nosaucis nākamās dzimšanas laiku un vietu, kā arī nākamo vecāku, kuri gan vēl nav dzimuši, vārdus. Pat esot parādījis viņa inkarnācijas - Prema Sai - izskatu.

Viņam bieži ir jautāts, kādēļ Viņš, ja jau ir Avatars un spēj visu, nematerializē barību, lai pabarotu visus bada cietējus. Kādēļ pieļauj zemestrīces, epidēmijas un visādas stihiskas nelaimes. Esot atbildējis, ka tiešām dažkārt esot materializējis barību bada cietējiem, novērsis nelaimes. Taču viņš nedrīkst pārkāpt Karmas likumības. Viņa Uzdevums ir cilvēkam palīdzēt pašam kļūt labākam un pilnīgākam, pamodināt viņā dievišķumu un pacelt augstākā apziņas līmeni. Ja Viņš (Avatars) tūdaļ visu izlabos un it visur ierīkos "Ēdenes dārzus" (paradīzi), tad cilvēki savā alkātībā, tumsonībā un mežonībā tos vienalga ātri vien izpostīs un viens otram pārgriezīs rīkles, kā tas līdz šim vienmēr ir noticis.

Viņa mācībā ir trīs galvenās pamattēzes: - vispirms visu reliģiju vienotība; otrkārt tas, ka visām cilvēciskām būtnēm piemīt dievišķais sākums - atma (Gars); un pēdējais, ka Dievs – tā ir Mīlestība un pats ātrākais ceļš pie Viņa iet caur Mīlestību un pazemīgu kalpošanu.

Sai Baba nav atnācis, lai nodibinātu jaunu reliģiju un ne jau lai visiem cilvēkiem uzspiestu induismu. *"Lai pastāv un plaukst visas reliģijas. Lai Dievu slavina visās valodās un visos rituālos!"*

Attiecībā par otro pamattēzi, Viņa teiktais: "Cilvēks domā, ka viņš - tā ir miesa, saprāts un dvēsele. Tā ir ilūzija. Cilvēka realitāte ir viņa atma (Gars). Viss pārējais ir banalitātes, kas mums ir kopīgas ar dzīvnieku pasauli. Ja cilvēks visu savu zemes dzīvi veltī tikai barībai, pajumtam un baudām vien, tad viņš jau pats sev ir piespriedis vēl vienu dzīves ciešanu ciklu (inkarnāciju). Tavas inkarnācijas galvenais mērķis ir - savu "ego" upurēt uz ciešanu altāra!..."

Sai Baba māca par cilvēka evolucionismu ceļā uz dievišķumu. Mēs patlaban pārejam no "dzīvnieciskuma" uz "cilvēciskumu", bet nākamā pakāpe būs "dievišķums". Dzīves uzdevums ir augt mīlestībā, to vairojot un saplūst ar Dievu, kas pats ir Mīlestība un to vislabāk var izdarīt caur kalpošanu... Ir tikai viens visuresošs Dievs, viena – cilvēciskuma kasta; viena valoda – Sirds valoda; viena reliģija - Mīlestības reliģija."

Tāds lūk ir Sai Baba un tāda ir viņa filozofija. Dīvaini liekas tikai tas, ka mūsdienās pasaulē notiek "zili brīnumi", bet ļaudis par tiem neko daudz neinteresējas (vai vienkārši negrib interesēties). Viņš ir atnācis, bet mēs viņu atkal negribam atpazīt (nu gluži kā Kristus laikos!) Nu gluži tā nav. Neraugoties uz viņa nevēlēšanos sevi pārlieku reklamēt, Sai Baba popularitāte aizvien pieaug. Viņš ap sevi ir savācis 50 miljonu sekotājus (kas gan tas ir salīdzinājumā ar miljardiem!), Indijā ir vairāki tūkstoši "viņa centru", ir nodibinātas sešas mākslu, zinātņu un komercijas universitātes, ļoti liels daudzums skolu. Viņa "centri" veidojas un pastāv daudzās Austrumu un Rietumu valstīs. Viņš ir ķēries pie gigantiskas ļaužu izglītošanas un labestības attīstības programmas, kādu līdz šim nav veicis neviens

no iepriekšējiem Avatariem. Stingri ņemot, pasaules mērogu aprisēs tā tāda sekta vien ir. Bet galu galā „savā laikā” arī Jēzus Kristus tāds pašpasludināts sektants tāpat vien bija...

Gan jāpiebilst, ka visos laikos un arī mūsdienās ir bijuši un vēl joprojām parādās visādi pašpasludinošies mesijas, „glābēji”, „Kristus otratnācēji”, visādi „brīnumdari” un tamlīdzīgas personības. Un atrodas tūkstošiem un pat miljoniem labticīgu viņu sekotāju un „mācību” izplatītāju. Ļaudīm laikam pēc tā visa ir vajadzība, jo bez vajadzības pasaulē nekas taču nenotiek! Kā rāda pieredze, visi šie „mesijas” ir vai nu veikli blēži un šarlatāni, kas uz ļaužu lētticības rēķina „taisa naudu” vai arī maniakāli un psihiski slimi cilvēki ...

Viens no svaigiem mūsdienu piemēriem - Krievijā ar lielu „pompu” uzradās tāds „Grabovojs”, kurš pašā nopietnībā sevi uzskatīja par „Kristus iemiesojumu”, plātījās ar „brīnumdarīšanu” - solot atdzīvināt mirušos un ar saviem piekritējiem bija izvērsis plašu reklamēšanās kampaņu (arī pie mums Latvijā), izlaižot kaudzēm visādu literatūru, organizējot lekcijas un seminārus. Būtībā tas beigu beigās izrādījās biznesa vien. „Mesijas” karjera beidzās ar tiesas piespiesto cietumsodu par nekaunīgu blēdīšanu, . Bet vai nu pirmais vai pēdējais no „neatzītajiem diženajiem”, kurus „tumsonīgā valdīšana” sēdina aiz restēm! Tādēļ ar kategoriskiem spriedumiem ir jābūt uzmanīgiem. Ne jau vienu reizi vien no vannas kopā ar netīro ūdeni netiek izliets arī bērns!

Tomēr, sastopoties ar tekstiem, kur galvenā argumentācijā ir biežā slānī patētiskas atsaucis uz Dievu, Jēzu Kristu, Dievmāti, Apustuļiem un visādu Bībeles atribūtiku, racionāli un loģiski domājošiem cilvēkiem jau automātiski veidojas skeptiska un vismaz piesardzīga attieksme.

Mēģināsim rezumēt. Visi diženie Pravieši ir mācījuši par viendievību, ir norādījuši par cilvēka dvēseles esamību un tās nemirstību, tieši vai netieši par reinkarnācijas pastāvēšanu, norādījuši par cilvēka dzīves tikumisko nozīmi un jēgu.

Tam visam nevar būt gadījuma raksturs. Visi Pravieši ir izmantojuši vienādas zināšanu ieguves metodes - iekļūšanu zemapziņā un pieslēgšanos Visuma Informatīvajam Laukam (Tādad, Dievam). Informācijas ieguves avots visai cilvēcei ir bijis viens. Šī informācija “no augšas” cilvēcei tiek sniegta pastāvīgi. Ir tikai jāprot to atšifrēt un saprast. Tam gan ir nepieciešama attiecīga garīgā sagatavotība un attīstības līmenis.

Dažas atziņas par reliģiju

- Nav tāds reliģijas, kuras vārdā nebūtu nomētāts ar akmeņiem vai sadedzināts uz sārta kaut viens tās visideālākais piekritējs, iepriekš, protams, nosaukts par ķeceri. *(J. Laganovskis)*
- Ķeceri un atkritēji - labākais pierādījums tam, ka neviena reliģija nav pilnīga. *(J. Laganovskis)*
- Tas, kurš neatzīst kādu reliģiju, cīnās pret to, ir šās reliģijas pretinieks. Tas, kurš atzīdams to un būdamas pat tās dedzīgs piekritējs, grib tikai šo reliģiju mazliet uzlabot, papildināt, pielāgot to laika garam - ir ķeceri, daudz bīstamāks par pretinieku. Ne jau reliģijai, protams, bet tās pašreizējiem augstākajiem priesteriem. *(J. Laganovskis)*
- Var iedomāties, kas notiktu, ja kādas reliģijas dibinātājs pēkšņi uzceltos no kapa un sāktu sludināt to pašu, ko kādreiz: šīs reliģijas tagadējie augstie priesteri drīz vien pasludinātu viņu par ķeceri. *(J. Laganovskis)*
- Jēzu Kristu šodien krustā nesistu. To pat uzaicinātu pusdienās, uzklaustu un sirsnīgi pasmietos. *(Tomass Karleils)*

Un nedaudz arī par dažiem zinātnes dižgariem.

Alberts Einšteins

Paskatīsimies uz Albertu Einšteinu nedaudz citā rakursā, ne tikai kā uz izcilu un ģeniālu zinātnieku vien. (Tāpat arī attiecībā uz Galileju un Ņūtonu.)

Einšteina saistība ar kodolieročiem ir vispārzināma - viņš parakstīja prezidentam Rūzveltam adresēto slaveno vēstuli, kas piespieda ASV nopietni novērtēt stāvokli un potenciālās briesmas, bet pēc kara beigām zinātnieks iekļāvās kustībā pret kodolkaru. Tās nebija tikai atsevišķas epizodes zinātnieka dzīvē, viņš aktīvi iesaistījās politikā. Einšteina dzīve, runājot viņa paša vārdiem, „*noritēja starp politiku un vienādojumiem*”.

Einšteina politiskā aktivitāte izpaudās jau Pirmā pasaules kara laikā, kad viņš bija profesors Berlīnē. Satriekts par redzēto, ko viņš uztvēra kā cilvēka dzīves izniekošanu, Einšteins aktīvi piedalās pretkara demonstrācijās. Viņš aizstāvēja nevardarbīgo protestu, publiski atbalstīja tos, kuri atteicās dienēt armijā, un šāda nostāja nedarīja viņu populāru kolēģu vidū. Pēc kara Einšteins daudz pūļu veltīja bijušo ienaidnieku samierināšanai un starptautisko attiecību uzlabošanai. Arī šī datība nepalielināja Einšteina popularitāti, un pēc neilga laika pret zinātnieku bija radusies tāda attieksme, ka viņam bija grūti apmeklēt ASV pat tad, ja viņš tur vēlējās tikai nolasīt dažas lekcijas.

Otra svarīga sfēra Einšteina politiskajā darbībā bija cionisms. Pēc izcelsmes gan būdams ebrejs, Einšteins noliedza Bībeles ideju par Dievu. Bet uzbangojušais antisemitisma vilnis gan Pirmā pasaules kara laikā, gan pēc tā pakāpeniski vedināja Einšteinu pievienoties ebreju kopienai, un viņš kļuva par cionisma atbalstītāju. Kārtējā viņa popularitātes krišanās, ko veicināja šis solis, neatturēja Einšteinu no atklātas savu uzskatu paušanas. Viņa teorijas tika apdraudētas, izveidojās pat speciāla „antieinšteiniska” organizācija. Kāds cilvēks pat tika tiesāts par to, ka kūdīja citus noslepkavot Einšteinu (viņam gan piesprieda tikai sešus dolārus (!) lielu naudas sodu). Einšteins tomēr saglabāja mieru, un, kad iznāca grāmata „Simts autoru pret Einšteinu”, viņš piezīmēja: - „*Pietiktu jau tikai ar vienu, ja taisnība būtu viņam, nevis man !*”

1933. gadā pie varas nāca Hitlers. Einšteins, kurš tai laikā bija Amerikā, paziņoja, ka Vācijā neatgriezīsies. Tad, kamēr nacisti aplenca viņa māju un konfiscēja bankas rēķinu, kādā no Berlīnes avīzēm parādījās virsraksts: „*Labas ziņas par Einšteinu - viņš Vācijā neatgriezīsies !*”. Jūtot nacisma briesmas, Einšteins novērsās no pacifisma un, baidoties no iespējas, ka vācu zinātnieki varētu radīt atombumbu, ierosināja ASV izstrādāt savu atombumbu. Tomēr jau pirms pirmās atombumbas sprādziena viņš publiski brīdināja par kodol kara bīstamību un ieteica izveidot starptautisku kodolieroču kontroli.

Einšteina dzīves laikā viņa pūliņi miera saglabāšanā nedeva nekādus pozitīvus rezultātus un nepalielināja viņa draugu skaitu. Bet publiskās uzstāšanās, kurās zinātnieks atbalstīja cionismu, tika pienācīgi novērtētas. 1952. gadā viņam piedāvāja kļūt par Izraēlas prezidentu (tātad, pildīt „lokomotīves” lomu!). Einšteins atteicās, sacīdams, ka, viņaprāt politikā viņš esot pārāk naivs. Īstais atteikuma iemesls laikam gan bija cits. Citēsim Einšteinu vēlreiz:

„Man svarīgāki ir vienādojumi, jo politika ir domāta šodienai, bet vienādojums - tas ir kaut kas tāds, kas pastāvēs mūžīgi !”

Galileo Galilejs

Jāatzīst, ka Galilejs mūsdienu fizikas dzimšanu ir veicinājis vairāk, nekā tā laika jebkurš cits cilvēks. Slavenais strīds ar katoļu Baznīcu ieņēma centrālo vietu Galileja filozofijā, jo viņš viens no pirmajiem pasludināja, ka cilvēkam ir cerības saprast, kā Pasaule ir ierīkota. Viņš arī apgalvoja, ka to var panākt, novērojot reālo pasauli.

Galilejs no paša sākuma ticēja Kopernika teorijai (kas deklarēja, ka planētas griežas apkārt Saulei), bet viņš sāka to aizstāvēt publiski tikai tad, kad atrada tai apstiprinājumus. Kopernika teorijai veltītos darbus Galilejs rakstīja itāļiski (nevis pierastajā akadēmiskajā latīņu valodā), un drīz viņa domas izplatījās tālu aiz universitātes robežām. Tas nepatika Aristoteļa mācības piekritējiem (redz' jau tajos laikos zinātnē plosījās intrigas!), kuri apvienojās pret Galileju, cenšoties provokatīvi piespiest katoļu Baznīcu aizliegt Kopernika mācību.

Satraukts Galilejs devās uz Romu, lai apspriestos ar Baznīcas autoritātēm. Viņš centās pierādīt, ka Bībelē nekas nav teikts par zinātniskām teorijām un ka tās vietas Bībelē, kuras runā pretim veselajam saprātam, jāuztver alegoriski. Bet, baidoties no skandāla, kas varētu traucēt cīņā ar protestantiem, Baznīca spēra represīvus soļus. 1616. gadā Kopernika mācību pasludināja par „melīgu un kļūdainu”, bet Galilejam aizliedza izklāstīt un aizstāvēt šo doktrīnu. Galilejs padevās.

1623. gadā viens no vecajiem Galileja draugiem kļuva par Romas pāvestu.

Galilejs steidzīgi centās panākt 1616. gada rīkojuma atcelšanu. Tomēr viņš cieta neveiksmi (visos laikos tā „lielā politika” ir svarīgāka par kādiem tur „objektīviem faktiem!”), toties ieguva atļauju uzrakstīt grāmatu (vecas draudzības dēļ tika palīdzēts kā jau nu apstākļi jāva...), kurā tiktu izvērtēta gan Aristoteļa, gan Kopernika teorija. Galilejam tomēr tika izvirzīti divi noteikumi: Viņš pats nedrīkstēja ieņemt nevienu no pozīcijām (Tātad būt „politkorektam”), un viņam bija jāsecina, ka cilvēks nekad nevarēs izprast, kā Pasaule ir veidota, jo Dievs prot izraisīt vienas un tās pašas sekas ar tādiem paņēmieniem, kas cilvēka izpratnei ir nepieejami, un cilvēks nevar ierobežot Dieva visvarenību. (Izcili diplomātisks risinājums pēc principa - „vilks paēdis un kaza dzīva!”)

Galileja grāmata „Dialogs par divām galvenajām Pasaules sistēmām” tika pabeigta un izdota 1632. gadā, to visā pilnībā atbalstīja cenzūra (kā nekā laikam jūta par pāvesta simpātijām), un uzreiz pēc iznākšanas visā Eiropā tā tika uzskatīta par literāru un filozofisku šedevru. Tomēr pāvests drīz vien saprata - šī grāmata tiek uztverta kā pārliecinošs atbalsts Kopernika teorijai, un nožēloja, ka atļāvis to izdot. (Tā „lielā politika un ideoloģija” tomēr ir svarīgāka par visu!) Pāvests paziņoja: - lai gan oficiālā cenzūra ir bijusi labvēlīga, Galilejs pārkāpis 1616. gada rīkojumu. Galilejam bija jāstājas inkvizīcijas tiesas priekšā, un viņam uz visu mūžu piesprieda mājas arestu, kā arī lika publiski atteikties no Kopernika mācības. Zinātniekam atkal nācās piekāpties. Viņš bija 69 gadus vecs, slims un nevēlējās pakļauties inkvizīcijas spīdzināšanai.

Palikdams uzticīgs katoļticībai, Galilejs tomēr neatteicās no savas pārliecības par zinātnes neatkarību. Četrus gadus pirms nāves, 1642. gadā, aizvien vēl atrodoties mājas arestā, viņš slepus nodeva holandiešu izdevējam savas otrās lielās grāmatas „Divas jaunas zinātnes” manuskriptu. Tieši šis darbs - vēl būtiskāk nekā Kopernika ideju atbalstīšana - radīja mūsdienu zinātnes pamatus.

Tikai 1992. gadā, 350 gadus pēc Galileja nāves, pāvests Jānis Pāvils II izdod dekrētu, ka 1833. gada atzinums par Galileju kā ķeceru ir kļūdainš. Bet šajā lēmumā viņš neatzīst katoļu baznīcas kļūdu Galileja apsūdzībā, uzskatot, ka Zeme griežas ap Sauli... Un tomēr tā griežas!

Īzaks Ņūtons

Īzaks Ņūtons nebija patīkams cilvēks. Vispārzināmas bija viņa sliktās attiecības ar citiem zinātniekiem, un pēdējos savas dzīves gadus viņš galvenokārt pavadīja asos strīdos. Pēc grāmatas „Matemātiskie pamati” izdošanas - tā bez šaubām bija visietekmīgākā no visām jebkad uzrakstītajām grāmatām fizikā - Ņūtons ātri ieguva augstu stāvokli sabiedrībā. Viņš tika iecelts par Karaliskās biedrības prezidentu un kļuva par pirmo zinātnieku, kuram piešķirts bruņinieka tituls.

Drīz vien Ņūtons sastrīdējās ar karalisko astronomu Džonu Flemstīdu, kurš pirms tam bija piegādājis Ņūtonam datus, ko viņš bija izmantojis „Matemātiskajos pamatos”, bet vēlāk Flemstīds vairs nesniedza informāciju, kas Ņūtonam bija nepieciešama. Ņūtons to nespēja paciest, viņš pats iekļāva sevi Karaliskās observatorijas vadībā un pēc tam centās nodrošināt pētījumu rezultātu tūlītēju publikāciju. (Tad redz' cik senas saknes ir manierei izmantot dienesta stāvokli savtīgās interesēs!) Beigu beigās viņam izdevās iegūt Flemstīda darbu un par tā izdošanu vienoties ar nāvīgāko Flemstīda ienaidnieku Edmondu Halleju. Bet Flemstīds iesniedza prasību tiesā, un tā paspēja pieņemt lēmumu par labu Flemstīdam un aizliegt izplatīt zagtu darbu. Ņūtonu tāds spriedums sakaitināja, un, lai atrietos Flemstīdam, turpmākajos „Pamatu” izdevumos viņš sistemātiski anulēja visas norādes uz Flemstīda darbiem. Nopietnāks strīds Ņūtonam izraisījās ar vācu filozofu Gotfrīdu Leibnicu. Ņūtons un Leibnics, neatkarīgi viens no otra, attīstīja matemātikas nozari, sauktu par diferenciālrēķiniem, kas ir lielākās mūsdienu fizikas daļas pamats. Kaut gan, kā mēs tagad zinām, Ņūtons šos aprēķinus atklāja dažus gadus agrāk nekā Leibnics, viņš tos publicēja stipri vēlāk. Izcēlās grandiozs skandāls par to, kurš tad galu galā bija pirmais. Citi zinātnieki dedzīgi aizstāvēja abus konkurentus. Ievērības cienīgs ir fakts, ka gandrīz visus rakstus, kuros tika aizstāvēts Ņūtons, bija uzrakstījis viņš pats, tikai parakstīdams tos ar savu draugu vārdiem! Strīds saasinājās vēl vairāk, un tad Leibnics pieļāva kļūdu - viņš griezās Karaliskajā biedrībā ar lūgumu atrisināt konfliktu. Ņūtons, būdams biedrības prezidents, lietas izskatīšanai izveidoja „neieinteresētu” komisiju, kas „nejauši” sastāvēja tikai no Ņūtona draugiem! Un tas nebija viss: - Ņūtons vēlāk pats uzrakstīja komisijas atskaiti, kurā Leibnics oficiāli tika apvainots plaģiātā, un piespieda biedrību to publicēt. Vēl arvien nespēdams nomierināties, Ņūtons anonīmi publicēja šīs atskaites pārstāstījumu Karaliskās biedrības avīzē. Nostāsts vēsta - pēc Leibnica nāves Ņūtons paziņojis - lielu apmierinājumu viņam sagādājusi apziņa, ka viņš spējis „salauzt Leibnica sirdi”.

(Nu skat' cik būtībā amorāls un pat kaitīgs ir „intelektuālā īpašuma” jēdziens!)

Kamēr notika abi šie disputi, Ņūtons jau bija atstājis gan Kembridžu, gan katedru. Viņš aktīvi piedalījās antikataliskā kustībā, sākumā Kembridžas universitātē, pēc tam parlamentā, un par to tika atalgots ar iecelšanu labi apmaksātajā Karaliskās monētu glabātuves sarga amatā. Tur zinātnieks varēja rast vairāk attaisnojamu pielietojumu savai asinskārajai un žultainajai dabai - viņš sekmīgi vadīja liela mēroga akciju cīņā pret naudas viltotājiem un vairākus cilvēkus pat nosūtīja uz karātavām.

Jā - tik tiešām īsteni „bruņniecisks” raksturs un izrīcības!

Par paredzēšanu un tālredzēšanu

Dažādos literatūras avotos ir aprakstīti daudzi vairāk vai mazāk ticami "tālredzēšanas" (jeb telepatijas) gadījumi. Ir izdarīti daudzi daudz maz zinātniski organizēti eksperimenti, lai pārliecinātos vispār par "tālredzēšanas" fakta eksistenci. Ir iegūti daudz maz objektīvi rezultāti, kas it kā to apstiprinātu. Taču šiem eksperimentiem piemita būtisks trūkums - nevarēja panākt eksperimenta rezultātu atkārtojamību, kas ir obligāts nosacījums, lai tos varētu uzskatīt par pamatotiem. Eksperimentu neatkārtojamība ļauj tos apšaubīt un kādu pozitīvu rezultātu izskaidrot ar vienkāršu sagādīšanos vai kādu speciālu apstākļu nejaušu sakritību.

Ir atsevišķi gadījumi, kad "redzējums" ir tik spilgts un detalizēts, ka to ar vienkāršu sakritību izskaidrot nu nekādi nevar. Taču tādi gadījumi ir visai reti, individuāli un noris apstākļos, kad tos pārliecinoši un neapstrīdami dokumentēt nav iespējams. Tā literatūrā ir sastopami visai daudzi apraksti, kad ļaudis "it kā debesīs" ir redzējuši tālas pagātnes notikumus (parasti tās ir kādu kara kauju batālijas) vai arī paši ir nokļuvuši "it kā pagātnē", redzot tā laika apkaimi un cilvēkus. (Mēģinot "redzējumus" identificēt ar vēsturiskajiem faktiem, esot devuši apstiprinājumus.)

Viens no neapstrīdamiem "tālredzēšanas" gadījumiem, kas guva plašu rezonansi presē, notika turpat vai pirms gadiem simts.

Eduards Semsons 1883. gadā bija Bostonas (ASV) avīzes "Glob" jaunāko ziņu nodaļas reportieris. Reiz pēc kādām viesībām jautru draugu kompānijā un, droši vien, krietni "iestiprinājies", lai nebūtu jāmēro tālais un nogurdinošais ceļš uz mājām, viņš iegriezās avīzes redakcijas telpās, lai uz izsēdētā dīvāna drusku nosnaustos. Pēc stundām septiņām esot pamodies no kāda drausmīga murga.

Ļaužu šausmu pilni kļiedzieni un ļoti skaidri un detalizēti asinis stindzinoši skati, it kā to visu redzētu no kāda malā mierīgi stāvoša un drošībā esoša kuģa mastā. Iespaidi bija tik spilgti, ka, izjutis pēkšņu iedvesmu, Semsons tūdaļ ķērās pie šā dīvainā sapņa pierakstīšanas visos sīkumos. Uzskatāmi un iespaidīgi aprakstīja kā tūkstošiem Javas tuvumā esošās Pralomes salas iedzīvotāji šausmās bēg no ugunīgām lavas straumēm, kuras izverd tiem aizmugurē esošais vulkāns un kā tie nokļūst lamatās starp uguni un vārošos jūru. Kā citus ļaužu tūkstošus ieskalo jūrā varenas dubļu straumes, rakstīja par vareniem viļņiem, kas sadragā simtiem kuģu, debesīs un zemi tricinošiem zibeņiem un pērkona grāvieniem līdz kataklīzmai, kad spēcīgā sprādzienā visa Pralomes sala iet bojā un no tās pāri paliek vairs tikai uguni izverdošs krāteris mutuļojošā jūrā.

Uz sava pieraksta malas uzrakstījis "svarīgi!", Semsons tās atstāj uz galda un aiziet mājās izgulēt paģiras. No rīta atnākušais dežurredaktors, pierakstu ieraudzījis, nodomāja, ka šis ziņas naktī Semsons ir saņēmis pa telegrāfu, to steidzīgi kā sensāciju nosūtīja drukāšanai. To steigšus pārdrūkāja desmitiem lielu laikrakstu Čikago, San-Franciskā, Cincinātī, to pasniedzot kā pasaules lielāko katastrofu, nezīnot, ka tā pamatojas uz kāda reportiera murgainu sapni. Tas notika 1883. gada 29. augustā.

Pēc tam radās reakcija. Ziņu par notikumu turpinājumu nebija, jo tās, vispirms no aprakstā minētās pasaules malas vēl nepienāca (tolaik vēl radio, Zemes pavadoņu un citas šodien tik pašsaprotamas tehnikas vēl nebija) un pats reportāžas autors nespēja neko sniegt par notikuma turpinājumu. Vēl piedevām izrādījās, ka nevienā bibliotēkā par tādas Pralome salas eksistenci nekādu ziņu nav. Avīzes "Glob" izdevējs, protams, no reportiera pieprasīja paskaidrojumu un Semsons kaunīgi atzinies, ka to visu ir nosapņojis. Skandāls. Semsonu, protams, no darba tūdaļ padzen.

Tad notikumos iejaucās Daba. ASV rietumpiekrastē parādījās milzīgi okeāna viļņi. No dažādām pasaules malām pienāca ziņas, ka Indijas okeānā ir noticis kas neparasts. Indijā un Malajā lielas platības noskalotas milzīga paisuma viļņos un daudz tūkstošu ļaužu gājuši bojā. Pēc dažām dienām kļuva skaidrs, ka tik tiešām ir notikusi kāda drausmīga katastrofa. No Austrālijas pienāca ziņas ka gaisu ir satricinājuši spēcīgi kā kādas kanonādes grāvieni kaut kur ziemeļos; ASV rietumkrastu, Meksiku un Dienvidameriku apskaloja milzīgi viļņi. Paisums apgāja ap visu Zemi. Indijas okeāna ostās ienākušie no okeāna stihijas brīnumaini paglābušies kuģi ziņoja, ka Zondas šaurumā ir noticis vulkāna Krakatau izvirdums, iznīcinot salu ar visiem tās iedzīvotājiem. Sprādziens bija tik spēcīgs, ka iespaidoja visas planētas atmosfēras stāvokli, tā vilnis trejas reizes apskrienot Zemi, tika fiksēts visās pasaules meteostacijās.

Krakatau vulkāna eksplozija kļuva par pasaules sensāciju un par to daudz rakstīja pasaules laikrakstos. Krakatau sāka rēkt 1883. gada 27. augustā, bet uzsprāga 29. augusta rītā, okeāna viļņos nogremdējot nelaimīgo salu. Tas notika tieši tajā laikā, kad

Bostonas avīzes redakcijas dīvanā murgoja Semsons. Viņa apraksts sakrita ar notikumiem visās detaļās izņemot vienā - salas nosaukumā, jo īstenībā bojā gāja Krakatau.

Semsons, protams, tika reabilitēts un pieņemts atpakaļ darbā. Gan galīgo reabilitāciju viņš piedzīvoja sirmā vecumā, kad kāda holandiešu vēsturnieku biedrība bija "uzrakusi" kādu senlaiku karti, kurā bija redzams, ka kādreiz Krakatau iezemiešu valodā tik tiešām ir saukusies par Pralome.

Brīnumains un pat fantastisks notikums, vai ne? Bet, ja pirms pāris simts gadiem kāds būtu stāstījis par televīzijas tiešraidi no notikumu vietas, to arī noteikti uzskatītu par neticamu fantāziju...

Tas bija par "tālredzēšanu". Bet kā tad ir ar "paredzēšanu"? Ezoteriskajā literatūrā čum un mudž visādi stāstījumi par dažāda kalibra pareģiem, medijiem un ekstrasensiem. Viens par otru noslēpumaināks un zinošāks. Savā laikā ļoti populārs bija "burvis no Kentukki" - pareģis (mūsdienās viņu dēvētu par ekstrasensu) Edgars Keiss (Keisijs).. Savas dzīves laikā viņš ir izdarījis vairāk par 25 tūkstošiem (!) pareģojumu, un praktiski ne reizes neesot būtiski kļūdījies.

Edgara Keisa biogrāfija ne ar ko sevišķi neizceļas, atskaitot viņa gaišreģa talantu. Mājās Virdžin-Bičā (ASV) viņš bija pazīstams vairāk kā profesionāls fotogrāfs un svētdienas skolas skolotājs, nekā medijs-pareģonis ar pasaules skanējuma vārdu. Dzimis 1877. gada 18. martā Kentukki štatā (ASV) fermēra ģimenē. Viņa gaišreģa talants izpaudās jau agrā bērnībā. Sešu gadu vecais puisēns sāka vecākiem stāstīt, ka viņš "redz" mirušos radniekus un pat ar tiem sarunājas. Taču pieaugušie to uzskatīja par bērna fantāzijām un tam nekādu vērību nepiegriezā.

Tā kā neviens viņam neticēja, mazais Edgars par saviem "redzējumiem" pārstāja runāt. Skolā ejot, viņš sevī atklāja brīnumainu īpašību, kas atbrīvoja no nepieciešamības mācīties (!). Pietika uz nakti zem spilvena palikt atvērtu mācību grāmatu vai dienā uz tās nedaudz pasnaust, lai viņš pēc tam domās varētu atkārtot visu tur rakstīto. Teksta attēls "acu priekšā" parādījās jebkurā mirklī pēc vēlēšanās.

Astoņpadsmit gadu vecumā jauneklis nolēmj sākt patstāvīgu dzīvi. Nomainījis vairākas profesijas, beidzot kļūst par kādas lielas kancelejas preču firmas komivojažieri. Iespējams, ka no viņa iznāktu veiksmīgs biznesmens un pasaule zaudētu unikālu pareģi un dziednieku, ja Keisam drīz vien negadītos nelaime. Divdesmit vienu gadu vecumā viņš negaidīti sāk zaudēt balsi, bet ārsti, kā lai arī pūlētos, viņam neko nevarēja līdzēt.

Tad Keisam prātā iešaujas ideja – pašam noskaidrot, kā vajadzētu ārstēt noslēpumaino slimību. Viņš bija pārliecināts, ka vajadzētu tāpat kā toreiz bērnībā, iegrimt miegā, tā iegaumējot mācību grāmatu saturu. Jau pirmajos pašhipnozes (tā vēlāk ārsti noteica par notikušo ar Edgaru) viņš "nosapņoja" nepieciešamās ārstēšanas kursa procedūras lai izārstētu saslimušās balss saites. Keisam izdevās ārstus pārliecināt par vajadzīgajām procedūrām un medikamentu receptēm. Un viņš izveselojās! Par šo dīvaino slimnieku ieinteresējās kāda ārstu grupa (tagad tos sauktu par novatoriem) nolūkā, vai šo dīvaino gadījumu nevar izmantot arī citu pacientu ārstēšanā. Eksperimenti deva pārsteidzošus rezultātus.

Izrādās, ka Keisam vajag tikai pateikt attiecīgā cilvēka vārdu un adresi, lai viņš transa stāvoklī spētu ar to telepātiski personificēties un par viņa organisma stāvokli iegūt izsmeļošas ziņas, kā arī sniegt efektīvus norādījumus viņa ārstēšanai!

Viens no grupas ārstiem Vesli Ketčems par "ģeniālo pareģi-dziednieku" Bostonas medicīnas biedrības konferencē uzstājās ar izsmeļošu ziņojumu. Tomēr speciālistu reakcija bija vairāk kā atturīga. Toties laikraksts "New-York Times" 1910. gada 9. oktobra numurā par "burvi no Kentukkas" sniedza plašu sensacionālu materiālu. Ar to tad sākās Amerikas "paša noslēpumainā cilvēka" (kā viņu nodēvēja žurnālisti) ilggadēja popularitāte un slava.

Viņa popularitātes ceļš tomēr nebūt nebija ar rozēm vien kaisīts. Laika biedri nesaprata un toreizējie zinātnieki izsmējīgi vispār noraidīja, jo nekādi nevarēja izskaidrot, kā rodas tik apbrīnojami rezultāti. Keisu apvairoja šarlatānismā un

blēdībās, izvirzīja apsūdzības par nelikumīgu ārstēšanu (viņam taču nebija nekādas medicīniskas izglītības!), dažkārt pat tika arestēts.

Visvairāk mulsināja tas, ka Keiss ieejot transā, kaut kādi spēja it kā pārvietoties tukstošiem kilometru tālumā kur tajā brīdī atradās pacients un "redzēt" apkārtni. Savus "lasījumus" transa stāvoklī esot, Keiss diktēja turpat trīsdesmit svešvalodās, kaut gan nomodā esot, prata tikai vienu – angļu valodu. Taču visfantastiskākie bija viņa ārstnieciskie "lasījumi". Tie visi tika stenografēti, tādēļ bija viegli pārlicināties par to efektivitāti. Ar Keisu sistemātiski sadarbojās daudzi ārsti un, sekojot viņa norādījumiem, guva lieliskus rezultātus. Pēc mediķu atzinumiem (bet tie balstījās uz objektīviem datiem - analīzes, rentgenogramas u.tml.) Keisa uzstādīto diagnožu precizitāte svārstījās 80 līdz 100 procentu robežās. Vidēji tas bija 91% un tāds pat bija arī izārstēto pacientu skaits.

Sevišķi lielu Amerikas mēroga popularitāti Keiss ieguva 1940. gadā. Slimnīcā smagā stāvoklī ievada tikai gadu vecu meitenīti Barbaru, kura bija guvusi ķermeņa lielākās daļas aplaucējumu, skarot arī acis. Arī mūsdienu medicīnas iespējās tas būtu praktiski bezcerīgs gadījums. Tādēļ mediķi piekrita vecāku uzstātajai prasībai griezties pēc palīdzības pie slavenā Keisa.

Keiss arī atsaucās. Vairākos transa seansos viņš ārstiem sniedza būtiskus un radikālus ārstēšanas ieteikumus, bieži pat neparastus un līdz šim nelietotus. Ārsti tos rūpīgi izpildīja, jo stāvoklis tik tiešām bija smags (radās nieru darbības traucējumi un citi sarežģījumi). Un meitene izveseļojās! Atguva arī acis un nekādu apdeguma rētu!

Protams, ne jau visi Edgara Keisa "seansi" norisinājās tik dramatiskos apstākļos lai gan arī tādu bijis diezgan daudz. Četrdesmit triju darbības gadu laikā viņš savus "pareģojumus" ir sniedzis vairāk kā 25 tūkstoš reizes, pie kam 14 tūkstoš gadījumos „adresētiem”, vairāk kā 6 tūkstoš personām tie ir dokumentāli apstiprināti.

Edgara Keisa talants neaprobežojās ar medicīnisko jomu vien. Ne mazāki panākumi bija arī t.s. *sadzīves tipa* "lasījumiem". Sniedza padomus ģimenes dzīves problēmās, ieteikumus izklūšanai no sarežģītām dzīves situācijām, noteica slēptos talantus un ieteikumus profesionālajai darbībai, kā arī vēstīja par dzīvi personu iepriekšējās "pārtapšanās". "Lasījumu" veikšanai Keisam bija jādara zināms recipienta vārds, dzimšanas gads un vieta. Tas esot nepieciešami lai varētu atrast attiecīgā "ieraksta" vietu, jo viss par cilvēku un viņa agrākajām dzīvēm un pārtapšanām esot ierakstīts *tur augšā*.

Divarpus tūkstoši viņa "sadzīvīsko lasījumu" aptver turpat vai visu cilvēces vēsturi, aprakstot cilvēku dzīvi dažādos kontinentos. Bieži tie sakrīt ar no vēstures zināmiem faktiem, bet bieži liekas arī neticami un pat paradoksāli.

Edgars Keiss mira 1945. gada 9. janvārī. "Kentukki burvis" par miljardieri nekļuva, taču atstāja bagātīgu mantojumu - turpat 14000 viņa "lasījumu" stenografiskos pierakstus, kas izdarīti 43 gadu laikā, sniedzot padomus vairāk par 6000 cilvēkiem. Šie pieraksti ir savākti un glabājas Edgara Keisa fondā Virdžīn-Bičā un ir kļuvuši par nopietnu zinātnisku pētījumu objektu. Par tiem interesējas gan paranormālo parādību pētnieki, gan mediķi, vēsturnieki, psihologi un pat fiziķi.

Visos laikos zinātkārie un arī skeptiski noskaņotie ļaudis ir mēģinājuši rast kādus daudz maz pieņemamus un saprotamus skaidrojumus dažādām "mistikām" ar kurām, kā izrādās ir pilna pasaule. Visvienkāršākais un tajā pat laikā visneauglīgākais ir pilnīgas noliegšanas ceļš - visu nesaprotamo pasludināt par blēņām pēc bēdīgi slavenā principa - *tas nevar būt tāpēc, ka nevar būt*. Tomēr visādu grūti apstrīdamu vai pat neapstrīdamu faktu ir sakrājis tik daudz, ka pat lielākajiem skeptiķiem nākas negribīgi teikt, ka iespējams *tur kaut kas ir...*

Visa noslēpumainā skaidrojumiem cilvēki ir veidojuši dažādus hipotētiskus t.s. *modeļus* - pēc iespējas vienkāršākus un saprotamākus parādības cēloņu un norises skaidrojumus. Šie skaidrojumi vienmēr ir balstījušies uz tā laika cilvēku zināšanu un izpratnes bāzes. Jau pieminētajā televīzijas piemērā - ja pirms pāris gadsimtiem mēģinātu ko stāstīt par informācijas pārraidi ar kaut kādiem tur

elektromagnētiskajiem viļņiem, kurus nevar nedz redzēt, nedz sajust, tad ļaudis neko nesaprastu. Daudz pieņēmamāks toreiz tiem bija "burvju spogulīša" modelis.

Gadsimtiem ilgi par cilvēku gariem un t.s. „smalko pasauli” ir izteikts daudz hipotēžu, tomēr ar kopīgām iezīmēm. Vadoties no principa *nav dūmu bez uguns*, tās ir grūti noraidīt. Var tikai uz kādu jaunatklātu zināšanu bāzes atrast atbilstošākus un saprotamākus skaidrojumus.

Tā agrāk okultajā literatūrā dažādu *pārpasaulīgu* zināšanu iegūšanu izskaidroja ar pieslēgšanos t.s. “Akaši hronikām”, kurās esot ierakstīts viss, kas ir bijis, ir un pat vēl būs. (Par to, *kā un no kā* tās ir veidotas, toreiz daudz neprātoja) Tām “pieslēgties” gan varot t.s. mediji - cilvēki, kas ir apveltīti ar kādām speciālām garīgām īpašībām un zināšanām. Tā nu var izskaidrot visādas burvestības un pareģojumus. Pareģojumi gan izpaužas visai miglaini - vai nu tos vēsta banāla kāršu zīlniece vai tos satur slavenā Nostradamusa “poēmas”, jo nākotne ir ierakstīta tikai daudzvariantnības varbūtīgā formā.

Mūsdienās, kad cilvēkiem ir dziļākas un izvērstākas zināšanas par matērijas dažādām formām un īpašībām, (sevišķi par matērijas eksistenci cilvēka jutekļiem netveramu t.s. *lauku* izpausmē) ļoti populāra ir hipotēze par visu Pasauli aptverošu *Informatīvi Vadošo Lauku (IVL)*, kurā tad ietilpst gan visa informācija un kas vada visus norisošos procesus - tikpat kā modernizēts Dieva modelis. Būtībā tas ir “Akaši hroniku” variants, operējot ar modernākiem un zinātniskākiem jēdzieniem - laukiem, viļņiem un holografiskām informācijas fiksācijām. Zinātnieki tālāk attīstoties, droši vien, parādīsies kādas citas vēl izsmeljošākas Pasaules uzbūvi, tajā norisošo procesu un cilvēka būtību skaidrojošas hipotēzes. Dzīvosim, redzēsim...

Atziņas par brīnumiem

- Mēs daudz ko zinām un daudz ko vēl nezinām, tikai svētlaimīgajiem vientiešiem viss ir skaidrs. Es skatos uz puķi dārzā, apbrīnoju tās konstrukciju, zieda formu un krāsu un nevaru saprast, kā tas viss ir radies no mazas sēkliņas un kā rodas pati šī sēkliņa, nerunājot nemaz par cilvēku, par visa esošā jēgu, par mūžību un bezgalību, par antipasauli, kas mani mulsina ar savu ārkārtīgo sarežģītību. Kuru nemulsina - vai tāds vispār domā ? Vai viņu kas interesē ? *(J. Laganovskis)*
- Ne par ko nebrīnīties - tā , protams, ir muļķības, nevis gudrības pazīme. *(Dostojevskis)*
- Brīnumi - notikums, ko aprakstījuši cilvēki, kas par to ir dzirdējuši no cilvēkiem, kuri nav to redzējuši. *(K. Habbards)*
- Brīnumi nenotiek - no vienas mušas var uztaisīt tikai vienu ziloni ! *(Antons Ligovs)*
- Brīnumi dažkārt notiek, bet pie tiem ir krietni jāpiestrādā. *(Haims Veicmans)*
- Ja kāda uzprojektēta ierīce pēc tās izgatavošanas vispār darbojas, tad tādām brīnumam var būt divi iemesli. Vai nu nepareizi izrēķināts un izprojektēts vai arī nepareizi uztaisīts ! *(Mērfisms)*
- Apziņa, ka brīnišķais bija mums blakus, bieži atnāk par vēlu. *(Aleksandrs Bloks)*
- No ārstiem un skolotājiem gaida brīnumus, un ja nu tas ir noticis, tad par to neviens nebrīnās. *(Marija Ebnere-Ešenbaha)*
- Spēja saskatīt brīnumu parastajā ir cilvēka gudrības pazīme. *(R. Emersons)*
- Mīlēt - nozīmē redzēt brīnumu, ko nesaredz citi. *(F. Moriāks)*
- Brīnumu ir vieglāk atkārtot, nekā to izskaidrot ! *(Fridrihs Hebbels)*
- Kurš vairs nav spējīgs brīnīties, dvēselē ir jau miris. *(Alberts Einšteins)*
- Brīnumu nedrīkst pasniegt kā pierādījumu. *(Talmuds)*
- Netici brīnumiem - paļaujies uz tiem ! *(Arturs Blohs)*

Sešu cepuru metode.

Šī radošas domas aktivizēšanas metode ir pazīstamās t.s. “prāta ofensīvas” metodes tālākpielietojuma papildinājums. Var noderēt arī individuālajai lietošanai.

Prāta ofensīvas seansa realizācijai iesaka šādas „tehnoloģiskas darbības”:

Baltā cepure

Neitrāls noskaņojums. Baltai cepurei ir saistība ar datiem un informāciju.

Kāda informācija ir mūsu rīcībā ?

Kas pietrūkst ?

Kāda informācija ir kategoriski nepieciešama ?

Kādas ir iespējas to iegūt ?

Apspriedes dalībniekiem lūdzot „uzlikt balto cepuri”, nozīmē tiem koncentrēties tikai uz informāciju. Katrs dalībnieks novērtē esošo informāciju, domā par to, ko vēl vajag uzzināt un kā to izdarīt.

Sarkanā cepure

Izpauž jūtas, emocijas, intuīciju, atklāsmi, tās sevišķi gan nepamatojot. Emocijas un lietišķa sapulce liekas nesavietojami jēdzieni. Taču tās ietērpjot daudz maz loģiskā veidolā, var iegūt arī lietderību.

Man ir tāda iekšēja sajūta, kas “tas tomēr nenostrādās” !

Man nepatīk rīcības metodes.

Intuitīvi man liekas, ka cenas drīz kritīs.

Tas viss liekas pārāk fantastiski.

Melnā cepure

Iedomāties noziedznieku atmaskojošu bargu tiesnesi melnā mantijā. Melnā cepure - tas ir brīdinājums. Melnā cepure mūs pasargā no kļūdām, muļķībām un likumpārkāpumiem. Melnā cepure ir paredzēta kritiskam vērtējumam. Melnā cepure saka, kāpēc to nedrīkst darīt vai nevar izdarīt.

Tas ir pretrunā pastāvošajām normām un noteikumiem !

Mums priekš tā pietrūks ražošanas jaudas !

Cenu paaugstinot, kritīsies pārdošanas spēja !

Viņam nav pieredzes eksportvadībā !

Šī ir ļoti vērtīga cepure, taču nekad nevajag pārceņties ! Pārliels negatīvisms projekta sākumstadijā var nogalināt radošo domu jau iedīglī.

Dzeltenā cepure

Iedomājamies saules gaismu ! Dzeltenā cepure paredzēta optimismam un loģiski pamatotam pozitīvam skatījumam par lietām. Dzeltenā cepure domā par to, kā realizēt iecerēto. Dzeltenā cepure domā par loģiski pamatotām priekšrocībām.

Tas būs iespējams ražošanu izvietojot tuvāk patērētājiem.

Pieaugot preču apgrozībai pieaugs arī peļņa !

Enerģijas dārdzība rosinās mūs katru rīkoties ekonomiskāk !

Melnā cepure liekas dabiskāka nekā dzeltenā. Domāšana dzeltenās cepures zīmē prasa zināmu piepūli. Priekšrocības ne vienmēr var saskatīt pirmajā acu uzmetienā., dažkārt tajās nākas speciāli ielūkoties. Katrai radošai idejai pienākas dzeltenās cepures uzmanība !

Zaļā cepure

Zaļā cepure pārstāv radošo domu un ir paredzēta jaunu ideju, alternatīvu, hipotēžu un iespēju meklēšanai. Zaļā cepure prasa radošu sasprindzinājumu.

Vai ir vēl kādi papildus varianti ?

Vai to nevar izdarīt kā citādi ?

Vai nepastāv kāds cits izskaidrojums ?
Domās sasprindzinājums ir vērtīgs un svētīgs arī tad, ja vajadzīgās idejas tomēr neizdodas atrast

Zilā cepure

Iedomāsimies zilas debesis uz panorāmas skatu no kalna virsotnes. Zilā cepure ir paredzēta domāšanas procesa vadībai. Zilā cepure domā prar risinājuma meklējumu programmu un nosaka kāds būs procesa nākamais solis. Zila cepure griežas pie pārējiem procesa dalībniekiem un rosina tos izdarīt secinājumus, vispārināt un pieņemt lēmumus. Zilā cepure komentē meklējumu procesu.

Mēs tērējam pārāk daudz laika vainīgo meklēšanai.

Vai varat vispārināt un izdarīt secinājumus ?

Man liekas, ka ir laiks noteikt prioritātes.

Es aicinu uzlikt zaļās cepures un pameklēt svaigus risinājumus.

Zilā cepure ir paredzēta domāšanas procesa organizācijai, to darot produktīvāku. - tā ir domāšana par domāšanu. Zilo cepuri parasti uzvelk priekšsēdis vai tikšanās organizators, taču arī pārējie dalībnieki var izteikt savus attiecīgos viedokļus.

Rietumnieciskās domāšanas tradīcijas uzskata, ka virzība uz priekšu noris pārstāvju un to argumentu konfrontācijā. Kādam A ir tāds viedoklis, bet B tam nepiekrīt. Uzskata, ka strīdā dzimst patiesība. Taču diemžēl pārāk bieži pretinieki savos viedokļos un pozīcijās ieciklējas un vairāk par visu ir norūpējušies par argumentu uzvaru vai zaudējumu, nekā par patiesības meklēšanu.

Sešu cepuru metode ļauj no argumentiem abstrahēties - gan A, gan B var vienlaikus uzlikt, teiksim, melnās cepures, lai saskatītu iespējamās briesmas. Uzlikt arī dzeltenās cepures, lai saskatītu pozitīvo. Uzlikt zaļās cepures jaunu iespēju meklējumiem. Konfrontatīvās domāšanas vietā noris kopīgs pētījums.

Domāšana, cilvēciskais ego un rīcība ir pārāk bieži savstarpēji sasaistīti. Tas, kuram ideja nepatīk, negrib pacensties atrast tās pozitīvās nianšes. Idejas autors atkal nevēlas tajā meklēt trūkumus. Sešu cepuru metode atdala personiskos motīvus no realizācijām.. Cilvēks pielaiko dažādas cepures un jūtas spriedumos daudz brīvāks, jo nav piesaistīts pie kādas vienas vienīgās pozīcijas..

Uzliekot dzelteno cepuri viņš kopā ar visiem meklēs pozitīvos momentus, pat tad, ja sevī idejai nepiekrīt. Entuziastam vai autoram var palūgt uzvilkt melno cepuri, iespējamo briesmu novērtēšanai... Bieži vien, mainot cepures, tas cilvēkam palīdz mainīt sākotnējos viedokļus.

Ir ļaudis jau ar iedzīmtu piesardzību, tie ir pastāvīgi norūpējušies par iespējamām nepatīkšanām. Pie parastās spriedumu metodes, tiem ir grūti būt optimistiem, bet te nu ir nepieciešamība optimismu pamēģināt saskatīt. Atrodies "melnajā cepurē" no tāda negatīvista tad nu var paņemt visu vērtīgi konstruktīvo un tad to rosināt uzlikt arī citas cepures.

Cepuru metode ir tāda kā spēle, jo ilgāk to spēlē, jo efektīvāka tā kļūst. Cilvēks jūtas visai mulķīgi, ja viņš nespēlē visiem līdzi. Protams, daudzi cilvēki ir spēcīgāki kāda vienā domāšanas virzienā un nejūtas labi, ja tiem liek domāt "nedabiski", tomēr bieži vien, šāda piespiešanās sniedz negaidītas atklāsmes. Ja cilvēks klusē vienmēr kad nav viņa mīļākās krāsas, tad ir noderīgi to speciāli uzaicināt izteikt kādu "zaļu" vai "dzeltenu" domu. Liela metodes priekšrocība ir domāšanas stila pārslēgšana kādu neriskējot aizvainot. Pateikt, ka viņš ir pārāk aizrāvies ar negatīvismu un tā aizvainot, bet gan palūgt tagad uzlikt dzelteno cepuri

Situācijās, kad ir nepieciešami iegūt ātru priekšstatu par problēmu, grupa vai indivīds secīgi uzliek visas cepures pēc kārtas katrā atrodies kādas minūtes četras. Kad priekšstats ir iegūts, var iedziļināties detaļās, cepures mainot atkarībā no situācijas.

Dažas varbūt utopiskas pārdomas „pasaules lāpīšanai”.

Pasaule ir sistēmiska. To veido sarežģītas sistēmu sistēmas. Sistēmiska ir arī Cilvēce un tās veidotās civilizācijas. Sistēmas, veidojās, aug, attīstās un arī sabrūk pēc kādām savām, iespējams, vispārējām likumsakarībām. Domājošie cilvēki visos laikos ir centušies pasaulē darbojošās likumsakarības vismaz izprast. Sistēmas normālai funkcionēšanai ir nepieciešama visu sistēmas elementu strikta hierarhiska pakļautība un saskaņota darbība. Cilvēks ir sabiedriska būtne, cilvēku kopības arī ir sistēmiskas un vienpatībā ārpus sabiedrības cilvēks eksistēt nevar, līdzīgi kā to redzam dabā, skudru, bišu un citos piemēros. No šejienes secinājums, ka primārajām ir jābūt sabiedrības (sistēmas) interesēm, kurām indivīdiem ir jāpakļaujas. Taču gan sabiedrības, gan indivīda savstarpējām saistībām ir jābūt harmonizētām - ja būs labi sabiedrībai, tad labi būs arī indivīdiem un otrādi.

Cilvēces apzinātās vēstures attīstības gaitā sabiedriskajām sistēmām ir veidojušās dažādas to „cietības” pakāpes un izpausmes.

Par „cietajām” nosacīti dēvē tās sistēmas, kurās katrs tās elements ir cieši piesaistīts savai vietai un izpildāmajām funkcijām. Klasisks piemērs - pulksteņa mehānisms. Tajā katram zobratīņam ir jādara tas, kas ir jādara un tam nevar „ienākt prātā” darīt ko citu. „Mīkstajās” sistēmās to elementiem var būt daudz lielāka brīvības un transformēšanās pakāpe un iespējas. Šo sistēmu galvenās īpatnības un priekšrocības ir pašorganizēšanās un pašattīstības iespējas.

Civilizāciju agrīnajiem attīstību posmiem ir raksturīga liela „cietība” Lai pieminam verdzības un dažādos feodālisma sistēmu posmus, kuros valdīja atklāta un ciniska cilvēku ekspluatācija, valdošajiem slāņiem sev pakļaujot vairumu ļaužu. Kapitālisma posmā sabiedriskās sistēmas ievērojami mīkstinājās (atklāta fiziska verdzība vismaz vārdos tiek uzskatīta par nepieņemamu) Tomēr cilvēku ekspluatācija un savtīga izmantošana turpinājās, gan slēptākā un „demokrātiskākā” veidā ar naudas starpniecību.

Mūsdienu sabiedrībā cilvēku savstarpējo attiecību veidošanai nosacīti varētu būt divas polāras pieejas - pragmatiskā un ideālistiskā.

Pragmatiskā pieeja būtu tāds kā sociālais darvinisms. To varētu traktēt šādi :

Dzīve ir sūra, grūta un nežēlīga. Tajā izdzīvo, uzvar, zeļ un plaukst tikai tie stiprākie, veiklākie un nekaunīgākie !

Būtībā tā ir tā saucamā „mežonīgā kapitālisma” ideoloģija ar nežēlīgu savstarpēju konkurenci un cīņu par „vietu zem saules”. Atbilstoši šādām nostādnēm taču norit it visi procesi dabā, augu un dzīvnieku pasaulēs. Tātad, tas ir dabiski, tā tam ir jābūt, jo ir „iestādīts no Dieva tā Kunga”!

Ideālistiskajā pieejā tiek mēģināts mežonīgo kapitālismu veidot ar „cilvēcisku seju”, realizējot dažādus sociālās aizsardzības, kā arī reliģiskajos kanonos paredzētos morāles principus.

Cilvēku sabiedrībā indivīdu rīcību nosaka dažādi tā saucamie ētiskie nosacījumi, kas regulē gan starpindivīdu, gan indivīdu un valsts savstarpējās attiecības. Domājams, ka ētiskie principi varētu būt tās galvenās likumsakarības, kas veidotu pozitīvi vērstu sabiedrību un civilizāciju.

Attiecību harmonizācijai valstī un sabiedrībā norisošajos procesos un pastāvošajās normās būtu jāpanāk ētisko un morālo principu prevalēšana un tiem ir jāveido vispārēja gaisotne. Ir jāveido uz ētiskiem pamatiem dibināta valsts un sabiedrība ! Valsts ir vienlaikus jābūvē gan no augšas, gan no apakšas.

Ētika ir zinātne par cilvēku dzīves mērķiem un vērtībām no kurām veidojas attiecību formas gan pašam ar sevi (tikumība), gan ar citiem cilvēkiem un dabu (morāle). Cilvēka rīcību lielā mērā nosaka viņā valdošās emocijas.. Morāle būtībā ir emociju atveidojums un atkal lielā mērā kalpo kā sabiedrības evolūcijas dzinējspēks.

Manuprāt varētu būt šādi trīs savstarpēji saistīti un viens otru papildinoši ētiskie postulāti – pamatprincipi uz kuriem vajadzētu balstīties cilvēcisai sabiedrībai :

GODĪGUMS, TAISNĪGUMS, PIENĀKUMS

Nīrdzīgi pragmatiskie skeptiķi gan tūlīt teiks, ka tas ir utopisks ideālisms. Tas taču ir pret Dabas likumiem visā "dzīvajā" pasaulē, kurā valda nežēlīgas cīņas, konkurences un spēcīgākā „tiesību” likumības.

Mēģināsim detalizētāk izklāstīt šo kaut arī ideālistisko postulātu būtību.

Godīgums. Šā postulāta pamattēze ir visiem labi pazīstamais “zelta likums”.

Proti :

“Dari otram tā, kā tu vēlētos, lai tev tā dara citi un nedari to, ko tu nevēlētos, lai tev to dara un nedari citiem to, ko viņi sev nevēlas !”

Godīguma realizācijā labprātīgi sevī jāpārvar cilvēku izplatītākie netikumi - slinkumu, egoismu, nenovīdību, skaudību un agresivitāti, bet savukārt sevi ir jāorientē uz labestību, atsaucību un sadarbību ar visiem labas gribas cilvēkiem, sevī jāattīsta kauna sajūta, sava un vispār goda izpratne. Un tā saucamā sirdsapziņa.. Un obligāts nosacījums – turēt doto vārdu un pildīt solījumus !

Taisnīgums. Pamattēze:

“No katra pēc viņa spējām, katram pēc viņa darba !”

Katra indivīda ienākumi, atalgojumi un līdz ar to labklājība, lai ir atkarīga tikai no viņa ieguldītā fiziskā, intelektuālā vai organizatoriskā darba sabiedrības labā, nevis galvenokārt no viņa īpašuma vai kapitāla esamības un visādām dogmatiskām „tiesībām „!

Indivīda izvīzīšanās sabiedrības hierarhijas karjeras jomā lai nosaka tikai viņa profesionālās prasmes, zināšanas un ētiskās īpašības, nevis “draugu būšanas” vai protekcijas, visādas „šoferu dēlu” vai „savējo” virzīšanas u.tml. !

Taisnīguma postulātam piekļaujas arī līdztiesīgums Likuma priekšā :

“Viens Likums un viena Taisnība visiem !”

Par izdarīto kaitējumu sabiedrībai vai indivīdam, seko nenovēršama atbildība un atbilstošs sods, līdz pat nāves sodam neapstrīdamos un bezcerīgos gadījumos.

Atrašanās narkotiskā vai alkohola reibumā, kā arī huligānisma un vandalisma izpausmes ir vainu pierādošs un pastiprinošs apstāklis. Narkomānu un alkoholiķu piespiedu ārstēšana un bezcerīgos recidīvgadījumos pat sterilizācija !

Sodu izcietušiem un uz labošanu ceļa esošiem, to attiecīgi pierādījušiem indivīdiem, tiek attiecināts “baltās lapas” princips un tiek sniegtas sociālās rehabilitācijas un sabiedriskās iekļaušanās iespējas.

Godīga darba mūžu nokalpojušiem indivīdiem tiek nodrošināti būtiski sociāli atvieglojumi : - vitāli nepieciešamais sociālās un veselības aizsardzības bezmaksas minimums, bet pārējā medicīniskā aprūpe un medikamenti ar 50% atlaidi. Līdzīga atlaide arī par izdevumiem intelektuālās kultūras jomās, Tas pat attiecas arī uz invalīdiem. Pensijas vismaz tautsaimniecībā strādājošo vidējās algas līmenī.

Sieviete, kas ir uzaudzinājusi vismaz trijus ētiski pilnvērtīgus bērnus, jau ir automātiski nopelnījusi pensiju !

Vienādas indivīdu attīstības starta iespējas. Primārā galvenā iespēja – bezmaksas izglītības (praktiski līdz pat augstākajai) un sevis intelektuālās un fiziskās attīstības valstisks nodrošinājums.

Pienākums.

Visvienkāršākajā formulējumā to varētu izteikt šādi :

„Ir jādara tas, kas ir jādara !”

Ikvienu indivīda galvenais pamatpienākums ir godprātīgs darbs sabiedrības labad - tai nepieciešamo materiālo un intelektuālo vērtību radīšana un sabiedrības funkcionēšanas nodrošināšana. Nepielūdzams princips :

“Kas nestrādā un nav godīgi nopelnījis, tam nebūs ēst !”

Ar “strādāšanu” saprotam indivīdam un Cilvēcei nepieciešamo materiālo un intelektuālo vērtību radīšanu, sabiedrībai un citiem indivīdiem nepieciešamo pakalpojumu sniegšanu un ar visu to saistīto darbību organizēšanu. Pakalpojumi un organizatoriskais darbs arī ir vērtības, par kuru radīšanu pienākas adekvāts atalgojums.

Gādība, rūpes un atbildība par no tevis atkarīgām dzīvām būtnēm, arī uz tā saucamās dzīvnieku valsts pārstāvjiem. . Vispirms par bērniem un vecākiem. Un ne tikai par savējiem ! Līdzcietība un palīdzība nelaime nokļuvušiem līdzcilvēkiem - gan vispirms tiem godīgajiem indivīdiem, kas ievēro augšminētos pamatpostulātus.

Taču dzērājs un narkomāns vairs **nav Cilvēks !** Viņš no Cilvēka statusa ir pats labprātīgi savā stulbumā un vieglprātībā atteicies. Uz šā kontingenta indivīdiem vairs nekādas cilvēktiesības neattiecas ! (Ciniski un cietsirdīgi skan ? Bet nezāles ir savlaicīgi un nežēlīgi jāizravē, citādi tās agri vai vēlu pārņems visu dārzu ! Tur nu nekādiem „humānismiem” un „cilvēktiesībām” vairs nebūtu vietas !)

Pienākums ikvienu darbu veikt pēc labākās sirdsapziņas maksimālā iespējamā kvalitātē.

Saudzīgi izturēties pret apkārtējo vidi, racionāli un taupīgi izlietot materiālos un enerģētiskos resursus gan lielos, gan it kā mazos mērogos.

Sniegt savām spējām un iespējām atbilstošu ieguldījumu un aktīvi sadarboties ar citiem cilvēkiem sabiedrības materiālai un garīgai pozitīvai attīstībai.

Pienākums sevi attīstīt gan intelektuāli, gan fiziski un palīdzēt to veikt arī citiem cilvēkiem.

Nu ko !? Utopija !? Tas taču ir visu „normālo” un „patriotisko” cilvēku apņirgtais un nosodītais sociālisms vai vēl trakāk - komunisms ! Ar ko gan šie “principi” būtu sliktāki par kristietības Baušļiem, “komunisma cēlāju morāles kodeksu”, kādu citu reliģiju un ideoloģiju labi domātajiem aicinājumiem, vai dažādu partiju programmām? Visi taču aicina “uz labu” !

Protams, var par šiem “principiem” pasmaidīt kā par kārtējo utopiju un mūžsenos sapni par “saules pilsētu”. Var gudri pafilozofēt, ka ļaunums nebūt nav galīgi jāiznīdē un tas kā “pretstatu cīņas” faktors ir pat nepieciešams sabiedrības pozitīvas attīstības stimulēšanai.

Cilvēces attīstības pašorganizatoriskajos procesos “toni” ir noteikušas un nosaka dažādas “- krātijas”. Kādreiz tā bija aristokrātija, tagad plutokrātija (“naudasmasu” vara), demokrātija (pūļa vara), tehnokrātija, birokrātija, sāk iezīmēties netokrātija (informatīvā vara) un tālākai attīstībai tiek prātots par nookrātiju (saprāta varu) un

ētokrātiju (ētisko principu vara). Sabiedrības gaisotne ir atkarīga no tā, kurai „krātījai” ir lielāka “teikšana” un iespaids.

Lai sabiedrībā un starpindivīdu attiecībās prevalētu ētiskie principi, ir nepieciešams ilgstošs un pacietīgs darbs abos virzienos - gan no “augšas”, gan no “apakšas”. Nekādi labi domāti likumi un iecerēta sabiedriska kārtība nelīdzēs, ja ļaudīs jau no mazotnes nebūs ieaudzināti un iepotēti ētiskie principi. Un nekāda “audzināšana” nebūs efektīva un pat neizdosies, ja valstiskā līmenī ētiskie principi netiks konsekventi realizēti. Un šiem procesiem ir jānotiek vienlaicīgi, tikai tad var cerēt uz panākumiem.

Uz “papīra” var izlikt un programmās ierakstīt vislabākās un cēlākas ieceres, taču, ja netiks pārdomāts un īstenots to realizācijas mehānisms, tad tām tik tiešām ir tikai utopiju vērtība.

Viena no grūti risināmām un ļoti strīdīgām realizāciju problēmām ir tā saucamā privātīpašuma princips. Patlabanējā gaisotnē privātīpašums visādās tā izpausmēs ir neaizskarama “svētā govs”. Ar savu īpašumu indivīds var rīkoties kā tam labpatīk. (Tiesa gan, pastāv visai kusli un praktiski nevarīgi mēģinājumi nedaudz ierobežot pārāk cinisku un sabiedrību šokējošu patvaļu) Patlabanējā sabiedriskajā iekārtā īpašuma apmēri un raksturs nekādi ierobežots praktiski nav. Indivīdam var piederēt jeb kas - māja, zeme, valsts, mūsu un citas planētas vai pat tuvākās un tālākās galaktikas. Gan esam oficiāli it kā atteikušies (laikam kādu zemapzinīgi ētisku motīvu mudināti) uz īpašuma tiesībām uz vergu, tas ir citu cilvēku, kas ne tik sen bija pašsaprotams un vispāratzīts īpašuma veids. Tomēr demagoģiski maskēta verdzība dažādās cilvēku ekspluatācijas pakāpēs un izpausmē turpina pasaulē pastāvēt, pat vienā otrā vietā tā vēl tiek praktizēta arī kā visrupjākā fiziskā verdzība un ar to saistītās visādas nekrietnības.

Problemātiski ir arī ar tā saucamo intelektuālo īpašumu. Tātad, ja esmu sacerējis kādu muzikālu melodiju un tā kādam ir iepatikusies, un tas bez manas atļaujas un samaksas to uzsvilpo, tad ir pārkāptas manas īpašumtiesības un nu es varu sūdzēt tiesā un pieprasīt bargu kompensāciju. Tas pat, ja būšu uzrakstījis grāmatu, izdarījis kādu tehnisku izgudrojumu, izveidojis jaunu un efektīvu datorprogrammu (kas kļūst aizvien aktuālāk). Vai arī es kā ārsts esmu izveidojis paņēmienu, kā efektīvi glābt cilvēka dzīvību un, ja nu kāds to izmantos, man nesamaksājot, tad tas būs sodāms noziegums !? Tajā pat laikā ir jāatzīst, ka “intelektuālā īpašuma” princips indivīdu ieinteresējot, rosīnot, un par savu izgudrojumu u.tml. saņemot pienācīgu atalgojumu, veicina Cilvēces intelektuālo vērtību pūra pieaugumu. Un atkal tajā pat laikā Cilvēcei svarīgu izgudrojumu ieviešana vai informācijas izplatība tā tiek arī bremsēta vai pat ļaunprātīgi apturēta. Cik gan praksē ir gadījumu, kad bagāts monopolists nopērk kāda izgudrojuma patentu un to noslēpj “atvilknē”, lai tā ieviešana neapdraudētu viņa patlabanējo peļņu un intereses ! Tātad, kā visā, arī šajās īpašumtiesībās ir nepieciešama mēra sajūta, būtu jāizvairas no pārspīlējumiem, respektīvi ir nepieciešamas kādas ētiskas robežas un nosacījumi. Informāciju nosargāt pret „zagļu” tīkojumiem kļūst aizvien grūtāk. Un vispār - kā gan informācijas slēpšana, aizliegšana, tirgošanās ar to un „privatizēšana” salāgojas ar Cilvēces augstajiem ētikas un humānisma principiem?

Īpašuma tiesību principu vulgarizējot, varētu arī jautāt - kāpēc gan kāds nedrīkstētu pasludināt īpašumtiesības uz gaisu, gaismu vai ūdeni !? Starp citu, saldūdens resursu trūkuma dēļ pasaulē šajā sakarībā kašķis jau notiek. (Es tīšuprāt saasinu nostādni !) Manuprāt tiesības uz informāciju būtu tikpat vitāli nepieciešamas, ka tiesības uz gaisu un saules gaismu ! Un nekāda „privatizēšana” nedrīkstētu būt pieļaujama.

Apzinoties, ka riskēju tikt apsaukāts un noķengāts kā marksists, sociālists vai pat komunisti un citādos „nāves grēkos”, tomēr man gribētos augšminētajās “Taisnīguma” skaidrojošās tēzēs, kā vienu no ētiskuma principu realizēšanas mehānismiem ievest šādu papildinājumu :

„Ierobežotas indivīdu privātpašnieciskas tiesības uz Planētas fiziskajiem, kā arī sabiedrības intelektuālajiem un informatīvajiem resursiem.”

Man var pamatoti iebilst, ka indivīdu pārmērīgas bagātības ierobežošana bremzēs cilvēces materiālās attīstības progresu, jo bagātības alkas ir spēcīgs visādas iniciatīvas veicinātājs. Taču katram kokam ir divi gali. Tā nu tas ir, ka materiālās bagātības iegūšana vai saskarsme ar to, diemžēl vairumā gadījumu uz indivīdu personībām iedarbojas destruktīvi, nemaz jau nerunājot, ka alkatības dēļ tiek izdarīti ciniski noziegumi un visādas riebeklības. Kā rāda cilvēces rūgtā pieredze un vēsture, gan agrāk, gan patlaban, pieaugot indivīda materiālajai bagātībai, tas agri vai vēlū sāk tīties pēc varas savas bagātības saglabāšanai un alkatīgai vairošanai. Tā nu sabiedrībā, gan tur, gan šeit uzdarbojas visādi lielāki vai mazāki “oligarhi”, kas tad nu taisa to “politiku”, bet mēs, tie “māzie ļautiņi”, visādi tur „pingvīni”, tos gan apskaužam, gan nosodām. Visi taču mēs labi saprotam, ka visa mūsu “demokrātija” un vēlēšanas ir viens liels demagoģisks teātris, kurā alkatīgie visādu kalibru karjeristi cīnās par varu un vietu “pie siles”.

Bagātība cilvēkiem rada īpatnēju apziņas stāvokli. Bagātie nemēdz būt nedz konservatīvu, nedz liberālu, nedz kreisā, nedz labējā spārna pārstāvji. Nav viņi arī ticīgi kristieši. Viņu politisko partiju sauc par Alkatību, bet reliģiju - par Kapitālismu. Viņi priecājas, ka trūcīgo ļaužu miljoni un arī ļaudis no vidusšķiras balso par kandidātiem, kas šos trūcīgos un arī vidusšķiru pēc tam ciniski piesmies.

Materiālās bagātības un nabadzības negatīvais un destruktīvais iespaids gan uz katru indivīdu atsevišķi, gan uz sabiedrības gaisotni kopumā ir mūžsena problēma, kuras risināšanai tika un joprojām tiek daudz šķēpu lauzts. Vieglas vai “no gaisa nokritušas” peļņas tīkojumi un iespējas vienmēr ir veicinājušas neētiskumu vai pat noziedzību. Populārākais veids, kā tikt pie bagātības un „taisīt naudu”. ir “lēti pirkt (vai kādi vairāk vai mazāk „likumīgi” un „par sviestmaizi dabūt”) un pēc iespējas dārgāk kādam pārdot” - tas, ko mēs agrāk saucām par spekulāciju un nosodījām. Tas tad nu mūsdienu sabiedrībā ir „cienījams un izdevīgs bizness” Tautas valodā to trāpīgi dēvē par „kupi-prodai” metodi.

Diemžēl tā nu ir iegājies, ka ātrāko, vieglāko un lielāko peļņu sniedz nevis kādu vērtību (materiālo, intelektuālo, pakalpojumu, organizatorisko) pacietīga un rūpīga radīšana, bet gan rīkošanās ar naudu. Var ironizēt, ka nauda ļoti ātri “pielīp pie pirkstiem”. Ne velti bagātnieku vidū tik daudz ir dažāda kalibra baņķieru.

Protams, „mācīti un augsti izglītoti „ finansisti un ekonomisti mani apsaukās par neļēģu un tumsoni, bet es palieku pārliecībā, ka finansu sistēmai ir jāatrodas tikai vienīgi valsts rokās un kontrolē un visas šīs privātbankas ir viltīgi izveidotas, lai radītu „ zelta bedres un āderes” visādiem šeftmanīgiem „ veikliem zēniem” un jo sevišķi tiem no tā saucamo „ izredzēto” sugas...

Ņemot vērā, ka finansu plūsmai un tās regulācijai ir tikpat liela vitāla nozīme kā asinsplūsmai dzīvas būtnes organismā, izrādās, ka valsti faktiski pārvalda un tās politiku veido nevis demokrātiski ievēlētās valdības un parlamenti, bet gan privātpašnieciskie baņķieri savās vai kādu šauru aprindu savtīgajās interesēs. Valsts politiku faktiski vairs neveido „likumīgi un demokrātiski” ievēlētie tautas pārstāvji, bet gan tā saucamā „privātā kapitāla” turētāji. Un tiem, protams, pirmajā vietā būs un ir savas savtīgās, bet nevis tautas kaut kādas tur ideālistiskas intereses ! Tā arī patlaban pasaulē „pirmo vijoli” spēlē Pasaules Banka un Starptautiskais Valūtas Fonds. Kas ir to īstenie īpašnieki - tas nu ir miglā tīts ! Kad nu šo šeftmaņu nemākulīgās vai savtīgās rīcības dēļ rodas krīzes un bankroti, tad nu valstij šīm privātbodītēm (lepni sauktām par bankām) nākas iet palīgā vai tās pat nacionalizēt. Tā vien liekas, ka visādas tur krīzes speciāli tiek savlaicīgi un viltīgi izplānotas.... Līdzīgi kā tas notika ar mūsu bēdīgi slaveno Parex „glābšanu” uz godīgās un mazturīgās tautas daļas rēķina.

Ja nu tirdzniecība un naudas aizdošana (Baznīca gan savā laikā „augļošanu” aizliedza, pasludinot to par smagu „grēku”, taču bagātības kārdinājumu neizturot,

pati to sāka piekopt) ir pakalpojums un, tātad, vērtība, par kuru pienākas atalgojums, tad, manuprāt, galīgi neētiskas un parazitiskas ir dažādās spekulācijas, kurās netiek radītas nekādas vērtības, bet gan visādās manipulācijās nauda tiek pārlīkta no vienas kabatas citās, vieniem to atņemot, bet citi to pievācot. Klasiskais piemērs - dažādās biržas un valūtu spekulācijas, kas ir tik ļoti populāras vieglas peļņas tīkotājos, gan atstājot destruktīvu un graužošu iespaidu uz indivīdu un arī sabiedrības kopumā, kā arī uz ētiskajām un morālajām vērtībām. Visāda veida spekulācijas un manipulācijas ar tā saucamiem „vērtspapīriem” ir kļuvušas par kapitālistiskās sistēmas vienu no „naudas taisīšanas mākslas” pamatakmeņiem. Lai atceramies mūsu pašu sertifikātu afēru, kurā ļaužu lielākā daļa tika bezkaunīgi apmuļķoti (protams, visam esot „likumīgi”!), bet visu sugu „veikli zēni”, par tā saucamiem „izredzētajiem” (kuri kā kādas „svētās govīs” ir neaizskarami!) nemaz nerunājot, pamatīgi „uzvārtījās”, tos „pa lēto” uzpērkot no trūcumā nonākušajiem un pēc tam „prihvatizējot” vērtīgus īpašumus, veidojot jaunizceptos miljonus.

Kapitālistiskās saimniekošanas mehānisma viens no dzinējiem ir kredīti un parādu saistības. Visi viens otram ir parādā, visām valstīm, pat bagātajai ASV ir „valsts parādi”.

Kam tad mēs visi esam parādā? Izrādās, ka kaut kādai pusmīstiskai „Pasaules Bankai”, Starptautiskajam Valūtas Fondam un vēl mīstiskākajiem to faktiskajiem īpašniekiem, kuri ir kļuvuši par pasaules aizkulišu saimniekiem un noteicējiem. Droši vien mani apvainos savvērestības teoriju fantazēšanā, bet man liekas, ka visas šīs panikas, recesijas, krīzes un bankroti ir šo „pasaules faktisko saimnieku” izplānoti, sasēmoti un realizēti pasākumi, lai iegūtu vēl lielāku varu un vēl lielākas bagātības...

Viena mūsu paaudze ir pieredzējusi sabiedrisko formāciju, pie kuras indivīdiem nebija īpašumtiesību uz zemi un tā sauktajiem “ražošanas līdzekļiem”. Šādai nostādnei, kā jebkuram pasākumam bija savi plusi un mīnusi. Tik tiešām, indivīdu iniciatīva tika piebremzēta un materiālo bagātību jomā tā saucamā “sociālistiskā sistēma” atpalika. Šajā pasaules nostūrī, kurā atrodamies, mēs it kā labprātīgi un pat lielā sajūsmā atgriezāmies pie tā saucamās “kapitālistiskās sistēmas” nostādnēm. Dialektiskais likums par spirālveida attīstību uzskatāmi darbojas un gan jau tā spirāle vīsies tālāk. Vēsture parāda kā pasaulē norisinājās visādas revolūcijas, nacionalizācijas, denacionalizācijas, privatizācijas un “prihvatizācijas” un kādas sociālas pārvērtības un pat kataklīzmas tās izraisa.

Mīlestība, Labestība, Taisnīgums. Tam pretstatā Naida, Parazitisms, Agresija. Nez kāpēc Cilvēcei līdz šim tā arī vēl nav izdevies ne ar labu un ne ar varu izveidot tādu iekārtu, kurā visā pilnībā valdītu tikai šīs pirmās triādes principi? Cik gan daudzas revolūcijas un cīņas ir bijušas šo cēlo principu vārdā! Bet varbūt tā ir dialektiska dualitātes likumība, ka bez viena nevar pastāvēt otrs, ka bez Ļaunā nebūtu arī Labā? Ka attīstības pamatā ir pretstatu cīņa. Filozofiskajā domā vienu brīdi pazibēja viedoklis, ka mūsu „gaišajā nākotnē” attīstības virzītājspēks būšot „labā cīņa ar vēl labākos!”. Kāpēc gan ne?

Nez vai attīstības spirāle mūs novedīs līdz nookrātījai un ētokrātījai? Gan pašiem vispirms vajadzētu tikt skaidrībā, vai mēs vispār tādas “prāta” un “ētikas” varas maz vēlamies? Varbūt „ir labi tā kā ir” un nav ko utopiski sapņot un fantazēt!?

Ja nu vēlamies, tad jāapjēdz, ka “pats no sevis” nekas “labs” nenotiek. Paši no sevis veidojas tikai tā saucamie entropijas procesi (haoss, jeb tautas valodā runājot - bardaks) Zinātnē ir noskaidrota likumība, ka, lai sistēmā veidotos un tiktu uzturēta kārtība, tajā no ārpusē ir programmēti (mērķtiecīgi) jāievada enerģija. Ja Cilvēci aplūkojam kā Sistēmu, tad šāds sakārtojošs faktors laikam ka ir cilvēces apzinīgākās un domājošākās daļas psihiskā enerģija un adekvāta rīcība.

Gribētos piebilst, kā ētika arī ir sociālā zinātne, kas visas Cilvēces interesēs attīstās un pilnveidojas, radot Cilvēcei nepieciešamas specifiskas vērtības. Šīs zinātnes attīstībai arī ir nepieciešams darbs, psihiskā enerģija, sabiedrības un valsts atbalsts.

Tā saucamie Dabas (Kosmiskie vai, ja tā vēlaties, Dieva tā Kunga iestādītie) likumi ir universāli un savā būtībā vienoti. Cilvēki, tos izzinot, dažādās jomās tos formulē dažādi, taču to galvenā būtība ir viena un tā pati, vai nu tā būtu fizika, ķīmija, bioloģija vai arī pat sociālās zinātnes.

Tā piemēram, mums no fizikas ir pazīstami šādi pamatprincipi : - enerģijas nezūdamība, Ņūtona likumi, sviras likumība, rezonances, superpozīcijas un frekvenču līdzvilkšanas parādības. Uzmanīgi pavērojot, var secināt, ka šie principi, gan citādos formulējumos, darbojas arī citās matērijas organizācijas jomās.

Tā trešais Ņūtona likums: - "Katra darbība izsauc atbilstošu pret darbību", ķīmijā ir pazīstams kā Le Šateljē princips - "ārēja iedarbība, kas sistēmu izved no termodinamiskā līdzsvara, tajā izsauc procesus, kas cenšas šo iespaidu novērst vai samazināt". Bioloģijā Trešais Ņūtona likums izpaužas Pjēra de Šardēna atklātajā t.s. homeostāzes parādībā - organismu tendencē saglabāt iekšējās vides stabilitāti. Socioloģijā tas izpaužas kā *atbilstības* princips. Ja fiziskajā līmenī visiem ir pilnīgi skaidrs, ka atsperi saspiežot, tā noteikti iztaisnosies, tad sociālajā jomā daudzi ļaudis uzskata, ka viņu darītās nekrietnības un netaisnības paliks nesodītas. Bet tur jau ir tā lieta, ka atbildes reakcija agri vai vēl ir nenovēršama !

Enerģijas saglabāšanās likumība fizikas un ķīmijas jomās izpaužas apmēram vienādi. Bioloģijas jomā tā sastopama kā ģenētiskās informācijas saglabāšanās un tālāk nodošana, tā saglabājot attiecīgo organismu sugu parametrus. Sociālajā līmenī tas ir pazīstams kā *pārmantojamības* princips. Šā principa sistemātiska neievērošana noved pie sabiedrības mutācijām, kas, kā to ir rādījusi vēsture, noved pie sabiedrības degradēšanās un sabrukuma.

Arhimēda savā laikā formulētais sviras likums : - "spēks veidojas proporcionāli sviras pleca garumam", ķīmijā ir pazīstams kā t.s. *valences* parādība, kad ķīmiskajās reakcijās norisošie procesi atbilst elementu atomsvāriem un valencei. Bioloģijā tas izpaužas kā *sakairināmība* - jo lielāks kairinājums, jo spēcīgāka reakcija. Sociālā līmenī tas sastopams kā *samērības* princips.

Rezonanse ķīmijā izpaužas kā katalīzes parādība, bioloģijā to dēvē par organismu indukciju. Sociālajā līmenī indivīda attīstība noris dzīvīvē realizējot *cieņas* principus.

Fizikā pazīstamā superpozīcijas (uzklāšanās) parādība izpaužas vienlaicīgā dažādu procesu norisē neatkarīgi vienam no otra. Piemēram, dažādi vienas dabas fiziskie lauki (kaut vai t.s. radioviļņi) savietojas vienā un tajā pat telpas punktā, tomēr paliekot nemainīgi. Sabiedrībā to mēs saucam par *iecieību*.

Kristalizācijas procesos vērojama vielas sakārtošanās, jeb pašorganizēšanās. Elektrotehnikā nākas sastapties ar ierīču darbības frekvenču līdzvilkšanu. Sakārtošanās un pašorganizēšanās ir vērojama visos matērijas līmeņos un šo procesu pētīšanai ir izveidojusies vesela zinātnes nozare - *sinerģētika*. Socioloģijā šos procesus varam attiecināt uz *sadarbības* principiem.

Vēl viens manuprāt interesants aspekts, par kuru, droši vien, augsti mācīti un titulēti ekonomisti un filozofi, iespējams, mani apņirgs. Mehānikas zinātnes speciālisti zina, ka, ja, kāda mehāniska sistēma savā izveidojumā nav stingri nofiksēta, bet ir, žargonā runājot, tāda „ļurcīga”, tad tai ir tendence pie jebkādiem destabilizējošiem impulsiem pāriet pašsvārstību režīmā, sākt „šūpoties”, dažkārt arī salūztot. Analogiskas parādības veidojās arī sabiedriski ekonomiskajās sistēmās. Tā nu „brīvā tirgus” ideoloģijas gaisotnē tad nu arī veidojās, krīzes un pacēlumi, „bumi”, bankroti un „dižķibeles”, kuras visādi „veiklie zēni” un „pasaules īstemie saimnieki” izmanto savas bagātības un varenības nostiprināšanai un attīstībai. Ne velti, visādu globālo krīžu iespaidā aizvien biežāk atskan brīdinošās balsis, ka būtu laiks atteikties no hipertrofētās „brīvā tirgus” ideoloģijas, bet pievērsties noniecinātajam „valsts regulējošās lomas” iespaidam.

Te parādījām tikai dažus piemērus, kas ilustrēja Dabas likumu unikalitāti. Dabas likumi darbojas no mums neatkarīgi, vai nu tie mums patīk vai nē. Ja cilvēku izdomātajiem it kā likumiem, nav analogiska pamatojuma dabā (tātad neatbilst vispārējiem ētikas pamatprincipiem), tad to spītīga realizācija, nerēķinoties ne ar ko, agri vai vēlū sabiedrību noved pie kraha. No sistēmteorijas viedokļa :”pareizi un

nepieciešami" ir tie procesi, kas Sistēmas darbību stabilizē, uzlabo un attīsta, tas tad ir "labi", bet destruktīvie procesi, kas Sistēmu grauj, tad ir "slikti". Protams, paliek jautājumi, - kas tā ir par Sistēmu, kāda ir tās darbības jēga un kam tā kalpo ?

Humānisms kā galveno vērtību un visu bagātību avotu uzskata **Cilvēku**. (Ar lielo burtu !) Un sabiedrības galvenā vērtība ir cilvēciskās attiecības - morāle. Jo augstāki būs ļaužu savstarpējo attiecību morālie principi, jo lielākas būs katra indivīda pilnveidošanās un pašrealizēšanās iespējas, jo bagātāka kļūs sabiedrība, valsts un arī Cilvēce.

Uzskatot cilvēku par galveno vērtību vērtību, nākas runāt arī par tādu jēdzienu kā **cilvēktiesības**. Tas gan hipertrofētās „demokrātijas” gaisotnē jau ir kļuvis pārāk nodrāzts un pat izkropļots.

Cilvēks ir tāda pat Dabas sastāvdaļa un ietilpst Pasaules Sistēmā kā visas citas pārējās dzīvās būtnes un, vispār runājot, jebkuri objekti. Stingri ņemot, vajadzētu runāt par visu subjektu un objektu kādām „tiesībām” Vispārinot, jebkuram Dabā esošajam objektam vai subjektam ekoloģiskā aspektā, it sevišķi augu un dzīvnieku valstij, būtu tā eksistēšanas tiesības, tātad arī cilvēkam.

Cilvēks ietilpst Dabas apakšsistēmā - tā saucamajā Sabiedrībā, ārpus kuras tas šodien praktiski nemaz vairs nespēj daudz maz normāli eksistēt. Viņš ir spiests pakļauties Sabiedrībā pastāvošai kārtībai, noteikumiem, hierarhijai un tajā norisošo procesu virzībai. Līdz ar to indivīda cilvēktiesībām ir jāsalāgojas ar Sabiedrības vajadzībām un interesēm. Ja atsevišķa indivīda rīcība ir nonākusi krasā pretrunā ar Sabiedrības nostādnēm un interesēm, apdraudot tās normālas funkcionēšanas iespējas, tad Sabiedrībai, tās attiecīgajām institūcijām, ir tiesības un pat pienākums, kā labošanas vai soda mēru, šā atsevišķā indivīda „cilvēktiesības” kādi ierobežot vai pat pilnīgi atņemt (!). (Nav gan dzirdēts, ka kādas valsts likumos būtu paredzēta „cilvēktiesību” atņemšana. Soda ar materiālām sankcijām vai atņemot brīvību vai pat dzīvību. Manuprāt šādu formulējumu vajadzētu ieviest, jo citādi nekaunīgi noziedznieki-recidivisti, atrodoties ieslodzījumā, demagoģiski klaigā par savām „cilvēktiesībām”, pieprasot sev tādus sociālos apstākļus, kādu diemžēl nav daudziem jo daudziem godīgiem un likumpaklausīgiem citiem cilvēkiem.)

Tiri emocionālā pieejā zem „cilvēktiesību” birkas varētu sarakstīt garu jo garu uzskaitījumu, kas cilvēkam „pienāktos”, lai viņš varētu dzīvot „cilvēka cieņai” atbilstošu dzīvi.

Mēģināsim noformulēt manuprāt pašas galvenās un būtiskākās :

Vispirms - tiesības uz **dzīvību**. Tām gan automātiski vajag būt zaudētām, ja indivīds tīšprātīgi ir atņēmis dzīvību kādam citam sabiedrības loceklim. (Tātad es esmu par nāves soda piemērošanu visādiem slepkavniekiem !) Diemžēl pastāv atsevišķa Cilvēces morāla problēma - kā tad ir ar karošanu ? Kad kādi „valdošie” indivīdi sūta godīgus cilvēkus pret viņu gribu slepkavot citus indivīdus vai, nepaklausot, pašam tikt noslepkavotam ? Vai tad cilvēka dzīvība vairs nav „svēta un neaizskarama ?

Tiesībām uz „dzīvību” pakārtojas indivīda tiesības uz **darbu**, atbilstoši viņa spējām, un **mītekli**, kas var nodrošināt vismaz minimālās iespējas savu „dzīvību” saglabāt - tātad kaut minimālas sociālas garantijas. (Bet tas taču ir to „idiotisko” sociālistu muļķības ļaužu mānīšanai un musināšanai !)

Otrkārt - tiesības uz **izvēli**. Lai indivīds kā sabiedrības loceklis varētu pamatoti izlemt viņam rīkoties tādi vai citādi. Starp labo un ļauno, godīgo un ne tik godīgo, paklausību vai nepaklausību u.tml.

Treškārt - tiesības uz objektīvu **informāciju**, lai būtu iespēja izdarīt daudz maz pamatotu augšminēto izvēli. - vairāk vai mazāk „subjektīvu” un „pareizu”. Te nu atkal paceļas strīdīgs un morāli problemātisks aspekts. Kā tad sastāv ar visādiem „noslēpumiem” - sākot no komercnoslēpumiem un beidzot ar valsts noslēpumiem.. Slēpj taču, ja ir iecerēts kas nelietīgs vai pat noziedzīgs, vai vismaz mēģināt kādu piemānīt !

Tiesībām uz informāciju pakārtoti piekļaujas arī tiesības uz **izglītību**. Sabiedrībai tās pozitīvas attīstības interesēs vajadzētu ikvienam godprātīgam tās

loceklim rast reālu iespēju iegūt jebkura līmeņa izglītību atbilstoši katra indivīda spējām un attīstības pakāpei.

Ja šīs primārās pamattiesības Sabiedrībā iesaistītam godpratīgajam indivīdam tā spēj nodrošināt, tad jau ir iespējama indivīda „cilvēciska” eksistence un attīstība gan savās, gan visas Sabiedrības interesēs.

Mūsdienų „demokrātijā” par cilvēktiesībām visādos aspektos gari un plaši spriedelēt ir nācis modē. Bet diemžēl tikpat kā nemaz nerunā par tādu jēdzienu kā **cilvēkpienākumiem** ! Vai tos nevajadzētu likt vienā līmenī ar tiesībām vai pat prioritāri ? Vispirms „pienākumi” un tikai pēc tam „tiesības” ! Uz tā saucamajām cilvēktiesībām pretendē visi - ieskaitot visus pļundururus un pat noziedzniekus, bet uzņemties kādus pienākumus - par to gan sajūsma netiek izrādīta !...

Kādi tad būtu tie minimālie, galvenākie un svarīgākie cilvēkpienākumi ?

Manuprāt tās būtu šādi pašsaprotamas un elementāras prasības ::

1. *Nedarīt nekādu ļaunumu līdzcilvēkiem, un apkārtējai videi.*
2. *Sniegt palīdzību un sadarboties ar visiem godīgiem labas gribas cilvēkiem.*
3. *Katru savu darbu veikt rūpīgi, kārtīgi un ar atbildības sajūtu.*
4. *Taupīga un saimnieciska attieksme pret Planētas dabas bagātību resursiem*

Nez vai patlabanējā Cilvēces attīstības posmā maz ir iespējams realizēt stabilu sabiedrisko iekārtu, kurā valdītu un prevalēti augšminētie GODĪGUMA, TAISNĪGUMA un PIENĀKUMA principi vai vismaz Īstena patiesas demokrātijas sistēma, nekā tā demagoģiskā koruptīvā pseidodemokrātija, kas lielākā vai mazākā mērā izpaužas visās tā saucamajās „civilizētajās” it sevišķi rietumnieciskajās valstīs !?

Iespējams, ka esmu pārāk skeptiski noskaņots, ka pie patlabanējā ļaužu vairuma ētiskās un morālās attīstības līmeņa tas ir utopisks sapnis. Pat, lai realizētu Īstenas demokrātijas principus, būtu nepieciešami, lai ļaužu vairums un it sevišķi lielos un mazos vadošos posteņos esošie būtu altruistiski, apzinīgi, Pienākuma apziņas pārņēmti, ar augstu gara inteliģences (SQ) līmeni un attīstītu SIRDSAPZIŅU. Patlaban atbilstoši unikālajai normālsadalījuma likumībai, kas ir spēkā it visās dzīves jomās, kur vien ir darīšanas ar gadījumprocesiem, daudz maz pozitīvi tendētu indivīdu, no kuriem varētu veidoties gara inteliģences (SQ) personības, labākajā gadījumā ir ne vairāk kā apmēram 15 % no cilvēku kopskaita . Atbilstoši „demokrātijas” postulātiem, mazākumam ir jāpakļaujas vairākumam, un šiem sirdsšķīstajiem SQ pārstāvjiem līdz ar to nav nekādas praktiskas iespējas globālam iespaidam. Tā vien liekas, ka šādus principus varētu realizēt tikai totalitāras diktatūras gaisotnē. Bija jau mēģinājums realizēt tā saucamo „proletariāta diktatūru”... Teorētiski pat viss tā kā būtu OK ! Valsts konstitūcijā ierakstīts, ka „partija” ir tas „vadošais un virzošais spēks”. Savukārt „partija” ir pasludināta par „prātu, godu un sirdsapziņu” un tajā uzņemas tikai tos „labākos no labākajiem”. Diemžēl arī „partija” neizbēga no tīri „cilvēciskām” kaitēm - alkātības, skaudības un egoisma, it sevišķi tās vadošie slāņi, kurā izsitās tie ar tiem asākiem elkoņiem. Galu galā arī uz šo kontingentu attiecās tā pat normālsadalījuma likumība, ka tikai kādi 15 % varētu būt tie „apzinīgie un sirdsšķīstie”. Taisnības labad ir jāsaka, ka tas attiecas uz visām partijām, organizācijām, reliģijām un sektām. Arī mūsu „patriotiskie bāleliņi” sākotnēji vārdos bija tik kvēli patriotiski un patriotiski, bet kā tika pie „labumu siles” kāda stūrīša, tā kāda tur tauta, Tēvzeme un tās intereses palika „pie vienas vietas”...

Tik tiešām ir nepieciešams jauna tipa cilvēks. Ceļot „sociālismu un komunisma pamatus” tika mēģināts šādu jauna tipa cilvēku audzināt. Kas no tā iznāca, paši labi redzējām. Kā ieraudzījām patērētājsabiedrības spīgulišus un paši viens otrs

tādus dabūjām, tā tūdaļ visi „augstie ideāli” izkūpēja un atgriezāties pie „žurku skriešanās un plūkšanās” principiem... Atliek cerēt, ka jaunā tipa cilvēki atbilstoši ezoteriķu uzskatiem uzradīsies sestajā tā saucamajā rasē, kas nupat jau topot... Tomēr gribētos atgādināt dižā Raiņa vārsmu rindas :

*Tas jaunais laiks, kas šalkās trīs,
Tas nenāks, ja ļaudis to nevedīs !...*

Beigu beigās šā prātojuma nobeigumā gribētos izteikt optimistisku cerību, ka Cilvēce tomēr sasniegs “gaišās nākotnes” posmu, kad valdīs prāta un ētikas (godīguma) vara.

Atziņu izlase

Taisnīgums

- Nekāds solīds statuss nav garantēts un nekādi panākumi nebūs mūžīgi, ja tie nebalstīsies uz patiesību un taisnīgumu. (NN)
- Ak, ja labiem cilvēkiem vienmēr klātos labi un sliktiem - slikti ! Nevienam nevajadzētu blēdīties, kļūt par nelieti, lai gūtu sekmes. Visi būtu labi. (J. Laganovskis)
- Vai ir vēl nekārtīgāks sava pienākuma pildītājs par Nāvi ? Cik cilvēku viņa ir pievākusi pašā fizisko un garīgo spēku briedumā ! Un cik ilgu mūžu nodzīvojušu, dzīves sen apnikušu vārguļu nevar nevar sagaidīt viņas ierašanos ! (J. Laganovskis)
- Liekas tik daudz taisnības pasaulē tomēr ir, ka sava nāve katram jāsapaida pašam. Un tomēr - cik cilvēki gan ir miruši citu vietā ! Sevišķi kauju laukos. (J. Laganovskis)
- Ja būsi nikns, tevi neieredzēs; būsi labs, tevi dažkārt piemānīs; būsi taisnīgs, tevi vienmēr cienīs. (Pjērs Buasts)
- Absolūts taisnīgums pret visiem ir cēls, bet nereāls sapnis. No sliktā māla labu podu neuztaisīt, tāpat ir arī ar cilvēku sabiedrību – nu nevar no tik draņķīgas būtnes, kāds ir cilvēks, izveidot ideālu sabiedrību ! (Ričards Oldingtons)
- Īstens humānisms vispirms ir taisnīgums ! (Vasilijs Suhomlinskis)
- Ja cilvēce tiektos pēc taisnīguma, tas sen būtu sasniegts ! (Viljams Hezlijs)
- Likums un taisnīgums - divi jēdzieni, kurus Dievs savienojis, bet cilvēks izšķīris. (Č. Koltons)
- *Pēc ideāliem cenšas lielie gari.*
Bet dzīvē ieņemt pirmo vietu pirmie tie neiespēj... (E. Veidenbaums)
- Dzīve ir taisnīga, tikai mums jāsaprot dzīves likumi. (L. Vilma)
- Taisnīgs cilvēks dzīvo īsu dzīvi. (Japāņu paruna)
- Nekas nav liels un mūžīgs, kas nav taisnīgs. (V. Lācis)
- Taisnīgumam jābūt spēcīgam, bet spēkam jābūt taisnīgam. (B. Paskāls)
- Taisnīguma jēdzieni arī pakļaujas modei, līdzīgi, kā tas notiek ar sieviešu rotaslietām (Blezs Paskāls)
- Patiesības galvenais ierocis ir taisnīga sirds ! (Žans Žaks Russo)
- Taisnīguma mērs nevar būt balsu vairākums ! (Johans Fridrihs Šillers)
- Jaunībā domā, ka tas mazākais, kas pienākas ir taisnīgums, bet briedumā apjēdz, ka tas ir tas lielākais uz ko var cerēt... (Maeija Ebner – Ešēnbaha)
- Cīņā par taisnīgu lietu dažkārt zaudē ne tik vien pati lieta, bet arī pat tās taisnīgums ! (Aleksandrs Kumors)
- Taisnīgums ir rakstura stūrakmens. Ja tas nav stabili ielikts jau jaunībā, tad dzīves pamats būs nedrošs un ļodzīgs. (Džeffersons Deviss)
- Pasaulē visretāk ir sastopams pilnīgi taisnīgs cilvēks. (Dž. F. Kupers)
- Taisnīguma nav, ir tikai robežas. (Albērs Kamī)

- Pārticība nerada ideālus, bet visbiežāk stagnāciju un izviršanu. Savukārt ideāli rada, ja ne pārticību, tad vismaz taisnīgumu, gan dažkārt arī vislielāko netaisnību. *(Arvīds Kalme)*
- Būt labam ir viegli, daudz grūtāk ir būt taisnīgam. *(Viktors Igo)*
- Absolūts godīgums ir tikpat absurds, cik absolūtā temperatūra vai absolūtā vērtība. *(Bernards Šovs)*
- Ja katram savu, tad visiem nepietiks !,, *(Boriss Krutiers)*
- Ak nelaimīgais, kas iedomātos pasaulē panākt taisnīguma ideālus ! *(L. Šestovs)*
- Taisnīgums - mūžīgais bēglis no uzvarētāju nometnes. *(V. Čērčils)*
- Dievam dieva tiesa, ķeizaram ķeizara. Bet kas cilvēkam ? *(S. J. Lecs)*

Sirdsapziņa

- Mūsu tā saucamā sirdsapziņa ir tā kā sargeņģelis, kas mūs atrunā no sliktā, tikai mēs diemžēl ne vienmēr tās balsi uzklausām, “sasmērējam” gan sevi, gan savu sirdsapziņu. Ne velti par nelietīgu cilvēku saka, ka viņam ir “netīra sirdsapziņa”. *(NN)*
- *Sirdsapziņa - tā ir Dieva klātbūtne cilvēka apziņā.* *(Emanuelis Svedenborgs)*
- Dzīves situācijas un apstākļi mūs dažkārt var izprovocēt uz kādu morāli – ētisko principu pārkāpšanu. Tas nozīmē, ka nostājamies uz ceļa, kas ved uz tālāku mānīšanos, sāpēm, pašcieņas un reputācijas zaudēšanu. Jums vienam nākas dzīvot ar savām slepenajām tieksmēm un tikai jūs paši varat nostādīt sava krietnuma latīņu. Agri vai vēlū jums var parādīties kārdinājums no saviem “augstajiem principiem” atkal atteikties un tas vairs nebūs tik grūti, jo reiz jau tikāt to darījuši. “Mazā pirkstiņa” princips nostrādās nekļūdīgi ! Iespējams, ka par jūsu rīcību neviens cits tā arī nezinās, taču jūsu sirdsapziņa to zinās ! *(A. Kalme)*
- Katrs cilvēks šajā pasaulē nāk ar kādu sūtību un uzdevumu. Katram nākas ieņemt kādu vietu un darīt kādu darbu, kura rezultātā kopējā situācija uzlabotos jau tādēļ vien, ka šis cilvēks dzīvo šajā pasaulē. Vai jūtam savu iekšējo tiekšanos ? Lai izjustu, ka jūsu dēļ pasaule kļūst kaut vai mazdrusciņ labāka, nemaz nav obligāti izdarīt kaut ko grandiozu, bet uzmanīgi ieklausīties savas sirdsapziņas balsī un tai sekot. *(A. Kalme)*
- Bieži vien cilvēki lepojas ar savas sirdsapziņas tīrību tādēļ, ka viņiem ir vāja atmiņa. *(NN)*
- Jo mazāk ir sirdsapziņas, jo vairāk ir visa pārējā. *(A. Karabičevskis)*
- Sirdsapziņas jautājumos vairākuma likums ir nespēcīgs. *(Mohandas Karamčands Gandijs)*
- Sirdsapziņa parasti moka ne jau tos vainīgos. *(Erihs Marija Remarks)*
- Ir divas vēlmes, kuru piepildījums var cilvēku darīt laimīgu, - būt lietderīgam un ar mierīgu sirdsapziņu. *(Levs Nikolajevičs Tolstojs)*
- Sirdsapziņa ir likumu likums. *(A. Lamartins)*
- Tas, kuru nemoka sirdsapziņas pārmetumi, labāk lai nerunā par savu godīgumu. *(Ž. Renārs)*
- Ja tev piemīt sirdsapziņa, tad pastāv simtiem iespēju nekļūt bagātam. *(S. Golodņikovs)*
- Sirdsapziņa ir tas nīkākais ienaidnieks katram, kas vēlas dzīvēt gūt ātrus panākumus. *(O. Mirabo)*
- Vairumam ļaužu sirdsapziņa ir tikai bailes, ko teiks citi. *(B. Teilors)*
- Mēs nepareizi domājam, ka Dievs mūs redz no augšas – viņš mūs redz no iekšienes. *(Žilbers Sesbrons)*
- Sirdsapziņas balss nekad nerunā korī ! *(Kazimežs Slominskis)*
- Tīra sirdsapziņa bieži ir pirmā un pat vienīgā balva par labiem darbiem. *(Pjērs Buasts)*
- Sirdsapziņa ir tikumiska cilvēka instinkts. *(Sanjals-Dubē)*
- Ar sirdsapziņas brīvību daudzi parasti saprot brīvību no sirdsapziņas. *(Vasilijis Kļučevskis)*

- Es piekrītu domai, ka ļaužu vidū pastāv dabiskā aristokrātija, kas pamatā ir labestīgi, godīgi un talantīgi sirdsapziņas cilvēki. *(Tomass Džeffersons)*
- Raudzīties uz ļaudīm ar salauztu sirdsapziņu ir vēl briesmīgāk nekā uz piekautiem. *(Juliuss Fučiks)*
- Gods ir ārējā sirdsapziņa, bet sirdsapziņa ir iekšējais gods. *(Arturs Šopenhauers)*
- Vienmēr esi savas gribas saimnieks un savas sirdsapziņas vergs ! *(Mari Ebner- Ešenbaha)*
- Nekad nerīkojaties pret sirdsapziņu, pat, ja to pieprasa valsts intereses ! *(Alberts Einštreins)*
- Nekad nebūt vienalīdzīgam pret necilvēcību - tāds lai ir lielais sirdsapzi[nas] likums ! *(Pāvels Vīlps)*
- Nolēmu pāriet uzbrukumā. Nelāgas sirdsapziņas gadījumā tas ir visvienkāršāk. *(E. M. Remarks)*
- Man sirdsapziņas nav! Mana sirdsapziņa ir Ādolfs Hitlers ! *(H, Gērings)*
- Ar sirdsapziņas brīvību dažkārt saprot brīvību no sirdsapziņas. *(Vasiljs Kļučevskis)*
- Nekad neapelējiet pie cilvēka sirdsapziņas, viņam tās var arī nebūt ! Apelējiet pie viņa ieinteresētības - tas būs efektīvāk. *(R. Hainlains)*
- Sirdsapziņa - tā ir iekšēja balss, kas mūs brīdina, ka, iespējams, uz mums patlaban kāds skatās ! *(H. L. Menkens)*
- Sirdsapziņa - tā ir iekšēja balss, kas mūs brīdina, ka, iespējams, uz mums patlaban kāds skatās ! *(H. L. Menkens)*
- Vislabākais spilvens ir tīra sirdsapziņa ! *(H. Ibsens)*
- Vislabākais spilvens ir tīra sirdsapziņa ! *(H. Ibsens)*
- Nez kādas sāpes ir grūtāk paciešamas - garīgās vai fiziskās ? Ja nu mums būtu jāizvēlas starp sāpošu sirdsapziņu un sāpošu zobu, nez ko tad vairums no mums izvēlētos ? *(Arvīds Kalme)*
- Pavēle aizstāj sirdsapziņu. *A*
- Tas, kuru nemoka sirdsapziņas pārmetumi, labāk lai nerunā par savu godīgumu. *(Žils Renārs)*
- Atbildot sirdsapziņai, vispatīkamāk ir būt advokāta lomā... *(Viktors Sumbatovs)*
- Kad nav ko zaudēt, tad viens otrs zaudē sirdsapziņu. *(A. Kalme)*
- Sirdsapziņa ? Ne katrs tādu greznību sev var atļauties ! *(A. Kalme)*
- Laikmetā, kurā izzudušas morāles aksiomas, sirdsapziņa vēl vairāk nekā jebkad ir pēdējais un varenākais tiesnesis. *(Saimons Mejs)*
- Par savu reputāciju rūpējas daudzi, par savu sirdsapziņu - tikai daži. *(Publijs Sīrs)*
- Sirdsapziņa - vislabākais tiesnesis, ar viņu vienmēr var vienoties, *(K. Melihans)*
- Daudzi sliktu atmiņu uzskata par tīru sirdsapziņu... *(Dugs Larsons)*
- Vislabākais dvēseles miera veicinātājs ir pilnīgs sava personiskā viedokļa un sirdsapziņas trūkums. *(Georgs Lihtenbergs)*

Seksualitātes varenais spēks.

Sekss ir viena no fundamentālākajām un sākotnējākām nepieciešamībām, viens no dabiskākajiem instinktiem un kā tāds - dominējošais faktors cilvēka dzīvē. Seksualitāte ir intīma un personiska tēma. Gadsimtu gaitā un laikos, kuros cilvēks sevi pakļāva pārspīlētam puritānismam, to bieži sastopam ar apslēptām, bet iekārojošām alkām, dabiskā funkcija tad izvirta par juteklisku „noslēpumu”, līdz galu galā par to vairs vispār nedrīkstēja runāt. Sekss kļuva priekšmets, kuru pieklājīgās aprindās turēja zem pārklāja tā vietā, lai to uzlūkotu kā instinktīvu un dabisku procesu - kaut arī kā procesu, kuru ir jādisciplinē un sistemātiski jākontrolē.

Seksualitāte ir plaša tēma, kura interesē cilvēku vairākumu, jo attiecas kā uz katru atsevišķo, tā arī uz visu cilvēci. Tas ir apstāklis, kas izriet no nozīmīgās lomas, kuru seksualitāte ieņem ikdienas dzīvē. Tā ir cēlonis arī daudzām grūtām un acīmredzot neatrisināmām problēmām un spriedzēm, kas nepārtraukti rodas tās klātbūtnes un ietekmes dēļ.

Seksualitāte ar to saistošajām blakus parādībām ir viens no galvenajiem dzinēj spēkiem un dzīvesdziņas faktoriem. Neapmierināta vai nenormāli apspiesta seksuālā dzīve jebkurā gadījumā ir kaitīga un var novest fiziskos un psiholoģiskos maldu ceļos.

Seksuālajās jūtās ir ieprogrammēts:

- Cilvēku cilts turpinājums.
- Veselības saglabāšanas terapeitiskais un profilaktiskais faktors.
- Spēks, kas caur sublimāciju pelēcību pārvērš talantīgā un apdāvinātā cilvēkā.

Sublimācija - tā būtībā ir seksuālās enerģijas pārtapšana citā enerģijā. Tās mehānisms ir izskaidrojams visai vienkārši.

No visām cilvēciskajām jūtām seksuālās jūtas ir tās visvarenākās. Šo jūtu vadībā cilvēks sevī attīsta uztveres un iztēles asumu, drosmi, gribas spēku un neatlaidību. Cilvēkus jutekliskās vēlmes var pārņemt tādā mērā, ka viņi, nerēķinoties *ne ar ko*, riskē ar savu reputāciju vai pat dzīvību.

Šīs vēlmes ierobežojot, organizējot un ievirzot attiecīgā gultnē, visas šīs pozitīvās īpašības var būtiski nākt par labu personības izaugsmei, gūstot panākumus dažādās dzīves jomās. Protams, šī ierobežošana un organizēšana prasa gribasspēku, bet tas ir tā vērts!

Dzimumtieksme mums tiek dota piedzimstot un tā ir pilnīgi dabiska tieksme, tādēļ to iznīcināt nevar un arī nedrīkst. Seksuālās jūtas var cilvēku tā pārņemt savā varā, ka tam ir neiespējams pretoties, ja vien jūs neķer paralīze... Kā aizsprostota upe pārrauj dambi, tā arī seksuālā enerģija meklē izeju, rodot to sublimācijā, veidojot jūtas un domas, kas cilvēku bagātina gan garīgi, gan fiziski.

Patiesi veiksmīgas ir tās personības, kuras savai seksuālajai enerģijai ir pratušas atrast izeju garīgi radošajā darbībā.

Nogaliniet sevi seksuālās izjūtas un jūs kļūsiat ne tik miesīgi bet arī garīgi impotents. Uzskatāma ilustrācija tam ir kastrētie dzīvnieki un tā saucamie eīnuhi...

Seksuālā enerģija ir visu radošo ģēniju būtiskākais dzinēj spēks. Nekad vēl nav bijis neviena ģeniāla zinātnieka, mākslinieka, rakstnieka vai arhitekta, kurš būtu bijis seksuāli impotents. Diemžēl ļoti daudzi neizprot šī diženā spēka būtību un, to vieglprātīgi ekspluatējot, noslīd līdz dzīvnieciskuma līmenim, visu reducējot tikai uz kopošanās aktu.

Daudzi nav sapratuši un arī nekad nesapratīs, ka seksuālo enerģiju ar panākumiem var izmantot daudz lietderīgāk. Seksuālās enerģijas pārveidošanai ir nepieciešams daudz lielāks gribasspēks, nekā uz to ir spējīga pelēcīga viduvējība, tādēļ tik biežas ir ar to saistītās neveiksmes.

Pētījumi liecina, ka visai maz ir tādu personību, kuras lielus panākumus ir guvušas vecumā posmā līdz gadiem trīsdesmit, četrdesmit. Iespējamais iemesls it tas, ka

jaunības posmā kopoieties „pa labi un kreisi”, seksuālā enerģija ir tikusi tērēta nelietderīgi - ar mazu sublimāciju. Pārāk vēlu tas tiek apjēgts un saprasts, ka savas spējas esi vai nu izsējis uz visām pusēm vai arī pavisam vienkārši nopļēgurojis.

Psiholoģiskie pētījumi rāda, ka uz iztēles spējām un enerģiju vislielāko iespaidu atstāj šādi faktori sekojošā ranžējumā :

Seksuālās vēlmes un kaislības.

Mīlestība.

Slavas, naudas un varas kāre.

Mūzika un māksla.

Draudzība ar tā pat vai pretēja dzimumu individiem.

Intelektu kopība dziļā sadarbībā uz kādas ideoloģijas bāzes

Represētiem cilvēkiem - kopības sajūta uz pārciesto sāpju bāzes.

Pašiedvesma.

Bailes.

Alkohols un narkotikas (Jā, jā - arī te ir iedvesmas avots ! Ne velti tik daudzi uz to iekrīt.)

Ne velti šo sarakstu atklāj seksuālās vēlmes un kaislības, kuras visefektīvāk *uzpātāgo* rīcību

Sekss pats par sevi ir varens, taču stihisks spēks, kā kāds ciklons, kuru grūti kontrolēt un novaldīt. Ja seksualitāte saplūst kopā ar mīlestības jūtām, tad tā kļūst neuzvarama, tomēr lielākā daļā gadījumu jau mierīgāka un līdzsvarotāka, bet pārdzīvojumi vairāk harmonizējas ar iekšējo pasauli. Taču var izpausties arī impulsīvi un greizsirdībā pat agresīvi. Kaisle un greizsirdība var cilvēku pārvērst nezvērā!

Atmiņas par kaut vai izbijušo mīlestību bez pēdām nepaliek. Tās dzīvo un atstāj iespaidu uz cilvēku pat tad, kad kaisles liesmas jau sen ir izplēnējušas. Nožēlojams ir cilvēks, kurš savā mūžā nekad nav izjutis mīlestību. Cilvēkam, kuru neuzmundrina jūtas, kuras tā vai citādi ir saistītas ar mīlestību, vairs nav uz ko cerēt. Viņš jau ir garīgi miris.

Atgriezieties domās pagātnē un atcerieties toreizējās mīlas burvīgos mirklus! Tie sniegs kaut vai iluzoru, taču mierinājumu jūsu šodienas sāpēs un nelaimēs. Ja esat iedomājies, ka visu esat zaudējis nelaimīgas, atraidītas un nepiepildītas mīlestības dēļ - tūdaļ šo domu atmetiet!

Tas kurš ir īsteni mīlējis, nekad nevar zaudēt visu, kaut kas jau ir palicis. Un varbūt ka tā ir labāk priekš jums pašā. Nekad jau nevar zināt *kā būtu, ja būtu...*

Mīlestība ir prasīga, kaprīza un pārejoša. Tā nāk uz aiziet *pēc saviem likumiem*, mūsu piekrišanu neprasot. Esi laimīgs kamēr viņa ir pie tevis un lieki nevaimanā, kad viņa tevi ir pametusi! Ar asarām un vaimanām te nekas nav līdzēts. Dzīvē vienu pārdzīvojumu esi guvis vairāk un uzskati, ka esi kļuvis bagātāks.

Nemocīsim sevi ar domu, kā mīlestība atnāk tikai reizi. Tā nāk un iet nerēķinoties ne ar kādu kārtas numuru. Taču nav arī divu vienādu mīlas jūtu pārdzīvojumu. Katrai ir sava nokrāsa, laime un smeldze un visas bagātina tavu garīgo pasauli.

Protams, neiet runa par cinisku un samazgām aplejošu attieksmi pret savu kādreizējo mīlestību. Ko tādu var atļauties tikai dvēselisks pitekantrops!

Mīlestība neradītu tādu rūgtu vilšanos, ja mēs apjēgtu to milzīgo atšķirību, kas mīlestību šķir no *plika seksa*. Galvenā atšķirība laikam ir tā, ka mīlestība - tā ir mistika un noslēpums, bet sekss - vienkārši fizioloģija. Pieredze, kas mūs ir skārusi ar savu noslēpumaini mistisko vēsmu nu nevar būt ļauni graužoša. Protams, neiet runa par tumsonību un greizsirdību. Latvju valodā vārdam “greizsirdība” ir trāpīga satura būtība - greiza sirds. Kā pretstats Augstsirdībai, Cēlsirdībai, Labsirdībai.

Bez pārspīlējuma var teikt, ka mīlestība ir tā vērtīgāka un varenākā dzīves pieredze un pārdzīvojums. Tā noved saskarsmē ar Augstāko Saprātu (ja gribat teikt - Dievu. Ne velti saka: *Dievs – tā ir Mīlestība !*) Kopā ar seksu tā sniedz radoša pacēluma spārnus. Mīlas jūtas, seksuāls pārdzīvojums un romantiska aizrautība - lūk dzinējspēku mūžīgais trijstūris kas no cilvēka var izveidot pat ģēniju!

Mīlestība - tās ir grūti definējamas jūtas ar daudzām izpausmēm un nokrāsām. Visintensīvāk un spilgtāk tās izpaužas kopā ar seksuālajām izjūtām. Lauļības, kurās mīlas jūtas nerealizējās veselīgās seksuālās attiecības, nevar būt laimīgas un agri vai vēlū degradējas vai izjūk. Mīlestība pati par sevi kopdzīvē laimes izjūtu neatnes. Disharmonijas lauļībā nav tikai tādā gadījumā, ja dzīvesbiedrus nepamet mīlestība un seksuālā vēlme.

Lauļības dzīvē ļaudis ļoti bieži strīdas tūkstoš dažādu burtiski sīkumu dēļ. Ja tos visus apkopotu un izanalizētu, tad noskaidrotos banāla patiesība - tas viss rodas no vienaldzīgas attieksmes pret to, ko mēs saucam par dzimumattiecībām.

Ja sieva pieļauj, ka vīrs pret viņu zaudē seksuālo interesi citas sievietes dēļ, tad parasti vainīga ir pati par savu nolaidību, tumsonīgu vienaldzību par to, ko tik nicīgi dēvējam "miesaskāri". Sieviete, kuri ir izpratusi vīrieša dabu un vajadzības un spēj tās taktiski apmierināt, nav ko uztraukties par iespējamo konkurenci no citu sieviešu puses. Gribasspēka, vīrišķības un citu vīrietisku īpašību ziņā vīrieši kļūst par gigantiem, taču par tādiem tos veido sievietes! Vairums vīriešu, protams, nekad nepiekrītīs tam, ka viņi atrodas sievietes ietekmē un varā, jo viņš taču to ir izvēlējis un paņēmis!

Attieksme pret seksu (jeb baznīckungu terminoloģijā - "miesaskārību") cilvēces vēsturē ir cikliski mainījusies plašā diapazonā - no vispārpieņemtās izpriecās, līdz pat kategoriskam nosodījumam un aizliegumam.

Kas tad ir sekss? Sekss - tā ir normālas dzīves normāla sastāvdaļa. Tāpat kā dzīve, tas var būt cēls un zemisks, kaislīgs un vienmuļš. Vienam tas ir mīlestības apliecinājums, citam uzvaras ieguvums, vēl citam - fiziskā sasprindzinājuma izlādēšana vai fizioloģiskas vajadzības apmierināšana. Tas ir izprieca, enerģētiska uzlādēšanās, atslābināšanās, psihoterapisks seanss, miega zāles, pierasts rituāls un ģimenes dzīves pienākums, spēle un jaunrades lauks, beidzot - mīlošu cilvēku savstarpējās valodas cita forma.

Sekss - tā ir pasaule, kurā jūs esat vēlami, ja to paši mīlat. Ja jūs šo pasauli nepieņemat, tad tā jūs arī atraida.

Pilnvērtīga seksuālā dzīve cilvēku dara veselu, bet viņa eksistenci apzinātu. Vīrietim bezmērķīgs darbs ir šausmas, bet dzīve bez sievietes un sekss - tā vispār nav dzīve! Ja vīrietim pavājinājās, teiksim, redze, tad, protams, tas nav patīkami,, bet tā nav traģēdija. Taču, ja viņam pavājinās dzimumfunkcija, tad viņš sevi vispār pārstāj uzskatīt par vīrieti. Vīrietis, kas sevi neuzskata vairs par vīrieti, pats sev pārvelk pāri krustu.

Sieviete neveiksmīgs, neapmierinošs sekss - tas ir sabojāta veselība, slikts noskaņojums un kaudze nepatīkamu emociju. Prieka pilns sekss veido ziedošu sievieti.

Sekss vieno vīrieti ar sievieti un tāpēc tas ir tik svarīgs ģimenei. Var būt brīnišķīgi cilvēki ar labiem raksturiem un bez kaitīgiem ieradumiem, taču ja viņu kopīgā gulta viņus sistemātiski skumdina, tad prognozes par viņu ģimenes dzīves perspektīvām ir visai pesimistiskas. Un otrādi - ja vīrs no sievas gūst pietiekami un ar sajūsmu saņem viņas dāsni sniegtu kaislīgu seksu, tad daudzas problēmas atvirzas otrajā plānā.

. Salīdzinājumā ar mūsdienu sabiedrību senie grieķi un arī romieši sekss jomā bija daudz pielaidīgāki un demokrātiskāki, vairāk vadoties no veselā saprāta viedokļa. Hetēras bija sabiedrības, varētu teikt, izrotājums un ja kādu pilsētu apmeklēja slavēta hetēra (viduslaikos viņas dēvēja par kurtizānēm), paši cienījamākie pilsoņi to apsveica kā kultūras darboni. Savu ķermeni piedāvājošās sievietes visvairāk

pulcējās ap tempļiem un šīs *dievam tīkamās* nodarbes peļņa stiprināja sabiedrības pamatus. Protams, plaši izplatīta bija arī parastā prostitūcija un tā, kā lēta seksuāla izpārdošana, valstiski regulējās – dažkārt tika ierobežota vai atbalstīta.

Antīkā Grieķija masturbāciju neuzskatīja par ko neķītru, bet gan pašsaprotamu un normālu. Homoseksuālās attiecības tika uzskatītas par vīrietiskās draudzības un mīlestības normālu izpausmes formu, bet tamlīdzīgas attiecības starp pieaugušajiem un pusaudžiem tika uzskatītas par “audzinošām”.

(Tad re no kurienes nāk tās pedofīlijas saknes !)

Tas, ko pieklājīgā valodā dēvē par dzimumlocekli, bet nepieklājīgā valodā lieto kā lamu vārdu, senajā Grieķijā bija svētums un pielūgsmes objekts. Falls, kā auglības simbols tika attēlots uz māju sienām, publiskās vietās un pat uz ikdienas priekšmetiem.

Cilvēka ķermenis, tāpat kā dvēsele, sākotnēji tika uzskatīts tika uzskatīts par tīru un brīnišķīgu. Tā saucamā “dabiskā kaunīguma” vietā plauka lepnums un priecāšanās par cilvēka ķermeņa skaistumu. Grieķiem apģērbs bija ne jau tādēļ, lai kaut ko slēptu. Viņiem patika erotiskas scēnas un seksuālas izpriecās. Tas viss brīvi atspoguļojās mākslas darbos, literatūrā, lielu un mazu formu tēlniecībā. Neraugoties uz vēlākajos laikos valdošās Baznīcas pūlēm visas šīs “neķītrības” iznīcināt, daudzi no šiem brīnišķajiem darinājumiem vēl ir saglabājušies līdz šim laikam.

Kad arheologi atraka Pompeju, restaurēja mozaikas, freskas un trauku zīmējumus, godpratīgie kristieši bija šokā un viņiem kļuva skaidrs, kāpēc Pompeja gāja bojā! Uz sienām un traukiem vairāk nekā dabiskās pozās bija attēloti pilnīgi kaili vai “ne tur” apģērbti cilvēki, kuri bez jebkādas kauna sajūtas pat grupveidā “nodarbojās ar seksu”, arī citu ļaužu klātbūtnē, ar dažāda vecuma un dzimuma (pat vienāda) partneriem. Nu vai tad “ko tādu” var rādīt ļaudīm!? Tādēļ Pompejas fresku un mozaīku zīmējumi ilgu laiku tika turēti slepenībā, nepieejamus pētīšanai. Brīva pieeja radās tikai nesen, bet vēl šodien šo zīmējumu publicēšana daudzās zemēs ir cenzūras aizliegta.

Senā Grieķija un Roma nebūt nav kāda eksotika, bet gan cilvēciska norma. Vairumā “vienkāršo” un arī neeiropisko tautu kultūrās sekss bija tāda pat atklāta tēma, kā ēdiens, dzēriens un miegs. Mēs dārgus ciemiņus sagaidam ar klātu galdū, bet dažās kultūrās ēšana un dzeršana ir sarunās aizliegta tēma, bet tajā pat laikā “kakāšana” un sekss - lepnuma pilna apspriežama joma.

Tādējādi eiropiskās civilizācijas šūpulis kādreiz bija tīrs un skaists un mazuļa acis bija gaišas un priecīgas.

Bet tad Baznīcas izskatā atlidoja Pūķis...

Dīvainākais ir tas, ka tas atlidoja no zemes, kur ar seksu viss bija kārtībā. Vismaz agrīnā jūdaismā, kamēr Jehova sargāja savu “izredzēto tautu”, tika, kā to liecina Vecā Derība, pieļautas visādas seksuālas izdarības.

Kā jebkura saprātīga organizācija kristīgā baznīca sākotnēji uzvedās klusi un mierīgi un tikai audzēja spēkus. Uzbrukums sākās tā ap VII gadsimtu un tikai attiecībā pret garīdzniecību. Interesanti, ka “grēku” sarakstā seksuālās izpriecās ir tikai otrā plānā.

Piemēram VII g. s saskaņā ar pāvesta Grigorija III norādījumiem ir izveidota grēku novērtējumu skala. Piemēram mūķeņu lesbīānisms tika sodīts tikai ar 160 dienu *nožēlošanu*, garīdzniekam “vīrieša piegūlēšana” jau viena gada apjomā, toties par piedalīšanos medībās - trīs gadu nožēlas!

(Par medībām varētu vēl saprast, kā nekā slepkavība ar azartu. Bet kāds nozieguma sastāvs ir pie vīriešu savstarpējās “mīlēšanās”?)

Taču jau XII g.s. tas jau ir „briesmīgs grēks” vairs ne tikai garīdzniekiem, bet arī laicīgajiem, bet XIV g.s. vairs ne vienkārši grēks, bet jau ķecerība un ceļš uz sārta. Tieši XIV gadsimtā Baznīca izvērta nežēlīgu cīņu ar ļaužu dabiskajiem tikumiem. Baznīcas jaunā morāles doktrīna bija vienkārša kā plauka: - pasaulē noris cīņa starp

Labo un Ļauno. Ļaunuma pārstāvji zemes virsū ir sievietes (Ādāmu no paradīzes taču izdzina ne jau savas vainas dēļ!), bet sekss - tas ir tas, kas vīriešus pievelk pie sievietēm, tātad pie ļaunuma. Pievelk, jo mēs esam ķermeniski, tādēļ nolādēts ir arī ķermenis.

Oficiāli tika paziņots, ka kailums - tas ir kauns, sekstehnika ir grēcīga, seksuālas izpriecas ir izvirtība. Visa ļaunuma avots slēpjas sievietēs! Sievietes – raganas tika medītas un dedzinātas sartos.

(Vācu pilsētā Osnabrukā XVI g.s. sākumā gada laikā nomocīja un sadedzināja 400 raganas – pie sieviešu skaita šajā pilsētiņā tikai 700! No XVI g.s. vidus līdz XVII g.s. sākumam dažās Vācijas pilsētās bija līdz 600 sartiem gadā - ikdienas divi, izņemot svētdienas.)

Raganu medības “valdīšanai” bija pat izdevīgas. Ja nu gadās kāda neraža vai lopu krišana, tad bija daudz vienkāršāk sameklēt kādu pie tā “vainīgo” kārtējo raganu un pilsētas svētkos to svinīgi sadedzināt.

(Jāsaka, ka vājprāta masveida hipnozē sievietes patiešām sāka ticēt, ka viņas izrok un aprij zīdaiņu līķus un kopojas ar velniem...)

Neraugoties uz Baznīcas zvērbām, XII gadsimtā ļaudīs tomēr saglabājās “grēcīgās” domas un tieksmes. Protams, tā nebija vairs Sengriekija: - dabīguma burvīgums un ķermeņa skaistuma kults bija zudis, bet vienkāršums kļuva banāls – tirguslaukuma tikumu līmenī. Publiski palaist “pirdienu”, čurāt vai kakāt t.s. “vienkāršajai tautai” nebija nekāds kauns. Arī no kailuma nekaunējās. Protams, staigāja apģērbusies, taču peldējās un gulēja kaili, pat vairāki cilvēki vienā gultā, kalpus ieskaitot.

Pilsētās tikpat kā pirtis un baznīcas bija daudzas diezgan lētas “publiskās prieka mājas”. Jaunatne tajā savu seksuālo enerģiju tādējādi “civilizēti izlādēja”. Gan daudz izplatītākas bija grupveida izvarošanas. Par tām meitenes neko daudz neuztraucās un kārties vai slīcināties tādēļ neskrēja. Arī jaunekļus par to tikai nokaunināja. Ļaudis pret to visu attiecās ar izpratni.

Bet pats galvenais - ļaudīm bija KARNEVĀLI! Jo vairāk ļaudis bija apspiesti ikdienībā, jo augstāku prieka vilni sita karnevālu izdarības. Smejošs un dejojošs pūlis, pārgērbšanās un uz augšu uzrauti brunči, vīns, plikas pakaļas un viss, kas ar to saistās, seksuālas trakulības turpat atklātos laukumos. Ne velti viduslaikus dēvē par karnevālu kultūrlaiku.

(Un ar ko mūsu propagandētā „papardes zieda” meklēšana būtu labāka vai sliktāka ?!)

Baznīca spieda, elpot kļuva aizvien grūtāk, dzimumtieksmes enerģija “spurojās” un meklēja izeju. Kur likties? Un izeja, kaut arī ne tā labākā, tika atrasta - sekss pārgērbās erotikā un iespraucās Kultūrā - literatūrā, poēzijā, mākslā. Atnāca Renesance, Atdzimšanas laikmets, Skaistuma un Dzīves īss uzplaisnījums.

(Sekss atkal brīvībā - taču līdz nepazīšanai pārveidojies. Atturīgs un izsmalcināts. Kāda piepacelta izteiksmes forma un dvēseliskums !)

Jaunā lomā māneklis Sekss guva veiksmi - miesiskais ķermenis tika oficiāli atjaunots tiesībās un tika dēvēts par burvīgu un brīnišķu. Tiesa gan, par to vajadzēja visai dārgi samaksāt: nācās izveidot ķermeņa KANONU.

Kanons - tā ir speciālistu izgudrota tāda kā formiņa vai rāmītis. Ja ķermenis tajā iekļaujas, tad tas tiek uzskatīts par skaistu. Ja nē - tad tev paskaidros, ka šādu ķermeni mīlēt nevar, jo, lūk, dibens ir par lielu!

Kanona paraugu paņēma no Sengriekijas. Taču tur ķermenis bija skaists vienmēr, kanons tikai rādīja pilnveidošanās virzienu. Tagad tas kļuva par robežšķirtni starp pieklājīgu un nepieklājīgu, brīnišķu un tādu, no kura ir jākaunās.

(Bet tik tiešām kas skaists un brīnišķs gadījās reti, tad “ierindas ķermenis” - tas ir jūsējais - izrādījās neglīts un maskējams.)

Jāsaka, ka kanona lomā maestro Rubenss ierosināja atzīt savas iecienītās labi nobarotās matronas, izvīrot saukli: - “Deviņdesmit pieciem procentiem vīriešu patīk pilnīgu formu sievietes un tikai pieciem procentiem - ļoti pilnīgas”. Citu reizi sinjors

Botičelli kanonizēja visai trauslo Venēru. Kur tad slēpjas viņas figūras skumīgais burvīgums? Tikai dakteris tās garajā un tievajā kaklā, nolaidenajos plecās, šaurā un iekritušā krūšu kurvī un tādejādi noteiktajā krūšu tuvajā izvietojumā atpazīst tuberkulozes slimnieces prototipu...

(Redzat, cik slikti ir, ja nav speciālas medicīniskās izglītības !)

Tā vai citādi, Kanons izveidojās un ne jau Baznīcas roku darināts. Darbojās Savējie - Kultūras un Mākslas Olimps. Kādi vārdi - Leonardo da Vinči. Rafaels, Milelandželo... Titāni! Un lūk XVI gadsimtā ļaudis noticēja, ka burvīgs un skaists nav jebkurš ķermenis, bet gan tāds, kas atbilda modē nākušajiem uzskatiem. Vienkāršais, neatbilstošais paraugiem kļuva par kaunēšanās objektu.

Miesiskā vēlme atkal tika apdziedāta, taču tikai obligātas Mīlestības klātbūtnē. Visa "viltība" slēpās apstākļi, ka tagad Seksu dēvēja par Mīlestību un tai tika pierakstītas "dievišķa vājrāta" īpašības.

(Dievišķas, bet vājrātīgas. Vājrātīgas, taču dievišķas.)

"Vājrātuma" apzīmējums no mīlētāja nozīmē atbildības noņemšanu par visādām izdarībām, kā no "nepieskaitāma", bet tituls "dievišķā" deva iespēju savu vājrātu demonstrēt atklāti un oficiāli. Ar dievišķo nestrīdas - tā lūk Baznīcu izdevās "apspēlēt". Gan nācās samierināties arī ar zaudējumiem: seksam tagad nācās tērpties mīlestības drānās (kas dažkārt bija pagrūti un apnicīgi) un mīlēt vairs drīkstēja tikai vienu Vienīgo, citas vakances tika aizvērtas.

(Tiesa gan, Debesu Mīļotā varēja mainīties ik mēnesi un katru reizi tad tā dabīgi bija Vienīgā.)

Izkaulējot tiesības uz seksu kopā ar mīlestību, Kultūras Olimps, smagi nopūšoties atvadījās no tiesībām uz brīvo seksu. Zaudējumi bija acīmredzami - tagad miesiska tieksme bez dievišķā vājrāta apstarojuma tika uzskatīta par neķītrību. Kultūra brīvu seksu atzina par grēku.

Un tad notika katastrofa, jo seksa grēcīguma ideju sāka atbalstīt sievietes, sevi aplāpējot dabiskās seksuālās tieksmes.

Tas viņām izrādījās izdevīgi. Viņas sevi gan pazaudēja, bet tā vietā toties ieguva varu pār vīriešiem. Kad sieviete savu seksualitāti bremzē, seksuāli ieinteresētā puse kļūst vīrietis. Viņam nākas viņu iekarot, demonstrēt vājrātumu, gatavību iet "uz visu", izrādīt rūpes, pacelt viņu Burvīgās Dāmas rangā un vēl piedevām ar viņu noslēgt Laulību ar visām no tā izrietošajām sekām.

(Tas viss tikai tādēļ, lai no sievietes iegūtu Tuvību, Siltumu un Seksu un to pašu sniegt pretī.)

Vīrietis, kas gadsimtiem ilgi valdīja pār sievieti, nu kļuva no viņas atkarīgs. Var sprast, kāpēc sievietēm tas tā iepatikās.

(Gultā "negribošas" sievas no saviem "gribošajiem" vīriešiem, saprātīgi un veikli seksa devu dozējot, varēja daudz ko "izspiest". Tiesa gan, "pāršaut pāri strīpai" nedrīkstēja, jo neapmierinātais vīrs varēja no tā sauktās uzticības valga arī norauties un "aiziet pa kreisi". Bet tā jau ir taktikas lieta.)

Beigas šai vēsturei ir diezgan skumīgas. Sievietēm tas viss tā iepatikās, ka viņas šīs antiseksuālās nostādnes labprāt pārņēma un ieviesa. Bet sievietes formē sabiedrības tikumus, audzina bērnus, māte stāv pie katra bērna šūpuļa un sirds. Tādēļ tas, kam noticēja sievietes, kļūst arī par visu pārējo pārlicību. Antiseksuālā morāle, kas agrāk bija ārēji nospiedošs oficiozs, nolaidās līdz ikdienas dzīvei un kļuva par sabiedrisko viedokli.

Pārējo paveica kapitālisms. Pienāca XVII gadsimts un visi apjēdza, ka "karnevālēties" nav laika - vajag paspēt un iegūt. Tādēļ vajag nevis *lustēties*, bet gan cītīgi un daudz strādāt. Ļaudis kļuva nopietni un mērķtiecīgi, cenšoties visu paveikt ātrāk un efektīvāk. Sajūsmu izraisīja nevis devīgums, bet gan taupīgums. Dzimumdzīvē tas izpaudās kā sēklas ekonomija. Sabiedriskajai domai "piespēlēja" arī dakteri un tā rezultātā masturbācija tika atzīta ne vien par smagu grēku, bet arī par briesmīgu slimību, kas var novest vājrātā un morālā degradācijā.

(Vājprāts tiešām izpaudās, kad cīņai ar onānismu palīgā ņēma kastrēšanu. Čīks - problēma atrisināta !)

Veidojās nostādnes uz stingru disciplīnu gan valodā, ķermenī, gan seksā. Atturību sāka pieprasīt arī no laicīgajiem ļaudīm, ne tikai garīdzniekiem. Bērnus sāk šķirt no pieaugušajiem, lai tie neko nedzirdētu un neredzētu. Zēnus nošķir no meitenēm, no bērniem un pusaudžiem sāk pieprasīt mierīgumu un disciplīnu, emociju un jūtu bremzēšanu. Izveidojās viedoklis, ka "kails ķermenis - tas ir nepieklājīgi" - naktīs ģērbās pidžamās un naktskreklos, pat vienatnē guļot.

Tiesa, daba necieš tiešu spiedienu, un atbildot uz presingu parādījās opozīcija. XVII gadsimts kļūst par sprādzienu sarunām par seksu, bet seksa ierobežojums laulībā izsauca seksa pieaugumu gan pirms tās, gan ārpus - gan Augstas Romantiskas Mīlestības aizsegā.

Opozīcija opozīcijā, tomēr dvēseles okupācijas process turpinājās. XIX gadsimta beigās ne tikai dzimumdzīve, bet arī viss ķermeniskais zem jostas vietas kļūst pat netīru, neķītru un apkaunojošu, par ko kārtīgs cilvēks ne tik vien runāt, bet pat domāt nedrīkst. Aizejot pie ārsta, "labi audzinātas" sievietes savas sāpošās vietas norādīja uz speciālas lelles, nevis uz sava ķermeņa. Dažās bibliotēkās sieviešu sarakstītās grāmatas sāka turēt atsevišķi no tām, kuru autori bija vīrieši. Vīriešu un sieviešu izmazgāto veļu vajadzēja žāvēt uz atsevišķām auklām...

Visas šīs vēstures rezultātā sekss kļuva par NOTIKUMU un arī par FILOZOFISKU PROBLĒMU, šajā sakarībā tad arī tapušas šīs sarakstītās rindas...

Toties Xx gadsimta beigu posmā Rietumu pasaulē sekss guva revanšu - notika tā saucamā „seksuālā revolūcija”. Un nu bez seksa un seksualitātes vairs it nekur ne soli ! Seksualitātes izpausmes tiek rādītas un ekspluatētas it visur - reklāmā, literatūrā un mākslā jau pārtopot par pornogrāfiju, cilvēku ikdienas attiecībās, seksuālās jūtas var nekautrējoties izrādīt pat uz ielas. Galu galā sekss jau kļūst par BANALITĀTI ...

Temperamentu harmonija. Grūti būs atrast pāri, kurā būtu pilna temperamentu saskaņa. Pats izplatītākais variants - neapmierināts vīrs un no vīra tīkojumiem nogurusī sieva. Daudz ko nosaka partneru vecumattiecības.

Pusaudžiem dzimumtieksme parādās kaut kur no 12 – 14 gadiem, tad strauji pieaug un pīķi sasniedz 17 - 19 gadus, kad sasniedz jauniešu hiperseksualitātes posmu. No 20 līdz 30 - 35 gadiem pastāv augsta un stabila dzimumtieksme. Pēc tās sākas lēns kritums. Viņš gan ilgi vēl būs vīrietis, taču spējas ar katru piecgadi būs vājākas un vājākas.

Sieviešu seksualitātes līkne būtiski atšķiras ar pretēju raksturu. Tiesa gan, viņām izkļiede no "vidēji statistiskā modeļa" ir krietni lielāka un dažkārt izpaužas bez jebkādam likumsakarībām. Tikai ļoti vispārinot, var teikt, ka meitenēm dzimumtieksme parādās pat agrāk kā zēniem, taču pieaug lēnām un galvenokārt izpaužas kā interese un ziņkāre un nevis paša tieksme. Meitenēs sieviete sāk pamosties vecuma posmā ap 18 - 20 gadiem, 23 – 25 gados tā tikai "pievelkas" vīriešu prasību līmenim (te dažkārt piepalīdz dzemdības), un 27 – 30 gadi ir sievietes uzplaukums, kad viņā ir pilnīgi pamodusies Sieviete. Ja viņai ar veselību viss ir kārtībā, dzimumtieksme nesamazinās.

(Sastopams viedoklis, ka šāda vēlna sieviešu seksualitātes pamošanās ir saistīta nevis ar bioloģiskiem motīviem, bet gan sociālpsiholoģisku faktoru ietekmē - antiseksuālās morāles represīvās politikas iespaidā. Ja meitenei netiek iedvesti tradicionālie kompleksi, tās seksuālā attīstība notiek ātri, praktiski sakrīt ar vīrišķo tipu.)

Salīdzinot vīriešu un sieviešu seksualitātes līknes, kļūst skaidras daudzas ar partneru vecuma atšķirībām saistītās disharmonijas. Jaunais vīrs uzstājīgi sievai pieprasa : "Tu taču mani mīli !?" un ir sarūgtināts par viņas aukstumu.

(Bet apvainoties nav par ko: sekss vēl nav mīlestība. Viņa mīl, taču tieksme vēl nav pienācīgi noformējusies, pareizāk sakot, izsitusies caur morāles bastioniem.)

Jaunā sieviņa savukārt arī jūtas aizvainota un sašutusi par viņa egoismu: “*Viņam tikai tas vien ir vajadzīgs.*”

(Bet apvainoties nav par ko: viņam šajā vecuma posmā mīlestība - tas pirmkārt ir sekss. Viņam ir normāla un veselīga seksualitāte.)

Sastopami pāri ar lielām vecumu atšķirībām: piemēram, viņam - 17–19, bet viņai 25–50 gadi; vai otrādi, viņai 18–22, bet viņam 40 - 60 vai pat krietni vairāk.

(Kas par sabiedrības sašutumu! Izvirtība! Taču, ja atmetīsim emocijas un paraudzīsimies objektīvi, tad kādi gan varētu būt sakarīgi iebildumi?)

Viņam astoņpadsmit, bet viņai divdesmit astoņi. Kā ģimene, tā visticamāk būtu neperspektīva, taču seksuālā ziņā abiem ir atradums! Viņai ir vajadzīgs temperamentīgs mīļākais, viņam - pieredzējusi un karsta partnere.

(Bet ko gan viņam iesākt ar savu vienaudzi? Vienas “klapatas”, seksuālie prieki visai mazi. Cita lieta - pieaugusi sieviete - gan pabaros, gan padzirdīs, gan gultā visu iemācīs.)

Vai viņai divdesmit, bet viņam - trīsdesmit pieci. Daudzās kultūrās to uzskata par pašu optimālo vecumu attiecību. Viņu velk pie svaiguma un jaunības (skat. vecuma krīzes), viņš vairs nav tik karsts, bet maigs. Viņai patlaban taisni ir nepieciešams maigums, bet viņa dzīves pieredze, stabilitāte un “pamats zem kājām” kļūst par viņas atbalstu. No šādiem pāriem veidojas labas ģimenes.

Cits izplatīts disharmonijas iemesls ir saistīts ar individuāli konstitucionālām īpatnībām. Lielā mērā vīriešu dzimumdzīves intensitāte un temperaments ir atkarīgs no iedzimtām īpatnībām. Visai nosacīti atšķir spēcīgo, vidējo un vājo tipu.

Spēcīgais tips: dzimumtieksme pamostas agri (gadiem desmit) attīstas vētrā, sākotnējā dzimumdzīve ļoti intensīva (8-12 akti diennaktī), kas vēlāk pāriet ikdienas biežumā. Aktivitāte var saglabāties daudzus gadus.

Vājš tips: dzimumtieksme parādās vēlu (ap gadiem sešpadsmit), jaunības “maksims” izteikts vāji, viņam normāli ir reizi nedēļā vai pat retāk, dzimumaktivitātes kritums iestājas agrāk.

Vidējam tipam - viss vidējs un viņa dzimumdzīves normālais ritums - divas trīs reizes nedēļā.

Sievietēm arī klasificē stipro, vidējo un vājo dzimumtieksmes tipus. Ir ļoti svarīgi lai partneru temperamenti sakristu. Ja tie būtiski atšķiras, tad jau rodas nesaskaņas un problēmas. Taču prātīgiem cilvēkiem šīs problēmas ir pārvaramas un pirmām kārtām vajag vairāk maiguma un glāstu.

Spēcīga dzimumtieksme vīrietim vēl nepadara par brīnišķu mīļāko. Kaisle bez maiguma - tā ir rupjība. Egoisms gultā apvairo tāpat kā ārpus tās. Paša lielākā impotence ir nevis fiziskā, bet gan garīgā, kad vīrietim, neraugoties uz viņa dzimumpazīmēm, sievieti nav ar ko mīlēt...

Taču ne zemākas prasības sekss uzstāda arī sievietēm. Pat, ja vīrietis vēlas sievietei sniegt visu, bez viņas atbalsta tā iespējas ir visai ierobežotas. Seksā no sievietes prasa ne tik vien klātbūtni, bet arī aktīvu un drosmīgu līdzdalību. Ja vīrieša egoisms papildinās ar sievietes pasīvi nogaidošo vai pat noraidošo pozīciju, pāris visticamāk izjuks, viņi gluži vienkārši viens otram nav interesanti. Gan vīrietiskais, gan sievietiskais “gribu būtis mīlēts(a)” ir jāpapildina ar aktīvu “es gribu mīlēt”.

Bet konkrētāk?

To, ka sievietei ir vajadzīgi glāsti, daudzi vīrieši ir dzirdējuši, bet dzirdēt vēl nenozīmē saprast. Saprast viņiem nav tik vienkārši tādēļ, ka kamēr viņi ir jauni, un ātri ierosināmi, viņiem pēc glāstiem vajadzības nav.

(Protams, tie ir patīkami, bet bez tiem var arī iztikēt. Ko tad viņam vajag, lai “sagribētos”? Sieviete, pievilcīga un kailu.)

Kad nu vīrietis dzird, ka sievai vajag arī glāstus, viņš nodomā apmēram šādi: “Viņai vajag manu algu, lai tai palīdzētu saimniecībā un tagad vēl glāstus ir savajadzējis! Nu dažreiz jau var, bet lai visu laiku !?”

Sliņķus nākas sarūgtināt. Ja vien sieviete nav superseksuāla, viņai dzimumlocekļa parādīšana vien, vēlēšanos neizsauks. Viņa tam nav gatava un tādā stāvoklī dzimumakts viņai būs nepatīkams, pat pretīgs. Lai viņa ierosinātos un parādītos vēlēšanās, vīrietim viņai ir jādāvā daudz maigu glāstu.

Gribētos apgalvot vēl kategoriskāk. Nav aukstu sievieti, bet ir tikai nemākulīgi vīrieši! Sieviete ir kā vijole. Vijole nemākuļa rokās dos kaut ko kaķa brēcienam līdzīgu, bet lietpratējs no tās pratīs izvilinās burvīgu melodiju.

Vēl viens padoms. (Gan īsteniem Vīriešiem, nevis impotentiem bikšaiņiem). Esiet gultā džentlmeņi! Parūpējaties, lai apmierinājumu vispirms gūst sieviete. Protams, ideāli, ja tas notiek vienlaicīgi, taču tam jau ir nepieciešama seksuāla harmonija. Visskumīgāk, ja šāds "vīrietis" ir tipisks egoists un sievieti atstāj "bešā". Tad nu nav jābrīnās, ka rodas savstarpēja neapmierinātība, pārmetumi un atsvešināšanās vai kas vēl daudz sliktāks.

Var pacelties jautājums: kā tad ar seksualitāti un mīlestību sastāv tā sauktajām seksuālajām minoritātēm - homoseksuālistiem? . Pēc literatūras datiem pasaulē esot 89% heteroseksuāli orientētie un 11% homoseksuāli orientēto. (Praktiski atbilst t.s. normālsadalījuma likumībai, kas atspoguļo visus pasaulē dabiski norisošos procesus.)

Manuprāt uz tiem var attiecināt visu iepriekš prātoto. Tie ir tādi pat cilvēki, tikai seksuālajā ziņā ar novirzi no normas. Šo novirzi nosaka viņu nervu sistēmas īpatnības. Neirofiziologi apgalvo, ka embrija nervu sistēma veidojas grūtniecības otrajā mēnesī un novirzes rodas no grūtnieces organisma hormonālā stāvokļa īpatnībām šajā laika posmā. Atkarībā no hormonālā disbalansa nākamais bērns var veidoties gan kā "sievišķīgs vīrietis" vai "vīrietiska sieviete" ar attiecīgām nervu sistēmas orientācijām. Pie spēcīgākām novirzēm tad arī rodas homoseksuāli orientēti indivīdi. Viņš pie tās nav vainīgs, to drīzāk ir jāuzskata par dabas "brāķi" embrija veidošanās procesā. Brāķis tādēļ, ka radušais indivīds nav orientēts no dabas dotā uzdevuma realizācijai - savas sugas turpināšanai.

Konkrētais indivīds nav vainīgs, ka viņš "tāds" ir piedzimis. (Piedzimst taču ar daudz lielākām kļūpībām, bet mēs taču šiem cilvēkbērniem ļaujam dzīvot, nenosodām un "nerādām ar pirkstiem"!) Arī viņš grib mīlēt un būt mīlēts. Kādēļ gan viņam to laimi liegt? Ja vien ar savu rīcību nenodara pāri citiem indivīdiem. Šo savu novirzi (stingri ņemot, kļūpību) gan nevajadzētu reklamēt un uzbāzties citiem cilvēkiem. Tad nekādu būtisku problēmu nebūs.

Rezumējot, ja pret homoseksuālām tieksmēm to izpausmju platoniskās formās var izturēties ar izpratni un iecietību, tad attiecībā pret tā saucamo karojošo sevi uzmācīgi propagandējošo homoseksuālismu ar to pavadošajām dažādajām seksuālajām perversitātēm, tomēr samierināties nevajadzētu. Ja indivīdam ir psihiska saslimšana (novirze no organisma fizioloģisko un psihisko procesu dabiskajām nostādnēm), tad tā ir jāārstē, bet nevis jāpropagandē vai pat citiem jāuzspiež kā „kultūras un morāles attīstības kalngals”.

Atziņu izlase

- Sekss nevar aizvietot mīlestību, bet mīlestība nevar aizvietot seksu. *(Meri Makkarti)*
- Laulība ir cena, ko vīrieši maksā par regulāru seksu; regulārs sekss, ko sieviete maksā par laulību. *(NN)*
- Sievietēm jāsaprot, ka seksa dzīvē ieguldītā enerģija ir kā kapitāls, kas nesīs lielu peļņu nākotnē. Pavadīt kādu stundu gultā kopā ar vīru ir daudz svarīgāk nekā apdarīt sīkos mājas darbus. *(NN)*
- Sekss, tā ir apburoša un priecīga simfonija, un, jo labāk jūs izpildīsiet visas variācijas, jo pilnīgāk un brīnišķīgāk skanēs jūsu orķestris. *(R. Diksone)*

- Deviņas no katrām desmit šķiršanām notiek seksuālo nesaskaņu dēļ. *(Hofmans)*
- Sekss, - tas ir joks, kas prasa pavisam maz laika, bet rada vislielākās problēmas. *(NN)*
- Sieviete ir gatava pat mīlēties, lai tikai tiktu mīlēta, bet vīrietis ir gatavs pat mīlēt, lai tikai varētu mīlēties. *(NN)*
- Vīriešiem mīlestība ir mīlestība un sekss ir sekss; dažkārt tie sakrīt. *(NN)*
- Mīlēšanās prieki ir krietni pārspīlēti - poza neērta, bauda īslaicīga, bet sekas ir graujošas. *(Filips Česterfilds)*
- Starpība starp kurtizāni un "izsaucamo meiteni" ir tikai vārdušķī - disciplīna ! *(Heila Šīni)*
- Mīlestība - tā ir mūzika, sekss - tikai instruments. *(Izabella Aljende)*
- Svētā Marija - tu, kas ieņēmi bez grēka, izdari tā, lai es varētu grēkot bez ieņemšanas ! *(Ogistini Broana)*
- Sekss ir mīlestības forma laikmetā, kad mīlestībai neatliek laika. *(Zigmunds Graffs)*
- Dejojāmajam sekss ir kājās, bet tenoriem kalā. Lūk kādēļ dejojāmajam tā apbur vīriešus, bet tenori - sievietes ! *(Karls Krauss)*
- Intelektuālis - tas ir cilvēks, kas dzīvē ir atradis ko interesantāku par seksu.
- Mīlestības vārdu nevajadzētu velti valkāt. Lai nodarbotos ar to, ka dažkārt nez kāpēc sauc par mīlestību, mīlestība nemaz nav nepieciešama. *(Z. Skujņš)*
- Sievietes valda pār pasauli, Dievs tām ielicis visas kārtis starp kājām. *(Dž. Džonss)*
- Sekss ir svētums. Sekss ir grēks.. Sekss ir dvēseles aerobika, sekss ir depresijas galvenais cēlonis un pretestības galvenais izraisītājs. *(H. Gilberte)*
- Sekss ir fiziska vajadzība, nepieciešama sekrēcija. *(K. A. Helvēcijs)*
- Sekss atbrīvo no sasprindzinājuma. Mīlestība to izraisa. *(V. Allens)*
- Seksuāls vīrietis saka : kaut tikai sieviete ! Erotisks vīrietis saka : Kaut nu tā būtu sieviete ! *(K. Krauss)*
- Iemīlēšanās ir saistīta ar seksu. Iemīļējušies godīgi atzīs, ka būt kopā bez intimitātes ir nomācoši. *(E. Landersa)*
- Sekss - tās ir jūtas kustībā. *(Meja Vesta)*
- Negaidi, meitenīt, mīlestību ar sakrustotām kājām ! *(S. J. Lecss)*
- Cik gan daudz vīrietim jāpatērē laika un spēka, lai izmantotu sievietes vājuma mirkli ! *(NN)*
- Vīri ir lieliski gultā, kad krāpj sievas. *(M. Monro)*
- Gribi vai negribi, bet gribēt tomēr gribas. *(A. Kalme)*
- Sekss - tā nav greznība, bet gan komunicēšanās veids ! *(Gennadijs Malkins)*
- Gultā drīkst visu, tikai ne mītiņot ! *(Gennadijs Malkins)*
- Seksā galvenais ir nevis rezultāts, bet gan līdzdalība ! *(Gennadijs Malkins)*
- Seksuālās revolūcijas laikmetā platonisko mīlestību uzskata par izvīrtību. *(Boriss Krutiers)*
- Gribētos lai ne tikai gribētos... *(Boriss Krutiers)*
- Vīrietim seksuālā uzticība ir kā būris tīģerim, jo tā ir pret viņa bioloģisko dabu. *(B. Šovs)*
- No seksa trūkuma neviens nenomirst. Nomirst no mīlestības trūkuma. *(M. Atvuda)*
- Seksam jābūt saskarsmes augstākajai pakāpei, nevis saskarsmes aizvietotājam. *(M. Viljamsons)*
- Sekss ir labs kādus gadus divus, pēc tam jums jau nepieciešama mīlestība. *(S. Gabora)*
- Lords Česterfilds par dzimumattiecībām sacījis, ka šī bauda ir īslaicīga, poza nejēdzīga un izdevumi - šausmīgi. Ja viņš būtu nodzīvojis līdz mūsu dienām un lasījis mūsu literatūru, viņš būtu parējis piemētināt, ka šim aktam piemīt vienveidība., tāpēc arī publicētie raksti par šo tēmu ir ārkārtīgi garlaicīgi. *(S. Moems)*

- Sekss ir kā nauda : - labi, ka tā ir, taču runāt par to ir ārkārtīgi vulgāri.
(T. Berga)
- Katrai naktij nepieciešama sava ēdienkarte. (O. Balzaks)
- Horizontālā stāvoklī smadzenes neatrodas augstākā stāvoklī par citiem orgāniem. (S.J. Leecs)
- Neko nejēdzu no seksa, jo vienmēr biju precējies. (Zaza Gabora)
- Sekss ir vislabākais trankvilizators un pie tam vislabāk noderīgs veselībai !
(Roberts Hainlains)
- Vislabākā vingrošana ir tā, ko divatā dara gultā ... (Roberts Hainlains)
- Īstena seksuāla saderība ir tad, kad vakarā galva sāp ne tikai sievietei, bet arī vīram ! (NN)
- Sievietes apgalvo, la vīriešiem vajag tikai to seksu, bet vīrieši uzskata, ka daudzas sievietes pat to kā pienākas nespēj dot. (NN)
- Sieviete bez krūtīm ir tikpat kā gulta bez spilveniem! (Anatols Franss)
- Vai sieviešu krūšu skaistums nav cilvēces vēstures augstākais sasniegums ?
(Jasunari Kababata)
- Vīrietis sāk ar mīlēšanos un beidz iemīloties sievietē; sieviete sāk iemīloties vīrietī, un beidz ar mīlēšanos. (R. de Gurmons)
- Sieviete naktī ir trijizmērojama. (Staņislavs Ježi Leecs)
- Mīlas prieku nozīmīgums tiek stipri pārspīlēts : poza ir neērta, bauda – īslaicīga, bet sekas - visnopietnākās. (Filips Česterfilds)
- Intelektuālis - tas ir cilvēks, kas ir atradis ko interesantāku par seksu.
(Oldoss Haksli)
- Tikai bezcerīgs sliņķis aprobežojas tikai ar gaisa skūpstu ! (Bobs Houps)
- Skūpstis - tas vēl nav mīlestība. Mīlestība - tā vēl nav laulība. Laulība - tā vēl nav laime. (K. S. Melihans)
- Sieviete joprojām atceras pirmo skūpstu, kad vīrietis jau ir aizmirsis par pēdējo. (R. Hurmons)
- Skūpstis - iesniegums augststāvā veikt darbu apakšstāvā. (Braiens Džonstons)
- Jo vairāk skūpsties, jo mazāk runā muļķības. (V. Blonska)
- Laulība - tas ir skūpsta pārvēršanās no baudas uz pienākumu.
(Helēna Roulenda)
- Pirmo skūpstu vīrietis nozog, otro izlūdzas, trešo pieprasa, ceturto ņem bez atļaujas, piekto visžēlīgi pieņem, bet visus pārējos piecieš. (Helēna Roulenda)
- Lūpas no skūpstiem nenodilst, tikai atjaunojas. (Džovanni Bokačo)
- Augstpapēžu kurpes izgudroja sieviete, kuru parasti skūpstīja uz pieres !
(Kristofers Darlingtona Morli)
- Viens skūpstis var cilvēkam sabojāt visu dzīvi ! (Oskars Vailds)
- Meitenei jau ir vajadzīga pieredze, lai prastu skūpstīties kā iesācēja !
(Džoana Riverza)
- Skūpstu izdomāja vīrieši, lai sievieti kaut uz minūti apklusinātu.
(Žiljens de Falkenare)
- Skūpstis pilnīgi aizvieto domu apmaiņu. (Vanda Blonska)
- Kad sieviete ir ļoti dusmīga, skūpstis te nelīdzēs. Viņu vajag noskūpstīt vismaz četras reizes ! (Goldoni)
- Sieviete izvēloties mīļāko vairāk domā, cik skaudīgas būs draudzenes.
(Sebastians Šamfors)
- Nekad nekrāpriet savu mīļāko ! Ja nu vienīgi ar savu sievu ! (Dž. O'Rurks)
- Nekad nesaki sievietei, ka tu neesi viņas mīlestības cienīgs : - viņa pati to zina ! (NN)
- Vīrietim drīkst būt divi, maksimums trīs mīlas sakari, kamēr viņš ir precējies. Vairāk - tā jau būs krāpšana. (Īvs Montāns)
- Sievietes runā par mīlestību un klusē par mīļākajiem, vīrieši - tieši pretēji.
(Marina Cvetajeva)

Kas par daudz, tas par skādi !

Šo spārnoto teicienu var attiecināt uz visām jomām. Gan filozofiski gribētos piebilst, ka tas tikpat labi attiecas arī uz antitēzi - *kas par maz, tas arī ir par skādi...*

Tēzes ilustrācijai šajā prātojumā pievērsīšos dažiem it kā paradoksiem ar kuriem dzīvē sastopamies cilvēku fiziskās un psihiskās veselības jomās.

Vispirms : *Netīrība - tas nemaz nav tik slikti !* Kā tad tā !? Tīrība un higiēna taču ir viens no galvenajiem civilizācijas sasniegumiem un balstiem, kas ļāva apkarot daudzas nāvējošas slimības un epidēmijas !

Bet ieskaīsimies dzīvē vērīgāk ! Cik gan daudz un bieži supersterīlos apstākļos turētie zīdaiņi un mazbērni slimo un nīkuļo ar visādām kaitēm, bet tiem, kas rāpo pa netīru grīdu un visu ko bāž mutē, nepiemetas nekas ! Izkaidrojums šē visai vienkāršs. Tas pa grīdu rāpojošais un visādus netīrumus nogaršojis jau ir automātiski vakcinējies un norūdījies. Un arī izturējis gan visai nežēlīgo, taču cilvēcei svētīgo dabisko atlasī. Tas izklausās varbūt pārāk ciniski, taču medicīnas sasniegumi daudzos gadījumos, „izvelkot” visus dzimušos vārguļus, cilvēcei izdara arī „lāča pakalpojumu”. Vairumā gadījumu tie visu dzīvi nīkuļos, mocīsies paši un mocīs citus, atražos tādus pat vārguļus un turpinās piesārņot cilvēces ģenētisko fondu...

Savukārt tie, kas cītīgi mazgājas un beržas diez kāpēc bieži vien ir nomocījušies ar visādiem izsitumiem, iekaisumiem, ekzēmām, furunkuliem un alerģijām. Nu kurš gan saprātīgi domājošs cilvēks šodien nepiekritīs domai, ka jo biežāk un rūpīgāk mazgājas, jo labāka ir veselība !? Tomēr Šveices ārsts - dermatologs Roberts Meijers riskēja un izdarīja unikālu eksperimentu. Viņš savāca ar smagām ādas kaitēm slimojošus brīvprātīgos un ieteica kādu laiku padzīvot galīgi „antisanitāros” apstākļos, vairs nelietojot nekādus medikamentus. Protams, sākotnēji daudziem slimība saasinājās un viens otrs no šīm „mocībām” atteicās. Taču tie, kas izturēja līdz galam, pilnīgi atbrīvojās no ekzēmām, psorīzes, neurodermatīta un trofiskām čūlām !

Cilvēka organisms ir sarežģīta automātiskai vadībai pakļauta sistēma. Ar visādām kaitēm organisms tiek galā (ja tiek...) pats, ja vien tas nav pārāk novārdzināts vai saindēts (bet uz vārdzināšanos un indēšanos ļaudis ir dikti iemanījušies !) un ja ir „kārtībā” tā ģenētiskais kods (pie kura defektiem pieder arī tā saucamās „karmiskās slimības”). Visa „medicīna” organismam var tikai piepalīdzēt un ne vairāk. Tādēļ ir tik liela nozīme savlaicīgai diagnostikai un profilaksei ar sabalansētu uzturu un dabiskām bioloģiski aktīvām piedevām.

Meijers šim fenomenam sniedza pamatotu zinātnisku izskaidrojumu. Viņš uzskata, ka dabiskos apstākļos āda ir pārklāta ar tādu kā aizsargslāni, kas veidojas no sviedriem, taukiem, simbiozē esošās mikrofloras (labdabīgiem mikroorganismiem), kas ādu un līdz ar to arī visu organismu palīdz aizsargāt pret dažādiem kaitīgiem faktoriem. Cītīgi mazgājoties un beržoties šis aizsargslānis tiek iznīcināts, paverot brīvu ceļu dažādo patogēno baktēriju un vīrusu uzbrukumam.

Āda ir ļoti sarežģīta un jūtīga cilvēka organisma daļa, sastādot apm. 20% tā masas, un būtībā tā ir vislielākais dziedzeris, kas iespaido vai realizē dažādas funkcijas - elpošana, termoregulācija, vielu maiņa, fermentu izstrāde. Tā ir sasaistīta ar visiem iekšējiem orgāniem un citiem endokrīnajiem dziedzeriem. Vārdu sakot, ar ādu ir „joki mazi” un ar visādām kosmētiskām un higiēniskām manipulācijām vajadzētu būt apdomīgiem.

Starp citu, mongoļiem esot tāds ticējums, ka mazgājoties tiekot aizskalota arī laime... Un nez cik bieži un pamatīgi var mazgāties eskimosi !? Tomēr nekādas ādas slimību epidēmijas tiem neesot manītas.

Papildus informācijai vēl virkne populārzinātniskajā literatūrā pasmelto fakti.

Pirms apvienošanās Austrumvācijā ar alerģiju sirga 5 % iedzīvotāju, kamēr Rietumvācijā tādu bija aptuveni 25 %. Desmit gadus pēc apvienošanās bijušajā Austrumvācijā dzīves apstākļi un pārtikas produktu drošība bija ievērojami uzlabojusies, toties alerģisku cilvēku skaits piecāršojies, sasniedzot tādu pat līmeni kā rietumu kaimiņiem.

Līdzīgs alerģijas gadījumu biežuma pieaugums vērojams visā pasaulē, jo īpaši bijušajās Austrumu bloka valstīs. Daudzviet tas strauji tuvojas Rietumu pasaules līmenim, kur augstākais alerģisko cilvēku īpatsvars - 33,5 % ir Lielbritānijā.

Tomēr strauji progresē ne tikai alerģija pret pārtikas produktiem, putekšņiem, zālēm un kukaiņu kodumiem. Arī diabēts un citas imūnās saslimšanas attīstās gandrīz eksplozīvā ātrumā, un zinātnieki pamazām sāk apjaust iespējamus cēloņus. Visticamāk, vainojams augstais higiēnas līmenis, kas izjauc imūnsistēmas līdzsvaru. Miljoniem gadu tai bijis jācinās ar mikroorganismiem un parazitiskajiem tārpiem, kuri piespieduši to reaģēt ātri un efektīvi. Taču tagad, kad daudzviet gandrīz vai klīnikas apstākļiem līdzīgā tīrā vidē šī cīņa ir kļuvusi lieka, kaujinieciski noskaņotajai imūnsistēmai, tēlaini izsakoties, nav kur likt savus spēkus, un tie tiek pāvērsti pret paša cilvēka organismu.

Zinātnieki tā dēvētajai higiēnas hipotēzei nopietni sāka pievērsties pirms gadiem desmit, kad vairāki pētījumi liecināja par ievērojamām alerģijas un astmas biežuma atšķirībām atkarībā no tā, kur cilvēks dzīvo un kā viņš dzīvo. Pamatojoties uz pētījumu rezultātiem, skaidri iezīmējās trīs modeļi. Pirmkārt, bija acīm redzams, ka mājokļa ģeogrāfiskā atrašanās vieta būtiski ietekmē risku sasirt ar kādu alerģisko slimību. 1998. gadā visā pasaulē veikts pētījums, kas aptvēra pusmiljonu bērnu no 56 valstīm, pierādīja, ka siena drudzis, astmas un ekzēmas izplatība noteiktās pasaulē daļās ir 20–60 reīzu lielāka nekā citviet. Šajā ziņā visnelabvēlīgākās valstis bija Lielbritānija, Īrija un Austrālija, savukārt Austrumeiropa, Ķīna un Indija atradās saraksta lejasdaļā.

Otrais uzskatāmais modelis bija saistīts ar mājokļa atrašanās vietu konkrētā valstī. Piemēram, kāds poļu pētījums pierādīja, ka 20 % cilvēku, kas mitinās pilsētā ar aptuveni 4000 iedzīvotāju, sirgst ar astmu vai alerģiju, bet šīs pašas slimības skārušas tikai 7 % apkārtnējo ciematu iedzīvotāju. Citiem vārdiem sakot, pārvācoties no laukiem uz dzīvi pilsētā, cilvēka risks iegūt alerģiju trīskāršojās. Tādi paši rezultāti bija līdzīgam pētījumam Bavārijā. Turklāt tas parādīja, ka zemnieku bērniem alerģijas risks ir ievērojami mazāks, ja lauksaimniecība ir vecāku pamatnodarbošanās, nevis tikai vaļasprieks.

Trešais modelis, kas iezīmējās pētījumos, bija dzīvesveida nepārprotamā ietekme. Kāds britu pētījums, kas aptvēra 17 000 bērnu, apliecināja ciešu saikni starp bērnu skaitu ģimenē un risku saslimt ar siena drudzi vai ekzēmu. Vienīgie bērni sirga ar siena drudzi 20 % gadījumu, bet šis skaitlis pakāpeniski samazinājās, bērnu pulciņam kļūstot lielākam, un bija uz pusi mazāks ģimenēs ar pieciem bērniem. Savukārt pētījums, kurā bija iesaistīti aptuveni 13 000 dāņu bērnu, pierādīja arī to, ka ekzēmas risks samazinās gandrīz par 20 %, ja bērniem mājās ir mīļdzīvnieks, vai, ja viņi agrīnā vecumā nonāk ģimenes bērnudārzā.

Daudzajos pētījumos zinātniekiem izkristalizējās priekšstats par visiem minētajiem modeļiem kopīgu iezīmi – jo tīrāka vide, kurā dzīvojam, un, jo mazāks ir kontakts ar potenciālajiem infekcijas avotiem, jo lielāks ir risks saslimt ar alerģiskām slimībām. Šajā sakarā nozīme ir ne vien tam, ka cilvēks dzīvo labā un tīrā pilsētas mājoklī, tālu no lauku tūrumiem un lopiem, bet arī tam, ka viņam ir pieejams tīrs dzeramais ūdens un pārtikas produkti bez baktērijām, kā arī iespēja ārstēt infekcijas ar antibiotikām. Tādējādi higiēnas hipotēze bija formulēta, tomēr pētnieki vēl nevarēja izskaidrot, kā tīrīgums spēj padarīt cilvēkus alerģiskus. Vairāki pēdējā laikā veikti pētījumi liek domāt, ka tagad arī šis jautājums beidzot ir noskaidrots.

Ir liela varbūtība, ka imūnsistēmai, lai tā spētu optimāli darboties, nepieciešami mikroorganismi un parazīti, jo tie dabiskā veidā bremzē organisma aizsardzības mehānismus. Ja neaicinātie viesi iet bojā augsta higiēnas līmeņa dēļ, reakcija ir tāda pati, kā atlaižot bremzi automašīnai, kas neitrālā ātrumā novietota stāvā piekalnē. Tāpat kā automašīna sāktu rīpot, arī imūnsistēma sāk pastiprināti darboties. Tā vietā, lai vispār nereaģētu uz tādām faktoriem kā putekšņi, dzīvokļos sastopamās putekļu ērces, niķelis, smaržas un kukaiņu inde vai arī reaģētu uz tām samērīgi, imūnsistēma darbojas neadekvāti un izraisa alerģisku reakciju, kas turklāt spēj vērsties pret paša organisma šūnām. (Cilvēka organisms ar visiem saviem „kaimiņiem” un parazitiskiem līdziedzīvotājiem – dažādiem tārpiem u.tml., veido kopēju sabalansētu sistēmu. Ja nu šis balanss kādu iemeslu dēļ tiek izjaukts, tad arī „nojūdzas” sistēmas saskaņotā darbība un rodas visādas ķēzas.) Tā kā tārpi un citi parazīti ir vairākus miljonus gadu attīstījušies kopā ar cilvēku un vēl nesenā pagātnē, pirms dažiem simtiem gadu, visticamāk invadējuši gandrīz visus cilvēkus, no evolūcijas aspekta ir ļoti liela varbūtība, ka cilvēka imūnsistēma un parazīti ir savstarpēji pielāgojušies, lai nodrošinātu optimālu funkcionēšanu un „sadzīvi”. Līdzīgi var iedomāties, ka cilvēka imūnsistēma ir pielāgojusies ne tik vien tārpiem, bet arī baktērijām, sēnēm un vīrusiem.

Kaut gan pagaidām nav zināms, kāds mehānisms un regulējošās vielas tiek izmantotas šādam mērķim,, hipotēzei ir daudz piekritēju. Ja tā izrādītos pareiza, būtu gūts skaidrojums, kāpēc visā pasaulē tik strauji pieaug diabēta slimnieku skaits. Piemēram, pirmā tipa diabēts ir autoimūna saslimšana, kas rodas, imūnsistēmai uzbrūkot sava organisma šūnām, kas aizkuņģa dziedzerī ražo insulīnu. Tāpat kā līdzīgas slimības, piemēram, multiplā skleroze un artrīts, kad imūnsistēma uzbrūk attiecīgi smadzeņu šūnām un locītavu saistaudu šūnām, arī diabēts rodas, ja pārāk aktīvs kļuvis imūnsistēmas attiecīgais mehānisms. Diabēts un citas autoimūnās slimības ir izplatītas lielākoties bagātajās valstīs. Ja cilvēka imūnsistēma ir attīstījusies tā, lai optimāli funkcionētu situācijā, kad tai pastāvīgi uzbrūk mikroorganismi un parazītiskie tārpi, visnotaļ reāla ir iespēja, ka gandrīz sterilā vidē šī sistēma sabojājas.

Kaut gan līdz šim neviens zinātnisks eksperiments vēl nav pierādījis tiešas cēloņsakarības, kas vienotu higiēnas līmeni un risku saslimt ar pirmā tipa diabētu, daudzi novērojumi tomēr vedina domāt, ka šāda sakarība pastāv Zemēs, kur šī slimība ir ļoti izplatīta - Rietumvalstīs, kā arī Sauda Arābijā un Kuveitā - gandrīz visiem cilvēkiem ir pieejams tīrs dzeramais ūdens un labi sanitārie apstākļi. Turpretī tādā valstī kā Afganistāna, kur tikai aptuveni 10 % iedzīvotāju ir pieejami minētie labumi, pirmā tipa diabēts gandrīz nav sastopams.

Vēl jāpiebilst, ka pēdējos gados ar dzīvniekiem veiktie eksperimenti ir pierādījuši, ka daži parazītiskie tārpi spēj novērst autoimūnās slimības, kas ļoti atgādina, piemēram, multiplu sklerozi un artrītu. Ir pat izdarīti klīniskie izmēģinājumi ar cilvēkiem, un pirmie rezultāti liek domāt, ka tārpiem ir labvēlīgs efekts. 2005. gadā slimniekus, kuri sirga ar hronisku zarnu iekaisumu, amerikāņu zinātnieki ārstēja ar dzīvnieku matgalvjiem, kas parasti mēdz invadēt cūkas. (Starp citu, cilvēku un cūku organismu fizioloģijas esot ļoti līdzīgas!) Šī alternatīvā ārstēšana sniedza labvēlīgu rezultātu 43 % gadījumā, turpretī „placebo” ārstēšana palīdzēja tikai 17 % slimnieku.

Citā pētījumā, kura rezultātus publicēja pavisam nesen, Argentīnas zinātnieki salīdzināja multiplās sklerozes attīstību cilvēkiem, kuri pirms tam bija invadējušies ar parazītiskajiem tārpiem, un slimniekiem, kurus šāda slimība nebija skārusi. Pēc pētījuma rezultātiem, tārpu invāzija ievērojami mazina multiplās sklerozes simptomus. Turklāt skanējumos atklājās, ka tārpu klātbūtne mazina arī smadzeņu bojājumus.

Ja hipotēze par higiēnu izrādīsies pareiza, tas tomēr nenozīmē, ka mums, lai izvairītos no alerģijas un diabēta, jādzīvo lielā netīrībā un jālieto inficēts uzturs. Cilvēka imunitātes mehānismi veidojas embrija stadijā un pašos pirmajos dzīves gados, tāpēc no pārspīlētas vispārējās higiēnas vajadzētu izvairīties grūtniecēm un mazuļiem.

Un vai gan zinātniekiem neizdosies radīt tableti, kuras sastāvs uz organismu iedarbotos līdzīgi putekšņiem, mājas putekļu ērcēm un parazītiskajiem tārpiem, tādējādi ļaujot mums vienkāršā un patīkamā veidā dzīvot nehygiēniski?

Cilvēka imūnsistēmu nedrīkst atstāt bez darba. Tādā pushumoristiskā aspektā - nākotnē katras mājas aptieciņā droši vien būs cieši aizvākota burka ar uzrakstu NETĪRUMI, kas sevī saturēs alergēnus, toksīnus, parazītiskos tārpus, baktērijas, sēnītes un vīrusus, No tās rūpīgās mājas mātes veselības uzturēšanas nolūkos mūs šad un tad nedaudz „iebaros”...

Tagad par citu arī it kā paradoksu. *Vai sports ir ceļš uz slimībām?* Sportisti taču ir veselīgi un norūdījušies stipras gribas cilvēki! Tādēļ sports tiek visādi propagandēts un atbalstīts. Sportista karjera un slava ir daudzu jaunekļu sapnis.

Taču reālajā dzīvē visai bieži nākas redzēt kā sportisti nāvējoši sabrūk „kaujas laukā” un kā mūža beigās tie mokās ar sistemātiskās pārslodzēs sagandētu veselību. Laikam jau pārslodžu negācijām arī darbojas kāds savdabīgs „nezūdamības likums”, tās uzkrājas un agri vai vēlu liek sevi manīt. Kamēr ir jaunība vai spēka gadi, liekas, ka viss ir „o kei”, un tikai pēc gadiem viss uzkrātais sāpīgi atspēlējas. Kausu, medaļu un diplomu kolekcija to kompensēt un par labu vērst diemžēl nespēj... Atliek tikai vairs sevi mierināt, ka „reiz bija un reiz es biju!”...

Sporta ārsti ir ievērojuši, ka viņu aprūpējamiem sportistiem cītīgu treniņu laikā ar veselību parasti ir lieliski, taču, kā pienāk sacīkstes, tad kā par spīti uzkrīt visādas lielākas vai mazākas ķibeles un savārgumi. Padziļināti pētījumi parādīja, ka sportistu asiņu plazmā pēc intensīvām treniņu slodzēm ievērojami samazinās vai pat vispār pazūd vairākas tā saucamo imunoglobulīnu klases, kuru funkcijās ietilpst organisma aizsardzība pret visādu infekciju invāzijām. To normāls līmenis atjaunojas tikai kādās 2 – 4 nedēļās pēc treniņu stresi. Šajā posmā organisms ir palicis bez savas efektīvās automātiskās aizsardzības un „veselīgie sportisti” ātri vien iemanās noķert labākajā gadījumā kādu „nevainīgu saaukstēšanos” vai kāda

perēkļa aizmetni kam daudz nopietnākam un bīstamākam. Tā nu iznāk, ka centīgi un cītīgi trenējoties un sacensībās no sevis izspiežot ko vien tik spēj vai pat nespēj, sportists sistemātiski savu organismu grauj un indē ar „vieglo savārgumu” radītajiem toksīniem. Tad jau arī nebūtu ko brīnīties par bēdīgo fiasko mūža otrajā pusē...

Izrādās, ka tā saucamās „rīta rosmes”, kas tiek cītīgi propagandētas kā veselīga dzīvesveida obligāta sastāvdaļa, nemaz tik labas nav! 2002. gadā angļu zinātnieki pētījumos konstatēja, ka rīta puses fiziskās slodzes palielina risku saslimt ar infekciju slimībām, jo tās samazinot organisma aizsargspējas. Mehānisms apmēram līdzīgs kā sportistu treniņu pārslodzēs. Japāņu zinātnieki ir izpētījuši, ka pēc rīta „veselības skrējieniem” asiņu sarecamība pieaug par 6%. Bet sarecamība veicina tīk bīstamo trombu veidošanos! Bet pēc vakara skrējieniem, taisni otrādi, sarecamība pazeminoties par 20%! Tādēļ labāk būtu skriet un vingrot vakaros!

Pētījumi ir parādījuši, ka paaugstinātas fiziskas slodzes sevišķi bīstamas ir cilvēkiem ar paaugstinātu holesterīna līmeni. Smagsvarcelšana, forsēta skriešana, futbola un hokeja izraisītās intensīvās pārslodzes no asinsvadu sienīgām atrauj holesterīna nosēdumus un to sakrājumi aizsprosto artērijas, kas ir biežs pusmūža vīriešu pēkšņas nāves iemesls. Ar to skriešanu (lai gan mērenā izpildījumā tā tik tiešām labvēlīgi iedarbojas uz elpošanu un asinsriti) arī diez kas nav. Tā bendē ne tikai sirdi, bet kaitīgi iedarbojas arī uz mugurkaulu, it sevišķi skrienot pa cietu virsmu. Momentā, kad skrienot kāju pēdas pieskaras zemei, impulsā smaguma spēka iedarbība pieaug 5 reizes. Tā 80 kilogramīgs skrējējs pie katra soļa savam mugurkaulam uzbrūk ar 400 kilogramīgu slodzi! Mehāniķiem ir labi zināms, ka impulsveida slodze uz konstrukciju iedarbojas ievērojami graujošāk nekā statiska. Tādēļ ierīces, kurām nākas strādāt impulsslodzes režīmā, konstruē ar ievērojami lielāku drošības rezervi.

Visāda veida liekšanās un locīšanās, sevišķi, ja tas notiek strauji un vēl trakāk, ja tas saistās ar liela smaguma pacelšanu, ir riskanta ar mugurkaula skriemeļu pārbīdi, kas var izsaukt ļoti smagas sekas. Tā ka sportisti svarcēlāji, kas sparīgi „uzrauj” simtkilogramīgas bumbas, būtībā ir potenciāli pašnāvnieki! (Ko gan cilvēks nedara mīkļa slavas dēļ! Jeb - štrunts par bitēm, ka tik medus!)

Sprīžot filozofiskā aspektā - kas tad būtu ļaudīm svētīgāks un nepieciešamāks - fizikultūra vai sports? Ar fizikultūru saprāta robežās tā kā būtu skaidrs. Kustības un mērena slodze veicina un harmonizē fizioloģiskos procesus. Tādēļ tā visnotaļ būtu atbalstāma un propagandējama, it sevišķi pusaudžu gados, kad noris organisma formēšanās. Pēcāk tā nepieciešama vispārējā tonusa uzturēšanai. Citādāk ir ar sportu un dzīšanos pēc rekordiēm. Nu ko tad cilvēce un civilizācija iegūst, ja daži indivīdi, sevi treniņos pārmokot, iemanās 100 metrus noskriet dažas simtdaļsekundes ātrāk, uzlekt par dažiem centimetriem augstāk, pacelt par dažiem desmitiem kilogramu smagākas svarbumbas un tamlīdzīgi? No šiem visādiem rekordiēm cilvēce kopumā veselīgāka un fiziski attīstītāka netop. Paši rekordmeņi gan riskē ar savas veselības neatgriezenisku sagandēšanu, sava aktīvā mūža izniekošanu vai pat ar priekšlaicīgu aizsaulē. Dzenoties pēc rekordiēm un attiecīgās tik viegli gaistošās slavas, tad nu lieto visādus „dopingu”, disbalansējot un sagraujot sava ķermeņa hormonālo sistēmu, tā savai veselībai nodarot neatgriezenisku kaitējumu. Būtībā sporta slavu alkstošie atrodas nožēlojamu gladiatoru situācijā, kad sevi ziedo pārejošas ļaužu pūļa mīkļa slavas dēļ. Viens otrs ar sportu pārlietu pārņemts jauneklis savus labākos gadus tā arī pavada spārdot bumbu vai trenkājot ripu, kārtīgu izglītību un profesionālās zināšanas tā arī neiegūstot. (Tā pēc statistikas datiem ASV laika posmā 1985 – 1997. g. sporta karjeras dēļ mācības ir pametuši 21 000 jaunekļu.)

Var jau šos jaunekļus arī saprast. Gribās taču „pašapliecināties”, izcelties. Nu vismaz sava paša acīs, ja ne kādas meitenes! Efektīvāk un vienkāršāk jau ir mēģināt izcelties ar kādiem fiziskiem dotumiem. Atbilstoši populārajam principam - ja spēciņš daudz maz ir, tad tā prātiņa daudz nevajag... Jo „kustināt smadzenes” izrādās, ka ir daudz grūtāk.

Var pafilozofēt, ka kaut kāds taisnīgums pasaulē tomēr pastāv - kuram nav to dotumu uz fiziska spēka izpausmēm, tam izrādās, ka ir vai veidojas dotumi intelektuālajai darbībai. Tādēļ jau bieži nākas sastapties ar parādību, ka tajos fiziski „būdingākajos” indivīdos intelekta un jo sevišķi intelīgences īpašību ir ievērojami mazāk nekā tajās „sīkajās”. Un visspilgtāk tas izpaužas invalīdiem, ja tie nav krituši depresijā un nodzērušies, bet ir atraduši un mobilizējuši visus savus garīgos spēkus.

Gan jāatzīst, ka no aizraušanās ar sportu ir arī viens otrs labums - neiekļūst nikotīna un alkohola atkarībā un, sevi piespiežot treniņos, attīsta un formē gribasspēku un raksturu.

Var jau paironizēt, ka katram taču ir izvēles tiesības kā bojāt un gaudēt savu dzīvi vai pat kaklu lauzt, ja tik vien ir gūts „kaifs”, „adrenalīns”, kāda slava vai pat nauda ! Vai arī apzinīgi un prātīgi vilkt savu „pelēko dzīvīti”, bez jebkādiem spilgtumiem, piedzīvojumiem, pārdzīvojumiem un gandarījumiem....

Sports. Ne tikai uzvaras... Pēkšņas nāves precedenti sportā kļūst arvien aktuālāka problēma, jo ik gadu, nodarbojoties ar fiziskām aktivitātēm, bojā iet vairāki desmiti cilvēku. Kā vielu pārdomām pievienoju Māra Stalīdžēna presē publicēto tekstu :

Pirmais fiksētais fakts saglabājies hronikās no 480. gada p.m.ē. Proti, tā ir ziņa par maratonskrējēju, kurš miris tūlīt pēc finiša. Savukārt pēdējais precedents, kurš satrieca līdzjutējus, notika 2008. gada 13.oktobrī, kad KHL mača laikā mira viens no talantīgākajiem Krievijas jaunās paaudzes hokejistiem, 19 gadus vecais Aleksejs Čerepanovs no Omskas.

Diemžēlārī Latvijā šādu precedentu netrūkst. Traģiskākais laiks bija 2001. gada novembris, kad aptuveni pusmēneša laikā aizsaulē aizgāja trīs sportisti : F – 1 ātrumaļaiņu pilots Viktors Kuņičs, skeletoniests Ģirts Osteniņs un autosportists Ervīns Jonass. 2004. gadā spēles laikā mira viens no Latvijas profesionālākajiem hokejistiem Sergejs Žoltoks. Februārī Zviedrijā mira basketbolists Raimonds Jumīķis, kas pārstāvēja „Akropol Basket”. 23 gadus vecā sportista nāves iemesls bija sirds apstāšanās. Pirms Raimonda Amerikā treniņa laikā nomira latviešu basketbolists Jānis Cekuls... LMT un „Siemens” Latvijas rallija čempionāta piektajā posmā „Kurzeme 2006” traģiskā negadījumā cieš ekipāžas stūrmanis Gatis Vilciņš. Savukārt 2008. gadā Bīķerņieku trasē notikušajās Latvijas čempionāta sacensībās nāvējošu avāriju piedzīvoja talantīgais deviņpadsmitgadīgais motošosejnieks Aleksandrs Bekers. Šī bija otrā traģēdija Latvijas motosportā divu dienu laikā - Salacgrīvā pēc neveiksmīgā kritienā gūtajiem savainojumiem Latvijas „enduro” čempionāta laikā bojā gāja motobraucējs Sandris Selga.

Latvijas sportā zaudējumi ir lieli, taču pasaulē tie ir daudzkārt iespaidīgāki. Par bīstamāko sporta veidu amerikāņi uzskata alpīnismu. Zinātnieki noskaidrojuši, ka uz 10 000 cilvēku, kas ar to nodarbojas, reģistrēti 56 nelaimes gadījumi. Everestā vien 66 gadu laikā bojā gājuši vai bez vēsts pazuduši 59 cilvēki.

Otro vietu ieņem olimpiskais sporta veids - bokss. Tas atzīts ne tikai par vienu no traumatiskākajiem, bet arī nāvējošākajiem. No 1943. līdz 1968. gadam ringos bojā gājuši 300 profesionāļi. Par amatieriem ziņu nav. Uz jautājumu, kāpēc tas netiek aizliegts, atbilde ir viena : - nauda, liela nauda !

Trešo vietu ieņem autosports, kur bieži vien sacensībās automobiļa ātrums pārsniedz 300 km/h. Pasaulē lielākajos bezceļu rallijos Londona – Mehiko un Dakārā bojā gājuši vairāk nekā 30 cilvēku. Lielāks negadījumu skaits ir tikai F-1 ; kopš Džuzepes Farinjas nāves Argentīnas „Grand Prix” sacensībās 1953 gadā uz „labākām trasēm” devušies 60 braucēji.

Aiz pirmā trijnieka seko lēcieni ar izpletņi - „best jumping”. Klasiskajā izpletņlēkšanā strikti tiek ievēroti visi noteikumi un instrukcijas, taču šajā sporta veidā lec, kā katram ienāk prātā. Visbiežāk lēkšanai tiek izmantotas dažādas celtnes, kalni vai aizas. Lielākā bīstamība ir tā, ka kritiens, salīdzinot ar izpletņlēkšanu no lidaparāta, ir īss, lēmums jāpieņem ātri, un tas no izpildītāja prasa labāku sagatavotību. Tāpēc statistika ir iespaidīga - no 1981. līdz 2007. gadam pasaulē fiksēti 114 nāves gadījumi.

Arvien lielāku popularitāti gūst „heliskiings” jeb traukšanās ar slēpēm pa kalna nogāzi. Tas notiek tā, ka helikopters slēpotāju nogādā kalna virsotnē, no kurienes tie traucas lejup. Bīstamība slēpjas nepazīstamajā trases reljefā, lielajā ātrumā, kā arī pēkšņi uznākošajās sniega vētrās, kuras pazudina braucējus. Ik gadu iet bojā vai tiek ieputināti vairāki desmiti slēpotāju. Pēc „Forbes” ziņām, ik gadus ASV 100 000 šo slēpotāju gūst dažādas traumas, no kurām daudzas beidzas ar nāvi. Savukārt silto zemju iedzīvotāji iecienījuši „daivingu” un „cave”. Lai veiktu šādas ekskursijas zem ūdens, nepieciešama lieliska fiziskā sagatavotība un iemaņas. Bieži vien peldētāji neievēro drošības

noteikumus vai tiem uzbrūk plēsīgas zivis. Problēmas rodas redzamības un gaisa zuduma dēļ. Bieži vien peldētāji nomaldās alās un iet bojā.

Turpinot aplūkot bīstamākos sporta veidus, to vidū jāmin arī korida un „bullraidings”. Te mazākā kļūda var maksāt dzīvību. Pēdējos divos gadsimtos koridā bojā gājuši 63 „maestro” un 350 viņu palīgu.

Bīstamāko sporta veidu sarakstu turpina sērfinģis, klinšu un sporta kāpšana.

(Avoti : „International Federation of Sports Medicine”, „Medicina dello Sport”)

Var apbrīnot cilvēku izdomu paņēmienu, kā „sava prieka pēc” sagādāt sev lielākas iespējas „lauzt kaklu”!

Specifisks veselības gandēšanas veids ir aizraušanās ar modes ākstībām, it sevišķi jauno sieviešu vidū. Kad savā laikā modē nāca kaprona zeķes, modes upuri pat ziemas spelgoņā skraidīja ar „basām kājām” un „pusplikiem dupšiem”, izprovocējot dažādas tā saukto „sieviešu slimību” epidēmijas. Glābiņu sniedza garo bikšu mode, taču tā sāka izvirst, bikšu augšdaļu krietni nolaižot zem jostas vietas. Tā nu sievietes tagad skraida ar pusplikiem vēderiem un mugurām. Dakteri uz pusemūža posmu un pat agrāk skumīgi prognozē nieru un olnīcu iekaisumus...

Atsevišķa draudoša problēma ir pīpošana un „ripu rīšana”, kas skaitās „kruti” un stilīgi... Un kad velnam tas mazais pirkstiņš ir iedots, tad jau no tā tikt vajā vairs tikpat kā nav iespējams...

Presē lasām par avārijām motosacīkstēs ar smagi cietušajiem, par bojā gājušiem alpīnistiem, par skriešanās sacīkstēs ar satrakotiem vēršiem nāvīgi savainotajiem, par ledū ielūzušiem un noslīkušiem bļītkotājiem. Ar dzīvību tiek riskēts sava prieka un *kaifa* iegūšanas pēc. Nu var jau pafilozofēt, ka katrs savu dzīvi bojā, posta un lauž savus kaklus kā nu māc un prot. Demokrātija taču ! Nelaimē nokļuvušajiem bez šaubām vajag palīdzēt. Bet lai visi vieglprāši visus attiecīgos izdevumus samaksā no savas kabatas ! Jeb vai tas vairs nebūs demokrātiski ?

Nu ļoti daudziem no mums pietrūkst mēra sajūtas un neprotam *turēties rāmjos* ! Ja dzeram, tad kamēr krītam vai nonākam *galīgā ķēmā*. Ja kādu kritizējam, tad to galīgi aplejam ar dubļiem un mēsliem. Ja kādu uzslavējam, tad iekrītam pielūgsmē un „personības kultā”. Ja gribam pajokot, tad kļūstam rupji, vulgāri un ciniski. Ja gribam būt humāni un demokrātiski, tad pieciešam, lutinām, lolojam un žēlojam visādus noziedzniekus, riebekļus un sabiedrības atkritumus...

Tā nu vairums ļaužu aiz mulķības, vieglprātības vai neziņas posta savu veselību, bojā savu dzīvi un saķēzī sabiedrību kā nu kurš to spēj.... Un visbiežāk aizmirstot veco labo parunu - *kas par daudz, tas par skādi* !

Dažas atziņas par modi

- Lielākā daļa ļaužu dzīvo vadoties no modes, nekā no saprāta. (G. Lihtenbergs)
- Mode ir mode, modei vajag sekot, bet mazliet saprašanas pašam arī vajadzīgs. (J. Laganovskis)
- Cilvēki negrib būt pelēki, grib būt krāsaini. Ja ne iekšēji, tad vismaz ārēji. Tā rodas tas, ko saucam par modes ākstībām. (J. Laganovskis)
- Nav bijis tādu modes jaunumu, kuriem nerastos nikni pretinieki, sevišķi vecāku cilvēku aprindās. It kā tas apgērba vai kurpju fasons, ko valkā viņi, arī kādreiz nebūtu bijis jaunmodīgs. Ja šie cilvēki gribētu būt konsekventi savā nostājā, tad viņiem vajadzētu valkāt neapstrādātas zvērādas - mūsu tālo senču pirmo tērpu, kas laikam vienīgais ir brīvs no visiem modes untumiem. (J. Laganovskis)
- Mode nāk un aiziet. Labi, ka apgērbs paliek. (NN)
- Mode - tā ir vadāma epidēmija. (Džordžs Bernards Šovs)
- Nav pasaulē nekā tik smieklīga, ko mode nespēj padarīt pieņemamu. (Balzaks)
- No modes nekad neiziet vienīgi levas kostīms. (N. Filatovs)
- Ja vīrs sāk sekot modei, tad sievai jāsāk kļūt uzmanīgai. (Konstantins Melehins)

Bailes un depresija.

Bailes ir kā tumšs nospiedošs mākonis, kas tādā vai citādā formā apēno katra cilvēka dzīvi. Tās rodas galvenokārt no nezināšanas. Dažus cilvēkus bailes tā paralizē, ka liedz viņiem normāli dzīvot un veikt savu darbu. Lai no kā viņi baidītos, pat doma par to var izraisīt graužošu reakciju..

Bailes izzūd, ja valda viedums (dzīvesgudrība), ja ir īsta zināšana un izpratne. Bailes balstās uz instinktiem, tādēļ dzīvnieku pasaulē tās spēlē izšķirošu lomu. Tā kā dzīvniekiem trūkst mentālā aprīkojuma, lai iepriekš paredzētu briesmas, instinktīvās bailes ir priekšnoteikums izdzīvošanai. Arī cilvēkos vēl ir samanāmas šī dzīvnieciskā instinkta pēdas.

Paradoksālā veidā bailes var tikt kāpinātas tieši ar prāta spējām, tātad ar tām, kurām vajadzētu pasargāt no bailēm.. Problēma ir tā, ka zināšanas vēl ir nepilnīgas un domāšanas aparāts tiek nepareizi izmantots. Reiz piedzīvotās sāpes un ciešanas paliek atmiņā un tiek projicētas nākotnē, lai izvairītos no tā, kas varētu notikt. Tā veidojas pārspīlēti priekšstati un sliktas priekšnojautas. Ja mēs ļaujam tām sevi ietekmēt, tās aug un aizņem aizvien lielāku vietu mūsu apziņā. Attiecīgais cilvēks tādēļ var kļūt par savu baiļu upuri un domās piedzīvot sliktas fantomveida mokas.

Bailes pieder pie cilvēka pamatekipējuma un ir kaut kas, no kā mēs visi ciešam. Tās plešas no primitīvā cilvēka relatīvi vienkāršajām bailēm, kas rodas no dabas likumu nezināšanas un pastāvīgajām bailēm no nezināmā, līdz modernā cilvēka baiļu skalai, kas ir saistīta ar viņa eksistences kompleksivitāti, kuru pārvalda konkurences domāšana. Bailes var rasties no pieaugošas apzināšanās, jo tā nes sev līdzī principāli lielāku atbildību un kāpinātu jūtīgumu.

Baiļu saraksts ir liels. Tur ir, piemēram, bailes no slimības un no nāves; bailes nākotnes priekšā; no īpašuma un naudas, sabiedriskā stāvokļa, popularitātes vai draudzības zaudēšanas; bailes no vientulības, no atriebības, no tumsonības un nezināšanas, no lielās viņpasaules. Un pastāv arī slimīgas, psiholoģisku defektu radītās bailes - dažādās „fobijas”, Piemēram - t.s „klaustofobija” (bailes atrasties noslēgtā telpā), bailes no augstuma vai tumsas, vai arī paniskas bailes (it nemaz teatrāli uzspēlētas !) no pelēm (diez kāpēc piemīt vienai otrai visādi citādi normālai sievietei). Bailes var slāpēt, mobilizējot savu gribas spēku sevis attīstībā, līdz galu galā var sasniegt stadiju, kurā, pateicoties pašam sevis un dvēseles izprašanai, ir panākta vara pār zemapzinīgajiem instinktiem.

Bailes ir ilūzija. Cik grūti tomēr ir likt šai ilūzijai krist ! Pārspīlētas un nepamatotas bailes par viņa izredzēm ir pārņēmušas dažu labu cilvēku. Tādēļ jo svarīgāk ir savos darbos dzīvē vadīties pēc veselā saprāta, faktiem un realitātēm tā vietā, lai sekotu fikcijām un iedomām.

Es baidos kļūt nabags, zaudēt savu laulāto, pārkāpt likumus. Es baidos apkaunot sevi tādu cilvēku priekšā, kuru cieņu vēlos saglabāt. Dažiem cilvēkiem doma, ka viņu bērni var izrādīties slikti ir pamatīgs apdraudējums viņu pašu „es” jēgai.

Bailes no nāves

Bailes no nāves ir raīžu avots, kas iesniedzas daudzās jomās. Tas, ka mūsu sabiedrība godā un izceļ jaunatni, bet vairās no vecākā gadagājuma paaudzes, mūsu izmisīgā nepieciešamība pēc izpriecām, kosmētikas un skaistumkopšanas veicināšana un trakā tiekšanās pēc slavas - visi šie ir simptomi vēlmei noliegt nāvi.

Mokošām bailēm no nāves ir vairāki iemesli. No vienas puses, tur ir bailes no nezināmā un nedefinējamā, kuras bieži vien vēl pasliktinās šaubu par cilvēka nemirstību un neziņas dēļ, kas ar cilvēku notiek pēc nāves. Pie tām pieder tādi

jautājumi kā : - vai vispār ir kādas „debesis”, un kā tas attiecas uz draudiem par mūžīgo „sautēšanos šķīstīšanās ugunī” ? No otras puses, tās ir bailes no izzušanas procesa mirstot. Daudzi nezina vai arī liekas aizmirsuši, ka šāda veida izjūtas ir saistītas tikai ar aktīvo, funkcionējošo dzīvību fiziskajā ķermenī un ka līdz ar dzīvības atkāpšanos tāpat izzūd arī ķermeniskās sāpes.

Principā var teikt : - nāves nav ! Runa ir tikai par pāriešanu no viena apziņas plāna uz citu - no ķermeniskās apziņas uz garīgo. Ja cilvēks to var īstenot un uztvert, zūd arī viņa bailes no miršanas. No nāves nav jābaidās. Tieši otrādi, daudzējādi tas ir pat apsveicams posms. Vecākiem cilvēkiem, kuri ir izgājuši caur dzīves dziļnavām, tā var būt brīnišķīga doma - beidzot pamest aiz sevis ķermeņa cietumu ar visām tā kaitēm, ciešanām un bailēm, un daudzām rūpēm, šaubām un vilšanās un to dzīvi apmainīt pret kādu laiku garīgajā ķermenī, kurš nav nedz noguris, nedz pakļauts visām šīs zemes mocībām. Tos, kuri par savu uzdevumu uzskata dot kādu ieguldījumu cilvēcei, gara pasaulē gaida kāds darba daudzums. Kādu darba veidu viņi tad konkrēti darīs, tas ir atkarīgs no individuālā rakstura, nosliecēm un attīstības stāvokļa.

Jauniešiem ir pilnīgi citāda nostāja pret nāvi. Tā kā dzīve ar visiem tās priekiem, pieredzēm un izaicinājumiem, viņiem tikai sākas, nāve vēl ir kaut kas tāls, kas, kā šķiet, uz viņu personīgo dzīvi daudz neattiecas, stipriem un spēcīgiem nāve ir kaut kas miglains un tāls, par kuru - tā viņiem liekas - tagad vēl nav jādomā. Taču arī viņiem var pienākt negaidītais un apgāzt visas līdz šim iecerētās idejas un plānus; un pēkšņi cilvēks tiek nostādīts fakta priekšā, kurš ir viens no izšķirošākajiem dzīvē, bet kuram viņš līdz šim nepievērsa uzmanību. Nesagatavotam tas var būt smags šoks un izsaukt lielas bailes.

No cilvēku viedokļa nāve bieži izskatās bezjēdzīga un nežēlīga. Tomēr neaizmirsīsim, ka cilvēks pārstāv tikai ļoti niecīgu daļu no kopējā plāna, - tādēļ viņa perspektīvai neizbēgami ir jābūt ierobežotai un pakļautai vispārējai likumībai.. Pēc ilgākas vai īsākas uzturēšanās garīgajā sfērā, tas pieņem jaunu fizisku ķermeni zemes dzīvē, lai krātu pieredzi, kuru dvēselei ir lemts piedzīvot.

Raksturīgi trīs psiholoģiskā stāvokļa attīstības posmi cilvēkam uzzinot, ka viņam ir nedziedināma slimība. Pirmajā posmā ir izbīlis, tad neticība un cerība, ka tā ir kļūda un notiek aktīva „ķepurošanās”, meklējot visādus ārstus un dziednieku, izmēģinot visu, kas tiek ieteikts. Slimībai neglābjami progresējot, cilvēks nokļūst sašutuma un pat dusmu uz visu pasauli un pat Dievu, psiholoģiskajā posmā. Tā ir kliegšana netaisnība ! Visādi draņķi un nelieši dzīvo „cepures kuldami”, bet man, kārtīgam un godīgam cilvēkam, nu ir jāmirst ! Visbeidzot neilgi pirms nāves iestājas dvēseles miers un apskaidrība.

Tāpat mums nav jābaidās no nāves, nav jānožēlo mirušie - drīzāk mums ir par viņiem jāpriecājas, ka viņi uz zināmu laiku ir atbrīvoti no fiziskām vajām un ierobežojumiem. No dvēseles viedokļa uzlūkojot, nevis miršana, bet gan dvēseles ieniršana fiziskajā ķermenī - tāpat tas process, kuru mēs saucam par „dzimšanu”, - ir ieešana tumsā.

Bieži tie ir palicēji, kuri patiešām cieš, jo viņiem pēkšņi tiek atņemts mīļotais cilvēks un uz kādu laiku atrauta aizgājušā cilvēka mīlestība, sabiedrība un varbūt arī atbalsts. Zināšanas par faktisko nāves procesu viņiem var palīdzēt ar lielāku izpratni tikt galā ar doto situāciju. Atcerēsimies, ka pamatā tas ir tikai „uz redzēšanos” - līdz viens otru sastaps no jauna. Tas emocionāli var ļoti palīdzēt

Katra dzīve noris pēc sava īpaša plāna. Vienlaikus tā ir saistīta ar noteiktiem pamatprincipiem, kas vadās pēc personas ieņemtajām pozīcijām laikā un telpā, viņas ikreizējās attīstības pakāpes. Katra cilvēka uzdevums ir sevī uzņemt, pārstrādāt un izmantot tik daudz no īstenības, cik viņš var saprast un apstiprināt atbilstoši savai attīstības pakāpei un pieaugušajai uztverei.

Diemžēl nāves bailu pārvarēšana rada arī paradoksālu negatīvu efektu, kad ideoloģiskā apmātībā cilvēki labprātīgi veic pašnāvības. Kaut vai bēdīgi slavenie teroristi – pašnāvnieki, „kamikadzes” vai dažādi sektanti...

Bailes no nākotnes. Pretstatā bailēm no nāves, bailes no nākotnes nozīmē īstas bailes no dzīves. Kurš vēlas inteligēnti veidot savu dzīvi, tam ir nepieciešams zināms nākotnes plānošanas mērs. Tas nozīmē ar domu formām uzbūvēt to, ko cer sasniegt. Tomēr, ja mēs atļaujamies dzīvot ilgstošā bailu stāvoklī, kurš rodas no iepriekšējās plānošanas, šis bailu komplekss neizbēgami caurstrāvo, iekrāso un ierobežo nākotnē projicētās domu formas un tādēļ tajās ir maz pozitīva.

Atmiņas par bijušām ciešanām un sāpēm neapzināti tiek pārnestas tagadnē un mūsu domāšanas aparāts tēlo atbaidošas ainas par to, kas mums vēl varētu stāvēt priekšā. Ar plašsaziņas līdzekļu ziņām šī situācija tiek vēl pasliktināta. Ik dienu tie pievērš cilvēka uzmanību traģēdijām, ciešanām un postam visā pasaulē un bieži to dara pārspīlētījā, sensacionālā veidā. Tikai nedaudzi šādos apstākļos var saglabāt savu dvēseles līdzsvaru un neļauties pastāvīgi uzkurinātām bailēm. Ar negodīgiem plašsaziņas līdzekļu, politiķu, oportunistu vai aģitatoru ziņojumiem cilvēku bailes no nākotnes var tikt uzkurinātas līdz pat masu histērijai.

Vienīgais spēks, kurš darbojas pret bailēm no nākotnes, ir augstākajā domāšanā izpaustais iekšējais dvēseles spēks. Lai gan tas piemīt katram cilvēkam, šo dziedinošo iekšējo spēku daudzi vēl nav iemācījušies izmantot. Izšķirošais solis šajā virzienā ir visu to, ko dzīve mums sniedz - kā patīkamo, tā nepatīkamo, uzlūkot ar iespējami mazāku satraukumu un vienkārši censties saprast un pieņemt dzīves sniegtās mācības. Mums ir jāvingrinās uzticēties sev un jātic savas dvēseles spēkam, kas mūs inspirē uz mūsu augstāko mērķu piepildīšanu.

Kļūdas nav nekas cits kā tramplīns bezgalīgajā pilnīgošanās ceļā. Mēs visi izdarām kļūdas un tādēļ gūstam varbūt pat rūgtu pieredzi. Un tikai no šīm kļūdām mēs varam atzīt, kas nākamo reizi ir labāk izdarāms, lai spertu nākošo soli uz priekšu.

Vai esam aizdomājušies par to, cik bieži ikdienas dzīvē uzliekam sev klauna masku? Smaidām, kad gribas raudāt. Smejamies, izliekoties, ka viss ir kārtībā, kaut gan varētu kautkaut aiz žēluma pret sevi. Dzīvojam mehāniski, cenšoties nedomāt par to, kas noslēpts dvēseles dziļumos, lai, nedod dieš', neiekristu melnajā depresijas bezdibenī. Un tajā pašā laikā, uzlikuši psihiatra masku, cenšamies ārstēt tuvos un mīļos cilvēkus. Atbalstīt, mierināt, ka viss taču būs labi!

Ko lai saka, mēs lieliski esam iemācījušies spēlēt klauna un psihiatra lomas!

Bet kas ir pats skumjākais šajā situācijā? Ne klauns, ne psihiatrs nevar palīdzēt viens otram. Tieši tāpat kā dzīvē nevaram viens otram palīdzēt, uzliekot klauna vai psihiatra masku. Lieta nepavisam nav tajā apstāklī, ka slikti spēlētājam savas lomas. Viss ir daudz nopietnāk.

Stāsta, ka reiz vizītē pie pazīstama psihiatra atnācis jauns cilvēks, kurš sūdzējies par stipru depresiju un nebeidzamām bailēm. Bez visa pārējā, ārsts pacientam devis arī šādu padomu: „Aizejiet uz cirku. Ļoti iesaku. Tur tagad uzstājas izcils klauns. Viņš noteikti spēs jūs uzjautrināt un radīt interesi par dzīvi!”

Jaunais cilvēks rezignēti pasmaidījis un nočukstējis: „Tas klauns, dakter ... tas taču emu es!”

Dzīve nav anekdote. Un ja tā nopietni gribam izārstēties no nevajadzīgām bailēm un nogurdinošām depresijām, tad nevajadzētu domāt par līdzekļiem, kas uzjautrina, bet par savas dvēseles sakārtošanu. Gan to nevajadzētu saprast kā galvenokārt aicinājumu iet uz baznīcu, skaitīt pātarus un pie svētbildēm nolikt svečītes!

Katram ir zināms: - ja miesīgas brūces neapstrādā un neārstē, tās sāk iekaiest un pūznot. Tas pats var notikt ar dvēseles ievainojumiem. Neciešami smeldz un sāp, bet mēs šīs sāpes uztveram kā psiholoģisku pārslodzi, iegūtu saskarsmē ar

cilvēkiem, vai tieši pretēji - tās saistītas ar vientulību. Tā arī parādās tās pašas depresijas un nepamatotās bailes, kuras tik tik labi pārzināmas vai katram no mums. Bet ar ko glābjamies no psiholoģiskajām pārslodzēm? Paši izplatītākie līdzekļi ir nevis nošķirtības meklēšana laukos vai pastaigas svaigā gaisā, pat ne cirka izrāde, bet - atkarības.

Kāds sāk lietot alkoholu, kāds narkotikas. Cits meklē glābiņu kazino, „šopaholismā”, pērkot visu pēc kārtas vai to, kas dārgāks. Trešie cenšas aizmirsties neķītrā seksā, ceturtie nebeidzamos psihoterapeita apmeklējumos, piektie - nebeidzamā mājas uzkopšanā. Atkarību variantus praktiski nav iespējams uzskaitīt.

Stingri ņemot, nu nav jau nekā sliktā mājas uzkopšanā vai psihologa apmeklēšanā, ja vien to nepārspīlējam. Tāpat kā alkohola lietošana saprātīgās devās (Taču to lielums katram ir individuāls un ne visi to apjēdzam un ievērojam!) Vēl jo vairāk, viss šajā pasaulē cilvēkam dots viņa paša labā! Līdz brīdim, kamēr nepārvēršas atkarībā!

Mums piemīt tieksme attaisnot sevi, slēpt vai neņemt vērā patiesību. Bet pamēģiniet uzdot sev jautājumu: - „Vai spēju atteikties no savas „aizraušanās” vai aizvietot to ar kādu citu? Piemēram, ar grāmatu lasīšanu. Kā būtu, ja šodien vīna glāzes vietā es izlasītu kādu nodaļu no labas grāmatas? Un to pašu izdarītu rīt?...” Ja atbilde pašam sev būs apstiprinoša, tad tā arī rīkojaties. Un pēc tam pavērojiet savu reakciju un sajūtas.

Gribat palīdzēt sev? Iemācieties kontaktēties ar cilvēkiem, kurus tik tiešām mīlat un kuri tik tiešām mīl jūs. (Un ne jau ar ziņkārīgo kaimiņiem no augšējā stāva!) Runāt ne par laiku, modes tendencēm, sadzīves jautājumiem, bet par to, kas dotajā brīdī uztrauc: - par bailēm, problēmām, pārdzīvojumiem.

Garīgais kontakts ir tikai pirmais solis dvēseles traumu dziedināšanai. Pretsāpju tablete ir laba lieta, taču slimība ir jāārstē. Ja nedziedēsīm dvēseles brūces, mūsu cīņa ar atkarībām un fobijām būs velta, un dvēseles līdzsvars, sirdsmiers tā arī paliks neaizsniedzams sapnis. Un tāpēc cilvēkiem nepieciešams otrs līdzeklis, nevis pretsāpju, bet dvēseļu dziedinātājs - **piedošana**. Piedošana tiem, kuri mūs garīgi ievainojuši. Runa ir par **patiesu** piedošanu „no visas sirds”.

Tas nav viegli. Atgādināsim, ka tā ir piedošana tiem pašiem cilvēkiem, kuri jūs aizvainojuši tik stipri, ka dvēseles sāpes laupa sirdsmieru! Tieši viņam - tam pašam briesmīgajam pāridarītājam!

Bet tikai tāda piedošana dziedē mūsu dvēseles un palīdz atgūt sirdsmieru. Tas ir tā vērts!

Atziņu izlase

- Daudziem ļaudīm ir paniskas pārmaiņu bailes. Taču visa dzīves būtība aicina augt, mainīties, vairoties un paplašināt savus horizontus. Dzīve pieprasa pārmaiņas. Pārmaiņās ietvertais potenciāls ietver varbūtību, ka jaunais sākums var atnest lielāku gandarījumu un laimi nekā tas ir bijis līdz šim. Vai tas tā tiešām notiks, vai mēs augsim no cikla ciklā, lielā mērā ir atkarīgs no mums pašiem, no mūsu attieksmes pret pārmaiņām. Mēs cikla beigās varam redzēt traģēdiju, raudāt un pretoties, vai arī jauna cikla sākumā redzēt jaunu iespēju veidošanos. Kas kāpuram bija traģēdija – nāve, tas tauriņam ir piedzimšanas brīnums. (NN)
- Baidoties krist, mēs pārstājam augt. Baidoties raudāt, mēs pārstājam smieties. Bailes nav glāvēuma pazīme. Tieši bailes mums ļauj braši turēties dažādās dzīves situācijās. Tas, kurš jūt bailes un nepadodas tām, pakļauj sevi drošsirdības pārbaudei. Turpretī vieglprātīgs ir tas, kurš riskantos brīžos neapzinās briesmas (Pauls Koelju)
- Muļķīgs draugs ir bīstamāks par ienaidnieku. (Tautas paruna)

- Vienreiz apdedzinājās ar karstu pienu. Tagad pūš pat ūdenim, līdz tas sasalst ledū. *(NN)*
- Ir tādi, kuri kļūdās aiz bailēm kļūdīties. *(NN)*
- Kas bīstas mīlas, tas bīstas dzīves, bet kas bīstas dzīves, par trīsceturdaļu jau ir miris. *(Bertrāns Rāssels)*
- Baidies kļūdīties - lūk, tā jau ir kļūda ! *(S. Skotņikovs)*
- Cilvēks, kurš riskē ar dzīvību slavas kārē, alkātībā vai aiz ziņkāres, nebūtu uzskatāms par drosmīgu. Otrādi - par bailīgu nav jāuzskata cilvēks, kas no briesmām izvairās dēļ atbildības ģimenes priekšā vai savas pārliecības dēļ. *(L. Tolstojs)*
- Ir nesaprātīgi baidīties no neizbēgamā. *(Publīlijs Sīrs)*
- Ir labi, ja rakstnieks zina, ko nevajag rakstīt. *(G. Flobērs)*
- Šausmās ir jābaidās tikai no viena - prāta spēju samazināšanās. *(V. O. Kļučevskis)*
- Dažkārt tas, ko mēs dikti baidāmies, ir mazāk bīstams, nekā tas, ko dikti vēlamies. *(Džons Čertons Kollinzs)*
- Lielākā dzīves kļūda ir pastāvīgi baidīties izdarīt kādu kļūdu ! *(Elberts Habbards):*
- Pastāvīga, apzināta drosmes izkopšana ir būtisks priekšnoteikums, lai dzīvē kaut ko sasniegtu. Bailes ir viens no lielākajiem šķēršļiem ceļā uz panākumiem. Ieradinies nevairīties no tā, kas tevi biedē; par spīti bailēm izdari to ! *(Braiens Treisijs)*
- Pastāvīga, apzināta drosmes izkopšana ir būtisks priekšnoteikums, lai dzīvē kaut ko sasniegtu. Bailes ir viens no lielākajiem šķēršļiem ceļā uz panākumiem. Ieradinies nevairīties no tā, kas tevi biedē; par spīti bailēm izdari to ! *(E. M. Remarks)*
- Svētlaimīgs ir tas, kurš saprāta vadīts, neko vairs nevēlas un ne no kā vairs nebīstas. *(Seneka)*
- Tu beigsi baiļoties, ja beigsi arī cerēt. *(Seneka)*
- Bailes, vienkāršas bailes, ir ļoti bieži par iemeslu tam, ka cilvēks vilcinās un kavējas tur, kur vajag rīkoties. Taisni bailes un mazdūšība nodara tik bezgala daudz ļaunuma un rada tik daudz ciešanu. Bailes iet uz priekšu pa nepazīstamu ceļu, bailes ķerties pie tā, ko citi kaimiņi vēl nav izmēģinājuši, bailes nostāties pašam uz savām kājām, šaubīties par labu izdošanos - visādas neskaidras un nenoteiktas sekas bailes, kuras laupa prāta mieru, aptumšo skaidro skatu un atņem iespēju taisīt drošus slēdzienus un lēmumus. Tikai ierādi bailēm mājas vietu savā sirdī - un uz pēdām tam sekos vilcināšanās un nespēja drīzi izšķirties vajadzīgā brīdī. Vajag tev tikai sākt kavēties, sākt šķobīties, sākt skatīties uz visām pusēm, vajag tev tikai sākt šaubīties pašam par sevi, par savām spējām un par savu spēku -- un beigts tu būsi ! *(Kārlis Ulmanis)*
- Dzīve ir cīņa, un tam, kurš nebaidās, tam viņa atnes svētību. *(A. Deglavs)*
- Kas bailīgi rūpējas par savas dzīves saglabāšanu, tas nekad nepriecāsies par to. *(I. Kants)*
- Lai neieredz, ka tikai baidās ! *(Kaligula)*
- Mums nav ko baidīties, izņemot pašas bailes ! *(F.D. Rūzvelts)*
- Dzīvoju bailēs, ka mani var saprast pareizi ! *(O Vaīlds)*
- Cilvēks nevar būt laimīgs bailēs pastāvīgi drebot. *(Pols Anrī Holbahs)*
- Bailes vienmēr ir bijušas cilvēku pavērdzināšanas un apmāna līdzeklis. *(Pols Anrī Holbahs)*
- Briesmu bailes ir briesmīgākas par pašam briesmām. Ļaunuma gaidīšana ir desmittūkstoš reižu sliktāka par pašu ļaunumu. *(Daniels Defo)*
- Nelaipe, kad cilvēks sāk baidīties no patiesības, lai viņu neatmaskotu ! *(Blezs Paskāls)*
- Bailes rodas dvēseles nespēkā. *(Benedikts Soinoza)*

- Nožēlojams ir tas, kurš maz ko vēlas un daudz kā baidās. (F. Bēkons)
- Cilvēka esības mērs ir viņa prasmē pārvarēt bailes. (Tomāss Kārlis)
- Vislabākais ienaidnieka iedrošināšanas veids ir parādīt, ka jums no viņa ir bailes! (Dž. F. Kupers)
- Vienīgais no kā mums vajadzētu baidīties - tās ir zemapzinīgās, bezpersoniskās, nepamatotās un gribu paralizējošās bailes, kas neļauj atkāpšanos pārvērst uzvarā. (Franklins Delano Rūzvelts)
- Melo tikai tas, kas baidās. (Henriks Senkēvičs)
- Kas baidās ciest, tas cieš jau no tā, ka viņš baidās. (M. Montēns)
- Cik tas vīrišķīgi - tiekties pēc neprāta tādēļ, lai atbrīvotos no bailēm. ! (Selma Lāgerleva)
- Jo radījums vājāks, jo biedējošāka viņam jebkura pārmaiņa. (Andrē Žids)
- Es baidos no visiem, kuri grib mani pievērst savai ticībai. (Ginters Grass)
- Pirmais cilvēka pienākums ir pārvarēt bailes. Kamēr cilvēkam trīc ceļi, viņa rīcība ir verdziska. (Tomass Kārlis)
- Mēs visi no kaut kā baidāmies; zaķapastala baidās no visa, drosmīgie baidās izrādīties par zaķapastalām. (Marjano Hosē de Larra)
- Bailīgs draugs bīstamāks par ienaidnieku, jo no ienaidnieka sargies, bet uz draugu - paļaujies. (L. N. Tolstojs)
- Bailīgais pasaulē vēl nekā nav sasniedzis. Tikai drosmē dod cilvēkam spēku sasniegt visu un līdz galam savu ceļu nostaigāt. (Kārlis Ulmanis)
- Sistemātiska un tīša drosmes veidošana ir būtisks faktors panākumu sasniegšanā. Bailes ceļā uz panākumiem ir lielākais šķērslis. Izveido ieradumu vienmēr ķerties pie darbiem, no kuriem baidies, un tos pieveikt. (Braiens Treisijs)
- Galvenie lielu panākumu un sasniegumu ienaidnieki ir bailes un šaubas. (Braiens Treisijs)
- Baidās visi. Augstāk par citiem stāv tie cilvēki, kas rīkojas par spīti savām bailēm. (Braiens Treisijs)
- Ne jau vara tik daudz degradē, ka bailes pazaudēt varu. (D. Steinbeks)
- Visneuzvaramākais ir tas cilvēks, kuram nav bailes būt muļķim ! (V. Kļučevskis)
- Humānisms beidzās tad, kad sākās bailes par paša ādu ! (V. Švēbels)
- Ir divas vīru sugas - tie, kas no sievas baidās un tie, kas slēpj, ka nos sievas baidās. (Aleksandrs Galičs)
- Vīrišķība palīdz izvairīties no daudzām briesmām, bet bailes neatvairāmi nes mūs uz to, no kā mēs baidāmies. (Nikolajs Uranovs)
- Lai mani nesaprot, bet gan lai baidās ! (A. Firstenbergs)
- Nekas tā netuvina cilvēkus kā kopīgas bēdas. (J. Laganovskis)
- Tikai mazas bēdas ir skaļas, lielas ir klusas. (Seneka)
- Ļaudis, kuriem ir savas bēdas, spēj mierināt citus viņu bēdās. (Marks Tvens)
- Viss novalkājas, arī bēdas. (G. Flobērs)
- Draugus iepazīsti bēdās, bet draugu bēdās iepazīsti sevi. (Aleksandrs Kumors)
- Prieks ir baudījums ķermenim, bet tikai bēdas attīsta dvēseles spēkus. (M. Prusts)
- Visneārstējamākās bēdas ir iedomātās bēdas ! (Marī Ebner- Ešēnbaha)
- Mainās tikai cilvēki, bet viņu prieki un bēdas pastāv mūžīgi. (J. Jaunsudrabiņš)
- Diženas dvēseles bēdas pārcieš klusējot. (Johans Fridrihs Šillers)

Par smadzenēm un domāšanu.

Cilvēka apziņa ir cieši saistīta ar viņa smadzenēm kā domāšanas aparāta vielisko realizāciju. Priekšstats par smadzeņu darbību vēl ir ļoti virspusējs un par to, kā tajās noris domāšanas procesi, kā veidojas tēli un sajūtas pastāv tikai spekulatīvas hipotēzes. Smadzeņu uzbūvi zinātkārie pētnieki ir centušies izziņāt ar dažādām zinātnes rīcībā esošām metodēm. No metodes iespējām (pareizāk sakot, no zinātnes tehniskā arsenāla tā brīža iespējām) tad arī ir atkarīgi pētījumu rezultāti.

19. gadsimta beigās zinātnē valdošā bija termodinamiskā pieeja, kas deva iespēju uzskatāmi izskaidrot daudzus dabā norisošos procesus. Taču ar tās pieejas paņēmieniem mēģinot izpētīt un izskaidrot, piemēram, televizora darbību, panākumu nebūtu. Varētu rūpīgi izmērīt televizora visu detaļu temperatūras, aprēķināt to starpības un izmaiņas, tomēr nu nekādi nevarētu izskaidrot kāpēc uz ekrāna veidojas kāds attēls, bet no skaļruņa plūst kādas skaņas. Pat izmantojot 20. gadsimta zinātnē valdošās metodes - pētīt televizora detaļās plūstošās elektriskās strāvas un to spriegumus arī nevarētu tikt pie lielākas skaidrības. Tiesa gan, rastos kāda nojausma, ka attēla un skaņas struktūra kaut kādā nesaprotamā veidā ir saistīta ar šo elektrisko strāvu dažādo izmaiņu (frekvenču) biežumu un izmaiņām. Un tas arī būtu viss.

Vēl grūtāka būtu datora (vispār, elektroniskās skaitļojamās mašīnas - ESM) darbības izpratne. Lai cik rūpīgi izpētītu un izanalizētu mikroshēmu uzbūvi, struktūras (datormācītāju žargonā - "dzelžus") un to darbības režīmus, izprast datora darbības loģiku tomēr nekādi nevarētu. Būtu jāzina, ka ESM darbību (un "dzīvīgumu") nosaka tajā instalētās t.s. apakšprogrammas - būtībā informatīvi "norādījumi" visu ESM elementu savstarpējām dinamiskajām saitēm. Informācija tad ietilpst mašīnas atsevišķo mikroelementu mainīgo parametru un savstarpējo saišu stāvokļu kombinācijā. Šo parametru statistiska aina būtiskus skaidrojumus par mašīnas darbību sniegt nevarētu - ir nepieciešama procesa dinamikas analīze. Tad varbūt rastos kāds adekvātāks priekšmets par mašīnas darbības algoritmiem.

Ir mēģināts meklēt analogiju starp smadzeņu un skaitļojamās mašīnas darbību. Būtiska analogija ir tikai vienā vispārīgā aspektā. Proti - gan smadzenes, gan skaitļojamā mašīna ir tikai ierīces (ar kurām mēs domājam, ka domājam), kas pārstrādā no ārienes ienākošo informāciju, to analizē un uz tā pamata sintezē jaunu informāciju. Darbības mehānisms ir būtiski atšķirīgs.

Pretēji izplatītam viedoklim, cilvēka prāta spējas nebūt nav atkarīgas no viņa smadzeņu apjoma, rievību skaita un to dziļuma. Izrādās, ka daudziem idiotiem ir gan arī liela un pat dikti rievota smadzeņu masa. Pētīt ģēniju (pēc to nāves) smadzenes tajās nav atrastas nekādas būtiskas atšķirības.

Smadzeņu t.s. garoza (kurā, kā uzskata, "mitinās prāts") ir supersarežģīta elektroķīmiska sistēma, kuru veido apmēram 100 miljardu nervu šūniņu - neironu. Neironi savstarpēji savienojas ar specifiskiem atzariem ("izaugumiem"). Ir divi to tipi. Īsi sazaroti t.s. dendriti un gari - aksioni. Paši neironi gan tieši viens ar otru nesaskaras, bet to "izaugumi" veido savienojošās t.s. sinapses. Šajos nervu šūniņu "kontakto" tad arī notiek informatīvos procesus veidojošās elektroķīmiskās reakcijas. Specifiskas ķīmiskas vielas - neiromediatoru signālus virza no neirona uz neironu. Sinaptiskās saites veido milzīgu daudzumu kombināciju. Uzskata, ka to iespējamais skaits pārsniedz atomu skaitu Visumā! (Pamatojoties uz filozofisko prātulu, ka "kvantitāte lēcienuveidīgi pāriet jaunā kvalitātē", tas varētu izskaidrot smadzeņu unikālās īpašības un pamatot hipotēzi par smadzeņu milzīgajām informatīvajām potenciēm.)

Kas smadzenēs notiek domāšanas procesa laikā, tā arī īsti skaidrs nav. Izvirzītas simtiem dažnedažādu hipotēžu. Ir noskaidrots, ka domājot "uzbudinās" (jeb "aktivizējas") viens vai otrs smadzeņu apgabals, ka par loģisko un tēlaino domāšanu

“atbild” viena vai otra smadzeņu puslode. Pētot galvas smadzeņu “elektrisko aktivitāti”, piemēram, ir uzzināts, ka runājot “aktivizējas” vieni to apgabali, klausoties citi, bet lasot vēl citi un tamlīdzīgi. Smadzenēs norisošie neiroķīmiskie un elektriskie procesi ir salīdzinoši lēni - mērojami vismaz milisekundēs un vairāk. Nu nemaz nevar salīdzināt ar ESM ātrdarbību, kur atsevišķo procesu ilgums ir mikro vai pat nanosekundes! Bet kāds ir darbības mehānisms un ko tas nozīmē, saprotams nav. Aina ir līdzīga, kā kad mūsu piemērā televizora darbību mēģinātu izpētīt un izskaidrot ar termometra palīdzību.

Domāšanas psiholoģiskās pētniecības metodes vēl ir tikai galvenokārt aprakstošā līmenī ar visai primitīviem eksperimentiem, iegūtos rezultātus mēģinot kādi klasificēt.

Cerīgāka un nedaudz saprotamāka aina veidojas uzskatot, ka informatīvie procesi (tātad arī domāšana) primāri noris kaut kur ārpus mūsu ķermeņa - tā saucamajos “laukos”, bet smadzenēs notiek tikai to atspoguļojums (vieliskā realizācija). Par “lauku” eksistenci un to, ka Visuma matērija pastāv galvenokārt lauku formā, zinātne vairs nešaubās - tas jau ir neapstrīdams fakts. Ikdienas sapratnē lauki gan liekas tāda teorētiska fikcija (kaut kādas matemātiskas formulas), taču tas mūs netraucē tos praktiski izmantot - kaut vai mobilā telefona piemērā! Tie laikam eksistē kādā citā dimensijā. Arī Pasaules daudzdimensionalitātes jēdziens daudziem liekas kaut kas nereāls un sadomāts!

Ir izplatīta un patlaban populāra hipotēze par kādu visaptverošu informatīvi vadošo lauku (IVL), kurā ietilpst informācija “par visu ko Pasaulē”, kas ir bijis un pat kas vēl būs (!), atliek tam tikai kā kādā telefona centrālē pieslēgties un iegūt informāciju. Uzskata, ka domāšanas procesi vispār notiek IVL līmeņos, bet ar smadzenēm pastāv tikai informatīva saite. Šī pieslēgšanās iespēja tad ir atkarīga no attiecīgā indivīda smadzeņu “parametriem”. Šādai hipotēzei par labu liecina t.s. cilvēku – skaitļotāju esamība. Tie momentā “galvā” spēj izdarīt sarežģītus aprēķinus, kuru veikšanai pat elektroniskai skaitļojamai mašīnai vajag vairāk laika. Pie kam, šie cilvēki pat nemaz nejūt, ka ko rēķinātu - gatavais rezultāts kā uz kāda ekrāna parādās iztēlē un viss “aprēķina” laiks paiet “nolasījuma” veikšanai. Bieži šie skaitļošanas “ģēniji” ir ar zemu intelektu, dažkārt pat pilnīgi idioti!

Prātojot šādā aspektā, mācīšanās un sava intelekta izkopšana reducējas uz smadzeņu “tehnisko parametru pilnveidošanu”. To veic ar sistemātisku treniņu (smadzeņu neironu savstarpējo saišu dinamikas nostiprināšanu) vai ar kādām psihotropām vielām iespaidojot smadzeņu elektroķīmiskās funkcijas.

Pastāv hipotēze, ka smadzenes ir ne tikai IVL patērētājs, bet, ka tās, sintezējot jaunu informāciju (līdzīgi kā ESM sevī rada informāciju), papildina un bagātina kopējo IVL un tā tad arī esot cilvēka eksistences jēga šajā pasaulē. Tā cilvēks saplūstot ar “dievišķo” un pats kļūst par tā sastāvdaļu.

Lai kāds mehānisms labi darbotos, to nedrīkst pārslogot, tas ir atbilstoši jākopj un sistemātiski “jāieeljo” un piedevām ar “pareizām elļām”! Citādi tas “salūzīs”. Līdzīgi ir ar cilvēka smadzenēm. Arī tās nedrīkst pārslogot un tām ir jāsaņem pienācīga attiecīga “barība” un enerģija. Cilvēks, tēlaini runājot, var arī “nojūgties”. (Arī dators, tajā “ieperinoties” kādam vīrusam, “ņem un nojūdzas”!) Tad runājam par ārprātu vai vājprātu. Vai uzskatam, ka šis cilvēks “nav normāls”.

Te nu paveras iespēja bezgalīgiem prātojumiem un spriedelējumiem. Starp citu, no dažādu metodiku pētījumu viedokļa pasaulē ar tādu vai citādu šizofrēnijas formu slimojot no 6 līdz pat 30% (!). (Atgādināsim, ka “normālsadalījuma likumībā” abu galējo noviržu summa arī veido apmēram 30%.) Bet kas tad īsti ir “norma”? (Varētu prātot, ka tā ir “normālsadalījuma” vidējā vērtība.)

Ģēnijs taču atšķiras no “normāla” cilvēka - viņš redz, uztver, saprot un pat rīkojas citādāk nekā parasts “ierindas” cilvēks. (“Augstākas paaudzes” datoru ar izcilākām tehniskajām īpašībām, taču arī varētu uzskatīt par “ģeniālāku”) No tīri sadzīviskā viedokļa - kāds tad ir “normāls cilvēks”? Nu mierīgs, nosvērts, ne par ko nepārdzīvo un neuztraucas, vispār neko “neņem galvā”, ir racionāls un “auksts” aprēķinātājs... Piekritisit, ka visumā ne visai patīkams tips!

Kā liecina literatūras avoti, daudzi zinātnes un mākslas dižgari sadzīves līmenī ir bijuši pat ļoti nepatīkami un lieli egoisti. Daudziem dzīves laikā ir nācies ārstēties pie psihiatriem un daudzi savu dzīvi ir beiguši psihiatriskajās iestādēs. (Nu labi. Viņi no nepareiza “darba režīma” un pārslodzes “salūza”...) “Nenormāli” ir tie, kuriem ir neadekvāta (ne tāda kā mums) uztvere un līdz ar to arī rīcība. Taču katram individuālam caur viņa jutekļiem pasaule atspoguļojas citādi, atbilstoši viņa smadzeņu “parametriem” (Nu nav taču pasaulē absolūti vienādu cilvēku ! Pat vienas olšūnas dvīņiem vismaz viņu dvēseles ir dažādas.)

Dažādās uztveres un reakcijas sevišķi uzskatāmi izpaužas dažāda žanra māksliniekos. Nu tā viņš to pasauli “redz” un attēlo ! Šie attēlojumi arī “normālos” cilvēkos var izsaukt dažādus pārdzīvojumus (atbilstoši katra individuālajai uztverei - no sajūsmas līdz pilnīgai nepatīkamai un nolieģumam).

Starp citu, daudziem psihiatrisko klīniku pacientiem ir dziļi izjustas un iespaidīgas gleznas (nesen arī Rīgā tādas varēja aplūkot), daudz labākas nekā viena otra avangardisma pārņemtu “mākslinieku” tīšprātīga ākstīšanās vai pat vēlēšanās skatītāju izmulgot - lai vēlāk paziņotu, ka to “bildi” ir “mālējis” pērtiķis! Hm, bet galu galā arī pat pērtiķim ir sava uztvere un kāda īpatnēja “dvēsele”!

Vispār, no “normāla” (atkal var jautāt, kas tad ir “normāls”?) cilvēka viedokļa mākslā patlaban ir vērojama modernisma un avangardisma sērga. Lai radītu īstenu mākslas darbu ir nepieciešams talants un jāiegulda liels darbs. Bet te ir vajadzīga tikai uzdrīkstēšanās. Un tad nu top nesakarīgi “smērējumi” (gan jāatzīst, ka viena otra abstraktā “bilde” rada pozitīvas emocijas - bet tas nu atkal atkarībā no individuālās uztveres), biedēklīgi tēlniecības darbi (kaut vai pieminekļi represētajiem Torņakalnā, kas būtībā ir ņirgāšanās par represēto cilvēku piemiņu), ķēmīgas instalācijas veidotas no izgāztuves mēsliem, jucekļīgas un neko neizsakošas vārsmas, kas pretendē uz poēziju, samudžināti un pat nesakarīgi romānu un uzvedumu sižeti, kad var izmežģīt smadzenes, mēģinot izprast, ko tad autors ir gribējis pateikt, bet mūzikā harmonisku melodiju vietā ausis griež visādi roki, popi, metāli, ķērķšanas un tamlīdzīgas manā uztverē un saprašanā perversitātes. (Nu tas viss ir konservatīva veca cilvēka viedoklis, kurš paliek cerībā, ka visas šīs modernisma “putas” reiz izplēnēs un, vismaz pakļaujoties attīstības dialektikas spirāles likumībai, savu vietu atkal ieņems patiesi viņa saprašanā skaistais un mākslinieciskais.) Bet galu galā, katrs sevi izpauž atbilstoši savam talantam, domāšanas veidam un prāta spējām... Lai tikai ar to nenodara ko ļaunu un riebēklīgu saviem līdzcilvēkiem !

Gadsimtiem uzskatīja, ka cilvēka smadzenes funkcionē ka viens veselums un kādu to struktūru bojājums rada neatgriezeniskus smadzeņu darbības traucējumus un defektus. Taču ar laiku uzkrājās fakti un pieredze liecinot, ka atsevišķi smadzeņu fragmenti var uzņemties kādu citu bojātu fragmentu funkcijas. Pārsteigumu izraisīja fakts, ka ķirurģiski pārtraucot saiti starp smadzeņu labo un kreiso puslodi nerodas nedz funkcionālas, nedz psihiskas dabas traucējumi Tas pat dod iespēju cilvēku izārstēt no epilepsijas.

Neirofizioloģiski pētījumi un eksperimenti dod iespēju izdarīt secinājumus, ka katra no šīm puslodēm pārstāv un izpauž it kā atsevišķas personības ar savām domām, izjūtām un emocijām ! Tātad cilvēka smadzeņu darbības kopējā izpausme veidojas no vismaz divu *paralēlu pasaulu darbības !* Tiek izvirzītas hipotēzes, ka smadzenēs ir vairāki savstarpēji savietoti autonomi apgabali, kas dzīvo *katrs savu dzīvi*. Tālāk vēl drosmīgāka hipotēze - šie apgabali vada un komandē personības, kas vienlaikus eksistē citās mums paralēlajās pasaulēs !

Noslēpumaina un neizprotama ir tāda smadzeņu psihiskā īpašība kā *intuīcija*. Kas tas ir? Kā kāda noslēpumaina *iekšēja balss*, kas iejaucas mūsu spriedumu gaitā. Tā čukst - *tas būs labākais variants, tam cilvēkam var uzticēties vai arī - tam nē !* Intuīvai izziņai nav nekā kopēja ar loģikas likumiem. Loģiskā domāšana balstās uz informācijas savākšanas, faktu analīzes, cēloņ-secu savstarpējās sakarības un secinājumu formulējumiem. Intuīcija jau dod gatavu spriedumu, kas radies *nez no kurienes !*

Paruna apgalvo, ka *pirmais iespaids ir pareizāks un tuvāks īstenībai*. Šī paruna būtība balstās tikai uz intuīciju. Tas, ko ļaudis ir apjēguši tīri empīriskā ceļā aizvien

vairāk apstiprinājas zinātniskos pētījumos. Ir noskaidrojies, ka ar attīstītu intuīciju apveltīti cilvēki spēj ātri orientēties sarežģītās situācijās un pat informācijas būtiska deficīta apstākļos spēj pieņemt nekļūdīgus lēmumus. Eksperimentos grupām tiek sniegta dažāda informācija (vārdiska, skaitliska, attēlos u.tml.), kas tomēr bija nepilnīga, nedodot iespēju veidot loģisku secinājumu ķēdīti un tika uzdots noskaidrot šo trūkstošo informāciju. Tie, kuri uzdevumu mēģināja atrisināt loģisku spriedumu ceļā, protams, cieta neveiksmi. Daži mēģināja uzminēt un daži pie pareizā rezultāta nonāca intuitīvā ceļā.

Zinātnieki intuitīvo domāšanu saista ar labās smadzeņu puslodes darbību. Tas varētu norādīt uz to, ka kreļļiem (kā zināms smadzeņu labējā puslode "vada" ķermeņa kreiso pusi un otrādi) intuitīvā domāšana ir attīstītāka labāk. Eksperimenti tik tiešām to arī apstiprina. Daudzos testos uz intuīciju kreļļi uzrāda labākus rezultātus nekā "labiķi". Vēl nesen kreilismu uzskatīja par defektu, ko mēģināja labot gan medicīniski, gan bērnībā tos "pāraudzināt" labējiskuma stereotipos. Īstenība kreiliskums ir tūri vai dieva dāvana! Starp citu, ģeniālais Leonardo da Viņči ir bijis kreillis!

Mēs dzīvojam "labējiskuma" civilizācijā. Darbam ar labo roku tiek veidoti gan darba rīki, gan sadzīves priekšmeti. (Tiesa gan, sāk jau ražot arī priekšmetus speciāli priekš kreļļiem.) Audzināšanas un apmācības sistēma tiek virzīta kreisās smadzeņu puslodes attīstībai - loģikai un racionālai domāšanai. (Iespējams, ka saprātīgi rīkojas tie vecāki, kuri savus bērnus trenē darboties ar abām rokām.) Tikai bez fantazēšanas, balstīties tikai uz faktiem! - šī kategoriskā frāze individu vada un pavada visu dzīvi kā labējiskās civilizācijas sauklis. Intuitīva domāšana tiek aizstumta apziņas otrajā plānā un aizdurvē...

Kādēļ tas tā ir noticis? Cilvēks savā būtībā taču satur gan racionālo, gan dvēselisko sākotni. Dvēseliskā izziņa, kuru attīstīt aicina visu konfesiju reliģijas, būtībā taču ir šī noslēpumainā intuīcija - kaut kas no "citas augstākstāvošas pasaules". Iespējams, ka intuīcija kā dvēselisks izziņas ierocis ir par galvas tiesu augstāks un efektīvāks par loģiku un racionālo domāšanu.

Cik gan daudz ir dzirdēti dažādi aicinājumi sevī atrast un attīstīt slēptās garīgās rezerves! Kur gan tās slēpjas un glabājas? Iespējams, ka tajā smadzeņu daļā, kas vada ķermeņa kreiso daļu. Starp citu, tajā atrodas sirds... Ne velti ļaužu apziņā jēdzieni sirds un dvēseliskums ir tik cieši saistīti

Gadsimtiem ilgā vienuspusīgā cilvēces attīstība racionālisma garā ir novedusi pie disharmonijas un, iespējams, pat pie attīstības strupceļa. Racionālistiskās civilizācijas radītās pretrunas ir tik kliezdošas un to izsauktais prātu sajukums ir tik liels, ka nav jābrīnās daudzu pārliecībai par to, ka vienīgā izeja no strupceļa ir tik daudz sludinātais "pasaules gals" un cilvēces attīstības jaunas ēras sākums.

Trešajā tūkstošgadē cilvēcei droši vien nāksies risināt aizvien sarežģītākus uzdevumus un problēmas, kas prasīs jaunus un pat kvalitatīvi un principiāli citādus spēkus. Skaidrs, ka ar kulta pakāpē paceltu racionālismu vien, šos uzdevumus un problēmas atrisināt nevarēs. Par laimi, pēdējā laikā ir nākts pie apziņas, ka cilvēces tālāka attīstība nav iespējama bez harmoniskās cilvēkā ielikto radošo spēju un iespēju attīstības.

Cilvēks savā konstrukcijā ir visai simetrisks. Vai tas būtu normāli un attaisnojami, ka viņa aktīvajā radošajā darbībā faktiski darbojas tikai viena puse? Vai tā nav attīstības kropļība? Kādēļ vienādi radoši aktīvi nevarētu darboties abas puses?

Lai kā arī tiekam biedēti ar "pasaules galu", cilvēces attīstības potences ir milzīgas. Tās atrodas intuīcijā - dvēseliskajā izziņā, irracionālajā, dievišķumā, Kosmiskajā Saprātā, Dievā - vai nav vienlīga kādā terminā mēs to dēvējam!

Un nobeigumā, samierniecisku prātojumu - kapā visi būsīm vienādi, tad vismaz dzīvē būsīm dažādi, lai tā būtu interesantāka un daudzkrāsaināka!

Un, kas notiek mūsu "smadzeņu podā", gan jau par to kādreiz tiksīm pie lielākas skaidrības. Priekš tam jau cilvēkiem ir smadzenes un prasme domāt!

Kāds būs, nākotnes “supercilvēk”?

Filozofiski ezoteriskajā literatūrā ir sastopami apgalvojumi, ka Cilvēce atrodas uz jaunas kvalitātes veidošanās sliekšņa. Var mēģināt veidot hipotēzes par nākotnes cilvēku rases iespējamiem veidoliem. Atbilstoši vispārīgajiem sistēmu attīstības posmiem, nākotnes cilvēka kvalitatīvajiem iedīgļiem un metiem būtu jābūt iezīmētiem jau šobrīd, izejot no pastāvošo pretrunu analīzes. Evolūcijas būtība ir tāda, ka tā novērš pretrunas starp bioloģiskā veida īpašībām, iespējam un apkārtējās vides nosacījumiem. Tā kā pretrunas vispirms parādās un tikai pēc tam tiek novērstas, to rūpīga analīze varētu sniegt pamatojumu evolūcijas prognozei. Piemērošanās jaunajiem, nelabvēlīgajiem apstākļiem parasti sākas un šīs piemērošanās efekts parādās diezgan ātri - tieši gan, ļoti vājā, neizteiktā un pat slēptā formā. Tādēļ dažiem indivīdiem novērojamas, mūsdienu, it kā anomālijas varētu būt arī jauno evolucionāri veidojošos īpašību iedīgļi.

Mūsdienu sabiedrībā noris straujā informācijas uzkrāšanās process. Pārdomāta izglītības sistēma, informatīvās tehnikas bagātība un attīstība, iespējas informāciju ātri un ērti pārraidīt lielos attālumos šo procesu būtiski veicinās un paātrinās. Tādēļ arī nav nekāds brīnums, ka cilvēce no paaudzes uz paaudzi kļūst aizvien *zinošāka* (vai *gudrāka* - tas gan ir cits jautājums). Protams, runa ir par vidējiem rādītājiem - lielās izkliedes dēļ ļaužu starpā ir vērojamas ļoti krasas kvalitatīvas atšķirības.

Paātrinātais informācijas pieplūdums, nepieciešamība to reproducēt, analizēt un sintezēt pakāpeniski noved pie tā, ka pieaug arī ģenētiski nododāmās informācijas apjoms. Pat vērtējot relatīvi tik niecīgu laika posmu kā pēdējā simtgade, rodas iespaids, ka bērni visumā ir kļuvuši spējīgāki. Tagad sešgadīgs mazulis spēj apgūt un izprast tādas abstraktas zinības, kādas agrāk bija pa spēkam tikai cilvēkam *padsmīto* gadu beigās. (Ja nerunājam par alkohola vai narkotiku reibumā “uzstancētajiem” mazuliem. Ģenētiķi apgalvo, ka dikti nākas maksāt arī par vectēvu grēkiem.) Bet varbūt „agrāk” tās „abstraktās gudrības” tiem mazuliem galvās nebāza, jo to gudrību vēl nemaz nebija vai neuzskatīja par nepieciešamu to darīt?

Tomēr jāatzīmē, ka no pirmatnējais cilts (kādas vēl šur tur ir sastopamas) agrīnā bērnībā paņemts mazulis, ja tam tiek radīti pienācīgi attiecīgi apstākļi, zināšanu apguvē esot tikpat spējīgs kā *augsti civilizētas* tautas elites slāņu lolojums. Šis apstākļi arī runā par labu hipotēzei, ka informācijas nesējs nav vispār bioloģiskais objekts, bet informatīvie procesi noris ārpus tā tiešās fizioloģijas - proti, tā saucamā informatīvi vadošā lauka (**IVL**) modelī. Strādājot ar šādu modeli, evolucionārie procesi gūst citu traktējumu - mainās **IVL** mikrostruktūras. Tēlaini runājot, **IVL** ir nevis kāda sastingusi struktūra (kā ledus lauks), bet gan dinamiski mainīga substance (kā, piemēram, okeāna viļņošana, straumes un virpuļi). Atrāžošanas brīdī vecāku informatīvais lauks, iespējams, ir mainījies, un salīdzinājumā ar iepriekšējām paaudzēm kļuvis ietilpīgāks.

Runājot par pretrunām, pirmām kārtām ir jāatzīmē informatīvā krīze. Informācijas plūsmas apjoms un straujums ir daudzkārt lielāks, nekā to šobrīd normāls cilvēkbērns spēj aptvert un sagremot. Pieaug mācību posma ilgums - patlaban tas jau sasniedz 15 - 20 gadus. Liekas, nākotnē arī ar to būs par maz. Rezultātā sarūk sabiedrības locekļu produktīvās darbības posms, paaugstinās speciālistiem nepieciešamās kvalifikācijas līmenis, arvien jūtāmāki kļūst šauras specializācijas radītie izziņas procesus traucējošie faktori utt.

Lai varētu atrisināt šo pretrunu, supercilvēkam informācijas iegūšanai vajadzētu izmantot arī kādus citus kanālus, ne tikai dzirdi un redzi vien. Vajadzētu iemācīties racionālāk izmantot cilvēka atmiņas iespējas. Patlaban daudz *garīgās enerģijas* tiek tērēts, lai atjaunotu kādreiz jau apgūtās, taču piemirstās zināšanas.

Iespējamais risinājums varētu būt jaunu, jau pieminēto kanālu veidošana un nostiprināšana *sakariem* ar *IVL*. Šķiet, ka kaut kas tamlīdzīgs iedīglu stadijā jau sāk veidoties. Par to liecina t.s. ekstrasensu dažādās. mūsdienu uztverē. *mistiskās spējas* - telepātija, gaišredzība u.tml.

Cilvēks apkārtējo pasauli izzina ar saviem jutekļiem jeb, gudrāk izsakoties, ar sensoriem. Pētot kādu priekšmetu, cilvēks redz tā formu un krāsu, dzird tā izstaroto skaņu, var (tiesa gan, ne vienmēr bez riska) mēģināt to aptaustīt, lai uzzinātu tā temperatūru un faktūru vai pat to nogaršot. Pamazām cilvēks sāka aptvert savu iespēju ierobežotību. Tā, piemēram, izrādās, ka cilvēka acs uztver visai šauru elektromagnētisko viļņu diapazonu un tās atšķiršanas spējas ir diezgan niecīgas (nu nemaz nav ērgļa acs asuma!). Arī cilvēka dzirde nav diezgan kāda (kur nu viņam sacensties ar sikspārņiem, kas spēj uztvert ultraskaņu!), ožas spējas, salīdzinot kaut vai ar suni, cilvēkam ir pavisam niecīgas.

Savas izziņas iespējas ļaudis tomēr ir būtiski paplašinājuši, izveidojot dažādas tehniskās ierīces. Ar šādu ierīču palīdzību ir būtiski paplašināts uztveramo elektromagnētisko izstarojumu (viļņu) diapazons, tās dod iespēju pētīt objektus plašā mērogu apjomā - no mikropasaules atomu un elementārdaļiņu līmeņiem līdz pat makropasaulei Galaktikas un Visuma līmeņos.

Tā nu parasti mūsu rīcībā ir tikai piecas izjūtas (redze, dzirde, tauste, oža, garša). Taču daudzu tautu folklorā ir runa par septiņām sajūtām. Vai tā būtu tikai fantāzija, vai arī tam ir kāds pamats? Neirofiziologi cilvēka galvā ir saskatījuši divus veidojumus, par kuru funkcijām šobrīd vēl nav īstas skaidrības. Vienu no tiem sauc par *čiekurveida* dziedzeri (epifīze), otru - par *pituitāro* ķermeni. Par šo veidojumu funkcijām pastāv dažādas hipotēzes, tostarp pausti viedokļi gan par evolucionāriem atavismiem, gan par it kā mistiskiem evolucionējošiem nākotnes orgānu iedīglēm.

Attiecībā uz čiekurveida dziedzeri ezoteriskās mācības apgalvo, ka pagātnē tas esot pildījis „trešās acs” funkcijas. Taču nākotnē, evolūcijas procesam attīstoties, šis orgāns nodrošināšot sakarus ar mūsu interpretācijā jau definēto visaptverošo informatīvo lauku. Tādējādi caur šo lauku varēs realizēties starpindivīdu telepātiskā saite, kā arī varēs iegūt citu šajā laukā koncentrējušos informāciju.

Savukārt pituitārajam ķermenim ir paredzētas pavisam citas funkcijas - šis orgāns mūs saistot ar t.s. astrālo pasauli. Saskaņā ar ezoteriskajām teorijām tad, kad esam nomodā, mūsu apziņa atrodas vienlaikus trijās pasaulēs - fiziskajā, astrālajā un mentālajā. Astrālā pasaule, kas ir veidota no daudz smalkākas matērijas, esot emociju un iūtu pasaule, savukārt mentālā esot domu pasaule.

Ja pituitārais ķermenis attīstītos līdz pilnībai, tad tas, ko mūsu apziņa “dara” astrālajā pasaulē (piemēram, miegā sapņojot), mums paliktu atmiņā, tāpat kā mēs atceramies, ko fiziskajā pasaulē darījām vakar. Cilvēks iegūs spējas redzēt un aptvert arī augstākas (astrālās un mentālās) pasaules. (Izsakot to citā interpretācijā - cilvēks spēs iegūt informāciju no attiecīgi augstākas kārtas dimensiju pasaulēm.)

Ja cilvēce savā izziņas un attīstības procesā sāks apgūt augstāku dimensiju telpas, tad varbūt radīsies iespēja darboties ar matēriju šajās augstākajās dimensijās, līdzīgi kā rīkojamies ar matēriju (vielu) mums pierastajā trijdimensiju pasaulē. Lai cik fantastiski tas liktos, tad cilvēkiem radīsies iespēja konstruēt arī augstākas kategorijas matērijas objektus - dvēseles (kas mūsu interpretācijā tiek traktētas kā laukveidīgas informatīvas substances). Tad tik tiešām par realitāti kļūs fantastu jau sen izsapņotie augsti intelektuālie roboti. Ja šajā virzienā fantāzējam vēl tālāk, tad jau varētu īstenot arī *trako* domu par savas personības daudzķāršošanu - proti, vienam ES (garam) pakļautos vairākas dvēseles, kas eksistētu it kā autonomi, taču savstarpējā saistībā caur kopēju “garu” !

No vulgāri pragmatiski domājoša indivīda viedokļa tas viss izklausās pārāk fantastiski un "ideālistiski", tomēr atcerēsimies principu, ka nedrīkst tūdaļ noraidīt visu to, kas mums nav uzreiz saprotams vai pieņemams, tā sakot, - "tas nevar būt tāpēc, ka nevar būt!".

Nākotnē *atklātā* sabiedrībā, kad katra indivīda psiholoģiskais "es" daudz ciešāk nekā patlaban - caur **IVL** un telepātiski - būs sasaistīts ar citiem indivīdiem, vairs nebūs iespējami meli, slepenas domas un rīcība. Tam savukārt ir jānoved pie radikālām sabiedrisko un sociālo struktūru un starpindivīdu attiecību pārmaiņām. Šajā sakarībā var prātot par jaunu pretrunu cēloņiem. Ņemot vērā filozofisko tēzi, ka *attīstība ir pretstatu cīņa*, un izslēdzot tādus pretstatus kā patiesība - meli, labais - ļaunais utt., cilvēce ar visu savu attīstību var nokļūt strupceļā. Atliek vienīgi varbūt rezignēti secināt, ka nāksies likt cerības uz t.s. bezkonfliktu sabiedrību, kurā attīstības dzinējspēks būšot *labā* pretstats *vēl labākam*.

Apzināta "smalkās pasaules" **IVL** struktūru izmantošana starpindivīdu kontaktos neizbēgami novedīs pie šo kontaktu rakstura un formas pārmaiņām. Psihologi uzskata, ka atkarībā no domāšanas veida pastāvot divas informācijas pārraides formas - *reflektīvā un kontinuālā*. Reflektīvā domāšana esot cieši saistīta ar runu. Katram jēdzienam, darbībai, priekšmetam atbilst kāds skaņu sakopojums - vārds. Šim sakopojumam ir diskrēts raksturs un to var izteikt ar kādu noteiktu bitu skaitu.

Atgādināsim, ka bits ir informācijas ķieģelītis - elementārvienība. Tas realizējas kādas pretīšķības izpausmē - ir, nav; ieslēgts, izslēgts: balts, melns: nulle, viens utt.

Uz pretstatu principu balstās t.s. diviskā (binārā) matemātika (kurā figurē tikai divi cipari - 0 un 1), kas patlaban ir visu informatīvo mašīnu (datoru u.tml.) darbības pamatā. Jebkuru jēdzienu jeb vārdu var izveidot no attiecīgo burtu kombinācijām. Tātad, sakombinējot ne pārāk daudz alfabēta burtus, teorētiski varētu iegūt jebkuru informāciju - to, kas jau ir bijusi, un arī to, kas vēl būs! Visus līdz šim uzrakstītos un vēl neuzrakstītos daiļdarbus un visģeniālākās domas un zinātniskos atklājumus! Nav jau nemaz jāoperē ar burtiem. Kā mēs to zinām no informācijas tehniskā arsenāla - datoru darbības principiem, jebkuru simbolu (burtu, zīmi u.tml.) var izteikt ar jau pieminēto bitu (informācijas ķieģelīšu) attiecīgu kombināciju. Visaptverošā informatīvā lauka mikrostruktūru varētu iedomāties kā veidotu no „pretstatu grumbuļiem”. Arī šāds domas aspekts liecina par to, ka pretstatu faktors ir Pasaules uzbūves pamatā.

Šādā diskrētā formā var notikt informācijas pārraide un uztvere (saruna, lasīšana) un līdz ar to realizēties arī pats domāšanas process. Šādā veidā "domāšana" notiek arī mums jau pierastajās datorsistēmās.

Reflektīvajā sistēmā cilvēks domā *vārdiski*, vārdus pārveidojot domu formās. Vārds pats par sevi ir tikai simbols, kas atspoguļo kādu jēdzienu, darbību, priekšmetu. Šādas domāšanas formas īpatnība ir tā, ka informācijas pārraidei un uztveršanai ir nepieciešams speciāls kods - valoda. Domāt var vai nu latviski, vai arī angļiski, krieviski, ķīniski - kā jau nu kurš pieprotam. Ja valodu jeb kodu nezina, uztvertajai informācijai nav nekādas jēgas, jo no sadzirdētā (izlasītā) vārda mēs nevaram izveidot attiecīgu jēdzienisko simbolu.

Kontinuālā apziņa nozīmē to, ka domāšana noris nevis "vārdiski", bet jau tieši ar tēliem, jēdzieniem, tos tūdaļ nepārveidojot vārdos, *neizrunātās skaņās*. Spilgts kontinuālās apziņas veids ir hieroglifu rakstība - proti, katru jēdzienu apzīmē ar attiecīgu simbolu - hieroglifu. Hieroglifu sistēmā rakstītos tekstus tautas, kuras šo sistēmu ir pieņēmušas (ķīnieši, japāņi u.c.), uztver tieši, bet sarunas vajadzībām tos attiecīgi *pārkodē* skaņu kombinācijās - attiecīgās valodas vārdos. Kontinualās apziņas *attiecīgais simbols visām tautām nozīmē vienu un to pašu jēdzienu*. (Šādu mūsdienu hieroglifu uztveres piemērs ir gleznas aplūkošanas process - tad izpratnei nav vajadzīgi nekādi vārdi.

No starptautu saziņas viedokļa šāds informācijas apmaiņas paņēmiens būtu ļoti ērts un jau tiek praktiski pielietots - ir ceļazīmes, un tā saucamās piktogrammas, kas, piemēram,

starptautiskā lidostā ikvienam sniedz nepārprotamas norādes - kur kas ir.) Taču indivīdam ir jāapgūst ļoti daudz hieroglifu - kā jauns jēdziens, tā cits simbols. Tad nu izrādās, ka labas lasītprasmes apgūšanai, kā tas arī notiek ar ķīniešiem un japāņiem, lāga nepietiek pat ar visu mūžu ! Ja cilvēks apgūs domu apmaiņas tehniku jēdzieniskā izpildījumā (kontinuālā apziņa), tad būs pārākta tik neērtā un traucējošā valodu barjera un par vairākām kārtām pieaugs apmaiņas informatīvais apjoms.

Kontinuālās domāšanas aspektā saprotamāka liktos arī **IVL** struktūra, kas veidotos kā atsevišķi apgabaliņi ("bloki"), sastāvot no atsevišķu jēdzienu simbolu (hieroglifiem) kompleksiem, kuri bez speciālas atšifrēšanas būtu pieejami visiem indivīdiem, realizējot saites ar **IVL**. Šo bloku (simbolu - hieroglifu) iekšējā struktūra tad varētu būt ar diskreto raksturu - mūsu pirmīt jau pieminētie "grumbuļi". Hieroglifus taču veido no atsevišķiem diskretriem elementiem - punktiem, svītrām, lokiem.

Supercilvēkam, iespējams, attīstīsies papildus maņu orgāni (par tādām hipotēzēm arī jau tikām runājuši). Varēsim uztvert pat to, ko tagad parasti cilvēki nespēj, - izjust un izprast dažādus laukus un izstarojumus. Par tādām iespējamības iedīgļiem liecina t.s. rīkstniecības prakse (rīkstnieka spējas lielākā vai mazākā mērā piemīt turpat vai katram trešajam cilvēkam) un citas ekstrasensorās spējas.

Apzināti iedarbojoties uz savu individuālo informatīvi vadošo lauku (kas, protams, ietilpst vispārējā laukā - superlaukā), savukārt radīsies iespēja ietekmēt personiskās nervu sistēmas un fizioloģisko procesu norisi, resp., realizēt *bezzāļu* ārstēšanu. Šādu norišu aizmetņus mēs jau varam vērot dažādās autotreniņu un jogas sistēmās, kas kļūst aizvien populārākas. Cilvēkam pārņemot sava organisma enerģētiskā līdzsvara pašregulēšanās vadību, varbūt būtiski mainīsies barošanās režīmi un pat siltā apģērba nepieciešamības kritēriji.

Visas šīs īpašības un iespējas būs saistītas ar smadzeņu sistēmas tālāku pilnveidošanos. Smadzenes varēs uztvert un pārstrādāt lielākus informācijas apjomus un galarezultātā, pat apgūt tās informatīvās izjūtas, kam ir sakars ar telpas augstākajām dimensijām.

Mutagēnu aktivitātes pieaugums izraisa nepieciešamību pēc lielākas cilvēku imūnnoturības. Varbūt, šo problēmu risinot, cilvēce uzvarēs divdesmitā gadsimta mēri - AIDS ! (Gan jau ir dzirdami viedokļi, ka te izpaužoties dabas tālredzīgā rīcība - populācijas lieluma pašregulēšanās.) Indivīdi, kas šo slimību pārcietīs un paliks dzīvi, jau būs ieguvuši paaugstinātu imūnnoturību un tādējādi liks pamatus izturīgākai cilvēku sugai.

Iespējams, ka cilvēks iegūs arī tādās īpašības, kādas mums šobrīd grūti pat paredzēt: - paaugstinātu izturību ekstremālos apstākļos (piemēram, radiācijai), iespēju ilgstoši atrasties nepierastā vidē, piemēram - zem ūdens. Pēdējā varbūtība ir visai ticama. Par to liecina sekmīgie eksperimenti ar zīdaiņu aklimatizāciju atrodoties ūdens vidē.

Cilvēks pašlepnī un lielīgi sevi uzskata par radības kroni. Taču daudzās jomās un daudzos parametros viņš no saviem mazākajiem brāļiem būtiski atpaliek un ir mazāk spējīgs. Kaut vai attiecībā uz iedzimtajām zināšanām. Piemēram, bebru zināšanas un prasmī hidrotehnisko būvju veidošanā var tikai apbrīnot ! Skudru pūznis būtībā ir sarežģīta un labi pārdomāta „inženiertehniska” un arhitektiska konstrukcija, tāpat kurmjū alus sistēmas un bišu stropa izveidojums. Augstlēcšanā, ņemot vērā augumu relatīvo starpību, cilvēkam blusu nepanākt! Var minēt daudzus jo daudzus līdzīgus piemērus arī par citu dzīvnieku, putnu un kukaiņu iedzimtajām prasmēm un zināšanām. Bet ko gan pats „radības kronis” prot un zina jau kopš dzimšanas ? Tikai zīšanas un brēkšanas refleksi ! Ja, kā redzam no minētajiem piemēriem, dabā iedzimto zināšanu iespēja reāli pastāv, tad, šo mehānismu izpētot, ar genoinženierijas metodēm varētu šās iespējas iegūt arī cilvēku cilts !?

Tāpat jomas, kurās cilvēks savas īpašības varētu pilnveidot, ir neskaitāmas. Sevišķi kārdinošas būtu tieši šīs iedzimtās zināšanas. Ja jau tāds efekts dabā

pastāv, tad tas ir principiāli iespējams. Tā apgūšana attiecībā uz cilvēku tad ir tikai zinātnes, tehnikas un laika jautājums !

Pafantazēsim par iespējamām cilvēka ārējā izskata izmaiņām. Bioloģijas zinātne uzskata, ka pašreizējam evolūcijas posmam ir raksturīga *augstāko dzīvnieku* (to skaitā arī cilvēka) cefalizācija - smadzeņu sistēmas pastiprināta attīstība. Bioloģisko struktūru pārmaiņas notiek salīdzinoši ļoti lēnām (ja nerunājam par atsevišķiem mutagēniem izkropļojumiem, kas parasti nav dzīvotspējīgi). Tāpēc varētu uzskatīt, ka mūsu hipotētiskais nākotnes cilvēks pēc ārējā veidola būs apmēram tāda pati "cilvēkveidīga" būtne, lai gan dažas bioloģiska rakstura izmaiņas ir pilnīgi iespējamās.

Antropoloģiskie dati liecina, ka cilvēce, lai arī lēnām, tomēr aug garumā - apmēram par vienu līdz diviem centimetriem gadsimtā. (Mūsdienu vidusmēra cilvēkam, pielaiķojot viduslaiku bruņinieka bruņas, ar izbrīnu nākas konstatēt, ka tās ir daudz par mazām un šaurām.) Domājams, ka supercilvēks augumā būs *būdingāks*, iespējams, palielināsies galvas izmēri, varbūt izzudīs ķermeņa apmatojums vai arī izpaudīsies kādas citas ne pārāk būtiskas bioloģiskas pārvērtības. Vislielākās atšķirības būtu paredzamas nevis supercilvēka ārējā veidolā, bet gan tā dzīvesveidā, savu iespēju realizācijā, sabiedrisko struktūru formācijās.

Tehniskā progresa gaitā aizvien lielāka kļūst indivīda atkarība no sabiedrības. Vēl pirms 200 - 300 gadiem ļaudis varēja eksistēt relatīvi autonomi un indivīds saglabāja zināmu ekonomisko neatkarību (piekopjot t.s. naturālo saimniecību), bet šobrīd viņš jau ir pilnīgi atkarīgs no sabiedrības. Mēs patlaban varam eksistēt tikai tad, ja vienlaikus izmantojam daudzu citu indivīdu darba augļus. Mūs baro, apgērbj, māca, ārstē, izklaidē, apgādā ar mājokli, siltumu, gaismu utt. daudzi citi, apmaiņā pretī saņemot mūsu darbu, kas tiem ir nepieciešams. Sevišķi tas attiecas uz lielpilsētām. Dzīve pilsētā ir raksturīga mūsdienu iezīme - Vācijā pilsētās dzīvo 94 procenti iedzīvotāju, Spānijā - 91 procenti, Kanādā, Japānā, Lielbritānijā - 76, ASV - 74 procenti. Tajā pašā laikā aizvien vairāk pieaug arī lauku iedzīvotāju atkarība no pilsētām.

Tehniskais progress veicina cilvēku apvienošanu, to savstarpējo atkarību. Jo augstāks ir tehnikas līmenis, jo jutīgāka ir cilvēce un katrs atsevišķais indivīds pret visādām iespējamām ar tehniku saistītām *ķezām* un organizatorisko procesu sarežģījumiem. (Piemēram, kaut kādi birokrātiska rakstura sarežģījumi finansiālajā sistēmā var izprovocēt sociālas kataklizmas. Finansu apriti būtībā var salīdzināt ar asinsriņķošanas sistēmu organismā. Zinām taču, ka asinsrites traucējumi var izraisīt smagas, pat traģiskas sekas.)

Patlaban vairs ir tikai viena joma, kur cilvēks it kā vēl saglabā pilnīgu autonomiju (neatkarību no citiem indivīdiem), - tā ir viņa apziņa, domas. (Nerunāsim par hipnozi un tamlīdzīgiem specifiskiem gadījumiem.) Tur pagaidām neviens nevar iekļūt, nevar izpētīt, ko indivīds domā, ko viņš zina vai nezina, ko vēlas vai nevēlas. Cilvēks var melot, krāpties, liekuļot utt. Zināšanas cilvēkam nevar nedz uzdāvināt, nedz atņemt.

Šie divi apstākļi - cilvēka materiālā atkarība no sabiedrības un domāšanas neatkarība - tad arī veido mūsdienu sabiedrības sociālo struktūru, tās morāli, loģiku, pasaules uzskatu un starpindivīdu attiecības. Supercilvēka parādīšanās mainīs stāvokli jau pašā saknē. Supercilvēks zaudēs domāšanas autonomiju, kļūs par vienota informatīvā lauka neatņemamu sastāvdaļu.

Viņš var izmantot visas cilvēces akumulētās zināšanas un pieredzi, un tajā pašā laikā viņa iegūtās zināšanas un pieredze tūlīt pat kļūst par visu sabiedrības locekļu īpašumu. Visa sabiedrība kļūst par vienota Saprāta īpašnieci. Šajās kolektīvajās

“smadzenēs” katram indivīdam būs savs sektoriņš, kur atspoguļosies tā individualitāte. Nedaudz mainīsies, varbūt pat samazināsies indivīda tehniskā atkarība no sabiedrības. Piemēram, atkritīs vajadzība pēc daudziem tehniskajiem līdzekļiem, bez kuriem šobrīd cilvēku eksistence nebūtu iespējama, - proti, pēc grāmatām, žurnāliem, sakaru un skaitļošanas tehnikas, ārstnieciskajām ierīcēm un daudz kā cita. Atkritīs vajadzība pēc darba dalīšanas principa, jo nepieciešamās zināšanas supercilvēks varēs iegūt jebkurā brīdī un pats padarīt to darbu, kuru līdz šim spēja veikt tikai īpaši speciālisti.

Supercilvēks savās iespējās būs relatīvi neatkarīgs no sabiedrības, taču viņa domāšana vairs nebūs neatkarīga. Tāds stāvoklis ir pilnīgi pretējs pašreizējai cilvēka sabiedriskajai situācijai. Iespējams, ka gan supercilvēka loģika, gan viņa morāle, pasaules uzskats un vispār starpindivīdu attiecības kardināli atšķirsies no pašreizējās. Veidosies pilnīgi citādas sabiedriskās struktūras, kas nu nemaz nebūs līdzīgas tagad esošajām. Supercilvēks, pakļaujoties vispārējai likumībai, turpinās evolucionēt, un tā eksistēšanas ilgums droši vien (atbilstoši evolūcijas procesa paātrinājuma likumībai) būs īsāks nekā pašreizējais cilvēces posms.

Šīs nākotnes vīzijas ir skatītas diezgan optimistiskā rakursā (redzējumā). Ir iespējams un pat ticams arī daudz pesimistiskāks nākotnes variants. Ja cilvēki rīkosies tikpat tuvredzīgi un nesaprātīgi kā līdz šim, Zemes dzīles, augu un dzīvnieku valsts tiks noplicinātas, bet cilvēki nosmaks pašu radīto atkritumu kalnos. Vai vēl ļaunāk - visa Cilvēce ies bojā globāla atomkara liesmās. Ja arī atsevišķi ļaudis paglābsies un izdzīvos, tad viņu pēcnācēji spēcīgās un ilgstošās radiācijas ietekmes dēļ būs nožēlojami, kroplīgi mutanti. Bet - ej nu sazeni! Varbūt notiek gluži otrādi - izveidosies jauna, spēcīga, laba, ģeniāla un tā tālāk Cilvēce? Visas reliģijas taču sludina nākotnē paredzamo *pasaulē galu* un jaunas, gaišas ēras iestāšanos...

Šajā sakarībā interesanta ir presē parādījusies rērihiešu skolas piekritēja Olgas Starovoitovas rakstu sērija, no kuras lasītāju vērībai sniedzam citātu :

“Ārkārtīga nelabvēlība visās esības sfērās, kas ir raksturīga lielās gaidīšanas posmam, uz Zemi izdarīs spiedienu līdz tam laikam, kamēr nebūs pamodies cilvēka gars. Tiklīdz tas būs noticis, visu valstu iedzīvotāji apvienos savus pūliņus un ar spēcīgu enerģētisku iedarbību izbeigs karus, slimības, kataklīzmas, ar vārdu sakot, visu, kas mūsdienās aptumšo dzīvi, izraisot planētas nestabilitāti. Tomēr, spriežot pēc pareģojumiem, aizejošās Kalī Jugas vecā pasaule savas pozīcijas neatdos tāpat vien, tās pretestība būs neganta. Vislielākā kauja notiks par cilvēku sirdīm, bet par kaujas lauku kļūs mūsu apziņa. Arī šis praviotojums šobrīd piepildās mūsu acu priekšā. Lūk, kāpēc ir svarīgi censties saprast uz planētas risinošos notikumu jēgu, un, kad visapkārt viss grūst, stingri stāvēt, nostiprinoties uz Pamatiem, kas ir nesatricināmi kopš pasaules radīšanas.”

Vajadzētu atgādināt savulaik Gētes teikto :

“Cilvēkam jātic nemirstībai. Viņam ir tiesības uz šādu ticību. Ja Es strādāju nepārtraukti līdz pēdējam elpas vilcienam, tad Dabai pienāktos piešķirt man citu eksistences formu, kad tagadējā vairs nespēj uzturēt manu garu.”

Veidojot sevi par garīgu un domājošu Cilvēku - Personību, būtu jāapzinās un jārealizē šādi galvenie uzdevumi :

- Savā raksturā jāattīsta un jānostiprina izlēmība, uzņēmība un noturība. Lai katras grūtības un pārbaudījumi atkāpjās jūsu gara stingrības priekšā !
- Jādara viss, kas ir jūsu spēkos, lai pasaulē samazinātos varmācība un disharmonija, lai ļaudis izprastu to veidošanās cēloņus un spētu ierobežot ļaunuma izplatību.
- Starp materiālo un garīgo pasauli pastāv neredzama saite. Jūsu uzdevums ir šo saiti meklēt, atrast un izmantot savas pasaules uztveres veidošanā, kā arī

saskarsmē ar apkārtējiem. Domājiet, mācieties un pilnveidojiet savu iekšējo pasauli !

- Sevī jāattīsta mīlas, laimes un entuziasma apziņa un jācenšas tos iedzīvināt arī apkārtējos ļaudīs.

- Uzdevumu izpilde lielā mērā būs atkarīga no jūsu palīdzības vecajai un ļoti jaunajai paaudzei. Gādājot un rūpējoties par vājiem un bezpalīdzīgajiem, jūsu spēki pieaugs un nostiprināsies.

- Pasaulē visapkārt pastāv *burvestīgums*, pat šķietami visparastākajās un gluži ikdienišķās norisēs. Jūsu uzdevums ir apzināties, izprast un palīdzēt arī citiem saskatīt šo burvestīgumu. Kļūstiet par gaišo un labo BURVI !

Problēma ir dziļa, tā sakņojas cilvēka dabā, tās cēlonis ir nepareiza izglītība. Nācijās vēl arvien apkaro cita citu, politiskie grupējumi cīnās savā starpā par varu, cilvēki cīnās pret citiem cilvēkiem par mantu. Tomēr ir gudri un tālredzīgi ļaudis ir visur un cenšas meklēt risinājumu. Ir jārada jaunas sabiedriskas struktūras, pasaules kārtība, kas garantētu pareizākas cilvēku attiecības. Bet šādu cilvēku pagaidām vēl ir maz, tie ir sīka minoritāte salīdzinājumā ar cilvēces masām.

Labas gribas ļaudīm visā pasaulē neizbēgami rodas daži jautājumi.

- *Kā izbeigt spēka politiku un imperiālismu ?*
- *Vai ir iespējama tāda pasaules politika, kas garantētu taisnīgumu visiem - kā lieliem, tā maziem ?*
- *Kā sabiedrisko domu ievirzīt pareizu cilvēcisku attiecību gultnē, neļaujot vaļu egoismam un agresijai ?*
- *Vai ir cerība iedibināt pareizas attiecības starp nācijām un cilvēkiem ?*
- *Kādi būtu pirmie soļi uz vispasaules labās gribas radīšanu ?*
- *Kā likt likumdevējiem un politiķiem apdomāt viņu rīcību un spert soli pretim labajai gribai ?*
- *Kā izlīdzināt pretrunas rasu, nāciju un grupu starpā ?*

Šie un citi jautājumi iznirst un prasa atbildi. Atbilde ir šķietami banāla : nodibināt pareizas cilvēciskas attiecības un attīstīt labās gribas garu. Tikai tādā veidā spēsīm sasniegt mieru visā pasaulē un veicināt jaunas ēras iestāšanos. Lai gan šī banalitāte ir it kā vispārzināma patiesība, tomēr ļaudīm ir grūti pieņemt, ka tā ir reāli īstenojama. Tomēr, tā kā tā ir patiesība, tai jātiek īstenotai. Cilvēki mīl gaidīt brīnumus un Dieva palīdzību tai vietā, lai paši uzņemtos atbildību. Bet ne tādā veidā panākams progress. Dažreiz mēdz būt arī brīnumi, bet tikai tad, kad ļaudis paši radīs apstākļus, notiks virzība uz priekšu. Mēs nevaram gaidīt dievišķīgā izpausmi, kamēr paši neiemācīsimies rīkoties dievišķīgāk nekā pašlaik. Vienotība nebūs iespējama tik ilgi, kamēr ļaudis paši būvēs nošķirtības sienas.

Metode ir visur viena un tā pati - labās gribas pieaicināšana. Labā griba - tā ir īstena mīlestība pret tuvāko. Kur piedalās labā griba, tur grūst nošķirtības un nesapratnes mūris. Tīras mīlestības garīgais stāvoklis kā planetārās dzīves izpausme var tikt sasniegts tikai pēc vairākiem gadsimtiem, bet labā griba iespējama jau šodien. Katram cilvēkam ir brīva griba vai nu kalpot, vai nekalpot Visuma interesēm. Viņā mīt tiklab pozitīvais, kā negatīvais, cīnās labais ar ļauno, katrā pašā ir viņa debesis un elle, mājo dažādas cilvēku kaislības.

Ir svarīgi, lai labās gribas ļaudis visā pasaulē izvērstu kampaņu ar mērķi interpretēt labās gribas jēgu, akcentēt tās praktisko nozīmi, apvienot visas labās gribas cilvēkus. Viņiem jācenšas iesaistot sabiedrisko domu un jācīnās par pareizu

attiecību iedibināšanu. Tā katrā valstī un katrā pilsētā atradīsies labās gribas cilvēki, kas apveltīti ar izpratni un praktisku veselu saprātu, gatavi izplatīt labo gribu visā pasaulē.

Labās gribas ļaužu darbība ir izglītojoša rakstura. Viņi netic brīnumainam pasaules problēmu risinājumam, bet viņi zina, ka labās gribas gars spēj radīt atbilstošu noskaņojumu, kas padara problēmas risināšanas iespējamu. Tieši labas gribas noskaņojums un labas gribas atmosfēras radīšana ir labas gribas ļaužu galvenais mērķis. Ir jāmeklē pašiem sevī aizspriedumu sienas un tās jānojauc. Ir jāattīsta labā griba (nevis iecietība) pret savu aizspriedumu objektu - piemēram, citas reliģijas piederīgo, citas rases vai nācijas personu. Aizspriedumi - lūk, pirmais ķieģelis nošķirtības mūros. Labā griba sastopama visā pasaulē, nepieciešams tikai to atklāt un likt lietā

Visu šo prātojumu gribētos nobeigt uz optimistiskas nots un atgādināt dažas *veiksmīga ceļa filozofijas* iekšējās pārliecības pamatnostādnes :

Dzīve ir sūra un grūta. Tik grūta un sūra, ka brīžiem liekas nepanesama un bezspēcībā nolaižas rokas, šķiet ka dzīvei nav jēgas. Tad līdzēt var tikai ticība sev, līdzcivēkiem, nākotnei un Morāles Likumiem. Optimisms sevī ir jāuztur un jālolo, tad arī iedarbosies tā dzīvinošais spēks.

Tādēļ cerēsim, ticēsim un pats galvenais - paši arī rīkosimies un darīsim !
Lai mūsu cerību, ticību un rīcību atbalsta un stiprina mūsu tāds kā Ticības Apliecinājums :

Mēs gribam, lai cilvēki - kopā un atsevišķi, jauni vai veci, bagāti vai nabadzīgi, augstdzimuši vai vienkārši, vīrieši vai sievietes - varētu mācīties un kļūtu par attīstītiem un pilnvērtīgiem cilvēkiem !

Mēs gribam, lai viņi ir vispusīgi izglītoti un pārzina ne tikai vienu vai otru priekšmetu, bet arī visu, kas ļauj Cilvēkam pilnīgi realizēt savu būtību, izzināt Patiesību, neļauj sevi mānīt, stimulē mīlēt labo un nepakļauties ļauniem kārdinājumiem, palīdz darīt to, kas ir jādara, un dod iespēju izvairīties no nevajadzīgā, palīdz runāt ar visiem prātīgi; visbeidzot vienmēr ļauj attiekties pret lietām, cilvēkiem un Dievu saprātīgi, nevis vieglprātīgi, un nekad nenovirzās no sava mērķa - laimes !

Mēs ticam un saprotam, ka viss plūst un mainas !

Mēs ticam labākas nākotnes iespējai !

Mēs ticam, ka nelaime var pārtapt laimē !

Mēs ticam, ka slimais var atgūt veselību !

Mēs ticam, ka nabadzība var pārtapt bagātībā !

Mēs ticam, ka gara gaismā uzvarēs tumsonību !

Mēs ticam, ka cilvēki iemācīsies dzīvot un kļūs laimīgi !

Mēs ticam, ka cilvēki spēs pārvarēt arī aizvien lielākas grūtības !

Mēs ticam Cilvēces saprāta un dvēseles spēkam !

Mēs ticam Cilvēces nākotnei !

Citādi Dzīvei un Cilvēcei tik tiešām nav nekādas jēgas !

Timoloģija un sakarā ar to.

Analoģijā ar visādām citām “- loģijām” tā varētu būt zinātnes nozare par tā saucamo “tīņu” - pusaudžu vecuma topošo cilvēku psiholoģiju, uzvedības un domāšanas manierēm.

Tas ir vecums, kurā bērns strauji izmainās, lai gan fiziski, gan garīgi izveidotos par pieaugušu un domājošu cilvēku - Personību. Fizioloģiskajā aspektā tas ir visai šaurs vecuma posms - tā apmēram no 10 līdz 20 un diemžēl psiholoģiskajos un morāli intelektuālajos aspektos visai bieži arī pat līdz 30 un vairāk gadiem. Tautā tos sauc par *kumeļa vai teļa gadiem*, kad miesā trako hormonu vētras, apziņā veidojas protests pret „apspiešanu”, galvā ir *caurvējš*, bet uzvedībā un rīcībā - *aste iet pa gaisu*. Tā vien ļoti gribas nepakļauties, protestēt, pašizpausties, paspīdēt un pat izlekt !

Tas ir laika posms, kuru “laimīgie vecāki” pavada ar *sirds drebēšanu* par savu mīluli - kaut nu tam *nepaslīdētu kāja* un tas *nenoietu no ceļa* ! Ja pieņemam hipotēzi par „iedzimtajiem ļaunuma gēniem”, tad „tīņu” vecums tik tiešām ir ļoti bīstams. Raksturs vēl nenobriedis, bremzes vēl nav kārtīgi izveidojušās un hormoni „trako”

Te nu izpaužas sekas tam, vai savam bērnam mazuļa vecumā līdz 3 – 5 gadiem, mums ir izdevies ieaudzināt pietiekamu pašdisciplīnu, jeb mīlošajā tuvredzībā esam ļāvuši attīstīties neapvaldītam egoismam ! Tad nu tīniši un tā vecuma prātiņā iestrēgušie jaunieši kļūst par „demokrātiskām tiesībām” pavāļāties parka zālītē, tur iedzert aliņu un pameņģēties ar prostitutām. Mums taču ir demokrātija un „ārzemēs tā darot” !

Ja nu pašdisciplīnas nav un pozitīva rakstura iezīmes ir vārgas, tad aiz sarūgtinājuma par „pasaules netaisnīgumu” un dusmām uz visiem, „protests” diemžēl pieņem galējas izpausmes. Tā nu tajā „demokrātijas citadelē” - ASV, jauneklis vai pat skolēns paņem šaujamo un tad nu sāk visiem atriebties par „pārestībām”. Vai arī krīt depresijā un dodas pašnāvībā.

Vieglākajās izpausmēs tas ir parastais pusaudžu huligānisms un vandalisms ar salauztiem parka soliņiem, nolauztiem stādījumu kociņiem, izmīdītām puķu dobēm vai apķēpātām namu sienām. Nez kāpēc tā agresivitāte un huligānisms visvairāk izpaužas vīriešu dzimtas pusaudžiem ? Vai tiešām tas testosterons (pareizāk sakot tā pārbagātība šajā vecuma posmā) būtu tas galvenais vainīgais ? Manuprāt galvenā vaina ir paškontroles un pašdisciplīnas vārgumā, kas nav pietiekami ieaudzināta sākot jau no agras mazotnes, pieļaujot hipertrofētu lutināšanu un mīlestību. (Kas par daudz - tas par skādi !)

Par laimi lielākā daļa jauniešu šo *bīstamo vecumu* tomēr laimīgi pārvar, “nāk pie prāta” un kļūst par “normāliem” vidusmēra cilvēkiem., kas gan pie alus kausa sēžot pašapzinīgi paplātās, ka „es jaunībā gan biju *kruts džeks*, podus gāzu un „poliņiem” pa purnu sadevu !” Tiesa gan, pieredze liecina, ka tie, kas savu *domāšanas aparātu* un inteliģences iedīglus līdz gadiem divdesmit nav pienācīgi attīstījuši - tie tādā garīgu pitekantropu līmenī tā arī paliek - egoistiski vieglprātīgi, ar zemu atbildības sajūtu. Var paironizēt, ka no jaunības neprāta bez jebkādas aizķeršanās pāriet vecuma plānprātā...

Mainās laiki, laikmeti, tikumi un līdz ar to mainās modes un manieres. Interesanti vērot kā kultūras eiropeiskās izpausmes tiek aizvietotas ar āfrikāniskas cilmes vēsmām. Ne tik viegli apgūstamo menuetu un valšu vietā nāk epileptiska ļodzīšanās un kratīšanās. Klasisko melodiju vietā ķerkšana, gaudošana un kakafoniski visādi *roki, popi un hip-hopi, bum, bum, bļam, bļem, vēē, vēē, vēē* pēc principa – jo trakāk, un skaļāk, jo labāk! Mūzikas instruments nav *jāapgūst* - to var burtiski dauzīt un raustīt. Glezniecībā krāsas var *kleķerēt* kā pagadās – jo tāds lūk ir mans *redzējums!* Tēlniecībā – tikai primitīvāk un robustāk, kaut vai sarūsējušu konservbundžu krāvuma veidā! To visu tad pasludina par *moderno mākslu*, visu iepriekšējo noliedzot un pasludinot par sapuvušu.

Tas viss pat izskatās ļoti demokrātiski. Nav jāpiepūlas, nav jāmācas, nav jāapgūst meistarība - laid tikai jūtām vaļu, ālējies un "izlādējies", kā vien vari un proti. Kompleksā ar pusaudžu vecuma to ķermeņos norisošajām hormonu vētrām, spontāno protestu par "apspiešanu" un atbildes agresivitāti, kā arī pūļa lipīgo efektu, kurā puicisks bravūrīgums un „pofīgisms”, vēl piedevām tiek uzkarsēts ar kādu „grādīgu dziru”, tas pārtop vulgārā hulīgānismā, tad arī veidojas tās kroplīgās un pat mežonīgās izdarības, kas ir tik raksturīgas padsmiņnieku barām. Diemžēl no šī bara komplektējas nākamās sabiedrības padibenes un arī noziedznieku kontingents.

To visu uzkarsē un uzkurina peļņas kārā šeftmanīgā uzņēmējdarbība. Ir izveidojušās veselās industrijas nozares, kas cenšas apmierināt jaunās paaudzes vēlmes un producē visu ko. Ja ir pieprasījums, tad būs arī piedāvājums - jo nauda taču nesmird! Ja iet runa par naudu (un it sevišķi, ja par lielu naudu), tad nekādi tur ētikas, kultūras un gaumes faktori netiek ņemti vērā! Tad nu rodas tāds fenomens, kuram pat ir atrasts skanīgs nosaukums - masu kultūra. Šī "kultūra" līdzīgi kā kāds gripas vīruss strauji izplatās, pārņem nenobriedušu ļautiņu prātus un jūtas, tās degradējot un bojājot - kā jau nu vīrusiem pienākas darīt ar to organismu, kurā tie ir ieperinājušies. Vienīgais mierinājums ir tas, ka visas slimības taču reiz tiek izslimotas, pāriet un organisms vairumā gadījumu atveseļojas. Tik tiešām - aizraušānās ar visādiem "ismiem", agri vai vēlū pāriet, dubļi tiek notīrīti un cilvēce palēnām atgriežas pie skaistuma izpratnes klasiskajām formām. Antīkā māksla, Bēthovens, Čaikovskis, Mocarts un Štrauss ir un paliek nemirstīgi... Pēc simts gadiem šodienas modernos, populāros subkultūras produktus - popdziedātājus, visādu tur džeksonus, madonnas un tamlīdzīgus vēkšķoņus, gorekļus un epileptiskus kratekļus ļaudis aizmirsīs kā nebijušus. Ne skaņas pāri nepaliks...

Var pairozēt, ka iepotēdami amerikāņu tautai un ar tās starpniecību arī visiem „baltajiem” patiku uz džungļu mūziku un dejām, nēģeri ir devuši milzīgu triecienu amerikāņu un eiropiešu kultūrai, un diez vai ir iespējams pārvērtēt šo atmaksu par pārciesto verdzību un vēl joprojām ciestajiem pazemojumiem.

Ir dzirdēti viedokļi, ka muzikālās gaumes (un vispār skaistuma izpratnes) izpausmes ļoti lielā mērā ir atkarīgas no organisma fizioloģisko procesu norišu īpatnībām. („Augstāko plānu” vibrāciju frekvencēm un tamlīdzīgām smalkām padarīšanām). Ja jaunībā, kad asinīs ālējas hormoni un smadzenēs ir caurvējš, patīk visādi bļausfūķi un kratīķi, tad mūža otrajā pusē, personībai attīstoties un nobriestot, sirds velk uz kaut ko melodisku, harmonisku, pat sentimentālu. Tā tas ir vecuma faktora iespaidā. Organisma fizioloģisko procesu īpatnības ir atkarīgas arī no ģenētiskajiem faktoriem. Tādēļ tik dažādas kaut vai muzikālās gaumes ir austrumniekiem, āfrikāņiem, eiropiešiem un āziātiem. Kas vieniem ir patīkami un apburoši, tas otriem pat liekas nepaciešami. Pasaulē strauji norisošo globalizācijas procesu iespaidā no ģenētiskā viedokļa cilvēks kļūst aizvien lielāks jauktenis. Grūti spriest vai tas ir labi vai slikti. Var vienīgi prātot, ka nemaz tik tālā nākotnē skaistuma standarta jēdziens var pat būtiski izmainīties. Ļoti iespējams, ka t.s. eiropēiskais veidols tiks uzskatīts par kaut kādu neglītu kroplību.

Taču atgriežamies pie *tīņu* problemātikas. Jau tīri fizioloģisku un psiholoģisku faktoru ietekmē pusaudžu un pieaugušo pasaules ir grūti savietojamas un tīņi visbiežāk veido savas *pasaulē* ar saviem ideāliem un vērtību kritērijiem, kurus pieaugušajiem ir grūti vai pat dažkārt neiespējami saprast. Tad nu veidojas visādu *rokeru, metālistu, puķu puisīšu, vēja brāļu* un tamlīdzīgas sabiedrības, kas dzīvo atbilstoši saviem tikumiem un likumiem, un kurās diemžēl lielu degradējošu lomu spēlē neapvaldīts sekss un narkotikas. Pieaugušo un „nobriedušo” pasaule ar savu eksistences, karjeras, „maizes kumosa”, „vietas zem saules” un visa pārējā cīņiņa dēļ nu nemaz nav pievilcīga, gan drīzāk pat atbaidoša. Pieaugušo pasaules pieticīgi vienmuļā labklājība, kuras ideāls ir savrupmājiņa ar mauriņu un garāžu respektablā priekšpilsētā, kura ir iegūta ar “sviedriem un asinīm”, izraujoties no graustu rajonu dzīves nabadzības, posta un izmisuma, “tīneidžeriem” nu itin nemaz neliekas pievilcīga. Vēl piedevām tā ir “uz smiltīm būvēta” un ik brīdi kādā kārtējā ekonomiskajā krīzē var sabrukt, jo tas viss balstās uz parādiem - ilgtermiņa kredītiem, kuru jūgs ir stingrs un nepielūdzams. Kur nu vēl priekšā stāvošā lišķīgā “vergošana” kādam iedomīgam bosam dienišķās maizes kumosa dēļ! Tad jau labāk “skaista dzīve” *tepat un tūlīt!* Kārdinošu piemēru netrūkst - tie birst no televizoru ekrāniem kā no kāda pārpilnības raga. Veiksmi taču gūst pārgalvīgi *supermeņi* un izskatīgas *seksbumbas!*

Negatīvu lomu spēlē aizvien pieaugošais vecāku un vispār vecākās paaudzes autoritātes krišanās pusaudžu acīs. Te gan darbojas daudzu faktoru komplekss. Ģimenes materiālā un ētiskā nestabilitāte. Tēva lomas un autoritātes noniecināšana ģimenē, par tā saucamām “nepilnajām ģimenēm” nemaz nerunājot. Tēvu un diemžēl vispār tautas degradēšanās nodzeroties. Domājams, ka naivās un pat kareivīgās feministes ar savu vētrainu un atraktīvu darbību ģimenes institūtam arī izdarīja visīstāko *lāča pakalpojumu*.

Vieglprātīgi, līdz galam nepārdomāti eksperimenti izglītības jomās ļoti grūtā stāvoklī nostāda skolotājus. Protams, civilizācijas progresa intereses prasa jaunās paaudzes radošo spēku atraisītību un iniciatīvu. Taču to nākas vadīt un iegrozīt pozitīvā gultnē, bet tas audzinātājiem uzstāda ļoti augstas prasības gan specifisko zināšanu, gan augstas morālās raudzes ziņā. Diemžēl skolotāju korpusa nožēlojamais materiālais stāvoklis (kas sevišķi ir raksturīgi patlaban Latvijai, kur pie varas ir nokļuvuši pašlabumā tendēti „labējie” politikāņi) nu itin nemaz pusaudžu acīs skolotāju autoritāti neceļ, drīzāk pat pārlicinoši sagrauj. Tā vietā, lai ar jaunatni strādātu *labākie no labākajiem*, personības šā vārda labākajā nozīmē, skolās aizvien vairāk parādās šim darbam nepiemēroti gadījuma rakstura cilvēki, kas citam neskan neder (vienu otru no tiem no jaunatnes vajadzētu turēt lielgabala šāviena attālumā, nevis uzticēt tās audzināšanu), bet sava darba entuziastu paliek aizvien mazāk.

Ja jaunās paaudzes audzināšanā tās iniciatīva un aktivitāte netiek pienācīgi balansēta ar disciplīnu un pienākumu, tad var sagaidīt tikai degradējošo procesu pastiprināšanos. Tam uzskatāms piemērs ir t.s. *amerikāniskā dzīves veida un patērētājsabiedrības* ideālu demoralizējošais iespaids uz jaunatnes prātiem un jūtām, kurš nekritiskā sajūsmā par “demokrātiju un individualitāti” pie mums tiek pārņemts un propagandēts. Hormonu vētru provocētajos tīņu psihes mutļos, kur virmo un verd emocijas, jūtas, visi iespējamie negatīvismi un protesti, ziņkārība un zinātkāre, tad nu veidojas nākamās „personības”, gan galvenokārt kā „normāli” un banāli tā saucamie mietpilsoņi, gan top arī huligāni, nākamie noziedznieki, izvirtuļi, sadisti un arī dažkārt viens otrs talantīgs ģēnijs un pat filozofs. Jo spūraināks, nemierīgāks un aktīvāks ir jauniešs šajā personības veidošanās pārejas procesā, jo lielāka pastāv varbūtība, ka tā izveidosies ar izteiktāku negatīvu vai arī izņēmuma kārtā ar pozitīvu ievirzi.

Tīņu problēmas nerisināšana valstiskā līmenī un atstāšana pašplūsmā, tik mazai tautiņai kā latviešiem, draud ar intelektuālā potenciāla degradēšanos un izkrišanu no kultūrtautu saimes. Par to pat tiek skalji runāts, bet gan diemžēl lietas labā pārāk maz kas tiek darīts...

Ir nepieciešama valstiski plaši izvēsta un finansiāli atbalstīta ilglaicīga programma darbam ar jaunatni tās izglītībā, ētiskajā un patriotiskajā audzināšanā. Atstājot „darbu ar jaunatni” pašplūsmā, cerībā, ka gan jau viss nokārtosies „pats no sevis”, gan jau šie trakuļi palēnām „nāks pie prāta” (mēs taču arī jaunībā nekādi eņģeļi nebijām!), sabiedrības destruktīvie procesi var ņemt arī virsroku. Nepieciešamas plaši sazarotas valsts paspārnē esošas jaunatnes organizācijas. Ja to nedara valstiskā mērogā, tad arī nav jābrīnās, kas stihiski saorganizējās visādas pusaudžu ielu bandas un plaukst neļūdzīga vandalisma izpausmes ... Starp citu, tā saucamo totalitāro un autoritāro režīmu pieredze jaunatnes darba organizācijā nebūt nebūtu noniecināma un zemē metama un to darba metodēs ir daudz racionāla, lietderīga un vērā ņemama. Vēsturiskā pieredze liecina, ka šo režīmu organizētās centralizētās jaunatnes organizācijas ir uzaudzinājušas daudzus pārliecinātus attiecīgās ideoloģijas piekritējus un aizstāvjus

Saprotu, ka riskēju tikt apsūdzēts „fašistisku” ideju ieteikumos, bet, manuprāt, smagākos gadījumos, „bezcerīgiem” tīņiem par labu varētu nākt kaut kāds obligāts „darba dienests” ar stingru disciplīnu un kazarmu režīmu. Galvenais ir šo kontingentu neatstāt „savā vaļā” un bezdarbībā !

Vērā ņemamas būtu austrumu tautu tradīcijas par vecāku un vispār veco cilvēku cieņas kultu. Protams, nerunāsim par pļunduriem un dzērājiem (narkomāni par laimi līdz cienījamam vecumam nenodzīvo) - tie nekādu cieņu nav pelnījuši, jo ar savu brīvprātīgi pašrocīgo rīcību un izvēli ir atteikušies no cilvēciskas būtnes statusa. Diemžēl mūsdienu bēdīgā pieredze rāda, ka pie mums vecie ļaudis tiek nevis cieņā un godā turēti, bet taisni otrādi - pret tiem tiek vērsts valdošo „labējo” aprindu realizētais genocīds, vecos ļaudis nolemjot burtiski pusbada dzīvei.

Tas gan nenozīmē, ka itin visur un visos jautājumos “teikšanai” būtu jābūt tikai sirmgalvjiem. Taisni otrādi – cienījamie sirmgalvji vairs neder operatīvi vadošajos posteņos, tur visas priekšrocības ir jaunajiem un enerģiskajiem. Toties no sirmgalvjiem un viņu bagātīgās pieredzes un stratēģiskās domāšanas prasmes var veidoties lietpratīgi eksperti, padomdevēji un konsultanti - visur tur, kur ar jaunības entuziasmu un degsmi vien nepietiek. Protams, ne jau visi sirmgalvji automātiski ir „viedi” un dzīvesgudri. Diemžēl daudziem jau visai agrīnā vecumā destruktīvu fizioloģisku procesu iespaidā ar tām prāta spējām „ir kā ir”...Bet tā jau ir atsevišķa problēma.

Tādējādi *tinoloģija* aptver plašu sabiedrisko parādību kompleksu, kuru atsevišķi risinājumi neko nespēj un arī nespēs dot, jo, ja jau pati problēma ir kompleksa, tad arī tas risinājumiem ir jābūt kompleksiem. *Tīņi* ir jebkuras sabiedrības sākumposms un no tā cik tālredzīgi un pārdomāti tiek risinātas ar tiem saistītās problēmas, gala rezultātā būs atkarīgs attiecīgās sabiedrības liktenis.

Dažas atziņas par jaunatni

- Kaut arī kopumā pasaule virzās uz priekšu, jaunatnei katru reizi nākas sākt visu no jauna. *(J. V. Gēte)*
- Ir ļoti viegli atšķirt labu dziesmu no sliktas. Laba dziesma ir tā, kura mums patika, kad paši bijām jauni. Sliktā dziesma ir tā, kuru dzied mūsdienu jaunatne. *(NN)*
- Jaunība uzskata pasauli, kāda viņa nav, vīra gadi - tādu, kādai tai vajadzētu būt, bet vecums - tādu, kāda tā ir. *(Reinis Kaudzīte)*
Jezups Jaqanovskis :
- Kā tagad padomāsi - kādi muļķi mēs kādreiz bijām jaunībā! Tas, protams, nenozīmē, ka tagad būtu kļuvuši milzīgi gudri.
- Ja nebūtu muļķu jaunu cilvēku vidū, kā viņi varētu rasties vecu cilvēku vidū?
- Kādu padomu vecs cilvēks var dot jaunajiem? Viņš var tikai pasmīnēt - ja ir pietiekami gudrs - par viņu pašpārliecību, labi zinādami no savas pieredzes, ko tā ir vērtā.
- Pat vāji iebalināta putra, ko tu strēbi jaunībā, vecumdienās liekas esam bijusi garšīgāka par visām tagadējām delikatesēm.
- Tā saucamajos brieduma gados cilvēks, protams, ir gudrāks nekā jaunībā - daudz piedzīvots, uzzināts, pārbaudīts personiskajā pieredzē. Nelaime tikai tā, ka viņam viss liekas noskaidrots, atrasts, nekādi pārsteigumi vairs nav gaidāmi. Jaunībā cilvēks domā citādi. Viņš visu uzņem stipri kritiski, negrib samierināties ar gatavo, bet cenšas rast arī ko jaunu - savu. Tā taču ir bijis vienmēr. Vai mēs, šās dienas sirmgalvji un pusmūža vīri, arī kādreiz nebijām tādi paši? Vai par mums arī nesūdzējās tēvi, ka neprotam novērtēt viņu sasniegumus, esam pārāk pašapzinīgi un skaļi, velns zina kā ģērbjamies, kā dejojām, kā mīlam? Atceroties to, parasti iecietīgi pasmaidām: visā tajā patiešām bija arī daudz tukšas bravūras. Pienāks arī jauneklim brieduma laiks.
- Vecākus mēs sākam iepriecināt tad, kad vairs nespējam viņus sarūgtināt.
- Katram cilvēkam reizi mūžā ir jāizlāžas. Labāk to izdarīt jaunībā, lai nav jāsmidina ļaudis vecumdienās.
- Kā tagad padomājam - kādi muļķi mēs kādreiz bijām jaunībā. Tas, protams, nenozīmē, ka tagad būtu kļuvuši milzīgi gudri.

Traktāts par Varu, tās iegūšanas un noturēšanas likumiem.

Cilvēks ir tā saucamās „dzīvnieku valsts” sastāvdaļa, tādēļ daudzas viņa kvalitātes un instinkti cieši saistās ar „dzīvnieciskiem” instinktiem. Cilvēks ir bara dzīvnieks un, kā rāda psihologu un biologu zinātniskie pētījumi, daudzas dzīvnieku, kukaiņu, putnu un zivju bara „uzvedības” likumsakarības rod analogijas ļaužu pūļa dažādās tendencēs un izdarībās.

Dzīvnieku barā atsevišķiem indivīdiem parādās tieksme pakļaut citus. To acīmredzot nosaka darvinisma mācībā formulētā nostādne, ka dzīves cīņā izdzīvo, uzvar, zeļ un plaukst tie stiprākie, veiklākie, gudrākie un nekaunīgākie. Šī nostādne pilnā mērā attiecas arī uz cilvēku sabiedrību. Lai uzvarētu, zeltu un plauktu, tad nu arī veidojas tieksme pakļaut un ekspluatēt citus.

Jau kopš neatminamiem laikiem cilvēks visiem iespējamiem paņēmieniem rāvis pie varas, un neviens par to nav brīnījies, jo tieši vara allaž uzskatīta par visiespaidīgāko kapitālu. Un ikvienā laikā un laikmetā bijuši ļaudis, kuri gatavi nešauboties pakļauties un sekot savam valdniekam un vārda vistiešākajā nozīmē histēriski mīlējuši to.

Kāpēc cilvēki tik ļoti raujas sagrābt savās rokās varu? Galu galā - kāds viņiem no tā labums? Nu par dzīvniekiem varbūt vēl var nicīgi noteikt - tie taču ir tikai „dzīvnieki”!...

Tostarp daži jautājumi jāuzdod arī mums pašiem sev. Piemēram, kā gan tas nākas, ka vairumā gadījumu tauta patiešām mīl savus tirānus? Protams, veicot lietpratīgu propagandu, jebkuru monsturu uz kādu laiku var pārvērst itin piemīlīgā būtnē, taču - par ko gan tādu mīlēt šo jūtu visizteiktajā izpausmē? Var cienīt, baidīties, jā, jo tirānijas apstākļos jau no tā tāpat nevar izvairīties, bet šī mīlestība... Un mīl šo savu tirānu tik ļoti, ka ir gatavi masveidā paši iet bojā viņu bērēs, un vēlāk, izdzīvojuši un sakropļoti, visu atlikušo mūžu tikai par viņu vien sajūsminās, birdinot asaras un apgalvojot, ka „viņa laikā jau nu gan bija kārtība!”

Vai tie būtu kādi sevišķi, pagaidām vēl zinātnieku izpratnei nepakļaujami dabas likumi? Izrādās - nē. Zinātne spurojas pretim un apgalvo, ka tā pat esot visnotaļ vienkārši izprotama parādība. Raugi, to visu nosakot bioloģija - paviāniem un makakiem (savā intelektā tik līdzīgiem cilvēku sugai) visas šīs lietišķas faktiski esot līdzīgas. Arī viņiem ir sava hierarhija, gan savi specifiskie posteņu sagrābšanas un noturēšanas paņēmieni.

Lūk, kā rīkojas, piemēram, tie paši paviāni.

Sasniedzis varas iespējamās virsotnes, tāds apņēmīgais paviāns nekādā ziņā nejūtas sev absolūti atvieglojis dzīvi. Vēl vairāk - aizvien lielākā mērā viņam sāk likties, ka pārvaldāmajā barā kaut kā tomēr nav vajadzīgās kārtības. Sēžot uz kāda paaugstinājuma, viņš draudīgi rauc uzacis, noraugoties te uz vienu, te jau citu mērķaķi. Ik pēc brīža nepieciešams pakratīt arī masīvo dūri, braši paklapēt sev pa krūtīm, pagriezt zobus, tostarp arī glaudīt savas ģenitālijas un regulāri pieaicināt kādu bara tēviņu, piespiežot viņu ieņemt kādu no pakļaušanās pozām: - nolaist galvu un nogulties uz muguras, vai arī pārošanās laikā ieņemt tēviņam tik ļoti pazemojošo mātītes pozu. Ja gadījumā kāds no bara atradis ko sevišķi garšīgu vai interesantu, barvedis to nekavējoties pieprasa atdot sev. Viņu nepārtraukti nodarbina trīs galvenās lietas: - esošās bara teritorijas saglabāšanas un palielināšana, mātīšu noturēšana savā tuvumā un paša vara.

Bet, lūk, kā sava līdera priekšā izdarās makaki.

Atliek tikai līderim sodīt kādu no saviem padotajiem, kā citi nekavējoties steidz viņam palīgos - klieudz, apmētā sodāmo ar izkārņījumiem, katrs cenšas nabadziņam ar kaut ko iedurt un tamlīdzīgi. Tā ir tā dēvējamā pāradresētā agresija, kas ikvienā makakā uzkrājusies no pastāvīgajām bailēm sava līdera priekšā. Atbilstoši vienkāršajam hierarhijas principam, tā automātiski pārnesas uz to, kas ir vājāks par mums. Un

sodīšanas laikā tieši tāds izskatās un faktiski arī ir sodāmais ! Uz tādu rīcību ir spējīgi visi makaki, bet jo sevišķi tā dēvējamie „nelieši”, kuri hierarhijas piramidā ieņem viszemākās pozīcijas. Tieši viņi no visiem baidās un parasti spēj pāradresēt savu agresiju arī uz nedzīviem priekšmetiem. Taču no tā, kā zināms, maz prieka. Un tad pēkšņi šī lieliskā iespēja: - kāds, kurš kļuvis par līdera sodīšanas objektu, uz mirkli nokļuvis zemāk par viņiem pašiem, vājāks par viņiem, viņam tagad ikviens var nesodīt iest. Lūk, un makaku barā tieši šāds izcili vienkāršs mehānisms atļauj barvedim faktiski bez vismazākā riska pašam sev ar savu pavalstnieku pašu rokām viņus apspiest.

Pētot un aprakstot tos cilvēkus, kurus arī allaž nomoka varas kāre, psihologi varbūt to nedara tik mākslinieciski un efektīvi, kā runājot par dzīvnieku bara tikumiem, bet katrā ziņā ne mazāk briesmīgi, pat nežēlīgi. Un visbiežāk tieši zem ārkārtējas ārējas labsirdības un sevišķu rūpestu par līdzcilvēkiem maskas slēpjas briesmīgas sadistiskas noslieces. Un tad parādās šādi attaisnojumi: - „Man ir tiesības jūs visus vadīt, jo es vislabāk zinu, kas jums ir vislabākais!”. „Es taču esmu tik sevišķa, unikāla personība, tāpēc man ir tiesības vadīt citus!”..

Lūk, izrādās - tieksmē pakļaut citus patiesībā nav nekā lepošanās cienīga! Tostarp zinātnieki uzsver pakļaušanas un pakļaušanās sevišķo psiholoģiskās pievilcības lomu. Katrā ziņā varas pakļaušana dod iespēju pašam no sevis noņemt atbildību par paša uzvedību un rīcību. Gluži vienkārši - tā ir vieglāk. Savukārt, pakļaujoties jūs pat varat nodarboties ar vistīrākajiem niekiem vai pat dumībām, bet to darāt pēc priekšnieka rīkojuma, tad jums ir šī lieliskā iespēja visus iespējamus pārmetumus pāradresēt šim priekšniekam, vai sevi attaisnot ar frāzi - „To man lika darīt pienākums!”. Tā faktiski ir tā dēvētā „drošības sajūta”. Kungs, protams, var jūs sodīt, bet - viņš arī ir vienīgais, kurš jūs var aizsargāt. Un tā faktiski arī ir tā dēvētā pārliecība par savu rītdienu... Tas tāpēc, ka spēles noteikumi ir zināmi un jūs jau esat pielāgojušies šā kunga tikumiem. Nav nekādas nepieciešamības kaut ko novērtēt, šaubīties, un jūs jau esat sākuši pieņemt dzīvi tādu, kāda tā ir, proti - jau sen esat atbrīvojušies no atbildības sloga.

Un šeit tad ir šis jautājums - kāpēc mums pašiem vajag šo „stingro roku”? „Mani notur, es nemētājos apkārt, es zinu, ko es daru... ja kas, mani var sodīt”. Un tas ir labi, jo - pamēģiniet kaut kādā veidā sodīt paši sevi. Bet te viss ir skaidrs - ir kāds, kuram tas vienkārši ir pienākums. Un kad 30 – 40 gadus veci ļaudis tālrādes „šovos” dedzīgi plāpā, ka mums visiem ir nepieciešama „stingrā roka”, ir skaidrs, ka patiesībā tā ir bēgšana pašam no sevis, došanās kādā iedomātā realitātē. Ar kādiem noskaņojumiem tad visi dodas pie vēlēšanu urnām? Kas ir galvenā vienojošā ideja? Visi kā viens allaž dveš vienu un to pašu - vajag kārtību! Tikai acīmredzot katrs ar to saprot un turpina saprast ko citu. Bet - kas ir kārtība dzīvo organismu līmenī? Stabilitāte, noteiktība. Katrā ziņā tieši cilvēkam ļoti grūti dzīvot nenoteiktības apstākļos. Un tad arī veidojas dažādi stereotipi, klišejas, jo tā ir ērtāk, vienkāršāk.

Patiesībā savā uzvedībā cilvēks diez cik tālu nav aizgājis no dzīvnieka. Cilvēka tieksme izjust varu ir vienkāršākā mērā bioloģiska. Gan cilvēkiem, gan dzīvniekiem piemīt tādi instinkti, kas pārliecinoši dominē pār citiem, un sevišķi tas izpaužas tēviņiem.. Raugi, pēc varas jau tiecas arī bērni, sevišķi zēni, faktiski ikvienā grupā pamanoties ātri vien nodibināt kaut kādu hierarhiju.

Lai gan patiesībā ar varas kāri apveltīti bez izņēmuma visi cilvēki. Taču šajā ziņā pētnieki jebkuras ļaužu grupas sadala sevišķās tā dēvētajos alfa-īpatņos, kuri ir valdošie, un pakļautajos, kuri tomēr sevišķi neraujas pēc varas. Taču - ja šos pašus pakļautos aplūkotu kā pilnībā atsevišķu grupu, arī tur būtu vērojama gluži noteikta hierarhija.

Varētu padomāt, ka tie, kuriem ir tieksme dominēt, piemīt kaut kādas sevišķas īpašības, piemēram vairāk kādu specifisku hormonu, garāka aste, augstāks intelekts un tamlīdzīgi. Kopumā raugoties, tas nav izslēdzams, taču galvenais, kas viņus atšķir, ir viņu neatlaidība, faktiski - nepārejoša uzmācība. Viņi allaž citiem uzspiež kādus ķildīņus, pietiekami ātri un viegli pārdzīvo jebkuru personisku zaudējumu un turklāt spēj bezgalīgi sajūsmināties un priecāties par savām uzvarām. Savukārt,

tie, kuri ir „apakšā”, vienkārši ir vāji. Ne jau fiziski vai garīgi, bet gan psihiski vājāki. Viņos nav atbilstoša līmeņa agresivitātes.

Tostarp, pētot un analizējot mērķaķu bara uzvedību, zinātnieki konstatējuši vēl vienu, trešo grupu, kas pamanās neiesaistīties vispār nekādās hierarhijās. Tie ir psihiskā ziņā ļoti spēcīgi un noturīgi, bet ne agresīvi īpatņi. Viņi nevienu neizaicina, nevienam neuzspiež ķīviņus, taču vajadzības gadījumā allaž ir spējīgi paši sevi aizsargāt. Turklāt viņi ir psiholoģiski gatavi sevi aizstāvēt arī pret atzītā barveža uzbrukumiem, un viņš to labi apzinās, tāpēc allaž izturas ar zināmu devu cieņas. Pastāv viedoklis, ka cilvēku sabiedrībā faktiski darbojas tieši tāda pat sistēma.

Pret šo dabas piešķirto programmu cilvēks nav spējīgs cīnīties, bet viņa spēkos ir to vismaz kontrolēt vai vadīt., izmantojot tā dēvēto morāli, „pareizās uzvedības” normas un tamlīdzīgi. Un būtisks ir arī jautājums par to, vai cilvēks, kurš raujas pēc varas, pats apjēdz, kāpēc viņš to dara? Zinātnieki uzskata, ka pārliecinotā vairumā gadījumu - nē, neapjēdz gan. Tikai izteikti instinkta dzinuli. Viņš vienkārši vēlas valdīt un nav nepieciešami nekādi skaidrojumi, pamatojumi. Tomēr tieši cilvēkam raksturīgi vismaz mēģināt to darīt, skaidrojot ar kādiem citiem iemesliem. Cilvēkam nav lemts apzināties un izskaidrot instinktīvās programmas, tāpēc viņam tas viss „nāk no augšas” vai vienalga no kurienes.

Daudzi zinātnieki uzskata, ka varas kārei saknes meklējamas katra īpatņa bērnībā. Sak’, kā nu kuram klājies - bērnudārzā nepietiekami uzlielīts, ģimenē pārāk maz mīlēts un tamlīdzīgi. Piemēram, zēni hierarhiju iedibina, galvenokārt izmantojot spēka metodes, kā rezultātā fiziski spēcīgākie uzvar, savukārt uzvarētajos veidojas un uzkrājas iespaidīga neizlietotas varas kāres deva. Paaugoties, viņi jau sāk izmantot izteikti cilvēciskas metodes - melus, nelietību, intrigas (u.c. galvenokārt politikai ārkārtīgi raksturīgo), kā rezultātā bieži vien arī iegūst kāroto varu. Tikai reti īpatņi cenšas sev iegūt morālu kompensāciju intelektuālo vērtību jomās, piemēram, skolās kļūst teicamnieki, par ko gan no bravurīgajiem vienaudžiem atkal iegūst izsmieklus un nicinājumu (*zubrilka* tāds!) . Vēsture apliecinājusi, ka par tirāniem galvenokārt kļūst šķietami neievērojami, bērnībā vāji īpatņi, kurus visi allaž iekautījuši, izsmējuši un salīdzinoši viegli pakļāvuši sev.. Un tad, kad pienākusi kārtā šos tirānus gāzt, faktiski bez izņēmuma katru reizi izrādās, ka viņi visi bijuši un palikuši vāji, bailīgi, bezpalīdzīgi.

Zinātnieki pauž, ka jārunā arī par savdabīgām cilvēka pakļaušanās bioloģiskajām programmām, kas automātiski sāk darboties, uzrodoties konkrētiem varas simboliem, kādi allaž ir katra tirāna rīcībā. Turklāt, izrādās, nereti nemaz nevajag daudz, pietiek tikai uzlikt galvā kroni vai kādu specifisku galvassegu, uzrāpties kaut kur augstāk par citiem un nekāpt nost, un tamlīdzīgi. Tieši tāpēc arī tirāni vēl savas dzīves laikā parasti cenšas uzslēt iespējami milzīgākas savas statujas - lai ikviens vienmēr uz viņu raudzītos no apakšas. Un tieši tas ir viens no galvenajiem simboliem, kas spēj ieslēgt pakļaušanās programmas. Tirānam ir reāla vara un tautai lemts ar viņu samierināties un pamazām iemīlēt aizvien vairāk un vairāk.

Bet šo mīlestību pret savu tirānu nosaka jau minētās neapzinātās bailes. Savukārt zinātnieki apgalvo, ka bailes un mīlestība ir divas cieši saistītas lietas jeb parādības. Kādā mirklī cilvēks atskārsts, ka viņam nav izvēles, viņš ir spiests pakļauties un - vairākkārt vieglāk ir mīlēt nekā nepārtraukti bīties un ienīst.

Griežoties tieši pie politikas kā varas kāres galvenā īstenošanas mehānisma, jārunā par iespējamību, ka varētu būt arī tāds politiķa tips, kurš gan „stāv un krīt” par savu valsti, bet tomēr nevēlas stāties pie šā kuģa vadības stūres. Šeit jāapzinās, ka katram, kurš pretendē uz līdera statusu, jāpiemīt galvenajam priekšnosacījumam, - šai sevišķi spēcīgi izteiktajai varas nepieciešamībai jeb kārei. Ja attiecīgajam īpatnim vara kā tāda sevišķi neinteresē, vēstures ritenis viņu ārkārtīgi ātri nomēž no varas posteņa, proti - otrreiz viņu vairs neievēlēs. Tomēr te

arī jāspēj saskatīt to robežu, aiz kuras jau jārunā par neprātīgu varas kāri, kas faktiski jau ir viziteiktākā topošā tirāna pazīme.

Vispār tirāns ir sevišķs sakausējums, ko veido varas apmātība un ārkārtīgi atkailināta ievainojamības sajūta.. No tā arī rodas slimīgs aizdomīgums, vēlme nodrošināt totālu kontroli un viss tamlīdzīgi.

Runājot par politiķiem, kuri nav sevišķi nadzīgi centušies noturēties pie sava jau reiz iegūtā varas posteņa, pirmkārt, jāatzīst, ka tādu nav daudz, otrkārt - viņi lielākā vai mazākā mērā tomēr ir salīdzinoši godīgi, kārtīgi, simpātiski cilvēki.

Liela loma ir arī politiķa pašnovērtējumam. Ja tas ir salīdzinoši zems, tad kalpo kā dzensiksna, kas stimulē virzīšanos uz augšu. Bet, ja tas jau sākotnēji ir augsts, tad - uz kuriem gan viņam virzīties? Tāds sevišķi patmīlīgs cilvēks nemaz nevar atrast kādu augstāk stādāmu mērķi. Tādējādi zinātnieku vērtē īstens politiķis ir cilvēks, kurš nepārtraukti ir neapmierināts ar sevi, allaž vēlas virzīties uz priekšu, uzstāda sev aizvien augstākas latiņas un sarežģītākus uzdevumus, gūstot apmierinājumu no to atrisināšanas. Pretējā gadījumā mūsu rīcībā ir tikai ārkārtīgi patmīlīgs varas kārs īpatnis, kas pats nezina savus mērķus un nezina, kurp varētu vest savus līdzpilsoņus.

Vispār, populārs ir viedoklis, ka politika vispār ir netīra padarīšana un normāls cilvēks no labas ģimenes diez vai tik labprātīgi uzsāks politiķa karjeru. Bet, kā pauž zinātnieki, šo formulu var apstiprināt tikai ar vienu atrunu, proti - ja vien šis cilvēks patiešām nav pārmākts ar ideju izdarīt kaut ko labu savai valstij, tātad vismaz pusideālists.. Taču pieredze liecina, ka tādi cilvēki spēj sevi realizēt arī citās sfērās.. Ja cilvēks spēj mierīgi pats ar sevi sadzīvot, tad - patiešām, kāda gan viņam var būt nepieciešamība līst iekšā šajā netīrajā valstībā?

Zināms, ka politiķi bieži vien sāpīgi cieš no neapmierinātās viņu atzinības nepieciešamības. Kas vispār ir politiskas personības kodols? Vispirms tā ir varas kāre jeb faktiski nepieciešamība, plus vajadzība sasniegt kaut kādus konkrētus mērķus un jau minētā atzinības nepieciešamība..

Runājot par politiķiem, jāaplūko arī allaž svaigais „feminisma” jeb slidenais tā dēvētās dzimumu līdztiesības jautājums. Lai kā arī kāds skaitītu un vērtētu, tomēr ir fakts - varas pozīcijās ir maz sieviešu. Kāpēc - stiprais dzimums nelaiž tuvumā vai varbūt pašas nemaz nevēlas?

Lai cik tas paradoksāli izklausītos, bet vairums zinātnieku uzskata, ka mazais sieviešu skaits politiskās varas gaitēnos ir uzskatāms par lielu laimi. Kāds psiholoģisks eksperiments uzrādījis interesantus rezultātus. Piemēram, izvirzīts uzdevums pieņemt riskantu lēmumu militārajā jomā, un šim nolūkam izveidotas trīs grupas: - vienā ir tikai sievietes, otrā tikai vīrieši, bet trešā ir jaukta grupa. Vai varat iedomāties, kura grupa pieņēma visnežēlīgāko un visagresīvāko lēmumu? Jā - sievietes grupa!

Vēsture apliecinājusi, ka kopumā sievietes ir vairākkārt nežēlīgākas par vīriešiem. Viņām ir augstāks sāpju sliekšnis, tādējādi viņas it kā ir bioloģiski ieprogrammētas sāpju paciešanai. Iespējams, tieši tāpēc sievietēm ir vairākkārt nežēlīgāka attieksme pret dzīvi, viņas ir agresīvākas. (Nu nerunāsim par vīriešiem, kas ir nodzērušies un nonarkojušies pļunduri, - tie vispār vairs nebūtu uzskatāmi par cilvēkiem!)

Savukārt politikā viņas mēdz rīkoties mazākais dīvaini: - vai nu iet tā dēvējamo hipersievišķo ceļu - raud, rīko histērijas, vai arī pārliecinoši pārspēj vīriešus nežēlībā, uzstājībā jeb uzmācībā. Un šīs otrās iedabas sievietes nepārtraukti . sacenšas ar vīriešiem. Taču - kas vajadzīgs vēlētajam? Lai kandidāts vispirms rūpējas par viņa interesēm, nevis enerģiski sacenšas ar saviem vīrieškārtas kolēģiem. Elementāri.

Protams, tas ne mazākā mērā nenozīmē, ka vīrieši politikā rūpējas tikai un vienīgi par vēlētajū interesēm. .Viņi tur cenšas apmierināt katrs savus personiskos motīvus. Taču zinātnieki ir pārliecināti, ka šiem motīviem nepiemīt dzimumu sacensības

raksturs. Līdz ar to viņu darbība ārēji šķiet organiskāka, dabiskāka, ticamāka, tāpēc vēlētāji to uztver normālāk.

Cilvēkiem, tāpat kā dzīvniekiem, to rīcības galvenie dzinuli esot Vēders, Sekss un Vara. Ja pirmās divas vēlmes ir apmierinātas, tad rodas tieksme pēc trešās. Vara pat liekas ir tā lielākā vērtība, jo, tai esot, pārējās pakārtoti seko..

Karjeras taisītājiem un uz varas troni tīkošajiem, iespējams, lieti varētu noderēt zemāk minēto ieteikumu elastīga pildīšana..

Tie gan var likties pat pārāk ciniski un ne visai ētiski, Kā rīkoties - tas ir atkarīgs no gaumes, situācijas, izvēlētas taktikas un stratēģijas, kā arī no tā saucamās sirdsapziņas, kas varas iegūšanai bieži vien gan ir tikai nepatīkams traucēklis.. Nežēlīgajā cīņiņā par Varu augstdzimušu nevainīgu jaunavu svētdienas skolas manieres sevi diemžēl neattaisno. Vienam otram Uzvara un Vara tomēr ir nepieciešama par katru cenu...

Gan lūdzu te visu izklāstīto neuzskatīt par kādu plaģiātu. Tās nebūt nav tikai manas kādas "ģeniālas" atziņas vien, bet gan no literatūras pasmelto filozofisko un psiholoģisko domu apkopojums.

Nespējot ietekmēt notikumus vai citus cilvēkus sev vēlamā virzienā, jūtamies bezspēcīgi un pat nelaimīgi, dažkārt pat niknums sagrābj. Neviens necenšas samazināt savas varas un varēšanas iespējas - taisni otrādi, cenšamies tās palielināt un paplašināt. Tomēr mūsdienu pasaulē izcelties ar lielu varas kāri nav diez cik gudri un prātīgi. Tādēļ nākas būt veiklam un viltīgam diplomātam un pat liekulim. Galu galā - mērķis attaisno līdzekļus ! Arī nedaudz cinisma, mērķa sasniegšanai var nākt par labu. Tikai gan jāievēro mēra sajūta - jo, kas par daudz, tas par skādi !

Pēc formas visam ir jābūt civilizētam, atklātam, demokrātiskam, pieklājīgam un godīgam. Taču, ja tādi mēģināsim būt savā iekšējā būtībā, mēs noteikti cietīsim sakāvi, jo ļaudis mūs pārpratīs un pretinieki mūs sabradās.

Nauda un demagoģiska manipulācija ar demokrātiju - tie ir pamatinstrumenti, kas nodrošina organizētā mazākuma varu un kundzību pār neorganizēto vairākumu.

Diez vai tieksmi pēc varas vajadzētu uzskatīt par ko tādu neīru un nosodāmu. Cilvēku sabiedrībā varas institūcijas vienmēr ir pastāvējušas un visticamāk tādā vai citādā formā pastāvēs arī turpmāk. Ir svarīgi, lai pie varas svirām atrastos daudz maz godīgi cilvēki, kas rūpētos ne tikai par savu labumu vien. Klusībā mēs taču ikviens sevi neuzskatām par neliešiem un kādēļ gan sevi neizmēģināt atrodoties pie kādas varas stūres vai stūrītes ? Un dažādas Varas funkcijas nākas realizēt visādos līmeņos un apstākļos, arī sabiedriskajās un pat personiskajās attiecībās.

Un tā, lasīsim un pārdomāsim šos ieteikumus ! Varbūt var noderēt :

Nekad neaizēno un neaprunā savu priekšnieku !

Parūpējaties, lai pie teikšanas esošie justos pietiekami komfortabli. Ļaujiet tiem justies svarīgākiem, nozīmīgākiem un gudrākiem, nekā tie ir īstenībā. Taču nevajag pārcensties ar izdabāšanu, riskējot kļūt smieklīgam.

Savu prasmju un talantu demonstrēšanā labāk būt uzmanīgam, lai jūsos nesaskatītu iespējamu konkurentu, bet gan tikai uzticīgu un noderīgu izpalīgu.

Ja spējat domāt radošāk un talantīgāk nekā jūsu priekšnieks, tad savas idejas tomēr pasniedziet kā priekšnieka sākotnēji rosinātās un ieteiktās.

Ar draugu uzticību esi uzmanīgs un iemāties izmantot naidniekus!

Draugs, kuram vientiesībā esi uzticējies visus savus noslēpumus, aiz skaudības tevi var arī nodot. Tad jau mazāk bīstami ir darbā pieņemt nedraugu. Tas vismaz centīsies būt lojāls, bet draugam ko aizrādīt var būt arī bīstami un ieturēt darbā dažkārt tik vajadzīgo distanci ir tikpat kā neiespējami.

Slēp savus īstenos nolūkus un domas !

Pretinieks, būdams neziņā par tavu tālāko rīcību, nespēs laikus sagatavoties pretsparam. Miglu pūšot acīs, ievediet tos maldu ceļos pēc iespējas tālāk ! Slēpjot īstenos plānus, var arī, tēlojot dziļu pārliecību, paplātīties par grandiozām iecerēm. Ko godīgi pasakot, otru var ātri vien aizvainot. Tādēļ diplomātiski jāsaka tas, ko no jums vēlas dzirdēt un kas būtu patīkams. Ne jau visi ar ekstravagantu uzvedību vai ārieni ir rūdīti blēži. Blēdību visvieglāk ir paslēpt aiz it kā neieinteresētības un vienaldzības maskas.

Runā mazāk, nekā tas liktos vajadzīgi !

Ja ar savām runām gribat iespaidot ļaudis, tad pieņemiet zināšanai, ka, jo vairāk jūs ko sarunāsit, jo neordinārāks un mazāk iespaidīgs jūs ļaudīm liksities. Pat izsakot banalitātes, jūs izskatīsities oriģināli, ja jūsu sakāmais būs neskaidrs un nepabeigts. Varas vīri iespaidīgumu panāk, iedvešot bailes ko nepasakot. Jo vairāk ko runāsi, jo lielāka būs varbūtība pateikt kādu nelabojami muļķību. Jūsu mazrunīgums radīs iespaidu par lielāku jūsu spēku un gudrību nekā tas ir īstenībā. Jūsu klusēšana tiks pretiniekiem nervozēt un pat izdarīt kādu muļķību, ko varēsiet lietpratīgi izmantot. Ja uzmanīgi sekosit tam, ko vēlaties neizteikt, tiem neizdosies atšifrēt jūsu īstenos nolūkus, mērķus un jūsu patieso būtību. Jūsu klusēšana un vienziņīgās atbildes tos spiedīs pieņemt aizstāvēšanās pozīcijas, tie neizturēs un pauzes sāks aizpildīt ar saviem izteikumiem, atklājot savus noslēpumus un vājās vietas.. Vārds nav zvirbulis - to izsprukušu vairs nenokert ! Sevišķi uzmanīgam ir jābūt ar sarkasmiem, visādiem kodīgiem vārdiņiem, kurus izteikt mēle tā vien niez. Par mirkļa gandarījumu var nākties neadekvāti dārgi samaksāt..

Sargā savu reputāciju kā acuraugu !

Reputācija ir varas stūrakmens. Tā var palīdzēt iedvest bijību un gūt uzvaras. Reputācija ir dārgums, kas jākrāj un jāglabā sevišķi rūpīgi. Ja tā sašķiebsies, jums uzklups no visām pusēm. Vienmēr esiet gatavi uzbrukumiem jūsu reputācijai un laikus pacenšieties tos novērst. Jebkāds muļķīgs solis vai neapdomība to var bezcerīgi sagandēt. *Ir vieglāk tikt galā ar netīru sirdsapziņu, nekā ar nelāga reputāciju ! (Fr. Niče)* Vispirms piestrādājiet pie viena kāda ļaudīm tīkama pozitīva iespaida veidošanas. Piemēram, godīguma, taisnīguma, devīguma, varbūt pat veikluma. Ļaudis to ievēros un sāks par to runāt. Parūpējaties, lai par to uzzina pēc iespējas vairāk, taču nepārspīlējiet – var iegūt pretēju efektu. Tas jādara lēnām un bez steigas. Izmantojiet jebkuras pietiekami diplomātiskas un it kā nevainīgas iespējas kaitēt pretinieka reputācijai. Ja tas izdodas, atējiet malā un ļaujiet lai pretinieku saplosa sabiedriskā doma.

Neželo spēkus un enerģiju, lai gūtu sabiedrības ievēribu !

Visu vērtē pēc tā, kā tas krīt acīs. Tas, ko neredz vai nedzird, ļaudīm nemaz neeksistē. Tādēļ neļaujieties pazust un izšķīst pūlī ! Izceļieties, izskatieties varenāks, koloritāks, noslēpumaināks, nekā vairums visādu kautrīgo ļautiņu jums apkārt ! Sabiedrība alkst pēc personībām, kas izceļas uz apkārtējās pelēcības fona. Nebaidieties pat no kāda skandāla. Labāk lai būtu uzbrukumi, pat apmelojumi, nekā aizmirstība ! Esot sabiedrības ievērībā, jums parādās lielākas iespējas savas varas un iespaida veidošanai un noturēšanai.

Lai citi strādā tavā labā un veikli izmanto to darba augļus !

Te nu nav pārāk jākautrējas. Citu palīdzības un darba izmantošana ne tikai taupīs jūsu spēkus, bet jums piešķirs arī tādu kā varenības oreolu. Jūsu palīgus un melnā darba veicējus neatcerēsies, bet jūs gan ! Nekad nedariet to, ko jūsu vietā. un jūsu labad var izdarīt kāds cits ! Pasaulē darbojas džungļu likumi - uzvar un izdzīvo tas, kurš prot dzīvot un iedzīvoties uz citu rēķina ! Jāprot izmantot arī pagātnes mācības.

Viedīgs ir Bismarka teiktais : *“Tikai mulži mācās no pieredzes. Es labāk izmantoju citu gūto pieredzi !”*.

Panākt, lai ļaudis griežas pie jums, šim nolūkam izmantojot kaut vai kādu pievilinošu mānekli.

Piespiežot citu cilvēku reaģēt, spēks un izdevība būs jūsu pusē. Izdevīgāk ir lai pretinieks griežas pie jums, tā sagraujot tā sākotnējos plānus. Iekārdiniet to ar kādiem labumiem vai izdevīgumu - un tad uzbrūciet !

Varas pamatus veido prasme noturēt iniciatīvu, piespiest citus atbildēt par izdarītajiem gājieniem un palikt aizstāvēšanās pozīcijās. Prasme iespaidot un manipulēt citus ir spēcīgāks ierocis par jebkuru citu agresijas instrumentu.

Uzvara ir jāpanāk ar enerģisku rīcību, nevis tukšvārdīgi daiļrunīgu pārliecināšanu !

Acumirkliņa uzvara kādā strīdīnā var izvērsties Pirra uzvarā. Daudz efektīvāku rezultātu var iegūt rīkojoties veltīgi nedzisinot muti. Parādiet un neskaidrojiet ! Liekat pretiniekam uzskatāmi un reāli izjust jūsu nostājas būtību un tie būs daudz spēcīgāki argumenti par jebkādiem daiļskanīgiem vārdiem. Uzvarētājus taču netiesā!

Kā no kādiem spītālīgajiem vairies no visādiem neveiksminiekiem un nelaimīgajiem!

Citu neveiksmes un nelaimes var būt lipīgas. Emocionālie stāvokļi ir līdzīgi infekciju slimībām. Galvenais - nepakļauties žēlsirdībai un nemēģiniet veltīgi ko palīdzēt, bet jūs būsiet uzņēmušies liekas klapatas, kas tikai traucēs jūsu uzvaru gaitai.. Tas neveiksminieks un nelaimes putns taču nemainīsies Uzpurēšanos un labdarību var atļauties vienīgi sava tēla un reputācijas spodrināšanai, to veikli un neuzbāzīgi reklamējot. Prātīgāk ir turēties kopā ar dzīvespriecīgiem veiksminiekiem un “inficēties” ar to pozitīvajām īpašībām. Piemēram, ja raksturā esat skopulīgs, baidieties ar devīgu un tas jūs inficēs ar savu augstsirdību. Ja esat drūmi tendēts, turieties tuvāk optimiski noskaņotiem. Noslēgtību tīkošajiem prātīgāk būs draudzēties ar komunikablajiem. Nekad nekooperējaties ar tiem, kuriem piemīt tādi pat trūkumi kā jums !

Parūpējaties, lai ļaudis būtu no jums atkarīgi !

Lai varētu būt neatkarīgs, esiet citiem būt vajadzīgs ! Lai citu labklājība un laime būtu atkarīga no jums Jo vairāk uz jums paļaujas, jo vairāk varat ko atļauties. Nekad citus neapmāciet visā, lai tie nevarētu iztikt bez jums ! Velti neiedomājaties, ka tādēļ tie jūs mīlēs – drīzāk gan bīsies. Taču, kā jau ir teicis savā laikā Makiavelli,, labāk lai no jums baidās, nekā mīl. Ar bailēm ļaudis var valdīt un savaldīt, bet ar mīlestību diemžēl nē. Varas virsotne ir prasme ļaudīm likt rīkoties atbilstoši jūsu vēlmēm. !

Pretinieka vai upurjēra atbrūošanai un pakļaušanai dažkārt var atļauties izrādīt arī augstsirdību un godīgumu.

Selektīvi izrādīt godīgumu un augstsirdību ļaužu neuzticības mūrī var izlauzt spraugu, kurā varat iespraukties un nostiprināties un tad ar ļaudīm manipulēt kā vien vēlaties. Augstsirdīga dāvana - vietā un laikā pildīs Trojas zirga lomu. Tikai nedaudzi spēj pretī turēties dāvanas vilinājumam, pat no sava ienaidnieka. Tomēr esiet uzmanīgi - ja jūs atšifrēs, iemantosīt kaislu ienaidu !

Lūdzot palīdzību, apelējiet pie ļaužu ieinteresētības, nevis to augstsirdības!

Ja pēc palīdzības nākas griezties kaut vai pie sava sabiedrotā, nav jēgas balstīties un atgādināt par saviem nopelniem vai labiem darbiem. Tie netraucēs jūsu lūgumu ignorēt. Prātīgāk ir jūsu lūgumā vai priekšlikumā likt manīt ko tādu, kas viņam varētu

būt interesanti vai izdevīgi. Pareizi un pārdomāti lūgt palīdzību vai ierosināt sadarbību ir māksla un te veiksmē ir atkarīga no jūsu spējām pareizi novērtēt personu ar kuru ir darīšana un apjēgt kādas varētu būt viņa arī slēptās intereses un vajadzības. Ir jāsaprot, ka pat ar iespaidīgu varu apveltītais, tomēr atrodas kādu apstākļu un personisko interešu važās un jūsu priekšlikumi vai lūgumi tam var likties nevajadzīgi apgrūtināši vai pat kaitinoši.

Egoisms, savtīgums un alkatība ir spēcīgas iedarbības sviras. Liekat saprast kādā veidā tas var būt izdevīgi un saņemsit vajadzīgo pretimnākšanu.

Zlieciet par draugu, bet rīkojiet kā spiegs !

Ir ļoti svarīgi laikus izprast pat potenciālā pretinieka un arī sabiedrotā nolūkus, iespējas un vājās vietas. Mācieties zondēt augsni un apstākļus. Draudzīgi plāpājot uzdodiet tā "starp citu" netiešus jautājumus, kuru atbildes palīdzētu atšifrēt partneri. Tas gan ir jādara neuzkrītoši, citādi atšifrēts tiks jūs pats !

Pretinieku jāsagrauj pilnīgi, neatstājot nekādu iespēju tam atgūties !

Ja jau riskējāt iesaistīties asā konfrontācijā "uz dzīvību vai nāvi", tad pusceļā apstāties nedrīkst. Pretinieks ir jāsagrauj gan fiziski, gan morāli. Jebkāda jūsu žēlastība, augstsirdība vai cerības uz izlīgšanu tiks iztulkotas kā jūsu vājuma pazīmes, uzkurinās naidu un agri vai vēlu mēģinās panākt revanšu.. Daļēji sagrautais pretinieks tēlos samierināšanos, pat draudzību, jo tam nav citas izdevības kā nogaidīt un izmantot jebkuru izdevību atriebībai.

Ceļā uz varas troni, jums noteikti parādīsies konkurenti, pretinieki un pat ienaidnieki. Esiet reālisti ; kamēr viens jums ir ienaidnieks, nekad nevarat justies drošībā ! Ja nespējat tos iznīcināt, tad pieņemiet zināšanai, ka pret jums vienmēr tiks vērtas intrigas un veikti mēģinājumi iznīcināt jūs pašus. Neiekrīti uz liekulīgiem draudzības apliecinājumiem !

Savu klātneesamību izmanto cieņas un goda spodrināšanai !

Pārlietu aktīva rosīšanās un grozīšanās pa tā saukto sabiedrību ar laiku "nosit cenu", pie jums pierod un tas jūs jau devalvē. Ja ir izdevies kāda "spīdekļa" statusu iegūt, tad īslaicīga noslēpumaina noiešana no skatuves radīs intrigu un rosinās interesi un jūsmu par jums. Gan ir jāatrod tās "pazušanas" un atkal atgriešanās piemērotākais laiks un brīdis - tā ir visai smalka māksla. .Radiet vērtību, izmantojot sevis deficītu ! No veikalu plauktiem pēkšņi pazudušas kādas mantas cena taču arī strauji pieaug..

Radi ap sevi noslēpumainības un nenoteiktības gaisotni !

Ļaužu domāšana ir stereotipa - tie vēlēš citos cilvēkos saskatīt pierasto un prognozējamo. Prognozējamība rada jūsu kontrolētības iespēju. Sajauciet kārtis un tīšuprāt kļūstat neprognozējams ! Jūsu it kā nesaprotamā rīcība pretiniekos radīs apjukumu un nervozumu, kuru varat pamanīties lietpratīgi izmantot sev par labu.

Izolēšanās nepieejamā cietoksnī var izrādīties bīstama !

Pasaule ir draudīga, naidnieki ir visapkārt, un aizsargājoties tā vien gribas noslēpties it kā drošā vietā. Pašizolēšanās mazina pieejamās informācijas iespējas un padara jūs par neaizsargātu mērķi. Prātīgāk ir atrasties starp ļaudīm un meklēt sabiedrotos. Vajag prast pūli izmantot kā aizsargājošu vairogu ! Cilvēks pēc savas dabas ir sabiedriska būtne, tādēļ varas iespējas ir atkarīgas no sociālajiem kontaktiem un to mijiedarbības. Varas iegūšanai jums ir jāatrodas notikumu centrā un tiem ir jāriņķo ap jums. Jums ir jāzina par visu kas noris apkārt un par visām pret jums vērstām intrigām un spekulācijām. Briesmu brīdī ir jāpārvar vēlme paslēpties, bet gan ir jāatjauno visi vecie sakari, jāmeklē jauni un jaunas iespējas.

Protī novērtēt ar ko ir darīšana un velti nevairo sev ienaidniekus !

Ļaudis ir dažādi un dažādi reaģē uz vienu un to pat jūsu rīcību. Savus upurus vai ienaidniekus ir jāizvēlas uzmanīgi un lieki aizvainot nevajag nevienu - tas var dārgi maksāt ! Ceļā uz varu nākas sastapties uz dažādiem ļaunu tipiem. Varas mākslas augstākā forma ir prasme atšķirt vilkus no jēriem, lapsas no zaķiem, vanagus no maitasputniem. Ja to iemācīsities, tad veiksmes gūšanai nevajadzēs izmantot spaidus vai vardarbību. Ja neapdomīgi uzbruksit ikvienam, kas aizšķērso jums ceļu, var gadīties, ka to nāksies nožēlot visu dzīvi. Pieci dzīves džungļos sastopamie bīstamākie tipi, kuri būtu jāņem vērā :

Aizvainotīgs un lepnīgs. Kaut sākotnēji tas tiek slēpts, taču aizvainojums un pašlepnums to dara ļoti bīstamu. Manot kaut niecīgākās viņa noniecinājuma pazīmes, spēj eksplodēt un iekrist neapvaldāmās dusmās. Nekādi jūsu mēģinājumi ko nogludināt nelīdzēs. Šādai hipertrofētai reakcijai parasti nav racionālu iemeslu, tādēļ nav jēgas velti tērēt laiku attiecību skaidrošanai. Ja saskarsmes partnerī manat pārspīlētu iedomību, tad prātīgākais ir laikus "tīt makšķeres".

Slimīgi jūtīgs. Šā tipa īpatnības sasaucās ar iepriekšējo tipu, taču tik spilgti neizpaužas un to tūdaļ identificēt ir daudz grūtāk. Ja tam liekas, ka tiek apvainots vai apcelts, tad atbildēs ar sistemātiskiem sīkiem, indīgiem kodieniem līdz jūs sāksit tos manīt. Redzot, ka šādam cilvēkam esat "nodarījuši pāri", prātīgākais ir nozūst uz ilgāku laiku, citādi viņš jūs nokodīs līdz nāvei !

Superaizdomīgais. Kaut kas līdzīgs Josifam Staļinam. Par visiem domā to sliktāko, it visur saskata pret sevi vērstas intrigas un ka visi ir "pret viņu". No šīs trijotnes tomēr mazāk bīstamais - ir nenosvērts un viegli piemānāms. Var mēģināt izmantot viņa aizdomīgumu, lai to noskaņotu pret jūsu pretiniekiem. Taču, ja aizdomās kritīsiet jūs pats, tad "cauri ar jums būs" ! Tādēļ esiet modri !

Ļaunatminīga čūska. Jūtoties apmānīts vai aizskarts, šāds tips ārēji neko neizrādīs, bet klusībā apdomās, izdomās un gaidīs izdevīgu brīdi atmaksai. Atriebība būs trāpīga un aukstasinīgi nežēlīga. Atšifrēt var tikai ilgstošāk pavērojot un paanalizējot viņa rīcību dažādās dzīves jomās. Parasti viņš vismaz izskatās vēss un bezkaislīgs. Ar šo čūsku jābūt dubultuzmanīgam, ja nu nejauši iznāca to aizskart, tad vai nu piežmiedziet pavisam, vai laižaties mukt !

Prasts, naivulīgs dumīķis. Velti nepriecājaties par viegli iegūstamo upuri ! Tāda tipa cilvēciņu ir grūtāk piešmakt, nekā tas liekas. Lamatās visbiežāk nokļūst tie prātīgie un apdomīgie. Stulbenis uz āķa neuzķersies kaut vai tādēļ, ka to nemaz nepamanīs ar visu ēsmu. Šā tipa bīstamība ir tā, ka jums nāksies patērēt daudz laika, pacietības un enerģijas, kamēr jūs mēģināsiet viņu "piešņākt".. Atšifrēšanai izmantojiet kādu testu - stāstiet anekdoti vai kādu "vēsturi". Ja to uztver un saprot burtiski, tad tas nozīmē, ka esat sastapušies ar šādu tipu. Jums izlemt, vai maz ir jēga ar viņu noņemties !

Nevienam nepievienojieties !

Sevi neuzticiet nevienam, tikai paši sev ! Tikai saglabājot neatkarību, jums būs iespējas manipulēt un valdīt. Ļaudis, gan savstarpēji sarīdot, gan liekot jums uzticīgi pakļauties un sekot. Nepievienošanās grupējumiem, stāvēšana it kā nomaļus, rada iespāidu par jūsu spēku, stabilitāti, neatkarību un resursiem. Brīdī, kad jūs kādam sniežat priekšroku, jūs savas noslēpumainības un "pāri stāvēšanas" oreolu zaudējat un kļūstat tāds pat kā visi citi. Tas gan nenozīmē, ka jums kategoriski jāatsakās no jebkādas sadarbības - tāds pārspīlējums jums atkal kaitēs. Soliet savu izpratni un atbalstu ikvienai pusei, kas jūs vēlas pārvilināt pie sevis !

Izlieciet par lielāku muļķi nekā tu esi !

Tikai tā tu varēsi piekrāpt kādu vēl lielāku muļķi ! Ikviens sevi vēlas uzskatīt par gudru. Dzīves mākslas viltībās ietilpst arī māka savam potenciālajam upurim iedvest pārliecību un justies gudrākam un veiklākam par jums. Tam noticejis, viņš neaizdomāsies, ka jums varētu būt kādi slepeni nodomi.

Protiet apdomīgi kapitulēt un savu vājumu pārvērst spēkā !

Esot vājākam, nav lielas jēga noasiņojot cīnīties “par katru cenu”, “principa un goda pēc”. Prātīgāk ir savlaicīgi un izdevīgi piekāpties, saglabājot un atjaunojot spēkus, gaidot piemērotu brīdi revanšam. Kaut sīkiem, bet sistemātiskiem kodieniem, sagandējiet pretiniekam uzvaras prieku. Rejošs šunelis ir bīstamāks par beigtu lauvu !

Koncentrējiet savus spēkus un neizmainieties sīknaudā !

Visam kam “tūlīt un tepat” jums nekad nepietiks spēka un enerģijas. Objektīvi novērtējiet savus spēkus un iespējas, kā arī pretinieka vājās un stiprās vietas ! Šaha spēlē ar kaislu vēlēšanos vien uzvarēt ir daudz par maz !

Vara pati par sevi pastāv koncentrētās formās. Jebkurā organizācijā varas sviras atrodas nelielas ļaužu grupas rokās. Un ne vienmēr tās ir augsti titulētas personas. Tikai muļķis daudz neprātojot šauj mērķim garām. Ir jānoskaidro, kurš ir notikumu īstenais aizkulišu režisors.

Apstākļus un savu rīcību veidojiet tā, lai ļaudis jūsu gribu pildītu it kā savās vēlmēs un kvēlākajās ilgās !

Tā ir liela māksla. Lieti var noderēt gan psiholoģijas, gan reklāmas jomas taktika un metodes. Ar pliku demagoģiju vai kailu spēku vien panākumi izpaliks vai ātri vien izčākstēs.

Apgūsti galminieku taktikas gudrības !

Grozoties varas troņa aprindās un gaisotnē, lieti noder monarhu galminieku dzīves gudrības un morāles stereotipi. Daži lietišķi ieteikumi.

Pārlietu neplāties ! Reklamējot savus panākumus, sakarus, iespējas un mantību, jūs riskējat izraisīt skaudību un nenovīdību,

Lieki neizcel savu strādīgumu un darba mīlestību ! ..Ļaudīm labāk patīk mīts par jums it kā piemītošiem talantiem un veiksmi.

Glaimo ar mēru ! Pat vispašpārliecinātākajam sevmīlim tie var sākt krist uz nerviem.

Pacenties tikt ievērots ! Ja Valdnieks pūlī tevi neievēros, tad cerības uz labvēlību un karjeru ir niecīgas. Izveido savu sevis pasniegšanas stilu, gan tikai nepārspīlē, jo, kas par daudz, tas par skādi. To vajag elastīgi mainīt atkarībā no apstākļiem un no tā, ar ko tev konkrētajā situācijā ir darīšana.

Nekad nedemonstrē savu familiāro un “ čomisko” attieksmi pret priekšniecību ! Lai kāda “demokrātija” arī nebūtu modē un tiktu spēlēta, ikvienam priekšniekam tīk, ja pret viņu izrāda cieņu un bijību.

Uzmanies ar priekšniecības tiešu kritiku ! Gadījumos, kad tā ir vitāli nepieciešama, to diplomātiski dari hipotētiska padoma formā, tā, lai to attīstot, priekšniekam liktos, ka pats to ir izdomājis !

Izvairies ko personiski lūgt no augstākstāvošā ! Nepieciešamība lūdzējam atteikt rada gan vainas sajūtu, gan nepatiku un pat sašutumu par “nekaunīgu uzmākšanos”. Ja nu ir ārkārtēja nepieciešamība, tad tas jādara ļoti diplomātiski un jāapjēdz, kurā brīdī vajag apstāties.

Izvairies pavīpsnāt par augstākstāvošo ! Ne kādā gadījumā un nekādos apstākļos neatļaujies kādi apsmiet tā manieres, gaumi vai izskatu. Tas tādi vai citādi nonāks viņa ausīs un sāpīgi aizskars pašcieņu.

Valdi pār savu mīmiku ! Nekontrolētas tavas sejas izteiksmes var izpostīt vislabākos nodomus ! Dzīves teātrī aktiera mākslai ir ļoti liela nozīme. Smaidīt vajag sirsnīgi, nevis ar zobu atņirgšanas grimasi !

Pacentieties, lai ļaudīm sabiedrība un saskarsme ar jums būtu pozitīvu emociju avots ! Pavērojiet sevi un savas manieres it kā no malas !

Turi savas rokas tīras !

Ja nu tik tiešām ir liela vajadzība kādu nelietību izdarīt, tad lietas nokārto tā, lai to netīro darbu izdara kāds cits, bet tu savu reputāciju nebūtu sabojājis !

Spēlējiet uz ļaužu jūtām, fantāzijām un vajadzībām !

Ļaudīm ir vajadzība pēc spēcīgas personības, kurai var uzticēties, ticēt, paļauties un kura viņu vietā visu nokārtos un visus "iecelš saulītē". Vadīt pūļa ilūzijas ir liela māksla. Lai jūsu runas ir aicinoša entuziasma pilnas, taču ne pārāk konkrētas. (Sasolot zelta kalnus, var vēl iekrist !) Veidojiet un praktizējiet emocionālus rituālus un tamlīdzīgas izdarības !. Veidojiet savas personības kultu - gan ar mēra sajūtu ! (Varat arī nokļūt ļaužu izsmieklā!) Daži ieteikumi kulta veidošanas tehnoloģijā : Runās un intervijās esiet pusnoslēpumains un cēlu domu apdvests. Spilgti un izteismīgi ! Nekā ļoti konkrēta ! Lai klausītājs un lasītājs pats saskata ko vēlas savu sapņu un fantāziju papildījumiem. Neļaut uzplaukt un attīstīties kritiskam skepticismam ! Tā dzēšanai var izmantot jūsmas pilnus teatrālus efektus un rituālus, kā arī visu sugu reliģisko sektu metodes. Un visbeidzot - pielietot paņēmienu "kas nav ar mums, tas ir pret mums !" Ja jums nav ienaidnieku, tad izdomājiet tos !

Rīcībā esi izlēmīgs, neizrādot šaubas un kautrēšanos !

Ļaudīm netiek līderis, kas pastāvīgi šaubās un svārstās. Drošam pieder pasaule!. Neatklājiet un neafišējiet savas taktikas un stratēģijas metodes,. Jo tās var tikt izmantotas arī pret jums !

Plāno visu līdz pat beigām un kontrolē visus iespējamus variantus !

Lai citi ir spiesti spēlēt ar kārtīm, kuras jautis un izdalījis esat jūs ! Labākais un efektīvākais apmāns ir tad, kad, piedāvājot variantus, potenciālajam upurim rodas ilūzija par izvēles brīvību, kaut īstenībā šajā spēlītē, pieņemot it kā mazāko ļaunumu, tam ir tikai marionetes loma Piedāvātajiem variantiem slēptā formā tādi vai citādi ir jākalpo jūsu galveno nodomu sasniegšanai.

Izmanto ļaužu vājās vietas !

Katram ir kāda vājā vieta Kaut vai kautrīgums, šaubas, bailīgums, emocionāla nestabilitāte, alkatīgums, lielība, slavas kāre, kādas slēptas kaislības... Lai kādas tās arī būtu, šo vājo vietu atklājot, izmanto to kā spīdzināšanas instrumentu manipulējot ar savu upuri.

Proti sevi pasniegt !

Ja ilgstošās saskarēs sevi demonstrēsiet kā vulgāru un pelēcīgu cilvēciņu, jums nekāda cieņa un autoritāte nespīd ! Uzvedoties stalti un ar pašcieņu, jūs parādat, ka karaļa kronis jūsu galvai nebūs par smagu ! Taču neiekrītiēt augstprātīgā snobismā !

Steiga ir vajadzīga tikai blusu ķeršanā !

Nekad neizrādiet savu steigu ! Tā liecina par jūsu neorganizētību un rada nenopietnības auru. Esiet vienmēr mierīgs, it kā būtu pārliecināts, ka viss nokārtosies "kā vajag" ! Vajag prast novērtēt situāciju, apstākļu tendences un atrast piemērotāko rīcības brīdi ! Iemācieties noiet malā, kad jūsu laiks vēl nav pienācis un cīnīties ar buldogu neatlaidību, tam pienākot !

Esi nicīgs pret to, kas tev nav "pa zobiem" !

Sīkumu paceļot problēmas līmenī, tas kļūst par draudīgu spēku. Jo lielāku vērību piegriezīsiet ienaidniekam, jo spēcīgāks tas kļūs. Ja pastāv kas tāds, ko vēlaties, bet nespējat sasniegt, tad labāk izlikties, ka tas jūs nemaz neinteresē. Vislabākā atriebība ir ignorance ! Pievēršot nepelnītu uzmanību niecībai, jūs riskējat ļaužu acīs

pats izskatīties kā nožēlojama niecība. Nereagējot uz visādiem kaut nelietīgiem kodieniem, jūs demonstrēsi savas personības spēku ! Nicinājums ir jāpasniedz auksts, nevis verdošs !

Domā - ko vēlies, taču dari - kā visi citi !

Ja vēlaties parādīt, ka apsteidzat un konfrontējat ar laikmetu, spīdot ar oriģinālām domām, idejām, neortodoksāliem ceļiem un „gājieniem”, ļaudis var nodomāt, ka vēlaties izlekt un sevi iedomīgi uzskatāt par ko augstākstāvošu, viņus pazemojot un noniecinot. Viņi no jums var novērsties un atrast ceļu nosodīšanai un ignorancei. Savu oriģinalitāti un nestandarta domāšanu demonstrējiet tikai iecietīgiem draugiem un domu biedriem, kā arī tiem, kuriem jūsu unikalitāte varētu patikt.

Lai noķertu zivtiņu, duļķo ūdeni !

Dusmas un emocijas stratēģiski ir absolūti neproduktīvas. Vienmēr palieci mierīgs un objektīvs ! Ja ar savu mierīgumu, pat aristokrātiski garlaikotu izteiksmi izdosies pretinieku izsist no līdzsvara, saniknot, novedot baltkvēlē, iegūsit taktiskas un stratēģiskas priekšrocības un iespējas. Gan jau pretinieks niknumā nostrādās kādu muļķību !

Noraidi bezmaksas pusdienas !

Viss, ko tev piedāvā "par velti", var izrādīties viltīga ēsma uz makšķerāķa ! Nepārdodies par "lēcu virumu" ! Savu mērķu sasniegšanai gan neesi skopulīgs gnīda ! Vietā un laikus sniegta nesavtīga palīdzība (bet ne jau nu dzērājpļunduram, jo to nekas nevar glābt !) vai pat dāvana, cels tavu autoritāti un ļaudis noskaņos tev par labu.

Sludini pārmaiņu nepieciešamību, taču pārāk neaizraujies reformās !

Vienas dienas ideoloģijas ļaužu domāšanu formē ieradums. Tie sāpīgi reaģē uz radikālām pārmaiņām un var pat sabuntoties. Tādēļ, ja Varas karjerā esat iesācējs, prātīgāk būs spēlēt teātri, demonstrējot cieņu un bijību pret vecajām vadības metodēm.. Ja pārmaiņas ir būtiski nepieciešamas, piešķiriet tām "kosmētiska remonta" izskatu.. Tikai pietiekami nostiprinoties, palēnām realizējiet savas radikālās ieceres !

Veido sevi pats !

Nepakļauj savu iekšējo būtību lomai, kādu tev uzspiež sabiedrība ! Lai tava individualitāte piesaistītu uzmanību un neradītu apnicību ! Labāk būt pašam sava tēla veidotājam, nekā ļauties citu iespaidiem. Labāk esiet nedaudz teatrāls, nevis sterili garlaicīgs nūģis !

Un, atrodoties Varas tronī, padomā - ***vai tas viss bija tā vērts !?***

Atziņu izlase

- Savu varu ikviens jo drīzi iegaumē un zina lietot, bet ne tā savu pienākumu. *(Reinis Kaudzīte)*
- Ticis pie varas ne viens vien cīnītājs diemžēl kļūst par ierēdni. *(Jezups Laganovskis)*
- Pat neliela varas daļiņa viegli sagroza neattīstītas galvas. *(NN)*
- Visnepaklausīgākie no vadāmajiem kļūst visbargākie valdītāji. *(NN)*
- Ne jau vara bojā cilvēkus, bet gan stulbeņi, tikuši pie varas, bojā varu. *(B. Šovs)*
- Jo stiprāka ir atbildības sajūta, jo mazāka ir varas tieksme. *(Stefans Garčinskis)*
- Vienādi bīstami ir neprātim uzticēt zobenu un bezgodim – varu. *(Pitagors)*

- Ar varu apveltīto pat niecīgas kļūdas izskatās un var būt bīstamas. (*Plutarhs*)
- Kāda dīvaina vēlēšanās – tiekties pēc varas, lai zaudētu brīvību !
(*F. Bēkons*)
- Jo kādam ir lielāka vara, jo pastāv lielāks risks to izmantot ļaunprātīgi.
(*E. Bergs*)
- Monarhija ir labākais no sliktas valdīšanas veidiem. (*Voltērs*)
- Ir divas patiesības, kuras vajadzētu apjēgt un atcerēties. Pirmā: - augstākais varas avots ir tauta; otrais - to tai nevajag realizēt. (*Antuāns de Rivarols*)
- Republika – tā ir varas lotereja. (*Lui de Bonalds*)
- Balsojot var kļūt par valdnieku, bet ne par kurpnieku ! (*Karols Bunšs*)
- Cēzaram daudz kas nav atļauts tādēļ, ka viņam viss ir atļauts !
(*Lucijs Annejs Seneka*)
- Pie varas stūres tikušais draugs jau ir pazaudēts draugs ! (*H.B. Adams*)
- Sen jau ir ievērots, kas sevi uzskata par cienīgiem un spējīgiem vadīt valsti, bieži vien ir garā nabadzīgas viduvējības. Ar apbrīnojamu uzstājību un enerģiju tās raujas uz priekšu un dažkārt mērķi sasniedz. (*Amiredžibi*)
- Ar durkļiem var darīt daudzko, uz tiem tikai nevar sēdēt.
(*Napoleons Bonaparts*)
- Vara nevar pieprasīt bijāt likumus, ja pati tos neciena. (*A. Koni*)
- Jebkura vara nāk no tautas. Un nekad vairs pie tās neatgriežas. (*G. Laube*)
- Nav nekā bīstamāka par varu, kas atrodas neprašas rokās. (*Ž.Ž. Ruso*)
- Nav lielākas, nedz arī mazākas varas par varu pašam pār sevi. (*L. da Vinči*)
- Nepatiesība, pieņemdamās varā, nekad neklūst par patiesību. (*R. Tagore*)
- Vara ir visspēcīgākais uzbudinošais līdzeklis. (*H. Kissindžers*)
- Jo ilgāks laiks paiet kopš neesmu pie teikšanas, jo neklūdīgāks es sev liekos.
(*H. Kissindžers*)
- Varas krēsls nav uztaisīts atbilstoši galvas apmēriem. (*S. J. Lecss*)
- Šautene dara varu ! (*Mao Czeduns*)
- Varas mērķis ir vara ! (*Dž. Orvels*)
- Vara cilvēku morāli kropļo, bet ja tās nav nekādas, tad arī. (*E. Stivensons*)
- Nav nekā skumīgāka par aiziešanu no varas. (*Šarls Moriss de Taleirans*)
- Politiski vienlīdzību sludina ne jau aiz filantropijas, bet gan skaudri neieredzot citu esamību varā. (*Šarls Moriss de Taleirans*)
- Vara - tas ir pienākums; brīvība - tā ir atbildība (*Marija Ebner – Ešēnbaha*)
- Vislielākā vara pār vīrieti ir sievietei, kura tam gan nav atdevusies, bet ir pārliecinājusī, ka tiek mīlēts. (*Marija Ebner – Ešēnbaha*)
- Ceļš no bagātības uz varu ir mazāk aizdomīgs nekā no varas uz bagātību.
(*Tadeušs Kotarbinskis*)
- Pie jebkuras pārvaldes sistēmas un iekārtas daži veikli blēži spēs piemuļķot visus pārējos ! (*NN*)
- Vara parādīs, kāds ir cilvēks ! (*Biants Priēnietis*)
- Cilvēki, kuri ieņem augstu amatu, ir triju kungu kalpi: tie kalpo valdniekam vai valstij; tie kalpo ļaužu valodām; tie kalpo savam darbam. Tādējādi viņi nav pavēlnieki nedz paši sev, nedz savai rīcībai, nedz savam laikam. Dīvaina ir vēlēšanās tiekties pēc varas un pazaudēt brīvību vai tiekties pēc varas pār citiem un pazaudēt varu pašam pār sevi. (*Fr. Bēkons*)
- Visētiskākajiem ir jābūt varas un pakļautības likumiem ! (*Tomāss Kārleils*)
- Augstākās varas vājums ir visbriesmīgākā nelaime tautai (*Napoleons*)
- Varas virsotnē ir vieglāk nokļūt nekā tur atgriezties. (*NN*)
- Vara ir salda, un nav daudz cilvēku, kas no tās šķirsies brīvprātīgi.
(*Bētrands Rasels*)
- Vara, tāpat kā godkāre, ir nepiesātināma. Nekas cits kā vien visvarenība to pilnībā nespēj apmierināt. (*Bētrands Rasels*)
- Vara ir pasaules noslēpumainākā matērija. Magnētām līdzīgi tā pievelk individuus, suģestē masas. (*Stefans Cveigs*)
- Visvarenākais ir tas, kam ir vara pašam pār sevi. (*Seneka*)

- Varu vajag sargāt ar garu, nevis ar varu ! (Ludmila Špilberga)
- Jo izteiktāka atbildības sajūta, jo vājāka tieksme pēc varas. (S. Garčinskis)
- Vieniem vara iesitas galvā, citiem tā iesit pa galvu. (J. Kusmerekss)
- Apdullini un valdi ! (L. Pīters)
- Pārliedz vara vienmēr rada cietsirdību. Tas attiecas vienlīdz uz despotiem, zaldātiem un mīlniekiem. (Etjens Rei)
- Pārliedz vara vienmēr rada cietsirdību. Tas attiecas vienlīdz uz despotiem, zaldātiem un mīlniekiem. (Etjens Rei)
- Varas spēks un noslēpums ir apziņā, ka citi ir bailīgāki par tevi. (Ludvigs Bernē)
- Visi mēs vēlamies īstenu Saimnieku. Bet gan tikai tādu, kas mūs padevīgi un pazemīgi klausītu uz vārda ! (A. Kalme)
- Pasaule ir šaura. It sevišķi varas koridoros. (Boriss Krutiers)
- Egoisti un slavaskārie tiecas pēc varas. (A. Kalme)
- Vara - tas ir tāds galds, no kura labprātīgi piecelties neviens nevēlas. (F. Iskanders)
- Ja varu nav iespējams izmantot arī ļaunprātīgi, tad tā zaudē visu savu burvīgumu. (P. Valerī)
- Valdīšanas lielā māksla ir savas varas neuzkrītoša realizācija. (Ž. Ž. Russo)
- Beidzot es sapratu, ka pie revolūcijām, vara beigu beigās nonāk to lielāko neliešu un blēžu rokās ! (Ž. Dantons)
- Ne jau vara tik daudz degradē, ka bailes pazaudēt varu. (D. Steinbeks)
- Varas virsotnē ir daudz stulbeņu, bet vēl vairāk visādu veiklu demagoģiski harizmātisku blēžu ! (A. Kalme)
- Varas patniecīgākās kripatiņas ātri un viegli apreibina nenobriedušus prātus. (A. Kalme)
- Lai kas arī uzvarētu vēlēšanās, pie varas tomēr nāks finansu ministrija ! (Harolds Vilsons)
- Vadoņiem, kas tautai sola sviedrus, smagu darbu un asinis, ļaudis uzticas vairāk nekā tiem, kas sola gaišu nākotni un labklājību ... (D. Orvels)
- Labu cilvēku nespēj samaitāt ne vara, ne nauda, jo, ja jūs patiešām esat labs cilvēks, jums nekad nebūs ne varas, ne naudas ! (NN)
- Sokrats uzskata, ka valdniekam ir jābūt zinošam, protošam un varošam, bet Platons doma, ka demokrātija ir vājprāta izpausme. (NN)
- Vadīt valsti nemaz nav grūtāk kā mājas saimniecību. Vajag tikai regulāri izmest atkritumus. (M. Tečere)
- Kas gan tas par velnišķu spēku - zināt, atrast un prast izmantot cilvēku vājības ! (A. Kalme)
- Vadīt un valdīt ir grūti, tāpēc gudrākie šo darbu labprāt uzkrāmē tiem „lielākajiem kretīniem”, jo tiem nekādu grūtību ar visādām „sirdsapziņām” un tamlīdzīgām „smalkām padarīšanām” parasti nav. (Arvīds Kalme)
- Monarhijā ir jāvalda demokrātiem, bet republikā - aristokrātiem. (Šarls Moriss de Taleirans)
- No nepakļāvīgākajiem padotajiem rodas tie bargākie valdoņi. (Alens)
- Lai vadītu valsti, vajag mazāk runāt un vairāk klausīties. (Armāns Rišeljē)
- Vīrietim ir jāvalda, bet sievietei ir jāpakļaujas. Skarbs, bet tāds ir Dabas likums. (Pjērs Žozefs Prudons)
- Reizēm nav nemaz tik nepatīkami, ja kaut kas valda pār mums: kāds pienākums, cerība, kāda sieviete. Nereti ir diezgan skumji kļūst pasaulē nevadītam un nevaldītam. (Anšļāvs Eglītis)
- Kur vien es uzgāju dzīvu būtni, es atradu vēlēšanos valdīt. (Fridrihs Nīče)
- Ir divas efektīvas sviras ar kurām var ļaudis vadīt un valdīt - bailes un personiskā ieinteresētība. (Napoleons I)

Dzīves pamatvērtības, pamattiesības, pamatpienākumi un rīcības dzinuli.

Par šīm problēmām cilvēki ir prātojuši gadsimtiem, pat tūkstošiem. Ir sarakstīti gudri traktāti un grāmatas kaudzēm vien. Laika gaitā, atbilstoši cilvēces attīstībai un tās specifikai, pamatvērtības ir bijušas un izpaudušās dažādi.

Visvienkāršākajā gadījumā tās ir visai primitīvas – *izdzīvot un vairoties !* Tādas, kā to liecina mūsu pieredze un novērojumi, pamatā ir spēkā visai tā sauktajai dzīvai dabai. Cilvēku sabiedrībai jau kopš “romiešu laikiem” tas izpaužas sauklī – *maizi un izpriecas !* Būtībā tā arī ir mūsdienu tā sauktās patērētājsabiedrības pamatideoloģijas būtība.

Manuprāt humānas un civilizētas sabiedrības attīstības posmā varētu nosaukt šādus galvenos faktorus :

Pamatvērtības - veselība, dzīves jēga, gandarījums.

Pamattiesības - dzīvība, darbs, izglītība.

Pamatpienākumi - godīgums, taisnīgums, labestība.

Izskaužamās pamatnegācijas - slinkums, egoisms, agresivitāte.

Domājams, ka šādus 9 pamatfaktoros plus vēl 3 antipolus vai ko līdzīgu, uzskaitītu cilvēku lielākā daļa. Un tie visi būtu uzskatāmi pa VĒRTĪBĀM.

Protams, katram cilvēkam atkarībā no individualitātes šis uzskaitījums var būt citādāks. Augšminētais ir mans personiskais skatījums. Es lasītājiem pat ieteiktu intereses pēc šādu uzskaitījumu sastādīt priekš sevis. Katram taču ir sava vērtību skala un katrs taču par sevi labāk zina un saprot.

Skeptiskākie, iespējams, ko tādu uzskatītu par kārtējo utopiju un naivu sapni - sevišķi attiecībā uz tiesībām (Tas jau „smaržo” pēc sociālisma vai pat komunisma !) Utopisti un sapņotāji gan ir bijuši visos laikos (laikam jau t.s. „normālsadalījuma” likumības iespaidā)

Domājošos cilvēkus gan visu laiku urda doma - kādēļ šīs „utopijas” negrib realizēties un nepārņem visu cilvēku prātus ? Cik gan „augstu ideālu” vārdā pasaulē nav bijušas un izbijušas visādas revolūcijas, ”brīvības cīņas” un apvērsumi ! Cik gan nav bijuši visādu praviešu, mesiju un sludinātāju ! Un liekas, ka viss velti !

Tomēr Cilvēces vēsturi pavērojot uzmanīgāk, liekas, ka tik bezcerīgi nav. Kaut lēnām, mokoši un ar visādiem zig-zagiem, Cilvēce tomēr attīstās pozitīvākā - „cilvēciskā” virzienā. Un tas vieš cerības !

Faktorus - DARBS, IZGLĪTĪBA, VESELĪBA, gribētos vēl papildināt ar DEMOKRĀTIJU (kas gan ir visai stiepjams jēdziens un diemžēl ne vienmēr tas svētīgākais un praksē efektīvākais). Gan tūdaļ jāpiebilst, ka „plika” demokrātija bez ierobežojošas disciplīnas, un pirmām kārtām obligātas pašdisciplīnas, ir kā abpusēji grieztīgs bīstams zobens. Hipertrofēta demokrātija un pārprastas „cilvēktiesības” diemžēl noved pie visatļautības eksciesiem un noziedzīgi tendēto elementu bakhānālijām.

Varētu pieņemt, ka šie četri ir visu citu vērtību galvenie balsti, sabiedrības attīstības un stabilitātes garantī sava svarīguma prioritārā kārtībā.

DARBS kā eksistences un tās jēgas avots. Pašizpaušmes iespēja. Dzīves galvenā jēga, saturs un sevis apliecināšana. Gandarījums.

IZGLĪTĪBA kā Pasaules, tās procesu un sevi izziņa un izpratne. Savas iekšējās pasaules attīstība un pilnveidošana.

VESELĪBA Miesas un gara tīrības uzturēšana, (Ja kaut kur "dur un sāp", tad taču no dzīves nekāda prieka nav !) Harmonija ar Dabu un apkārtējās vides aizsardzība.

DEMOKRĀTIJA Individā un kolektīva pozitīva saskarsme un sadarbība. Cilvēku mūsdienu sabiedrības eksistences principi.

Te nu es atļaušos paspriedelēt.

Diemžēl demokrātijai piemīt arī nepatīkamas grimases. Nu diez vai kāda būtiski svarīga jautājuma izlemšanā „demokrātiski balsojot”, 99 nevēgu viedoklis būs tas pareizākais, nekā viena šo problēmu pārzinoša speciālista viedoklis ! Bet, ja nu visi 100 „tautas kalpi” ir diletanti un nevēgas ? Tad notiek pakļaušanās emocijām vai paļaušanās uz konsultantu godaprātu un ieteikumiem.

Atkal diemžēl demokrātijā tās istenajā un labākajā nozīmē vēl nekur nav realizējusies. Pat tā sauktajā „demokrātijas citadelē” - ASV. Tur, ja tev nav kabatā miljoniem dolāru, tad politikā nav ko līst ! Faktiskie saimnieki un noteicēji it visur ir aizkulisēs stāvošie „naudasmaisi”. Tiek spēlēts demagoģisks teātris un manipulēts ar ļaužu apziņu. Pūlim (piedodiet, tā saucamai „tautai”) tiek atvēlētas tikai aplaudētāju, karodziņu vicinātāju un urravotāju funkcijas, bet pats galvenais - „pareizi” balsot, vadoties no naudas maisiem faktiski piederošo masu informācijas līdzekļu „vadošajiem ieteikumiem”.

Demokrātijas vājā vieta ir ļaužu „tīri cilvēciskās vājības” - egoisms, alkatība un kārdinājumā krišana, pakļaujoties korumpētības sērgai. Ideālistisks altruisms lai paliek naivuļiem! Uz kāda priekšnieka „ienesīgu” krēslu pretendē, vai to pavisam banāli nopērk, ne jau tādēļ, ka jūtas spējīgs attiecīgās funkcijas ļoti labi veikt, bet gan tīkojot pēc kādiem vairāk vai mazāk iespaidīgiem „labumiem” personiski sev vai savu faktisko saimnieku interesēm. Līdzīgu motīvu dēļ stājas arī politiskajās partijās, cerībā, ka izdosies iekārtoties kādā „siltā vietā”.

Pastāv viedoklis, ka pie mums demokrātijā klibo tādēļ, ka mūsu sabiedrība vēl nav pietiekami ētiski un morāli nobriedusi. Gan, pavērojot, kas notiek pasaulē, redzams, ka tā pat korumpētības sērga un ar to saistītās negācijas ir izplatīta it visās tā saucamās „demokrātijas valstīs”, pat vēl lielākos un iespaidīgākos mērogos. Tātad, lai patiesu demokrātiju īstenotu, ir nepieciešami morāli un ētiski daudz attīstītāki ļaudis. Kad mēs savā laikā „cēlām komunismu”, tad valdošā ideoloģija mums „borēja”, ka ir jāaudzina jauna tipa cilvēks - padomju cilvēks, kurš atbilstu „komunisma cēlāju morāles kodeksam”. Kā ar to „celšanu” un „audzināšanu” iznāca, paši redzam. Nevajadzēja nekādu postošu karu, zemestrīci vai kādu citu liela mēroga stihisku nelaimi, lai ļaužu prātos virsroku ņemtu egoistiskas un patērnieciskas intereses un uzskatos atgrieztos pie labi pazīstamajām un pārbaudītājām „vilku morāles” normām, ka dzīves cīņā izdzīvo, uzvar, zeļ un plaukst tie stiprākie, veiklākie un nekaunīgākie ...

Ciniski jau nu tas izklausās, bet tā vien liekas, ka visefektīvākā ļaužu pārvaldes un vadības metode ir „pātagas un burkāna” principa elastīga pielietošana. Viens no Servantesa daiļdarbu varoņiem ēzeļa vadīšanai un mudināšanai, tā purna priekšā piekāra burkānu. Tiecoties pēc šī garduma, spītīgais ēzēlis tad arī labprātīgi gāja uz priekšu, kur jau nu saimniekam tas bija vajadzīgs. Tie ļaužu masu vadīšanas „burkāni” mēdz būt divu tipu - ideoloģiski fanātiskie un pragmatiski egoistiskie. Ideoloģiskie visai plaši variējas no galēja fanātisma terorista – pašnāvnieka personā, kas ir svēti pārliecināts, ka uzspridzinot sevi līdz ar daudziem citiem „neticīgo”, taisnā ceļā nokļūs paradīzē, kur tos tūdaļ „aplaimos” skaistas hūrījas ; tiem seko ar savu dzīvību vairs tikai riskējošie kvēlie revolucionāri un „brīvības cīnītāji”; pakāpīti zemāk visādi kristīgie misionāri un visbeidzot naivi utopiskie „komunisma cēlāji”. Visskaistākais, smaržīgākais un kārdinošākais ir kapitalistiskās patērniecības egoistiskais „burkāns”, pēc kura tā tiecas mietpilsoniski tendētās ļaužu pragmatiski egoistiskās masas.

Ļaudīm tīk un tie ilgojas pēc „stingras rokas ar „pātagu”, kas visur ievestu kārtību, uz kuru varētu paļauties un no tās arī visu prasīt. „Stingrās rokas” gan mēdz būt ļoti asiņainas - lai pieminam Staļinu, Hitleru, Mao, Pol Potu, Pinočetu, un vēl daudzus citus mazāka kalibra līderus. Cilvēces vēsture ir rādījusi, ka kārtības ziņā visefektīvākie ir bijuši „apgaismotas monarhijas” vai harizmatiski totalitārie režīmi. Staļina un Tito valdīšanas režīmā attiecīgajās valstīs pastāvēja „tautu draudzība”, bet kāds kašķis izcēlās pēc šo valstu sabrukuma, paši redzējam ! Diemžēl, kā vēsture atkal ir rādījusi, gan „apgaismotiem monarhiem”, gan plašu ļaužu slāņu mīļotiem harizmātiskiem „vadoņiem” ātri vien pielīpinājas visādi savtīgi pielīdēji un parazīti, izveidojot „darvas karotes” efektu un visu labo bezcerīgi sabojājot. (Atcerēsimies vecās paaudzes dievināto mūsu Kārli Ulmani !)

Beigu beigās nākas vien piekrist spārnotajai domai, ka „tā demokrātijā ir viena draņķīga būšana, bet pagaidām nekas labāks par to vēl nav izgudrots” Ja nu vienīgi kaut kad nākotnē, kad visādas vadības funkcijas morāli vājo un korumpētībai pakļauto cilvēciņu vietā pildīs intelektuāli, bezkaislīgi un neuzpērkami roboti (kas tad nu varētu būt tādi kā

„apgaismoti monarhi”). Bet arī tad pastāvēs briesmas, ka kāds veikls šeftmanis noalgos kādu „hakerisku” programmētāju, lai tas paklusām attiecīgajam robotam viņa smadzenes iestāda „vajadzīgajā virzienā”. .

Šīs augšminētās vērtības cieši saistās ar apzinīga un godprātīga sabiedrības locekļa tiesībām un arī pienākumiem. Tas skan jauki un kārdinoši. Tiesības uz darbu, izglītību, veselību un demokrātiju ! Ko var vairāk vēlēties !? To tādā vai citādā “mērcītē” sola visādi valdnieki un partijas. Diemžēl taisnība ir parunai – solīts makā nekrīt... Šīs tiesības ir jāpanāk, pat jāiekaro un jānostiprina !

Tās nostiprināt var tikai ar katra sabiedrības locekļa augsti attīstītu pienākuma apziņu. Ar to gan daudziem indivīdiem ir kā ir... Vai atceramies, kā mēs strādājām, kad darbs ikvienam bija garantēts? Stiepām gumiju uz velna paraušanu ! Kad izglītību, pat augstāko, varēja iegūt ikviens, kam tik nebija slinkums ! Nemācījāmies taču – daudzus “aiz ausīm vilkt” vajadzēja ! Medicīna bija bezmaksas, bet vai savu veselību saudzējām ? Uz papīra mums skaitījās “vislabākā demokrātija” – taču mēs pieļāvām vistrakāko totalitārismu !

Acīmredzot dziļa taisnība ir parunai – *kas par velti nāk, to ļaudis nekādā vērtē netur !* Par visu gan naudā gan graudā ir jāmaksā tik, cik tas maksā un kliņģeri paši no sevis mutē nekrīt !

Nedaudz tuvāk par manuprāt cilvēka eksistences visbūtiskāko faktoru :

DARBS. Pamatvērtība, dvēseliska un ētiska nepieciešamība. Darbam slava ! Tikai darbs esot pērtiķi padarījis par cilvēku ! Ciniski humoristi gan apgalvo, ka plaši sastopams arī pretējs process...

Daudziem gan kā neizbēgams, nepatīkams un smags jūgs. Daudzkārt daudziem savukārt kā neaptverama laime, lai nenomirtu badā, aukstumā un izmisumā.

Cik labi tiem, kas tajā prot ielikt sirdi un dvēseli, gūstot gan materiālu, gan morālu gandarījumu ! Tad stundas neskaita un nogurumu neizjūt ! Ir patīkami apzināties, ka tavam darbam ir jēga un arī paliekoša vērtība. Uzskata, ka tā esot tā saukto radošo profesiju privilēģija. Mākslinieki, rakstnieki, zinātnieki, pat ārsti un skolotāji. Gan jāsaprot, ka arī šajās profesijās ir daudz melnā darba un visai maz romantikas.

Ir jāprot gūt gandarījumu no paša procesa, redzot, ka darbs tiek padarīts *ar glanci* un pēc “labākās sirdsapziņas”, kad pašam par padarīto ir prieks ! Ja darbu darīsim *ar gariem zobiem* un *jēlām rokām*, tad tiešām tas liksies kā smags un nepanesams jūgs ! Ja nu pat dikti cenšoties izpildāmo darbu nu nekādi neizdodas piesaistīt “sirdij un dvēselei” , tad daudziem cilvēkiem glābiņu sniedz hobiji – vaļasprieki. Kādi jau nu kuram tie ir. Un nevajadzētu apsmaidīt vienu otru dīvainību vai šķietamo mazjēdzību ! Daudzi sākotnējie vaļasprieki ir snieguši pat izcilas zinātniskas, mākslas un citādas kultūrvērtības. Paruna saka, ka visbagātākais cilvēks ir tas, kurš var darīt ko grib, kas patīk un kad to vēlēš...

Cilvēces „gaišajā nākotnē”, ja tāda vispār pienāks un cilvēki savā stulbībā tā vai citādi nebūs paši sevi iznīcinājuši, smagā fiziskā un monotonā darba vairs nebūšot – to veikšot mašīnas un roboti. Cilvēku daļa būšot radoši intelektuālā - zinātne, māksla, kultūra un sevis pilnveidošana. Ko līdzīgu solīja arī t.s. komunistiskā ideoloģija. (Jāsaka, ka ļaudis jauc un putro divus būtībā dažādus jēdzienus - “komunisms” un “boļševisms”. Ja pirmais ir varbūt utopiska teorija, tad otrais ir noziedzīga prakse, ko var un vajag nosodīt. Boļševistiskas, tas ir vardarbīgas metodes ir izmantojušas daudzas, pat vārdos skaistas un ideālas, ideoloģijas. Kaut vai kristietība ar savu asiņaino – “ar uguni un zobenu”, vēsturi.)

Nobeigumā neliels prātojums par cilvēku rīcības dzinuļiem.

Protams, cik pasaulē ir cilvēku, tik būs arī šo „dzinuļu”. Domājams, ka tie kopumā sadalītos atbilstoši unikālajai normālsadalījuma likumībai. Tādēļ šajā prātojumā aplūkojam šā iespējamā normālsadalījuma būtiskāko - „kupra” apgabalu, kas manuprāt būtu tas raksturīgākais patlabanējam Cilvēces attīstības posmam.

Varētu cilvēku rīcības dažnedažādos motīvus sagrupēt trijos galvenajos savstarpēji saistītos un iespaidojošos blokos ar šādiem vispārējiem nosacītiem nosaukumiem :

Izdzīvot, reproducēties, izpausties.

Liekas, ka šiem galvenajiem *esības jēgas* uzdevumiem ir pakļautas visas uz Zemes dzīvojošās būtnes, sākot no primitīvas amēbas un ar, kā *dzīvās pasaules* it kā augstāko evolūcijas kalngalu - cilvēku, ieskaitot. Prioritāte parasti sakārtojas tajā pat secībā. Šajos blokos ietilpstošie faktori (vēlmes, instinkti), kā arī paši bloki savstarpēji iespaidojas un savijas, tā veidojot tik daudzus un dažādos cilvēku rīcības modeļus un to motivācijas. Ar dažādu baudu saistītajiem faktoriem piemīt tendence uz alkatību vai pat pārmērībām.

Izdzīvošana. Dzīvo būtņu pamatinstinkts. Lai eksistētu, ir nepieciešama barība un dzīves telpa (mitekļis, jeb „jumts virs galvas”). Ēdam, lai dzīvotu un dzīvojam, lai ēstu... Dzīvošanas būtība ir barības sagādāšanā un „kalpošanai vēderam”. Barības uzņemšana ir viena no pamatbaudām. Izdzīvošanas dzinuli atbalsta arī tāds faktors kā bailes visā to daudzveidīgajā krāsu palitrā. Bailes, ka pietrūks barības vai pašu kāds *apēdīs*... Bailes no naidīgiem dabas spēkiem un tādiem pat kaimiņiem. Bailes no neparedzamā... Baiļu faktors tad arī nosaka ļaužu daudzu izrīcību motīvus.

Reproducēšanās jeb sevis un savas „sugas” jeb populācijas atražošana. Paliek pat iespajds, ka zemāko līmeņu būtnēm tas ir galvenais to eksistences uzdevums un jēga. (Piemēram, dažas zivju sugas tūlīt pēc nārstošanas iet bojā.) Reproducēšanās procesu veicināšanai, būtņu instinktu un fizioloģiju līmeņos Daba ir ieprogrammējusi, ka reproducēšanās procesu iniciācija saistās ar tām augstākajām fizioloģiskā līmeņa baudas izjūtām.. Pie cilvēkiem to sauc par *seksu* un tas lielāki daļai ļaužu lielā dzīves posma daļā pieder pie galvenajām tā saucamajām *izpriecām*.

Izpausme. Šis dzinulu bloks cilvēkiem laikam ir tas visattīstītākais un izteiktākais. Pārējām dzīvnieku sugām (cilvēki savā iedomībā gan sevi uzskata par kādām tur „dievišķīgām” būtnēm) tas instinktu līmenī galvenokārt notiek kā pretējā dzimuma indivīdu pievilināšana un valdīšanas tieksmes pār citiem bara indivīdiem un vēl nedaudz ziņkāre un rotaļvēlme (it sevišķi mazuļu attīstības līmeņos.)

Jau pieminētās „dzīvnieciskās” tieksmes cilvēkiem izpaužas daudz spēcīgāk, lai gan dažkārt tās tiek liekulīgi maskētas. Cilvēkiem ir raksturīga *alkatība* - vēlmju un baudu nepiesātāmība. (Dzīvnieks, kad ir pierijies sev vairāk negrābs, bet cilvēks, it visās jomās, gan !). Gan jāatzīst, ka alkatībai ir arī pozitīva loma, kā dažādu jomu attīstības faktoram un dzinulim. - cilvēki vienmēr ko grib vairāk un labāk.

Tieksme pēc varas un līderības izpaužas arī dzīvnieku pasaulē un ,protams, arī cilvēkiem kā „sava nozīmīguma” apliecināšanas veids.

„Viscilvēciskā” sevis izpausme ir tieksme pēc slavas un zināšanām. Ja zināšanu ieguve ir darbietilpīgs un smags process, tad ievērtību un tādu vai citādu slavu iegūt ir daudz vieglāk un vienkāršāk. Nevajag lieki kautrēties, bet gan uzstājīgi parādīt iniciatīvu ! Vismaz avīzēs tiks pieminēts vai pat „bilde” parādīta !

Ar izpausmes dzinuliem saistās arī tādi jēdzieni kā avantūrisms, piedzīvojumu un *kaifa* meklējumi un ceļotprieks, kā arī aizraušanās ar dažādiem, it sevišķi, t.s. ekstrēmā sporta veidiem. Kā atsevišķs, gribētos teikt, ka pozitīvi tendēts dzinulis būtu jāpiemin vaļasprieki - tā saucamie *hobiji*, kas daudziem dzīvi dara interesantāku un krāsaināku. Protams, arī šie hobiji mēdz būt dažādi, arī tīšprātīgus *kakla laušanas* mēģinājumus var uzskatīt par tādu kā hobiju...

Ir vēl viens būtisks cilvēku rīcības dzinulis kuru garāmejojot pieminējām, kas aptver visus blokus. Tā ir *Alkatība*, kas izpaužas plašā vēlmju diapazonā. Cilvēkiem to

reālo vai iedomāto „labumu” nekad nav gana un tie nespēj sevi vēlmēs laikus piebremzēt... Pēc tiem dzenoties, tiek postā aizlaists daudz kas - veselība, dzīvība, mīlestība, godaprāts, sirdsapziņa... Visspilgtāk un primitīvāk alkatība izpaužas alkoholismā, narkomānijā un citās tā saucamajās „atkarībās”. Gan jāpiebilst, ka, ja cilvēkiem nemaz nebūtu alkatības, tad nebūtu arī nekāda progresā, jo visi būtu samierinājušies ar esošo un panākto. Un alkatība pēc zināšanām, labā, cēlā, mīlestības - tas taču ir tik jauki un labi ! (Bet tā vien gribas atgādināt viedīgo parunu : - „Kas par daudz, tas par skādi !”)

Visspēcīgāk izpaužas bagātības alkatība. Cik gan daudz tās dēļ ir izniekotas un izpostītas dzīves un daudz jaunuma izdarīts ! Kapā līdzī savus miljonus taču nepapēmsi ! Dzirdamas atrunas, ka vajagot nodrošināt bērnu labklājību un tiem sniegt iespēju iegūt labu izglītību (jo skola taču maksā naudu !). Diemžēl uz bagāto vecāku rēķina dzīvojošā „zelta jaunatne” ātri vien notrallina vecāku sūri un grūti krātos kapitālus. Un no šā materiāli labi nodrošinātā un bohēmiskā stilā dzīvojošā kontingenta visai maz izveidojas par īsteniem Cilvēkiem (ar lielo burtu !) Visbiežāk tie veido garīgi trulu un egoistisku mietpilsoņu slāni. Un daļa nodzēras un nonarkojas. Iespējams, ka te arī iedarbojas Gausa normālsadalījuma likumība. Cik gan bieži brāji un māsas, cīnoties par mantojumu, ir gatavi viens otram rīkli pārgriezt !..

Viscēlākā un apgarotākā būtu zināšanu un izglītības Alkatība ... Bet izglītības gūšanas iespēju, sabiedrības pašas interesēs ir jānodrošina pašai sabiedriskajai iekārtai. Gan gribētos pasvītrot - jānodrošina iespēja tikt pie izglītības tiem, kas tik tiešām to vēlas ! (Atļaušos atgādināt - tajos „briesmīgajos”, tagad visu noķengātajos sociālisma laikos izglītību, pat visaugstāko, varēja iegūt ikviens, kam tik nebija slinkums un bija kvēla vēlēšanās...)

Var teikt, ka bagātība rada specifisku apziņas stāvokli. Bagātie nemēdz būt nedz konservatīvie, nedz liberālie, nedz kreisā, nedz labā spārna pārstāvji. Nav viņi arī ticīgie kristieši . Viņu politisko partiju sauc par Alkatību, bet reliģiju - par Kapitālismu. Viņi priecājas, ka trūcīgo cilvēku miljoni un arī ļaudis no vidusšķiras balso par kandidātiem, kas šos trūcīgos un arī vidusšķiru pēc tam ciniski piesmies ... Kā vēl vienu netiešu dzinuli var pieminēt *Skaidību*. Šim faktoram piemīt duāls efekts. Tas var stimulēt darbošanos, kļūt uzņēmīgākam un aktīvākām un arī censties gūt dzīvē panākumus. Un var arī kā kāds riebiņš tārps grauzt cilvēka pašapziņu, bojāt raksturu, to padarot jaunu un nenovīdīgu. Ne velti tautas valodā runā par „melno” vai ”balto” skaidību.

„Melnā” un „baltā” skaidība ir dialektiskā kvantitatīvo īpašību pretpolu izpausme. Tās novirze vienā vai otrā polā ir atkarīga no indivīda dvēseliskās nostājas. Ja gribas apskaužamajam subjektam kādi sariebt, „nolikt vietā”, lai viņam tā neveiktos, ”likt sprunguļus riteņos”, tad tā būtu „melnā” skaidība. Ja darbība ir vērsta pret sevi pašu, sevi aktivizējot, savas kvalitātes uzlabojot, sevi pat trencot un izdzenot, tad tā jau būtu „baltā” skaidība, Gan cita lieta - kāds ir šīs sevis izdzīšanas īstena mērķis un kāds būs gala rezultāts ?

Atzīšos, jā, man arī piemīt skaidība, grūti pašam spriest, cik daudz „melnās” un cik daudz tās „baltās”. Man skauž un pat kaitina, ka kāds, manuprāt, „veikls zēns” un jefiņš, kas, manuprāt, neko vērtīgu sabiedrībai un valstij nav devis, lielīgi dzīvo kā „niere taukos”, bet man, atkal manuprāt, kas visu mūžu ir godīgi strādājis, sevi nežēlojot, ir jāskaita burtiski santīmi, vai es varēšu atļauties vakariņām nopirkt paciņu vājpiena. Tur nu es vēl varu vainot sabiedrisko iekārtu, „apspiedējus”, visādus šeftmanīgus parazītus, slikto valdību, „spalvainās rokas” un diez ko vēl... Tas, ka man dzīvokli/i nav „dzakuzi” vannas vai man nepieder kāda kārdinoša „ekstra”, par laimi man sāpīgus pārdzīvojumus nerada. Nu slikti jau nebūtu (pēc principa - bagāts dara kā grib) – taču bez tā, „pasaule bojā tādēļ neies !”

Bet visvairāk man skauž tas, ka daudzi citi ir gudrāki, zinošāki un profesionāli protošāki par mani, Ka citiem, saņemot informāciju, izlasot grāmatu, tā „pielec” daudz ātrāk, bet man ir „kājminamā domāšana”.! Tas gan mani kremt - nu velns parāvis, kāpēc es to nespēju !? Gan apzinos, ka šī skaidība veido arī vienu otru negatīvu mana rakstura īpašību - tieksmi „izlekt un paspidēt”. Laikam tas notiek jau zemapzinīgi, cenšoties gūt kādu psiholoģisku paškompensāciju. (Laikam jau „tūnisma” paliekas manī vēl pat tik „solīdā” vecumā ...) Un tur nu es nevaru vainot nevienu citu, ka vienīgi varbūt tikai pats sevi, ka esmu tāds naivs un stulbs.... Atliek vienīgi sevi mierināt, ka visi nevar būt ģēnīgi

un tādēļ nevajag pašam kļūt par jaunu īgņu. Jā, bet, ja tu samierināsies, nokārsi degunhu un nolaidīsi rokas, neko ar sevi nedarīsi, tad tāds muļķis un stulbenis tā arī paliksi !...

Cilvēka iekšējo būtību raksturo viņa attieksme pret trim dzīves faktoriem

Attieksme pret naudu, varu un sievieti.

Šie faktori būtībā ir galvenie ļaužu vairuma dzīves un rīcības dzinuli.

Nauda, nauda, nauda !..Bez tās ne soli ! Bez tās nekas nekust un nenotiek ! Tā taču ir visa pamatu pamats, sākums un beigas, alfa un omega . Par naudu pārdod visu - gan Māti, Tēvu, Dzimteni un Mīlestību. Jo Nauda taču nesmird !.. Par naudu pat Velns danco !

*Par naudu strādājam
Par naudu uzdziedam
Par naudu iedzeram
Par naudu apskaužam
Par naudu ienīstam
Par naudu iemīlam ...*

Vara ! Cik gan tās esamības apziņa ir salda un glaimojoša ! Un cik gan asiņu tās dēļ ir izliets un cik nelietību pastrādāts !

Ak, Sieviete ! Tu Vērtību vērtība ! Bez Tevis dzīve ir pelēka, skumja un bezjēdzīga ...

Te nu parādās filozofiski dialektiska problēmiņa. Jēdzieni „Cilvēks” un „Sieviete” ļaužu apziņā tiek šķirti ! Duālistiskās attieksmes saknes pret Sieviete stiepjas gan no sensenā patriarhāta, gan no ne tik senā Bruņniecības heroizācijas posma. Sieviete - īpašums, lieta, verdzene, darba lopiņš, baudas objekts un bērnu dzemdējamā mašīna. Un Sieviete - Daiļā Dāma, pielūgsmes objekts un balva varonīgajam Bruņniekam.

Pārejot uz Jauno Laikmetu, šis duālists iznīks un atkritīs un Sieviete ļaužu uztverē un attieksmē būs pilnvērtīga un līdzvērtīga Cilvēka kā tāda „otrā puse” - neatņemama sastāvdaļa, neraugoties uz kareivīgo feministu ekstrēmās daļas draudiem „dzimumu karā” iznīcināt vīriešu sugu kā tādu ...

Cilvēka dvēseliskuma un garīguma iekšējo būtību vislabāk varētu parādīt un raksturot viņa

Attieksme pret naudu, varu un nelaimi.

Gan pret savu, gan pret cita cilvēka nelaimi !

Diez vai šos faktorus vajadzētu speciāli papildus analizēt !

Atziņu izlase

- Savu varu ikviens jo drīzi iegaumē un zina lietot, bet ne tā savu pienākumu. *(Reinis Kaudzīte)*
- No kā var pazīt aprobežotu cilvēku? No tā, cik burtiski (birokrātiski, neradoši) viņš pilda savus tiešos pienākumus. *(J. Laganovskis)*
- Neaizmirsīsim, ka, veicot savus ikdienas pienākumus, mēs vienlaikus gatavojam materiālus nākamo paaudžu tiesai par mums. *(J. Laganovskis)*
- Šad tad, man liekas, der atgādināt, ka nekādi apstākļi (ieņemamais amats, partijas piederība, veiksmes vai neveiksmes darbā un personiskajā dzīvē, pagātnes nopelni utt.) neatbrīvo cilvēku no pienākuma būt godīgam. *(J. Laganovskis)*
- Nemākulis, kas pastrādājis muļķību, pēc tam vienmēr taisnojas, ka tas bijis viņa pienākums. *(B. Šovs)*
- Pienākums - tas ir tas par ko domājam ar nepatiku, darām negribīgi un pēc tam ilgi un dikti plātāmies. *(NN)*

- Kad cilvēkam ir kauns par to, ko viņš ir izdarījis, viņš sevi attaisno, ka tas bija viņa pienākums. (*Klods Vermorels*)
- Pienākums - tas ir tas, ko mēs vēlēties redzēt citu rīcībā. (*Oskars Vailds*)
- Sevi nevar izziņāt tikai dziļdomīgi iedziļinoties. Pamēģini godīgi izpildīt savu pienākumu un tūdaļ paliks skaidrs, kas tu tāds esi. (*J. Gēte*)
- Nav cita diženuma, kā izpildīta pienākuma diženums. (*E. Renāns*)
- Pat visneparastākajam cilvēkam nākas pildīt parastos pienākumus. (*NN*)
- Katram pilsonim ir pienākums atdot par dzimteni savu dzīvību, bet nevienam nav tiesības viņas dēļ melot ! (*Šarls Monteskjē*)
- Cilvēka vērtību nenosaka tiesības, ko viņš izmanto, bet pienākums, ko viņš uzņemas. (*Felkerzāms*)
- Pienākumi bez tiesībām ir verdzība; tiesības bez pienākumiem – anarhija. (*Lamenne*)
- Bauda un pienākums ir grūti savienojami (*Rišlē*)
- Brīvi dzīvo tikai tas, kurš rod prieku savus pienākumus pildot. (*Marks Tulijs Cicerons*)
- Kam jādzīvo citu dēļ, tam nav tiesības zaudēt savu dzīvību. (*Fransuā Gizo*)
- Centies izpildīt savu pienākumu un redzēsi cik esi kā vērts ! (*Levs Nikolajevičs Tolstojs*)
- Mums visiem ir enkurs, no kura, ja pats to nevēlēsies, nevar atrauties - pienākuma apziņa. (*Ivans Sergējevičs Turgēņevs*)
- Pati labākā atlīdzība par izpildīto pienākumu ir iespēja izpildīt nākamo ! (*P. Eliots*)
- Ikvienam uz savu pienākumu skatās kā uz apnicīgu pavēlnieku, no kura gribētu atbrīvoties. (*F. Larošfuko*)
- Viens no cilvēka lielākajiem sasniegumiem ir izpildīt savu pienākumu, nepievēršot uzmanību sekām. (*N. Mandela*)
- Pienākums ir tas, ko tu gaidi no citiem un nedari pats. (*O. Vailds*)
- Tā nav tikumiska rīcība, kad cenšamies izpildīt pienākumu, gaidot par to atlīdzību. (*Cicerons*)
- Audzināšana ir vislielākā problēma un pats grūtākais cilvēka pienākums. (*I. Kants*)
- Cilvēka dzīve ir misija, sūtība. Un ikvienam cilvēkam dzīves jēga nozīmē - visas savas spējas, ko viņam dāvājusi daba, attīstīt un nodarbināt vispārības labā. Viens atradīs savu uzdevumu, izveidojot tikumiskās un garīgās iedabas spēku cilvēkos, kas dzīvo ap viņu; kāds cits, kam lielākas spējas un kas darbojas labvēlīgākos apstākļos, ir aicināts pašķirt ceļu tautas nacionālām ilgām un centieniem vai arī pacelt tautas labklājības stāvokli, vai arī atrisināt politiskos un reliģiskos jautājumus... Cilvēka dzīve ir sūtība, tādēļ pienākums ir augstākais likums. Uz priekšu iešana nākotnē būs iespējams vienīgi tad, ja izpratīs šo sūtību un piepildīs pienākumu. (*Kārlis Ulmanis*)
- Nevis tiesības, ko kāds bauda, bet pienākumi, kurus tas uzņemas, dod dzīvei palieamu vērtību. (*H. Felkerzāms*)
- Mēs te nedzīvojam tādēļ, lai būtu laimīgi, bet lai izpildītu savu pienākumu. (*I. Kants*)
- Laime nav bezmērķa brīvība, bet pienākuma izpildīšana, ko cilvēks labprātīgi uzņemas. (*A. Sent-Ekzīperi*)
- Visatļautība un pienākumu ignorēšana sekmē gan lielu, gan mazu tirānu veidošanos. (*A. Milts*)
- Kas šodien ir jūsu pretimnākšana, tas rītdien kļūs par obligātu pienākumu ! (*Mērfisms*)
- Pienākums, kuru mēs visbiežāk nepildam, ir pienākums būt laimīgiem.) (*Roberts Luis Stīvensons*)
- Centies vienmēr izpildīt savu pienākumu, un cilvēce tevi attaisnos pat tad, ja būsi cietis neveiksmi ! (*Tomass Džeffersons*)

- Pienākums ir cēls un dižens jēdziens ! Tas cilvēku paceļ augstāk par sevi.
(Immanuils Kants)
- Mīlestība un pienākums biežāk nonāk konfliktā nekā saskaņā. (Z. Mauriņa)
- Pienākums bez mīlestības ir kā koks bez lapām. (Z. Mauriņa)
- Mūsu pienākums ir nest gaismu un nīdēt tumsu. Mums ir jāprot uzmanīgi atšķirt māņus un aizspriedumus no slēptajiem seno zinību simboliem. Apsveiksim radošas darbības tieksmes un skumsim par dabas un dvēseles barbariskajiem postījumiem !
(Nikolajs Rērihs)
- Apbrīnojami, cik gan daudz mērķtiecības, drosmes un gribas spēka rodas no apziņas, ka izpildam savu pienākumu ! (Valters Skotts)
- Cilvēka raksturs veidojas pacietīgā un labprātīgā pašu pirmo pienākumu pildīšanā.
(Samuels Smails)
- Neapmulsť nejausības priekšā - tāds ir ikviena cilvēka pienākums, ja vien viņš nav galīgs muļķis. (V. Igo)
- Jebkuram cilvēkam, nedomājot par to, kas ir viņa dvēselē - prieks vai bēdas, ciešanas vai laime, jāpilda pienākums
(Gerharrs Haupmanis)
- Tavš vienīgais pienākums visos tavos mūžos ir būt patiesam pret sevi !
(Ričards Bahs)
- Mūsu svētākais pienākums šo zemi mīlēt un sargāt, lai viņa mūžu mūžos būtu un paliktu brīvu latviešu zeme.
(Aleksandrs Grīns)
- Labas sievas pienākums ir kaujas laikā pielādēt savā vīra ieročus.
(Prospērs Merimē)
- Ko tu dosi saviem vecākiem, to pašu tu vari sagaidīt no saviem bērniem.
(Pitagors)
- Ja nu jāizvēlas starp baudu un pienākumu, tad labāk izvēlēties baudu, jo pienākums nekur nepazudīs.
(Henriks Senkēvičs)
- Mēs nezinām, kas būs rīt; mūsu pienākums - būt laimīgiem šodien.
(Sidnijs Smits)
- Valdīt nozīmē pildīt pienākumus. (Posidonijs)
- Nekas tik ļoti neierobežo tiesības, kā pienākumi ! (Arvīds Kalme)
- Izdari kādam pakalpojumu, un tas kļūs par tavu pienākumu. (Arturs Blohs)
- Pienākums bez mīlestības padara īgnu.
Atbildība bez mīlestības padara nesaudzīgu.
Taisnība bez mīlestības padara cietsirdīgu.
Laiņība bez mīlestības padara liekulīgu. (NN)
- Pienākums - tas, ko šajā brīdī neizdarīs neviens cits, izņemot jūs.
(P. Ficdžeralds)
- Esi atbildīgs vispirms pats par sevi, par savu darbu, par savām attiecībām ar cilvēkiem; dzīvs būdamas neaproc sevi egoisma būrī, un pasaule kļūs labāka ! (NN)
- Cik bieži gudrajam nav bijis jāatbild par to, ka muļķis kaut ko nav sapratis !
(J. Laganovskis)
- Aizliegums noņem atbildību. (Andrejs Bitovs)
- Vai maz pastāv atbildība par bezatbildību ? (A. Makuņi)
- Būt cilvēkam nozīmē būt atbildīgam. Izjust kaunu par nabadzību un tumsonību, kas nav no tevis atkarīga. Lepoties par savu biedru panākumiem. Apzināties, ka liekot savu ķieģeli, arī palīdzi celt pasauli. (Sent- Ekzipert)
- Tu esi tas, kas esi un kur esi, tāpēc, ka tas esi tu. Tu esi pilnīgi atbildīgs par to, kas tev pieder, par to, kas tu esi un kas kļūsi ! (Braiens Treisjjs)
- Likumu nezināšana no atbildības neatbrīvo. Bet zināšana dažkārt gan !
(S. J. Lecss)
- Lielai personībai ir raksturīgi vienīgi pašai justies atbildīgai par savu rīcību un panest visas tās sekas, arī vissmagākās. (Rikarda Huba)
- Tu vienmēr esi atbildīgs par tiem, kurus esi pieradinājis !
(Antuāns de Sent – Ekzipert)

Par veselību un sakarā ar to.

Pasaules statistikas dati liecina, ka tikai 10 % iedzīvotāju mirst aiz vecuma nespēka, savukārt 20 % iet bojā nelaiemes gadījumos un karos, bet 70 % mirst no visādām slimībām. Tā vien liekas un izskatās, ka visapkārt ir tikai slimi un vārgi, sākot no maziem bērniem, par veciem ļaudīm nemaz nerunājot !

Dabiskā novecošanās un nelaiemes gadījumi tā kā nebūtu no mums tieši atkarīgi. Toties mirstības pamatiemesli būtu gan un pat lielā mērā !

Tā pati statistika atkal liecina, ka veselība tieši no medicīnas ir atkarīga arī tikai par kādiem 10 %. Un ne jau tādēļ, ka medicīna ir nespējīga mums palīdzēt. Lieta tā, ka tie pārējie 90 % ir mūsu pašu vainas dēļ un ir atkarīgi no mūsu darbības un nostājas ! Medicīnas sasniegumi tiešām ir lieli. Salīdzinājumā ar viduslaikiem, cilvēku mūža vidējais ilgums ir gandrīz dubultojies un ir arī uzvarētas daudzas agrāk neizbēgami nāvējošas slimības. Taču tam ir arī ēnas puses. Pavājinās dabiskā atlase, daudzi vārguļi izdzīvo un tādus pat vārguļus atražo un tā nu iznāk, ka kopumā cilvēce kļūst slimāka.

Būtībā mūsu veselību galvenokārt iespaido 3 faktori : **ekoloģija, uzturs, stresi**. Tie savstarpēji savijas, iespaidojas un veido mūsu dzīves apstākļus un gaisotni.

Kā sastāv ar ekoloģiskajām problēmām ? Jāatzīst, ka stāvoklis nav iepriecinošs - drīzāk pat draudīgs. Cilvēku barbariskā un tuvredzīgā rīcība uz savas mītnes - Zemes atgādina tādu kā parazitisku kraupi, kas ir apsēdis skaistu ābolu. Lielos apjomos tiek izcirsti meži, piesārņota un saindēta augsne, ūdeņi un gaiss. Tā visa iespaidā let bojā daudzas augu un dzīvnieku sugas, palielinās tuksnešu platības. Noris tik draudīgie globālās sasilšanas procesi.

Tuvredzīgas "viendienīgas" saimniekošanas dēļ, nedomājot par nākotni, tiek izniekoti un notrallināti dabas resursi aizvien vairāk palielinot atkritumu kalnus. Kaut vai par piemēru – cik gan daudz enerģijas un materiālu tiek patērēts dažādu preču krāšņam iepakojumam, kurš tūlīt pat aiziet atkritumos, kuri vel gadu simteņus nesapūs un nesadalīsies. Tā vien izskatās, ka tādā garā turpinot, cilvēce nosmaks pati savos izgarojumos un noslīks savos mēslos !...Tās ir sekas no valdošās patērnieciskās ideoloģijas un liberāli kapitālistiskās sabiedriskās iekārtas iespaids, kur galvenais noteicējs ir tūlītēja peļņa par katru cenu, pēc principa – *pēc mums, kaut vai grēku plūdi !*

Iepriekšējā gadsimta otrajā pusē Zemes ekoloģiskais stāvoklis ir ievērojami pasliktinājies. To ir veicinājuši militāristu realizētie kodolieroču, kā arī dažādu ķīmisko un bakterioloģisko ieroču ražošana un izmēģinājumi. Būtisku negatīvu iespaidu uz Eiropas ekoloģisko stāvokli atstāja 1986. gadā notikusī Černobiļas katastrofa. Atmosfērā izsviesto radioaktīvo vielu starojums bija 50 miljoni kirī, kas 500 reizes pēc jaudas pārsniedz Hirosimas atombombardēšanas jaudu. Šīs atomkatastrofas dēļ gadu gaitā no tiešā un netiešā izstarojuma ir gājuši bojā vairāk par 120 tūkstošiem cilvēku. Simtām reizu ir palielinājusies saslimstība ar sirds un asinsvadu slimībām, tuberkulozi, onkoloģiju un daudzām citām. (Skeptiķi gan uzskata, ka šie skaitļi esot krietni vien pārspīlēti, taču bīstamības faktors ir un paliek.)

Tās ir tikai vienas katastrofas sekas. Cilvēcei un tās patēriņam, ko var nodrošināt ražošana, pieaugot, aizvien vairāk ir nepieciešama enerģija, ko līdz šim ieguvu sadedzinot naftu un akmeņogles tā radot atmosfēras piesārņojumu, "skābos lietūs" un citas nelaiemes. Šie krājumi drīzumā draud izsīkt un to termiskā izmantošana ir ārkārtīgi neracionāla, jo nafta, gāze un akmeņogles ir brīnišķīgas ķīmiskās rūpniecības izejvielas dažādu izstrādājumu ieguvei. Ne velti Mendelējevs savā laikā

ir teicis, ka dedzināt ogles un naftu ir tāda pat mulķība, kā kurināt krāsni ar naudas zīmēm un vērtspapīriem.

Enerģētiskās krīzes pārvarēšanai cerības lika uz atomelektrostacijām. Taču Černobiļa parādīja, cik tās ir bīstamas. Gan apgalvo, ka jaunās paaudzes atomreaktori esot daudz drošāki, tomēr – neviena tehniska ierīce nav 100% droša ! Vēl pastāv problēma ar radioaktīvajiem atkritumiem un to glabāšanu – to pussabrukšanas periods ir gadu simti un nav nekādas garantijas par to glabāšanas drošību. Agri vai vēl katastrofālas sekas būs...

Jau esošais radioaktīvais fons pēdējos 60 gados reizes 50 pārsniedz dabisko fonu, kuram cilvēks ir piemērojies gadu tūkstošos. Tik īsā laikā organisms, protams, piemēroties nevar un tas izsauc organisma aizsargspēju samazināšanos un jaunu slimību parādīšanos. Priekšlaicīgas dzemdības, iedzimti defekti, bērnu mirstības pieaugums, atriti, diabēti, alerģijas, leukēmijas un visādi vēža paveidi. Šodien šīs kaites sastopamas tūkstoš reizes biežāk nekā tika prognozēts.

Pārliecinoši pētījumi rāda, ka 80 % onkoloģiskām slimībām ir ekoloģiska izcelsme un liela loma tajā ir dažādu starojumu iespaidiem. Izrādās, ka ilgstošs apstarojums kaut arī ļoti mazā intensitātē uz cilvēku veselību atstāj ļoti kaitīgu iespaidu. Sevišķi kaitīgs iespaids ir uz bērniem, kuriem noris intensīvs šūnu dalīšanās procesi un vecākiem cilvēkiem, kuriem gadu gaitā ir pavājinājusies imūnsistēma. Pret radiāciju sevišķi jūtīgi ir mātes miesās vēl esošie cilvēku embriji. Jāpiezīmē, ka degradējoši iespaidi izpaužas pat 3. un 4. paaudzē. Tas pat attiecas uz alkoholisma un narkomānijas iespaidu. Narkomāni gan par laimi bieži vien nosprāgst ātrāk, vēl nepaspējot aiz sevis atstāt citus potenciālos kropljus.

Gribot negribot cilvēkiem nāksies meklēt citus enerģijas avotus. Izmantot vēju, paisumus, straumes, ūdens viļņošanās, Zemes dziļu siltumu un vēl ko citu. Kā ir radījusi pieredze, tad gigantisku hidroelektrostaciju celtniecība arī uz vidi atstāj negatīvu iespaidu. Iespējams, ka nākotnē nāksies pāriet uz energotaupīgākiem procesiem un ierīcēm – nevarēsim tik izšķērdīgi rīkoties kā līdz šim. Tepat pie mums Latvijā pavisam drīz sāksim just elektroenerģijas deficītu un var pat pienākt laiks, kad elektroierīces izmantot varēs tikai turīgi ļaudis...

Veselības aspektā parādās vēl viena ekoloģiska problēma, kura gan vēl nav tā īsti apjēgta. Runa ir par apkārtējās vides elektromagnētisko piesārņojumu. Radio, televīzija, lokatori, mobilie telefoni un daudzas tehniskas ierīces satur ģeneratorus, kas izstaro elektromagnētisko lauku (viļņus). Pēdējā simtgadē Zemes kopīgā elektromagnētiskā fona intensitāte salīdzinot ar dabisko fonu ir pieaugusi par vairākām kārtām ! Iespējams, ka Kosmosā mītošās citas saprātīgas būtnes to jau ir pamanījušas, brīnās un varbūt lidos šurp skatīties – kas te notiek ! Bet kas te var būt kaitīgs veselībai ?

Izrādās, ka briesmas pastāv. Sākotnēji elektromagnētiskā lauka iespaidu uz organismu vērtēja tikai termoeфекta dēļ - tas pats silšanas efekts, kas rodas pielietojot diatermijas aparātus ārstnieciskos nolūkos. Ja parēķina visādu radiostaciju un citu tehnisko ierīču radīto lauku termoespaidu, tad tas liekas ārkārtīgi niecīgs un tādēļ nekaitīgs. Tomēr, problēmā iedziļinoties citā aspektā, izrādās, ka iespaids ir daudz "smalkāks", dziļāks un izpaužas organisma informatīvajos makro un mikro līmeņos.

Problēmas būtības izpratnei nākas atgādināt dažas zināšanas no fizikas, kuras droši vien esam mācījušies tālajos skolas gados. Pastāv tā saucamā elektromagnētiskā indukcija, kas izpaužas efektā, ka elektromagnētiskajiem viļņiem (vai magnētiskajām spēka līnijām) šķērsojot kādu vielu (ķermeni) tajā inducējas elektriskie spriegumi (elektrodzinējspēks), kas savukārt rada elektriskās strāvas un ar to saistītos efektus (to starp arī sasilšanu – termoeфекtu).

No bioloģijas zinām, ka jebkura dzīvā būtne visos līmeņos ir ļoti sarežģīta bioķīmiska sistēma, kurā noris arī visādi elektroprocesi. Dzīvnieka un tātad arī cilvēka visus orgānus vada un diriģē nervu sistēma ar bioelektriskajiem impulsiem, tos pa nervu šķiedrām pārraidot līdzīgi kā pa kādām telefona līnijām (sakarū

kanāliem). Tad nu izrādās, ka kādi ārēji elektromagnētiskie lauki nervu šķiedrās inducē normālu darbību traucējošus elektrosprigumus. (Apmēram tā, kā kad radio vai telefonā dzirdam sprakšķus un šņākšanas, bet televizorā ekrānā redzami visādi “sniegi un raibumi”) Traucējumu pārvarēšanai nervu sistēmai nākas patērēt daudz vairāk enerģijas un tā tādēļ tiek novājināta. Bet, kā trāpīgi saka tautas paruna - visas slimības rodas “no nerviem”! Tas tad ir iespaids “makro” līmenis, radot organisma dažāda veida saslimšanas.

Savukārt “mikro” līmenis attiecas uz katras atsevišķās organisma šūnas darbību. Šūna savā uzbūvē ir ļoti sarežģīts ‘kombināts’ un tajā noris arī sarežģīti elektroķīmiski procesi. Ārējais elektromagnētiskais lauks arī katrā šūnā inducē tās normālu darbību traucējošus sprigumus - šūna “sabuntojas un saslimst” ! . Atgādināsim, ka visādi “vēži” būtībā ir šūnu “dumpis”, kad tās “uzvedās” pavisam ne tā, kā nākas !

Apjēgsim, ka mūsu apkārtējā vide “čum un mudž” no miljoniem radio, televīzijas, mobilo sakaru, lokatoru un visādu citu tehnisko ierīču radītajiem laukiem un tie visi iedarbojas uz mums gan makro, gan mikrolīmeņos ! Droši vien nākotnē cilvēce atteiksies no tik barbariskas elektromagnētiskās vides piesārņošanas un izdomās kādus citus nekaitīgākus informācijas pārraides veidus.

Bet vismaz pagaidām – varbūt neturēsim mobilo telefonu krūšu kabatā “uz sirds” vai pie jostas “uz aknām vai nierēm”! Un nesēdēsim blakus mikroviļņu krāsnij un stundām ilgi nedirnēsim pie televizora vai datora visādās spēlītēs aizrāvušies ! Tie visi mūs nemitīgi apstaro ar visām no tā izrietošajām sekām !

Ap mums pastāv vēl viens lāga neapjēgts izstarojumu veids - tā saucamais “āderu” starojums. Ļaužu gudrībās par to jau ir zināms gadsimtiem ilgi un to praktiski izmanto “rīkstniecības” praksē ūdens ieguves vietu meklējumos. Izrādās, ka tekoša ūdens straume, arī pazemē plūstoša, rada specifisku starojumu. Vēl vairāk – ar rīkstniecības metodēm tiek meklētas (un arī atrastas!) rūdas iegulas un pat pazudušas lietas ! Un vēl vairāk – padziļināti pētījumi pierāda, ka mūsu Zemi pārklāj regulārs visai “biezs” visādu citādu starojumu tīkls !

Par to visu pēdējā laikā tiek visai daudz runāts un rakstīts. Gan no eksaktās zinātnes viedokļa tā ir viena visai mistiska būtība, ko gan instrumentāli vismaz pagaidām nevar fiksēt – uz to reaģē tikai pats “rīkstnieks”- bet tā nenoliedzami eksistē un tiek daudzkārt neapstrīdami pierādīta. Mistiskuma iespaidu padziļina tas, ka, uztrenēts rīkstnieks attiecīga starojuma vietas konstatē arī uz uzzīmēta plāna, vai kādas pētāmās vides fotogrāfijas !

Gadsimtiem krātā pieredze neapstrīdami liecina, ka šīs starojumu vietas atstāj būtisku, lielākoties’ negatīvu iespaidu uz dzīvo dabu, organismu fizioloģiskajiem procesiem, dzīvnieku un cilvēku pašsajūtu un veselību.

Mūsu senči bija gudri un, ceļot savus mitekļus, to izvietošanu un konfigurāciju rūpīgi izvēlējās ievērojot rīkstnieciskos faktorus. Mūsdienu būvnieki tādas “blēņas” vispār “neņem galvā” - celtnes un visādas tehniskās komunikācijas (ūdensvads un kanalizācijas caurules ar plūstošo ūdeni taču arī rada izstarojumu !) izvieto kā nu pagādās un liekas ērtāk. Tad nu izrādās, ka par dārgu naudu nopirktajā dzīvoklī nevar atrast no kaitīgiem starojumiem brīvu vietu, kur izvietot gultas un pastāvīgās atrašanās vietas ! Vai darba telpās mūsu sēdvietā vai stāvvietā atrodas no šādiem izstarojumiem drošā vietā - tas nu nekādos darba drošības un aizsardzības noteikumos vispār nav paredzēts !

Gribētos ieteikt – cik jau nu tas ir iespējams – labāk *tālāk no grēka* un vismaz savas guļvietas pacentīsimies neizvietot uz starojumu vietām, vai vēl trakāk, to krustpunktos !

Attiecībā par mitekļu iekārtošanu ķīniešiem un japāņiem ir izveidota vesela filozofiska sistēma (piemēram, tik propagandētā “fen šui”) un ieteikumi par telpas formas un tajā izvietoto priekšmetu iespaidu uz visādu starojumu veidošanos un virzību. No mūsu rietumnieciskā viedokļa daudz kas liekas pat dīvaini un nesaprotami...

Sakarā ar visādiem “starojumiem”, “laukiem” un tamlīdzīgām būšanām, domājošākie cilvēki ir sākuši saprast, ka Pasaule nav nemaz tik vienkārša, kā tas pirmajā tuvinājumā izliekas. Bez pierastās, pašsaprotamās “rupjās”, fiziskās pasaules pastāv vēl arī daudzplānainas un daudzdimensionālas tā saucamās “smalkās” pasaules. To starp arī tā saucamā mentālā (domu) pasaule. Mēs visi ikviens vienlaikus atrodamies visās šajās pasaulēs, tikai ne visi to izprotam un aptveram.

Uz apkārtējas vides piesārņošanas, respektīvi ekoloģiskajām problēmām ir jāskatās plašāk. Nevar būt tikai tāda primitīva pieeja – kaut kur ir tikai *piekakāts* un nu tikai smird ! Pastāv arī tāds jēdziens kā psihiskais piesārņojums un līdz ar to ir jārunā arī par psihisko ekoloģiju. Manuprāt lielu piesārņojošu ļaunumu nes patērnieciskās ideoloģijas un tā saucamā amerikāniskā dzīvesveida ar naudas pielūgsmi, visatļautību, vardarbību un izvirtību, apjūsmošana un propaganda, kas viss nu aumaļām brāžas mums virsū kā no kādas smirdošas kloākas...

Un no mums pašiem ir atkarīgs, vai mēs savā naivumā un pakļāvībā šai smirdīgajai straumei padosimies un savu garīgo un ētisko veselību sagandēsim !

Pasaules ekoloģiskās situācijas nepasliktināšanai mēs katrs varam sniegt kādu ieguldījumu. Kaut vai tas pirmajā tuvinājumā liktos smieklīgi niecīgs, bet no pilieniem taču veidojas jūras ! Nu pārvarēsim savu slinkumu un nevēžību un izslēgsim bez vajadzības degošu elektrospuldzīti vai darbojošos televizoru, kuru tobrīd neviens neskatās ! Tie taču elektroenerģiju patērē ! Skaitītājs skaita un maksāt nāksies ! Ja nu nav žēl savas naudas, tad vismaz pažēlosim dabu un to lieki nepieķēzīsim ! Elektrības ražošanai taču tiek dedzināts kurināmais, tērēts skābeklis un ar izmešiem piesārņots gaiss un zeme !

Par uztura problemātiku. Mūsu organisms ir sarežģīts bioķīmisks mehānisms, kura darbība ikdienas ir nepieciešamas tā saucamās uzturvielas. Labai veselībai vajag olbaltumvielas, taukus, ogļhidrātus, ūdeni, vitamīnus, minerālus, aminoskābes un neaizvietojamās taukskābes. Ikvienas to deficīts vai nepietiekamība rada sekas – no nepatīkama diskomforta, līdz pat letālam iznākamam.

Negatīvas izmaiņas ir notikušas ne tik vien ekoloģijas, bet arī mūsu uzturjomās. Pārlietu daudz tauku, cukura, sāls - ar to tieši saistās sirds un asinsvadu slimības, aptaukošanās, visādi “vēži”, alerģijas, insulti utt. Ļoti daudziem uzturs ir pārāk vienmuļš, nabadzīgs, nesabalansēts, trūkstot daudzām svarīgām sastāvdaļām.

Plaši izvērstā lauksaimniecības un tās produktu ķīmizācija, cenšoties paaugstināt ražīgumu, cīnoties ar nezālēm, insektiem, grauzējiem, visādiem pelējumiem un citām sēnītēm, lietojot konservantus utt. ir sniegusi arī ļaunumu. Visas šīs “ķīmijas” tiešos vai aplinkus ceļos nokļūst cilvēka organismā un darbojas kā “lēnas indes”.

Problēma ir ar tā saucamiem ģenētiski modificētiem produktiem. Nav skaidrs, vai tie ilgtermiņā var atstāt kādu negatīvu iespaidu ? Varētu gan iebilst, ka *bailem ir lielas acis* un ka visa līdzšinējā augu un dzīvnieku selekcija būtībā tā pati ģenētiskā modifikācija vien ir. Tomēr jaunu šķirņu veidošanās selekcijas ceļā ir visai ilgstošs un pakāpenisks process un cilvēku organisms spēj piemēroties, bet te kā no plaukta nokritis, pēkšņi kaut kāds principiāli jauns veidojums !

Produktus glabājot un pārstrādājot, daudzas to vērtīgās kvalitātīvās īpašības samazinās. Ir naivums domāt, ka ar parasti vienmuļo, vienveidīgo un ļoti bieži nepilnvērtīgo barību spējām nodrošināt visas organisma vajadzības. Viens no visādu saslimšanu pamatcēloņiem ir vitamīnu, minerālu, aminoskābju un citu mikro un makro elementu deficīts organismā. Zinātniskie pētījumi liecina, ka lielākā daļa no tiem, kas ir miruši “dabiskā nāvē”, mirst no nepilnvērtīga uztura t.i. no barības vielu deficīta. Un arī to, ka cilvēka dzīves ilguma ģenētiskais potenciāls sastāda 120 – 140 gadus !

Cilvēka organismam ik dienas ir nepieciešami 15 vitamīni un 60 minerālvielas, 12 galvenās aminoskābes un proteīnnesošie olbaltumi, trīs galvenās taukskābes.

Pavisam 90 piedevas ikdienas diētai, citādi jums attīstīsies slimības, kas saistītas ar šo vielu deficītu ! Organisma normālai darbībai mēs ikdienā no visa tā nesaņemam 60 – 80% ! To starp tādus būtiski nepieciešamus minerālus kā kalcijs, cinks, dzelzs, selēns, hroms un citi, kā arī visdažādākos vitamīnus. Daudz kas no visa tā parastā ikdienas uzturā nemaz neietilpst. Daudzos reģionos augsnē (un tātad arī augos un lauksaimniecības produkcijā) viena otra minerāla vispār vai praktiski nav nepieciešamā koncentrācijā vai arī augsnes jau ir bezcerīgi noplicinātas.

Ir jāņem vērā viens svarīgs apstāklis. Lieta tā, ka mūsu organisms var pietiekami efektīvi “apgūt” un izmantot tādas minerālvielas un vitamīnus, kas jau ir bijušas augu vai dzīvnieku organismu aprītē. Tā piemēram, saka, ka ir nepieciešams tā saucamais “bioloģiskais” cinks (vai kāds cits minerāls). No formālās ķīmijas viedokļa piebilde “bioloģiskais” ir dumība, jo cinks kā ķīmiskais elements ir tikai viens. Nu diemžēl mēs sev vajadzīgo cinku nevar uzņemt, piemēram, humoristiskā aspektā palaizot cinkotu spaini, bet ir vajadzīgs augu vai dzīvnieku izcelsmes cinka preparāts. Iespējams, ka tāda augu vai dzīvnieku organisma aprītē bijusi viela vēl papildus satur kādu svarīgu informatīvu komponenti, vai, runājot ar tādu kā pustumistisku nokrāsu, - “dzīvības spēku”. Ir neapstrīdami pierādīts, ka lietojot tikai mākslīgi sintezētos vitamīnus vien, vajadzīgo efektu panākt nevar ! Ir nepieciešama “dabiskā” vitamīna kā kāda katalizatora klātbūtne. Uzskatīt, ka starp dabiskajiem un sintezētajiem vitamīniem nav nekādas starpības ir tikpat kā uzskatīt, ka nav nekādas starpības, piemēram, starp ogles un dimanta īpašībām – abām vielām ķīmiskā formula taču ir vienāda ! Tātad, uzturam ir nepieciešami galvenokārt “dabiskas izcelsmes” produkti ! Šajā sakarībā atliek secināt, ka nepiepildīsies fantāzijas, ka nākotnē varbūt pārtiksīm tikai no sintezētām uzturvielām un tabletēm !

Mūsdienu apstākļos organisma normālas funkcionēšanas un labas veselības nodrošināšanai ikdienas ir nepieciešami papildus vitamīnu un minerālu kompleksi. Tieši kompleksi, jo ļoti bieži kā viena “apguve” ir nepieciešama kā otra klātbūtne.

Problēmu lielā mērā palīdz risināt tā saucamie “uztura bagātinātāji”, vai citā nosaukumā - “bioloģiski aktīvas piedevas”. Tie tad arī ir visādi kompleksi, kas ir veidoti no dabiskas cilmes izejvielām.

Uz neliela salu arhipelāga sablīvētie un urbanizētie 120 miljoni japāņu šīs “piedevas” uzskata turpat vai par galveno izdzīvošanas faktoru. Pēc barbariskās atombombardēšanas Japāna pagājušā g.s. piecdesmitajos gados izveidoja un realizēja iedzīvotāju speciālu atveseļošanas programmu, kurā lielā mērā figurēja šādas visādas “piedevas”. To lietošana pasaulē ir kļuvusi populāra. (Protams, te ir liels iespajds modei un masveida reklāmā!) Tā Japānā tās lieto 90% , ASV 80%, “vecajā” Eiropā 50% iedzīvotāju. Pie mums gan kaut kur zem 10%...

Jāpiezīmē, ka Japāna ieņem otro vietu pasaulē pēc Ķīnas iedzīvotāju vidējā dzīves ilgumā. Attiecībā par Ķīnu, atcerēsīties, ka ķīniešiem ir tūkstoš gadīga specifiska empīriskā medicīnas pieredze, kuru atzīt un pat to mācīties dažkārt ir spiesta modernā rietumnieku medicīna.

Nākotnē farmācijas rūpniecība izejvielas, iespējams, lielā mērā iegūs kultivējot ārstnieciskos augus. Tam gan atkal ir nepieciešama nesagandēta un nesaindēta augsne... (Varbūt tas varētu būt viens no iespējamiem mūsu valsts sagrautās lauksaimniecības atdzimšanas ceļiem?).

Pie pareiza uztura pieder arī pareiza attieksme pret ēdienu, ēšanas procesu un tā apstākļiem. Ēdiens nenes pienācīgo labumu un svētību, ja to steigā tikai aprijam, neizgaršojot un neizbaudot ! Un tā saucamai “galda kultūrai” arī ir liela nozīme !

Dietologi iesaka ikdienas patērēt vismaz pāris litrus šķidrums (ja vien kādas specifiskas kaites dēļ ārsts to neliek ierobežot). Ūdens taču sastāda mūsu ķermeņa lielāko daļu un ar tā starpniecību noris visi dzīvības procesi ! Nesagandēts un tīrs ūdens pasaulē kļūst par aizvien lielāku vērtību! Ņemsim palīgā arī iztēli, iedomājoties, kā tas no visām mūsu organisma šūnām aizskalo visus atkritumus un toksīnus ! Gan izvairīsimies no visādām “kolām” un citādām “ķīmiskām limonādēm”

- ar tām sevi varam tikai piekļēzīt ! Tad jau labāk lietosim tautas pieredzē pārbaudītās visādas "zāļu tējas". Ja nu tādu pa rokai nav, tad var ieteikt to pašu tā saucamo "zaļo tēju", kas sniegs gan mundrumu, gan vienu otru vitamīnu. Iesaka lietot arī tā saucamo "dzīvo", kā arī "sudraboto" ūdeni. Neaizrausimies arī ar "kafijšanu", arī ar visādiem minerālūdeņiem. Zelta vērtā ir tautas gudrība - visu ar mēru un neko nepārspīlēt !

Par stresu problēmām. Mūsu dzīve kļūst aizvien intensīvāka, saspriegtāka un nervozāka. Kompleksā ar ekoloģiskajām un uztura problēmām tas atstāj negatīvu iespaidu uz mūsu veselību kopumā. (Atgādināsim pirmīt teikto - "visas slimības nāk no nerviem!") Mediķi stresu dēvē par cilvēces galveno ienaidnieku un domā, ka 21. gadsimtā stresi būs galvenie priekšlaicīgas nāves cēloņi. Ilgstošs negatīvs stress noved pie slimībām. Vājā dzimuma pārstāvēm stress parasti vispirms izpaužas depresijas vai citu psihisko traucējumu veidā, vīriešiem parādās fiziskas saslimšanas. Ilglaicīgs stress ne tikai nomāc psihi, bet daudzos gadījumos izprovocē arī tādas kaites kā paaugstināts asinsspiediens un kuņģa čūla. Tieši liela saspringuma un stresa periodos uzliesmo radikulīts, rodas gremošanas traucējumi, slikta dūša un reiboņi.

Mēs visi zinām, ka stresu var izraisīt saspringts darbs vai rupja izturēšanās, taču ne vienmēr saprotam, ka stresa cēlonis var būt arī "neiecietības lēkmes", pašiedvesta nomāktības sajūta, kreimtoša skaudība vai vilšanās cilvēkos.

Negaidīta, bīstama un šķietama bezizejas situācija palielina stresu. Zinātnieki pieļauj varbūtību, ka 30-40 procentus no tā, kā cilvēks reaģē uz stresu, nosaka iedzimtība. Pārējo nosaka dzīves laikā apgūtais, un to ir iespējams mainīt.

Pārsteidzošs ir psihologu apgalvojums, ka no stresa nav iespējams izvairīties. Taču var izvairīties no stresa izraisītājiem, tāpēc ir ļoti svarīgi uztvert un izprast, kurā brīdī sāk samiltz problēmas. Cilvēkiem vajadzētu censties noteikt stresa izraisītāju. Kad ir zināms cēlonis, šai situācijā kaut ko noteikti var mainīt.

Sevi "savākt" un izmainīties mēs varam pavisam vienkārši - vajag tikai pašam gribēt un sevi disciplinēt !!... Ja tas būtu tik vienkārši !..

Ir ļoti būtiski un saprātīgi par savām problēmām izrunāties ar kādu. Ja ar draugiem vai tuviniekiem tās nav iespējams apspriest, būtu ieteicams meklēt profesionāla padomdevēja palīdzību.

Uzskatīt, ka cilvēkam pašam vien jātiek galā ar savām problēmām, mūsdienu sarežģītajā pasaulē nav prāta darbs. Sevišķi būtiski tas ir gadījumos, kad stresa cēlonis nav zināms vai arī ja šķietamā cēloņa novēršana nav līdzējusi. Kad situācija kļūst nekontrolējama, palīdzība ir nepieciešama jebkurā gadījumā, bet zaudēt kontroli pār sevi taču negrib neviens.

Par stresu lieta nemaz nav tik vienkārša. Bez stresa cilvēks nemaz nevar pastāvēt. Tikai ilgstošs negatīvais stress rada smagas problēmas. Ja nu savu dzīvi iekārtosim tā, ka atrodamies tikai nepārtrauktā mierā, labsajūtā un svētlaimē, tad izrādās, ka mēs agri vai vēlu gan psihiski, gan arī fiziski degradēsimies ! Cilvēkam ir nepieciešamas dināmiskas, harmoniskas un līdzsvarotas emocijas, apstākļi un vide. Sistemātisks negatīvs stress ir droša zīme, ka kaut kas dzīvē ir jāmaina. Un vairumā gadījumu pietiek ar mazumiņu. Nav nozīmes mēģināt uzreiz atrisināt visas problēmas, labāk ir atvēlēt nedaudz laika un pārskatīt savu vērtību sistēmu un prioritātes.

Lēmumus gan ir jāpieņem ar skaidru galvu !

Problēmas, to starp arī nepatīkamas, bija, ir un vienmēr būs.

No problēmu risināšanas nevajag izvairīties, bet gan tām aktīvi un drosmīgi ķerties klāt !

Tas nāks par labu gan mūsu psihiskajai, gan fiziskajai veselībai, gan personības attīstībai kopumā.

Mūsu emocijām, nostādnēm un garīgajai disciplīnai ir ļoti liels iespaids uz mūsu organismu. Par apziņas un zemapziņas vareno spēku ir daudz runāts un rakstīts. Pašiedvesmas, hipnozes, pašhipnozes, visādi *jogismi* un meditācijas var tikt izmantotas par efektīviem paņēmieniem arī stresa problēmu likvidācijai - gan atkal - kā visā un visur, tikai ar mēru ! .

Pašiedvesmu var sākt ar šādu vienkāršu paņēmieni: pirms aizmigšanas atcerēties, visas labās lietas, pat vissīkākās, kuras ar tevi dienas laikā ir notikušas. Lai cik draņķīga ir bijusi diena, vienmēr kaut ko labu atcerēsies. Savukārt pamostoties no rīta kādas 5 minūtes domāt par to, ko visvairāk gribi, lai ar tevi notiek, iztēloties ainu pilnībā.

Iesakāms arī šāds risinājums. Jāpanāk, lai uzmanība nebūtu ilgu laiku pievērsta attiecīgam kairinātājam, piemēram, savām domām par kaut kādiem apstākļiem. Vajag regulāri *noņemt to krustu no pleciem*, lai psihe un organisms var atpūsties no stresa. Tā kā izmest domas no apziņas ir diezgan sarežģīti (kaut arī to var viegli iemācīties efektīvi izdarīt), tad vienkāršāks ceļš ir vienkārši ik pēc kāda brīža nepievērst uzmanību šīm domām. Lai to izdarītu - jākoncentrējas maksimāli uz to darbību, ko dari *šeit un tagad* (kaut vai mājas sakopšana, vai sportošana, vai mācīšanās, vai apkārtnes vērošana pastaigājoties utt.). Uzskats, ka stresu var "izrunāt" ne vienmēr palīdz.. Runāšana par stresora apstākļiem dažkārt tikai pastiprina uzmanības iestrēgšanu uz tiem, līdz ar ko tie vajā cilvēku vēl vairāk. Labāk nerunāt par to, kas nomoka, bet gan darīt kaut ko citu, kas palīdz sakārtot dzīvi vai kas ienes dzīvē kaut ko labu un vērtīgu.

Ar optimismu, sajūsmu un entuziasmu var "kalnus gāzt" ! Savukārt ar izmisumu, pesimismu un "nolaistām rokām" var sevi galīgā postā aizlaist !

Ķermeņa fiziskā un psihiskā veselība lielā mērā ir atkarīga no emocionālā stāvokļa. Būtībā tas ir bioķīmisks process, kas caur nervu ceļiem ietekmē visu ķermeņa orgānu un to sistēmu darbību. Nepatīkamās emocijas "posta", patīkamās - līdzsvaro un harmonizē. Tam, kurš daudz runā un domā par slimībām, ir lielākas iespējas saslimt, salīdzinot ar to, kuram šī tēma nešķiet interesanta.

Domājams, ka attīstītā sabiedrībā liela vērtība tiks piegriezta garīgajai higiēnai un par to rūpēsies psihoterapeitu un psihologu armija.

Garīgajā labsajūtā liela nozīme ir apstāklim, kad "maizes darbs" tajā pat laikā ir arī "sirdslieta". Tad tas neliekas nedz grūts, nedz smags, bet sagādā pat baudu. Tādas iespējas gan ir tikai tā saucamām "radošajām profesijām" - zinātniekiem, rakstniekiem, māksliniekiem, arī ārstiem un pedagogiem, ja tie nav palikuši tikai tādā amatnieku līmenī. Citas profesijas sev emocionālo gandarījumu nodrošina ar "hobijiem" - sirdsākšiem. Te nu ir plašs spektrs - ar ko jau nu kurš ir *uz augšu parauts* ! Pats galvenais - lai kāda aizraušanās būtu - tad dzīve neliksies garlaicīga, bet otrādi - būs pilnvērtīgāka un pat sniegs kādu gandarījumu !

Varētu rezumēt, ka labai veselībai ir nepieciešama laba ekoloģija, labs uzturs, labs dzīves veids un, pats galvenais, pareiza sevis nostādne !

Šo nostādni var formulēt :

Ļaudis, kas nerūpējas par savu veselību, pret saviem vēl nedzimušajiem bērniem, sabiedrību un cilvēci kopumā izdara ģenētisku noziegumu !

Ko nozīmē "rūpēties par veselību"? Vispirms - neļauties saslimt un jebkādu saslimšanu izprovocēt !

Diemžēl daudz ļaužu savas dzīves pirmajā pusē, kad vēl nekur "nedur un nesāp" un jo sevišķi tajos bravurīgajos "teļa gados", par to dārgāko un vērtīgāko, kas viņam ir - veselību, nedomā nemaz, bet pat otrādi - bojā un gandē katrs kā jau nu māc un prot ! Nopīpējušies, nodzērušies, nonarkojušies vai vienkāršākā gadījumā

ziemas spelgoņā skraida ar kailu galvu un "pliku pakaļu", jo tas viss ir "forši, baigi stilīgi un modē"! Vai arī aizraužas ar visādiem ekstrēmismiem. Ir taču tik "stilīgi" uz galvas lekt ūdenī! Tas nekas, ka lāga nezina, kas tur "apakšā" īsti ir... Diemžēl vismaz pagaidām cilvēkiem rezerves daļu vēl nav. Par tādu ražošanu uz audu klonēšanas bāzes, zinātniskā fantastika vēl tikai prāto. Vismaz no teorētiskā viedokļa tas būtu iespējams!

Lai veselību attīstītu un saglabātu, ir nepieciešams ikdienas darbs - gan fizisks, gan garīgs treniņš. Ikviens mehānisms, esot bezdarbībā, ierūsē un pat sarūsē. Tāpat ir ar muskuļiem un smadzenēm. Fiziskās aktivitātes var panākt ar fizikultūru un sportu. Labāk jau ar fizikultūru. Pārlika aizraušanās ar sportu, sevišķi ar profesionālo, par katru cenu dzenoties pēc rekordiem, dažkārt noved pie sabojātas veselības un pat traģiskām sekām. Labākajā gadījumā tās bieži vien ir izniekotas dzīves. Viens otrs jaunais cilvēks savus labākos gadus notrallina "trenkājot bumbu", nopietnu izglītību un jēdzīgu profesiju tā arī neiegūstot, bet tad mūža otrajā pusē atjēdzas pie "sasistas siles". Sportam gan ir arī viena otra pozitīva īpašība. Tas attīsta un norūda gribas spēku, pašdisciplīnu un attur no alkohola un nikotīna. Bet diemžēl ir izredzes iekrist uz visādiem viltīgiem dopingiem...

Ļoti liela nozīme ir sava veselības stāvokļa profilaktiskām pārbaudēm, kuras ļaudis savas nevēlības, slinkuma, kā arī nabadzības dēļ, diemžēl daudzi jo daudzi nedara. Un kad atjēdzas, ka kaut kur sāk pārāk apnicīgi *durt un sāpēt* un nu beidzot griežas pie ārsta, tad bieži izrādās, ka slimība ir ielaista un jau ir grūti ko darīt! Tajos "sociālisma laikos" (kurus visādi gānīt ir kļuvis par tādu kā "labo toni") uz profilaktiskām apskatēm nācās iet turpat vai piespiedu kārtā. Bet visu, ko spiež darīt, ļaudis uzņem ar nepatiku un arī dakteri sev uzspiesto lieko slodzi pildīja formāli... Un tā nu visos laikos ļaudis pret savu veselību ir izturējušies un joprojām izturas pārāk vieglprātīgi.

Cilvēks pēc savas būtības un būtības esot domājoša būtne. Taču šī spēja nedodas automātiski. Domāt ir jāiemācās. Ja jaunais cilvēks tā līdž gadiem divdesmit nav spējis iemācīties *kustināt smadzenes* un sakarīgi domāt, tad ir mazas cerības, ka tālākajos mūža posmos viņš pārsniegs vulgāra tēviņa vai mātiņas garīgo līmeni, labākajā gadījumā būs banāls tā saucamais mietpilsonis (krievu valodā ir ļoti trāpīgs un sulīgs termins - "bidlo"). Protams, kā visur, dažkārt gadās arī izņēmumi...

Par ārstēšanos. Medicīna gadu simtos un tūkstošos ir attīstījusies empīriski, zināšanas vācot "pa putraimiņam", nākamām paaudzēm atstājot tos labākos un efektīvākos ārstēšanas paņēmienus. Būtībā normāls organisms, ja vien viņš nav pārlieku novārdzināts vai saindēts, ar visām kaitēm tie galā pats (ja tiek...) Medicīna šajā procesā tikai piepalīdz. Ir tikai jāzina un jāprot īstajā brīdī un ar īstajiem paņēmieniem un līdzekļiem to darīt! Ir jāsaprot, ka brīnumtablešu nav. (Toties ir tabletes no kurām gan cilvēks *noliek karoti* burtiski momentāni!) Tikai pasakās slimā princese iekož brīnumābolā un tūdaļ kļūst vesela!... Ja kāds jums sola pārdot "brīnumzāles", kas jūsu kaites noņems momentā *kā ar roku*, tad visticamāk, ka tas ir blēdis un šarlatāns!...

Atveseļošanās ir ilgstošs un grūts process visa organisma kopīgai un saskaņotai darbībai. Cilvēka organisms ir vienota daudzfunkcionāla sistēma. Nav jēgas ārstēt kādu atsevišķu slimību atrauti no visā pārējo orgānu funkcionālā stāvokļa. Cilvēks ir jāārstē kopumā. (Un ne tikai miesa vien, bet arī dvēsele!) Tādēļ ir tik vajadzīga ģimenes ārstu institūcija. Gan šim ārstam ir jābūt dzīvesgudram ar milzīgu pieredzi, kas savu pacientu vada, kā teikt, no šūpuļa līdz kapam. Ne velti paši dakteri saka, ka medicīna nav eksakta zinātne, bet gan māksla ar dažādiem iespējamiem risinājumiem.

Obligāts veiksmīgas izārstēšanās priekšnosacījums ir pacienta karsta vēlēšanās un ticība pozitīvam iznāklam. Pašiedvesma spēj darīt brīnumus. To neapstrīdami ir pierādījis tā saucamais *placebo* ("tukšās tabletes") efekts. Pacients svēti tic, ka viņš saņem efektīvas "brīnumzāles", kaut gan īstenībā tās ir kaut kas līdzīgs tikpat kā cukurūdenim. Un pacients pārliecinoši izveseļojas, ko apstiprina visādas objektīvas instrumentālas analīzes! Eksperimentālie pētījumi esot parādījuši, ka tie *placebo* pacienti, kuriem ir iestāstīts, ka „šīs tabletes” ir dārgas, dod lielāku „izveseļošanās” procentu nekā „lēto” tablešu lietotājiem. Ja jau dārgākas, tad jau arī labākas un „stiprākas” zāles!...

Neviens vēl nav spējis pilnīgi izskaidrot placebo efektu. Iespējams, ka tas ir suģestēšanas, cerību un papildu iedarbību kombinācija (iepriekšējā slimību pieredze ir mācījusi mūs gaidīt, ka būs labi, ja ārsts kaut ko dara). Tas var būt izraisīts arī no dabīgo opioīdu (morfinam līdzīgu atsāpinātāju) atbrīvošanās no noteiktiem galvas smadzeņu rajoniem zināmu procedūru vai domāšanas procesu iespaidā.

Varētu izvirzīt hipotēzi, ka placebo efektam ir informatīva daba. Cilvēka organisms ir sarežģīta pašregulējoša sistēma, kurā būtisku lomu spēlē informatīvie procesi. Tādēļ hipotēze par pašiedvesmu, kad organisms mobilizē visus savus iespējamus paš aizsardzības resursus, liekas pilnīgi ticama. Varbūt dziednieku – ekstrasensu dažkārt efektīvā palīdzība ir izskaidrojama ar viņu hipnotisko iespaidu uz pacienta psihi? Galu galā - tas pozitīvais rezultāts taču ir svarīgāks, nekā pagaidām vēl neizprotamais darbības mehānisms!

Reakcija uz placebo dažreiz ir dramatiska. Piemēram, sievietēm, kuras tic (vai nu tādēļ, ka ir pārliecinātas, vai vienkārši tādēļ, ka vēlas), ka ir grūtniecības stāvoklī, var uzpūsties vēders, pēc izskata atgādinot grūtnieces vēderu. Viņas var piedzīvot pat dzemdību sāpēm līdzīgas kontrakcijas! Šo neparasto parādību, sauc par šķietamu jeb iedomātu grūtniecību, ko izraisa kaut kāds maz izzināts hormonāls mehānisms.

Placebo efekts ir saistīts arī ar bēdīgi slaveno „dopingu” lietošanu sportistiem.

Austrāliešu zinātnieku pētījums apliecina, ka spēcīgākais dopings atrodas galvā. Tas ir mūsu pašu prāts. Sidnejas Garvana medicīnas pētījumu institūta speciālisti eksperimentāli pārliecinājušies, ka sportistam nemaz nav jālieto aizliegtas vielas, lai uzlabotu sportisko rezultātu. Pietiek, ja viņš domā, ka tās lieto. Dažai sportistu austrāliešu zinātnieki deva Pasaules antidopinga asociācijas aizliegtos hormonus, bet pārējiem - nekaitīgas zāles. Visi sportisti turpināja trenēties un tika pārliecināti, ka saņem vienādus medikamentus. Eksperimenta beigās rīkotajās sacensībās rezultāti bija pārsteidzoši. Dopinga aizstājējus saņēmušies sportisti skrēja ātrāk, leca augstāk un cēla smagākus svarus nekā iepriekš. Lai kādam nerastos šaubas, ka tie ir tikai treniņu panākumi, austrālieši uzsvēra, ka rezultāti krietni apsteiguši ierastā progressa grafiku. Ja parasti šādā laika posmā rezultāti uzlabojas par 1 – 2 %, tad viltus dopingu saņēmušiem progress bija 3 – 5 %. Turklāt vīriešiem meli palīdzēja ievērojami vairāk nekā sievietēm.

„Mēs nonācām pie secinājuma, ka sportisti vēltīgi apdraud savu karjeru, lietojot augšanas hormonus”, - pētījuma vadītājs Kenets Ho sarunā ar aģentūru „Reuters” centās kļiedēt priekšstatu, ka aizliegtās vielas palīdz uzrāpties augstākajās sporta virsotnēs. „Eksperimenta rezultāti rāda, ka zāļu aizvietotāja efekts bija ļoti spēcīgs. Ja jūs no sirds ticat, ka saņemat dopingu, tad patiešām sasniegsiet vairāk”, pētnieks panākumu atslēgu meklē sportistu spējā pārliecināt sevi un likt lietā visas ķermeņa rezerves. „Ja sportists domā, ka saņemtais pulveris padarīs viņu pārāku par citiem, tad viņš kļūst atbrīvotāks. Viņš trenējas centīgāk, kļūst pārliecinātāks par sevi un tādējādi uzlabo rezultātus”, šo fenomenu laikrakstam „The Times” skaidro britu sporta psihologs Robs Robsons.

Kā jau minējām, medicīna ir veidojusies kā empīriskā zinātne un tikai kādus pēdējos 200 - 300 gadus to varētu uzskatīt par daudz maz eksaktu zinātni, kas balstās uz daudz maz zinātniskiem pamatiem. Šā posma medicīnu tad nu dēvē par konvencionālo. Viss iepriekšējais tiek uzskatīts par “nenopietnu” un tādēļ noraidāmu. Te nu pierādās princips, kad no vannas kopā ar netīro ūdeni izlej arī mazgājamo bērnu! Tomēr pagātnes zināšanu pūrs neraugoties uz visu “nezinātniskumu un

nenopietnumu" daudzos gadījumos ir efektīvs un to tad nu izmanto tā saucamā alternatīvā medicīna.

Zinātniskai, jeb konvencionālajai medicīnai ir daudzi panākumi. Jā, mēs dzīvojam ilgāk un labāk, pateicoties antibiotikām ir gandrīz uzvarētas daudzas agrāk neizbēgami nāvējošas slimības, uzlabotai ķirurģiskai tehnikai, jauninājumiem tehniskajā jomā. Tomēr tai pašā laikā dzīves pagarinājums nav mūs pasargājis no daudzām deģeneratīvām saslimšanām, kas cilvēkus kropļo un nonāvē. Turpinām ciest no vēža, reimatoidā artrīta, parkinsonisma, multiplās sklerozes, Alheimera slimības, AIDS un emfizēmas. Nav iespējams novērst artēriju nosprostošanos, kataraktas veidošanos, prostatas palielināšanos, migrēnas sākumu, nieru un aknu mazspējas veidošanos. Šo procesu gaitu dažkārt var palēnināt, bet reti tos iespējams likvidēt vai izārstēt. Sliktākais ir tas, ka daudzas no "vislabākajām" ārstēšanas metodēm nav efektīvas un tikai pagarina agoniju.

Tādēļ slimie un cietēji meklē citu iespēju, kas ir vieglāk pieejama, saprotamāka un pievilcīgāka nespēcīalistam, un atrod to alternatīvajā medicīnā. Arī veselie meklē vai vismaz ņem vērā dažus alternatīvās medicīnas veidus, jo dažu tās pamatprincipu ievērošana var palīdzēt novērst slimību pirms tā ir sākusies, kas ne vienmēr ir konvencionālās medicīnas galvenais mērķis. Slimības simptomu ātru "noņemšanu" ar "spēcīgiem" medikamentiem vai ar ķirurģisku iejaukšanos, var uzskatīt par modernās jeb tā saucamās tradicionālās (konvencionālās) medicīnas sasniegumu. Taču tā ir cīņa ar sekām otrā plānā atstājot slimību cēloņus un to profilaksi.

Cits iemesls, kāpēc ļaudis rod ticību alternatīvajā medicīnā, ir tas, ka zūd ticība autoritatīviem medicīnas pārstāvjiem - daļēji tāpēc, ka ārsti, šķiet, maina savus uzskatus. Teorētiskie un praktiskie rīcības pieņēmumi, kas kādreiz uzskatīti par absolūti noskaidrotiem, neapstrīdamiem un nemaināmiem, laika gaitā var izrādīties nederīgi. Vakar darīja "tā", bet šodien "šitā" un pilnīgi pretēji !

Klasisks piemērs. Pirms trīsdesmit gadiem slimniekam pēc sirdstriekas vajadzēja ievērot sešas nedēļas absolūtu gultas režīmu, bez telefona, tikai ar nedaudziem apmeklētājiem. Ja tajā laikā, pretēji mūsdienām, kāds ārsts būtu atļāvis pēc vienas vai divām dienām šādam pacientam gultā sēdēt vai būtu to pēc nedēļas izrakstījis mājās, tad attiecīgais ārsts būtu ļoti kritizēts vai varbūt pat zaudējis tiesības strādāt slimnīcā !

Vai arī – cik gan daudz dzīvību būtu zaudētas, ja ārsti būtu zobojušies un neizmantoju "smieklīgo" ideju, ka viena aspirīna tablete dienā palīdz novērst smadzeņu trieku un sirdstrieku !

Nav nekāds brīnumš par pieaugošo pārliecību, ka, neraugoties uz pagātnes un mūsdienas "brīnumiem", konvencionālā medicīna nav nekļūdīga.

Viens no alternatīvās medicīnas paveidiem ir tā saucamais "holisms". Ārstu - holistiķu uzskati atšķirībā no konvencionālajiem ārstiem ir šādi :

- Ķermeni un prātu viņi uzskata par nešķiramu vienību.
- Viņi uzskata veselību par pozitīvu stāvokli, jo tanī neeksistē slimība. Pacientam jā rūpējas, lai slimību novērstu. Priekšroka dodama slimības novēršanai, bet ne ārstēšanai.
- Ķermenis bieži var atlābt pats no sevis - bez medikamentiem.
- Viņi vairāk raugās uz pacientu kopumā, nevis tikai uz viņa vienu orgānu vai sistēmu.
- Viņi vairāk uzmanības pievērš tam, kā apkārtne ietekmē jūsu ķermeņa funkcijas, uzmanīgāk noskaidrojot to, ko ēdat, smēķējat vai nē, cik daudz lietojat dzērienus, cik aktīvs un apmierināts esat ar savu dzīvi.

Nekas tanī nav būtiski jauns un raksturīgs tikai holismam. Daudzi domājoši ārsti ir tādus pat uzskatos. Jau medicīnas tēvs Hipokrāts ir rakstījis, ka svarīgāk zināt cilvēku, kuram ir slimība, nekā zināt slimību, kas tam ir.

Jāraugās nopietni uz jaunām idejām un uzskatiem, jaunām pieejām slimību novēršanā un ārstēšanā. Kāpēc lielākā daļa ārstu to noraida? Tā nebūt nav kāda

sazvērestība - slēpt no ļaudīm esošos vai jaunatklātos ārstniecības līdzekļus. Viens no ārstu negatīvās attieksmes iemesliem ir satraukums, ka, atzīstot alternatīvās metodes, pacienti varētu pārtraukt ārstēties ar pārbaudītām metodēm. Tāpēc daži ārsti jūtas drošāk, izmantojot tā saucamo komplementāro medicīnu, apvienojot konvenciālās un nekonvenciālās ārstēšanas metodes tā vietā, lai pilnīgi atteiktos no nepārbaudītām metodēm. Manuprāt, tas ir piemērs tam, ka, ka pacients tikai iegūst no tā, ja sadarbojas konvencionālās un alternatīvās medicīnas speciālisti, izmantojot to labāko, kas ir viņu rīcībā. Ārstiem jāvērtējas ar faktiem. Viņi nevar balstīties uz runām vien. Saskaņā ar Hipokrata zvēresta principiem ārstam, pirmkārt, ir jābūt uzmanīgam un rūpīgam pret slimnieku un, izvēloties ārstēšanas metodi, jābūt pārliecinātam, ka, to pielietojot, ir drošas izredzes uz pozitīvu rezultātu. Faktiski daudzas alternatīvas metodes nav rūpīgi zinātniski pārbaudītas atbilstoši medicīnas augstajām prasībām.

Plaisa starp konvencionālo un nekonvencionālo medicīnu ir sašaurinājusies. Arvien vairāk ārstu (un pacientu) ir sapratuši, ka "otro" medicīnu vairs nevar ignorēt, ka katra racionāla un perspektīva pieeja ir zinātniski jāizvērtē. Viens no galvenajiem iemesliem pētījumu veikšanai šajā virzienā ir tas, ka jaunākās diagnostikas metodes un saites izpratne starp smadzenēm (kur tiek ģenerētas emocijas) un imūnsistēmu (kuras izturība un veselums nosaka inficēšanās iespēju un pretestības spēju slimībai) ir devušas pozitīvu atzinumu par dažu alternatīvās medicīnas formu pielietošanas efektivitāti. Alternatīvā medicīna jau ir kļuvusi populāra.

Tomēr jābūt uzmanīgiem, jo daudzi pūšļotāji un veikli ļaudis arī sevi sauc par "alternatīvās medicīnas praktizētājiem", bet nodarbojas ar blēdīšanos un krāpšanu, nevis ar alternatīvo medicīnu. Ir ļaudis ar labām zināšanām, kvalifikāciju un kompetenci, kas apzināti nodarbojas ar pūšļošanu tāpēc, ka viņiem trūkst godīguma vai sirdsapziņas. Varētu dot definīciju, ka pūšļotājs ir persona, kas neatkarīgi no viņa kvalifikācijas finansiālu apsvērumu vai personīga izdevīguma dēļ sniedz un pārdod medicīniskos pakalpojumus, paraksta zāles un nodarbojas ar ārstēšanu, zinot, ka tas nedod efektu un ir pat kaitīgi.

Ne katru reizi var paļauties arī uz diplomiem. Kaut gan biežāk jūs piekrāps "speciālists", kas anonīmi slēpjas aiz kādas pasta kastītes numura, nekā diplomēts ārsts. Tomēr doktora grāds nebūt nav garantija, ka jums dotie ieteikumi ir efektīvi, droši un godīgi. Diemžēl ir daudz ārstu ar "reputāciju", kas piedāvā bezcerīgiem pacientiem dārgu, nevērtīgu ārstēšanu, lai tikai nopelnītu naudu. Jābūt piesardzīgam pret uzbāzīgām reklāmām, kurām trūkst autoritatīva apstiprinājuma. Tāda nu ir kapitālistiskās sistēmas, ar peļņas kāri par katru cenu, gaisotne, kurā tādi jēdzieni kā gods un sirdsapziņa nemaz nepastāv vai ir dikti stiepjami...

Runājot par "abu" medicīnu publikācijām vērojams, ka tradicionālā medicīna neatbalsta alternatīvās ārstēšanas metodes un nublicē tās pielietošanas rezultātus. Reti kad ir atspoguļoti sasniegumi "komplementāro" metožu pielietošanā. No otras puses, nekonvencionālo metožu pielietotāju žurnālos ir sajūsmas pilnas publikācijas, bet parasti tajās ir maz datu.

Tomēr jāzina, ka tas, kas vēl nav zinātniski pierādīts, nebūt vēl nenozīmē, ka būtu neefektīvs. Daudzas no jaunajām metodēm ir pārbaudītas ar pacientiem un atzītas par daudzsološām. Zinātniskās publikācijas, būdamas piesātinātas galvenokārt ar tabulām, statistikas datiem un formulām, lai arī apnicīgi, tomēr apstiprina vai noraida kādu teoriju. Turpretī rakstos par alternatīvo medicīnu lasām, ka cilvēka veselībai nepieciešams dabas ārstniecisko spēju pastiprināt ar dažādiem ārstniecības līdzekļiem, ka emocijas, cilvēka mentālais un garīgais stāvoklis ir ļoti nozīmīgs "fiziskas" slimības ārstēšanā un novēršanā. Šis atzinums var būt paties, bet to nav iespējams skaitliski izvērtēt. Tie, kas nodarbojas ar alternatīvo medicīnu, patiesībā nemaz necenšas domāt par tās teoriju vai mehānismu, kā šīs metodes varētu darboties. Viņus interesē tikai rezultāts. Ķīniešu medicīnas praktizētāji uzskata, ka veikt dažādus ārstniecības augu pārbaudes pētījumus būtu veltīga laika, enerģijas

un naudas šķiešana, jo par to cilvēki ir pārliecinājušies jau gadu tūkstošus. Turpretī ārsti, vairākumā tradicionālās medicīnas pārstāvji, kas šim jautājumam pievēršas ar zinātnisku metodi, vilcinās lietot vai ieteikt to. kā efektivitāte nav pārliecinoši pierādīta.

Lielisks piemērs ir ķīniešu akupunktūra, kas no rietumnieku viedokļa ir "nezinātniska", bet visai efektīvi darbojas gadu tūkstošus. Lai izskaidrotu, kā akupunktūra darbojas, jāzina, ka atbilstoši seniemi uzskatiem, dzīvības spēks, ko sauc par "čī", atrodas visos dzīvajos organismos. Ķermeņa pretējiem spēkiem, kurus sauc par "iņ" un "jaņ", jābūt līdzsvarā, pirms "čī" liek ķermeņa vitālajām (gara, prāta, fiziskajām un emocionālajām) funkcijām normāli darboties.

Saka, ka "čī" plūst katrā ķermeņa pusē pa četrpadsmit neredzamām, savstarpēji saistītiem, galvenajiem kanāliem jeb meridiāniem, šķērsojot rokas, kājas, vidukli un galvu, ieejot dziļi audos. Meridiāni projecējoties uz ķermeņa virsmas dažādos punktos, kurus apzīmē par akupunktūras punktiem. Ir precizēti vismaz 360 šādu punktu. Daži modernie akupunktūras speciālisti uzskata, ka šādu punktu esot tūkstošiem. Katrs meridiāns "kalpo" vienam vai vairākiem orgāniem, piemēram, nierēm, aknām, žultspūslim, resnajai zarnai vai sirdij. Šos orgānus iespējams iespaidot, kairinot (iedurot speciālas adatas, mehāniski uzspiežot, piededzinot, iedarbojoties ar elektroimpulsiem u.c.) attiecīgos akupunktūras punktus un panākt kādu vēlamu ārstniecisko efektu.

Daži akupunktūras speciālisti adatu vietā izmanto noteiktu punktu spiešanu ar pirkstiem vai plaukstām vai masējot attiecīgo apgabalu. Japāņi šādu "akupresūru" lietojot jau vairāk nekā 5000 gadu. To sauc par "shiatsu" un Japānā to oficiāli atzinusi Veselības un labklājības ministrija..

Ir aprēķināts, ka ārstēšanu ar akupunktūru katru gadu izmanto no 9 līdz 12 miljoniem amerikāņu. Amerikā ir ap 3000 ārstu, kas darbojas ar akupunktūru. Daļēji to veic arī cilvēki bez speciālas medicīniskās izglītības, bet kas beiguši attiecīgu apmācības kursu un nokārtojuši eksāmenu.

Neraugoties uz to, ka oficiālajās medicīnās speciālistu aprindās pret akupunktūru izturas rezervēti (sauciet kā jūs to gribat - par zināmu atturību, piesardzību vai konservatīvismu), Pasaules Veselības Organizācija konstatējusi, ka vismaz 104 dažādos gadījumos - no sāpēm līdz iesnām - ārstēšanā pamatoti var izmantot akupunktūru. Taču paliek iespaids, ka pat mūsdienā Ķīnā šo metodi parasti lieto tikai tad, ja konvencionālās ārstēšanas metodes nepalīdz. Tā drīzāk ir daļa no komplementārās medicīnas kompleksa, kurā ietilpst arī citas metodes, kā, piemēram, ārstniecības augu vai kādu ķermeņa relaksācijas metožu izmantošana. Akupunktūra ne vienmēr ir efektīva, taču, kura gan ārstēšanas metode - konvencionāla vai alternatīva - tāda vienmēr ir? Un, ja pirmais ārstēšanas kurss nav devis apmierinošus rezultātus, pamēģiniet pie cita speciālista, jo šai nozarē liela nozīme ir arī prasmei. Atcerieties, ka akupunktūras speciālistam nebūt nav jābūt tieši ķīniešiem!

Nav pārliecinoši objektīvu pierādījumu par meridiānu fizikālu eksistenci (nekādās anatomiskās sekcijās neko „tādu” nevar ieraudzīt!) Lai gan mikroskopiski pētījumi rāda, ka akupunktūru vietā ādā konstatējama lielāka nervu galotņu koncentrācija nekā citās ādas vietās. Un vēl - konstatēts, ka šajos punktos tiek ģenerēts (pierādīts ar mērījumiem) vairāk elektroenerģijas un ir atšķirīgi citi elektriskie parametri. Izmantojot akupunktūras punktu "elektriskās atsaucas", uz modernās elektronisko tehnoloģiju bāzes ir izveidotas efektīvas neirofunkcionālās diagnostikas datorsistēmas. Dažu desmit minūšu laikā ir iespējams iegūt pilnu ainu par iekšējo orgānu funkcionālajiem stāvokļiem, tos automātiski izanalizējot, datorizdrukā saņemot diagnozes un prognozes. (Kas par lielisku veselības stāvokļa profilaktiskās pārbaudes iespēju!) Ķīniešu literatūra ir pilna ar dzīvnieku, cilvēku un pat arī ar augu meridiānu aprakstiem! Iespējams, ka visi šie "meridiāni" atrodas cilvēka tā saucamajā ēteriskajā ķermenī "smalkās pasaules" attiecīgajās dimensijās.

“Smalkās pasaules” sakarībā, runājot par medicīnas problēmām, ir jāpieskaras arī tā saucamiem ekstrasesiem un sakarā ar to visu saistīto. Pēdējā laikā visādu sugu ekstrasesi ir nākuši modē. Sarakstītas kaudzēm grāmatu par tā saucamo “energoinformatiku”, kurā medicīniskās problēmas aplūko saistībā ar cilvēka dažādajām “aurām” cilvēka vairākajos smalkās pasaules esības ķermeņos. Gan jāsaprot, kā šī literatūra pārsvarā ir pilna ar bezpierādījumu spekulācijām, pēc principa - *gribi tici, gribi netici*. “Speciālisti” cilvēka biolaukā “redzot” slimību būtību un iemeslus, kā arī spējot tur izdarīt ārstējošas korekcijas. (Skepsi gan izraisa apgalvojums, ka lūk, aplūkojot pacienta biolauku ir konstatēta “karmiska vaina” - vēzis radies tādēļ, ka pacienta vecvecmāmiņa savā jaunībā ir cietsirdīgi atraidījusi savu pielūdzēju un tas no bēdām esot ņēmis nelabu galu...)

Es nebūt neuzskatu ekstrasesus par šarlatāniem un blēžiem. Man liekas, ka tik augstprātīgs un pašpārliecināts muļķis es tomēr neesmu, uzskatot, ka viss tas, kas man nav lāga saprotams, ir blēņas un muļķības. Smalkā pasaule eksistē, biolauki arī. Uz modernās tehnikas un tehnoloģiju bāzes jau esot izveidotas ierīces, kas cilvēka “auras” padara datorekrānā redzamas un dod iespējas tās pētīt. Ļoti iespējams, ka atsevišķi sensitīvi cilvēki tiešām to visu redz ar savām acīm un ar kādu savu enerģiju tik tiešām spēj iedarboties. Bet pirmajā tuvinājumā, man kā visai konservatīvam eksakto zinātņu nozares pārstāvim liekas, ka ekstrasesiskā ārstēšana balstās uz suģestiju - kaut kas līdzīgs placebo efektam. Tādēļ, manuprāt, pie ekstrasesiem palīdzību vajadzētu meklēt tikai tam, kas efektam ļoti tic un to vēlas. Un ja nu “līdz” - tad jau brīnīšīgi! Galu galā - svarīgs taču ir pozitīvais rezultāts, nevis perfekts tā teorijas un mehānisma skaidrojums!

Nedaudz par gerontoloģijas aspektiem. Gerontoloģija ir zinātnes nozare, kas nodarbojas ar vecāka gada gājuma cilvēku fizioloģiju, psiholoģiju, fiziskās un garīgās veselības stāvokli.

Lielos mērogos, kopumā ņemot, cilvēku dzīves apstākļiem uzlabojoties, cilvēku dzīves vidējais mūža garums pieaug. Ja vēl viduslaikos tas bija kaut kur ap 30 – 40 gadiem, tad patlaban tas ir pieaudzis dubultīgi. Latvijā tas patlaban ir apmēram vīriešiem 64, bet sievietēm 74 gadi. Veco cilvēku īpatsvars it sevišķi Rietumu pasaules „labklājības zemēs” strauji pieaug, radot virkni socioloģisku, ekonomisku un psiholoģisku problēmu. Pēc gēnu pētnieku atzinumiem cilvēka genotipa potenciāls esot uz 120 – 130 mūža gadiem.

Bet vai ir jēga un ir vērts tik ilgi dzīvot, ja tava mūža nogale cieši saistās ar sāpēm, ciešanām, fizisku un intelektuālu nespēku un personības degradēšanos? Ja tu pats jūti, ka vairs nekam nederi, neko nespēji un nevienam vairs tā īsti neesi vajadzīgs, esi jau pats sev apnicis un apzinies, ka esi citiem un sabiedrībai kļuvis par aprūtināmo slogu? Veco ļaužu veselības un pašsajūtas stāvokļa problēmas rada aizvien vairāk sociālas un ekonomiskas dabas problēmu. Demogrāfijas speciālisti prognozē, ka pie mums tuvākajās desmitgadēs veco ļaužu būs 30% no kopskaita, Kas viņus spēs pabarot un aprūpēt?! Nāksies arī viņiem ražīgi strādāt - bet vai spēs?

Mūža ilguma palielināšanai ir jāiet roku rokā ar dzīves kvalitātes paaugstināšanos, bet tas nav tik vienkārši izdarāms. Galvenie cilvēka mūža saīsinājuma iemesli ir „neveselīgs” un vieglprātīgs dzīves veids, infekciju un ģenētiski iniciētās kaites, sistemātiskas fiziskas un emocionālas pārslodzes. Nemaz jau nerunājot par narkomāniem, alkoholiķiem, pīpmaņiem un jefiņiskiem visādu „ekstrēmismu” cienītājiem. Jo tie ātrāk apsprāgs vai laužīs kaklus, jo labāk būs gan pašiem gan sabiedrībai!

Balstoties uz spārnoto tēzi, ka „veselā miesā mājō vesels gars”, uzsvāru vajadzētu likt uz fiziskās veselības uzlabošanu un saglabāšanu. Šajā sakarā gerontologi iesaka visādus „veselīgus un sabalansētus uztura režīmus”. Tā piemēram, gerontologi ir izvirzījuši četrus galvenos šāda režīma postulātus. Angļu zinātnieki pat apgalvo, ka strikta to ievērošana sniedzot dzīves ilguma pagarinājumu par kādiem 14 gadiem!

1. **Ik dienas jāapēd vismaz puskilograms augļu, sakņu, zaļumu un ogu.** (Ko tādu taču skandina un atgādina pastāvīgi ! Gan retais to „ņem galvā”) Dabas veltes varot būt svaigas, saldētas, kaltētas, arī kulināri saudzīgi apstrādātas. Tiesa gan, pie „derīgiem” ēdieniem netiek pieskaitīti sāļījumi, marinādes un ievārijumi. Tāpat šajos ikdienas 500 gramos neietilpst kartupeļi un visādas putras.
2. **Veselībai par labu vajagot ik dienas nedaudz iedzert !...** Tiesa gan - pavisam nedaudz , nu maksimums 1 – 2 pokālus kvalitatīva „sausā” vīna, pudeli laba alus vai 40 ml kāda „stiprā” - konjaka, viskija vai citas „tīras mantas” „Veselīgo alkohola dozu” varot pieņemt ikdienas, taču par labu nākot pāris dienu pārtraukumi nedēļā.. *(Tu redzēji velnu ! Viens otrs plundurs par tādām rekomendācijām būtu stāvā sajūsmā. Vienīgi mierinājums, ka tādi riktīgi alkoholiķi un „lurbas” līdz cienījamam vecumam nemaz nenodzīvo, bet apsprāgst ātrāk ! Var jau būt, ka mikroskopiskas alkohola devas tik tiešām kādi pozitīvi iedarbojas uz fizioloģiskajiem un psihiskajiem procesiem. Nāk prātā teiciens, ka inde mazā devā var būt zāles...)*
3. **Viens no galvenajiem nosacījumiem - absolūta atteikšanās no smēķēšanas, arī pasīvās !** Tā ir lēni lienoša pašnāvība. Pīpmanis jau ir pirmās stadijas narkomāns ar visām narkomāna negācijām - egoismu, nekaunību, nevīžību, savas iegribas netraucētu apmierināšanu un uzspļaujošu attieksmi pret visiem pārējiem. Cīņā ar pasīvo smēķēšanu tie pīpmaņi būtu žmiedzami jebkādiem paņēmienu !
4. **Fizisks un intelektuāls kustīgums un nemierīgums.** Nelielas fiziskas slodzes bez pārmērībām un „varonībām”. Sēdošā režīmā esošiem ikdienas vismaz pusstunda kādas fiziskas aktivitātes - kaut vienkārši vingrojumi un iešana ātrā solī. Un neaizmirst „kustināt smadzenes”, o citādi tās ātri ierūsē un ātri vien piezogas vecuma plānprātība !

Pragmātiskā skatījumā sabiedrībai vērtīgi un noderīgi, (it sevišķi intelektuālo vērtību jomā) atbilstoši normālsadalījuma likumībai, varētu būt kādi 15 % no veco ļaužu kontingenta. Varētu prātot - cik tas ir izdevīgi un lietderīgi ? Lai jau tie it kā ne tik lietderīgie 85 % ātrāk apsprāgst, lieki netērējot vērtīgos resursus !

Bet varbūt šajā gadījumā darbojas tā saucamā „Pareto” 20/80 % likumība, kad 20 % no veco ļaužu kontingenta sniedz 80 % cilvēces intelektuālo vērtību pieauguma ?

Lai nu kā tiktu prātot, gerontoloģisko problēmu risināšana cilvēces attīstības interesēs ir vitāli nepieciešama.

Pārdomas izraisa Hārvardas zinātnieku veiktais interesantais pētījums par ļaužu novecošanās kvalitāti un ar to saistītajām intelektuālajām izmaiņām krasi atšķirīgos etnokultūras, parašu un tradīciju apstākļos. Tika pētītas un salīdzinātas amerikāņu un ķīniešu veco ļaužu intelektuālo kvalitāšu izmaiņas. Amerikāniskajā kultūrā, kā zināms, valda „jaunības kults”. No novecošanās un tās izpausmēm ļaudis baidās un dara visu iespējamo un neiespējamo, lai ilgāk izskatītos, jauni, svaigi un enerģiski un dara visu iespējamo un neiespējamo, lai kaut kā „saglabātos”. Novecošanās rada bailes, mazina konkurences spējas un izsauc mazvērtības kompleksus. Atgādināsim spārnoto teicienu, ka „bailēm lielas acis !” Ķīniešu tradicionālajā kultūrā taisni otrādi - vecie ļaudis tiek cieņā un godā turēti. Salīdzinot attiecīgo vecuma grupu ļaužu psiholoģiskos noskaņojumus, emocionālās pašsajūtas un intelektuālās kvalitātes, izrādās, ka ķīniešiem veco ļaužu starpā ievērojami mazāk izpaužas visādas ar novecošanos saistītās negācijas, kā vecuma plānprātība, marasms un intelektuāla degradēšanās.

Protams, ka uz to, droši vien, lielu iespaidu atstāj atšķirības dzīvesveidā, uztura veselīgumā un ēšanas kultūrā. Par ko visu pašpārliecinātie „jeņķi” laikam daudz neprāto...

No ģenētiku viedokļa cilvēka mūža ilgums ideālos apstākļos varētu būt tā ap 120 gadiem. Viens otrs indivīds arī tik ilgi nodzīvo. Bet vai būtu vērts par katru cenu censties tik ilgi "novilk" un vai cilvēce maz to spētu un būtu jēga to „pavilk”?

Te nu autors atļaujas nedaudz pafilozofēt no sava astoņdesmitgadīgā vecūka viedokļa. Dies' kas nav, ja man vēl būtu „jāvelk” vēl kādi četrdesmit gadi ! Tā jau tev sāt visās malās, esi kļuvis kurts, pusakls, „sprāgonīgs” un dumjš. (Kā smejas, ja tev pēc sešdesmit no rīta mostoties nekur nekas ne dur, ne sāt, tad jāsāk šaubīties, vai maz vispār esi vēl dzīvs !) No rītiem jūties drausmīgi, vakaros briesmīgi, tik vienīgi pa dienas vidu dažu stundas it kā nekā nejūties ... Visu ko jaucu, putroju un aizmirstu. Es pats sev vairs neuzticētu nekādu atbildīgu un operatīvu darbu, kurā vajadzētu zibenīgi rīkoties. Fizisku slodzi vairs nevaru turēt un ar to garīgo arī diez kas vairs nav, pats jūtu, ka smadzenes vairs nedarbojas tik labi kā agrāk. Nu tad kāda liela jēga ir manai tālākai ilgstošai eksistencei, esot par slogu un liekēdi saviem bērniem, tuviniekiem un sabiedrībai ? Ja es kā Sistēmas elements vairs nespēju kvalitatīvi pildīt savas funkcijas un spēlēt attiecīgās sociālās un sabiedriskās lomas, tad es šai Sistēmai vairs nederu, neesmu vajadzīgs un mani ir jānomaina ! Mana dzīves pieredze ? Tagad ir jauni laiki, jauni uzskati un tikumi, bet manas labi domātās pamācības jaunekļiem liksies kaitinošas. Nu kuram gan patīk uzklaut pamācības un aizrādījumus !? Egoistiski „baudīt” par godīgu darbu nopelnītās vecumdienas ? Tai „baudīšanai” arī jau pietrūkst spēku un iespēju. Tā „gribēšana” vēl tā kā būtu, diemžēl vairs nav tās „varēšanas”... Vēl atliek garīgais baudījums, lasot gudras grāmatas un gremdējoties apcerē. Bet kāda tad ir jēga no tava „garīguma potenciāla” palielināšanas ? Kam tas vēl var noderēt un par labu nākt !? Tā vai tā kaps stāv priekšā ! Un turpmāka nīkuļošana burtiski pusbada noniecināta pensionāra režīmā nekādu prieku un gandarījumu nesaģādā, vairs tikai sarūgtinājumu. Indivīda mūža un nīkuļošanas ilgumu nosaka viņa ģenētisko faktoru, bioloģisko procesu īpatnību un ārējo apstākļu iespaida kombinācija.

Par godīgu un pašreizējīgu mūža darbu manas valsts LABĒJIE āzdārznieciskie, ciniski savtīgie varturi pensionāriem ir „uzplāvuši”, par kādu tur CETURTO BAUSLI pat nemēģinot atcerēties ... Galu galā pats un paši vien esam vainīgi, ka esam tādu egoistisku un nelietīgu paaudzi uzaudzinājuši, pie varas pielaiduši un jāvāmiem apnuļķoties, uzķeroties uz „patriotisma” makšķerāka...

Pavisam cita lieta, ja ticu un paļaujos uz reinkarnācijas hipotēzi ! Tad man pēc principa - „jādara tas, kas ir jādara un nečiksti !” - jāturpina pildīt man uzliktais Uzdevums, jāpapildina zināšanas un pieredze, arī izjūtot un apjēdzot visas negācijas un sarūgtinājumus, tā liekot pamatus manai nākamai dzīvei kādā citā atdzimšanā ! Tas var izklausīties pēc iedomības vai pat tādas kā lieluma mānijas, bet varbūt manas domas, atziņas, jūtas un emocijas kaut mikroskopiski papildina unbagātina to unikālo IVL kā Visuma attīstošos sastāvdaļu. Šī noosfēras (IIVL) veidošana, uzturēšana un papildināšana, iespējams, tad arī ir Cilvēces eksistences Jēga un Uzdevums. Tad mana tālākā individuālā eksistence un grūtības nebūt nav bezcerīgs fatālisms, bet esības jēga un pat kādas nākotnes cerība... Iespējams, ka tā ir tikai ilūzija un labi izdomāts mīts, taču tā mani nomierina un disciplinē...

Primitīvi reliģioziem cilvēkiem ar dzīves būtības uztveri ir vieglāk un vienkāršāk - Dievs tevi redz un visu zina, visas grūtības un nelaimes tavā dzīvē ir Viņa sūtītie ticības un uzticības pārbaudījumi. Izturējušos gaida paradīzes svētlaime, bet novērsušos - mūžīgas elles mocības...

Psihiskās pataloģijas

Ja kāds mūs pēkšņi pārsteidz ar kādu pavisam dīvainu lēmumu vai rīcību, mēs nereti skaļi izsakām aizdomas, ka iespējams, šis cilvēks ir sajucis prātā vai, izsakoties žargonā, viņam „jumts aizbraucis”. Jebkura psihiska pataloģija var rasties cilvēka psihes mijiedarbībā ar apkārtējo vidi. Stresa situācijas jeb tā sauktie stresori, kombinējoties ar noteiktu iedzimtību, var radīt cilvēkam gan vieglākas, gan smagākas psihiskas problēmas: - neirozes, depresijas, psihozes, šizofrēniju. Cilvēka galvenie stresori ir darbs un ģimene. Cilvēka psihi iespaido arī smagi pārdzīvojumi, piemēram, katastrofas, varmācība, spīdzināšana un citi notikumi, kas

rada psihotraumas. Cilvēka psihi ietekmē arī tā sauktās attīstības krīzes. Katram ir sava krīze. Kas ir krīze pusaudzī, nav krīze pensionāram.

Cilvēkiem mēdz būt dažāda attieksme pret vienu un to pašu notikumu. Ļaudis var dažādi reaģēt, zaudējot darbu, tuva cilvēka nāves gadījumā vai šķiroties no mīļotā drauga. Šo reakciju jeb attieksmi veido cilvēka domāšana, kas saistīta ar cilvēka paštēlu, pašnovērtējumu. Jo zemāks ir pašnovērtējums, jo dramatiskāks ir konkrētās situācijas novērtējums. Pēc kāda tuvinieka nāves normāla cilvēka reakcija ir skumjas, sāras, bēdas, bet ļaudīm ar saasinātu uztveri šis pārdzīvojums var izprovocēt depresiju, panikas lēkmi vai psihozi. Viens otrs pēc šī pārdzīvojuma var arī nodzerties. Savukārt citiem cilvēkiem sākas kāda somatiska saslimšana, viņiem var parādīties sirdsklauves, hroniskas galvassāpes vai traucējumi kuņģī un zarnu traktā..

„Sajukšana prātā” visbiežāk tiek kvalificēta kā psihoze. Tas nozīmē, ka cilvēks ir zaudējis kontaktu ar realitāti un ka viņš atrodas fantāziju, murgu un halucināciju pasaulē. Visbiežāk sastopamais prāta sajukšanas veids ir šizofrēnija. Sajukšanu prātā var izprovocēt arī smaga psihotrauma. Tās ir tā sauktās reaktīvās psihozes. Piemēram, mātei nomirst mīļotais bērns, bet viņa neuzskata to par mirušu un tic, ka tas ir dzīvs.

Savu mūža nogali vājprātīgo dziednīcā sagaidīja arī izcilais vācu filozofs Frīdrihs Niče. (Laikam jau šim dižgaram no intensīvas domāšanas smadzenēs kaut kas samežģījās...) Pirms nokļūšanas slimnīcā Niče vēl paguva pārsteigt draugus un paziņas ar savu atraktīvo uzvedību. Kā stāsta aculiecinieki, viņš kails dejojis pa istabu un ik pa laikam piesēdies pie klavierēm, lai kaut ko uzspēlētu. Dziednīcā Niče dzēris savu urīnu, nosmērējies ar fekālijām un stāstījis, ka viņš esot uzrakstījis pāris labu grāmatu. Filozofa laikabiedri stāstījuši, ka Niče jau pirms tam bijis diezgan neirastēnīks un jūtīgs. Viņam vienmēr bijušas visādas psihosomatiskas problēmas - galvassāpes, kuņģa sāpes un citas kaites. Galu galā šīs slimības arvien progresējušas, un beigu beigās viņš sajucis prātā.

Cits zinātnes dižgars Isaaks Ņūtons (1643 – 1727) arī ir cietis no „prāta aptumsumiem” savas psihiskās pārslodzes dēļ. (Pēc viņa biogrāfu domām šis tiešām zinātnes dižgars savā laikā ir bijusi psihiski visai ne līdzsvarota personība.) Gan pastāv viedoklis, ka viņš savos eksperimentālajos pētījumos ķīmijā esot saindējies ar dzīvsudrabu. Jāpiezīmē, ka dzīvsudrabs un tā produkti ir ļoti indīgi un atstāj graujoši kaitīgu iespaidu uz cilvēku gan fizisko, gan psihisko stāvokli.

Psihiatrijā konstatēti arī tā sauktie dubultās vai daudzkāršas personības gadījumi. Psihiatrijā par dubulto personību runā, kad cilvēkā ir divas personības un viena nezina par otras eksistenci. Ir arī daudzkāršas personības, kad cilvēkā atrodas vairāk nekā divas personas.

Te kombinējas divi iemesli - bioloģiskais un sociālais. Dažiem ļaudīm piemīt tendence uz diasociāciju. Tā ir ļoti reta diagnoze.. Šie cilvēki savus pārdzīvojumus uzkrāj dažādos smadzeņu nostūros. Nepatīkamos pārdzīvojumus uzkrāj vienā vietā, patīkamos - citā, bet vēl kādas emocijas citās vietās. Dažādās atmiņas rada cilvēkā atsevišķas personības. Šādas personības rodas psihotraumatu rezultātā. Apkopotā informācija liecina, ka apmēram deviņdesmit procenti cilvēku, kuriem ir konstatētas vairākas personības, bērnībā cietuši no seksuālas varmācības. Notiek tā, ka cilvēks, lai izvairītos no nepatīkamām atmiņām, tās nobīda atsevišķā smadzeņu vietā.

Ja cilvēkam ir tikai divas personības, tās parasti ir ar pretējām rakstura īpašībām. Piemēram, viena ir bēdīga, depresīva un ar zemu pašnovērtējumu, bet otra - priecīga, atklāta, sabiedriska un pat seksuāli vaļīga. Cilvēkā var izveidoties arī antisociāla persona, kas izjūt naidu pret visiem apkārtējiem ļaudīm. Cilvēkā var izveidoties daudzas un dažādas personas, kuras atšķiras pēc psiholoģiskajiem testiem.. Šīm personām var būt pat atsevišķi rokraksti. Cilvēka psihe galvenokārt ir viņa atmiņas. Normāliem cilvēkiem atmiņas nav sadalītas.

XX gadsimta sākumā psihologs Viljams Džeimss pirmais aprakstīja kādu reālu dubultās personības gadījumu. Anglijā dzīvojis kāds garīdznieks, kas ļoti ienīdis mantiskās kārības. Pēkšņi kādā dienā garīdzniekā „ieslēgusies” cita personība, viņš sevi nosaucis par misteru Smitu un devies uz ASV. Tur viņš atvēris tabakas veikalu un pāris mēnešus sekmīgi tirgojies. Tad kādu dienu atkal „ieslēgusies” iepriekšējā garīdznieka personība. Viņš pamodies no sava kliedziena mistera Smita dzīvoklī un nesaprotis, kā nokļuvis Amerikā, kāpēc atrodas mistera Smita dzīvoklī un kur no viņa dzīves pazuduši divi mēneši.

Latvijā par vienu no modernākajām slimībām kļuvusi šizofrēnija, sevišķi saasinoties ekonomiskās krīzes problēmām, bet ārstiem diemžēl vēl nav izdevies atminēt šizofrēnijas īsteno noslēpumu. Vairāki speciālisti uzskata, ka šizofrēniska ir visa sabiedrība un ka to vajag ārstēt ... Speciālā literatūrā pat izskan viedoklis, ka tādā vai citādā formā šizofrēniski esot ap 30% ļaužu. (Hmm... Katrs taču esam personība un kaut kādā mērā „uz augšu parauts” vai „jucis”...) Varbūt arī tie darbojas normālsadalījuma likumība un atlikušie 70% ir tie nosacīti „normālie”?

Neārstējot šizofrēniju tās sākumstadijās, var rasties plānprātība. Vārds „šizofrēnija” cēlies no grieķu vārdiem *schiso* (skaldu, sadalu) un *phren* (sirds, dvēsele).

Cilvēks, kas saslimis ar šizofrēniju, kļūst noslēgts, nesabiedrīks, izrāda interesi par dīvainām, neierastām lietām un parādībām. Viņam kļūst vienaldzīga ģimene, radnieki, darbs, ikdienas pienākumi. Uz jautājumiem šizofrēnijas slimnieks atbild ar gariem, bieži vien nesaprotamiem monologiem. Viņš zaudē spēju runāt par konkrētām lietām, runājot zaudē domu pavedienu, pārstāj sekot savam izskatam un sāk interesēties par abstraktām doktrīnām. Vai arī otrādi - kļūst par aktīvu un pat harizmātisku „sludinātāju” vai pat „pravieti”, pārliecinātu sektantu vai pat nodibina kādu jaunu sektu !

Palasot presē publicētās intervijas ar dažādiem modē nākušiem mistiķiem, okultistiem, visādiem ekstrasensiem un dziedniekiem, par viņu vīzijām, „redzējumiem”, viņu filozofiskajām pārdomām, dažkārt paliek iespaids, ka šis cilvēks nūdien nav īsti „normāls” ! Tiesa gan - bieži viņu stāstījumos, kopā ar it kā murgainu fantastiku, pavīd arī ļoti dziļas, vērtīgas un pat, liekas, ģeniālas domas... Bet varbūt šie cilvēki savos „izmainītās apziņas” stāvokļos uz kādu brīdi sakontaktējas ar citām „paralēlajām pasaulēm” un citām dimensijām šajā daudzvariantajā un daudzdimensionālajā Pasaulē, no kurienes tad nāk šī mums tik dīvainā un nesaprotamā informācija ?

Bet ko īsti nozīmē jēdziens „normāls cilvēks” ? Vai tas būtu racionāls un sadzīviski materiālistiski tendēts subjekts, kas neiekrīt nekādās jūtās, emocijās, neko „neņem pie sirds”, kam par visu „nospļauties”, kas visam pieiet tikai ar „vēsu prātu” un utilitāru izdevīgumu savai personai ? Piekritīsim, ka tā saucamie ģēniji nu arī nav taču īsti normāli cilvēki !?

Stingri ņemot, katram cilvēkam taču ir kādas savas īpatnības, dīvainības vai pat kādas psihiskas kaites, vājības vai pat slimības. Katrs mēs esam taču individualitātes !

Visai izplatītas ir tā saucamās „fobijas” - beziemeslu, pusmistiskas, praktiski nepamatotas bailes (dažkārt pat anekdotiski smieklīgas ar spēcīgu trauksmes sajūtu), no „kaut kā”. Pat iedomājoties par savām fobijām, cilvēkam kļūst karsti vai auksti, viņš sāk svīst vai arī reaģē kā citādi. Šīs fobijas var būt dažādās pakāpēs un dziļumos - sākot no nepatikas, beidzot ar histēriju un pat stuporu. Un organisma reakcija uz fobiju iespaida izpaužas objektīvos faktoros - sirdsdarbībā, asinsspiedienā, elpošanā un citos fizioloģiskos parametros.

Visādu fobiju skaits turpina pieaugt - medicīniskajā literatūrā esot minētas kādas 267 fobijas ! Izplatītākās fobijas pieaugušu ļaužu vidū : - bailes no atklātām un ļaužu pilnām vietām (agorafobija), sabiedrības vai pārlieku izteikts kautrīgums (sociofobija), slēgtas telpas (klastrofobija), augstuma (akrofobija), tumsas (ekluofobija), zibeņiem (astrafobija), pērkona (brontofobija vai kerauntofobija), zirnekļiem (arahnofobija),

čūskām (ofidiofobija), žurkām un pelēm (rottefobija un musofobija), lidošanas (aviafobija), stomatoloģiskām procedūrām (odontofobija).

Ļaudis mēdz baidīties no visa kā, ko vien spēj iedomāties. Pogonofobija - bailes no bārdām. Klinofofobija - bailes no gultām. Autofobija - bailes palikt vienatnē. Kenofobija - bailes no tukšām telpām. Bibliofobija - bailes no grāmatām. Pediofobija - bailes no bērniem. Telefonofobija - bailes runāt pa telefonu. Homiklofobija - bailes no miglas. Eizopatofobija - bailes no spoguļiem. Hrematofobija - bailes no naudas. Hematofobija - bailes no asinīm. Tripanofobia - bailes no no adatām, vai asiem priekšmetiem, lai neiedurtos ! Hematofobam vai tripanofobam nav iespējams iedurt pirkstā asins analīzei - noteikti vismaz pagībs !. Triskaidekafobija - tā sauc bailes no skaitļa 13. Bailēm no 13. datuma piektdienās ir vēl sarežģītāks vārds - paraskevidekatriafobija. Tā kā ir zināms, ka šādas fobijas ir, dažās pilsētās namiem nav 13. stāva, 13. privātmāju pārdod ar numuru 12a, viesnīcās nav 13. numuriņa.

Garu jo garu sarakstu var turpināt....

Lai cik tas dīvaini arī būtu, baidīties varam no visa (pantofobija) un pat no pašām bailēm (fobofobija) !...

Vieglākās formās fobijas par psihiskām kaitēm parasti neuzskata - tās tādas nelielas rakstura dīvainības... Fobiju cēloņi psihiatriem ir neskaidri. Mēģina meklēt iespaidus no agras bērnības vai pat embrionālā posma. Mēģina ārstēt psihoterapeitiski, vai smagākos gadījumos palīgā ņemot hipnozi.

Daudz nepatīkama gan sev, gan sabiedrībai sagādā dažādās „mānijas”. Lai pieminam kaut vai kleptomāniju (pēkšņu spēcīgi izjustu vēlēšanos ko nozagt, pat bez kādas vajadzības,) vai piromāniju (tīksmināšanos ap liesmām), kas dažkārt izpaužas kā huligāniska šķūnīšu dedzināšana (vai arī kūlas svilināšana...) Vieniem piemīt vajāšanas mānija - tiem liekas, ka viņus vajā teroristi, tos izspiego, mēģina noindēt vai „raida virsū” visādus viņus un izstarojumus. Kā arī tie „šausmīgie kaimiņi” to vien dara, kā mēģina visādi sariet !. Cits „meklē” sev visādas slimības, it sevišķi „vēzi” (kamēr beigu beigās to piesauc arī !) Cits ir fanātiska sektantisma pārņemts, bet citi tikpat fanātiski cīnās par „taisnīgumu un demokrātiju” , Bet citi fanātiski baidās no mikrobiem un vīrusiem un tādēļ to vien dara kā nepārtraukti mazgājas un dezinficējas.

Nu nerunāsim par sabiedrībā tik izplatīto tā saucamo „lielummāniju”, kad kāds sevī iemīļējis pašpārliecināts indivīds no sevis iztēlojas un iedomājas nezin kādu „spīdekli, varoni, gudrinieku vai ģēniju” un tad nu attiecīgi arī tā uzvedas un rīkojas. Šim ļaužu tipam zinātnieki pat piešķirusi skanīgu apzīmējumu - „narcisists”.

Pie „mānijām” ir jāpieskaita visai plaši, it sevišķi jaunu sieviešu vidū, izplatītā dismorfobija (DMF). Cilvēks ar pilnīgi normālu fiziskā ķermeņa vai kādas tā daļas izskatu, iedomājas, ka viņš ir „briesmīgs un šausmīgs”. Un ja nu arī ir kāds niecīgs defektiņš, vai neatbilstība sadomātiem modes kanoniem, tad nu tas tiek uzpūsts līdz „kosmiskas katastrofas” līmenim, kad nu glābiņš jāmeklē turpat vai slīcinoties !

Ar DMF pārņemtie indivīdi kautrējas un sāpīgi pārdzīvo savus iedomātos fiziskos trūkumus un „briesmīgumus”, noslēdzās sevī un cieš, izvairās no sabiedrības. Vai arī izraisa vētrainu darbošanos savas ārienes „uzlabošanā”, sākot ar visvisādu kosmētiku, modes ākstībām un beidzot ar plastiskām operācijām un barbariskām diētām un sevis mocīšanām.

Kur nu vēl ļaužu vidū sastopamās visādas „fīlijas” - pedofilija, zoofilija, nekrofilija, skopofilija (seksuālie „lūriķi”) un vēl diezin kas ! Un vēl visādas tā saucamās „seksuālās minoritātes” !

Psihiatri, pētot un iedziļinoties cilvēku psihes džungļos, arī „taisa zinātni” un ir priecīgi kādu jaunatklātu parādību nosaukt savā vārdā, tā gūstot kādu gandarījumu par rūpīgo un centīgo darbu.

Tā psihiatrijā ir radies tā saucamais Aspergera sindroms, nosaukts par godu Vīnes psihiatram Hansam Aspergeram. Šis sindroms pirmoreiz tika definēts 1940. gadā un sakarā ar jauno tehnoloģiju pielietojumiem un panākumiem neirofizioloģijā, aizvien vairāk tiek pētīts. Sindroms izpaužas tā, ka attiecīgam indivīdam lielākā vai

mazākā mērā vai pat pilnīgi nepiemīt spēja līdzcietībai, empātijai un tāda pusemistiska jēdziena kā „sirdsapziņa” apjēgšanai. (Modernās tehnoloģijas dod iespēju reģistrēt smadzeņu apgabalus, kas saistās ar līdzjūtības efektiem, attiecīgu instrumentāli konstatējamu to aktivizēšanos.) Tādas nu labās smadzeņu puslodes darbības kādas īpatnības...

Pētījumi liecina, ka šis sindroms ir visai izplatīts un ģenētiski tiek tālāk nodots pa vīriešu dzimtas līniju.

Nu ko ! Tā taču nav nekāda kaite, bet tieši otrādi - „normāla” cilvēka īpašība, kas vislabāk piemērojas „cilvēcisko attiecību” džungļu likumiem ! Ideāla atbilstība bendes vai kareivja amatam, represīvo orgānu darbiniekam, blēdīgam politiķim vai veiklam biznesmenim ! Šādam cilvēku tipam taču ir vislielākās iespējas nežēlīgajā dzīves cīņā izdzīvot, uzvarēt, zelt, plaukt un tam, iespējams, pieder cilvēces nākotne !...

Daudzus darbus šizofrēnijas izpētei veltījis pazīstamais psihologs Karls Gustavs Jungs. Jau studenta gados viņš ieinteresējās par šo noslēpumaino slimību. Viņš vēlējās noskaidrot, kas ir par iemeslu tik dīvainajām cilvēka pārvērtībām. Viņš izvirzīja hipotēzi, ka katrā cilvēkā ir vairākas personības (iespējams, ka tās ir saistītas ar reinkarnāciju procesa „agrākajām dzīvēm”), bet vesela cilvēka uzvedību vada viena persona. Citiem vārdiem sakot, viena persona atrodas cilvēka apziņā, bet pārējās grozās zemapziņā un cenšas nokļūt virspusē. Tā arī notiek, kad cilvēks saslimst ar šizofrēniju. Jaunā persona, kas no zemapziņas nokļuvusi apziņā, nespēj adekvāti pievērsties reālajai dzīvei. Tāpēc apkārtējiem nav saprotama šizofrēniķa uzvedība, izteiktās domas - tās saprot tikai viņš pats. Turklāt slimnieks nav aizmirsis par savu agrāko „es”. Slimnieks burtiski tiek rauts uz pusēm starp šīm abām personām..

Jungs pievērta uzmanību faktam, ka garīgās slimības maina savu raksturu līdz ar izmaiņām sabiedriskajā dzīvē. Psihologs bija pārliecināts, ka šizofrēnijas cēloņi jāmeklē cilvēka psihē, nevis fizioloģijā. Daudzi psihoanalītiķi un psihoterapeiti uzskata šizofrēniju par tādu kā mūsu laikmeta slimību, jo cilvēki modernajā pasaulē kļūst aizvien vientuļāki.

Šizofrēniķis atgādina gūstekni vieninieka kamerā, turklāt viņš pats labprātīgi tur sevi ir ieslodzījis. Pirmās šizofrēniķa dīvainības bieži vien izsauc sabiedrības uzjautrinājumu, un tas liek slimniekam vēl vairāk noslēgties sevī. Tikai iejūtīga attieksme, sirsnīgas sarunas un speciālistu rūpīga slimnieka savādās pasaules izzināšana var palīdzēt šizofrēniķiem atgriezties sabiedrībā.

Arī indivīda ģenialitāti kādā jomā, stingri ņemot, varētu uzskatīt par novirzi no „normas” un tādēļ par psihisku slimību. Uzskatāmi piemēri - sastopami indivīdi, kas galvā spēj ātri veikt sarežģītas matemātiskas operācijas ar milzīgiem skaitļiem, ātrdarbībā pat pārspējot elektroniskās mašīnas, iegaumēt vārds vārdā visu izlasītās avīzes tekstu un to atkārtot pat reversā (vārdus izsakot no otra gala), bet visās citās jomās būt pilnīgi idioti ...

Rietumu valstīs radītās antipsihiatru kustības pārstāvji apgalvo, ka pati sabiedrība ir šizofrēniska un to vajag ārstēt. Mūsdienu industriālajā kapitālistiskās ideoloģijas pretrunīgajā un amorālajā pasaulē cilvēks arvien vairāk jūtas pamests un bieži vien arī neredz jēgu savai dzīvei. Paredzams, ka globalizācijas procesos vēl vairāk tiks sarautas cilvēku dabiskās organiskās saites ar dabu, ar reālo vidi..

Kā domā daudzi psihiatri un psihoterapeiti, šizofrēnijas ārstēšana un profilakse nav iespējama bez sabiedriskā klimata atveseļošanas, bez sociālo un ekonomisko problēmu atrisināšanas. Bet te nu perspektīvas ir visai drūmas un neiepriecinošas ...

Psihiatru vērtējumos tādas vai citādas psihiskas kaites piemītot 80 % ļaužu ! Bet kuri un kādi tad ir tie „normālie” ? Varētu mēģināt definēt psihiskas saslimšanas vispārējās pazīmes. Piemēram :

Indivīda vēlmju un rīcības neatbilstība pastāvošajām sabiedriskajām normām, uzskatiem un tradīcijām, nepakļaujoties sava prāta (ieksējā ES) kontrolei un vadībai

(Var gan rezignēti piebilst - kāds jau nu kuram tas „prāts” ir...)

Ja par „parastajām” slimībām, to cēloņiem un mehānismiem kaut kāds daudz maz reāls priekšstats ir, jo miesā norisošajiem bioloģiskiem, bioķīmiskiem un bioelektriskiem procesiem daudz maz adekvāti priekšstati jau ir, tad to diemžēl nevar teikt par psihiskajiem procesiem. Kāds īsti ir domāšanas mehānisms un visas tā nianšes - joprojām ir „tumša bilde”. Ir tikai visādas hipotēzes un spekulācijas. Tikpat neskaidri ir psihisko saslimšanu cēloņi un mehānismi. Ir hipotēzes, ka dažādas infekciozās un vīrusu tipu saslimšanas savos blakus produktos varētu atstāt degradējošu un pat graužošu iespaidu uz psihiskajiem procesiem. Tā piemēram, ir noskaidrots, ka pastāv cieša korelatīva sakarība starp poliomiēlīta un šizofrēnijas izplatību jo sevišķi bērnu vidē. Iespējams, ka „pie vainas” varētu būt arī parastās dažādās it kā „nevainīgās gripas” un tamlīdzīgas kaites. (Bet tā uzradusies „cūku gripa” nemaz tik „nevainīga” nebija, gan otrādi - nāvējoši indīga !) Cilvēka organisms taču ir ļoti sarežģīta sistēma un jebkuri tās kādu elementu bojājumi var iespaidot visa organisma vai kādu tā atsevišķu funkciju darbību.

Veselības aizsardzības valstiski sociālie aspekti

Veselība esot tā vērtīgākā un dārgākā vērtību vērtība. Tomēr tie cilvēki rīkojas, maigi runājot, tā dīvaini. Par veselību sāk rūpēties, kad nu „neizturami dur un sāp”, bet tad jau daudzos gadījumos esot par vēlu. Tātad ir nepieciešamas savlaicīgas profilaktiska pārbaudes un arī kāds „remontiņš” Bet tam vajag laiku un, pats galvenais, arī naudu !

Visādām „ekstrām”, lupatām, prestižiem „autiņiem” un mājokļiem, ekskluzīvām izklaidēm un beidzot šņabim un smēķiem - priekš tā nauda atrodas, bet attiecībā uz veselību - tur gan mēs „žņaudzamies”! Tagad ir „mežonīgais” kapitālisms ar vilku bara morāli - kad izdzīvo, uzvar, zeļ un plaukst stīprākais, veiklākais un nekaunīgākais. Paši taču to vēlējamies, barikādēs stāvēdami un „dziesmoto revolūciju” taisīdami ! Viss maksā tik cik maksā ! Arī medicīna. Tikai tajos „briesmīgajos, idiotiskajos un noziedzīgajos” sociālisma laikos par mums valsts rūpējās, gādāja, „par velti” ārstēja un „uzbāzās” ar regulārām veselības pārbaudēm un pat uz sanatorijām sūtīja ! Tagad par visu nu ir jārūpējas pašiem !

Tālredzīgā un sociāli atbildīgā sabiedriskajā iekārtā un valstī par prioritārām vajadzībām vajadzētu būt rūpēm par cilvēku fizisko un psihisko veselību. Tas atbilst Cilvēces attīstības vitālajām interesēm ! (Arī tādēļ ir nepieciešama aktīva un nesaudzīga cīņa pret apkārtējās materiālās un arī psihiskās vides visādu piesārņošanu un pieķēzīšanu !)

Sabiedrības kapitālistisko attiecību posma gaisotnē civilizētā sabiedrībā veselības aizsardzības problēmas apmaksas jomā vairāk vai mazāk efektīvi rasina tā saucamā veselības apdrošināšanas sistēma,

Domājams, ka obligāto valsts subsidēto veselības apdrošināšanu vajadzētu attiecināt uz bērniem, pensionāriem un tā saucamās „budžeta sfēras” darbiniekiem, kur darba devējs ir valsts vai pašvaldību institūcijas. Gan ar striktu nosacījumu, ka valsts garantētā medicīniskās palīdzības un profilakses apmaksā neattiecas uz alkoholiķiem, pīpmaņiem, par narkomāniem nemaz nerunājot, kā arī uz brīvprātīgajiem kaklu laužējiem sava prieka pēc - visādu ekstrēmo izklaides veidu jefiņiskiem cienītājiem. (Ciniski jau nu tas skan, bet jo ātrāk šie sabiedrības puveklji apsprāgs, jo gan sabiedrībai, gan pašiem būs labāk ! Lai noris, kā teikt „dabiskā atlase”!) Visiem pārējiem par apdrošināšanu, kā arī par medicīniskajiem pakalpojumiem ārpus apdrošināšanas jomas, lai nāktos maksāt no savas kabatas

vai arī apdrošināšanu varētu veikt privātā sektora darba devēji, nolūkā sev piesaistīt kvalitatīvākus un jēdzīgākus darbiniekus.

Manuprāt tas nemaz nebūtu tik sarežģīti un kapitālietilpīgi, bet lielā mērā sakārtotu un uzlabotu mūsu nozēlojamo medicīniskās palīdzības sistēmu, kāda tā ir raususies pateicoties mūsu valdošo un „labēji patriotisko” bāleliņu realizētajai valsts nozagšanas, izzagšanas un notrallināšanas liberālpolitikai.

Atziņu izlase

- Lielāko daļu no visa tā ko ārsti zina, tie iemācās no slimniekiem. *(Marsels Prusts)*
- Ja ārsts nav apguvis optimistiskas melošanas prasmi, tad viņš nav izvēlējies īsto profesiju. *(Džordžs Bernards Šovs)*
- No ārstiem un skolotājiem pieprasa būt brīnumdarim. Ja nu brīnums notiek, tad par to tomēr nebrīnās. *(Marija Ebner - Ešenbaha)*
- Vecus dzērājus var sastapt biežāk nekā vecus ārstus. *(Fransuā Rablē)*
- Medicīnas diagnostika ir sasniegusi tādus panākumus, ka veselu cilvēku praktiski vairs nav. *(Bertrāns Rāssels)*
- Medicīna liek mums mirt ilgstošāk un mokošāk. *(Plutarhs)*
- Ja kādas slimības ārstēšanai lieto daudzus medikamentus, tad tas nozīmē, ka slimība ir neizārstējama. *(Antons Čehovs)*
- Katrā slimnīcā ir divu veidu pacienti : vieni ir slimi, bet otri žēlojas par sliktu uzturu. *(NN)*
- Kamēr pie tevis uz slimnīcu nāk tikai sieva - viss kārtībā. Tiklīdz sāk nākt draugi un darba biedri - zini, ka ar tevi ir cauri. Gatavojies nolikt karoti. *(Jezups Laganovskis)*
- Kamēr esi vesels bez tevis nevar iztikt ne tur, ne tur. Pietiek saslimt, lai izrādītos, ka var ļoti labi. Vēl uzskatāmāk to apliecina nāve. Cik neaizstājamu cilvēku nav aizgājuši no dzīves manā mūžā, bet pasaule, kā par brīnumu, turpina pastāvēt ! Nesagrūst ! Ja vien to nesagraus vēl dzīvie “neaizstājamie”. *(Jezups Laganovskis)*
- Daudzi zaudē veselību, pelnot naudu kā tik var sapeļnīt; pēc tam visu naudu zaudē, cenšoties veselību atgūt. *(NN)*
- Pret iesnām un mīlestību zāļu nav. Pašas pāriet. *(NN)*
- Dabīga nāve - miršana bez ārsta palīdzības. *(NN)*
- Nabadzīgo priekšrocība ir tā, ka ārsti tos izārstē ātrāk. *(Franks Habbards)*
- Iesācējs ārsts vienai slimībai izraksta kādas divdesmit zāles, pieredzējis ārsts - vienas zāles kādām divdesmit slimībām. *(Viljams Oslers)*
- Dažkārt ir vieglāk slimnieku dabūt uz kājām, nekā viņam uzstādīt diagnozi. *(Tadeušs Gicgers)*
- Ārstam ir jābūt ar vanaga acīm, meitenes rokām, čūskas gudrību un lauvas sirdi. *(Ibn Sina)*
- Ja pēc sarunas ar ārstu slimniekam nepaliek vieglāk, tad tas nav bijis īstas ārsti. *(M. Behterevs)*
- Medicīnas panākumi ir acīmredzami: - tagad ļaudis no daudzām slimībām nevis vienkārši nomirst, bet gadiem ilgi mokās. *(B. Krutiers)*
- Ir labi, ja piemīt kāds neveselīgs netikums, no kura var atteikties veselībai pasliktinoties. *(Franklins Džons)*
- Vieni ir mūžīgi slimi tādēļ, ka ir pastāvīgi norūpējušies par savu veselību; citi toties ir veseli tādēļ, ka nebaidās saslimt. *(V. O. Kļučevskis)*
- Veselīgs nabags ir laimīgāks par slimu karali. *(A. Šopenhauers)*
- Mūsu laimes deviņas desmitdaļas balstās veselībā. Tādēļ vislielākā muļķība ir ziedot savu veselību tam, lai kas tas arī būtu: bagātība, karjēra, izglītība, slava, nemaz jau nerunājot par jutekliskām un gaistošām baudām. Tas viss nav tā vērts, lai tādēļ ziedotu savu veselību ! *(A. Šopenhauers)*
- Daudzi ļaudis nomirst nevis savas slimības dēļ, bet gan no zālēm. *(Ž. Moljērs)*

- Zāles iedarbojas lēnāk nekā slimība. (*Tacits*)
- Beziemesla nogurums vēsta slimības sākumu. (*Hippokrats*)
- Ja miegs ciešanas atvieglo, tad slimība nav nāvējoša. (*Hippokrats*)
- Ārstiem ir vislabāk : viņu panākumi staigā apkārt, viņu neveiksmes tiek apraktas. (*Žaks Tati*)
- Lasot medicīnisko literatūru tomēr ir jābūt uzmanīgam, jo var arī nomirt banālas drukas kļūdas dēļ ! (*Marks Tvens*)
- Medicīniskie pētījumi ir gājuši tik lieliem soļiem uz priekšu, ka praktiski vairs nav neviena vesela cilvēka. (*O. L. Hakslijs*)
- Pret dažām kaitēm arī vismodernākā medicīna neko nespēj. Pret vecuma kaiti, piemēram. (*NN*)
- Iedomāties kaites ir neizārstējamas ! (*Marija Ebner – Ešenbaha*)
- Dažs īsti saslimst tikai ārstējoties ! (*Andris Briedis*)
- Ar ko es nodarbojos ? Simulēju veselību ! (*Faina Raņevskaja*)
- Es nekad neesmu satikusi nevienu ilgdzīvotāju, kas būtu cītīgi ievērojis visus aizliegumus ! (*Murasaki Sikibu*)
- Dzīves vietā - veselīgs dzīvesveids ! (*M. Žvaņeckis*)
- Veselība bez naudas jau ir puse no slimības ! (*Tomass Fullers*)
- Dažiem veiciem tiek celties agrā rītausmā, iet aukstā dušā, neēdušiem ilgi staigāt un visādi citādi mērdēt un mocīt savu miesu. Tad nu viņi lielās par savu stipro veselību un ilggadību. Īstenībā šie ļaudis veseli un tik ilgi ir nodzīvojuši nevis pateicoties savām ierašām, bet gan par spīti tām. Iemesls, ka vecu ļaužu vidū sastopam šādus individuus ir tas, ka šādas ierašas nāvējoši iedarbojas uz mazāk izturīgajiem. (*A. Bīrss*)
- Problēma jau vairs nav nepalikt slimam. Problēma ir atrast sev tīkamu slimību. (*NN*)
- Miegs, bagātība, veselība - lai patiešām izbaudītu šīs lietas, kādu brīdi jāiztiek bez tām. (*J. P. Rihters*)
- Sklerozi nevar izārstēt, bet par to var aizmirst ! (*F. G. Raņevska*)
- Vingrošana - tās ir muļķības ! Veseliem pēc tās nav vajadzības, bet slimiem tā ir pat kaitīga ! (*Henrijs Fords*)
- Psihiatrs - tas ir cilvēks, kas jums par dārgu maksu uzdos kaudzi jautājumus, kurus par velti jums var uzdot jūsu sieva. (*Dž. Adamss*)
- Ja slimnieks ļoti vēlē dzīvot, tad ārsti ir bezspēcīgi ! (*F. G. Raņevska*)
- Ar vāju veselību braukt uz kūrortu ir ļoti bīstami ! (*Boriss Samsonovs*)
- Vidējais vecums - tas ir tāds dzīves posms, kad visu laiku domājam, ka pēc nedēļas vai divām, jutīsimies tikpat labi kā parasti... (*Dons Markizs*)
- Dzīvi pagarināt var tikai to nesaīsinot ! (*C. Melameds*)
- Ne dzīvot, bet veselam būt ir dzīve. (*Martiāls*)
- Vienīgais veids, kā saglabāt savu veselību, ir ēst to, kas negaršo, dzert to, kas nepatīk, un darīt to, ko ne visai gribas darīt. (*Marks Tvens*)
- Ārsti izbrīnīti, ka slimie pie tādas ārstēšanas vēl ir dzīvi. Slimie ir izbrīnīti, ka pie tādām algām ārsti vēl ir dzīvi. (*M. Žvaņeckis*)
- Kāpēc no svētajiem pieprasa dievbijību, ja ārsta pienākumos, ārstējot citus, neietilpst nosacījums, ka pašam jābūt veselam ? (*V. Kļučevskis*)
- Sistemātiski un labi maksājot ārstam, slimība var kļūt hroniska. (*G Malkins*)
- Konsīlijs - ārstu sapulce pirms nāves sprieduma nolemšanas. (*Ivans Ivaņuks*)
- Gaidot vislabāko ārstēšanas veidu, var palaist garām iespēju vispār tikt izārstētam. (*Arturs Blohs*)
- Jebkura ārstnieciska iedarbība ir pārejoša. (*Arturs Blohs*)

Jezups Laņanovskis :

- Apslēpta vaina tiks atklāta tad, kad būs par vēlu to ārstēt vienkāršā veidā.
- Ja pacients jūtas labāk bez acīmredzama iemesla, jāpārtrauc ārstēšana.

- Tas, ka tavs pacients atveseļojas, nenozīmē, ka tu noteici pareizu diagnozi.
- Nekad neizrādi ārstiem, ka zini vairāk nekā viņi !
- Daudzas situācijas, kuras neuzlabojas bez medicīniskās iejaukšanās, nekļūš labākas, arī lietojot medicīnu.
- Ja ārsts apgalvo, ka tavs veselības stāvoklis uzlabojas, visticamāk, tu viņam esi apnicis.
- Lai kādi arī būtu tavas slimības simptomi, ceļā no uzgaidāmās telpas uz ārsta kabinetu tie pazudīs un atjaunosies, kad dosies mājās.
- Daudzas situācijas, kuras neuzlabojas bez medicīniskās iejaukšanās, nekļūš labākas, arī lietojot medicīnu..

- Kad cilvēks iet pie ārsta, viņš sagaida saprotamu un efektīvu pārbaudi, pareizu diagnozi un piemērotas zāles. Bez tam viņš grib kādu, kam uzticēties, viņam vajadzīga silta roka uz pleca un drošības sajūta, kas rodas no tā, ka var aprunāties ar cilvēku, kas visu to zina un saprot. (A. Kalme)
- Ja ārsts zina jūsu slimības nosaukumu, tas vēl nenozīmē, ka viņš zina, kas tas vispār tāds ir. (A. Bloks)
- Ārsta reputāciju veido tās mirušās slavenības, kuras viņš ir ārstējis... (B. Šovs)
- Ārstu visspēcībai tic tikai veselie cilvēki. (A. Konars)
- Ārsta sapnis : - lai nabagie nekad neslimotu, bet bagātie neizveseļotos ! (M. Zadorņovs)
- Vismazāk sentimentāli ir ārsti. (B. Paramonovs)
- Ārstu lielākā priekšrocība ir tā, ka viņiem pašiem nav jāpilda sniegtie ieteikumi. (A. Kristi)
- No visiem mājas ārstnieciskajiem līdzekļiem vislabākie un efektīvākie ir rūpīga un gādīga sieva. (Kins Habbards)
- Tieši sūdzību trūkums bieži liecina par pacienta slimības nopietnumu. (Kobo Abe)
- Bezmaksas medicīnā nav pie kā ārstēties, bet maksas medicīnā nav par ko... (Boriss Krutiers)
- Medicīnas progress - no daudzām slimībām vairs nemirst, bet tika mocās. (Boriss Krutiers)
- Labāk slimību novērst nekā to ārstēt. (Vinstons Leonards Spensers Čerčils)
- Solidi cilvēki slimo ar nopietnām slimībām... Gennadijs Malkins)
- Vecums jau pats par sevi ir slimība. (Terencijs)
- Slimnīca - tā nav tā īstā vieta slimošanai ! (Semjuels Gloduins)
- Daudzi pazaudējuši veselību, cenšoties nopelnīt visu naudu, ko varēja nopelnīt, bet pēc tam pazaudēja visu naudu, mēģinot atgūt veselību. (NN)
- Veselību nenopirksi, ar to var vienīgi samaksāt. (S. Kritijs)
- Par labām analīzēm ir arī labi jāmaksā ! (A. Kalme)
- Ceļš uz infarktu ir daudz vieglāks un patīkamāks, nekā bēgšana no tā. (Gennadijs Malkins)
- Sports ir veselības virzība uz finišu. (Gennadijs Malkins)
- Bēgot no infarkta, finišā var noķert insultu ! (Viktors Sumbatovs)
- Alkām pēc veselības ir vieglāk kļūt par slimību. (Saimons Mejs)
- Veselie cilvēki - tie ir slimnieki, kuri vēl par to nezina. (Ž. Romēns)
- Ja ir slikta veselība - domā par ko citu ! (A. Bensons)
- Veselība ir tad, ja katru dienu sāp kādā citā vietā... (F. G. Raņevska)
- Vieni ir mūžīgi slima tādēļ, ka ir pastāvīgi norūpējušies par savu veselību, bet citi vienmēr ir veseli, jo nebaidās saslimt. (Vasilijs Kjučevskis)
- Dažu jaunāko medikamentu blakus efekts mēdz būt pilnīga izputēšana. (NN)
- Brīnumzāles - jebkuras zāles, kuras spēj paveikt to, kas rakstīts uz etiķetes. (Eriks Hodžkins)

Vientulības smagā nasta

Ikviens mēs mirsim vientulībā – *aci pret aci* ar lielo *Nezināmo !...*
Vientulības sajūta var būt gan ļaužu pūlī esot, gan atrodoties savu it kā tuvāko cilvēku vidū. Cilvēki bieži jūtas vientuļi, turklāt te domāta nevis fiziskā izolācija, bet gan neapmierinātība ar personisko kontaktu kvalitāti, ar tuvu, intīmu draugu trūkumu.

Draugu daudz, bet īsta drauga nav...

Vientulība parasti nomāc cilvēkus, kuriem ir kādas komunikatīvas grūtības. Vienus sasaista stingrie ierastie rituāli, tāpēc, ka bērnībā viņi audzināti apspiest, apvaldīt savas jūtas, bet nav iemācīti brīvi un skaisti tās izpaust. Otri ir pārāk prātīgi, racionāli. Trešie ir kļuvuši par kādu traucējošu pārdzīvojumu upuriem.

Pārbaude ar vientulību ir smags eksāmens. Izturot īstas vientulības smagumu un grūtības, cilvēks kļūst vai nu vīrišķīgs un neatkarīgs, vai arī salūzt, kļūst nīgrs un ļauns. Vientulība var norūdīt jau noformējušos raksturu, bet vāju cilvēku – saberzt putekļos.

Vientulība – tā ir nelaime, un ir nepieciešams liels gribasspēks, lai to ar pašcieņu uzvarētu.

Vientulība ir arī pozitīvs faktors tādā gadījumā, ja tā devusi iespēju pareizi izvērtēt draudzību, biedriskumu, cilvēciskas attiecības un, beidzot, pašu galveno dvēseles greznību – Mīlestību.

Radoši cilvēki parasti augsti vērtē vientulības minūtes, jo tās dod iespēju iedziļināties un koncentrēties. Talantīgs, dvēselisks cilvēks atradīs *sevis* piepildījumu arī vientulībā, tā viņam nebūs neglābjama traģēdija.

Domājošs cilvēks būtībā ir vientuļš cilvēks. Gandrīz visi lielie filozofi ir bijuši vientuļi. Nevajag no vientulības tik traki baidīties! Vienmēr atradīsies vientulība, kas ir tās cienīgi.

Pilnīgi vientuļš cilvēks nevar būt laimīgs, jo tam, vienalga, blakus ir nepieciešams cilvēks – ja ne mīļotā(ais), tad vismaz domubiedrs. Domubiedrs – tas ir cilvēks, kura uztvere un domu gaita ir līdzīga tavējai.

Ja radīsies nepieciešamība izbēgt no vientulības, tad vajag pacensties sevi modināt interesi par citiem cilvēkiem. Nevajag par katru cenu meklēt sev iespējamo laulības partneri vai mīļāko. Izzināsi iespējamās savas vientulības iemeslus un pamēģini tos novērst.

Vilšanās sajūta – tā ir visvieglāk novēršamā ar vientulību saistītā negācija. Parasti vilšanās ir jaunības kaite, tā rodas nevis pēc mīlas, bet gan pēc jūsmas, kas pāriet, atnākot nākamajai jūsmai. Parasti vilšanās ir neilga, jo sākas jau nākamais *labāka* partnera meklēšanas posms... Kas meklē, tas parasti arī kaut ko atrod. Viss būs kārtībā, ja vien jūsma nepārtop mīlā. Tad vilšanās ir visrūgtākā.

Tas, kurš ir vīlies, bijušai mīlai parasti izvirza augstas prasības un nemeklē vainu sevī. Ja tomēr ir bijusi mīla, tad slimības posms ir garāks un nākamie pūļņi līdzvērtīgi dimanta drumslas meklēšanai smilšu kaudzē. Īsta mīlestība, nevis *iemīlēšanās* - tas ir talants, Dieva dāvana...

Dvēseles bezpalīdzības sajūta. Šī vientulībai raksturīgā kaite var piemesties dažāda vecuma ļaudīm – gan dzīves vētrās rūdītiem, gan tiem, kuriem viss vēl ir priekšā. Dvēseles bezpalīdzības pamatā reizēm ir līdz galam vēl nenoformējies raksturs, taču jaunaļiem vēl ir cerības. Ja jums krietni pāri trīsdesmit, nāksies pielikt kolosālas pūles, lai sevī kaut ko būtiski mainītu.

Dvēseliski bezpalīdzīgie ir mazaktīvi, vienmēr sevi žēlo, lūdz padomu sabiedrībai u.tml. Viņi ir inerti un gaida, kad kāds nāks un viņus atsvabinās no vientulības. Viņi neprot sevi analizēt, tiem vienmēr šķiet, ka vaina ir *citos*.

Būtiskie vientulības iemesli parasti slēpjas pašā indivīdā – viņa nekomunikabilitātē, vienaldzībā un bieži arī labestības trūkumā. Vientulības problēma bieži vien tiek apspriesta ģimenes dzīves kontekstā, taču īstenībā tā ir daudz plašāka. Neprecējies

cilvēks, kuram ir labi un uzticami draugi, var būt mazāk vientuļš nekā ģimenē dzīvojošais, kurš jūtas tai psiholoģiski, iekšēji svešs.

Vientulība divatā diemžēl ir izplatīta parādība *laulāto draugu* vidū. Iemīlēšanās tiek pieņemta par mīlestību, bet, kad sākotnējā naivā jūsma ir pārgājusi, paliek tikai ģimenes jūgs un pienākumi. Draudzība un dvēseļu saskaņa nav izveidojusies, tādas nav bijis jau pašā sākumā. Kamēr bērni vēl mazi, rūpes par tiem abus ģimenes vientuļniekus vēl daudz maz vieno kopīgās interesēs, bet pusaudžu vecumā bērni sāk no ģimenes atrauties. Tā nu savu dzīvi blakus viens otram *velk* divi dvēseliski sveši cilvēki... Labi, ka viens otru vēl neienīst!

Tikai maksimāli piepūloties un mobilizējot dvēseles spēkus rakstura norūdīšanai, varat cerēt rast kādu pieņemamu vientulības problēmas risinājumu. Ne katrs ir savas vientulības nastas cienīgs un ne katrs to ar cieņu var panest.

Vientulības problēma sāpīgāk un specifiskāk izpaužas vecāka gada gājuma cilvēkiem. Vecumā cilvēks, viens palicis, jūtas vientuļš pat savu tuvinieku klātdzīvē, kaut vai paaudžu emocionālās atsvešinātības un dzīves uzskatu atšķirības dēļ. Vecumā, palicis vienatnē dzīves biedru zaudējot, cilvēks izjūt dvēselisku diskomfortu, pat tragēdiju. Tas sevišķi izpaužas Rietumu pasaulē, kur noris vecās patriarhālās trijpaudžu ģimenes modeļa demontāža. Vecāki dzīvo atsevišķi no saviem pieaugušajiem bērniem, bet kļūstot sevi aprūpēt nespējīgiem, pārvietojas uz pansionātiem. Tas labākajā gadījumā, bet sliktākajā gadījumā - „ragaviņu” variants.. vai bezpajumtnieku patversme

Atziņu izlase

- Vienatne ir laba tikai tad, ja pats to kurā katrā laikā vari pārtraukt. (NN)
- Arī dzīvojot zem viena jumta un pat guļot zem vienas segas, var atrasties bezgala tālu viens no otra. (J. Laganovskis)
- Gāja blakus, bet patiesībā - katrs savu ceļu. (J. Laganovskis)
- Ja baidies no vientulības - neprecies! (A. Čehovs)
- Bet katrs neprot būt vientuļš un no skumjām nebaidīties. (NN)
- Viena no cilvēka iekšējās niecības un tukšuma drošākajām pazīmēm ir tā, ka viņš necieš vientulību, citiem vārdiem sakot, viņš nevar panest pats savu sabiedrību. (NN)
- Vientulība ir visdrošākā vecuma pazīme. (Amoss Bronsons Olkotts)
- Vientulība - tas ir tad, kad nav neviena, kas tevi paņemtu no morga. (NN)
- Pricāties vientulībā ir visai skumīgi. (G. Lessings)
- Mīlestība ir veids bēgšanai no vientulības, kura nomāc visu mūžu gan vīriešus, gan sievietes. (Betrans Rasels)
- Var dzīvot arī vientulībā, ja vien kādu gaidi. (Vanda Blonska)
- Kādēļ izšķīros? Apnika vientulība. (A. Stass)
- Ja cilvēks sāk just vientulību, tad vecpuišim jāprecas, precētam jāšķiras. (Gurvičs)
- Vientulības drūmākais paveids - vientulība divatā. (C. Melameds)
- Viscietsirdīgākā ir sirds vientulība. (P. Buasts)
- Cilvēka dzīvē ir nepieciešamas vismaz divas vientulības reizes: jaunībā – lai sevī izkoptu domāšanu un vecumā - lai novērtētu notikušo. (V. Cimmermans)
- Dzīvei vientulībā ir nepieciešama domājoša galva un stipra dvēsele. (Buasts)
- Vientulības tieksme zināmā mērā ir gara aristokrātijas izpausme. Izvirtulis un neķītreļis vienmēr ir sabiedrīks. (A. Šopenhauers)
- Ikviens savā nāves stundā ir vientuļš. (B. Paskāls)
- Vientulība un apziņa, ka nevienam neesi vajadzīga ir pati briesmīgākā nabadzība. (Māte Terēza)
- Gudrais vismazāk vientuļi jūtas vienatnē. (Dž. Svifts)

Virtuālā realitāte - burvīgs sapnis vai murgains bieds ?

Informatīvā tehnoloģija strauji attīstās, sperot milzu soļus. Tas, kas vēl vakar likās fantastisks un neticams, šodien jau tiek uzskatīts par parastu un pašsaprotamu. "Intelektuālas" un "domājošas" ierīces un mehānismi šodien jau ir dienišķa parādība. Panākumi cilvēka nervu sistēmas darbības izpētīšanā un modernā datortehnoloģija paver fantastiskas iespējas.

Informatīvās tehnikas un tehnoloģijas straujā attīstība jau relatīvi tuvākajā nākotnē izraisīs ļoti revolucionāras pārmaiņas visās sadzīves, tautsaimniecības, izglītības, zinātnes, tehnikas, izklaides un pat mākslas jomās. Kā intriģējošu piemēru varētu minēt izklaides *industrijas* potenciālās iespējas. Attīstoties neirofizioloģijai un pilnveidojoties zināšanām par smadzeņu sistēmas darbību, pavisam reāla kļūs iespējamība veidot ar visiem jutekļiem uztveramu klātbūtnes efektu - demonstrēt tādu kā kinoizrādi nākotnes tehnoloģiskajā izpildījumā. Šī demonstrēšana varētu tikt realizēta, teiksim, *elektroniskās hipnozes* veidā.

Tas varētu izskatīties apmēram tā: - cilvēkam uzliek galvā speciālu ķiveri, caur to viņa apziņā elektrisku impulsu formā tiek ievadīta nepieciešamā informācija, un "skatītājs" ar visām savām sajūtām it kā tieši piedalās attiecīgajā izrādē. Tādā vulgarizētā skatījumā un interpretācijā varētu teikt - *personiski* izbauda visizmeklētākos kulinārijas gardumus un kaislīgāko skaistuļu "mīlestību"...

Pazīstamais zinātniski fantastisko sacerējumu autors Staņislavs Lems šai nākotnes tehnikas nozarei jau ir devis nosaukumu - *fantomātika*. Vienkāršākā tās realizācijā *skatītājs* pakļautos strikti noteiktajam attiecīgās *izrādes* scenārijam, izbaudītu visas *miesiskās* sajūtas, protams, to visu pārdzīvojot atbilstoši savai iekšējai būtībai.

Ko var pārdzīvot cilvēks, kas pieslēgts fantomātiskajam ģeneratoram? Visu ko. Viņš var rāpties augšup pa Alpu kraujām, bez skafandra un skābekļa maskas kļīst pa Mēness virsmu, žvazdošās bruņās uzticīgas karadraudzes priekšgalā ielauzties viduslaiku pilīs vai doties ekspedīcijā uz Ziemeļpolu. Viņš var kļūt pūļa elks kā maratonskrējiena uzvarētājs vai kā visu laikmetu dižākais dzejnieks un no Zviedrijas karaļa rokām saņemt Nobela prēmiju, viņš var mīlēt marķīzi de Pompadūru un baudīt viņas pretmīlu. Dusēt 2500. gada Miss Universum apkampienos, un tā atbildēs uz viņa vārdiem un skūpstiem. Duelēties ar Jago, lai atriebtu Otello. Pats var krist par mafijas slepkavu upuri. Tāpat viņš var izjust, kā viņam izaug vareni ērgļa spārni, var lidot vai arī kļūt par zivi, kas mierīgi peld starp koraļļu rifiem, vai kā asinskāra haizivs mesties virsū saviem upuriem, jā, viņš var pat sagrābt cilvēkus, ar baudu tos notiesāt un pēc tam sagremot kādā klusā savas zemūdens alas nostūrī. Viņš var būt divus metrus garš nēģeris vai faraons Amenhoteps, vai Atilla; viņš var būt pravietis, viņš var nomirt un augšāmcelties, turklāt daudz, daudz reīzu.

Tā nav nekāda utopiska fantāzija. Tā saucamo *virtuālo realitāti*, gan pagaidām visai smagnēji, jau šobrīd ļauj realizēt modernās ESM un pašreizējās zināšanās neirofizioloģijā. Fantomātikas tehnikai pilnveidojoties, iespējams, tiks izveidoti daudz pilnīgāki *scenāriji*, kuros izrādes *dalībnieks* (vairs ne jau pasīvs skatītājs) pats varēs aktīvi iejaukties, tādejādi būtiski mainot notikumu gaitu.

Atkarībā no scenārija, programmatiskās sarežģītības pakāpe būs dažāda - vieglāk ir imitēt Miss Universum nekā, piemēram, diskutēt ar Einšteinu, jo pēdējā gadījumā mašīnai jābūt apveltītai ar tādu sarežģītību un tātad arī inteliģenci, kas līdzinātos ģeniāla cilvēka saprātam. Var cerēt vienīgi uz to, ka tādu, kuri alks pameģģēties ar šādām Miss, būs nesalīdzināmi vairāk nekā tādu, kuri vēlēšies patērzēt ar relativitātes teorijas radītāju.

Tomēr vajadzētu rēķināties ar to, ka fantomātikas iespējas pārdozējot, varētu izveidoties jauns narkomānijas veids. Viens otrs fantastisku stāstu autors jau ir zīmējis bēdīgu ainu, proti, sabiedrības lielākā daļa tikai galdi gremdējas savās hipnotiski elektroniskajās izjūtās, un sabiedrībā ir iestājusies vispārēja degradācija un pagrimums.

Taču, kā jau jebkurai izrādei, kas var būt gan sekla un vulgāra, gan sniegt dziļu estētisku baudījumu, arī nākotnes *ķinītim* var būt dažāds efekts. Būtībā taču viss ir atkarīgs no paša cilvēka, no tā, kā viņš prot rīkoties ar sev piederošajām lietām un izmantot savas dažādās iespējas. Ar sērkokociņiem var iededzināt ugunsgrāvu, pie kura sasildīties, bet var arī nodedzināt savu māju...

Šādas izrādes tehniskai realizācijai nav nekādu principiālu šķēršļu. Kā zināms, dzīvais organisms ir sarežģīta elektriski bioķīmiska sistēma, kurā informācija pa nerviem tiek pārraidīta elektrisku impulsu formā. Nervu sistēmas darbība ir tiktāl izpētīta, ka jau tagad tiek veidotas kibernetiskas ierīces, kuras darbina *ar domām*, attiecīgos nervu sistēmu *komandējošos* elektriskos impulsus ievadot izpildierīcēs. Tādā veidā, piemēram, darbojas tā saucamās kibernetiskās protēzes, kas ir sarežģītas elektromehāniski elektroniskas ierīces, kuras vada no cilvēka nervu sistēmas uzturtie elektriskie signāli. Teorētiski ir iespējams arī pretējs process - attiecīgus signālus nervu sistēmai pievadot, var izraisīt atbilstošu reakciju (sajūtas, domas). Cik zināms, šajā zinātniski pētnieciskās darbības jomā veiktie eksperimenti esot daudzsoļi.

Iespējams, ka nākotnē būtiski mainīsies t.s. daiļliteratūras "lasīšanas" tehnoloģija. Grāmata būs kaut kas līdzīgs videokasetei. Tās lasītājs pieslēdzoties attiecīgai aparatūrai iegūs pilnīgu klātbūtnes un realitātes efektu (Tas viss notiek viņa tiešā klātbūtnē un "ar viņu pašu"). Vēl vairāk - notikumu gaitu un dažādās sekas varēs iespaidot pats lasītājs ar savu domu gaitu, izvēles un "rīcības brīvību". Teorētiski tas ir pilnīgi iespējams. Ir nepieciešamas pietiekami sazarotas un "pašattīstošas" programmas un tā jau ir tīrā tehnikas lieta.

Runājot par narkomānijas perspektīvām, ļoti iespējams, ka nākotnē arī šajā jomā ir sagaidāms būtisks tehniskais progress. Pašreizējās zināšanas par dzīvnieku un arī cilvēka smadzeņu uzbūvi rāda, ka tajās ir t.s. *baudas* (un turpat gandrīz blakus arī *ciešanu*) apgabali. Tos no *ārpuses* kairinot, piemēram, ar elektrisko strāvu, indivīds izjutīs vai nu neapraķstāmu svētlaimīgu baudu - *kaifu visaugstākajā pakāpē*, vai arī nokļūst *visstākajā ellē* - jau tepat, Zemes virsū!

Veicot eksperimentus ar žurkām, tām operatīvā ceļā attiecīgajos smadzeņu apgabalos tika ieaudzēti mikroelektrodi, kuriem ar mikroslēdzēm (pedālīšiem) žurkas pašas varēja pievadīt kairinošo elektrisko strāvu. Tikai reizi pieskārušās ciešanu pedālītim, žurkas tam vairs pat tuvumā nerādījās, toties pie baudas pedālīša tās burtiski pielīpa un tik ilgi sevi kairināja un kaifoja, līdz aizgāja bojā. Tātad, žurkas nav neko daudz gudrākas par cilvēkiem, kas krituši zaļā pūķa kalpībā...

Varam paredzēt, ka pavisam drīz pakalpīgie, peļņu tīkojošie kapitālisma ideoloģijas izauklētie ražotāji piedāvās mums par *lētu naudu* iegādāties ērti lietojamus *elektroniskos eiforizatorus*. Tad pie šīs patīkamas eiforijas varēs tikt, nemaz nelietojot tik kaitīgo alkoholu, kas bojā aknas, rada paģiras un visādas citādas nelaimes un ķezas. Var gan iziet tāpat kā iepriekšminētajām žurkām, taču, domājams, eiforizatoru konstrukcijā ir iespējams paredzēt arī dozu limitētājus un ierobežotājus.

Vēl vairāk, varētu pafantazēt par to, ka šādi eiforizatori būtu izmantojami *audzināšanas* nolūkos. Piemēram, šīs ierīces, kuras būtu speciāli noregulētas un noskaņotas uz katra indivīda nervu sistēmas īpatnībām (atkristu jēga eiforizatorus nozagt, jo citi cilvēki tos izmantot nevarētu), tiktu enerģētiski *uzpildītas* kādā valsts kontrolētā institūcijā. Sods par *sliktu uzvedību* varētu būt uzpildījuma samazinājums, vai pat pilnīgs atteikums uz zināmu laiku. Tā nu ir atkal pateicīga tēma sociāli fantastisku sacerējumu autoriem!

Tas tādās varbūt ne pārāk tālas nākotnes kategorijās. Bet kā šīs *lietas apstāv* jau šodien? Izrādās, ka ļoti intriģējoši.

Ārzemju presē (prese, kā zināms ir ļoti kāra un sensācijām un neželē pūles to izošņāšanai) ir parādījušās ziņas, ka Amerikā jau vairākus gadus tiekot strādāts pie projekta ar kodētu nosaukumu "*Dator Maugli*". Kādas slepenas laboratorijas zinātnieki ir izveidojuši *virtuālos vilkačus*. Pētījumu rezultāti var būtiski izmanīt līdzšinējās tik pierastās un pašsaprotamās attiecības starp cilvēkiem un mašīnām.

Grūtniecība 33 – gadīgajai Nadīnai M. noritēja smagi. Kad pasaulē nāca mazulis (vecāki tam jau laikus bija devuši vārdu Sids), ārsti viennozīmīgi secināja, ka viņš ir bezcerīgs. Dažas diennaktis reaminācijā sīkajā ķermenīti vēl plēnēja dzīvības liesmiņa... Taču tajā pat laikā ar speciālas aparatūras palīdzību tika veikta viņa smadzeņu mentālā skanēšana...

Mazuļa vecākiem par šo eksperimentu sākotnēji neko neteica, jo paši zinātnieki pasākuma šances vērtēja kā "izzūdoši niecīgas". Taču par pārsteigumu visiem Sida smadzeņu neironu elektrisko potenciālu impulsi pārrakstīti ESM sāka "dzīvot savu ireālu (superreālu?) dzīvi. Protams, vecāki uzzinot, ka viņu fiziski mirušais mazulis turpina dzīvot un attīstīties ESM iekšienē, bija šokēti. Tomēr tagad viņi "projektā" ņemot aktīvu līdzdalību un pret "datormaugli" izturas kā pret savu bērnu. Visa iekārta tika komplektēta ar t.s. multimediju un virtuālās realitātes sistēmā, kas deva iespēju Sidu redzēt trijdimensionālu un dabīgā lielumā, dzirdēt tā balsi un pat "paturēt rokās".

Diemžēl ēnā paliek projekta zinātniskās pamatdetāļas: - kā skanēšana tika praktiski realizēta, cik ātri un ar kādiem panākumiem norit "nokopētā intelekta" tālākā attīstība, kādas ir tā reālās potences? Amerikāņi ar saviem noslēpumiem dalīties nesteidzas. Tas ir arī saprotami, jo, kā jau tas parasti notiek ar avangardiskiem, tālu ejošiem un daudzsološiem projektiem, tiem savu *ķepu* vispirms uzliek militāristi...

Kādā informātikas problēmām veltītā konferencē tās dalībnieki uz liela ekrāna varēja vērot nepiespiestu dialogu starp Albertu Einšteinu un Merilinu Monro. To lomas "spēlēja" nevis aktieri, bet gan virtuālas personas, kuras tika veidotas un vadītas ar elektroniskiem paņēmieniem. Šai saruna principā var pieslēgties arī jebkurš cits cilvēks. Tikai apziņa, ka abas šīs personas ir jau sen mirušas traucēja sarunu uztvert kā pilnīgu realitāti.

1997. gada beigās japāņu televīzijā parādījās jauna "zvaigzne" - apburoši daiļā Kioko Date. Viņa ir jauna, skaista, asprātīga un atjautīga, ar enciklopēdisku erudīciju, lielisku figūru, lieliski dzied un dejo. Nav brīnums, ka viņa ātri iekaroja skatītāju simpātijas. Viņas fanus gan izbrīnīja viņas kolosālās darba spējas - pa kuru laiku viņa visu uzspēj!? Dienā vada telepārraidis, filmējas reklāmas klipos, bet naktīs strādā par kādas Tokijas radiostacijas diskžokeju, līdz pat rītam atbildot uz radioklausītāju zvaniem. Un vēl viena dīvainība - burvīgo Date tā arī neviens "vaigā" nav redzējis - viņā ļaudīs neparādās, arī pat saviem televīzijas kolēģiem.

Kad žurnālisti uzzināja Kioko noslēpumu, tad šī sensācija izraisīja īstenu šoku. Izrādījās, ka tādas meitenes nemaz nav. Ir tā saucamā virtuālā realitāte - firmas "Hori Pro" speciālistu izstrādāto datorprogrammu komplekss. Šis projekts izmaksāja vairākus simtus miljonu dolārus, taču telekompānija ir apmierināta. Kioko savās "kvalitātēs" sīt pušu jebkuru diktoru un programmas vadītāju, neprasa darba algu, nekaprīzējas un pats galvenais - nenoveco. Virtuālās divas radītāji paziņoja, ka pavisam netālā nākotnē viņu produkcija izkonkurēs ne tikai dzīvās televīzijas, bet pastums nost arī kinoaktierus.

Šāda precīza realitātes atainošana tad arī ir par iemeslu daudzām zinātnieku bažām. Šādi cilvēkiem līdzīgi *elektroniskie vilkači*, darbojoties pēc pašorganizējošām un līdz ar to līdz galam neizzināmām un nekontrolējamām programmām, var kļūt par patstāvīgi darbojošos reālu faktoru un spēku, kas var iespaidot cilvēces norises

Vīrieša un sievietes bērns, mazulis *Mauglis* savā "miesā" nav cilvēks, taču tas attīstās, strauji pieņemas prātā un ir praktiski nemirstīgs. Pat ja viņa "prāts" nepārsniegtu vidusmēra cilvēka intelekta līmeni, tas, ja vien to vēlēties, bez sevišķām grūtībām varētu kļūt par pasaules Valdnieku, jo viņa rīcībā taču ir kolosālas iespējas. Caur kopējo datortīklu viņš spētu vadīt lidmašīnas, satelītus,

zemūdenes un slepeni manipulēt ar rēķiniem bankās... Virtuālās tehnoloģijas sākotnēji tika veidotas lai maksimāli reāli šos “māņu objektus” attēlotu, panākumi ir milzīgi un ļaudis var arī nesaprast, ka pie varas stūres laužas mašīna...

Datormašīna nomodelēs konkrētu Vadoņa tēlu. Parādīs, kā viņš tiek ar ļaudīm vai atpūšas ģimenes lokā. Virtuālās tehnoloģijas jau kļūst tik pilnīgas, ka pavisam drīz neviena ekspertīze nevarēs atklāt “dokumentālo kadru” falsifikāciju.

Bet pagaidām mūsdienu informatīvās tehnoloģijas spēj izveidot tādu virtuālo (it kā esošu) realitāti, kad uzliekot speciālu “cepuri” cilvēks ar savām izjūtām saplūst ar “datortelpu”. Čikāgas spēļu automātu zālēs uz “virtuālām atrakcijām” biļete maksā tikai septiņus dolārus. Par šo naudu viņš var nokļūt izdomātā un fantastiskā pasaulē saņemot pilnīgi reālas un konkrētas izjūtas

Jau tiek ražota un pārdota aparatūra virtuālajam seksam. Datorprogramma un ģenitāliju un citu miesas daļu adapteri, kas imitē taktīlas izjūtas, jums dos iespēju pārdzīvot dzimumakta *kaifu* ar jebkuru kinozvaigzni – dzīvu vai mirušu. Tā lūk par septiņiem dolāriem ir iespējams *mīlēties* ar Merilinas Monro rēģu.

Pirmajā tuvinājumā - nekas traģisks, tās taču tikai jaunas un savdabīgas izklaides iespējas. Taču domājot ļaudis tomēr brīdina : - cilvēce atrodas uz lielu briesmu sliekšņa - robežšķirtnē starp īstenību un it kā realitāti kļūst aizvien plānāka.

Mūsu domu radītie dēmoni iegūst fizisku esamību un vairs tālu nav tā diena, kad tie aktīvi sāks iejaukties visā notiekošajā.

Sāk piepildītie drūmās futurologu un fantastisko rakstnieku prognožu simptomi, paredzot “cilvēku civilizācijas” norietu, *teikšanu* un varu pārņemt robotiem. Un tā nav nekāda teorētiska abstrakcija, drūma, taču ne neiespējama. Mēs naivi iedomājamies, ka mašīnu *taisnvirzienu* loģika nespēs līdzināties vai pat sacensties ar cilvēka intelekta daudzplānaino un sarežģīto darbību. Nu rodas bažas, ka šī naivā pārliecība ir bijusi *uz smiltīm būvēta*...

Jau vispasaules *tīmekļa* (interna) radītās iespējas atstāj pavisam neparedzētu iespēju uz cilvēku psiholoģiju. Daudzi aizrāvušies *internetfani tā ir ar to pārņemti*, ka neko citu vairs negrib *ne dzirdēt ne redzēt*, tikpat kā kādi narkomāni...

Cilvēks ir naivi sevi iedomājies par “dabas valdnieku”. Mūsu senči šo *titulu* izkaroja smagā cīņā ar citiem bioloģiskajiem veidiem. Un uzvarēja ne jau spēcīgāko muskuļu vai žokļu dēļ, bet gan aiz tādas labāk attīstītas *efemerās* īpašības kā prāts un apziņa. Un evolūcijas Olimpā iestājās, liekas uz visiem laikiem, izveidojies līdzsvars.

Taču uz trešās tūkstošgades sliekšņa *homo sapiens* pārstāvis (pasaules spēcīgākā šahista Kasparova personā) pieredzēja intelektuālu sakāvi no mašīnas vārdā “Deep Blue”. Ja uzmanīgi paanalizē šā notikuma komentārus presē, tad dziļdomīgāki secinājumi nebūt nav iepriecinoši. Protams, virspusēji skan *rozīgi* un nomierinoši komentāri. *Nekas traks nav noticis. Spēlē taču visādi var gadīties. Uzvarēja taču nevis “kibernētiskās smadzenes”, bet gan programma, ko taču ir sastādījis cilvēks. Tātad uzvarētāja tomēr ir Cilvēce !*

Un tikpat kā neviens nepiegrīza vērību faktiem, ka Manhetenā spēļu zālē cilvēkus pārstāvēja *labākais no labākajiem*, bet tam pretī stāvošā mašīna nebūt nebija tā jaudīgākā un arī programmu sastādīja ne jau tie paši ģeniālākie programmisti.

Uzvarētājs “Deep Blue” šajā vēsturiskajā mačā gājienus *apdomāja* ar ātrumu 200 miljonus operāciju sekundē. Starp citu, tajā pat gadā japāņi izveidoja ESM, kas darbojas ar ātrumu 300 miljardu operāciju sekundē. Nesen no Tokijas pavīdēja

ziņa par mašīnu, kas spēj apstrādāt informāciju ar ātrumu triljons operāciju sekundē ! Un protams, tā vēl nav nekāda robeža.

Bet ko Cilvēce ? Vai tā revanša mačam var izvirzīt pārstāvi, kas būtu pieci tūkstoš reizes spēcīgāks par Kasparovu?...

Bet vai vispār ir kāda jēga un vajadzība *izvirzīt* ? *Tas taču ir brīnišķīgi, ka cilvēkiem ir tik spēcīgi elektroniskie palīgi !* - tā runā un mierina optimisti.

Taču pesimistu bažās par draudošo *kompjūterekspansiju* ir sava loģika. Psihologi, kas nodarbojas ar masu apziņas fenomeniem saka : *Evolūcijas cīņas arēnā ir parādīties nopietns sāncensis, kas mūs "sitīs" ar mūsu pašu ieročiem. Un tas jau ir pietiekami satraucošs fakts.*

Diemžēl šodien ir visai maz, kas to izprot. Neraugoties uz informatīvās tehnoloģijas vētrains un lavīnveidīgo attīstību, nevienam speciālistam *mēle nepakustas*, lai elektroniskās mikroshēmas publiski nosauktu par saprātīgām. Tomēr, kāpēc ?

Psihologi apziņu definē kā *smadzeņu īpašību apstrādāt informāciju*. Ja jau zinātnieki to attiecina uz *homo sapiens*, tad kādēļ to nevar pieļaut attiecībā uz kibernetiskām ierīcēm, kuras to var veikt ātrāk un precīzāk nekā cilvēki ?

Psihiatrijā ir sastopams tāds jēdziens kā "izspiešana". Tā ir viena no organisma psiholoģiskās aizsardzības metodēm, kad bezizejas situācijā smadzenes pēkšņi pārstāj uztvert domas, pārdzīvojumus un objektus, kas nes draudošas briesmas. Jūs varat neredzēt slepkavu, kas ar nazi rokās jums tuvojas, kaut gan visu pārējo saskatāt labi. Varbūt ar tādu psihisku aklumu var izskaidrot, kāpēc mēs neredzam, ka "elektroniskās smadzenes" mūs sit pušu pa itin visām līnijām !

Elektroniskā ekspansija ir acīmredzama , datorsistēmas cilvēku aizvieto it visur : - rūpnīcās, kur ir nepieciešama liela precizitāte, uz konveijera strādā tikai roboti;

ESM veido prognozes metereologiem, militāristiem un politiķiem; esam tām uzticējuši vadīt lidmašīnas, vilcienus, kuģus un satelītus;

Informatīvie datortīkli biežā tīmeklī ir apvijuši visu planētu iespējoties it visur - bankās, militāristu štābos un stratēģisko raķešu bunkuros;

Daudzi globāla rakstura risinājumi tiek pieņemti vadoties no kibernetisko ierīču *ieteikumiem*..

Ļaudis dzīvo naivā pārliecībā, ka viņi *tur roku uz vadības pogas*, ka viņi jebkurā brīdī *sadumpojušos* mašīnu var atslēgt. Tikai kā gan viņi vispārējas virtuālās realitātes gaisotnē maz varēs saprast un apjēgt, ka notiek kaut kas slihts !? Un vai vispār maz ievērosim to brīdi, kad *uz pulsts un tās pogas* atradīsies nevis cilvēka, bet gan "elektroniskā vilkača" roka ?

Bet varbūt tāda pāreja jau ir notikusi ?

Jau senatnē domātāji uzskatīja, ka pasaule attīstās spirāles likumā. Pasekosim ķēdei : nedzīvā neorganika – organika – organiskā dzīvība – organiskais saprāts – neorganiskā dzīvība – neorganiskais saprāts. Vijums noslēdzas, taču daudz augstākā pakāpē. Kibersmadzenes var uzskatīt kā evolūcijas cikla loģisku posmu.

Taču šāds redzes viedoklis šodien nav diez cik populārs. Speciālistu vairums neorganiskās dzīvības esamības iespēju kategoriski noliedz. Iespējams, ka viņiem ir arī taisnība .Taču šāda spītīga turēšanās pie šāda redzes viedokļa ir visai dīvaina, it sevišķi, ja ņem vērā, ka pats jēdziens "dzīvība" savā būtībā vēl nemaz nav skaidrs un strikti noformulēts. Tā vien izskatās pēc bēdīgi slavenā principa - *tas nevar būt tāpēc, ka nevar būt !*

Būtībā kibernetiskās sistēmas atbilst visiem dzīvības pazīmju kanoniem - tās pilnveidojas, vairojas, operē ar informāciju, reaģē uz apkārtējās vides izmaiņām...

Un kas no tā, ka šie procesi pagaidām noris simbiozē ar cilvēkiem ? Kādā attīstības pakāpē vajadzība pēc šīs simbiozes var arī atkrist un tad var sākties pilnīgi patstāvīgs attīstības ceļš.

Bet kā tad sastāv ar to *efemēro* dvēseli ? Nav problēmu, jo tā taču arī ir materiāls veidojums, gan tikai t.s. *lauku* veidā, kas eksistē daudzdimensionālās pasaules citās augstākās dimensijās. Domājot filozofi, kas spēj palūkoties tālāk par dogmatisko priekšstatu *degungalu*, atzīst, ka ikvienai dzīvai būtnei ir dvēsele un ne jau tikai emocionāli filozofiskā aspektā vien. Ja dvēseli formulējam kā lauku dabas materiālu faktoru, tad tā principā var pastāvēt arī kibernetiskai ierīcei, kurā norisošies elektriskie procesi ir praktiski analogi dzīvā būtnē norisošiem elektrofizioloģiskajiem procesiem. Nu ko, piekritīsim, ka dators ar kura palīdzību top šis teksts, ir saprātīga būtne arī ar savu dvēseli un tās izpausmēm Un manu prāt' tā nav nekāda *svētuma zaimošana*, bet gan tikai loģisks un pragmatisks secinājums. No tā mēs dvēseliski nabagāki neklūsim, drīzāk gan otrādi

Amerikāņu rakstnieks Samuels Batlers esot teicis : “*Vienalga ko vista par sevi domā – tā ir un paliek tikai starposms starp olu un olu.*” To pašu var attiecināt arī attiecībā uz cilvēkiem : no pudeles izlaiduši “elektronisko džinu”, viņi pēc būtības ir kļuvuši par starposmu starp pērtiķi un ESM. Jo ātrāk cilvēki atzīs un apjēgs šo potenciālo iespēju, jo ātrāk tiks izveidotas auglīgas un efektīvas sadarbības iespējas ar mūsu evolucionāro sāncensi.

Galu galā tikai no cilvēka, viņa saprāta un tālredzības ir atkarīgs tas vai *datormaugļi* un tamlīdzīgas būtnes kļūs par mūsu draugiem un palīgiem vai izvēršīsies par nežēlīgiem un sāncensīgiem virtuālās pasaules dēmoniem. Vai virtuālā pasaule kļūs par burvīgu sapni vai ļaunu murgu. Tas viss ir Cilvēces rokās.

Nedaudz atziņu par fantāziju un ilūzijām

- Īstenība pārspēj katru fantāziju, jo fantāzijai tomēr jāērķinās ar zināmu atbilstību īstenībai. (M. Tvens)
- Teorijas izveidošanai faktu vienmēr pietiek, tikai pietrūkst fantāzijas. (Dmitrijs Blohincevs)
- Bez fantāzijas nav nedz mākslas nedz zinātnes. (F. Lists)
- Pienāks laiks, kad zinātne apsteigs vispārdrōšāko fantāziju ! (Žīls Verns)
- Fantāzija ir svarīgāka par zināšanām ! (Alberts Einšteins):
- Īstenība vienmēr ir vēl fantastiskāka nekā visas fantāzijas. (V. Birmans)
- Ilūzijas ir tādas cilvēka izjūtas, kurš tic tam, kā nav. (Stendāls)
- Nekas cilvēku nedara tik laimīgu kā ilūzija. (J.V. Gēte)
- Labākās zāles pret ilūzijām ir skatiens spogulī ! (O,Hakli)
- Par ilūzijām ir jāmaksā ar īstenību ! (Aleksandrs Kumors)
- Nešķirieties no ilūzijām. Kad tās ir prom, jūs vēl varat eksistēt, bet esat pārstājuši dzīvot. (M. Tvens)
- Cilvēks dzīvo vairāk no ilūzijām nekā no patiesības. (K. Skalbe)
- Sieviete ir tikpat daudz ilūziju par savu pagātņi, cik vīriešiem - par nākotņi. (Gabriela Koleta)
- Gaisa piļu uzturēšana maksā ļoti dārgi. (E. Bulvers-Litons)
- Katra sieviete cer, ka viņa šim vīrietim būs tā pēdējā, ja ne pirmā bet katrs vīrietis cer, ka šī sieviete viņam vēl nebūs pēdējā. (Boriss Krutiērs)

Zemapziņas varenais iespaids.

Kas tā apziņa un zemapziņa īsti ir, cilvēks nemaz tā lāga arī nezina. Visumā ir tāda visai dīvaina situācija. Cilvēks, kas savā būtībā ir materiālu daļiņu apkopojums, to sistēmu sistēma, kas ir iedomājusies, ka tā domā, mēģina sevi izprast - kāds ir viņa darbības mehānisms un tā funkcionēšanas jēga. Tad nu arī tiek veidotas visādas hipotētiskas prāta konstrukcijas un teorijas, tiek izdarīti visādi eksperimenti un pētījumi. Taču pagaidām ir tā, ka cilvēki par tālām zvaigznēm un galaktikām zina vairāk nekā paši par sevi un savas esības smalkajām niansēm

Filozofiskajā traktējumā apziņa ir informatīva rakstura kopums, kas pārstāv kādas būtnes „ES” un faktiski nosaka un veido šās būtnes kā sistēmas funkcionēšanu. Ja apziņas augstākajā līmenī tiek veidoti un pieņemti vairāk vai mazāk „saprātīgi” un apzināti lēmumi, tad zemākajā, tās saucamajā zemapziņas līmenī atrodas tādi informatīvi veidojumi kā jūtas un emocijas, tad vēl zemākajā līmenī - zemzemapziņā atrodas instinkti, kuriem jau ir ieprogrammēta ģenētiska izcelsme.

Runājot par instinktiem, jāsecina, ka Daba, tos veidojot, ir rīkojusies ļoti mērķtiecīgi, atbilstoši sistēmtehnikas vispārējām likumsakarībām. Proti, ka „labi” ir viss tas, kas veicina sistēmas kā tādas (konkrētajā gadījumā kādas dzīvas būtnes) normālu funkcionēšanu un attīstību, bet „slikti” ir viss tas, kas tam kādi traucē. Tā piemēram, šim principam tīri utilitāri ir pakārtots sievietes („māfītes”) un vīrieša („tēviņa”) ķermeņa „skaistuma” jēdziens. Lai māfīte būtu „skaista”, tai ir jābūt ar lielām krūtīm (dzimušā bērna normālai pabarošanai) ar labi attīstītiem gurniem (lai varētu labi funkcionēt kā „dzemdību mašīna”), ar gariem un kuļiem matiem, lai tajos varētu ietīt zīdainīti, to pasargājot no aukstuma, ar garām un slaidām kājām, lai tā spētu aizmukt no lauvas, kas to grasās apēst. Savukārt tēviņam ir jābūt staltam, spēcīgam un muskuļainam, lai viņam būtu lielākas izredzes savai māfītei un bērniem sagādāt kādu mamuta gaļas gabalu. Vīriešu tā saucamās „seksuālās neuzticības” sindromu Daba arī ir ievietojuši instinktu līmenī - lai tēviņiem būtu vēlētās apaugļot pēc iespējas vairākas māfītes. Instinktu līmenī atrodas arī sevis izrotāšanas un izkrāšņošanas vēlētās, lai piesaistītu pretējā dzimuma interesi un izprovocētu reprodukcijas procesu. Tādā ciniski frīvolā traktējumā sievietes krāso lūpas, jo tās tad vīrieša zemapziņā asociējas ar uzbudinātas vaģinas lūpām. Tādējādi tēviņš zemapziņīgi tiek aicināts uz kopošanu, līdzīgi kā tas ir vērojams ar pērtiķiem riesta laikā ar viņu sakanajām pakajām. Tā nu instinktu pamatu pamatos ir ielikta populācijas („kailās dzīvības”) saglabāšanās un reprodukcijas mērķi

Dzīji zemapziņā cilvēkos, sevišķi vīriešos, ir iesēdies slepkavošanas instinkts. Tā nu vīriešiem tik medīt. Ne jau aiz izsalkuma, bet „sava prieka pēc” nošaut kādu dzīvnieku, putnu vai ar lielu „trādirīdi” trenkāt kādu pārbijušos zaķīti... Augstākās sabiedrības slāņiem tas jau pieder pie „dzīves stīla” un modes. Visādām tā saucamo augstāko aprindu dižpersonām tiek rīkotas medības ar ekstravagantām izpriecām un izdarībām. dižpersonām „medījumu” pat klāt piedzenot. Un kāds zemapziņas instinkts liek bļītkotājam pacietīgi tupēt pie āliņģa, vai riskēt ar noslīkšanu, parādoties pirmajam ledum? Nu ne jau aiz bada un izsalkuma! Arī agresivitāte vīriešiem mīt jau pamatinstinktos. Ne velti pusaudžiem un no tā intelekta līmeņa vēl neizgājušiem tik spēlēt „kariņus”! Sacensība, azarts, piedzīvojumu kāre ir tipiskas instinktu izpausmes. Nez kāpēc instinktos nav tieksmes pēc Labā, Cēlā un Gaišā, bet šīs īpašības nākas ieaudzināt?...

Psihologi ir pārliecinājušies, ka kādu apgalvojumu nemītīgi atkārtojot, cilvēks tam sāk svētī ticēt, neatkarīgi no tā, vai šis apgalvojums ir patiess vai melnīgs. Tūkstoškārt atkārtoti meli jau tiek uztverti kā īstenība. Katrs cilvēks ir tāds, kāds jau nu viņš ir, tādēļ, ka pār viņa apziņu valda tādas vai citādas domas - diktatori, kādas jau nu apziņā ir ielaistas. Zemapziņa neatšķir radošu domu no graužošanas un destruktīvas. Tā darbojas ar to materiālu, kas tai tiek piegādāts. Zemapziņa materializē rīcībā gan baiļu sindromus, gan drosmīgu domu, gan domu, kas ir radusies kvēlā lūgšanā.

Zemapziņā ir iesēdušies dažnedažādi pat no aizvēstures nākuši instinkti, kuriem uzpeldot, cilvēks spēj „nostrādāt” visādus „brīnumus”.

Psihiatrījā nākas sastapties ar tādu parādību kā „likantropiju”. Kad „visādi normāls cilvēks” pēkšņi sevi iedomājas par kādu zvēru esam un tad nu attiecīgi tā uzvedas un rīkojas. Piemēram, nometas četrpāpus un sāk riet kā suns. Lēkmei pārejot, atkal ir normāls un no tā neko neatceras. Tādi gadījumi nebūt nav vienreizīgi. Tautu folklorā taču ir daudz mītu par visādiem vilkačiem un vampīriem.

Atrast kādu daudz maz ticamu šādas parādības skaidrojumu psihietriem vēl nav izdevies. Gan ir dzirdēta viena pūsfantastiska hipotēze. Proti, ka saskaņā ar reinkarnācijas procesiem, šis indivīds kādā savā iepriekšējā dzīvē tik tiešām ir bijis attiecīgais zvērs, un nu cilvēka apziņā ir uzplaiksnījusi savas kādreizējās esamības atbalss ! Tas nevar tā būt, tāpēc, ka tas tā nevar būt ?! Tāda nu ir visvienkāršākā pašsaprotamā argumentācija !

Zemapziņa esot visu varena un tā spējot ar cilvēku *nostrādāt visādus jokus*. Taču cilvēkam ir iespēja izvēlēties *barību* ar ko zemapziņa tiek *barota*.. Mūsu zemapziņai ir tie pat plāni, mērķi un vēlmes. Pastāv visai pamatotas hipotēzes, ka zemapziņa ir saistošais posms starp indivīda ES (ego) un Pasaules Saprātu ar kura starpniecību mēs smejamies no bezgalīgā Saprāta.

Zemapziņa nekad nav bezdarbīga. Jūs tai nedodat darbu? Nu ko, viņa tomēr funkcionē ar to materiālu, kas ir viņas rīcībā un kas bez jūsu ziņas (ja jau jūs tā vēlaties) tajā ir nokļuvusi. Mūsu eksistence taču noris dažnedažādu domu impulsu gaisotnē, gan pozitīvu, gan negatīvu.

Jūsu mērķis stimulēt vienus un *nogriezt* otru. Ja to spēsīt iemācīties, tad zemapziņas vadības svarīga svira jau ir jūsu rokās.

Viss cilvēces paveiktais ir radis cēloni kādas domas uzplaiksnījumā, bet pirms tās bija iztēles process.

Zemapziņa ir tendēta vairāk pakļauties emocionāli izjustām domām, nekā *papagailiskiem* (rezonātoriskiem) atkārtojumiem. Ne velti paruna saka, ka *jūtas vada un valda cilvēkus*. Zemapziņas valoda ir jūtu valoda. Tādēļ cilvēkiem nekaitētu vispirms tikt *skaidrībā* par savām jūtām Cilvēcei ir pazīstamas septiņas pozitīvās un tikpat daudz negatīvās.

Septiņas pozitīvās jūtas:

Vēlēšanās, Ticība, Mīlestība, Sekss, Entuziasms, Sentimentalitāte, Cerība.

Protams, ir arī citas pozitīvas emocijas, taču šīs ir tās biežāk sastopamās un cilvēka radošajā darbībā vairāk pielietotās. Izmantojiet tās, vadiet tās un arī pārējās arī atradīsies jūsu rīcībā.

Septiņas negatīvās jūtas (no kurām vajadzētu izvairīties):

Bailes, Skaudība, Ienaidis, Atriebība, Alkatība, Aizspriedumi, Dusmas.

Zemapziņu nevar vienlaikus aizpildīt gan pozitīvās gan negatīvās emocijas, kāda no tām dominēs. Tikai jūs pats esat atbildīgs, lai pārsvarā būtu pozitīvās emocijas. Tur var palīdzēt arī izstrādājies ieradums. Tad veidosim to!

Zemapziņai būtībā ir vienalga kādā virzienā darboties - veiksmei vai sakāvei. Izvēle ir jums!

Cilvēka personības mērogs ir vienāds ar tā prāta un intelekta mērogu !

Par zemapziņas būtisko iespaidu uzskatāmi liecina medicīnas jomā tā saucamais *placebo* efekts, kad slimniekam dod kādu pilnīgi „nekaitīgu” un neitrālu pulverīti, vienlaicīgi iestāstot, ka tas ir kāds jauns brīnumefektīvs medikaments vai ārstnieciska, kaut vai pūsmistiska ļoti efektīva procedūra. Pats galvenais, lai slimnieks tam svēti notic ! Tad, kā rāda statistika un plaši izvērsti pētījumi, apmēram 20 % gadījumu izveseļošanās ir garantēta ! . Un pretējs efekts - ja slimnieks ir skeptiski noskaņots un jau pilnīgi „nolaidis rokas un nokāris degunu”, tad ļoti bieži nelīdz vai ir maz efektīvi visspēcīgākie un modernākie medikamenti. Cilvēka

organisms ir sarežģīta pašregulējoša sistēma, kurā ļoti lielu lomu spēlē nervu sistēma un ar to saistītie psihiskie procesi. Ja nervu sistēma jau zemapziņas līmeni spēj organisma aizsargspējas pienācīgi mobilizēt, tad rodas ļoti liela iespēja gūt pozitīvu rezultātu. Šo efektu pamatā tad arī izmanto visādi dziednieki, ekstrasensi un „magi”. Uz to balstās arī visa psihoterapija !

Instinkti, kas daudzos gadījumos nosaka cilvēka uzvedību un rīcību, arī atrodas zemapziņas līmeņos. Tā piemēram :

Kāpēc vīrieši „krāpj” vairāk nekā sievietes? Tā ir evolucionārās bioloģijas fundamentāla teorija, ka, sasniedzot seksuālās reprodukcijas vecumu, jebkuras sugas tēviņi, ieskaitot cilvēkus, meklē pēc iespējas vairāk partneru, lai palielinātu savas vairošanās iespējas. Lai noliegtu šo dabisko dzinuli, Rietumu sabiedrība ir centusies izmantot morāles normas, uzspiežot vīriešiem monogāmiju. Šī nesaskaņa starp vīrieša fizioloģiju un sabiedrības standartiem ir radījusi apjukumu, sarežģījumus un samākslotas problēmas.

Vīrieša hormons testosterons ir primārais ķīmiskais savienojums, kas valda pār cilvēka seksuālajām tieksmēm. Vīriešiem ir divdesmit reizes vairāk testosterona nekā sievietēm, tāpēc viņi biežāk vēlas iegūt īslaicīgo seksuālo baudu. To papildina arī evolucionārie impulsi, kas vīriešiem ir instinktīvi.

Vīriešu reproduktivitāte ir atkarīga no tā, ar cik sievietēm viņam bijis sekss - jo vairāk viņš to iegūst, jo ticamāk, ka viņa gēni eksistēs arī turpmāk. No otras puses, sievietes savās seksuālajās tieksmēs iespējamo bērnu skaita dēļ ir ierobežotas un viņu apaugļošanai nepieciešams tikai viens partneris; tā ir bioloģiska īpatnība, kas seksuālā partnera izvēlē viņas diskriminē. Taču, kad vīrieši seksuālos partnerus meklē kvantitatīvi, sievietes to dara kvalitatīvi. Sievietes alkst pēc attiecībām un saistībām un meklē sev pāri, kurš ne tikai var radīt spēcīgus un veselīgus pēcnācējus, bet arī aizsargāt un nodrošināt tos.

Vīriešu un sieviešu smadzeņu struktūra ir pielāgota šo instinktu piepildīšanai. Piemēram, vīriešu smadzenes funkcionāli ir īpaši diferencētas, un noteiktas to daļas tiek izmantotas konkrētu uzdevumu veikšanai. Tāpēc vīrieši spēj informāciju un emocijas sadalīt divās daļās; piemēram, smadzeņu zonas, kas saistītas ar mīlestību un seksu, nav savienotas, tāpēc spēj darboties neatkarīgi, kas būtībā nozīmē to, ka vīriešiem sekss var saturēt ļoti maz emociju.

Sieviešu smadzenes ir visaptverošākas, un dažādas smadzeņu daļas ir ciešāk saistītas. Vienam uzdevumam sievietes izmanto dažādas smadzeņu daļas, kurām, lai tas būtu iespējams, jābūt cieši saistītām. Ievērojams ir fakts, ka tā sieviešu smadzeņu daļa, kas atbild par emocijām un mīlestību, ir cieši saistīta ar to daļu, kura atbild par seksu. Ja sievietei ar vīrieti ir sekss, viņas seksuālā iekāre parasti ir saistīta ar pieķeršanās jūtām un mīlestību. Tieši šī smadzeņu darbības nesavienojamība izskaidro to, kāpēc sievietēm ir grūti saprast un pieņemt vīriešu „neuzticību”.

Vienlaikus seksuālie sakari ar vairākām sievietēm vīriešu zemapziņā nerada nekādu „grēka” sajūtu, jo poligāmiskas tieksmes jau ir dabas ieprogrammētas to zemapziņā jau instinktu līmenī. Monogāmija ir privātīpašuma ideoloģijas iespaidā uzspiesta pretdabiska sabiedriska norma.

Instinktus un ar visu tiem saistīto lielā mērā komandē dzimumhormonu daudzums, to balanss vai disbalanss organismā. Galvenās vīrišķās pazīmes un rakstura izpausmes regulē testosterons, bet sievišķās savukārt estrogēns. Novērojot, ļoti bieži pamatdzimumhormoni „izskalojas” un rodas dzimumhormonu disbalanss. Tā vīriešiem, izskalojoties testosteronam, pārsvaru sāk ņemt estrogēns un indivīds sāk iegūt sievišķīgas īpatnības - kļūst maigs un romantisks, bet sievietēs, izskalojoties estrogēnam un pārsvaru ņemot testosteronam, tās kļūst „raupjas”, nemaigas un pat agresīvi noskaņotas... (Pārvēršas „raganās”.)

Ar dzimumhormoniem ir cieši saistīts arī jautājums :

Vai homoseksualitāti nosaka ģenētika ? Jautājums, vai homoseksualitāti nosaka ģenētika vai arī tā ir cilvēka izvēle, ir ļoti diskutabls. Daudzi fundamentāli reliģiski grupējumi apgalvo, ka seksuālā orientācija ir cilvēka apkārtējās vides sekas un personiskās izvēles jautājums; viņi uzskata, ka seksuālo izvēli nosaka tādi faktori kā audzināšana un sabiedrības spiediens, kā arī apgalvo, ka homoseksuāļu pārveidošanas terapija ir efektīva un nenormālu seksuālo orientāciju ir iespējams mainīt.

Līdz zināmai pakāpei šo teoriju atbalsta adaptivitātes koncepcija. Raugoties no evolucionārā viedokļa, adaptīvās īpašības ir tās, kas palielina sugas izdzīvošanas iespējas. Homoseksuālie pāri nevar radīt pēcnācējus, tāpēc samazina izdzīvošanas iespējas. Daži uzskata - ja orientācija būtu mantojama, tad attīstības gaitā homoseksuāļi sevi tādā veidā būtu izsvītrojuši

Geju organizācijas savas orientācijas attaisnošanai atbalsta viedokli, ka viņu seksuālo orientāciju nosaka daba, tāpat arī daudzi mediķi apstiprina, ka seksuālā orientācija ir daļēji iedzimta un to mainīt nav iespējams. Lai gan zinātnieki ir vienisprātis, ka tāda noteikta „geju gēna” nemaz nav, viņi uzskata, ka, visticamāk, šeit ir iesaistīti vairāki faktori, no kuriem daži, iespējams, ir ģenētiski. Pastāv hipotēze, ka grūtniecības agrīnā posmā attiecīgā dzimuma embrijam kādu apstākļu dēļ ir radies attiecīgo dzimumhormonu disbalanss. Atsevišķi pētījumi apgalvo, ka homoseksuāla vīrieša smadzenes pēc struktūras ir līdzīgas heteroseksuālas sievietes smadzenēm. Tādējādi izriet secinājums, ka homoseksualitāte būtībā ir iedzimta kropļība (anomalitāte, psihiska slimība).

Atbalstot teoriju, ka homoseksualitāti nosaka cilvēka ģenētiskais faktors, ir atklāts, ka homoseksuālisms ir izplatīts arī dzīvnieku, it īpaši primātu, kas līdzinās cilvēkiem, vidū. Turklāt uzskata, ka pārveidošanas terapija 99 procentos gadījumu ir neefektīva un dažkārt noved cilvēku līdz pašnāvībai., lai gan evolucionārā pamatojuma atbalstītāji oponenti, ka ir daudz ģenētisku slimību (arī psihiskās) kas dabiskās atslāces ceļā nav izzudušas. Un kāpēc lai homoseksualitāte būtu citāda ?

Tā kā nav nopietnu liecību, kas atbalstītu bioloģisko vai vides redzespunktu, visticamāk, ka par šo tematu kopēja uzskata nebūs nekad. Tā vai citādi, no humānisma viedokļa šiem kropļīgi piedzimušiem indivīdiem arī ir tiesības uz pilnvērtīgu dzīvi, taču šo kropļību nevajadzētu (kaut vai no epidemioloģiski infekciozā viedokļa) heroizēt, speciāli atbalstīt un propagandēt.

Dzimumhormonu regulētie bioķīmiskie procesi atbild arī par daudzām sieviešrakstura īpatnībām un rīcībām. Zinātniskie pētījumi, piemēram, parāda, ka sievietēm raksturīgās iepirkšanās kārēs izšķērdīgajos pirkumos ir vainojamas hormonālās izmaiņas organismā pirms mēnešreizēm.

Pētnieki ir noskaidrojuši, ka „**šopaholiku**” (iepirkšanās mānija) efekts sievietēm visspēcīgāk izpaužas apmēram desmit dienas pirms mēnešreizēm (kad ir vislielākās iespējas to apaugļošanai), tad arī impulsīvi tiek pirktas rotas lietas un krāšļi, tās ģērbjas tā, lai uz vīriešiem atstātu vilinošu iespaidu. Pētījumi liecina, ka šajās menstruālā cikla dienās kaildejojotājas un „striptīzmenes” liekas vispievilcīgākās un prostitutām esot lielāki ienākumi.

Herdfordšīras universitātes (Lielbritānija) profesore Kārena Paina Britu psihologu biedrības sanāksmē ir prezentējusi pētījumu, kurā bija atklājusi, ka sievietes ar vislielāko prieku dodas iepirkties pirmsmenstruāciju posmā. Psihologi skaidro, ka iepirkšanās, iespējams, ir veids kā sievietes pirmsmenstruālajā periodā tiek galā ar negatīvajām emocijām, ko izraisa hormonu svārstības organismā. K. Paina savā pētījumā par iepirkšanās paradumiem sievietēm vecumā no astoņpadsmit līdz piecdesmit gadiem, secina, ka naudas tēriņi tiek mazāk kontrolēti, pirkumi ir impulsīvāki un dārgāki, kad sievietes atrodas šajā menstruālā cikla fāzē. Sievietes šajā laikā ir lielākā stresā vai

depresijā, tādēļ, lai iepriecinātu sevi, dodas uz veikaliem. Tā viņas līdzsvaru savas emocijas.

Sieviešu hormonālā sistēma apmēram desmit dienas pirms mēnešreizēm burtiski uzbango, hormonu līmenis svārstās. Un tas ietekmē to smadzeņu daļu, kas saistās ar emocijām un spēju tās kontrolēt. Vēl viens izskaidrojums, kāpēc sievietes šajā menstruālā cikla laikā iepērkas pāri saprāta robežām ir tas, ka tieši šajā laikā sievietes instinktīvi vēlas izskatīties atraktīvākas, pievilcīgākas un iekārojamākas vīriešu acīs. Tas sakrīt ar ovulācijas laiku (vidēji cikla četrpadsmitajā dienā), kad sievietei ir vislielākā iespēja apaugļoties.

So izskaidrojumu apstiprina arī zinātnieku secinājums - savās „īpašajās dienās” sievietes vēlas ģērbties tā, lai atstātu iespaidu. Šajā laikā sievietes nepērk noderīgas mantas ikdienai, bet gan greznumlietas - juvelierizstrādājumus, kosmētiku, augstpapēžu kurpes...

Ir vēl vien joma, kas ir saistīta ar zemapziņu - **zīlēšana un buršanās.**

Zintēšana ir sens vārds. Laika gaitā iegūtais sūbējums tam piešķir dižciltības nokrāsu - gluži kā vecai bronzai. Dot padomus citiem ir viegli. Kā mēdz teikt, „par cita nelaimi galva nesāp”. Bet par savējo? Tad nu ļaudis gāja un joprojām iet pie zīlniekiem un zīlniecēm.

Mehānismi, uz kuriem balstās zīlēšana ir zināmi. Tajos nav nekādas mistikas. Viss izskaidrojams no zinātnes viedokļa kaut hipotētiski. Galvenais mehānisms ir iedvešana jeb, kā vēl to sauc, suģestija.

Visi cilvēki ir lielākā vai mazākā mērā iespaidojami. Zīlnieku var dēvēt dažādi: - orākuls, magis, ekstrasesens. Vārdi ir atšķirīgi, bet jēga - viena un tā pati. Tas ir senākais likteņa pareģošanas institūts, kas radīts faktiski vienlaikus ar cilvēku civilizāciju. Starp citu, gan senos laikos, gan tagad zīlnieki bijuši un ir dažādi.

Vieniem ir iedzimts psihologa talants. Viņiem patiešām ir rezultāti. Tādi strādā ilgi, savus noslēpumus nodod tālāk skolniekiem. Citi pēc savas būtības ir atklāti blēži. Viņi izmanto cilvēka uzticēšanos, viņa vēlmes un brīnuma gaidas. Mēs visi ticam brīnumam, un reizēm tas patiešām kādā „brīnumainā” kārtā notiek.

Vēl viens faktors, uz kura balstās zīlēšana, tiek izmantots vārdošanas teksts, buramvārdos. Tikai XX gadsimta beigās zinātnieki beidzot saprata, kā vārds iedarbojas uz cilvēku. Un nosauca to par neirolingvistisko programmēšanu jeb saīsināti NLP.

Vārda iedarbības mehānisms balstās uz to, ka cilvēka smadzeņu darbībai var vilkt paralēles ar datora darbību. Gan datoram, gan smadzenēm domāšanas procesam tiek dota programma, un atkarībā no tās tiek veiktas darbības.

Lūk, visai tipisks skaistuma pieburšanas buramvārdu fragments:

*Un lai es, Dieva kalpone Marija,
Esmu skaistāka par spožo saulīti,
Baltāka par sudraba mēnestiņu,
Sārtāka par rīta un vakara blāzmiņu,
Košāka par visu plašo pasaulīti!
Kā skatās labie ļaudis uz spožo saulīti,
Kā uz plašo pasaulīti,
Tā lai visi tautu dēli skatās uz mani,
Dieva kalponi Mariju!
Un lai mani slavē,
Un lai godā ceļ mani savās acīs!...*

Izlasiet šos buramvārdus skaļi ar izteiksmi un iedvesmu! Tie apbur! Šie vārdi pārkārto apziņu, šie vārdi dod sievietei programmu, ieslēdz jaunu sevis redzējumu: - viņa ir skaistule, uz kuru skatās ļaudis, pēc kuras tiecas vīrieši. Viņa sāk sevi kopt, maina apģērba stilu, gaitu. Pārvēršas acu izteiksme. Sieviete uz cilvēkiem skatās bez naida un bailēm, un vīrieši seko tādai skaistulei.

Nav svarīgi, vai tāda sieviete ir vai nav skaista īstenībā. Skaistuma jēdziens taču ir relatīvs! Vieni uzskata Monu Līzu par skaistuli (jo intelektuālā publikā par viņu ir pieņemts sajūsmināties), bet citi - par neglīteni (lai citu acīs izceltos ar savu spriedumu

oriģinalitāti). Galvenais ir izturēties pašapzinīgi, kā skaistulei. Te nu palīdz buramvārdi jeb ... afirmācijas, kā to sauc psihologi, kuri izmanto savā darbā NLP metodikas.

Iznāk, ka zīlnieki ne ar ko neatšķiras no psihologiem ? Atšķiras ar metodēm. Zīlniecēm ir vairāk rituālu, bet rituāli cilvēkiem ir nepieciešami, jo tie atstāj emocionālu papildus iespaidu. Taču ar rituālu vien nepietiek. Tāpēc, ka zīlnieces ir sapratušas : - rituāls jāpastiprina ar zinātņi, lai rezultāts būtu iespaidīgāks. Tad nu tiek pieminētas visādas enerģijas, lauki un pat visādas „kvantu mehānikas”. Protam, klāt ir jāpiejauc krietna porcija ar izteikumiem par Dievu to Kungu, Jēzu Kristu un vēl kādu mistiku.

Ir vēl kāda svarīga atšķirība : - lēmumu pieņemšanas jautājumos.

Zīlnieces un magi pieņem lēmumu klientu vietā. Bet lēmumu pieņemšana - tas ir jautājums par atbildību. Zīlnieces to uzņemas pašas. Tādēļ, drošības labad, zīlējumi un pareģojumi ir visai izplūduši un varbūtīgi.

Psihologs pasaka priekšā, taču jūsu vietā lēmumu nepieņem. Tomēr tieši lēmuma pieņemšana cilvēkam sagādā vislielākās grūtības. Cilvēkam ne vienmēr gribas strādāt ar sevi un atbildēt par sevi ! Daudz vienkāršāk ir pakārt kaklā amuletu.

Tādi nu ir tik daudzveidīgie zemapziņas iespaidi !

Un nobeigumā : - **Gudrais cenšas izprast, dumjais noraida.**

Mūsdienu psihotehnoloģijas ļauj saprast, kur slēpjas vēl joprojām liela ļaužu skaita iecienīto dažādu šamaņu rituālu un tautas buramvārdu iedarbības efekts. Šo tautas zināšanu nesēji aizpilda savu nišu. Nav nebūt tik maz cilvēku, kuri ar savām problēmām drīzāk vērsīsies pie tantiņām nekā pie ārsta vai psihologa. Šiem vecīšiem un vecītēm bieži piemīt liela dzīvesgudrība un zināšanas, kaut arī viņiem nav universitātes diplomu un skanīgu titulu..

Taču, ja viņi iegūtu izglītību, zinātniskos grādus, tad ... zaudētu savu klientūru. Daļai cilvēku augstākā izglītība un vēl jo vairāk, tituli, ir kā klapes zirgam pie acīm - tās ļauj skaisti rikšot pa platu asfaltētu ceļu un nepamanīt jaukumus abpus tam. Bet rezultativitātes ziņā šīs tantiņas un onkulīši reizēm *izgriež pogas* dažam labam diplomētam ārstam. Viņu pieredzi ir vērts izstudēt, taču kurš gan lai to darītu, ja nemaz nav pat tādas zinātnes ?

Gudrs cilvēks cenšas izprast, dumjš noraida. Jauno psihotehnoloģiju radītāji bieži min piemērus no Karlosa Kastaņedas grāmatām, kurās vecais indiānis no jaku cilts dons Huans māca savam skolniekam „maģiskās realitātes” gudrības.

Teiksim, ir kāda problēma. Uz kuru jomu tā attiecas ? Ne uz kuru, kamēr kāds nesāk ar to nodarboties. Un padara šo situāciju par savu problēmu.. Un viņam tad jādomā, ar kādām metodēm tā risināma : - ar medicīniskām, psiholoģiskām vai reliģiskām. Un katrs veids ir labs savā ziņā. Par medicīnisku šī problēma kļūst tad, ja cilvēks lūdz ārsta palīdzību. Ārsts var izmantot, piemēram, taču tajā pašā mirklī viņš tad pārstāj būt ārsts un kļūst par vārdotāju.

Psihologi tagad bieži izmanto tā saucamo „vecuma regresiju”, lai atrisinātu ar uzvedību saistītās problēmas. Ir izstrādātas dažādas tehnikas darbam ar „laika līniju”. Tie ir ļoti interesanti paņēmieni. Tēlaini runājot, jūs pagriežat laiku atpakaļ un atgriežaties savā bērnībā, pat vēl tālāk - laikā, kad vēl nebijāt piedzimuši.

Transa stāvoklī izdodas atcerēties sen piemirstus savas biogrāfijas faktus - līdz pat piedzimšanas brīdim, atcerēties savu dzimšanu un vēl tālāku laiku, atdzīvināt dažas embrionālā perioda sajūtas un pat iepriekšējās dzīves.

Mūsu dzīvi piepilda ne vien laimes, smieklu un prieka brīži, bet arī sāpju, skumju, bēdu, depresijas, kļūdu periodi. Šie pārdzīvojumi nav aprakti mūsu „bezapziņā”, drīzāk gan tie ir nolikti glabāšanā uz nenoteiktu laiku. Un tas ir labi. Pozitīvā pieredze saglabājas, bet negatīvā, nevajadzīga būdama, „apglabāta”, un nav vērts bez iemesla iet uz savu „neapzinātā” kapsētu un rakņāties šajos kapos. Tomēr reizumis nākas atgriezties pagātnē, lai ieraudzītu un no jauna novērtētu senos

notikumus, kuri, lai cik tas būtu dīvaini, caur gadu biežņu, pat ļoti ietekmē jūsu tagadni.

Dzīve ir kā upe. - tā pastāvīgi mainās, un arī mums pastāvīgi jāmainās, ja gribam dzīvot tagadnē. Ja neko nedarīsīt, tad viss jūsos pašos un ap jums sāks pakāpeniski sabrukt.

Nevajag baidīties no kļūdām. Lai labāk ir kļūdas nekā sakāves. Kļūdas var aizvest līdz mērķim, bet bezdarbība - vienīgi pie sakāves. Roberts Dīlts, kas specializējas NLP jomā akcentē trīs galvenos komponentus apmācības procesā :

jums ir jāzina, kā to izdarīt;
jums ir jāvēlas izmaiņas,
jums jādod sev iespēja to izdarīt.

Gribat mainīties? Tad dodiet sev iespēju un iemācieties, kā to izdarīt ! Skatieties, domājiet un katrā ziņā rīkojaties !

Mērfismu izlase

- Vienmēr ir kāds vieglāks paņēmieni paveikt kaut ko jau izdarīto.
- Jebkura sarežģīta sistēma vai programma, to tuvāk aplūkojot, izrādīsies vēl sarežģītāka.
- Lielākā daļa visādu katastrofu un nelaimju notiek sakrītot diviem vai vairāk neticamiem gadījumiem to vissliktākajā kombinācijā.
- Viegli būt pacifistam, ja uz tevi neviens nešauj...
- Lai arī ko iesāktu darīt, mēneša datums vai nedēļas diena nebūs tā piemērotākā...
- Darbu ir daudz grūtāk atrast, nekā tajā noturēties.
- Apgalvojums var būt patiess, neskatoties uz tā pierādījuma nelogiskumu
- Ja kādu kļūdu ir iespējams izdarīt, tad agri vai vēlu tā tiks izdarīta.
- Pat pielaistas kļūdas gadījumā, rezultāts var likties pilnīgi ticams.
- Kad viss notiek kā vajag, noteikti kāds sāks eksperimentēt !
- Informācija visbiežāk nonāk pie tā, kuram to vismazāk vajag.
- Orģinālas idejas nerodas orģinālo ideju komitejās !
- Pat visizsmeļošākās un precīzākās instrukcijas apaug ar daudzām un juceklīgām interpretācijām.
- Ja tu vienreiz sāc justies lieliski, tad neuztraucies – tas ātri vien pāries !
- Pēc sistēmas galīgās noskaņošanas vienmēr atradīsies kāds idiots, kurš atklās ko tādu, kas sistēmu pilnīgi iznīcina, vai labākajā gadījumā pārvērš to līdz nepazīšanai.
- Jebkuras diskusijas intelektuālais līmenis ir apgriezti proporcionāls tās dalībnieku skaitam.
- Tam, kurš neko nedara, nav nekā neiespējama !
- Jebkura projekta realizācijā izrādīsies, ka ir nepieciešams divreiz ilgāks laiks, divreiz vairāk līdzekļu nekā iēplānots un tā atdeve būs divreiz mazāka par gaidīto.
- Savācot lielu daudzumu datu, ar statistiku var pierādīt ko vien tik vēlaties !
- Ja kādu nespējat uzvarēt, padariet to par savu sabiedroto !
- Nav tāda eksperimenta, kuru var viennozīmīgi atkārtot !
- Pēc jūsu algas paaugstinājuma, mēneša beigās jums noteikti būs mazāk naudas kā agrāk !
- Ja nav iemesla, lai kas eksistētu, tad tas noteikti eksistē !
- Ja ar ko ilgi mocīsies, tad kaut kas arī iznāks...

Vēlreiz par Pasaules Uzbūves hipotēzēm.

Cilvēks esot domājoša būtne. Tā vismaz daudzi cilvēki domā. Nācis Pasaulē un sevi daudz maz apjēdzis, viņš sāk iepazīt un mēģināt izprast apkārtējo Pasauli un sevi, kā arī Pasaulē un Sevī notiekošās norises. Savā personiskajā pieredzē (vēlāk, gudri izsakoties, to sauks par empīriku) uzzina par vielām un to īpašībām. Ka tās var būt cietas, šķidrās un netveramas – tādas saucot par gāzveidīgām. Ka tās var būt aukstas un karstas, pat dedzinošas, arī garšīgas vai negaršīgas. Ka lietas var atrasties tuvu vai tālu, ka tām ir garums, platums un augstums – tā sevī apjēdzot telpas jēdzienu.

Ātri vien aptver, kas ir patīkami un nepatīkami, nedaudz vēlāk arī tādus abstraktus jēdzienus, kā "labi" un "slikti". Uzzina, ka Pasaulē viss nenotiek "tāpat vien", bet gan atbilstoši kādiem ne vienmēr visai saprotamiem "likumiem", kuriem ir jāpaklausa, jo citādi būs "slikti".

Daudzi jo daudzi ar šo iegūto pieredzi un apjēgu samierinājas un ne par ko citu vairāk daudz galvas nelauza. Taču vienmēr ir atradušies daži dīvaiņi, kam ar to nepietiek, kas grib par visu izprast "kas tas ir un kāpēc?" Tā radās visvisādas zinātnes un tā saucamie zinātnieki, kā arī visu kalibru dažādu virzienu filozofi, to starp arī teologi. (Sastopama tāda pusironiska prātula :

„Zinātne spēj izskaidrot pat to, vispār nav iespējams saprast !”

Laika gaitā ir izveidojies tāds jēdziens kā "informācija" un nākts pie uzskata, ka tā ir viens no Pasaules balsta stūrakmeņiem. Proti :

Lai nu ko un kā mēs katrs domājam par reliģiju, bet Bībelē ir teikts:

Sākumā bija Vārds !

Tā ir ne tik vien tāda skaista metafora vien, bet sevī satur arī dziļu jēgu
Zinātnes filozofijai attīstoties, ir nonākts pie trim ļoti būtiskiem secinājumiem:

1. Informācija ir pamats Visuma globālajā kārtībā un procesos.
2. Informācija ir vielas (matērijas) pamatu pamats.
3. Informācija ir dzīvā organisma pamatu pamats

Šīs nostādnes jau dod iespēju daudz cerīgāk un auglīgāk risināt un izprast
daudzas līdz šim noslēpumainās norises Pasaulē un lietu būtībā.

. Mums ir pazīstamas divas pilnīgi pretējas savstarpēji noliedzošas un apkarjošas
Pasaules uzskata koncepcijas:

- ideālistiem - primāra ir apziņa, bet matērija ir sekundāra;
- materiālistiem - primāra ir matērija, bet apziņa ir sekundāra.,

Filozofiska atkāpe. Līdz šim mūsu sabiedrībā valdījusi ideoloģija sludināja materiālistisko pasaules uzskatu, kas pirmajā tuvinājumā ērti un uzskatāmi salāgojās ar praksi un ikdienu – visu tik pierasto un saprotamo. Tāpat ar visu to, kas ir visapkārt tieši vērojams un uztverams. Kategoriski noliedzošā formā gan tikām dzirdējuši arī par ideālistisko pasaules uzskatu, kura izpratne "veselajam saprātam" gan nav tik viegli pieejama, jo tai ik uz soļa nav rodams uzskatāms apstiprinājums. Tādā ļoti vienkāršotā skaidrojumā - par "visa kā" sākotni un pamatu ideālisms uzskata to, kas norisinās katra indivīda "iekšējā pasaulē" – domās, uztverē, tā sauktajā "dvēselē". Tāpat – kaut kas tāds, nesataustāms, neredzams un tādēļ ne visai saprotams.

Taču vieglāk uztveramākā materiālistiskā pieeja, it sevišķi tās vulgāri primitīvajā formā, nevarēja sniegt daudz maz apmierinošu skaidrojumu par apziņu - par mūsu jūtām un domāšanu, tās veidošanos, darbības mehānismu.

Abi pasaules uzskati tika pasniegti savstarpēji noliedzošā formā – vai nu, vai. Rodas pat "vistas un olas" tipa dilemma – kas tad nu ir primāts (sākotnējs)? Apziņa vai matērija, matērija vai apziņa?

Vienkāršā un primitīvā pieejā – matērija ir viss tas, ko mēs ar saviem maņu orgāniem (tausti, redzi u.tml.) varam uztvert, bet apziņa – viss, kas saistās ar jūtām un domāšanu. Vai pasaule eksistē tādēļ, ka es par to domāju (ja es par to nedomāju, tad attiecībā uz mani tā vispār nepastāv), vai arī tā eksistē neatkarīgi no tā, vai es vispār esmu?

Prātā nāk sadzīvīskā atziņa, ka patiesība vienmēr ir kaut kur ‘pa vidu’. Varbūt matērija un apziņa ir duālistiski (divdabīgi) jēdzieni – “kaut kā” dažādas izpausmes formas. (Tūdaļ gan nevajadzētu jautāt – kas šis “kaut kas” ir, - tas vēl jāizdomā). Līdzīgi kā tas ir ar gaismas dabas fizikā pieņemto izskaidrojumu: no viena redzes viedokļa gaismai ir elektromagnētisko viļņu daba, citā traktējumā tā ir materiālu daļiņu – korpuskulu – plūsma. (Vēl no kāda cita, pagaidām nezināma viedokļa tai varbūt ir iespējams pavisam citāds skaidrojums.)

Iespējams, ka, tēlaini runājot, materiālisms un ideālisms to galējās formās ir tādi kā Pasaules izziņas ceļa “grāvji” (varbūt būtu pareizāk teikt – “veidules”), kas šo ceļu norobežo, arī veido un it kā virza uz priekšu. Vispār Pasaules uzbūve droši vien ir vēl daudz sarežģītāka, nekā mēs to iedomājamies. Bet varbūt gluži otrādi?

Pastāv arī uzskats, ka ne vieniem, ne otriem nav taisnība un Pasaule ir veidota citādi. Proti: - primārs ir Visuma Saprāts, sekundāra ir informācija, trešā ir enerģija, bet matērija (pareizāk sakot – viela) un apziņa ir pirmo triju faktoru atvasinājumi. Jeb plašākā koncepcijā : par matēriju uzskata visu, kas Pasaulē eksistē – vielu, laukus, enerģiju, informāciju, apziņu un, ja vēlaties, pašu Dievu to Kungu, kā matērijas augstāko formu. Pasaules izziņas procesā racionālais un iracionālais apvienojas – iet “roku rokā”, noņemot daudzus noslēpumainas nesaprotamības plīvurus vai vismaz sniedzot sabiedrības zināšanu līmeņa stadijai pieņemamu skaidrojuma modeli.

Šāda koncepcija paver jaunas pieeju iespējas izzinot Pasaules uzbūves likumsakarības. Proti :

Pirmkārt. Pasauli balsta trīs “ziloņi”: - Visuma Saprāts, informācija un enerģija. Informācija un enerģija ir materiālās pasaules pirmskīeģeļi, kurus gadu tūkstošos meklēja cilvēku domas, veidojot hipotēzes par matērijas daļiņu esamību. Šodien jau prāto, ka dabā nav nedz atomu, nedz elektronu, nedz elementārdaļiņu to līdzšinējā izpratnē. Šie jēdzieni ir tikai nosacīti un relatīvi.

Otrkārt. Visums sastāv no dažādmateriālu (veidojumu) pasaulēm. Ir smalkmateriālas un ir blīvmateriālas pasaules, kurās enerģija ir sablīvēta. Ir cietmateriālas pasaules, tādas kā mūsu Zemes fiziskā pasaule, kur enerģija atrodas superblīvētā stāvoklī. Matēriju (vielu) dažādīgums būtībā ir enerģijas stāvokļu dažādīgums. Jebkurai vielai (gāze, šķidrums, minerāls, metāls) ir enerģētiskas “bišu šūnas” tipa regulāra struktūra. Ap šīs struktūras mezgliem ir savērpta energo-informatīva spirāle, uz kuras dažādiem vijumiem atrodas dažāds enerģijas sablīvējumu daudzums. Šī spirāle caurauž visus mezglus, tā veidojot vielas kopējo enerģētisko struktūru.

Filozofiska atkāpe. Piekritīsim, ka šis hipotētiskais modelis nav tik vienkārši uzskatāms, kā līdz šim esošais un pierastais planetārais modelis ar pa orbitām riņķojošām “bumbiņām”. (Starp citu, nez kādi instinkti bītem liek savām medus kārēm šūnas veidot tādā specifiskā formā!? Laikam jau konstruktīvi tā ir izdevīgāk, stabilāk un ekonomiskāk.) Bet ko tad istī nozīmē jēdziens “modelis”?

Varētu apgalvot, ka modelis ir tāds kā Pasaules izziņas instruments. - “visa kā” (objekta, parādības, procesa) vairāk vai mazāk adekvāts (atbilstošs) atveidojums, attēlojums vai izskaidrojums. Modelis ir zīmējums, glezna, fotogrāfija, jo sniedz mums kādu informāciju. Modelis ir arī bērniem tik mīļotā lupatlēlīte un “šikā Bārbija”.

Var izveidot arī ne tik uzskatāmu nemateriālas dabas modeli – matemātisku vienādojumu sistēmas izskatā. Tad to pētī “apstrādājot” ar matemātiskiem paņēmieniem.

Dažādu elektronisko un elektrotehnisko ierīču principiālās shēmas, visādi projekti, plāni, kartes, globusi ir modeļi, kas kādā aspektā sniedz informāciju par attiecīgo objektu. Visas matemātiskās izteiksmes un formulas savā būtībā arī ir modeļi, kas vispārinātā veidā atspoguļo Pasaulē notiekošos (vai iespējamos) procesus, lietas un parādības.

Visas zinātniskās teorijas par lietām un parādībām balstās uz vairāk vai mazāk adekvātiem modeļiem, kas cilvēkiem atbilstoši to domātspējas un attiecīgā laikmeta vispārējo zināšanu līmenim liekas saprotami, pieņemami un nerunā pretī tā sauktajam "veselajam saprātam". Varētu teikt, ka modeļu princips tiek izmantots "visa kā" skaidrojumiem. Arī tik "augstās matērijās" kā dažnedažādās ideoloģijās (cilvēku savstarpējās un sabiedriskajās attiecībās) un reliģijās (cilvēku attiecībās ar "augstākiem spēkiem"), kas nosaka cilvēku likteņus.

Ja pētījumu gaitā iegūtās atziņas rod apstiprinājumu praksē, ļauj izskaidrot kaut ko līdz šim neizprotamu, vai dod iespēju izveidot ko lietderīgu (kādu ierīci, enerģijas izmantojumu u.tml.), tad uzskata, ka modelis ir pareizs, jo tas "strādā". Ja, mainoties apstākļiem vai paaugstinot prasības, rodas kādas grūtības, tad modeli cenšas uzlabot (teiksim, pievienojot tam kādi sākotnēji atņemto "sīkumu").

Ļaunākajā gadījumā no modeļa nākas atteikties un veidot kādu citu modeli, jeb citiem vārdiem izsakoties – teoriju. Ļoti labi, ja jaunā teorija sevī ietvertu saskaņā ar iepriekšējo teoriju gūto praktisko pieredzi un rezultātus, kas izpaustos kā jaunās teorijas atsevišķs gadījums. Tas nozīmētu, ka attiecīgās nozares "zinātniskā ēka" ir celta uz "pareiziem pamatiem", tiek arvien uzlabota un pilnveidota, ir daudzaptveroša un stabila.

Kā rādījusi līdzšinējā cilvēces un praktiskās izziņas pieredze, daudzkārt nācies atzīt, ka tik labi saprotamais modelis sevi ir pilnīgi izsmēlis, ka jāceļ jauna "ēka", uz pilnīgi citiem pamatiem un pēc cita plāna. Tātad Pasaules izziņā nedrīkstētu "par katru cenu" turēties pie pastāvošajām, tik pierastām un saprotamām koncepcijām, neiedrošinoties no tām ne soli atkāpties vai novirzīties sāņus. Ja uz šīm vispārzināmām patiesībām (modeļiem) paskatās no kāda cita redzes viedokļa, varbūt ir iespējams gūt pilnīgi jaunas atziņas.

Atkarībā no modeļu argumentācijas un izmantotā faktu materiāla bagātības, ticamības, saprotamības, uzskatamības u.tml. - runā vai nu par hipotēzēm vai teorijām. Ja doma ir izteikta tikai minējuma vai varbūtības līmenī (ka tas tā varētu būt), bez iespaidīgas un pārliecināšanas argumentācijas, tad to uzskata par hipotēzi.

Ja balstoties uz pārbaudītiem un pārbaudāmiem faktiem, hipotēze uzskatāmi izskaidro kādas parādības mehānismu vai vēl labāk – dod iespēju prognozēt parādības (notikumu) gaitu, vai – pavisam labi – ja uz tās pamata realizējas kāda praktiskas dabas ierīce vai process, tad uzskata, ka tā jau ir teorija.

Hipotēžu un teoriju "kaldināšana" tad nu ir teorētisko (jeb t.s. fundamentālo) zinātņu galvenā darbības joma. Tā sauktā "lietišķā zinātne" nodarbojas ar izveidoto teoriju praktiskās izmantošanas problēmām. Tēlaini runājot – to "iemiešošanu metālā un plastmasā".

Runājot par hipotēzēm un teorijām, būtu lieti vēlreiz pieminēt "Okama asmens" principu.

Šis princips attiecas uz izziņas metodoloģisko būtību un visumā ir ļoti vienkāršs.

Nocērt un atmet visu lieko! Nav vajadzības jebkā izpratnei meklēt sarežģītus skaidrojumus, ja tas ir izskaidrojams ar vienkāršiem cēloņiem.

Tā labākai izpratnei var izmantot arī ironisku antitēzi:

.Kāpēc vajag vienkārši, ja var sarežģīti!?

"Asmens" princips arī šodien uzticami kalpo zinātnei, palīdzot nospraust "īsāko" ceļu, kas ved tuvāk īstenības izpratnei. Taču, tāpat kā ar jebkuru asu priekšmetu, arī, rīkojoties ar šo "asmeni", ir jābūt uzmanīgam un domājošam - jo "atstājamais" varbūt gan tā paša "veselā saprāta" diktētais "pareizais" viedoklis, kas īstenībā ir galīgi aplams, bet "nocērtamais" izrādās tuvāks īstenībai... Visiecinītākais jaunas pieejas kritiķu arguments ir: - "tas nevar būt tāpēc, ka nevar būt! Jo tas ir pretrunā ar visu to, ko līdz šim uzskatījām par pareizu un pašsaprotamu!"

Jāsaka, ka visādu bezsaturīgu hipotēžu, modeļu un to apspriešanai vēlītu zinātnisku rakstu un pat monogrāfiju ir ļoti daudz, pat daudz vairāk, nekā varētu domāt. Tas viss rodas tāpēc, ka uzdevumu izvirzot un formulējot, rūpīgi netiek pārdomāts tā saprātīgums.

Atcerēsimies parunu - viens muļķis var vairāk pajautāt, nekā simt gudrie atbildēt!
Zinātnē, tāpat kā dzīvē, ir jāizvirza saprātīgi jautājumi. Nevis kādi pagadās, - vispirms vajadzīgs veselais saprāts, bet pēc tam zinātne.

Taču jaunu hipotēzi izvirzīt vai jaunu modeli izveidot dažkārt ir ļoti grūti - jaunais modelis ir pretrunā ar veco, citādi jau tas nebūtu jauns; bet pie vecā modeļa ir pierasts, tam ir aizstāvji - bieži vien tādi, kuru rokās ir vara....

Bet nu atgriezāties pie mūsu aplūkojamās hipotēzes par materiālā veidojuma veidošanos. Materiālā veidojuma pamats ir informācija. Vispirms pienāk informācija par topošo materiālo veidojumu: kas un kādā apgabalā tiks veidots un kāda ir tā iekšējā enerģētiskā struktūra.

Informācijas nesējs ir Visuma vienotās energo-informatīvās plūsmas informatīvā sastāvdaļa. Šīs plūsmas enerģētiskā sastāvdaļa realizē informāciju formējot jauno Visuma materiālo veidojumu. Tā top galaktikas, zvaigznes, planētas un citi Visuma veidojumi.

Filozofiska atkāpe. Tā vien gribas paironizēt, ka zinātne ir vienu nesaprotamu jēdzienu izskaidrošana izmantojot citus vēl daudz nesaprotamākus jēdzienus ! Tā galu galā tādi jēdzieni kā "enerģija", "informācija", "apziņa", "saprāts" arī ir visai abstrakti un pusemistiski...

Atkarībā no apstākļiem "enerģētiskie blīvumi" izpaužas vai nu kā korpuskulas (daļiņas) vai kā viļņi (svārstības). Tā saucamās "elementārdaļiņas" arī ir sekas no mums vēl pagaidām neizprotamām enerģijas sablīvējumu izpausmēm. Mikrolīmenī matērija (viela) ir kvantēta (sastāv no kādām galīgām "porcijām"), veidojoties no diviem elementiem : - informācijas un enerģijas. Informācijas (materiālā veidojuma radīšanas programmas) ietekmē enerģija tiek "sapakota" (sablīvēta) superblīvā stāvoklī, tā veidojot tā saucamo "vielu". Šī pat programma arī nodrošina šo "sablīvējumu" saglabāšanos laikā. Ja mākslīgi tiek veidoti kādi apstākļi, kas rada iespēju enerģijai no superblīvā stāvokļa atbrīvoties, tad arī notiek kolosāls impulsvēdīgs enerģijas sprādziens (izvirdums). Fiziķi to arī eksperimentāli pierādīja radot ūdeņraža bumbu. Speciāli veidojot apstākļus atomkodolu "skaldīšanai", fiziķi sagrauj informatīvi-enerģētisko struktūru (programmu), kas enerģiju notur superblīvā stāvoklī. Notiek tas, ko saucam par kodolsprādzienu, jeb sakām, ka matērija (viela) pārvēršas enerģijā.

(Lai novērstu pārpratumus atgādināsim, ka šaurākā skatījumā ar jēdzienu "matērija" pierasti un parasti saprot tā saucamo "vielu", bet par tā plašāko interpretāciju iepriekš jau runājām.)

Matērija ir galīga un sastāv no informācijas un enerģijas. Bet kā tad sastāv ar Visuma bezgalīgumu abos virzienos (makro un mikro) ? Ir hipotēze, ka Visums ir galīgs, daudzslāņains, pastāvīgi paplašinājas, kopumā saglabājot "bišu šūnu" formas regulāro struktūru, sastāv no kodola – Visuma Saprāta un virpuļainu informatīvi enerģētisko vadāmo plūsmu sistēmas.

Visumu tēlaini var uzskatīt līdzīgi kā par dzīvu būtņi ar savām dzīvības funkciju nodrošināšanas sistēmām, kuras veido noslēgtas enerģētiskas plūsmas ar ciklisku raksturu. (Ievērosim, ka itin visi procesi itin visās jomās noris cikliski ar viļņveidīgu svārstību raksturu. Tas ir unikāls un universāls Dabas likums! Pie šāda secinājuma cilvēces filozofiskā doma jau bija nonākusi pirms vairākiem tūkstošiem gadu.)

Noslēgtās informatīvi enerģētiskās plūsmas Visumā cirkulē kā telpiskas spirāles – enerģētiska virpuļa veidolā. Vielas šūniņā noris analogs process kā Visumā (atbilstoši sen atzītajam filozofiskam principam "apakšā" tāpat kā "augšā"). Visuma Lielā Spirāle vērpjas noteiktā Likumā, realizējot Visuma izplēšanos un vienu vielu pārvēršanos citās.

Zvaigznes (saules) kustās pa galaktikas informatīvi enerģētisko spirāli. Planētas ap zvaigznēm kustas līdzīgā spirālē. Savukārt visa spirāle griežas (vērpjas) ap galaktikas centru. Planētas ap zvaigzni (mūsu gadījumā Sauli) arī kustās spirāles likumā, nevis pa elipsi, kā to vienkāršības labad mācīja skolā. (Atgādināsim, ka spirālēm var būt dažāds “kāpes” lielums.) Tajā pat laikā šī spirāle kustas kopā ar zvaigzni. Pavadoņi arī kustas spirāles likumā, nevis stacionārā un nemainīgā orbītā un kustas kopā ar Zemi spirālveida kustībā ap Sauli, bet šī sistēma ietilpst jau citā spirālveida kustībā.

Atgādināsim, ka spirāles likums arī ir unikāls un universāls Dabas likums, apvienojot divus procesus – cikliskumu (svārstības!) un virzību uz priekšu. Spirālveidīgi procesi un veidojumi ir vērojami gan makro, gan mikro procesos. Gan Visumā dzīlēs, gan dzīvajā dabā, gan molekulārajās struktūrās.

Viduslaikos fanātiskā reliģiozitāte un inkvizīcija bremsēja zinātnes attīstību un šajos drūmajos laikos cilvēces gaismas stariņš kļuva materiālistiskais pasaules uzskats, kas dabas zinātnēs deva iespēju gūt reālus un praktiskus rezultātus. Savu pozitīvo lomu viņš ir nospēlējis un pretstatu vienības likumā, savā vulgārajā izpratnē jau kļūst par zinātnes attīstības bremsi un veidojas pat attīstības krīzes situācija.

Dabas zinātņu pētījumi un to analīze liecina, ka Visumā itin visās jomās pastāv hierarhiskas, savstarpēji saskaņotas likumības, kuru izveidošanās stihisku gadījumu procesu rezultātā pat tīri teorētiski ir ar praktiski nulles vērtības varbūtību. Pat visvienkāršākai dzīvai šūnai izveidoties tā saucamajos “pašorganizācijas” procesos (viens no populārākiem skaidrojumiem) ir neiespējami, kur nu vēl tik sarežģītiem kompleksiem kā kāds jebkurš organisms! Prātojumus nedaudz vulgarizējot, varētu jautāt – kāpēc gan “pašorganizēties” kokos neaug, teiksim, mobilie telefoni un dārzos televizori? Pēc savas makro un mikrolīmeņa sarežģītības tie taču ir daudz vienkāršāki nekā jebkura dzīvās dabas visvienkāršākā šūniņa!

Gribot negribot nākas atzīt, ka visur darbojas kāds organizējošs un mērķtiecīgs faktors, kura izcelsme vismaz pagaidām mums ir nezināma un nesaprotama. Kā šo faktoru dēvēt – par Visuma Saprātu, Absolūtu, Dievu vai kā citādi, tā jau ir gaumes lieta!

Tā nu nākas pievērsties hipotēzei, ka matērija nebūt nav visa kā pirmcēlonis, kā to propagandē materiālistiskais Pasaules uzskats. Tā nav ne pirm' un pat ne cēlonis. Matērija ir Visuma Saprāta iniciēta un veidota no informācijas un enerģijas, tādējādi matērija ir tikai sekas. Tātad mūsu materiālā (fiziskā) pasaule ir seku pasaule!

Patlabanējā ortodoksālā zinātniskā doma un zinātniskās metodes ir vērstas darbam ar matēriju, tas ir, ar sekām. Lai cik smalki un atjautīgi arī būtu dažādie eksperimenti, mērījumi un aprēķini, lai kādus spēkus veltītu zinātnei, tas viss ir vērstas tikai uz sekām. Visas patiesības, ko iegūstam zinātniskos pētījumos ir relatīvas. Šodien zinātne apgalvo, ka “tas” ir patiesība, bet rīt iegūtie eksperimentālie dati (fakti) liecinās ko citu. Tiks izveidotas jaunas teorijas, kuras apgalvos jaunas patiesības un tā līdz bezgalībai. Mūsu vulgāri materiālistiski virzītā domāšana principiāli nevar novest līdz Patiesībai. Taču tā eksistē pati par sevi neatkarīgi no tā vai to mēs zinām vai nē. Mūsdienas zinātne pētot sekas (matēriju) gan vēl spēj kaut kā atbildēt uz jautājumu **kā?**, bet nespēj atbildēt uz jautājumu **kāpēc?**

Filozofiska atkāpe. Domājošus cilvēkus urdošās domas aizvien liek meklēt kādus skaidrojumus par Pasauli un tajā notiekošo. Dažādi gari, dievi un pat visuvarenais vienīgais Dievs ir ļoti parocīgs skaidrojums uz kā rēķina var “norakstīt” visu noslēpumaino un neizskaidrojamo.. Saskaņā ar “Okama asmeni” nav ko jāizdomā visādas sarežģītas teorijas vai hipotēzes, ja visu var izskaidrot ar Dievu!

Cilvēces attīstības sākotnējā domāšanas sistēma bija visai monolīta un tās procesa loģiskās un garīgās sastāvdaļas bija nesaraucjami saistītas. Nepastāvēja sadalījums reliģijā, filozofijā un zinātnē un bija vienota sistēma Pasaules Īstenības izziņai. Tādēļ

ēģiptiešu priesteri jau pirms 5000 gadiem bija tā laika cilvēces zināšanu īsteni integratori. Izveidojot tādu domāšanas sistēmu, cilvēce iegāja Zināšanu Uzkrāšanas ērā (laika posms no 4400 gada p.m.ē. līdz 2200 gadam p.m.ē.)

Tālāk Īstenības izzināšanas sistēma jau sāk dalīties loģiskajā un mistiskajā (garīgajā), ar to iezīmējot Zināšanu Zaudēšanas ēru (laika posms no 2200 gada p.m.ē. līdz t.s. Kristus dzimšanai).

Tālākā gaitā sadalīšanās process padziļinājās un loģiskās un garīgās domāšanas sistēmas nokļuva pretešķīgumā. Zinātne pilnībā balstījās uz loģisko sistēmu, bet reliģija uz dvēselisko, kas noveda pie zinātnes un reliģijas antagonisma. Ar to iezīmējās cilvēces Karojošās Tumsonības posms (no Kristus dzimšanas līdz faktiski mūsdienām). Cilvēce šobrīd atrodas Karojošās Tumsonības beigu fāzē. Mūsdienu cilvēku intelekta pamatos ir loģiskā domāšana.. Zināšanu iegūšanai viņam nākas apgūt desmitām zinību, izlasīt simtiem grāmatu, tam tērējot savas dzīves desmitiem gadu, kā arī milzīgus intelektuālos un psihiskos spēkus, kā arī materiālās vērtības. Toties garīgi augsti attīstītais ēģiptiešu priesteris, sevī attīstot mirkļa atklāsmes spējas (tām notiekot cilvēka energo-informatīvā, nevis fiziskajā līmenī), spēja mirklī iegūt vairāk zināšanu, nekā mūsdienu zinātnieks visas savas dzīves laikā. Pie kam tās ir tādā apjomā un skaidrībā, ka nerodas nekādas šaubas vai vēlēšanās un vajadzība ko fiziski eksperimentēt. Var uzskatīt, ka diženākie planētas ģeniālo zinātnieku atklājumi ir radušies kā atklāsmes.

Karojošā bezdvēseliskuma dēļ Īstenību mūsdienu cilvēks diemžēl vēl nespēj izprast, jo nav tuvojies Visuma Saprātam. Šo Visuma Saprātu cilvēce savā senatnē nosauca par Dievu. Taču problēma pastāv nevis nosaukumā, bet gan būtībā. Lai ticīgajiem tas būtu Dievs. Savukārt materiālistiem tiek sniegta informācija, ka Visumā pastāv Vadošais Kodols – Visuma Saprāts. Jau tādēļ vien, ka Viņš ir, Visumā pastāv globāla kārtība. Pretējā gadījumā būtu haoss - juceklis procesa sākumā un sabrukums tā beigās.

Patlaban kosmogonijā modē ir hipotēze par Lielo Sprādzienu. No esošajiem astronomiskajiem novērojumiem secina, ka Visumā galaktikas viena no otras pastāvīgi attālinājas un tas varētu notikt tikai kāda sākotnēja sprādziena dēļ. Uzskatot, ka Visuma globālā kārtība ir radusies sprādzienā, paironizējot, varētu arī apgalvot, ka kosmiskos kuģus aviarūpnīcā arī varētu izgatavot ar sprādzienu palīdzību.

Tālākajos prātojumos varētu formulēt šādas hipotētiskas trijas tēzes:

1. Mūsu planēta - Zeme arī būtībā ir dzīvs organisms, kas veidots kā dažādmateriālo (pasauļu) sistēma, kurā vadošās funkcijas veic informatīvie un planētas apziņas slāņi.
2. Kooperējoties lielam daudzumam materiālo veidojumu un sasniedzot kādu kritisku lielumu, ap šo veidojumu kopumu rodas informatīvi enerģētisks lauks, ko var uzskatīt par kopuma apziņu.
3. Visumā katram materiālajam veidojumam ir sava veidošanās un attīstības programma.

Aplūkosim šīs tēzes tuvāk. Mūsu planētai ir daudzslāņu dažādmateriālu struktūra, kas sastāv no apziņas, informatīvā, enerģētiskā un fiziskā slāņiem.

Fiziskais slānis – tas ir blīvmateriālais slānis (vieliskā pasaule), kurā mēs dzīvojam.

Enerģētiskais slānis – mūsu planētas enerģētiskā sfēra, caur kuru noris enerģētiskās saites Zemei ar Visumu un ar katru būtni, kas dzīvo uz Zemes.

Informatīvais slānis - planētas informatīvā sfēra, kas sevī satur informāciju par mūsu planētu un katru būtni, kas uz tās dzīvo. Šis slānis nodrošina informācijas

apmaiņu starp Zemi un Visumu, ka arī ar katru uz Zemes dzīvojošo būtni. Enerģētiskās saites ar Visumu, ka arī visi procesi uz Zemes notiek saskaņā ar informāciju, kas informatīvajā slānī pienāk no Visuma.

Apziņas slānis - informatīvi enerģētiska sfēra, kas veidojas no visu Zemes būtņu apziņām.

Analīze liek izdarīt secinājumus, ka visa matērija ir "dzīva". ("dzīvs" vai "nedzīvs" ir relatīvi jēdzieni). Matērija - tā ir forma, ko pieņem enerģija atbilstoši attiecīgā materiālā veidojuma informatīvi vadošajai programmai

Izpratnei un ilustrācijai daži piemēri no tā saucamās "dzīvās dabas".

No kurienes bite zina savas "dejas" figūras, kad tā citām bitēm norāda. kur viņa ir atradusi labas nektāra ganības? No kurienes bites zina, ka sešstūris ir vislabākā telpiskā struktūra gan no ģeometriskā, gan no stiprības viedokļa? Kāpēc liela bišu saime darbojas efektīvi un saskaņoti, bet mazai saimei organizācija ir vāja, bet pavisam maza saime iet bojā?

Bet skudru pūžņa dzīve? Pūznis ir sarežģīta inženiertehniska konstrukcija ar efektīvu un "pārdomātu" ventilācijas un satiksmes eju sistēmu, nodrošinot cauru gadu pūžņa centrā pastāvīgu temperatūras režīmu. Bet visvairāk izbrīna skudru saskaņotā un sinhronā darbība.

Ik rudeņus varam vērot kā gājputni salasās baros un aizceļo. Speciālisti ir ievērojuši, ka katrai putnu sugai ir savs specifisks "bara" lielums. Visas bara kustības ir aprīnājami saskaņotas un sinhronas.

Seklā ūdenī varam vērot sīkzivtiņu barus. Arī te visas kustības ir sinhronas. Ja pieņemtu, ka kāds bara "līderis" dotu komandas, tad to saņemšanai un izpildīšanai būtu nepieciešams kāds laiks. Taču visas bara kustības visi tā locekļi izpilda momentā, it kā tas būtu kā kāds vienots organisms (un būtībā tas tā arī ir!)

Tagad var mēģināt atbildēt uz pirmtējiem jautājumiem. Viena pati bite nespēj nedz ko uzbūvēt un pat ne izdzīvot. To nespēs arī tūksts bites. Stropā ir nepieciešama kāda kritiskā bišu masa (kritiskā savstarpējā iedarbība), lai tajā rastos vienots informatīvi enerģētisks lauks - apziņa. Šī apziņa tad arī stropa iemītnieču kopumu padara par augsti organizētu būtni, kuras apziņa mijiedarbojas ar planētas apziņu, gūstot visu nepieciešamo informāciju bišu ģimenes darbības un dzīves organizācijai. Šī apziņa tad veido bišu savstarpējās saites un sakarus, tā baru pārveidojot kopumā ar augstu organizatorisko līmeni.

Viena skudra nekad nespēs uzcelt pūzni. To nespēs nedz simts, nedz tiūksts skudru. Tikai sasniedzot kādu kritisko daudzumu, līdzīgi kā tas ir ar bitēm, spēs veidoties un funkcionēt pūznis.

Viens pats putns ne uz kādiem dienvidiem neaizlidos. Viņš vienkārši nezina uz kurieni lidot. To zina tikai visa bara apziņa, saņemot informāciju no Zemes apziņas.

Hipotēzi par apziņas lauka veidošanos dzīvu būtņu kopumam, droši vien var attiecināt uz visā dzīvām būtnēm, kukaiņiem, putniem, zvēriem, augiem un arī cilvēkiem (padomāsim par jēdzienu "tautas apziņa" u.tml.), kas viss kopumā veido visas planētas apziņu kā informatīvi enerģētisku lauku, kurš savukārt sasaistās ar Visuma apziņu.

Šādas filozofijas aspektā ir jāsāk kritiski vērtēt Darvina "dabiskās atlases" evolūcijas teoriju. "Dabiskās atlases:" teorija balstās uz gadījuma mutācijām, kuru radītās izmaiņas veido organisma piemērotību vai nepiemērotību apstākļiem. Bet mūsu aspektā Visumā nekā "gadījumīga" nav, viss notiek saskaņā ar Visuma Saprāta radīto programmu. Gadījumrakstura procesi notiek tikai fiziskajā slānī un

tas arī tā liekas mūsu uztverē. Visuma pasauļu globālo mijiedarbību līmeņos viss noris stingri likumsakarīgi.

Filozofiska atkāpe. Te nu ir nedaudz jāprecizē. Gadījumsakarības un determinisms (cēloņseku saistības) savu iespaidu atstāj atkarībā no procesu mēroga. Globālos procesos galveno lomu spēlē likumsakarības, bet mikro līmenī gadījums. Piemēram ūdens molekulas kustība upē lielā mērogā ir atkarīga no straumes, bet mazā mērogā galvenokārt no dažādiem gadījumfaktoriem. Atcerēsimies piemēru no fizikas kursa par tā saucamo "Brauna kustību" par ūdens molekulas haotisko kustēšanos. Tas attiecas arī uz sociālajiem procesiem. Vieglāk ir prognozēt visas tautas, nekā atsevišķa indivīda likteni. Bērnišķīgi naiva un primitīva ir teologu tēze, ka "bez Dieva ziņas cilvēkam pat mats no galvas nenokrīt"! Nedaudz paironizējot – ja kādas lielas firmas ģenerāldirektors interesēties un kārtos katra darbinieka ģimenes un sadzīves problēmas, tad viņš firmu vispār nebūs spējīgs vadīt un firma izjūks... Runājot par atsevišķu indivīdu, to varētu pirmītējā piemērā pielīdzināt ar ūdens molekulu upē. Uz viņu iedarbojas milzums t.s. gadījumfaktoru, to starp arī viņa personiskā griba. (Stingri ņemot, pasaulē nekas nav "gadījumīgs" – viss ir sasaistīts cēloņseku ķēdē. Katram gadījumam ir savs cēlonis vai cēloņu summa un šī gadījuma sekas jau ir par cēloni kādiem citiem gadījumiem.) Šiem iedarbošajiem faktoriem ir hierarhiski līmeņi ar attiecīgi dažādu iedarbības līmeni. Tā piemērā ar upi, visaugstākais hierarhiskais līmenis ir straumei, kas galu galā nosaka kur tad tā molekula nonāks. Tādējādi var vilkt paralēles arī ar cilvēka t.s. Likteni. Cilvēks ir tikai sīks puteklītis Visuma grandiozajā Sistēmā un ir pakļauts visu dažāda hierarhiska līmeņa faktoru iedarbībai – to starp arī personiskajai gribai un izvēlei.

Katra dzīva būtne veidojas un attīstās pēc savas programmas. Attiecīgās būtņu "klases" attīstība noris programmatiskā "koridorā", kurā ir iespējamās mutācijas, kas palīdz realizēt attīstības programmu. Visas mutācijas, kas iziet ārpus šā koridora, tiek "nozāģētas". Tā ir atlase, taču ieprogrammēta, nevis stihiska "gadījumīga" atlase. Uzskata, ka katrs bioloģiskais veids ("klase") izdzīvo un attīstās globālā mijiedarbībā - savstarpēji sadarbojoties un iespaidojoties visiem bioloģiskajiem veidiem. Visumā nav nekādas cīņas, bet gan vispārēja un saskaņota mijiedarbība un sadarbība. Tādēļ Visumā nav haosa, haoss ir mūsu galvās – apziņā un domāšanā.

Rodas hipotētiska doma, ka mēs nebūt neesam cēlušies no pērtiķiem, lai kā arī šie pērtiķi būtu centušies. Tās visticamāk ir divas neatkarīgas attiecīgās bioloģiskās "klases" veidošanās programmas. (Nu gan nevajadzētu sēt ilūzijas, ka Dievs tas Kungs cilvēkus ir veidojis (radījis programmu) kā teikt "pēc sava ģīmja un līdzības", lai kā tas visu kalibru un nokrāsu teologiem būtu dikti patīkami un cilvēkiem glaimojoši.) Par cilvēka izcelsmes problēmu virmo dažādas, pat visfantastiskākās hipotēzes. Piemēram – cilvēkus nez kādos nolūkos ar gēnu inženierijas metodēm ir klonējuši citplanētieši, par pamatizejmateriālu izmantojot tos pašus pērtiķveidīgos.

Nākamo tēzi īsumā varētu noformulēt šādi: "Tāpat kā Visums, arī cilvēks ir daudzslāņains un veidojas no informatīvi enerģētisku slāņu (sfēru) sistēmas - kodola, apziņas, informatīvajām, enerģētiskajām un fiziskajām (fiziskā ķermeņa) sfērām".

Kodols, apziņas, informatīvā un enerģētiskās sfēras pastāv vienmēr – tā ir "smalko enerģiju" sistēma. Atmirst tikai rupjākā un īslaicīgākā fiziskā sfēra – cilvēka fiziskais ķermenis.

Vulgārais materiālisms par blēņām un izdomājumiem uzskata tādus jēdzienus kā Gars, Dvēsele un tās nemirstība. Aplūkojamā ezoteriskajā interpretācijā cilvēka kodols ir Gars, bet Dvēsele ir apziņas, informatīvās un enerģētiskās sfēru kopums, bet tās nemirstība atbilst pazīstamajam enerģijas nezūdamības likumam. Tas, ko mēs uzskatam par cilvēka nāvi ir tikai saišu pārtrūkšana starp viņa fizisko ķermeni un tā augstākajām informatīvi enerģētiskajām sfērām. Atmirst tikai ārējais apvalks – fiziskā sfēra, taču cilvēks kā smalko enerģiju sistēma pastāvēs tik ilgi, cik pastāvēs Visums. (Cik patīkama doma par "mūžīgo dzīvošanu"!)

Nākamā tēze: "Cilvēka smadzenes ir tā fiziskā ķermeņa vadības sistēma un sakaru kanāls ar viņa apziņu".

Cilvēka smadzenes nav saistītas ar viņa apziņu. Tēlaini un ironiski runājot – tas ir tikai instruments ar kura palīdzību mēs domājam, ka mēs domājam. Smadzenes vada cilvēka fizisko ķermeni un uztur saites ar apziņas sfēru, kas jau attiecas uz t.s. "smalko pasauli". Smadzenes uztver informāciju no apziņas sfēras un izveido vadības impulsus nervu centriem, bet tie savukārt uz pārējiem orgāniem un muskuļiem.

Informatīvā sfēra veido cilvēka sasaisti ar Visumu. Tajā koncentrējas visa informācija par cilvēku, viņa dzīves programma un viņa dzīves laika visas darbības un lēmumi.

Enerģētiskā sfēra veido cilvēka un Visuma enerģētisko sasaisti.

Apziņas sfēra realizē cilvēka intelektuālos un emocionālos procesus. Domāšana un lēmumu pieņemšana notiek ārpus cilvēka fiziskās sfēras – tā noris, kā teikt, "citā dimensijā" ("smalkajā pasaulē"). Smadzenes tikai apstrādā domāšanas procesa sekas – tā rezultātu.

Filozofiska atkāpe. Audzināti vulgārā materiālisma garā, ļaudis ir cieši pārliecināti, ka dzīvo tikai reizi un tādēļ ir jācenšas no dzīves ņemt visu ko tik var paņemt ! Par katru cenu un jebkādiem paņēmieniem, sevi neierobežojot ne ar kādiem ideālistiskiem aizspriedumiem !

Mūsdienīgais dzīves veids (it sevišķi t.s. Rietumu civilizācijā, ko diez kāpēc uzskata par cilvēces patlaban augstāko sasniegumu) nav virzīts Gara pilnveidošanai. Dvēseliskā tumsonība un visu līmeņu vulgārs egoisms aizvien vairāk pārņem daudzu jo daudzu ļaužu apziņu un nosaka viņu rīcību. Tas par mums ir teikts: "*Tumsā ejošais neapjēdz, kurp dodas un kur atrodas!*" Nezinot Visuma likumus, esam izgudrojuši savas likumības. Mūsu modernās un patērētāj sabiedrības ideālu pārņemtā civilizācija balstās uz mums ērtām taču melīgām "patiesībām" un pielāgotām likumsakarībām. Tādēļ šis ceļš ved uz cilvēces katastrofu un zinātniski tehniskais progress tikai palielina un paātrina tās iestāšanās varbūtību.

Garīgums (dvēseliskums) nebūt nav nekāds reliģiozs fanātisms, bet tas ir pastāvīgs Gara pilnveidošanas process, cenšoties cilvēku veidot, lai tas nebūtu spējīgs darīt ļaunu, bet izstarotu labestību un lai tam veidotos brālīga attieksme pret visu, kas ir uz Zemes, pamostos patiesa mīlestība pret savu planētu kā Māti, lai apjēgtu, ka viņš ir daļa no kopēja dzīva organisma, ko dēvējam par Visumu.

Īstenam zinātniekam vajag pārveidoties pilnīgi citā cilvēkā, atbrīvojoties no slavas kāres un lepnības, tieksmes par katru cenu būt "pirmajam" un gūt pagodinošus titulus, "siltas" vietas un amatus. Pamatuzdevums ir kalpot cilvēcei. Ne nācijai, tautai, valstij, bet gan cilvēcei ! Tas ir grūti, sarežģīti, tas prasa visus spēkus un visu dzīvi, bet tas ir īstena zinātnieka vienīgais ceļš.

Vēl viena vulgārā materiālisma veidotā negācija ir konkurences "likums". Tas pat tiek uzskatīts par cilvēces attīstības pamatlikumu. Izdzīvo un uzvar stiprākais, veiklākais un nekaunīgākais ! Visi, kas traucē izdzīvot un labi dzīvot, ir jānovāc vai jāpakļauj sev ! Šis sociālā darvinisma princips tad nu tiek attiecināts uz attiecībām, gan starp cilvēkiem, gan firmām, gan tautām, gan valstīm. Starp sociālajiem slāņiem, starp firmu dienestiem, starp firmu darbiniekiem. Tādējādi cilvēku sabiedrības pamatos tiek likts savstarpējās cīņas princips. Cīņa visos līmeņos un visos slāņos – no augšas līdz apakšai un otrādi.

Jau no mazotnes visos līmeņos no bērnu dārza līdz pat augstskolai, mums tiek potēts, ka tev vienmēr un visur ir jābūt pirmajam, vai vismaz pirmajās rindās un "labāko" skaitā ! Uz to tiek orientēta visa audzināšanas sistēma un attieksmes kultivēšana.. Uz to tiek organizētas visāda veida sacensības, čempionāti un

olimpiādes. Par katru cenu uzvarēt un būt "pirmajam"! Uzvarētājus netiesā ! Kāpēc man mīlēt savu tuvāko un viņam palīdzēt, ja panākumus dzīvē gūst tikai stiprākais utt. ? Protams, vēlme izvirzīties pati par sevi nav nekas slikts, jo var veicināt sevis pozitīvu attīstību. Gan ir svarīgi, ar kādiem paņēmieniem un līdzekļiem tas tiek darīts. Un atcerēsimies tautas gudrību : "Viss, kas par daudz, nāk par skādi !"

Pirmīt runājām, ka Darvina "dabiskās atlases" princips kā nemaldīgs likums tiek apšaubīts. Uzskata, ka kāds bioloģiskais veids attīstās nevis iekšējas cīņas rezultātā, bet gan savstarpēji kooperējoties, lai izpildītu savas attīstības programmu. Bišu, skudru utt., kā arī cilvēku sabiedrības eksistence pastāv un balstās uz savstarpēju kooperēšanos un sadarbību. Viens pat indivīds vai tas būtu bite, skudra vai cilvēks, taču vispār nemaz nav spējīgs izdzīvot! Sadarbības un kooperēšanās principa neievērošana vai sagraušana attiecīgo populāciju agri vai vēlū noved pie iznīkšanas.

Ikvienam talantu, atklājumu un izgudrojumu vajag izmantot tikai cilvēces labad. Diemžēl tas tā nenotiek. Ir taču tā, ka visi diženākie izgudrojumi vispirms tiek izmantoti militārajām vajadzībām, lai varētu nodarīt, ļaunu, iznīcināt vai sev pakļaut kaimiņus... Un enerģijas un resursu lielākā daļa tiek virzīta šādiem mērķiem. Zemes apstrādes tehnikas progress ir tikai no ķeburainas koka saknes līdz tērauda lemesim. Toties sava līdzcilvēka iznīcināšanā oho! kāds progress – no zarainas rungas līdz atombumbai un vēl kam briesmīgākam !

Tādēļ bieži vien informācijas pārplīnība var būt kaitīgāka par tās trūkumu, jo var tikt izmantota nelietīgos nolūkos ! Pirms 5000 gadiem ēģiptiešu priesteri bija ļoti zinoši daudzos Visuma noslēpumos. Taču cilvēces īstena tēvišķuma vadīti, viņi informācijas izplatību rūpīgi dozēja, lai ļaudis to nevarētu izmantot sev par ļaunu. Viņi uzskatīja, ka Zināšanas, kas tiks izklaigātas tirgus laukumā, tumsonīgais pūlis tūdaļ izkropļos un pavērsīs pret īsteni gudrajiem. Ka Zināšanās nokļūstot nelietīgās rokās, var radīt neapraķstāmas nelaimes.

Priesteri nebija zināšanu izplatītāji, bet gan to glabātāji un sargātāji. Savā vidē viņi audzināja augsti garīgus jaunekļus, kuriem Zināšanas tad tika nodotas saglabāšanai un tālākai attīstībai. Zināšanas nekad neizgāja ārpus priesteru sfēras un tas bija cilvēces drošības garants. Diemžēl arī mūsdienu cilvēce savā vairumā ir garīgu tumsoņu pūlis. Pieļaujot, ka ļaužu dvēseliskās tumsonības un varas uzurpatoru dēļ, ļaunajiem spēkiem gūstot baismīgus ieročus un iespējas, cilvēce var nonākt līdz katastrofai, tai, vai vismaz tās domājošākai daļai, kādas pamatzināšanas par Visuma ir jāsniedz jau šodien.

Filozofiska atkāpe. Cilvēces domājošākie un ar tā saucamo sirdsapziņu apveltītie prāti vienmēr ir bijuši norūpējušies par cilvēces nākotni. Arī mūsdienās, pat riskējot ar savu karjeru un labklājību. Viens no kibernetikas tēviem Norberts Vīners kaunināja politiķus : "Mēs jums iedevām neizsmeļama spēka avotu, bet jūs to necilvēciski izmantojāt Hirosimā !" Tādi bija arī drūmajos viduslaikos. Kā piemēru var minēt visai slepeno tā saucamo rozenkreiceru brālību, kas par sevi darīja zināmu 17. gadsimta vidū, Parīzē izplatot ļaudīm velītū uzsaukumu, kuru tie gan, diemžēl, vairums nesaprata un neņēma vērā. Rozenkreiceru brālībā apvienojās, kā pieņemts uzskatīt, tā laika ideālistiski noskaņoti, augsti intelektuāli zinātnieki un filozofi. Visādas slepenas organizācijas ar dažādiem mērķiem un darbību ir bijušas visos laikos un par tām kļūst visvisādas baumas, kaut vai par tā saucamiem masoniem un brīvmūrniekiem, par kuriem daudz runā, bet neviens īsti nezina, kas tie tādi ir un ar ko nodarbojas. (Presē ir parādījušās ziņas, ka Latvijā brīvmūrnieku ložas darbojas jau 300 gadus un tajās darbojas un darbojas daudzi cienjami zinātnes un kultūras darbinieki. Starp citu, pavisam nesen Rīgā notika starptautisks masonu ložu kongress!) Pat uzskata, ka pār pasauli valda nevis demokrātiski ievēlēti parlamentāri un to sastādītās valdības, bet gan visādas slepenas "mafijas". Pašsaprotami, ka mūsdienās pasaules īstenais dzinējspēks ir nauda un īstēnie valdnieki ir tie, kuriem tās ir daudz vairāk kā citiem. Interesanti, ka pilnīgi visām valstīm, pat bagātākajām ASV ir tā saucamie valsts parādi. Bet kam tad šīs valstis ir parādā ? Saka, ka tā saucamajai Pasaules Bankai. Bet kas īsti ir šīs bankas īpašnieki un faktiskie noteicēji, tas ļaudīm nav zināms...

Filozofi prognozē, ka nākotnē noteicošā un valdošā būs cita tipa iekārta - tā saucamā nookrātija (prāta vara). Attīstības ķēdītes aristokrātija – demokrātija – nookrātija nākamais posms. Bet vai pēdējais ? Ļoti iespējams, ka šī nookrātija arī būs kāda noslēgta kasta, jo tai vajadzēs komplektēties no ļoti zinošām un erudītām personībām. Protams, ka tās darbības stils un rezultāti lielā mērā būs atkarīgi no "nookrātu" morāles un ētikas līmeņa.

Visos laikos cilvēci uz priekšu ir virzījuši zinātnieki un domātāji (filozofi). Politikūji uz cilvēci atstāj iespaidu kādā visai īsā laika posmā, bet cilvēces attīstības stratēģiju vienmēr ir noteikuši zinātnieki. Ne visi zina, kas bija Romas Pāvests Galileja laikā, kas bija Anglijas karaliene Ņūtona laikā, kāds cars valdīja Krievijā Lomonosova laikā, kāds ķeizars bija Vācijā vai kāds prezidents ASV Einšteina laikā. Taču šo zinātnieku vārdus zina ikviens daudz maz izglītots cilvēks un viņu vārdi būs nemirstīgi arī pēc tūkstoš gadiem. Lai kaut atceramies ģeniālo Leonardo da Vinči ! Redzams, ka tieši zinātnieki ir tie, kas vada cilvēci tās attīstību virzot pa vienu vai otru ceļu. Tādēļ ir ārkārtīgi svarīgi kāds ir zinātnieku garīgums, dvēseles spēks un viņu morāles un ētiskais attīstības pakāpe.

Un kādi varētu būt Civilizācijas saglabāšanās un attīstības kritēriji ?

Pirmais Kritērijs vērtē katra indivīda garīgās attīstības līmeni katram ir jānes atbildība par savu rīcību !

Otrais Kritērijs vērtē visas cilvēces kā vienotas ģimenes garīgo attīstību – tādat kolektīvā atbildība gan attiecībā pret apkārtējo vidi, gan par tautu savstarpējo saprašanos. Vai spējam sadzīvot mierā, radīt labo un viens otram palīdzēt ?

Cilvēce savu evolūciju spēs turpināt tikai tad, ja tā spēs pildīt Otrā Kritērija nosacījumus. No tā tad ir atkarīgs mūsu civilizācijas liktenis un tās nākotne. Šī veiksmē sevī ietver visu iepriekšējo paaudžu dzīves, priekus, bēdas, traģēdijas un uzvaras...Cīņā par Cilvēces nākotni visiem Zemes ļaudīm ir jāapvienojas neatkarīgi no rases, tautības, dzimuma un vecuma ! Domājams, ka Cilvēce savā attīstībā no atsevišķiem indivīdiem vai to lielākiem un mazākiem kopumiem izveidosies (gudri runājot, integrēsies) par vienotu būtni ar attiecīgi kopīgiem ideāliem, morāli, ētiku, dvēseli un visu pārējo, tādējādi jau kļūstot par kosmiskas nozīmes faktoru.

Un vēl svarīgāk ir, lai cilvēku rīcībā prevalētu garīguma principi, nevis tikai pragmatiskais egoisms. Lai mēs visi apjēgtu, ka Zināšanas un Domāšana ir tas Spēks, kas visus mūs var darīt laimīgus un nepieļaut Cilvēces iespējamo katastrofu !

Tādi nu ir populārzinātniskajā un filozofiskajā literatūrā pasmeltie kompetentu, „napietnu un titulētu” zinātnieku viedokļi un hipotēzes par Pasaules uzbūvi un tās izziņu. Mulsina juceklīgums un *mīcīšanās* kā pa kādu purvu... Atgādināsim spārnoto domu, ka izziņas procesu visefektīvāk uz priekšu bīda neordināras pieejas un dažādās „trakās idejas”. Gan grūti izvērtēt, kuras ir „trakas” un kuras ir „ķertas”. Prātā nāk vēl viena spārnotā visai pusironiskā doma, ka „zinātne ir kā nesaprotama izskaidrojuma mēģinājums ar ko vēl nesaprotamāku, kas savukārt arī prasītos pēc izskaidrojuma” .Un visu šo „gudro filozofiju” nobeigumā tā vien gribas citēt Imantu Ziedoni :

Un it ne velna nevar saprast !...

Nedaudz par ezoterisko Pasaules uzskatu.

Pasaule ar tā Visuma sastāvdaļu izpausmēm ir vienots, sarežģīts organisms, kas funkcionē atbilstoši kādām likumsakarībām un principiem. Domājošie cilvēki jau izsenais ir centušies šīs likumsakarības un principus kādā apjēgt, izprast un formulēt. No sirmas senatnes līdz mūsdienu filozofiskajiem uzskatiem ir atceļojušas dažādas tā saucamās metafiziskās pieejas. To starp arī ezoteriskā, kura pat ir kļuvusi visai populāra. Ezoteriskais Pasaules uzskats sakņojas un attīstījās metafiziskajā pieejā, kurai pamati likti ir jau teiksmainā Hermesa Trismegista laikos. Daudzus gadu simteņus ezoteriskās zinātnes tika nopulgotas un nīdētas gan no valdošās kristietības, gan citu reliģiju pārstāvošajiem varturiem. tādēļ tās maskējoties bieži vien izmantoja dažādus simbolus.

Tā piemēram, trijstūris. Ar smaili augšup tas simbolizē attīstību, evolūcijas procesu, tiekšanos uz augstākiem garīgajiem „plāniem”. Trijstūris ar smaili lejup - involūcija, apziņas iekļūšana „rupjākajā” matērijā. Šos trijstūrus apvienojot veidojas sešstūraina zvaigzne. - sensens metafizisko zinību simbols. Tas personificē Pasaules attīstību un harmoniju, dievišķās apziņas tiekšanos citās „pasaulēs un plānos” un pasaļu tālāko evolūciju uz Absolūtu. Simbolā ietvertā informācija ir saprotama ikvienam „iesvaidītajam” Pārējiem tie ir tikai ģeometriskas figūras. Diemžēl dažus simbolus pārņem un to jēgu izkropļo politiķi un ideologi. Tā sešstūraino zvaigzni ir „piesavinājušās” cionistiskā, bet kāškrustu (Austrumu cilmes simbolu, kas izpauž pārveidošanos un attīstību) - fašistiskā ideoloģija..

Aplūkosim dažus visbūtiskākos ezoteriskās izpratnes Pasaules harmonijas, vienotības un unikalitātes primāros Principus.

*Mentālisma princips
Atbilstības un pārmantojamības princips
Vibrāciju princips
Polaritātes princips
Ritma un cikliskuma princips
Cēloņ-secības princips
Iņ – Jaņ (sievišķā – vīrišķā) princips.
Atpakaļsaites princips
Gadījumu procesu normālsadalījuma princips*

Šie Principi nenovēršami darbojas visās Visuma pasaulēs un „plānos”, tātad arī mūsējā fiziskajā pasaulē. Tiem pakļaujas gan atsevišķa cilvēka, gan sabiedrības dzīve

Šie Principi atrodas mūsu Zemes dzīves procesa un likumsakarību pamatos gan personiskajās, gan sabiedriskajās, politiskajās un ekonomiskajās jomās. Tie atspoguļojas mūsu personiskajos likteņos, veselības, emocionālajos un mentālajos stāvokļos.

Jāpiezīmē, ka minētie divi pēdējie principi Pasaules izziņas filozofijā izkristalizējās tikai pēdējā tūkstošgadē.

Paanalizēsim šos Principus detalizētāk.

Mentālisma princips.

Pasaules visu līmeņu procesi un visu dzīvības formu norises it visos esības plānos, tajā skaitā arī mūsu fiziskajā pasaulē, ir saistītas ar matērijas formām lielākā vai mazākā mērā piemītošo apziņu. Matērijas dažādo veidu (vienkāršākos gadījumos vieliskā izpausmē) savstarpējās iedarbības (vienkāršākā gadījumā tā saucamais kairinājums) rezultātā veidojas tāds faktors kā informācija. Sistemātiska un sakārtota informācijas plūsma veido apziņu, kuras līmenis ir atkarīgs no attiecīgās

sistēmas sarežģītības pakāpes. Sakārtota un attīstīta apziņa veido domas. Domu kopums veido tā saucamo dvēseli, kuras būtības programmatisko kvintesenci uzskata par garu. Apziņas attīstības augstākā pakāpe ir saprāts. Tas viss kopumā veido Pasaules mentālo (domu) plānu.

Apziņu kā tādu ir grūti detalizēti formulēt, tā galvenokārt realizējās caur tās dažādiem izpausmes veidiem. Domas ir cilvēka apziņas visspēcīgākās izpausmes formas. Visi Pasaules procesi ir apziņas izpausmes un tās vada un regulē Saprāts.

Cilvēks ir apziņu daudzplānaina sistēma, ko veido vairāki „ķermeņi”. Kāda apziņa piemīt fiziskā ķermeņa katrai šūņai. Šūņu „apziņu” izpausmes ir, piemēram, siltuma un aukstuma sajūtas. Ēteriskā ķermeņa apziņas izpausmes - dzīvīgums, enerģiskums, aktivitātes vai „iztukšotības” izjūtas. Astrālā ķermeņa apziņa izpaužas kā jūtas, emocijas, dvēseles stāvokļi. Cilvēka mentālā ķermeņa izpausmes ir spēja domāt un domas radītais saprāts.

Katram cilvēkam mentālā ķermeņa apziņas spēks izpaužas dažādās pakāpēs. Vieniem saprāts tā būtiskākajās kategorijās ir vāji attīstīts, prevalē instinkti neko daudz neatšķiroties no attīstītāko dzīvnieku līmeņa. Citiem tas jau atrodas spoža intelekta līmenī, bet tā vēl nav cilvēka intelektuālo spēju attīstības robeža. Katram vēl ir milzīgs attīstības potenciāls.

Ar sava saprāta spēku mēs katrs veidojam savu „personālo visumu” Tajā ietilpst mūsu iespaids uz ģimenes, radu, draugu un vispār sabiedrisko apkārtni un arī visu šo faktoru iespaids uz mūsu apziņu. No mūsu apziņas līmeņa ir atkarīga mūsu „personālā visuma” dzīves kvalitāte. Vieni to piepilda ar sapratni, pretimnākšanu un mīlestību. Citi - ar pretenzijām, ambīcijām, ienaidu. Domājošākie cilvēki apjēdz, ka cilvēka visām dzīves problēmām ir pirmcēlonis - viņa saprāts, dvēseles attīstības līmenis, apziņas izpausmes. Saprāta attīstība un garīgums - tie ir sinonīmi. Attīstītāka apziņa izpaužas kā dziļāks un radošāks saprāts.

Atbilstības un pārmantojamības princips.

Kā augšā, tā ir apakšā; Kā ir apakšā, tāpat ir arī augšā Attīstība balstās uz sasniegtā līmeņa bāzes.

Šis princips apgalvo, ka esības plāni ir savstarpēji atbilstīgi.. Līdzīgi, nevis vienādi. Vienkāršākais uzskatamākais piemērs - atoma planetārā modeļa salīdzinājums ar Saules sistēmu. (Gan jāpiezīmē, ka tas ir tikai hipotētisks modelis - vienkāršotai izpratnei. Iedziļinoties mikropasaulē, atoma uzbūve kļūst aizvien noslēpumaināka.)

Attīstība nekad nesākas no „absolūti tukšas vietas”. Jebkura sistēma šajā attīstībā pamatojas uz pagājušās pieredzes, pagājušajiem sasniegumiem. Šajā „pārmantojamībā” katra nākamā attīstības pakāpe un posms sevī ietver iepriekšējās kvalitātes, un mazā ciklā ātri atkārto iepriekšējo attīstību.

Atbilstības likumībā cilvēks spēj izzināt Pasaules likumības tādēļ, ka viņš pats veidots un funkcionē atbilstoši šīm likumībām. (Bībeliskā tēze, ka cilvēks ir radīts „pēc Dieva ģimja un līdzības”...) Cilvēka iekšējā būtība ir produkts sistēmai, kas veido attiecības ar sevi, citiem cilvēkiem, kolektīvu kurā ietilpst, sabiedrību un visu Cilvēci. Raksturīga „atbilstības” izpausme - cilvēks redz un dzird to, uz ko tas ir disponēts, to, ko tas vēlas...

Domājošs cilvēks, kas izprot pie mums uz Zemes norisošos procesus un to būtību likumsakarības, spēs arī spriest par citām pasaulēm.

Esības augstākajos plānos, droši vien arī ir stihijas, Daba un saprātīgas varbūt pat cilvēciskas būtnes. Un tur visticamāk darbojas līdzīgi Principi.

Vibrāciju princips.

Nekas nav sastindzis. Viss kustas, viss vibrē.

Jebkura matērija, sākot no korpuskulām, elektroniem, atomiem, zinātnei vēl līdz šim nezināmām daļiņām, vienkāršākās šūņiņas un līdz pat kosmiskām struktūrām,

atrodas mūžīgā kustībā, sevī ietver enerģiju un izpauž apziņu. (Ar kustību ir jāsaprot kāds process vispār) Enerģija ir it visur, tā tiek izstarota no it visa vibrāciju veidā. (Ar jēdzienu „vibrācija” ir jāsaprot ne tikai mehāniska rakstura „kustēšanās”, bet gan jebkāda procesa vai matērijas stāvokļa periodiskas izmaiņas.) It viss Pasaulē ap sevi izstaro enerģētiskas vibrācijas, kuras savstarpēji atšķiras ar to frekvenci (biežumu). (Fizikā izstarojuma jēdzieni sasaistās ar lauku jēdzieniem. Izstarojumiem mēdz būt sarežģīta struktūra, summāri veidojoties no dažādu frekvenču un to kombināciju vibrācijām) Jo augstāks ir apziņas attīstības līmenis, jo attiecīgi augstāka esot tās izstarojuma frekvence.

Izstaro viss - augi, dzīvnieki, akmeņi, upes, jūras, pilsētas, planētas, zvaigznes utt. - vispār visi matērijas veidojumi un sistēmas.

Mēs uztveram visa apkārtesošā enerģiju, viss uz mums atstāj iespaidu. Savukārt cilvēki ar savām vibrācijām iespaido dabu, citus cilvēkus, savu mītni, pilsētu, Kosmosu. Viss pasaulē nes informāciju par sevi.

Cilvēks to apjēdz vai ne, viņš vienmēr reaģē uz viņu iespaidojošām vibrācijām. Tā vai citādi, pozitīvi vai negatīvi.

Vibrācijas iedala sievišķajos (Iņ) un vīrišķajos (Jaņ) tipos. Sievišķais vibrāciju tips - apļveida kustība. Pasaulē visi materiālie ķermeņi ir pakļauti apļveida kustībai. Zeme un visas planētas apļo ap Sauli, . Visa Saules sistēmā apļo Kosmosā. Vīrišķais vibrāciju tips - svārstveida un viļņveida kustības.

Viss Pasaulē noris vienlaicīgi sievišķajos un vīrišķajos vibrāciju režīmos. To starp arī cilvēka dvēseliskās (izjūtu) un mentālās (domu) izpausmes. Katrs cilvēks izstaro enerģiju, kad domā vai jūt. Jāpiezīmē, ka dvēseliskie un domāšanas procesi vīriešiem un sievietēm ir atšķirīgi. Lūk kādēļ divas sievietes viena otru lieliski izprot, bet grūti ir saprasties vīrietim ar sievieti, jo domāšanas principi ir dažādi. Sievietēm domāšana noris asociatīvi, tas ir apļveidīgi, bet vīriešiem - lineāri.. Jutekliskumi sievietēm ir ilgstošāki, plūstošāki, savstarpēji iespaidojoši. Vīrieši jutekļojas stipri mazāk, dvēseliskie procesi tiem noris ātrāk.

Visas mūsu domas, emocijas, dvēseliskie noskaņojumi nav nekas cits kā enerģija ar dažādiem vibratīvajiem stāvokļiem.. Garīgajā attīstībā un izaugsmē ietilpst arī māka sevi kontrolēt un savas vibrācijas attiecīgi pienācīgi mainīt.

Pasaulē viss kustas, vibrē, izstaro enerģiju, taču kustas dažādi, vibrē dažādi, izstaro dažādas enerģijas. Uz mums iespaidu atstāj visas šīs vibrācijas, vai tas mums patīk vai ne, vai mēs to apjēdzam, vai ne.

Katra emocija, jūtas, dvēseles stāvoklis, doma rada atbilstošu vibratīvu enerģiju. Mēs tā arī tēlaini runājam : - mīlestības spēks, ienaida spēks, kaislību spēks. Zemiskie dvēseles stāvokļi - dusmas, naida, ļaunums, aizkaitinājums, skaudība, egoistiska alkatība atrodas zemo vibrācijas frekvenču apgabalos. Pats augstākais ir mīlestības vibrāciju stāvoklis. Vissmalkāko un spēcīgāko enerģiju izstaro mīlošs cilvēks. Saskarsmē ar mīlošu cilvēku mēs tiekam enerģētiski „piebaroti un uzlādēti”. Ne velti īsteni mīlošu un garīgi attīstītu cilvēku klātbūtnē un kontaktos mēs tik labi jūtamies ! Un jo „garīgāks” ir cilvēks, jo spēcīgākas un augstākas enerģijas viņš izstaro. Tā nu mēs vibrējam kad domājam, jūtam, uztveram citu vibrācijas un iespaidojam citus. Saskaroties ar ļaunu, niknu, nokaitinātu cilvēku mēs uz sevi izjūtam viņa zemo vibrāciju ietekmi un arī paši varam nokļūt līdzīgā noskaņojumā. (rezonanses efekts) Inficēties var ne tikai no vīrusiem un baciļiem, bet arī no zemajām vibrācijām.

Spēcīgu iespaidu uz dvēseles stāvokļiem atstāj mūzika - akustisku vibrāciju kombinācijas, Lūk, izrādās, ka visādi roki, popi, hip hopi, „metāli”, džazi un tamlīdzīgi žanri atrodas zemo, „nelabo” vibrāciju apgabalos... (Stādos priekšā attiecīgo „fanu” sašutumu, to uzzinot, un uz mani vērsto ķengū un lamu lavīnu !)

Apjēdzot vibrāciju principa būtību, rodas iespēja izmainīt cilvēka dvēseles stāvokļus. Citu cilvēku var iespaidot pozitīvi tikai ar augstāku vibrāciju plūsmām. Niknu un aizkaitinātu cilvēku ir iespējams nomierināt ar viņu runājot mierīgā un labvēlīgā tonī, smaidot (t.i. iedarbojoties ar augstākām vibrācijām). Savējo

„nelabo” noskaņojumu var korigēt sevi piespiežot domāt un iztēloties ko labu, skaistu un patīkamu.

Spēcīgs vibrāciju enerģijas izstarotājs ir cilvēka acis. Ne velti saka, ka acis ir dvēseles spogulis. Cik gan burvīgs ir mīloša cilvēka acu skatiens ! Kāds maigums un pielūgsmē staro ! (Visa mana karaļvalste Tavu acu skatienā !...) Un cik draudīgs tas ir nokaitinātam cilvēkam un cik nicīgs pašpārliecinātam egoistam ! Un cik tukšs un stulbs tas ir alkoholiķiem un narkomāniem ! Pavērojiet pirmdienas rītos sabiedriskajā transportā paģirainos jefiņus ! Tādēļ, ja esat nikns un lamājaties, neskatāties cilvēkam virsū, lai nodarītais ļaunums būtu mazāks. (Jūs sevi taču uzskatāt par labu cilvēku un nevēlaties otru emocionāli nogalināt...)

TV tehnika ar sejas tuvplānu uzstāda lielas prasības aktiera talantam un meistarībai. Acu skatiens un sejas izteiksme tūlīt un nežēlīgi parādīs vai aktieris tik tiešām ir talantīgi iedzīvojušies tēlojamā personībā.. TV tuvplāns ir sevišķi bīstams politiķiem. Skaistu un patētisku vārdu nesakrītība ar cinisko un liekulīgo skatienu un seju ātri vien ļauj atšifrēt „kas ir kas”.

Izteiksmīgs emocionāls skatiens piemīt arī dzīvniekiem. Piemēram, zirgiem, govīm, suņiem, it sevišķi t.s. vilku sugas. Nu saki vēl, ka mūsu „mazākie brāļi” ir tikai „bioloģiskas mašīnas” un tiem nav nekādas dvēseles !

Un tā, cilvēka garīgā attīstība ir atkarīga no viņa spējām uztvert apkārtējās pasaules vibrāciju spektru. Jo viņš ir attīstītāks, jo augstākas vibrācijas tas spēj uztvert.. (Ja jūs apkārtējā pasaulē galīgi nesaredzat nu nekā laba un skaista, tad ar jums pašu kaut kas nav kārtībā !...) Un arī augstākas un spēcīgākas vibrācijas spēj izstarot. Katrs ir pats savas laimes kalējs !...

Polaritātes princips

Viss ir duāls, visam ir poli, katram ir antipols, pretstats. Pretstati ir identiski pēc dabas, bet atšķirīgi vibrācijās un to pakāpēs

Princips nosaka, ka visam ir divi poli, divi pretstati, kuri ir viena un tā paša galējības. Pasaulē un arī mūsu fiziskajā plānā, visam vienlaicīgi piemīt divējums, taču dažādās proporcijās. un daudzējos. līmeņos.

Attīstības pamatā ir vienotā dalīšanās pretstatos , to mijiedarbība pilnveidojoties un tālākā apvienošanās jau augstākā līmenī.

Šo Principu dažkārt interpretē arī kā pretstatu vienības un cīņas likumsakarību.

Šī Principa dažādās skaldnes :

1. Katrai dzīves sistēmai, katram procesam piemīt duālisms. Pretstatu pāris ir nepieciešamais nosacījums visa kā attīstībai.
„+” un „—” ; gaīisma un tumsa; integrēšana un diferencēšana.
2. Pretstati ir vienotuma galējās izpausmes - pretstatīgas viena un tā pat izteiksmes.
Labais un ļaunais, prieks un bēdas, simpātijas un antipātijas, mīlestība un naidis.
3. Daļījums pretstatos ir relatīvs. Pretstats kā tāds ir attiecībā pret citu pretstatu kāda vienuma ietvaros.
Tas, kas ir „labs” vienam cilvēkam, var izrādīties „slikts” kādam citam. Vai arī vienam un tam pat, bet dažādās situācijās. Vai arī analogās situācijās, taču citā laika brīdī. Cēlonis kā tāds ir tikai kādām dotajām sekām. Pie tam vienmēr ir kāds vēl lielāks cēlonis, kuram dotais cēlonis ir tikai sekas.
Sistēma ir kādas augstākas sistēmas apakšsistēma. Tajā pat laikā vienmēr ir kāda mazāka sistēma, kurai dotā sistēma ir virrsistēma.
4. Viena pretstata iepazīšana palīdz izprast otru pretstatu.
*Mēs saprotam, kas ir „karstums”, jo esam izjutuši kas ir „aukstums”.
Pēc pilsētas trokšņainuma mēs sākam augstāk vērtēt meža klusumu.
Tikai izjūtot slimību, mēs sākam apjēgt veselības vērtību*
5. Katrs pretstats sevī satur otra pretstata potenciālu.
Vīrieša organisms sevī satur arī sievišķos dzimumhormonus un otrādi.
Atbilstoši K. G. Junga (izcila psiholoģijas zinātnes autoritāte) katrā vīrietī vienmēr piemīt sievišķā sākotne (anima), bet sievietē - vīrišķā (animus).

6. Starp polārām sākotnēm vienmēr pastāv spraugums, kas ir attīstības spēka avots. Ja šā sprauguma nav, tad tas nozīmē, ka attīstība ir apstājusies.
7. Pretstati atsevišķi kā tādi nepastāv : - viena pretstata esamība nosaka otra pretstata esamību.. Tos vienu no otra atdalīt nevar. Tā piemēram - magnēta poli. Lai kā magnētisko stienīti dalītu gabalos, vienmēr tam būs „ziemeļu” un „dienvidu” poli.
8. Pretstati sevi izpauž to mijiedarbībā.
*Skolotājs kā tāds ir tikai mijiedarbojoties ar skolēnu.
Tikai mijiedarbojoties ar vīrišķo, sievieti izveido savu sievišķo būtību un otrādi.*
9. Mijiedarbībā attīstās un pilnveidojas abas sākotnes.
*Lielākā sistēma iegūst pieredzi vadot mazāko sistēmu. Tā mācās vadīt attīstību lielākā telpā un mazākā laikā, pie kam tās energoietilpība pieaug.
Savukārt pilnveidojas arī mazākā sistēma. Tā mācās uztvert aizvien smalkākus un augstākus vadības iespaidus un attiecīgi evolucionē.
Tā noris savstarpējs pilnveidošanās process.*
10. Polāro sākotņu mijiedarbībā veidojas pakāpeniska pāreja no to konflikta uz to harmoniskumu., sistēmai pārejot augstākā līmenī un vēl tālāk - uz jaunu polarizāciju.

Viss, ko mēs redzam un sajūtam ir izzināms tādēļ, ka visu var salīdzināt ar tā pretstatu. To, kas ir „labs”, varam apjēgt, kad būsīm izbaudījuši, kas ir „slikts”.

Citiem vārdiem, Pasaulē viss satur pozitīvo un negatīvo, vīrišķo un sievišķo, Iņ un Jaņ. Tie vienmēr ir dažādās proporcijās savietoti.. Varbūt liela apziņa un maza enerģija, var būt arī otrādi - daudz spēka un maz apzinīguma. Var būt vairāk labestības un mazāk ļaunuma, vai arī otrādi. Mīlestība un ienaidis būtībā ir identiski faktori - tie ir dvēseles stāvokļi, jūtas, taču vibrāciju pakāpē, enerģijas kvalitātē tie ir pretstatīgi. Nevar pastāvēt tikai mīlestība vien, kaut nedaudz būs arī nepatika (tātad naida iedīgļis) un otrādi. Pretstatu pāri pastāv it visur, ja izpaužas viens no tiem, tad otrs būs turpat blakus neizpaustā veidā.

Karstums un aukstums būtībā ir viens un tas pat - temperatūra. Starpība ir tikai vibrāciju skalā. Tie ir siltuma enerģijas izpausmes. To pat varam teikt arī par gaismu un tumsu, troksni un klusumu. Pat galēja totalitāra režīma apstākļos tomēr ir kādas demokrātijas izpausmes. Un otrādi. Izvērstās demokrātijās pastāv pret personām vērsti apspiešanas un represīvi elementi.

Šis pat Princips izpaužas arī astrālajā - jūtu un emociju pasaulē. Mīlestība un ienaidis - divi pretstati, divi dvēseles stāvokļa poli, kuri personai piemīt vienlaikus, taču viens izpaužas vairāk, bet otrs mazāk. Ritma Principa iedarbībā šīs galējības spēj pāriet viena otrā.

Apzinoties šā Principa būtību, var izprast kāpēc bieži vien draudzīgās attiecības pārvēršas nedraudzīgās, kaisla mīlestība pārvēršas tikpat kaislā ienaidā. Diktatūra agri vai vēlu pāriet demokrātijā un otrādi. Sajūsma un kādas personības cildināšana pāriet tās noniecināšanā.. Dzīves pieredze rāda, ka taisnība vien ir tautas parunai - pēc lieliem priekiem vienmēr nāks kādas lielas skumjas. Noturīgākas izrādās „aprēķina” laulības, nevis tās aiz neprātīgas mīlestības. Harmonija atrodas kaut kur pa vidu.

Mēs ienākam šajā pasaulē - dzīves skolā apmācībai, pieredzes iegūšanai, lai audzinātu un veidotu savu apziņu (būtībā - garu). Šī skola velkas daudzu atkārtotāju dzīvju garumā un tajā iegūstam daudzveidīgu pieredzi. Pieredze ir dzīvē tas vērtīgākais un no tās nevajag vairīties.. Ne jau ikviens tev būs draugs vai naidnieks, bet gan kāds „skolotājs” gan, jo katrs kontakts rada dzīves pieredzi, bet tās iegūšana ir mūsu kārtējās pārtapšanas Uzdevums. Tādējādi pretstati un to izjušana „uz paša ādas” un apjēgšana mūsu dzīvē ir nepieciešami sevis attīstīšanai un pilnveidošanai

Mūsu dzīvē polaritātes principa klātesamība izpaužas ik uz soļa. Nupat kā ieguvām vienu pieredzi, kad jau sākas nākamā - pretējā. To pat ieraudzīsim

paanalizējot arī sociālos, ekonomiskos un politiskos procesus. Tas atrodas informatīvo tehnoloģiju pamatos - uz „polārajiem cipariem” - „0” un „1” - balstās mūsdienu varenā kibernetiskā tehnika.

Mūsu personības (gara) cikliskā veidošanās noris piedzimstot fiziskajā pasaulē, tur aktīvi uzkrājot pieredzi, tad „miršana”, pārejot tādai kā „atpūtai” smalkajā pasaulē. - vispirms astrālajā, tad uz Īsu laiku mentālajā, sagatavojoties nākamajam ciklam. Bet tā jau būs cita dzīve, citā veidolā - dzimumā, nācijā vai pat dzīvības formā. Kāds ir šo ciklu algoritms - mēs vēl neesam izpratuši vai līdz izpratnei izauguši. Fiziskās un „smalkās” pasaules arī ir polaritātes principa izpausmes veidi.

Dzīvesgudri un domājoši cilvēki spēj apgūt dvēseles stāvokļa gan sev gan citiem transformācijas mākslu. Tā piemēram, agresīvā noskaņojumā esošu cilvēku var nomierināt uz to iedarbojoties ar augstākas kārtas vibrācijām - ar mierīgumu un labvēlīgu attieksmi. Ja līdz šim draudzīgās attiecības diez kāpēc sāk kaitināt, tad vajadzētu apjēgt, ka visticamāk ne jau draugs ir kļuvis sliktāks, bet visticamāk darbojas polaritātes Princips. Problēma ir mūsu pašu apziņā., tas ir, jūs pats pret viņu sākat nedraudzīgi attiekties. .. Attieksmju svārsts atvēzējies pretējā virzienā. Šo Principus izprotošam, savas emocijas kontrolējošam un ar gribas spēku apveltītam cilvēkam nu vajag pacensties šo atvēzienu slāpēt vai pat neitralizēt un savas dvēseles stāvokli normalizēt, to līdzsvarojot. Tā jūs varēsiet saglabāt vai pat saglabāt savas draudzības jūtas, mīlestību un vispār attiecības ar citiem cilvēkiem.

Ritma un cikliskuma princips.

Nekas nav statisks, viss plūst, visā ir uzplūdi un atplūdi, viss paceļas un krīt. Svārstveida kustība izpaužas it visur. Svārstības mērs pa kreisi ir arī mērs virzienā pa labi. Ritmi kompensējas. Visi Pasaules procesi ir cikliski. Cikli savstarpēji iekļaujas.

Pasaule, kurā mēs dzīvojam, atrodas pastāvīgā kustībā, attīstībā, kas jau savā būtībā ir cikliska. Tā mēs elpojam. Tā pukst mūsu sirdis. Tā mainas dienas ar naktīm un gadalaiki. Tā dzimst un mirst, lai pārtaptu jaunā kvalitātē. Ir īsiņi cikliņi - tādi kā mūsu smadzeņu procesu cikli un ir garī - tūkstošiem un miljoniem gadu. Pie kam mazie cikliņi līdzīgi kā „matrjoškas” lellītēs ir lielāka cikla sastāvdaļas, bet tas savukārt ietilpst kādā vēl lielākā. Cikliskums izpaužas arī procesu norises spirālveidīgajā likumībā. Viss atkārtojas, gan jau citā izpausmē atbilstoši spirāles kāpumam. Pat sieviešu apģērbu un vīriešu bārdu modes...

Šis Princips ir universāls un tam ir pakļauts it viss. Tas izpaužas kā pasaulu veidošanās un bojā eja. Nāciju uzplaukumā un pagrimšanā. Rodoties civilizācijām, reliģijām, kultūrām un to degradācijām un iznīkumam. Ekonomikas un sabiedriskās dzīves it kā haotiskajos procesos. Cilvēka fiziskajos, emocionālajos, garīgajos un dvēseliskajos stāvokļos.

Viss, kas ir sācis eksistēt, sākotnēji attīstās virzienā uz maksimumu, sasniedzot attīstības pīķi, process virzās uz kritumu, sabrukumu un iznīkumu. Piedzimst, attīstās, mirst, lai kas rastos no jauna. Viss Pasaulē atrodas pastāvīgā kustībā (pareizāk sakot - procesā), šī kustība nav lineāra, bet tai ir ritmiska šūpošanās. Ritma princips savās izpausmēs cieši sasaistās ar Polaritātes principu. Viss ir duāls un no viena stāvokļa pāriet otrā. Ritma princips apgalvo, ka dualitāte nav statiska, nav pastāvīgas un mūžīgas mīlestības un mūžīga naida, mūžīgu prieku un mūžīgu bēdu. Šis duālās izpausmes svārstveidīgi pastāvīgi pāriet viena otrā. Ritms visā pilnībā ne vienmēr izpaužas vienas dzīves laikā. Svārsta atpakaļgājiens cilvēkam bieži vien veidojas nākamajā dzīvē atbilstoši karmas likumībai.

Pasaulē viss eksistē procesā no darbības uz pretdarbību, no aktivitātes uz pasivitāti, no dzimšanas uz miršanu. Aktivitātes periods fiziskā plānā un pasivitātes periods astrālajā pasaulē. Nepielūdzams kosmiskais ritms liek cilvēkam atgriezties fiziskajā pasaulē uz aktivitāti, darbošanos un jaunas pieredzes iegūšanu, nu jau citā attīstības spirāles vijumā un citā kvalitātē, un atkal to aiznes smalkajā pasaulē

atpūtai un izvērtēšanai un tad atkal atpakaļ. Šis process, un tātad arī mūsu atkārtoto dzīves, iespējams, ir mūžīgs, pretrunā kristietības un tai līdzīgo reliģiju dogmām.

Šā Principa apjēgšana palīdz pareizāk izprast un dzīvesgudri izvērtēt dzīvi, tās sabiedriskās norises un arī savu personisko dzīvi. Nekas pasaulē nenotiek haotiski, gadījuma pēc.

Ja, domājot par valsts un sabiedriskās dzīves jomām, attiecībām ar citiem cilvēkiem, bērniem, mīļotajiem, mēs atcerēsimies par šo Principu un to būsīm izpratuši, mums būs vieglāk pareizāk izvērtēt visādas norises, citu cilvēku un arī savējās rīcības.

Tā piemēram „brīvā tirgus” sabiedrībā regulāri parādošās ekonomiskās krīzes ir likumsakarīgas. Ja nedarbojas nekādi administratīvi tiesiskie ierobežojoši un regulējoši faktori, tad ekonomika pāriet pašsvārstību režīmā ar pacēlumiem un kritumiem. Kā regulējošie faktori tad darbojas pieprasījuma – piedāvājuma likumība, vieglas peļņas alkātība, konkurence, materiālo, finansu un cilvēku resursu ne vai pietiekamība u.tml. Šie faktori neizbēgami darbojas neatkarīgi no tā vai tie mums patīk vai ne un ar tiem nākas rēķināties.

Kļūsim dzīvesgudrāki ar pareizāku attieksmi pret dzīvi, iemācīsimies sevi vairāk kontrolēt un slāpēt no sevis atkarīgās negācijas !. Un arī apjēgt un mierīgāk netraģiski uztvert no mums neatkarīgo negāciju cēlonisko būtību, tā iegūstot dvēseles mieru un varbūt pat apskaidrību. Nav jēgas sapņot par mūžīgu laimību un mūžīgu mīlestību, nav jēga šķendēties un krist izmisumā, kad tās, pakļaujoties ritma likumībai, no mūsu dzīves aiziet. Saprātīsim, ka arī „mūžīgas skumjas” ir pret dabisks stāvoklis, tās, pakļaujoties ritma likumībai, agri vai vēlu mazināsies vai izzudīs, pārejot pretstatā.

Nepadziļināsim savējos un citu cilvēku negatīvos periodus ! Tā būs tā īstenā dzīvesgudrība.

Cēloņ-secības princips.

Nekas nenotiek bez cēloņa. Katram cēlonim ir savas sekas. Katrām sekām ir savs cēlonis vai cēloņu kombinācija. Pasaulē viss noris atbilstoši šai likumībai.

Nav tāda jēdziena kā „gadījums”. Nedz Visumā, dabā, sabiedrības un atsevišķa cilvēka dzīvē nekas nenotiek „tāpat vien”, visam notiekošajam ir savi cēloņi, kas rada atbilstošas sekas, kas veido nākamās cēloņus. Cēlonis (iemesls) ir vienmēr, taču tas var atrasties esības kādos augstākajos plānos, bet sekas - kādos zemākajos plānos. Tādi vai citādi, taču šī likumsakarība neatvairāmi darbojas. Tas, ko uzskata par gadījumu, ir kāda mums vēl nezinām cēloņa vai likumsakarības sekas.

Augstākie esības plāni dominē pār zemākiem. Piemēram, naida jūtas (astrālās pasaules elements) var būt par iemeslu mūsu rīcībai.. Rīcība attiecas uz fizisko pasauli, bet naida jūtas ir no astrālās pasaules.. Sekas ir zem cēloņa.. Rīkoties slikti un pēc tam saniknoties ir neloģiski un būtībā pat neiespējami. (kaut gan viens otrs sevis attaisnošanai to iemanās)

Cēlonis gandrīz vienmēr atrodas tajā pat vai augstākā plāksnē (esībā, plānā, pasaulē) kā izraisītās sekas, bet ne zemākajā. Jūtas attiecībā pret rīcību atrodas augstākā plāksnē. Lai varētu izmainīt rīcību, ir jāmaina tās cēlonis. Ja kāds cilvēks rīkojas slikti, tad ir vērtīgi pieprasīt, lai viņš tā nedarītu. Labākajā gadījumā var iegūt tikai vienreizīgu pozitīvu rezultātu. Ir jāmaina augstākā plāksnē esošo cēloni - saprātu.

Tas nozīmē, ka apturēt noziedzību tikai ar represīvām metodēm vien ir neiespējami. Lai cik tas arī būtu piņķerīgi un darbietilpīgi, galvenais uzsvars ir jāliek uz tā saucamo audzināšanu, ideoloģiju. (Hm - to „nezāli” audzini, audzini, bet šai tas „pie vienas vietas” - kas cits atliek, ja ne izravēt ?)

Taču, kā rāda cilvēces tūkstošgadīgā pieredze, ar visādu reliģiju pūlēm diemžēl nav izdevies panākt, lai vairumam ļaužu apziņu un saprātu virzītu uz „augstāko vibrāciju” jomām. Patlaban modē nākušās vispārējās demokrātijas gaisotnē, visu atstājot pašplūsmā, ir vājas cerības, ka radīsies pastiprināta pozitīvi ētiskas virzība, veidojot vajadzīgos cēloņus Cilvēces garīgajam progresam. Ikvienš dārzkopis zina, ka, ja dārzu palaidīs pašplūsmā, tad ātri vien to pārņems lekņas nezāles, nomācot un beigu beigās iznīcinot visus kultūraugus. Un dārzs var zelt un plaukt tikai nežēlīgi visas nezāles izravējot. Vai arī, kas izklausās fantastiski, ar ilgstošas un rūpīgas selekcijas palīdzību panākt, lai nezāles vairs nebūtu nezāles, bet pārvērstos par kādiem cilvēkam lietderīgiem augiem. Velkot paralēles ar sabiedriskajiem procesiem, tā vien prasās secinājums, ka Cilvēces pozitīva progresa realizācijai ir nepieciešams kāds savdabīgs „pozitīvais totalitārisms”, kas harmoniski spētu efektīvi apvienot gan represīvās, gan audzinošās metodes.

Ļaužu vairums dzīvo vadoties no vēlmēm, tieksmēm, kaislībām. Vēlēšanās ir spēcīgākas par saprātu. Vēlmes un tieksmes ir ļaužu rīcības galvenie cēloņi. Cilvēks ir tikai savu vēlmju bandinieks. Tās viņu komandē, pārvieto un liek izpausties tā vai šitā. Analizējot cēloni, kas lika jums tā vai citādi izpausties, varam ieraudzīt ne tikai to vēlmi, bet arī ideju, kas mīt mūsu galvā. Ne velti Buddha, viens no diženajiem Cilvēces skolotājiem un praviešiem, uzskata, ka garīgās attīstības un sevis pilnveidošanas galvenais uzdevums ir iemācīties valdīt pār savām vēlmēm un emocijām un tās vadīt. „Atbrīvojieties no egoistiskām vēlmēm un jūs atbrīvosities arī no egoistiskas rīcības un kļūsit apskaidrots !”

Lai mainītos „uz labu” nepietiek tikai lasīt gudras grāmatas, lūgties Dievu, pildīt visādas reliģiskas ceremonijas, bet vajag „strādāt ar sevi”, tikt skaidrībā pašam par sevi, savām vēlmēm un kaislībām.. Cēloņi ir jāmeklē sevī - kas tie tādi ir, kas jums liek tā vai citādi izpausties un rīkoties. Analizējot, jums var izdoties atklāt un noskaidrot jūsu galvā mītošās pamatidejas. Mainot šīs idejas pozitīvā virzienā, var mainīties jūsu raksturs un vērtību skala, jūsu tieksmes un rīcība. Cita ceļa garīgai izaugsmei nav. (Jā, bet cik gan tas tomēr ir grūti !... Pašam taču liekas, ka es nemaz tik sliktis neesmu...)

Ikvienā tautā ir garīgi augsti attīstīti un arī zema līmeņa indivīdi. Cilvēks uz garīgās izaugsmes ceļa nostājas tad, kad viņš apjēdz, ka cilvēka īstenā vērtība ir atkarīga no viņa dvēseliskās attīstības līmeņa, nevis no mantas stāvokļa, visādiem tituliem un regālijām.

Cēloņsecības un ritma Principiem savijoties veidojas un izpaužas .kompensācijas efekts, ko dēvē arī par Karmas likumību, kas būtībā ir cēloņ-secu principa atvasinājums.

Pasaulē viss ir sabalansēts. Ritma un Kompensācijas likumsakarību izpausmes bezgalīgajā atkārtojušos dzīvju virknējumā tad arī veido šo karmisko likumību. Tā ir dzīves pieredžu – pozitīvo un negatīvo ritmiska maiņa.

Kompensācijas likumsakarībai mūsu dzīvē ir liela nozīme. Ja jūs kaut ko iegūstat, tad noteikti arī kaut ko zaudējat. Ja jums kaut kas „ir”, tad noteikti kaut kā pietrūkst vai no tā esat spiesti atteikties.

Nu nevar vienlaicīgi būt personiska visatļautīga brīvība un garantēta valsts apgādība visādos labumos un „cilvēktiesībās”! Nav absolūti laimīga cilvēka, katram ir veiksmē un labklājība kādā jomā un neveiksmes un nabadzība kādā citā. Balanss veidojas vienmēr, ja ne šajā, tad nākamajās dzīvēs. Vēlēšanās būt laimīgam un veiksmīgam it visur, ir naivums un būtībā tumsonība. Kompensācijas likums darbojas nepielūdzami. Sociumā materiāli veiksmīgais noteikti tiks „piežmiegts” kādos citos eksistences aspektos. Vai nu slimī bērni, nebijusi vai sagrauta mīlestība, nesaticīga vai izjukusi ģimene vai tās neesamība utt.

Viss, kas jāpārdzīvo šajā dzīvē ir iepriekšējās dzīves radīto cēloņu sekas. Viss, kas notiek patlaban ir pagātnes sekas un veido nākotnes cēloņus. Tādējādi izriet secinājums : - mūsu dzīves grūtībās nav vainojams kāds ļaundaris, nav nepelnītu ciešanu un nepelnītas laimes. Viss ar ko cilvēks izpaužas patlaban (rīcība, jūtas, domas) kļūst par šo izpausmju sekām, ja ne šajā, tad nākošajās dzīvēs. Izprotot šo

likumsakarību, cilvēkam nāktos pastāvīgi kontrolēt savu rīcību, jūtas, domas un attiecības ar citiem - gan cilvēkiem, gan pasauli vispār. Tad viņš arī var sākt mācīties apzināti veidot savu nākotni un tik tiešām būt „savas laimes kalējs”.

Mums būtu jāapjēdz, ka cilvēks nāk šajā pasaulē ar mērķi attīstīt apziņu un gūt pieredzi., gan pozitīvo, gan negatīvo. Tajā pat laikā šī pieredze tiek apgūta apstākļos, kurus cilvēks būtībā pats ir veidojis ar visām savām rīcībām un izpausmēm gan šajā, gan iepriekšējās dzīvēs. Dvēsele savā attīstībā iekšēji saglabā visus iepriekšējās dzīves spilgtos pārdzīvojumus. Prāta un sirds kvalitāte veidojas un attīstās no dzīves dzīvē un kļūst par bāzi nākamās dzīves posmiem. Mūsu dvēseles kvalitātes - prāta un sirds īpašības mums nav dotas nevis no vecākiem vai kāda dieva, mēs paši sevi darinām un veidojam no dzīves dzīvē.

Pati apkārtējā dzīve būtībā ir neitrāls process. No cilvēka ir atkarīgs kā viņš to uztver. Var saskatīt tikai slikto. Vairums ļaužu atrodas ilūzijā, ka dzīve ir vienreizēja parādība - tā ir cīņa, kurā vajag sagrābt pēc iespējas vairāk un treknāku kumosu, prast izgrūstīt citus, kas ir pilna ar steigu, spraigumu, ambīcijām, iekāri. Tie nemaz nepaspēj ieraudzīt, ka šajā dzīvē ir tik daudz skaistuma un prieka. Un galvenais - ka dzīve ir piepildīta ar mīlestību šā vārda labākajā nozīmē. Viņi to neievēro, bet pieprasa citu cilvēku mīlestību. Egoistiskām būtnēm ir vajadzīga egoistiska mīlestība - tikai uz sevi. Paskatīsimies apkārt uzmanīgāk - šajā pasaulē ir tik daudz skaistā un arī mīlestības ! Galvenais ir iemācīties un prast to ieraudzīt. Taču vispirms ir jāapjēdz, kas mums to traucē. Iemesli var būt ambīcijas, skaudība, alkatība, skopums un daudz kas cits. Iemesls vēl ir arī tajā, ka vairums ļaužu attiecībā uz „veiksmīgu vai neveiksmīgu” dzīvi ir pakļauti sabiedriskiem štampiem : „Veiksme” - tas ir augsts sociālais stāvoklis, bagātība, liela vara, daudz naudas un daudz visādu mantu. Ir jāizmaina priekšstati par dzīves jēgu. Īstenā veiksmē ir savas dvēseles attīstības un izaugsmes pozitīvs rezultāts, saprāta, labestības, līdzietības un dzīvesgudrības attīstība. Tikai tad cilvēks iemācīsies dzīvi saskatīt citādi un viņš ieraudzīs un izpratīs tās daudzplānainumu, elastību un skaistuma izpausmes. Tajā ir pacēlumi un kritumi, daudz kontaktu un iespēju. Draugi, kas sniegs prieku un „naidnieki” mūsu apmācībai. Gudras grāmatas un iespēja satikt savu Mīlestību.

(Pragmatisks veiksmes cilvēks, kas ir pratis „grozīties”, „iekārtoties” un „dzīvot”, visādu plāpāšanu par „dvēseliskumiem un garīgumiem” smīkņājot gan uzskata, ka tā ir visādu „lohu” un „autsaižu” sevis mierināšana, savas dzīvotneprasmes un nevarības attaisnošana. Bet katrs jau sevi mierina un attaisno kā jau nu māc un prot... Katrs taču domā, ka tā kā viņš dzīvo, ir „labi un pareizi”...)

Lai izmainītu attieksmi pret dzīvi ir jāizprot iemesli, kāpēc mēs redzam tikai slikto un tumšo, kāpēc alkstam tikai cīņiņu, kāpēc izniekojam dzīvi un neredzam skaisto un labo, kas ir visapkārt. Visi iemesli slēpjas mūsu saprāta dziļumos. Mūsu saprāts ir verdzisks saprāts - pakļauts sabiedriskiem štampiem, uzmācīgām idejām, viedokļiem, aizspriedumiem un dogmām. Vairums ļaužu ir vides vergi, kurā tie dzīvo. Viņus iespaido sociālās vides parašas, tikumi, nostādnes - citiem vārdiem sakot - kolektīvā zemapziņa. Ja cilvēks ir nolēmis dvēseliski attīstīties, viņam nākas veidot patstāvīgu domāšanu, kas ir neatkarīga no apkārtējās vides iespaidiem. Augsti attīstīts cilvēks nebūt nav kāda tur piemīļīgi labiņa, „mulļīga” un kautrīga būtne, bet gan aktīvs, spēcīgas personības un liela gribas spēka indivīds ar neatkarīgu nostāju.

Izmainiet savu saprātu, apjēdziet, ka esat sasaistīti ar štampiem, idejām, viedokļiem un ne jau savējiem vien, bet gan galvenokārt vides uzspiestajiem ! Ja spēsīti no tā atbrīvoties, jūsu saprāts kļūs plašs, brīvs un elastīgs un dzīve parādīsies pilnīgi citā gaismā un rakursā. Lai jūsu lozungs būtu :

„Es esmu, es neko nebaidos, es jūtos brīvs !”

Bet vai tam mums pietiks spēku ?

Iņ-Jaņ (sievišķā-vīrišķā) princips.

Visam Pasaulē piemīt sievišķās un vīrišķās sākotnības kopums

Ezoteriskajā filozofiskajā koncepcijā Visums radās savienojoties garam kā vīrišķā izpausmei ar enerģiju, kā sievišķā izpausmi. Tas kļuva par esības universālu likumu. Iņ un Jaņ savā būtībā demonstrē ne tikai dualitāti kā pretstatus, bet arī kā savstarpēju papildinājumu, kopumā veidojot vienotu veselumu.

Šis „dzimuma” princips izpaužas visos esības plānos. Universālās dzīves veidošanās noris savienojoties sievišķajām un vīrišķajām sākotnēm. Šis princips piemīt visās dabas jomās sākot jau no šūnas līmeņa. Tas darbojas arī esības augstākajos plānos. Tā saucamais „radošais darbs” - tas būtībā ir „radības”, kuras izsauc vīrišķā un sievišķā savienošanās. Mācību process rodas savienojoties aktīvajam vīrišķam principam - zināšanām, kuras sniedz skolotājs ar sievišķo pasīvo uztverošo principu skolēnu vai klausītāju apziņā. Jeb kā jauna rašanās ir sekas no sievišķās un vīrišķās sākotnes savienošanās akta. Nekāda eksistence, nekāda dzīvības forma, politiskā, ekonomiskā, ģimenes utt. dzīve nevar sākties bez šā savienošanās akta. Vienmēr ir nepieciešama divu sākotņu - vīrišķās un sievišķās apvienošanās.

Sekss - tas ir tikai šā Principa atsevišķa specifiska izpausme, ko Daba ir ielikusi cilvēka rīcības bioloģiskajos pamatos, jaunas dzīvības radīšanai un cilvēku cilts turpināšanai.

Kas ir sievišķais princips ? Tā ir forma. Kas ir vīrišķais princips ? Tā ir esības būtība, saturs un jēga.

Te nu ir jāņem vērā, ka runa ir nevis tieši par dzimumiem (vīrietis vai sieviete), bet gan par filozofiskiem pasaules uzskata principiem, kas varbūt ne pārāk veiksmīgi nodēvēti ar dzimumu saistītos vārdos. Tādēļ, manuprāt, lai izvairītos no kareivīgo feministu uzbrūkošajām ķengām, pareizāk būtu lietot Dao filozofijas terminus - Iņ un Jaņ, kas būtībā izsaka to pašu. Taču filozofiskajā literatūrā šie vīrišķā un sievišķā termini ir stabili ieviesušies.

Apziņas vīrišķās izpausmes - aktivitāte, izziņas tieksme, organizēšana, radoša darbība. Apziņas sievišķās izpausmes - pasivitāte, pakļaušanās un uzpurēšanās prasme, tēlainība un empātija.

Visraksturīgākajā piemērā - ģimenē, kādam no tās locekļiem ir jārealizē aktīvā, noteicošā vīrišķā loma. Ja ģimenē abi spēcīgi vēlas izpausties vīrišķā veidā - būt noteicējiem, tad šī ģimene agri vai vēlu izjuks vai degradēsies. Un otrādi, ja abi nevēlas uzņemties aktīvo - vīrišķo lomu, ja abi ir pasīvi, ģimene arī nespēj normāli eksistēt un tā nīkuļo. Arī valsts līmenī - valdībai ir jāpilda vīrišķās funkcijas, - jāvada, jāorganizē un arī jāatbild par rīcību, bet tautai jāpilda sievišķās funkcijas - uztverība, piemērošanās un pakļāvīgs izpildīgums. Tas pats attiecas arī uz zemākiem pārvaldes līmeņiem un organizācijām, par armijas kārtību un disciplīnu nemaz nerunājot. Vēlreiz jāatgādina, ka nav runa par sieviešu kādu noniecināšanu - ka tās būtu nederīgas, nespējīgas, dumjas utt.. Cik gan daudz pasaulē ir „dzelzs lēdiju” un „jefreitoru brunčos” (tas pilnīgi bez jebkādas ironijas nots !), kurām vīrieši nevar tikt līdzī un pat personības un garīgās attīstības ziņā tie ir galīgi pigmeji un tumsoņi. Dzija patiesība ir teicienā, ka sieviete ir dzīves pamats. Ne jau tādēļ vien, ka viņa dzemdē, bet tādēļ, ka aktīvi veido dzīves jaunās formas un tādēļ rodas dzīves niansētā daudzveidība. Sievišķā sākotne ir Pasaules dzīvības un attīstības pamats.

Nekas Pasaulē nepastāv vienpusējā izpausmē un izpildījumā. Viss pastāv kā pretstatu, Iņ un Jaņ, gara un enerģijas, labā un ļaunā utt. savienojums.

Cilvēks, tāpat kā viss Pasaule, ir duāla būtne. Viņā vienmēr vienlaicīgi ietilpst gan vīrišķā, gan sievišķā sākotne, taču dažādos indivīdos dažādās izpausmju proporcijās. Ļoti bieži sievišķajā fiziskajā ķermenī spilgti izpaužas vīrišķās īpašības un otrādi. Tas tad arī izsauc visādas psiholoģiskas kolīzijas, drāmas, komēdijas un arī tragēdijas.

Ezoteriskajā traktējumā duālais cilvēks sastāv no miesiskā (fiziskā) un ēteriskā ķermeņiem. (Vēl bez tam arī no astrālā un mentālā ķermeņiem) Ja fiziskā čaula ir sievišķa, tad ēteriskai ķermenim būs vīrišķs. Vīrišķais ēteriskais ķermenis aktīvāk uzkrāj un arī tērē enerģiju. Tādēļ sievietes slimo mazāk, dzīvo ilgāk, ir izturīgākas un emocionālākas. Ja fiziskā čaula ir vīrišķa, tad tā iekšējā ēteriskā daļa ir sievišķa - tā tad vairāk pasīva. Tādēļ vīrieši grūtāk panes slimības, tiem ir mazāk dzīvīguma un emocionalitātes.

Kā tad izpaužas dievišķo un vīrišķo sākotņu vienlaicīgums cilvēka dvēseliskajās izpausmēs - astrālo un mentālo ķermeņu līmeņos? Aktīvais, apzinīgais saprāts (apziņa) ir dvēselisko procesu vīrišķā izpausme. Zemapziņa ir dvēselisko procesu sievišķā izpausme. Prāts - tas ir mentālā ķermeņa vīrišķā izpausme. Jūtas un emocijas ir astrālā ķermeņa sievišķā izpausme.

(Par atpakaļsaites un gadījuma procesu normālsadalījumu ir runāts nodaļā par Pasaules sistemātiskumu.)

Visi šie Principi ir savijušies, darbojas kompleksi, ciešā sasaistībā, neatkarīgi no tā vai tas mums patīk vai nepatīk, vai mēs vispār par tiem ko zinām. Tāda ir kosmiskā likumība ar visām ar visām cēloņsecīgajām izpausmēm. Viss noris kopumā, nevis tā „salikts pa plauktiņiem”, ko mēs uzskates un izpratnes vienkāršībai esam darījuši.

Nedaudz par dzīvības un apziņas izpausmēm

Dzīvība Pasaulē izpaužas visos esības plānos un formās. Taču formas un izpausmes ir dažādas. Hermetiskā filozofija izpausmes iedala trijās „pasaulēs”. Fiziskās dzīves plānā, astrālās dzīves plānā un garīgās dzīves plānā. Ar aktivitātes un harmonijas pieaugumu no plāna uz plānu. Par esību vēl augstākajos garīgajos plānos var tikai tuvināti hipotētiski filozofēt, jo daudz maz objektīvas informācijas ir pārāk maz, pārsvarā visādas pufantastiskas spekulācijas.

Mēs esam niecīga daļiņa no dzīvās bezgala attīstošās Pasaules. Viss, arī mūs ieskaitot, atrodas nemitīgā attīstībā un formu maiņā. Apziņas attīstība veidojas bezgalīgā formu maiņā. Vienmēr jāatceras, ka Visums ir dzīvs un nav nekā tāda, ko varētu dēvēt par mirušu.

Pasaulē visam ir apziņa un enerģija, viss tajā vibrē, taču dažādi ar dažādiem ātrumiem. Nav nekā, kas neizstarotu enerģiju. Mēs eksistējam vibrējošu enerģiju okeānā kurš uz mums nepārtraukti iedarbojas. Mēs arī izstarojam enerģiju, kad darbojamies, jūtam, domājam un arī enerģētiski iedarbojamies uz visu pārējo. Mēs izstarojam un uztveram enerģiju, vai nu to apzināties vai ne. Mums vajadzētu apzināties un būt atbildīgiem ar kādām enerģijām mēs iedarbojamies uz visu apkārtējo.

Jo attīstītāks un pilnīgāks ir organisms, jo vairāk tajā izpaužas augstāka līmeņa apziņa. Augu valstī apziņa izpaužas kā jutīgums, dzīvnieku valstī tās augstākā forma veidojas instinktos, bet cilvēkam tās augstākā formas ir saprāts, prāts un doma kā attiecīgi augstākas pakāpes. Cilvēka garīgā, dvēseliskā attīstība noris no primitīva zemāko līmeņu instinktu vadīta saprāta uz augsti attīstītu intelektu un inteliģenci. Tam ir maz sakara ar visādu institūtu un akadēmiju diplomiem, tituliem, regālijām, reliģiskām ceremonijām, lūgšanām, baznīcu un tempļu apmeklēšanu.

Isteni garīgs un dvēselisks cilvēks pret visu attieksies kā pret dzīvām un ar kādu apziņu apveltītām būtnēm - ar iejūtību un saudzību. Tas nav nekāds bērnišķīgs naivums vai „veselā, racionālā saprāta” trūkums, bet gan dvēseliskuma pazīme. Dzīvības universalitātes atzīšana ir augsta garīguma līmeņa izpausme. Tas neatļauj darīt sāpes visam dzīvījam. (Ziedi vāzē agonijā mirst mūsu kaprīžu un egoisma dēļ...) Garīgums - tā nav plāpāšana par Dievu, lūgšanas, visādas reliģiozas izdarības, „gudru grāmatu” studēšana. Garīgums - tā ir dzīvības universalitātes cieņa, attīstīta apziņa un labestība pret visu dzīvo.

Te nu es atļaušos nelielu novirzi, gan riskējot izsaukt zināmas ļaužu daļas sašutumu. Runa ir vispirms par mednieku un daļēji arī maksšķerņieku cilti. Par tiem ļaudīm, kas ar to nodarbojas ne jau aiz izsalkuma, savas izdzīvošanas iespējamības dēļ, bet gan „sava prieka pēc”, jo šis medību (lasī - slepkavošanas process tiem sagādā baudu) Medību „prieki” tiek glorificēti un apdziedāti daiļliteratūrā - „Cik gan skaisti mirgo asins lāses uz rubeņa krāšņajām spalvām ! Cik gan graciozs ir aizšauta zaķēna pirmsnāves lēciens !” Protams, mednieka un agresivitātes instinkts ir ierakstīts cilvēku gēnos un to izmainīt nez vai tik ātri būs iespējams.

Tā, ja nu kāds ir kaislīgs mednieks, tad tas, manuprāt visai objektīvi signalizē par šī indivīda iekšējo slēpto būtību - agresivitāti un pat asinskārību, radot auglīgu augsni cinisma un jaunuma attīstībai. Gan jāpiezīmē, ka mēģinot mazināt savu slepkavniecisko iespaidu, mednieki sāk „iztaisīties” par „dabas draugiem” - nodarbojas ar meža dzīvnieku piebarošanu un to skaita regulāciju.

Vai asiņainās vēršu cīņas Spānijā, kas esot tās tautas „kultūras” neatņemama sastāvdaļa. Cik eleganti, cēli un drosmīgi toreadors nogalina to saniknoto vērsi ! Un karstasinīgais pūlis tam sajūsmā uzgavilē un ieceļ turpat vai nacionālā varoņa kārtā ! Gan atcerēsimies, ka senajā „civilizētajā” Romā pūļa emociju apmierināšanai līdzīgā kārtā viens otru nogalināja gladiatori !

Vai tāds „cilvēcisks” sporta veids kā bokss ! Viens Radības Kronis „krāmē pa purnu” otram Radības Kronim”, bet citi Radības Kroņi to lielā sajūsmā noskatās un priekā skaji auro !

Cilvēka mentālā apziņa attīstās lēnām - pašizziņā, pašizglītībā, kontaktos ar apkārtējiem, iegūtajā pieredzē un arī ciešanās, jo tās cilvēku liek pārdomāt par to cēloņiem.. Tikai tad, kad cilvēks ir sasniedzis kādu noteiktu intelekta un inteligences līmeni, viņš gribas spēka mobilizācijā var radīt pamatus sava saprāta ģenialitātei un nokļūt Augstāko Saprātu atklāsmes jomās. Tā veidojas Cilvēces diženāko prātu pārstāvji, svētie un Pravieši

Mēs esam brīnumainas civilizācijas pārstāvji. Vienlaikus pastāv gan fantastiski zinātnes un tehnikas sasniegumi, gan galīga tumsonība attiecībā par dzīves jēgu un paša cilvēka būtību. Sabiedriskajā domā ir vairāki pasaules uzskata viedokļi attiecībā par dzīves būtību un pašu cilvēku.

Materiālistiskais uzskats : - dzīvība uz Zemes pastāv iespējams dažus miljardus gadu. Tā radās bez jebkāda iemesla un cēloņa, gadījuma pēc savienojoties un savstarpēji reaģējot Zemes ķīmiskajiem elementiem un vielām. Šis gadījuma savienojums nez kādēļ radīja nesaprotamu fenomenu - apziņu. Pats cilvēks radās un izveidojās dažu pērtiķu kaprīzas vēlēšanās dēļ staigāt uz divām kājām. Tādejādi cilvēks izveidojās kādas pērtiķu sugas mutācijā. Tā nu no šiem senajiem laikiem šīs pērtiķcilmes būtnes apkārtējas vides apstākļu, klimata izmaiņu, izdzīvošanas tieksmes, savstarpējas konkurences dēļ ir attīstījušās līdz tā saucamajam *homo sapiens līmenim*. Šīs cilvēku cilts daži pārstāvji dies' kāpēc ir sasnieguši pat ģenialitātes pakāpi.

Ir arī cits viedoklis. Tam pat ir ļoti daudz piekritēju. Tie ir tā saucamie „ticīgie”, kuriem ir jātic, ka dzīvība uz Zemes ir radīta kāda augstākā gara - tā saucamā Dieva pēkšņas vēlēšanās dēļ. Kristiešu (vienas semītu cilmes tautiņas sākotnējās ideoloģijas piekritēju) uzskatos, laikam jau lielākas mistikas un noslēpumainības dēļ - Dievs pastāv vienlaicīgā trejādībā (Dievs Tēvs, Dievs Dēls, Dievs Svētais Gars , klāt vēl piepinot arī Dievmāti).

Cilvēce radās sagraujošos un tādēļ no Paradīzes izdzīto, Dieva radīto pirmcilvēku - Ādama un levas pēcnācējiem savairojoties. Visiem ļaudīm tagad ir jācieš par šo levas un Ādama izdarīto „pirmdzimto grēku” un ar savām ciešanām tas jāizpērk. Gan atsevišķs cilvēks, gan cilvēki kopumā neattīstās. Ļaudīs uz ļauno un „grēkiem” ir vairāk tieksmes nekā uz labo un par to viņi tiks sodīti vai atalgoti pēc nāves, degs elles liesmās vai eņģeļu sabiedrībā dzīvos paradīzes laimībā. Dievam ir kādas speciālas tik vien Viņam zināmas un saprotamas ieceres un plāni gan attiecībā pret katru indivīdu, gan pret atsevišķām tautām (Viena pat esot speciāli „izredzēta”...) Kāda ir jēga šīm dievišķajām iecerēm - nevienam nav zināms, jo - „Tā Kunga ceļi

ir neizdibināmi".. Cilvēkam, salīdzinājumā ar Dieva visvarenību, ir tik maz spēka un iespēju, ka viņam nekas cits neatliek kā bezierunu pakļaušanās Viņa gribai un tikai nemitīga lūgšanās par žēlastību.. (Starp citu - tā laikam ir vieglāk un vienkāršāk. Pacieties, pakļaujies, pakļaujies un lūdzies !)

Kā dzīvība un Cilvēce ir radusies un kādi ir tās attīstības ceļi un iespējas - šādi jautājumi un problēmas jau gadsimtiem un tūkstošiem ilgi ir nodarbinājuši domājošākās Cilvēces daļas prātus un tādēļ arī tiek kaldinātas dažnedažādas hipotēzes un skaidrojumi.

Pat virspusējam novērotājam krīt acīs - cik gan cilvēki un tautas ir dažādas, kādas atšķirības ārējos izskatos, mentalitātē, kultūrā, domāšanā un rīcībā ! Cilvēce ir tik daudzveidīga, ka tam noteikti vajadzētu būt kādiem iemesliem un cēloņiem. Nav izprotami kā veidojās apziņas un saprāta evolūcija tādiem Cilvēces dižgariem zinātnē un filozofijā kā Pitagoram, Aristotelim, Sokrātam, Ņūtonam un daudziem citiem, kā arī ētikā un morālē - Buddam, Konfūcijam, Jēzum Kristum, Muhammedam.

...

Par Cilvēces attīstības posmiem

Uz Cilvēces veidošanās un attīstības vēsturi pastāv arī ezoteriskais skatījums, kas ir tikpat „pamatots” kā visi pārējie. Gan jāpiebilst, ka, ja jau augšminētie aplūkoti ezoteriskie Principi būtiskus iebildumus neizraisa, jo domājošs cilvēks tiem var saskatīt apstiprinājumus reālās dzīves procesos, tad ezoteriskais Cilvēces veidošanās skatījums izraisa zināmu skepsi. (No kurienes tas viss tik labi ir zināms !?) Taču domājošam cilvēkam vajadzētu konsekventi pieturēties pie principa: - ka, ja tu „ko” nezini, nesaproti, vai pat neatzīsti, tad tādēļ „tas” no tā nepārstās eksistēt un tev nav nekādu tiesību „to” pasludināt par galīgām „blēņām un muļķībām !” Tev ir jādomā, jāanalizē un, ja vēlies, vari mēģināt izvirzīt kādus pamatotus pretargumentus, Gan ne jau pēc bēdīgi slavenā, bet populārā un plaši pielietotā principa - „tas nevar būt tādēļ, ka nevar būt !”. Gan jāsaaka. ka ezoteriskā versija liekas ticamāka par „Ādama un levas kā Ādama ribas” versiju....

Tā Cilvēces vēstures daļa, kuru pēti tā saucamā „oficiālā” zinātne, kādi 6 – 8 tūkstoši gadu, ir tikai niecīga tās daļiņa Cilvēce uz Zemes jau dzīvo miljoniem gadu, tai lēnām un pakāpeniski attīstoties.! Cilvēces evolūcijā esot septiņas pakāpes. Cilvēces attīstības procesā veidojas septiņas „rases”, kas secīgi izriet viena no otras un nav iespējams noteikt precīzi konkrētus to veidošanās laikus. Katra nākamā rase rodas un sāk veidoties, kad iepriekšējā vēl ir savas attīstības pīķī un, kad tā nokļūst norieta posmā, pārņem hegemoniju. Savukārt katra rase sevī ietver septiņas apakšrases, kuru dzīves posmi mērojami gadu tūkstošos.

Vispār skaitlīs „septiņi” ir ieguvis tādu kā puzmistisku un „dievišķu” nozīmi. Septiņas krāsas varavīksnē, septiņas notis skaņu oktāvā, septiņas nedēļas dienas, matērijas izpausmes formas, cilvēka organisma galvenās funkcijas, septiņi „pasaules brīnumi”, septiņi Romas pakalni u.tml. Tas visādos variantos figurē mitoloģijā un tautas parunā - piemēram, „septiņreiz nomērī !..”, „septiņi vienu negaida !”, „septiņām auklēm bērns paliek bez acs” utt. Bet varbūt šā skaitļa izplatība laika gaitā ir „aiz matiem pievilka”?

Cilvēce esot nogājusi apmēram pusi attīstības ceļa un uz Zemes patlaban valda piektā rase, taču planētas dzīvē piedalās arī vēl ceturtās un pat trešās rases pārstāvji. Taču valdošā ir piektā - „balto” rase.

Cilvēce esot kosmiskas cilmes produkts un pirmās divas rases esot bijušas nemateriālveidīgas - ēteriskas, kas palēnām miljonos gadu laikā kļuvušas blīvākas un „vieliskākas”. Zeme tajos laikos vēl neesot atdzisusi, taču tas nav pārāk traucējis ēterisko formu attīstībai. To ķermeni, kāds ir patlaban un attīstīties sākušos apziņu. cilvēki esot sākuši iegūt trešās rases ceturtās apakšrases posmā. Tas norisinājies dinozauru laikmetā apmēram 100 – 120 miljonu gadu pirms mūsu ēras. Dzīvnieki tajos laikos bijuši milzīgi, arī cilvēki, kas bijuši 18 metru un

augstāki. Nākamajās apakšrasēs augums pakāpeniski samazinājās. Pirmo divu rasu cilvēki nemira patlabanējā izpratnē, bet gan it kā „izkusa” pārveidojoties pēcnācējos. Fiziskā ķermeņa nāve radās apmēram trešās rases sākumposmā.

Sākotnēji gan dzīvnieki, gan cilvēki bija hermofroditi - bezdzimuma būtnes. Pagāja miljoniem gadu, līdz notika sadalīšanās divos dzimumos. Kad noformējās fiziskais ķermenis un sadalījās dzimumi, var uzskatīt, ka izveidojās čaula, kas sevī spēja ietilpināt apziņu un sāka veidoties saprāta aizmetņi. . Milzīgā laika posmā, cīnoties par eksistenci un izdzīvošanu, mācoties un apgūstot pieredzi, vienam otram arī sāka attīstīties saprāts. Cilvēks fizisko veidolu tuvināti līdzīgu patlabanējam, ieguva trešās rases vidusposmā, apmēram pirms 18 miljoniem gadu.

Sākotnēji cilvēks bija bez apziņas, bara sastāvdaļa, bez sava individuālā „Es”. Ir bars ar savu „kārtību un likumiem”, ir barvedis, kuram bezierunīgi jāpakļaujas. Atsevišķai būtnei nav iespēju un arī vajadzības ko speciāli domāt, salīdzināt savu rīcību ar citu „cilvēku” rīcību un prātot kas ir „labi” un kas ir „slikti” un veidot kādu tur sirdsapziņu un ētiku. Miljoniem gadu šis „bara cilvēks” praktiski neko daudz neatšķīrās no dzīvniekiem, tam tikai palēnām radās saprāta aizmetņi, viņa rīcību vadīja galvenokārt tikai instinkti. Šie cilvēkaizmetnīgie dzīvnieki kopojās ar citiem dzīvniekiem, radot jaunas pēcnācēju sugas. Uzskata, ka cilvēks cēlās nevis no pērtiķa, bet gan otrādi ! Tāpat pērtiķi ir cilvēku atzars, kas radās cilvēkiem kopojoties ar dzīvniekiem. (Tad re' kur sākas zoofilijas un varbūt arī homoseksuālisma saknes !)

Ceturtās rases vidusposmā pirms apmēram miljona gadu sāka veidoties spēcīgas civilizācijas - piemēram, teiksmainie atlanti, kuru atzari veidoja Dienvidamerikas, Āfrikas, Tuvo Austrumu un Āzijas tautu kultūras.

Patlabanējā piektā rase, kas atrodas mūsdienu civilizācijas vadībā sāka veidoties no atlantu piektās apakšrases. Piektā rase arī iedalās septiņās apakšrasēs, no kurām pagaidām parādījās tikai piecas. Tāpat vēl ir jāveidojas divām apakšrasēm. Cilvēki mainīsies gan fiziski, gan garīgi. Droši vien lielu lomu spēlēs tā saucamie globalizācijas procesi. Septītā apakšrase veidošoties apmēram pēc 25 000 gadiem.

Turpmākā attīstībā veidosies sestā rase (tās aizmetņi atsevišķu dvēselisku „dīvaiņu” izpausmē parādoties jau patlaban). kuras dziļumos savukārt arī veidosies septiņas apakšrases, pēc tam būs septītā rase, kas savukārt gadu tūkstošos attīstīs savas apakšrases.

Piektās rases pirmā apakšrase - tās ir Ziemeļāfrikas semītu ciltis, Ziemeļeiropas ārieši, kā arī āriskie indusi.

Otrā apakšrase - Haldejas, Babilonas, Asirijas iedzīvotāji. Zināšanas astroloģijā un maģijā mums ir nākušas mantojumā no šīm tautām.

Trešā apakšrase ir irāņu (persiešu), kurā veidojās savdabīga kultūra un reliģija

Ceturtā - ķelti, grieķi, itāļi, franči, spāņi, skoti.

Piektā ir teitoņu apakšrase - vācieši, skandināvi, baltieši, holandieši, angļi un slāvi.

Daļa baltās (piektās) rases pārstāvju veidojās no atlantu piektās apakšrases - tie ir senie semīti (kuru specifiska daļa veidoja tā saucamos žīdus) un arābi. Tas ir viens Zemes kultūras, zināšanu un reliģiju novirziens un avots. Šo attīstošās piektās rases novirzienu dēvē par semītisko.

Sensenās uz semītismu balstītās zināšanas un ticējumi radās un attīstījās Ēģiptē. Pusei mūsu planētas iedzīvotājiem priekšstati par dzīvi ir veidojušies uz ēģiptiešu tūkstošgadīgo zināšanu un reliģiju bāzes, no kurām attīstījās semītiskā ideoloģija. . Tie ir kristieši, musulmaņi, jūdi. Šās apvienojošās ideoloģijas tautām ir līdzīga attieksme pret dzīvi, Pasauli, Dievu un cilvēkiem. Semītiskā kultūra radās ceturtās

rases augsti attīstīto pārstāvju iespaidā, kuri kārtējo lielmēroga katastrofu dēļ (iespējams, Bībeles mītiskajos „grēku plūdus”) migrējot apmetās Nīlas apkaimē.

Te izveidojās augsti attīstīta civilizācija, kuru vadīja priesteri un faraoni. Tā pastāvēja apmēram 3500 gadus un tā gāja bojā visai nesen apmēram gadus 400 pirms Kristus (korektāk sakot - pirms mūsu ēras). barbarisko mongoloido cilšu agresijā. Šajā civilizācijā pasaules vēsturē pirmo reizi iepriekšējās rases zināšanas tika apkopotas, sakārtotas un attīstītas, veidojot „slepeno, slēgto” (hermētisko - no šejienes mūsdienu termins „hermētisks” - kaut kas cieši noslēgts) zinību „skolas”, kuras pārvaldīja izredzēti augstākie priesteri. Šajās zinībās tiek skaidrots par Pasaules uzbūves un tajā norisošo procesu likumībām. Še rodas arī metafizikas un ezoterikas saknes. Semītiskā ideoloģija runā par pasaules norisēm, taču nesniedz nekādas metodes personības attīstībai. Personai ir jābūt pasīvai, jāgaida „žēlastība no augšas”, tai nav tiesību uz aktīvu un radošu dvēselisku darbību un attīstību. Šo reliģiju kanonos tas tiek uzskatīts par „grēku un lepnību”.

Otrs piektās rases un tās kultūras un ideoloģijas veidošanās avots ir āriešu ciltis. Tām ir Ziemeļeiropas cilme. Šo cilšu daļa migrēja arī uz Centrālo Āziju un Indiju. Tur tika izveidota jauna kultūra un spoža civilizācija. Arī Indijā veidojās ideoloģiskās „skolas”, kuras izplatīja tūkstošgadīgās mācības par Pasauli, Absolūtu, cilvēku īsteno būtību, augstākās apziņas attīstību un cilvēka iekšējiem spēkiem. Šeit radās āriešu dvēseliskās tradīcijas un reliģijas - hinduisms, brahmanisms, budisms, lamaisms. Puse cilvēces ir šīs ideoloģijas piekritēji. Āriešu ideoloģiskais virziens ir būtiski pretstatīgs semītiskajam. Tai ir pilnīgi cits uzskats uz cilvēka vietu un nozīmi Dabā un Kosmosā. Šī kultūra ir izveidojusi dažādas jogas formas un metodes cilvēka darbā ar savu apziņu. Tā ir ļoti iespaidojusies no trešās rases maģiskajām zināšanām par cilvēka iekšējiem dvēseliskajiem spēkiem. Nākotnē abi šie novirzieni saplūds, izveidojot kopēju piektās rases ideoloģisko platformu.

Katrai rasei ir sava evolūcijas programma un uzdevumi.

Trešā rase attīstīja ar zemapziņu saistīto instinktīvo apziņu. Valdīja instinkti. Valdošais spēks - izdzīvošanas instinkts, kas tad arī vadīja apziņu. Visas zinības, visa kultūra saista cilvēka dzīvi ar dabas slepenajiem spēkiem. Trešās rases kultūras īpatnības ir unikālās zināšanas maģijā, kultu pamatos ir dabas spēku pielūgsmē.

Ceturtajā rasē arī dominēja instinktīvisms, taču valdīja cits - sevis turpināšanas instinkts. Ne velti šīs rases valdīšanas laikā veidojās visādi falliski kultūri. Cilvēce visu Kosmosu redzēja kā sievišķo un vīrišķo sākotņu savstarpējo iedarbību. Dievišķs un svēts bija dzīvības rašanās process. Radās sievišķo un vīrišķo dievību kultūri. Saules pielūgsmes kults - pakļaušanās vīrišķai sākotnei, Mēness kults - sievišķai dzīves sākotnei.

Piektā rase sāka veidot intelektuālo apziņu. Cilvēces uzdevums ir intelekta līmeņa būtiska izaugsme, vispārējās evolūcijas procesu un Kosmisko likumsakarību uzzināšana un izpratne.

Sestā rase attīstīs virsapziņu. Cilvēki iemācīsies Pasaulē harmoniski dzīvot un darboties.

Sestās rases aizmetņi veidojoties jau patlaban. Sākot dzimt jauna psihiska tipa tā saucamie „indigo” un „kristāliskie” bērni. Šiem tipiņiem veidojoties augsti attīstīta intuīcija un garīgās spējas un abu tipu bērni nākot šai pasaulē ar svarīgiem dzīves uzdevumiem. Galvenās atšķirības ir viņu temperamentā. Indigo bērniem piemīt cīnītāja gars, jo viņu kolektīvais uzdevums ir iznīcināt vecās pieejas, kas traucē Cilvēces garīgo attīstību. Viņu uzdevums ir pārveidot valsts pārvaldes un sabiedriskās, izglītības un likumdošanas sistēmas. Lai šo mērķi sasniegtu, indigo bērniem nepieciešams dedzīgs temperaments un nelokāma mērķtiecība. Indigo bērni kā ar mačeti izcērt visu, kam pietrūkst godīguma. Pa attīrīto taku viņiem seko kristāliskie bērni, ienākot drošākā, nekaitīgākā pasaulē. Pretstatā indigo bērniem kristāliskie bērni ir līksmi un ar līdzsvarotu temperamentu. Protams, arī kristāliskajiem bērniem dažkārt var būt dusmu

lēkmes, taču viņi viegli piedod un nesarežģī lietas. Kristāliskie bērni esot tā paauzde, kura var pildīt savu uzdevumu, pateicoties indigo bērnu iepriekš paveiktajam.

Termini „indigo” un „kristāliskie” tiek lietoti tādēļ, ka tie visprecīzāk raksturo šo bērnu auru krāsas un enerģētisko uzbūvi. Indigo bērnu aurā ir daudz indigo zilās krāsas. Kristālisko bērnu auras ir brīnišķīgi skaistas, daudzkrāsainas, lāsmojošas, pasteltoņos ar kvarca kristāla prizmas efektu.

Sastopamajā literatūrā par šiem bērniem tiek runāts tik augsti patētiskos toņos, ka tas jau izraisa skeptisku nostāju.

Protams, mīlošās māmiņas uzskata, ka tieši viņas „eņģelītis” ir šāds „brīnumbērns” un nu ir jācenšas tā talanti un īpašības vispusīgi attīstīt. Citiem atkal liekas, ka tie ir izlaisti un pat huligāniski tendēti, un „neaudzināti” mazuļi, kuriem būtu nepieciešama psihiatru palīdzība...

Septītā rase attīstīs spējas visaugstāko individuālo radošo procesu veikšanā. Cilvēks iegūs varu pār daudzām dzīves jomām. Tas būs radošs cilvēks šā vārda labākajā un dziļākajā nozīmē. Kultūra un jaunās zinības būs vērstas sevis un pasaules dvēseliskai pilnveidošanai un pārveidošanai. Septītās rases kronis būs *dievcilvēks*, - radoša un mīlestību veidojoša būtne ar absolūtām zināšanām.

Kad paies gadu miljonu miljardi un Cilvēce pabeigs mācību skolu uz šīs planētas, tā turpinās savu attīstību piemērotākos apstākļos un, iespējams, ka Zemi pametīs. Tā apgalvo sensejie Tibetas cilmes mīti un rakstiskās liecības. Cilvēce turpinās attīstīties citās pasaulēs, kur gan pastāvēs daudz augstākas prasības dvēseliskai attīstībai. Uz Zemes sāksies jauns cikls, kādu jaunu mums vēl nezināmu apziņas un saprāta attīstībai tendētu formu evolūcija.

Bet pagaidām mēs dzīvojam uz šīs mazās planētas, attīstām savu pagaidām ne visai augsto apziņu, mācāmies dzīvot harmonijā citam ar citu un Dabu, apjēgt, ka dzīvība ir tā augstākā vērtība, ka pastāv nepārkāpjami Kosmiskie likumi un Principi.

Sakarā ar mītiem par Pasaules Galu

Pasaules Gals visādu gaišreģu pareģojumos ir paredzēts jau simtām reižu. Visblīvākie pareģojumi grupējas ap divtūkstošgadu mijas posmu.

Patlaban ir sacēlusies ažiotaža ap 2012. - 2013. gadu, kad Zemi sagaidot kāda globāla kataklizma, astronomiskas un kosmiskas cilmes iemeslu dēļ mainīšoties vai nu Zemes magnētiskie poli vai Zemes rotācijas ass stāvoklis. Ej nu sažini, kad tu nezini! Nekad nesaki nekad un, ka tas nevar būt tāpēc, ka nevar būt! Tomēr jāpiebilst, ka šādu „pasaules gala” pareģojumu vēstures gaitā ir bijis daudz un tie visi par laimi nav piepildījušies...

Tas nebūt nenozīmē, ka visi šie pareģojumi, „vīzijas un redzējumi” ir tikai šizofrēniķu murgu un blēņas vien. Atbilstoši Pasaules uzbūves daudzvariantnuma hipotēzei visi iespējamie nākotnes norišu cēloņsecīgie bezgaldaudzie varianti jau virtuāli pastāv arī hipotētiskajā Informatīvi Vadošajā Laukā IVL (jeb noosfērā) kā iespējamības, kas, cēloņsecīgiem faktoriem nenovēršami sakrīt, var arī realizēties. Tad nu „gaišreģa” individuālā apziņa pareģošanas „seansā” (atrodies „transā”, hipnozē vai citādi) savu spēju vai kādu specifisku faktoru iespaidā ir „uzdūrusies” kādai no „iespējamībām” un attiecīgi to sev fiksējusi un izprot atbilstoši savām prāta spējām un domāšanai. Interesanti, ka visi šie nākotnes „redzējumi” ir reālistiski pesimistiski, saistīti ar visādām globālām katastrofām, kataklizmām, civilizāciju sabrukumu, postu, badu, nabadzību, vispārēju iznīcību kodol kara liesmās un to drausmīgajās sekās. Nu nav daudz skaistu un brīnišķu „redzējumu” par Cilvēces gaišo un dievišķo nākotni! Tie no mūsdienu viedokļa izskatās pārāk nereāli un utopiski, kad cilvēce būs pārgājusi no sabiedriskajām iekārtām, kurās valda dūres princips un tikai savtīgas intereses, uz tādu sabiedrību, kurā dominē patiesa līdztiesība un dalīšanās it visā. Lai kā tas daudziem mūsdienu ideologiem būtu nepatīkami un pat nepieņemami, taču gaišreģu pozitīvajās nākotnes iespējamību vīzijās dominē komunistiski motīvi.

Tā piemēram indiešu mistiķa Ošo „redzējumā” - „Visā pasaulē cilvēce kļūst vienota. Tā tikai praktisku apsvērumu dēļ ir sadalīta nelielās komūnās, tikpat kā lielās ģimenēs. Vairs nav nedz fanātisma, nedz rasisma, nedz nacionālisma un nekādu vajadzību pēc kariem. Dzīvi var piepildīt ar godīgumu, padarīt to dzīvošanas vērtu - rotaļīgu, pārdomām bagātu un radošu, pilniem malkiem izbaudīt katru mirkli, nodrošinot ikvienam vīrietim un sievietei vienādas izaugsmes iespējas, līdz pilnībai attīstīt savas radošās

spējas.” (Kas par fantastiku ! Un cik gan garlaicīga un vienmuļa būs dzīve šajā „paradīzē” !)

Vai arī „pagājušā gadsimta populārā amerikāņu gaišreģa Edgara Keisija daudzajos „redzējumos” : - „ ... Jau tuvojas pārmaiņu laiks. Tas ir pavisam droši. Pilnveidosies cilvēces garīgā apziņa. Nē, ne jau vulgārais komunisms, bet drīzāk tas, kas ir šīs mācības pamatā. Tas ir tāds komunisms, par kādu mums stāstīja Kristus”. „Cilvēkiem nāksies vien eksperimentēt ar jaunām civilizācijas formām. Un nākamajā laikmetā cilvēcei nebūs iespējams izvairīties no saskarsmes ar komunisma idejām.” „Nākotnes komunisms ir kā gara kopība, kura kļūst jo lielāka, jo saskarsme starp atsevišķiem indivīdiem - ciešāka.” „ Cilvēka būtības pamatā ir ieprogrammēts sadarbības impulss, kurš darbojas intensīvāk nekā sāncensības impulss. Sabiedrībā ir jāpastāv arī konkurencei, bet tikai īstajā laikā. Kad izvirzās jautājums par izdzīvošanu, konkurence kļūst brutāla, mazišķa un absolūti nevietā.” „Līdz šim esošie komunisma bloki jūk un brūk tieši tāpēc, ka bērns piedzima priekšlaicīgi. Pietrūka viena būtiska dimensija - gara dimensija.

Acīmredzot to negatīvo cēloņsecīgo faktoru ir daudzkārt vairāk nekā to pozitīvo un Cilvēci no totālas bojāejas var izglābt tikai kāds gadījumīgs brīnums (vai Dieva „žēlastība”)

Gan atgādināsim, ka visi šie „redzējumi” ir tikai iespējamo nākotnes virtuālo realitāšu iespējamie varianti, kas atrodas Pasaules uzbūves hipotētiskajā daudzvariantības modelī...

Vai jau ironiski pafilozofēt, ka jebkurā sistēmā entropiski (haosu radošie) procesi rodas „paši no sevis”, bet sakārtošanai un harmonizācijai ir nepieciešama mērķtiecīga iedarbība un enerģijas padeve „no malas”...

Cilvēce attīstās ļoti lēni un tomēr tā jau ir nogājusi visai garu ceļu. No pilnīgi mežonīgām, plēsoniskām, dzīvnieciskām būtnēm esam nokļuvuši līdz mūsdienu tehniskajam un intelektuālajam līmenim. Attīstības procesā mainījās cilvēka ārējā forma, ādas krāsa un, kas vissvarīgāk, mainījās apziņa un līdz ar to arī sabiedriskās dzīves formas un formācijas. Cilvēcei šajā lēnajā attīstības procesā nākas pārdzīvot vairākus ciklus.

Katrs cikls beidzas ar globālām katastrofālām kataklizmām - kontinentu pārvietošanās, pacelšanās un grimšana, Zemes virsmas pārveidošanās, klimata izmaiņas, par ko liecina gan ģeoloģisko pētījumu dati, gan sentautu mitoloģija. Periods starp divām kataklizmām esot 25 920 gadi. (Tas esot saistīts ar Saules sistēmas aprīņojuma ap Galaktikas kādiem posmiem) Katrs lielais cikls sadalās mazākos cikļos 2200 gadu garumā, kurus dēvē par laikmetiem. Visi šie cikli un cikliņi sasaistās arī ar rasu un apakšrasu veidošanos un attīstību. Tas viss notiekot nevis kādu dievību gribas dēļ, bet gan tādēļ, ka mūsu planēta pati par sevi atrodas pārmaiņu procesā ar visām no tā izrietošajām sekām.

Patlaban noris kārtējā Zemes magnētisko polu .apmaiņa ar visai ievērojamu paātrinājumu. Ja Ziemeļu magnētiskā pola „fona kustība” bija 3 – 4 cm gadā, tad 1999. gadā tas pārsniedz 20 km gadā (!). Desmit gadu laikā (1980 – 1990) poli ir pārbīdījušies par 150 kilometriem. Ģeoloģiskie pētījumi liecina, ka Zemes magnētiskā lauka inversijas pēdējos 5 miljonos gadu bijušas 20 reizes !

Čārlzs Hepguds, profesors un zinātnieks no Ķīnas koledžas Nūhempšīrā un grāmatas „Zemes garozas pārvietošanās” autors, uzskata, ka pēdējo tūkstoš gadsimtu laikā Daba jau trīs reizes ir likusi cilvēcei zaudēt zem kājām pamatus. Pirmoreiz Ziemeļpols pārvietojās no Jukonas teritorijas uz vietu, kas atradās netālu no Norvēģijas ziemeļu piekrastes. Tad, pirms piecdesmit tūkstošiem gadu, tas aizvirzījās atpakaļ uz Kanādu, lai ieņemtu vietu virs Hudzona līča. Līdz visbeidzot aptuveni 13 tūkstošajā gadā pirms „Kristus dzimšanas” tas ieņēma savu tagadējo vietu zem Polārzcirņznes. Starp citu, pirms apmēram 13 tūkstošgadiem okeānā esot nogrimusi leģendārā Atlantīda ...

Planetārajos procesos ietilpst arī šī sistemātiska magnētisko polu izvietojuma maiņa un apmainīšanās vietām Kāpēc ap Zemi veidojas magnētiskais lauks vēl vispār ir visai „tumša bilde”. Pastāv hipotēzes, ka to rada Zemes iekšienē norisošie procesi. Bet kas tajā Zemē „ir iekšā” un kas tur īsti notiek, arī nemaz nav skaidrs,

pastāv tikai vairāk vai mazāk ticamas vispārējas hipotēzes. Taču magnētiskais lauks un tā parametri būtiski iespaido visu tā saucamo „dzīvo pasauli” un tās procesus.

Polu nomaiņas procesi ģeoloģiskajā vēsturē vienmēr ir saistījušies ar kolosālām klimatiskām izmaiņām un globālām katastrofām.. Un patlabanējie uz Zemes norisošie klimatiskie procesi neko labu nevēstī.

Negatīvu iespaidu atstāj arī cilvēku antropogēnā aktivitāte. Antropogēnie traucējumi rodas cilvēku darbības iespaidā no - mežu izciršanas, t.s. derīgo izrakteņu ieguves, atomsprādzieni, vides piesārņošana (gan fiziski, gan enerģētiski) u.tml. Pēc zinātnieku aprēķiniem antropogēnais iespaids nedrīkstētu pārsniegt 1 % no biosfēras dabiskās pilnās jaudas. Uz šā gadsimta sākumu šis iespaids jau sasniedza 10 % (!)

„Pasaules gala „ problemātika ir saistīta ar Zemes planetārajiem cikliem. To starp arī ar klimatiskajiem. Patlaban norisot globālas sasīšanas posms. Pirms tam, kā zināms bija tā saucamais „ledus laikmets”.

Pēc seno maiju, acteku un inku priesteru domām Visums dzīvo „lielos kosmiskajos ciklos”. Ir jau pagājuši četri šādi cikli un mēs patlaban dzīvojam piektajā. Kā tas ir rakstīts šo tautu svētajā grāmatā „Popul-Vuh”, „piektā saule” „uzlēca „ 3114. gada 13. augustā pirms mūsu ēras un tā „norietēs” 2012. gada 23. decembrī - no Zemes „kustēšanās” (tad jau laikam sakarā ar zemestrīcēm un planētas rotācijas ass vai polu maiņu) Maiju civilizācijas sastādītais kalendārs vispār izbeidzas ar 2012. gada 23. decembri. Tad jau no šīs senās civilizācijas priesteru viedokļa tālākā laika vairs nav ! Varbūt mūsu tālie senči ar savu kalendāru vēlas mūs brīdināt par ko ārkārtīgi svarīgu ?

Šajā sakarībā vēl viena neliela ekskursija senās Amerikas indiānisko seniedzīvotāju „maiju” vēsturē. Šis tautas radītais kalendārs, par kura sākumdatumu diez kāpēc mistiski paņemts pirms mūsu ēras 3113. gada 13. augusts, ir apbrīnojami precīzs. Pēc mūsdienu aprēķiniem „saulesgads” sastāv no 365,2422 dienām, bet maiju aprēķinos 365,2420 dienas. Starpība tikai divas desmitstūkstošdaļas ! Kā raksta populārzinātniski orientētais portāls „Seo-labs”, zinātnieki uzskata, ka tik precīza aprēķina veikšanu varētu izdarīt tikai izmantojot tūkstošiem gadus ilgu planētu kustību vērojumus un mērījumus.

Maiju priesteri uzskatīja, ka kopš cilvēku cilts radīšanas ir pagājuši četri tā saucamie „Saules cikli”. Maiju leģendu stāstījumos katrs šāds cikls beidzoties ar tajā pastāvošās „civilizācijas” praktisku iznīcību. Tā nu esot nomainījušās četras cilvēku „rases”. „Pirmā Saule” esot ilgusi 4008 gadus un tika iznīcināta zemestrīcē. „Otrā Saule” ilgusi 4010 gadus un beigusies viesuļvētrās. „Trešā Saule” ilgusi 4081 gadu un kritusi no vulkānu izvirdumu radītajiem „ugunīgajiem lietiņiem” „Ceturto Sauli” (5026 gadi) iznīcinājuši plūdi. Patlaban mēs dzīvojam „Piektās Saules” ciklā, kurš 5126 gadīgā posmā, sakarā ar kādu „Zemes kustību”, iznīcinās patlabanējo civilizāciju.

Mūsdienu situācijas unikalitāte ir tā, ka tieši 2012. gadā sinhroni noris mūsu planētas pāreja uz jauno „Ūdensvīra” laikmetu un trijiem evolucionāriem cikliem - Saules, Plejādu un galaktiskajiem. Planētas pāreja no laikmeta uz laikmetu izsakās ar 2000 gadīgu ciklu. Līdzīgi kā Zeme, kas gada laikā apriņķo Sauli, visa Saules sistēma 26 tūkstoš gadus reizi apriņķo Alkionu - Plejādu zvaigžņu sistēmas (kuras daļā ietilpst arī mēs) centrālo zvaigzni. Un savukārt riņķojam ap Galaktikas centru, vienu apgriezieni veicot 230 miljonus gadu. Pati mūsu Galaktika traucas pa milzīgu kosmisku spirāli. Daudzos miljardos gadu veicot tās vijumu, Galaktika un līdz ar to arī mēs, nonāk jaunā evolucionārā posmā.

Ja par planētas pāreju no laikmeta uz laikmetu (2000 gadīgais cikls) cilvēcei vēl ir kaut kādas ziņas, tad statistisko datu par Saules sistēmas, Plejādu cikliem un kur nu vēl Galaktikas, protams nav. Tas, ka kādām kardinālām izmaiņām ir jānotiek, zinātniekos šaubas nerada ...

Intrīgējoši, ka 2012. gada 21. decembrī pēc astronomu aprēķiniem notiks tā saucamā „planētu parāde”, kad Saturns, Jupiters, Marss un Zeme nostāsies vienā līnijā. Gan jāsaprot, ka tādas „parādes” ir bijušas arī agrāk. Ar ko tad nākamā „parāde” atšķiršoties? Ar to, ka uz vienas līnijas no Galaktikas centra nostāšoties ne tik vien Saules sistēmas, bet arī citu zvaigžņu sistēmu planētas. (Nez no kurienes tika autoritatīva informācija?! Un tā jau būšot „pavisam cita opera”! Sāksoties Visuma procesu kāds jauns posms.

Dažādu ticējumu pravietojumu un pat zinātniskajās prognozēs mūs līdz kādam 2020. gadam draudot vesela rinda visādas iespējamās „apokalipses”, kurās tad nu būs visas iespējas iestāties tik daudz pareģotajam „Pasaules Galam”. Lūk, vesels saraksts:

- 2009. vai 2010. gadā (tad jau pavisam drīz!) Zeme saduršoties ar 800 metrīgu diez no kurienes radušos asteroīdu;
- Izanalizējot Nostrādama centūrijas, kāds „Piters Lori” izpētījis, ka Armagedons sāksoties 2009. gadā;
- 2011. gadā beidzoties maiju kalendāra cikls. Visai izplatīts gads, kurā dažādos ticējumos būšot „Pasaules Gals”. Iespējams, ka sadursmē ar asteroīdu 2005 YU55;
- tas pat pēc tā pat maiju kalendāra, tikai 0,5% ļaužu cerības izdzīvot;
- 2013. - Pastarās tiesa diena - visa Gals un Sākums! Hipertelpiska pāreja ceturtajā dimensijā. Mirstīgajiem tā būs nāve, bet dieviem - piedzimšana;
- -- pēc astrofiziku domām līdz mūsu Saules sistēmai nonāksot kosmisko putekļu mākonis, kas visu noslaucīsot;
- - beidzoties 9576 gadīgais cikls, kas arī ievadīsot „Pasaules galu”;
- 2016 - Zemes klimata izmaiņu pētnieks Džeimss Hansens domā, ka šajā gadā intensīvi kusīs ledāji un pasaule noslīks;
- - „Pasaules Gals” atbilstoši hierarhisko katastrofu teorijai;
- - kodolkarš pēc tā pat Nostradama paredzējumiem;
- 2019. - pavisam banāla sadursme ar asteroīdu 2002 NT7;
- - pat Isaaks Ņūtons savā laikā pētot reliģiozos tekstus izprātoja, ka „Pasaules Gals” būšot tieši tajā gadā.

Pie tik blīviem pareģojumiem, tik tiešām - joki mazi! Dzīvosim - redzēsim!

Pārdomām avīzraksts:

Kaimiņu upuris

Biedēšana ar pasaules galu nav bijusi tukša runāšana. Astronomi izskaitļojuši, kad un kā siūs Zemes pēdējā stundiņa.. Par laimi, tas notiksot ne agrāk kā pēc miljards gadiem, liecina jauna datorsimulācija par planētas orbītas izmaiņām. Ironiski, ka mūsu mājvietu piebeigs vai nu daudz apdziedātā sieviešu aizbildne Venera vai viriešu aizgādnis Marss, vai arī Saules sistēmas mazākā planēta Merkūrs.

Parīzes observatorijas pētnieki Žaks Laskārs un Mikaēls Gastino pārbaudīja divarpus tūkstošus Saules sistēmas nākotnes scenāriju un tikai 25 novēroja, ka pastāv sadursmes iespēja. Visos vainīga bija Merkura orbītas izstiepšanās.

Vairākumā katastrofas scenāriju Saules sistēma izdzīvo, jo Merkurs ietriecas vai nu Saulē, vai Venerā. Tikai tajos uz roku pirkstiem skaitāmos gadījumos cieš arī citas planētas. Viens no scenārijiem noteic, ka pēc 3,3 miljardiem gadu Merkura orbītas pārveidošanās pilnībā destabilizēs Saules sistēmas iekšējo reģionu un tā dēļ saskriesies Merkurs, Marss, Venera un Zeme..

„Vispārsteidzošākais iznākums ir Zemes un Venēras orbītas destabilizēšana”, vortālam „Live Science” stāstīja Ž. Laskārs. Rezultātā abas planētas sašķaidīs viena otru. „Vispirms Jupitera gravitācijas ietekme sašūpos Merkuru. Tas varētu destabilizēt Marsu, kurš rezultātā pietuosies ļoti tuvu Zemei. Tikai tad abas varēs izsīst no orbītas Veneru un izraisīt sadursmi ar Zemi”, apgalvoja franču zinātnieks.

Marsa un Zemes satuvināšanās piecos scenārijos noveda pie Marsa izmešanas no Saules sistēmas, bet 48 gadījumos paredzēta sadursme. Ja Marss un Venēra patiešām ietrieksies Zemē, no mūsu planētas nekas daudz pāri nepaliks. „Tas būs absolūti iznīcinoši”, nākotni iztēlojās Ž. Laskārs, „planētas tuvosies ar ātrumu 10 kilometri sekundē, kas ir desmitreiz ātrāk par lodī, vienīgi Marss, protams, ir daudzreiz lielāks par lodī”.

Ja bēdīgākais pavērsiens būs Merkura ietriekšanās Venērā, Zeme daudz necietīs. „Ja pēc aptuveni miljards gadiem kāds vēl būs palicis, tas redzēs debesis gaismas uzliesmojumu, un divas planētas saplūdis. Jaunā planēta būs mazliet lielāka par Veneru, un Saules sistēma pēc sadursmes būs sistemātiskāka, taču Zemes orbīta necietīs”, saka Ž. Laskārs.

„Šie ir pirmie aprēķini, kas patiešām atbild uz jautājumu par Saules sistēmas ilgtermiņa stabilitāti”, vortālam „Space.com” atzīst Kalifornijas universitātes pētnieks

Gregorijus Loflins. Viņš uzsver, ka franču kolēģi ir pirmie, kuri nav balstījušies tikai uz planētu kustību, bet arī ņēmuši vērā ārējos spēkus, kā citu objektu radīto gravitāciju.

Jānis Vēveris („Diena” 16.06.2009)

Pārtapšanas ceļš

Pats galvenais - vajag saprast, ka Cilvēce būtībā ir vienots organisms, kurš bez šaubām kaut lēni, tomēr attīstās „uz labu”. Veidojas jaunas īpašības, jaunas kvalitātes un cilvēks kļūst aizvien cilvēciskāks. Katru reizi, kad Cilvēces attīstībā parādās jauna rase, tās veidošanās noris jau augstākas apziņas līmenī.

Cilvēks būtībā ir nemirstīga būtne. Piederība tai vai citai rasei, nācijai, kultūrai, tautai - tas ir īslaicīgs posms, kas ir nepieciešams viņa attīstībai. Tā ir tikai viņa esības ārējā forma, bet kārtējā pieredze dažādām nācijām un kultūrām ir cilvēka apziņas attīstības skola.

Cilvēka dzīve uz Zemes atkārtojas daudzas reizes, tādēļ iegūstot aizvien vairāk pieredzes, esot dažādās formās un kvalitātēs. Katra pieredze un personības izmaiņas rada bāzi jaunai personībai ar kuru tiek ieiets jaunajā dzīvē. Katra jaunā dzīve - vēl viena klase kosmiskajā skolā. Cilvēka dzīvē nav nekā gadījumīga. Visi dzīves apstākļi un norises ir viņa personības kvalitātes un rīcību sekas un to mērķis ir šīs personības uzlabošana, paceļot to augstākā dvēseliskā kvalitātē.

Pārtapšanas likums ir viens no kosmiskajiem likumiem, kas veido cilvēka un visas Cilvēces evolūciju. Cilvēks pārtop tik reizes, cik tas ir nepieciešams, lai tas no dzīvnieciskas būtnes beigu beigās pārtaptu dievcilvēkā kā sava ceļa gala mērķī.

Mēs visu dzīvju ķēdīti neizjūtam kā vienu veselumu tādēļ, ka vairumam cilvēku atmiņa par pagājušajām dzīvēm pagaidām ir noblokēta, jo vairumam vēl ir pārāk zems apziņas līmenis. Cilvēkam attīstoties un pilnveidojoties šī bloķēšanās atkritīs. Cilvēki iegūs atmiņu par visām pārtapšanām un dzīve viņam tad būs kā viens veselums un faktiski ar to būs iegūta būtībā nemirstība.

Cilvēki pārtop gan vīriešu, gan sieviešu ķermeņos. Pārtapšanu skaits sievišķā vai vīrišķā ķermenī atkarājas no tā cik sekmīgi cilvēks apgūst dzīves pieredzi. Parasti tas nav vairāk kā septiņas reizes pēc kārtas un ne mazāk kā trīs reizes viena dzimuma ķermenī. Tad kļūst saprotama homoseksuālisma tendences parādīšanās. Piemēram, sešas reizes pārtapšana pēc kārtas, piemēram, bija sievišķā ķermenī, bet nākošā vīrišķajā. Apstākļi gan ir mainījušies, bet inerces dēļ attiecīgās tieksmes vēl ir saglabājušās. (Tad redz' kur „tas suns ir aprakts!”) Cilvēks vēl līdz apmēram 28 gadiem atrodas lielā zemapziņas iespaidā. Vēlāk jau uzkrātā tekošā dzīves pieredze liek pa jaunam skatīties un reaģēt uz dzīves situācijām. Kā viņš bija pieradis iepriekšējā dzīvē, tā arī aiz inerces mēģina rīkoties nākamajā.

Mēs klātesam daudzu tautu vidū. Cilvēks iziet caur visām rasēm, kultūrām, sabiedriskajiem stāvokļiem. Simpātiju un antipātiju, mīlas un naida jūtas, kas izveidojušās vienā dzīvē pāriet uz nākamo un izpaužas kā zemapzinīgas pievilkšanās vai atgrūšanās sajūtas kontaktējoties ar citiem cilvēkiem. Lūk, kādēļ ar vieniem mums tūdaļ izveidojas sirsnīgas attiecības, bet ar citiem nekā tās nespējam normālas izveidot. Katrs cilvēks iet attīstības ceļu, bet ne viens pats, viņš mācās mīlēt. Mūžīgās dzīves skola ir mīlestības skola. Īstenas mīlestības saites starp cilvēkiem saglabājas pavisam.

Mēs dzīvojam tādas civilizācijas apstākļos, kurā esības pamatizpaušmes ir dalīšanās un atšķirības. Tādēļ mūsdienu cilvēkam vēl ir grūti saprast, ka naidīgums un atgrūšana ir ļaunums. Neprotot īsteni mīlēt, viņš nespēj izjust sevi kā organisku cilvēku sabiedrības un kosmiskā kopuma locekli. Daudzas dzīves pāiet lai pārvarētu ļaunuma, naida, egoisma, lepniņas tieksmes. Ir jābūt „vecai” dvēselei, lai izjustu kopību ar cilvēkiem, dzīvniekiem, dabu. Šo kopības izjūtu mēs dažkārt izpaužam kā līdzcietību. Ļaunums būs esības sastāvdaļa kamēr vairumam cilvēku vēl nebūs izveidojusies šī dzīves kopības sajūta, kopība ar visu dzīvo un katra atkarību no katra. Katra mūsu dzīve - tā ir vēl viena skolas klase bezgalīgajā kosmiskās

dzīves skolā. Mēs visi mācāmies, darot darbus un nedarbus un mācām arī citus. Katra jauna attīstības pakāpe liek mums pa jaunam apzināt savu pasauli, savu pagātni, savu rīcību un savus mērķus.

Uz Zemes nav nekā statiska, stabila un mūžīga, viss ir pakļauts Attīstības likumam. Rodas un izzūd nācijas, valstis, civilizācijas. Uz planētas ir bijušas daudzas tautas, atmiņa par kurām ir izplēnējusi, kuru kultūra ir izčākstējusi. (Tāds liktenis diemžēl ātri vien sagaidīs arī mūsu latviešu tautiņu, kuras skaits iet mazumā un tie paši aizvien vairāk degradējas, iegrimstot patērniecībā un tumsonībā...) Gan nācija, gan mūsu piederība tai ir visai īslaicīgs posms. Mēs vēl dzīvosim uz Zemes, kad pat atmiņa par kādu tur tautu būs izzudusi.

Ir jāsaprot, ka tautu vēsture ir Zemes iedzīvotāju aisberga tikai redzamā daļa. Ja Cilvēces attīstību aplūkojam ne kā vienkāršu virkni no tautu, valstu, kultūru rašanās un iznīkšanas, bet uz to lūkojoties kā likumsakarīgu evolūciju, tad neizbēgama nonākam pie viena liela vēl neatklāta noslēpuma. Tā arī nav īsti skaidrs kas tad īsti ir cilvēka dvēsele? To vēl nav noskaidrojusi neviena, arī mūsdienu, zinātne, filozofija vai reliģija.

Mēs - augstas tehniskās civilizācijas līdzgaitnieki ne velna nejēdzam par to, kas tad īsti ir cilvēks, viņa apziņa, saprāts un kā īsti notiek tā visa evolūcija. Cilvēka apziņas dzelmju būtība ir noslēpumu noslēpums, kura atklāšanā Cilvēces gaišākiem prātiem vēl nāksies daudz piepūlēties. Ne velti kopš seniem laikiem Cilvēces diženākie pravieši ir atgādinājuši:

Izzini sevi un tu izzināsi arī Pasauli!

Patlabanējā cilvēku rase pārdzīvo ļoti svarīgu evolūcijas posmu. Tā no haotiski bezapzinīga stāvokļa pāriet uz garīgu attīstību un jaunu apziņu.

Daudzi cilvēki šai apziņai jau pietuvojas, bet vēl vairāk ir to, kuriem būtu laiks sākt mosties. Taču agri vai vēl cilvēkiem pie šīs jaunās apziņas nāksies nonākt - ja vien nebūsim iemanījušies paši sevi iznīcināt...

Tāds nu ir ezoteriķu skatījums uz Cilvēces ceļu pagātnē un iespējamā nākotnē. Var jau skeptiski paraustīt plecus un pašūpot galvu - sak' no kurienes tas viss ir tik labi zināms!? Gan jāpiebilst, ka tas izskatās pieņemamāk nekā vēstījumi par Augšāmcelšanos, Debesbraukšanu un Pastaro Tiesu.

Mērfismu izlase

- Ja kas ir noticis, tad tas ir iespējami!
- Iepriekš nevar zināt, uz kuras maizes šķēles puses ir jāuzziež sviests!
- Ja skola nespēj papildināt smadzenes, tad vismaz tā spēj iedot diplomu.
- Sliktu likumu drīzāk papildinās, nekā atcels!
- Sabiedrības likumi nevar atcelt fizikas likumus.
- Viss, kas labi sākas, beidzas slikti. Viss, kas slikti sākas, beidzas vēl sliktāk!
- Nav svarīgi vai esi bagāts vai nē, ja vien vari komfortabli dzīvot un atļauties ko vien vēlies!
- Izdevumi vienmēr cenšas pielīdzināties ienākumiem vai pat tos pārsniegt!
- Ja gadās sasist šķīvi vai krūzīti, tad parasti tā nebūs tā, kas jau ir iepriekšējai vai ieskrāmbāta.
- Programmas visrupjāko kļūdu parasti atrod pēc tās pusgada darbības.
- Nekad neaizkavējiet sanāksmes beigas vai pārtraukuma sākumu!
- Ir četrus tipus ļaudis: - vieni mierīgi sēž un neko nedara; - citi atsēž sapulcēs un arī neko nedara; - trešie pilda darbu un ceturtie ziņo par padarīto darbu.
- Ja kaut ko pietiekami ilgi glabājat, tad to varat izmest. Šo lietu noteikti savajadzēsies, tiklīdz to būsiet izmetis nepieņemamā vietā!

Ģimene kā sabiedrības pamatsūniņa.

Par ģimenes lielo un būtisko nozīmi sabiedrisko attiecību veidošanā it kā viss principā būtu skaidrs. - ģimenē veidojas nākamā indivīda uzvedības stereotipi, cilvēcisko vērtību kritēriji un sistēma. Diemžēl bieži gadās, ka pat ļoti labi cilvēki, savā jomā gudri speciālisti, spēj izveidot tikai ģimenes surogātu - ilūziju. Par to liecina tie daudzie gadījumi *no dzīves*, kad visādā ziņā pozitīvu un godājamu vecāku atvases ne tikai nav godājamās, bet ir pat kriminālas, neraugoties uz to, ka attiecīgās ģimenes materiālajiem apstākļiem un intelektuālajai videi it kā vajadzētu veicināt pozitīvas personības veidošanos.

Atcerēsimies, ka saskaņā ar reinkarnācijas hipotēzi bērns - tā ir sveša dvēsele, ko Liktenis vecākiem nodevis audzināšanā. Protams, nu nav jau pavisam sveša, jo starp bērniem un vecākiem ir izveidojusies arī karmiska saite.

Ģimenes pēc to ideoloģijas varētu iedalīt divās lielās grupās - *patriarhālā* tipa un *šķirto paaudžu* tipa ģimenēs.

Vēsturiski senākās un morāli tradicionālākās ir patriarhālās ģimenes, kurās kopā dzīvo trīs četras paaudzes - bērni, jaunieši, cilvēki brieduma gados un sirmgalvji. Šīm ģimenēm ir raksturīga morālo vērtību pārmantošana, ģimeniskās saites ir ciešas, no šīm ģimenēm nākošie indivīdi parasti daudz labāk izjūt un izprot tādas jēdzienus kā Tēva Mājas un Dzimtene. Augsti tiek vērtēts Dzimtas Gods, cieņā tiek turēta vecākā paaudze un savstarpējie pienākumi.

Dinamisko ekonomisko procesu iespaidā līdz ar gadsimtiem ilgi dominējušās patriarhālās ideoloģijas sagrūšanu arī tradicionālais ģimenes modelis palēnām pārveidojās. Tā sauktajā civilizētajā rietumu pasaulē visplašāk ir izplatīts šķirto paaudžu ģimenes modelis, proti, jaunības sliksni pārkāpušie un zināmu ekonomisku patstāvību ieguvušie indivīdi sāk dzīvot atsevišķi un sakarus ar vecākiem uztur tikai epizodiski, drīzāk it kā pildīdami morālisku rituālu. Arī bērniības posms morāliskajā ziņā noris krietni vien atsvešināti no vecākiem (skolas un sabiedrības iespaids).

Patriarhālajā ģimenē ekonomiskie resursi parasti bija apvienoti, bet šķirto paaudžu ģimenē tie - atbilstoši tipa nosaukumam - ir šķirti (labākajā gadījumā radnieki ir darījumu partneri).

Raksturīgs piemērs - ferma dēls saimniecību izpērk no sava tēva - fermas līdzšinējā saimnieka, un tiek noslēgts juridiski noformēts līgums par vecāku un bērnu turpmākajām ekonomiskajām attiecībām. No mūsu mentalitātes viedokļa šāda rīcība liekas pretdabiska vai pat amorāla. Mūsu uzskatu stereotips ir tāds, ka ekonomiskās vērtības "pašas no sevis" pāriet mantojumā no vecākiem uz bērniem un gādāt par darba nespējīgajiem vecākiem ir pieaugušo bērnu Pienākums (ar lielo burtu !). Bet kādu Pienākuma pildīšanu var sagaidīt no nodzērušās un nonarkojušās pļundurveidīgas būtnes ?

Pastāv uzskats, ka vecāku mīlestība ir vektoriāla rakstura jēdziens - tā vērsta virzienā uz bērniem, un tie savukārt to nodos tālāk savējiem bērniem. Tādēļ vecākiem nav ko cerēt uz savai mīlestībai identisku pretmīlestību no saviem bērniem. Šai ziņā viņi var rēķināties tikai ar to, ka bērni varbūt pildīs Pienākumu, un arī tikai atkarībā no tā, cik stingri būs pieaugušo bērnu morālie pamati.

Dzīvē diemžēl gan ir daudz jo daudz gadījumu, kad šis Pienākums tiek aizmirsts, bet vecāku sagādātās vērtības notrallinātas vai arī bērni šo Pienākumu nespēj pildīt kādu nepārvaramu apstākļu dēļ (ļoti raksturīgi mūsdienu Latvijai, jo neprasmīgo āždārzniecisko „labējo” varturu dēļ bērni ir pat vēl nabagāki par vecākiem, kuriem vismaz ir kaut kāda, lai arī

pazemojoša smieklīga pensija!). Līdz ar to šāda pirkšana un pārdošana, kā arī savstarpēju līgumu slēgšana ir nevis kuriozitāte, bet gan būtībā ļoti lietderīga un saprātīga rīcība.

Dabas likumi ir skarbi un nežēlīgi. Ikviena dzīvā būtne kas piedzimst, izaug, beigu beigās noveco un aiziet bojā. Dzīvnieku pasaulē uzskatāmi redzam kā novecojušie indivīdi aiz nespēka ņem galu praktiski bada nāvē. Nav tā kā manīts, ka dzīvnieki altruiski rūpētos par saviem nespēcīgajiem vecākiem. Viņu zemapziņas instinktos ir ieliktas tikai rūpes par saviem mazuļiem. Un tas būtu pašsaprotami, jo tā tiek pildīts „dzīves” pamatuzdevums - sevis atražošana.

Cilvēku ciltī kā „dievišķākā” veidojumā tika izveidotas un ieaudzinātas morālas normas, kas liek savus vecākus „cieņā un godā turēt” (patriarhālās sabiedrības modelī to kategoriski pieprasa Ceturtais Bauslis!) un par tiem tā vai citādi rūpēties (ļauņākajā gadījumā kaut vai ragaviņās uz mežu aizvedot). Katram individam savas aktīvās dzīves posmā nācās sagādāt pietiekami daudz „mantas vai citu labumu”, lai sevi nodrošinātu vecumdienās vai arī izaudzīnāt labus un godīgus bērnus, kas par viņiem tad spētu gādāt un rūpēties. Tādi dzīves likumi noteica cilvēku rīcību gadu simtos un tūkstošos. Ja nu kāds nebija sarūpējies ne vienu ne otru, tad viņš vien varēja cerēt uz citu sabiedrības locekļu žēlsirdību un labestību. Nemaz tik sen atpakaļ pirms gadiem simts arī Latvijā bija tā saucamās „nabagmājas”, kur tika uzturēti vecie bez apgādniekiem palikušie cilvēki..

Mūsdienu tā saucamajā modernajā sabiedrībā, patriarhālās ģimenes modelim sabrūkot, ir parādījusies savdabīga veco ļaužu problēma

Pārdomām raksts no laikraksta „Diena” 15. 04. 2009. *Rīta Ruduša „Apkopts, vientuļš”* (daļa no raksta)

Mana māte neparko negrib pārcelties uz veco ļaužu pansionātu. Vai jums būtu kāds padoms, kā viņu pierunāt? Tā vēstulē laikraksta The Guardian redakcijai rakstīja kāda sieviete, kura cerēja „mātes problēmu” atrisināt ar avīzes starpniecību. Vēstule kalpojusi par ierosmi diskusijai, kā pret veciem cilvēkiem izturas modernā un turīgā sabiedrība. Secinājums nav iepriecinošs - vecie tiek izstumti, aizmirsti, marginalizēti un lielākā daļa mūža nogali pavada dziļā vientuļībā un pārliecībā, ka viņu pienākums ir pēc iespējas ātrāk un klusāk nomirt.

Pienākums nebojāt dzīvi! Esekssas universitātē patlaban noris darbs pie jauna robota, kura uzdevums ir apkalpot vecus cilvēkus. Robotu sauc Bobijs, un tas runā balsī, kas atsauc atmiņā „Zvaigžņu karus”. Projekts ir sākuma stadijā, tāpēc Bobijs vēl nav iemācījies, piemēram, atgādināt „klientam”, ka viņam jāiedzer zāles. Taču tas ir tikai laika jautājums, uzskata robotikas programmas vadītājs profesors Huosens Hu. Viņš nedomā, ka Bobijs spēš pilnībā aizstāt dzīvu kopēju, bet tas būs „ļoti vērtīga kompānija” veciem cilvēkiem, kuri cieš no vientuļības.

Bobijs šķiet loģisks veco ļaužu aprūpē - tas ļautu atslogot sociālos darbiniekus, kuri aprūpē tos cilvēkus, kuri vēl nav nonākuši pansionātā un dzīvo vieni, lielāko daļu laika pavadot atpūtas krēslā pēc iespējas tuvāk radiatoriem un televizoram. Bet viena no vadošajām ētikas ekspertēm Lielbritānijā baronese Mērija Vornoka uzskata, ka jāspēr vēl viens solis tālāk - cilvēkiem uz vecuma sliekšņa jau laikus jāuzraksta pilnvara tuviniekiem viņus „iemidzināt” brīdī, kad viņi vairs nespēj paši sevi aprūpēt. Un likumdevējiem būtu laiks sākt pieņemt likumus, kas šādu praksi pieļauj. „Tas ir mūsu pienākums - domāt par tiem, kuru dzīves mēs sabojāsim, būdami nespējīgi”. - intervijā BBC teica baronese.

Mānam sevi un gēnus. Laikraksta The Times žurnālists Ei Ei Džils domā, ka mūsdienu sabiedrībā izplatītais jaunības kults ir galvenais iemesls tam, kādēļ sabiedrība nonākusi tādā punktā, kur „nāve bez ņemšanās” tiek uzskatīta par veca cilvēka pienākumu pret tuviniekiem. „Mēs, lai piemānītu sevi un savus gēnus - tā, it kā lēcu, biešu sulas, pozitīvās domāšanas un hip-hop slenga kokteilis mūs padarītu par mūžīgiem trīsdesmitgadniekiem”. Bales no novecošanās iet roku rokā ar bailēm no veciem cilvēkiem un pat nepatiku pret tiem - viņi tiek nolemti baisai vientuļībai, nogrūsti nost no acīm, jo „sastikētie” nespēj pieņemt, ka arī paši kādreiz kļūs veci. Žurnālista spriedums par mūsdienu britu sabiedrību ir iznīcinošs: - „Lielākā daļa cilvēku šajā valstī mirst izmisīgi vientuļi. Tas ir mūsu laikmeta un sabiedrības lielākais kauns un lielākās šausmas”.

Vecie cilvēki apzinās, kas viņus sagaida dzīves pēdējos gados. Un kā rāda sabiedriskās domas aptaujas, viņiem no šādas nākotnes ir bail. British Medical Journal pētījums rāda, ka astoņas no desmit austrāliešu sievietēm vecumā virs 75 drīzāk gribētu mirt ar vēzi vai sirdstrieku, nekā nonākt veco ļaužu pansionātā. Ekspertu secinājums - pansionāts atsevišķos gadījumos, iespējams, ir neizbēgama izvēle, taču ir svarīgi cilvēkiem dot iespēju piedalīties lēmuma pieņemšanā par to, kur viņi grib pavadīt mūža nogali. Savukārt vēstulēs The Guardian lasītājiem tiek atgādināta arī tradicionālā, bet Lielbritānijā piemirstā un novārtā atstātā iespēja - uzņemt gados veco māti vai tēvu savās mājās.

Tādas ētiskas problēmas lūk veidojas modernajos šķirto paaudžu ģimeņu modeļos, sabrūkot patriarhālo ģimeņu morālo nostādņu iespaidam uz sabiedrību...

Šķirto paaudžu tipa ģimenēs vecākiem par savu vecumdienu materiālo nodrošinājumu ir jā rūpējas pašiem - savlaicīgi veicot maksājumus attiecīgajos fondos. Sabiedriskajās iekārtās ar visai augstu (kaut vai relatīvi) sociālās aizsardzības līmeni (tādā tikām dzīvojuši tā sauktajos tagad visādi noniecinātajos *padomju laikos*) ļaužu vecumdienu materiālo nodrošināšanu, veselību, bērnu audzināšanu un izglītību garantēja valsts ar saviem resursiem.

Diemžēl šis it kā ļoti humānais princips un plašās valstiski nodrošinātās sociālās garantijas noveda arī pie daudzām negatīvam parādībām. Ļaudīm zuda atbildības sajūta pašiem pret sevi un savu veselību (gan jau bezmaksas medicīna "salāpīs"), pret ģimeni (var nodzerties - gan jau sabiedrība palīdzēs), pret bērnu nākotni (valsts izskolos), pret vecākiem (tos arī uzturēs valsts) un arī pret savu darbu (darbs taču tiek garantēts). Tādējādi veidojās egoistiski parazitiskie slāņi ar vienas dienas saimnieka ideoloģiju.

Patriarhālās ģimenes modelim gan piemīt daudzas liriski nostalgiskas iezīmes, taču tas neizbēgami "noiet no skatuves". Šķirto paaudžu ģimeņu modeļa realitāte ir daudz prasīgāka, skarbāka un pagērošāka pret katru indivīdu attiecībā uz viņa tagadni, pagātņi un nākotni.

Gan jāatzīmē, ka t.s. „aristokrātiskajai audzināšanai” (kas ietilpa patriarhālās ģimenes modelī) bija daudz labu iezīmju un priekšrocību pozitīvas personības iedīģļu veicināšanā - labi fiziskie un emocionālie apstākļi topošajai mātei, - aukles, guvernantes, mājskolotāji un slēgta tipa mācību iestādes, kurās nebija vietas huligāniem no ielas, kas terorizē visu klasi, un kurās audzēkņi ieguva pirmklasīgu izglītību. Tāpat arī nav brīnums, ka no aristokrātu kastas ir nākuši daudzi izcili domātāji, filozofi, rakstnieki, zinātnieki un mākslinieki.

Diemžēl t.s. demokrātiskajā sabiedrībā, kad teorētiski "visiem ir vienādas iespējas", šķiet pozitīvas personības audzināšanas apstākļi ir daudz bēdīgāki. Noteicošais faktors cilvēka psihes veidošanā diemžēl ir t.s. patērētājsabiedrības ideāli un ar tiem saistītā alkātība.un egoisms.

Topošā cilvēka personības un atbildības sajūtas audzināšanai ir jāsākas tad, kad mazulis jau apjēdz atšķirību starp vārdiem "nedrīkst", "nav vērts", "kā gribi", līdz kādu piecu gadu vecumā tam vajadzētu saprast pamatdomu : "Dari kā zini, taču apzinies, ka pašam par to arī nāksies atbildēt !"

Topošajai personībai vajadzētu izskaidrot, *ka prātam ir robežas, bet muļķībai to nav.* Ka pienākuma pildīšana ir *svēta lieta.* Ka talants - tā ir gan balva, gan mokas: balva - radošā darbība, mokas - radošā procesa grūtumi. Ka slava ļoti bieži ir tikai *spilgts ielāps* uz cilvēka iekšējās niecības un tukšuma. Ka badīgums un rijība - tas ir slikti. Ka kļūt par savu emociju vergu - tas ir jau *pavisam slikti.*

Pēc pirmās pakāpes izglītības iegūšanas, pusaudzim jau zemapziņas līmenī vajadzētu būt iepotētai tēzei :

“Tev ir acis, ausis, prāts un sava vērtību skala - domā un vērtē pats!”

Tikai tad var cerēt, ka jaunajā cilvēkā izveidosies tas, ko pieņemts saukt par sirdsapziņu.

Apgalvo, ka sirdsapziņas tiesa esot tā smagākā un nežēlīgākā. Neviens nevar cilvēku sodīt vairāk kā viņš pats sevi - teiksim, piespriest četrus gadus pavadīt sirdsapziņas mokās un divus gadus - novēlotā nožēlā.

Izšķiroša nozīme personības veidošanā ir t.s. *sociālās mantošanas* mehānismam. Sociālās iedzimtības nesēji ir ne vien tiešie bērna audzinātāji - vecāki, skolotājs, vienaudži. Tie ir visi cilvēki, ar kuriem indivīds kontaktējas, tās ir grāmatas, kuras viņš lasa, stāsti, kurus viņš klausās, rīcība, ko viņš vēro. Sociālās pārmantošanas programmā būtībā ir akumulēta visa cilvēces vēsture, lai gan ikviens apgūst tikai kādu noteiktu tās daļu.

Līdzīgi ģenētiskajai programmai arī sociālā iedzimtība ir pietiekami konservatīva. Tā cilvēcei ir liela laime, kas dod tai iespēju saglabāt savus vēsturiskos iekarojumus drūmajos reakcijas un masu fanātisma posmos. Vienmēr, arī cilvēknišanas triumfa apstākļos, atrodas taisnības un humānisma ideāliem uzticīgi cilvēki, - nevis tādēļ, ka viņi būtu apveltīti ar bioloģiskiem *altruisma gēniem*, bet gan tādēļ, ka cilvēces sociālā atmiņa ik reizi uzvaroši izlaužas caur sadedzināto grāmatu pelniem.

Taču sociālās pārmantošanas konservatīvismam ir arī otra puse - tādēļ ilgstoši saglabājas tās tendences un motīvi, kuri jau vairs neatbilst esamības apstākļiem. Jautājums par cīņu pret sociālās pārmantošanas negācijām, jautājums par jauna tipa personības audzināšanu - tā jau ir cita, patstāvīga tēma.

Līdz ar sociālās pārmantošanas procesu norisinās savdabīgas sociālās atlasēšanas process. Ikvienu sabiedriskā sistēmā - un tās ietvaros jebkura sociālā grupa - kultivē tādas personības īpašības, kuras tai šķiet visvērtīgākās. Vienā gadījumā tās varētu būt egoisms, cietsirdība, tieksme pēc personiskās labklājības par katru cenu, iztapīgums, bezrūpīgs konformisms. Otrā - atsaucība, pašcieņa, pārliecība, ka analogiskas jūtas piemīt arī citiem, pētoša interese par apkārtējo pasauli.

No teiktā kļūst skaidrs jautājums par ikkatru psihiski vesela subjekta personīgo atbildību. Daudzos traģiskos notikumos mūsdienu pasaulē vainojami sabiedriskās iekārtas trūkumi. Taču bende un slepkava joprojām paliek bende un slepkava, lai arī uz kādiem paragrāfiem un instrukcijām tie atsauktos. Tāpat cilvēkam, kas aizstāv savu brīvību un godu, ir svētas tiesības ar ieroci rokās aizšķērsot ceļu varmākam un noziedzniekam.

Veltīgas ir cerības, ka pieaudzis cilvēks pēkšņi kļūs godīgs, labestīgs, augstsirdīgs un iegūs visas pārējās labās īpašības, ja tās viņā nebūs ieliktas jau bērnībā, ģimenē.

Tēvs un māte nes lielus upurus, lai paši turpinātu dzīvot savā bērņā, lai saglabātu savu fizisko un psihisko tēlu. Mātes un tēva mīlestība ir dažādi vērsta. Mātes mīlestība ir sākotnēja - māte mīl bērnu nevis tāpēc, ka tas ir labs, bet gan tāpēc, ka tas ir *viņas* bērns. Mātes mīlestību nevar iegūt ar labu uzvedību un nevar pazaudēt apgrēkojoties.

Savukārt tēva mīlestība ir atkarīga no daudziem faktoriem - piemēram, no bērna uzvedības, panākumiem. Tēvs stiprāk mīl to bērnu, kas vairāk līdzinās viņam - pēc izskata, paradumiem, uzvedības, pasaules uztveres u.tml., jo tajā viņš saskata *savas saknes*. Tēva mīlestību var zaudēt un var arī atgūt (*pazudušā dēla* motīvs) ar nožēlu un pakļaušanos.

Filozofiskajā skatījumā - mātes mīlestība ir *akla*, bet tēva mīlestība sakņojas *taisnīgumā*. Traktējot Vīrieti un Sievieti kā savstarpējus papildinātājus, kuri kopā

veido Cilvēku, ir izprotama katra indivīda tieksme pēc žēlsirdības un taisnīguma, kura tam izpaužas jau zemapziņas līmenī.

Ko mēs gaidām no ģimeniskām attiecībām?

- Sevis atzīšanu, savas pašapziņas nostiprināšanu, sava ES apzināšanos.
- Fiziskās drošības sajūtu (ēdiens, mitekļis, sekss), maigumu, siltumu.
- Mīlestību, glāstus, apziņu, ka esi kādam vajadzīgs un tev kāds ir vajadzīgs.
- Iespēju uzticēties spēcīgākajam, intelektuālo apziņu un saskaņu.

Nez kurš mizantrops ir izdomājis teicienu: "*Žēlums pazemo cilvēku !*" Murgi! Līdzcietība, žēlums - tas nav pazemojums, bet gan no sirds nākošs dvēseles dāsnuma impulss. Ne bērnudārzs, ne skola, institūts vai akadēmija to neiemācīs. Tikai māte un tikai ģimenē (lai cik maza tā arī būtu) var savā bērnā ieaudzināt žēlsirdības, līdzcietības un mīlestības jūtas, kā arī inteliģenci, kuras tik bieži pietrūkst it kā civilizētajā sabiedrībā.

Inteliģents cilvēks - tas nebūt nav cilvēks ar obligāto augstskolas diplomu kabatā, apkāries ar visādiem tituliem un regālijām, bet gan harmoniski attīstīts indivīds, kam ir bagāta garīgā dzīve, kas visu mūžu pilnveido savu personību, turklāt šī pilnveidošanās vajadzība viņam iepotēta jau bērnībā, ģimenē.

Attiecību inteliģence ir savstarpēja cieņa un iecietība. Nedrīkst uz savu partneri *izgāzt* uzkrājušos satracinājumu, sarūgtinājumu un citas negācijas. Tā jūs tikai apliecināsiet savu *dvēselisko niecību*. Inteliģenta cilvēka tapšanas priekšnosacījumi ir stingra griba un principi.

Feminisma un emancipācijas grimases

Ar emancipāciju un tā saucamo feminismu veidojās raksturīgs piemērs, kā jebkuru labi iecerētu ideju un pasākumu, to pārcentīgi un nepārdomāti realizējot, var pārvērst pretmetā, radot visādas grūti pārvaramas negācijas.

Pensilvānijas universitātes pētnieki konstatējuši, ka par spīti pieaugušajai ietekmei un nenoliedzami augstākai dzīves kvalitātei, šodienas sievietes ir nelaimīgākas par sievietēm, kas dzīvoja 70. gados. (Kur nu vēl, ja salīdzinātu ar iepriekšējām paaudzēm !)

2009.g. maijā publicētajā pētījumā *The Paradox of Declining Female Happiness* divi Pensilvānijas universitātes pētnieki - Betsija Stīvensone un Džastins Volferss - ir izdarījuši šķietami neiespējamo, proti, izmērijuši šodienas sieviešu laimi un salīdzinājuši to ar sieviešu laimi pirms 35 gadiem. Atstājot akadēmisko prātu ziņā diskusijas par to, cik objektīvi iespējams izmērīt laimi un ar ko sieviešu laime atšķiras no vīriešu, pakavēsimies pie pētnieku galvenajiem secinājumiem.

Daudzējādā ziņā sievietes šodienas attīstītajā pasaulē (tātad runa ir par t.s. kapitālistiski buržuāziskajiem „rietumniekiem”) dzīvo labāk par savām priekštecēm 70. gados. Ir samazinājusies algu nevienlīdzība, dzimumu atšķirības izglītības līmeņa ziņā ir izzudušas, sievietes ir ieguvušas bezprecedenta kontroli pār reprodukciju, tehnoloģiju attīstība atbrīvojusi sievietes no apnicīgiem un laikietilpīgiem mājas darbiem un ir palielinājusies sievietes brīvība gan darba tirgū, gan ģimenē. Varētu pieņemt, ka tiesību un ietekmes palielināšanās noved pie lielākas apmierinātības ar dzīvi. Taču notiek tieši pretējais - sieviešu subjektīvā labklājība ir sarukusi, un sākusi veidoties jauna nevienlīdzība, šoreiz starp „laimīgajiem” vīriešiem un „nelaimīgajām” sievietēm.

Pētnieki norāda, ka lielāka vienlīdzība ir paplašinājusi to cilvēku loku, ar kuriem šodienas izglītotā, strādājošā un bērnus audzinošā sieviete salīdzina savus

panākumus. Pirms 35 gadiem vidusmēra sievietes mēraukla bija cita sieviete, bet tagad - arī vīrieši. Otrs būtiskais faktors ir prasības, kuras pret sievieti šodienas pasaulē izvirza gan viņa pati, gan sabiedrība. No vienas puses, izglītotā sieviete grib sevi apliecināt profesionāli, no otras - viņa izjūt milzīgu spiedienu nedarīt to uz ģimenes rēķina. Pastāvīgais spiediens un žonglēšana ar daudzajām lomām noved pie lielākas neapmierinātības ar dzīvi. Turklāt jāņem vērā, ka prasības ir augušas, bet tām līdzī nav audzis atbalsta tīkls, kas palīdzētu sievietēm savienot dzīvi darba tirgū ar dzīvi ģimenē. Pētnieki konstatē, ka šodien iezīmējusies jauna dzimumu plaisa - vīriešu subjektīvā labklājība ir lielāka nekā sievietes.

Var jau filosofēt, ka tāda nu ir emancipācijas un feminisma aktivitāšu cena. Britu rakstniece Sāra Vaina komentārā *The Times* apgalvo, ka pavirši pāršķirstot pētījumu būtu viegli to norakstīt kā antifeminisma propagandu. Taču patiesībā aiz tā samudzinātajiem zinātniskajiem formulējumiem slēpjas neapstrīdama patiesība : - „Emancipācija nav vienvirziena iela. Tas ir sarežģīts process, un par to ir jāmaksā dārga cena. No vienas puses, sievietēm dzīvē vairs nav traucēkļu un kavēkļu (ne patriarhālās sazvērētības, ne korsešu, ne arī pāvesta), no otras puses - nav vairs neviena cita, kuru vainot dzīves nebūšanās, jo visas kļūdas un neveiksmes ir sievietes pašu roku darbs. Tāda nu ir feminisma medaļas otra puse - atbildība. , neziņa un paaugstinātas šaubas par sevi. Latiņa ir paaugstināta, līdztiesība ir sasniegta , un varbūt tā nav gluži tik „neprātīgi ekstatisks” stāvoklis, kā sievietes bija cerējušas , un, iespējams, sievietes šajā jaunajā daudzo spiedienu un prasību dzīvē ir nelaimīgākas, taču šīs neapmierinātības avots ir pati sieviete. Un, ja ņem vērā sievietes dzimuma vēsturi, tas tomēr ir neapšaubāms progress”. Tā secina un raksta rakstniece.

Savukārt blogs *Alpha Mummy* , kura autore ir četras strādājošas mātes žurnālistes, norāda, ka „laime vispār tiek nedaudz par augstu novērtēta”. Sievietes sev izvirza augstus mērķus un, tos nesaņemot, protams jūtas nelaimīgas. *Alpha Mummy* blogotājas domā, ka tāda „laime”, kāda pastāvēja 70. gadu mājsaimnieces dzīvē, vairs nav iespējama. Un labi ka tā. Šis pētījums ir kā modinātājs Darba un dzīves līdzsvars ir „svētais grāls” - visu dabūt nevar, tā ir ilūzija.” Tāpēc mātes - žurnālistes iesaka pieņemt to, ka dzīve nozīmē kompromisus visās frontēs un tā jādzīvo „izbaudot tik lielā mērā, cik vien iespējams !”.

Diez vai ir vērts nopietni runāt par tām histēriskajām ekstrēmi žultainām un saniknotajām feministēm, kuras pašā nopietnībā vēlas izvērst „dzimumu karu”, tā rezultātā iznīdējot un iznīcinot visus tos riebīgos vīriešus „kā sugu” ! Vairošanās problēmu varēšot atrisināt ar genoinženierijas metodēm !....

Dažas atziņas par feminismu

- Feminisms - tas ir tad, kad vairs necer uz skaisto un bagāto Princi !
(Ž. Renārs)
- Mūsdienu sievietēm nesagādā grūtības uzvesties kā vīriešiem; taču tām reti izdodas uzvesties kā džentlmeņiem. (K. Mekenzijs)
- Kas gan var vēl būt sliktāk par pasauli, kuru pārvalda vīrieši !? Ja nu vienīgi pasaule, kurā valda sievietes. (N. Astore)
- Emancipācijas devīze: Katrai sievietei mājsaimnieci ! (NN)
- Emansipācija nozīmē, ka sievišķie trūkumi papildinājas ar vīrišķajiem. (Davidovičs)
- Dažu sievu emancipācija ir aizgājusi tik tālu, ka viņas klausās savus vīrus tikai tad, kad tie runā pa miegam. (L. Platonovs)
- Esmu par vienlīdzību! Plikgalvainiem vīriešiem jāprec plikgalvainas sievietes ! (Fiona Pitt-Ketli)

Mīlestība un laulība.

Vai mēs vispār zinām, kas tā mīlestība tāda ir? Nu nezinām vai arī izliekamies, ka zinām. Vispār - tā ir viena tumša lieta. Šis jēdziens ir tik vispārīgs un izplūdis tāpēc, ka zem tā pabāzta apakšā visdažādākās izjūtas. Var mīlēt kādu ēdienu, nodarbi, objektu, kustoni, Dzimteni, tautu, tēva mājas un citu cilvēku. Katrā gadījumā izjūtas ir atšķirīgas un to cēloņi dažādi. Ir tīri egoistiska patērētāja motivācija - man tas patīk, un es to gribu. Bezprātīga kaisle - visām robežām kas pāri iet! Ir altruistiskas motivācijas, kas balstītas uz pienākuma apziņu un atbildības sajūtu.

Mīlestībai pat varētu dot visai ciniski šokējošu definējumu. Proti, ka tā būtībā ir savdabīga psihiska saslīmšana. Vai arī diplomātiskākā izteiksmē :

Mīlestība ir izmainīts apziņas stāvoklis.

Mīlestību var skaidrot ar pavisam banālu bioķīmiju, nemeklējot skaidrojumus visādos pustumistiskos okultismos. Vīrišķās un sievišķās izpausmes nosaka un diriģē dzimumhormonu - testosterona, estrogēna un vēl virkne citu hormonu balanss cilvēka organismā. Izpētot šokolādes sastāvdaļas, zinātnieki uzzinājuši, ka viena no „laimes sajūtas” ierosinātājiem ir ķīmiska viela, ko sauc par feniletilamīnu. Šo pašu ķīmisko vielu ķermeņa arī seksuālā uzbudinājuma laikā izdala arī mūsu smadzeņu sastāvdaļa - hipofīze. Tā ietekmē mūsu sirdsdarbības ātrumu un sajūtu intensitāti. Arī dopamīns ir daļa no „iemīlēšanās sajūtas”, kas traucas pa smadzenēm, liekot mums labi justies; tam palīdz arī norepinefrīns, kas stimulē adrenalīna izdalīšanos, liekot sirdij sisties straujāk un veicina fiziskas aktivitātes. Tomēr lielāko daļu no šīs svētlaimes sajūtas rada feniletilamīns. Kopumā šīs ķīmiskās vielas dažkārt traucē smadzeņu loģisko darbību - tādā brīdī cilvēks ir „traki” iemīlējies. Tiek uzskatīts, ka tradicionālas romantiskas domas izraisa oksitocīns - galvenais seksuālā uzbudinājuma hormons, kas izraisa orgasmu un emocionālu pieķeršanos. Jo vairāk cilvēks uzbudinās, jo vairāk oksitocīna tiek saražots.

Katrs nerasniedzams vai grūti sasniedzams mērķis liekas vilinošs un skaists. Kad tas ir sasniegts, rodas pat tāda kā vilšanās sajūta, jo liekas, ka iegūtais tomēr nav īsti tas, par ko tā bija cerēts un par ko tā saņēts. Tā ir arī ar mīlestību, tāpat kā ar jebkuru sapni (fantāziju, mītu). Dziļa jēga un saturs ir spārnotajā sentencē :

“Mūsu viskarstākās vēlēšanās parasti nepiepildās, bet ja arī piepildās, tad tādā laikā vai tādās apstākļos, ka to piepildījums vairs nesagādā nekādu prieku...”

Vislielāko interesi izraisa mīlestība starp Vīrieti un Sievieti. Primitīva, sarežģīta, plaša un dziļa, noslēpumaina, tik dažāda un mūžam neizdibināma! No elementāras dzimumtieksmes apmierināšanas (tā saucamā sekša), līdz pat *platoniskai dvēseļu harmonijai*. Jo bagātāka ir cilvēka garīgā pasaule un dziļāka personība, jo bagātākas būs viņa izjūtas un to izpausmes. Mēdz būt arī *nelūgta* mīla, kas ilgst daudzu gadu garumā, bez atbildes, bez atīstības, bez laimes un bez pretmīlestības... Cilvēks vairs nesaprot, kā lai no tās atbrīvojas, taču Karmiskajam Egrogoram nevar pavēlēt un šī mīla turpinās pret cilvēka gribu, jo tas ir viņa Liktenis...

Savukārt :

“Kas dara cilvēku lielu, kas dara viņu par radības brīnumu? Kas dara cilvēku stipru, stiprāku par visu pasauli; kas dara cilvēku vāju, vājāku par bērnu? Kas dara cilvēku nesatricināmu, nesatricināmāku par klinti; kas dara viņu mīkstu, mīkstāku par vasku? Tā ir mīlestība.” (S. Kirkegors)

Kas dzen vīrieti un sievieti krist vienam otra apskāvienos, riskējot ar smagiem pārdzīvojumiem, līdz pat traģēdijām? Un kas liek viņiem sajust vienam otrā radniecīgu dvēseli? Tie laikam ir jautājumi, kas skar aizvien vēl neizpētītās (vai maz vispār tās reiz tiks izpētītas!?) cilvēku psihes dzīles.

Patmīlis, egoists sevi nolemj briesmīgai vientulībai un pilnīgai aizmirstībai. Laimi dod mīlestība un laimīgāks ir nevis tas, kuru mīl, bet tas, kurš pats prot mīlēt. Apzinoties šo patiesību, tiks iegūta visa laime. (H. Rēriha)

Saka - cik cilvēku, tik arī likteņu un mīlestību, katra no tām citādāka. Tomēr varētu mēģināt atrast arī kopīgas iezīmes un veidot mums tik pierastos *modeļus*, par kuriem tad varētu prātot un kurus būtu ērti analizēt.

No visiem pārdzīvojumiem mīlestība ir visauglīgākā; tā pat ir tapusi par auglības simbolu. Mīlestībā dīgst daudzas dvēseles rosmes : - vēlmes, domas, gribas akti, rīcība, bet viss, kas izdīgst no mīlestības - tāpat kā raža izdīgst no sēklas - vēl nav pati mīlestība; mīlestība ir tikai priekšnoteikums, lai minētās rosmes izraisītos. Mēs, protams, tiecamies pēc tā, ko mīlam, bet tiecamies arī pēc daudz kā tāda, ko nemaz nemīlam, kas mūsu jūtu dzīvi nemaz neaizkustina. Iekārot labu vīnu vēl nenozīmē to mīlēt ; morfinists tiecas pēc indes, kaut gan to ienīst kaitīgās iedarbības dēļ.

Mīlestības motivāciju diapazons ir ļoti plašs - mīl vai nu tādu, vai citādu īpašību (fizisku vai intelektuālu) dēļ vai pat bez konkrētas motivācijas. Mīl tādēļ, ka viņai ir skaista seja, brīnišķīga figūra un maiga āda, vai tādēļ, ka viņš ir stalts, muskuļains un, pats galvenais, bagāts ! Vai arī - *mīl tādēļ, ka mīl, un viss !* (Varētu teikt, ka pēdējais ir vispēcīgākais un pārliecinošākais arguments, tā nu tik tiešām ir tā noslēpumainā Mīlestība...)

Dažādās kultūrās tiek izveidoti principiāli dažādi mīlestības kanoni, izgaismojot dažādas tās puses. Atsevišķās sabiedrībās kaislīga mīlestība tiek poetizēta, apliecināta kā tikumisks un estētisks ideāls, citās turpretim to ne tikai neuzskata par nepieciešamu laulības priekšnoteikumu, bet pat uzlūko kā kaut ko nenormālu. Vēl vairāk variējas priekšstats par mīlestības juteklisko un garīgo sastāvdaļu attiecībām. Tā, piemēram, senie grieķi šķīr kaislīgu mīlestību, tieksmi iegūt mīļoto būtni (*eros*) un maigu, pašatdevīgu mīlestību, mīļotā vēlēšanos saplūst ar mīļoto (*agapē*). Grieķu un romiešu kultūra principā tās atzīst par līdzvērtīgām, kaut gan garīgo tuvību stāda augstāk par miesīgo.

Savdabīgs mīlestības jūtu izkropļojums un pat psihiska atkarība ir tā saucamais **stalkerisms**.

To varētu definēt šādi :

Stalkerisms ir uzmācīga attiecīgam subjektam nepatīkama, nevēlama, pat varmācīga savu simpātiju izrādīšana.

Varētu teikt, ka tas ir savdabīgs mīlestības, kaislības, pielūgsmes, egoisma un greizsirdības kombinējums.

Termins „stalkers” radies no angļu darbības vārda „to stalk” - pielavīties, izpratnē - pielavīties pie medījuma.

Stalkerisms ir savdabīga un uzmācīga egoistiska „iemīlēšanās” mānija, varētu teikt, ka psihiska saslimšana. Stalkeri var būt gan visbiežāk vīrieši, gan sievietes. Stalkers bieži vien it kā neko kriminālu nedara, var gadīties arī tā, ka viņš nelamājas, nedraud, bet regulāri jums seko un stāsta, ka ļoti mīl un tāpēc diktī grib būt kopā. Jūs sakāt, ka nevēlaties viņu redzēt, bet viņš, vienalga, seko. Stalkers sagaida jūs pie darba, runā ar jūsu kaimiņiem, draugiem, kolēģiem, bieži zvana jums pa telefonu, sūta īsziņas un stāsta, cik ļoti jūs mīl.. Jūs lūdzat, lai liek jūs mierā, bet stalkers neklausā.. Viņš taču par savu mīlestību cīnās un tas taču ir tik cēli un apgarojoši ! (Un vienam otram pat liekas ļoti glaimojoši un pašapziņu glāstoši, ja kāds vai kāda viņa dēļ „jūk prātā”!) Stalkers prasa dot vēl kādu iespēju, lai viņš varētu parādīt savas labās īpašības. Vajātājs uzskata, ka persona, kuru viņš mīl, nemaz nepazīst viņu un tāpēc arī atraida. Stalkers savam upurim var radīt pavisam neciešamu dzīvi. Vajātai personai var rasties nepatīkšanas darbā, jo stalkers regulāri ierodas šīs personas darbavietā un traucē visiem strādāt. Izraisās konflikts ģimenē, jo laulātais draugs vairs nevar izturēt stalkera klātbūtni. Vajāto personu vairs nesveicina kaimiņi, jo stalkers viņiem sastāstījis briesmu lietas. Stalkerisms var būt gadiem ilgs.

Stalkerus var sadalīt vairākās grupās. Ir stalkerī ar personības traucējumiem. Šie vajātāji var būt antisociālas vai arī narcistiskas personas. Stalkerī ar personības traucējumiem vajā galvenokārt personiski pazīstamus cilvēkus, pret kuriem viņi izjūt simpātijas. Lūk, viņi agrāk bijuši seksuāli partneri, bet vēlāk šīs attiecības ir izjukušas. Citā stalkeru grupā atrodas psihotiķi, erotomāni, kuri savus upurus personiski nepazīst. Psihotiķim izveidojas murgaina pārliecība, ka kāda filmu zvaigzne vai cita populāra persona ir iemīlējusies viņā vai arī tūlīt iemīlētos, ja viņu iepazītu. Tāpēc stalkeris sāk rīkoties, lai nonāktu kontaktā ar šo personu.

Stalkeriem, kuriem ir personības traucējumi, ir atkarības tendences no vajātās personas. Piemēram, kāds vīrietis dzīvo kopā ar sievieti, kura kādu brīdi nolemj šķirties. Ja vīrietis ir narcistiska persona, tad šķiršanās pamatīgi traumē viņa „varenības” sajūtu. Šādam vīrietim ir grūti pieņemt domu, ka var būt arī kāda sieviete, kura viņu negrib. Tāpēc viņš mēģina piespiest sievieti mainīt savu lēmumu. Stalkerī nemāk un nespēj sērot. Ja kādu vīrieti atstāj sieviete vai arī otrādi, tad vienmēr šāda šķiršanās atstājajai personai izraisa sāpīgas, bēdas, pārdzīvojumus. Normāls cilvēks pārdzīvo šķiršanos, bet stalkeris ar to nesamierinās. Stalkeram piesaiste kādai personai ir tik cieša, ka viņš nespēj izturēt šķiršanos. Tāpēc viņš uzsāk sava upura negantu vajāšanu. Stalkers domā, ka vaina meklējama partnerī, nevis viņā pašā. Stalkers ir fanātiski pārliecināts, ka partneris nav spējīgs novērtēt viņu un nav devis iespēju viņam parādīt savas labās īpašības.

Vajātai personai jāpasaka stalkerim kategorisku „nē” un jāatsakās no turpmākajām sarunām. Jebkura veida sarunas stalkerim rada ilūziju, ka partneris šaubās un viņu iespējams pierunāt. Daudziem cilvēkiem tomēr ir grūtības pateikt „nē”, tāpēc viņi aiz līdzjūtības iesaistās sarunās. Viņi atbild uz stalkera jautājumiem un pat taisnojas. Šāda rīcība stalkeram dod cerību, ka viss vēl nav zaudēts.

Cilvēkiem, kas tendēti uz stalkerismu, var būt problēmas arī ģimenes dzīvē. Vairākums stalkeru ģimenē ir izteikti greizsirdīgi vai ar tieksmi uz vardarbību. Piemēram, stalkeris x nemītīgi lamā savu sievu un stāsta, cik viņa slikta, bet tajā pašā laikā nevēlas no viņas šķirties, jo stalkers izjūt atkarību no sava partnera.

Daudzas Austrumu reliģijas jutekliskumā redzēja ceļu, kā cilvēkam nonākt kontaktā ar Dievu, un izstrādāja veselus erotisko baudu kodeksus. Kristietība turpretim uzskata visu miesīgo, juteklisko par netīru, zemisku un grēcīgu. *Tīrajai mīlestībai* saskaņā ar viduslaiku garīdznieku mācību jābūt tikai garīgai, turklāt ne pārāk stiprai, lai nenovērstu ticīgo no mīlestības uz Dievu un reliģisko pienākumu pildīšanas.

Emocionālā aspektā - *laulība tikai aiz mīlestības!* Nekādas analīzes, apsvērumi, aprēķini laimi nenesīs! (Nav lielākas mocības kā piespiest sevi paciest nemīlama cilvēka glāstus, vai arī nemīlamu cilvēku glāstīt!)

Pragmatiskā aspektā - ja laulība tiek būvēta uz diemžēl tik nestabilās emociju bāzes, tad tā arī būs nedroša un nestabila. Laulība, savienība ar dzīvesbiedru, ir pārāk nopietns pasākums, lai tās pamati varētu būt tik efemeri un gaistoši! Psihologi un sociologi savos pētījumos ir nākuši pie atzinuma, ka ilgstošākas un stabilākas esot tās laulības, kas noslēgtas *aiz aprēķina*. Partneri zina, *uz ko iet* un *ar ko jāaprēķinās*, tiem nav nekādu lieku ilūziju, kurās agri vai vēlu nāktos rūgti vilties.

Pirmā - skaistā un patētiskā sentence gan attiecas uz vīriešiem un sievietēm, *kas prot un spēj mīlēt*. Diemžēl mīlētprasme ir talants, Dieva dāvana, kas ne katram dota. Taču mīlētprasmi katrs var sevī attīstīt, jo tās iedīgli jebkura cilvēka dvēselē Dievs tomēr ir ielicis. Vajag tikai gribēt un nenolaist rokas.

Mīlēt - tas ir arī smags darbs.

Mīlēt - tas nozīmē arī ciest.

Mīlēt vajag pašam, nevis egoistiski gaidīt mīlu no otra cilvēka.

Uz maigumu un glāstiem diez vai kāds atbildēs ar vienaldzību vai rupjībām, ja vien nav galīgs deģenerāts un pēdējais draņķis. Taču arī maigumā ir jāievēro mēra sajūtai, lai attiecības nenonāktu līdz *saharīna salkanumam*.

Pārvari savu laiskumu, mīļotā cilvēka labā nāksies ziedot savu laiku, darbu, enerģiju un dzīvi !

Laimīgas laulības dzīves obligāti nosacījumi (par teiksmaino mīlestību šobrīd nerunāsim) ir savstarpēja cieņa, dvēseles siltums un dāsnums, saskarsmes kultūra, iecietība un obligāti - seksuālā saskaņa.

Veidosim savu ikdienas attiecību rituālu, neaizmirsīsim katru dienu pateikt kādu labu vārdu vai komplimentu, savstarpēju cieņu un pozitīvu attieksmi izrādīsim pat it kā nenozīmīgos sīkumos, draudzīgi dalīsimies iespajos par dažādiem notikumiem un aizvadīto dienu.

Ir lietderīgi dažreiz arī drusku pastrīdēties, lai visādu *nieku* radītie sarūgtinājumi nesakrātos un neizprovocētu skandālus. Tikai bez apvainojuma intonācijas, tādā pusjoka tonī ! Cilvēki nav nekādas mašīnas, viņu uzvedība ir grūti prognozējama. Gudrākais strīdīnā centīsies dot partnerim iespēju *ar godu* piekāpties un arī pats nekautrēsies to darīt. Gudrs ir tas, kurš ātri apzinās savas kļūdas. Gudrākais centīsies kļūdu ātrāk izlabot. Iegaumējiet - ģimenes kildās uzvarētāju nav, visi ir zaudētāji ! Ģimenes dzīve nav pusstundas brauciens tramvajā...

Laulības dzīves gaisotne lielā mērā ir atkarīga no sievietes diplomātiskās prasmes atrisināt konfliktus, tos nepārvēršot neauglīgos strīdīņos vai pat skandālos. Konflikta bija un būs, jo ideālu cilvēku pasaulē taču nav ! Sieviete ģimenē ir jābūt kā amortizējošam buferim. Ģimenes atmosfēru veido sieviete. No viņas lielā mērā ir atkarīgs, vai tajā valdīs saticība vai arī notiks pastāvīgs *pilsonkarš*. Normālā ģimenē iztiks bez kašķēšanās un dramatiskām scēnām, par trauku dauzīšanu nemaz nerunājot !

Iegaumēsim, ka cilvēku *pārtaisīt* nav iespējams, viņa sīkās negācijas var tikai pieciest - protams, ja tās nav sociāli bīstamas.

Gan viens kategorisks padoms - mēdz būt gadījumi, kad iecietība ir nevietā. Saistot savu dzīvi ar alkoholiķi vai narkomānu, jūs būtībā izdarāt noziedzumu pret sevi, vēl nedzimušajiem bērniem un arī sabiedrību. Daudzas iemīļjušās sievietes izdara liktenīgu un grūti labojamu kļūdu, domādamas: "Es ar savu mīlestību visu *griezīšu par labu* ! Viņš taču ir tik skaists un moderns un stiprs!" Pīlnīgs naivums ! Jāsaprot, ka plēgurs vai narkomāns jau *vairs nav* cilvēks. Pats savā vieglprātībā un muļķībā viņš sevi tiktāl novedis. Nekāda mīlestība, nedz arī tuvinieku uzpurēšanās to vairs neglābs, ja viņš pats sevi neizglābs. Ja viņš to nespēj, tam ir tikai viens ceļš - iet bojā, lai arī tas būtu jūsu laulātais draugs vai pat (!) miesīgais bērns ! Cietsirdīgi jau nu tas skan, taču dārzā izravējot nezāles, mēs arī esam cietsirdīgi. Un šis cilvēku dzimuma padibenes ir tādas pašas izravējamās nezāles ! Ir jāsaprot zobi un jāsavāc visi dvēseles spēki, lai tas nenomāktu visu skaisto, labo un cilvēcisko.

Ja laulībā ir zudusi interese par seksu un tas tiek "atstrādāts" kā kāds *pienākums un stiepjams "jūgs"* - tas ir laulības sabrukuma visbīstamākais simptoms ! Pēc paša (vai pašas) nevērības vai nevīžības izprovocētajiem partnera *kreisajiem gājieniem* būs jau par vēlu *kost pirkstos* un nolādēt viņa *neuzticību un nodevību*.

Seksam laulībā ir jābūt tik tīkamam, lai partnerim nerastos ne mazākā vēlēšanās *kāpt ilksīm pāri*. Ja intīmajā dzīvē nebūs harmonijas, neapmierinātība un sarūgtinājums krāsies un krāsies, līdz agri vai vēlu izvēršīsies katastrofā. Ja ģimenē starp laulātajiem nepastāv *pastāvīga* dzimumtieksme, savstarpējais atsalums ir nenovēršams. Par mīlestību tiek daudz runāts un rakstīts. Mīlestība rodas dvēselē un rod piepildījumu dzimumaktā. Precētās sievas - atcerieties, ka *vīrieši mīl ar acīm* ! Pacientieties arī mājās izskatīties pievilcīgas un iekārojamas ! Nepiemirstat ironisko prātulu, ka vīrieši prieku un baudu galvenokārt meklē vispirms *gultā un šķīvī...*

Lielākā un bieži vien liktenīgā muļķība, ko dzīvesdrauga izvēlē pieļauj jaunie ļaudis, ir tā, ka galvenā vērtība tiek veltīta partnera ārējam veidolam. Cik viņai burvīga sejiņa, figūriņa un kājiņas, vai cik viņš stalts, muskuļots un jautrs ! (Diemžēl šādu nostādni formē visa patērētājsabiedrības ideoloģija, tā atbilst tās propagandētajiem dzīvesveidiem...) Šāda jūsma liecina par paša nepietiekamo dvēselisko briedumu, garīgo nabadzību un nespēju otrā cilvēkā saskatīt pašu galveno - dvēseli. Pats vien būsi vainīgs par savu tukšo un faktiski sabojāto dzīvi !

Īsta mīlestība var izaugt tikai no draudzības. Mīlestība *no pirmā acu uzmetiena* pagaidām vēl ir tikai kaisle. Tā, ātri uzliesmodama un tikpat ātri izsvirkstēdama, parasti atstāj tikai pelnu čupiņu, vilšanos un sarūgtinājumu. (Tiesa gan, dažreiz gadās, ka kaisles liesma rada kvēlojošas ogles - stabila ugunsкура pamatu, tātad arī mīlestību. Taču tas drīzāk ir izņēmums, nevis likumsakarība.)

Mīlestība ir jāuztur - tāpat kā ugunskuram arvien jāpiemet kāda pagalīte, žagariņš. Ja savā nevīžībā to piemirsīsim un mīlestību atstāsim novārtā (ko tad vēl vajag - ir gredzeni pirkstos un zīmogi pasēs !?), tad agri vai vēlū ar izbrīnu konstatēsim - mūsu liesmainās mīlestības vairs nav, izdzisusi...

Vientuļās sievietes - var saprast jūsu alkas *nokārtot savu dzīvi*, taču nekrītiēt kārdinājumā *iziet pie vīra par katru cenu !* Labāk lai ir uzticams draugs, mīļākais, nevis nodzēries plunduris, toties *likumīgs* vīrs ! Labāk cilvēka cieņai atbilstoša dzīve vientuļībā nekā kļūt par *kājslauķi* egoistiskam parazitam !

Vīrietim būtu jāiegaumē, ka laulība ir ne tikai oficiāla atļauja gulēt *kopējā gultā*, bet arī atbildība par turpmāko kopdzīvi, par partneri un gaidāmajiem bērniem. Nāksies pašam par visu atbildēt ar savu galvu, nevarēs paļauties, ka tavā vietā visu padarīs kāds cits. Diemžēl daudzi vīrieši ir uzaudzināti kā bezatbildīgi luteklīši - *memmesdēļiņi* un no mātes gādīgajām rokām tūdaļ nokļūst tikpat gādīgajās sievas rokās. (Vai tas nav *trana* dzīvesveids, arī *trana* dzīves uztvere un ideoloģija !?)

Ģimenes Egregora fiziskās izpausmes tā attīstības sākuma posmos ir visai vienvēidīgas un pat šabloniskas. Varavīksņainas cerības, kopīgas grūtības un to pārvarēšanas prieks un laime.

Kad nu galvenās grūtības ir pāri, zināma materiālā labklājība sasniegta, pēkšņi izrādās, ka mīlestība kaut kur pagaisusi. Kur palicis attiecību burvīgums ? Kādēļ vairs nevelk uz mājām ?

Cik gan bieži nākas redzēt, ka tik jaukais un burvīgais pāris, *dūdojošie balodīši*, kuri ar tādām pūlēm sev novijuši tīri pieklājīgu ģimenes ligzdiņu, pēkšņi ar *lielu troksni un netīrās veļas mazgāšanu* šķiras un putina visu laukā ! Iespējams, ka šiem *balodīšiem, no olas izšķīloties*, pienākuma apziņa diemžēl nav ieaudzināta. Laulības noslēgšanas fakts abām pusēm uzliek daudzus pienākumus, kas attiecas uz savstarpējām attiecībām, sadzīvi un arī gultu...

Kas ir laulība ? Dažs teiks - vai tas maz jājautā ? Nu - dūdošana, skūpstī, līdināšanās ar laimības spārniem pa rožainajiem paradīzes mākonīšiem - vai arī daudz piezemētāk - oficiāla iespēja gulēt vienā gultā...Vai ar katķisma vārdiem sakot :
"Laulība ir apņēšanās laimīgi dzīvot kopā."

Taču laulība nav tikai laimīga apvienošanās. Dzīvē ir arī rūpes, raizes un pat ciešanas. Tātad tie, kas apvieno savas dzīves, uzņemas arī šīs ciešanas. Līdz šim cieta katrs savas bēdas, bet nu jācieš arī otra bēdas. Maijs nevar turpināties mūžīgi. Ja esam apņēmušies nodzīvot kopā maiju, tad jāapņemas kopā pārciest arī turpmākās vētras, neražas, sala un bada gadus. Nedrīkst savu mazdūšību attaisnot ar daudzkārt dzirdēto parunu: "Kur bads pa durvīm nāk iekšā, tur mīlestība pa logu ārā..."

Tosti pie kāzu galda, rožainās apsveikumu telegrammas. Visi runā par laimi, tikai par laimi. Un ko gan citu var domāt divi noreibuši jaunieši : “ Beidzot laime ir klāt ! Kopš šā brīža dzīvē nebūs nekā cita kā vien laime !” Uz to taču orientē visi bestselleri - visas mīlētāju ciešanas beidzas, kad tie laimīgi ir nokļuvuši līdz altārim ! Taču cilvēkbērni paliek naivā neziņā, ka tikai tad tā īstā dzīve sākas...

Emociju rožainie likumi apgalvo : “Laulība pastāv, kamēr divi savās jūtās ir viens kopējs, jauks un burvīgs veselums.” Pragmatiski piezemētie likumi turpretim diktē : “*Jums jāpaliek kopā arī tad, ja neesat vienoti. Arī nelaimīgiem, arī nemīlošiem.*” Laulības pamatā vienmēr ir draudzība un līdzjūtība. Līdzjūtība un draudzība.

Laimīgā laulībā noteicošie faktori ir satiecība, maigums un savstarpēja uzpurēšanās. Īsts dzīvesdraugs ir tas, par kuru vari būt drošs, ka vari viņam uzticēties un kurš tev uzticas. Visu aizraujošā un dedzinošā kaisle agri vai vēlu pāriet. Ja cita nekā vairs nav, laulība pārvēršas labākajā gadījumā par dūksnāju, bet ļaunākajā - par mokošu elli. Lielākoties cilvēki paši ir vainīgi, ja laulība nav izdevusies. Vīrietis sev ir iegādājies prestižu spēļmantiņu, kalponi vai gultas piederumu, varbūt bagāta pūra īpašnieci (tas pie mums atkal nāk modē...), nevis draugu un domubiedru. Savukārt sieviete cerējusi atrast pamatu bezrūpīgai, materiāli nodrošinātai dzīvei vai arī piepildīt idealizētu mīlas sapni, kas kā mirdzošs ziepju burbulis drīz pārplīst, atstājot rūgtu vilšanos.

Neprecētam cilvēkam ir tikai dzīvoklis. Precētam - mājas. Kaut arī bērnu nebūtu, mājas viņam ir. Vīrietis, kurš atradis īsto dzīvesbiedri, apjēdz, ka viņš savu mūžu ziedo arī sievietei, ne tikai darbam un karjerai. Sievietes dzīve tad ir arī viņa dzīve. Kalpodams sievietei, vīrietis kalpo pats sev. Un tāpat sieviete, kalpodama vīrietim un bērniem, kalpo pati sev.

Ir ļaudis, kas pasaulē redz tikai sevi, tiem raksturīga tīksmināšanās vai nu par savu ārējo izskatu, gudrību, stāvokli sabiedrībā, sakariem, vai bagātību. Tiem grūti saprast citus cilvēkus, viņu vajadzības, jo visas intereses un līdz ar to rīcība ir vērsta uz savu iegribu apmierināšanu.

Psihologijā šādu patoloģisku paštīksmināšanos dēvē par *narcismu*. (Sengrieķu mitoloģija stāsta par skaisto jaunekli Narcisu, kuram piemitušas šādas īpašības.) Psihologi to uzskata par tādu kā psihisku slimību, ar ko visbiežāk saslimst sekli un sīki ļautiņi. Pastāv bažas, ka mūsdienu sabiedrībā šai kaitei ir tendence vērsties plašumā.

Dies' nedod, ja viens no laulātajiem ir tipisks narcists ! Gan ironizē - ja tādi esot abi, tiem labi *sapasot...* Ar narcisma sindromu parasti sirgst izskatīgas, iedomīgas, komplimentu izlutinātas un labi situētas sievietes. Dāma uzskata, ka vīrs, bērni, mīļākais - viss ir tikai viņas unikālās personības pielikums. Tiem pat netiek piešķirts patstāvīgas personības statuss - tie dzīvo tikai tādēļ, lai kalpotu *viņai* kā pielūgsmes objektam. Vīrs vai mīļākais šādām sievietēm ir tikai kalps un sagādnieks.

Kairinoši spīd tikai šīs *narcises* ārējā čaula, iekšā ir tukšs, pat kārtīgu puveklju nav... Dzīvē gan bieži vērojama likteņa ironija jeb *atspēlēšanās* - *narcisi* mūža nogalē atjēdzas pie *sasistas siles*. Skaistā čaula ātri vien nobālē un nolūp, bagātība izput, bet varas krēsliem mēdz nolūzt kājas...

Mīlas akts kā simfonija, kā mākslas darbs

Tas var būt svētlaimes avots un var būt *neīra un dzīvnieciska būšana*. Kāds tas būs - tas ir atkarīgs no partneru uztveres, noskaņojuma, audzināšanas, uzvedības un temperamenta. Vai mīlas akts veidosies kā apburoša melodija, kā visas emocijas aizraujoša brāzmaina simfonija - tas atkarīgs no izpildītāju vēlmes,

prasmes un noskaņojuma. Sevišķi tas attiecas uz vīrieti kā šā procesa aktīvāko komponentu un noteicošo izpildītāju jeb diriģentu.

Nemākulis, pie vijoles ķēries no tās izdabūs tikai *kaķa brēcieniem* līdzīgas skaņas. Sieviete ir kā vijole, uz kuras ir jāprot spēlēt - tad no tās varēs izvilināt apburošu melodiju. Taču pat ar *Stradivāri* vijoli, ja tā nebūs pienācīgi noskaņota, vismeistarīgākais vijolnieks labākajā gadījumā atskaņos tikai kaut ko ļoti nožēlojamu. Tāpat ir arī ar sievieti.

Lai dzimumakts *izdotos* (sniegtu emocionālu baudījumu un to pilnā mērā varētu dēvēt par mīlas aktu), tam ir pienācīgi jā sagatavojas. Ir nepieciešama pacilātība - svētku noskaņojums. Ja viss pārvēršas tikai par fizioloģisku aktu (kā tas bieži ir laulības rutīnā), tad tas jau ir nožēlojami. Tādēļ jau mīļākie tā tiecas viens pēc otra, ka vismaz sākumā spēj abi kopā radīt savstarpēju emocionālas pacilātības izjūtu; vēlāk gan parasti viņi paši aiz savas nemākulības vai egoisma pamanās visu bezcerīgi izpostīt.

Diemžēl liela daļa jauno pāru kopdzīvē no savām *mīlas* attiecībām nekādu burvīgu simfoniju nemaz nav spējīgi veidot. Neviena to viņiem nav mācījis. Ja nu vienīgi, kādam *mīlētāja* talants jau ir iedzimts - līdzīgi kā muzikālās dotības. Tad nu to *simfoniju* spēlē kā nu katrs māc un prot. Lielākoties tāds *kaķu koncerts* vien iznāk. Tam par iemeslu vairumā gadījumu ir vīrieša (kā *vijolnieka*) nemākulība (varētu teikt pat - tumsonība) un vulgārs egoisms - *ka tikai man ir labi un ir tas prieks!*

Lai cik tas banāli arī izklausītos, daudz kas ir atkarīgs no dzimumakta izpildes tehnikas. Svētlaime un baudījums ir jāgūst abiem partneriem. Obligāts strikts nosacījums - abpusēja vēlēšanās darīt otram prieku. Jauno vīriešu klasiskā nelaime ir pārlieka steiga - *ātrāk, ātrāk uz kāroto mērķi!* Tad nu iznāk kā trusītim - *viens, divi, trīs un cauri tie prieki ir!* Vīrišķis apmierinājumā noelšas, bet sievišķim nekā - tas paliek bešā... Taču vīrišķim tas pat prātā neienāk. Tad nu arī nevajadzētu brīnīties un niknumā ārdīties, plēst traukus un vicināt dūres, ka mūžīgi bešā palikusī sieva krīt kārdinājumā un *sagrēkojas* ar zinošāku, protošāku, mazāk slinku un izveicīgāku kaimiņu...

Mākslas darba - operas obligāta sastāvdaļa ir uvertūra. Ievads, noskaņošanās. Arī mīlas aktam ir nepieciešama priekšspēle, un tā jā sāk spēlēt jau ilgi pirms likšanās gultā. Mīļa, labestīga atmosfēra, elementārs komforts. Sievietes sarūpētā izsmalcināti intīmā gaisotne - klusināta mūzika, slāpēta gaisma, karstvīns un *puscaurspīdīgs peņģuārs...* Taču tā parasti sagaida tikai mīļāko, nevis vīru (vai sievieti).

Gultā vispirms abpusēji (!) glāsti, skūpstī, mīļa *pačubināšanās* un pats dzimumakts tikai kā šīs priekšspēles vainagojums - kulminācija. Šī kulminācija atkarībā no partneru temperamenta var norisēt pēc dažādiem *scenārijiem*. Galējās izpausmes - vai nu dažas minūtes ilgs vētrains brāzmojums, vai *aijājoša* lēna svētlaimitība, *stiepjot garumā*, cenšoties paildzināt baudas sajūtu. (Arī konfekti var apēst divējādi - norīt, pat īsti nesajūtot tās garšu, vai lēnām nosūkāt.)

Svarīgs ir rezultāts - lai orgasmu izbaudītu abi partneri, vislabāk vienlaikus. Tas gan izdodas tikai saskanīgiem partneriem, kuri savā dzimumdzīvē viens otram jau ir *piešāvušies*. Vīrietim gultā ir jābūt *džentlmenim* - partneres dzimumtieksme jāapmierina vispirms. Vislielākā kļūda, ko vīrietis intīmās attiecībās izdara, - atstāt sievieti bez orgasma. (Šī iemesla dēļ tad arī rodieties tās nervozās un kašķīgās sievas.)

Vīrietim kā "orķestra diriģentam" mīlas akta process ir uzmanīgi jā vada, dažubrīd ritmu mainot un tempu palēninot (pat uz laiciņu apturot) vai pasteidzinot, un jāprot pašam no šā procesa gūt baudījumu un svētlaimi. Ja neizdodas orgasmu panākt

vienlaikus, tad vīrietim, kā jau džentlmenim, sieviete ir *jāpalaiž pirmā*, un tikai tad pats var atļauties *to prieku*. Tas nav viegli, bet ir iespējami, ja vien vīrietis nav nelabojams egoists, spēj valdīties un mīl savu sievieti.

Svarīgs ir arī pēcorgasma posms. Ir jāievēro dažas vīriešu un sieviešu fizioloģiski emocionālās atšķirības. Vīrieši seksuālajā ziņā uzbudinās ātri, un šis uzbudinājums arī ātri noplok. Sievietēm - pilnīgi pretēji - lēni sākas un lēnām pāriet. Pēc orgasma sasniegšanas vīrietis svētlaimīgā nogurumā jūtas izsmelts. Liekas, nav spēka "ne pirksta pakustināt" - it kā ogļu vagonu būtu izkrāvis. Sieviete, attopoties *no lidojuma septītajās debesīs* jūtoties it kā piepildīta ar enerģiju, vēl alkst glāstu un maiguma izpausmju. To viņa vīrieša slinkuma un egoisma dēļ bieži vien nesaņem un paliek sarūgtināta par mīļotā vienaldzību. Te nu atkal vērā ņemams padoms - vīrietim tomēr jāsaņem, jāpārvar apslinkums un *pēc tam* kaut vai pāris mīļi vārdi *viņai* jāiečukst ausī (atcerēsimes taču, ka sievietes mīl *ar ausīm*). *Esiet taču džentlmeņi un protieties !*

Diemžēl daudzās attiecībās un laulībās savstarpēja atsvešināšanās rodas seksuālās nesaskaņas dēļ. Daudzas jaunās sievietes savas seksuālās neizglītotības dēļ un nu jau novecojošo uzskatu ietekmē (atgādināsim klasisko teicienu - "*īstas lēdijas gultā nekustas !*") saskanīgai dzimumdzīvei ir pilnīgi nepiemērotas. Gultā tāda sieviete ir *kā zivs vai malkas pagale* - bez jūtām, atbildes reakcijas, viņa tikai padevīgi ļaujas vīrietim, un viss. Tad nu atkal nebūtu jābrīnās, ka jaunais vīrs (kuram parasti jau ir vērā ņemama seksuālā pieredze) ātri vien atrod *taciņu pa kreisi*.

Speciālajā literatūrā ir sastopami apgalvojumi, ka kāda trešdaļa sieviešu tā arī paliekot seksuāli neatmodušās (frigidās). No tām tad arī komplektējas morālistes, svētules, "mūķenes", feministes un sadzīves briesmones. Tikušas pie vīra, tās vairs par savu seksuālo pievilcību nerūpējas, uzskatot, ka vīrs pie viņām ir *piestiprināts uz mūžu - jau ar zīmogu pasē vien*. Daža laba kļūst tik nolaidīga, tik *ļumīgi aptaukojas*, ka ar savu kailumu vīrietī izraisa nevis vēlmi, bet gan pretīgumu.

Seksologi gan apgalvo, ka esot iespējams *atmodināt* jebkuru sievieti, ja vien tai nav kādas organiskas kaites. Vajagot tikai pacietību un pareizu pieeju. Diemžēl vairumam egoistiski noskaņoto vīriešu (kuri gan sakās savas sievas mīlam) pietrūkst gan viena, gan otra. Rezultātā - *kreisie gājieni, ko atļaujas* vīri, gan sievas. Neapmierinātais vīrietis *savējos* uzskata par pašsaprotamiem un attaisnojamiem: "*Viņai taču nevajag - ko es tur, sevi pazemodams, uzmākšos !* vai arī "*Tik, cik viņai vajag, ar uzviju tiek nodrošināts.*" Ļoti iespējams, ka arī sieva atradīs mīļāko, kurš spēs to atmodināt, - tā atmodīsies jau no *piedzīvojuma* sajūtas vien !

Tā tad ģimenes saskaņa un stabilitāte lielā mērā ir atkarīga no laulības dzīves seksuālās jomas galvenā diriģenta - vīrieša. Protams, vīra centība var izrādīties pilnīgi bezcerīga, ja nebūs izpratnes un pretimnākšanas no sievas puses. Seksuālā saskaņa ir jāveido abpusēji, bez aizvainota pašlepnuma un iespītēšanās. Katrs mīlas akts ir jārada kā mākslas darbs, tajā ieliekot savu degsmi, talantu un prasmi ! Prasme no gaisa nenokrīt, tādēļ no šāda viedokļa pirmslaulību seksuālā pieredze nebūtu jāuzskata tikai par izlaidību.

Ja seksuālo saskarsmi veidosim kā skaistu simfoniju, tad tā tiešām mums būs svētlaimes un nevis sarūgtinājumu avots, kā arī laulības saites stiprinošs faktors !

Fantāzija par ģimenes institūta perspektīvām.

Sevis atražošanas problēmas cilvēku sabiedrība laika gaitā ir risinājusi dažādās *organizatoriskās realizācijās*. Vēsture jau zina matriarhātu un patriarhātu, poligamiju un monogamiju.

Senlaiku pētnieki apgalvo, ka ir bijis tāds laika posms, kad sievietes un vīrieši ir dzīvojuši atsevišķās ciltīs. Kas attiecas uz tā sauktajām *amazonēm*, tā nav vienkārši teika par kareivīgām sievietēm vai atsevišķs kuriozs, bet gan ir bijis tāds plaši izplatīts dzīvesveids. (Uzskata, ka amazoņu ciltis kādreiz dzīvojušas arī Baltijas jūras apkaimē)

Reizi gadā ciemos no kaimiņu ciltīm tiek uzņemti spējīgākie vīrieši. Pēc kāda laika piedimušie zēni tiek izsniegti pēc autorības, bet meitenes papildina amazoņu cilts dzīvo potenciālu. Tāda, lūk, dzimumu sabiedriskās simbiozes forma - būtībā pat ļoti taisnīga un viena vai otra dzimuma ekspluatāciju vai pakļautību izslēdzoša ! Nav pārliecinošas argumentācijas par to, kādēļ gan pirmatnējā sabiedrībā, kad, iespējams emocionālā un jūtu pasaule vēl nav īpaši attīstīta un dominē sugas izdzīvošanas princips, šāda sistēma nevarētu pastāvēt.

Biologi ir noskaidrojuši, ka katrā dzīvu radību populācijā darbojas skaitliskās pašregulācijas likumības. Sievišķais genotips nodrošinot attiecīgās sugas ģenētisko stabilitāti, bet vīrišķais - izmaiņu iespējamību, piemērojoties apstākļu prasībām. Bargākos apstākļos vairāk rodoties vīrišķo indivīdu. (Ne velti ir tautas paruna, ka *uz kariem* vairāk dzimstot puikas !). Harēmi vairāk izplatīti ir siltajās zemēs, kur ir augsta bērnu mirstība. Monogāmiskās ģimenes kā dzimstību ierobežojošs faktors atbilst tā saucamajam *eiropeskajam* dzīvesveidam. Turpretī Tibetas kalnos izolējušās, ļoti bargos apstākļos dzīvojošās ciltīs vēl šobaltdien ģimeni veidojot sieva ar *vairākiem* vīriem.

Tādējādi dzimumu savstarpējo attiecību organizācija ir atkarīga no attiecīgās populācijas (ģimenes, cilts, sabiedrības, valsts...) interesēm un ārējiem apstākļiem. Ētiskās, tikumiskās, morālās, reliģiskās, ideoloģiskās un visādas citādas normas tiek veidotas un pakārtotas populācijas izdzīvošanas (šā jēdziena plašākajā nozīmē) interesēm. Dzīve nestāv uz vietas, apstākļi mainās, līdz ar tiem un tiem mainās arī cilvēku savstarpējās attiecības, kā arī *sabiedrības pamatšūniņas* - ģimenes funkcijas un tās locekļu pienākumi un rīcība.

Medicīniskās palīdzības un aprūpes attīstība vispār pavājinājusi *dabiskās izlases* iespaidu uz cilvēku sugu un veicinājusi tādu sieviešu kārtas indivīdu izplatību, kurām to dabisko funkciju veikšana, proti, dzemdības, kļūst par grūti panesamu vai pat dzīvībai bīstamu notikumu.

Bioloģijas zinātnes attīstība, pagaidām vismaz teorētiskā līmenī, pieļauj iespēju, ka bērni var tikt radīti *mēģenes apstākļos*. Jau patlaban faktiski ir iespējama un arī tiek praktizēta sievietes olšūnas apaugļošana *mēģenē*, resp., ārpus dzemdes, un tās pārstādīšana kādas citas bioloģiski piemērotas sievietes - donores - dzemdē, kur embrijs tālāk dabiski attīstās līdz attiecīgā fizioloģiskā procesa beigām. Pēc laimīgām dzemdībām donora iznēsāto bērnu par attiecīgu atalgojumu atdod *pasūtītājam*.

Ko tad dod embrija implantācija ? Var iedomāties šādas situācijas.

Pirmkārt, sieviete, kas kļuvusi neauglīga kādas slimības rezultātā, spēs dzemdēt (pareizāk sakot, iegūt ģenētiski „savējo”) bērnu.

Otrkārt, sieviete, kas var iznēsāt augli līdz noteiktam brīdim, bet nespēj producēt normālas olšūnas, arī varēs dzemdēt bērnu, ja viņas organismā implantēs apaugļotu citas sievietes olšūnu.

Treškārt, runa var būt par sievieti ar vāju veselību, kurai grūtniecība nav vēlama. Šajā gadījumā embrijs no mēģenes, kā jau minējām, tiek pārstādīts citas sievietes organismā, tā vai nu aiz lielas laipnības, vai arī par krietnu honorāru pilnīgi iznēsā bērnu un pēc dzemdībām atdod jaundzimušo viņa ģenētiskajai mātei. Šai sakarā rodas nebeidzamas diskusijas par "aizstājējmātēm" un juridiska rakstura grūtības gadījumā, ja "aizstājējmaite" vēlas paturēt pašas dzemdēto bērnu. ASV jau ir bijuši skandāli, kad dažāda laba mātes jūtu pārņemta donore, atsacījusi „pasūtīto” bērnu atdot, uzskatīdama to par savu.

Ceturtkārt, bagāta sieviete grib bērnus, taču nevēlas ciest ar grūtniecību saistītās neērtības, tādēļ algo "aizstājējmaiti", kurai viņas vietā jāveic viss šis darbs. Šāds variants izraisa sevišķu morālu sašutumu.

Piektkārt, atbilstoši indivīda brīvās gribas tiesību realizācijas principiem, visām sievietēm ir tiesības izvēlēties (vai arī - pēc cita scenārija - viņām vajadzētu pieņemt) *embriju pusfabrikātus ar kādām jau zināmām īpašībām, lai tos implantētu sev.*

Cik grūtas ētiska rakstura problēmas var rasties manipulējot ar cilvēka embrijiem, liecina šāds gadījums. Amerikāņu zinātnieki L. Šetlzs un V. Svinnijs 1973. gadā ar embrija implantēšanu mēģināja likvidēt neauglību Floridas iedzīvotājai Dorisai del Zio. Taču pirms implantācijas doktora Šetlza priekšnieks doktors Reimonds van de Villes konfiscēja preparātu, padarīja to nesterilu, un eksperiments nenotika. Tas tika izdarīts ētisku apsvērumu un juridisku neskaidrību dēļ, Del Zio laulātais pāris sakarā ar viņu cilvēktiesību pārkāpumu iesniedza tiesā prasību pret doktoru van de Villi par pusotra miliona dolāriem - tā kā viņš atcēlis visu paredzēto procedūru bez del Zio piekrišanas, viņi zaudējuši pēdējo iespēju tikt pie bērna. Atbildot uz doktora van de Villes iebildumiem, del Zio kundze sacīja: "Nesaprotu, kādēļ daži cilvēki ir tādās domās, ka bērns, kas ieņemts tādā veidā, ir mazāk svēts nekā bērns, kas ieņemts parastā veidā. Gluži otrādi, mēs šeit saskatām lielāku vēlēšanos tikt pie bērna, lielāku mērķtiecību." Šo viedokli atbalsta arī ētikas speciālists doktors D. Flečers: "Manuprāt, vairošanās laboratorijas apstākļos pašā pamatā ir cilvēcīgāka salīdzinājumā ar parasto. Jo tā ir gribēta, mērķtiecīga un tiek kontrolēta. Tieši šīs pazīmes citstarp atšķir homo sapiens no pārējiem dzīvnieku pasaules pārstāvjiem..."

Morālu apsvērumu dēļ pret cilvēku embriju pārstādīšanu ļoti iebilst arī teologu aprindas. Līdzīga ažiotāža sākas arī patlaban sakarā ar cilvēku klonēšanas teorētiskajām iespējām.)

Pragmatiski un juridiski formāli spriežot nekā *grēcīga un nosodāma* šādā procesā nebūtu. No ētiskā un morālā viedokļa tas taču ir apmēram tas pats kas zīdītāju, aukļu un guvernāņu pakalpojumu izmantošana, bet tā taču no *labākās sabiedrības* viedokļa raugoties ir normāla un pat vēlama parādība! Labi koptā, labi saglabājusies, izskatīgā un intelektuālā māte laiku pa laikam savam bērnam, kad aukle vai guvernante to pievedīs klāt, varēs noglāstīt galvu vai pat drusku viņu *paaudzīnāt*.

Vēl pavisam nesenā pagātnē tā taču auga un veidojās sabiedrības intelektuālākā daļa - muižniecība un vispār aristokrātija. Izauga taču labi, gudri, emocionāli cilvēki, kas savus formālos vecākus cienīja un pat mīlēja. Tiesa gan, vienam otram kopš bērnu dienām par auklīti ir saglabājušās siltākas atmiņas nekā par māti. Taču vai ar sirsniņu un emocionālu bērna mīlestību pret sevi var lepoties visas smaga darba jūgā nomocītās un nervozās savus bērnus *fiziski* un *tieši* audzinošās mātes? Tātad no šejienes izriet doma, ka mātes un bērna tiešs, ikdienīgs fiziskais kontakts varbūt nemaz nav *galvenais* un noteicošais faktors psiholoģiski pozitīvas personības bērna dvēseles veidošanā?

Iespējams, ka ne pārāk tālā nākotnē līdz ar *brīvā tirgus* principu (kas patlaban tiek uzskatīti par cilvēces attīstības kalngaliem) ieviešanu it visās cilvēku attiecību jomās šāda bērnu *iznēsātāju* - donoru sistēma būs plaši izplatīta. Atbilstoši *pieprasījuma un piedāvājuma* principiem veidosies fiziski veselīgu sieviešu

slānis, kas specializēsies *dzemdību mašīnas* funkciju pildīšanā, lai tām sievietēm, kuras pieder pie sabiedrības *krējuma un elites*, nevajadzētu *bojāt figūru un ciest dzemdību sāpes*. Pirmajā brīdī šķiet it kā šokējoši un pat amorāli? Vēlreiz atgādināsim, ka morāles un ētikas normas veidojas atbilstoši sabiedrības valdošā slāņa vēlmēm un interesēm, tādēļ nevajadzētu lolot nekādas ilūzijas par *dievišķām nostādņām*. Līdzšinējā cilvēces pieredze un *prakse* to ir uzskatāmi apliecinājusi.

Iespējams arī cits varbūt vēl vairāk šokējošs iespējamās attīstības variants. Bioloģijas un fizioloģijas zinātnēm un tehnikai attīstoties, varētu izveidot bioloģiska rakstura inkubatoru un līdz ar to no donoru sistēmas atteikties. Kā nekā - iznāk taču diezgan neglīta, tāda kā pazemojoša vienas iedzīvotāju daļas ekspluatācija!

Tādā gadījumā Cilvēce nākotnē *sevis atražošanu* varēs nostādīt uz *rūpnieciskiem* pamatiem un principiem. Ņemot palīgā gēnu inženierijas zinātnes un tehnikas iespējas, varēs būtiski uzlabot *cilvēku sugas fiziskos parametrus*. Diez' vai vajadzētu šausmināties par to, ka šai sakarā ir saskatāmas paralēles ar zirgu, govju, cūku un citu mājlopu sugu izkopšanu, ko cilvēks ir darījis jau izsenis un kur sakarā ar tās pašas gēnu inženierijas iespējām paveras aizvien plašākas perspektīvas.

Lai gan tas var izklausīties pēc zinātniskās fantastikas, taču Nobela prēmijas laureāts bioloģijā un medicīnā netaisnīgi doktors H. Dž. Mellers pilnīgi nopietni aicināja nākamos vecākus pārvarēt egoistisko vēlēšanos reproducēt savas ģenētiskās īpašības un tā vietā palīdzēt uzlabot cilvēku cilti, konstruējot bērnus no vislabākajiem paraugiem. Doktors E. S. Hafezs, kas izdarījis oriģinālus eksperimentus ar dzīvniekiem, iesaldējot to embrijus, tic, ka reiz pienāks diena, kad vecāki pēc savas gaumes varēs izvēlēties iesaldētus embrijus (sākot ar "diennakts vecumu"). Tiks dota garantija, ka šiem embrijiem nav ģenētisku defektu, bet uz īpašām etiķetēm būs atzīmēts to dzimums, acu krāsa un citas pazīmes. Viss ļoti vienkārši - atkausējiet un implantējiet!

Vispārsteidzošākais ir tas, ka šāda veida iespējas pēdējā laikā tika uzskatāmi nodemonstrētas ar dzīvniekiem. Piemēram, tika izdarīti mēģinājumi iesaldēt peļu embrijus. Pēc atkausēšanas un implantēšanas "aizstājējmatēs" tos iznēsāja. Pirms dažiem gadiem analogiskā veidā pasaulē nāca divi telēni. Klonētā aita Dollija jau vispār ir globāla sensācija! Tā ka tuvākajā nākotnē acīmredzot būs ekonomiski izdevīgi no kontinenta uz kontinentu pārvadāt "iesaldētus dzīvniekus", kas iesaņoti nelielās pakās. Sevišķi retas šķirnes vai dažu bioloģisko sugu dzīvniekus, kuri izmantojami laboratoriju eksperimentiem, taču pagaidām nav vajadzīgi, varēs saglabāt, tos pamatīgi iesaldējot un tādējādi iztiekot bez skaitliski lielām un dārgām vaislinieku kolonijām. Tieši tādā veidā, domājams, notiks arī izmirstošo sugu dzīvnieku konservācija un vairošana, turklāt gadījumā, kad nav "aizstājējmatēs", to iesaldētos embrijus varēs implantēt mākslīgos "organismos", kuros tie nobriedīs līdz pat piedzimšanai. Bet vai to visu ir iespējams darīt arī ar cilvēku? Bet kāpēc gan ne?

Īsti zinātnieki veic šos sarežģītos un darbietilpīgos zinātniskos pētījumus, protams, ne jau tādēļ, lai piedalītos "sensāciju totalizatorā", ne jau gribēdami parādīt, ka viņiem nav nekā "svēta", nedz arī aiz tukšas "zinātniskas ziņkāres". Šie pētījumi tiek veikti sakarā ar vitālām dzīves vajadzībām, lai paplašinātu mūsu zināšanas par cilvēka dabu, lai pasargātu daudzus cilvēkus no kaitēm un ciešanām.

Pamatfakti ir šādi. Pateicoties medicīnas zinātnes un veselības aizsardzības sasniegumiem, mums ir izdevies uzveikt daudzas bīstamas un smagas slimības, būtiski samazināt bērnu mirstību, paildzināt dzīvi. Taču cīņa vēl nav pabeigta, tā kļūst pat vēl sarežģītāka un smagāka. Jaunajā situācijā ir izvirzījusies jauna, liela problēma, kas iepriekšējos apstākļos slēpās kaut kur ēnā, - pārmantotās kaites un attīstības nepilnības.

To cilvēku skaits, kuri cieš no pārmantotām slimībām, nevis samazinās, bet diemžēl pieaug. Acīmredzot daudzējādā ziņā tas ir izskaidrojams tieši ar to, ka mūsdienu varenā medicīna saglabā dzīvību pat tādiem bērniem, kuri agrāk būtu nomiruši jau zīdaiņu vecumā. Dzīvība šādiem cilvēkiem tiek saglabāta, taču izārstēt viņus no daudzām iedzimtām kaitēm ir ļoti grūti, reizēm neiespējami. Tā ir traģēdija slimajiem, smagas ciešanas viņu tuviniekiem, visai lieli morāli un materiāli zaudējumi sabiedrībai un, beidzot, zināmas briesmas mūsu pašu homo sapiens sugai, jo pastāv cilvēces defektīvā ģenētiskā fonda paplašināšanās draudi. Sakrājas arvien vairāk fakti, kas norāda, ka pārmantotas ir daudzas slimības, kuras vēl nesen par tādām neuzskatīja. Tagad jo biežāk sāk runāt par "pārmantotības predispozīciju" attiecībā uz tik izplatītām kaitēm kā,

piemēram, sirds un asinsvadu slimības un šizofrēnija. Izraisot pamatotas bažas un satraukumu, pieaug arī tā saucamo attīstības slimību statistika, pie tādām pieder, piemēram, iedzimtās sirdskaites, dažādas garīgās nepilnvērtības formas, daži nopietni funkcionāli traucējumi.

Šādā veidā taču tiks *uzlabots* tikai cilvēka fiziskais ķermenis ! Saskaņā ar mūsu jau agrāk izteiktajām hipotēzēm un reinkarnācijas teoriju attiecīgā indivīda dvēsele nākdama no tā saucamās „smalkās” pasaules, olšūnas apaugļošanas brīdī *pieķersies un noenkurosies* pie topošā cilvēka embrija. Kāds ir šis pieķeršanās *izvēles* mehānisms, par to varētu tikai fantazēt.

Piemēram, varētu izvirzīt apmēram šādu versiju. Gan olšūna, gan spermatozoīds ir dzīvas būtnes, kurās iekodēta ļoti plaša informācija par to radītājsistēmu (konkrēto indivīdu) fiziskajiem un intelektuālajiem parametriem. Tātad, ap katru no šīm būtnēm arī pastāv savs informatīvais lauks ar kādiem tam raksturīgiem faktoriem. Iespējams, ka šo divu informatīvo lauku saplūšana apaugļošanas mirklī var izsaukt tādu kā rezonansi (predisponētu atsauci) kādā tai brīdī „brīvā” dvēselē, un tā tad arī uz šo sev pieņemamo “aicinājumu” atsaucas. Pašu “vecāku” dzimumšūnu informatīvie lauki noteiktu tīri ārējus jaunās būtnes parametrus - fiziskā ķermeņa atsevišķu detaļu un temperamenta īpatnības, tādējādi izskaidrojot praksē vērojamos iedzimtības faktus. Atnākusī dvēsele (gars) tad būtu noenkurojusies jaunā indivīda zemapziņas līmeņos.

Ak nabaga dvēsele, ja nu topošajai māmiņai ienāk prātā izdarīt abortu ?! Tātad, iznīcinot jau apauglotu olšūnu, vārda tiešajā nozīmē tiek izdarīts noziegums, pārkāpjot bausli - tev nebūs nokaut ! Šajā gadījumā nozieguma sastāvs ir tas, ka attiecīgajai dvēselei vardarbīgi tiek atņemta iespēja realizēt savu karmisko aprītes uzdevumu, iespējams, tai sagādājot lielas ciešanas. Tātad, aborts ir nevis indivīda personīga lieta, bet tik tiešām noziegums pret citu dvēseli. Varētu izvirzīt domu par attiecīgā indivīda karmisko sodu, ko viņa dvēselei nāksies izciest nākamajos reinkarnācijas ciklos.

Pieskaroties problēmai par vēl nedzimuša bērna slepkavību - abortu, gribētos izvirzīt domu arī par vīrieša atbildību - vismaz morālu. Vīrietis taču ir dzīvības iniciators. Ja reliģiskās normas vai laicīgie likumdošanas akti abortus nepieļauj, tad par krimināla aborta situācijas radīšanu tomēr kaut kādā veidā vajadzētu sodīt arī tā cēloni (vīrieti) - jo nevēlamā dzīvība ir radusies viņa bezatbildīgās, egoistiskās rīcības rezultātā. Atkal teiksit, ka tā ir murgaina, cilvēktiesības aizskaroša doma ?

Mūsu izvirzītā hipotēze par cilvēku *rūpniecisko sevis atražošanu* itin nemaz neaizskar *smalkās dvēseliskās matērijas*, bet vērsta tikai uz to, lai uzlabotu cilvēka ķermeņa fizisko veidolu un radītu dvēselēm *labākus dzīves apstākļus*. Tātad nav iemesla šausmināties un šādu versiju noraidīt kā pilnīgi nepieņemamu.

Ja sabiedrība attīstīsies šādā virzienā, tad pilnīgi izmainīsies tā saucamā *ģimenes institūta* funkcijas un pati būtība. Ģimene vairs nebūs tiešā, fiziskā sabiedrības *dzīvā spēka* atražotāja. To darīs kādas specializētas sabiedriskās struktūras. Sekss kā fiziskas baudas avots būs padarīts *drošs un nekaitīgs* (to medicīna var panākt jau patlaban). Var gadīties, ka baudas gūšanai ļaudis izvēlēsies daudz efektīvāko *hipnotiski elektronisko seksu*, kura tehniskās iespējas ir pilnīgi reālas.. Visā šajā sakarībā varētu paprātot par dažādiem iespējamiem nākotnes ģimenes dzīves variantiem.

Vienkāršākajā gadījumā intelektuāli un visādi citādi saskanīgie laulātie draugi savu emociju iespaidā, vai arī apzinādamies savu kā sabiedrības locekļu pienākumu, attiecīgai firmai vai kādai citai institūcijai uztic veikt pasūtījumu - *izgatavot* “pēc viņu ģīmja un līdzības” iecerēto *atvasi*, no sevis sniedzot nepieciešamo sākotnējo izejmateriālu - olšūnas un spermu. Ņemot vērā gēnu inženierijas iespējas, *pasūtījumā* varbūt tiek pieprasīts kāda “parametra” uzlabojums. (Viss notiek apmēram tāpat kā modes ateljē, kur mēs pasūtām jaunu uzvalku - arī tiek noņemti mēri, izraudzīts piegriezums un iesniegta savlaicīgi nopirktā drēbe.) *Izgatavoto* bērniņu (kas nu ir nācis pasaulē bez jebkādam sāpēm un riska) laimīgā ģimene

tālāk audzina tradicionālā veidā. Ģimene kā tāda ir saglabājusies un pilda savas vēsturiski pamatotās funkcijas. Starp citu, šādā modelī ļoti vienkārši atrisinās t.s. seksuālo minoritāšu problēma. Saskaņīga ģimene tad ar pilnām morālām tiesībām var veidoties arī no viena dzimuma indivīdiem, ja to starpā valda harmonija. Piekritīsim, ka, arī no bērna pareizas audzināšanas viedokļa raugoties, teiksim, divas lesbietes to noteikti varēs veikt jēdzīgāk nekā tāda ģimene, kuras "galva" ir pļundurains, egoistisks "bikšainis"!

Droši vien arī nākotnes sabiedrībā, tāpat kā līdz šim, daudzi indivīdi nevēlēsies sevi *apgrūtināt* ar bērnu audzināšanu - vai nu egoistisku motīvu dēļ, vai arī tādēļ, ka viņi būs tik talantīgi un visas cilvēces labā strādās tik svarīgu un atbildīgu darbu, ka to noslogošana vēl arī ar bērnu audzināšanu būtu nelietderīgs, nepieņemams *grēka darbs*. Iespējams, ka materiālais faktors *gaišajā nākotnē* (uz ko visos laikos un iekārtās ir cerēts), vairs nebūs noteicošais un *vecuma maizi* no bērniem vairs nevajadzēs *izlūgties*... Tādā gadījumā vajadzība pēc ģimenes līdzšinējā izpratnē, kad tā kalpo kā morāls gandarījums un atspajds vecumdienās, šiem indivīdiem būs atkritusi.

Līdz šim cilvēku sabiedrībā šādi egoistiski vienpatņi tomēr bija mazākumā un sabiedrības atražošanas procesus būtiski neapdraudēja, taču iespējamā *augsta materiālā* dzīves līmeņa sabiedrībā, kur nespējīgiem indivīdiem darba slodzi nest vairs nenāktos, un nepastāvēs dilemma - vai nu ubagot vai mirt bada nāvē, sabiedrībai sevis saglabāšanas nolūkos vajadzēs plānot un realizēt zināmus organizatoriskus pasākumus.

Lai cik tas arī vienam otram šausminoši liktos, mēģināsim pafantazēt. Ģimenes institūts kā tāds būs sabrucis, jo pēc tā vairs nebūs vajadzības. Bērnu *radīšana* un audzināšana būs specializētu struktūru prerogatīva, *dabiskā* veidā to varbūt darīs tikai atsevišķi *sektantiski* noskaņoti vai *ideālistiski tendēti īpatņi*. Lai nodrošinātu minēto *atražošanas* struktūru darbību, iespējams, sabiedrības locekļu pilsoniskajos pienākumos ietilps *dzimumšūnu* donoru pienākums. (Ja vēl eksistēs *tirgus* principi, tad par ģenētiski kvalitatīvāku *materiālu* varēs saņemt attiecīgi augstāku apmaksu.) Indivīds savu pilsoņa pienākumu būs izpildījis un turpinās dzīvot *sev par prieku* un varbūt dodot kādu *labumu* arī sabiedrībai.

Intelektuāli augsti attīstītie un dikti *garīgie* indivīdi savstarpēji kontaktēsies ar kvalitatīvu un plašām iespējām apveltītu elektronisko vai telepātisko sakaru ierīču palīdzību. Pastāvīgs tiešs, *fizisks* kontakts un bieža klātbūtne liksies apgrūtināša, pat *personību devalvējoša un apbružājoša*. Sakarā ar to, ka *primārās seksuālās vajadzības* daudz kvalitatīvāk un efektīvāk apmierināt varēs ar elektroniski hipnotiskiem tehniskajiem līdzekļiem, var paredzēt, ka arī tāds jēdziens kā *mīlestība* būtiski mainīsies, kļūs *cildenāka un garīgāka*. Cilvēkbērni dzims, augs un veidosies kā fiziski un garīgi labi attīstītas personības, jo sevis *kvalitatīvai atražošanai* beidzot par *saprātīgu* kļuvusī sabiedrība taču nežēlos spēkus un līdzekļus.

Sašutumā kāds varbūt uztrauksies - tad jau tā vairs nebūs cilvēka cieņai atbilstoša sabiedrība, bet gan skudru pūznis vai bišu strops, un šādas fantāzijas vispār ir murgainas un kaitīgas utopijas.

Bet ko gan mēs savā iedomībā daudz zinām par skudrām vai bitēm !? Ja jau tās ir sabiedriskas būtnes, tad noteikti arī tām ir kādas - mūsu izpratnē varbūt mums savdabīgas, bet tomēr - uzvedības, ētikas un morāles normas. Ar kādām tiesībām mēs drīkstam uzskatīt, ka cilvēkiem tās ir labākas ? Vērojot ļautiņu izdarības, to nu galīgi negribētos apgalvot.

Protams, tas viss ir fantāzija par tēmu "kā būtu, ja būtu"! No zinātniski tehniskā viedokļa, tas viss ir pilnīgi iespējams, lai arī šobrīd liekas pārāk fantastiski Galu galā šodienas jau tik pierastās ierīces un tehnoloģijas vēl pirms paris gadsimtiem būtu uzskatītas par neticamiem brīnumiem. . Dzīvosim – redzēsim !...

Vai ģimenes institūta krīze?

(un sakarā ar to)

Visā t.s. civilizētajā pasaulē, izņemot islāmisko, ir vērojamas ģimenisko attiecību pasliktināšanās tendences. Galvenais iemesls ir tas, ka jaunajā vēsturiskajā posmā vecais ģimenes tips nav izrādījies dzīvotspējīgs, bet jaunas formas vēl nav iesakņojušās.

Senatnē tradicionālā ģimene bija stipra, bet tur bija maz humānisma un demokrātijas. Valdīja vīrs un tēvs, kuram vajadzēja pakļauties bez jebkādam ierunām. *“Tev būs savu vīru cienīt un būties !...”* - tā to meitenēm iepotēja jau no bērnības. Jau no mazotnes tās audzināja paklausības garā vīram, bērnu audzināšanas un mājsaimniecības pienākumu veikšanai.

Agrāk bija viennozīmīgi : precēta sieviete ir cienījama, tā dzīvo kā normālai sievietei pieklājas - dzemdē un audzina bērnus.. Vīrs ir viņas aizgādnieks un sargs - kā tad bez vīra ? Arī sabiedriskā doma attiecībā uz šķirteni bija šerpa - kaimiņienes to pāri sliekšnim nelaida.

(Bet tagad ģimene sievietei ir laimes meklējums. Ja laimes nav, tad, protams, šķiršanās)

Mums ir pierasts, ka pirms laulībām noteikti ir jābūt mīlestībai. Taču, kāpēc gan, ja viņi “viens otru tā mīl”, noteikti izriet, ka viņiem noteikti ir jāprecas un jānodibina ģimene un vai maz no šīs ģimenes kas jēdzīgs iznāks ?

Mīlestība ģimeni var gan stiprināt, gan izjaukt. Viss ir atkarīgs no tā, kas tā ir par mīlestību. Visizplatītākais mīlestības surogāts ir “mīlināšanās” - dvēseles un miesas salda slimība (jeb mīlestība, kas ir rakstāma ar mazo buru).

Ne katrs un ne vienmēr spēj iemīlēties. Pirmais nosacījums - vēlēšanās mīlēt vai, pareizāk sakot, tikt mīlētam.

Parasti aiz tā stāv :

- sekss. Piemēram, puisis pārnācis no armijas - “mūžību” sievietes nav redzējis. Gatavs mīlēt katru. Vai tā ir mīlestība ? Tā drīzāk ir kaut kas mīlestībai blakusstāvošs - vīrieša dabiska dzimumtieksme pēc sievietes.

(Tas ir kauns ? Drīzāk jau slikti, ja tādas tieksmes nav. Bet vai tad puisis var meitenei pieiet un teikt : “Man pret tevi ir dzimumtieksme !...”? Mūsu kultūrā “vienkārši seksualitāte”, tas ir kaut kas slikts un tādēļ viss tiek “ietērpts” romantiskas mīlestības izskatā.)

- prestīžs un konforma reakcija uz sabiedrības nostādnēm.

(Visas draudzenes jau ir iemīlējušās, viņām ir savi puisi – kā puisiem meitenes - bet man vēl nav! Vai es sliktāka par citām ? Man arī vajag !)

No šejienes nāk hipnoze, iedvesma : - “Laiks iemīlēties. “Tādā” un nevis “šitādā”. Šajā sezonā modē ir iemīlēties lūk *tādā*. Tad nu arī iemīlamies - pēc sabiedriskā pasūtījuma...

- neiroze. Tā ir asa neapmierinātība ar dzīvi, vēlēšanās kaut kur aizmukt... Kur tad ir patīkamāk un ērtāk ? Nu protams - mīlestībā ! Mīlestība atsvabina no neirozes (kaut arī neilgi), un visa pateicība un prieks (*“Atradu cilvēku, kurš !...”*) mīlestības izskatā līst pār atsvabinātāju...

- romantisms. Tā ir pelēkās ikdienības noraidīšana un kā ticība kam “neparastam” un tā meklējumi, sapņainība un gatavība idealizācijai. Tas ir pats produktīvākais neirozes veids, ko intensīvi popularizē un reklamē literatūra un televīzija.

*(Lūk pavasaris, maigs vējiņš plīvina viņas vieglo kleitiņu un gaiss ir tik burvīgs !
Viņa jau ir iemīlējusies. Kamī ? Vēl nevar zināt, bet viņas acis jau ir mīlošas.
"Kur ir mans mīļotais, par kuru sirds pačukstēs. Tā tad ir priekšmīlestības
stadija - stāvoklis, kurā viņa nevar neiemīlēties.)*

Ja nu šajā brīdī kāds veiksmīgi un savlaicīgi viņai pienāks un pateiks to, ko vajag un kā vajag (*"Atļaujiet jums uzdāvēt šos ziedus... Jūs esat tik brīnišķīga !... Paklauh, man ir divas biļetes uz kino, burvīga filma, nenožēlosiet..."*) - viss, sirds viņai iepukstējās straujāk un viņa sev pateica : *" Tas ir Viņš !"* un iemīlējās.

Būtībā viņš "kā tāds" viņai vairs nav vajadzīgs. Viņa paša visu izdomās un piedomās klāt visu, kas viņai ir vajadzīgs, visu, ko viņa agrāk - par Viņu - izsapņoja. Vai viņa iemīlējās reālā cilvēkā vai savās fantāzijās ? Savos sapņos. Bet, ja apprecēsies - ar ko tad dzīvos ?

Cits svarīgs mīlestības indikators - tas ir tas spēks, kura iespaidā dzīve dezorganizējas. Dzīve ir savijņota, nevaru ne ēst, ne gulēt, ne normāli strādāt - tātad, ir atnākusi mīlestība. Bet ja dzīvoju "normāli" - tad nekādas mīlestības nav.

Šīs dvēseliskās slimības tālākajā attīstībā veidojas dažādi pārdzīvojumi – ilūzijas :
"tas ir par visu svarīgāk un tā izbeigšanos es nepārdzīvošu !". Šis pārdzīvojums dod "tiesības" slaistīties un gatavību ciešanām : *"Ah, viņš mani nemīl !"*

"viņš ir vienīgais un neatkarējams !" (un citas variācijas par tēmu *"Tikai reizi dzīvē ir šāda satikšanās !"*) Dabiski rodas aizliegums interesēties par citiem pienācīgiem cilvēkiem tagad un vēlāk, kamēr vien dzīva "mīlestības atmiņa";

"viņš ir brīnišķīgs un nav tāds kā citi !". Tā ir patīkama ilūzija, gan arī bīstama ar savu gaidu vairumu . Sākotnēji šajā ilūzijā ir patīkami plunčāties. Pēc kāda laika gan parādīsies abpusējs pagurums, kam var sekot nervozitāte un savstarpējs "kašķis".

"tas ir par mani augstāk !". Šā pārdzīvojuma sadzīviskais "atsifrējums" nozīmē atbildības noņemšanu no sevis - *"tas ir pāri par maniem spēkiem !"* No šejienes seko pārliecība, ka nu var visu : *"Mīlētāja vienīgais likums ir mīlestības likums !"*

Šajā sakarībā varētu teikt, ka mīlestība - tā ir morāla atļauja uz bezatbildīgām attiecībām ar gadījuma cilvēku .

Šerpi jau nu tas skan. Taču tas, ka tu viņu mīli vēl nenozīmē, ka tu viņu pienācīgi pazīsti...

Var teikt, ka mīlestība - tas ir sapnis (iespējams, ka ļoti burvīgs), taču pirms aizmigt, vajadzētu gan pārliecināties vai tu neatrodies netīrā peļķē. Un kas par cilvēku atrodas tev blakus ?

Sirdsbalsī vajag ieklausīties, taču sirdi var arī piemānīt.

Iedomāsimies tirgu, kurā "prece" ir cits pievilcīgs cilvēks, bet nauda esat jūs pats - jūsu personība.. Tādas savdabīgas preces – personības attiecības. Saprotams, ka ik viens sevi vēlas pārdot dārgāk un lai precei (piedodiet, mīļotajam cilvēkam) būtu labāka kvalitāte.

Lai sevi pārdotu dārgāk vispirms ir jāzina, kādas tad ir tirgus cenas. To uzzinot, tad arī es attiecīgi demonstrēju savus "atribūtus", pie tam, protams, slēpjot to, kas manu "tirgus vērtību" varētu pazemināt.

Meitene atceras par ārējās pievilcības vērtību vīrieša izpratnē un tādēļ steidzas ātrāk "iziet pie vīra", kamēr vēl ir svaigums un "preces forma". Jauneklis sapņo par to laiku, kad būs pašam savs "mersis" un kad viņš savā "vitrīnā" varēs izlikt paziņojumu: "Materiāli neatkarīgs, ir savs dzīvoklis un business."

Viņam ir humora izjūta, krossenes, importa magnetofons, netrūkst naudas, viņš prot labas anekdotes stāstīt un labi pārzina bārus. Tas vitrīnai. Noklusēts tiek, ka

viņš ir sliņķis, plāpa, mīl iedzert un nav dzīves mērķa. Viņai ir vasarnīca, skaists ģimītis un prasme dejot, kas arī tiks demonstrēts. Sliktu raksturu un mąjsaimniecības neprasmu pacientšies noslēpt.

Tas viss nebūt nav blēdšānās, bet gan normālas tirgus attiecības !

Sirdi var arī "nopirkt". Viena draudzene stāsta otrai : "Saproti, viņš mani nopirka ar savu uzmanību. Iedomājies - katru vakaru nāk pie manis ciemos ar tāāādu rožu pušķi. Katru vakaru un ar tāāādu pušķi !

(Viņš, droši vien ir veikls biznesmenis, bet, ko es - nabaga studentinš !...)

Protams, ne vienmēr sievietes sirds pieprasa lai uzmanības veltšjumi balstštos ar naudas zšmēm. Viņas sirdi var nopirkt ar galantu uzmanību, rūpēm un pastāvšgu "aptekāšanu".

Lai jau všrieši "aptekā", taču sievietēm ir jāņem vērā, ka tā nebūs ilga, tikai līdz laulšbas noslēgššanas bršdim.

(Līdz šim es "aptekāju" tevi , tagad nu tu "appušo" mani !)

Sirdi var arī pievilināt. Sievietēm ir daudz "slepenu ieroču" un taktisku paņēmšnu všrieša sirds *iekvēldināšanai*.

Daži banālākie taktikas paņēmšni :

- pievērst uzmanību. (nav tik svaršgi ar ko – ārieni, interesi par viņa personu vai pat uzsvērtu vēsumu - lai tikai viņš par jums ieinteresētos ;

- sniegt ceršbu, ka viņam kas "spšd" un "piepavērt durvis" (tas gan ir jādara uzmanšgi, smalki un eleganti, lai viņam nerastos aizdomas un ātrāk *iekvēlotos*) ;

- kad nu viņš iekvēlosies un aizsapņosies, tad durvis aizcirst. To sauc par "knipis pa degunu" un sievietei tas ir pats patškamākais ;
un tālāk visu variēt.

Sirds var arī kļūdšties. Viņa bieži atsaucas uz spilgtu, jautru un kompānijai piemērotu , bet neievēro klusu, mieršgu un *ģimeniska* tipa cilvēku. Uz ko tad sirds "velk" ? Vai pie cilvēka ar kuru jautrā kompānijā ir patškami pavadšt laiku un ar kuru "nav kauns parādšties ļaudšs", lai arī ššs špaššbas nebūt nav ģimenes dzšves pamatvērtšba ?

Nav nekāds noslēpums, ka jau dažuš mēnešus vai pusgadu pēc kāzām mšlestšbas kvēle atslābst vai pat izzūd pavisam. Šo faktu parasti uztver ar lielu traģismu : "Ah ! Es viņu vairs nemšlu" "Viņš mani nemšl !" Un ģimene sāk gršļoties...

Nevajag no tā taisšt traģēdiju. Mšlas jštu kritums ir likumsakaršgs. Mšlestšba taču ir sapnis (vismaz nereti), no kura agri vai vēlu cilvēks pamostas. Kas tur slikts ?

(Var jau saprast situācijās dramatismu : - pēkšņi divi cilvēki pamostas, ierauga, ka abi ir vienā istabā un vienā gultā.. Viņi ar interesi un aizdomām viens otru aplūko. "Kas tu tāda ? - Esmu tava sieva. - Tā ? Bet kāda tu esi ?")

Mēs tiešām viens otru šteni sākam iepazīt tikai pēc kāzām. Situācija nav no patškamajām, bet nav arī nemaz tik briesmšga. Nevajag ārdšties un raudāt pēc vecā, bet ir jāsāk veidot ģimeni, mācšties dzšvot blakus un sadzšvot. Ja jums abiem ir galvas uz pleciem, gan jau jšs attiecšbas viens ar otru nokārtosiet un pēc kāda laika atnāks arī mšlestšba. Ne jau tā kvēlā iepriekšējā, bet gan gaišāka un mieršgāka - ģimeniskā mšlestšba.

Var teikt, ka vairumā ģimeņu līdz ar romantiskās stadijas beigām tikai iesākas reālu ģimenes attiecšbu veidošana.

Jaunšba paiet. Bet mšlestšba ? Ar gadiem attiecšme pret mšlestšbu mainās. Priekšplānā izvirzās citas vērtšbas, bet mšlestšbas vērtšbas gan samazinājas, taču normālā ģimenē neizzūd.

Savu ieguldšjumu sniedz arī sabiedršbas viedoklis : diez' kāpēc tradicionāli tiek uzskatšts, ka vecākiem cilvēkiem "mšlestšba, jštas, poēzija" - tas nu nav nopietni ! Kāda gan var būt mšlestšba tādā vecumā ? Iemšlēties - tas jau ir pat nepieklājšgi !

Kā astoņpadsmit gados ir grūti neiemīlēties, tā piecdesmit vai sešdesmit gados (jā, jā - mīlestībai ir pakļauti visi vecumi !) ir grūti nopietni un "tā pa īstam" iemīlēties.

Tā ir paveicāku *ne ģimenes* cilvēku problēma. Jā, ir krasi samazinājies paziņu loks, taču tā nav problēmas sakne. *Pieklājīgi* cilvēki apkārt ir daudzi, taču katram ir kāda *vaina* un neko *piemērotu* tā arī nevar atrast.

(*Aiz tā stāv daudz kas : - iepriekšējo vilšanos slogs, paaugstināts prasību līmenis, dvēseles pagurums – nav vairs spēka mīlēt. Rezultāts ir viens - sirds vairs neietrīcas.*)

Tas kļūst par iemeslu šķērslim daudzu potenciālu *pāru* veidošanai : - satikās divi krietni un labi cilvēki, taču sirds tiem *neietrīcas* un krist apskāvienos negribas. Labs, bet nemīlu. Bet ja nemīlu, tad liktenis nav lēmis...

Parasti "mīļotās" meklējumos problēma slēpjas ne jau pašā mīļotajā, bet gan tajā, kas to mīļoto meklē : - neprasmē mīlēt, savu sirdi un dvēseli aizpildīt ar mīlestību un no visas sirds to dāsni dāvāt.

Ja sirds ir pārpilna prieka un mīlestības, viņai interesants ir viss un viņa ir gatava palīdzēt ik vienam. Tā ir gatava izplūst arī pār "nedvēseliskiem" priekšmetiem : - parasta krūzīte var "apburt" un izsaukt pārdzīvojuma savijņojumu.

Ja tādas jūtas var izsaukt "nedzīvs" priekšmets, tad jau attiecībā pret pazīstamu un labu cilvēku iespējas ir daudz lielākas ! Viņš taču atbildēs ar pretjūtām!

Taisnības labad jāpiezīmē, ka dažus cilvēkus ir daudz grūtāk iemīlēt nekā kādu nedzīvu priekšmetu. Priekšmeti atgrūžot netraucē tos mīlēt, bet daži cilvēki no sevis mūsu mīlestību atgrūž un paši paliek nelaimīgi.

Spriežot pragmatiski - mīlestība ir vai nav, vai tā ir "īsta" vai "neīsta" - ģimenes nodibināšanai tam nav principiālas nozīmes. Svarīgi, lai šie ļaudis psiholoģiski atbilstu viens otram, lai būtu savstarpējs atbalsts, izpratne un pretimnākšana.

Protams naivi un ideālistiski noskaņotie jaunieši par šādu prātošanu ir sašutuši:

"Kā tā - ģimene bez mīlestības ? Mī-les-tī-bas ! Nekad ! Tas ir zemiski ! Tā ir prostitūcija !"

Tas ir pārpratums. Protams, ģimene bez mīlestības, tikai ar draudzību un sadarbību vien, nu nav tas labākais variants. Runa ir par ko citu. Svarīgi ir tas, *ar ko jūs uzsāksiet un kādu ģimeni veidosiet.* Ir jāveido ģimene, kurā dzīvesbiedrus vieno daudzi faktori, tostarp arī mīlestība, taču vai absolūti obligāti ir ar mīlestību iesākt ?

Divi cilvēki satikās, iepazīnās, samīlējās un apprecējās. Pagāja pusgads - "kvēlā mīla" pārgāja, taču, ja abi būs prātīgi, viņi viens otru iemīlēs no jauna. Bez kaislībām un trakuļībām - ar siltumu un maigumu, pateicību un cieņu.

Visi zina, ka tas ir reāli. Ja mīlestību var izveidot kad tās VAIRS nav, kāpēc tad to nevarētu kad VĒL nav ? Mīlestība taču nav nekāds no gaisa nokritis mistisks brīnums ar kuru neko nevar darīt un padarīt. Tā ir parādība, kas arī pakļaujas savām likumsakarībām un kuru var arī vadīt.

Mīlestība ir jānopelna. Pie jums viņa atnāks kā jūsu dvēseļu kopdarbības produkts, kā jūsu attiecību likumsakarīgs rezultāts. Iespējams, ka tā būs citādāka nekā ideāli romantizētā "kvēlā un kaislīgā", bet gan mierīga un gaiša.

(*Kā tādu nosaukt ? Humānā ? Godīgā ? Ģimeniskā ?*)

Romantiskā mīlestība un mīlestība – kaisle mums uzkrīt pēkšņi, it kā negaidot, pat pret mūsu gribu un redzamiem iemesliem. Tā ir mīlestība kā lēciens. Nebija un pēkšņi ir.

Humānā vai godīgā mīlestība ir saprātīgi veidotu tuvinošos attiecību likumsakarīgs rezultāts, kas ir izvērties jūtās. Cilvēki (nevis kādi krokodīli) viens otram tuvojas un atklājas...

Mīlestība kā kaisle rodas tukšā vietā, bez pamata zem kājām. Tā nepacietīgi pieprasa *attiecības* un tās apsteidz.

Godīga mīlestība nāk pēc attiecībām, kā to sekas. Attiecības - ir tās pamatu pamats, nevis mistiska atklāsme, kā *kaislīgai* mīlestībai.

Laimīgas ģimeniskas attiecības jāveido nevis uz mīlestības bāzes, bet gan uz tās veidošanas saprātīgiem pamatiem. Attiecības ir jāveido tā, lai viens otram sniegtu tik daudz maiguma un rūpju, lai pēc sirds "trīsām" nebūtu vairs nekādas vajadzības.

Kad jūs būsiat nodibinājuši šādas brīnišķīgas attiecības, tad jums vairs nebūs kauns tajās uzaicināt arī mīlestību, kas tam piešķirs brīnišķu burvīgumu. Mīlestība ģimenē ir jāuzaicina kā dārgs ciemiņš, nevis tā jāizmanto pastāvīgi grūstošo attiecību kapitālremontam, kā tas notiek tik daudzās ģimenēs.

Aiciniet mīlestību! Ja būsiat to pelnījuši, tā atnāks. Meklējiet cilvēku, kas ir piemērots jums un ģimenei, nevis kā "mīlēšanas objektu"! Ja dvēsele ir dzīva - atveriet to, atļaujiet sev *iemīlēt* - un mīlestība pie jums arī atnāks. Ja jūsu dvēseles spēki jums ļauj iemīlēt bērnu, tad vēl jo vairāk varēsiet iemīlēt savu vīru (vai sievu).

Nobeigumā tāda pusironiska prātula:

- *tuvāko iemīlēt nav grūti, bet to neizmīlēt - tā gan ir problēma!*

Un pašā nobeigumā tāds piezemētāks un pragmatiskāks skatījums.

Mīlestības vārds tiek lietots visādās nozīmēs, pakāpēs un locījumos. Filozofiskajos aspektos plašais mīlestības jēdziens ir sadalīts vairākās kategorijās, tādās kā atbildības pilnas altruistiskas rūpes (*agape*), uz praktiskiem pamatiem veidota biedrošanās (*pragma*), erotiska tuvība (*eros*) utt.

Varētu sniegt šādu mīlestības jēdziena definīciju:

Mīlestība ir izmainīts cilvēka apziņas stāvoklis.

Smagākos gadījumos tā jau pārvēršas par savdabīgu psihisku saslimšanu (gan nedaudz ciniski tas izklausās). Sevišķi tas attiecas uz erotiskās kategorijas tik daudzajiem mīlestību variantiem, sākot ar platonisku jūsmu, romantiskām „attiecībām” un beidzot ar kaislīgām „miesaskārībām”. Kādas tik vien muļķības, dumības, ēverģēlības un diemžēl arī ciniski noziegumi tiek izdarīti tās vārdā un iespaidā!

Visvairāk gloricētā, apdziedātā ir erotiskās mīlestības kategorija ap kuru tad ir vislielākā ažiotaža un tiek taisīts vislielākais „troksnis”. Tas arī būtu saprotami, jo šīs kategorijas pamatu pamatos atrodas Dabas ieprogrammētais „sugas turpināšanas” instinkts. Diemžēl šai kategorijai ir bieži sastopami nenoturības ekscesi - ceļā patrāpās cita „Afrodīte” ar „lielākiem un spicākiem pupiem” un „krāšņāku un kaislīgāku dibenu” ...

Manuprāt viscilvēciskākā ir *agape* kategorija. Tā, par kuru saka skaistos vārdus - Dievs ir Mīlestība! Tai vajadzētu kļūt par Cilvēces pamatideoloģiju. Utopija? Ja erotiskās mīlestības veidošanās ir saistīta ar mūžseniem „sevis atražošanas” instinktiem vai kādiem pusmistiskiem faktoriem, tad *pragmas* un *agape* kategoriju mīlestības lielākā mērā ir atkarīgas no audzināšanas un valdošās ideoloģijas (piemēram, kristietības „tuvākā mīlestības” principiem). Tādā aspektā skatoties, tas varbūt nav nemaz tik utopiski.

Atsevišķa interesanta problēma ir mehānisms kas veido starpindivīdu emocionālās attiecības - patīku vai nepatīku, simpātijas vai antipātijas, mīlestību vai ienaidu u.tml. Iespējams, ka skaidrojošas hipotēzes varētu veidot uz bioloģisko lauku veidoto svārstību (par tik daudz runāto „vibrāciju”) sistēmu bāzes, ar tās teorijas finesēm - pašierosmēm, rezonansēm un līdzvilkšanām. (Autors pēc profesionālās izglītības virziena ir radioelektroniķis, tāpēc viņam viss, kas saistās ar svārstībām ir tuvs un pašsaprotams.) Cilvēka psihe joprojām ir *terra incognita* un tādēļ visu virzienu pētniekiem tas ir plašs darba lauks.

Atziņu izlase

- Vislabāk ir ja vīram un sievai ir kopīgs dzīves galvenais mērķis. Īsteni gudra un tālredzīga sieva kļūs par sava vīra dzīves galveno atbalstu un visiespaidīgāko personu, taču to nepaliekot *zem tupeles*. Ja sieviete to neapjēdz, tad agri vai vēlū pienāks brīdis, kad vīrietis sāks lūkoties riņķī apkārt, meklējot *citū modeli*, ja runā auto terminoloģijā. Mājai un pavardam jābūt cietoksniem, kur var patverties un atgūt spēkus, kur gūt mierinājumu, maigumu un gandarījumu. Un to pašu var pateikt arī attiecībā uz vīru, jo īstens vīrs un īstena sieva kopā izveido vienu īstenu veselu ! Dikti patētiski jau nu tas skan, bet tā ir dziļa dzīves gudrība, bez kuras tik daudzi laulības kuģi dzīves vētrās ir ietriekušies klintīs un sēkļos. Īsteni gudra un tālredzīga sieva neļaus mātes instinktam izspiest mīlestību pret vīru. Ja tas tā ir noticis, tad ir izdarīta traģiska kļūda, kas agri vai vēlū ģimeni sagraus. Diemžēl daudzas sievietes to neizprot un tā savas ģimenes laimei pāri pārvelk krustu. Īstena Sieviete īstena mīlestība ir tik dziļa un bagātīga, ka tās pietiek visiem neko neizvirzot un neko neatstumjot. Māju jūs varat nopirkt, bet tikai Sieviete to spēj pārvērst par Pavardu. (NN)
- Nav lielas jēgas gaidīt no bērniem lielu pateicību par pūlēm un rūpēm viņu audzināšanā. Mīlestība starp vecākiem un bērniem ir vienvirziena faktors. Jūsu sniegto mīlestību bērni sniegs tālāk jau saviem bērniem. Nav jēga viņus mācīt un rāt, tad kad viņi no *ītajām bīksītēm* jau ir izkāpuši. Ļoti iespējams, ka viņu vērtību skala un uzskati principiāli atšķirsies no jūsējiem. Kas jau nu ir iznācis, tas nu ir iznācis un ir jāņem vien par labu. (A. Kalme)
- Tikai matemātikā divas puses sastāda vienu veselu. Dzīvē nepavisam nav tā : Piemēram pustraks vīrs un pustraka sieva neapšaubāmi ir divas puses, bet kopā viņi sastāda divus trakos un nekad nesastādīs vienu veselu gudro. (V. Kļučevskis)
- Vīrs viņu pametis... Interesanti, kāpēc pameta? No izskata patīkama sieviete, pēc sarunām spriežot, arī saprātīga, daudz lasījusi. Vārdu sakot, pirmais iespaids labs, ar tādu sievu, liekas, varētu dzīvot un dzīvot. Bet ej nu sažini, pirmais iespaids bieži vien viņ, tāpēc arī ir tik daudz nelaimīgu laulību. Varbūt viņai pārāk sīkumains, kašķīgs raksturs? Tas atklājas tikai ilgākā kopdzīvē, kad pēc pirmās aizraušanās sākas ikdienas rūpes - par dzīvokli, uzturu, bērniem. Varbūt pārāk greizsirdīga? Tad tās ir Ēģiptes mokas, nevis laulība, ja vīrs vai sieva pārāk greizsirdīgi. Tad viss, ko tu dari, tiek turēts aizdomās, visā tiek saskatīti "krāpšanas" mēģinājumi, kam seko nebeidzami pārmetumi, histērija, asaras. Tad ir jābēg, citas izejas nav. Varbūt negribēja bērnu? Sieviete radīta, lai kļūtu māte; vienīgi pašai dziedzīga nodošanās kādam lielam mērķim, kas prasa visu sirdi un prātu, spēj viņu atbrīvot no šī pienākuma. Kura to negrib pildīt, agrāk vai vēlāk kļūst nesimpātiska. Varbūt neauglīga? Lai gan tā nav sievas vaina, vīram, ja viņš grib pēcnācējus, tad cits nekas neatliek kā meklēt sev citu. Atklāti sakot, ilgstošai kopdzīvei tad nav nekāda morāla attaisnojuma. Varbūt auksta, neatsaucīga uz glāstiem? Tādas sievietes arī ir: ārēji pievilcīgas, sabiedrībā ļoti jautras, dzīvē enerģiskas, bet vislielākās tuvības brīdī pilnīgi vienaldzīgas, bez jebkāda temperamenta. Tiesā daudzas laulības tiek šķirtas šī iemesla dēļ. Bet varbūt viņai nepiemīt neviena no šīm vainām, varbūt vīrs tāpat vien ieskatījās citā, kura viņam vairāk iepatikās, un aizgāja pie tās? Prasīt, kāpēc viņš to darīja, būtu nepieklājīgi, un vai viņa varētu pateikt? Varbūt pati nezina? (J. Laganovskis)
- Arī dzīvojot zem viena jumta un pat guļot zem vienas segas, var atrasties
- bezgala tālu viens no otra. (J. Laganovskis)
- Vai manā jaunībā nebija skaistu meiteņu ? Protams, ka bija. Samīlējāties kā teļi, tādās, kurām tagad pat neuzmestu acis, un jutāties laimīgi, ka arī

viņas teicās mūs mīlam. Tikai pēc trīsdesmit gadiem vīrieši spēj tsti novērtēt sievietes skaistumu, kad parasti jau ir par vēlu, jo šķirties nav drosmes, vai žēl bērnu dēļ, bet pārkāpt laulību neļauj tāda pagātnes palieka kā sirdsapziņa. (J. Laganovskis)

- Cik krasi samazinātos ģimenes katastrofu skaits, ja metereologi iemācītos pareģot vētras ūdens glāzē! (NN)
- Apjēga, ka nespēj uzturēt ģimeni, daudziem nāk par vēlu - ir jau apprecējušies. Tomēr ģimene ir tik jauks iestādījums, ka vienam otram veiksmīgākam un apsviedīgākam vīrietim tādas ir divas vienlaicīgi. (NN)
- Nepilnvērtības komplekss: būt greizsirdīgam uz sievas par katru vīrieti; lieluma mānija - domāt ka viņa jūs mīl vienīgo. (Boriss Krutiers)
- Katrs pats raksta savas ģimenes drāmu. (S. Hohlovs)
- Ģimenes dzīvē ir svarīgi ne tikai tas, ko runā, bet arī kā runā. (Novjankins)
- Kad sieviete ķeras pie vīriešu darbiem, - ģimene uzplaukst. Kad vīrietis uzsāk sieviešu darbus, ģimene izput. (NN)
- Mīlestība ārpus ģimenes vienmēr ir traģiska. (NN)
- Jūrā vētru ir vieglāk paredzēt, nekā vētru ģimenē. (NN)
- Ģimenes evolūcija : Es. Es un sieva. Sieva un es. Sieva. (Ibrajevs)
- Reizēm ģimenes dzīve sākas ar paradīzi būdīnā un beidzas ar šķiršanos pilf. (V. Jeļohins)
- Ģimenes mikroklimats : laiku taisa sieva, vīrs aklimatizējas. (A. Ratners)
- Laba ģimene vienmēr atgādina cirku : nedaudz dresūras un nedaudz klaunādes. (A. Stass)
- Mīlestība ir tikai laimes avanss, patiesa laime jāprot radīt ģimenē. (V. Ažajevs)
- Ja jūs vēlaties savu ģimenes dzīvi laimīgu, nepūlaties pārveidot savu vīru. (Kārneģi)
- Lai veidotu krietnu ģimeni, ar mīlestību vien par maz. Vajadzīga arī liela draudzība. (A. Korneičuks)
- Ģimenes miera dēļ ir vērts pēdējo vārdu atstāt sievai. (S. Moems)
- Laulība bez mīlestības nozīmē mīlestību ārpus laulības. (B. Franklins)
- Galvenais ģimenes neveiksmju cēlonis, ka cilvēki audzināti ar domu, ka laulība sniedz tikai laimi. (L. Tolstojs)
- Mūsdienu ģimenē sievai vairāk pienākumu kā vīram tiesību. (M. Geņins)
- Daudz svarīgāk ir būt labās attiecībās ar sievas māti nekā ar sievu. (V. Kaijaks)
- No mazā nekas nerodas. Izņemot ģimenes ķildas. (NN)
- Vīrs un sieva līdzinās diviem svaru kausiem, kas reti ir līdzsvarā. (G. Valensi)
- Mūžīgā ģimenes problēma: kurš kuru aplaimojis. (NN)
- Sešdesmitgadīgs vīrietis jau sāk apzināties ģimenes pavarda vērtību. (Bulvērs – Littons)
- Visas laimīgās ģimenes ir viena otrai līdzīgas, bet nelaimīgās – tik dažādas. (L. N. Tolstojs)
- Noslēgta, sevī ierāvusies ģimene nemēdz būt laimīga. Divi cilvēki kļūst laimīgi tikai tad, ja viņi sadarbojas, iepazīst pasauli. (L. Žuhovickis)
- Ģimenē cits citu mīl, kā mīl Dievs: tā ir mīlestība, kurā savstarpēji dalās. Ģimenē iemācās mīlēt prieku un mīlēt cits citu. (Māte Terēze)
- Ģimene sākās ar bērniem! (A. I. Hercens)
- Labākā disciplīnas skola ir un paliek ģimene. (Samuels Smails)
- Vienīgais prieks, vienīgais skaistums, vienīgā manta dzīvē ir tie retie brīži, kad divi cilvēki, kā nabaga nosaluši zvirbulīši, uzticīgi saspieduši savas saboztās spalviņas, nobēg kādā pažobelē un noraugās, kā ārā peras putenis un daudzās vētra. (Anšļavs Eglītis)
- Nekas nav nejaukāk kā cīnīties ar neizpratni paša ģimenē. (Anšļavs Eglītis)

- Ģimenē nemēdz būt tā, ka dzīvesbiedri neietekmē viens otru. Kur ir mīlestība, tas notiek viegli, bet tur, kur, mīlestības nav, vardarbība izraisa to, ko saucam par traģēdiju. *(Rabindranats Tagore)*
- Ir mīlestība, kas brīvi lido debesīs. Šī mīlestība sasilda dvēseli. Taču ir arī mīlestība, kas izšķīst ikdienas darbos. Šī mīlestība dod siltumu ģimenei. *(Rabindranats Tagore)*
- Cilvēki aizmirst, ka kopdzīve ir māksla un tā ik dienas ir jāatjaunina. *(Rabindranats Tagore)*
- Ģimenes intereses gandrīz vienmēr pazudina sabiedrības intereses *(Freniss Bēkons)*
- Ģimenes dzīvē galvenais ir pacietība... mīlestība nevar turpināties bezgalīgi. *(Antons Čehovs)*
- Ģimenes dzīve cilvēkam ir tikpat dabiska kā papagailim būrītis *(Bernards Šovs)*
- Ģimene ir sargājama, ceļama, tā jādara labāka, jo no veselīgām ģimenēm sastādās veselīga tauta. Īstā vieta, kur bērniem jāsaņem pirmās dzīves pamācības, ir māja; tikai tad nāk skola un jaunatnes organizācijas. *(Kārlis Ulmanis)*
- Ģimenes pussabrukšanas periods ir atkarīgs no komandējuma ilguma. *(Gennadijs Malkins)*
- Un tomēr labu sievu ir vairāk nekā laimīgu vīru ! *(Gennadijs Malkins)*
- Ailē „ģimenes stāvoklis” rakstīja „bezizejas”... *(B. Krutiers)*
- Ģimene ir ļaužu grupa, kuru vieno asinssaites un ķildas par naudu. *(E. Rejs)*
- Ģimenes skandāla iniciators parasti ir vīrs, bet tā skaņu noformējumu realizē sieva. *(E. Krotkijs)*
- Tev nav iespējas izmainīt ģimeni, kurā esi piedzimis, taču tev ir iespējas izmainīt ģimeni, kurā dzims tavi bērni ! *(Alfreds Njūmens)*
- Ja ģimenes strīdā tev ir taisnība - tad tūdaļ sievas priekšā atvainojies ! *(Arvīds Kalme)*
- Kā gan tie vecāki neapjēdz, cik gan ļoti tiem bērniem ir apnikuši ! *(Dž. B. Šovs)*
- Sievietēm ģimene min uz papēžiem, vīriešiem sedz aizmuguri. *(Renāte Kīnaste)*
- Dzimtenes mīlestības asni veidojas ģimenē. *(Freniss Bēkons)*
- Ģimenes cilvēkam riskēt ir bīstami ! *(Teodors Draizers)*

Vislabāk ir ja vīram un sievai ir kopīgs dzīves galvenais mērķis. Īsteni gudra un tālredzīga sieva kļūs par sava vīra dzīves galveno atbalstu un visiespaidīgāko personu, taču to nepaliekot *zem tupeles*. Ja sieviete to neapjēdz, tad agri vai vēlu pienāks brīdis, kad vīrietis sāks lūkoties riņķīt apkārt, meklējot *citū modeli*, ja runā auto terminoloģijā. Mājai un pavardam jābūt cietoksnim, kur var patverties un atgūt spēkus, kur gūt mierinājumu, maigumu un gandarījumu. Un to pašu var pateikt arī attiecībā uz vīru, jo īstens vīrs un īstena sieva kopā izveido vienu īstenu veselu ! Dikti patētiski jau nu tas skan, bet tā ir dziļa dzīves gudrība, bez kuras tik daudzi laulības kuģi dzīves vētrās ir ietriekušies klintīs un sēkļos. Īsteni gudra un tālredzīga sieva neļaus mātes instinktam izspiest mīlestību pret vīru. Ja tas tā ir noticis, tad ir izdarīta traģiska kļūda, kas agri vai vēlu ģimeni sagraus. Diemžēl daudzas sievietes to neizprot un tā savas ģimenes laimei pāri pārvelk krustu. Īstenas Sievietes īstena mīlestība ir tik dziļa un bagātīga, ka tās pietiek visiem neko neizvirzot un neko neatstumjot. Māju jūs varat nopirkt, bet tikai Sieviete to spēj pārvērst par Pavardu. *(NN)*

Par iespējamām demografiskās situācijas uzlabošanai.

Latvju tauta iznīkstot. Nomirst vairāk nekā piedzimst. Par to atgādina prese un pat valdošo politiku runasvīri.. Tiek jau rēķināts, kurā gadā nomiršot pēdējais latvietis. Var jau prātot, ka ļaužu novecošanās process ir vērojams visās Eiropas t.s „labklājības valstīs”, kā sekas pašpmierinātībai un nacionālai tuvredzībai. Filozofējot vēl globālākos mērogos aizprātojas līdz secinājumiem, ka baltā rase vispār ir lemta iznīcībai un nākotnē noteicošo lomu spēlējot aziātiskās cilmes ļaudis...

Strauji plašumā vēršas arī latvju nācijas degradēšanās process, ko veicina neierobežotais alkoholisms un strauji uzbrūkošā narkomānija, kā arī valdošo „labējo” politikāņu āždārznieciskā valsts vadība. Pesimisti uzskata, ka kā tauta jau esam lemta iznīcībai. Tas nebūtu nekas ekstraordinārs, jo nebūsim ne pirmā ne pēdējā tauta, kas noiet no vēstures skatuves. Optimisti vēl ķepurojas. Kaut vai izsakot trakas un ķecerīgas idejas un priekšlikumus.

Tāds priekšlikums būtu arī kādreizējā t.s. bezbērnu nodokļa atjaunošana, jo ekonomiskie faktori vienmēr ir iedarbīgāki nekā pliki patētiski aicinājumi vien. Pirmajā brīdī ierosinājums ieviest vēl kādu nodokli var izraisīt sašutuma vētru. Nepārdomātie un pārspīlētie nodokļi jau tā žņaudz katru godīgu uzņēmēju un darbarūķi.

Valdošo aprindu nemākulīgās, neprofesionālās un pat savtīgi amorālās izrīcības ir radījušas dziļu plaisu starp tautu un valdošo eliti. Tādēļ kārtīga un godīga nodokļu maksāšana tiek uzskatīta par pēdējo muļķību. Ļaudis nemaz lāga neizprot, kā un kur īsti tiek lietota nodokļu maksātāju naudiņa. Tikai “krīt acīs” tas, cik nelietīgi tā tiek notrallināta vai arī izniekota milzīgās un privilģētās ierēdņu kastas uzturēšanai. un piebarošanai vai arī iztērēta militārām vajadzībām starptautiskajās operācijās „izredzēto” sugas naudasmaisu interesēs.

Tas pats bēdīgi slavenais pievienotās vērtības nodoklis tiek uztverts kā jau tā nabadzībā iedzīto ļaužu dzīves līmeņa pazeminājums (dārdzības pieaugums) Kur nu vēl izdomāt kādu nodokli ! Saprātīgai un rīcībspējīgai valdībai drīzāk vajadzētu nodokļu nastu samazināt un panākt, lai tie visi tiktu arī ievākti. Lai nodokļus maksāt būtu daudz izdevīgāk, nekā no tiem izvairīties ! Tās taču ir pašsaprotamas patiesības !

Normālās t.s. civilizētās valstīs ar nodokļu svirām mērķtiecīgi iespaido un regulē valstiski un sabiedriski svarīgus tautsaimnieciskos un sociālos procesus. Domājams, ka būtu loģiski latvju tautai ļoti nelabvēlīgās demogrāfiskās situācijas kaut vai daļējai saglābšanai un vismaz negatīvo procesu piebremzēšanai, nodibināt diferencētu (atkarībā no ienākumiem, materiālā un sociālā stāvokļa) un elastīgu bezbērnu nodokli, kurš sāktu darboties līdz ar kāda noteikta ienākumu un materiālā stāvokļa līmeņa sasniegšanu. Šā nodokļa ienākumi būtu izlietojami tikai bērnu pabalsta palielināšanai. Tā darbības principi varētu veidoties apmēram šādi.

Bezbērnu nodoklis attiektos tikai uz Latvijas pilsoņiem (atkristu t.s. nepilsoņu brēkāšana, ka viņi atkal tiekot diskriminēti un apspiesti !), kuru ienākumi, teiksim, pārsniedz trijkāršu vai četrkāršu minimālo algu, kas sasnieguši 25 gadu vecumu.

Nodoklis jāmaksā indivīdiem neatkarīgi no formālā ģimenes stāvokļa (precējies vai ne) Šajā vecumā indivīdiem jau būtu sen laiks nostāties uz “savām kājām”, nevis dzīvot uz vecāku rēķina. Nupat augstskolu beigušajiem jaunajiem speciālistiem varētu piešķirt pāris gadus “saudzēšanas posmu” (daudziem vēl jāatmaksā kredīti par izglītību - bet vislabāk būtu, ja tiem, kas ir “apbērnojušies” jau studiju laikā, valsts šos kredītus pēc augstskolas beigšanas dzēstu !)

Vīriešiem nodoklis tiek samazināts 25% apmērā par pasē reģistrēto pirmo bērnu un attiecīgi 50% par otro, bet par trešo bērnu pienākas nodokļa atbrīvojums. Pie iepriekšējās sievas pamestie bērni šai skaitā lai neietilpst, kaut arī par tiem tiktu maksāti alimenti. Šāda norma mazinātu donžuānisko klaidoņu apetīti un liktu nopietnāk padomāt par pienākumiem un atbildību attiecībā uz laulības institūtu.

Sievietes no bezbērnu nodokļa ir atbrīvojamas jau pēc pirmā bērna piedzimšanas - ja vien tās pienācīgi pilda mātes pienākumus. Nodokļu maksāšanas vecuma griestu labāk lai nav. Ja jau indivīds nav parūpējies par sabiedrības interesēm, tad lai arī maksā par savas dzīves ērtībām pat esot pensijā, it sevišķi ja tas ir bijis "biezais", kurš iemanījies sev noorganizēt ievērojami lielāku pensiju, nekā tā ir vairumam godīgo savu mūžu nostrādājušo darbarūku. Nebūtu jāņem vērā demagoģisko brēkāšanu, ka bezbērnu nodoklis pārkāpšot cilvēktiesības vai, ka viena otra sieviete bērnu nevar "atļauties" medicīnisku faktoru vai personiskās karjeras apsvērumu dēļ. Kā jau minējām, par dzīves ērtībām ir jāmaksā un nevar parazitēt uz sabiedrības nākotnes rēķina. Bērnu nami mums ir pilni ar pamestiem bērniem. Vai tie veidos mūsu nācijas kvalitatīvu papildinājumu? Drīzāk gan veidos dzīves pabērnus un pat noziedzniekus.

Bērnu pabalsta palielināšana, kas panākta ar šo nodokli, lai attiektos tikai uz pilsoņiem. Tas būtu tikai taisnīgi, jo nepilsoņi šo nodokli nemaksātu. Domājams, ka būtu lietderīgi šos pabalstus ar kādu koeficientu palielināt ģimenēm ar augstāku izglītības līmeni. (Lai arī par to brēkātu kā par „nedemokrātiju”)

Manuprāt ideja par bērnu pabalstu realizēšanu "natūrā" ir racionāls kodols, jo, diemžēl, dzīves realitāte liecina, ka daudzus gadījumos šie pabalsti tiek nelietīgi nopļēguroti. Tos manuprāt vajadzētu izlietot apmaksājot nopirktās bērniem un skolniekiem nepieciešamās preces, komunālos un mājokļa apmaksas izdevumus u.tml.

Domājams, ka lieti noderīgi būtu darba devējus ieinteresēt (nodokļu atvieglojumi, kādas priekšrocības vai citādi "labumi") pieņemt un „pieturot” darbiniekus, kuru apgādībā ir bērni vai invalīdi. Ja būs darbs, tad būs gan maize, gan arī labklājība. Kā to realizēt - lai ierēdņi un speciālisti padomā – alga taču ir jānopelna ar reālu darbību ne tikai ar dažādu "papīru" bezjēdzīgu smērēšanu, pārcilāšanu no vienas kaudzītes otrā un tukšu pļāpāšanu vien.

Tajos visu nozākātajos padomju laikos (tas tagad ir modē - tāds kā „labais tonis” un patriotisma izpausme) daudzbērnu mātes tika atbalstītas gan morāli, gan materiāli. Atcerēsimies par valsts apbalvojumiem māte – varone un mātes slava, kā arī ātrāku pensionēšanos! Mūsdienā patērieciskās mietpilsonības gaisotnē daudzbērnu mātes tiek nonievātas un apņirgātas, kur nu vēl cieņā un godā turētas! Jā, diemžēl ir tā, ka vairāk bērnu dzimst tā saucamajās „nelabvēlīgajās” ģimenēs, it sevišķi alkoholisma iespaidā. Bet tā ir atsevišķi risināma problēma.

Apzinos, ka riskēju tikt noķengāts ar visādām lamām un epitetiem, bet, manuprāt, alkoholiķus un narkomānus vajadzētu pakļaut piespiedu ārstēšanai un sterilizācijai. Lai nebojā tautas genofondu un „neštancē” nelaimīgus un pusdebilus bērnus, kas dāsni papildina aizvien pieaugošo noziedznieku un dažādu kropļu kontingentu. Bet kaut ko tādu var realizēt tikai totalitāri diktatoriskā režīmā, nevis pie patlabanējās pseidodemokrātijas, kad visādām padibenēm un ciniskiem noziedzniekiem ir hipertrofētas „cilvēktiesības”.

Bet tagad par šo demogrāfisko problēmu tādā vispārinātā aspektā.

Iedzīvotāju skaits uz Zemes pieaug. Ceturtā daļa no tiem dzīvojot badā un tumsonībā. Planētas resursi atbilstoši kapitālisma ideoloģijai tiek aizvien vairāk noplicināti, izniekoti un notrallināti. Dzīvnieku pasaulē ir redzams, ka populācijas eksistences saglabāšanai iedarbojas pašregulējoši mehānismi. Izskatās, ka kaut kas tamlīdzīgs sāk parādīties arī cilvēku ciltī. Aizvien vairāk sieviešu brīvprātīgu motīvu dēļ izvairās no bērnu dzemdēšanas misijas. Un ne jau posta un nabadzības, bet gan

patērnieciski egoistisku nostādņu mudinātas. Sievietes izvēlas nedzemdēt, jo uzskata, ka „150 gadus pēc krinolīna laikmeta bērnu dzemdēšana vairs nav kaut kas pats par sevi saprotams”. Viņas taču „spēj dzīvot pilnvērtīgu dzīvi arī bez bērniem!”

Statistika rāda, ka šī relatīvi jaunā parādība kļūst aizvien izplatītāka, katrā ziņā turīgākajos (!) Eiropas un Amerikas reģionos. Kvēla feministe - rakstniece Afsane Naita, kas feminisma idejas bieži propagandē laikrakstā *The Guardian*, ir pārliecināta, ka „pieņēmums par vairošanās obligātumu noved pie tā, ka bērni piedzimst sievietēm, kurām trūkst laika, atbildības un pacietības bērnu audzināšanai.” „Mūsdienās bērna dzemdēšanai vairs nav jābūt automātiskai. Izvēlei starp stīvu normu (bērni) vai spurainu „zilzeķību” (bez bērniem). Tai ir jābūt izvēlei, kas izdarīta pēc brīvas gribas un tikpat rūpīgi apdomātai, kā jebkurš cits liels dzīves lēmums”, raksta A. Naita un atgādina, ka „sievietei jāapzinās - bērnam būs jādzīvo pasaulē ar kūstošiem ledājiem, rūkošiem resursiem un teroristiem pašnāvniekiem. Lai palaistu jaunu dzīvību šādā pasaulē, tas patiešām ir ļoti jāgrib!”.

Tādu sieviešu, kas piekrīt A. Naitai, kļūst aizvien vairāk. Londonas Ekonomikas augstskolas socioloģe Katrīna Hakima saka, ka šodien daudzās Eiropas valstīs aptuveni 10 % 45 gadus vecu sieviešu ir bez bērniem. Nav precīzi zināms, cik daudz no tām ir nolēmušas nedzemdēt, bet ANO pētījums rāda, ka tikai 2 – 3 % sieviešu ir neauglīgas. Tātad aptuveni 5 % sieviešu bezbērnība ir apzināta izvēle. K. Hakima prognozē, ka tuvāko desmit gadu laikā šis skaitlis dubultosies un pietuosies Vācijas līmenim - 30 %. Iemesli, kurus savas izvēles pamatojumam min sievietes, ir dažādi. Daudzām izvēles pamatā ir karjeras apsvērumi - pētījumi ASV parādījuši, ka bezbērnu sieviešu proporcija augstāku ienākumu slānī ir lielāka. To vidū, kuru gada ienākumi pārsniedz 100 000 dolāru, gandrīz puse ir bez bērniem.

Lai aizstāvētu „tiesības” nedzemdēt, bezbērnu ģimenes Eiropā, ASV un Kanādā ir nodibinājušas vairākas organizācijas ar visai izteiksmīgiem nosaukumiem - *No Kidding, Babes Without Babes, Kidding Aside*. Šīs NVO cīnās ne tikai pret bezbērnības noniecināšanu, bet arī par praktiskām lietām. Piemēram, vēlas panākt, lai tiktu izbeigta „bezbērnu ģimeņu diskriminācija” oficiālajā politikā. Esot „apriebusies” valdības luncināšanās ap ģimenēm ar bērniem - bērnu kopšanas pabalsts, paternitātes atvaļinājums, elastīgs darba režīms un tamlīdzīgi. Līdzekļi no bezbērnu ģimeņu kabatas „to ģimeņu kabatā, kurās ir bērni”. „Tās galu galā ir indivīda, nevis valsts tiesības - izlemt, kas ir ģimene un kas nav”, uzskata bezbērnības organizāciju pārstāvji.

Tādas nu ir atklāti ciniski egoistiskās kapitālistiskās patērētājsabiedrības izauklētā feminisma grimases! Štrunts par bitēm, ka tik medus!

Gan jāatzīst, ka tik tiešām daudz ir tādu ļautiņu, kuriem nedrīkstētu atļaut radīt bērnus, jo tam nav morāli gatavi, bet gan otrādi - ar savu bezatbildību, un stulbumu, nemaz jau nerunājot par alkoholiķiem un narkomāniem, šos bērnus fiziski un morāli sakropļo un dara nelaimīgus...

Nu var jau pafilozofēt, ka iedarbojoties cilvēku populācijas pašregulācijas mehānismam, kaut kur citās dimensijās esošie egrogori sieviešu apziņās sāk slāpēt bērnu radīšanas instinktus, bet to vietā dēsta feminisma grimases...

Tā vien izskatās, ka Zemes iedzīvotāju skaitam stabilizējoties vai pat sarūkot, baltās rases egoistiskajiem pārstāvjiem ir lemta iznīcība...

Pārdomas par politiku un daži priekšlikumi valsts līdzekļu taupīšanas sakarā

Atbilstoši patlaban pasaulē valdošās kapitālisma paradigmas likumībām, pasaules ekonomikā ir pienācis krituma – recesijas posms, trūkumā, postā un izmisumā iedzenot miljoniem un miljoniem godprātīgu cilvēku un savukārt dodot iespēju kļūt vēl bagātākiem un varenākiem visai šaurām aprindām - tā saucamiem Pasaules Valdniekiem, kuru rokās būtībā atrodas pasaules kapitālu un ekonomisko vērtību lielākā daļa.

Var jau vīpsnāt par „murgainām savvērestības teorijām”, bet aizvien ticamāk liekas, ka Valdnieki savā pasaules nākotnes stratēģijā tik tiešām ir iecerējuši „zelta miljardu”, kuram kalpos un labklājību nodrošinās pārējie „zemcilvēki”.

Protams, ka latvieši tajā „miljardā” neietilpst. Mēs laikam esam iecerēti kā pazemīgs melnstrādnieku pūlis buržuju mēslu tīrīšanai, kā lielgabalgaļa „izredzēto” sugas naudasmaisu karošanas mašīnai un bordeļu papildināšanai ar svaigu precī. Kad mēs atgūvām savu formālo „neatkarību”, laikam pēc Valdnieku norādījumiem, spēlējot uz ļaužu naivi patriotiskajām jūtām, mēs atteicāmies no plānveida valsts saimniecības modeļa un pārgājām pilnīgi uz tā saucamā „brīvā tirgus” modeli, pieņemot tā saucamo „labējo” politisko ideoloģiju, ka valstij tautsaimniecībā nekādi nav jāiejaucas, jo visu nosaka privātā iniciatīva un tirgus attiecības. Iztopot ārzemnieku interesēm, novēršot praktiski jebkādas konkurences iespējamību, tika iznīcināta mūsu rūpniecība un lauksaimniecība. Paši sevi pat pabarot nu vairs nespējam, bet pilnībā esam atkarīgi no importa, par ko maksājam ar aizņemto naudu, iekļūstot mūžīgā parādu verdzībā, no kuras vairs neizkļūst. Lai latvju tautu galīgi nogremdētu tajā „zemcilvēku” masā, mūsu varturīgie valdošie „labējie” bāleļņi nu sāk sistemātiski iznīcināt izglītību, zinātni, kultūru un arī medicīnu...

Tāda nu ir kapitālistiskās sistēmas paradigmas sociālā būtība, kad nežēlīgajā konkurences pilnajā dzīves cīņā izdzīvo, uzvar, zeļ un plaukst tikai tie stiprākie, veiklākie un nekaunīgākie.

Jāsaka, ka visu politisko pārmaiņu un sociālo kataklizmu laikā, totāli izgāzās un morāli degradējās mūsu tā saucamo „labējo” politiku reputācija.

Vairumam ļaužu attiecībā par politiskā spektra būtību ir pavisam greizi un pat tumsonīgi priekšstati. Tā piemēram, - tie „labējie” ir tie „labie”, jo tur taču ir latvieši, kas taču pēc idejas visi ir godavīri! Savukārt tie „kreisie” godīgiem un strādīgiem cilvēkiem visu grib atņemt un sadalīt visādiem slaistiem un sliņķiem. Un vispār, tajos „kreisajos” taču ir tie „riebīgie krievi” un visādi tur „sociķi”!

„Labējais” spārnis savu pozitīvo auru un popularitāti ieguva uz neatkarības panākšanas viņņa - cenšoties atbrīvoties no civilokupācijas šoviniskā sloga, ļaudis savā naivumā iedomājās, ka „pie vainas” ir arī sabiedrisko attiecību sociālistiskie principi. Rūgtā dzīves īstenība parādīja, ka pie varas stūres tikušie „labējie” politikāņi savā būtībā ir kampēji, rāvēji, grābēji, priHvatizatori, šeftmanīgi spekulanti, nevis godīgi un nesavtīgi darba darītāji.

Tautsaimnieciskajā jomā robežšķirtne starp „labējiskumu” un „kreisumu” ir valsts lomai un nozīmei visos tās dzīves procesos. „Labējiskuma” pamatbūtība ir tā, ka visu nosaka privātā iniciatīva un tirgus attiecības, bet valsts nekādos ekonomiskajos procesos neiejaucas. „Kreisie” uzskata, ka pamatā visu nosaka valsts plānveidīgas attīstības sistēma gan stratēģiskajos, gan taktiskajos aspektos. „Kreisie” lielu vērtību piegriež ļaužu sociālās aizsardzības problēmām, kamēr „labējo” viedoklis ir, ka „katrs pats ir savas laimes kalējs” un pašam ir jā rūpējas par sevi.

Kā jau visur dzīvē, neviena galējība nav vēlama. Uz priekšu būtu jāvirzās pa „zelta vidusceļu”, nevis pa galējību grāvjiem!

Ja kreklam nepareizi sapogā pirmo augšējo pogu, tad nepareizi sapogājas arī visas pārējās un nu viss ir šķībs, greizs un nepareizs! Latvijas gadījumā šī „pirmā poga” bija aplami un pat noziedzīgi veiktā „priHvatizācija”, kas izvērtās valsts totālā izlaupišanā, kā arī rūpniecības un lauksaimniecības sagraušana, iznīcinot daudzas jo daudzas

darbavietas. Pašiem nekas nav jāražo, bet jādzīvo uz parāda, patērējot rietumnieku jau iepelējušās preces un pašiem iekļūstot aizvien dziļākā parādu verdzībā. Tas tika izdarīts Rietumu lielkapitālistu interesēs, lai tiem nebūtu liekas konkurences, bet te dzīvotu visai tumsonīgi un paklausīgi melnstrādnieki buržuju mēslu tīrīšanai, būtu lielgabalgāja „izredzēto” sugas oligarhu kara mašīnai un svaiga prece bordeju papildināšanai. Tāds lūk liktenis latvju tautai tiek realizēts ar mūsu varturu rokām !

Vērojot un uz savas ādas izjūtot mūsu ekonomiskās un politiskās dzīves norises, tā vien nāk prātā mūsdienu spārnotais teiciens : „Esam tur, kur mēs esam...” Pēc tiem „treknajiem gadiem”, „valsts ekonomikas un tautsaimniecības it kā straujas izaugsmes un uzplaukuma”, kas būtībā bija tikai spekulatīvu darījumu uzpūsts burbulis, „garantētas stabilitātes”, vispārējās eiforijas un „patriotiskas pacilātības”, nu iekļuvām vispirms pamatīgā inflācijā un nu arī dziļā ekonomiskā krīzē, dēvētu par „dižķibeli”. tad nu tiek gudri prārots par „mīksto vai cieto piezemēšanos”. Tad atkal nu ļaudis tiek aicināti „sajozt jostas” un būt taupīgiem un prātīgiem.

Reālistiski vērtējot mūsu tautsaimniecisko situāciju, nākas atkal runāt par visiem labi zināmām patiesībām, uz kurām pēdējais laiks būtu atvērt acis un izdarīt secinājumus. Visu mūsu „neatkarības” gadu gaitā mūsu pašu ievēlēto bāleliņu āzdārznieciskās darbības rezultātā kādreizējā Latvijas tautsaimniecība ir bezcerīgi sagrauta un valsts ir parādos līdz ausīm. Ko radikāli griezt par labu jau praktiski nav iespējams, jo mūsu bāleliņu piekoptās labējās liberālpolitikas rezultātā, kad „valsts neiejaucas saimnieciskajā dzīvē”, kad nav nekādas reālas saimnieciskas stratēģijas un visu nosaka brīvā tirgus stihija, kad valsts rīcībā vairs nav nekādu nopietnu ekonomisku resursu, jo viss daudz maz vērtīgais ir „noprihvatizēts” un par sviestmaizi pārdots alkatīgajiem ārzemju monopoliem. Pat pie labākās gribas vairs neko izdarīt nevar, jo nu atrodamies pie sasistas siles. Naudas vienkārši nav, jo viss ir izsaimniekots un notrallināts ! Ir tikai bezcerīgi parādi, kurus pazemīgi vergojot nāksies atmaksāt mūsu mazmazbērniem... Tad nu tiešām nekas cits neatliks kā tautas lielākajai daļai, bet ne jau nu „politiski (ne)atbildīgajiem” valdošajiem un vadošajiem bāleliņiem, „sajozt jostas” un „kārt zobus vadīt”.

Nu negribētos tik ļauni domāt, ka visi mūsu „valdošie” ir ļaunprātīgi nelieši, kas to vien tikai dara, kā tīšprātīgi kaitē valstij, korumpējas, zog un visādi blēdās. Visticamāk, ka pie vainas ir kļedzoša vispārēja profesionāla nekompetence, pašpārliecināta bravūra, protekcionisms, alkatīgs savīgums un mūsu pašu vaina, ka tiem visu laiku esam naivi uzticējušies un neesam pieprasījuši atbildību, vai pat daudziem viss ir bijis vienaldzīgs, uzskatot, ka tāpat no mums „reņģēdājiem” un „pingvīniem” nekas jau nav atkarīgs - kā „kungī” lems un darīs, tā arī būs...

Ja jau tiekam aicināti taupīt un būt apdomīgiem, tad jau „valdošajiem kungiem” vajadzētu rādīt priekšzīmi un sākt ar sevi. Vismaz parādīt savu labo gribu un vispirms novērst kļedzošas un pat amorālas izšķērdības. Piemēram :

Atteikties no labi apmaksājamiem tā saucamajiem „valsts pārstāvjiem” uzņēmumu padomēs. (Ar lielu piespiešanos un skandalēšanu te sāk jau ko darīt, vismaz „savējos” pārvietojot uz kādām citām „siltām” vietām.) Visiem taču ir saprotams, ka tie ir attiecīgajās jomās profesionāli nekompetenti, nekādu praktiski reālu darbību neveic, atbildību nenes un tā ir tikai valdošo partiju barotne. Ja nu kādā vietā tādi tik tiešām ir ļoti nepieciešami, tad tikai attiecīgi profesionāļi ar stingri noteiktu atalgojumu, kas nepārsniedz, teiksim. vidējās valsts iestāžu darba algas līmeni ar stingru atskaiti par veiktajiem darbiem.

Atteikties no praktizētajiem „vadības līgumiem”, kas ir kļuvuši par „savējo un vajadzīgo” darboņu piebarošanu. Katram valsts darbā esošajam darbiniekam savi pienākumi ir jāpilda pilnā mērā atbilstoši dienesta instrukcijai un vispārējam darba līgumam.

Atteikties no visādiem apmaksātiem padomniekiem. Ministram, ierēdnim, vai attiecīgajam kādam priekšniekam ir jābūt attiecīgi profesionāli kompetentam, lai par

tādu vispār varētu iecelt. Ja nu padomnieki tiešām ir nepieciešami, tad lai tos uz sabiedriskiem pamatiem nodrošina tā partija, kas šo posteni sev ir „ietirgojusi”.

Ierobežot valsts darbā strādājošo visādus blakusdarbus citās iestādēs vai privātās struktūrās. Izņēmums var būt vienīgi zinātniskā, pedagoģiskā un mākslinieciskā darbība. Jā kāds „darbojas” vienlaicīgi vairākās vietās, tad ir jāvērtē, vai attiecīgais darbonis savā pamatdarbā strādā ar pilnu atdevi un vai vispār tas ieņemtais postenis iestādei ir vitāli nepieciešams.

Atteikties no amorālās prakses, kad „valsts darbā” strādājošiem uz nodokļu maksātāju rēķina tiek maksātas uzpūstas algas, plus vēl visādas prēmijas un piemaksas ! Vienam otram vadošam darbonim aiz naudas pārpilnības pat rodas tādi „hobiji” kā azartspēles. Kāda tad var būt uzticamība par šāda indivīda morālo noturību un neuzpērkamību ! Privātajās struktūrās to saimnieki lai maksā saviem darbiniekiem kā to uzskata par lietderīgu. Valsts saimniecībā tomēr vajadzētu būt striktai kārtībai, „caurspīdībai” un elementārai atbilstībai ētiskuma un taisnīguma principiem ! Nepieciešami atjaunot valsts sektora darbinieku uzskatāmi pamatotu atalgojumu skalu un konkretizēt tiem izvirzāmās kvalifikācijas prasības un personiskās (pat finansiālās) atbildības nosacījumus.

Izbeigt valsts un pašvaldību apmaksātos izklaides tūrisma braucienus zem „piederzes apmaiņas”, semināru un tamlīdzīgu aizbildinājumu maskas. To vairumā gadījumu var realizēt lietpratīgi izmantojot interneta iespējas.

Nepieļaut valsts naudas izšķērdēšanu savtīgi politisku motīvu dēļ. Piemēram, parakstu vākšanu kā arī attiecīgos referendumus Saeimas atlaišanas un pensiju sakarībā neapvienoja, līdz ar to visas izmaksas dubultojušas. No formāli juridiskā viedokļa it kā pareizi, taču visiem ir skaidrs īstenais neapvienošanas iegansts - valdošās elites cerības izgāzt gan parakstīšanos (ko neizdevās), gan referendumus (kur pieliks maksimums „pozitīvisma” demagoģijas). ...

Protams, šādu pasākumu rezultātā ietaupītie līdzekļi mūsu strandējošo ekonomiku vēl neglābs. Vienīgi ļaudīm varbūt nedaudz palielināsies uzticība mūsu „varas vīriem”, jo tie vismaz būtu parādījuši savu labo gribu.

Valdību var veidot kompaktu, samazinot ministriju skaitu, radnieciskās darbības savietojot. Uzpūstais ministru skaits parasti veidojas, lai apmierinātu koalīcijas partiju savtīgās apetītes. Ja ministri un augstākie ierēdņi tiks iecelti tikai no profesionālo konkursa izturējušo datu bāzes, tad šī partiju „tirgošanās” dēļ ministru krēsliem atkritīs.

Domājams, ka varētu veidot šādas ministrijas :
Ārlietu, iekšlietu (ar departamentiem policijai un robežsardzei, militārajam kontingentam starptautisko drošības saistību pildīšanai, tieslietām un reģionālai pārvaldei), ekonomikas (departamenti rūpniecībai, lauksaimniecībai, satiksmei, sakariem, muitas dienests), finansu, sociālo lietu (veselības aizsardzība un sports, ģimenes un bērnu lietu, pensionāru lietu attiecīgie departamenti), izglītības, zinātnes un kultūras (ar attiecīgajiem departamentiem).

Tiesa gan, ministriju apvienošana lielu finansiālu ietaupījumu nesniegs, jo kopējais darba apjoms un pildāmās funkcijas valdībai tā vai tā ir jāpaveic. Galvenais ieguvums ir kompakts un lielāka stabilitāte.

Atziņu izlase

- Kāpēc pelēcību nosodām tikai daiļradē - literatūrā, mākslā ? Vai politikā, sabiedriskajā dzīvē tā nav mazāk kaitīga ? (Jezups Laganovskis)
- Politikā ienāk ar spīdošu nākotni, bet no tās aiziet ar šausmīgu pagātņi. (NN)
- Politikānis - tas ir pie citas partijas piederošs politiķis. (NN)
- Politiskiem risinājumiem ir nepieciešams morāls segums. Amorāliem risinājumiem ir nepieciešams politisks segums. (NN)

- Ir tūkstošiem paņēmienu būt nekrietnelim, nepārkāpjot nevienu likumu. *(Žermena de Stal)*
- Kam daudz tiek dots, tas vēl vairāk ņem pats. *(NN)*
- Beidzot ir skaidrs kāpēc politiku sauc par daudzsološu profesiju ! *(NN)*
- Valsts finansējums - tā ir prasme nodot naudu no rokas rokā līdz tā pilnīgi izsīkst. *(Roberts Sarnoffs)*
- Atgādne politikim - neticēt nekam, kamēr nav saņemts oficiāls atsaukums *(Džonatans Linns)*
- Politika ir prasme pastāvīgi atrast jaunu nodokļu iemeslus. *(Harolds Nars)*
- Politika talants slēpjas prasmē paredzēt, kas varētu notikt rīt, pēc nedēļas. Pēc mēneša, pēc gada, un spējā pēc tam izskaidrot, kāpēc tas nenotika. *(Sers Vinstons Čerčils)*
- Vajadzīgā vietā iestādītā nulle var kļūt ļoti vērtīga. *(Ežens Skribs)*
- Ja jūs nenodarbosaties ar politiku, tad politika nodarbosies ar jums. *(Šarls Montalambers)*
- Politika ir māksla izmantot apstākļus, pat tos, kas ir pretīgi. *(O. Bismarks)*
- Politikim ir jābūt pacietīgam un ir jāprot savaldīt savu niknumu. *(Stendals)*
- Īsteni gudrs politiķis prot no neiespējamā savlaicīgi atteikties. *(S. Cveigs)*
- Politikā ienaidnieki ir noderīgāki par draugiem - tie mazāk mānās un neiemidzina. *(NN)*
- Politika ir māksla iegūt naudu no bagātiem un balsis no nabagajiem, apsotot tos aizstāvēt vienus no otriem. *(Oskars Amerindžers)*
- Visu politisko procesu stadijas: 1. Entuziasms; 2. Ilūziju zaudēšana; 3. Panika; 4. Vainīgo meklēšana; 5. Nevainīgo sodīšana; 6. Neiesaistīto personu godināšana un apbalvošana. *(NN)*
- Politika ir viduvējību izprieca, kuri veiksmes gadījumā gūst ievērtību viduvējīgu ļaužu acīs. *(Džordžs Džins Neitans)*
- Visa politikas māksla sastāv no tā, ka ir jāzina, kad sameloties un kad paklusēt. *(Madam de Pompadūr)*
- Ir bezgaldaudz politisku maldu, kas reiz pieņemti, kļūst par likumību. *(Reinalds)*
- Politikā savu mērķu sasniegšanai var slēgt līgumus kaut ar pašu velnu. Tikai jābūt pārliecībai, ka velnu piešmauksi tu, bet nevis viņš tevi. *(Kārlis Marks)*
- Viens no kibernetikas tēviem Norberts Vīners savā laikā politikim ir teicis asus vārdus : "Mēs cilvēcei sniedzām neizsmeļamas enerģijas avotu, bet jūs no tā uztaisījāt Hirosimu !" *(NN)*
- Politikā savos amatos vēlas palikt pašu augstāko ideālu vadīti ! *(Agata Kristi)*
- Politikai nav sirds, ir tikai galva. *(Napoleons Bonaparts)*
- No desmit politiskiem lēmumiem, kurus ir jāpieņem cilvēkam, lai kāda postenī tas atrastos, deviņi vienmēr būs apstākļu priekšnosacīti. Un jo augstāks postenis, jo ierobežotāka ir rīcības brīvība. *(L. Feihtvangers)*
- Viena no visbiežāk pielaišajām kļūdām politikā, ir krist kārdinājumā priekšniecībai paziņot to, ko tai dikti vēlētos dzirdēt. Tādēļ līderim, no kura lēmuma ir atkarīgi tālākie notikumi, situācija liekas pārlieku optimistiska, salīdzinājumā ar rupjo faktu īstenību. *(Vinstons Čerčils)*
- Politika ir iespējamā veidošanas māksla. *(O. Bismarks)*
- Mēs savu ārpolitiku veiksime ar ārvalstnieku rokām. *(Džordžs Bušs jaunākais)*
- Lai kļūtu par saimnieku, politiķis sevi tēlo par kalpu. *(Šarls de Gollis)*
- Politikā nekad nedrīkst teikt "nekad"! *(L. Džonsons)*
- Politikai visvairāk ir nepieciešama tikumība, bet neviens tik ļoti neieredz politiku, kā tikumiski cilvēki. *(F. Iskanders)*
- Karš ir politikas turpinājums jau ar citiem līdzekļiem. *(K. Klauzevics)*
- Politikā nedrīkst būt pārāk gudrs. Ļoti gudrs politiķis redz, ka vairums viņam risināmie uzdevumi ir neatrisināmi. *(S. Lems)*
- Politikānis - tas ir cilvēks, kura politikai mēs nepiekrītam. Pretējā gadījumā tas jau ir valstsvīrs. *(D. Lloids Džordžs)*

- Apbrīnojami, cik gan gudri ir politiķi desmit gadus pēc tam, kad tiem vajadzēja būt gudriem ! *(D. Lloids Džordžs)*
- Ja kāds grib gūt panākumus politikā, tad viņam sava sirdsapziņa ir jāpakļauj stingrai kontrolei. *(D. Lloids Džordžs)*
- Pasaule aizvien vairāk atgādina trako māju, kuru pārvalda prātā jukušie. *(D. Lloids Džordžs)*
- Politīķis nekad neizsaka savu tīri personisko viedokli ! *(Ričards Niksons)*
- Politikā bieži nākas darīt to, ko nevajadzētu darīt. *(Teodors Rūzvelts)*
- Nepacel balsi, bet vienmēr turi gatavībā lielu rungu un tu tālu tiks ! *(Teodors Rūzvelts)*
- Neejiet politikā, ja jums āda ir kaut nedaudz plānāka kā degunradzim ! *(F.D. Rūzvelts)*
- Viegļāk ir iekarot nekā pārvaldīt. Ar attiecīgām svirām pasauli satriekt var ar vienu pirkstu, bet tās saturēšanai ir vajadzīgi Herkulesa pleci ! *(Žans Žaks Russo)*
- Politīķi visur ir vienādi - tie apsola uzbūvēt tiltu, pat tur, kur upes nemaz nav ! *(N. Hruščovs)*
- Politika ir māksla informācijas un laika trūkumā pieņemt svarīgus lēmumus. *(K.Etlijis)*
- Politika ir tāda pat zinātne, kā jebkura cita. Tajā pastāv noteikti procesi un likumsakarības, veidojas bezgaldaudzas dažādas kombinācijas, tā prasa iedzījināšanos, izpēti un domāšanu. *(Zans Pols Marats)*
- Politikas prioritārie nosacījumi ir tautu pārvaldīt ar saprātu, bet tautas ienaidniekus pakļaut teroram ! *(Maksimilians Robespjērs)*
- Politikas viss noslēpums ir zināt laiku, kad vajag sameloties un kad noklusēt. *(Markize de Pompadūr)*
- "Valstiskas intereses" Šo noslēpumaino frāzi dažāda kalibra politikāņi lieto savu tumšo darījumu veikšanai un slēpšanai. *(Sanjals-Dube)*
- Politikā ar vārdu "patiesība" saprot jebkuru apgalvojumu, kura melīgumu nevar pierādīt. *(Džonatans Linns)*
- Politika pirmais bauslis - nekad nekam neticēt, kamēr par to nav oficiāls atsaukums ! Otrais bauslis - jo mazāk ko taisies darīt, jo vairāk un skaļāk par to ir jārunā ! *(Džonatans Linns)*
- Godīgums - tā ir tā labākā politika, ja vien tas un tā sniedz naudu ! *(Marks Tvens)*
- Politika ir māksla un prasme nepielaist pie lemsšanas tos, uz kuriem šie lēmumi visvairāk attiektos. *(Pols Valeri)*
- Deviņdesmit procentu politiķu veido kopējo slikto reputāciju arī par pārējiem desmit procentiem. *(H. Kissindžers)*
- No kā esi cēlies, to nosaka ģenētika, bet par ko kļūsi - to nosaka politika. *(St. J. Lecs)*
- Priekšvēlēšanu kampaņās solītā dzīves apstākļu uzlabošanās bieži vien notiek, gan tikai pašiem ievēlētajiem. *(K. S. Melihans)*
- Ļaužu masas pārvaldīšanai tai ir jāiedveš, ka pagātne bija tumša, bet nākotne būs gaiša. *(K. S. Melihans)*
- Efektīva politika ir stulbu ļautiņu prasmīga izmantošana. *(L. B. Pirsons)*
- Politīķim būt nemaz nav tik slikti. Ja veiksies, var tikt pie labumiem, ja neveiksies - par to var uzrakstīt grāmatu. *(R. Reigans)*
- Diplomātija - tā ir prasme teikt "labs sunītis, labs sunītis", kamēr nav atrasta kāda iespaidīga runga. *(V. Rodžerss)*
- Tautas kalpi ir tie dzīves saimnieki ! *(J. Z. Ribņikovs)*
- Politīķi pie jebkuras izdevības ekonomiskos procesus ved uz inflāciju. *(NN)*
- Mūsdienu politiķi patiesību teic, tikai citus politiķus nosaucot par meļiem ! *(NN)*
- Politika darbības efektivitāte ir apgriezti proporcionāla viņa principialitātei. *(NN)*

- Tiem, kuriem garšo desas un arī tiem, kuri ciena un ievēro likumus, nekaitētu uzzināt, kā tiek gatavoti gan vieni, gan otri ! (NN)
- Politika ir nopietna lieta. Tas ir tikpat kā karadienests. To nedrīkst atstāt. Patiesībā nestabils stāvoklis ir politiķa dabiskais stāvoklis. Ja es nevaru izeju no neērtā stāvokļa, tad es neesmu nekāds politiķis. Labs politiķis vislielākās neērtības pārvērš priekšrocībās - ieguvumos. (Anšlāvs Eglītis)
- Patiesība un politika zem vien jumta parasti nemīt. (Stefans Cveigs)
- Pašpārliecinātu parazitisku politiķu bars, kas no pieredzes zina, ka var tautu nesodīti mulķot, agri vai vēlu kļūst par valsts visu nelaimju avotu. (A. Kalme)
- Neviena kustība nespēj būtiski iespaidot valsts politiku, ja tajā piedalās vienīgi filozofi un godīgi cilvēki., jo to ir par maz. Līdz tam laikam, kamēr kustība negūs ievērību bandītu vidū, tai nav ko cerēt uz panākumiem. (Bernards Šovs)
- Godīgums ir tā labākā politika, ja jums nav pārliecinātības melošanas talanta. (Dž. Džeroms)
- Četras kaislības – uzkrāšana, godkāre, sāncensība un varas kāre, ja neskaita pamatinstinktus, pamatā ir gandrīz visu politisko notikumu virzītājspēks. (Bētrands Rasels)
- Kategorisms politikā nav tas piemērotākais izteiksmes veids. (Bendžamins Dizraeli)
- Ar politiku jāapietas kā ar uguni : nepieiet pārāk tuvu, lai neapdedzinātos, un pārāk neattālināties, lai nenosaltu. (Antistens)
- Politika pārgērbj melus par patiesību, bet patiesību par meliem. (Pjērs Buasts)
- Patiesas politiskas gudrības pirmā pazīme ir prasme iepriekš atteikties no nesasniedzamā. (Stefans Cveigs)
- Opozīcija - tie ir rītdienas reakcionāri. (Adriāns Dekursels)
- Ja jūs melojat, lai iegūtu naudu, tā ir krāpšana. Ja jūs melojat, lai iegūtu balsis, tā ir politika (NN)
- Politikas noslēpums - jāzina īstais laiks, kad samelot, un īstais laiks, kad noklusēt. (Antuanete de Pomaidūra)
- Pastāv divas senākās profesijas. Otrā - politika. Tās līdzība ar pirmo nerada šaubas. (Ronalds Reigans)
- Politika ir tautas un valsts centieni aktīvais izpaudums. Politika nedrīkst tikt taisīta zināma indivīda, grupas, partijas, šķiras interesēs. Politika jātaisa visas tautas un valsts interesēs. (Kārlis Ulmanis)
- Katrs godīgi pastrādāts darbs ir liels un cēls, lai arī cik niecīgs izskatītos. (Kārlis Ulmanis)
- Ideāls politiķis balso par visa asignēšanu un pret visiem nodokļiem. (NN)
- Ja ir laba politika, tas nozīmē, ka ir slikta ekonomika un otrādi. (NN)
- Politiķi gatavi izskatīt jebkuru iespēju samazināt nodokļus. Izņemot izdevumu samazināšanu. (NN)
- Politika - tas ir asiņains sports. (Anairins Bevans)
- Politika - kas saņem, ko saņem, kad saņem un kā saņem. (Harolds Lasuels)
- Politika - tā ir prasme manipulēt ar ļaudīm tos nekaunīgi piešmaucot. (Isaaks Dizraeli)
- Ja politika ir iespējamību māksla, tad visa mūsu dzīve - tā ir politika. (Čezare Paveze)
- Politika ir nevis iespējamību māksla, bet gan neiespējamību māksla. (Vaclavs Havels)
- Politika ir māksla pieņemt lēmumus informācijas un laika trūkumā. (Klements Etlis)
- Politiķu kanibālisms ir sasniedzis demokrātijas virsotnes. (G. Malkins)
- Slikts ir tas politiķis, par kuru nav kompmata ! (oriss Krutiers)
- Arī sieviete var būt politiķe, bet visbiežāk tā būs publiska sieviete.. (Ivans Ivaņuks)

- Ģeopolitiskais stāvoklis. Visu laiku priecājamies : - mēs esam tilts uz Eiropu, tilts uz Eiropu ... Kāds tilts !? Mēs esam laidara vārti, kurus katrs, kas grib, ar kāju sper vajā. Katrs te darās kā patīk, jo mums nav pašiem savas politiskās gribas. (Ilze Ostrovska)
- Dialektikas likumi ir unikāli :
 - Ekonomikā : *prece – nauda – prece;*
 - Politikā : *nauda – vara – nauda.* (A. Kalme)
- Ja šaubies - vervelē ! (Dž. Borens)
- Politika ir kara turpinājums citiem līdzekļiem. (O. Bismarks)
- Politikim nav jābūt pārāk gudram. Ļoti gudrs politiķis redz, ka vairums no viņa risināmajiem uzdevumiem ir bezcerīgs pasākums. (S. Lems)
- Lai nodarbotos ar politiku, ir jāprot stāvēt pāri principiem. (L. Pīters)
- Koalīcija ir laulība, kurā greizsirdība gūst virsroku pār mīlestību. (Ž. Lebjanks)
- Tas, kuram ir sabiedrotie, jau vairs nav pilnībā neatkarīgs. (H. Trumens)
- Vienmēr atjautīgs un gudrs tas, kura pusē ir vairākums. (B. Dizreiljs)
- Mazākumam vienmēr nav taisnība - iesākumā. (H. Proknovs)
- Pie jebkuras sistēmas daži blēži spēj apmuļķot visu tautu. (NN)
- Lielās tautas vienmēr rīkoja kā gangsteri, bet mazās - kā prostitūtas. (Stenlijs Kubriks)
- Tos sliktos valstsvīrus ievēl tie labie pilsoņi, kas nepiedalās vēlēšanās. (Dž. Dž. Natans)
- Neatkarīgi no tā ko jums saka - jums nesaka visu patiesību ! (NN)
- Ļaudis un nācijas spēj rīkoties saprātīgi tikai pēc tam, kad ir izmēģinājuši visas citas iespējas. (Abbe Ebans)
- Politikā muļķība nav traucēklis ! (Napoleons Bonaparts)
- Laba valdība ir nevis tā, kas grib ļaudis darīt laimīgus, bet gan tā, kas zina un prot kā to izdarīt ! (Tomass Makoleis)
- Dažkārt ir vienkāršāk izveidot jaunu partiju nekā palēnām ieņemt līdera pozīcijas jau esošajā. (NN)
- Katrā partijā, jo cilvēks ir gudrāks, jo mazāk viņš pieder savai partijai. (Stendals)
- Pie varas esošā partija aizstāv savējos riebekļus. (V. I. Ļeņins)
- Mēs rakstam pēc sirds diktāta, bet mūsu sirdis pieder partijai ! (M. Šolohovs)
- Visvieglāk sagraut ir tādu partiju, kuras darbība balstās uz saprātīgu un godīgu. (Luks de Klapjē Vovenargs)
- Visās partijās, sektās un biedrībās tie lielākie tumsoņi ir tie fanātiskākie ! (A. Pops)
- Partijība ir daudzu cilvēku apmātība dažu cilvēku labuma dēļ. (A. Pops)
- Beigu beigās visas politiskās partijas, savos melos aizrijoties, iznīkst un nomirst (Marks Tvens)
- Partija ir organizēta sabiedriskā doma. (Bendžamins Dizraeli)
- Novelt visu vainu un kļūdas uz priekšgājējiem ir vecs, pārbaudīts un, izrādās, efektīvs paņēmiens. Līdz šim viss bija slikti, bet tagad nu viss būs jauki un labi. Lūk, jums ir programma, ķeramies pie tās realizācijas ! Cik gan daudzas reizes ļaudis, tam noticot, ir vazāti aiz deguna ! (NN)

Nāvēssods, eitanāzija, pašnāvības un reliģijas faktori.

Nāvēssods. Kutelīga un sāpīga tēma. Ap šo tēmu un cīņu ar noziedzību vispār savijas liels pretrunu un demagoģijas kamols. Ar apbrīnojamu uzstājību humānisma vārdā sabiedrībai sistemātiski uzspiež iecietību pret izvirtību, alkoholismu, narkomāniju un pat ciniskām slepkavībām. Ja kāds apdzēries kretīns noslepkavo, izvaro, vai bezkaunīgu pīpmaņu dēļ nodeg simtiem hektāru meža, tad noteikti atradīsies aizstāvji - nu kam negadās iedzert? Visi taču esam tikai cilvēki! Viņam laikam bija grūta bērnība un slikti piemēri – gan jau labosies! Un tā un tādā garā tālāk! Kā vārdā šis parazitiskais viltus humānisms tiek sludināts un uzspiests? Galu galā - kam tas ir izdevīgi?

Protams, mani apvainos naivumā kā savvērestību teoriju piekritēju. Tomēr - man tā vien liekas, ka nāves soda atcelšanu ir iniciējusi un atbalsta starptautiskā noziedzības mafija, lai tai būtu vieglāk vervēt pasūtījumslepkavas. Par “darbu” tiek labi samaksāts un ja nu tādu slepkavu tomēr noķer, tad dzīvība taču tiek garantēta, bet cietumā pēc amorālajiem “eirostandartiem” tiks sagādāti karaliski sanatorijas režīma apstākļi, gan jau parūpēsies par apžēlošanu vai pirmstermiņa atbrīvošanu, vai pat organizēs bēgšanu.

Tas tiek maskēts ar humānisma un cilvēkmīlestības patētiku. Pat vēl vairāk - tiek apelēts pie Dieva tā Kunga, ka tikai viņam ir tiesības lemt par cilvēka dzīvību! Bet kad politiķi, kurus komandē “naudas maisi” vai fanātiski ideologi noorganizē un pasludina kādu kārtējo vai pat “svēto” karu vai citu kādu slaktiņu ar šaušanām un spridzināšanām, kad iet bojā miljoniem nevainīgu, kārtīgu un godīgu cilvēku, tad gan ar Dieva “problēmu” viss ir kārtībā! Tad “Dieva kalpi” no abām pusēm liekulīgi aizlūdz un “svētī” ieročus! Un ja tu neiesi slepkavot citus nu galīgi nevainīgus cilvēkus un postīt to mājokļus, kad “kungi” tevi sūta, tad pats tiksī „demokrātiski un likumīgi” nošauts vai pakārts!

Un kā sastāv ar “legālajām slepkavībām” - abortiem? Latvijas “neatkarības” laikā pēc preses ziņām vien esot noslepkavoti 370 000 nākamo cilvēkbērnu! Protams, tas atkal tiek darīts “cilvēktiesību” un demokrātijas vārdā!

Kuru aprindu interesēs tā sauktajā “civilizētajā” pasaulē aizvien vairāk izplatās narkomānija, par alkoholismu nemaz nerunājot? Tajā “eiropā”, uz kuru tā tiecamies, narkotikas propagandē un pat legalizē, visādas izvirtības un “praidismus” pasludina par kultūras kalngaliem! Un to visu mums uzstājīgi mēģina iestāstīt un iepotēt!

Ikviens dārzkopis zina, ka, ja nezāles netiks nežēlīgi izravētas, tad tās ātri vien pārņems visu dārzu un nomāks kultūraugus. Tas pat attiecas arī uz cilvēku sabiedrību. Taču demagoģiski liekulīgie “humānisti”, to neredz un turpina mums uzspiest iecietību un samierināšanos ar visādām izvirtībām, perversitātēm un noziedzībām. Vai tiešām tā “Rietumu civilizācija”, līdzīgi kā savā laikā Romas impērija, degradēsies, iznīks un sabruks? Uz to pusi jau iet, kaut vai patērniecības ideoloģijas iespaidā sava dzīvā spēka neatražošanas dēļ.

Vai nav paradokss? Lai iegūtu transporta līdzekļa vadīšanas atļauju, ir nepieciešamas vismaz formālas izziņas no narkologiem. Bet pēc valsts vai pašvaldības stūres tīkošajiem deputātu kandidātiem tās nav vajadzīgas – par deputātu var kļūt jebkurš plēgurs vai narkomāns!

Manuprāt attiecībā pret visiem, kuru rīcībā ir šaujāmieroči vajadzētu attiecināt striktu “sauto likumu”! Nekādu promiņu! Visus iedzert tīkojošos vajadzētu no policijas un tamlīdzīgām institūcijām bez žēlastības patriekt! Taču tā atkal ir utopija, jo alkoholisms sabiedrībā ir ļoti iesakņojies, un, kā to bieži redzam, arī pat likumdevēju un valdības locekļu aprindās.

Mani atkal apvainos radikālismā un pat vecuma marasmā, bet, manuprāt, narkomāni un alkoholiķi paši brīvprātīgi ir pazaudējuši cilvēktiesības. Par tiem vienīgi varētu nedaudz apžēloties un pakļaut piespiedu ārstēšanai – varbūt kāds atkal kļūs par cilvēku ! Bet to jau pārprastais “humānisms” un demokrātija atkal nepieļaus ! Tādēļ būsim iecietīgi, pacietīgi un ļausim alkoholiķiem, narkomāniem, izvirtuļiem, huligāniem un pat slepkavām netraucēti dzīvot un viņu uztverē priecāties !

Rezumējot - manuprāt būtu laiks sabiedrībai atjēgties un neapstrīdamos gadījumos, sevišķi attiecībā uz recidīvistiem, nāves sodu atjaunot. Polijā jau to ir sapratuši un pieprasa, neskatoties uz visu ES “kungu” uzbrēcieniem. Varbūt arī Latvijai pietiktu drosmes ? Gan tas maz ticams, vērojot mūsu varas elites pazemīgo klanīšanos pasaules “vareno” priekšā...

Eitanāzija un pašnāvība. Vēl viena tēma par kuru daudz tiek spriedelēts un prātots. Pēc reliģiju, sevišķi kristietības dogmām, pašnāvība esot smags grēks. Pašnāvībā gājušos par to pat kopējā kapsētā neglabāja ! Noris strīdi par eitanāziju - tiesībām aiziet labprātīgā bezmoku nāvē. Uz to parasti pretendē cilvēki, kurus ļoti moka sāpīga un bezcerīgi neārstējama slimība, Kas apjēdz, ka ir nomocījuši līdz izmisumam gan sevi, gan savus tuviniekus. Manuprāt no to pašu cilvēktiesību viedokļa - ja jau man ir tiesības uz dzīvību, tad jau ir jābūt arī tiesībām uz nāvi ! Likumdošanā tikai būtu jāparedz procedūras, kas izslēgtu kādu ieinteresētu personu (piemēram, mantkārīgu mantinieku) iespaidu manā lēmumā..

Atsevišķa problēma ir pašnāvības, ko cilvēki izdara kā teikt „spēka gados”. Tām ir daudzi iemesli - depresija (būtībā psihiska saslimšana kuru varētu izārstēt), bezizejas stāvoklis, kad personiskie vai ekonomiskie apstākļi ir bezcerīgi sarežģījušies, ideoloģiski apsvērumi - piemēram teroristi - pašnāvnieki un kamikadzes. . Vai arī „goda kodeksa” prasībās, kad savu laiku japāņu aristokrāti izdarīja tā saucamo *hari-kiri*. Virsnieki kas savu „negodu” nomazgāja sev lodi pierē iešaujot ...

Te nu var prātot - vai pašnāvnieks ir drosmīgs varonis, kas pārtraucis savu viņaprāt bezjēdzīgo dzīvi, jeb glēvulis, kas aizmūk no dzīves grūtībām un mocībām ? Vai man ir tiesības pašam lemt par savu likteni, jeb man ir fatāli jāpakļaujas manam tā saucamajam karmiskajam slogam ?

Saskaņā ar populāro un izplatīto reinkarnācijas teoriju, dvēselei katrā tās iemiesošanās posmā ir jāapgūst visāda veida pieredze (arī grūtības un mocības), lai tā varētu attīstīties līdz pat visaugstākajam līmenim (ezotēriķu uzskatos, kļūstot par *dievcilvēkiem* un beigu beigās saplūstot ar pašu Dievu). Šādā interpretācijā visas manas mokas ir tikai treniņš – skola (dzīve kaut kas līdzīgs lidotāju un kosmonautu trenāžierim, kurā man ir jāapgūst visādas prasmes) kuru es nedrīkstu mazdūšīgi pamest. Man to visu tā vai tā, kaut nākamā dzīvē atkal nāksies izturēt !

Jāsaka, ka no sabiedrības sociālā miera viedokļa šāds uzskats gan Baznīcai gan Valstij ir pat ļoti izdevīgs un tādēļ būtu propagandējams . Ja kādam dzīve ir sūra un grūta, tad pats vien ir vainīgs, jo nu ir karmiskais sods par iepriekšējā dzīvē darītajām nekrietnībām. Savukārt, ja kāds dzīvo kā „niere taukos”, tad to nevajag ļauni apskaust, jo tā ir balva par labiem darbiem iepriekšējās dzīvēs ...

Agri vai vēlu tā notiek ar ikkatru garīgu mācību, ka tie, kam pieder vara sāk to izmantot, lai pārvaldītu tautu. (Atcerēsimies kā senajā Romā valdošie imperatori veikli adaptēja savās interesēs sākotnēji vajāto kristietību !) Jebkurai reliģijai, lai cik skumji tas būtu, ir divas hipostāzes, divi ķermeņi - garīgais un sociālais. Garīgā ķermeņa ietvaros reliģija meklē Patiesību un tuvojas Dievam tajā viņa veidolā , kādu to saskatījuši šīs reliģijas dibinātāji. Sociālā ķermeņa ietvaros reliģija tiek izmantota ļaužu pakļaušanai un pārvaldīšanai. Cik gan karu ar „citticībniekiem” ir inspirējis dažādu reliģiju sociālais ķermenis !

Jā, reliģijas rodas kā garīgā progresa avots, kā Dieva un Patiesības meklēšanas veids. Bet vai tad šīs pasaules varenos interesē garīgais progress ? Vai tad viņiem vajag, lai cilvēki ar reliģijas palīdzību meklētu Patiesību un tādējādi kļūtu brīvi ?

Protams, tas viņiem nav vajadzīgs. Tāpēc varas pārstāvji visos laikos un visām tautām cenšas izkropļot reliģiju un padarīt to par ļaužu pārvaldes un kontroles instrumentu. Tas pat ir arī noticis ar karmas teoriju. Ir taču tik labi un ērti, ja Dieva vārdā var aicināt cilvēkus uz samierināšanos un pakļaušanos, nepaklausības gadījumā piedraudot ar „Dieva sodu” vai „karmas slogu”. Cik lieliski ir, ja cilvēkiem var iedvest, ka Dievs sodīs visus grēciniekus, visus noziedzniekus. Vai neesat padomājuši, cik reižu jūs paši uz netaisnību, kas bija vērstā pret jums, reaģējāt ar vārdiem : - „Dievs viņu sodīs !” - un turklāt pat nemēģinājāt apstādināt pāridarītāju, apvaldīt viņu, aizstāvēt sevi un savu pašcienu ? Bet ja netaisnību pieļauj varas turētāji pret veselu tautu ? Kāds lielisks zibensnovēdējs tautas dusmām - divi vienkārši vārdi - „Dievs sodīs !”. Tātad var paši par sevi vairs necīnīties, neprotestēt, neaizstāvēt savas tiesības, var mierīgi panest pazemojumus... Bet tiem, kuru rokās ir vara, to tikai vajag.

Tātad - nost ar reliģijām ! Reliģija taču ir „opijs tautai”! Tomēr izrādās, ka tas nebūt nav tik vienkārši. Dialektikas pretrunu likumības darbojas. Ne velti tautas paruna saka, ka „*katram kokam ir divi gali !*”

Kopš pašām senākajām kultūrām reliģija ir bijusi daļa no cilvēku dzīves, un pasaulē nav zināma neviena kultūra, kura nebūtu pievērsusies kaut kāda veida reliģijai. Evolūcijas biologi šo faktu ilgu laiku uzskatīja par lielu mīklu, jo ar kādiem apsvērumiem lai izskaidro to, ka ticīgi cilvēki izvēlas ziedot laiku, materiālās vērtības un dažkārt arī paši sevi kādam dievišķam spēkam, kura eksistence nav acīmredzama un pat pierādāma ? Domājot par reliģisko rituālu un grezno celtnu izmaksām, var rasties iespaids, ka tie nedod itin nekādu taustāmu labumu, tādēļ no evolūcijas viedokļa ir grūti izskaidrot, kā reliģija radusies un, vēl jo vairāk, kāpēc tā ir tik stabila un nav jau sen izzudusi.

Lai gan pasaules lielākās reliģijas apgalvo, ka pastāvējušas kopš pasaules radīšanas, tās, kā liecina zinātne, izcēlušās vēlāk par pirmajām cilvēku apmetnēm.

Kā viela pārdomām, dati par pasaules lielāko reliģiju sadalījumu:

- Kristietība 32 %. Dibināta 30. gadā. Ticīgie - 2 miljardi.
- Islāms 19 % Dibināts 622. gadā. Ticīgie - 1,2 miljardi.
- Hinduisms 13 % Dibināts ap 1500, g. p.m.ē. Ticīgie - 800 miljoni.
- Budisms 6 % Dibināts 523.g. p.m.ē. Ticīgie - 360 miljoni.
- Citas ticības 16 % Ticīgie - 1,6 miljardi.
- Neviena reliģija 14 % Neticīgie - 775 miljoni.

Tātad tāda vai citāda Dieva pārvaldībā un tam ticībā atrodas 86 % pasaules iedzīvotāju ! Nez kāpēc tas Dievs nespēj (vai negrib ?) savu ganāmpulku novadīt, lai tie visi dzīvotu mierā, draudzībā un viens otru „ticības vārdā” neslaktētu !? Un tie nežēlīgākie slepkavas diemžēl ir taisni tie „ticīgie”!

Tomēr pēdējā laikā evolūcijas biologi ir radušies palīgi - ar konkrētiem novērojumiem un hipotēzēm talkā ir nākuši zinātnieki no tik atšķirīgām disciplīnām kā neiropsiholoģija, socioloģija un antropoloģija. Jaunie pētījumu rezultāti ļauj labāk saprast, kāpēc reliģiskie rituāli un priekšraksti var būt izdevīgi arī no bioloģijas viedokļa. Šajā kopainā reliģija pilda ko līdzīgu kultūras cementam, apvienojot sabiedrību (vai tās kādu atsevišķu daļu) vienotā sociālā veselumā. Tā sakot, reliģija nodrošina vismaz formālus kritērijus „pareizai” (vismaz no varturu un tiem pakļauto ļaužu vairuma viedokļa) uzvedībai. Vēl svarīgāk ir tas, ka reliģijas ietvaros izveidojusies signālsistēma palīdz saskatīt, kuram no sabiedrības locekļiem varētu uzticēties un kuram ne.

Turklāt tādās reliģijās kā jūdaisms, kristietība un islāms visuredzošs Dievs nosaka stingras morāles normas, un tā ir papildu garantija, ka ticīgie uzvedīsies kārtīgi, arī būdami vienatnē. Apziņa, ka Dievs viņus redz, daudzus ticīgos ietekmē tikpat lielā mērā, kā visus cilvēkus ietekmē citu klātbūtnes apziņa. Atšķirībā no cilvēkiem,

pārdabiskam uzraugam ir tā priekšrocība, ka ticīgie zina - viņus novēro (un soda vai atalgo) arī tad, ja viņu rīcībai nav laicīgu liecinieku. Tādējādi reliģiozitāte veicina sabiedrības locekļu lielāku solidaritāti un atbildību.

Bet kāpēc mums vispār piemīt sliekšme ticēt un piekopt reliģisku uzvedību? Pēdējā laikā neiropsihologi sākuši uzskatīt, ka cilvēka psihē ir „iebūvētas” (ieprogrammētas) sistēmas, kas vedina mūs ticēt pārdabiskām būtnēm un spēkiem. Reliģiju var uzskatīt par kultūras ideju, kas rodas dabiskā ceļā un tiek nodota no vienas apziņas otrai. Evolūcijas filozofs Dāniels Denets no Tafta unuversitātes Masačūsetā (ASV) izvirza hipotēzi, ka kolektīvās apziņas idejas varētu būt attīstījušās un piemērojušās mūsu smadzeņu sistēmai un visplašāk izplatījušās tieši tās, kas tur nostiprinājušās vislabāk.

Tādējādi reliģiju uzskata par vienu no varenākajiem spēkiem, kas veido Cilvēci arī modernajos laikos, kad visu pasauli aptver reliģiju karš. Pētījumu rezultāti, kuri skaidro reliģiju pamatā esošos dabiskos mehānismus, iespējams, ļauj cerēt, ka labāk izpratīsim šo spēku.

Dažas atziņas par nāvi

- Tu mirsi. Rīt vai pēc piecdesmit gadiem, bet agri vai vēl tu mirsi. Kaut arī tu tam nepiekrīsti. Kaut arī tev būtu citi nodomi. Tāpēc kārtīgi padomā, ko grasies darīt šodien. Un ko gribi darīt rīt un visā atlikušajā dzīvē. *(Pauls Koelju)*
Jezups Lagānovskis :
- Kamēr esi vesels, bez tevis nevar iztikt ne tur, ne tur. Pietiek saslimt, lai izrādītos, ka var ļoti labi. Vēl uzskatāmāk to apliecina nāve. Cik neaizstājamu cilvēku nav aizgājuši no dzīves manā mūžā, bet pasaule, kā par brīnumu, turpina pastāvēt! Nesagrūst! Ja vien to nesagraus vēl dzīvie “neaizstājamie”.
- Ļoti labas zāles pret iedomību, godkārbu, skaudību un tamlīdzīgām cilvēciskām vājībām - ja ir vēlēšanās no tām atbrīvoties – manuprāt ir dziļi materiālistiskie Bībeles vārdi: “No zemes tu esi cēlies, par zemi tev ir jāpaliek”.
- Pašnāvības nereti tiek izdarītas bez kāda nopietna iemesla, sīkas aizvainotības, pāridarījuma sajūtas dēļ, lai ar to sariebtu vainīgajam: “Še tev! Tagad visu mūžu mocīsies sirdsapziņas pārmetumos, ka ar savu rīcību iedzini mani nāvē”. Bet tā ir alošanās. Nevienam nemokas, tāpēc ka neuzskata savu rīcību par tādu, kas normālu cilvēku būtu varējusi iedzīt nāvē, bet pārsteidzīgo soli izdarījušā rīcību kvalificē kā vienkāršu muļķību: “Ko tu muļķim padarīsi!”
- Ja padomā - tad visi taču esam uz nāvi notiesātie, tikai nezinam soda izpildīšanas dienu. Un tā pilnīgi pietiek, lai nekristu izmisumā, un vēl vairāk - lai strādātu, cīnītos, mīlētu, priecātos.
- Nomirt - nozīmē vienā rāvienā atrisināt visus jautājumus.
- Cilvēki aiziet no dzīves kā dzelmē iemesti akmeņi: noplunkš, saceļot gludajā ūdens līmenī koncentriskus viļņus - viens ilgākus, cits īslaicīgākus - atkarībā no lieluma un krišanas ātruma; pamazām tie norimst, un nepaliek ne miņas. Tāpat ir ar cilvēkiem. Palicēji satraucas, padzirduši par kāda paziņas nāvi, līdz bērēm pajūt līdzīvu tuviniekiem, apglabā - un atceras arvien retāk, līdz beidzot aizmirst pavisam.
- Es nebaidos no nāves, mani baida tikai miršana.
- Vai ir vēl nekārtīgāks sava pienākuma pildītājs par Nāvi? Cik cilvēku viņa ir pievākusi pašā fizisko un garīgo spēku briedumā! Un cik ilgu mūžu nodzīvojušu, dzīves sen apnikušu vārguļu nevar un nevar sagaidīt viņas ierašanos!
- Liekas tik daudz taisnības pasaulē tomēr ir, ka sava nāve katram jāsapaida pašam. Un tomēr - cik cilvēki gan ir miruši citu vietā! Sevišķi kauju laukos.

Par aploksnēm, nodokļiem un prioritātēm.

Latvija esot tā nabadzīgākā ES valsts, kurā liela daļa iedzīvotāju dzīvojot zem oficiālā iztikas minimuma līmeņa, redzami ubagojoši sirmgalvji un bērni, pa miskastēm rakņājošies bomži, kā arī pārpildīti cietumi. Piecpadsmit gadu laikā pie varas stūres esošie tā saucamie “labējie liberāļi” Rietumu lielkapitālistu interesēs ir veiksmīgi sagrāvuši mūsu visumā kādreiz visai labi attīstīto rūpniecību, lauksaimniecību, zinātņi, degradējuši izglītību, kā arī viss vērtīgākais par sviestmaizi ir iztirgots ārzemniekiem. Ekonomikas un tautas labklājības jomā nu esam pie sasistas siles. Tajā pat laikā mums ir 1000 miljonāru, pārpildītas ielas ar aizvien jaunāku marku automašīnām, greznu villu kompleksi prestižās vietās un ar pircējiem pilni lielveikali. Esam tipiska sociālu kontrastu pilna treššķirīga tā saucamā “banānu republika”. Vai par to mēs stāvējām barikādēs un taisījām „dziesmoto revolūciju” ?!

Savā laikā pie valsts stūres esoši ļoti “tālredzīgi” atteicās no efektīvas valsts kontroles pār finansu plūsmām. Nu plaukst noziedzība, korupcija, nauda tiek pārvadāta čemodānos, strādniekiem algas tiek maksātas aploksnēs, tad nu nevarot iekasēt pienākošos nodokļus un tādēļ rodoties visādas nepatīkamas un grūti risināmas problēmas. Ka pastāv “aplokšņu algas”, kuras grauj valsts finansiālo sistēmu, beidzot ir atjēdzies un sāk skaļi runāt viens otrs „valdošais un vadošais” politiķis.

Ar t.s. aplokšņu algām, kas sevišķi izplatītas ir privātajā sektorā, kuras tā grauj valsts nodokļu sistēmu, spiež pensionārus dzīvot pusbadā, nīkuļot medicīnai un izglītībai utt., esot grūti, vai pat neiespējami cīnīties. Tā vismaz apgalvo tie, kam to vajadzētu darīt.

Tomēr, manuprāt, iespēja ir. Radikāli jāmaina naudas plūsmas tehnoloģija, praktiski atsakoties no skaidras naudas darījumiem, visu pārvedot uz t.s. elektronisko naudu caur bankām. Vispārējas datorizācijas apstākļos tas ir pilnīgi iespējami. Atkritīs naudas pārvadāšana čemodānos un laupītāju pārdošie uzbrukumi tiem. Bet pats galvenais – praktiski visi finansu darījumi un līdz ar to nodokļi būs objektīvi dokumentēti un kontrolējami. Tad „kreisajai naudai” lielākā daļā gadījumu plūsma būs ļoti apgrūtināta vai pat slēgta.

Lai ikviens iedzīvotājs naudu no valsts vai privātā sektora saņemtu caur attiecīgu pārskaitījumu uz savu bankas kontu. Daļēji, it sevišķi valsts sektorā, to praktizē jau patlaban. Lai elektroniskās naudas izmantošanā būtu ekonomiska ieinteresētība, varēt ieviest speciālu “skaidrās naudas nodokli” (SNN). Lai par katru darījumu, kas veikts skaidrā naudā, vajadzētu maksāt šo SNN. Līdzīgi kā patlaban tiek maksāts PVN. Tad uzņēmējam no bankas izņemt skaidru naudu būtu neizdevīgi. Arī pircējam veikalā pērkot par skaidru naudu, izdevīgāk būs norēķināties ar “kartī”. Gan jāpiezīmē, ka pamatīgi ir jāierobežo banku apetīte pelnīt uz kartēm, kontu apkalpošanu u.tml. Bankām būtībā taču ir ļoti izdevīgi, ja caur tām plūst daudz naudas, kaut vai sīkām straumītēm.

Šo skaidrās naudas nodokli ērtības un vienkāršības labad nevajadzētu attiecināt uz pārtikas precēm, medikamentiem, kā arī transporta apmaksas biļetēm. Tādējādi tirgū vai tramvajā lieku problēmu nebūs.

Vēl vairāk. Pie šodienas tehnoloģijām, vispār varētu iztikt bez šādām “kartēm”. Tas varētu izskatīties apmēram šādi: Veikalā uz kases aparāta pircējs personiski nospiež kādu speciālu taustiņu. Ar tā starpniecību, bankā tiek atšifrēts un identificēts šā indivīda pirkstu nospiedums un, ja viss kārtībā, tiek izdarīta attiecīgā finansu operācija (Pie reizes atvieglotos policijas darbs noziedznieku meklēšanā, jo „noskanēto” pirksta nospiedumu varētu salīdzināt ar meklējamo personu datu bāzi.

Aizdomīgo indivīdu varētu aizturēt jau veikala apsardze.) Tas tehniski ir pilnīgi realizējami un nav nekāda fantastika. Atkristu karšu viltošana un zādzības. Pēc preses ziņām Vācijā šāda sistēma esot šur tur realizēta.

Tādējādi ikdienas apgrozībā praktiski paliktu sīknaudaniecīgiem darījumiem – piemēram tirgū, tramvajā, avīzi vai saldējumu pērkot. Manuprāt, pie labas gribas, šāds priekšlikums ir pilnīgi realizējams. Protams, pret to kategoriski iebildīs organizētās noziedzības lobiji un tas ir pašsaprotami.

Latvijā nu nekādi neizdodas ieviest progresīvo ienākumu un īpašumu nodokli. Mūsu 100 „gudrās galvas” taču nevar atļauties aizskart viņu faktiskos saimnieku – sponsorējošo „naudas maisu” intereses! To nepieļauj arī ārzemju kapitālisti, kuriem praktiski pieder visa daudz maz peļņu nesošās Latvijas ekonomikas nozares. Kādēļ lai tie piekristu savas peļņas, kura tiek izvesta no Latvijas, samazināšanai!? Tie savus kapitālus te investē ne jau cilvēkmīlestības nolūkos, bet gan lai savās savtīgās interesēs ekspluatētu šejienes cilvēku un dabas resursus. To *credo* taču ir – *pēc mums kaut grēku plūdi!* Kad te viss būs „izspiests”, pārcelsies uz citām nabadzīgajām un pakļāvīgākajām valstīm.

Tāpat nekādi neizdodas ieviest efektīvu visu īpašumu sākumdeklarāciju, aizbildinoties ar to cik tas būs drausmīgi sarežģīti. Protams, ka pret to ir visi jaunizceptie miljonāri, kuriem nu nāksies pierādīt savu īpašumu un kapitālu izcelsmes legalitāti.

Pie labas politiskās gribas, izmantojot datortehnoloģijas iespējas, var izveidot valstisku kontroli par visu iedzīvotāju ieņēmumiem un izdevumiem un laikus neitralizēt visādas noziedzības jau to iedīgļi. Protams, „demokrātijas” apoloģēti demagoģiski brēkās, ka tā jau būs „policejiska”, „totalitāra” u.tml., nevis „brīva un demokrātiska” valsts iekārta!

Runājot par nodokļiem, manuprāt darba devējs būtu pilnībā jāatbrīvo no t.s. sociālā nodokļa, to pilnībā pārliekot uz darba ņēmējiem. Tad atkritīs visādas ķezas, kad darba devējs tos ļaunprātīgi nav maksājis un nu, krīzes gadījumā, darbinieks paliek “uz sēkļa. Darbinieks “uz papīra” saņems it kā vairāk, jo viņam algā klāt nāks arī tā daļa, ko par viņu agrāk maksāja uzņēmējs. (Tā gan aizies „pārceltajā” nodoklī, toties uzlabos viņa pensijas iekrājuma stāvokli) Būtībā atjaunosies sākumstāvoklis, tikai uzņēmējam vairs nebūs nekādas intereses un vajadzības krāpties, algas maksājot aploksnēs.

Tāpat, manuprāt, slimības pabalstu, kuras pirmo posmu apmaksāja darba devējs, pilnībā vajadzētu pārcelt uz attiecīgo valsts sociālo institūciju. Sākotnējā doma, ka darba devējs būs ieinteresēts darba apstākļu uzlabošanā, lai viņa darbinieki mazāk slimotu, nav attaisnojusies. Darba devējs pie pirmās izdevības no šāda biežāk slimojoša darbinieka centīsies visādiem paņēmieniem atbrīvoties. Vispār darba devējus vajadzētu atbrīvot no visādām ar darbiniekiem saistītām tamlīdzīgām “klapatām”. Vienīgi ar ekonomisku sviru palīdzību (nodokļu atvieglojumi, kādas priekšrocības, „bonusi” u.tml.) tos ieinteresēt pieņemt darbā un pieturēt invalīdus, jauniešus, veicināt personāla profesionālo apmācību, savu darbinieku vispārējā kultūras līmeņa pacelšanu, atbalstot to mūžizglītības centienus.

(Šajā sakarībā varbūt tāds pusfantastisks priekšlikums. Proti, ja darbiniekiem ir vēl kādas papildus izglītības un zināšanas ārpus tiešajiem darba pienākumiem nepieciešamām, tad uzņēmējam būtu arī kādi atbilstoši procentuāli “labumi” – nodokļu atvieglojumi u.tml. Tā nedaudz vulgarizējot, ja sētniekam būtu vēl, piemēram, kādu mākslu bakalaura grāds vai kādu oficiālu kursu izsniegts “papīrs”, tad uzņēmējam tas būtu izdevīgi. Tādējādi tiktu veicināts ļaužu vispārējās kultūrizglītības līmenis.)

Kad nu ļaudis redzēs, ka gan slimošanas apmaksā, gan bezdarbnieka un citi pabalsti, kā arī gaidāmā pensija ir tieši atkarīga no viņu samaksājamiem sociālajiem nodokļiem, tad būs pavisam cita attieksme pret nodokļu maksāšanu un visādiem “kreisajiem ienākumiem”. (Vēl gan ir jāatjauno ļaužu uzticība valsts institūcijām, kura ir totāli sagrauta pie varas esošajiem „labējiem” politikāņiem noziedzīgi

apcērpot cilvēku godīgi nopelnītās pensijas.. Bet tikai ar tā saucamo „politisko (ne)atbildību” diemžēl nepietiek.)

Sasāpējies un aizvien sāpīgāks kļūst medicīniskās palīdzības jautājums. Medicīna un medikamenti kļūst aizvien dārgāki. Var piekrist principam, ka “viss maksā tik cik maksā” (tātad arī cilvēku darbs, par ko gan mūsu “valdībnieki” piemirst) un arī par savu veselību ir jāmaksā, bet arī laikus pašam jā rūpējas to saudzēt. Nu, vai tas ir ļoti taisnīgi, ka par pīpmaņu nokurinātajām plaušām, alkoholiķu nodzertajām aknām, vieglprāšu lauztajiem sprandiem (uz galvas lecot ūdenī u.tml.) un sekojošo invaliditāti, būtu jāmaksā uz valsts (tas ir nodokļu maksātāju) rēķina !? Manuprāt ir pamatā jāpāriet uz maksas medicīnu, balstoties uz veselības apdrošināšanas sistēmu. Lai tad apdrošinātāji no pīpmaņiem, dzērājiem un vieglprāšiem dīrā septiņas ādas !

Elementārs taisnīgums prasītu, lai policistiem, karavīriem, ugunsdzēsējiem un citās bīstamās profesijās darbinieku veselība un dzīvība pilnīgi tiktu apdrošināta uz valsts rēķina. Arī privātajās struktūrās tās varētu savus darbiniekus apdrošināt, cenšoties piesaistīt tām vajadzīgos kadrus.

Vienu problēmu gan vajadzētu sākt risināt neatliekot. Medicīnas sadārdzināšanos visasāk izjūt vecāka gadagājuma ļaudis. Pašsaprotami, jo ar gadiem visādas kaites krājas. Diemžēl pie mūsu pensionāru smieklīgi un pat noziedzīgi zemajām pensijām (par kādu tur Ceturto Bausli valdošajiem politikāņiem nospļauties !), tiem no ārstēšanās daudzos gadījumos nākas atteikties. Manuprāt, risinot pensionāru labklājības problēmas, varētu paredzēt, ka, teiksim, 50% no to medicīniskajiem izdevumiem apmaksā valsts sociālais budžets. (Tikai 50%, lai godājamo pensionāru medicīniskās vēlmes tomēr būtu kādos rāmjos!) Līdzīgi kādos apjomos varētu kompensēt arī ar kultūras izdevumiem saistītos izdevumus. (Pensionārs diemžēl nevar atļauties aiziet uz teātri vai nopirkt kādu grāmatu !)

Tagad ir modē runāt par prioritātēm un t.s. cilvēcisko faktoru. Lai gan ļaužu medicīniskās apkalpes joma ir ļoti svarīga, tad no mūsu tautas izdzīvošanas un attīstības viedokļa. daudz svarīgāka un prioritārāka ir jaunās paaudzes izglītības joma. Diemžēl Atmosas eiforijā, vieglprātīgi visu graužot, pamatīgi degradēta ir arī mūsu izglītības sistēma. It kā daudzi studē un mācās visādās skolās, bet izrādās, ka reālu darbu protošu un varošu cilvēku trūkst ! Toties visādu pļēguru un pļunduru, kas neko neprot un arī negrib prast, ir pilnas malas. Ar tiem tad nu aizpildās cietumi, kuros uz valsts rēķina tie atpūšas un uzkrāj spēkus.

Manuprāt cietumos būtu izolējami tikai sabiedrībai bīstami indivīdi. Visiem pārējiem jūtamus naudas sodus un piespiedu darbus. Darba roku jau trūkst ! Lai kaut vai lasa mēslus, šķiro atkritumus vai slauka ielas, nevis bezdarbībā slaištās cietumos ! Valsts budžeta stāvoklis tūdaļ uzlabosies un kriminālā gaisotne arī !

Kardināli ir jāpārveido un jāuzlabo profesionālās izglītības sistēma. Jaunatne jā sagatavo reālam “maizes darbam”, lai tā varētu nostāties uz kājām un iekļauties darbā un sabiedrībā. Kāda jēga ir vidusskolās gatavot “inteliģentos bezdarbniekus”, kas tā pa īstam ne ko zina, ne arī prot !? Noziedzīgajā vieglprātībā savā laikā pazeminot eksakto zinību mācīšanu vidusskolās, augstskolas vairs nespēj pienācīgā vairumā sagatavot tik vajadzīgos eksakto jomu speciālistus – reāla darba darītājus. Toties pārpilnībā ir visādi “runājošo jomu speciālisti”, kuriem ir lielas pretenzijas uz “garo rubli”. Nez, kas par to “politiski atbildēs”, tāpat kā par visām pārējām 20 gados Latvijā padarītajām nevēdzībām ?

Manuprāt jaunatnes problēmu jomā jaunieši līdz pilngadībai ir jānotur tādas vai citādas skolas solos, nevis jāatstāj pašplūsmā ielai, alkoholam un narkotikām. Un ir jāatjauno likvidētās “grūti audzināmo” specscolas. Tagad hipertrofētās “bērnu aizsardzības” gaisotnē daži huligāni terorizē visu skolu un tie nu ir “neaizsakarami , saudzējami un audzināmi” !

Manuprāt turpmāk visvairāk naudas ir jāiegulda profesionālajā izglītībā un augstskolās eksakto profilu jomā, tur visvairāk vai vispār tikai paredzot budžeta

vietas. Kā arī studentiem plaši ir jāsniedz gan studiju gan sociālie kredīti, tos daļēji vai pilnīgi dzēšot atkarībā no studiju kvalitātes un strādāšanas valstij un sabiedrībai svarīgajās jomās.

Nu ko ! Te ir izklāstītas visādas visai populiskas idejas. Gan kādus nodokļus papildus ievest, gan kādus samazināt. Mācīti ekonomisti un finansisti to visu varētu sabalansēt un padarīt realizējamu. Valsts un sabiedrība būtiski iegūtu !

Mērfismu izlase

- Individīda nekompetence ir tieši proporcionāla viņa vietai hierarhijas pakāpienos
- Uz sarežģītiem jautājumiem vienmēr var atrast vienkāršas un saprotamas, taču nepareizas atbildes.
- Nekad nelietojat tikai vienu vārdu, ja tā vietā var pateikt vismaz kādu duci !
- Ja frāze ir saprotama, tad tas nozīmē, ka tā vēl nav pabeigta !
- Bankas kredīta iegūšanai, jums vispirms ir jāpierāda, ka pēc tā nekādas vajadzības nav.
- Nekad nedrīkst nenovērtēt ļaužu glupības lielumu !
- Paļaujies kārdinājumam - tas var arī neatkārtoties !
- Iespējamība vienmēr pagadās pašā nepiemērotākajā brīdī !
- No diviem iespējamiem variantiem jebkurā situācijā realizēsies tas sliktākais !
- Padoma nesniegšana bieži ir tas labākais padoms.
- Pazudusī lieta parasti atrodas tad, kad tās vietā jau ir nopirkta jauna.
- Lai kaut ko atrastu, tas vispirms ir jāmeklē !
- Ja ierīci nekādi nevar iedarbināt, tad vajag izlasīt instrukciju !
- Iedodiet puīšiem āmuru un viņš ar to sitīs visam, kam vien tiks klāt !
- Ļaudis saprāta balsī ieklausas tikai tad, kad viss iespējamais jau ir izmēģināts.
- Ja ko gribat izdarīt, bet to atliekat pietiekami ilgi, tad visticamāk, ka atradīsies kāds cits, kas to izdarīs...
- Ja kāds ievērojams zinātnieks apgalvo, ka tas ir iespējami, tad gandrīz vienmēr viņam ir taisnība. Ja tas pat cilvēks apgalvo, kā neiespējamību, tad visticamāk, ka viņš maldās.
- Ja sabiedriskā doma nostājas kādas idejas pusē un to kvēli atbalsta, bet to kritizē zinātnieki jau gados, tad visticamāk taisnība būs šiem zinātniekiem.
- Tāpat vien uz pusdienām neuzaicina !
- Katrā organizācijā ir kāds cilvēks, kas zina, kas īstenībā tur notiek. To tad arī vajag atlaist !
- Ja reiz labprātīgi esat uzņēmušies darbu, ko neviens nevēlas darīt, nākamajā reizē no jums atkal gaidīs to pat entuziasmu.
- Ja kaut ko pietiekami bieži dara nepareizi, tad tas kļūst par normu.
- Neviens labs pasākums nepaliek nesodīts !
- Ja fakti teoriju neapstiprina, tad no tiem vajag atbrīvoties !
- Eksperimentu var uzskatīt par izdevušos, ja, lai panāktu atbilstību teorijai, nācās atmett ne vairāk kā pusi no mērījumu datiem.
- Nekad nevar īsti zināt, kad jau ir par vēlu !
- Nekad nav tik daudz laika, lai visu izdarītu pareizi un kā nākas, bet vienmēr atrodas laiks pārtaisīšanai.
- Lai ko arī darītu, vienmēr atradīsies kāds pants, ko jums piešūs !
- Nav iespējams novērtēt peļķes dziļumu tajā neiekāpjot !
- Ja jūs nezaudējat galvu, kad visi jau ir krituši pānikā, tad ļoti iespējams, ka situāciju esat novērtējis kļūdaini.

Ķecerīgas domas un priekšlikumi mūsu valsts un sabiedrības labākai, efektīvākai un taisnīgākajai funkcionēšanai.

Atkarībā no attiecīgas valsts iedzīvotāju apziņas attīstības, politiskās aktivitātes, dzīves apstākļiem aktīvākie indivīdi mēģina valsts pārvaldes absurdus, *cūcības un draņķības* kādā veidā par labu vērst vai vismaz mazināt, kaut vai izvirzot kādus neordinārus vai pat ķecerīgus priekšlikumus. Cenšoties būt savas valsts apzinīgam pilsonim, tad nu arī es mēģinu sniegt kādu savu artavu priekšlikumu pūrā, cerībā ko labu izdarīt. Vienam otram šie priekšlikumi varbūt liksies pārāk radikāli, grūti realizējami vai pat nepieņemami. Taču, manuprāt, ielaistu kaišu ārstēšanai bez radikāliem līdzekļiem neiztikt. Vismaz palieku cerībā, piedāvājot idejas, rosināt sabiedrisko domu un varbūt rīcībspējīgie „runasvīri” un arī „runassievas” ieklausīsies un ko jēdzīgu arī realizēs. (Atļaušos atgādināt prātojumu par „trakām” un „ķertām” idejām.) Vērts lasītājs te saskatīs daudzu jau agrāk izteiktu ideju, priekšlikumu un pat tēžu atkārtosanos. Taču ne velti tautas paruna saka, ka *atkārtošana ir zināšanu un sapratnes māte!* Vienreiz kaut kur tā garāmejot minēta doma daudzu prātos tā arī nemaz neaizķeras un tālāk neattīstās.

1. Vispārīgās nostādnes - *kādu es vēlētos redzēt savu Tēvzemi un Dzimteni* - Latviju. Sabiedriskā iekārta, kurā valdītu humānisms, godīgums, īstena demokrātija un sociālais taisnīgums. Pret jebkādu diskrimināciju pēc tautības, dzimuma, reliģijas. Par visu godīgi orientēto un godīgi darbojošos sabiedrisko slāņu savstarpēju cieņu un sadarbību. Pret resursus izniekojošo, fizisko un garīgo vidi piesārņojošo patēriecības, naudas pielūgsmes, visatļautības, vardarbības un izvirtības ideoloģiju. Par latviešu valodu, kā visu Latvijā dzīvojošo ļaužu vienojošu faktoru. Par humāniski orientētu multikulturālismu. Par valstiski atbalstītu, sociāli regulētu un plānveidīgu ekonomiku. Par valsts, pašvaldību, sabiedrisko un individuālo īpašumu tiesiskumu un efektīvu sadarbību valsts un sabiedrības interešu labad. Par valsts atbalstu visu veidu privātajām iniciatīvām, kas ir vērstas valsts ekonomikas, zinātnes, izglītības un kultūras tālākai attīstībai. Pret ekonomikas virzību parazītiski spekulatīvu darbību slīdēs. Pret aizvien tālākas Latvijas ekonomikas nokļūšanu ārzemju kapitālistu rokās. Par vietējās ražošanas protekcionismu. Par Latvijas reālu līdztiesību Eiropas Savienības valstu saimē.

(Cik skaistas frāzes! Tikpat kā no kāds partijas standartprogrammas!)

Vispirms par valsts pārvaldes principiem :

2. Izmainīt valsts iekārtu uz prezidentālu republiku, piemēram, pēc ASV parauga. (Gan protams bez tās korupcijas, naudas un demagoģijas izpausmēm, kas diemžēl izpaužas arī tajā „demokrātijas citadelē” - ASV) Tautas vēlēts Valsts Prezidents (VP) ar plašām pilnvarām. VP ieceļ premjerministru, kas sastāda Valdību, ko gan apstiprina Saeima. Ieceļ Ģenerālprokuru, SAB, KNAB, Valsts Kontroles vadītāju un Tiesībsargu.

Valsti varētu salīdzināt ar kuģi. Lai uz tā pastāvētu kārtība, tas neciestu avāriju, un tas vispār nokļūtu ceļa mērķī, pašsaprotami, ka viennozīmīgs kuģa saimnieks un pavēlnieks ir tā kapteinis, kas par savu rīcību un viņam uzticēto kuģi atbild ar „savu g(alvu)”. Jebkāda mītiņošana un demagoģiska „demokrātijas taisīšana” uz komandtiltiņa ir neiedomājama un nepieļaujama!

Atzīšos, ka es arī piederu pie cilvēkiem, kuri ilgojas pēc *stipras rokas*, kurai varētu uzticēties. Līdzšinējā demagoģiskā parlamentārā kašķēšanās un *labumu deķīša*

staiptāšana sevi ir nodemonstrējusi tikai negatīvajos aspektos. Valdošo šeftmanīgo grupējumu ciniskās izdarības ekonomikas izsaimniekošajā, āždārznieciskajā un neprasmīgajā valsts vadībā, sagraujot rūpniecības un lauksaimniecības nozares, kā arī aizkulisēs savās interesēs vienojoties par valsts pārvaldē svarīgākajiem posteņiem. (Sev pakļāvīgas marionetes - Valsts Prezidenta meklēšana pēc tā lielākā kretīna principa.)

Ne velti savā laikā leģendārais Kārlis Ulmanis patrieca līdzīga rakstura morāli izkurtējušu un destruktīvu Saeimu, izdarot valsts apvērsumu un iedibinot totalitāru režīmu. Valsī ievestās kārtības un ekonomiskā uzplaukuma dēļ, šo soli atbalstīja plaši iedzīvotāju slāņi. Gan jāpiezīmē, ka tajā laikā Eiropā bija vērojama tāda kā totalitāro režīmu veidošanās epidēmija.

Vēlēšanās pēc „stingras rokas” jāatzīst, ka ir tūri mietpilsoniska vēlme. Tā ir vieglāk dzīvot. Nevis pašam rīkoties un atbildēt, bet rīcību, ”labumus un iecelšanu saulītē” gaidīt no „Vadoņa”, kurš tad par visu arī ir atbildīgs... Tajā pat laikā ar nožēlu ir jākonstatē, ka mūsu tauta un sabiedrība vēl nav tik tālu nobriedusi, lai spētu realizēt un uzturēt daudz maz jēdzīgu demokrātisku iekārtu. Gribot negribot ir jāmeklē un jāveido kāds kompromiss.

Tādā kā naivas nostalgijas iespaidā daži citāti no Kārļa Ulmaņa tā laika izteikumiem :

Katrs savā darbā, bet visi valsts darbā ! Visi palīgā valdībai ! Tāds ir mūsu aicinājums. Ne neauglīgu noliegšanu, bet padomu; ne uzbrukumu, bet apzinīgu līdzdarbību; ne ārēju skaļumu, bet neatlaidību; ne savstarpēju apkarošanos, bet vienotu domu !

Ideālisms, augstais ideālisms, kura pašā kalngalā būs doma par mūsu tautas vienību, par mūsu valsti, par mūsu neatkarību - šis ideālisms mums palīdzēs strādāt mūsu darba laukā, kas mums piešķirts.

Būsim pašapzinīgi un lepni par to, ko tagad darām, bet atskafīsimies atpakaļ arī uz to, kas pagātnē darīts, jo tikai tā mēs krāsīm spēkus nākotnei un liksim pamatus mūsu nākotnes darbam. (Kārlis Ulmanis)

Kopšanu un aizsardzību baudīs visas dzīves spējīgās saimnieciskās nozares, peļņas kārie nogrupējumi nevarēs nepielaižamā kārtā izmantot savu saimniecisko varu uz iedzīvotāju plašo slāņu rēķina; apvienosies krietnam un godīgam darbam visi tautas slāņi un zemes novadi. (No valdības manifesta 1934.g. 16. maijā.)

Izveidot valsts attīstības stratēģisko plānu, par kura realizāciju ir atbildīgs Valsts Prezidents. Šajā plānā prioritāras ir bezdarba krasas likvidācijas, zinātnes, izglītības un ražošanas jomas. Nepieļaut Latvijas ekonomikas verdzisku atkarību no ES un citu valstu monopolistiskā kapitāla iegribām ! (Šāda plāna pamattēzēm vajadzētu veidot Valsts Prezidenta vēlēšanu kampaņas nostādnes)

Gan jāpiezīmē, ka ir mēģināts tādus tamlīdzīgus plānus veidot. Taču tie diemžēl ir bijuši nekonkrēti, vispārīgu frāžu pārpilni, un pats galvenais - neviens nebija konkrēti atbildīgs par to realizāciju.

3. Iespējams, ka lietas labad būtu lietderīgi ievest dalītu parlamentāro sistēmu, lai puse Saeimas deputātu būtu ievēlēti pēc t.s. mažoritāras sistēmas, pārstāvot kādu konkrētu teritoriju un , pats galvenais, lai attiecīgās teritorijas vēlētajiem būtu tiesības tos arī atsaukt ! Varbūt pat varētu izveidot tādu kā divpalātu sistēmu - apakšpalātu veidotu “proporcionāli ievēlētie” , bet apstiprinošo augšpalātu, “mažoritāri ievēlētie” deputāti.

4. Attiecībā par „tautas kalpiem” - visu līmeņu deputātiem, pieprasīt to intelektuāli kvalitatīvo piemērotību.

Lai iegūtu autovadītāja tiesības ir nepieciešamas speciālas zināšanas, jākārtu eksāmeni, nepieciešamas kaut vai formāla rakstura izziņas par veselības stāvokli. Taču pie valsts vai

pašvaldību stūres, vismaz teorētiski, var pielaist jebkuru narkomānu, nodzērušos „bomzi”, šizofrēniķi, vai kādu būtībā neizglītotu jefiņu. Galvenais kritērijs - lai būtu „savējais” un no „pareizās partijas”!

Domājams, ka būtu nepieciešami visu līmeņu deputātu kandidātiem uzlikt **vecuma un izglītības cenzus**. Vismaz 30 gadu vecumu un augstāko izglītību – vismaz bakalaura līmenī. Pie šiem nosacījumiem jau varētu cerēt, ka kandidāti būs jau daudz maz intelektuāli nobrieduši un jau ar kādu dzīves pieredzi. Tas gan jau ir nedaudz sarežģītāk - bet vai būtu prāta darbs pie kandidēšanas pielaist sistemātiskus atskurbtuvju klientus, kazino un visādu „laimētavu” apmeklētājus ?. Šie indivīdi jau ir pierādījuši nespēju nepakļauties savu atkarību kārdinājumam.

Šajā sakarībā, manuprāt, vajadzētu reģistrēt šo „laimētavu” un tamlīdzīgu iestādījumu apmeklētājus. Tas nāktu par labu noziedzības apkarošanas profilaksei. Nav taču noslēpums, ka šie „iestādījumi” ir turpat vai ideālas vietas neīrās naudas atmazgāšanai. „Savējiem” ir tikai sistemātiski jāspēlē un jāiepludina nauda, kas tad automātiski legalizējas. Protams, tūdaļ tiks demagoģiski brēkāts par „cilvēktiesību” aizskaršanu !

Nedaudz vajadzētu mainīt vēlēšanu sistēmu.

5. Vienkāršākais solis - vēlēšanu partiju listēs kandidātus izvietot alfabētiskā secībā. Atkritīs visa šeftēšanās, kaislības un “rebes” par saraksta augšgalu. Lai vēlētājs kandidātus pats sanumurē, ja to vēlas, sev tīkamā secībā. Izmantojot datortehniku, tāda kārtība balsu skaitīšanā būtiskus sarežģījumus neradīs. (Ja nu, kā visticamāk, viss paliek “pa vecam”, tad vēlētājam gribētos ieteikt, lai izvēlētajā partijas listē izvītro visu “augšgalu”, bet atstāj apakšējo kādu ceturtdaļu. Ir lielāka varbūtība ka tajā būs vairāk sakarīgu, nesavtīgu un godīgu cilvēku.)

Manuprāt vēl labāka būtu **“pilnīgi grozāmo sarakstu”** sistēma. Lai vēlētājs no visu partiju „listēs” minētajiem kandidātiem izveidotu „savu komandu”, kurai tad nu viņš var uzticēties un deleģēt lemsšanas pilnvaras Katrā partijā taču ir arī kādi tik tiešām godavīri šā vārda labākajā nozīmē, nevis tikai karjeristi un pašlabuma meklētāji vien !

Vēlētāji diemžēl partiju programmas nelasa, bet gan vadās no personiskām simpātijām vai pat no „frizūru” pievilcības. (Gan jāatzīst, ka tās programmas tik tiešām nav vērts un nav pat jēgas studēt, jo tās visas ir praktiski vienādas kā kādi diviņi bērni. Paliek iespaids, kā tās tiek „ceptas” kādā PR pakalpojumu kantorī. Sastāv no skaistām, vispārīgām frāzēm un patētiski sola labklājību un uzplaukumu, gan neatšifrējot daudz maz reālus tā realizēšanas mehānismus.)

Vislabāk būtu, ja visus deputātu kandidātus saliktu kopējā alfabētiski veidotā sarakstā, uzrādot vienīgi to izvirzošās partijas vai kādas institūcijas nosaukumu. Ievēlāti lai tiktu tie, kuri būtu saņēmuši attiecīgi lielāko balsu skaitu. Pie patlabanējo datorsistēmu iespējām balsu skaitīšanā nekādu sarežģījumu nebūtu. Pie šādas kārtības atkrīstu tik populārās un izplatītās rebes, šeftes un kaislības par vietas numuru kandidātu sarakstā. Atkrīstu arī nedemokrātiskā un būtībā netaisnīgā procentu barjera. (Kas, starp citu, ir nelikumīga, jo Satversmē runa ir tikai par proporcionālām vēlēšanām bez jebkādam atrunām par procentu barjeru)

Brīvi grozāmo sarakstu sistēmā, protams, galvenokārt tiktu ievēlētas tā saucamās „lokomotīves” - dažādas populāras personības, kuras patlaban izmanto kā maksšķerēsmu naivo vēlētāju pievilināšanai - dziedoņus, sportistus, aktierus, komponistus, māksliniekus un tamlīdzīgi, kas vairumā gadījumu pēc savām profesionālajām kvalitātēm un zināšanām ir galīgi nepiemēroti specifiskajai valsts vai pašvaldību pārvaldes darbībai. Šīs „lokomotīves” ir paredzētas tikai „vajadzīgo cilvēku” ievilkšanai. Pēc tam tās stāv mierā un tiek izmantotas tikai kā „balsošanas mašīnas” elements, ļaujot darboties tiem “Istajiem bosiem”. Nu tad lai arī ievēlētās „lokomotīves” tiešām strādā un pierāda, ka labi spēj arī ko citu, ne tikai skaisti dziedāt, spēlēt, ātri skriet, vai svarbumbas cilāt, apstiprinot ļeņinisko tēzi, ka “jebkura ķēkša var un spēj pārvaldīt valsti” !

Jāpiezīmē, ka līdzīga grozāmo sarakstu sistēma darbojās pirmo četru Saeimu laikā. Taču pēc „neatkarības” atgūšanas, laikam jau partiju šeftmaņu un to sponsorējošo „naudasmaisu” interesēs šāda kārtība diemžēl netika atjaunota. Runājot par elektorātu, būtiskā problēma ir ar balsošanas aktivitāti gan pie mums, gan citur pasaulē tā saucamajās „demokrātiskajās” valstīs. Aplūkojot kopumā, labākajā gadījumā dalību vēlēšanās ņem trīsceturtdaļas, bet parasti apmēram puse balsstiesīgo. Tātad tiem, kuri uz vēlēšanām neiet un pat bravurīgi ar to plātās, ir pilnīgi vienalga, kas notiek ar sabiedrību un valsti. Ļoti trāpīgs ir spārnotais teiciens, ka „*Sliktās valdības ievēl tie labie un gudrie cilvēki, kuri neiet uz vēlēšanām*”. Līdz ar to šie vienaldzīgie zaudē jebkādas morālas tiesības būt neapmierinātiem ar to, kas notiek valstī un kaut vai ar pašiem. Domājams ka demokrātiskāk un taisnīgāk būtu šos principiālos „nevēlētājus” no vēlētāju sarakstiem izslēgt. **Lai pirms vēlēšanām katrs balsstiesīgais attiecīgajai institūcijai paziņo par savu gribu piedalīties vēlēšanās.** Pie labi nostādīta iedzīvotāju reģistra un mūsdienu datortehnikas, tas nekādas būtiskas grūtības neradītu. Lai vēl tie, kas to vēlas un zina un saprot par ko īsti vēlē balsot ! Tad vēlēšanu rezultāti daudz patiesāk atspoguļotu ļaužu noskaņojumus un vēlmes un tik tiešām būtu demokrātiski.

6 Nākamā problēma ir deputātu patstāvība un atbildība. Manuprāt **deputātam ir jābūt atbildīgam tikai savu vēlētāju un sirdsapziņas priekšā un jebkāda tā komandēšana vai iespaidošana būtu attiecīgi sodāms kriminālnoziegums.**

Kauns skatīties, kā frakciju vadītāji deputātiem kā kādiem auniem ar īkšķi norāda, kā tad ir jābalso ! Tā pushumoristiski - racionalitātes labad frakciju vadītājiem varētu piešķirt attiecīgo balsu skaitu, Saeimas sastāvā atstāt tikai tos, bet visus pārējos deputātus atlaist. Ietaupītos valsts nauda un atkristu visādas liekas tur „gaisa tricīnāšanas” – debates, kas būtībā ir tikai teātris uz publiku. Paši deputāti tās runas taču nemaz neklausās, jo viss taču ir jau iepriekš aizkulisēs izlemts „Tautas kalpi” vairs kalpo nevis tautai - vēlētājiem, bet gan pakļaujoties partijas disciplīnai un saviem „bosiem”, faktiski kalpo partiju sponsorētājiem - oligarhiem. Valsts politiku veido nevis 100 likumīgie un pilnvarotie tautas pārstāvji, rūpīgi izsverot visus „par” un „pret”, bet gan būtībā antikonstitucionāls veidojums - tā saucamā koalīcijas padome (valsts pamatlikumā - Satversmē tāda nav paredzēta !) no dažiem cilvēkiem. Lai cik vērtīgi un racionāli arī būtu tā saucamās opozīcijas priekšlikumi, tie visi tiek noraidīti principa pēc, jo nāk no opozīcijas. Gan dažkārt šie noraidītie priekšlikumi, nedaudz pārveidoti, tiek uzdoti kā „savējie”, ar balsošanas mašīnu iebalsoti, to tad ar lielu reklāmu pasniedzot kā savus sasniegumus un „labos darbus”. Tāda nu līdz šim ir bijusi mūsu Saeimas prakse. Tādas nu ir tās „demokrātijas” grimases un „draņķības” !

7. Nākamais vēl ķecerīgāks priekšlikums. Nekādas partiju frakcijas un koalīcijas, pozīcijas un opozīcijas ! Deputātam ir jābūt „tautas kalpam”, nevis partijas un tās sponsoru pakalpiņam ! Nu kas tā par demokrātiju, taisnīgumu un objektivitāti, kad kādu trešdaļu vai pat gandrīz pusi tautas pilnvaroto pārstāvju vispār izslēdz no spēles, kad pat ļoti vērtīgus priekšlikumus “pozīcija” noraida tikai tāpēc vien, ka tos ir iesniegusi opozīcija.! Tā vien gribas uzsaukt :

Kungi ! Jūs visi esiet tautas ievēlēti un pilnvaroti, tādēļ beidziet kašķēties un āksēties, bet liekat galvas un prātus kopā, strādājot visas valsts un sabiedrības interesēs ! Jūs esat atbildīgi tautas un savas sirdsapziņas, nevis kuluāros esošo naudas maisu vadīto savu partijas bosu priekšā ! Un nekādu paceltu vai nolaistu īkšķu, frakciju un padomju lēmumu un komandu !

Protams, visi brēks, ka nekur pasaulē tā nav ! Bet vai tiešām visi novecojušies anahronismi ir dogmatiski jāatkārto ? Vienīgais pozīcijas – opozīcijas sistēmas lietderīguma arguments ir tikai tas, ka opozīcija, lūk modri “raudzīsies uz pirkstiem” un neļaus darīt muļķības ! Praksē no tā nekas sakarīgs, izņemot ķīviņus un skaļu demagoģiju, diemžēl nesanāk. Joprojām palieku pārliecībā, ka vismaz patlabanējā mūsu tautas demokrātiskās attīstības stadijā, visefektīvākā varētu būt prezidentālas valsts sistēma. Prezidents, kurš varētu visu to nesakarīgo “baru” turēt kopā, pie

kārtības saukt un būtu atbildīgs tautas priekšā, bet nevis aiz deputātu mugurām stāvošo naudas maisu priekšā !

8. Tālāk vēl trakāk ! Godājamies deputātu kungus pilnīgi atraut no visādu papildus "labumu siles"! Lai tie drīkstētu un naudu varētu saņemt tikai par savu tiešo darbu ! Un nekādu sēdēšanu visādās uzņēmumu valdēs un padomēs ! Nekāda personiskā biznesa (izņemot sīkzemnieka saimniecību). Vienīgā apmaksātā strādāšana ārpus deputāta slodzes ir pieļaujama tikai zinātniekiem, māksliniekiem, pasniedzējiem, skolotājiem un praktizējošiem ārstiem. Deputātiem ir jānodarbojas tikai ar savu tiešo darbu !

Ja nu tik tiešām karsti un kvēli vēlies stādāt valsts un sabiedrības labā, tad upurējies, savu biznesu pārdod, esi materiāli un ētiski pilnīgi caurspīdīgs ! Kā teikt - "Cezāra sievai ir jābūt ārpus jebkādām aizdomām !"

9. Par vēlēšanu kampaņām un aģitāciju. Esam jau piedzīvojuši dāsni apmaksātus „pozitivismus”, uz kuriem tik daudzi naivuļi arī tiešām uzķērās. Kuriem vairāk naudas, tiem ir iespējas taisīt lielāku troksni un jezgu un, diemžēl, gūt arī lielākus panākumus.

Manuprāt problēmu varētu atrisināt visai vienkārši. Nav nepieciešama nekāda valsts apmaksāta partiju darbības finansēšana. Lai tās pārtiek tikai no biedru naudām un kādas legālas saimnieciskas darbības. **Jāaizliedz jebkādi ziedojumi „no malas” un „trešajām personām”. Legāli noformētās partijas savu propagandu un izteikt viedokļus lai varētu uz vienlīdzības principiem tikai caur valsts finansētu kādu speciālu preses izdevumu vai valsts apmaksātu „laukumu” reģionālajā presē, kā arī valsts apmaksātu sistemātisku un regulāru raidlaiku radio un televīzijā.** Tas tad varētu būt valsts atbalsts politisko organizāciju darbībai. Visa pārējā propaganda „uz savu roku” būtu jāaizliedz. Tās partijas, kas to pārkāpj, nav jāpielaiž pie vēlēšanām vai jāanulē iegūtie mandāti. Atkritīs visa demagoģiskā kņada, ļaužu prātu piesārņošana un totāla muļķošana. (Gan rezignēti atcerēsimies - kā tad bija ar partiju finansu pārtērīņiem pēdējās Saeimas vēlēšanās un kā pie varas stūres esošie nevēlas maksāt likumīgo sodu, bet gan „noēst” soda uzlicējus !?) Tas tad tiešām būtu taisnīgi un demokrātiski. Nekur pasaulē tā nav !? Bet kāpēc gan mums ir jāatkārto visādas iesīkstējušas citu muļķības un „draņķības” ?

Līdzīgi nosacījumi lai attiektos arī uz Valsts Prezidenta vēlēšanām. Par Valsts Prezidentu varētu tikt izvirzīts jebkurš Latvijas pilsonis, kas atbilstu attiecīgajiem vecuma un izglītības cenziem. Izvirzīt lai varētu partijas, sabiedriskas organizācijas, iedzīvotāju apvienības un arī pats pretendents. Ar savu politiskā viedokļa izklāstu un sava Valsts Stratēģiskā Plāna vīziju pretendents, līdzīgi kā partijas, uzstājas attiecīgajos valsts nodrošinātajos masu informācijas līdzekļos.

10. Un nu par pašiem vēlētajiem - tā saucamo elektorātu. Tur nu tā „demokrātija” visu salaiž, manuprāt, galīgi šķērsām. Ļaudis ir dažādi. Dzirdamas arī bravurīgi pašpārliecinātas balsis - man viss ir *pofig*, tādēļ vispār neiešu vēlē ! Liela daļa ir tādu, kas uzskata, ka par nekādu tur „politiku” neinteresējas, tā tiem esot „pie vienas vietas”, ka tikai pašiem ir labi un tādēļ ne uz kādām tur vēlēšanām un referendumiem vispār neiet un ar to vēl arī plātīgi lielās. Protams, katrs var rīkoties kā vēlās - demokrātija taču !

Šiem ļaudīm tad vispār nebūtu nekādu morālu tiesību vaimanāt par sliktu dzīvi un valdību, jo paši neko lietas labad nevēlas darīt. Šiem bravūreļiem vajadzētu apjēgt, ka, ja viņiem viss ir *pofig*, tad arī valdībai par viņiem viss ir *pie kājas* un tiem tad nu vairs nav nekādas pat morālas tiesības vaidēt, kritizēt un bļausstīties, ka viss ir slikti un nelabi. Manuprāt šādu vēlēšanu ignorances noskaņu izplatībā mūsu mankurtiņu vidū tālredzīgi darbojas šoreiz tik tiešām “spalvainā roka”. Piektās kolonas elektorāts ir daudz maz vienots, uz vēlēšanām atnāks un nobalsos “par ko vajag”. Un politiskā vara agri vai vēlu būs pārņemta pilnīgi likumīgi un demokrātiski, tad varēs par visu revanšēties un savu kundzību atjaunot.

Ir daļa pašpārliecinātu tumsoņu, kuriem par politisko spektru ir galīgi greizi priekšstati. Tie „labējie” ir tie labie (jo tur taču ir „latvieši”), bet tie „kreisie” ir tie sliktie, jo tur ir arī visādi „krievi” un „okupanti”. Gan jāpiezīmē, ka šādus uzskatus izprovocē ļaužu grupa, kas sevi arī pasludina par „kreisu”, bet būtībā pārstāv ciniskus Latvijas valstiskuma pretiniekus, kas mēģina panākt revanšu un savas kādreizējās kundzības atjaunošanu. Diemžēl šim grupējumam ir vērā ņemama pārstāvniecība Saeimā un pat ES institūcijās un spēcīgs visāda veida atbalsts no „varenā kaimiņa”.

Liela daļa jauno ļaužu ir vispār apolītiski un to dzīves galvenās vērtības ir „aliņš, tusiņš un seksīņš”. Pavisam neliela daļa ir to, kas laikus noskaidrojuši savas politiskās simpātijas un zina par ko tad balsos. Un ir visai liela daļa, kas to nav izlēmuši līdz pat pēdējam brīdim un to balsojumam ir nepārdomāts un viegli iespaidojams raksturs. Uz šo kontingentu tad arī orientējas visa vēlēšanu kampaņa kņada, troksnis un jezga.

Pie patlabanējās „demokrātijas” lemt par valsts un sabiedrības likteņiem ir vienādas tiesības, tēlaini salīdzinot, gan pusanalfabētiskai astoņpadsmitgadīgai prostītūtai, gan narkomānam, dzērājam „bomzīm”, tumsonīgam jefiņam, gan, teiksim, sešdesmitgadīgam politoloģijas profesoram. Bet kāda nu kuram no valstiskām lietām ir tā jēga un saprašana ?

Elektorāta kvalitātes labad politisko procesu vēsturē dažādās valstīs tiek praktizēti ierobežojoši tā saucamie cenzi. Šie vēlētāju cenzi tiek uzskatīti par “labiem un pareiziem” - gan pēc izcelsmes, mantiskā stāvokļa, dzimuma, vecuma u.c.. Nevienā valstī par Valsts Prezidentu neieceļ “teļa vecuma” individu ! Pie mums un arī citur darbojas tikai “pilsonības” cenzi, kurā, stingri ņemot, no īstenas demokrātijas nav ne smakas. Manuprāt būtu lietderīgi pie mums pastiprināt vecuma cenzu, **vēlēšanu tiesības sniedzot tikai no 21 gada vecuma un pacelt vēlētāja izglītības līmeņa svaru.** Agrīnas jaunības posmā šie papildus 3 gadi būtiski uzlabotu jauno vēlētāju intelektuālo briedumu. Uz elektorāta kvalitāti, manuprāt, pozitīvu iespaidu atstātu izglītības līmeņa cenzi. Domājams, ka vēlētājam, ar augstāku kaut vai formālās izglītības līmeni, pastāv lielāka varbūtība, ka viņa izvēle būs objektīvāka un pārdomātāka. Izglītības līmeņa iespaidu tādā vienkāršotā risinājumā varētu realizēt apmēram šādi : Vēlētājam ar pamatizglītību lai būtu viena balss, ar vidējās izglītības līmeni divas, bet ar augstskolas izglītību trīs balsis. Pie kārtīgi nostādīta iedzīvotāju reģistra un mūsdienu datortehnikas iespējam šādas vēlēšanu sistēmas realizācija nekādas nepārvaramas tehniskas grūtības neradītu. Manuprāt ar šādiem cenziem balsojumu kvalitāte būtu labāka, objektīvāka, un mazāk pakļauta visādām tumsonībām un demagoģijām.

11. Valdība būtu jāveido pēc profesionalitātes principa, nevis no partiju ieceltajiem “āždārzniekiem”. Ministri un citu svarīgu darbinieku posteņi ir jākomplektē vairākkārtējos konkursos no attiecīgu speciālistu vidus. Valsts Prezidenta nominētais premjerministrs savu valdību tad varētu sastādīt tikai no konkursu izturējušo datu bāzes, Atkritīs līdzšinējā neglītā un būtībā korumpēta sistēma ar partiju tirgošanos, ķīvēšanos un sev izdevīgāko posteņu sagrābšanu. Konkursu pirmajām kārtām vajadzētu būt anonīmām - lai pretendenti vispirms tiek galā ar attiecīgi sastādītām datorprogrammām iztuot intelekta līmeņa pārbaudi. . (Tas tā puspajokam - lai ministra vai kāda cita augsta ranga vadītāja kandidāts vispirms izrēķina kādu 9. klases matemātikas eksāmena uzdevumu ! Tas tik būtu “humors” !) Nākamās kārtās vajadzētu vērtēt pretendentu faktisko profesionalitātes līmeni, ignorējot formālos titulus un regālijas. Pretendentu personības lai tiktu atklātas tikai pēdējā kārtā, lai neiznāktu tāda ironija, ka profesionāli vislabākais pretendents izrādās ir Latvijas valstiskuma nikns ienaidnieks vai ētiski galīgi nepieņemams indivīds. Ienaidnieku kvalitātes nedrīkst novērtēt par zemu, tie nav nekādi stulbeņi - to vidū ir arī augstas kvalitātes profesionāļi.

Līdzīgu kārtību, manuprāt, vajadzētu ieviest arī attiecībā uz zemāka kalibra valsts pārvaldes ierēdņiem.

12. Vajadzētu izveidot tādu tiesisku sistēmu, kad jebkurš darbonis, būdams kādā amatā, padomē, ministrijā vai pat deputātos, par jebkuru savu lēmumu, parakstu, rīkojumu, balsojumu, ja tā rezultātā kādam (sabiedrībai vai fiziskai personai) ir nodarīts kaitējums, proporcionāli savam statusam nestu reālu atbildību “ar savu

kabatu" ! (Nevis kaut kādu smieklīgi mistisko "politisko atbildību"!) Tad uz deputātiem, priekšnieku posteņiem un visādu padomju locekļiem tā neskries, jo tas būs pat bīstami un materiāli pat ļoti neizdevīgi. Protams, ko tādu patlaban realizēt arī ir neiespējami - kurš mulķis tad atteiksies no garda kumosa !

13. Beidzot ievest progresīvo ienākumu un īpašumu nodokli, kā arī tā saucamo „nulles deklarāciju”, pamatojot visu savu īpašumu un kapitālu izcelsmi un legalitāti !. Nu cik gan ilgi uz godīgi strādājošo ļaužu rēķina var atbalstīt nekaunīgus ierāvējus un parazītus !

Manuprāt ko tādu nepieļaus pie varas stūres esošie lielkapitālisti un Latvijas svarīgāko ekonomisko jomu uzurpējušie ārzemju monopolisti. Būtībā Latvijā pašiem latviešiem nekas būtiski vērtīgs vairs nepieder, jo viss vērtīgākais pieder ārzemju kapitālam. Protams, ka tā interesēs ir šie gūt maksimālu peļņu to izvedot uz savām valstīm un te maksāt pēc iespējas mazākus nodokļus. Latvijas iedzīvotājiem ir paredzēta melnstrādnieku un apkalpojošā personāla loma. Jebkādiem mēģinājumiem samazināt lielkapitālistu apetīti pretī tiek likta plaša demagoģija vai atklāta „varas vīru” uzpirkšana, izmantojot visas „demokrātijas” un „brīvā tirgus” principu iespējas.

14. Radikāli reorganizēt sodu sistēmu. Manuprāt ieslodzījumā vajadzētu turēt fiziski bīstamus indivīdus.. Galvenokārt praktizēt naudas sodus, īpašuma konfiskācijas un piespiedu darbus, nevis visādas padibenes uz nodokļu maksātāju rēķina cietumos sanatorijas režīmā barot, apčubināt un izklaidēt ! Ieslodzītajiem sev uzturs ir jānopelna pašiem ar savu darbu, kādā jau nu tiek norīkoti. Neapšaubāmos gadījumos recidīvistiem ir jāpiemēro arī nāves sods. (Demokrātijas citadele - ASV to taču atļaujas !)

15. Citu valstu pilsoņus – Latvijas likumu pārkāpējus, izraidīt uz savas pilsonības valsti.

16. Alkoholīķu un narkomānu piespiedu ārstēšana un sterilizācija. (Vismaz tiks mazāk „saštancēts” pusdebilu un nelaimīgu bērnu !)

17. “Sausais likums” cilvēkiem ar ieroci (armija, policija, zemessargi, apsargi, mednieki). “Sausais likums” arī visu līmeņu deputātiem un ierēdņiem. Deputātu un ierēdņu kandidātu izvirzīšanai nepieciešama narkologu izziņa, kas apliecina attiecīgas atkarības neesamību.

18. Uzņēmējiem, kuri pieņem darbā, kā arī pietur pīpmaņus un dzērājus (kritērijs – atskurbtuve) valsts uzliek papildus nodokļus.

19. Iestādījumiem (kafejnīcas, restorāni, izklaides pasākumi), kuros atļauj smēķēt, uzlikt iespaidīgu papildus nodokli.

20. Pacientu tiesību aizsardzības likumu papildināt ar pacientu pienākumiem. Pīpmaņiem un alkoholiķiem vispār nav nekādu tiesību, jo tie savu un citu cilvēku veselību tīšprātīgi bojā !

21. Apturēt masveidīgo pilsonības piešķiršanu kolonistiem ! Pilsonība piešķirama tikai tiem indivīdiem, kas savu lojalitāti valstij ir pierādījuši un kuriem ir vismaz divu Latvijas sākotnējo (nevis iegūto) pilsoņu galvojumi. Uzsākt civilizētas dekolonizācijas procesu, repatriantiem uz savu etnisko dzimteni izbraucot, pat sniegt finansiālu palīdzību.

22. Par pretvalstisku rīcību, nacionāla naida kurināšanu un musināšanu uz to, sodīt ar pilsonības atņemšanu un izraidīšanu no valsts !

23. Elastīgs un diferencēts bezbērnu nodoklis personām vecākām par 25 gadiem. Jauno ģimeņu veidošanas ekonomisks atbalsts. Valsts finansiāls atbalsts jauno ģimeņu mājokļu problēmu risināšanai. Nelikumīgi un negodīgi iegūto īpašumu atsavināšana.

24. Valsts monopols uz alkohola un tabakas izstrādājumu tirdzniecību. To pārdošana tikai personām pēc 21 gadu vecuma.

Šo „zelta āderi” kā arī valūtas maiņu pie varas stūres tikušie valsts nozadzēji atdeva privātpašnieciskajām haizivīm, atraujot no valsts budžeta ienākumiem. Domājams, ka uz tiesībām valsts specializētajos veikalos iegādāties alkohola un tabakas

izstrādājumus vajadzētu izņemt speciālas licences. Par attiecīgo preču iegādi veikala kases aparāts automātiski sniegtu informāciju valsts iedzīvotāju reģistram. Būs materiāls veselības apdrošinātājiem un tiesībsargājošajām institūcijām. Kontrabandistus un kandžas dzinējus nežēlīgi sodīt ! Protams, ka tiks demagoģiski brēktās par „policejisku režīmu” un demokrātijas neievērošanu !

25. Pensionāriem un invalīdiem medicīnisko izdevumu apmaksā 50% apmērā, izņemot alkoholu un pīpmaņus.

26. Privātmāju īpašniekiem, kuri saviem ģimenīkiem – pensionāriem un ģimenēm ar bērniem sniedz atvieglotu apmaksas režīmu, pašvaldības sniedz dažādus atvieglojumus, kā arī finansiālas dotācijas. Taču namsaimniekiem ir pilnīgas tiesības atbrīvoties no dzērājiem un huligāniem. Namīpašniekiem, kuri pret saviem iedzīvotājiem izturas nelietīgi, to īpašumus atsavināt un nodot pašvaldībai.

27. Tirgotājiem, kuru veikalos pārsvarā ir importa preces, uzliekams papildus nodoklis.

28. Valsts un pašvaldību iestādēs darbinieku algas tiek piesaistītas minimālajai algai, nepārsniedzot 10 kārtīgu tās līmeni. Minimālai pensijai ir jābūt vismaz minimālās algas līmenī.

29. Izveidot apvienotu visu iedzīvotāju datu reģistru banku, kuros sistemātiski ietilptu ziņas par visiem izdevumiem un ienākumiem.

30. Labākai finansu plūsmas kontrolei, veicināt bezskaidras naudas norēķinu izplatību, ievēdot skaidrās naudas darījuma nodokli. Manuprāt visai finansu sistēmai ir jābūt valstiski pakļautai, atsakoties no visādām būtībā parazitiskajām privātbankām (To nu gan pasaules „īstenie valdnieki” nepieļaus !) Vai valsts budžeta naudas glabāšana privātbankā vismaz nav noziedzīga vieglprātība ?

31. Realizēt visu Latvijas reģionu (arī “dziļo lauku”) pilnīgu telefonizāciju un datorizāciju.

32. Izveidot un realizēt speciālu “jaunatnes programmu” Lai ikviens jaunietis līdz 18 gadiem atrastos tādas vai citādas skolas solā un apgūtu kādu dzīvei nepieciešamu amatu un prasmes. Attīstīt jaunatnes iesaistīšanu fizikālās un sporta nodarbībās, šim nolūkam paredzot valstisku atbalstu.

33. Tīši un vieglprātīgi sagrūtās lauksaimniecības atjaunošana. Atbalstīt visu veidu kooperatīvu darbību, kas ir vēsta lauksaimniecības attīstībai. Nepieciešamo pārtikas produktu pamatapjomu nodrošināt ar pašu ražojumiem.

34. Saglabāt nepiesārņoto Latvijas zemi, kā arī pasargāt Latvijas nacionālās bagātības – mežus no tālākas izlaušanās un vieglprātīgas iztirgošanas..

35. Būtiski reorganizēt izglītības sistēmu, mācību metodes un programmas.

Protams, pie varas stūres esošās partijas tādas reformas nepieļaus, jo tas tām nozīmētu “zāģēt zaru uz kuras pašas sēž”.

Apziņos, ka visas šīs “ķecerības” vismaz patlaban ir utopiskas, es tikšu izsmiets un apriets. Bet progress taču esot realizētas utopijas ! Ja neko nedarīsim, tikai savā sulā vārīsimies tālāk, tad arī labākajā gadījumā tikai nīkuļosim vien...

Gribētos pārfrāzēt un papildināt vienu populāru teicienu. Proti:

Es mīlu šo zemi, bet izjūtu dziļu nožēlu par šo valsti, kuru ir apsēduši parazīti !

Gan pašmājās izaudzētie, gan no visām pasaules malām uzradušies šeftmaņi.

Barikāžu laikā godīgie un labas gribas cilvēki bija vienoti, jo cerēja un ticēja Latvijas labākai nākotnei. Diemžēl cerības piepildījās ļoti mazā mērā.

Pragmatiski un bezkaislīgi vērtējot, mūsu tauta ir uz iznīcības sliekšņa, vai pat tam ir jau pārkāpusi pāri. Tas notiek pasaulē norisošo vispārējās globalizācijas procesu rezultātā, kritiskās demografiskās situācijas, alkoholisma un uzbrūkošās narkomānijas iespaidā.

Un tomēr - kā ārsta svēts pienākums ir cīnīties par katru kaut vai mirēja dzīvības minūti, tā arī katra godīga latvieša pienākums būtu ar tīrām rokām un tīru sirdsapziņu darīt visu, lai mēs neiznīktu un nedegradētos

Gribētos ļaudis aicināt savās dvēselēs un apziņā uzcelt jaunas barikādes pret to amoralitātes, noziedzības un netīras subkultūras vilni, kas nu veļas pār mūsu galvām. Nevis sajūsmināsimies par mūsu blēdīgo jaunbagātņu izpriecām, bet gan tos nicināsim un izjutīsim riebumu. Tā lai būtu mūsu nevardarbīgā pretošanās mēģinājumiem latvju tautu degradēt un morāli salauzt. Lai cik drūma aina arī nerēģotos, tomēr nākotne diezgan lielā mērā vēl ir mūsu rokās. Tādēļ nepakļausimies dažāda kalibra blēžu un pašlabuma meklētāju demagoģijai, bet vērtēsim un izvēlēsimies paši, pa kādu ceļu iet un kam uzticēties !

Un nobeigumā atkal jāuzstāda sakramentālais jautājums - nez kādai revolūcijai būtu jānotiek ļaužu un politiķu prātos, lai ko tādu varētu realizēt ?.

Mērfismu izlase

- No izteiktajiem vārdiem divus procentus parasti nesadzird, un, kā likums, tie ir paši svarīgākie vārdi.
- Kad kļūda ir atrasta un novērsta, tad noskaidrojas, ka viss ir bijis pareizi.
- Katrā uzdevumā ar n vienādojumiem vienmēr būs $n+1$ nezināmo !
- Agri vai vēlu vissliktāko apstākļu sagādīšanās notiks !
- Nekad nestrīdies ar muļķi - ļaudis var neatšķirt starp jums starpību !
- Ja eksperiments ir izdevies, tad kaut kas nav kārtībā !
- Nav grūti zirgu pievest pie ūdens, bet ja jums izdosies to piespiest peldēt uz muguras, tad gan tiešām būsit ko panācis !
- Ja viss notiek lieliski, tad vistuvākajā laikā kaut kas notiks !
- Ja jums liekas, ka situācija uzlabojas, tad noteikti kaut ko neesat ievērojis !
- Krējums kāpj augšup. Līdz beidzot saskābst !
- Jo augstāk tiek kāpts pa hierarhijas kāpnēm, jo tās kļūst slidenākas.
- Posteni ir vieglāk iegūt, nekā tajā noturēties !
- Ja rīkojaties pretēji noteikumiem, tiek sodīts. Ja rīkojaties saskaņā ar noteikumiem, tiek aplūkts ar nodokļiem !
- Ja jūtaties labi vai pat brīnišķīgi, tad neuztraucieties ! Tas noteikti pāries !
- Cilvēkam nekas nav neiespējams - ja vien tas ir jādara kādam citam !
- Kad būsit iemācījušies ko darīt kā pienākas, tad izrādīsies, ka to vairs darīt nevajag !
- Redzes leņķis ir atkarīgs no ieņemamās vietas.
- Nekas nav tik vienkārši, kā tas sākotnēji liekas !
- Ja nu jūs tūdaļ neguvāt panākumus, tad tas nozīmē, ka esat tikai normāls cilvēks !
- Uzdot grūtus jautājumus ir vienkārši - tur daudz gudrības nevajag !
- Nav tik svarīgi, ja kas iet nepareizi ! Galvenais - lai tik labi izskatās !
- Gadījumos, kad notikušo var izskaidrot ar muļķību, citus iemeslus meklēt vairs nav jēgas !
- Dzīves un optimisma galvenā būtība un jēga ir būt tādām muļķīm, uzskatot, ka viss labais vēl ir priekšā !
- Sarežģīta un grūta uzdevuma veikšanu labāk ir uzticēt slinkam darbiniekam, jo viņš atradīs kādu vieglāku paņēmieni.

Vai esam gatavi grūtībām, kas mūs sagaida iestājoties ES?

(un kā tas izskatās un kā jūtamies kopš esam iestājušies)

Šis raksts bija uzrakstīts pirms Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā. Toreiz to publicēt neizdevās. Laikam jau valdošās propagandiskās gaisotnes dēļ.

Nu jau krietnu laika strēķi tajā jau esam un nu varam izvērtēt visus iegūtos plusus un mīnus.

Protams, mēs iestāsimies, jo:

- Vispirms mēs nekur no pasaules globalizācijas procesiem neizspruksim, un no visiem ļaunumiem ir jāizvēlas tas mazākais. Bariņā taču ir drošāk, vieglāk izdzīvot un pat attīstīties, pašiem tikai nevajag gulēt un gaidīt "kliņģerus no debesīm krītam". Klāt neviens neko nenesīs.
- Un vēl otrs daudziem nepatīkams, tādēļ noklusēts un presē mazāk pieminēts ģeopolitiskais globālais faktors: Vienota Eiropa nākotnē varētu kļūt par būtisku pretsvaru ekspansīvajai, agresīvajai un šovinistiskajai ASV, tās visas pasaules sev pakļaušanas politikai. Daudzi to vēl nav apjēguši, bet ASV savu faktisko neoficiālo saimnieku (Pasaules Valdnieku) iespaidā, diemžēl, aizvien vairāk kļūst par ļaunuma un morālas degradācijas perēkli. No valdošās amoralitātes viedokļa, tāda pat „ļaunuma impērija” kā bijušā PSRS. Ja ticam un ceram, ka cilvēce morālo krīzi pārvarēs, tad “tāda” Amerikai, par kādu tā morāliskā un ētiskā degradācijā veidojas (visatļautība, vardarbība, naudas pielūgums, korupcija, izvirtība, agresija - viss tas, ko holivudiskā propaganda sludina un pat uzspiež kā „amerikānisko dzīves veidu” - turpat vai cilvēces kultūras kalngalu), humānā un civilizētā sabiedrībā nedrīkstētu būt noteicošas un valdošas lomas.

Man nav nekādu nosodošu iebildumu pret amerikāņu nāciju kā tādu. (Būtībā amerikāņi vēl nav izveidojušies par nāciju, bet pagaidām ir tikai dažādu etnosu konglomerāts ar no tā izrietošajām dažādām pretešībām un negācijām. Mēs ko tādu jau piedzīvojām bijušajā „Padomijā” un tas pats notiks arī tajā ES) ASV tikai spilgtāk izpaužas t.s. „amerikāniskā dzīvesveida” iniciētās morālās negācijas, kas kā kāda infekcija izplatās visā pasaulē. Arī ES, tikai te to diez kāpēc dēvē par „europeiskām vērtībām”...

Arī impēriskā Krievija ātri vien atgūsies un mēģinās atjaunot savu varenību un pasaules iespaidu. Vēl ne pārāk tālā nākotnē ļoti nopietns un iespaidīgs politiskais un ekonomiskais (arī ideoloģiskais) spēks būs Ķīna (un pēc tam Indija), kura savus ekonomiskos muskuļus audzē aizvien straujākā tempā.

Ļoti bīstams faktors ir kareivīgais *islāms*, kura iespaidu neievērot būtu nepiedodama tuvredzība.

Tādējādi no globālā ģeopolitiskā viedokļa spēcīga un vienota ES būtu vitāli nepieciešama.

Bet kas mūs tajā ES sagaida, no tīri materiālistiskas labklājības un nācijas izdzīvošanas viedokļa raugoties?

- Labākajā gadījumā sliktāk varbūt nepaliks. Jauniem, enerģiskiem, izglītotiem ļaudīm varbūt pavērsies lielākas iespējas “izsisties cilvēkos”. Mazaktīvajiem, fiziski vairs nespējīgajiem un visiem, kas bija pieraduši pie siltumnīcas apstākļiem, kad valsts vai kāda cita organizācija par tiem parūpējās, gan nāksies krietni vien “savilkt jostas”. Tajā vislabākajā gadījumā esošais labklājības (jeb attīstīto rietumvalstu salīdzinājumā – nabadzības) līmenis varbūt daudz maz saglabāsies, ja vien savlaicīgi būsīm ko pasākuši.

- Pastiprināsies sabiedrības materiālā un intelektuālā noslāņošanās un kā sekas attīstīsies dažādi gan sociālās, gan morālās degradācijas procesi. (Tas jau noris arī patlaban, bet tad noritēs vēl straujāk.)
- Daudzmaz labi klāsies t.s. "baltajām apkaklītēm" - dažādiem ierēdņiem (kuru atalgojums Latvijas apstākļiem jau tā ir amorāli uzpūsts) un labāk situētiem klerkiem, kā arī ārzemju firmu ieceltiem pārvaldniekiem.
- Tautsaimniecībā noteicošo lomu spēlēs dažādas cilmes ārzemju kapitāls, kas galvenokārt ir ieinteresēts peļņas iegūšanā un tās izvešanā no Latvijas. Vietējie labākajā gadījumā būs pārvaldnieki un dažāda kalibra pakalpiņi (savas smadzenes un sirdsapziņu pārdodoši juristi un ekonomisti - uz kuriem tā laužas mūsu studētgrībošā jaunatne). Pārējie būs dažāda ranga melnstrādnieki vai servisa sniedzēji. (Galu galā – vai nav vienalga, kas esi – bārmenis vai "prieka meita", ka tikai daudzmaz maksā!) Ar milzīgu enerģijas patēriņu kaut kā mēģinās un, iespējams, varēs izķepuroties mazie uzņēmēji (it sevišķi apkalpojošā jomā).
- Valsts vispārējā ekonomiskā stāvokļa būtiska uzlabošanās ir maz ticama, jo ārzemju business nebūt nav ieinteresēts, lai šeit veidotos tam konkurējoša ražošana. Valsts bez attīstības stratēģiskā plāna, tikai pakļaujoties brīvā tirgus stihijai, kuru vada pērkami politiķi, ir lemta tikai nīkuļošanai. Par mūsu politiku vairuma (vismaz pie varas stūres tikušo) vismaz nemākulību vai, visticamāk, pērkamību, liecina tik daudzie valstij neizdevīgie un pat tiešus zaudējumus nesošie līgumi (kuri, no tautas slēpjot, tikuši slepenoti). Diez vai "Briseles birokrātijas" kontrole stāvokli būtiski uzlabos, jo taču, zinam, ka pašā ES nav viss kārtībā ar sociālo taisnīgumu, morāli un ētiku un tās vadības struktūrās ir bijuši grandiozi korupcijas skandāli.
- Latviešu nācijas kultūras, identitātes un izdzīvošanas problēma paliek pašu rokās (pēc slavenā teiciena – slīcēju glābšana ir pašu slīcēju lieta). Par to "Briselei" nekādas intereses nebūs. Tad jau savā laikā "Maskavai" bija lielāka interese, jo vajadzēja realizēt lozungu - "nacionāla pēc formas, bet sociālistiska pēc satura".
- Talantīgākā, izglītotākā un spējīgākā jaunatnes daļa labākas dzīves meklējumos, kosmopolitiskās ideoloģijas iespaidota aizplūdis uz ārvalstīm un savu ienākumu nodokļus atstās tur, tā pasliktinot Latvijas budžetu.
- Protams, parādīsies arī kāds it kā pozitīvs faktors. Sakarā ar mūsu darba roku pagaidām vēl visai augsto kvalifikāciju, intelektu, materiālo mazprasīgumu un vājo darba ņēmēju aizsardzību (arodbiedrību neefektivitāte) - ekonomiskās kategorijās runājot, "lēto darba spēku", ārzemju kapitālistiem parādīsies vēlme dažas ražotnes pārvietot uz Latviju. Sevišķi t. s. netīrās, bīstamākās, kurās pašu strādnieki, pat bezdarbnieki, lāga negrib strādāt.
- Turpināsies lauksaimniecības sabrukšana, jo tehniski un finansiāli nabagais sīkzemnieks nebūs spējīgs konkurēt ar pārējām Eiropas valstīm. Stāvokli daudzmaz glābt varētu radikāla palīdzība laukiem, tajos veidojot spēcīgas lielsaimniecības (arī valstij uzpērkot vai nomājot neizmantoto zemi, tā paglābjot no Latvijas zemes nokļūšanas pilnīgā ārzemnieku īpašumā) un realizējot pārdomātu ražošanu (kaut vai, piemēram, rapsi, linus, ārstniecības augus u.tml. – speciālistiem labāk redzams). Sakopjot un labiekārtojot lauku "džungļus", varētu izveidoties arī laba un pievilcīga tūrisma un atpūtas bāze turīgajiem rietumniekiem.
- Vissmagāk pāreju izjutīs mūsu sabiedrības sociāli visvājāk aizsargāta daļa – pensionāri (jau patlaban attieksmē pret tiem klaji un nicīgi pārkāpjot Ceturto Bausli!), invalīdi un ģimenes ar bērniem, jo noteikti parādīsies pirmās nepieciešamības preču cenu sprādziens. Kāds ir šo preču cenu līmenis Eiropā, taču ir labi zināms. Kādēļ gan šīs preces mūsu dēļ pēkšņi paliktu lētākas? Prātojumi, ka cenas nepieaugšot, jo lūk, mūsu pirktspēja to

nepieļaujot, ir, maigi runājot, vismaz demagoģiski. Nu neviens ārvalstu biznesmenis taču nebūs tāds mulķis, ka nemēģinās krietni nopelnīt, pie mums uzpērkot lētākas kādas cilvēkiem svarīgas pirmās nepieciešamības preces! Robežu un muitas barjeru taču vairāk nebūs! Līdz ar to cenas neizbēgami celsies, pat ja tās kādā brīnumainā kārtā sākotnēji būtu bijušas relatīvi zemas.

- Dzīves dārdzība pieaugs, mums pat tajā ES nemaz neiestājoties, bet jau tikai tam gatavojoties. Zināms taču, ka daudzām precēm (piemēram, medikamentiem, grāmatām u.c.) un pakalpojumiem (elektrība, gāze, siltums) tiks pielikts vai paaugstināts PVN, tā izsaucot lavīnveida daudzu citu preču cenu paaugstināšanos, jo to veidošanos nosaka ražošanā nepieciešamās tādas vai citas enerģijas izmaksas.
- Lai izvairītos no iespējamā sociālā sprādziena, mūsu “valdīšanai” situācijas glābšanai tomēr kaut ko vajadzētu darīt. Tieši paaugstināt algas, pensijas un pabalstus lielas jēgas nebūtu, jo tas tikai izsauks inflāciju. Ja mēs neattīstīsimj nekādu materiālo vērtību ražošanu vai vismaz paši sevi nepabarosim, tad pēc elementāras loģikas ne par kādu labklājības uzplaukumu nav ko sapņot. Attiecībā uz pensionāriem, invalīdiem un bērniem (ne jau no “biezo” ģimenēm), piemēram, varētu praktizēt kompensācijas par komunālo, medicīnas, bērnu preču un skolas vajadzību maksājumiem. Protams, tas prasīs papildus izdevumus, taču šādā sistēmā finanšu plūsma būs mērķtiecīgāka un labāk organizētāka, gan būtiski piepalīdzot attiecīgajam kontingentam, gan finanses novirzot tautsaimnieciski svarīgām nozarēm. Ir iespējami arī kādi citādi atvieglojumi. Gudru speciālistu mums ir pietiekami daudz, lai palauza galvas. Ir tikai nepieciešama tā saucamā “politiskā griba”!
- Lai gan valsts no savām rokām ir tuvredzīgi izlaidusi daudzas tautsaimniecības vadības sviras, tomēr, vismaz teorētiski viss vēl nav pagalam. Daudz ko vēl var griezt par labu. Tikai vispirms no politiskās skatuves ir jāpatriec demagoģi, liekuļi, mutes bajāri, pašlabuma meklētāji un “naudas maisu” pakalpiņi.

Tā nebūt nav tikai tāda eiro skeptiķa (pareizāk sakot, eiroreālista) ģurdēšana, bet gan iespējamo grūtību norādīšana, lai tām laikus vismaz morāli varētu sagatavoties. Personiski es referendumā balsošu “par” un uz to aicinu arī citus pilsoņus. Vēloties sariebt mūsu tik daudz dumjību un ļauna darījušiem savtīgajiem politikāņiem, mēs Latvijai izdarītu īstu lāča pakalpojumu.

Kā jau minēju, tas viss ir sarakstīts tad, kad mūs vēl aģitēja par iestāšanos ES. Lasītājam nu ir iespējas izvērtēt kādā mērā ir piepildījušās augstākminētās prognozes. Manuprāt pilnā mērā ir piepildījušās vispesimistiskākās prognozes.. Latviju gan nav piemeklējusi nekāda visu sagraujoša zemestrīce, grēku plūdi, viesuļvētras vai postošs karš, bet visa Latvijas ekonomika ir sagrauta, izlaupīta, notrallināta un par sviestmaizi pārdota alkatīgajiem ārzemju kapitālistiem. Latvju tautas lielākai daļai ir nolemts melnstrādnieku, pakalpiņu, prieka meitu un „lielgabalgālas” piegādātāju liktenis. Un to ir izdarījuši mūsu pašu „patriotiskie bāleliņi”, izmantojot vēlētāju naivumu un pasivitāti. Tagad nu tiek aicināti sajost jostas, taupīt un būt pacietīgiem. Tas gan neattiecas uz tiem 1000 miljonāriem, kas tā saucamajos „treknajos gados” savairojās kā sēnes pēc lietus un savus „sašeftētos” kapitālus ir veiksmīgi nobēdinājuši visādos „ofšoros”. Vēl arvien vairums ļaužu nav apjēguši, ka kapitālistiskās haizivis un to pašmāju padevīgie pakalpiņi, peļņas un varas dēļ nekautrēsies no nekādām nekaunībām un riebeklībām. Var jau paironizēt, ka savā naivumā, uz barikādēm stāvēdami, mēs uz visu to kvēli cerējām un nu arī dabūjām. Ka teikt - *katrai tautai ir tāda valdība, kādu to ir pelnījusi ! Un mulķis arī baznīcā dabū pērienu !*

Būtisku zvejniecības nozares sašaurināšanos vēl var saprast un pat akceptēt. Galu galā cilvēki savā alkatībā un badīgumā jūras no zivīm ir izsmēluši. Un nu, lai nepaliktu galīgi bez zivīm, tik tiešām tā zvejas apetīte ir jāierobežo. Cita lieta - cik taisnīgas un godīgas ir piešķirtās nozvejas kvotas ?

Taču galīgi nav saprotams - kādu „augstu ideālu” vārdā mums bija jāiznīcina sava cukurrūpniecība un mēs vairs nedrīkstam savām vajadzībām paši sev ražot cukuru, bet tas nekvalitatīvāks un dārgāks ir jāpērk no citām valstīm ? Un tāpat ar visām pārējām neįēdzībām, kuras ir pielaiestas mūsu pašjāvības un pakļāvības dēļ, mūsu āždarzniecisko valdošo šeftmaņu vadībā.

Atgriežoties pie globālpolitikas skatu punkta, ja ES tik tiešām vēlas turēties pretī ASV, Krievijas un arī Ķīnas impēriskajām ambīcijām, tad Eiropas valstīm vajadzētu izbeigt savstarpējo neuzticības pilno sašķeltību un kļūt par spēcīgu federatīvu valsti (tā pati jau sen izskanējušā doma par Eiropas Savienotajām Valstīm). Protams, ka gan ASV, gan Krievija, gan Ķīna un vēl vieni otri citi spēki darīs visu, lai ES neizveidotos par spēcīgu ģeopolitisku faktoru. (Un tāda maza tautiņa kā kādi tur latvieši, taču ir „sīka vienība” un „galīgs štrunts priekš dieva vaiga” Ar to nu mums ir jārēķinājas, vai nu tas mums patīk vai ne...)

Interesantas un nozīmīgas domas presē publicētajā tekstā ir izteicis
Igaunijas prezidents Tomass Hendriks Ilvess :

„Mēs jau varētu izvēlēties starp netveramu daudzumu alternatīvu. Piemēram, būt neitrālai, „pragmatiskai” mazai valstij, kā to vienmēr vēlējušās zināmas uzņēmēju aprindas un kas kulminē labākajā gadījumā ar pusneatkarību un „nordstrīmismu”, bet sliktākajā gadījumā ar „viss pārdošanai” valsts filozofiju, jeb ar valsti, kas ir radīta nevis savu pilsoņu aizsargāšanai un uzplaukumam, bet kalpotu par naudas pelnīšanas līdzekli daļai cilvēku.

Vai arī pārvērsties par ksenofobisku, nacionālistisku un tādēļ izolētu autarkisku, pusautoritāru valsti, kur nozīme ir varai, tās iegūšanai, saglabāšanai, kopā ar no tā izrietošajiem ekonomiskiem labumiem, kā tas jau ir noticis lielā daļā postpadomju pasaules. Vai vienkārši kļūt par korumpētu postkomunisma valsti, kur nozīme ir maksāšanai, nevis tiesībām un likumiem”.

Tas ir teikts attiecībā uz Igaunijā norisošajiem procesiem.

(Jā, Dievs pret Igauniju ir bijis vēlīgs, sniedzot tai gudrus un domājošus Prezidentus - Personības ! Laikam jau brāļiem „estiem” pie teikšanas ir mazāk tādu darboņu, kuri uzskata, ka vadošajos posteņos vajag iebīdīt vieglāk manipulējamos „tos lielākos kretīnus”...)

Godājamā Ilvesa teikto pilnā mērā var attiecināt arī uz Latviju un tajā notiekošo. Mums gan lielākā mērā izpaužas ļaužu sašķeltība, nevienprātīga, nenovīdība, kašķīgums un apriešanās...

Runājot par Latviju, nevaru atturēties no kārdinājuma pārrakstīt manuprāt ļoti trāpīgu avīzrakstu.

Par ko jākaunas mūsu politiķiem ?

Pēc Pirmā pasaules kara saņēmām izpostītu un izlaupītu Latviju. Tūrumi ierakumu izvagotī, ēkas nopostītas, fabrikas bez iekārtām, Rīga bez tiltiem. Tauta noasiņojusi karos un izkļiedēta bēgļu gaitās . 1920. gadā beidzās karš un sākās Latvijas atjaunošana. 17 gadus valsts bija atjaunota , ar stabilu rūpniecību, lielisku lauksaimniecību. Nebija drupu un nezālēs aizaugušu tūrumu. Patriotiska jaunatne lepojās ar piederību Latvijai. Cēlām desmitiem skolu un tautas namu. Uzcēlām Brīvības pieminekli un Brāļu kapu ansambli. Cēlām Ķegumu. Miljonāri bija tikai daži, tikpat kā nebija ubagu un bezpajumtnieku. Neskatoties uz toreizējām pasaules saimnieciskām krīzēm, ievēdām darbaspēku no kaimiņvalstīm. Bija sabalansēts imports ar eksportu...Arī tad politiķi strīdējās un kašķējās, bet vadīja valsti tautas labklājībai.

Pirms 17 gadiem Atmoda mums atdeva Latvijas valsti ar iekoptiem tūrumiem, ar lielām ražošanas iekārtu pilnām rūpnīcām. Nebija ne drupu, ne kara tranšeju. Ubagu un bezpajumtnieku arī nebija.

Ko šodien politiķi 17 gadus ir panākuši? Šodien ir rūpnīcu drupas pilsētās un fermu grausti laukos, kūla tūrumos. Rūpnīcas nikuļo, vecās likvidē un jaunas nebūvē. Neticu, ka visas vecās bija nerentablas. Ja tā, tad kāpēc tās tika privatizētas, balansējot uz likumpārkāpumu robežas? Imports tālu aiz sevis atstājis eksportu. Mums ir simtiem miljonāru, tūkstošiem bomžu un bezpajumtnieku un desmitiem tūkstošu trūkumcietēju. Skolas likvidējam, patriotus neaudzinām. Strādāt griboši un varoši cilvēki brauc pasaulē darbu meklēt. Vai ar to jālepojas?

Mūsu tiesvedība kļūst slavena ar desmitgadīgiem procesiem, teritoriālā reforma pacelta elkdievības līmeni. Valsts aparāts apaug ar birokrātiju un nepamatotiem tēriņiem. Eiropas regulas neprot tulkot un pildīt. Savas valsts un tautas interesēm atbilstoši (arī vienkāršie cilvēki brauc un skatās, kā Eiropā dzīvo). KNAB un Satversmes grozījumi tautā mīlēti, bet valdošai elitei - nepatīkami, traucējoši visatļautībai. Vai ar to jālepojas? Vai ar to var lepoties, ka pat necenšas pildīt politiskos solījumus, bet strādā tikai savu partiju interesēs?

Varbūt aiz negācijām neredzu labos darbus? Kā pensiju pielikumus. Bet tie mazie labie darbiņi tik ilgi gaidīti un kavēti, ka par tiem prēmijas un slava nepienākas. Par tiem nodokļu maksātāji jau sen pārmaksājuši!

Es lepojos ar savu valsti, ar savu tautu. Bet ar politiķiem varēšu lepoties tad, kad viņi ievēros uzrakstu valdības namā: „Viens likums, viena taisnība visiem!”

*R. Kalliss, Sējas novada deputāts
(Laikraksts „Diena” 01 12 2008)*

Es arī labprāt parakstos zem katras šā „dvēseles kļiedziņa” rindas! Tik tiešām - pie mums nav bijis postošs karš, visu sagraujoša zemestrīce vai briesmīgi plūdi, bet savas valsts tautasaimniecību paši savām rokām esam sagrāvuši un valsti iedzinuši strupceļā un bezcerībā. Un nav vainīgi nekādi tur tā saucamie „krievi”, žīdi, komunisti, buržuji vai ārzemju kapitālisti, bet gan mēs paši ar savu naivumu un patriotisko eiforiju, cenšoties ātrāk atbrīvoties no tā saucamo civilokupantu žņaugiem, ka ļāvām sev uz kakla uzsēsties visādiem alkatīgiem un savtīgiem parazitiskiem šeftmaņiem. Un daudzi bijām tik apātiski, ka neizmantojām kaut nelielo iespēju ko labot un pietiekamā skaitā neaizgājām uz referendumiem, pakļaujoties pie „siles” turošos politikāņu demagoģiskajām „pozitīvisma” kampaņām.

Un pārdomām vēl viens avīzraksts - Vispirms jāpārskata vērtības!

Valsts vīzijas, plānus un programmas varam saražot visģeniālākās, toties jebkura stratēģija (vai ideoloģija) tiks smagi izkropļota brīdī, kad tā sadursies ar Latvijā valdošo vērtību sistēmu. Šī vērtību sistēma noteic, ka jebkurā situācijā vispirms jāmeklē pašlabuma potenciāls sev un savējiem. Katrs to dara pēc savas izpratnes un iespējām; valsts vadītāji iedarbina likumus un shēmas, kuras viņiem nodrošina miljonāra statusu, kultūras cilvēki konkursos lobē savu draugu projektus, neskatoties uz to, ka projekts neatbilst konkursa noteikumiem, ierēdņi savās darbavietās iekārto radus un maksimāli daudz padoto, lai tikai nebūtu jāstrādā pašiem..

Nemainot vērtību sistēmu, jebkurš plāns, jebkurš ekonomisks modelis, jebkura reforma un jebkura politika (liberāla, sociāla, nacionāla, konservatīva, pragmatiska) tiks izkropļota un piemērota savējo vajadzībām.

Tādējādi nevienā nozarē kompetence, atbilstība vīzijai, reālās spējas un izcilība nav galvenie faktori, kuri nosaka, vai cilvēks un viņa darbs tiks novērtēts vai ne (izņēmums varētu būt klasiskās mūzikas joma, kur muldēšanas un izlikšanās spējas ir ierobežotas, un vai tā ir nejausība, ka tieši šajā nozarē Latvijai ir vislielākie starptautiskie panākumi?) Latvija nevarēs būt plaukstoša valsts visiem tās iedzīvotājiem, kamēr netiks iznīdēta šī savējo sistēma, kura ir saindējusi visu Latvijas telpu, kamēr latvietim pirmajā vietā nebūs lojalitāte pret principu, pret likumu, pret vispārējo labumu, nevis tikai pret savējiem un savu pašlabumu.

*Vita Matīsa, politoloģe.
(laikraksts „Diena” 12 03 2009)*

Laikam jau taisnība spārnotajam teicienam, ka katrai tautai ir tāda valdība, kādu tā to ir pelnījusi!

Par dažām ar izglītību saistītām problēmām.

Vispirms uz demagoģiskas nots.

Tiem „bauru” bērniem vispār nekāda izglītība nav vajadzīga ! Ja kaut kā boksterēt, uz pirkstiem skaitīt, trīs krustiņus pavilkt prot, tad ar to pilnīgi pietiek lai varētu pašmāju un ārzemju buržujiem pazemīgi un paklausīgi kalpot par melnstrādniekiem mēslus tīrot, būt lielgabalaļai „izredzēto” sugas naudasmaisu kara mašīnai un bordeļu papildināšanai ar svaigu precī !...

Tāda nu ir Pasaukes Valdnieku faktiskā nostāja, veidojot iecerēto cilvēces „zelta miljardu” !...

Vismaz vārdos atzīstam, ka izglītoti un kulturāli cilvēki ir mūsu galvenā nacionālā bagātība, kas varētu nodrošināt mūsu tautas eksistenci un pat uzplaukumu. Diemžēl ārzemju lielkapitāla interesēs, turpinot graut Latvijas tautsaimniecību, tiek iecerētas reformas, kuru rezultātā var prognozēt krasu mūsu tautas izglītības līmeņa kritumu, par zinātņu nopietnu attīstību vairs pat nesapņojot.

Sabiedrībā tiek daudz spriests par tik grūti topošo izglītības likumu. (Raksts rakstīts pirms gadiem desmit...) Lai gan, kā rāda pieredze, sabiedrības viedokli mūsu “tautas kalpi” parasti “neņem galvā”, jo laikam sevi uzskata par gudrākiem un kompetentākiem, tomēr mēģināšu izteikt dažus savus viedokļus un priekšlikumus, paliekot cerībā, ka mana ilggadēja augstskolas mācītbspēka pieredze tam dod zināmas morālas tiesības.

Vispirms būtu jātiek skaidrībā par izglītības un kultūras iestāžu pakļautību. Manuprāt visu profilu izglītības un kultūras iestādēm vajadzētu būt pakļautām tikai vienai ministrijai.. (Tajā skaitā arī visām pat ārzemju veidotām privātskolām. Starp citu, pastāv bažas, ka tās varētu radīt savdabīgu “dzeguzes olas” efektu, veidojot no ētiski-sabiedrisko un valstisko interešu viedokļa negatīvi tendētus indivīdus.) Tas samazinātu birokrātiskā aparāta kopapjomu, jo gandrīz katrā ministrijā ir ierēdņi, daļas vai pat departamenti, kas nodarbojas ar savas nozares speciālistu sagatavošanu. Atkristu mūsu smagajā ekonomiskajā situācijā tik niecīgo materiālo un finansu līdzekļu sadrumstalotība, kā arī atšķirīgie apstākļi kādos darbojas līdz šim dažādiem resoriem pakļautās izglītības iestādes, kā arī tām izvirzīto prasību atšķirības. Vēl vairāk - gribētos izvirzīt domu par nepieciešamību izveidot kopēju izglītības, zinātnes un kultūras ministriju, jo šīs jomas taču ir savstarpēji ļoti saistītas. Izglītība, zinātne un kultūra ir tik cieši savītas joma, ka to mākslīga atdalīšana un diferencēšana katrai un tām un sabiedrībai kopumā nodara ļaunumu. (Kas par neapmierinātības un pretestības vētru ir sagaidāma no “silto un ērto krēslu” zaudētājiem !) Ne velti, jo sevišķi laukos, patlabanējos apstākļos skolas pilda turpat vai vienīgā kultūras avota funkcijas.

Kādreiz mums skaitījās obligāta vidējā izglītība. Diemžēl tās formālā realizācija izsauca arī negatīvas sekas - vairumā “aiz ausīm izvilktie „trijnieku karaļi” degradēja jau pašas vidējās izglītības jēdzienu. Patlaban valdošo aprindu netālredzīgas un nemākulīgas tautsaimnieciskās politikas rezultātā esam nokļuvuši otrā grāvī - pie mums veidojas pusanalfabētu un nākamo noziedznieku paaudze. Ja agrāk nabaga skolotājs bija atbildīgs par katru nesekmīgu skolnieku (kas, protams, nemaz neveicināja nekaunīgu sliņķu vēlēšanos mācīties), tad tagad jau ir otrādi - skolotājs vairs itin nemaz nav ieinteresēts skolēna sekmēs, par nekādu individuālu pieeju nemaz nerunājot. Ja bērni vielu nesaprot, tad tā ir to vecāku problēma - lai meklē privātskolotāju vai lai savu lutekli iekārto privātskolā ! Protams, sakarā ar skolotāju diskrimināciju, tiem maksājot nožēlojamās algas,

neceļas roka pārmetumiem. Par skolotājiem strādā vai nu pašaieliedzīgi entuziasti vai arī nespējnieki, kurus nemaz nedrīkstētu klasē ielaist.

No "valdošo" puses atskan demagoģiski solījumi pēc gadiem desmit skolotāju atalgojumu pacelt līdz "pārvaldes darbinieku" līmenim. Manuprāt taisnīgāk un efektīvāk būtu, ja ierēdņu un tamlīdzīga kontingenta amorāli uzpūstās algas un privilēģijas jau tūdaļ pielīdzinātu skolotāju atalgojuma līmenim !

Tā nu automātiski veidojas intelektuālā noslāņošanās - kas jau nu spēs ar saviem spēkiem un vecāku naudas maka palīdzību izķepuroties un izglītību iegūs, kas nespēs, tie tad veidos nākamo tumsoņu un lumpenu slāni. Varbūt tas pārlietu drūmi skan, taču paliek iespaids, ka latvju degradācija tādējādi tiek tīšprātīgi veicināta ārzemju lielkapitāla interesēs - lai te būtu ekonomiski mazattīstīta nekonkurētspējīga telpa ar lētu un mazprasīgu darba spēku. Ja izglītības un ar to saistītās problēmas atstāsim pašplūsmā, tad tādu rezultātu tik tiešām arī sagaidīsim ! Vai tiešām no skolotāju streikiem pašapmierinātajai jaunbagātņieku elitei ir *ne silts, ne auksts* un tie tos uztver kā sava miera un labklājības traucēkli un draudu !?

Diez vai vajadzētu iecerēt tuvākajos gados atkal pāriet uz obligāto vidējo izglītību - tas mums vēl nav pa spēkam. Taču pašsaprotamu iemeslu dēļ, līdz pilngadības sasniegšanai jaunatni noturēt skolas solā vajadzētu gan, ja vien gribam izbēgt no sabiedrībai draudošās garīgās degradācijas. Domājams, ka mācību saturu tomēr vajadzētu mainīt, atslogojot pār un pārslogotās mācību programmas, pamatizglītības posmā lielāku uzsvāru liekot skolēna morālo, ētisko un Pilsonim nepieciešamo īpašību formēšanai. Manuprāt te pārlietu aizraujas ar formālu bezdomu iekalšanu (kas gan liecina par skolotāja zemo pedagoģisko prasmi). Pamatizglītības posmā skolēnam būtu jāiegūst vispārīgs priekšstats par visām cilvēces zinību jomām. Iedziļināšanās detaļās lai paliktu vidējās izglītības posmam un arī to pārslogotajās programmas ir nepieciešama kardināla revīzija.

Izmantojot mūsdienu informatīvo tehnoloģiju iespējas, vajadzētu būtiski mainīt arī pašu mācību metodiku. No bezdomu sēdēšanas vienā barā pāriet uz individuālu darbu ar *aci pret aci* ar pārdomātu, programmētās apmācības stilā veidotu datorprogrammu. Šāda sistēma būtiski uzlabotu mācību procesu, tas kļūtu piemērotāks katra individuālajām spējām un apguves tempam. Atkristu apguves materiāla robi un vājās vietas. Datoram ir jākļūst par katra skolēna tik pat pierastu un pašsaprotamu darba rīku, kā pildspalva un burtnīca ! Ja tiešām vēlamies iekļauties informatīvajā sabiedrībā ar tās tehnoloģijas plašajām iespējām, tad, tā vietā lai celtu jaunus *Melngalvju namus* un tamlīdzīgas jaunbagātņieku izpriecu objektus, nevajadzētu žēlot valsts investīcijas skolu plašai datorizācijai.

Savukārt ļoti pārdomāti vajadzētu veidot pēcpamatskolas izglītības posmu. Diemžēl vecāku alkoholisma un citu degradējošu faktoru dēļ daudziem bērniem ir grūtības mācību vielas apguvē, sevišķi manuprāt pārlietu detalizētajās eksakto jomu disciplīnās. (Bēdīgā pieredze ir parādījusi, ka t.s. palīgskolu, kā arī pāraudzināšanas iestāžu u.tml. iznīdēšana sabiedrībai sāpīgi atspēlējas. Stāvokļa glābšanai tagad nāksies ielikt daudz darba un finansu) Tādēļ nebūtu liela jēga šos bērnus turpināt mocīt ar tādu zinību apgušanu, kas tiem nav pa spēkam. Taču tie nebūtu norakstāmi sabiedrības "atkritumos", bet tiem būtu jādod iespēja tomēr "kļūt par cilvēkiem".

Manuprāt galvenais nosacījums, kas būtu jāpilda pēcpamatskolas izglītības posmam, būtu kādas praktiskas profesijas apguve, lai jaunais cilvēks bez pārlietām grūtībām vajadzības gadījumā varētu iekļauties patstāvīgā darba dzīvē. Tādēļ vajadzētu izveidot rūpīgi pārdomātu pēcpamatskolas profesionālās izglītības sākumposma sistēmu. Lai bez iegūtajām profesijas zināšanām un iemaņām jaunais cilvēks turpinātu veidoties intelektuāli un garīgi, lai pilngadību sasniedzot, jaunie ļaudis kļūtu pilnvērtīgi sabiedrības locekļi. Bez tīri profesionāla rakstura zināšanām un prasmēm liela vērtība būtu piegriežama indivīda attīstībai humanitāro un ētisko zinību plāksnē. Domājams, ka 2 - 3 gadu laikā pēc pamatskolas beigšanas līdz

pilngadības sasniegšanai jaunais cilvēks varētu izveidoties jau par pietiekami inteligentu un savu amatu protošu indivīdu.

Ievērojot pusaudzū vecuma psiholoģiskās īpatnības ar tām raksturīgo nihilismu, muļķīgo bravūru un nedisciplinētību, manuprāt skolās vajadzētu atjaunot militārās mācības disciplīnu vai tai atbilstošu analogu.. Diez vai vajadzētu speciāli argumentēt kādu labumu tas nestu jauno pilsoņu sagatavotībai rīkoties ekstremālos apstākļos un tai pat patriotiskai audzināšanai, kura patlaban ir pamesta galīgā novārtā.

Pievienojos uzskatam, ka ģimnāziju pamatuzdevums būtu jaunā cilvēka sagatavošana studijām augstskolā. Taču ne jau visi, kas pat ar labām sekmēm būs beiguši attiecīgi profilētās (t.s. reāl' un humanitārās) ģimnāzijas, aizies studēt augstskolās. Tiem būtu jādod iespēja pie attiecīgajām arodskolām paātrināti apgūt "maizes darbam" nepieciešamo profesiju. Savukārt, lai profesionālās izglītības jomā sākotnēji aizgājušiem jauniešiem nenogrieztu iespēju iegūt arī augstāko izglītību, pie ģimnāzijām vajadzētu izveidot papildus institūcijas - eksternātus, vakarskolas, izlīdzināšanas kursus, t.s. tālmācību u.tml. Tādējādi jebkuram indivīdam "nākot pie prāta", vai mainoties interešu virzienam, būs iespēja izrauties no "nolemības visu mūžu palikt „vienā plauktiņā”, kurā ir nokļūts vai nu apstākļu vai paša netālredzības un vieglprātības dēļ.

Ļoti svarīgs un tajā pat laikā ļoti sāpīgs ir mācību un studiju maksas jautājums. No tautas attīstības stratēģiskā viedokļa vajadzētu būt bezmaksas izglītībai visos līmeņos. Taču ļoti svarīgs ir arī problēmas psiholoģiskais aspekts. Ļoti trāpīga ir tautas paruna, "ka mēs visu to, kas nāk par velti, nekādā vērtē neturam". Tajos laikos, kad bija bezmaksas izglītība un medicīniskā palīdzība, daudzi bijām "mācībās stumjami un aiz ausīm velkami", pret savu veselību izturējāmies nevīžīgi un pat barbariski. Savukārt, izmantojot tiesības uz darbu, strādājām "pa roku galam"...

Problēmas risinājums būtu jāmeklē pārdomātā kompromisā. Domājams, ka pamat un vidējai izglītībai (izņemot privātskolās) vajadzētu būt pilnīgi bez maksas. Pārējos posmos būtu lietderīgi ievest diferencētu mācību un studiju apmaksas sistēmu, paredzot valstiski nodrošinātu kreditēšanu. Savukārt ir jāizstrādā un jāievieš elastīga, diferencēta un sazarota šo kredītu dzēšanas sistēma, tā, lai gala rezultātā godprātīgiem indivīdiem (kas tiešām ir kārtīgi mācījušies vai studējuši) iegūtā izglītība visos līmeņos praktiski būtu bezmaksas. Kredītu dzēšanas sistēmai jāveicina mācību un studiju kvalitāte (dzēšanas % proporcionāli sekmju līmenim), atlaides apjoma atkarībai jāveidojas no tautsaimniecībai nepieciešamo speciālistu profila, strādāšanas nepopulārās profesijās, valsts vai privātajā jomā utml.

Ievērojot diemžēl mūsu zinātnes attīstības visai bēdīgās perspektīvas vismaz turpmākajos gadu desmitos, kā arī ar nepieciešamību lietpratīgi izmantot katru valsts budžeta santīmu, diez vai ir vajadzība pēc tik daudzām autonomām augstākajām mācību iestādēm, kā tās ir savairojušās un turpina vairoties patlaban. Manuprāt būtu lietderīgi tās visas apvienot kopējā institūcijā, teiksim, Latvijas Universitātē. Izveidotos spēcīga organizācija ar nesadrumstalotu zinātnisko, materiālo un organizatorisko potenciālu. (Kādu gan brēku sacels izglītības "čīnavnieki" !)

Iedzīvotāju intelektuālā līmeņa celšanā savulaik sevi attaisnoja "tautas universitāšu" darbība. Žēl, ka vispārēja sabrukuma gaisotnē arī tās ir iznīdētas. Domājams, ka to svētgājā iespaids atjaunošana, realizējot ts. "pieaugušo izglītības" principus, apvienotajai izglītības, zinātnes un kultūras ministrijai varētu būt pa spēkam. Ļaužu arī pragmatiskai ieinteresētībai sava intelekta attīstībā, manuprāt, būtu lietderīgi izveidot savdabīgas ekonomiskas sviras. Piemēram, lai tiem uzņēmējiem, kuru darbiniekiem bez to profesionālajai darbībai nepieciešamās izglītības ir vēl kāda dokumentāli apstiprināta papildus izglītība, attiecīgi proporcionāli būtu kādi reāli "labumi", teiksim, kādas nodokļu atlaides, priekšrocības utml. Pieņemot darbā kādu cilvēku, bez tā profesionālās izglītības un prasmēm, svarīgs faktors tad būs arī šī papildus izglītība. Tādējādi indivīdiem ar papildus izglītību būs

lielākas iespējas darba spēka tirgū. Protams, atalgojumu šis indivīds saņems par izpildīto darbu, nevis par to, ka būtu oficiāli ieguvis zināšanas, piemēram, kultūras vēsturē.

Liekas pašsaprotami, ka valstij speciāli nerūpējoties par izglītības, zinātnes un kultūras jomu attīstību, mums nav ko cerēt, ka mēs kā tauta nedegradēsimies, neiznīksim un nenoiesim no vēstures skatuves, kā tas jau ir noticis ar daudzām jo daudzām citām tautām.

Pārdomas un priekšlikumi mūsu izglītības sistēmas attīstībai

Sabiedrībā ir jūtamas aizvien lielākas bažas un nemiers par samilzušajām ar izglītību un tās iegūšanas problēmām. Diez vai vajadzētu skaidrot, ka ar dabas bagātībām nabadzīgā valstīnā kā Latvija, izglītoti un kulturāli ļaudis ir galvenā nacionālā bagātība un tautas eksistences un attīstības galvenais pamats.

Nerunāsim par izglītības darbinieku smieklīgi zemajām algām, kas būtībā ir ņirgāšanās par ļaudīm kuri godpratīgi pilda savu misiju. Nerunāsim par grūstošajām skolām, kuru remontam hroniski pietrūkst naudas. Nerunāsim par skolu vairāk nekā nabadzīgo apgādi ar tehniskajiem mācību līdzekļiem, inventāru un pārējo tik nepieciešamo.

Manuprāt lauku tā saucamo mazo skolu slēgšana (ko tad nu nosauc par „optimizāciju” ir noziedzīga tuvredzība. Tas tikai pasliktinās lauku iedzīvotāju dzīves apstākļus un veicinās to aizplūšanu uz pilsētām, laukus pakļaujot vēl lielākai pamestībai un iznīcībai. Tieši „mazajās klasītēs” skolotājiem ir lielākas iespējas vairāk pievērst uzmanības katram skolēnam un strādāt ar lielāku atdevi. Katra pat „mazā skoliņa” var veikt plašas kultūrfunkcijas, arī tā saucamo mūžizglītību. Bet tādas „utopijas” mūsu valdošajiem funkcionāriem „ir pie vienas vietas”... „Mazajai skolai” laukos vajadzētu pildīt tāda kā kultūras un informātikas kombainu zem viena jumta apvienojot dažādas funkcijas - skola, bibliotēka, kultūras nams, „mūžizglītības” institūcijas filiāle, pasta un bankas nodaļa, visādas konsultācijas, prezentācijas u.tml.

Šīs visas problēmas būs jārisina, ja vien negribam galīgi degradēt un sagraut mūsu nākotnes vitālos pamatus.

Gribētos pievērst uzmanību izglītības satura struktūrai un kvalitātēm. Tātad faktoriem, kas ir atkarīgi no pašiem izglītības darbiniekiem un attiecīgajām institūcijām.

Manuprāt viens no faktoriem, kas pasliktina izglītības kvalitāti ir pārliedzīga detalizācija, kas ir vērojama katrā disciplīnā (mācību priekšmetā). Rezultātā kā pienākas nav apgūtas pat elementāras lietas un jauno cilvēku galvās valda pamatīgs juceklis.

Piemēram, matemātikas programmas apgūvē 9 klasu apjomā tiek aplūkoti gan tādi, gan citādi aspekti un varianti. Diemžēl no visa tā praktiskajā dzīvē lielam lielajam vairumam ļaužu nekas nebūs vajadzīgs un noderīgs. (Vai tad nav tiesa, ka praktiskajā darbā profesijās pat ar augstāko izglītību pilnīgi pietiek, ja perfekti pārvalda četras aritmētiskās darbības un nevajag zināt nekādus tur diferenciālvienādojumus vai citādas *gudrības* - tam ir attiecīgi speciālisti!) Toties daudzi jo daudzi neprot aprēķināt procentus vai ne pārāk sarežģītu ķermeņu ģeometriskos parametrus. To pienācīgi apgūt viņiem neiznāca laika un enerģijas, toties tiem galvā ir pamatīga nesakarīga biežputra no visādām funkcijām, vienādojumu sistēmām un tamlīdzīgām *augstām gudrībām*. Protams, var jau piekrist, ka tas veicina un attīsta abstrakto domāšanu, bet vai šīs domāšanas spējas nevarētu attīstīt racionālāk un lietderīgāk? To pašu var attiecināt arī uz visiem citiem mācību priekšmetiem. Visos cenšas apjomu aizvien palielināt un detalizēt, bet rezultāts kļūst aizvien skumīgāks.

Analizējot skolēnu nesekmības cēloņus un tās attīstību nākas secināt, ka te būtisku lomu spēlē skolēnu vāji attīstītās un jucekļīgās domāšanas un spriestspējas. Diemžēl nedz skolā nedz pirmsskolas posmā šajā jomā praktiski nekas mērķtiecīgs un sistemātisks nenotiek. Uzskata, ka bērns sakarīgi un disciplinēti domāt stihiski

iemācīsies pats, praktiskās pieredzes rezultātā, līdzīgi kā viņš iemācas runāt. (Taču vai visi mēs protam sakarīgi runāt un savas domas izteikt? Tas vēl joprojām tiek uzskatīts par tādu kā talantu - Dieva dāvanu!)

Te nu psiholoģijas zinātnei būtu plašs darba lauks, strādājot ar jaunāko klasu skolēniem un it sevišķi pirmsskolas vecuma bērniem. (Diemžēl Atmosferas eiforijas apmātībā pirmsskolas izglītība praktiski tika iznīcināta...) Pie labas gribas iespējas var atrast - kaut vai plašāk izmantojot dažādu didaktisku spēļu paņēmienus. Bet vai daudzi vecāki var atļauties saviem bērniem tādas spēles iegādāties? Diemžēl vecāku vairums paši vēl būtu audzināmi, jo viņi ir psiholoģiski nevēlīgi un tumsoņi. Skolās nekas tāds netika mācīts, bet toties viņi tika "spīdzināti" ar eksponentvienādojumiem un tamlīdzīgām gudrībām.

Lūdzu mani nepārprast - es neiestājos par matemātikas noliegšanu, tā cilvēka attīstībai tik tiešām ir vajadzīga (gan kā domāšanas mehānisma papildinājums un sastāvdaļa!), bet pārdomāti, ar mēra sajūtu. Taisni otrādi - stundu skaitu tur vajadzētu pat palielināt, taču programmas apjomu samazināt. Labāk mazāk, bet pamatīgāk! Matemātiskās disciplīnas nevar mācīties un apgūt sākot no jebkuras vietas kā kādu dzejolīti. Tur viss ir savstarpēji saistīts un kāda posma neizpratnei ir katastrofiskas sekas. (Es pats augstskolā pasniedzu visai matematizētas eksakto zinību disciplīnas un redzu cik svarīga ir matemātiskā pieeja. Diemžēl no vidusskolas nākušie jaunie ļaudis ļoti daudzi ir ar vāji attīstītu loģisko domāšanu un spiež tikai uz „pliku zubrīšanos“.)

Otrs būtisks skolēnu nesekmības iemesls arī ir ar dziļām saknēm, pat no agrīnās bērnības. Tā ir neattīstīta disciplīna, vāja pienākuma un atbildības sajūta, neprasme "piespieties" un darīt to, kas arī nesagādā nepārtrauktu prieku un baudas sajūtu. Te nu var runāt par tuvredzīgas lutināšanas nepatīkamajām sekmēm. Šajā sakarībā rodas pārdomas - vai diez cik prātīgi ir tas, ka jaunākajās klasītēs sekmju novērtēšanai, lai it kā pasargātu bērnus no psihiskām traumām, atzīmes neliek!?

Piedodiet par banālu salīdzinājumu. Nekāda supermoderna tehnoloģija nedos iespēju no sliktas kvalitātes izejmateriāla izgatavot kvalitatīvu pirmklasīgu ierīci! Ja nu tas ir neiespējami, tēlaini runājot, ar dzelzs gabalu, kur tad vēl ar tik komplicētu sistēmu kā cilvēkbērns! Nekāda skola nevarēs ko līdzēt, ja no ģimenes tā saņems morālu pitekanthropu! Secinājums - ja mēs kā tauta un valsts gribam šajā nežēlīgajā pasaulē izdzīvot un pat zelt un plaukt, tad ir jāglābj kas glābjams, un vispirms ir jāatjauno, jāpilnveido un valstiski jāatbalsta pirmsskolas izglītības sistēma!

Manuprāt pamatskolas izglītības posmā līdz 9. klasei galveno vērtību vajadzētu pievērst jaunā cilvēka morālo un pilsonisko īpašību formēšanai kā arī valodu apguvei. Būtu lietderīgi, ja 9. klases beigušais sarunvalodas līmenī būtu apguvis vismaz kāds trīs svešvalodas - neskaitot krievu un latviešu valodu - sakarā ar Latvijas specifisko situāciju. Šajā jaunā cilvēka vecuma posmā tas būtu pilnīgi iespējami.

Otrs pamatuzdevums būtu skolēna dvēseliskās izglītības un attīstības veicināšana. Tāpat ētikas un sabiedrisko procesu apjēgšana un civilizēta humāna pasaules uzskata veidošana. Tomēr ne jau reliģisku dogmu obligātu *borēšanu*, kā to iedomājas viens otrs reliģiozs fanātiķis! Jaunajā cilvēkā ir jāiepotē tieksme un sapratne par cēlo, skaisto, mākslu, literatūru un zinātņi.

Tā saucamo eksakto zinību jomās skolēniem ir jāiegūst priekšstati par zinātņu virzieniem, to būtību, Pasaules uzbūvi un tajā norisošajiem dabas procesiem. Perfekti jāapgūst tās zināšanas un prasmes, kas tik tiešām būs vajadzīgas reālajā dzīvē. Manuprāt būtu lietderīgi tās pamatskolai integrēt kādā kopīgā *dabas zinību* blokā, atsevišķi neakcentējot, piemēram, fiziku vai ķīmiju u.tml., bet aplūkojot parādības kopumā un savstarpējā saistībā. Vidusskolas posmā tās jau būtu jāatdala padziļinātākai izpratnei.

Pat, ja indivīds dzīvē paliek tikai ar pamatskolas izglītību, viņa zināšanām jābūt vismaz tādām, lai daudz maz sakarīgi spētu iekļauties sabiedrībā, uzturēt sevi un ģimeni un pildīt pārējos krietna sabiedrības locekļa pienākumus. Bet kādas ir jaunā

cilvēka zināšanas pašam par sevi, savu ķermeni un veselību? Vai spēj sniegt pirmo palīdzību citiem kādā nelaimes gadījumā? Kādas ir jaunā cilvēka tiesiskās zināšanas (likuma nezināšana nav izdarītā nozieguma attaisnojums!)

Un vēl viens manuprāt pamatskolas līmenim svarīgs aspekts. Runa ir par elementāru muzikālo izglītību. Vismaz lai pazītu notis un prastu nodziedāt kādu tautas dziesmu, kuras mūsu jaunie ļaudis sāk aizmirst, aizraujoties ar visādiem *bugi-vugi* un angliskām ķērksanām un kviekšanām. Tādā garā turpinot, mēs varam zaudēt savas dziesmu svētku tradīcijas.

Visbeidzot pamatskolā nopietna vērtība būtu jāpiegriež skolēnu fiziskajai attīstībai. Tāpat fizikultūra (nevis banāls sports ar dzīšanos pēc rekordiem!) un zināšanas par veselību un pareizu dzīves veidu. Ka ar skolēnu veselības stāvokli kopumā ir visai bēdīgi - tas taču nav nekāds noslēpums vai jaunatklājums!

Tādējādi manuprāt pamatizglītības posmā vajadzētu radikāli mainīt gan pašu izglītības saturu, gan tās apguves tehnoloģiju

Runājot par tehnoloģiju, jāsaprot, ka jau patlabanējā informatīvā tehnika var sniegt kolosālas iespējas visu līmeņu mācību procesa būtiskai un kvalitatīvai pilnveidošanai. Iet runa par t.s. *programmēto apmācības* metodi datortehnikas realizācijā. Varētu jau piekrist, ka katram skolēnam tik drīz mājās personisks dators vēl nebūs, taču manuprāt, pie labas gribas jau vistuvākajā nākotnē katru skolu nokomplektēt ar datorklasi būtu pilnīgi iespējami. Tad ikvienam skolēnam pavērtos reālas iespējas individuāli sev piemērotā tempā apgūt mācību vielu. Dators gan būtu objektīvs vērtētājs, gan nepalaistu garām ko viela neizprastu. Skolotājs tad atbrīvotos no *melnā darba* un vairāk varētu sevi audzināšanas darbam šā vārda labākajā nozīmē. Atvieglotos problēmas ar mācību materiāla atjaunošanu, papildināšanu un korekciju. Pārskatīt, koriģēt, papildināt datordisketi ir daudz vienkāršāk, ērtāk, ātrāk un lētāk nekā t.s. papīrtehnoloģijā. Tur būtu vērts ieguldīt līdzekļus un meklēt investīcijas, nevis kredītos iegūto naudu notrallināt, nokurināt vai noēst!...

Patlaban ļoti sāpīgs un problemātisks ir t.s. vidējās izglītības posms. Daudzi skolēni sliktās sagatavotības dēļ vispār nav spējīgi mācīties vidusskolā (kur diemžēl ir tās pat problēmas ar nevajadzīgu pārslogotību un detalizēšanu). Daudzi pēc pamatskolas vispār klaiņo, tā potenciāli veidojot nākamo noziedznieku kontingentu. Jaunieši spurainajā pusaudžu vecuma posmā tik viegli var noiet no ceļa...

Cerēsim, ka mūsu valsts attiecīgās institūcijas beidzot atjēgsies - atjaunos, uzlabos un piepildīs ar citu saturu speciālās skolas t.s. grūti audzināmajiem jauniešiem. Par viņiem nelikties ne zinis, atstājot pašplūsmā un uzskatot par nenovēršamiem sabiedrības atkritumiem taču būtu vairāk nekā tuvredzīga politika! Liekas būtu pašsaprotami, ka valsts un sabiedrības interesēs būtu jauniešus noturēt skolas solā līdz pat oficiālajai pilngadībai. Varbūt būtu lietderīgi vismaz no darba likumdošanas pantu viedokļa par kādu gadu samazināt oficiālās pilngadības (attiecībā uz darba pienākumiem un personisko atbildību) sliekšni?

Manuprāt būtu nepieciešami, lai grūtajā un nestabilajā pusaudžu vecumā puīši skolās sastaptos ar militāro mācību (ko kādreiz tik dedzīgi noraidījām!). Tas tā nāktu par labu disciplīnas apjēgšanai un ieaudzināšanai. Arī tā saucamā patriotiskā audzināšana paveiktos labāk. Bez militāra rakstura zinībām un prasmēm jauniešiem neatkarīgi no dzimuma vajadzētu apgūt t.s. civilās aizsardzības zinības, zināt un prast kā vajag rīkoties neordinārās situācijās - katastrofas, stihiskas nelaimes u.tml., vismaz prast sniegt pirmo medicīnisko palīdzību. Lūk - te varētu palielināt budžetu aizsardzības vajadzībām, ko tik kategoriski pieprasa dažādu nokrāsu politiķi. Te iztērētiem līdzekļiem būtu vairāk jēgas un lietderības nekā teiksim vēl dažiem tankiem, zemūdenēm, bumbvedējiem vai kavalērijas zirgiem!

Būsim reālisti. Ne visi varēs un spēs iegūt augstāko izglītību. Taču sabiedrībai un valstij ir vajadzīgi kulturāli, strādāt protoši, griboši un varoši iedzīvotāji! Lai jaunie ļaudis pēc iespējas ātrāk varētu iesaistīties tautsaimnieciskajos procesos un, tēlaini runājot, gādāt par savu dienišķo maizīti. Vislabāk būtu, ja pēc pamatskolas

nākamajā izglītības posmā ikviens jauniešs 2 – 3 gadu laikā iegūtu kādu reālu profesionālo izglītību un attiecīgas sākotnējas prasmes. Šādā laika posmā domājams varētu sagatavot pietiekami labu un arī kulturālu sava amata pratēju.

Dzīve rāda, ka ne jau visi, kas beidz vidusskolu aiziet un turpina studēt augstskolās. Diemžēl daudzi spiesti papildināt bezdarbnieku rindas. Patlabanējā vidusskolas izglītības realizācijā viņi ir pat daudz neizdevīgākā situācijā nekā tie, kas ir beiguši tik nicīgā tonī apsaukātās *profenes*. Diemžēl tāds nu ir izveidojies uzskats (kas atkal diemžēl nav tālu no īstenības), ka uz arodskolām aiziet tie nespējīgākie, stulbākie, slinkākie un huligāniskākie, vārdu sakot pabiras - pamatskolas un sabiedrības brāķis.

Tomēr esam taču ieinteresēti, lai mūsu sabiedrības pamatslānis - darba darītāji t.s. masveida profesijās tomēr būtu kulturāli un patiesi inteliģenti ļaudis šā vārda labākajā un plašākajā nozīmē, lai arī būtu palikuši tikai ar pamat un vēl plus 2 - 3 gadīgu arodizglītību. Tādēļ būtu nepieciešama radikāla sākuma arodizglītības sistēmas uzlabošana un reformas. Ja par pamatskolas izglītības reformas principiem jau runājām, tad attiecībā uz arodskolu gribētos ieteikt, ka tur bez savam nākošajam arodam nepieciešamajām speciālajām zināšanām tīri pragmatiskā līmenī, nostiprinātu valodu zināšanas un papildinātu jaunā cilvēka intelektuālo potenciāli galvenokārt humanitāra rakstura jomās.

Arodizglītībai tāda vai citādā formā pēc pamatskolas vajadzētu kļūt turpat vai obligātai ! Lai līdz formālās pilngadības sasniegšanai jauniešs būtu ieguvis kādu pamatu zem kājām. Tā saucamajā vidusskolā, kas pēc būtības gatavo augstskolas kontingentu, būtu ieteicami iet tikai pēc arodizglītības iegūšanas, kad jaunais cilvēks jau ir daudz maz apjēdzis - ko no dzīves īsti grib un cer. Vidusskolas izglītība būtībā būtu uzskatāma par augstskolas sākumposmu. Varbūt būtu lietderīgi lai attiecīgās augstskolas šo sākumposmu katrā realizē savās sagatavošanas nodaļās ? Tur tad nākamais students varētu papildināt nepieciešamās zināšanas kas būs nepieciešamas sekmīgām studijām jau tieši attiecīgajā augstskolā. Šis posms varētu būt realizēts tādā kā vakarskolas režīmā, lai būtu pieejams jau strādājošiem un paši sev maizīti pelnošiem ļaudīm.

Patlaban vidējās izglītības posmā ir vērojama raiba aina. Vienkārši vidusskolas, ģimnāzijas, arodvidusskolas, tehnikumi, koledžas - pat grūti saprast kas ir kas un ko īsti sagatavo. Rezultātā - *ne cepts nedz vārīts*, vai nu nav nekāda profesionāla pamata zem kājām, vai arī ierobežotas tālākās izglītības iespējas.

Lai jaunie cilvēki nepareizas vai ļoti nepārdomātas sākotnējās izvēles dēļ nenokļūti fatāli bezcerīgā situācijā, kad tālākas izglītības ceļi ir *nogriezti*, vidējās izglītības posmā vajadzētu plašāk praktizēt vakarskolas, tā saucamo eksternāta sistēmu, lai iespējamiem censoņiem (šā vārda labākajā nozīmē) pavērtos iespējas atjaunot vai papildināt nepieciešamās zināšanas kopumā vai kādās atsevišķās disciplīnās tālākai izglītības turpināšanai. Šādi vai citādi, vidējās izglītības posmā vajadzētu ievest kādu racionālāku sistēmu, kas radītu lielākas iespējas un vairāk veicinātu sabiedrības izglītības un kultūras līmeņa celšanos.

Varbūt arī augstskolas varētu kļūt atkal pieejamākas arī darba cilvēkiem (ne tikai *naudas maisu* atvasēm) un atkal atjaunotu kādreiz praktizēto vakara un neklātienes studiju sistēmu ? Savā laikā šāda studiju sistēma sniedza iespējas un arī sagatavoja daudzus labus speciālistus. Šajā sakarā visai cerīga ir t.s. „tālmācības” sistēma.

Būtisks aspekts ir t.s. pieaugušo izglītība, kas attīstītajās valstīs kļūst aizvien populārāka un kuru mēģina reanimēt arī pie mums. Ne jau velti tautas gudrību pūrā ir teiciens - *mūžu dzīvo, mūžu mācies !* Lai noturētos civilizētu un kulturālu tautu saimē, ikvienam indivīdam nāktos pašam turpināt izglītoties gan savās profesionālajās, gan vispārhumānajās jomās. Diez vai par to vajadzētu speciāli aģitēt un pārliecināt !

Kādreiz mums pastāvēja t.s. tautas universitāšu sistēma, kas manuprāt daudz darīja laba ļaužu intelektuālajā audzināšanā. Domāju, ka būtu lietderīgi ko tādu

atjaunot, pilnveidot un valstiski atbalstīt, kā arī ļaudīm radīt papildus motivāciju sava intelekta tālākai izaugsmei..

Piemēram - darba devējus varētu ieinteresēt tā lai viņu darbiniekiem būtu augstāks izglītības līmenis dažādās jomās. Ieinteresētību varētu panākt ar, teiksim, kādiem nodokļu atvieglojumiem, priekšrocībām vai kādiem citādiem *labumiem*. Tad pie pārējiem vienādiem profesionālās kvalitātes rādītājiem, darba devējam būtu izdevīgāk pieņemt darbā tādu indivīdu, kuram ir oficiāls dokuments par papildus izglītību, piemēram, kultūras vēsturē. Šis indivīds par to protams lielāku atalgojumu nesaņems, taču tā saucamajā darba tirgū viņam jau būs lielākas izredzes.

Rūpes par izglītību, kultūru un zinātņi ir visu politisko partiju programmu būtiski aspekti. Diemžēl, tikuši pie teikšanas, partijas to tuvredzīgi piemirst.

Daži priekšlikumi izglītības jomai

Latvijas galvenā nacionālā bagātība ir izglītoti un kulturāli ļaudis. Latvju tautas attīstības un saglabāšanās interesēs izglītības jomā vajadzētu atrisināt šādas problēmas:

1. Radikāli mainīt pamatskolas izglītības posma saturu. Šajā posmā jauniešiem galvenais uzsvars ir jāliek uz pilsonim nepieciešamo ētikas un kultūras zināšanu un prasmju ieaudzinašanu. Ir jāiegūst priekšstats par visām cilvēces zinību jomā, bet padziļinātas un speciālas zināšanas atliekamās uz izglītības nākamajiem posmiem. Pamatskolu beidzot, skolēnam vismaz sarunvalodas līmenī bez valsts valodas ir jāprot vismaz 2 – 3 svešvalodas (viena no tām – krievu valoda). Nepieciešama mācību programmu radikāla revīzija, tās atbrīvojot no pārlielas detalizācijas un sīkumiem.
2. Vidējās izglītības posmos jaunais cilvēks ir jāgatavo praktiskai darba dzīvei, iegūstot kādas nepieciešamas profesionālas zināšanas un prasmes. Šajā nolūkā ir būtiski jāuzlabo vidējās profesionālās izglītības darbs. Vidusskolai tās patlabanējā veidolā ir jākalpo kā gatavošanas posms augstskolai. Lai mazinātu noziedzīgi tendētu slāņu veidošanās iespējas, pusaudži līdz pilngadības sasniegšanai ir jānotur tādā vai citādā skolas solā. Pusaudži, kas kādu iemeslu dēļ pēc pamatskolas neturpina mācīties, iesaucami “sabiedriskā dienestā” ar kazarmu režīmu un disciplīnu, atrodoties valsts apgādībā. Tiek nodarbināti sabiedriskos darbos un atkārtoti pamatskolas kursu, jo šis kontingents jau pamatskolā parasti ir bijis nesekmīgs. Pamatskolas ir atbrīvojamās no hulīgāniskiem elementiem, tos nosūtot mācīties speciāla režīma skolās.
3. Atjaunot, paplašināt un uzlabot pirmskolas iestāžu darbību, tās pilnībā finansējot uz valsts rēķina.
4. Skolu nopietna datorizācija un skolu bibliotēku apgādāšana ar nepieciešamajām mācību grāmatām visiem skolēniem.
5. Ar valsts dotācijām pilnveidot bērnu brīvā laika lietderīgu izmantošanu – ārpusklases nodarbības, pulciņi, sports.
6. Mācības vidējā posma minoritāšu skolās mācības lai notiek valodā pēc skolas izvēles, taču lai iegūtu valsts atzītu izglītības dokumentu, visi eksāmeni (izņemot attiecīgās tautas valodu) kārtājami centralizēti valsts valodā.
7. Balstoties uz Latvijas tautsaimniecības attīstības plānu, izveidot vidējās speciālās un augstākās izglītības speciālistu gatavošanas plānu, paredzot attiecīgas budžeta vietas.
8. Realizēt studiju un studējošo (arī vid. spec. izgl. posmā) kredītu dzēšanas sistēmu, to sasaistot ar jaunā speciālista darba vietu un sekmēm studiju laikā. Vidējās un augstākās izglītības posmam, mācību kvalitātes veicināšanai ir jābūt maksas sistēmā. Taču visai sistēmai kopumā jābūt tā veidotai, lai ikviens mācīties un studēt gribošs un varošs indivīds, izglītību praktiski iegūtu uz valsts rēķina.

9. Laužu mūžizglītības veicināšana. Tautas universitāšu sistēmas atjaunošana, pilnveidošana un valstisks atbalsts. Ekonomisku sviru veidošana lai uzņēmējus ieinteresētu nodarbināt cilvēkus ar augstāku un arī papildizglītību.
10. Skolotāju un pasniedzēju algas un statusu pielīdzināt valsts ierēdņu statusam un algām.

Tam visam, tāpat kā demogrāfisko problēmu risināšanai, arī ir nepieciešami lieli līdzekļi. Taču tas ir neatliekami jādara, jo mūsu tautai tas ir izdzīvošanas un degradācijas novēršanas jautājums !

Atziņu izlase

- Cilvēka personību raksturo ne tik daudz viņa zināšanas, kā Gudrība. Ne visi gudrie ir izglītoti. Ne visi izglītoti ir gudri. Bet vērtību Vērtība ir Sirdsgudrība ! (NN)
- Izglītība ir ne vien speciālu zināšanu summa, bet tā pirmām kārtām ir spēja domāt, pārdomāt, salīdzināt un izdarīt secinājumus. Nez vai būtu jāpierāda, ka domājošus cilvēkus ir daudz grūtāk ekspluatēt nekā neizglītotas un nomāktas masas. Dzīt ķerru un kaplēt zemi piespiest arī var ar varu. Daudz grūtāk ir ar varu piespiest domāt, atklāt, izgudrot, radoši strādāt. Arī pārvaldīt izglītos ir daudz grūtāk. Gribi vai negribi, bet nākas visādi laipot, ne tikai pavēlēt, bet arī pārliecināt, izdomāt lozungus, apstrādāt sabiedrisko domu, rūpēties par izkārtnēm. (NN)
- Vajadzīga liela pašpārliecība, lai nēsātu pie krūtīm nozīmi, kas liecina, ka esi ieguvis augstāko izglītību. Vai arī - vientiesība. Šķiet, drīzāk pēdējā. (J. Laganovskis)
- Izglītība - tas, kas gudrajam atklāj, bet muļķim apslēpj viņa zināšanu trūkumu. (E. Birss)
- Gudri cilvēki dažreiz ir neizglītoti. Izglītoti cilvēki ne vienmēr ir gudri. (Lao - Czi)
- Mūsu laikos izglītots cilvēks nav nekāds brīnums, toties kulturāls cilvēks sastopams aizvien retāk. (NN)
- Ja izglītotam cilvēkam trūkst audzināšanas, tas ir sevišķi bīstami. Zināšanas dod cilvēkam pašlīdību uz sevi, patstāvīgumu, kā arī brīvību spriedumos, kuru, protams, ierobežo viņa zināšanu apjoms. Taču slikti audzinātā cilvēkā visas šīs īpašības it kā pārveidojas. Pašlīdība uz sevi top par pašapzinīgumu, patstāvīgums - par nevērību pret citiem, drosme - par rupju un pat bezkaunīgu uzvešanos. (NN)
- Neizglītots cilvēks spēs apzagt preču vagonu, bet augstskolu beigušais - nozagt visu dzelzsceļu. (Teodors Ruzvelts)
- Universitāte cilvēkā attīsta visas spējas. Tostarp arī muļķību. (Antons Čehovs)
- Lai varētu neko nedarīt, vajag dikti ilgi mācīties. (Aleksandrs Korotko)
- Diploms - būtībā tas ir papīrs, kas liecina, ka tev bija iespējas kaut ko iemācīties un jau dod iespēju kļūdīties daudz pārliecinošāk. (NN)
- Izglītība - tas ir tas, kas mūsu galvās ir atlicis pēc tā, kad esam aizmirsuši visu ko esam mācījušies. (NN)
- Izglītība esot labklājības garants. Diemžēl skolotāju dzīve to neapstiprina. (NN)
- Izglītots cilvēks atšķiras no neizglītota jau ar to, ka nekad neuzskata savu izglītību par pabeigtu. (Konstantīns Simonovs)
- Īstena izglītība ir pašizglītība. (D. Pisarevs)
- Aritmētika tā pati jau ir gadu tūkstošiem, bet vēsture pa to laiku jau ir mainījies tūkstošām reižu. (S. Skotņikovs)

- Augstākā izglītība nekompensē zemo darba algu. (*J. Ribņikovs*)
- Labas izglītības pazīme ir prasme par augstām lietām runāt vienkāršos vārdos. (*Ralfs Voldo Emersons*)
- Izglītība netraucē sievišķībai. Doktorenes ir tikpat glupas kā pārējie sievišķi. (*Hugo Šteinhaus*)
- Katru īstenu izglītību iegūst tikai pašizglītojoties ! (*N. Rubakins*)
- Cilvēku izglītot tikai intelektuāli, novārtā atstājot tikumību, nozīmē sabiedrībai radīt briesmas ! (*Teodors Ruzvelts*)
- Risinot krustvārdu mīklas vien, neviens vēl nav kļuvis pat izglītotu un erudītu cilvēku ! (*V. Solouhins*)
- Izglītots muļķis ir cilvēks, kurš visu ir lasījis un neko nav aizmirsis. (*B. Šovs*)
- Mēs viens otram dabā esam tuvu, bet ļoti tālu izglītībā. (*Konfūcijs*)
- Mēs viens otram dabā esam tuvu, bet ļoti tālu izglītībā. (*Konfūcijs*)
- Par īstenu izglītotu cilvēku var saukt tikai to, kas zina savu dzīves uzdevumu un visiem spēkiem cenšas to pildīt. (*L. Tolstojs*)
- Izglītība dod prasmi pacietīgi uzklausīt visādas dumjības ! (*Roberts Frosts*)
- Izglītība - tas ir tas, kas gudram parāda, bet muļķim slēpj viņa zināšanu nabadzību. (*A. Birss*)
- Cilvēku var atvest uz universitāti, bet nevar viņu piespiest sākt domāt. (*F. P. Duns*)
- Izglītība ir mūsu personiskās tumsonības pakāpeniska apjēgšana. (*A. Kalme*)
- Eksāmens ir riskants pasākums pat labi sagatavotam pretendētājam, jo pat vislielākais muļķis var uzdot jautājumus, uz kuriem nespētu atbildēt pat visgudrākais spīdeklis. (*A. Kalme*)
- Diploms dod iespēju kļūdīties jau daudz pārliecinošāk un ar lielāku aplombu! (*A. Kalme*)
- Kāda atšķirība starp muļķīgu un gudru abiturientu ? Muļķis maksā repetitoriem, bet gudrais eksamenatoriem... (*K. S. Melihans*)
- Izglītība ir radījusi milzīgu daudzumu it kā lasīt protošu cilvēku, kuri gan diemžēl neprot atšķirt, ko tad ir vērts un vajag vispār lasīt ! (*A. Kalme*)
- No daudziem štruntīgiem skolniekiem ir izveidojušās izcilas vēsturiskas personības. Atliek secināt, ka vieglāk ir vēsturi "taisīt" nekā to mācīties ! (*L. Feleki*)
- Izglītība būtībā ir cilvēku piespiedu barošana ar visādām dogmām un aizspriedumiem... (*Martins Henri Fišers*)
- Izglītība ir prasme mierīgi uzklausīt vislielākās blēņas, neeksplodējot un nezaudējot paškontroli. (*Roberts Frosts*)
- Tas ir apbrīnojami, kā pie pastāvošās formālās izglītības sistēmas cilvēki vēl saglabā zinātkāri ! (*Alberts Einšteins*)
- Izglītoto un neizglītoto attiecība ir konstants lielums, taču mūsdienās neizglītotie prot arī lasīt un rakstīt ! (*A. Moravia*)
- Nu nav gan neviens kļuvis nedz izglītots ne pat erudīts, risinot krustvārdu mīklas! (*V. A. Solouhins*)
- Izglītība ir tas, kas paliek pāri, kad pēdējais dolārs ir iztērēts. (*M. Tvens*)
- Dimantam vajadzīgs slīpējums, cilvēkam - izglītība. (*Japāņu paruna*)
- Izglītība - kaut kas, ko lielākā daļa cilvēku saņem, daudzi sniedz citiem un kas piemīt dažiem. (*Karls Krauss*)
- Izglītība parāda gudrajam, cik maz viņš spēj, un dod dumjajam ilūziju, ka viņš spēj daudz. (*Julians Tuvims*)
- Izglītība - spēja atšķirt būtisko no nebūtiskā un ņemt to nopietni. (*P. A. de Lagards*)
- Izglītots ir tas, kurš zina, kur viņš atradīs to, ko nezina. (*Georgs Zimmels*)

- Jebkura izglītība ir atrašanās no zemes ar prāta starpniecību. Jo vājāks ir radījums, jo mazāk izglītojošu elementu tas spēj uztvert. Citiem vārdiem : izglītība palīdz tikai stiprajiem.
- Es zinu to, ka es neko nezinu, tikai pateicoties augstākajai izglītībai. *(Danils Rudijs)*
- Dabas dots prāts var aizstāt jebkuru izglītību, taču nekāda izglītība nespēj aizstāt iedzimto prātu. *(Arturs Šopenhauers)*
- Ir tomēr tava paša vaina, ja tu esi palicis pusizglītots, tev nevajadzēja likties mierā, iekams tu nebiji ticis pilnīgi meistars tavā darbā. *(Kārlis Ulmanis)*
- Zobi nav vainīgi, ja prāta barība nav pa zobiem ! *(A. Kalme)*
- Mācīties, mācīties, mācīties !... Vienkāršāk, vieglāk un lētāk ir to diplomu nopirkt ! *(NN)*
- Dzīve neieskatās tavas skolas liecības atzīmēs... *(Gennadijs Malkins)*
- Izglītība ļauj mums dzīvot , pārāk nesasprindzinot prātu. *(A. E. Vigams)*
- Izglītība ir aizspriedumu iegūšanas nākamais pakāpiens. *(L. Dž. Pīters)*
- Izglītība radīja lielu daudzumu lasītprotošu ļaužu, bet pavisam maz tādu, kas prot atšķirt ko ir un ko vispār nav vērts lasīt. *(Džordžs Makolejs Treveljans)*
- Ģimenē runā un stāsta vienu, skolā ko citu, bet uz ielas pavisam ko citu - tādējādi bērni iegūst virspusēju izglītību un audzināšanu. *(J. Ribņikovs)*
- Koledža nespēj nodrošināt ar kompetenci, vienīgi tikai ar diplomu. *(Lourenss Dž. Pīters)*
- Diemžēl vairums ļaužu ļoti agri pārstāj mācīties, *ierūsē un apkaļķojas*, to attīstība pārtraucas. Zinot maz un nevēloties mācīties, tie agri kļūst labākajā gadījumā par pašapmierinātiem mietpilsoņiem vai ņerkstošiem neveiksminiekiem, kas savās ķezās vienmēr vaino kādus citus, tikai ne sevi pašu. Ja tev ir slikti, tad ir muļķīgi gaidīt, ka kāds *labais eņģelis* atnāks un tavā vietā visu vērsīs par labu. Pašam vien ar visu ir jātiek galā. *(A. Kalme)*
- Mācīt, nozīmē radīt interesi. *(A. Franss)*
- Stulbums nav jāmācās. *(NN)*
- Mācies no citu kļūdām - tev nepietiks laika visas izdarīt pašam ! *(NN)*
- Mācīties var arī no ienaidnieka. *(Ovidijs)*
- Mūžu dzīvo un mūžu mācies un tad sasniegsi tādu gudrības līmeni, ka varēsi tikt, ka neko nezini ! *(Kozma Prutkovs)*
- Kad saprot, tad viegli mācīties. *(Latviešu paruna)*
- Mācot mācāmieš. *(Romiešu paruna)*
- Mācīties ir tas pats, kas irties pret straumi - tiklīdz pārstāsi airēt, tūlīt tevi nesīs atpakaļ. *(Krieviešu paruna)*
- Mācoties uzzināsi, cik maz tu zini. *(Krieviešu paruna)*
- Lai mācītu citus vajag daudz vairāk prāta un gudrības, nekā lai mācītos pats ! *(Mišels de Montēns)*
- Mācīšanās mērķis ir iemācīties mācīties bez skolotāja ! *(Elberts Habbards)*
- Kamēr dzīvo - mācies ! Negaidi vecumu, lai tas tev atnestu gudrību. *(Solons)*
- Ja tā ir taisnība, ka cilvēce mācās no savām kļūdām, mūs sagaida spīdoša nākotne. *(L. Pīters)*

Šis un tas par Visumu.

Mēs dzīvojam Pasaulē, kurā daudz kas mūs pārsteidz un mulsina. Vēlēdamies izprast to, ko redzam sev apkārt, mēs jautājam - kā radies Visums? Kādu vietu mēs ieņemam Visumā un no kurienes esam radušies? Kādēļ gan viss notiek tieši tā un nevis citādi ?

Lai atbildētu uz šiem jautājumiem, mēs pieņemam kādu „pasaules ainu” (modeli). Šāda aina var būt tornis no bruņurupučiem, kuri uz muguras nes plakanu Zemi, kā arī „superstīgu” teorija. Tās abas ir Visuma teorijas, bet otrā ievērojami matemātiskāka un precīzāka par pirmo. Nevienu no šīm teorijām neapstiprina novērojumi: - neviens nekad nav redzējis milzīgu bruņurupuči ar mūsu Zemi uz tā muguras, taču arī superstīgu neviens nekad nav redzējis. Bruņurupuču teoriju tomēr nevar nosaukt par labu zinātnisku teoriju, jo tā pieļauj, ka cilvēks var pārkrist pasaules malai. Šāda iespējamība nav eksperimentāli apstiprināta, ja nu vienīgi tas būtu cēlonis cilvēku pazušanaī Bermudu trijstūrī.

Priekšstats par Visumu kā bezgalīgu bruņurupuču torni vairumam no mums liksies smieklīgs, bet kāpēc gan mēs domājam, ka paši zinām labāk? Ko mēs zinām par Visumu, un kā mēs to zinām? No kurienes radies Visums, un kāds liktenis to sagaida? Vai Visumam bija sākums, un, ja bija, tad, kas notika pirms šī sākuma? Kāda ir laika būtība? Vai tas kaut kad beigsies?

Pašu pirmo Visuma attēlošanas un izskaidrošanas mēģinājumu pamatā bija pieņēmums, ka Dabas parādības un notikumus vada gari, kas apveltīti ar cilvēciskām emocijām un kas gluži tāpat kā cilvēki darbojas absolūti neprognozējami. Šie gari mīt tādos dabas objektos kā upes, kalni, un debess ķermeņi, piemēram, Saule un Mēness. Tiem jāpielabīnās un jācenšas iegūt to labvēlību, lai nodrošinātu zemes auglību un gadalaiku maiņu. Bet pamazām cilvēki sāka pamanīt noteiktas likumsakarības - Saule vienmēr uzlēca austrumos un norietēja rietumos neatkarīgi no tā vai Saules dievam tika upurēts vai nē. Saule, Mēness un planētas virzījās pa debesīm pa pilnīgi noteiktiem ceļiem, ko varēja prognozēt ar ievērojamu precizitāti. Saule un Mēness varēja būt dievi, taču tādi dievi, kas pakļaujas stingriem, izņēmumus nepieļaujošiem likumiem, ja neņem vērā tādus nostāstus kā leģendu par to, ka Jehova apstādināja Sauli.

Sākumā dažādas likumsakarības tika ievērotas astronomijā un vēl dažos atsevišķos gadījumos. Bet, civilizācijai attīstoties, īpaši pēdējo trīs simt gadu laikā, tika atklātas arvien jaunas un jaunas sakarības un likumi. Sekmīga šo likumu pielietošana XIX gadsimta sākumā rosināja Laplasu postulēt zinātniskā determinisma doktrīnu. Tās būtība: - ir jāeksistē tādu likumu sistēmai, kas precīzi nosaka Visuma attīstību, ja ir zināms tā stāvoklis kādā noteiktā laika momentā.

Laplasa determinisms bija nepilnīgs divu iemeslu dēļ. Tas nenorādīja, kāda veida likumi jāizvēlas, un tas nenoteica Visuma sākuma stāvokli. Kā viens, tā otrs bija jāizvēlas Dievam. Dievam bija jāizlemj, kādam jābūt Visuma sākumam un kādiem likumiem tam jāpakļaujas, taču līdz ar Visuma rašanos Dieva iejaukšanās izbeidzās. Praktiski Dieva ziņā palika tikai tās nozares, kas nebija sprotamas XIX gadsimta zinātnei.

Tagad mēs zinām, ka Laplasa sapņi par determinismu ir nereāli, vismaz tādā veidā, kā to saprata Laplass. Kvantumehāniskā nenoteiktības principa dēļ dažus lielumus pārus, piemēram, daļiņas stāvokli un ātrumu, nevar vienlaikus absolūti precīzi prognozēt.

Einšteins reiz jautāja: - „Kāda Dievam bija izvēle, kad Viņš radīja Visumu? Ja priekšstats par robežu neeksistēšanu ir patiess, tad Dievam vispār nebija nekādu sākuma nosacījumu izvēles brīvībai. Skaidrs, ka viņam palika brīva iespēja izvēlēties likumus, kam jāvalda Visumā. Taču to patiesībā nav tik daudz; eksistē, iespējams, tikai viena vai vairākas nobeigtas teorijas, piemēram, „heterotisko stīgu” teorija, kas nav pretrunīgas un pieļauj tādu sarežģītu struktūru eksistēšanu, kādi ir cilvēciski radījumi, kas spējīgi izpētīt Visuma likumus un uzdot jautājumus par Dieva būtību.

Pat tādā gadījumā, ja ir iespējama tikai viena vienota teorija, tā vienkārši ir likumu un vienādojumu sakopojums. Bet kas gan iedvēš šajos vienādojumos dzīvību un rada Visumu, ko tie varētu aprakstīt? Parastais zinātnes ceļš - matemātiska modeļa uzbūve - nedos atbildi uz jautājumu, kādēļ jāeksistē Visumam, ko apraksta izveidotais modelis. Kāpēc Visums „uzņemas” visas eksistences grūtības? Vai tad vienotā teorija patiešām ir tik visspēcīga, ka pati ir savas realizācijas iemesls? Vai arī Visumam ir vajadzīgs Radītājs, un, ja ir vajadzīgs, tad vai ir kāds veids, kādā Viņš iedarbojas uz Visumu? Un kas ir radījis Radītāju?

Pagaidām vairums zinātnieku ir pārāk aizņemti ar tādu jaunu teoriju attīstīšanu, kas apraksta to, **kāds** ir Visums, un viņiem neatliek laika pārjautāt **kāpēc** tas eksistē. Bet filozofi, kuru tiešais darbs ir jautāt **kāpēc**, nav spējuši izsekot zinātnisko teoriju attīstībai. Astoņpadsmitajā gadsimtā filozofi par savas darbības lauku uzskatīja visas cilvēces zināšanas, tai skaitā arī zinātni, un apsprieda tādas jautājumus kā, piemēram, „Vai Visumam bija sākums?” Tad deviņpadsmitā un divdesmitā gadsimta zinātne tās matemātiskā aparāta un tehniskā rakstura dēļ ir kļuvusi pārāk sarežģīta filozofiem, kā arī visiem pārējiem, izņemot dažus speciālistus.

Bet, ja mēs patiešām atklāsim vienotu teoriju, tad laika gaitā tās pamatprincipi kļūs saprotami ikvienam, ne tikai šauram speciālistu lokam. Un tad mēs visi - gan filozofi, gan zinātnieki, gan arī pavisam vienkārši cilvēki varēsim diskutēt par to, kāpēc ir tā, ka eksistējam mēs un eksistē Visums. Un, ja tiks atrasta atbilde uz šo jautājumu, tad tas būs pilnīgs cilvēka saprata triumfs, jo tad mums kļūs saprotama Dieva iecere.

Paies laiks un atbildes uz visiem šie ninētajiem jautājumiem varbūt šķitīs tikpat neapstrīdams fakts, ka Zeme griežas apkārt Saulei, bet iespējams arī, ka tikpat neļēdzīgas kā doma par bruņurupuču torni. Tikai laiks (lai kas tas arī būtu) to izšķirs.

Šodien mēs zinām, ka Visums ir pilns ar dažādām galaktikām., miglājiem, „caurumiem”, laukiem, kvazariem un diez ar ko vēl ... Iespējams, ka galaktiku skaits ir kādi 100 miljardi, bet katra galaktika sevī savukārt satur apmēram 100 miljardu zvaigžņu. Un apjēdzamā Visuma robeža nav nekāda robeža, bet gan mūsu saprāta un izziņas iespēju horizonts, līdz kuram, kā zināms, nav iespējams aiziet.

Eiņšteins ir teicis: - „Šī lielā un neapveramā Pasaule pastāv neatkarīgi no cilvēkiem, un priekš mums tā ir mūžīga mīkla, kuras minējums kaut daļēji mūsu prātam un uztverei ir iespējams”.

Visums ir bezgalīgs abos virzienos. Tas „stiepijas” arī bezgalmazu izmēru virzienā. Šodienas mikrofizikā pieejamais „negatīvais dziļums” ir 10^{-15} cm. Pie sākotnējā robežas 10^{-5} - 10^{-7} cm zinātnieki atklāja molekulārās parādības (izveidojās matērijas uzbūves kinētiskā teorija).. Pakāpi zemāk - 10^{-8} cm tika atklāti atomi, kuru pētīšanai jau bija nepieciešama kvantu teorija. Nokāpjot vēl zemāk - 10^{-11} cm, zinātne atklāja interesantu „pārīti” - elektrons un pozitrons. Tālākā 10^{-13} cm dziļumā fiziķi sasniedza atoma kodolu. Pēc tam 10^{-15} cm apgabālā tika atklātas jaunas daļiņu mijiedarbības. Vēl zemāk - pie 10^{-17} c fiziķi cer noskaidrot t.s. „vājo” mijiedarbību būtību un dabu. Šīs „vājās” mijiedarbības ir interesantas ar to, ka tās ir 10^{13} reizes vājākas par kodolspēku, bet 10^{25} reizes pārsniedz gravitācijas spēkus! Starp citu - dabiskajā kodolreaktorā Saulē reakcijas notiek tieši šo „vājo” spēku darbības rezultātā! Diez vai būtu jāpārlicina, cik gan kārdinoša un perspektīva būtu šo „vājo spēku” praktiska izmantošana neizsmeļama enerģijas avota iegūšanai.

Mūsu galaktikai, sauktai par Piena Ceļu, ir diskveidīgas spirāles forma. Tās šķērsriezums - 100 tūkstoši gaismas gadi. Viens gaismas gads (ko gaisma „noskrien” gada laikā) ir apmēram 9 triljoni 400 miljardi kilometru. Mūsu adrese Visumā skan šādi : *Metagalaktiku sistēma, galaktika „Piena ceļš”, Saules sistēma, planēta Zeme.* Saules sistēma atrodas mūsu galaktikas - Piena Ceļa tālā nomalē. Kādi „brīnumi” atrodas tās centrā - tas vēl pagaidām detaļās mums nav zināms. No mums līdz tās centram ir 7000 parseku (ps). Parseks ir astronomijā lietota attāluma mērvienība : - 1 parseks ir attālums, ko gaisma noskrien 3,26 gados ($1\text{ps} = 3 \times 10^{16} \text{ m}$), Mūsu galaktikas diska diametru zinātnieki vērtē kā 2100 ps.

Mūsu Saules sistēma (līdz ar to arī Zeme) atbilstoši kosmiskajām likumībām riņķo ap mūsu Galaktikas centru. ar ātrumu 250 kilometru sekundē Saule ar visu savu „kortežu” vienu apriņķojumu veic apmēram 225 miljonus Zemes gadu. Tādējādi pēc „galaktiskā laika” ir pagājis tikai kāds pusgads, kopš laikiem, kad pa Zemi klaiņoja dinosauri, bet pati planēta atradās galaktikas pretējā pusē. Kopš Saules sistēmas veidošanās laikiem tā mūsu galaktikas centru ir apriņķojusi tikai reizes 20. Debesjuma „ģeogrāfija un topogrāfija” mainījās no riņķa uz riņķi, jo arī pati mūsu galaktika piedalās Metagalaktikas objektu kustībā.

Mazāk kā pirms 100 gadiem mūsu galaktiku uzskatīja par vienīgo mums zināmo zvaigžņu sistēmu. 1924. gadā astronoms Evins Habls pierādīja, ka daži no Visumā novērojamiem izplūdušajiem miglājiem īstenībā ir tālas galaktikas. Ilgstošu pētījumu un novērojumu rezultātā izrādījās, ka t.s. Andromedas miglājs, kurš zvaigžņu katalogā reģistrēts kā NGC 224, īstenībā ir mums „vistuvākā”, izmēros un formā līdzīgā galaktika. Tā atrodas apmēram divi miljoni gaismas gadu attālumā no mums. Tas ir visattālākais objekts, ko Kosmosā varam vēl saskatīt ar neapbruņotu aci. „Tuvākā” - tas nozīmē, ka starp Andromedu un mūsu galaktiku var izvietoties 20 tādas „Andromedas”. Gigantiskais Andromedas disks sevī ietver objektus, kas spilgtumā 7000 reizes pārspēj mūsu Sauli !

Pagaidām vislielākā atklātā ir Markarjana 348 galaktika, kuras diametrs ir 1,3 miljoni gaismas gadu. Tā no mums atrodas „tikai” 300 miljonus gaismas gadu attālumā.

Pagaidām tālākais Visuma objekts, to nofotografējot, tika atklāts visai nesen. Tas ir t.s. kvazars, no kura gaisma līdz mums nonāk 13,8 miljardos gadu !

Pagājušā gadsimta otrajā pusē Visuma pētniekus sāka mocīt tā saucamo „melno caurumu” problemātika. Tie esot Visuma apgabali kuros ir tik liela gravitācijas spēku koncentrācija, ka šo spēku iespaidā gaismas stari izliecoties no šā apgabala vispār „netiek ārā”, nav arī atstarotās gaismas, jo tā tiek „aprīta”. Tādēļ arī šie apgabali arī esot „melni”. – nesaskatāmi. Uzskata, ka šādu „caurumu” Visumā esot daudz un viņu kaut vai teorētiskai pētīšanai tiek lauzītas gudrāko teorētiku galvas, līdzīgi kā tas notiek ar Visuma sākotnes problēmu.

Astrofiziķu vidū patlaban vispopulārākā ir Pasaules „karstā modeļa” hipotēze. Saskaņā ar šo hipotēzi Visums radās apmēram pirms 20 miljardiem gadu tā saucamā Lielā Sprādziena rezultātā. (Kas un kāpēc sprāga - tas gan paliek vēl pagaidām neizzināts un neizprotami „dievišķs” noslēpums !...) Esot sprādzis kāds neiedomājami blīvs un kompakts (pat „punktveidīgs”!) veidojums, kurā ietilpa visa Visuma matērija, - kopums ar ārkārtīgi augstu temperatūru. Matērija tad nu ar lielu ātrumu „šķīdā” uz visām pusēm, un tās temperatūra, kā arī blīvums, strauji pazeminājās. „Punkts” ātri vien kļuva par „mākonī”, kurā tad nu veidojās pirmatnējie atomi un elementārdaļiņas, līdz ar to arī viss pārējais - „kosmiskā viela” - zvaigznes, planētas un visbeidzot dzīvība. Šis „mākonis” turpina strauji izplesties un lidot uz visām pusēm (diezin kur un diezin kāpēc), vēl šobaltdien un varbūt kaut kad un kaut kur sasniegs kādu „robežu”...

Pēc Sprādziena pagāja tikai sekundes simtdaļa, un temperatūra nokrita līdz 10^{11} K°; pēc pirmās Visuma dzīves sekundes temperatūra jau bija 10^{10} K°, bet miljonā jubilejā jau vairs „tikai” 3500 K°. Šo modeli atbalsta daudzi argumenti, no kuriem iespaidīgākais ir 1965. gadā atklātais t.s. relikta atlikušais izstarojums, kura spektrs ir analogs melna ķermeņa izstarojuma spektram pie temperatūras 2,7 K°.

Atgādināsim, ka temperatūras skalai pēc Kelvina (K°) ar Celsija (C°) skalu saista sakarība, ka pie 0 °C atbilst apmēram 273 °K. Viljams Kelvins (1824 – 1907) ir pazīstams angļu zinātnieks - fiziķis.

Minūti pēc Sprādziena matērijas blīvums bija tik tālu samazinājies, ka ļāva elektroniem brīvi riņķot ap atomu kodoliem. Sāka veidoties ūdeņraža un pēc tam - hēlija atomi. Šie elementi Visumā kļuva visizplatītākie, un arī šobrīd Visuma viela 99 % sastāv no ūdeņraža un hēlija. Kā zināms, visi pārējie elementi rodas kodolprocesu reakcijās.

Pēc 500 000 gadiem ūdeņradis un hēlijs veido gigantiskus sabiezējumus. No tiem vēl pēc 500 000 gadiem sāk veidoties zvaigžņu kopas. Bet pēc sešreiz 500 000 gadiem (tātad 3 000 000 gadiem) zvaigžņu kopas apvienojas protogalaktikās, kas gravitācijas spēku ietekmē pārvēršas mums jau zināmajās galaktikās. (Lūk, cik precīzi un smalki viss ir aprēķināts un noskaidrots - it kā kāds būtu blakus stāvējis un visu redzējis !)

Sprādziena hipotēzei par labu runā, vai, pareizāk sakot, tiek interpretēti astronomiskie novērojumi un dažādi aprēķini, kas tik tiešām liecina, ka „kaut kur lidojam”. Ir pat apjaustas arī citas šādi lidojošas pasaules. Pastāv hipotēze, ka šādas „sprāgstošas pasaules” ir Visuma „normālstāvoklis”. Bezgalīgajā Visumā ik brīdi eksplodē kāds kārtējais „punkts” no kura uz visām pusēm „triecas” matērija, kas no visām pusēm nākot, kādā vietā atkal „satriecas kopā”, tā izveidojot kādu jaunu sprāgstošu punktu. Un tā Visumā tādā kā pašsvārstību pulsējošā režīmā noris nepārtrauktas „sprāgšanas un triekšanās”, tā realizējot Bezgalību un Mūžību. Šāds Visuma „daudzpunktu” modelis ir tikpat ticams un pamatots, kā „sprāgstošais vienpunkts” - tas ir pat ticamāks, jo pamato matērijas „savākšanās” mehānismu un izskaidro norisošā procesa pastāvīgumu un mūžīgumu.

Pastāv arī cits viedoklis par Visuma veidošanos. Uzskata, ka tas ir radies kāda Radītāja (Augstākas Būtnes, Kosmiskā Saprāta utml.) apzinātas rīcības rezultātā, ko cilvēks šobrīd savā attīstības pakāpē vēl nemaz nav spējīgs izprast un izskaidrot. „Pārliecinātie materiālisti” gan to izsmējīgi apsaukā par tumsonību, lai gan tādā vai citādā veidā šādu uzskatu atbalsta vismaz puse cilvēces. Šis viedoklis ir tikpat ticams un pārliecinošs, kā oficiālās zinātnes viedoklis par „sprādzienu”.

No mehānistiskām pozīcijām mēģinot skaidrot Visumu un Cilvēku, racionālisma piekritēji kategoriski noraida izziņas nefiziskās metodes, par zinātnisku atzīstot tikai to, ko var aprakstīt ar matemātisku formulu palīdzību. (Atgādināsim, ka visa tā „matemātika un formulas” ir tā saucamās „smalkās” - mentālās pasaules elementi)

Taču sprādziena scenārija pats sākuma posms nepakļaujas matemātiski fizikālām metodēm, jo nākas operēt ar tādiem jēdzieniem kā bezgala mazi izmēri, bezgala lieli spiedieni un temperatūras. Uz šādiem pieņēmumiem balstītie aprēķini un secinājumi rada aizvien vairāk pretrunu un neskaidrību, tādēļ par Visuma pastāvēšanas pirmajiem mirkļiem zinātnē izvairīgi tiek runāts kā par kādu „fenomenu”.

Papildus grūtības rada arī Einšteina vispārīgā relativitātes teorija. Laiks nebūt nav tāds pašsaprotams jēdziens, kā to saprot, vadoties no ikdienas „veselā saprāta”, uztveres viedokļa. Einšteina teorijā laiks un telpa ir apvienoti četrdimensionālā koipumā - kontinuumā. Nav iespējams viennozīmīgi aprakstīt priekšmeta stāvokli, kā vienotu veselumu, „izstieptu” laikā un telpā (ar sākumu un beigām). Zinātnieki

teorētiski pat nkonstruē visai eksotiskus cilvēka esības modeļus, piemēram „laik-telpas tārps” u.tml.

Traktējot cilvēku kā „tārpu”, relativisma teorijā netiek ņemta vērā cilvēka individualitāte, apziņa un uztveres ipatnības. Tā visu notiekošo aplūko kā atsevišķus gadījumus, kurus apvieno telp-laika kopums. Lietu un parādību pierastajā un ikdienišķā uztverē mēs eksistējam laikā tikai šobrīd. Laiks kā pagātne pastāv tikai mūsu atmiņā, bet kā nākotne - mūsu iztēlē. Vispār - laika jēdziens kā tāds kļūst aizvien neskaidrāks, nesaprotamāks un noslēpumaināks. No ikdienišķās izpratnes viedokļa „telp-laiks”, tas ir kaut kāds pretdabisks izdomājums, kas nu nekādi negrib salāgoties ar „veselo saprātu”. Rezultātā Visuma veidošanās modeļi, kas balstās uz relativisma principiem, nebūt nav viennozīmīgi pārliecinoši.

Kosmoloģijas zinātnē tiek izteiktas visdažādākās visai eksotiskas hipotēzes. Piemēram - esot „: baltie caurumi” jeb kvazari, kuri pirmmatērijas plūsmā no sevis izmet veselas galaktikas. Runā par telp-laika „tuneļiem”, kas paverot fantastiskas iespējas ceļot telpā un laikā, pagātnē, nākotnē un citās pasaulēs. Ļoti daudzsološas ir hipotēzes par daudzdimensionālo Pasauli, kurā vienlaikus vienkārši savietojas racionālais ar iracionālo, kurā doma, apziņa, dvēsele, gars un tamlīdzīgi „netaustāmi” jēdzieni kļūst par objektīvām realitātēm, grūti aptveramais priekšstats par Pasaules daudzvariantumu, kad bez esošās fiziskās realitātes eksistē bezgaldaudzas virtuālās realitātes, kas varēja vai vēl varētu realizēties. Tas viss ieņem kādu noteiktu vietu un pilda noteiktas funkcijas tajā npslēpumainajā Pasaulē, par kuras izcelsmi un esību cilvēki pagaidām izvērza visai nevarīgus minējumus.

Vai šī hipotēzes ir „trakas” vai „ķertās”? Pirms gadiem divsimts „burvju spogulīti” (televizoru) noteiktu uzskatītu par „ķertu” domu, jo tā taču neatbilst nekādiem toreiz zināmajiem un pašsaprotamajiem dabas likumiem.

„Lielā sprādziena” hipotēze šodien tiek apšaubīta no visām pusēm, par ko, protams, ortodoksālā zinātne ir sašutumā. Zinātniskajās publikācijās aizvien vairāk parādās tiešas un netiešas norādes par „pārdabisku” faktoru eksistenci, kas nepakļaujas matemātiski loģiskā aparāta sniegtajam skaidrojumam. Aizvien vairāk eksakto zinātņu pārstāvju sāk izteikt domas par Augstākā Saprāta esamību, ko dažādās reliģijas primitīvi un vienkārši uzskata par Dievu tā dažādajos nosaukumos un traktējumos. (Tā vien izskatās, ka arī izziņas procesā darbojas spirāles likumība !) Dzīvības esamība, tās veidošanās un attīstība nu nekādi neiekļaujas gadījumu procesu matemātisko izteiksmju kanonos. To pašu var teikt par itin visiem Visuma procesiem. It visur ir vērojamas hierarhiskas likumsakarības un norisošo procesu mērķtiecība. To, kas pirmajā tuvinājumā šobrīd ir neizskaidrojams un neizprotams, tiek ieskaitīts iracionālajā, vai pat dievišķajā. Taču izziņas procesā Cilvēce solīti pa solītim virzās uz priekšu, noskaidrojot aizvien vairāk līdz šim neizprotamo likumsakarību un savstarpējos iespaidus. Gan ir jāapjēdz postulāts, ka izziņas process ir bezgalīgs, ka uz vienu noskaidrotu jautājumu tūdaļ atrodas septiņas (pastāv tāda pusnapietna hipotēze par šādu skaitli) neskaidrības, uz kurām nākas meklēt atbildes, un tā tas process virzās uz priekšu.

Skumīgi un nožēlojami ir tas, ka ļaudis šajā izziņas procesā pašpārliecināti apkaro dažādās Pasaules izziņas metodes un paņēmienus, par vienīgajām pareizajām un „zinātniskajām” uzskatot tikai „savējās”. Tas attiecas uz itin visām cilvēku darbības jomām - zinātnēm, ideoloģijām un arī visām reliģijām.

Kāda tad bija Pasaules sākotne ? Vai Lielais Sprādziens ? Diez vai. Zinātne izsmelošus izskaidrojumus sniegt vēl nevar un diez vai kādreiz varēs. Svarīgs taču ir pats izziņas process - kā Cilvēces eksistences izpausmes faktors.

Un nu palūkosimies nedaudz citādā aspektā. **Cilvēks - Visums.**

Dzīvība - tas ir viss, kas eksistē. Pat tas, ko mēs saucam par „nedzīvo dabu”, patiesībā ir dzīvs. Dzīvs ir arī Visums kā mums zināmā vissarežģītākā Sistēma ar tās augstāko Apziņu Dievu, kā matērijas visaugstāko formu un izpausmi.

Viss, kas šajā pasaulē mainās, kļūst citāds. Pat tas, kas pēc mūsu domām ir miris, patiesībā ir tikai nāves maska. Viss kustas pa apli. Kaut kā viena nāve rada cita dzimšanu..

Viss sastāv no molekulām, kas atrodas pastāvīgā kustībā. Mēs nesakām : - atomi, protoniņ, elektroni un tā tālāk, bet sakām molekulas : - jo molekula ir sīkākā vielas daļiņa, kas spēj eksistēt patstāvīgi, tāpēc ka tā vēl saglabā vielas īpašības. Lai gan molekulas ir mazas, tās savukārt sastāv vēl no sīkākām daļiņām, kuras sauc par atomiem, bet tie atkal no visādām elementārdaļiņām...

Cilvēks - tas ir milzīgs daudzums ātri riņķojošu molekulu, kuras savukārt ietilpst bioķīmiskās kustību reakcijās. Cilvēks šķiet blīvs, nav viegli viņu caurdurt ar pirkstu. Tomēr šis blīvums ir tikai ilūzija : - mums tā liekas, jo mēs paši piederam pie cilvēku cilts. Bet iedomāsimies kādu ļoti mazu būtnīti: - kāds Elektrons aplūko cilvēka ķermeni. Mazulis redzēs riņķojošas „saules”, tumšas spirāles un plūsmas, kas līdzīgas Piena Ceļam..

Iedomājieties, ka stāvat kalna virsotnē naktī skaidrā laikā. Virs jums spoži spīd zvaigznes. Tās riņķo bezgalīgajā telpā jūsu aizgrābtā skatiena priekšā. Jūs redzat, kā garām aizslīd galaktikas. Zvaigznāji mirdz nakts tumšajā debesjumā. Pāri visām debesīm stiepjas bezgalīgs miglājs, kas pazīstams ar nosaukumu Piena Ceļš. Zvaigznes, pasaules, planētas !

Lūk, tādu šī mikroskopiskā būtne ieraudzīs JŪS. Visas šīs molekulas un atomi, kurus tā redz, kopā ņemot ir CILVĒKS. Ikviens no mums - tas ir VISUMS, kurā elektroni griežas kā planētas ap Sauli. Katrs akmens, žagariņš, ūdens lāse sastāv no atomiem, kas atrodas pastāvīgā nepārtrauktā kustībā..

Neviens cilvēks nav „lieta sevī”. Neviena pasaule, neviena molekula nespēj eksistēt bez citām pasaulēm un molekulām. Katra būtne, pasaule vai molekula ir atkarīga no citām būtnēm, pasaulēm un molekulām, bez kurām to eksistence nevar turpināties.

Pasaulei kaut kā pietrūks, ja nebūs lieliskā Sīriusa, taču arī tas nebūs pilnīgs bez mazas spāres uz zaļas kļavas lapas šeit, galaktikas nomalē, kur pieticīgi izvietojusies mūsu Saule, starp citu, nebūt ne pati lielākā un spožākā zvaigzne Visuma plašumos.

Daži mērfismi

- Ja nolemsi uzsākt kādu neatliekamu darbu, noteikti parādīsies kaut kas tāds, kas jāizdara vispirms.
- Ir neiespējami radīt ko drošu pret muļķiem, jo viņi ir nepārspējami atjautīgi.
- Kaut arī katrai darbībai ir izstrādāti atbilstoši drošības pasākumi, vienmēr atradīsies kāds muļķis., kas tos apies.
- Ja kaut vienu reizi neievērosi piesardzības pasākumus, tieši tajā laikā tie būs visvairāk vajadzīgi.
- Tas, ka tavš patients atveseļojas, nenožīmē, ka tu noteici pareizu diagnozi.
- Lai kas arī notiktu, izliecies, ka tam tā jābūt.
- Ja ārsts apgalvo, ka tavš veselības stāvoklis uzlabojas, visticamāk, tu viņam esi apnicis.
- Ko pazudušu vispirms jāmeklē tajā vietā , kur ir vismazākās cerības kaut ko atrast.
- Viss ģeniālais tika atklāts nejauši.
- Draugi nāk un iet, ienaidnieki krājas...

Etīde par kvantu fiziku.

Ar šo mūsdienu modenās zinātnes nozari (sākotnēji to dēvēja par *kvantu mehāniku*) ir tā, ka to lāga neizprot un nespēj uzskatāmi izskaidrot pat paši šīs zinātnes radītāji un veidotāji. Pārāk neparasts un „dīvains” ir tas Pasaules apgabals, kuru pētī šī jaunā zinātnes nozare. Vilkētās analogijas ar makroskopisko pasauli un konstruētie modeļi „nepielec” un mulsina pat ļaudis ar augstāko eksakto profesionālo izglītību, kur nu vēl citus it kā „normālus” cilvēkus!

Klasiskā Ņūtona fizika balstās uz blīvu priekšmetu „uzvedības” novērojumiem un gūtās ikdienas pieredzes - no krītošiem āboliem līdz pa orbītām riņķojošām planētām. Simtos gados krātā empīriskā pieredze ļāva formulēt likumsakarības, kas tika daudzkārt pārbaudītas, apstiprinātas un paplašinātas. Tās bija visai viegli izprotamas, pat pašsaprotamas, izskaidroja un prognozēja fizisko objektu „uzvedību”. Tam par apliecinājumu ir tā saucamās „rūpnieciskās revolūcijas” diženie tehniskie sasniegumi,

Taču XIX gadsimta beigās, kad fiziķi sāka pētīt mikropasauli, viņi sastapās ar mulsinošiem faktiem, ka šie labi pazīstamie ņūtoniskie likumi vairs „nestrādā”! Visādas tur „elementārdaļiņas” nu nemaz vairs negrib pakļauties tik labi izētītajiem ņūtoniskajiem likumiem!

Var pieminēt piecus galvenos līdzšinējās valdošās zinātniskās paradigmas „satricinājumus”:

1. Telpas „tukšība” Vienu no pirmajiem ņūtoniskās ēkas ieplaisājumiem izsauca atklājumi, ka atomi, tos uzskatot par blīvām un „cietām” daļiņām, no kurām ir uzbūvēts viss Visums, galvenokārt sastāv no „tukšuma”.

Ja atomkodolus palielinātu līdz futbolbumbas lielumam, tad tuvākais ap to riņķojošais kniepadatas galviņas lieluma elektrons atrastos trīsdesmit kilometru attālumā, bet pa starpu - nekas! Tā nu gluži nav, ka „nekas”. Šī telpa esot aizpildīta ar visādiem laukiem un bezgallielu enerģiju.

2. Dilemma - elementārdaļiņas ir viļņi vai viļņdaļiņas? Iedziļinoties mikropasaulē aizvien vairāk nākas pārliecināties, ka elementārdaļiņas nebūt nav kādi „blīvi un cieti bumbulīši”, bet gan kaut kas „ne šis ne tas”. Tās nav daļiņas, kas telpā aizņem kādu noteiktu vietu, bet gan ir arī telpā it kā izplatošs vilnis. „Viļņveidīgais” elektrons vai fotons (gaismas daļiņa) „pēc vajadzības” var pēkšņi „aizklapēties” jeb „savākties” (zinātniskā valodā - „kolapsēt”) un pārvērsties „bumbulītī”, kura stāvokli telpā vai laikā nav iespējams noteikt.. Elementārdaļiņas tad nu tiek uzskatītas par tādu kā „varbūtību lauku”.

Lai cik tas arī būtu dīvaini, bet elementārdaļiņas „stāvoklis” ir atkarīgs no novērošanas vai mērījuma fakta. Elektrons, kuru nenovēro vai „nemēro”, „uzvedas” kā vilnis, bet tiklīdz to „ievieto” laboratorijā un „pievērš uzmanību”, tas „aizklapējas” un pārvēršas lokalizējamā daļiņā.

Vispār, vajadzētu ņemt vērā, ka jēdzieni „viļņi” un „daļiņas” ir tikai no mums paierastās ikdienišķās pasaules patapinātas analogijas, kas ne pārāk adekvāti attēlo „lietu” īsteno dabu.

3. Kvantu lēcieni un varbūtības. Pētot atomus, zinātnieki pārliecinājās, ka elektrons pārlecot no vienas orbītas uz citu, to izdara momentāni (tātad bezgalātri), nevis tā kā tas notiek „normālā” pasaulē, ieņemot kādus starpstāvokļus. Elektrons pēkšņi vienā vieta pazūd, bet otrā tikpat pēkšņi parādās. Šo fenomenu tad nu dēvē par „kvantu lēcieni”.

Vēl trakāk - izrādās, ka principā nemaz nevar noteikt to brīdi, kad tas pazūd un parādās. Maksimums - tikai vērtēt jaunā stāvokļa varbūtību (Šrēdingera viļņu vienādojums). Realitāte ik mirkli veidojas no vesela varbūtību okeāna. Pats noslēpumainākais ir tas, ka šīs varbūtības „izvēles” faktors itkā „nepiederot fiziskajam Visumam”!

Dažkārt to formulē tā, ka kvantu lēcieni esot vienīgā Visumā pastāvošā īstenā varbūtība.

4. Nenoteiktības princips. Klasiskajā fizikā objekta fiziskos parametrus, ieskaitot tā kustības ātrumu un stāvokli telpā, var precīzi noteikt cik jau nu to atļauj pielietojamo instrumentu un eksperimentatora tehniskās iespējas. Toties „kvantu līmenī”, mērot vienu „rādītāju”, piemēram, ātrumu, vienlaikus noteikt citus parametrus, piemēram, stāvokli telpā (koordinātas), nav iespējams noteikt. Ja ir zināms kur objekts atrodas, tad nevar noteikt tā kustības ātrumu un otrādi, lai cik precīza arī būtu pielietotā aparatūra. Jo vairāk būs sakoncentrējušies uz kādu vienu no parametriem, jo nenoteiktāks kļūst otrs. Nenoteiktības principu formulēja Verners Heizenbergs - viens no kvantu fizikas „tēviem”.

5. Nelokalitāte, EPR, Bella teorēma un kvantu paradokss. Alberts Einšteins kvantu fiziku par tās „iedzimto grēku” - nenoteiktību, maigi runājot, diez ko nemīlēja. Viņš nespēja samierināties ar to, ka Visumu vada gadījums. Visas Einšteina jūtas tika ieliktas viņa slavenajā izteicienā : - „*Dievs nespēlē kauliņus!*”. Nils Bors uz to gan esot atbildējis ar repliku : „*Nevajag norādīt Dievam, kas viņam ir jādara!*”

Mēģinot torpedēt kvantu mehāniku, 1935. gadā Einšteins, Podolskis un Rozens (EPR) piedāvāja šādu domu eksperimentu . Viņi visai atjautīgi apspēlēja vienu no kvantu mehānikas secinājumiem uz kuru citi zinātnieki nebija pievērsuši uzmanību : - ja izprovocētu vienlaicīgu divu daļiņu veidošanos, tad tās būs savstarpēji cieši saistītas. Ja nu tās „izšautu” Visumā pretējos virzienos, un pēc kāda laika kādā veidā izmainītu vienas no daļiņām kādu stāvokli, otra daļiņa momentāni arī izmainītos, lai iegemtu tieši tādu pat stāvokli. Momentāni !

Šī ideja likās tik absurda, ka Einšteins to nosauca par „spokainu tāliedarbību”. Atbilstoši relativitātes teorijai, nekas nespēj pārvietoties ātrāk par gaismu, bet te informācija pārvietojas bezgala lielā ātrumā ! Vēl trakāk - doma, ka viens elektrons varētu iespaidot diez kur atrodošos otra elektrona „likteni”, nu galīgi nesaskanēja ar „veselā saprāta” priekšstatiem par realitāti.

Pēc tam 1964. gadā Džins Belss izvirzīja teorēmu, saskaņā ar kuru EPR efekts tik tiešām pastāv ! Tas tā tik tiešām arī notiekot un priekšstats par objektu lokalitāti - ka tie eksistē tikai kādā vienā telpas punktā - ir maldīgs ! Viss pasaulē esot nelokāls ! Elementārdaļiņas ir savstarpēji cieši sasaistītas *ārpus telpas un laika līmenī!*

Gadu gaitā pēc Bella teorijas publicēšanas, tā idejas daudzkārt tika laboratoriski apstiprinātas. Tātad, tās pasaules, kurā mēs visi dzīvojam, fundamentālās un pašsaprotamās iezīmes - telpu un laiku - kvantu mehānika izspiež, uzskatot, ka visi objekti vienmēr ir cieši savstarpēji sasaistīti ! Nu prātam neaptverami !

Tomēr, lai kā tas arī neliktos, šis fenomens patlabanējos atzīto autoritāšu zinātniskajos uzskatos piederot pie Visumā esošajām likumsakarībām.

Iespējams, ka tā ir pārāk pādroša spekulācija, bet tā vien nāk prātā analogija par tā saucamo vienolas dvīņu likteņiem. Kā liecina daudzie plašā literatūrā aprakstītie gadījumi, pat, ja šie dvīņi jau no mazotnes ir šķirti un dzīvo katrs savā „pasaules malā”, to likteņos, rīcībā, norisēs ar tiem ir daudzas jo daudzas pat kuriozas sakritības nevien vispārējos vilcienos, bet pat sīkumainās detaļās. (Šīs sakritības izskaidrošanai mēģina piemērot bioritmu teoriju.) Izriet doma, ka Pasaulē acimredzot darbojas kādi vispārēji principi un likumsakarības, kuru apjēgšanai mēs vēl tikai mēģinām tuvoties.

Eksperimentos sastopoties ar faktiem, ka novērošanas process ietekmē novērojamo objektu, zinātniekiem nācās pieņemt vienu otru „revolucionāru” ideju, kā mēs esam iesaistīti realitātē un tās procesos.

Līdz novērojumu vai mērījumu sākumam objekts pastāv tikai kā kāda „viļņveida varbūtība” (fiziķu valodā - „viļņa funkcija”). Tai nav noteikta stāvokļa un ātruma. Šī funkcija ir tikai varbūtība, ka novērojot vai mērot objekts tik tiešām atradīsies *tur vai te*. Tam ir potenciāls telpiskums un ātrums - taču mēs nevaram tos uzzināt pirms novērojumu veikšanas. Uz jautājumu - kas tad īsti izsauc „viļņu funkcijas” savākšanos („aizklapēšanos”) un vai kvantu norises ir tik strikti gadījumīgas, pārliecinošas un sakarīgas atbildes pagaidām vēl nav.

Kvantu fizika un misticisms „Prātam neaptveramas” un mistiskas iezīmes mūsdienu fizikā nākas sastapt turpat *ik uz soļa*. Telpiski atdalīti objekti ir savstarpēji cieši sasaistīti (nelokalitāte); elektroni pārvietojoties no punkta A uz punktu B, nekādus starpstāvokļus neieņem; matērija izpaužas kā kādi viļņi (no matemātiskā redzes viedokļa), kuri „aizklapējas” („savācas” vai „kolapsē”) - tas ir, telpā parādās kā daļiņa, kad tos novēro. Mistiķi bez ierunām visus šos „brīnumus” uztver kā pašsaprotamus jau sen, pat pirms elementārdaļiņu paātrinātājiem izveidošanas.

Vispār ar šo zinātnes nozari saistās daudzas spekulācijas un ambīcijas, mēģinot risināt dažādos „smalkās pasaules” noslēpumus. Tiek kaldinātas hipotēzes, meklētas analogijas un paralēles ar cilvēka psihiskajiem procesiem, domāšanu un apziņu. Izskan hipotēzes, ka apziņa piemīt jau elementārdaļiņām un ka Visums vispār esot viens liels Apziņas Lauks. Vārdiņš „kvanti” jau ir kļuvis par tādu kā modes terminu un to nu visur sāk klāt karināt, lai izskatītos „gudrāk un zinātniskāk”

Daudzi no mūsdienu modernās zinātnes dižgariem ir pastiprināti interesējušies par tā saucamā *garīguma* problēmām. Nils Bors Iņ-Jaņ simbolus izmanto savā personiskajā ģerbonī; Deivids Boms daudz diskutēja ar indiešu viedo Krišnamurti; Ervins Šrēdingers lasīja lekcijas par Upaništva mācību.

Vārdu sakot ar to zinātni un izziņu ir tā, kā tas teikts spārnotajā teicienā - „*jo dziļāk mežā, jo vairāk koku!*” Tā „bilde” kļūst aizvien tumšāka un nesaprotamāka. Paliek iespaids, ka visas tās daudzās fantastiskās hipotēzes ir galīgi „ķertas”, un diez vai tās maz saprot paši to autori...

Veltīgi mēģinot censties ko saprast, tā vien dažkārt uznāk vēlēšanās tam visam atnest ar roku - Nu kāda velna pēc man vajadzētu par to lauzīt galvu!? Man jau ikdienas dzīvē ik uz soļa nākas sastapties ar visādiem idiotismiem un te nu vēl man piedāvā kaut kādus „murgus”!

(Gan ar nožēlu nākas secināt, ka šie niknuma un pesimisma uzplūdi liecina par autora domas tālāko bezspēcību...)

Un tā nu godīgi savu bezspēku atzīstot, es paziņoju, ka šajā izziņas procesā ko mēģinot saprast, es mazdūšīgi padodos!...

Par atkarībām, laimes sajūtām un sakarā ar to.

Cilvēkos tā saucamās „atkarības” ir sastopamas plašā spektrā. No nāvējoši postošām un graužošām līdz pat sportiskām, cēlām, intelektuālām un pacilājoši dvēseliskām (gan jāatceras viedā tautas paruna - „viss, kas par daudz, tas par skādi !”) Atkarību problemātika ir nākusi modē. Par tām šausminājās, spriež, debatē. Vispirms gan vajadzētu noformulēt šā jēdziena būtību. Varētu piedāvāt šādu vispārēju formulējumu :

Atkarība ir indivīda hipertrofēta kāda rīcība, galvenokārt kāda viena faktora ietekmē.

Atkarība laupa brīvību, pārvērš vergos, kaut bieži vien atsakāmies tam noticēt. Bet tur jau ir tā lieta - tas ir tāds stāvoklis, kurā darām to, ko darām un citādi rīkoties nespējam.

Atkarība - būtībā tā ir dvēseles slimība, bet pašiem liekas, ka tieš tā palīdz saglabāt garīgo līdzsvaru. Palika slikti ? Vajag iedzert, norīt „ripiņu”, nodoties seksam, kaut ko nopirkt, uzspēlēt ruleti utt. Bet katra nākamā, glāze, „ripiņa”, seksa „prieciņš” neatbrīvo, bet paverdzina vēl vairāk, pasliktina stāvokli un pastiprina dvēseles sāpi, ja vien tā vēl nav galīgi notrulinājusies un pats indivīds galīgi degradējies. No sistēmiskā viedokļa atkarību veido pārlieku spēcīga pozitīvā atpakaļsaite, kuras iespaidā sistēmā norisošais process lavīnveidīgi pieaug un, ja tas netiek savlaicīgi nobremzēts vai apturēts, noved pie sistēmas sabrukuma.

Māte Daba (citā versijā -- Dievs tas Kungs - visa kā Radītājs) Pasauli esot iekārtojusi racionāli un mērķtiecīgi (Gan jāatzīstas, ka par to dažkārt uzmācas šaubas...) Tā saucamo dzīvo būtņu visas darbības pamatā nosaka šo būtņu zemapziņā ieliktajos un ieprogrammētajos instinktos. Tādā vienkāršotā modeli varētu atzīt, ka ikvienā organismā kā sistēmā pastāv struktūras („centri”), kas uztver un analizē informāciju par organismā tam nelabvēlīgi vai labvēlīgi norisošiem procesiem. Analīzes kritēriji - atbilstoši Vispārējam Principam, ka „labi” ir tas, kas Sistēmas (organisma) darbību veicina un „slikti” ir tas, kas to traucē. „Briesmu” centrā nonākošajai informācijai ir ļoti plašs spektrs - no neskaidrām baiļu izjūtām līdz griezīgām sāpēm, kas apziņai signalizē ka kur organismā ir notikusi katastrofa. Tātad „Briesmu” centram ir būtiska nozīme organisma dzīvotspējas saglabāšanā.

Grūtāk ir izprast „Baudu” centra nepieciešamību.. Atkal pieejot vienkāršoti, varētu uzskatīt, ka ikvienai dzīvībai būtnei ir divi galvenie pamatuzdevumi - savas eksistences nodrošināšana, uzņemot piemērotu tā saucamo dažāda veida barību un enerģiju, un sevis atražošana, radot pēcnācējus. Tādēļ ir nepieciešama baudas sajūta veicinot ēšanas un gremošanas procesus. Lai veicinātu „atražošanu”, tad nu pastāv seksuālās baudas un prieki. Nez' kādus organismam vitāli svarīgus procesus rosina baudas sajūta, klausoties patīkamas muzikālas melodijas, lasot dzeju, skatot gleznu un tamlīdzīgās situācijās ?

Pastāv uzskats, ka dzīvnieki instinktīvi „zinot”, kas ir vai nav ēdams un kas tiem būtu ļoti nepieciešams. Tā meža zvēri savārguma gadījumos protot atrast kādus vajadzīgos ārstējošus augus. Taču izrādās, ka zvēri ne vienmēr ir „gudrāki” par cilvēkiem.

Zinātnieki veikuši iespaidīgu eksperimentu. Žurkām galvas smadzenēs apgabalos, kas ir saistīti ar baudas un sāpju izjūtām, tika implantēti mikroelektrodi. Uz tiem distanciomāi iedarbojoties, tika kairināti attiecīgie apgabali. Attiecīgā eksperimenta būrī mītošās žurkas, kas kaut reizi pieskārs pedālītim, izsaucot sāpju centra kairinājumu, tam vairs klāt netuvojās, Bet pie baudas pedālīšiem „pielipa” un tik cītīgi sevi kairināja, kamēr

nobeidzās... (Pārlieta pozitīvā saite !) *Tā tad pret baudas izjūtu pārdozēšanas pat pašsaglabāšanās instinkts ir bezspēcīgs ! Ja jau tik „saprātīgi” un dzīvīgi dzīvnieki kā žurkas nespēja sevi saglabāt, ko tad var cerēt no cilvēka - narkomāna vai alkoholiķa !?*

Eksperimentāli ir pierādīts, ka arī dzīvniekus var padarīt par alkoholiķiem un narkomāniem. Govis, zirgi, suņi neatsakās no alus, bet lāči - no degvīna. Izrādās, ka alkoholiskie dzērieni garšo ziloņiem... Kā kuriozu var pieminēt presē aprakstīto gadījumu, kad Anglijā kāds fūrmanis savu zirgu arī sistemātiski „pacienājis” ar alu, panāca to, ka bez pamatīgas piedzirdīšanas tas vairs „nekust ne no vietas”!

Alkoholisms, smēķēšana un narkomānija cilvēcei ir tās sāpīgākās mūžsenās atkarības. Var pabrīnīties, kas gan ir samežģīties organisma sistēmā, kad alkohola vai attiecīgās narkotikas trūkums organismā attiecīgajām struktūrām liek saņemt „briesmu” signālus tā saucamo *lomku* (mocošu sāpju) vai paģiru veidā, un kādēļ šīs indes rada eiforiju, baudu un labsajūtu. Lai atbrīvotos no šā tipa atkarībām ir nepieciešams liels gribasspēks, kas diemžēl daudziem jo daudziem pietrūkst.

Valstiska rakstura pasākumi cīņai pret šo atkarību dramatisko izplatību diemžēl ir mazefektīvi narkomafijas, alkohola un tabakas rūpnieku lobējošās pretdarbības dēļ, balstoties uz kapitālistiskās sabiedrības balstiem - ļaužu alkātības un peļņas kāri. Plus vēl jauniešu bravūrīgā vieglprātība. Izmēģināt kādu jaunu „zālīti”, pulverīti vai „ripīņu”, taču skaitās moderni, šiki un kruti, sevišķi tā saucamās „zelta jaunatnes” vidū. Tā nu mērķaķojoties un papagailiski ākstoties daudzi jo daudzi sevi saindē savas dzīves sagandējot, tuviniekus iedzenot ciešanās un „saštancējot” pusdebilus un nelaimīgus bērņus, kas tad veido nākamo padibeņu un noziedznieku kontingentu. Atliek vēl cerēt uz islāmiskās ideoloģijas uzvaru, ņemot vērā tās kategoriski un agresīvi noraidošo attieksmi pret alkoholu un narkotikām. Taču islāmiskai ideoloģijai ir arī citi rietumniekiem nepieņemami aspekti, kaut vai attieksmē pret sievietēm, tās visādi ierobežojot un diskriminējot.

Ja alkoholam, nikotīnam un citām narkotikām ir bioķīmiskas iedarbības daba, tad cilvēki mokās ar veselu rindu „smalkāka plāna” psiholoģiska rakstura atkarībām, kas arī spēj būt postošas un beigu beigās arī nāvējošas. Šajā atkarību „klasē” pēc bīstamības kā pirmā ir jāmin dažādās azartspēles, sākot no kazino ruletēm un kāršu spēlēm, tik plaši izplatītajiem „vienrocīgajiem bandītiem” un beidzot ar it kā nevainīgām datorspēlītēm. Te „ķīmijas” vietā darbojas alkātība un „apsēstība”, kas kaislību uzbangojumos ļautiņiem tik bieži liek vieglprātīgi aizmirst par pienākumiem, atbildības sajūtām un tamlīdzīgām „morālēm”.

Gan jāpiebilst, ka arī te ir sakars ar „ķīmiju”. Ir izpētīts, ka romantiskas mīlestības pārņemtu indivīdu smadzenēs pieaug ķīmiskas vielas - dopamīna līmenis, bet visādu asu izjūtu cienītāju „kaifam” ir sakars ar adrenalīna daudzumu asinīs. Taču liekas, ka šie faktori varētu būt sekas nevis cēloņi.

Tālāk seko dažādu sugu reliģiskie un ideoloģiskie fanātiķi, kaut vai tik modē nākušo teroristu- pašnāvnieku izpausmēs.

Atkarību uzskaitījumā sevišķu vietu ieņem šī „cēlā, svētā un dievišķā” Mīlestība, kurai tiek dziedāti slavinājumi visās toņkārtās. Stingri ņemot tā ir savdabīga apmātība un psihiska saslimšana, kad cilvēks zaudē analīzes un spriestspēju, bet kā tauriņš uz sveces liesmu neglābjami tiecas pēc sava iedomātā un iztēlē idealizētā „mīlas objekta”. Cik gan ir notikušas visādas traģēdijas, izpostītas dzīves un pat pastrādātas visādas nelietības un noziegumi mīlestības kaislībā vai greizsirdības niknumā ! Cik gan daudz sāpju ir izciests zudušas vai atraidītas mīlestības dēļ !

Arī dzīvi tik ļoti krāšņojošie vaļas prieki – hobiji var pārvērsties smagās atkarībās - var pieminēt kaut vai blītkotājus, ekstrēmo sporta veidu cienītājus visādu sugu kolekcionārus un pat krustvārdu mīklu minētājus...

Nez' kas nosaka cilvēku noslieci uz vienu vai otru atkarību un sava gribasspēka stiprumu savas rīcības kontrolei un vadībai ? Viens otrs smagi „iekrīt” kādā aizrautībā, tai pārvēršoties par atkarību, bet citi pret to ir pilnīgi imūni.

Pastāv uzskats, ka tas ir ļoti atkarīgs no cilvēka tā saucamā genotipa, viņa gēnu individuālās kombinācijas.. Gēni cilvēkam nosakot visu - sākot no acu krāsas un beidzot ar visādām rakstura īpašībām un īpatnībām.

Par gēnu eksistenci pirmo reizi paziņoja biologs Johans Gregors Mendelis. (Varbūt kāds vēl atceras ka padomju laika ideologu leksikā bija populārs lamu vārds „mendelisms“!?) Tas notika 1865. gadā, lai gan pats vārds „gēns” kā termins ieviests pēc 1900. gada. Gēns ir DNS molekulas daļa, un katram no mums to ir apmēram simts tūkstoši. Patī DNS darbojas šūnā kā informācijas nesēja. 1953. gadā angļu biofiziķi, ģenētiķi Frānsiss Kriks un Džeimss Votsons pirmo reizi pasaulē demonstrēja šīs unikālās DNS molekulas modeli. Droši var apgalvot, ka šī molekula pēc savas sarežģītības pārspēj pat modernu ķīmisko rūpnīcu vai kādu citu cilvēku radīto tehnisko kompleksu. Un tā ir apmēram 20 metru gara! Vārdu „genoms” uztveram kā visu nukleīdu kopumu, to cilvēkam ir apmēram 100 miljardi. Nukleīdi, tēlaini runājot, arī ir tie burtiņi, ar kuriem uzrakstīta recepte CILVĒKS. Telpiski DNS molekula veido dubultu spirāli, tieši tādu, kāds ir seno maiju zīmējumos attēlotais Pasaules Koks (!). Ja šo DNS molekulu „izstieptu”, tā 8000 reīzu atkārtotu attālumu no Zemes līdz Mēnesim (!). Atklājot DNS struktūru, radās iespēja atšifrēt cilvēka ģenētisko kodu, lai gan ir jārēķinās ar apmēram trīs miljardu „burtiņu” dažādām savstarpējām kombinācijām...

Nesen literatūrā pavīdēja ziņa, ka amerikāņu ģenētiķi esot konkretizējuši gēnu, kurš esot „atbildīgs” par indivīda garīgumu un reliģiozām jūtām (!). Savukārt Esekssas universitātes zinātnieki esot atklājuši gēnu, kas ir atkarīgs par „laimīguma” izjūtām. Tad jau laikam tādi efemerī jēdzieni kā sirdsapziņa, godīgums, taisnīgums, pienākums u.tml. arī droši vien ir saistīti ar kādām gēnu kombinācijām.

Visas šie minētās un neminētās „atkarības” tā vai citādi saistās ar katra indivīda laimes izjūtu, Ikvienam ir iespēja izvēlēties laimi. Jo laime nav viena. Tās ir vismaz trīs.

Pirmā - sadzīviska, kas izpaužas kā trīsvienīga harmonija - mīlestība ar tuviniekiem un to pretmīla, sava aicinājuma realizēšana sabiedrībā un iekšējās brīvības sajūta (nevis no kāda vai kaut kā, bet „ar visu un visiem”, kas nomāc un apspiež cilvēku).

Otrā - cilvēciskā ego laime, ko jūtam, sasnieguši izvīrīto mērķi, gūstot sava viedokļa pareizības apliecinājumu (un jo sevišķi - nosodoša) vai atsvabinoties no situācijas apstākļiem, cilvēka, kas traucēja būt laimīgam.

Trešais - fizioloģiskas un psiholoģiskas baudas gūšana, kas dāvā atbrīvošanās sajūtu no pārdzīvojumiem un ciešanām brīdī, kad cilvēks apmierina savas slimīgās atkarības (alkohola, narkotiku, seksa, azartspēļu, iepirkšanās utt), ar kuru palīdzību cenšas atbrīvoties no psiholoģiskās pārslodzes.

Liekas, ka tikai sadzīviskā laime ļauj sajūst laimi „šeit un tagad, tepat un tūlīt”, neatkarīgi no dzīves situācijas, apstākļiem un citu cilvēku rīcības. Otrā un trešā būtībā ir tikai laimes ēnas - surogāti, aizvietotāji, garām slīdošu mirkļu plūsma, emocionāli uzliesmojumi. Kā šūpoles, kas uzlido un atkal krīt lejup..

Un beidzot sapratīsim, ka laime ir garīgs jēdziens !....

Šāds laimes klasificējums, neapšaubāmi, ir nosacīts, tāpat kā cilvēka dvēseles, ego un fiziskā ķermeņa nodalīšana. Un tāpēc būtiskākais ir nevis izvēlē, bet stāvoklī : - jo vairāk cilvēkā laimes, jo mazāk nepieciešams tās aizstājējs. Un otrādi.

Neirofiziologi uzskata, ka starp dažādām laimes izjūtām un dažādām atkarībām pastāv tās vienojoša bioķīmiska saite. Psihisko procesu (laimes vai gandarījuma sajūta) iespaidā, organismā tiek izstrādātas hormonālas vielas, tādas kā opoīdu peptīdi, kuriem uz organismu ir eiforiska ietekme. Cilvēkam rodas prieks, pacilātība, „laimes izjūta”. Ej nu sazinī, kas ir primārs un kas sekundārs, kas cēlonis un kas sekas ! Vai eiforija no laimes, vai laime no eiforijas ?! Visticamāk, ka tas ir mijiedarbīgs process. Tātad entuziasms, darbaholisms, pašai dziedīga ziedošanās cēliem mērķiem, visādi hobiji u.tml. ir bioķīmiskas izcelsmes produkts ! Vai cik banāli !...

Visi vēlamies īstu laimi, (kaut ne vienmēr saprotam, ko tieši gribam), bet tās iegūšana daudziem kļūst par neizpildāmu uzdevumu ikdienā, tātad „*tepat un tūlīt*”!

Un tad nu visi atrodas izvēles priekšā :

- mainīties pašiem un beidzot kļūt laimīgiem ;
- mainīt apstākļus (aizbraukt uz citu valsti, pamest vai izveidot ģimeni, izvēlēties citu profesiju, iet klosterī utt.) cerībā, ka jaunie apstākļi ļaus kļūt laimīgiem ;
- vai arī apbruņoties ar vienu no daudzajām teorijām par cilvēka grēcīgo dabu un pasaules nepilnību. Kāpēc ? Nu taču, lai attaisnotu sevi, pašu nespēju kļūt laimīgiem „*šeit un tagad*”.

Mainīties, protams, ir grūti. Grūti tikt skaidrībā par paša kļūdām, kūtrumu, slinkumu, slimīgajām atkarībām, bailēm. Vieglāk dalīt pasauli „manā” un „svešā”, bet laime, par laimi, ir sasniedzama, pasaulīga, tūlītēja un sadzīviska. Nav svarīgi, vai tā atnāk šajā saulē vai pēc...

Gribētos teikt, ka visvienkāršākā laimes sajūtas ieguves tehnoloģija ir apmēram šāda :

*Uzskatīt, ka tavas dzīves viens no galvenajiem uzdevumiem ir nevis pārkārtot pasauli, bet gan mācēt, prast un **būt** laimīgam, apmierinātam un priecīgam kā dienu sākot, tā arī to aizvadot !*

Tad arī tu tik tiešām jutīsies laimīgs !

Atgriežoties pie gēnu tematikas. Ļoti iespējams, ka zinātnei tālāk attīstoties, cilvēkbērns līdz ar dzimšanas apliecību saņems vēl vienu ļoti svarīgu dokumentu.- sava genotipa izvērstu karti. Tajā būs redzamas visas indivīda iedzimtās fiziskās un psiholoģiskās īpašības un īpatnības, visas organisma un psihiķes vājās un stiprās vietas, visādu talantu aizmetņi u.tml. Šis dokuments tad būs kā tāda kā indivīda „ceļa karte” un norādījumi par iespējamām klupšanas vietām un briesmām. Tad arī labāk risināsies visādu „atkarību” problemātika. Manuprāt tā nebūt nav nekāda utopiska fantastika.

Teorētiski ir iespējams arī tāds attīstības virziens, kad cilvēce ar gēnu inženierijas metodēm sāk sevi pārveidot sevis „uzlabošanas” virzienā. Gan baidos, ka tas var novēst pie pavisam neparedzētiem rezultātiem.

Dzīvosim, tad jau redzēsīm, vismaz ar mūsu mazmazbērnu acīm...

Daži mērķismi

- Meklēšanas likumības :
Meklēto atrod pašā pēdējā vietā kur ieskatas.
No tā izrietošais :
Meklējamo atrod visu pārmeklējot,
Tas vienmēr atrodas pēdējā kabatā,
Meklējumi jāsāk no pašas neiespējamākās vietas,
- Laika relatīvisma izpausme :
Minūtes ilgums ir atkarīgs no tā, kurā tualetes durvju pusē jūs atrodaties
- Idioti neiznīkst - tie pilnveidojas !
- Tā labākā izdevība klauvē pie durvīm tajos visnepiemērotākajos brīžos
- To, ka viss ir kārtībā, neviens neievēro...
- Pretojoties kārdinājumam, ir jāņem vērā, ka tas var arī neatkārtoties

Nedaudz par hipnotizēšanu.

(Šis materiāls ir pārstāstīts un patapināts no Andra Bernāta grāmatas „Dīvainie notikumi Latvijā”.)

Latvijas Transoloģiskās psihoterapijas asociācijas vadītājs, sabiedrībā labi pazīstamais un populārais, nu jau aizsaulē aizgājušais Jānis Zālītis jau vairāk kā četrdesmit gadu nodarbojās ar hipnozi., kuru eksaktā zinātne joprojām uzskata par kaut ko pūsmistisku, neraugoties uz plašiem un nopietniem pētījumiem visā pasaulē. Viņaprāt hipnoze ir viena no senākajām psihoterapijas metodēm, no kuras attīstījušās pārējās. Zālītis ir pārliecināts, ka ar hipnozes palīdzību var izārstēt cilvēkus no daudzām slimībām.

„Hipnoloģiju mācījos Tomskas institūtā, tas bija 1955. gadā, kad mācījos trešajā kursā. Kaut arī padomju laikā nebija pieņemts par to runāt, dažos institūtos notika eksperimenti ar hipnozes lietošanu.”

Staļins savos pēdējos dzīves gados satikās ar pazīstamo hipnologu un cirka mākslinieki Mesingu, kurš bieži uzstājās dažādos klubos un demonstrēja savu prasmī. Viņš nekļūdīgi spēja atrast noslēptus priekšmetus. Polijā ar hipnozes palīdzību viņš izbēga no geto. Lai pārbaudītu hipnologa spējas, Staļins lika viņam no bankas atnest miljons rubļu. Viņš iegājis bankā, pasniedzis kasierei parastu papīriņu, saņēma naudu un aiznesa to Staļinam. (Nabaga kasiere pēc tam gan esot dabūjusi infarktu...) Kremlī viņš pagāja garām apsardzei bez caurlaides. No tā laika Staļins deva speciālistiem rīkojumu pētīt hipnozi, - stāstīja Zālītis.

Padomju Savienībā ar hipnoloģiju vai citā terminā - transoloģiju nodarbojušies tikai trīs vietās - Ļeņingradas Kara akadēmijā, kādā Maskavas institūtā un Sibīrijā, Tomskas institūtā. Zālītis kā students bijis viens no izmēģinājumu trustīsiem, kurus arī apmācīja transoloģijā. Tomskā viņš apguvis arī psihoanalīzi.

Transs ir atbildīgs ne tikai par uzmanību, bet arī par uztveri, uztvertā apstrādi un no citām organisma funkcijām saņemtās informācijas novērtēšanu un interpretēšanu. Transā, pie samazinātas uztveres, saņemot informāciju, mēs to iesūcam un novadam līdz pat zemapziņai. Transā indivīda uztverē daļēji vai pilnīgi izzūd apkārt esošā pasaule. Arī grāmatas lasīšanā vai teātra izrādes skatīšanās laikā, to darot dziļi ieinteresēti un emocionāli izjūtot, mēs atrodamies transā. Jo dziļāks transs, jo labāk uztveram un iegaumējam informāciju. Ja teātra izrādes laikā cilvēks atrodas pietiekami dziļā transā, viņš nedzirdēs kaimiņa krēsla čīkstojus, jo visa uzmanība būs pievērsta izrādei.

Cilvēkam ir četri stāvokļi - transs, nomoda, sapnis un miegs. Transā var rasties savienojums ar nomodu, tad izveidojas ekstāze. Ja rindas transa, nomoda un sapņa savienojums, tad būs somnambulisms jeb mēnessērdzība. Šādā stāvoklī cilvēks var staigāt pa istabu, dziedāt vai pat virtuozī kāpelēt pa jumtiem. Tas ir bīstams stāvoklis. Ar tādu cilvēku nevajadzētu kontaktēties, jo pamostoties viņš ļoti pārbīstas (un no tā jumta arī nokrīt...) Šīs metodes lieto šamaņi un dažādu sektu darboņi, ievadot cilvēkus ekstāzē un somnambulismā.. Ja transs ir saistīts ar miegu,, tad izveidojas hipnoze. Cilvēkam, kurš atrodas hipnozē, mēs varam suģestēt, ko vien vēlamies. Var savienot arī transu, miegu un sapni. Šo metodi izmanto psihoterapeiti, lai analizētu pacientu sapņus. Psihoterapeiti var noteikt, kas notiek cilvēku zemapziņā. Sapņi ir zemapziņas izvirdums.

Zālītis uzskata, ka tagad pasaulē vērojams transoloģijas uzplaukums, lai gan Zigmunds Freids, kurš pats ārsta darbības sākumā izmantoja hipnozi, vēlāk noliedza šo metodi, lai labāk izplatītu savu mācību - psihoanalīzi. Psihoanalītiķu aprindās

Freids pat ieviesa hipnofobiju - bailes no hipnozes. Zālītis kategoriski nepiekrīt šim apgalvojumam.

Mana skolotāja, kas man taisīja psihoanalīzi, stāstīja kādu interesantu gadījumu par Freidu. Viņa bijusi ciemos pie Freida, un viņš pastāstījis kādu notikumu, kas saistīts ar hipnozi. 19. gadsimta astoņdesmito gadu vidū Freids mācījies Parīzē pie slavenā neiropsihiatra un ģeniālā hipnologa Žana Martēna Šarko. Parīzes ārstam patīcis rīkot viesības un aicināt uz tām savus audzēkņus. Reiz viesi lūguši Šarko nodemonstrēt hipnozi. Šarko to lāga nav gribējis darīt, bet, viesu pierunāts, viņš piegājis pie kādas meitenes, kura sēdējusi pie klavierēm.. Šarko uzlicis viņai roku uz pleca un teicis : - „Pēc piecpadsmit gadiem šajā pašā dienā un šajā pašā stundā, pulksten četros, tu aiziesi uz tādu un tādu Parīzes kapsētu un uzliksi uz tāda un tāda kapa ziedus”. Pēc piecpadsmit gadiem Freids ar diviem draugiem, kuri arī bija tajā vakarā pie Šarko, ieradās kapsētā, lai uzzinātu, vai sieviete izpildīs pirms piecpadsmit gadiem Šarko doto rīkojumu. Tā diena bijusi nejauka. Zibeņo, rūc, līst. Nu, traki. Freids ar draugiem bijis pārliecināts, ka sieviete neatnāks. Tomēr pulksten četros viņi redz, ka pa aleju nāk dāma un uzmet puķu pušķi uz kapa. Viņi izlien no krūmiem un prasa, kāpēc viņa tā darījusi. Sieviete atbildējusi, ka viņa pati nezina, kāpēc tā darījusi. Dāma tikai jutusi, ka to nepieciešams izdarīt. Un tomēr pēc šī gadījuma Freids apgalvojis, ka hipnozei nav ilgstošas iedarbības, - teica Zālītis.

Viņš piebilda, ka ar hipnozes palīdzību slinkus neveiksmīnīkus iespējams pārtaisīt par talantīgiem sava amata pratējiem.

Tā ir tā saucamā sublimācija, kad seksuālo enerģiju izmanto citiem mērķiem. Tādējādi no „parasta” cilvēka var iztaisīt tikpat kā ģeniju.. Tas nenozīmē, ka ne sevišķi attīstīts cilvēks pēkšņi kļūst par izcilu matemātiķi. Tomēr viņš var kļūt, piemēram, par ģeniālu santehniķi vai automehāniķi. Cilvēka dotības var attīstīt, nevis radīt.

Supersublimēts bija Čaikovskis, kuram bērnībā pilnīgi zuda seksuālās tieksmes. Pusaudža gados naktīs Čaikovskis skrēja pie klavierēm, jo tā vietā, lai mūzikai noplūstu sēkla, viņam ausīs skanējusi mūzika. Mūzika viņam galvu plēsa pušu. Viņam vajadzēja spēlēt. Vecāki pat aizslēdza klavieres, un viņš spēlēja uz vāka.

Mūzikas terapijas seansos es ļoti bieži izmantoju Čaikovska 6. simfoniju. Mūzika palīdz ātri ievadīt cilvēku hipnozes seansā. Man bija kāds ļoti interesants gadījums. Kāda dāma, kurai bija jādzied uz skatuves, pirms koncerta man atzinās, ka viņai esot drausmīgas bailes uzstāties publikas priekšā. Es piedāvāju viņai uztaisīt drosmes seansu. Toreiz biju jauns un vēl neapzinājos, ka šajā seansā viņai tiks piebremzēta smadzeņu labā puslodē, kurā atrodas muzikalitāte. Viņa droši izgāja uz skatuves, bet nespēja padziedāt. Pēc pusstundas viņa atkal spēja dziedāt, bet koncerts jau bija beidzies. Smadzeņu labajā puslodē arī atrodas intuīcija un pareģošanas spējas, - stāstīja ārsts.

Atminoties attiecības ar varas pārstāvjiem, Zālītis atzina, ka, praktizējot hipnozi Tomskā, problēmu neesot bijis, nepatīkšanas radušās Latvijā.. Te uzreiz pateica, ka nedrīkst nodarboties ar hipnoloģiju. Tomēr es to darīju klusām. Hipnozi es nosaucu par autogēno treniņu. Ar hipnozi man izdevās mainīt daudzas cilvēka iekšējās funkcijas. Transologi spēj cilvēku regresēt tik tālu pagātnē. Līdz viņš nonāk savas mātes dzemdē, kurā cilvēks ļoti labi jūtas. Piemēram, cilvēkam ir izteikta neuroze. Hipnozē viņu regresē uz dzemdi. Viņš dzird mātes sirdspukstus un šalkoņu asinsvados, kas nomierina. Pēc kāda laika viņš pamostas brīvs no neurozes.

Pie manis atnāk kāds kungs pensijas gados un sūdzas par impotenci. Hipnozes seansa laikā es viņam lieku justies kā 18 gadus vecam jauneklim. Ja transa laikā viņam uztaisītu bioķīmiskās analīzes, tās atbilstu jaunieša analīzēm. Ja šādus seansus atkārtu daudzas reizes, pacientam atgriežas potence, - teica ārsts.

Hipnologa Jāņa Zālīša praksē bijuši vairāki gadījumi, kad viņš hipnozē ievadītus cilvēkus regresēja iepriekšējās dzīvēs. Tagad viņš to pārtraucis darīt, jo vienā hipnozes seansā kāda studente noģībusi. Kad jauniešu pamodināta, viņa stāstījusi,

ka iepriekšējā dzīvē bijusi slepkava. Hipnozes laikā viņa tomēr neesot pilnīgi iejutusies bendes lomā un atcerējusies, ka šajā dzīvē viņa studē.

Kādu citu sievieti hipnozes seansā izdevies aizvest 300 gadus agrā pagātnē. Nohipnotizētā sieviete bijusi vienkārša govju slaucēja kolhozā, viņa beigusi četras klases, uz kino, teātriem neesot gājusi un grāmatas neesot lasījusi, bet hipnozes seansā sākusi stāstīt dīvainas lietas.

Viņa to starp redzējusi sevi stāvam kādā pagalmā ar bruģi, un no visām pusēm to ieskāvušas divstāvu mūra ēkas. Viņa precīzi nosauca šo vietu ar diezgan īpatnēju nosaukumu, ko tagad esmu aizmirsis, taču bija skaidrs, ka šī vieta atrodas Nīderlandē. Kad man pēc vairākiem gadiem gadījās būt Nīderlandē, kāds puisis, vārdā Teivs, kā gids mani izvadāja pa dažādām vietām. Es palūdzu, lai aizved mani uz sievietes pieminēto vietu. Sākumā puisis negribēja mani vest, sakot, ka tā esot ļoti vientuļa vieta, kas vienmēr atradusies sauszemē - visa pašreizējā Holande agrāk bijusi zem jūras līmeņa. Kad ieradāties norādītajā vietā, ieraudzīju, ka nomalē atrodas kāds senatnīgs cietoksnis, kazarmas. Es atcerējos, ka hipnozes laikā bijām likuši sievietei saskaitīt visu ēku logus un durvis. Kad iegājām pagalmā, pārskaitīju tos pats, un man par lielu brīnumu rezultāts precīzi sakrita ar sievietes teikto. Viņas apraksts pilnībā sakrita ar īstenību.

Ir skaidrs, ka savas patlabanējās dzīves laikā sieviete tur nekādi nevarēja būt un arī grāmatās par šo nomaļo vietu nekas nebija rakstīts. Hipnozes seansā viņa stāstīja, ka pirms 300 gadiem bijusi kareivis un tajā pagalmā stāvējusi ar šauteni rokās.

Un vēl kāds interesants fakts. Tiem cilvēkiem, kuriem ar hipnozes palīdzību tiek aktivizēta smadzeņu labā puslode, parādās spējas paredzēt savu nākotni.

Stāsta Jānis Zālītis : Bija tāds gadījums. Pie manis ieradās trīs kungi, lai ārstētos no alkoholisma. Es viņus izārstēju no dzeršanas un stimulu smadzeņu labo puslodi. Viņi nodarbojās ar koku tirdzniecību. Kādu dienu pie šiem kungiem ieradās koku uzpircējs - un viņi kafejnīcā parakstīja visus nepieciešamos dokumentus. Pēc tam viņi devās ar automašīnu uz mežu, lai kokus novērtētu. Bija norunāts, ka tur apmainīs dokumentus pret naudu. Ceļā mūsu kungiem neatkarīgi citam no cita iešaujas prātā doma, ka mežā koku uzpircējs izvilks pistoli un viņiem vajadzēs laisties lapās. Tā arī notika. Pēc tam viņi šo gadījumu man pastāstīja. Katrs no viņiem bija intuitīvi paredzējis nākotni.

Ārsts pieminēja, ka hipnozei padodas ne tikai cilvēki, bet arī dzīvnieki, kuru hipnotizēšana notiek mazliet brutālā veidā.

Krievijā es braucu līdz savam skolotājam profesoram Larinam. Viņš hipnotizēja dzīvniekus. Parasti tie bija truši un vistas. Mēs hipnotizējām arī govī. Lai dzīvnieku nohipnotizētu, to pēkšņi jāpakļauj kādam nedabiskam stāvoklim. Tāpat to dara dažās reliģiskās sektās, kad sektantam pēkšņi pagriež galvu un pagrūž, lai viņš kristu. Tā viņš nonāk transā. Ārsts Raikovs dzīvnieku hipnozi lietoja arī saviem pacientiem. Ātri pagriež pacienta galvu uz vienu pusi un iebļauj ausī : - „Gulēt !” Savukārt trusīti var nohipnotizēt, ātri pagriežot viņu uz muguras, radot briesmu sajūtas. Tad trusīti var durēt ausīs adatas - un viņš neko nejutīs. Tāpat var griezt un operēt nohipnotizētu cilvēku. Arī viņš neko nejutīs.

Transam nepadodas šizofrēniķi, debīliķi, piedzērušies cilvēki un mazi bērni, - skaidroja Zālītis.

Zālītis ar nožēlu secināja, ka Latvijā vēl joprojām valda bailes no hipnozes kā ārstēšanas metodes.

Latvijā hipnofobija pastiprinājās pēc trešās Atmodas - tas bija pilnīgs pēctecības noliegums. Hipnologu biedrība pieklusa. Daudzi tās biedri jau ir viņsaulē. Aizmirsta ir pat tāda personība kā represētais hipnologs Saltups - gudrs, talantīgs ārsts, kurš Latvijā pirmais pievērsa uzmanību sublimācijai un supersublimācijai, ko nevar panākt ne ar vienu citu metodi kā vienīgi ar hipnozi..

Ikvienai tautai vairāk par naftu, izrakteņiem, zeltu un citām dabas bagātībām dārgākas ir talantīgas smadzenes. Šo vērtību it sevišķi vajadzētu apzināties tik mazai tautai, kāda esam mēs.

Presē vairākkārt rakstīts par gadījumiem, kad cilvēki tikuši apkrāpti, viņus nohipnotizējot. Pēc šiem it kā mistiskajiem notikumiem paši cietušie tā arī nespēj paskaidrot, kāpēc viņi labprātīgi atdevuši naudu svešiem cilvēkiem. Droši var apgalvot, ka šādu krāpšanas gadījumu ir ievērojami vairāk, nekā fiksēts policijas protokolos, jo bieži vien apkrāptajiem ļaudīm ir kauns par to, ka viņi nav bijuši pietiekami vērtīgi un attapīgi, lai izvairītos no krāpšanas. Viņi nevēlas savu muļķību afišēt, tāpēc arī neziņo par notikušo policijai. Gadās, ka krāpšanas upuris pat tuviniekiem nevēlas stāstīt, ka kādai čigānietei atdevis 299 latus par zīlēšanu, jo nevēlas dzirdēt aptuveni šādus izsaukumus: - „Tu esi muļķis, vai !?”

Jāpaskaidro, ka cilvēkam nav obligāti jābūt muļķim, lai viņu apkrāptu. Hipnozei pakļaujas vairums ļaužu. Ar šādiem hipnozes trikiem uz ielām nodarbojas galvenokārt sievietes, bieži vien čigānu tautības pārstāves.

Krāpnieces parasti rūpīgi noskata savus klientus. Pūlī viņas izvēlas vispiemērotāko, „visperspektīvāko” tipu. Ļoti svarīgs ir potenciālā upura emocionālais stāvoklis. Vispiemērotākie ir cilvēki, kuri jau atrodas vieglā transā. - iegrimuši atmiņās vai nomākti, norūpējušies par kādu problēmu..

Triki klientu nohipnotizēšanai ir dažnedažādi. Profesionāla krāpniece vispirms noskaņosies uz klienta „viļņa”. Viņa pavisam nemanāmi sāks kopēt upura pozu, kustības, žestus, pielāgosies elpošanas ritmam. Šāda it kā nemanāma pieskaņošanās upurim zemapziņā rada uzticības sajūtu. Vēlāk krāpniece, kurai ir izdevies veiksmīgi noskaņoties uz klienta „viļņa”, var mainīt savu elpošanas ritmu, un arī upuris neapzināti mainīs elpošanas ātrumu. Ja tā notiek, tas nozīmē, ka upuris jau atrodas hipnotizētājas varā. Vēl kāda interesanta nianse. Ļoti efektīvs suģestijas veids ir svarīgu vārdu pateikšana tajā brīdī, kad suģestējamais izelpo. Kā zināms, cilvēks parasti runā izelpā, un krāpnieces izteiktos vārdus cilvēks var uztvert kā sava iekšējā monologa turpinājumu..

Sarunas laikā profesionālās krāpnieces cenšas noskaidrot klienta galveno problēmu, lai ar šo informāciju varētu manipulēt savās interesēs. Blēdes, kas vēlēšies jūs „aptīrīt”, centīsies pieskarties jūsu labajai rokai, jo pieskaršanās šai rokai cilvēkos lielākoties izraisa uzticību un simpātijas.

Ne velti starp tā saucamiem ielas hipnotizētājiem ir daudz čigānu tautības sieviešu. Novērots, ka čigāniem ir īpaši attīstīta labā smadzeņu puslode, viņu apziņā intuitīvais jūtīgums ir vairāk attīstīts nekā intelekts. Labi attīstīta redze, dzirde, tauste ir tieši tas, kas nepieciešams, lai „uztaustītu” upura vājās vietas un, izmantojot hipnozi, iztukšotu viņa maciņu.

Interesants ir fakts, ka visvieglāk ir apkrāpt emocionālus cilvēkus. Jo emocionālāks cilvēks, jo vieglāk ir „pierunājams”. Tāpēc par krāpnieču upuriem visbiežāk kļūst sievietes, kas, kā zināms, ir krietni emocionālākas par vīriešiem.

Transa stāvoklī cilvēkiem ir novērojama izteikta uztveres sašaurināšanās, kas rada labvēlīgus priekšnoteikumus tikai kādas konkrētas informācijas nokļūšanai psihē, norobežojot to no visa traucējošā, arī no apziņas kritikas. Dziļa transa stāvoklī cilvēka vienīgā saikne ar ār pasauli ir hipnotizētāja balss un viņa noteiktā zona. No cilvēka šādā stāvoklī var paņemt visu, ko vien vēlas. Pēc iziešanas no transa cilvēks vairs neatceras, kas ar viņu noticis.

Sieviete - dieviete, Sieviete - velns.

Šis tik dažādās dzimumu atšķirības, jeb vīrišķo un sievišķo pretstatu vienība

Kāpēc vīrieši un sievietes ir tik savstarpēji nepieķāpīgi ?

Mūsdienu vīriešiem nepieciešams būt nepieķāpīgiem. Kopš 20. gadsimta 60. gadiem, kad kareivīgās feministes arvien vairāk pacēla balsis un guva panākumus, sieviešu pašnāvību skaits ir samazinājies par 34%, bet vīriešu - palielinājies par 16%. Bet vēl joprojām tiek runāts par to, cik grūta dzīve ir sievietēm...

Divdesmitā gadsimta beigās, kad sievietes daudzviet bija pierādījušas savas *brīvības un varēšanas*, tās bieži uzskatīja vīriešus par ienaidniekiem, kas pat būtu jāiznīcina „kā suga”, savstarpējās attiecības un gaisotne ģimenē bieži vien nonāca milzīgā spriedzē. Sievietes bija niknas, vīrieši - apstulbuši un apmulsuši.

Iepriekšējās paaudzēs dzimumu lomas bija skaidri noteiktas. Vīrietis bija ģimenes galva. Viņš bija galvenais maizes pelnītājs, viņa vārds bija likums, un viņa lēmumu pieņemšanas lauks bija skaidri norobežots. Viņš bija aizstāvis un gādnieks. Viņa sieva bija māte, mājsaimniece, sabiedrisko attiecību sekretāre un ģimenes aprūpētāja. Viņš zināja savas atbildības jomas, un viņa - savējās. Dzīve bija vienkārša un saprotama.

Tad piepeši viss sāka mainīties. Kareivīgā un uzbrūkošā feminisma iespaidā televīzijas situāciju komēdijās un reklāmraidījumos sāka rādīt dumjus, nelietpratīgus vīriešus uz gudrāku, pārāku sieviešu fona un tos visādi izsmiet uz izņirgāt kā vien var. Feminiskā histērija vietām sāka pieņemt anekdotiskas un pat kroplis izpausmes.

Nevar neatzīt, ka viens no depresijas faktoriem, kas, šķiet, ietekmē veselu vīriešu paaudzi, ir tas, ko daudzi vīrieši uztver kā atklātu naidīgumu. Vīrieši vairs nesaprot, kāds ir viņu uzdevums, vairs nav vīriešu lomas modeļu.

Arī sievietēm neklājas labāk. Feminisms sākās kā vēršanās pret nevienlīdzību starp vīriešiem un sievietēm, un tas solīja sievietēm atbrīvošanos no važām, kas viņas saistīja pie virtuves izlietnes. Tagad apmēram vismaz 50% , ja ne krietni vairāk, sieviešu Rietumu pasaulē strādā - neatkarīgi no tā, vai viņas to vēlas vai ne. Lielbritānijā katras vismaz piektās ģimenes galva ir vientuļa sieviete un katras piecdesmitās - vientuļš vīrietis. No šīm sievietēm tiek gaidīta gan mātes, gan tēva, gan apgādnieka lomas izpilde. Mūsdienu sievietes iedzīvojas kuņģa čūlā, dabū sirdslēkmi un cieš no slimībām, kas saistītas ar stresu, kaut šīs kaites vienmēr bijušas vairāk raksturīgas vīriešiem.

Ir aprēķināts, ka ap 2020. gadu 25% sieviešu Rietumu pasaulē pastāvīgi būs vienas. Tā ir nedabiska situācija, kas ir pretrunā ar cilvēka dzīves pamatprasībām un bioloģiju. Sievietes ir pārstrādājušās, bieži ir niknas un kļūst aizvien vientuļākas. Mēs visi esam apmulsuši.

Cilvēki ir sarežģīti. Vīrieši jūt, ka sievietes vēlas, lai viņi domātu un izturētos kā sievietes. Sievietes teic, ka vēlas iejūtīgus vīriešus, bet viņas nekad negrib, lai tie būtu *pārāk* jūtīgi. Vīriešiem ir mazs priekšstats par attiecību smalkumiem. Vīrieši nesaprot, kāpēc viņiem nepieciešams būt iejūtīgiem pret sievietēm, bet citkārt atkal - stksteim un vīrišķīgiem.

Pēc sociologu pētnieciskajiem datiem Lielbritānijā 50% cilvēku šķiras pirmo četru gadu laikā pēc apprecēšanās, un, ja pieskaita pārus, kuri vispār nenonāk līdz laulības reģistrēšanai, ir pamats pieņemt, ka patiesais šķiršanās rādītājs, iespējams, svārstās starp 60% un 80%. (Domājams, ka Latvijā stāvoklis ir līdzīgs...)

Sievietes smadzenes ir piemērotas daudzvirzienu darbībai - viņa spēj žonglēt ar četrām vai piecām bumbiņām vienlaikus. Sieviete var darboties ar datoru, runāt pa telefonu un vienlaikus saklausīt sarunu sev aiz muguras, turklāt visu laiku dzerot kafiju. Viņa var sarunāties par vairākām savstarpēji nesaistītām tēmām reizē un lietot piecus balsus toņus, lai mainītu sarunas tēmu vai saliktu akcentus. Vīrieši spēj uztvert tikai trīs no šiem toņiem. Rezultātā vīrieši, klausīdamies, ko runā sievietes, bieži pazaudē teiktā kodolu.

Vīrieša smadzenes ir attīstījušās vienvirziena darbībai. Viņi vienā brīdī var koncentrēties tikai uz vienu lietu. Viņi nevar vienlaikus mīlēt un atbildēt uz jautājumu, kāpēc nav iznesuši atkritumus. Kad vīrietis atver ceļa karti, viņš izslēdz radio. Ja sieviete sarunājas ar viņu, kad tam braucot ir jānogriežas uz apvedceļu, viņš pabruks tam garām un vainos sievieti, ka viņa runājusi.. Kad zvana telefons, viņš lūdz visus apklust, lai varētu atbildēt.

Savstarpējo attiecību problēma ir arī tāda, ka sievietei piemīt tieksme izturēties pret savu partneri kā pret nerātņu zēnu nekā pret spējīgu vīrieti. Rezultātā viņš arī sāk tā uzvesties. Šis izturēšanās veids ir sākums bīstamajai takai, pa kuru ejot attiecības zaudē savu vērtību. Jo vairāk vīrietis pretojas, jo vairāk sieviete „piesienas”. Jo vairāk viņš nepadodas, jo vairāk viņa sāk rīkoties kā māte. Beidzot viņi abi sasniedz punktu, kad vairs neuztver viens otru kā partneri, mīļāko un labāko draugu. Un nekas vīrietī nenokauj kaislību vairāk kā tas, ka viņš sāk justies, it kā dzīvotu kopā ar māti, tāpat kā sievietei rodas sajūta, ka viņa ir kopā ar nenobriedušu, egoistisku un slinku puisēli.

Sievietes smadzenes ir saistītas ar audzināšanu un mātišķām rūpēm, īpaši pret saviem dēliem. Viņas salasa to nomestās mantas, gatavo viņu iecienītos ēdienus, gludina viņu drēbes, dod naudu un pasargā no dzīves pārbaudījumiem. Tā rezultātā daudzi vīrieši sasniedz vīra gadus ar visai nelielām prasmēm un spējām mājsaimniecībā un vāju sapratni par attiecībām ar sievietēm. Šādi vīrieši kļūst sākotnēji pievilcīgi sievietēm, kuras, tāpat kā mātes, vēlas šos vīriešus „audzināt” un mātišķi aprūpēt. Uzsākot jaunas attiecības, vairums sieviešu izturas pret jauno vīrieti kā mātes, bet, saprotot, ka tā var kļūt par pastāvīgu lomu, sievietes attieksme var krasi mainīties. Sieviete ir svarīgi apjēgt : - ja viņa ilgstoši aprūpēs vīrieti, viņš var sākt uztvert to kā māti un attiecīgi reaģēt - kļūstot, izplūstot dusmu lēkmēs un bēgot prom. Un neviens vīrietis neuztver savu māti kā seksuāli pievilcīgu būtni. (Taču, ja šī mātišķuma sistemātiski pietrūkst, vīrieti ātri vien savās skavās ievilinās cita mātišķāk orientētā.)

Vīrieši attīstījās kā mednieki, un viņu galvenais ieguldījums cilvēces izdzīvošanā bija spēja trāpīt kustīgā mērķī, lai visiem būtu ko ēst. Vīriešiem vajadzēja spēt precīzi notēmēt vai nu uz ēdamiem mērķiem, vai uz ienaidniekiem, kas vēlējās nozagt pārtiku vai apdraudēt viņu ģimenes.. Vīrieši kļuva par mērķorientētiem cilvēkiem, kas savus panākumus mēra pēc rezultātiem un savām spējām sniegt problēmu risinājumu.

Vīrietis parasti jūtas spējīgs pats atrisināt savas problēmas, un viņam nav nepieciešams apspriest tās ar kādu citu. Viņš apspriedīsies ar *citu* cilvēku tikai tad, ja jūtīs, ka nepieciešams eksperta viedoklis, un uzskatīs to par saprātīgu, stratēģisku gājieni. Savukārt vīrietis, kura viedoklis tiek prasīts, jūtas pagodināts.

Vīrietis negaida, ka citi vīrieši daudz runās, un nekad neuzstāj, lai notiktu saruna. Ja kāds no viņiem cenšas atslābināties *ar glāzi rokās*, citi vīrieši instinktīvi saprot un ļauj rīkoties, kā viņš vēlas. Ja vīrietis ir kopā ar draugiem un nesarunājas, tas nenozīmē, ka viņš ar tiem sastrīdējies - viņš tikai atslābinās. Vīrieši netērgā, viņi apspriež darbu, sportu, mašīnas un citas ar telpiskumu saistītas lietas. Viņi runā pārmaiņus, jo vīriešu smadzenes ir organizētas vai nu runāšanai, vai uzklaušanās. Atšķirībā no sievietēm viņi nespēj veikt abas šīs darbības reizē.

Turpretī, ja sieviete piedāvā vīrietim padomu, kad viņš to nelūdz, vīrietim tas šķiet kā apliecinājums tam, ka sieviete viņu uzskata par nespējīgu atrisināt savas problēmas. Vīrietis uztver padoma lūgšanu kā vājuma apliecinājumu, jo viņam šķiet, ka savas problēmas nepieciešams atrisināt pašam, un tieši tāpēc vīrietis reti runā par to, kas viņu nodarbina. Viņam patīk sniegt padomus un piedāvāt risinājumus citiem, bet nelūgti padomos, īpaši no sievietēm, tiek pieņemti nelabprāt.

Kāpēc sievietes tik daudz runā? Viena no sadzīves parādībām, ko vīrieši saprot visgrūtāk, ir sieviešu milzīgā spēja plāpāt. Sievietes attīstījās, iekļautas grupā kopā ar citām sievietēm un bērniem, viņi visi atradās tuvu kopā, jo dzīvoja alā. Spēja veidot ciešas attiecības bija katras sievietes pats svarīgākais nosacījums izdzīvošanai. Vīrieši attīstījās klusējot „sēdēdami kalnā” un vērodami mērķi. Kad sievietes iesaistījās kādā kopējā darbībā, viņas pastāvīgi tērgāja, un tā bija saistību zīme. Kad vīrieši medīja vai zvejoja, neviens nerunāja, lai neaiztramdītu medījumu. Kad mūsdienu vīrieši dodas medīt vai maksšķerēt, viņi joprojām vairāk klusē nekā runā. Kad mūsdienu sievietes dodas vākt pārtiku (iepirkties), viņas joprojām pastāvīgi plāpā. Sievietēm nav vajadzīgs iemesls, lai runātu, un nav vajadzīgs sarunas galamērķis. Viņas runā, lai veidotu saikni cita ar citu.

Sievietes smadzenes var bez pūlēm izveidot 5000 – 8000 vārdus dienā. Turpretī vīrieša smadzeņu maksimālā „ražība” ir 2000 – 4000 vārdu dienā, un tas ir iemesls, kāpēc sieviešu runāšanas apjoms var daudziem pāriem izraisīt problēmas. Strādājošs vīrietis var būt izsmēlis savu vārdu apjomu jau līdz pēcpusdienai, un viņš ierodas mājās pie sievietes, kurai vēl jārealizē 4000 – 5000 vārdu! Divas sievietes var pavadīt kopā visu dienu un tad vēl veselu stundu runāt pa telefonu.

Smadzeņu īpatnības, kas nosaka runas un valodas prasmju dažādu kvalitāti, tiek uzskatītas par nozīmīgu dzimumu atšķirību. Atbilstoši ir ar runas problēmām: - vīrieši stostās trīs vai četras reizes biežāk nekā sievietes, un viņus 10 reizes biežāk piemeklē smaga disleksija. Vīrieša smadzenes ir veidotas problēmu risināšanai un pastāvīgi „ražo” risinājumus. Vīrieši lieto valodu, lai darītu zināmus faktus un datus. Lielākā daļa vīriešu runā tikai tad, „kad viņiem ir, ko teikt”, tas ir, kad viņi vēlas darīt zināmus faktus, terminus vai risinājumus.

Tas rada nopietnas problēmas, komunicējoties ar sievietēm, jo sieviešu runa ir pilnīgi citāda. Sieviešu runa ir atzinības izteikšanas forma un veido saikni ar citu personu. Vienkārši sakot, - ja jūs viņai patīkat, ja viņa piekrīt tam, ko jūs sakāt, vai vēlas, lai jūs justos pieņemts un nozīmīgs, viņa runās ar jums; ja jūs viņai nepatīkat, viņa nerunās. Klusums tiek izmantots kā soda veids, un tā ir iedarbīga taktika, ja to lieto pret otru sievieti. Bet šī taktika neiedarbojas uz vīrieti - vīrieši papildus mieru un klusumu uzskata par prēmiju.

Viens vīrietis runās ar otru par personiskām problēmām tikai tad, ja jutīs, ka otram var būt risinājums. Turpretī, kad runā sieviete, viņa to galvenokārt uztver kā saikni ar otru cilvēku, *sirds izkratīšanu*, un risinājums netiek prasīts. Par nelaimi, vīrieši domā, ka sievietes izklāsta savas problēmas tāpēc, ka pašas netiek ar tām galā, un bieži pārtrauc viņas ar saviem spriedumiem.

Nav brīnums, ka sievietes bieži apvainojas, kad vīrieši pastāvīgi pārtrauc viņas un neļauj izteikt savu viedokli. No sievietes redzes viedokļa šie mūžīgie risinājumu piedāvājumi var izskatīties tā, it kā vīrietis gribētu, lai viņam allaž ir taisnība, bet sieviete vienmēr maldās. (Bet vai tad tā nav ?!)

Sievietes smadzenes ir veidotas saskarsmei sarunājoties un galvenais sarunas mērķis ir pati runāšana. Parasti sieviete nemeklē atbildes, neprasa risinājumus. Šajā sievietes īpatnībā slēpjas daudzu pāru problēma - dienas beigās sievietē parasti vēlas parunāt par dienas notikumiem un dalīties savās izjūtās, bet vīrietis domā, ka viņa izklāsta tam savas problēmas, lai viņš tās labotu un ko palīdzētu, un sāk piedāvāt risinājumus. Vīrietis domā, ka, risinot sievietes problēmas, viņš izrāda rūpes un mīlestību; bet viņa domā, ka vīrietis ir vienaldzīgs, nejūtīgs un neieklausīdamies banalizē viņas izjūtas.

Sievietes bieži vien apsūdz vīriešus, ka tie atrodas „jūdzēm tālu”, tad kad viņas mēģina uzsākt sarunu. Tas mulsina vīriešus; viņi domā, ka ir pietiekami ar fizisko klātbūtni. Turpretī sievietē vēlas arī emocionālo klātbūtni. Sievietes ņem ļaunā vīrieša acīmredzamo nevērību un uztver to kā ignorēšanu. Vīrieši ņem ļaunā, ja tiem netiek dots laiks, lai atslēgtos un pārslēgtos, un pat ne pēc tam, kad viņi centušies sniegt risinājumu un tikuši atraidīti.

Sievietei nepieciešams saprast, ka *lūkošanās ugunī* vīrietim ir veids, kā atbrīvoties no stresa, un viņai to nevajag uztvert personiski kā vienaldzību. Klusēšana no vīrieša puses nenozīmē, ka viņš sievieti nemīl. Tas nozīmē, ka viņš kādu brīdi vēlas klusumu.

Savukārt vīrietim vajag saprast, ka sievietei, lai tiktu vaļā no stresa, nepieciešams parunāties bez padoma uzklausišanas.

Sieviete rūpīgi apgērbsies atkarībā no laikapstākļiem, gadalaika, modes, savas krāsu gammas, no tā kurp viņa gatavojas doties, ko satikt, ko darīt. Vīrietis tikko pazīst pats savu apģērba gabalu, kuru ir atstājis guļam uz krēsla atzveltnes, turklāt tikai pēc ožas.

Daudzām sievietēm liekas, ka vīrieši ir ieprogrammēti pirkt sev neglītu apģērbu, un tas nav tālu no patiesības. Vismaz simt tūkstošus gadu sievietes ir tērpušās lai piesaistītu sev tēviņu uzmanību, turpretī vīrieši tērpās tā, lai atbaidītu ienaidnieku. Šodien vīrieši staigā faktiski formas tērpos. Visiem vienāda fasona uzvalki, atšķirības tikai kaklasaišu krāsā.

Gandrīz visas cilvēces eksistences laikā vīrieši izdzīvošanas iemeslu dēļ ir bijuši poligāmi. Vīriešu vienmēr ir bijis mazāk, jo daudzi tika nogalināti medībās vai karos, un cilvēki tad nonāca pie saprātīga lēmuma - uzņemt viņu atraities savos harēmos. Tas arī deva vīriešiem lielāku iespēju nodot tālāk savus gēnus. No sugas izdzīvošanas viedokļa būtu saprātīgi, ja katram vīrietim būtu desmit vai divdesmit sievietes, bet nebūtu jēgas, ja vienai sievietei būtu desmit vai divdesmit vīrieši, jo viņa var vienlaikus iznēsāt tikai vienu pēcnācēju. Tikai 3% dzīvnieku sugu (piemēram, lapsas un zosis) ir monogāmas. Visu citu sugu tēviņu smadzenes, ieskaitot cilvēku, nav orientētas uz monogāmiju. (Iespējams, ka muhamedāņu tradīcija, ka vīram var būt četras oficiālas sievas ir visai racionāla un saprātīga...)

Kāpēc vīrieši ir tik apmāti ar sportu? Tūkstošiem gadu vīrieši medīja grupās kopā ar citiem vīriešiem, bet sievietes vāca barību un audzināja bērnus. Vīrieši skrēja, dzinās pakaļ medījumam, pielavījās un izmantoja savas telpiskās spējas, lai *notvertu* pārtiku, bet astoņpadsmitā gadsimta lauksaimniecības tehnika padarīja šo dinamisko spēju gandrīz lieku. Laikā no 1800. līdz 1900. gadam vīrieši izgudroja gandrīz visus modernos sporta spēļu veidus, kas šodien eksistē kā viņu medību darbības aizstājēji. Meitenēm bērnībā ir lelles, lai vingrinātos bērnu audzināšanā, bet zēni sper un ķer bumbu, gatavojoties „medībām”. Pieaugot, sievietes lelles nodod saviem bērniem, bet vīrieši turpina spārdīt bumbu, tā ka patiesībā simttūkstoš gadu laikā nekas daudz nav mainījies - vīrieši vēl aizvien medī, bet sievietes auklā bērnus.

Kļūdamas par aizrautīgu kādas komandas līdzjutēju, vīrietis var atkal justies kā medību bara loceklis. Kad viņš vēro laukumā savus varoņus, tad iztēlojas, ka arī

raida bumbu un gūst punktus pats. Viņa smadzenes novērtē bumbas ātrumu, leņķus un virzienus, un viņš kliež no laimes, kad ir izdevies „nomedīt”. Sports vai tā vērošana vīrietim ļauj būt par mednieku kopas locekli.

Vīrieši ir tik pārņemti ar sporta pārraižu skatīšanos, ka viņiem patīk vērot arī jebkuru pārbaudi bez punktu skaitīšanas vai pat piedalīties tajā. Te var minēt dzeršanas sacīkstes, kurās uzvarētājs ir tas vīrs, kas pēdējais paliek kājās, „resno vēderu” turnīru, kur vīrieši grūsta cits citu ar milzīgiem „alus vēderiem”, velosipēdu sacensības uz ledus, visādas „gonkas” ar akrobātiskiem trikiem, kad krīt, plīst, sprāgst un lauž kaklus, vai dīvainu lidaparātu būves sacīkstes. Vīrieši šos darinājumus piesprādzē sev pie muguras un lec no tilta upē, lai redzētu, kas notiks. Sievietes reti kad izrāda interesi par šādiem „sporta” veidiem.

Pasaule vīriešiem ir kļuvusi mulsinoša - viņu smadzeņu primārā prasme ir kļuvusi lielā mērā nevajadzīga, un sievietes uzbrūk viņiem no visām pusēm. Vīriešiem vairs nav skaidrs, ko no viņiem grib, un nav skaidru lomu modeļu, kam sekot. Sports vienmēr ir bijis vienojoša darbība, kur vīrietis var atkal justies kā komandas daļa; neviens nemēģina viņu mainīt vai kritizēt, un viņš var justies kā veiksmnieks, kad komanda uzvar. Tā ir sajūta, kādu vīrietis vairs nevar gūt darbā. Tas izskaidro to, kāpēc vīrieši, kas veic vienmuļu vai ikdienišķu darbu, ir lielāki sporta fani, nekā tie, kuri uzskata savu darbu par aizraujošu, radošu, par tādu, kas sniedz gandarījumu vai vismaz liekas interesants. Tieši tāpēc vīrietis drīzāk nopirks jaunu golfa nūju komplektu nekā daudz vairāk nepieciešamo virtuves galdu un dos priekšroku sezonas futbola mačam, nevis ceļojumam kopā ar ģimeni uz Franciju.

Domājot par evolūcijas procesiem, nākas pabrīnīties par vīrišķo un sievišķo organismu izcelsmes taktisko vai stratēģisko nepieciešamību. Evolūcijas process tā nu ir izveidojies, ka attiecīgā bioloģiskā veida faktisko nemirstību - sevis atražošanu - nākamajās paaudzēs nodrošina divu līdzīgu un tajā pašā laikā dažādu “pasauļu” - vīrišķā un sievišķā - saplūšana. Cilvēkam atliek vienīgi iespēja mēģināt labāk izprast faktorus, kas dzimumus atšķir un kas tos vieno.

Vīrišķie un sievišķie indivīdi ir savstarpēji atšķirīgi gan fiziskajos, gan psiholoģiskajos aspektos. Fiziskā ķermeņa uzbūve anatomiskajā ziņā abiem dzimumiem pamatos ir vienāda, izņemot dažus specifiskus orgānus, kas paredzēti vairošanās funkciju realizācijai un atšķiras ar šo procesu saistītām bioķīmiskām reakcijām dažādu hormonu izpildījumos. Sievišķie organismi bioloģiskajā ziņā ir izturīgāki, jo tiem jāveic tik svarīgās reproduktīvās funkcijas. Apgalvo, ka vīrišķie organismi daudz stiprāk izjūt fizisko sāpju sindromu.

Arī psiholoģiskajā ziņā abi dzimumi ir it kā vienādi - gan viena, gan otra dzimuma pārstāvji runā vairāk vai mazāk *loģiski* (no kāda redzes viedokļa jau nu to apskata), domā, spriež, vērtē un pieņem lēmumus attiecībā uz savu rīcību.

Tajā pašā laikā ir arī spilgti izteiktas atšķirības, kas mums liekas pierastas un pašsaprotamas. Būtiskas atšķirības ir vērojamas arī psiholoģiskajās jomās. Ir konstatēta piemērotība vienu vai otru intelektuālo procesu efektīvai veikšanai - nebrīnāmies taču par atšķirīgu piemērotību dažādu fizisku procesu realizācijai! Pushumoristiski un pusironiski tiek prātoti par dažādām *loģikām* - pastāvot matemātiskā, formālā, “mašīnas”, vīrieša un arī sievietes loģika.

Lai nu kā tas vienam otram patiktu vai nepatiktu, taču mēs ikviens no savas dzīves pieredzes zinām, ka vīriešu un sieviešu psiholoģiskie *rādītāji* diezgan būtiski atšķiras. Atšķirība ir vērojama uzvedības manierēs - tās taktikā un stratēģijā, ieradumos, priekšstatos, spriedumos, vērtējumos un to argumentācijā. Neviens normāls cilvēks (ja vien tas bērnībā nav galvu durvīs iespiedis) te nekādu dzimumu diskrimināciju vai nonievāšanu nesaskata. Drīzāk otrādi - būtu pretdabīgi dzimumu atšķirības nonivelēt un nomākt.

Esam pārdzīvojuši daudzas sadomātas izlīdzināšanas kampaņas, kā, piemēram, - atšķirību nolīdzināšanu starp pilsētu un laukiem, fizisko un garīgo darbu u.tml. Labi, ka vēl nevienam no valdošajiem politikāņiem nav ienācis prātā nolīdzināt atšķirības starp Vīrieti un Sievieti.

Domājams, ka katra no minētajām atšķirīgajām *loģikām* ir kaut kādā ziņā vairāk piemērota zināmu specifisku uzdevumu veikšanai, un būtu bezjēdzīgi spriedelēt - kurš no dzimumiem ir *vajadzīgāks un vērtīgāks*. Autors arī piekrīt spārnotajai domai, *ka Vīrietis un Sieviete viens otru papildina un tikai abi kopā veido to, ko varētu saukt par Cilvēku*. Tātad katrs no tiem, atsevišķi ņemot, labākajā gadījumā ir tikai tāds *puscilvēks*. Dikti ideālistiski un pat patētiski tas gan skan, tomēr pamēģināsim šo viedokli paanalizēt un attīstīt tālāk.

Sevišķi sarežģīts ir jautājums par atšķirībām individuālās pašatklāsmes pakāpē, vīriešu un sieviešu draudzības psiholoģiskajā intimitātē un dziļumā. Nepieciešamība pēc pašatklāsmes acīmredzot ir vienlīdz stipra vīriešiem un sievietēm. Taču viņu iespējas šajā ziņā ir dažādas. Tradicionāli traktētā vīrieša loma, kas liek viņam būt skarbam, spēcīgam, enerģiskam, nesentimentālam un apvaldītam, saistīta ar vairākiem ierobežojumiem. Maigums un jūtīgums, kas pozitīvi tiek vērtēts sievietēm, izraisa nosodījumu, kad ir runa par vīriešiem. Tas mudina vīriešus būt emocionāli atturīgākiem, kavējot viņos attīstīties līdzdzīvošanas spējai, un vērš viņu attiecības ar cilvēkiem virspusīgākas un *priekšmetiskākas*. Vīrietis, kas turas pie tradicionālā maskulīnisma kanona, nevar pilnībā atklāt sevi sievietei, uzskatot, ka viņam tās priekšā jābūt īstam *stiprā dzimuma* pārstāvim, kaut gan tas ne vienmēr atbilst viņa individualitātei. Vēl stingrāks *tabu* pastāv maiguma izpausmē starp vīriešiem. Rezultāts nereti ir ass intimitātes deficīts, kas, pēc vairāku psihologu domām, daļēji izskaidro vīriešu paaugstināto mirstību agrīnā vecumā (ja nerunā par *nodzeršanos* un tamlīdzīgām negācijām).

Mēs runājam par tipiski vīrišķiem vai tipiski sievišķiem indivīdiem, bieži ir sastopami arī vairāk vai mazāk *dīvaini* sajaukumi - ir taču *vīrišķīgas* sievietes un *sievišķīgi* vīrieši (Šīs īpatnības izpaužas galvenokārt psiholoģiskajos aspektos, bet dažkārt arī fiziski - ārējā izskatā, piemēram, "bārdainas un ūsainas" sievietes.) Nerunāsim par tā sauktajām seksuālajām minoritātēm - tie būtībā ir nelaimīgi cilvēki, jo kaut kādu mutāciju iespaidā daba te ir *nošāvusi galīgi šķētbi*.

Sieviete - pretrunīgu īpašību sajaukums. Gudrība un dumjība, viltība un naivums, patiesums un izlikšanās, maigums un cietsirdība, uzticība un nodevība, uzpurēšanās un egoisms... Un tas viss ir Sieviete !

Kā tikai nav dēvēta Sieviete - daiļā dāma, noslēpumainā nepazīstamā, cilvēces labākā daļa, vājš dzimums... Šādu un tamlīdzīgu apzīmējumu lietotāji, iespējams, uzskata, ka Sievietes būtību ar prātu nevar izprast un ne ar kādu mērauklu nevar izmērīt. Sievietes ir spējīgas uz visu ko, bet vīrieši - tikai uz visu pārējo... Tomēr par Sievieti runā, spriež, raksta, viņu apdzejo, par viņu sajūsminās un viņu dievina. Ik reizi, kad sastopamies ar kādu spriedumu par Sievieti, ko izteicis vīrietis, varam būt droši, ka šis spriedums ir vienpusējs, jo ietver tikai vīrieša redzes viedokli.

Nezin kādēļ vēl nesen visas briesmīgās viesuļvētras un taifūni tika nosaukti sieviešu vārdos ! (Pēc ilgām diskusijām tagad šai ziņā panākta vienlīdzība.) Vai nu tas tā būtu darīts bez jebkāda psiholoģiska iemesla ? Tās liktenīgās sievietes vīrieša dzīvē taču atstāj tikpat spēcīgu iespaidu kā viesuļvētra...

Sieviete ir neordināra būtne - to laikam neapjēdz tikai galīgs idiots. Ir izplatīts stereotipisks uzskats par stipro un vājo dzimumu. Spēks vienmēr ir *vienvirzīgs*, tas izvairās no dažādām *viltībām* un nosacījumiem. Tas, tāpat kā viss, kas novests līdz savam pretstatam, galu galā pārvēršas vājumā. Savukārt vājums pārvēršas spēkā. Sievieti ir grūti vispārināt kā abstraktu jēdzienu. Tā vienmēr ir konkrēta, individuāla un, protams, unikāla.

Runā, ka sievietes savā starpā grūti saprotas. Tādā pusironiskā skatījumā - tas esot tādēļ, ka sievietes, salīdzinājumā ar vīriešiem, esot ievērojami psiholoģiski sarežģītākas būtnes. Ne tā uz mani paskatījās, ne to man pateica, tādēļ tūlīt uguns pakulās ! Vīrieši esot primitīvāki, tādēļ viņiem savā starpā saprasties esot daudz vieglāk.

Vīrieši sevi vienmēr ir pašapzinīgi uzskatījuši par stipro dzimumu, radījuši vīrišķības kultu, racionālismu un vīrietisko *dzelzaino loģiku*. Droši vien tas viss viņiem traucēja nolaisties līdz sieviešu *vājumam*, to izprast un pieņemt. Šo sievišķīgo *vājību* ignorēšana galu galā, gluži nemanot, noveda pie tāda stāvokļa, ka Sieviete kļuva par Vīrieša *vājo vietu - Ahileja papēdi*. Spēlējot stiprā dzimuma lomu un uzņemoties atbildību par vājo dzimumu, vīrieši sev ir uzkrāvuši smagu pienākumu nastu. Pakļaudams Sieviete, Vīrietis pats nonāk atkarībā - no viņas ieradumiem, iegribām un vājībām. Taču sievišķais *vājums* nebūt nekļūst par vīriešu "stipro pusi", jo ar sievietēm - *joki mazi !...*

Uzticēdamās Vīrietim un pakļaudamās viņam, Sieviete tam uzliek atbildību par visu, arī par pašas pieļautajām kļūdām un izdarītajām dumjībām ("*Kas tu par vīrieti, kur skatījies ! Tev jau vienalga !*").

Vīrieša un Sievietes savstarpējās brīvprātīgās *verdzības* ķēdes posmus veido iemīlēšanās, ieradumi, likumi un morāle. Dzīves pieredzi un gudrību pasmēlušies ļaudis jau sapratuši, ka iemīlēties cilvēks ir akls savu tieksmju vergs. Sieviete kā vājš dzimums tomēr ir iemanījusies kļūt par Vīrieša *Pavēlnieci*. Ne jau velti tautas paruna ironizē : "*Vīrs ir ģimenes galva, bet sieva - kakls, kas to galvu groza.*" Vai arī populārā sentence : "*Sieviete - dieviete, sieviete - velns ; vīriet's bez sievietes - maziņš un melns !*"

Pakļaujoties kādos varbūt gluži nesvarīgos jautājumos, vēl ir cerība netieši diktēt savu gribu lielās lietās (jau pieminētais "kakla" efekts). Šis arī ir izplatīts paņēmiens, ko lieto *laulātie draugi* savstarpējās attiecībās, "cīnīdamies" par *ietekmes sfērām*. Jāteic gan, ka biežāk un efektīvāk to prot izmantot sievietes. Sieviete ar savu attieksmi Vīrietis var padarīt par infantilu, plastilīnveidīgu, bezpalīdzīgu būtni, bet var arī viņā iekvēlināt personības zvaigznāju !

Slavenais filozofs Kants savulaik arī uzsvēris Sievietes valdītietieksmi, kuru tā ļoti veikli realizē, izmantojot tieši savu "vājumu". Ģimenes dzīvē tā nu ir iegājies, ka agri vai vēlu noteicēja kļūst sieva. Daudzi vīri, kādu laiku bezcerīgi *spurojušies* un pretojušies sievai un tās īstenotajai varas uzurpācijai, beidzot samierinās ar dzīvi *zem tupeles* un pat uzskata to par ļoti ērtu. Sievietes, kuras savu varaskāri neesot varējušas realizēt ģimenē, cenšoties iegūt kompensāciju, aktīvi darbojamās sabiedriskajā jomā (*dzelzs lēdijas*).

Sievietes, darbu izpildot, ir *pamaīgākas*, uzmanīgākas pret sīkumiem, viņas mierīgāk uztver darba monotonumu. Ja vīrietim kāds darbs apnīkst vai kļūst par grūtu, viņš to pabeigs *principa dēļ* - tādēļ, ka *vajag*. Vai arī niknuma pēc. Sieviete darbu pabeigs kaut vai tādēļ, ka tas ir iesākts. Šajā procesā dažādi "vajag" vai "nevajag" viņu netraucē un neatrauj no darāmā.

Vīrieša un sievietes psiholoģiskā atšķirība izpaužas arī dažādajos vērtējumos par pretējā dzimuma trūkumiem. Pēc Kanta uzskatiem, vīrieši par sievietēm spriež ar labsirdīga pārākuma un savas prioritātes apziņu, jo tikai īsteni *stiprais* var būt labsirdīgs pret *vājāko*. Turpretim sieviete savos spriedumos ir stingra un kategoriska. Viņa ne tikai spriež, bet arī nosoda.

Vīrietis priekšroku dos tiesnesim vīrietim. Sieviete, zinādama savam dzimumam raksturīgo spriešanas kategoriskumu, arī labprāt vēlas tiesnesi vīrieti, jo tad vēl var cerēt uz labsirdību un piedošanu. Sievietes savos spriedumos mazāk balstās uz likumu, bet vairāk gan uz simpātijām, pieķeršanos, žēlsirdību. Vīrietiskā tiesa var apvainot sakarā ar *principu*, bet sievietiskā tiesa - attaisnot sakarā ar *simpātijām*. Vīrietis var noenkuroties idejā, bet sieviete patiesi dzīvo tikai caur cilvēku, kuru mīl.

Vīrietim ir svarīgi, kāda bijusi sievietes *pagātne*, toties sievietei ir ļoti svarīgi, kāda ir vīrieša *tagadne* un ko no viņa var sagaidīt *nākotnē*. Vīrietis savā patmīļīgajā egoismā vēlas būt sievietes *pirmā mīlestība*. Sieviete cer būt par vīrieša *pēdējo mīlestību*. Vīrietim mīlestība ir epizode, patīkams dzīves papildinājums, bet sievietei mīlestība ir visa dzīves jēga, saturs un būtība.

Sievietes dziļākā dvēseliskā vēlme ir *mīlēt un tikt mīlētai*. Tas viņas būtībai ir pats galvenais - alfa un omega. Ja sieviete nerod piepildījumu mīlestībā, viņa kļūst nīgra, vientuļa, skaudīga tenkotāja vai arī *superaktīva* sabiedriskā darbone šā jēdziena ne pārāk pozitīvā izpausmē.

Visumā vīrieši kā privātpašnieki (ja nespēj būt pavēlnieki) ir greizsirdīgāki nekā sievietes. Protams, greizsirdības izpausmēm savu zīmogu uzliek intelekts, sabiedriskais stāvoklis, vecums, nacionālā mentalitāte un citi faktori. Nevar nepieņemt Larošfuko sentencei, ka "*greizsirdībā ir vairāk patmīlas nekā īstas mīlas*". Tomēr vīrieši parasti *greižsiržojas* tad, kad mīl, turpretī sieviete var būt greizsirdīga arī tad, kad nemīl. Taču, ja viņa mīl, tad savā mīlestībā nav tālu no skaudra ienaida. Ne velti tautas gudrība apgalvo, ka no mīlestības līdz naidam (un arī otrādi) esot tikai viens solis! Nīče pat brīdina - vīrietim ir jābaidās no mīlošas sievietes!

Sieviete atbilstoši savas būtības pretrunām ir spējīga uz vislielāko (pat pārmērīgu un nevajadzīgu) pašuzpurēšanos, bet savā ienaidā - pat uz visnelietīgākajiem līdzekļiem. Iespējams, ka pēc tam pati *kodīs pirkstos*, bet tad jau būs par vēlu.

Ja vīrietis piemirst, ka sievietei viņš ir tikai *līdzeklis* (viņas dzīves aicinājuma realizācijai), tad tas jau ir pazudis! Viņš gan vēl dzīvo uzvarētāja eiforijā, taču ir jau *izstrādāts materiāls* un *zemtupeles* kandidāts.

Vīrieši parasti ir visai vāji aktieri. Ar savu ārējo veidolu, uzvedības manieri, prasmi smieties (vai nesmieties), ar to, kā viņi sveicinās, iet, apsēstas, gaida utt., vīrieši ir tādi, kādi viņi ir. Vīriešu uzvedība ir tāda, kādu viņi uzskata par dabīgu un pareizu tajā vai citā situācijā. Toties sieviete savu iekšējo būtību nekad neizrādīs. Sieviete zina (vai domā), ka uz viņu pastāvīgi skatās. Tādēļ viņa pastāvīgi cenšas *izskatīties*, cik jau nu vien labi var un spēj. Atšķirīga ir arī sievietes un vīrieša attieksme pret lietām. Sieviete lietu lieto ar tādu attieksmi, kāda varētu būt, piemēram, pret pulksteni, - lai uz to *paskatītos* vai lai to *parādītu* citiem.

Būtisks sievišķā rakstura elements ir attieksme pret *tērpiem*. Sievietes tērpjas un greznojas ne jau vīriešu dēļ, bet gan lai izsauktu skaudību citās sievietēs. Vīrietis sievietes tērpa niansas nemaz neievēro, viņš uztver tikai kopējo ārējo veidolu. Sievietes gan ievēro visu - kāda tur bija aprocīte, volāniņš un iešuvīte...

Tērps ir svarīgs arguments sieviešu savstarpējā sacensībā vai ķīviņā. Piedalīšanās tērpju sacensībā ir piedalīšanās dzīves sacensībā. Tādēļ nebūtu jālolo ilūzijas, ka sieva tērpjas vīra labpatikas pēc. Taču, ja vīrs pret sievas tērpiem būs vienaldzīgs un neteiks komplimentus, tad viņš par to ātri vien tiks smagi sodīts.

Var rasties jautājums - kā interesēs tad tērpjas vīrietis? Visticamāk, ka sieviešu dēļ. Tātad tērpšanās jautājumos itin viss riņķo tikai ap sievieti.

Dažādi var būt vērtējumi un interpretācijas attiecībā uz *sievišķo* runas veidu.. Pēc viena, vīrietiskā vērtējuma - nesakarīga leksika, nav jūtama (vai juceklīgi izteikta) pamattēma, nepamatoti secinājumi. Pēc otra vērtējuma - runai ir raksturīga emocionalitāte, tā izraisa pārdzīvojumu. Nav tik svarīgi, ka izpaliek tradicionālā loģika un argumentēti secinājumi. Galvenais - tā neatstāj *vienaldzīgu*! Tāds ir sievietiskais vērtējums.

Protams, vienā un otrā kontekstā iespējamās variācijas. Vīriešu uztverē - saprast nozīmē iedziļināties izteikuma jēgā, tā argumentācijā, secinājumos. Sievietes uztverē - saprast nozīmē izjust *līdzpārdzīvojumu*. Vīrieši biežāk kļūst par savas loģikas veidoto

secinājumu upuriem. Toties sieviete drīzāk upurēs jebkādu racionālu loģiku, ja tā runās pretī viņas zemapziņas intuīcijai. Vīrietis labāk saprot pateikto, bet sieviete - nepateikto...

Vīrieša pašapziņu nosaka *iespēja sasniegt rezultātu*. Viņam ir ļoti svarīgi sasniegt mērķi, jo tas ir veids, kā pierādīt savas spējas un tādējādi būt apmierinātam pašam ar sevi. Lai vīrietis būtu mierā ar sevi, viņam pašam ir jāredz nospraustais mērķis. Tas, ka mērķis netiek sasniegts, grauj vīrieša pašapziņu. Ja mērķis ir sieviete, tad *atraidījumam* var sekot viena no divām raksturīgām reakcijām - vai nu *panākt par katru cenu*, vai otrādi - no kārotā objekta izvairīties (*iet tam apkārt ar līkumu!*).

Vīrieši ir ļoti pašlepnī un lielīgi. Tie labprāt valkā formas tērpus, greznojas ar medaļām, ordeņiem un citādām atšķirības zīmēm. Arī skaista sieva vai mīļākā tiek uzskatīta par tādu kā greznuma un pat prestiža *objektu*. Ne velti ironizē, ka vismaz vienā ziņā sievietes tomēr esot prātīgākas par vīriešiem - diez vai atradīšoties kāda, kas *izies pie vīra tikai tādēļ, ka tam ir skaistas kājas!*

Uzbāzties vīrietim ar nelūgtu padomu - nozīmē, ka viņam kaut kas tiek pārņemts (vai pat par viņu ironizē). It kā viņš pats nezinātu, kas jādara, vai nespētu to darīt. Tas tiek uztverts tā, it kā viņa *godam kantes rīvētu*. Vīrietim ir grūti pieņemt līdziūtību, viņš tad jūtas pazemots, vīrietis necieš, ka viņu *uzmācīgi* žēlo (kaut zemapziņā *pažēlošanu* tomēr gaida).

Savukārt sieviete izpauž sevi jūtās un attiecību kvalitātē. Vīrieši ļoti bieži neprot pareizi uztvert un atšifrēt sievietes monologā ietvertu domu un zemtekstus. Sieviete parasti vēlas *izkratīt sirdi*, saņemt pretī kādu līdziūtīgu vārdu, mierinājumu, izpratni (kaut vai līdzi pavaidēšanu) un bieži vien vairāk arī neko.

Toties vīrietis visu sievietes teikto uztver kā tiešu vērsanos pie viņa. Viņš cenšas rast risinājumu un domā, kas jādara, kā jārikojas - pret vārdos neizteikto pārmetumu taču jāizstāvas! Tā vietā, lai pacietīgi sievieti uzklausītu un tai piebalsotu, vīrietis savā rīkoties vēlmē un straujuma viņu ar saviem pretargumentiem pārtrauc, mēģinādams kaut kādi palīdzēt. Savstarpējas neizpratnes, pat sarūgtinājuma cēlonis nu jau ir radies! Tādējādi vīrietis ļoti kļūdās, ja nerēķinās ar sievietei raksturīgo nepieciešamību pēc līdziūtības un maiguma.

Vīrieši savas rīcības motivāciju, enerģiju, spēku un gandarījumu gūst, kad jūtas vajadzīgi. Sieviete to pašu gūst, ja jūtas mīlēta... Vīrietim apziņa, ka viņš nav vajadzīgs, ir sagrave, kauns un lēna nāve!

Vīrietis nelabprāt dalās ar sievieti savās problēmās, sevišķi vēl ja ir runa par profesionālajām neveiksmēm. Viņš uzskata, ka žēloties un *ņaudēt* - tas ir *zem viņa goda!* Šādos gadījumos vīrietis parasti ieraujas sevī un klusē. Sievieteļi būtu ļoti svarīgi to izprast un taktiski atbalstīt vīrieti tieši tad, kad *viņš klusē*. Nevajadzētu *uzbāzties* ar izpraņāšanu, un visprātīgākais būtu *likt viņam mieru*. Atbildes: - "*Nekas nekait! Viss kārtībā!*", lai ir brīdinājums, ka vīrietim nepieciešams palikt vienatnē ar sevi. Iespējams, ka viņam ir jāapdomā kāda problēma, un tāpēc ir nomākts, satraukts; viņam ir jātiek skaidrībā pašam ar sevi.

Sieviete, kas mīl, labrātāk samierināsies ar sirdsēstiem, ko viņai sagādā mīļākais, nekā ar bezsāpīgu vienaldzību. Mīlošu sievieti var novest līdz izmisumam tas, ka vīrietis, ko viņa mīl, nekad pilnīgi, bez atlikuma nepieder viņai. Arvien jūtams, ka viņš ir arī vēl kaut kur citur, it kā, nākot pie viņas, būtu dažas savas dvēseles provinces aizmirsis pasaulē. Un otrādi, ne viens vien smalkjūtīgs vīrietis dažreiz juties apkaunots, ka mīlestībā nav spējīgs uz tik pilnīgu atdevi, uz tik pilnīgu klātbūtni, kā sieviete. Dons Huans nav vīrietis, kurš mīl sievietes, bet gan vīrietis, kuru sievietes mīl. Tas ir neapšaubāmais cilvēciskais fakts, un šis fakts rakstniekiem, kuri par savu uzdevumu padarījuši sarežģīto donžuānisma tēmu, būtu bijis jāapskata ar lielāku iejūtu. Neapšaubāmi, ir vīrieši, kuri sievietēs iemīlas neparasti kaisli un bieži. Te

mums atklājas pārbagāta pārdomu viela. Kas ir šās savādās spējas noslēpums ? Kāda mistērija slēpjas aiz šās privilēģijas ?

Normālam vīrietim "patīk" gandrīz visas sievietes, kas viņam tuvojas. Gan jāsargājas mīlestību sajaukt ar patikšanu. Šis pievilksanas spēks, kas piemīt katrai sievietei saskarsmē ar vīrieti, ir it kā modinātāja sauciens, ko instinkts raida mūsu personības dziļākajam kodolam, un šim aicinātājam saucienam parasti seko vai nu nekāda, vai arī galvenokārt negatīva atbilde. Tā kļūtu pozitīva tajā mirklī, kad šajā vispersonīgākajā kodolā dīgtu jūtas pret būtni, kas mūs virspusēji pievilksusi.

Skaistums, kas kairina, reti modina mīlestību. Ja vienaldzīgais cilvēks un tāds, kurš ir iemīlējies, varētu salīdzināt, ko katram no viņiem nozīmē vienas un tās pašas sievietes skaistums un kairinājums, tad viņi ļoti brīnītos par savu nevienprātību. Vienaldzīgais sievietes skaistumu atradīs viņas sejas un stāva lielās līnijās - to, ko mēs parasti arī saucam par skaistumu. Mīlētājam šīs līnijas, mīļotās personas veidols, kas no tālienes labi saskatāms, jau saplūdis un vairs ne visai skaidri saredzams. Ja iemīlējies ir godīgs, viņš slavēs mazos, savā starpā nesaistītos, atsevišķos vilcienus : - acs varavīksnes krāsu, mutes kaktiņus, balss skaņu... Maldīgi ticēt, ka sajūsmināties par plastisko skaistumu. Vīrieši ne visai bieži mīl estētiski pilnīgas sievietes. Šis skaistums ir tik izteikti estētisks, ka pārvērš sievieti par mākslas priekšmetu un līdz ar to rada zināmu distanci. Tādas skaistules tiek apbrīnotas - un apbrīna ir jūtas, kas prasa distanci - bet viņas netiek mīlētas. Prasība pēc dvēseliskas tuvības, kas ir mīlestības priekšpostenis, šeit jau pašā sākumā ir neiespējama. Mīlestība ir kaut kas nopietnāks un nozīmīgāks nekā sajūsma par sejas līnijām un vaigu krāsu ; tā ir lēmums par zināmu cilvēcības izpaušmi, kas simboliski runā sejas, balss un žestu sīkumos.

Ja ir aplam apgalvot, ka vīrieša un sievietes patiesā mīlestība nesatur nekādu seksualitāti, tikpat aplam ir arī apgalvot, ka mīlestība ir tikai seksualitāte. No daudzām īpatnībām, kas abus šos pārdzīvojumus atšķir, minēsim tikai vienu, proti, instinkts tiecas priekšmetu skaitu, kas viņu apmierina, neierobežoti paplašināt, kamēr mīlestība vienmēr tiecas pēc ekskluzivitātes. Šī pretstatīgā tendence visvairāk izpaužas tajā faktā, ka vīrietis pret pārējiem seksuālajiem kairinājumiem top pilnīgi vienaldzīgs, ja viņā liesmo mīla pret vienu sievieti.

Visbiežāk gadās, ka cilvēks savā dzīvē mīl vairākkārt. Šajā sakarā rodas vesela kaudze teorētisku jautājumu, nerunājot jau nemaz par praktiskajiem, kurus mīlētājs pats spēj atrisināt. Piemēram : - vai vairāki mīlas pārdzīvojumi ir būtiski vīrieša dabai, vai to uztvert kā trūkumu, nievājamas primitivitātes un barbarisma atliekas, kas vēl saglabājušās ? Vai tas būtu ideāls, vai tā būtu pilnība un piepildījums - mīlēt tikai vienu vienīgu reizi ? Vai šai ziņā ir kāda būtiska atšķirība starp normālu vīrieti un normālu sievieti ?

Kā indivīdus, tā veselas tautas viņu ideāli raksturo skaidrāk nekā īstenība. Nedrīkstam aizmirst, ka tautas vēsturē noteicējs faktors tomēr ir vidusmēra cilvēks. No viņa īpatnībām atkarīga tautas ķermeņa uzbūve. Vislielākais ģēnijs sabrūk pret vidusmēra cilvēku neierobežojamo varu. Tādēļ ļoti svarīgi, lai viduvējības līmenis būtu pēc iespējas augsts. Skaidrs, ka vidējais līmenis nekad nepacelsies, ja nebūs izcilu būtņu, kas laisko masu vilktu augšup. Taču dižgaru iejaukšanās ir tikai sekundāra un netieša parādība. Var gadīties, ka tautai ir ģeniāli savrupnieki, kas tomēr nepaaugstina nācijas vēsturisko vērtību. Tas vienmēr izpaužas tad, kad masa nepadodas paraugu varai, neseko tiem un netiecas pilnveidoties.

Kur valda dienišķais, tur vienmēr izšķirošais faktors ir sieviete, kuras dvēsele ir augstākā mērā ikdienišķa. Vīrietis vairāk tiecas pēc ārkārtējā ; viņš vismaz sapņo par dēkām un pārgrozībām, par spriegām, sarežģītām, jaunām situācijām. Sieviete turpretim atrod baudu ikdienišķībā. Viņa tīksmīgi ieglaužas jau pagātnē nodrošinātās ierazās un, ja vien var, pārvērš šodienu vakardienā. Vīrieša diženums atklājas viņa

darbībā, sievietes - viņas esamībā. Vīrieša vērtību noteic tas, ko viņš dara, sievietes vērtību - tas, kas viņa ir. Sieviete vīrieti galvenām kārtām valdzina ne ar savu darbību, bet gan ar savu esamību. Vīrietis kaujā izlieto roku spēku, pārgalvīgās ekspedīcijās pārstaigā zemi, veļ akmeni uz akmeņiem monumentālās celtnēs, raksta biežus sējumus, tricina gaisu ar savām runām, un pat vienkāršā domu aktā viņš nevilus sasprindzina savus muskuļus, it kā gatavotos lielam lēcienam. Turpretim sieviete tajā pašā laikā pamāj tikai ar roku un pasmaida. Normāli sieviete sapņo un fantazē mazāk nekā vīrietis, un, ņemot vērā šo sievietes iekšējo dispozīciju, viņa vieglāk nekā vīrietis samierinās ar reālo likteni, kas tai lemts. Vīrietis savas vēlēšanās iepriekš rada iztēli un tikai vēlāk cenšas tās realizēt īstenībā.

Satriecoši vērot, cik spītīga ir nesaprašanās, kas šajā ziņā valda starp abiem dzimumiem : - vīrietis nāk pie sievietes kā uz svētkiem, kā uz dzīrēm, it kā ekstāzē, kurai jāsalauž dzīves vienmuļība, un atrod būtni, kas ir laimīga tikai vienmērīgā nodarbībā. Tā izskaidrojams arī tas, ka sievietes kultūrai ir citāds raksturs nekā vīrieša kultūrai. Vīrietis zinātnē, mākslā, politikā un tehnikā grib radīt arvien pilnīgākas lietas. Sieviete turpretim grib pati sevi pilnveidot, pie tam viņa kļūst aizvien izsmalcinātāka un prasīgāka. Sievietes spēks nav zināšanās, bet gan jūtās. Zināt nozīmē aptvert lietu jēgu un jēdzienu - tas ir vīrieša uzdevums.

Tomēr starp vīrieti un sievieti pastāv instinktu iepriekš radīta harmonija : - lūk, tādēļ sievietei dzīvē nozīmē atdoties un vīrietim - iegūt ; abi šie likteņi tieši ar savu galējību sasniedz pilnīgu saskaņu. Sākotnējā attīstībā sieviete bijusi vīrietim vienīgi laupījums - ķermenis, ko viņš sagūstīja. Šis mednieka - vīrieša uzskats pamazām pārvērtās daudz smalkākā uzskatā ar gluži pretēju pieskaņu. Sieviete kā laupījums un gūstekne tomēr nevarēja ilgi apmierināt vīrieša jūtas. Savā sirdī smalkāks vīrietis vēlas, lai viņa gūstekne viņam pilnīgi atdotos. Tāds vīrietis vairs netiecas sievieti sagūstīt ar varu, bet grib to iegūt kā atalgojumu. Tā laupījums pārvēršas par algu. Bet, lai saņemtu algu, tā jānopelna : - vīrietim jāklūst sievietes cienīgam un jāpaveic līdz tam vīrieša ideālam, ko sieviete savās iedomās redz kā ideālu. Sakarā ar šo uzskatu radikāli mainījās arī lomas - uzbrucējs kļuva par gūstekni.

Laikmetā, kad valdīja kailie instinkti, vīrietis - laupītājs tvēra katru sasniedzamo skaistumu. Turpretim apdvēselotās erotikas apgarotais vīrietis ir atturīgs un cenšas jau no sievietes sejas noskārst, vai viņa to aicina vai noraida. Zīmīgi, ka jau Eiropas vēstures sākumā sieviete parādās kā balva uzvarētājam sacīkstēs un kaujās - skaistākā sieviete veiklākajam un stiprākajam cīkstonim. Tā vīrietis, tikko uznācis uz vēstures skatuves, tūlīt sāk sacensību un divkauju sievietes dēļ. Vēlāk sieviete gan vairs nav tikai atalgojums, ko iegūst krietnākais uzvarētājs, bet pati arī iegūst tiesības izšķirt, kas ir šis krietnākais uzvarētājs. Sabiedriskā dzīve nav nekas cits kā atklāta vīriešu sacensība un mērošanās savās spējās, lai iegūtu sievieti par balvu.

Sieviete nekad nav sajūsminājusies par ģeniālu vīrieti, izņemot gadījumu, kad vīra ģenialitātei piemita arī pavisam citi, atšķirīgi rakstura vilcieni. Īpašības, kuras no cilvēces progresa viedokļa vīrietī visvairāk tiek cienītas, sievieti erotiskā ziņā nebūt neinteresē. Kāda gan sievietei daļa, vai vīrietis ir liels matemātiķis, liels mākslinieks, liels politiķis? Visiem specifiski vīrišķīgiem talantiem un darbiem, kas radījuši un veidojuši kultūru, kas modinājuši citu vīru sajūsma, nav piemītuši spēja pievilkt sievieti. Ģēnijs nav "interesants vīrietis" sievietes acīs, un otrādi, sievietes "interesantais vīrietis" nepiesaista vīriešus. Viņas labā griba reizēm sajūsmināties par dižgariem parasti beidzas visai bēdīgi, turpretim omulīgi viņa peld savā īstajā elementā, kad dzīvo viduvēju vīriešu sabiedrībā.

Sievietes aicinājums, ja tikai viņa ir sieviete, nav nekas cits kā būt par vīrieša ideālu, par viņa burvestību, ilūziju. Ne vairāk un ne mazāk. Savu māti, sievu, meitu vai arī māsu vīrietis var mīlēt ar lielu dedzību, tomēr palikt savās jūtās bez kāda iluzionāra akcentējuma. Un otrādi : - sieviete var apburt un savaldzināt, var radīt vīrietī ilūzijas,

bet tas sevī nesajūtīs neko tādu, ko saucam par bērna, tēva, vīra vai brāļa mīlestību. Sievietes ar savu aso instinktu ļoti ātri nojauš, vai jūtas, ko viņas ierosina vīrietī, ir paceltas ilūzijas pakāpē vai nav, jo viņas savas sirds slepenākā stūrītī būs aplaimotas un apmierinātas tikai tad, kad būs pārliecinātas, ka jūtas vīrietī ir kļuvušas par ilūzijām. Katrs vīrietis, kam nav svešas maigākas jūtas, uzskatot sievieti, vismaz reiz būs izjūts to kā svešu, kā kaut ko nesalīdzināmi augstāku.

Sievietes funkcija ir pasaules apgārošana, un vispirms viņa to dara caur saviem bērniem, kurus laiž šai pasaulē darboties tādus, kādus ir izaudzinājusi. Pie tam viņa vīriešus, kad tie vakarā pārnākuši mājās, attīra no pasaules sārņiem. Tā sieviete uztur pasauli kārtībā. Sievietes līdzvērtība izpaužas kultūras klimata veidošanā uz Zemes. Ja vīrietis pasauli piepilda ar darbības priekšmetiem nākotnei, tad sieviete rada pašu šo nākotnes telpu cilvēces esamības formā un tās gaisotni - dvēselisko auru. Sieviete parasti ir mazāk aizņemta pasaulīgajos darbos, tādēļ vairāk pievēršas cilvēka iekšējai pasaulei. *Pasaules nākotne - tās garīgajā telpā - ir sievietes rokās !*

Helēnu Rērihu ļoti satrauca tas, ka nemītīgi tika pārkāpts divu sākotņu - vīrišķās un sievišķās - līdzsvara likums. Viņa šo likumu pamatoti uzskatīja par vienu no cilvēku sabiedrības balstiem, kas ietekmē gandrīz visus cilvēces darbības aspektus. Cilvēki šo likumu pārkāpj. Harmoniju, kādai jāvalda starp šīm sākotnēm, kas viena otru papildina, cilvēki ir pārvērtuši par nogurdinošu cīņu. Tajā nevar būt uzvarētāju. Abas sākotnes enerģētiski ir nesaraunami saistītas. Apspiežot vienu no tām, otrai tiek radīta nepilnvērtīga dzīve, tai tiek liegta evolucionārajai tālākvirzībai nepieciešamā enerģija, tā tiek padarīta mazvērtīgāka un nabagāka. Saskaņu konfrontācija iedragā radošās enerģijas balstus uz planētas kopumā. Sieviete kosmiskās enerģijas potenciāls esot divas reizes augstāks nekā vīrietim. Apspiežot sievieti, tiek pazemināta cilvēces enerģija un bremsēta tās evolūcija. "Cilvēcei ir jāsaprot, ka lielais Kosmiskais Likums, divu sākotņu diženuma un līdzvērtības likums, ir visas Esības pamats."

Diženais laikmets, kas tuvojas, ir cieši saistīts ar sievietes atdzimšanu. Nākamībā jāierāda sievietei vieta pie dzīves stūres līdzās vīrietim, viņas mūžīgajam pavadonim un līdzgaitniekam. Vai tad būtu iespējamas tagad notiekošās šausmas un noziegumi, ja abas sākotnes būtu līdzsvarotas? Sieviete ir jāapzinās sava nozīme, sava diženās Pasaules Mātes misija un jāgatavojas uzņemties atbildību par cilvēces likteni. Mātei, kas dāvā dzīvību, ir tiesības izlemt sava bērna likteni. Sievietes mātes balsij ir jāskan cilvēces likteņa lēmēju rindās. Vai tad māte nav tā, kas dziedē pirmos bērna apzinīgās dzīves asnus? Vai tad māte nav tā, kas piešķir virzienu un nokrāsu vai kvalitāti visiem bērna centieniem un spējām? Bet māte, kurai atņemta cilvēces esības vainagotājas - domas kultūra, var veicināt vienīgi cilvēcisko kaislību zemāko izpausmju attīstību.

Sieviete, kas tiecas pēc zināšanām un skaistuma, pilnībā apzinādamās savu atbildību, augstu paceļ tikumību un dzīves līmeni. Un tad nebūs vietas netikumiem, kas noved pie veselu tautību deģenerācijas un iznīcības! Taču, tiecoties pēc izglītības, pēc zināšanām, sievietei ir jāatceras, ka visas izglītības iestādes ir vienīgi logi vai pakāpieni uz augstāko zināšanu un augstākās kultūras apgūšanu. Īstā domas kultūra aug līdz ar gara un sirds kultūru

Īstena sieviete ir labestīga un uzticama. Tai piemīt dvēseles skaidrība, pacietība, dāsnums, prasme iepriecināt citus un prierāties pašai, prasme pažēlot. Viņa žēlo cilvēku, to nepazemojot, viņas žēlums līdzīgs cerībai.

Viņa dziedina ar vārdu, ar pieskārienu. Maiga sarunā, prot uzklaustīt. Sieviete arī neredzama spēj apburt un apgārot visu māju.

Prot mīlēt. Ar savu mīlestību nepazemosies vīrieša priekšā, to nespīdzinās ar aizdomām un greisirdību. Spēj mīlēt vienreiz un uz visiem laikiem. Viņa lepojas ar savām jūtām, ar cieņu tās lolo, glabā un sargā no svešām acīm.

Taču īstena sieviete kā tāda nepiedzimst, tā kļūst īsta tikai īsteni mīlot.

Ja sastapi īstenu sievieti - uzskati to par veiksmi un likteņa dāvanu. Tā ir tava laime un arī iespējamā nelaime - jo vari to pēkšņi arī zaudēt !...

Bet kāds sievietes uztverē tad ir *īstens vīrietis* ?

Stalts, fiziski attīstīts, laipns, uzmanīgs, pretimnākošs bez familiaritātes piegaršas. Ne pārāk smaidīgs, drīzāk atturīgs, taču ne nīgrs. Tie būtu ārējie faktori, ar kuriem viņš atšķiras uz pūļa fona.

Raksturs stabils, pašcienā tur doto vārdu un ar vārdiem nemētājas. Taktisks, labestīgs, augstsirdīgs, viegls saskarsmē, bet stingrs savos principos. Protams - nedzērājs un nesmēķētājs !

Īsts vīrietis par savu mīlestību neklaigā skaļi, nezvēr uzticību, ir bruņniecisks. Viņš *mīl* ar *cieņu* - nepazemojoties un arī neuzbāzoties. *Bezatzīdes* mīlā nenolaižas līdz *izspiešanai*, "nopirkšanai" vai šantāžai - lepns un klusējošs. Viņš var mīlēt klusējot, palikt savai mīlai uzticīgs, pat pretmīlu nesāņemot. Īsts vīrietis ciena un respektē citu mīlestību, neizmantos izdevību, lai no svešas mīlas kaut ko *izsīstu* sev par labu. Viņš pret sievieti, kas tam dāvā savu mīlu, būs taktisks un labestīgs.

Esot blakus tādām vīrietim, sieviete var justies droši un mierīgi. Īstenai sievietei jau neko daudz nevajag - mīlestību un drošību. Tas ir tik maz un tajā pašā laikā arī tik daudz!

Tāds būtu *ideāls vīrietis* specifiski sievietiskajā skatījumā. Vīrietiskajā uztverē *īstam vīrietim* ir jābūt ar šādām stipri izpaustām ētiskajām īpašībām :

- pienākuma apziņa;
- dotā vārda turēšana (*vīrs un vārds !*);
- drošsirdība;
- augstsirdība;
- labestība.

Grūti pat pateikt, kura no šīm nepieciešamajām īpašībām būtu tā galvenā un būtiskākā. Ja kaut viena no tām pietrūkst, tad šis indivīds manuprāt nav vīrieša vārda cienīgs. Viszemiskākās īpašības ir glēvulība un egoistiska alkatība, tās abas kopumā tad arī veicina visu pārējo negatīvo un nelietīgo īpašību veidošanos. Tas, ka sadisti un spīdzinātāji ir bailīgi glēvuļi taču ir vispārzināma un plaši izplatīta parādība.

Glēvulība ir nežēlības māte. Drošsirdība ir īpašība, kas izpaužas, tikai sastopot pretestību. Turpretī mazdūšība, baidīdamies piedalīties bīstamā kaujā, bet gribēdama arī sev daļu no uzvaras lauriem, uzņemas spīdzināšanu un slaktiņus. Nedzirdētās nežēlības, kas notiek gan kara, gan miera laikā, izdara neliešu un salašņu saujiņa, kura nepazīst citu drosmi, kā vien vēlēšanos līdz elkoņiem gremdēt rokas asinīs un redzēt pie savām kājām saplosītu cilvēka ķermeni. (Montēņs)

Sievietes loģikas būtība un īpatnības

Tādā pusironiskā interpretācijā runā, ka sievietes loģika - tas ir kas neordinārs, praktiski ne ar ko nesalīdzināms fenomens. Tā ir neaprakstāma, neprognozējama, neizskaidrojama, noslēpumaina, pat mistiska - tāda pati, kāda ir sievietes iekšējā dvēseliskā būtība. Viņas izpausmju arsenālā ir gan sirsnīgi, gan valšķīgi smaidi, asaras, skaļas runas plūdi un izteiksmīga klusēšana.

Sievietes būtību līdz galam izprast vīrietim nemaz neesot iespējams. Savus spriedumus par viņas rīcības motivāciju mums, vīriešiem, nākas veidot, izejot no savām subjektīvajām izjūtām. Bet spriest mēs atkal vēlamies pēc tā, kā redzam un uztveram.

Esot tikai viens paņēmiens, kā izzināt sievieti, - vajag *to mīlēt*, tajā pašā laikā riskējot kļūdīties (jo nav taču mīlestības bez pašiedvesmas un pašapmāna).

Kibernētiskajā traktējumā sievietes dvēsele ir kā *melnā kaste*. Kas notiek tajā *iekšā* - nav zināms, ir jūtami tikai ieejas signāli un izejas reakcijas. Vīrieša risinājums vai atbilde uz jautājumu var būt pareiza vai nepareiza. Sievietes atbilde parasti neiekļaujas šādā polāru vērtējumu sistēmā. Viņas atbildē papildus pamatdomai būs vēl kāda slēpta

doma. Viņas atbildes var būt augstākā mērā ekstravagantas, paradoksālas un pretrunīgas. Bet varbūt nekādas īpašas sievietes loģikas nemaz nav?! Ir tikai sievietiskā fascinācija (apburšanas spējas)?

Ja ir runa par Sievieti, tad nākas pieņemt zināšanai, ka viņu pārliecināt ar argumentiem vien, bez emocionāla iekrāsojuma, nemaz nav iespējams!

Sieviete - tā ir vesela pasaule, pilna ar pretrunīgiem spriedumiem, apstulbinošu jutekliskumu, dvēselisku ievainojamību, smalku sapņainību un piezemētu praktiskumu. Tad, kad vīrietis mēģina piespiest vai nopirkt, sieviete cenšas apburt. Savā argumentācijā tipiska sieviete izmanto ne tik daudz pierādījumus kā mēģinājumus *satriekt* un apburt. Noņemdamās ar apburšanas taktiku, viņa bieži pāriet *pašapburšanās režīmā*, tam attīstoties, seko pašapmāns un arī mānīšanās.

Ilustrācijai varētu minēt pasaciņu par *Malvīni un Pjero*. Katrai Malvīnei ir savs Pjero, kurš nepieķūsis atkārti: - "*Ak Malvīne, tu princesīte mana!*" Meitenīte beidzot arī notic, ka viņa tiešām ir princese... Pjero lomu bieži vien izpilda mīlošās māmiņas, kuru auklējumiņi tad arī izveidojas par princesītēm - ar visām viņu vēlmēm un kaprīzēm. Kad nu princesīte nokļūst īstajā dzīvē - tad ir asaras un traģēdijas!

Tiesa gan, arī no puisīšiem lutināšanas rezultātā izaug iedomīgi prinči. Te nu gan rezignēti jānopūšas, pasaulē tomēr īstena taisnīguma nav. Prinči bieži vien traģēdiju nemaz nepiedzīvo, jo no mātes gādīgajām rokām tie tūdaļ nokļūst sievas mīlošajās un rūpīgajās rokās un savu bezrūpīgo dzīvīti var turpināt, pašiem par sevi paliekot ļoti augstās domās.

Sievietes loģikā nav nekādu sākotnēju postulātu, vispārēju noteikumu, tomēr tajā ir zināma iekšēja pārliecība. Viens no tās pamatprincipiem ir *vispārējas nenoteiktības* princips. Relatīvisms pacelts principa kārtā, daudznozīmīgums un variabilitāte. Tas, ko sieviete nupat vēl apgalvoja, atkarībā no apstākļiem nākamajā reizē var tikt noliegts vai pārvērsts savā pretmetā.

Nenoteiktības pazīmes parasti ir frāzes: "*Es piekrītu, taču...*", "*Jā, bet...*", "*Vispār var, tomēr...*" Apoteoze ir izteiciens: - "*Nu, es nezīnu*" Šis izteikums kā tāds refrēns vijas cauri sievišķo sarunu formām, apgalvojumiem un noliegumiem, kronē sarunu, dialogu, pārspridumu. Tā tonalitātē var ieskanēties gan neapmierinātība, gan satracinājums, gan valdonīgs akcents turpmākās sarunas pārtraukšanai. Šī izteiciena slēpto jēgu var atšifrēt šādi sentencēm: "*Dari kā zini, es mazgāju rokas...*", "*Tev lemt, un tev arī atbildēt.*", "*Tu man nepiekrīti aiz spītības* (lepnuma, muļķības, nepareiza priekšstata par to, kas ir ģimenes galva u.tml.)"

Nenoteiktība paver lielākas iespējas manevrēt savstarpējās attiecībās, resp., savus spriedumus un viedokļus var grozīt atkarībā no situācijas izdevīguma vai neizdevīguma. Sievietes leksikā populārs ir vārdiņš "*varbūt*".

Sievietes spriedumu relativitāti trāpīgi izsaka šāda anekdote:

Ja dāma saka "nē", tad viņa domā "varbūt". Ja saka "varbūt", tad domā "jā". Bet, ja tiek teikts "jā", tad tā nav nekāda dāma!

Attiecībā uz vīriešiem:

Ja vīrietis saka "jā", tas nozīmē "varbūt". Ja saka "varbūt", tas nozīmē "nē". Bet, ja viņš saka "nē", tad tas nav nekāds vīrietis!

Tāda, lūk, anekdote ar frivolu piegaršu, taču tā visai trāpīgi raksturo sieviešu un vīriešu spriedumu maskēto būtību.

Protams, starp kategorisku "jā" un kategorisku "nē" pastāv vesels spektrs uz vienu vai otru pusi vērstu "varbūt". Iespējams, ka vīrietiskais vai sievietiskais spriedums tad nu ir vairāk vai mazāk tendēts uz vienu no kategoriskajiem spriedumiem. Vīriešiem ir raksturīgāka kategoriskā *jā - nē* (binārā) loģika. Iespējams, ka sievietes nenoteiktība tad arī rada tai raksturīgo noslēpumainības oreolu.

Sievietes (ja vien tās ir tipiskas sievietes) nekad nenoņemsies ar savu spriedumu sistematizāciju un formalizāciju. To, ko vīrietis panāk ar skrupulozu analīzi, izejot cauri visai spriedumu ķēdei, sieviete izdara, balstīdamās uz jūtām un intuīciju. Viņai pietiek tikai paskatīties, un spriedums vai vērtējums jau ir gatavs. Un nav jēgas taujāt par argumentiem - *kāpēc tas ir tā un ne citādi*. Ja sieviete ir pateikusi, ka *tas tā ir, tad tas tā arī ir*. Bezcerīgi ir ko pierādīt un viņu pārliecināt !

Sieviete vārdu "nē" izmanto ļoti plašā diapazonā. Psihologi esot noskaidrojuši dažus desmitus sievietisko noraidījumu paveidus (par to niansēm nemaz nerunājot). Tomēr viens no būtiskākajiem sievietisko spriedumu izteiksmes veidiem ir to reversitāte (padeve atpakaļgaitā). Var teikt, ka gandrīz visi sievietiskie noliegumi (noraidījumi) ir *apvērseņi* - *vilkāči* (var pārvērsties savā pretmetā).

Vispār - sievietiskie noliegumi ir visai specifisks izteiksmes veids. To var arī saprast. Mūžīgajā dzīves cīņā jeb konkursā sieviete nemaz tā nedrīkst ar "nē" kā ar nazi nogriezt, tas būtu vismaz neapdomīgi. Sieviete atsaka, bet vienmēr atstāj kādu cerību stariņu. Piekrišana tiks dāvāta tikai tam, kurš izrādīs pietiekamu iecietību un pacietību.

Sievietei neesot lielākas vilšanās par to, ka pēc atteikuma vīrietis vispār pārtrauc jebkurus mēģinājumus viņas piekrišanu tomēr panākt. Sievietes acīs šāds vīrietis ir jau pavisam *beigts*. Tādēļ sievietiskajam "nē" ir selektīvi pārbaudošs raksturs. Pasakot "nē", sievietei ir iespēja tomēr apsolīt, taču tikai uz konkursa, alternatīvas bāzes.

Sievietes "varbūt" - tas ir rotaļīgs, koķetīgs, daudzsološs "jā". Tomēr galvenais jautājums ir - ko tad īsti nozīmē sievietes "jā". Vai sevi nemānām, to saprazdami kā pilnīgu piekrišanu un pakļaušanos ? Šeit arī var izvirzīt paradoksālu hipotēzi - sievietiskais "jā" nozīmē daudz ko vairāk nekā bezierunu piekrišanu, tā jēdzieniskais diapazons sniedzas līdz pat reversīvam "tas nevar būt". Tiesa gan, te vajadzētu apjēgt, ar ko tad sievietiskais "tas nevar būt" atšķiras no tāda paša vīrietiskā apgalvojuma.

Iespējams, ka te slēpjas viena no galvenajām vīrieša un sievietes loģikas atšķirībām. Uzkata, ka vīrietiskais "tas nevar būt" sevī ietver neiespējamību, nerealizējamību, nerealitāti, visbeidzot neuzticību. Stingri ņemot, šis vīrietiskais izteikums noliedz "kaut kā" nākotnes iespējamību.

Sievietiskajam "tas nevar būt" ir pavisam cits raksturs. Sieviete esot dziļi vienaldzīgi, ka "kaut kas" principā nevar būt. Sievietes "nevar būt" nav nekādā sakarā ar vīrieša analogiskā teiciena teorētisko neiespējamību vai nepamatotību. Sieviete tas ir caur un cauri praktisks un reālistisks jēdziens. Problēmu vienkāršojot - sievietiskais "nevar būt" ir tas, "kā nav".

Mēģinājumi sievietei pierādīt, "ka kaut kas" ir principiāli neiespējami, lemti neveiksmei. Kad nu pēc lielām pūlēm it kā izdodas viņu pārliecināt, "kaut kas" tomēr ir (vai nav), viņa vārdos piekrīt, taču ar piebildi : - "Nu, ir (vai nav), un kas par to ?"

Sievietes loģikas praktiskā ievirze jau ir noteikta saskaņā ar viņas dabu un sūtību saglabāt *sugu un pavardu*. Vīriešiem ar savām teorijām, fantāzijām, mūžīgajām izdomām ir tiesības arī kļūdīties. Teorētiskas kļūdas ir normāla parādība. Toties praktiskas kļūdas maksā ļoti dārgi. Tādēļ sievietes loģika (adaptīvais mehānisms) ir sevis nodrošināšana (cik jau nu tas ir iespējams) pret praktiskām kļūdām, kas var rasties saskarsmē ar vīrieti.

Jāpiebilst, ka mācītiem filologiem ir iebildumi pret vārdiem "sievietisks" un "vīrietisks". Esot jālieto parastās formas - sievišķais un vīrišķais. Manuprāt, ikdienas uztverē tās ir pārāk šauras. Tā jēdziens - "vīrišķas īpašības" asociējas ar spēku, drosmi, varonību, savukārt "sievišķas īpašības" - maigumu, vājumu. Domājams, ka konstrukcijas "sievietisks", un "vīrietisks" rada priekšstatu par plašāku attiecīgajiem indivīdiem piemītošo īpašību gammu.

Vispār jautājums par tā saucamo valodas tīrību ir problemātisks. Vai nu tas kādam patīk vai nepatīk, jebkura dzīva valoda attīstās - tajā rodas jaunas formas un vārdi. Nekādi

sadomāti žņaugi te nelīdzēs - tie drīzāk atgādina donkihotisku cīņu ar vējdzirnavām. Lai kādas filoloģiskas likumības arī netiktu sacerētas un postulētas, dzīvā tautas valoda kā strauja upe pārraus visus aizsprostus un plūdis tālāk. Raksturīgs piemērs te ir amerikāņu valoda, kas izauga uz angļu mēles pamatiem. Pirms gadiem simt latvju valodas izteiksmes bija citādas - tās mums tagad šķiet naivas, pat smieklīgas. Vēl pēc simt gadiem (ja vien mēs kā tauta nebūsim fiziski iznikuši, kas ir ļoti iespējams), šī valoda noteikti skanēs savādāk un izteiksmes formās būs vēl bagātāka. Protams, ir obligātas gramatiskās likumības, kuru neievērošana var traucēt saprast izteikto domu vai pat radīt pārpratumus. Taču laika gaitā mainās arī gramatikas likumi. Tāda nu ir vispārējā dialektiskā likumība. Ne visi patlaban pieņemtie "pareizrakstības" likumi ir pārdomāti un racionāli. Piemēram, maz loģikas ir postulētajos punktu likšanas noteikumos vispārpieņemtajos saīsinājumos. Ja vārdu kopas "un tā tālāk" pieņemtais saīsinājums "utt." ir pašsaprotams un parocīgs, tad diezīn kāpēc attiecībā uz citiem saīsinājumiem to nedrīkst atļauties. Tādējādi vārdu kopas "un citi" saīsinājumā jāraksta "u.c." (nevis ērtākā formā "uc."); "tā saukto" - "t.s." (nevis "ts."); "un tamlīdzīgi" - "u. tml." (nevis "utml."). Diez vai paši mācītie filologi tam varētu sniegt sakarīgu izskaidrojumu. Šīs grāmatas tekstā tās redaktors visas "brīvdomības" ir centies "iznīdēt", viena otra nepamanīta droši vien būs saglabājusies.

Pārcentīga filologa izredīgēts teksts kļūst līdzīgs destilētām ūdenim - tikpat bezgaršīgs (negaršīgs). Valoda rit gludi un raiti - bez neviena grumbulīša, kur skatam un domai aizķerties. Tā viss arī aizplūst garām... Lasot vienu otru rūpīgi izravētu (izredīgētu) rakstu krājumu, uz mācas iespaids, ka tos visus ir sarakstījis viens autors - tik pelēcīgi un garlaicīgi tie ritinās lasītāja apziņā. Bet nu gan steidzīgi jāatgriežas pie pamattēmas !

Sieviete vīrietim ir visspēcīgākais oponents, jo viņa savos spriedumos balstās uz sievietes loģiku, kas ar vīrieša loģiku nav sagraujama un *caursītama*. Var jau resignēti piebilst, ka tā ir mūžīga tēma - dzīve labus vīrus saliek kopā ar sliktām sievietēm un arī otrādi (laikam jau atbilstoši universālajiem līdzsvara un papildinātības principiem).

Formāli piekriždama uzskatam, ka vīrietis ir ģimenes galva, sieviete tomēr pret viņu izturas kā pret *lielu bērnu*, pacieš viņu aiz nepieciešamības, pat izejot uz zināmiem kompromisiem, taču ne par soli neatkāpjoties no pārliecības, ka *viņas* vērtību skala ir tā īstenā un šis jautājums nemaz nav apspriežams. Protams, dzīve no šīs vērtību skalas daudz ko noskalo nost, tomēr dzimumu attiecību vēsturē neesot bijis gadījumu, kad sieviete bez jebkāda spiediena būtu labprātīgi paškritiski atzinusi, ka *diemžēl viņai nav bijusi taisnība...*

Gan jāpiebilst, ka sievietes ietiepība savas vainas neatzīšanā arī ir visai relatīva. Savu vainu viņa negrib atzīt ne jau tādēļ, ka pati to neizprot, bet drīzāk gan *pedagoģisku apsvērumu* dēļ - lai nerastos precedents. Kutelīgā situācijā sieviete drīzāk nenoteikti klusēs vai mēģinās apiet visu, kas attiecas uz sāpīgo jautājumu. Ja nu tomēr viņa būs spiesta par to runāt, tad izsacīsies tik nenoteikti un aplinkus, ka neviens tā arī nevarēs saprast, kur tad īsti tā vaina slēpjas. Ja nu tomēr sievietes vaina uzpeld, tad galarezultātā tā, protams, tiks uzvelta vīrietim (vai citai sievietei), tikai ne sev !

Tādēļ jebkāda skaidrošanās ar sievieti un vainīgā meklēšana ir pilnīgi bezcerīga un tas nav to vērts !

Sievietes argumentācija ir šāda - nevis *pierādīt*, bet gan *uzveikt* ar savu burvīgumu. Pierādījums - tas ir jebkuras loģikas pamatjēdziens. Tajā izpaužas domu gaitas iegrozītība un secība, kādā tiek izdarīti secinājumi, uz kuru pamata veidojas nākamie domu gaitas posmi. Ja nu tu seko loģikas principiem, postulātiem un likumiem un nevēlies nokļūt pretrunās, tad vairs nevari novirzīties sāņus. - pateicis **A**, esi spiests tālāk teikt arī **B** un **C**, utt. Tā arī izpaužas vīrieša loģikas iegrozītība.

Sievietes šādu brīvības ierobežošanu neatzīst. Viņu loģikai nav tādas iegrozītas spriedumu secības - to varētu pat dēvēt par *nepiespiestības loģiku*. Tas, ka sievietes loģika ir *nepiespiesta*, nebūt nenozīmē, ka tajā valda absolūts haoss un subjektīvas iegribas, kaut arī bez tā tur neiztik. Arī sievietes loģikā ir zināma kārtība un praktisks lietišķums, tikai visam tam nepiemīt vīrietiskā mēraukla. To izmērīt nekādi nevar - var tikai *izjust uz personiskās ādas*.

Pierādījums sievietes loģikā - tā ir tāda neuztverama substance, kurā visādiem solījumiem ir iluzors raksturs, toties rezultāts - redzams, jutekliski taustāms. Arī otrādi - pamatpierādījums var būt pavisam pragmatiski, praktiski argumenti, bet secinājums var būt viss kas - līdz pat Monas Lizas noslēpumainajam smaidam.

Katrs pierādījums balstās uz kādu nosacījumu sistēmu. Tā tas ir arī sievietiskajā domu gaitā, kaut gan neviena sevi cenoša sieviete tajā neatzīsies - tad jau drīzāk ies uz ešafotu! Vīrieša loģika ir tik iegrozīti algoritmiska, ka drīzāk līdzinās kādu automātu aprēķiniem. Tā ir vienveidīga, neemocionāla, necilvēciskota...

Sieviete un vienveidīgums ir nesavienojami jēdzieni, jo viņas būtības izpausmē dominē *negaidītība* (pēkšņums). Intuitīvi tas saistīts ar plašu jēdzienisku vērtību spektru. Vienveidīgums pastāvīgajā dzīves cīņā jeb konkursā nevis izceļ, bet gan nomāc, nonivelē. (Tādēļ ļaunāk par nāvi ir tas, ka vēl kāda sieviete ir tērpta tādā pašā kleitā!) Neordinaritāte, pārsteigums, paradokss - tieši ar to var pievērst vīriešu uzmanību (gan arī izraisīt viņos piesardzību). Vīrietim no sievietes vajag arī nedaudz baidīties! Neliela intriģējoša bīstamība ir pievelkoši kairinoša (tiesa gan, ja briesmas draud pārvērsties stihiskā nelaimē, prātīgāk ir no tām turēties tālāk!).

Tomēr nevajadzētu uzskatīt, ka visu sieviešu *kredo* būtu: "*Dzīve tikai tādēļ ir jauka, ka tā pilna ar pārsteigumiem!*" Drīzāk otrādi! Sieviete ir tendēta uz pieradumu, komfortu, mieru un stabilitāti. Protams, attiecībā uz sevi. Kas attiecas uz vīriešiem, tad viņu komforts gan nedrīkst būt mūžīgs! Visupirms viņu mieru urdīs Sieviete - kā vesela problēma - ar savu mīklainību un neordinaritāti, neatkārtojamību un neprognozējamību. Sievietiskais viedoklis ir tāds, ka vīriešiem šī problēma jārisina visu mūžu, nekad līdz galam to tā arī neatrisinot.

Gan ir jāievēro intuitīva mēra sajūta - te sardzē stāv sievietes loģika. Aizraujoties ar noslēpumainību un neordinaritāti, sieviete liek manīt, ka viņas problēmas tomēr nebūt nav bezcerīgi neatrisināmas. Vieniem vīriešu kārtas pārstāvjiem neatrisināma problēma uzkurina interesi, bet citiem tās priekšā - vienkārši *nolaižas rokas*. Tā nu sievietes loģika necieš tādus algoritmus, kuri būtu reizi par visām reizēm nosakāmi un aprēķināmi. Jo tad tūdaļ tiktu norauts noslēpumainības plīvurs un nodzēsts intriģētības oreols. Tādēļ negaidītība un pārsteiguma moments sievietes runā, rīcībā un uzvedībā pieder pie sievietiskās dabas pamatīpatnībām.

Kas tad tiek izmantots par šo negaidītības faktoru? Saraksts būtu ļoti garš. Īsumā varētu teikt - sieviete var izmantot pilnīgi visu ko! Sievietiskajā leksikā negaidīti pavērsts var visu. Izplatītākais paņēmiens - *temata attīstības negaidīts pagrieziena punkts*.

Piemērs pārdomām: vilciens ceļa līkuma pagriezienā. Vilciena pasažieris, galvu pa vagona logu ārā izbāzis, varēs vienlaikus redzēt gan sastāva galvu, gan asti. (Sākums un beigas, cēlonis un sekas.) Vīrieša loģika ar tās strikto piespiedu domu gaitu ir kā brauciens pa taisnvirziena trasi. Pagrieziena punkts ir iespējams ne jau mašīnista gribas pēc, bet gan tādēļ, ka kāds šo trasi tā ir izprojektējis un ierīkojis vai arī pārlicis sliežu pārmiju. Sievietes loģikā sastāvs var pagriezties ne tikai pēc mašīnista, bet arī pēc jebkura pasažiera gribas. Turklāt tomēr iemanās braukt vienā virzienā, nesaduroties ne ar ko un neavarējot! Lai vīrieši pamēģina ko tādu dabūt gatavu! Pat fantastiskākajos sapņos tas viņiem neizdosies. Taču sievietes loģikā tas ir pilnīgi dabīgi un pašsaprotami.

Kā citu analogiju varētu minēt kori uz operas skatuves. Vīrieša loģika - tas ir vienotā partitūrā skanošs koris un orķestris. Te vismazākā novirze jau ir noteikumu pārkāpums. Cita lieta ir t.s. pūļa jeb tautas balss. Ja režisora iecerē ir paredzēta pūļa murdoņa, tad statistiem nākas katram savā tempā un intonācijā kaut ko runāt (stāsta, pastāvot tradīcija, ka visi atkārtoti vienu un to pašu frāzi: "*Ko lai runā, ja nav ko runāt!*"). No tā tad arī uz skatuves rodas tāda *tautas balss*, ko pat lielgabalu šāvieni nenomāks!

Tad lūk - salīdzinājumā ar stingri organizēto kora un orķestra skanējumu - pūļa efekts būs sievietes loģikas mehānisma analogs. Kora skanējumā viss ir sakārtots, pūļa

murdoņā - viss negaidīts, neparedzēts. Te katrs savu "partiju" dzied, kā viņam labpatīkas. Visu dalībnieku kopīgu frāzi var traktēt kā kāda kopīga nosacījuma sinonīmu, kuru katrs dalībnieks izpilda pēc savām spējām, iespējām un vēlmēm.

Viena no negaidītības modifikācijām ir t.s. *plates nomaiņa* - proti, sarunu pavērš uz pavisam ko citu. Nupat kā runāja par laika apstākļiem, tad pārlec uz neprātīgajām cenām, nepaspēj šo tēmu pabeigt, kad jau spriež par to, ka tad, ja uz Ziemsvētkiem netiks pie jauna kažoka, turpat vai pasaulei gals būs klāt un pie visa vainīgi ir tie vīrieši, kas negādā par savām sievietēm...

Neraugoties uz šķietamo haotiskumu, uzmanīgs novērotājs pamanīs, ka visā šajā tirādē tomēr pastāv kaut kāda zemūdens virzība (sieviešu nīdēji to varbūt nosauktu pat par *sātanisku loģiku*). Visi dažādie sižeti it kā uzspraužas uz iesma, un raugi - šašliks ir gatavs! (Gan cits jautājums - vai tas maz ir ēdams?)

Raksturīgi, ka visas pārslēgšanās (*plates nomaiņas*) agri vai vēlu noved pie argumenta *Ad hominem*, kas tulkojumā nozīmē - attiecībā uz cilvēku. Šī argumenta būtība ir tā, ka pēkšņi tiek apspriesta oponenta personība, tās īpašības, protams, noteikti negatīvajā plāksnē, un viņam tiek uzvelta turpat vai personiska atbildība par visu to, kas bijis un vēl būs. Tad viegls palēciens un runa jau tiek pavērsta uz sievietes grūto likteni, upurētiem sapņiem un jaunības skaistumu.

Temata pagrieziena var notikt pat ar naidīgu *izlēcienu*. Tas atbilst sievietes loģikas taktikai - nevis *pierādīt*, bet gan *satriekt!* Turklāt jēdziens "satriekt" var tikt traktēts ļoti plaši - kaut ko inkriminēt, sēt šaubas, nostādīt nenoteiktā, muļķīgā situācijā, izsmiet - vai maz ar ko sieviete spēj satriekt vīrieti!

Iemīļots paņēmiens ir t.s. *asažē*, kas tulkojumā apmēram nozīmētu *nolikt savā vietā*. Izpildījums var būt dažāds. Nelabvēlīgs salīdzinājums (*visām vīri, kā pieklājas, bet manējais...*). Viņš varētu būt trīskārtējs laureāts, bet vienalga *ir un paliek nulle*. Visādi atgādinājumi, ka viņš tik tiešām ir daudz ko darījis, izraisīs tikai skeptisku galvas pagrozišanu vai kodīgu smieklīgu. *Asažē* var būt pārmetums, kodīga frāze, zobgalīga replika, nosodošs skatiens.

Pārmetumi ir viens no izplatītākajiem sieviešu ieročiem *mājas karā*. To saturs var variēties plašā diapazonā, tieši un netieši, vairāk vai mazāk izsmējīgi, nosodoši vai indīgi.

Viens vīrs žēlojas otram : "Droši vien Ādamam bija kādas problēmas ar savu levu. Tomēr viņam bija liela priekšrocība - nekad nebija jāklusās levas stāstījumi par to, cik viņai bijis daudz un labu izredžu uz labāku partiju, bet nu jāmokās ar tādu memuli!"

To visu zinot, pret šādu sievietes taktiku vajag izturēties mierīgi, jo sieviete to vienkārši nespēj neizmantot. Visbiežāk tas ir īslaicīgs emocionāls uzliesmojums - tā arī to vajag uztvert.

Tēzi, ka sievietes mērķis ir censties nevis pierādīt, bet gan *sašaut* (satriekt), nevajadzētu saprast burtiski. Vīrietis nebūt nav nekāds šaujammērķis, nedz arī sieviete kāds snaiperis. Lai gan filozofi uzskata vīriešu un sieviešu attiecības par *permanentu konfliktu* (brīžiem uzliesmojošu, brīžiem dziestošu) vai pat karu starp dzimumiem, taču te cīņas mērķis nav savstarpēja iznīcināšana. Sieviete vienkārši vēlas, lai vīrietis justos *trāpīts* (satriekts) no viņas pozitīvajām īpašībām (krāšņumiem, labumiem).

Sievietes ticība (paļaušanās) kā pierādījuma arguments arī atšķiras no vīrieša paļāvības. Vīrietis parasti atšķir, uz ko tas var cerēt un kam var ticēt.

Cerība - tā ir kāda notikuma varbūtība, bet ticība - drīzāk cerība uz tikpat kā neiespējamu varbūtību. *Ticu - kaut arī tas ir absurdi!* Tā savā laikā teicis kāds slavens filozofs, pasvītrotot, ka ir *kas tāds*, ko nevar pierādīt, tādēļ atliek tam tikai ticēt.

Ja vīrietis tic, tad viņš, protams, arī cer, nevis otrādi - ja cer, tad tomēr nav obligāta ticība. Sievietes vīriešu šādu ticību uzskata par pašapmānu, labākajā gadījumā par rituālu, spēlīti.

Sievietes ticība ir pietiekami egocentriska, taču tajā ir arī daudz objektivitātes. Sievietes pasaule - tā vispirms ir viņas ģimenes pasaule. Pārfrāzējot Ludviķa XIV slaveno teicienu : *“Valsts - tas esmu es !”*, sieviete ir pārliecināta, ka ģimene - tā vispirms ir viņa. Tādēļ viss, ko viņa dara, tiek darīts ģimenes labā. Tas ir Sievietes esības pamatpostulāts, kuru nav iespējams apgāzt un nav arī vajadzīgs to darīt.

Vēl viens no sieviešu argumentācijas postulātiem ir *izdevīguma princips*. Ir vecs kā Pasaule romiešu tiesību princips : *Cui Prodest ?* - kam tas ir izdevīgi ? Šo jautājumu vienmēr uzdod, kad nav skaidri kāda notikuma vai rīcības motīvi. Sievietes savu vīru *atmaskošanā* šo principu izmanto ļoti bieži. Ne jau nu pierādījumam, bet gan kritikai un noraidījumam.

Piemēram, ja vīrs paziņo, ka tam nākamnedēļ būs jābrauc komandējumā, tad nu šis princips tiek pielietots pilnā mērā. Tad nu izrādās, ka komandējuma pamatā ir vīra egoisms (Gribas papriecāties, tādēļ arī brauc!) vai arī vēlēšanās izpatikt priekšniecībai. Attieksme kļūst sevišķi indīga, ja noskaidrojas, ka “komandā” būs arī kāds sievišķis. (Nu ir saprotams, kādēļ tu visu pamet un brauc diez uz kuriem !)

Sievietei ir raksturīgs *paštaisnības* postulāts. Sieviete uzskata, ka viņai ir lemts pārstāvēt *taisnību* attiecībā pret vīrieti. Tas tiek pamatots gan ar viņas, gan vīrieša eksistenci kā tādu. Analogiski ir ar vīrieša *netaisnību*. Ja jau viņš eksistē, tad viņam nav “taisnība” attiecībā pret sievieti. Bieži tiek pārfrāzēts jau pieminētais populārais teiciens : *“Ticu, jo tas ir absurdi !”*

Sievietes loģikā šis princips izpaužas tā : *“Ticu, jo viss, ko es domāju un daru, ir labi. Ja tā nebūtu, tad viss būtu absurdi !”*

Vai arī maigākā variantā : *“Teorētiski man viss ir skaidrs !”*

Vēlēšanās ir viens no spēcīgākajiem (bieži gan maskētiem) sievietes argumentiem. Maskēšanai zemapziņā tiek izteikta frāze : *“Tevis dēļ taču cenšos!”* Viņa tiešām tā arī domā, jo ir svēti pārliecināta - ja būs labi viņai, būs apmierināts arī viņas vīrietis, (Bet vai tad tā nav ?). Spilgtākā izpausmē šā vēlēšanās argumenta spēku raksturo šāda izplatīta frāze :

“Vispār to nedrīkst - taču, ja ļoti, ļoti gribas, tad tomēr drīkst. Nu tikai vienu vienīgu reizīti...”

Tā parasti *“velnam tiek iedots mazais pirkstiņš”...* Sievietes izpildījumā ir sastopama arī cita redakcija :

“Ja tu mani ļoti mīlētu, tu noteikti to izdarītu (panāktu, dabūtu). Citi gan var ! Es taču esmu tikai sieviete...”

Lai kādus pretargumentus, pierādot vēlmju neiespējamību vai to absurdumu, vīrietis arī izvīrītu - viss ir bezcerīgi, nekas netiks ņemts vērā, prevalēs egoistiskais:

“Es gribu !”

Savās vēlmēs, sievišķīgajā pārliecībā par *savu taisnību* un savas mīlas spēku sievietes tomēr bieži arī smagi *iekrīt* :

“Tas nekas, ka šis foršais, staltais, cirtainais un lustīgais mīl ieskatīties glāzītē. un dūmo kā skurstenis ! Vienalga, man viņš patīk, es gribu - gan es viņu izlabošu !”

Sievietes argumentācijas arsenālā labākais pierādījums ir *izteiksmīga klusēšana*. Klusēšana ir nomācoša, mēdz būt arī naidīga un draudoša. Tā demonstrē aizvainojuma, goda aizskārums u.tml. pozu.

Ja klusē vīrietis, parasti tas nozīmē, ka viņam nav nekā būtiska ko teikt. Neies taču sievietei *demonstrēties* sev neraksturīgā manierē ! *Piepūsties* - tas nu nemaz nebūs džentlmeniski ! Džentlmeņa goda kodekss diktē, ka konflikta situācijā vīrietim nākas *iekost lūpā*, nobālēt, taču pasmaidīt un kaut ko nomurmināt par *laika apstākļiem...*

Sievietiskā klusēšana (vēl vairāk - daiļrunīga klusēšana) - tā ir pavisam citāda klusēšana.

Vispirms mēģināsim definēt, kas tad īsti ir daiļrunīga (izteiksmīga) klusēšana, kaut arī tas nav nemaz tik vienkārši. Izteiksmīga klusēšana vispirms jau runā pati par sevi un sevī ietver daudz ko tādu, kas ar vārdiem nav izsakāms. Jāatzīst, ka klusēšanu sievietē izmanto arī tādos gadījumos, kad viņai tiešām nav ko teikt. Taču tad viņa nicīgi apklust. Tieši apklust, nevis klusē, jo tās ir divas dažādas lietas.

Izteiksmīga klusēšana ir apstiprinājums tam, ka viss jau ir pateikts un vairs nav jēgas runāt. Taču tas nebūt nenozīmē, ka nekas vairs nebūtu sakāms. Drīzāk otrādi - pateikts varbūt ir pārāk daudz. Visbeidzot - izteiksmīga klusēšana - liecina par aizvainojumu, jūtu aizskārumu vai kaut ko vēl nopietnāku.

Ja strīdā sievietē apklust - tas ir pēdējais brīdinājums partnerim, ka viņa priekšā ir nevis vienkārši oponents, bet gan sievietē ! Tas, kurš to neņem vērā, neapverdamas faktu nozīmīgumu un pat draudīgumu, ar daudz ko riskē ! Vispirms viņš riskē sievietes acīs zaudēt *vīrieša seju*. Ja strīdā sievietē ir spiesta ķerties pie izteiksmīgas klusēšanas, tas nozīmē, ka veidojas visai asa situācijā, kurā vīrietis it kā viegli varētu panākt uzvaru - oponents taču klusē ! Tomēr tā būs *Pirra uzvara*. Tādēļ, atbildot uz sievietes *izteiksmīgo klusēšanu*, daudz prātīgāka būtu vīrieša *saprotošā klusēšana*...

Debatēs, kurās prevalē sievietes loģikas izpausmes, vīrietim savā pretargumentācijā nākas būt elastīgam, jo sievietes loģikai, kā zināms, ir ļoti plašs spektrs. Varētu izmantot sievietes domu gaitas īpatnību - spilgti izpausto t.s. *noraidījuma sindromu*.

Vajadzētu jau laikus prognozēt sievietes iespējamās iegribas un kaprīzes un turēt rezervē "nevainīgus", taču slēptu absurdu saturošus pretargumentus. Protams, sievietē ar savu intuīciju tos ātri atšifrēs un noraidīs. Aiz inerces un sava iekšējā pretrunīguma dēļ viņa noraidīs arī to, ko iekšēji nemaz negribētu noraidīt.

Ja tas *nenostrādā*, var mēģināt likt lietā kādu vēl "spēcīgāku" argumentu - neiespējamību, to uzdodot par kaut ko reālu. Jo *pamatīgāki* būs argumenti, jo spēcīgāka būs sievietiskā *atvairība*. (Pret Dabas ielikto programmu neko nepadarīsi !) Piemēram : "*Marija domā, lūk, tā...*" Ar citas sievietes pieminēšanu parasti pilnīgi pietiek, lai sagrautu ne tikai ko neiespējamu, bet arī kaut ko pilnīgi reālu -ar visām no tā izrietošajām sekām. Tādējādi atkrīt lieka enerģijas tērēšana, atvairot dažādas absurdas sievietiskas iegribas un fiksās idejas.

Efektīva ir arī *apvēršes metode* - izmantot oponenta argumentus pret tā pozīcijām. Taču attiecībā uz sievieti te ir dažas īpatnības. Iesakāms nevis noraidīt, bet tieši otrādi - piekrist ! Turklāt ar sajūsmu un entuziasmu, savācot vēl visādus papildu argumentus. Nevajag uztraukties - sievietē pati atradīs visas vājās vietas un dumjības, tās nokritizēs un galu galā sagraus to, ko pati ierosinājusi !

Uz komplimentiem kāras esot ne tikai sievietes - vīrieši esot vēl kārāki. Tie uz komplimentiem *iekrīt*ot sakarā ar viņiem jau gēnos ierakstīto sacensšanās tieksmi. Viņi labprāt lielās ar savām veiksmēm un sasniegumiem (sportā, veikalos, karjerā, zinātnē vai ar sievietēm). Vīriešiem satiekoties, pēc parastā *tukšā* jautājuma : "Kā klājas ?" parasti seko monologs par veiksmēm un panākumiem vai arī par grandioziem nākotnes plāniem. Turpretim, tiekoties divām draudzenēm, runa ir par *dzīvi*, bērniem un arī par vīra veiksmēm. Vīrietim karjera ir viss dzīves saturs. Pat sievietē viņam ir karjeras elements. Turpretim lielākajai daļai sieviešu karjera ir otršķirīga lieta.

Sievietes attiecībā uz savu lomu sabiedrībā ir daudz paškritiskākas nekā vīrieši. Viņām ir daudz kritiskāka attieksme pret savu ārieni (pat pret savām prāta spējām) nekā vīriešiem. Ja vīrieši ar tādu pašu degsmi, kā sievietes noņem ar savu ārieni, censtos kompensēt sava intelekta trūkumus, tad viņi tik tiešām būtu *stīprais* dzimums - kā fiziski, tā arī intelektuāli !

Novērojumi rāda, ka vīriešiem visvairāk tīk runāt par savām veiksmēm, bet sievietēm - par neveiksmēm. Iespējams, ka tādēļ sievietēm ir vairāk izteikti līdzjūtības, līdzpārdzīvojuma elementi un citas smalkās savstarpējo attiecību niansas. Vīrieši ļoti bieži uzvedas kā *ziloņi trauku veikalā* (pat neievērodami, ka tas veikals ir viņu pašu!). Viņu prātojumos visbiežāk dominē spēka tiesības, uzvarētāja paštīksmināšanās, veiksmīga spēlmaņa sajūsma, īpašnieka egoisms.

Sievietes šīs vīriešu īpatnības labi zina un nebūt neizturas pret tām ar saprotošu iecietību. Viņas ļoti bieži mēdz ar kādu kodīgu repliku vīriešus *atsēdināt*. Mēs, vīrieši, šādas izrīcības gan vērtējam negatīvi, taču, ja nebūtu šīs sievietiskās kritikas, mēs visi droši vien dzīvotu melkuļu un *plātizeru* sabiedrībā. Tad visa sabiedrība kopumā un katrs vīrišķais indivīds atsevišķi būtu paši tie stiprākie, gudrākie, veiklākie, pieredzējušākie utt.

Diemžēl paškritika - kā tā labākā pašapkalpošanās forma - vīriešiem ir ievērojami mazāk attīstīta nekā sievietēm. Vīrieši šai pasaulē ir aicināti gāzt kalnus un veikt varoņdarbus, un, ja neviens viņus par to neslavē, viņi jūtas sarūgtināti un iedarbojas pazīstamais princips - *kas tad sunim asti cels, ja ne pats!*

Pastāv uzskats, ka vairums sieviešu esot dikti *runīgas*. Protams, mēdz būt arī pļāpīgi vīrieši, tomēr tie sievietēm līdzī netiek.

Divi vīri runājas. Viens saka - "Mana sieva par vienu un to pašu tematu spēj runāt stundām ilgi." Otrs atsaka - "Ko nu par tematu, manējai vispār nekādi temati nav vajadzīgi!"

Sievietes runīgums savos pamatos ir dabisks - tāpat kā strautiņa čalošana. Tas taču arī čalo dienām, mēnešiem ilgi, bet vai tādēļ to *uzskatām* par pārlicēģu un uzmācīgu? No cita viedokļa raugoties, tieši tā sauktā *īstenā daiļrunība* bieži vien kļūst uzmācīga, sadomāta, daudzvārdīga un nogurdinoša. Tiešām, sievietēm stundām ilgi runāšanai nav vajadzīgs nekāds īpašs temats. Ir nepieciešami tikai klausītāji - brīvas ausis. Runīgums ir dabiska sievietes izpausme, bet, kas ir dabisks, tas nu nebūtu nosodāms.

Tas, ka sieviete vēlas būt pievilcīga un burvīga, tā kā būtu aksioma. Kādi faktori tad šādas īpašības veicinātu? Protams - atsaucība, līdzjūtība, labsirdība. Tas viss ir tuvāk *atvērtai*, nevis noslēgtai *sistēmai*. Bet atklātums - tas ir arī runīgums, nevis drūma klusēšana.

Kāpēc sievietes runā? Dažādu iemeslu dēļ. Reizēm tās runā to pašu iemeslu dēļ, kuru dēļ vīrieši klusē. Varētu minēt šādus prozaiskus iemeslus:

- lai iegūtu un nodotu informāciju (iemesls, kāpēc vīrieši vispār runā);
- lai apjēgtu un tiktu skaidrībā par to, ko vispār grib pateikt (tādās reizēs vīrietis apklust, lai apdomātos);
- lai satraukumā spētu koncentrēties;
- lai radītu tuvības izjūtu. Daloties savās jūtās, sievietei ir iespēja jums un arī pašai sev atklāt, ka *mīl...*

Ne visi vīrieši ir lakoniski tādēļ, ka ienīstu runāšanu. Daudziem gluži vienkārši nav nekā ko teikt (vai nu sistemātiskas izglītības trūkuma dēļ vai iedzimtības pēc). Pastāv korelatīva sakarība starp runājspēju un izglītības līmeni. Uz sievieti to var attiecināt ar dažām piebildēm. Neatkarīgi no intelektuālajām spējām un runas attīstības līmeņa sievietēm ir daudz vairāk jutekliskas emocionalitātes. Tur, kur prāts un pieredze nav padomdevēji, izlīdz mobilitāte, elastīgums, atjautība, intuīcija. Tas viss tad arī izplūst sievietes vārdu straumē bez kādiem tur izglītības vai kultūras katalizatoriem.

Jāatzīmē vēl viens faktors. Proti - sievietes runīgums ir arī cilvēces humanizācijas procesa sekas. Pirmatnējākās un primitīvākās sabiedrībās sievietes tiek turētas

stingrībā, klusējošā pakļautībā. Var teikt, ka emancipācija ir atraisījusi sieviešu mēles ! Tomēr jāatzīst, ka sievietes runīgums ir saprotama un tādēļ piedodama lieta, turpretim nepārtraukti *tarkšķošs* vīrietis atstāj drausmīgu iespaidu.

Psihologi daudz prātojuši, kāpēc vīriešiem runas ir īsas un lakoniskas, bet sievietēm - garas un izplūdušas. Varbūt tādēļ, ka vīrieši ir kategoriski, asi, pašpārliecināti. Sievietes runai parasti ir svārstīgs raksturs - tajā ir gan "jā", gan "nē", gan "varbūt", bet tas viss prasa ilgāku laiku. Vīrieša runa ir *bezapelacioza*, sievietes - pretrunu pilna.

Sievietes, pateicoties savam runīgumam, esot spējīgākas svešvalodu apguvē. Tas nu ir neapstrīdams *pluss* sievietes labo īpašību grozā. Tāpat sieviešu runīgums nav nekāda būtiska negācija - tā ir dabiska viņu īpašība.

Nedaudz par strīdēšanās problemātiku. Senie filozofi gan esot teikuši: "*Strīdā dzimst patiesība.*" Lielākoties diemžēl strīdiņi pamazām kļūst nekorekti, neglīti, izvēršas savstarpējos apvainojumos, pat lamās. Parasti strīdā uzvaru svin nevis taisnība un patiesība, bet gan spēks, raksturs, nodoms, apsviedība un viltība.

Lai strīdā būtu kāda cerība uz patiesības *dzemdēšanu*, tajā tomēr nāktos ievērot dažus elementārus nosacījumus - to nepieciešamība ir pārbaudīta cilvēces tūkstošgadīgajā pieredzē. Visupirms nedrīkst mainīt strīdiņa tematiku (sevišķi bīstami ir pāriet uz personālijām, vēl vairāk - uz apvainojumiem, kas sevišķi raksturīgi sievišķām emocijām). Tādā veidā strīds nekad nebeigsies un ne pie kādas jēgas un laba gala nevedīs.

No tā izriet strikti noteikumi - *pirmkārt, strīdā neanalizēt nekādas oponenta personiskās īpašības un īpatnības. Otrkārt - nedrīkst izmantot jebkuru argumentāciju, kas tikai gadās pa rokai ! Treškārt - pret oponentu ir jāizturas maksimāli lojāli.*

Tas viss attiecas uz argumentāciju vispār, tikai ne uz sievietisko argumentāciju. Sievietiskā argumentācija ir neviendabīga; kā zināms, par argumentu sieviete var izmantot visu ko. Ir sastopami daži raksturīgi paņēmieni, kurus sievietes izmanto strīdus situācijās :

No oda uzpūst ziloni. Visiem pazīstama situācija. Nedod die's, ja tā attīstās līdz *rezonanses* stāvoklim, kad savstarpēji apvainojumi veļas kā lavīna! Psihologijas speciālisti iesaka pārspīlējumus dzēst ar humoristisku pretpārspīlējumu. Ja nu jūs tomēr spiež no oda taisīt ziloni, tad dariet to un papriecājieties: "Skat, *tas zilonis ir pat rozā !*" Normāla sieviete tad iebildīs: "Kur *tad tu redzi rozā ziloni !?*" Tad tūdaļ vajag piekrist: "Neredzēju... , *būs izlicies.*" Un abiem būs labi ! Tādēļ "oda un ziloņa" modelim nav jēgas pretoties. Labāk to novest līdz absurdam. *Vajag ziloni ? Lūdzu ! Varam arī mamutu, gan tā uzmanīgāk !*

Otrs modelis - *pa labi, pa kreisi.* Šā modeļa būtība - veselumu sadalīt divās pretstatīgās daļās. Šo paņēmieni parasti pavada šādas frāzes : "*Nejauc baltu ar melnu !... Negāziet vainu no slimās galvas uz veselo ! Gribi vizināties, tad jāprotas arī ragaviņas kalnā uzvilkt.*"

Protams, "melnais", "slimā galva" un "ragaviņu vilkšana" sievietes interpretācijā tiek paredzēta oponentam, sev kautrīgi atstājot pārējo. Šajā gadījumā jebkādi mēģinājumi kaut ko analizēt un noskaidrot tiek uzņemti noraidoši, tikpat kā *svētuma zaimošana.*

Trešais - *mesiāniskais* (glābēja, aizsargātāja) modelis. Līdzīgi kā Dievs Ādamu uzskata par savu roku darbu, arī sieviete labticīgi uzskata, ka vīrietis ir jāveido viņai. Viena otra to apgalvo figurāli: "*Kas gan tu, mīļais, būtu bez manis !*" Dažas šo viedokli uzskata par postulātu un nešaubās, ka vīrietis ir liels bērns, kurš jāaudzina visu mūžu. Bez viņas tas gluži vienkārši pazudīs. Tādējādi šī principa būtība ir vīrieti aizstāvēt, audzināt un sodīt, kā jau nu sieviete to uzskatīs par vajadzīgu.

Ceturtais - *daudzreiz "nē" un vienreiz "jā"*. Strīdīgā tiek izvirzīti daudzi nepieņemami priekšlikumi (argumenti), līdz beidzot *izspiesta* kādu piekrišanu.

Piektais - *pirmais vārds un pēdējais vārds*. Uzmanīgi ieklausoties jebkurā dialogā ar sievieti, var ievērot, ka tas sākas un beidzas ar sievietes izteikumiem.

Kādas ir vīrieša un sievietes dialoga argumentācijas būtiskākās atšķirības ?

Vīrieša izpildījumā dialogs atgādina virves vilkšanas sacīksti - kurš stiprāks. Uz spēcīgu argumentu tiek atbildēts ar spēcīgu pretargumentu. Jau pats dzīves cīņās neželīgais stils - skriešana pēc veiksmes, laimes spēle, dzīšanās pēc *daiļās dāmas rokas un sirds* - veicina azartiska spēlmaņa rakstura veidošanos. Tā katrs vīrietis ir labāks vai sliktāks spēlmanis. Kā esot teicis Zaratustra - *vīrieša dabā esot spēlēšanās ar bīstamām spēlītēm*.

Sieviešu izpildījumā dialogs drīzāk atgādina dejošanu uz nostieptas virves. Tā spēlēties var arī vīrieši, taču tas nav viņiem raksturīgi. Turpretim sievietes ar buldoga neatlaidību spēj iekost oponenta (vīrieša) Ahileja papēdī (argumentācijas vājākajā vietā). Uztaustot vīrietī viņa vājāko vietu, sieviete sistemātiski pa to sitīs un sitīs. Visi mēģinājumi viņu atraut ir bezrezultatīvi. To viņa darīs pamatīgi un mērķtiecīgi.

Pastāv izplatīta ilūzija, ka strīdā uzvar tas, kurš runā vairāk, skaļāk, izteismīgāk un daiļāk. Nu, gluži tā tas nav... Vismaz teorētiski - ja patiesība ir jūsu pusē, parasti tā ir acīmredzama. Ja runāts tiek pārāk daudz, tad aizvien vairāk atklājas paša *tarkšķētāja* vārgākā pozīcija, rodas iespēja kritikai un pretargumentācijai.

Sekojoš šādai loģikai, izriet, ka strīdā uzvarēt lielākas iespējas ir tam, kurš runā mazāk. Tā tas būtu teorijā... Praksē gan diemžēl biežāk notiek gluži pretēji. Būsim taču dzirdējuši *vārda māksliniekus*, kas var runāt stundām ilgi, lejot skaistu vārdu straumes, *riņķīt un apkārt*, galarezultātā tā arī neko sevišķu nepasakot. Agri vai vēl šī nebeidzamā runāšana sāk apnikt, pat kaitināt un klausītājs sāk runas plūdus uztvert kritiski.

Viena un tā paša objektīvā faktora vērtējumā vīrieša un sievietes pieeja var būt atšķirīga - ar pavisam citu nokrāsu. Šās tēzes ilustrācijai varētu minēt šādu nedaudz frivolu, taču trāpīgu anekdoti :

Atgriezušies mājās no ieilgušām viesībām, tēvs un māte pārsteidz savu pusaugu dēlu guļamistabā mīlējoties ar meiteni. Tēvs nosaka : "Skat, mūsu dēls jau pieaudzis !" Toties māte : "Nu, kā viņa nogūlusies - dēlam taču ir ļoti neērti !"

Vai arī cits piemērs, kas raksturo sievietisko spriedumu polaritāti. Arī anekdote :

Divu draudzeņu saruna. "Kā klājas jūsu bērniem, dzirdēju, ka gan dēls, gan meita esot apprecējušies?" - "Meitai patrāpījās labs vīrs, palīdz visos mājas darbos, pieskata bērnus, kamēr viņa atpūšas, aizskrien uz veikalu, visu sapērk un pārnes mājās. Toties dēlam gan ir patrāpījusies īsta ragana un sliņķe ! Iedomājies - viņam liek mazgāt traukus un vēl ar bērniem nodarboties !"

Sieviešu tipāži vīriešu skatījumos

Briesmīga ir vētra jūrā un uguns liesmas, briesmīga ir nabadzība un vēl daudz kas cits, bet nekas nav tik briesmīgs kā jauna sieva !

Diezgan iespaidīgi tipāži - Cezara sieva un ģenerāliene. Cēzara sievai pienākas būt ārpus jebkurām aizdomām. (Tāda sentence nāk vēl no Romas impērijas laikiem. Tā it kā esot atbildējis Jūlijs Cēzars, kad viņam jautāts, kādēļ izšķīries ar sievu, ja tai nekāda sakara ar patricieti Publiju nav bijis.)

Cēzara sieva - tas ir īpašs sievietes tips, kuru apstaro tās dzīvesbiedra slavas oreols; t.s. protokola obligātā piedeva - pieņemšanas, ārzemju braucieni un citi oficiāli pasākumi. Cēzara sieva - ar to arī viss ir pateikts ! Demokrātiskajā sabiedrībā, pateicoties tai piemītošajam visatļautības sindromam un dzīves publiskumam, Cēzara sievas sniedz

intervijas, raksta memuārus, apmeklē izstādes utt. un diezin kāpēc tiek sauktas par *pirmo* (otro, trešo) *lēdiju*. (*Pavērosim un pavērtēsim „mūsējās”* !) Sievietes pašas personība ir paslēpta aiz cienīguma plīvura.

Ģenerāliene (direktoriene, ministriene) - pretstats Cēzara sievai. Šai gadījumā slavas atspulgām ir pavisam cita virzība. Nav svarīgi, kādu vietu rangu tabulā ieņem *laulenis*. Galvenais ir tas, ka viņš stabili atrodas zem *laulenes tupeles*.

Spriedumos ģenerāliene ir kategoriska, pašpārliecināta un bezapelacioza. Jābūt un jānotiek tā, kā viņa saka un norāda. Tonis vienmēr pavēlošs. Spriedumos vienmēr būs pamācoša, viņas smaidis - uzmundrinošs, skatiens - vērtējošs. Viņas izteikumi ir norādījumi, rīkojumi, direktīvas. Viņa nekad nestrīdas - viņa deklarē. Necieš nekādus iebildumus, prātojumus, alternatīvas, šaubas. Ģenerālienes loģika ir no sevišķas „zortes”. Ja vīrieša loģiku varētu dēvēt par *dzelžainu*, tad ģenerālienei tā ir *dzelzsbetona*.

Savus vīrus šīs sievietes *nekādā vērtē* netur, tomēr visādi citādi viņiem ir komfortabli apstākļi, jo ne par ko *mājā* nav jāatbild un jālauza galva. Ģenerālienei nemaz obligāti nav jābūt ģenerāļa (tikpat labi tas var būt klerks) laulenei - tas ir sievas uzvedības tips, kas izpaužas sadzīvē, ģimenē un sabiedrībā. Vīrs ir tikai ģenerālienes piedēklis.

Dažādo “demokrātisma” vēju iespaidā, it sevišķi zem karojošā feminisma karoga *ģenerālienu* tipa pārstāves, līdzekļu izvēlē nekautrēdamās, laužas pie varas un teikšanas arī darba kolektīvos un sabiedriskajās organizācijās, ar savu uzvedību un izdarībām diskreditējot citas Sievietes, kuras tiešām jāraksta ar lielo burtu. Ne velti krievu “tautas valodā” ir tāds trāpīgi raksturojošs jēdziens - “vzdornaja baba” !

Dāmiņa. Dažkārt šā tipa sievieti sauc arī par *zilzeķi*. Šis termins gan ir tāds kā anahronisms. Pirms gadiem simts ar to apzīmēja sievieti, kas nodarbojās ar *mākslām* un visādām citādām *augstām matērijām*, tādējādi pamezdama novārtā sievietes pamatsūtiņu - pēc tā laika uzskatiem - ģimeni, bērnus, tualetes u.tml. Šim terminam tika piešķirta izteikti nievājoša nokrāsa salīdzinājumā ar tā sākotnējo jēgu, proti, Anglijā 18.gs. sākumā vidusšķirā sāka veidoties dažādi pašizglītības, muzikālie, amatieru teātru u.tml. pulciņi. Vienā no šādiem pulciņiem modē bija zilās krāsas zeķes...

Šā tipa sievietes savai ārienei dažkārt arī nemēdz veltīt pārāk lielu vērību. Drusku izklaidīgas, apmeklē visādas izstādes un ekspozīcijas (vienu otru aiz izklaidības pat divreiz). Daudz lasa, gan lāga visu neapjēdzot. Mēdz sevi *izrādīt*, skaļi izdvešot, piemēram : - *Ah, Antonioni... Ah, Fellīni...* (ja runa ir par kinomākslu), “*Ah - sievietes stāvoklis pašreizējā sabiedrībā ir neciešams!*” (ja runa ir par emancipāciju), “*Ah - es nezinu...*” (kā dziļdomības izpausmi), “*Ah - kā tas viss man jau ir apnicis !*” (kā vilšanās izpausmi).

Dāmiņu runas izteiksme parasti ir pārgudra, viņas *gramstās pa augstiem plauktiem*, un viņu izteiktās frāzes visbiežāk ir galīgi nevietā. Ja pārpildītā autobusā sadzirdēsīt frāzi: “*Haotiskās transindukcijas dinamiski nesublimārā psiholoģiskā reģenerācija*” vai ko tamlīdzīgu - tad, visticamāk, to vēstī kāda *dāmiņa*.

Strīdēties dāmiņas gan labprāt nemēdz, jo, iespējams, tomēr instinktīvi saprot, ka nav diez cik kompetentas. Katra dāmiņa ir drusku liekulīga, taču tikai nedaudz. No vulgaritātes to paglābj iedzimta mēra sajūta un audzināšana. Starp citu, viņas ir predisponētas uz vecmeitu statusu... Intelektuālā, it kā zinātniskā sava *garīguma* izrādīšana ar laiku bieži pārvēršas moralizēšanā un misionāriskā. Leksikonā sāk parādīties tādas frāzes kā:

“*Ah - ģimene, tā nav priekš mūsdienu sievietes !*”, “*Nē, labāk dzīvot vienai, nekā būt atkarīgai no vīrieša !*”

Bieži šīm sievietēm raksturīgas visādas ekstravagances un eksaltētas aizraušanās, piemēram, NLO, ekstrasensi, mistika, tautas medicīnas eksotiskas diētas u.tml, kā arī dedzīgi politiski spriedelējumi.

Kad dzīves vēji sentimenta kārtiņu nopūtuši, viena otra *dāmiņa* pēkšņi izrādās zobaina un ragaina būtne - *krokodils brunčos*, kas, gribēdama pievērst sev uzmanību, parasti nevietā daudz un skaļi runā. Gudri ļaudis atšifrē, ka īstenībā viņa tomēr ir tikai pretencioza un iedomīga stulbene. Mazāk dzīves gudriem savukārt viņa šķiet pārāk *dzija*, sarežģīta un daudznozīmīga. Saistīt savu dzīvi ar šādu būtni nozīmē sevi notiesāt uz pastāvīgu diskomfortu. (Tādēļ viņa arī paliek viena...) Ja šādu *dāmiņu* nosūtītu strādāt, piemēram, par uzraudzi iepriekšējā ieslodzījuma vietā, tās iemītņieku vairums droši vien jau pēc kāda mēneša bez jebkādas tiesas prasīs sev to smagāko soda mēru, lai tikai ātrāk tiktu prom!

Neveikle. Sieviešu kārtas "Antiņš" - naivulis. Tomēr neteiksi - svētā vientiesība. Neveikle *sevī* ir gudra un apķērīga, neveikla viņa ir tikai ārējās izpausmēs. Dāmiņa, iziedama vairākas stadijas, dzīves gaitā spēj mainīties, turpretim neveikle tāda arī paliek visu mūžu - tas jau ir ģenētiski iekodēts. Ja meitene tāda ir piedzimusī, tāda viņa arī dzīvē paliks. Pēc ārējā izskata viņa nav žilbinoša, tādēļ skaistuma konkursos nepiedalās principa pēc. Kosmētiku lieto minimāli, vairāk tradīcijas dēļ, nevis lai izskatītos krāšņāka un pievilcīgāka. Viņa *pucēšanos* uzskata par *mērkažošanos*, bet pati sevi - par pilnīgi normālu. Saskarsmē neveikle ir vienkārša, dažkārt pat pāri mēram. Sarunā vai jautājumā var *izgrūst* ko *tādu, ka citi tikai plātīs muti un raustīs plecus*, jo neveikle *normālo liekuļu* bremsēšanas mehānisms darbojas vāji.

Protams, ja cilvēks runā to, ko domā, daudziem tas sagādā netīkamus brīžus. Vienīgais labums ir tas, ka neveikle tās *spēcīgās izteiksmēs* domā visai reti un arī runā visai maz. Taču nedrīkstētu uzskatīt, ka neveikle dzīvo bezdomu dzīvi. Viņas domu gaita ir samērā reflektoriska, spontāna, dabiska un intuitīva. Atturība runāšanā - tā tiešām ir likteņa dāvana!

Šajā sakarībā anekdote : Sieva jautā vīram, ko lai tam rīt dāvina jubilejā ? Vīrs atbild: "Nu, kaut vai trīs minūtes klusuma !"

Vai arī šāda divu vīru saruna : - "Es vairs tālāk tā nevaru. Mana sieva ar mani nemaz nerunā. Būs jāšķiras. - "Es gan tavā vietā ar šķiršanos nesteigtos. Kur tu vēl atrādīsi tādu sievu ?"

Tūlīt var teikt, ka pirmajam ir patrāpījusies neveikle, bet šis, mulķis tāds, to nav pienācīgi novērtējis ! Šīs sievietes pozitīvo īpašību kontā ietilpst tas, ka viņa ir tīri laba saimniece, visu dara labprāt, kaut arī ne viss vienādi labi padodas.

Intīmajā dzīvē gan nav nekāda pilnība, ir visai garlaicīga, bez izdomas, pat šķiet, ka ir vēsa. Tomēr kā partnere viņa ir uzticama. Ja arī kādreiz *kritīs grēkā*, tad drīzāk vientiesības dēļ. Taču, lai tās vientiesību nelietīgi izmantotu, ir jābūt diezgan viltīgam. Anekdotes par sievietēm, kuras kopā ar mīļāko pieķer no komandējuma atgriezies vīrs, nebūt nav par neveiklēm.

Neveikles loģika ir visai stabila. Šīm sievietēm nepiemīt ģenerālienes kategoriskums un pamatīgums vai dāmiņas kruzuļainība un smalkums. Viņas ir tiešas un pakļāvīgas savai intuīcijai, nav nekādu kompleksu savažotas, necenšas tikt pie vadības stūres.

Taurene. Aizrautīga, *pliveklīga*, taču nevarētu teikt, ka galīgi vieglprātīga. Skolas gados slepus iemīlējusies kādā skolotājā. Pret visu to, kas viņu neaizrauj, izturas ar vieglu nevērību. Spriedumos visai kategoriska, taču to maniere atšķiras no ģenerālienes agresivitātes un neveikles izpausmēm. Taurenas kategoriskums drīzāk ir bērnišķīgi naivs. Parasti raksta dienasgrāmatas, ko piepilda ar sentimentāliem pantiņiem un *skaistiem* izteikumiem. Viņai pietrūkst neveikles intuīcijas, bet ir saasināta ziņkārība par visu apkārtējo, it sevišķi ja tas ir kas noslēpumains.

Ja ar paradīzes dārza *aizliegto ābolu* pārbaudītu dažādus sieviešu tipus, tad, protams, jebkura sieviete to ābolu norautu, taču līdz šim solim visas būtu nonākušas pa dažādiem ceļiem. Ģenerāliene to izdarītu tāpēc, ka viņai ir atļauts tas, kas tiek liegts citiem. Par Cēzara sievu klusēsim. Dāmiņa iekostu ābolā tāpēc, ka tas ir norauts no labā un ļaunā atziņas koka. Neveikle - tādēļ, ka tas kādā brīdī būtu pagādījis *acu priekšā* vai un tas būtu ienācis prātā. Taurene - tādēļ, ka tas ir *aizliegts*, un savas ziņkārības uzskūdīta.

Taurene ar aizrautību skatās meksikāņu un brazīliešu *ziepjoperu* bezgalīgos seriālus. Ātri apvainojas un pat piepūšas, necieš nekādus aizrādījumus. Viņai strauji mainās noskaņojums, pat bez jebkādiem svarīgiem iemesliem. Būtībā viņa vēl joprojām ir egoistisks bērns, kura galvenais motīvs ir: "*Es gribu!*" Taču drīz vien tas kļūst par visas viņas dzīves vadmotīvu. Uz visām iebildēm viņa atcērt: "*Nu un tad!?*" Ja tai nepiekrīt: "*Tad arī nevajag!*"

Bieži no taures izaug *plēsona* - raksturīgs *smalko aprindu* uzdzīvotājas (kurtizānes) tips, kas savus pielūdzējus uzskata par izmantojamiem un izsūcamiem objektiem, kurus vajag izmanīgi *vazāt aiz deguna*. Starp citu, vai esat ievērojuši, cik *plēsonīgas* sejas izteiksmes ir tām *burvīgajām meitenēm*, kas uz jums raugās no modes žurnālu lappusēm!?

Dzīvē nobriestot, taurene tomēr var pārtapt arī *nu, nu* tipā - visumā tīri *sakarīgā* cilvēkā. Tā ir sieviete - kritiķe, skeptiķe, varbūt pat nedaudz ciniķe. Tai vispiemērotākās profesijas ir saistītas ar citu cilvēku pieļauto kļūdu labošanu. No viņām var izveidoties literatūrkritiķes, redaktors, juristes. Parasti visas ārstes (labas ārstes) pieder pie *nu, nu* tipa.

Augstas hierarhijas (priekšniecības) līmeņos šīs sievietes izvirzās visai reti. Būdamas skeptiķes un reālistes, viņas labi izprot, ka *priekšniekos* parasti cenšas *līzt* ne jau tie labākie *cilvēciņi*, bet gan lielākoties tādi, (citās jomās sevi apliecināt nespējīgi), kuriem par priekšniekiem nu itin nemaz nevajadzētu būt...

Nu, nu tipa sieviete ar gaumi ģērbjas, rūpējas par ārieni. Viņas loģikai ir raksturīgi spriedumi, kas izriet *no pretējā* (*Reductio ad absurdum*). Šādā loģikā vairāk tiek noliegts nekā apgalvots, vairāk ir negatīvu vērtējumu un spriedumu nekā pozitīvo, vairāk pretargumentu nekā argumentu. Iedzimta neiecietība pret citiem noved pie tā, ka šai sievietei ir maz draugu. Visi paziņas lielākoties ir oponenti. Viņas kriticismu attīstoties var izvērsties par *žultainumu*.

Pelēkā smildziņa. Klusa, kautrīga un sirsnīga. Ārēji bieži vien pat neizskatīga, sirgst ar bailīguma kompleksiem. Iekšēji romantiski sentimentāla, tomēr, gribētos teikt, *gara gaismas* apspīdēta, alkst pēc ģimenes idilles un laimes. No vīrietiskās loģikas viedokļa - sakarīgi domājoša un prātīgi spriest spējīga. Uzticama, centīga un pakļāvīga. Laimīgs varētu būt tas vīrs, kurš par sievu izvēlēties *smildziņu!* Taču viņam ir jābūt pietiekami *vīrišķīgam* (šā vārda labākajā nozīmē), lai to pasargātu no dzīves asajiem vējiem vai arī lai pats savā egoistiskajā nevīžībā to neaizlauztu!

Kad Albertam Šveiceram tika pasniegta Nobela prēmija, uzmācīgie korespondenti viņa sievai Helēnai vaicāja: "kādas ir jūsu domas par sieviešu tiesībām?" Viņa, mirkli padomājusi, atbildēja - "Man vienmēr ir patīcis seno vācu cilšu paradums - sievietes stāvējušas kaujas līnijas aizmugurē un pasniegušas saviem vīriem ieročus." Ja iztulkojam to mūsdienu valodā, sieviete sniedz vīrietim to, kas viņam vajadzīgs, - maizi, vīnu, savas domas un savu mīlu...

Sieviešu tipāžus var klasificēt arī, izejot no sociālpolitiskajiem faktoriem. Tā, piemēram, *partijiskā sieviete*, kas sevi galvenokārt realizē dažādos publiskos un sabiedriskos pasākumos. Šā tipa spilgtākās pārstāves darbojas partijā, kura vēl nesenā pagātnē pretendēja uz *cilvēces goda, prāta un sirdsapziņas statusu*. Nu un mūsdienu „demokrātijā” šādu „jefreitoru brunčos” ir savairojies daudz. Nedod dies’ dabūt tādu sievu!

Šīs sievietes partijiskā nostādne - aizmirst, ka viņa ir sieviete, un uzskatīt sevi par partijas *zaldātu* - cīnītāju. Viņa nedrīkst klausīties sievietiskajā sirdsbalsī, viņai ir jārikojas kā kādai bezdzimuma būtnei. Partijiskā sieviete ir tāda kā divsejainais Jānuss. Ārpus savas partijiskās dzīves tā, iespējams, ir cilvēks kā cilvēks, sieviete kā sieviete, ar visām sievietes vēlmēm un sapņiem. Tomēr lielam vairumam šo sieviešu t.s. personīgā dzīve nav izdevusies, trūkst ģimenes laimes, un tādēļ kompensācija tiek meklēta *partijas darbā*. Raksturīgi, ka "partijniecēm" piemīt arī daudzas "ģenerālieņu" īpašības.

Partijisko sieviešu loģika arī ir liekulīgi dubulta (dienesta lietošanai viena, saskarsmē ar draudzenēm otra). Tā ir pārpildīta ar partijas etiķetes dogmām. Balss intonācijai ir metāliska pieskaņa, leksikā - t.s. *kancelarīts* un dažādi birokrātiska vai patētiska stila saukļi un izteikumi. Ģērbjas nesievišķīgos, pusmilitāra griezuma tērpos, tādējādi pasvītrojot savu nesievišķīgumu.

Līdzīgs tipāžs ir t.s. *parlamentārā sieviete* - kā partijiskās sievietes evolucionārs paveids. Būtībā nekas nav mainījies. Tā pati patētika, tikai tagad tiek liekulīgi manipulēts ar *tautas vārdu un tautas interesēm*.

Tā kā visi parlamenti ir lielas *plāpātaves* (mūsējais arī nav nekāds izņēmums), arī parlamentārās sievietes ir dikti runīgas demagoģes. Šīs sievietes darbs taču ir *mēles kulstīšana*, un, jo daiļskanīgāk un emocionālāk viņa to dara, jo lielāka ir tās popularitāte (taisnības labad - tas pats ir attiecināms arī uz vīriešu kārtas *tautas kalpiem*).

Raksturīgs piemērs kā sākotnēji laba doma un pasākums var pārvērsties kroplībā ir t.s. *karjošais feminisms*. Te cīņa par sievietes pilsonisko līdztiesību tiek izkarīģēta līdz karam starp dzimumiem.

Pavērojot "uzskrūvētās" un varen skaļās feministes, paliek iespaids, ka tās komplektējas vai no jaunām naivulēm, kuras no reālās dzīves neko nesaprot, vai arī dažādu iemeslu dēļ tās ir dzīvē vīlušās žultainas būtnes, kuras par savām neveiksmēm nu grib atbēties visai sabiedrībai. Šo, gribētos teikt pret dabisko, sieviešveidīgo indivīdu saukļi un izrīcības liek domāt par psiholoģiskas patoloģijas izpausmēm. Kaut kas līdzīgs homoseksuālismam un tamlīdzīgām perversitātēm.

Protams, iepriekšminēto dzīvē noskatīto tipu raksturojumi (kaut arī pusironiski un pusnopietni) ir visai relatīvi un reālajā dzīvē to īpašības ir pamatīgi sajauktas.

Par dzimumu savstarpēji psiholoģiskajām attiecībām

Literatūrā ir aprakstīti četri būtiskākie tipi, par pamatu ņemot sieviešu attieksmi pret vīriešiem.

Sieviete - māte. Lai kāda arī būtu partneru vecumu starpība, visām šā tipa sievietēm būs apmēram vienāda pieeja. Viņa pret vīrieti izturēsies aizbildnieciski kā pret bērnu - to lolos un žēlos, viņa intereses stādot augstāk par savējām. Tāda sieviete ir brīnišķīgs dzīvesbiedrs, ar viņu ir viegli, ērti, maigi, viņa nerada problēmas, bet pati tās atrisina. Nerīko scēnas, iecietīga, labestīga, pacietīga. Vīrieša "garīgā vadītāja" un arī sekretāre. Šā tipa sievietes savam partneri palīdz veidot spīdošu karjeru.

Vīrietis vienmēr tiecas pēc šāda tipa sievas - tās arī gandrīz vienmēr "iziet pie vīra". Bieži sastopami pāri, kuros sieviete ir vecāka par vīrieti, mēdz būt pat 15 gadu starpība. Turklāt vīrietis tikai sākotnēji sakarā ar to ir nedaudz domīgs, taču ātri vien period un vairs to pat nepiemin. Starp citu, šīs sievietes formālās izglītības līmenis vīrietim nav svarīgs. Raksturīgi, ka sieviete ātri vien "izaug" līdz vīrieša intelektuālajam līmenim, ja vien viņš pats to vēlas.

Viņa ir arī burvīga mīļākā, kaut arī pati ir ar "stingriem uzskatiem", jo atļauj un pat veicina partnera seksuālo brīvību, ja redz, ka viņam tas sagādā gandarījumu.

Šādā tandēmā, ja arī vīrietis kādreiz atļaujas “sāņus” flirtu, tad tas tiešām ir tikai flirts. No šādas sievietes vīrietis parasti neaiziet pat tad, ja ir stipri aizrāvēs “pa kreisi”. (Ja kas tāds arī notiek, viņa parasti no tā “traģēdiju netaisa” un attiecību pārtraukšanu uztver mierīgāk, nekā viņš to varētu gaidīt) Šajā pārī vīrietis tikai dažkārt ir “vadāmā” statusā, parasti viņš ir līderis. Sieviete pati to veicina, jo viņa taču savu vīrieti “dievina”.

Vīrietis palēnām izaug gan savās, gan kolēģu acīs un taisa karjeru. Mierīgi, bez “asinsizliešanas”. Tas atkal ir sievietes nopelns, jo viņa mājās veido oāzes klimatu, kur var smelties spēkus un enerģiju.

Tas ir brīnišķīgs sievietes tips.

Sieviete - bērns. Šā tipa sieviete nekad neizvēlēties par sevi jaunāku partneri. Tas ir neiespējami, jo viņa pati kā bērns gaida pret sevi vērstu uzmanību un gādību. Viņa ir izlutināta, sevišķi nerūpēsies par vīru, bērniem vai vecākiem, jo nespēj “pārskatīt” savus uzskatus par cilvēku savstarpējām attiecībām.

Parasti šī sieviete ir egocentriski noskaņota, visi riņķo ap viņu un viņas pasauli kā ap centru. Tomēr viņai piemīt savdabīgs sievišķīgs burvīgums, tādēļ vīrietis viegli pakļaujas tās kaprīzēm, uzskatīdams tās par sievišķās pievilcības kalngaliem. Protams, vēlāk gan viņš jutīsies vīlies un izmocīts. Tas gan notiks krietni vēlāk, tā ka viņš pats nemaz lāga neapjēgs, kas tad viņu saista pie šīs jucekļīgās un aukstās sievietes.

Tandēmā ar šādu sievieti vīrieša karjera veidosies pozitīvi tikai tad, ja viņš savā raksturā jau pats būs noformējies kā līderis. Viņa tam nepalīdzēs, jo viņa uz to nav spējīga. Šo sievieti interesē tikai viņa pati.

Tomēr tieši pēc šāda tipa sievietes tiecas spēcīga rakstura vīrieši, kuriem dzīvē pietrūkst sievietes - rotallietas, ar ko “papriecēt acis” un “paspīdēt” sabiedrībā. Sieviete - bērns gandrīz vienmēr atrod patronu - aizgādni un, kaut arī ģimenes dzīves aspektos nav nekāds ideāls, tomēr parasti tiek “pie vīra”. Kaut arī viņa ir slikta saimniece, vīrs un bērni ir neapkopti, pati sevi gan šī būtne nekad neaizmirst.

Šā tipa sievietes reti mēdz būt labas mīļākās, jo gultā parasti ir pasīvas un aukstas, kaut arī viņu izskats un uzvedība rada vīriešiem maldīgu priekšstatu par viņas seksapīlu. Tomēr vīrieši šādu sievieti kāro iegūt, maldīgi uzskatīdami par seksbumbu. Patiesībā viņa lielāko ties' ir vienkārši frigida, jo sekss to neaizrauj, bet piesaista tikai pastiprinātā uzmanība pret viņas ķermeni, tādēļ viņa labprāt “lauj sevi mīlēt”.

Blakus šādai sievietei vīrieti diez vai var uzskatīt par laimīgu, toties viņa gan tāda ir ! Egoisti vispār ir laimīgi ļaudis.

Sieviete - draugs. Pats optimālākais tips, jo sevī apvieno “sievietes - mātes” spēku un “sievietes - bērna” sievišķīgo ārējo pievilcību. Tā ir savdabīgi “piezemēta sieviete”. Gudra realiste, liks vīrietim būt līderim dzīvē un valdīt ģimenē, taču viņas pašas netiešā, slēptā kontrolē. Viņa balstīs savu vīru kā gādīga māte, rīkosies kā labākais draugs, līdzdarbodamās visu kopīgo problēmu risināšanā, un tajā pašā laikā būs viņa “vieglprātīgā mīļākā”.

Šī sieviete ir draugs - godīgs, atklāts, uzticams, gatavs palīdzēt, pažēlot un arī pabārt. Šajā tandēmā vienmēr valda brīnišķas attiecības, ko veido šī gudrā sieviete. Viņa jūtīgi reaģē uz visām sava vīrieša vēlmēm, vienmēr ir “kursā” par viņa lietām, plāniem, problēmām un noskaņām. Tāda sieva palīdzēs vīram taisīt karjeru, uzņemsies visu sadzīves jūgu, rūpes par bērniem un vecākiem. Viņa ir cēla, labestīga un ar kvēlu sirdi.

Tikai... tik stipras sievietes ir reti sastopamas un tās reti “iziet pie vīra”. Jo viņas izvērza augstas prasības ne tikai sev, bet arī savam partnerim. Un tomēr - šāda sieviete vīrietim ir laimīgs atradums, un viņš to centīsies paturēt. Tiesa gan, ne vienmēr viņu apprec, taču dārgi vērtē šo sakaru.

Sieviete - plēsoņa. Kvantitatīvi ļoti izplatīts tips.. Šī sieviete partneri vērtē galvenokārt tikai no viena viedokļa - cik viņš ir izdevīgs un drošs materiālo labumu aspektos. Glīts vai neglīts, jauns vai vecs - tas ir tikpat kā vienalga. Par simpātijām, dievināšanu vai "kādu tur" mīlestību nav ne runas...

Pragmatiski praktiska, aprēķinātāja, mērķtiecīga, uzstājīga, daudz nekautrējas līdzekļu izvēlē. Par sevi un savām spējām ir augstās domās, ar sevi ir apmierināta, prot "iekārtoties". Dzīvē iemanās "tik uz augšu", viņu var pat apskaust

Savu vīru stumda un bīda uz augšu pa dienesta kāpnēm - ja ne citādi, tad "zāģējot" par neizdarību un "memulību". "Noskatītais" un izraudzītais vīrietis viņas skavās iekrīt un sapinas kā muša zirnekļa tīklā, no kura izrauties ir grūti.

Seksuāli parasti mazaktīva. Vīra neuzticību neuztver traģiski, bet ar savu aktivitāti cenšas šādu iespēju novērst, sāncensi nekautrēdamās pat "novākt" no ceļa. No ģimenes pragmatisko interešu viedokļa šāds sievietes tips nemaz nav tik slikts, sevišķi vīriešiem, kuri pēc rakstura nav spējīgi būt par līderiem.

Jau minējām, ka reālajā dzīvē "fīru" psiholoģisko tipu gan nav, visi vairāk vai mazāk ir *jaukteņi*. Tomēr, kāds no šiem tipiem raksturā ir pārsvarā, bet pārējie izpaužas mazākā mērā. Pilnīgākam indivīda psiholoģiskajam raksturojumam var veidot temperamenta tipa apvienojošu formulu. Piemēram: **Mdbp**, tātad - dominējošā īpašība "māte", bet pārējās īpašības (draugs, bērns, plēsoņa) attiecīgo izpausmju dilstošā secībā.

Runājot par psiholoģiski saskanīgas kopdzīves iespējām, uzskata, ka labāk savietojas un sadarbojas apmēram līdzīgi temperamenti - tajā skaitā seksuālie, intereses, ideāli, domas un raksturi. Ne velti saka - *radniecīgas dvēseles vai mana otrā puse*. Novērtējot potenciālo *radniecīgo dvēseli* var pamēģināt izveidot tās formulu un salīdzināt ar savējo. Tad jau varētu runāt par pamatotāku kopdzīves partnera piemeklēšanas taktiku.

Pretējie tipi pievelkoties, bioloģiskajā līmenī veiksmīga esot pretējo temperamentu kombinācija (holēriskais ar flegmātisko, holēriskais (pat ar !) melnholērisko, sangviniskais ar flegmātisko). Tomēr ģimenes dzīvē var veidoties arī konflikti, kad *stīprākais* gribēs pakļaut, "*pāraudzināt*" - tad tik būs *zāģēšana un borēšana !...*

Interesi var izraisīt fakts, ka eksperimentos hipnotizētam pusaudzīm sievas (vai nākamā vīra) veidols asociējās (sakrita !) ar nule minētajiem polārajiem tipiņiem par 60 - 90 %. Tātad nākamā laulātā drauga ideāls mums ir ielikts jau gēnos (!). Mīlas instinktīvais kontraģents veidojas šā ideāla un sociālās vides iespaidā..

Fiziologi pētījumu ceļā ir noskaidrojuši, ka par dzimumu atšķirībām *atbildīgi* ir organismā norisošie bioķīmiskie procesi. Atkarībā no fermentu līdzsvara novirzes uz vienu vai otru pusi tiek runāts par vairāk vai mazāk izteiktām konkrētā indivīda vīrietiskajām vai sievietiskajām īpatnībām. Bioloģijas un medicīnas zinātņu attīstība šobrīd jau dod iespēju korigēt zināmas *anomālas* novirzes un atsevišķos gadījumos pat ķirurģiski pārveidot indivīda dzimumu.

Šajā sakarībā varētu fantazēt par nākotnes iespējām. Varbūt pat varētu izveidot intelektuāli un psiholoģiski augsti attīstītas bezdzimuma būtnes ? Te gan rodas doma - vai tas ir vajadzīgs, un vai cilvēki no tā kļūs laimīgāki ? Katra specializēta sistēma savas specifiskās funkcijas tomēr veic efektīvāk nekā viena universāla sistēma, kas ir domāta *visiem dzīves gadījumiem*.

Sakarā ar cilvēka dzimuma miesiskās pārveidošanas iespējām, izmantojot tīri medicīniskus paņēmienus, rodas jautājums - kā tad paliek ar pārveidotā cilvēka informatīvo veidolu - dvēseli ? Ja jau attiecīgās medicīniskās operācijas laikā tika mainīts cilvēka dzimums, tas nozīmē, ka līdz ar to mainās arī šā cilvēka psiholoģiskās, tātad informatīva rakstura īpašības. Taču saskaņā ar mūsu agrāk izteiktajām hipotēzēm visi informatīvie procesi notiek tā sauktajā dvēsēlī, kas nosaka un diriģē visus miesā notiekošos procesus. Iznāk, ka iedarbojoties uz miesu, esam mainījuši arī dvēseli ! Kas tad ir tas noteicošais jeb primārais ? Bet varbūt

nekādas pretrunas te nav, tikai mūsu sākotnējais miesas - dvēseles modelis ir izklāstīts pārāk vienkāršoti. Zinātnē un tehnikā ir pazīstams tā saucamais atgriezeniskās saites jēdziens - proti kādas sistēmas savstarpēji saistītās sastāvdaļas viena otru iespaido abos virzienos. Teicenam "veselā miesā mājo vesels gars", iespējams, ir arī dziļākas saknes.

Te nu tūlīt izvirzās cita problēma. Kāda tad ir sievietes kā Cilvēka pilnīgās būtnes sastāvdaļas *sūtība un aicinājums*, par ko tā sabiedrībā tika un joprojām tiek uzskatīta, un kādu lomu tā spēlē ?

Attieksme pret sievieti ir bijusi dažāda, un tā mainās plašā diapazonā, no aizvēsturiskiem laikiem līdz pat mūsdienām. No darba "lopiņa", bērnu dzemdēšanas "mašīnas", kalpones, gultas "piederuma", spējlietiņas, dievināma pielūgsmes objekta (kuru praktiskajā dzīvē tomēr *neņem nopietni*), viņa ir izaugusi par līdzvērtīgu personību - praktiskās un intelektuālās dzīves partneri, kā arī vīrieša *dvēselisko papildinājumu*.

Katrai šādai attieksmes formai atbilst sava ideoloģija, glorifikācijas izpausmes un attiecīgi pakārtotas ētiskās un morāliskās normas. Katra attieksme dažādos laika posmos ir vairāk vai mazāk izplatīta, atkarīga no daudziem apstākļiem un raksturo attiecīgās sabiedrības kultūras, intelekta un tā paša daudz apspriestā *garīguma* attīstības līmeni.

Tā, piemēram, tagadējā *pārejas posmā*, kad nu esam iekļuvuši tajā *mežonīgajā kapitālismā un vulgarizējuši brīvā tirgus* principus, pastiprināti tiek propagandēta sieviete, kā seksuāli izmantojama un attiecīgi *pērkama* būtne. Uzsvāru liekot uz sievietes miesas fizisko pievilcību, *modē nāk* dažādi skaistuma konkursi, brīvi pieejama pārspīlēti erotiska rakstura literatūra, kā arī aizvien *daudzāku intīmiestāžu* pakalpojumi.

Tam par iemeslu ir ne tikai ekonomiskie faktori vien. Seksuālo vajadzību apmierināšanas instinkts ir otrs spēcīgākais pēc pašsaglabāšanās instinkta. Tāds jau nu ir *dabas likums*, kas ieprogrammēts mūsu gēnos un ar to ir jāreķinājas. Sievietes vēlme būt skaistai un pievilcīgai ir *dabiska* jau ģenētiski ieprogrammēta īpašība, to nu nevajadzētu nosodīt un jebkādā veidā radikāli iegrozot .

Vienīgi būtu lietderīgi propagandēt tautas gudrību - kas par daudz, tas par *skādi*. (Skaistuma *izrādīšanas* sakarībā nāk prātā dzīvnieku pasaule - tur diezin kāpēc *izrādās un krāšņojas* tēviņi, nevis mātītes.) Taču *dzīve* ir parādījusi, ka gala rezultātā nelaimīgas izrādās tās sievietes, kuras pratušas būt vienīgi *tikai skaistas*. Fiziskais skaistums diemžēl ātri novīst, kādreizējā skaistule kļūst *nekonkurētspējīga*, un pāri paliek tikai pašas *iekšējais tukšums*, aizvainojums un sarūgtinājums.

Seksuālo vajadzību apmierināšanas *instinkts* izriet no *dabas likuma* dziļākās būtības - sugas turpināšanas *uzdevuma*. No tā izriet vēl viens spēcīgs instinkts - *mātes instinkts*, kura piepildījumu visos laikos ļaudis ir uzskatījuši par sievietes galveno sūtību. Nespēja to realizēt agri vai vēlu sievietes dvēselē rada diskomforta, *neapmierinātības* un pat traģisma izjūtas. Mātes jūtu trūkumu visos laikos uzskata par psihisku patoloģiju, bet mātes pienākuma nepildīšana tiek kvalificēta kā noziegums.

Var daudz prātot par ģimenes institūta stabilitāti, vai tā iespējamo degradēšanos tomēr domājams, ka Sieviete par *Ģimenes Pavarda* veidotāju, kopēju un sargātāju paliks arī turpmāk, vismaz tuvākajā nākotnē. Tādēļ sabiedrības un Cilvēces nākotnes interesēs sievieti tomēr vajadzētu orientēt un gatavot galvenokārt uz savas *sūtības* kvalitatīvu veikšanu. Attiecīgi būtu veidojamas jaunās paaudzes audzināšanas un izglītības institūcijas.

Sievietei būt nav viegli. Ja uz kādām vīrieša izdarībām mēs pielaidīgi noraugāties "caur pirkstiem", tad sievietei, it sevišķi ja tā vēlas kāpt pa karjeras kāpnēm, netiks piedots itin nekas ! Redzēt piedzērušos sievieti ir tik pretīgi - tas šķiet pat visu cilvēku dzimumu aizvainojoši ! Laikam vīrietim jau zemapziņā Sievietes jēdziens saistās ar kaut ko augstu un cēlu, ar nekrietnības dubļiem neaptraipītu...

Cik gan daudz mēs gribam no sievietes ! Lai tā būtu skaista sejā un figūrā, seksīga, maiga un pieglaudīga, satīcīga, saimnieciska, laba bērnu māte, gudra un intelīģenta, lai būtu bagāta vai vismaz darbā labi pelnītu... Vai gan ir iespējams tik daudz ideālu īpašību apvienot vienā indivīdā ?! Un kādi mēs paši tie iedomājīgie "bikšaiņi" esam ?

Vai vīrieši ir „stiprais” dzimums ?

Īsti zēni un vīri ir nesalaužami un dzīvī spēj izturēt daudz vairāk nekā trauslās un bezpalīdzīgās sievietes. Tā parasti uzskata. Jau vairākus gadus dažādu nozaru zinātnieki ir pētījuši un apkopojuši, cik šis mīts ir patiess. Savāktās atziņas liecina, ka vīrieši ir daudz vieglāk ievainojami nekā sievietes - un jau pirms dzimšanas.

Ne velti tautas paruna saka, ka - „Seši vīri ārstam sagādā mazāk darba nekā viena sieva”. Jo vīrietim „pēc statusa” ir jābūt stipram un viņš nedrīkst vaimanāt !

Jau pirms dzimšanas vīrišķais auglis ir pakļauts lielākam bojāejas riskam. Uz 100 meitenēm tiek radīts 120 zēnu. Taču pasaulē nāk tikai 105 zēni uz 100 meitenēm. Spontānie aborti daudz biežāk notiek tad, kad mātes iznēsā zēnus. Zēnus vairāk skar iedzimti smadzeņu bojājumi, viņi biežāk nāk pasaulē priekšlaicīgās dzemdībās un piedzimst nedzīvi. Pēkšņa nāve pirmajā mūža gadā ir biežākais nāves veids zēniem..

Daudzas iedzimtas slimības, piemēram, hemofilija un krāsu aklums, visvairāk piemeklē zēnus. Turklāt zēniem trīs līdz četras reizes biežāk nekā meitenēm ir šādi traucējumi : - grūtības lasīt mākas apgūvē, hiperaktivitāte, stostīšanās, noslēgšanās sevī un ar to saistītie uzmanības traucējumi..

Tas vēl nav viss. Acīmredzot zēniem zīdaiņa vecumā vajag vairāk maiguma, viņi ir jūtīgāki nekā meitenes. Iespējams, pastiprinātā vajadzība pēc maiguma vīriešu dzimuma zīdaiņiem ir ir iemesls, kura dēļ no novārtā pamestajiem zīdaiņiem un mazbērniem daudz vairāk mirst zēni nekā meitenes. Zinātniekiem dūrās acīs arī tas, ka zēniem, kuru mātes bija sirgušas ar nedēļnieču depresiju, biežāk radās uzmanības traucējumi un hiperaktivitātes nekā meitenēm. Sevišķi bieži tas vērojams sociāli nelabvēlīgās ģimenēs. Pētījumi rāda, ka vīriešu organismiem sāpju izjūtu sliekšnis ir zemāks nekā sievietēm. Iespējams, ka vīrieši izturēt dzemdību sāpes nemaz nebūtu spējīgi. Tā Daba acīmredzot ir rīkojusies tālredzīgi paaugstinot sievišķo organismu sāpju izjūtas sliekšni.

Ko iesākusi ģenētika, turpina vide un audzināšana, un attiecībā uz vīriešiem tam bieži ir letālas sekas. Kā vīrietis izturas slimības laikā ? Būt slimam, tas vien jau daudziem vīriešiem ir apvainojums. Galu galā viņi nav nekādi mīkstāuli ! Gandrīz visi vīrieši slimību uztver kā ārsta noteiktu pasivitāti un līdz ar to acīm redzamu vājumu. Tāds viņš nedz spēj, nedz vēlas būt. Nav brīnums, ka vīrieši pat tad, kad no tiesas jūtas slimi, reti iet pie ārsta. Pārsvarā tikai tad, kad slimība jau ir ielaista un to ārstēt jau ir par vēlu. Puse no visiem vīriešiem saslimst ar vēzi, sievietēs - tikai viena trešdaļa. Turklāt vīriešu mirstība ar vēzi pēdējās desmitgadēs ir par 20 % palielinājusies, kamēr sievietēm palikusi gandrīz iepriekšējā līmeni.

Visumā izriet fatāls secinājums, ka Daba ir rīkojusies tālredzīgi veidojot sievišķos organismus gan izturīgākus, gan mazāk uzņēmīgus pret infekcijām, lai tie spētu sekmīgi pildīt savu pamatmisiju - realizēt populācijas atražošanu.

Vai klimaktērijs ir tikai sievietēm ? Tas ir briesmīgi, kad krīt estrogēna līmenis, uz neatgriešanos ir aizgājusi jaunība, miesu apņem ļengani saistaudi, ļum tauku polsteri un kauli kļūst poraini. Un tas vēl nav viss : - pārejas vecuma sievietes kļūst neapbrīnināmas un untumainas, mokās ar bezmiegu, karstuma viļņiem, depresijām un vispārēju gurdenumu.

Cik labi, ka vīrietis ir citādi veidots ! Bet izrādās, ka nekā ! Viņam arī esot klimaktērijs ! Jau 1939. gadā ārstiem šķita, ka viņi vīriešiem ir diagnosticējuši klimaktēriju. Mūsdienas mediķi zina, ka arī vīriešiem ir klimaktērijam tipiski simptomi. Muskuļu un locītavu sāpes, darbspēju samazināšanās, nespēja koncentrēties, miega traucējumi, karstuma viļņi, dzimumtieksmes samazināšanās un depresīvs noskaņojums. Tikai tas viss parādās krietni lielākā vecumā un iestājas pakāpeniski.

Amerikāņu psihoterapeits Džeds Daimonds sākotnēji tam kategoriski negribēja piekrist. Pēc rūpīgiem pētījumiem Daimonds tomēr izdarīja secinājumu, ka ikvienu vīrieti piemeklē pārejas vecumam tipiskās dziļās fiziskās un emocionālās pārmaiņas.. Tiesa gan, viņš iet citu ceļu nekā iesaka mediķi. Viņš cenšas vīriešiem ieskaidrot dzīves viengabalainību, mainīgos apstākļus apraksta nevis kā slimību un kļūmīgu stāvokli, kā ārsti to mēdz darīt, bet gan kā iespēju aptvert, ka eksistē kas vairāk par koncentrēšanos uz savulaik pastāvējušiem vīrieša statusa simboliem : - spēku, potenci, uzņēmību un panākumiem. Fiziskās labsajūtas uzturēšanai viņš mazāk paļaujas uz ķīmiskiem līdzekļiem - par kuriem, starp citu, trūkst ilgstošu pētījumu - , vairāk uz dabas līdzekļiem.

Tradicionālajiem mediķiem ir cita pieeja : - skaidrs, ka arī vīrieši ir pakļauti hormonālajam ciklam. Lai gan tas nav tik izteikts kā sievietēm, tomēr reāls. Piemēram, vīrišķā dzimumhormona testosterona līmenis svārstās atkarībā no diennakts stundas un pat mēneša. Visaugstākais testosterona līmenis ir priekšpusdienās, vakaros tas krītas. Ja vērojams androgēnu - vīrišķo dzimumhormonu, tostarp testosterona - trūkums, pamazām vājinās gan libido, gan darba spars, gan bicepsu apjoms, gan miesas spēks, gan optimisms, gan atmiņa. Zems testosterona līmenis ir pamatā arī nespējai koncentrēties, nogurumam, nervozitātei un vājākai pretestībai pret stresu. Vienīgais, kas palielinās, ir vēdera apjoms. Visumā ir pilnīgi normāli, ja vīrietim pēc 40. mūža gada testosterona līmenis samazinās par 1,2 procentiem ik gadu.

Jau vairākus gadus vīrieši kā noburti vēro endokrinologu vai vīriešu ārstu diagnosticēto vīrišķā dzimumhormona testosterona līmeni. To mēra nanogramos (1 nanograms = grama miljardaļa).

Endokrinologi apgalvo, ka parasti vienā 30 līdz 40 gadu veca vīrieša asiņu mililitrā jābūt no 3,5 līdz 10 nanogramiem testosterona. Kas notiek ja šāda daudzuma nav? Viss liecina par to, ka ļoti zems testosterona līmenis var izraisīt kūtumu un depresiju. Taču būtu liela alošanās uzskatīt, ka jo vairāk testosterona cirkulē asinīs, jo stingrāk stāv dzimumloceklis. Cik lielai jābūt minimālajai testisterona devai, lai vīrietis „normāli” justos un izturētos, neviens nevar pateikt, lai gan ir noteiktas aptuvenas normas. Paaugstināts testosterona līmenis gan vairo seksuālās fantāzijas un dzimumdziņu, Freids to sauc par libido, taču dzimumlocekļa „stāvēšanu” tas diemžēl neietekmē.

Tāpat vēl nav īsti noskaidrots, kas paaugstina vai pazemina testosterona līmeni ķermenī. Vīriešu ārsti (andrologi) ir pārliecināti, ka testosterona līmeni paaugstina bieži dzimumsakari, tāpat sports. Turpretī nikotīns un alkohols testosterona līmeni pazemina. Arī konkurences situācijas pozitīvi ietekmē testosterona daudzumu ķermenī : - uzvarētājiem parasti ir augstāks vīrišķo dzimumhormonu līmenis nekā zaudētājiem. Zīmīgi, ka uzvarētājiem jau pirms sacensībām šīs vielas koncentracija asinīs ir augstāka. Vai tas saistās ar paaugstinātu agresivitātes potenciālu, kas tiek piedēvēts testosteronam? Testosteronu nokauj stress. Tas arī ir cēlonis, kura dēļ mūsdienās daudziem 30 gadus veciem veiksmniekiem ir ļoti zems testosterona līmenis. Varbūt varētu sacīt tā : - krietna porcija testosterona asinīs pacilā garu un ielīksmo sirdi, bet, lai loceklis „stāvētu kā rags”, ir vajadzīgs kas vairāk...

Šveices psihoterapeite Jūlija Onkena pārejas vecumu sievietēm un vīriešiem uzskata par divu mūža līniju krustpunktu : - mūs aicina no fiziskās mūža līnijas pāriet uz garīgo. Mērķis ir nosprausts. To īstenot vajadzēs pašiem. Varbūt tad vīrieši sāks vērtēt pēc citiem kritērijiem un nekaunēsies, ka vairs nevar jaunajiem turēt līdz. Viņu vērtību sistēma var mainīties. Tad skarbai, agresīvajai nostājai pret dzīves rotaļu, kur svarīga ir vienīgi uzvara, pienāks gals, un sāksies cilvēku savstarpējo attiecību fāze, kurā no svara ir sociālo un emocionālo kontaktu uzturēšana. Kāpēc lai tieši vīrieši šajā dēkā nepiedalītos?

Atziņu izlase par vīrišķību un vīrietību

- Ir dažādi vīrišķības veidi, un bieži vien rakstnieks pie sava rakstāmgalda arī ir varonis. (E. Zolā)

- Ir vajadzīga vīrišķība lai skaļi pateiktu to, par ko klusībā domā visi. (*Žoržs Diamels*)
- Vīrišķīgs cilvēks parasti cieš nežēlojoties, kamēr vājais žēlojas pat bez ciešanām. (*P. Buasts*)
- Vīrišķība izpaužas mierīgā pašsavaldībā, konsekventi pildot savu pienākumu, neraugoties uz grūtībām un briesmām. (*D. Lokks*)
- Bieži dzīvošanai ir nepieciešami vairāk vīrišķības nekā nāvei. (*V. Alfieri*)
- Vīrišķīgs cilvēks cieš nežēlojoties, toties vājais žēlojas pat neciešot. (*Buasts*)
- Mērenība – tā ir īstā vīrišķība ! (*Bernardens de Sent-Pjērs*)
- Vīrišķīgs ir ne tikai tas, kas uzvar ienaidnieku, bet arī tas, kam ir vara pār savām iegribām. Dažs valda pār pilsētām, bet vienlaikus ir sievietes vergs. (*Demokrīts*)
- Kad reiz cilvēce sasniegs tādu attīstības pakāpi, kad ar jēdzienu vīrišķīgs vairs nesapratīs tītariski uzpūtīgu, agresīvu kausli vai nekaunīgu laupītāju ? (*Daniils Andrejevs*)
- Savu kļūdu atzīšana ir īstenas vīrišķības pazīme. (*Aleksandrs Bestuževs – Marlinskis*)
- Puse pasaules nelaimju notiek aiz vīrišķības trūkuma, nespējot pateikt un uzklausīt patiesību. (*G. Bičer – Stou*)
- Cilvēka vīrišķības pierādījums ir sakāvē nenokārt degunu ! (*R. Ingersols*)
- Iemīļējies vīrietis izskatās nožēlojami ! (*Agata Kristi*)
- Vīrišķība veidojas ikdienas cīņā nepiekāpīgi cīnoties ar grūtībām. (*Nikolajs Ostrovskis*)
- Proti dzīvot arī tad, kad dzīve liekas nepanesama ! Pārvērt to lietderīgā ! (*Nikolajs Ostrovskis*)
- Spēcīgākais balsts nelaimē ir nevis prāts, bet gan vīrišķība. (*Luks de Klapjē Vovenargs*)
- Bailes būt nekrietnam jau ir vīrišķības pazīme ! (*Bendžamins (Bens) Džonsons*)
- Vīrišķīgs cilvēks ir uzticīgs dotajam vārdam ! (*P. Kornels*)
- No visiem netikumiem vīrišķību visvairāk grauj laiskums ! (*Šarls Luis Monteskjē*)
- Vīrišķība nepastāv roku spēkā nedz zobena vicināšanā, bet gan prasmē sevi valdīt un taisnīgam būt ! (*Saadi*)
- Cilvēkam gadās pamatoti pakļupt, bet vīrišķīgais pieceļas un turpina ceļu kā nekas nav bijis. (*V. Čērčills*)
- Aprunāties kā “vīram ar vīru” visgrūtāk ir pašam ar sevi. (*V. M. Hočinskis*)
- Puse nelaimju un nesaprašanos rodas vīrišķības trūkumā, neprotot mīlestības tonī pateikt un uzklausīt patiesību. (*G. Bičer – Stou*)
- Īstena vīrišķība ir - ciešot sakāvi, nenokārt degunu un nenolaist rokas !
- Prāta vīrišķība ir spēja nepiekāpties garīga darba grūtībām. (*R. Rolāns*)
- Tikai varonis rod vīrišķību sekot savam liktenim. (*Hermanis Hese*)
- Atzīties savās kļūdās ir visaugstākā vīrišķība. (*Aleksandrs Bestuževs-Marlinskis*)
- Vīrišķība - vājo spēks. (*Fransuā Fenkons*)
- Lai pamet mani visi, ka tikai nepamet vīrišķība ! (*Johans Gotlībs Fihte*)
- Vīrišķība nesastāv no lielības, bravūras vai valdonības. Tās būtība - spēja uzdrošināties krietni rīkoties un aci pret aci sastapties ar sekām, neatkarīgi no tā, vai tās ir sociālas, politiskas vai jebkuras citas sekas. Vīrišķību ietver mūsu darbi, nevis vārdi. (*Mahatma Gandijs*)
- Laimīga ir tā sieviete, kurai piemīt vīrišķība. (*Henriks Ibsens*)
- Atrodiet vīrišķību dzīvot ! Nomirt spēj jebkurš. (*Roberts Kоди*)
- Precēties nozīmē bāzt roku maisā ar čūskām cerībā, ka izvilksi zuti. (*Spāņu paruna*)
- Dzīvē ir divas situācijas ar neparedzamām beigām : - kad vīrietis dzer pirmo glāzi un kad sieviete pēdējo. (*NN*)
- Naudai nav nekādas nozīmes, tāpat kā vīrietim bez naudas... (*NN*)
- Vecpūsis - tas ir cilvēks, kuram vēl ir saglabājušās augstas domas par sievieti. (*NN*)

- Suņiem un vīriešiem visvairāk tīk gulēt. *(Magdalena Samozvaņeca)*
- Vīriešu un puiku atšķirība ir tikai viņu spēļmantiņu cenā. *(NN)*
- Visnepatīkamākie ļaudis ir vīrieši, kuri sevi uzskata par ģeniāliem un sievietes, kuras sevi uzskata par neatvairāmām. *(Anrī Aselens)*
- Nekas tā nepakļauj un nemīkstina vīrieša sirdi, kā apziņa, ka viņš tiek mīlēts. *(Henriks Senkēvičs)*
- Vīrieši ir neloģiskas būtnes - apgalvo, ka visas sievietes ir vienādas, taču tās maina vienu pēc otras. *(Sidonija Koletta)*
- Vairums vīriešu atšķiras vienīgi ar savu kakla saišu krāsu. *(NN)*
- Ja vīrietis atzīst kļūdu, kad viņam nav taisnība - viņš ir gudrs, Ja atzīst, kad viņam ir taisnība - viņš ir precējies. *(Leo Kampjons)*
- Vīrietim gados jaunību paildzināt var tikai laimīga mīlestība, nelaimīga to pārvērsē vecī. *(A. Kamī)*
- Jo skaistāks vīrietis, jo mazāk derīgs kā vīrs un tēvs. *(M. Gorkijs)*
- Vīrieši bez ikdienas uzslavas porcijas nonīkst. *(Magdalena Samozvaņeca)*
- Zooparkos uz zvēru būriem ir uzraksts: "Nebarot un nekaitināt". Jā būros sēdētu vīrieši, tad uzrakstam vajadzētu būt šādam: "Barot biežāk, bet nekaitināt". *(Magdalena Samozvaņeca)*
- Tādi nu tie vīrieši ir. Spēj nostāvēt pret gudriem apgalvojumiem, bet nespēj pretoties vienam vienīgam acu skatienam ! *(Onorē de Balzaks)*
- Galantums ir vīriešu koķetērija. *(Adriāns Dekursels)*
- Tikai uzzinot daudzas sievietes, vīrietis beidzot var sākt saprast pats sevi ! *(Vladislavs Gžeščīks)*
- Nekas tā nenovecina vīrieti, kā dzīve ar vienu un to pat sievieti ! *(Normans Duglas)*
- Mīlestība – tas ir vīrieša neveiksmīgs mēģinājums gūt apmierinājumu ar vienu vienīgu sievieti ! *(Pols Žeraldi)*
- Ikvienam vīrietim ir nepieciešamas trīs sievietes: māte, sieva un vēl vismaz viena, kura viņu uzskatītu par vīrieti ! *(Gabriels Laube)*
- Vīriešu izlēmībai iekāpt laulības jūgā pamatā ir daudzi iemesli. Jaunības romantiskajā jūsmā kā neprātīgas iemīlēšanās un seksuālas tieksmes sekas. Lielu lomu spēlē arī jaunā vīrieša pašapliecināšanās tieksmes, vēloties pierādīt, ka viņš jau ir "pieaudzis" un pats savu likteni lemj. Kad tā "lielā gribēšana" ir jau daudz maz apmierinājusies un savu iespaidu atstāj sadzīves rūpju rutīnā, rodas neizbēgami kaisles atplūdi, vilšanās un visādi kašķi, nesaprašanās un savstarpēji pārmetumi. Parasti kopā sagājušie "samīlējušies" jaunie cilvēki ir pliki un nabagi kā baznīcas žurkas. Vienā ziņā tas ir pat pozitīvs moments, jo kopēja grūtību pārvarēšana un romantiski sapņi par nākotni, "kad nu būsīm iekārtojušies", ir vienojošs faktors. (Diemžēl, dzīve ir parādījusi, kad nu ligzdiņa beidzot ir savīta – māja uzcelta un viss dzīvei vajadzīgais iegādāts, tad bieži viss sāk jukt un brukt...) Tā ir parastā attiecību attīstības shēma. Pārvarot šīs kopdzīves pirmās krāces, dažkārt izveidojas īsta mīlestība, nevis tikai kaislīga iemīlēšanās vien un ģimenes kuģītis kādu laiku var peldēt tālāk līdz nākamām krīzes situācijām, par kurām daudz tiek rakstīts laulības dzīvei veltītajā psiholoģiskajā literatūrā. Daudzi tā arī neapjēdz, ka tā apdziedātā un apjūsmotā mīlestība ir tikai laulības dzīves elements, kā jauka garšviela pamatēdienam un ne vairāk. Diez vai atradīsies daudz tādu cilvēku, kas gribētu baroties vienīgi no ketčupa.

Daudzi vīrieši stājas laulībā nokusuši un apnikuši no liderīgās un nesakarīgās dzīves, cerot iegūt mājas ērtības un, kā teikt, drošu aizmuguri, gan sev nevēloties atzīties, ka viņiem vienkārši vajag kēkšas, ekonomes un aukles. Šīs kategorijas vidū ir daudz nodzērušos pļunduru, tēlaināk sakot - parazītu, kas nu cer dzīvot uz sievas rēķina, tās aprūpē un apgādībā.

Ne visiem liktenis ir devis iespēju realizēt zemapziņā slēpjošos vēlēšanos vadīt un komandēt, sist dūri galdā un uzbrēkt, nikni savelkot uzacis: "Kurš te ir saimnieks !?" Laulībā tad nu it kā parādītos iespējas šīs tieksmes iedzīvināt. (Ja vien tik nebūs uzrāvēs uz kādu karojošu superfemīnisti, kas viņu pabāzīs zem savas tupeles un būs padarījusi melnu un maziņu!...)

Protams, ir arī tādi vīrieši, kuri pilnīgi apzināti grib veidot savu māju - savu cietoksni, kur dabiski būs arī sievietes maigums, glāsti un rūpes, kā arī savu burvīgo mantinieku čaloņa. Diemžēl šādi vīrieši ir mazākumā un tos nākas dienas laikā ar uguni meklēt...

Visumā vīrieši savā vairumā precas konformisma iespaidā, bez lielas domāšanas, sekojot vispārpieņemto tradīciju noteikumiem, kuru jēgu tikai retais iedrošinās apšaubīt. Tad jau drīzāk kritiski analizēs Ņūtona likumus, nekā prātos kādēļ gan viņam sava dzīve ir jāsasaista ar pilnīgi svešu cilvēku, pieskaņojoties viņa rakstura īpatnībām un ar viņu jādala kumosu, mitekli un dzīves plānus... Tikai tādēļ, ka tā ir pieņemts, kā tā ir rīkojušies tēvi, vectēvi, kaimiņi un daudzi pārējie, tā arī sev neuzstādot vienkāršu un dabisku jautājumu "Kāpēc?"... Tāpēc, ka tā rīkojas vairums? Taču visa cilvēces vēsture liecina, ka vairākuma tendences parasti ir konservatīvas, būtībā netikumiskas un neproduktīvas. Vai viņi maz apjēdz, ko tad īsti vēlas? Laimi? Bet vai kāds spēj sniegt tās formulējumu? Visai ticams ir apgalvojums, ka laime - tas ir līdzsvars starp vēlmēm un iespējām. Taču pirmās bieži vien ir nepamatoti plašas, bet otrām – spēcīgi par vājiem... Tad nu daudzi vēlas ko tādu efemeru un nesasniedzamu, visu gaidot tikai no savām "izredzētajām Dulcinejām". (A. Kalme)

- Ir nepareizs uzskats, ka vīrietis nespēj būt laimīgs ar vienu sievieti: tas līdzinās apgalvojumam, ka labam muzikantam vajag vairākas vijoles, lai nospēlētu skaņdarbu. (Onorē de Balzaks)
- Vīrietis, kas nav mīlējis, nav īsts vīrietis, jo, tikai pateicoties mīlai, atklājas vīrieša cēlums. (A. Bimsaare)
- Vīrieša būtība ir līdzīga gleznai. Tās rāmi veido viņa sadzīve, sievietes un dažādie hobiji, bet audekls, kas ir gleznas lielākā vērtība - ir viņa darbs, kas ir viņa rūpes, cerības, veiksmes un neveiksmes. Šis darbs tad ir kā poligons, kurā tad tiek izmēģinātas stiprā dzimuma spējas, talanti, griba un raksturs. (NN)
- Vīrietis tik ilgi izseko sievieti, kamēr viņa to noķer. (NN)
- Kāda starpība starp cūku un vīrieti? - Cūka nepaliek par vīrieti pēc dzeršanas. (NN)
- Vīrietis ar sievietisku raksturu un izdarībām ir visindīgākā paskvila par cilvēku! (Vissarions Grigorjevičs Beļinskis)
- Vīrietis var būt stulbenis un to neapzināties, bet tikai tad, ja viņš nav precējies! (Henri Menkens):
- Briedums ir pāriešana tajā vecumā, kad cilvēkam sāk krist mati, zobi un ilūzijas. (M. Larni)
- Kādēļ dažādās radošā darba nozarēs vīrietis ieņem pirmo vietu? Tādēļ, ka
- jaunradīšana ir grūta, tā prasa ilgstošu, neatlaidīgu, vīrišķīgu gribu. Tās nav sievietei. (V. Sinaiskis)
- Vīrietis, kuru vērts mīlēt, sievieti nekad tā nemīlēs kā savas idejas, savu zinātni, savu mākslu, savu politiku. (R. Rolāns)
- Vīrieša laime ir zināt, ka vakaros mājās atgriežoties, kāda sieviete ieklausās tavos soļos. (K. Geibls)
- Vīrietis apprecas aiz prāta vājuma, izšķiras aiz pacietības trūkuma un no jauna apprecas aiz atmiņas vājuma. (E. Flinns)
- Nevienam vīrietim, kuram šajā pasaulē ir jāizdara kas svarīgs, nav nedz laika, nedz naudas, lai nodotos sieviešu medībām. (Džordžs Bernards Šovs)

- Vīriešu dzīvī ir divi posmi, kad tie sievietes pilnīgi nesaprot - pirms kāzām un pēc kāzām. *(Janīna Ipohorskaja)*
- Pasaule nav neviena vīrieša, kurš ilgstoši varēti iztikt ar sievietes dvēseli vien ! *(Žorža Sanda)*
- Jo vecāks vīrietis, jo jaunāka ir viņa kārtējā sieva. *(Elizabete Teilore)*
- Naivu vīriešu ir vairāk nekā naivu sievietes. *(Marija Ebner – Ešenbaha)*
- Kārtīgs un krietns vīrietis ir vai nu precējies, vai arī pārāk aizņemts darbā. *(Ž. Greko)*
- Vīrieši ir mazāk runīgi par sievietēm. Iemīlējies vīrietis aiz apstulbuma nav spējīgs runāt, bet precētam nav iespēja kaut vārdu bilst ! *(K. S. Melihans)*
- Vīrietis sievietē var pieciest daudz ko - tikai ne tās pārākumu atjautībā ! *(NN)*
- Vīrietis savam labākajam draugam spēj atdot visu, bet tikai ne sievieti, kuru viņš mīl ! *(H. Ibsens)*
- Iemīlējies vīrietis gatavs noticēt visrupjākajiem meliem, lai tikai tie būtu patīkami. *(A. Franss)*
- Pat stipri aizraušies vīrieši paliek uzticīgi savām garīgajām interesēm, kamēr sievietes, pat mazāk iemīlējušas, pilnīgi atrodas savu jūtu varā. *(Dž. Golsvorsijs)*
- Ja tu dzīvo ar vīrieti, tev viņš jāiekaro katru dienu. Citādi viņš aizies pie citas sievietes. *(B. Bardo)*
- Samīlējies vīrietis ir kā kokle, uz kuras viņa mīlotā trinkšķina, ko vien grib. *(R. Kaudzīte)*
- Vīriešus visvairāk aizvairo, sāpina un kaitina sieviešu nicīgi izteikumi un pārmetumi. Viņi pēc savas būtības ir spējīgi uztvert spēcīgus sitienus un cirtienus, bet te viņus sistemātiski dursta visjūtīgākajās vietās. *(Arvīds Kalme)*
- Jauniem vīriešiem sievietes ir kā mīļākās, vidējos gados - sabiedrotās, bet vecumā - aukles. *(Freniss Bēkons)*
- Katrā vīrietī ir trīs cilvēki : - tas, kurš runā, tas, kurš klausās, un tas, kurš klusē. *(Džovanni Kazanova)*
- Vīrieša svētlaipe ir sievietes muļķībā. *(Roterdamas Erasms)*
- Pirmo skūpstu vīrietis nozog, otro izlūdzas, trešo pieprasa, ceturto ņem bez atļaujas, piekto visžēlīgi pieņem, bet visus pārējos piecieš. *(Helēna Roulenda)*
- 12150 Katrs vīrietis sapņo par mīlošu sievieti, kura augstsirdīgi rūpētos par viņu, kā arī par citu sievieti, kura palīdzētu aizmirst viņam par pirmās esamību. *(Helēna Roulenda)*
- Vīrieši kā gudras augsti vērtē tās sievietes, kuras kopā ar viņu spēj darīt muļķības. *(Viktors Sumbatovs)*
- Ja vīrietis par sevi runā slikti - netici, viņš vienkārši lielās ! *(V. Blonska)*
- Visi vīrieši vienādi, tikai viņu algas dažādas. *(M. Arševskis)*
- Vīrietis, kas ne reizi nav nokaitinājis sievieti, savā dzīvē it neko nav paveicis. *(K. D. Morli)*
- Vīrieši luncinās ap svešām sievietēm un rej uz savām sievietēm, bet labi audzināti suņi rīkojas pretēji. *(Martins Larni)*
- Labas manieres - tas ir tas, ko vīrietis izrāda attiecībā pret cita vīrieša sievu. *(A. Njūmens)*
- Vīrieši melo daudz neveiklāk. *(Renāte Šmite)*
- Kad vīrietis ir skaistāks par mērkaķi, tas jau ir luksuss ! *(Fridrihs Lorbergs)*
- Būtiskus jautājumus risinot, īstenam vīrietim jābūt noteicējam, bet sievietei ir jāpakļaujas, Tāds ir tas skarbai likums, bet tas ir likums ! *(Pjērs Žozefs Prudons)*
- Vārds no trim burtiem, kurš ļoti nepatīk vīriešiem ?
VĒL ! *(NN)*
- Ja vīrietim nav smadzeņu, tad viņš ir stulbenis; ja nav sirds - tad nelietis; bet ja nav žults, tad viņš ir lupata !... *(Devids Herberts Lourens)*

- Katram vīrietim ir kādi tikumi, tikai uz tiem viņam vajag norādīt !
(Erihs Marija Remarks)

Par „ābola otro pusīti”...

Par to - ir vai nav katram cilvēkam uz pasaules „savējais” - prātojuši un galvas laužējuši ne vien paši otro pusīšu meklētāji, bet arī psihologi, filozofi un ezoteriķi. Katrs ir mēģinājis noteikt robežas, atšķirības un pazīmes, kas liecina, ka satikušies tie ĪSTIE cilvēki. Dažādi ir pamatots „īstuma” nozīmīgums, un vēl atšķirīgākas ir versijas par to, cik ilgi turpinās īstās attiecības.

Cilvēki joko, ka ābola divas pusītes daudz biežāk var atrast kompotā, nevis vīriešu un sieviešu attiecībās. Par to pasmaidām, bet tomēr ticam, ka tepat blakus kaut kur ir tieši „mans cilvēks”. Tas īstais, vienīgais. SAVĒJAIS !

Skaista un aizkustinoša ir divu ābola pusīšu satikšanās versija, tāpēc mums patīk tai ticēt. Proti, - ka mums katram šai pasaulē ir viena unikālā dvīņu dvēsele. Katra cilvēka dvēsele sākotnēji esot radīta kā veselums, kas sadalīts vīrišķā un sievišķā iemiesojumā. Ar savu dvīņu dvēseli daudzajās dzīvēs mēdzam satikties ļoti dažādās lomās : - brāļu un māsu, tēvu un meitu, vecmāšu un mazdēlu. Dažkārt mēs satiekamies arī kā vīrietis un sieviete, bet tā nebūt nav tikšanās mūža garumā. Tie ir laikā ierobežoti uzplaksnījumi. Beigu beigās mēs vienmēr satiekamies pēc katras dzīves.

Otra cilvēku attiecību kategorija ir dvēseļu radnieki. Tādu dzīvē var būt daudz. Ar dvēseļu radniekiem mums veidojas ļoti sirsnīgas, abpusēji atbilstošas un harmoniskas attiecības. Mums ir līdzīgi dzīves uzdevumi un aicinājumi.

Trešā - vissarežģītākā - attiecību kategorija ir karmiskās attiecības, kuras parasti ir smagas, nereti mokošas, emocionāli vai fiziski vardarbīgas. Tomēr šādās attiecībās cilvēki līdzsvaro savu karmu. Parasti tieši karmiskās attiecības sākas ar visspēcīgāko kaislību un emocijām, lai kopā savestu „vajadzīgos” karmas iecerētos cilvēkus

Katra cilvēka dzīves laikā īsākā vai garākā laika posmā norisinās visu trīs veidu satikšanās. Ja neatstrādājam savas karmiskās problēmas sarežģītās attiecībās, mēs netiekam pieļauti pie savas īstās otrās pusītes - dvēseles dvīņa.. Tāpat ezoteriķi apgalvo, ka visas negācijas, kuras dzīvē jūtam, tāpat kā viss labais, ko domājam un darām, atsaucas uz mūsu dvēseles dvīņiem. Tādēļ katra cilvēka uzdevums ir vairot labo un domāt gaiši, jo tas rada lielākas iespējas dvēseles dvīņiem satikties un ilgstošāk būt kopā.

Racionālāk orientēti psihologi ir pielaidīgāki - cilvēkam nav jābūt perfektuma, ideālu īpašību un uzvedības iemiesojumam, lai viņš varētu satikties savu „ābola otro pusīti”. Domājams, ka pat vissarežģītākā, drūmākā un nepanesamākā rakstura īpašniekam ir visas iespējas satikt cilvēku, ar kuru var būt ļoti saskanīga mijiedarbība.

Psihologi, astrologi un ezoteriķi cilvēkus mēdz dalīt pēc noteiktām pazīmēm un atkarībā no šo pazīmju sakrītības veidot pieņēmumus par dažādu cilvēku saderības un mijiedarbības iespējām.

Piemēram, viens no klasiskiem veidiem ir iedalīt cilvēkus trīs grupās pēc tā, caur kuru maņu orgānu uztveram pasauli, informāciju un apkārtējos. Cilvēkus var iedalīt **vizuālistos** - viņi visu uztver redzes kategorijās, svarīga ir kārtība lietās, skaistums, krāsas, ārišķība. **Audiālistiem** ir svarīgi pastāstīt par visu, kas ar viņiem notiek, ko viņi domā un kā jūtas. Vārds, ar kura palīdzību atvērt audiālista sirdi, ir - pastāsti ! Trešā cilvēku grupa ir **kinestētiķi** - viņi turas savrupi no burzmas, viņu pasaule ir koncentrēta grāmatās, mūzikā, mākslā. Viņiem ir nepieciešams daudz laika vienatnei. Šāda tipa cilvēki gūst baudu no klusām, garām pastaigām dabā. Kinestētiķi pasauli uztver caur sajūtām.

Psihologi uzskata, ka divu kinestētiku savienība ir visilgtspējīgākā, ja vien sakrīt virziens, kurā viņi lūkojas. Arī audiālistu un vizuālistu savstarpējā saderība ir iespējama, tomēr tai ir vairāk priekšnosacījumu un mazāk iespēju ilgstošai tuvībai.

Astrologi mūs visus iedala horoskopu zīmēs un vērtē dažādu cilvēku saderības iespējas pēc kosmiskiem aspektiem, to ietekmes un mijiedarbības.

Savukārt ezoteriķi ir cieši pārliecināti - attiecībā uz cilvēkiem, kurus dzīvē satiekam, vispār nav nejaušību. Pat garāmgājēji nav nekādas sakritības rezultāts!

Tomēr, lai ko teiktu cilvēku saderības pētnieki, viņi runā tikai par tendencēm un varbūtībām, kamēr mūsu ziņā ir reālās attiecības un darbs pie to veidošanas un uzturēšanas. Pastāv uzskats, ka 85 procenti notikumu un satikšanos dzīvē ir karmiski noteiktas, mums katram ir doti vēl 15 procenti gribas un apziņas iespaids, kas ļauj mainīt lietas, notikumus un tendences. (Būtībā atkal t.s „normālsadalījuma” jeb Gausa likumība!) To var attiecināt arī uz vēlmi satikt savu „otro pusīti”, ja vien tāda jau nav tev līdzās.

Pieņemot, ka mēs katrs esam daļa no kopīga informācijas lauka (IVL jeb noosfēra), kur mūsu domas veido un ietekmē visu lielo plūsmu, ar apzinātu un pacietīgu darbu ar sevi un attiecību ar citiem veidošanā, mēs varam ataicināt savā dzīvē savu īsto otro pusīti.

Vācu zinātnieki, kas pētījuši iemeslus cilvēku spējai ilgstoši būt ar otru attiecībās, aptaujājuši vairākus simtus pāru, kuru laulības dzīves ilgums pārsniedza 15 gadus. Tie, kas atzina, ka viņu savienība ir laba un veiksmīga, kā galveno iemeslu tam minēja draudzību. Šie pāri apgalvoja - partneris ir viņu labākais draugs! Pat ja viņiem nebūtu intīmu attiecību, viņi gribētu ar šo cilvēku draudzēties.

Psihologu uzskatos ideāli piemērota pāra attiecībās valda beznosacījumu uzticēšanās un arī mīlestība, kas veidojas, ir bez nosacījumiem. Ja otram cilvēkam patīk būt sabiedrības centrā, koķetēt ar pretējo dzimumu un izrādīt tam uzmanību, tad ideālam partnerim(ei) šīs darbības neizraisīs ne aizvainojumu, ne agresiju, ne privātpašnieciskas dusmas, jo savstarpēji ideāli piemērotie izprot un pieņem otra cilvēka vajadzības.

Mēs bieži mēdzam kaislību un aizraušanos jaukt ar patiesām jūtām un pārliecību par teicamu turpmāko saderību. Kopš zinātnieki atklājuši, ka atbildīgs par straujām cilvēku savstarpējām simpātijām un to intensitāti ir mazītiņš orgāns mūsu degunā (!), kas reaģē uz otra smaržu, zināms romantikas plīvurs iemīlēšanās fenomenam ir atņemts. Vēl vairāk romantisko jūsmu par iemīlēšanās faktu mazina zinātnieku skaidrojums, ka „deguni” saved kopā cilvēkus tikai un vienīgi bērnu radīšanai. (Dabas likums par nepieciešamību reproducēties darbojas nepielūdzami...) Pragmatiskie „deguni” nodod zemapziņai informāciju, ka, lūk, šis partneris ģenētiski ir ļoti piemērots, lai no abiem veidotos jauna dzīvība. Savukārt mūsu apziņā sāk šalkot laimes hormoni un iedzīvojamies milzīgās rozā brillēs ar pārliecību, ka dzīvi mums atvedusi ĪSTO cilvēku. Tomēr bieži vien tas nebūt nav „tas īstais” cilvēks, bet gan vērtīgs partneris tikai un vienīgi pēcnācēju radīšanai! Ne velti austrumnieku uzskatos ir domas, ka vīrieši un sievietes lielākoties satiekas, lai ieņemtu un laistu pasaulē bērnu (dabas likumu pildīšana!) Tiklīdz tas ir noticis, šo divu cilvēku attiecības savu misiju ir izsmēlušas un sāk neglābjami brukt.

Dvēseliskāki un garīgāki cilvēki nav tik skeptiski. Ja nu vienīgs, kas divus cilvēkus saved pārī, ir pragmatiskais „deguns”, kas uztvēris „pareizo” smaržu, bet starp vīrieti un sievieti jau sākotnēji nav kopīgu vērtību un mērķu, pastāv liela varbūtība, ka šādas attiecības izirs. Savukārt - jo vairāk pārī ir kopīgā, jo tuvība būs ilgstošāka. Vienojošais ietver sevī pat tik šķietami nevainīgu lietu kā humora izjūtu. Ideālā gadījumā cilvēkus vieno gan pragmatiskais „deguns”, gan kopīgās vērtības un intereses.

Taču ir jānorāda uz tradicionālo kļūdu cilvēku attiecībās, kura sākas ar vētrainu iemīlēšanos. Mēs ļoti bieži otru redzam nevis tādu, kāds viņš ir, bet mēģinām viņu ietērpt savās ilūzijās, kādam viņam jābūt. Mēs nevis objektīvi vērojam savu partneri un samērojam viņa rīcību, uzvedību, īpašības ar to, kā mēs to visu

patiesībā izjūtam, bet radām sev maldīgu priekšstatu, ka mūsu ietekmē nepieņemamais mainīsies mums pa prātam. (Tas nekas, ka viņš ir dzērājs un pļundurs ! Ar savu mīlestību es viņu „padarīšu par cilvēku”!) Uz cilvēkiem ir jāskatās reāli, nedrīkst cerēt uz pēkšņām pārvērtībām un jāizvērtē, vai tas, kas ir konkrētā cilvēka „arsenālā”, ir pieņemams vai nav.

Gan psihologi, gan ezoteriķi atgādina - nekas šajā pasaulē nav mūžīgs. Arī attiecības ir īslaicīgas un pārejošas. Tādēļ nevajag kultivēt sevī pārliecību, ka vērtīgas un ĪSTAS ir tikai tās attiecības, kas ilgst mūža garumā. Tāpat attiecības, kuras beigušās, nav jāuztver kā neveiksme, bet gan kā daļa no dzīves, kā skola. Ir vērts paturēt prātā patiesību, kuru nav viegli pieņemt : - priekšstatu par to, ko nozīmē ideāls pāris - mīlošs, saskanīgs, laimīgs un uz mūžu - , ir radījusi Rietumu sabiedrība. (Bet tā, kaut vai demogrāfiskos aspektos, atrodas uz iznīcības sliekšņa...) Austrumos, piemēram, kā pašsaprotama ir daudzsievitība, šur tur pasaulē tautas piekopj daudzvīrību, bet krišnaiti seksu izmanto tikai un vienīgi bērnu radīšanai, nevis baudas sniegšanai viens otram.

Mēs paši esam uzzīmējuši ilūziju par to, kā ir jābūt, un paši tad arī viņamies, kad saprotam - dzīvē un attiecībās starp diviem viss notiek citādi., nekā rakstīts pasaku grāmatās.

„Ābolu pusītes” šajā pasaulē noteikti pastāv (Ah, burvīgais sapnis ! Bet, varbūt - „labāk zīle rokās, nekā mednis kokā” !? Bet, ja nu tā ārēji visai stilīgā „zīle” ir iekšēji galīgi sapuvusi - banāls pļēgurs ?) un cilvēks pēc savas būtības ir radīts, lai dzīvotu pāri. Tomēr, jo vairāk spējam izvairīties no priekšstatiem, pieņēmumiem, aizspriedumiem un ilūzijām, ko nozīmē būt attiecībās, jo ilgāku nākotni tādām pārim sola gan psihologi, gan ezoteriķi.

Ak, šī sievietes ! - Atziņu izlase par šīm būtnēm

- Kur vīri paraksta nāves spriedumu, tur to var pārgrozīt vēl sievas ; bet, ja kur sievas parakstījušas to, kas lai tad viņu pārgroza ? *(Reinis Kaudzīte)*

Jezups Laganovskis:

- Arī skaistai sievietei gadās gudrs vīrs un otrādi - gudram vīram skaista sieva.
- Sapņos visas sievietes ir skaistas, vilinošas, pieļāvīgas - tādas, kādas mēs viņas vēlamies īstenībā. Sievietes mēs mīlam tikai jaunībā. Pēc tam viņas mums vienīgi patīk, vai nepatīk.
- Sieviete vispirms jābūt skaistai. Par gudru viņa vajadzības gadījumā var arī izlikties. Par skaistu - nevar.
- Kamēr sieviete ir apģērbā, vīrietim vienmēr ir cerība, ka zem tā slēpjas diezin kas vēl neredzēts un nebaudīts. Bet līdz ar pēdējā veļas gabala novilkšanu, kad ir tiktāl tikts, katru reizi nākas vilties; tas pats vien atklājas, kas parasti. Taču labs ir arī tas. Katrā ziņā pilnīgi pietiekams, lai uz brīdi aizmirstu visu citu pasaulē. Un pats sevi.
- Skaistai sievietei pietāv itin viss. Pat muļķība.
- Sievietes mūsu uzmanību saista vispirms ar savu ārieni, tikai pēc tam sākam skatīties, kas viņām ir iekšā. Tām, kuras ir spējušas saistīt ar ārieni.
- Nav tik neglītas sievietes, kas nevarētu gūt piekrišanu pie vīriešiem. Viss atkarīgs no apstākļiem.
- Vīrietis, kas nav dabūjis pļauku no sievietes par to, ka viņš ņēmis nopietni viņas sacīto “nē” - ko viņš zina par sievietēm ?
- Tu dzīvoji mierīgi, bez rūpēm. Tad sastapi kādu sievieti, un tev vairs nav miera. Par viņu vien domā, viņas tēlu redzi acu priekšā, viņas balsi dzirdi

skanam ausīs. Vai tā ir mīlestība ? Varbūt. Bet varbūt arī ne. Varbūt tikai īslaicīga aizraušanās, kurai pārejot pats brīnīsies, uzskatot šo pašu sievieti : “Kas mani viņā tā varēja valdzināt? Parasta sieviete.” Šis tas varbūt pat sāks derties : - “Kā es to neredzēju agrāk ?” Tu brīnīsies un priecāsies, ka vismaz tā viss beidzās, bez tuvākām attiecībām, kas varētu uzlikt kādus pienākumus vai pat saistīt uz visu mūžu... Katrā ziņā pārsteidzība šajos jautājumos vienmēr ir daudz riskantāka nekā nogaidīšana - tikai seklu jūtu satraukumam vajadzīgs tūlītējs apmierinājums, lai tās neizkūpētu vienā rāvienā, dziļas var vārties ilgi, tieši ar to apliecinādamas savu dziļumu

- Ir divējādas sievietes : vienas, uz kurām, pa ielu ejot, tikai paskatāmies, un otras, uz kurām atskatāmies

* * *

- Sievietēm ir raksturīga galējība : viņas vai nu ir krietni labākas vai krietni sliktākas par vīriešiem. (NN)
- Sieviete vienmēr ir tāda, kāds ir viņai blakus esošais viņas vīrietis. (NN)
- Ja sieviete jums prasa padomu, tas nozīmē, ka viņa vēlas nevis padomu, bet gan papļāpāt. (NN)
- Sieviete iedvesmo vīrieti uz lieliem darbiem, kuru paveikšanu pēc tam padara neiespējamu. (A. Dimā - dēls)
- Vīrieši, kurus piekrāpusi viena un tā pati sieviete, kļūst it kā radnieki savā starpā. (Franču paruna)
- Vīrietis visbiežāk mīl sievieti par to, ka sieviete mīl viņu ; sieviete mīl vīrieti visbiežāk par to, ka vīrietis viņu apbrīno. (V. Kļučevskis)
- Vīrieši ar grūtībām piedod un ātri aizmirst. Sievietes piedod viegli, bet neaizmirst nekad. (A. Moruā)
- Sievietes tērpam ir tikai tik liela nozīme, cik tas rada vīrietī vēlēšanos to novilkt. (F. Sagāna)
- Tas, ko vīrietis ciena sievietē, kura viņam ilgi pretojas, ir nevis viņas tikumība, bet paša neatlaidība. (Mopasāns)
- Nav nesaprotamu sieviešu, ir tikai neatjautīgi vīrieši. (M. Samsonova)
- Sievietēm vismaz ir tualetes. Bet ar ko lai aizsedz savu iekšējo tukšumu vīrieši? (K. Krauss)
- Vīrietis krīt ceļos sievietes priekšā tikai tāpēc, lai sekmētu tās krišanu. (V. Kļučevskis)
- Vīrietis vienmēr grib būt sievietes pirmā mīlestība, sieviete grib būt vīrieša pēdējā mīlestība (O. Vailds)
- Sievietes bez vīriešu sabiedrības novīst, vīrieši bez sievietēm kļūst dumjāki. (A. Čehovs)
- Apbrīnojami, cik ātri mēs aizmirstam to, kas pastāvīgi neatrodas mūsu acu priekšā... Izņēmums ir atmiņas par sievietēm (velns viņas parauj !), kuras nevar aizmirst kā citus ievērojamus notikumus, tādus kā revolūcija vai mēris, iebrukums, komēta vai karš (Bairons)
- Ja sievietes ģērbtos, lai patiktu tikai vienam vīrietim, viņas to nedarītu tik ilgi. (M. Ašārs)
- Pasaki sievietei, ka viņa ir skaista, un viņa kļūst skaista - it kā spuldzīte iekšā iedegas, un uzreiz var redzēt kas viņā jauks. (V. Belšēvica)
- Sievietes ar sevi visvairāk ir apmierinātas tad, kad viņām absolūti nav taisnības. (Montēns)
- Dzīvē ir divas situācijas ar neparedzamām beigām : - kad vīrietis dzer pirmo glāzi un kad sieviete pēdējo. (NN)
- Atstāsim skaistas sievietes vīriešiem, kuriem trūkst iztēles. (M. Prusts)
- Ja vīrietis var dot sievietei visu, ko viņa vēlas, tas nozīmē, ka viņa vēlas ļoti maz. (Franču paruna)
- Neprasiet, lai sieviete vienmēr saka patiesību. Citādi kādā jaukā dienā dabūsi dzirdēt, ka esat vecs. (NN)

- Kad sieviete ir ļoti dusmīga, skūpstis te nelīdzēs. Viņu vajag noskūpstīt vismaz četras reizes. *(Goldoni)*
- Vecpūsis - tas ir cilvēks, kuram vēl saglabājušās augstas domas par sievieti. *(NN)*
- Sieviete labāk būt skaistai nekā inteliģentai; tuvredzīgu cilvēku bez brillēm ir daudz mazāk nekā muļķu. *(NN)*
- Ir labi sievietei sacīt: "Es jūs pazinu, kad bijāt vēl maza meitene," bet nekad neieteicu sacīt: "Es jūs pazinu, kad vēl biju mazs zēns." *(Ivs Montāns)*
- Histērija - sieviešu iecienīts sambo paņēmiens. *(NN)*
- Mīļo brāli! Ko tu vienas glupas sievietes dēļ skumsti! *(Doku Atis)*
- Sieviete atdodas dievam tad, kad velns no viņas vairs neko neprasa. *(NN)*
- Ja nebūtu vīriešu, sievietes dzīvotu savā starpā daudz satīcīgāk. *(Moljērs)*
- Katrā jucekļīgā jautājumā vispirms paraugieties, vai tur savu roku nav pielikusi sieviete. *(Dimā - dēls)*
- Sievietes sirdī koncentrētas visas pretrunas. *(Voltērs)*
- Psiholoģiska atšķirība starp vīrieti un sievieti: vīrietis aizmirst to, ko viņam vajadzētu atcerēties, bet sieviete atceras to, ko tai vajadzētu aizmirst. *(NN)*
- Ja sievietes cīnītos tikpat dedzīgi pret saviem trūkumiem kā pret vecuma pazīmēm, tad viņas kļūtu labākas par pašiem eņģeļiem! *(NN)*
- Pietiek, ja kaut kas ir pilnīgi neticams, lai sieviete par to būtu pilnīgi pārliecināta. *(Spensers)*
- Ir sievietes, kurās neviens neiemīlas, bet kuras visi mīl. Un ir sievietes, kurās visi iemīlas, bet kuras neviens nemīl. Laimīga ir tā sieviete, kuru visi mīl, bet kurā iemīlējies tikai viens. *(V. Kļučevskis)*
- Sievietes ir kā apelsīni. Visizskatīgākās reti kad ir vislabākās. *(A. Rikards)*
- Sieviete saprot visu, izņemot vienīgi savu vīru. *(O. Vailds)*
- Sievietes pēc savas dabas ir teicamas advokātes - nekad nerunā tik pārliecinoši, kā tajos gadījumos, kad viņām nav taisnības. *(V. S. Moems)*
- Sievietēm un domām ir viena kopīga īpašība - jo tukšāks saturs, jo spilgtākam jābūt ietērpam. *(NN)*
- Sieviete reti saprot, ka mīlēt viņu mūžīgi nebūt nenozīmē mīlēt visu laiku. *(NN)*
- Sieviete jābūt vai nu jaunai, ja viņa nav skaista, vai skaistai, ja viņa nav jauna. *(NN)*
- Nav neglītu sieviešu, ir tikai tādas, kuras neprot sevi darīt skaistu. *(NN)*
- Ir sievietes, kas nevar būt laimīgas, ja nav nelaimīgas. *(NN)*
- Mīlam dzīvi kā sievieti: tā ir muļķīga, bet skaista; tādu, kāda tā ir, trūkumu analīze tik un tā neko nedos; atceroties - jo tā ir auglīgāka, jo lielākas klapatas; jo sirsnīgāka mīlestība, jo lielāks sarūgtinājums; neko labāku ko mīlēt tik un tā neatradīsim! *(NN)*
- Sieviete! Ļautīgi mīļie, padomājiet mazliet, kas tik šajā radījumā nav ietverts - juku jukām un neizsmejami. *(P. Klodels)*
- Tu - sieviete, tu - grāmatu grāmata... Tu - sieviete, tu raganu dzēriens. Tu sieviete - un tas ir tavs attaisnojums. *(V. Brjusovs)*
- Sieviete, tāpat kā labs stratēģis, nekad nejūtas droša. *(NN)*
- Jo vieglāka ir sieviete, jo vairāk tā apgrūtina vīrieša budžetu. *(NN)*
- Vīrieši reti iet bojā sieviešu dēļ. Daudz vairāk iet bojā naudas dēļ, ko izdod par sievietēm. *(NN)*
- Tikai tad pasaulē valdīs laime, kad visas sievietes būs izgājušas pie vīra un visi vīrieši būs neprecēti. *(B. Stjuarts)*
- Sievietes ir sadistes - viņas moka mūs ar savām ciešanām, ko mēs viņām esam sagādājuši. *(St. Lečs)*
- Dievs radīja vīrieti un ieraudzīja, ka viņš nav pietiekami vientuļš. Un, lai vīrietis labāk izjustu savu vientuļību, Dievs radīja sievieti. *(P. Valeri)*

- Daba radījusi vīru ar dziņu pēc daudzām sievietēm. Sievas uzdevums - saistīt viņu pie vienas. (NN)
- Nožēlojama tauta šīs sievietes... Viņas domā, ka vīrieši no viņām aiziet tikai tāpēc, ka iekārojuši kādu citu sievieti. (V.S. Moems)
- Un sieviete bagātīgi lej asaras, kas viņai vienmēr gatavībā katram gadījumam, vai arī gaidot iemeslu, lai varētu tās izliet. (Juvenāls)
- Visa pasaule un viss, kas ir tajā, ir skaists, bet visskaistākā ir mīloša sieviete (Muhameds)
- Klusējošā sievietē ir kaut kas satraucošs - kā uz laiku klusējošā vulkānā. (H. Pinters)
- Sievietes jau ir greizsirdīgas pirms iemīlēšanās. (Voltērs)
- Sieviete vienmēr var sagrozīt, pat pret viņas pašas gribu. (F. Bārda)
- Sieviete ir dzīves medus, cukurzirnis dzīves pākstī, tauku acs liesajā dzīves virumā, ziemsvētku eglīte cilvēces bērnu tirgū un brīnišķīga atspere lielajā pasaules mašīnā. Protams, ja tikai tā ir sieviete !... (NN)
- Visas sievietes ir aktrises, kaut gan tikai dažas no viņām par to saņem algu. (Dāle)
- Sievietēm raksturīga galējība - viņas vai nu ir krietni labākas vai krietni sliktākas par vīriešiem. (NN)
- Daudzas sievietes ne tikai saglabā savu meitenes figūru, bet pat dubulto to ! (NN)
- Vai pasaulē ir kaut viena ragana, kas nelielās ar savu eņģeļa raksturu ! (NN)
- No sievietēm uzmanies ! Viņas ir viltīgas, nenovīdīgas, neuzticīgas, despotiskas, bezkaunīgas, vieglprātīgas un tomēr brīnišķīgas ! (NN)
- Jo vairāk sievietes cenšas atšķirties cita no citas, jo līdzīgākas viņas kļūst. (Bieļausks)
- Sieviete ir kā veikli izgatavoti slazdi - tikko tos pamani, kā jau esi iekritis. Šo radījumu apburošā pievilcība tūlīt ir vēl spēcīgāka nekā tuvumā. Jo mazāk viņas apmierina vēlēšanos, jo vairāk to ierosina. (A. Franss)
- Runā, ka sievietes neprotot glabāt noslēpumus. Tas nav tiesa. Prot ļoti labi. Bet, tā kā tas ir ļoti grūti, parasti viņas to dara kolektīvi. (NN)
- Kā sievietēm nav ? Viņām nekad nav laika, naudas un - nekā, ko vilkt mugurā. Kas sievietēm ir ? Gudri bērni, dumjš vīrs un - vienmēr taisnība. (NN)
- Ja tu sievietei pateiksi, ka viņai ir visskaistākās acis pasaulē, viņa tev liks manīt, ka arī kājas un gurni viņai nemaz nav smādējami (Misē)
- Skaista sieviete ir paradīze acīm, elle sirdij un šķīstītava kabatai. (NN)
- Sievietes necieš pavēles un katru īgnu spaidu. Viņas dara kaut ko tikai tāpēc, ka viņām tā patīk, un visa māksla - ierīkot tā, lai viņām patiktu tikai tas, kas ir labi. (NN)
- Kādos gadījumos sieviete pērk kādu lietu ? ASV sociologi uz šo jautājumu atbild tā : ja attiecīgā lieta padara sievieti pievilcīgāku; ja neviens to nenēsā ; ja visi nēsā ; ja kaimiņi to nevar atļauties, ja vīrs pret to iebilst un reizēm arī tad, ja tā viņai tiešām ir nepieciešama. (NN)
- Katra sieviete vīrietim ir mīkla, izņemot paša sievu, kas ir dubulta mīkla. (NN)
- Sievietes loģika : - Es būtu izdarījusi to, ko tu teici, bet tikai tad, ja tu to nebūtu teicis ! (NN)
- Divi gaiši dzīvoja draudzīgi. Ieradās vista... (NN)
- Mīlestības lietās sieviete ir speciāliste, vīrietis - diletants. (Roberts Šterns)
- Sieviete, kas mīl platoniski, ir arī platoniska greizsirdība - viņai neej par tuvu, bet uz citām neskaties pat no tālienes ! (Roberts Šterns)
- Sieviete līdzinās dzelzceļa vagonam. Kurš paspējis tajā pirmais savas grabažas nolikt, skaitās saimnieks. Tomēr visnekaunīgākajam vēl arvien tiek tā labākā vieta. (Roberts Šterns)
- Sieviete nemīl bailīgos, bet vismazāk tos, kam bail no viņas. (Roberts Šterns)

- Sieviete tic, ka visi vīrieši viņu augstāk vērtē, ja tai daudz pielūdžēju. Viņai sava taisnība, bet tas attiecināms uz tiem, kas prot tikai skaitīt, un, zināms, sastāda lielāko daļu. Tomēr ir vīrieši, kas, ieraugot pūli pielūdžēju ap savu izredzēto, izsaucas: "Vai tiešām man tīk rupja gaume!" (Roberts Šterns)
- Pietiek, ja kaut kas ir neticams, lai sieviete par to būtu pilnīgi pārliecināta. (Spensers)
- Sieviete pēc savas dabas ir teicamas advokātes: nekad viņas nerunā tik pārliecināti, kā tajos brīžos, kad viņām nav taisnība. (V. S. Moems)
- Ir sievietes, kurās neviens neiemīlas, bet kuras visi mīl. Un ir sievietes, kurās visi iemīlas, bet kuras neviens nemīl. Laimīga ir tā sieviete, kuru visi mīl, bet kurā iemīlēties ir tikai viens. (V. Kļučevskis)
- Cik maz mēs varam pateikt par sievietēm, kad esam laimīgi! Un cik daudz, kad tas tā nav! (Remarks)
- Sieviete saprot visu, izņemot vienīgi savu vīru. (Vailds)
- Apbrīnojami, cik ātri mēs aizmirstam to, kas pastāvīgi neatrodas mūsu priekšā... Izņēmums ir atmiņas par sievietēm (velns viņas parauj!), kā nevar aizmirst citus ievērojamus notikumus, tādus kā "revolūcija", vai "mēris", vai "iebrukums", vai "komēta", vai "karš". (Bairons)
- Pret dieviem, muļķībām un sievietēm karot ir velti. (A. Deglavs)
- Nav nesaprotamu sieviešu, ir tikai neatjautīgi vīrieši. (M. Samsonova)
- Vīrietis krīt ceļos sievietes priekšā tikai tāpēc, lai sekmētu viņas krišanu. (V. Kļučevskis)
- Vīrieši, kurus piekrāpusi viena un tā pat sieviete, kļūst it kā radnieki savā starpā. (Franču paruna)
- Sievietes bez vīriešu sabiedrības novīst, vīrieši bez sievietēm kļūst dumjāki.
- Mīlam dzīvi kā sievieti:
 - tā ir muļķīga, bet skaista;
 - tādu, kāda tā ir, trūkumu analīze tik un tā neko nedos;
 - atceroties - jo tā ir auglīgāka, jo lielākas raizes;
 - jo sirsnīgāka mīlestība, jo lielāks sarūgtinājums;
 - neko labāku, ko mīlēt tik, un tā neatradīsim! (NN)
- Mīļo brāli! Ko tu vienas glupas sievietes dēļ skumsti! (Doku Atis)
- Sievietes jau ir greizsirdīgas pat pirms iemīlēšanās. (Voltērs)
- Sievietes ir sadistes - viņas moka mūs ar savām ciešanām, ko mēs viņām esam sagādājuši. (St. Lecs)
- Nožēlojama tauta šīs sievietes... Viņas domā, ka vīrieši no viņām aiziet tikai tāpēc, ka iekārojuši kādu citu sievieti. (S. Moems)
- Visa pasaule un viss, kas ir tajā, ir skaists, bet visskaistākā ir mīloša sieviete. (Muhameds)
- Sievietes ar sevi visvairāk ir apmierinātas tad, kad viņām absolūti nav taisnība. (Montēns)
- Uzmanība, koncentrēšanās spējas, noteiktība un precizitāte, neatlaidība, kārtības mīlestība, maigums, pieklājība, gaume - tās visas ir īpašības, kas biežāk un lielākā mērā izpaužas sievietē nekā vīrietī. (K. Ušinskis)
- Kad sieviete ir ļoti dusmīga, skūpst te nelīdzēs. Viņu vajag noskūpstīt vismaz četras reizes! (Goldoni)
- Sieviete, arī neredzama, spēj apburt visu māju. (NN)
- Sieviete labāk būt skaistai nekā inteliģentai - tuvredzīgo bez brillēm ir daudz mazāk nekā muļķu. (NN)
- Slikti, ja esi zaudējis tiesību sievieti uzrunāt ar "Jūs". (NN)
- Siena starp vīrieti un sievieti, kas vēl nav pazīstami, ir vieglāk pārvarama nekā bezdibenis, kas viņus šķir pēc iepazīšanās. (NN)
- Ja vīrietis var dot sievietei visu ko viņa vēlas, tas nozīmē, ka viņa vēlās ļoti maz. (Franču paruna)
- Jo vieglāka sieviete, jo vairāk tā apgrūtina vīrieša budžetu. (NN)

- Neklausī sievietei, viņa tevi pazudinās. Sievietes vārdi tāpat kā viņas bize ir zelta cilpa. *(Austrumu paruna)*
- Sieviete !... Ļautīgi mīļie, padomājiet mazliet, kas tik šajā radījumā ir ietverts - juku jukām un neizsmejami ! *(Pols Klodels)*
- Sieviete reti saprot, ka mīlēt viņu mūžīgi nebūt nenozīmē mīlēt visu laiku bez pārtraukuma. *(NN)*
- Sievietēm un domām ir viena kopīga īpašība - jo tukšāks saturs, jo spilgtākam ir jābūt ietērpam. *(NN)*
- Nav nekā nožēlojamāka par tādas sievietes dzīvi, kas pratusi būt vienīgi skaista. *(NN)*
- Vīrieši nemaz neaptver kādus viņus iztēlojas sievietes. *(Janīna Ipohorska)*
- Tikai sieviete spēj uz brīdi apturēt laiku... *(NN)*
- Emancipācijas devīze: Katrai sievietei mājsaimnieci ! *(NN)*
- Neatkarīga sieviete - tā ir tāda sieviete, kas vēl nav atradusi nevienu, kas no viņas gribētu būt atkarīgs. *(Saša Gitri)*
- No bioloģijas viedokļa - ja jums kaut kas kož, tad tā visbiežāk ir sievišķā dzimuma būtne. *(Skots Kruzs)*
- Ja sievietei patīk cita sieviete, viņa ar to ir sirsnīga, bet ja nepatīk, tad divtik sirsnīga. *(Ervīns Kobss)*
- Lai cik sliktu vīrieši nedomātu par sievietēm, taču ikviena sieviete par tām domā vēl sliktā *(Nikola Šamfors)*
- Daudzas sievietes nebūt nav neglītas, bet tādas tikai izskatas. *(NN)*
- Tukšā sievietē var ielikt daudz naudas. *(Staņislavs Eži Lecs)*
- Ja sieviete tevi mīl, tad tas ko viņa mīl, būtībā neesi tu. Bet ja viņa vairs nemīl - tad tik tiešām tas esi tu. *(Pols Žeraldi)*
- Vīrietis var būt laimīgs ar jebkuru sievieti, ja vien viņš tajā nav iemīlējis. *(Oskars Vaīlds)*
- Vīrietis var būt laimīgs ar jebkuru sievieti, ja vien viņš tajā nav iemīlējis. *(Oskars Vaīlds)*
- Īsts vīrietis vienmēr panāks to, ko vēlas sieviete. *(Gennadijs Malkins)*
- Vīriešiem dzīve ir vieglāka nekā sievietēm, jo tie apprecas vēlāk un nomirst ātrāk nekā sievietes. *(Henri Luis Menkens)*
- Ja sarunājas divi vīrieši - tie runā par sevi. Ja sarunājas divas sievietes - tad par trešo. *(Janīna Ipohorska)*
- Vīrieša klusēšana nozīmē atteikumu, bet sievietes klusēšana – piekrišanu *(Lui Masinjons)*
- Strīdā pēdējais vārds vienmēr ir sievietei. Viss, ko pateiksi pēc tam. Jau būs jauna strīda sākums. *(NN)*
- Sievieti nevar pārliecināt, viņu var tikai pierunāt. *(M. Grabovskis)*
- Sieviete ir jāizskatas tik gudrai, lai tās muļķība būtu patīkams pārsteigums. *(Kārlis Krauss)*
- Ar sievieti ir interesantāk pavadīt tūkstoti un vienu nakti, nekā vienu dienu. *(Arkadijs Davidovičs)*
- Nekad nestrīdies ar sievieti. Vari strīdā vēl uzvarēt un tad gan tev plāni klāsies ! *(NN)*
- Sievietes laimei ir nepieciešams vīrietis, bet nelaimei pilnīgi pietiek ar vīru. *(Voicehs Bartoševskis)*
- Pastāv nerakstīts likums – savīļņojuma brīdī ar sievietēm nedrīkst runāt atklāti. No tā nekad nekas labs neiznāk un dažkārt to nākas rūgti nožēlot. *(NN)*
- Nevienš cilvēks neizraisa sievietē tādu niknumu kā tas, kuram viņa ir nodarījusi pāri. *(Airisa Mērdoka)*
- Sievietēm patīk klusējoši vīrieši, jo tām liekas, ka tie viņas klausās. *(Saša Gitri)*
- Mīlestībā atšķirība starp sievieti un vīrietī ir tā, ka sieviete spēj mīlēt nepārtraukti, bet vīrietis tik ik pa brīdim. *(Somersets Moems)*

- Mīlestība dara vīrieti aklāku, bet sievieti redzīgāku. (*Erihs Marija Remarks*)
- Sieviete asaras atvieglo, bet vīrietim tās ir ciešanas. (*Džordžs Bairons*)
- Sieviete, kas apsmej savu vīru, to vairs nemīl. (*Onore de Balzaks*)
- Sievietes vērtības mērs var būt arī vīrietis, kuru viņa mīl. (*Vissarions Beļinskis*)
- Sieviete dažkārt spēj pat savā vīrā iemīlēties. (*Maksims Gorkijs*)
- Pat visglupākā sieviete spēs sadzīvot ar gudru vīrieti, bet sadzīvot ar muļķi spēs tikai pati gudrākā. (*Džozefs Kiplings*)
- Sievietēm ir apbrīnojama intuīcija : viņas spēj atminēt gandrīz visu, izņemot acīmredzamo. (*O. Vailds*)
- Sievietēm ir nepieciešama aizsardzība un uzbrukums. (*G. Malkins*)
- Ja sieviete noturējās pret kārdinājumu, tad vai nu tā nebija īsta sieviete vai īsts kārdinājums. (*A. Breiters*)
- Skaista sieviete iepriecina vīrieša, bet neglīta - sievietes acis. (*B. Krutiers*)
- Sieviete nav nemaz tik briesmīga, kā viņa sevi izmālē. (*A. Botviņņikovs*)
- Apvainojums - tas ir sieviešu iemīļots aizsardzības paņēmieni gadījumos, kad tām nav taisnība. (*Adriāns Dekursels*)
- Vīrieša nodarbei ar sievieti ir līdzīga ķīmiķim laboratorijā : viņš vēro tam nesaprotamus procesus, kurus pats ir izraisījis. (*Vasilij Kļučevskis*)
- Kompliments sievietes darba ražīgumu dubulto. (*Fransuāza Sagāna*)
- Lai sievieti pārliecinātu, viņai ir jāpiekrīt. (*G. Malkins*)
- Sieviete piedod visu, taču bieži to atgādina. (*Simona de Bovuara*)
- Kur sievietei sākas mīlestība, tur beidzas visādi principi. (*Tadeušs Dolenga – Mostovičs*)
- Sieva – un tas ir viss, kas paliek pāri no sievietes !? Šausmas ! Bet varbūt tas ir dabiski un tam ir jābūt! Pat visskaistākais zieds nozied un parasti nes augli. Nožēlojama un bezjēdzīga dzīve ir tai sievietei, kas ir pratusi būt tikai skaista ! Vienīgais attaisnojums, ka viņa ar savu miesu varbūt ir sniegusi prieku un baudu kādam, kura dzīvei tik tiešām ir bijusi jēga... (*NN*)
- Sievietes ir ekstrēmistes: viņas vienmēr ir labākas, vai sliktākas par vīriešiem. (*Ž. Labrijērs*)
- Sievietes dzīve ir īsa ziedēšana un ilgstošs novītums. (*NN*)
- Vīriešiem patīk teikt runas, sievietēm - uzklaustīt bildinājumus. (*S. Luzans*)
- Sieviete ir tikai viens veids mūs darīt laimīgus un trīsdesmit tukšoš veidu darīt mūs nelaimīgus. (*H. Heine*)
- Astoņpadsmit gados vīrietis sievieti dievina, divdesmit - mīl, trīsdesmit – vēlas iegūt, bet četrdesmit - apsver. (*Pols de Koks*)
- Vīrieti atdarinoša sieviete ir tikpat kropli pretīga, kā sievišķīgs vīrietis. (*L. N. Tolstojs*)
- Nepastāvīga sieviete ir tā, kura vairs nemīl; vieglprātīga – kura mīl jau citu; gaisīga - tā, kura pati nezina vai un ko mīl; vienaldzīga - tā, kura nevienam nemīl. (*Ž. Labrijērs*)
- Nav nekā bīstamāka, kā saistīt savu dzīvi ar sievieti tikai tādēļ, ka viņa ir jauna un skaista. (*V. G. Beļinskis*)
- Vīrietis grib samazināt mīlu līdz baudai, bet sieviete grib mīlu pārvērst pastāvīgā laimē. (*K. Melihans*)
- Neviena sieviete nekad nesapratīs, kāpēc vīrietis nevelta ģimenes dzīves laimei tikpat daudz pūļu, kā iegulda savā profesijā vai karjerā. (*D. Diks*)
- Vijole neskan bez stīgām, rati neripo bez riteņiem, sieviete ir nelaimīga bez vīra, kaut vai viņai simts radnieku. (*Indiešu paruna*)
- Sievietes dalās divās kategorijās: kas netic nevienam vīra vārdam un kam nav vīra. (*NN*)
- Sieviete ne vīrieša nevajag daudz – viņai vajag visu. (*NN*)
- Sieviete daudz ko piedod vīrietim, lai pēc tam to varētu atgādināt. (*NN*)
- Sievietes, atcerieties, ka pat zelta vīriem nervi nav no dzelzs ! (*NN*)
- Vienmīlis var padarīt nelaimīgu tikai vienu sievieti. (*G. Malkins*)

- Sieva – tas ir viss, kas paliek pāri no sievietes.... (G. Malkins)
- Sieviete bija tik jauka, ka to iedomāties par sievu bija neiespējami. ! (G. Malkins)
- Sievietes atdodas Dievam, kad velnam no tām neko vairs nevajag. (Š. Arnū)
- Par sievietēm vienmēr kas atradīsies ko jaunu pateikt, pat ja pasaulē paliktu vairs tikai viena sieviete. (St. Bufflē)
- Sieviete drīzāk iemīlēs cilvēku kuru neieredz, nevis to, kas ir vienaldzīgs. (NN)
- Tikai sievietes pēdējā mīlestība var līdzināties vīrieša pirmajai mīlestībai. (Balzaks)
- Labas un mīlošas sievietes rokas, kas apvijas ap vīrieša kaklu, ir likteņa no debesīm nomestais glābšanas riņķis. (Dž. K. Džeroms)
- Lai vīrietis stiprāk izjustu vientulību, Dievs viņam par kompanjonu radīja sievieti. (Piters Ustinovs)
- Dievinu sievietes, taču neciešu viņu sabiedrību ! (Anri de Monterlans)
- Sieviete - cilvēkveidīga būtne, kas ģērbjas, plāpā un izģērbjas. (Voltērs)
- Man būtu vieglāk samierināt veselu Eiropu nekā dažas sievietes. (Ludviķis XIV)
- Ja nebūtu sieviešu, tad visas pasaules naudai nebūtu nekādas jēgas. (Aristotels Onasis)
- Vīrieša augstākā svētlaipe ir sieviešu muļķībā. (Erazms Roterdamietis)
- Kad vīrietim ir slikti, viņš meklē sievieti, kad labi - vēl vienu sievieti. (Konstantīns Melihans)
- Starp skaistu mūziku un skaistu sievieti ir būtiska atšķirība - pirmo var klausīties stundām ilgi. (Emanuels Petrovskis)
- Kad vīrietis sāk izprast sievietes, viņš vairs nav interesants kā vīrietis. (Reks Mobli)
- Vīrieša dzīvē ir divi posmi, kad viņš galīgi neizprot sievieti: - pirms un pēc kāzām. (Janina Ipohorska)
- Asaras ir sieviešu daiļrunība. (Šarls de Sent-Evremons)
- Nav neglītu sieviešu - ir tikai slinkas. (Helena Rubiņšteinā)
- Ar skaistām kājām sievietes var augstu uzkāpt. (Juzefs Bulatovičs)
- Sieviete bez krūtīm ir tikpat kā gulta bez spilveniem! (Anatols Franss)
- Modernās sievietes dzīves trīs posmi: - pirmā mīlestība, pirmā šķiršanās un pirmā diēta. (NN)
- Sievietes tik ļoti pucējas tāpēc, ka vīriešiem redze ir attīstītāka nekā prāts. (Dorisa Deij)
- Aukstām sievietēm reti kad dāvina kažokus. (NN)
- Precētai sievietei burvīgā nākotne jau ir pagājusi. (NN)
- Sieviete atradīs adatu pat siena kaudzē lai tikai ar to varētu iedurt sāncensei. (Juzefs Bulatovičs)
- Kad sieviete apklust, vīrietis beidzot sāk domāt. (Mečislavs Kozlovskis)
- Ja sieviete cieš klusējot, tad tas nozīmē ka tai nav telefona. (NN)
- Sieva jūs visuzmanīgāk klausās tad, kad runājat ar citu sievieti. (Anri Torē)
- Saprātīga un gudra sieviete pat no mērkaļa spēj uztaisīt cilvēku. (Svetlana Tumanovska)
- Sievietes uzskata, ka divreiz divi būs pieci, ja krietni paraudās un uztaisīs skandālu. (Džordžs Eliots)
- Var sievietei pierādīt, ka viņai nav taisnības, taču nav iespējams viņu par to pārliecināt. (Džons Kollinzs)
- Atraitne - tā ir sieviete, kas savā vīrā vairs neatrod nevienu trūkumu. (NN)
- Sievietes ir gudrākas par vīriešiem un savu gudrību viņas vispirms lieto, lai vīrieši to nepamanītu. (Merija Makkartija)
- Jo vairāk sievietes cenšas atbrīvoties, jo tās kļūst nelaimīgākas. (Brižita Bardo)
- Par sievieti nepiedzimst, par viņu kļūst! (Simona de Bovuara)

- Sieviete nebūt mīlētai ir nelaime, bet nekad nemīlēt - traģēdija.
(*Dorote Liksa*)
- Ja sievieti vīrieti ir pilnīgi izpratusi, tad tas beidzas vai nu ar laulību vai šķiršanos (NN)
- Sievietes mīl nevis varoņus, bet gan uzvarētājus. (*Robērs Bovē*)
- Sieviete ir gatava pat mīlēties, lai tikai tiktu mīlēta, bet vīrietis ir gatavs pat mīlēt, lai tikai varētu mīlēties. (NN)
- Sieviete ir kā skapis, bet vīrietis – kā kumode. Kumodē ir daudz atvilknju: vienā ir darbs, otrā – bizness un nauda, trešajā – aizraušanās, ceturtajā – ģimene un sieva, piektajā – mīļākā, sestajā – draugi un izklaide... Sieviete – kā skapī - viss sagrūsts vienā čupā... (NN)
- Līdz 18 gadiem sievietei ir nepieciešami labi vecāki, no 18 līdz 35 - labs izskats, no 35 līdz 55 - labs raksturs, bet pēc 55 - laba nauda.
(*Sofija Takere*)
- Neatkarīga sieviete – tā ir sieviete, kura nav atradusi nevienu, kurš gribētu būt atkarīgs no viņas. (NN)
- Kad sieviete saka, ka viņai nav ko uzvilkt, tas nozīmē, ka beigušās visas jaunās drēbes. Kad vīrietis saka, ka viņam nav ko uzvilkt, tas nozīmē, ka beigušās visas tīrās drēbes. (NN)
- Sieviete uztraucas par savu nākotni tikmēr, kamēr viņai nav vīra. Vīrietis neuztraucas par savu nākotni tikmēr, kamēr viņam nav sievas. (NN)
- Sieviete varot iet vīrietim līdzī kaut vai uz elli. Gan ar noteikumu, ka ceļš sākas debesīs!... (NN)
- Dzīve ir grūta gan ar sievietēm, gan bez sievietēm ! (*Baltasars Grasians*)
- Vīriešiem, kas pret sievietēm izturas godbijīgi, parasti pie tām nav piekrišanas. (*Džozefs Addisons*)
- Mīlestība ir stiprāka par patmīlu. Sieviete var mīlēt pat tad, ja viņa jūs neieredz ! *Luks de Vovenargs*
- Klusēšana ir sievietes labākā rota, diemžēl reti tiek lietota. (*Tomas Fullers*)
- Cik gan jauki būtu atrasties sievietes apskāvienos, bet ne viņas rokās !
(*Ambrozs Birss*)
- Veiksme sievietēs visbiežāk ir tiem, kas bez sievietēm prot iztikt !
(*Ambrozs Birss*)
- Sieviešu sarunai ir nepieciešamas vismaz trīs sievietes – divas, kuras runā un viena, kuru aprunā. (*Alfons Karrs*)
- Skaistas sievietes vecumā ir glupas tādēļ, ka jaunībā bija tikai dikti skaistas.
(*Vasilijs Kļučevskis*)
- Sievietes sāk ar vīrieša uzbrukuma atvairīšanu un beidz ar viņa atpakaļceļa nogriešanu. (*Oskars Vailds*)
- Vīrieši domā, bet sievietes domā, ka viņas domā. (*Oskars Vailds*)
- Spilgta sieviete parasti ir arī ļoti skaļa. (*Grigorij Landau*)
- Viņa viņam atdevās, bet nu vairs negrib sevi ņemt atpakaļ ! (*S. Eži Lecis*)
- Draudzība starp sievietēm ir tikai savstarpējas neuzbrukšanas pakts.
(*Anrī de Monterlāns*)
- Gadiem ejot, sievietes aizvien vairāk paļaujas kosmētikai, bet vīrieši – humora izjūtai. (*Džordžs Džins Neitans*)
- Iemīļējies vīrietis nereti izskatās pēc idiota, bet sieviete – nekad ! (*Etjens Rei*)
- Sieviete no krāpšanas gūst lielāku baudījumu nekā vīrietis. Vīrietim tas bija nekas sevišķs, bet sievietei – tā ir atreibība, kaislība, grēks. (*Etjens Rei*)
- Daudzas sievietes aiz garlaicības nomirtu, ja viņām nebūtu vīra vai mīļākā, kas tās dara nelaimīgas ! (*Etjens Rei*)
- Sieviete visgrūtākais uzdevums ir pārliecināt vīrieti par viņa nolūku nopietnību (*Helena Roulenda*)
- Sievietes daiļrunība veidojas no akcenta, žestiem, pozas un skatiena.
(*Balzaks*)
- Labestīga sieviete nav neglīta ! (NN)

- Nav nekā bīstamāka par sievieti, kas laiž darbā glāstus. (Stobeis)
- Var atrast tādas sievietes, kurām nekad nav bijis mīlas sakars, bet reti būs tādas, kurām tāds būtu tikai viens. (Larošfuko)
- Sievietes naidā ir pastāvīgākas nekā mīlestībā. (Goldoni)
- Vīrieši visās lietās vēlas, lai viņus pārliecinātu, bet sievietes – lai izlūgtos un pierunātu. (Bošēns)
- Vīrieša dzīvī mīlestība ir epizode, bet sievietes dzīvī vesela vēsture. (Madam de Stal)
- Vīrieši dažkārt ir nīknāki par sievietēm, bet sievietes vienmēr ir izsmējīgākas par vīriešiem. (Žirārs)
- Nevar būt tikai sievietes draugs, kad vari būt viņas mīļākais. (Menārs)
- Apvainojums ir tipisks attaisnošanās paņēmieni, ko visbiežāk izmanto sievietes. (Dekursels)
- Bez iemesla smieties vai raudār ir sievietes priekšrocība. (Kotcebū)
- Vīrieši viltību iegūst, bet sievietes tādas jau piedzimst. (Sanjals-Dubē)
- Neraugoties uz to, ka tie vīrieši ir tādi draņķi, vairums sieviešu tomēr dikti grib iegūt tik kāroto sievas statusu. Dažas tik tiešām no sirds vēlas realizēt savu aicinājumu kļūt par ģimenes pavarda glabātāju un sargātāju. Varumam sieviešu, šādu mēķi gan visai ticami deklarējot, tomēr ir citas svarīgākas ieceres.

Viena daļa, daudz neprātojot, rīkojas tāpat kā viņu mātes un vecmamiņas un vispār – tā taču ir pieņemts! Citas stājas laulībā ar pavisam konkrētu mērķi - radīt "likumīgu bērnu". Tiesa gan, pēdējā laikā sabiedrības uzskati ir būtiski liberalizējušies un turpat puse bērnu tā sauktajā civilizētajā sabiedrībā dzimstot ārļaulībā. Daudzas sievietes laulībā saskata iespēju uzlabot savu materiālo un sociālo stāvokli, laulību izmantojot kā liftu, kas viņu spēš pacelt tādos augstumos, kuros pati saviem spēkiem nekādi nespētu uzrāpties.

Citas tādā veidā cenšas izrauties no vecāku pakļautības.

Ir sievietes, kuras uz to mudina nepilnvērtības komplekss, jo paaugstinātas brīvās seksuālās konkurences apstākļos, tām nav lielu cerību daudz maz regulāri pabūt vīrieša apkampienos.

Citām ir bailes no vientulības.

Ir arī tādas, kas cer, ka aprēķinīgi piesedzoties ar laulības širmi, varēs doties vilinošu un burvīgu seksuālo piedzīvojumu atklātajā jūrā.

Cik gan slepenu vēlmju un viltīgu plānu dažkārt slēpjas aiz tik cēlā un gaišā līgavas plīvura!

Un tomēr – lai arī formāli un pat atbilstīga revanša rosinātas, viņas visas tādi ai citādi uzņemas pildīt lomu, ko Svētajos Rakstos ir formulējis apustulis Pāvēls: "Sievām būs pakļauties vīra gribai!" Loma, kuru raksturo ar trijiem k burtiem no vācu mēles: kihe, kinder, kirhe... Virtuve, bērni, baznīca.

Un nekas ceturtais nav dots!

Saprātīgas sievietes pret savu lomu laulībā izturas ar izpratni. Tā pasaulslavenā rakstniece Agata Kristi aizpildot anketas jautājumu par profesiju atbildēja īsi un kodolīgi: "Sieva". Diemžēl sieviešu ar Agates Kristi domāšanas līmeni, maigi runājot, diez cik daudz gan nav...

Sievu pamatmasa atrodas pastāvīgā nevienlīdzīgā un bezcerīgā cīņā ar savām vēlmēm un saviem vīriem, apstrīdot to varas un noteikšanas tiesības, kas gandrīz nekad pie pozitīviem rezultātiem nenoved.

Dabas noteiktais sievietes Aicinājums un Misija ir cilvēces atražošana. Lai bērneli uzaudzinātu tik tiešām par Cilvēku un Pilsoni (ar lielajiem burtiem!), bērna matei ir jābūt izglītotai un dzīvesgudrai Personībai, nevis šādai tādai mātītei. Ja sieviete šo savu Misiju nav izpildījusi, tad neraugoties uz visiem viņas augstiem tituliem, visai viņas dzīvei diez cik lielas vērtības nav! (Nemaz jau nerunājot par nopļēgurojušajiem pļunduriem, kuri nemaz nav vīrieša vārda

cienīgi !)

Karojošā feminisma izprovocētas un samulsinātas vienas otras sievietes visu savu laiku, darbu un enerģiju ir upurējušas un upurē sabiedriskai un politiskai darbībai un dažas pat ir guvušas vērā ņemamus, atzīstamus un pat lielus panākumus. Taču vairumam šos panākumus guvušām, tā saucamā "personiskā dzīvē" pēc viņu pašu atzinumiem nav izdevusies un ir atstājuši rūgtumu un dvēseles tukšumu... (A. Kalme)

- Puse sieviešu ir radītas ģimenei, un puse – mīlestībai. (Marina Cvetajeva)
- Par skaistajiem vīriešiem sievietes tīksminās, gudros dievina, labos iemīlas, no drosmīgajiem bīstas, bet apprecas ar stiprajiem. (V. Kļučevskis)
- Vīrietis sievietei vienmēr priekšā: viņš pirmais atnāk uz satikšanos, pirmais atklāj mīlestību un pirmais aizmieg. (NN)
- Vīrietis runā par sievieti, ko vēlas, bet sieviete dara ar vīrieti, ko vēlas. (Segjūra)
- Katrā sievietē snažņ ēnģelis, bet ne katram vīrietim to izdodas atmodināt. (NN)
- Vīrietis tik ilgi izseko sievieti, kamēr viņa to noķer. (NN)
- Cik ļoti sieviete atšķiras no sievas ! (Dž. Gvilava)
- Mīļotā sieviete nenoveco ! (NN)
- Atvainošanās - vienīgais, kas ļauj jums paturēt pēdējo vārdu strīdā ar sievieti. (Denijs Kaminš)
- Mīlā sieviete iegūst prātu, kas tai trūcis, turpretī vīrietis zaudē, kas tam bijis. (A. Dimā)

- Sievietes – tādi jocīgi dzīvnieciņi, barojas ar naudu. (NN)
- Kas ir vajadzīgs, lai vīrietis atstātu labu iespaidu uz sievieti? - Sakiet viņai komplimentus, cieniet viņas viedokli, glāstiet viņu, samīļojiet, aizsargājiet viņu, tērējiet naudu ar viņu, dzirdiet ar viņu un barojiet restorānos, pērciet viņai visu, ko vēlas, palieciet ar viņu, atbalstiet viņu, ejiet kaut vai līdz pasaules malai ar viņu... - Kā sievietei atstāt labu iespaidu uz vīrieti? - Izģērbieties un sagatavojiet ēdamo!!! (NN)
- Strīdā ar sievieti jālieto sirds, nevis prāts ! (M. Arnolds)
- Nakts sniedz mirdzumu zvaigznēm un sievietēm (Džordžss Gordons Bairons)
- Laupītāji pieprasa maku vai dzīvību, sievietes pieprasa gan vienu, gan otru. (Semuels Batlers):
- Sievietes sūtība ir vīrietī ierosināt dvēselisku enerģiju, labestīgu kaislību kvēli, atbalstīt pienākuma apziņu un virzību lielu un dzienu darbu veikšanai – tas lai būtu viņas svētākais aicinājums ! (Vissarions Grigorjevičs Beļinskis)
- Sevišķi briesmīga ir sieviešu greizsirdība tās pārvēršot pretīgās fūrijās ! (Nikolajs Aleksandrovičs Berdjajevs)
- Sievietēm piemīt neparasta īpašība radīt ilūzijas, kas ir pavisam ne tādas kādas tās patiesībā ir ! (Nikolajs Aleksandrovičs Berdjajevs)
- Sieviešu un vīriešu mīlestības ir nesamērojamas gan gaidās, gan prasībās. Vīriešu mīlestība ir daļēja, tā neaptver visu viņa būtni. Sievietēm tā ir aptverošāka un tādēļ dažkārt tā ir pat nāvīgi bīstama. Sievietes mīlestībā ir maģija, bet tā ir despotiska. Un vienmēr pastāvēs neatbilstība ar sievietes ideālo tēlu. (Berdjajevs)
- Sievietes mīlestība vīrietim sniedz mirkļu baudu un uzliek mūžīgus pienākumus vai vismaz mūžīgas klapatas. (Vasikijs Kļučevskis)
- Vīrieši parasti mīl sievietes, kuras ciena; sievietes parasti ciena vīriešus, kurus mīl. Tādēļ vīrieši bieži mīl sievietes, kuras nav vērts mīlēt, bet sievietes bieži ciena vīriešus, kurus nav vērts cienīt. (Vasikijs Kļučevskis)
- Sievietes savos spriedumos viena par otru reti kad kļūdās. (Agata Kristi)
- Grūti saprast, kādēļ tie sliktākie vīrieši izraisa interesi labākajās sievietēs (Agata Kristi)
- Gandrīz katra sieviete mīlestības dēļ ir spējīga uz vislielāko varonību. (A. Kuprins)

- Kaunināt meli, smieties par muļķi un strīdēties ar sievieti ir tikpat bezcerīgi kā ūdeni smelt ar sietu ! *(M. Ļermontovs)*
- Desmit vēšu vilkts striķis nevelk tik spēcīgi kā tievs sievietes mats ! *(H. Longfello)*
- Vīrietis un sieviete – tās ir divas notis, kas tikai abas kopā sniedz cilvēka dvēseles stīgu pareizu un harmonisku akordu. *(Dž. Maszīni)*
- Vienā jautājumā vīrieši un sievietes ir vienprātīgi – kā vieni tā otri neuzticas sievietēm! *(Henri Menkens)*
- Esi uzmanīgs ! Ja sieviete ar tevi saietas nemīlot, viņa tev liks dārgi samaksāt, bet ja tevi mīl, maksāsi vēl vairāk ! *(Ričards Oldingtons) :*
- Kad vīrieši skatās uz sievietēm, sātans tiem uzliek rozā brilles. *(Boļeslavs Pruss)*
- Sievietes smaidis - tas ir tik daudz un arī tik maz ! *(K. Simonovs)*
- Labāk ir dzīvot ar kaislīgu sievieti, nekā ar garlaicīgu. Tiesa gan, tās dažkārt nožņaudz, toties reti kad pamet. *(Džordžs Bernards Šovs)*
- "Izglītota" sieviete ir šausmīga ! Mums ir dažādi likumi, bet nav tikai viena, kas spertu cietumā visas sievietes, kuras sāk politizēt vai rakstīt grāmatas. Pēc visām šīm estētiskajām bālumkaites piemeklētajām jumpravām atkal reiz gribas satikt spirtas un ņipras, sirsnīgas un mīļas meitenes, kas prot skūpstīties un mīlēt, kā dabas māte to liek *(E. M. Remarks)*
- Mājas ir vieta, kur sieviete strādā vīrieša prombūtnē un vīrietis atpūšas sievietes klātbūtnē. *(NN)*
- Nekad neiebilstiet sievietei, tikai pagaidiet - viņa pati sevi apstrīdēs. *(Amerikāņu paruna)*
- Visstiprākās sievietes ir tad, kad apbruņojas ar savu nevarību. *(P. Buasts)*
- Ja sieviete necenšas jums izrādīt laipnību, tad noteikti jūs neciena. *(P. Buasts)*
- Vīrietis ir tik vecs, cik vecs viņš jūtās, sieviete - cik veca izskatās. *(Angļu paruna)*
- Vīrieši pieskaitāmi stiprajam dzimumam, sievietes - izturīgajam. *(I. Ribņikovs)*
- Tu mani nemīli tā kā es tevi - šim izteicienam vienmēr būs taisnība, jo vīrietis mīl citādi nekā sieviete un sieviete nemīl tā kā vīrietis. *(M. Montegaca)*
- Ir sievietes, kuras apgalvo, ka no mums nepieņems ne santīma. Tieši tās tad arī mūs izputina ! *(S. Ģitri)*
- Saskaņā ar Bībeli, sieviete bija Dieva radošas darbošanās pēdējais akts. Tas notika piektdienas vakarā un skaidrs, ka Viņš jau bija noguris... *(A. Dimā dēls)*
- Sievietes minējumi dažkārt ir precīzāki par vīriešu faktiem. *(R. Kiplings)*
- Sieviete naktī ir trijdimensionāla. *(S. J. Leics)*
- Vīrietis it tik jauns, cik to izjūt viņa sieviete. *(Gručo Marks)*
- Visdārgākās ir nepērkamās sievietes. *(F. Moriaks)*
- Jo vairāk sieviešu vīrietis ir iepazīnis, jo primitīvāks ir viņa uzskats par sievietēm. *(F. Moriaks)*
- Starpība starp iemīļējušos sievieti un vīrieti ir tā, ka sieviete spēj mīlēt nepārtraukti, bet vīrietis tikai laiku pa laikam. *(S. Moems)*
- Ja sieviete vēlas atteikt, tā tūlīt saka "nē", bet ja sāk ielaisties paskaidrojumos, tad tas nozīmē, ka vēlas, lai viņu pierunā. *(Alfreds de Missē)*
- Atstāsim skaistās sievietes ļaudīm bez iztēles ! *(M. Prusts)*
- Miesa - tas ir tas mazākais, ko sieviete var vīrietim sniegt ! *(R. Rollāns)*
- Sociālo atšķirību nav kamēr uz skatuves neparādās sievietes ! *(H. Velss)*
- Nesaprotu par ko sievietes tērē tik daudz naudas - viņas taču nedzer, nespēlē kārtis un neuztur sievietes ! *(E. Flīnns)*
- Es atnācu, ieraudzīju, viņa uzvarēja ! *(R. Hainlains)*
- Ja sieviete nepadodas, viņa ir uzvarētāja. Ja padodas, tad viņa uzvarētājam diktē noteikumus. *(Karels Čapeks)*

- Mēmais kino bija labs. Cik patīkami bija redzēt, ka sieviete vārsta muti, bet ārā nenāk ne skaņa ! *(Karels Čapeks)*
- Nav nevienas tik neglītas sievietes, lai tā būtu nejutīga pret komplimentiem ! *(Filips Česterfilds)*
- Nevienam vīrietim, kuram šajā pasaulē ir jāizdara kas svarīgs, nav nedz laika, nedz naudas, lai nodotos sieviešu medībām. *(Džordžs Bernards Šovs)*
- Tumsā visas sievietes ir vienādas ! *(Erasmus Roterdamietis)*
- Sieviešu muļķībā ir vīriešu augstākā svētlaipe ! *(Erasmus Roterdamietis)*
- Par sievietēm vienmēr atradīsies pateikt ko jaunu, kamēr pasaulē būs kaut viena sieviete. *(S. Bufflers)*
- Vīrieši vairāk piegriez vērību tam, ko citi par viņiem domā, bet sievietēm ir svarīgāk, ko par viņām runā. *(T. Hippels)*
- No viena gan cilvēku nevar atradināt - tieksmi pēc sievietes ! *(G. Naznazins)*
- Nepastāvīga ir sieviete, kura vairs nemīl; vieglprātīga tā, kura mīl jau citu; gaisīga tā, kura nezina vai un ko mīl; vienaldzīga tā, kura nevienu nemīl. *(Žans de Labrijērs)*
- Sievietēm visvairāk tik, ja viņu dēļ tērējas ! *(Žans Batista Moljērs)*
- Kad sieviete savā būtībā ir līdz galam sieviete, viņa ir daudzkārt vērtīgāka, par sievieti, kas tēlo vīrieša lomu. Sievietē attīstīt vīrieša īpašības, neievērojot sievietes būtību, nozīmē tai kaitēt un pāridarīt. *(Žans Žaks Russo)*
- Sievietes pasaules būtības galvenās izpausmes ir maigums, dvēseliskums un iecietība. *(Žans Žaks Russo)*
- Skaista sieviete ir paradīze acīm, elle dvēselei un šķīstītava kabatai! *(B. Fontenēls)*
- Lai spētu noturēt rokās vīrieti, vispirms ir jānotur rokās pašai sevi ! *(Minna Antrīma)*
- Kas gan varētu būt vēl sliktāk par pasauli, kurā valda vīrieši ? Ja nu vienīgi pasaule, kurā valdītu sievietes ! *(Nensija Astore)*
- Ko gan jūs teiktu, ja vīrieši ik gadus mainītu savu bikšu garumu ? *(N. Astore)*
- Tukšums iesūc. Lūk, kādēļ vīriešus tā pievelk sievietes ! *(Natālija Kliford Barni)*
- Kas ir godīga sieviete? Tā ir tā, kura dod to, ko citas pārdod ! *(Mari de Bosaka)*
- Sievietēm mīlestībā lepnums ir bīstamāks nekā vīriem. Ja jāglābj situācija, vīrietis par savu lepnumu aizmirst ātrāk un vieglāk. *(Marlēna Dītriha)*
- Visgrūtāk sievietei ir pārliecināt vīrieti, ka viņš bez tās nespēj dzīvot. *(Janīna Ipohorskaja)*
- Labs orators var runāt par jebkuru tēmu. Sievietēm pat tēmu nevajag. *(Ipohorskaja)*
- Sievietēm, tā kā bērniem, tiek teikt "nē!". Vīrieši, tā kā bērni, tam tic ! *(Ipohorskaja)*
- Vīrieši tikai izliekas, ka nesaprot sievietes. Tā viņiem iznāk lētāk *(Ipohorskaja)*
- Sievietēm taisīt karjeru ir grūtāk, jo viņām nav sievu, kas tās urdītu *(Ipohorskaja)*
- Visātrāk var sievieti iepazīt kopā ar to pastaigājot pa veikaliem ! *(Marsīlina Koks)*
- Sievietes ir tā kā kaķes - tās var piespiest darīt tikai to, kas tām tīk. *(Sidonija Gabriēla Koletta)*
- Ir jāizvēlas - vai nu sievieti mīlēt, vai viņu saprast ! *(Ninona de Lanklo)*
- Vienīgais zelts, ko sievietes nemīl, ir klusēšana. *(M. Litla)*
- Sieviete, kas nemīl sava vīrieša trūkumus, nemīl arī pašu vīrieti. *(S. Lorēna)*
- Ikviens sieviete ir aktrise. Ja viņa ir slikta aktrise, tad paspēlē. *(Alla Pugačeva)*
- Lai ar vīrieti būtu laimīga, viņu ir ne tikai labi jāsaprot bet vēl viņu arī ir jāmīl. *(Helēna Roulenda)*
- Ir vecums, kad sievietei jābūt skaistai, lai to iemīlētu. Pēc tam nāk vecums, kad sievieti ir jāiemīl, lai tā būtu skaista. *(Fransuāza Sagāna)*
- Pat ļoti skaistas sievietes nav pārāk bīstamas, ja tās ir skaļas un jautras. Bīties vajag no klusējošiem, mierīgajām, kuras uz tavu pavadoni lūkojas ar lielām izbrīnīta bērna vai ievainotas stirnas acīm. *(Magdalena Samozvaņeca)*

- Esmu mūsdienīga, gudra un neatkarīga sieviete. Citiem vārdiem sakot, esmu sieviete, kura sev nevar atrast vīrieti. (*Šellija Vintersa*)
- Ideālas sievietes reklāmportrets - jauniņa blondīne ar inteliģences neizķēmotu seju. (*Betti Fridane*)
- Sieviete nav nekāds vilcienu saraksts ! Sieviete ir mainīga !
(*J. Hmeļevskaja*)
- Sievieteī būt ērti ir tajā ziņā, ka vajadzības gadījumā vari izlikties lielāka muļķe nekā esi un neviens par to nebrīnīsies. (*Freja Stark*)
- Vīrieši, kas pret sievietēm izturas ar cieņu, reti kad pie tām gūst piekrišanu.
(*Dž. Addisons*)
- Sieviešu spēks ir vīriešu vājumā ! (*Voltērs*)
- Vīrietis iemīlas sievietē, bet sieviete - perspektīvā !... (*N. Belkins*)
- Sieviete izjūt mīlas jēgu, bet vīrietis izjūt tās cenu. (*Martti Larni*)
- Sieviete nekad neievēro, ko dēļ viņas dara. Toties viņa vienmēr ievēro, ko dēļ viņas nedara. (*Žoržs Kurtelins*)
- Ja dāma pa telefonu runāja mazāk par stundu, tad tas nozīmē, ka viņa kļūdījās numurā. (*K. S. Melihans*)
- Sievietes ir radītas. lai viņas mīlētu, nevis lai saprastu. (*O. Vailds*)
- Kad sievietes burvīgās acis aizmiglo asaras, redzēt pārstāj vīrietis.
(*Albers Turnjē*)
- Sieviete vīrieti var aplaimot divos gadījumos - kad oiekrīt kļūt par sievu un kad piekrīt izšķirties. (*K. S. Melihans*)
- Kad sieviete kļūst par vecu, lai patiktu vīriešiem, viņa pievēršas Dievam.
(*O. Balzaks*)
- Dikti skaista sieviete gandrīz vienmēr ir vai nu auksta vai dumja.
(*Onorē de Balzaks*)
- Homeopātijas princips "līdzīgais pret līdzīgo" rod apstiprinājumu prakšē : - pret sievieti var līdzēt cita sieviete ! (*Henrihs Heine*)
- Es gan neteiktu, ka sievietēm nav rakstura, pavisam vienkārši - viņām katru dienu ir cits raksturs un noskaņojums. (*Henrihs Heine*)
- Sievietes vīrs septiņdesmit gadiem var iedalīt trīs kategorijās: - mīļas veciņas, vecenes, riebīgas raganas. (*Semuels Koldridžs*)
- Ar dullām sievietēm nezini miera, bet ar labām un kārtīgām mirsti no garlaicības. Lūk - visa atšķirība ! (*Oskars Vailds*)
- Sievieteī ir jāizvēlas - ar vīrieti, kuru mīl arī citas sievietes, viņa nekad nebūs mierīga, bet ar vīrieti, kuru citas sievietes nemīl, nekad nebūs laimīga.
(*A. Franss*)
- Vislielākā vara pār vīrieti ir sievietei, kura tam gan nav atdevusies, bet ir pārliecinājusī, ka tiek mīlēts. (*Maeija Ebner – Ešenbaha*)
- Ja sievietei ir profesija un labi apmaksāts darbs, tad tai vīrs nav nepieciešams, bet pilnīgi pietiek ar mīļāko. (*Alfreds Kapl*)
- Dažas sievietes nav neglītas, bet tikai tādas izskatās ! (*Karls Krauss*)
- Vai ir iespējama paradīze bez sievietēm ? Bet ar sievietēm ?
(*Aleksandrs Kumors*)
- Vīrieša spēks ir tajā ko viņš runā, bet sievietes spēks, ka viņa runā. (*Kumors*)
- Mīļotā sieviete - tā ir tā sieviete, kas tev spēj sagādāt vairāk ciešanu, nekā citas sievietes. (*Etjāns Rei*)
- Ir sievietes, par kurām ir jābrīnās, kāpēc neviens viņas nav vēl nožņaudzis !
(*Anrī de Renē*)
- Nespried par vīrieti no tā, ko par viņu runā viņa sieva ! (*Jasons Evangelu*)
- Tērps - tas ir sievietes priekšvārds un bieži vien arī visa grāmata.
(*N. S. Šamfors*)
- Sievietēm ir izteikta tieksme gan pašām paverdzināties, gan citus paverdzināt. (*Nikolajs Berdjajevs*)
- Sieviete ir svēta, bet sieviete, kuru mīli, ir dubultsvēta ! (*A. Dimā – tēvs*)

- Sieviete atdodoties domā, ka sniedz veselu pasauli, bet vīrietis to saņemot - ka ir ieguvis spēļmantiņu; sieviete iztēlojas, ka ir sniegusi mūžību, bet vīrietis, ka guvis tikai mirkļa baudu. (*Karmen - Silva*)
- Mīlestības dēļ sieviete ir gatava uz visu : uz vislielāko varonību un uz galējo zemiskumu. (*A. Moruā*)
- Sievietes valda pār pasauli, Dievs tām ielicis visas kārtis starp kājām. (*Dž. Džonss*)
- Mīlēt sievieti, kura tevi nicina, ir tas pats, kas laizīt medu no ērkšķiem. (*Velsiešu paruna*)
- Mīlas dēkas ar sievieti ir visvienkāršākā lieta pasaulē, bet ir sasodīti grūti no tās izkulties. (*V. S. Moems*)
- Man patīk skaistas sievietes, īpaši, kad tās ir kailas. (*Kārlis XVI Gustavs*)
- Esi uzmanīgs ! Ja sieviete ar tevi saietas tevi nemīlot, viņa piespiedīs par to dārgi samaksāt. Bet, ja mīl, nāksies samaksāt vēl dārgāk ! (*R. Oldingtons*)
- Sieviete nekad nav veca, viņa vienmēr ir jauna. Vispirms viņa ir jauna, pēc tam viņa ir nedaudz tik jauna, vēlāk viņa vēl ir jauna un visbeidzot viņa vairs nav jauna. (*S. Kolete*)
- Ar sievieti jāapietas tāpat kā ar publiku : tai jāsaka tikai tas, ko tā vēlas dzirdēt. (*J.V. Gēte*)
- Pret dieviem, muļķībām un sievietēm karot velti. (*A. Deglavs*)
- Sievietes būdamas pašas vien, iztiek bez vīriešiem. Tas ir viņu spēks. Vīrieši agrāk vai vēlāk kļūst atkarīgi no sievietēm. Tas ir viņu vājums. (*Lorio*)
- Nekas tā neizdaijo sievieti kā vīra prombūtne ! (*NN*)
- Strīdā uzveikt sievieti nespēj pats nelabais. (*Sigrija Unsete*)
- Vairāku sieviešu klātbūtne zem viena jumta neatnes mieru. (*Pērla Baka*)
- Sievietes vīriešus iedvesmo uz dziem darbiem, bet traucē tos paveikt. (*Aleksandrs Dimā – dēls*)

Tu - sieviete, tu - grāmatu grāmata...

Tu - sieviete, tu - raganiskais dzēriens...

Tu - sieviete, un tas ir tavs attaisnojums...

(*Valerijs Brjusovs*)

- Bīstami ir spriest par sievietēm teorētiski; attiecībā uz viņām nav likumu, ir tikai notikumi. (*Čārlzs Darvins*)
- Gandrīz visas sievietes tiecas vīrieti pārveidot; taču tad, kad tas izdodas, viņas par tiem zaudē interesi. (*Marlēna Dītriha*)
- Gudra sieviete un greizsirdīga sieviete - divas dažādas būtnes. (*Fjodors Dostojevskis*)
- Krietnas sievietes rokas, kas apvijušās ap vīrieša kaklu ir glābšanas riņķis, ko liktenis nometis viņam no debesīm. (*Džeroms K. Džeroms*)
- Kamēr sievietei krūtīs ir kaut dzirkstelīte no mātes mīlestības, tā nevar būt pavisam slikta sieviete. (*Iļja Ērenburgs*)
- Nekad nerunāju sliktu par sievietēm. Viņas to dara labāk nekā es. (*Saša Gitrī*)
- Ja vīrietis meklē sievieti, kura vienmēr labi izskatās, māk uzturēt sarunu, interesējas par politiku, labi dzied un turklāt apklust pēc pirmā lūguma, tad, patiesību sakot, viņam vajadzīga nevis sieviete, bet televizors. (*Iphorska*)
- Sieviete ir līdzīga vēja rādītājam, kas tikai tad beidz grozīties, kad ierūsējis. (*Juvenāls*)
- No visām domām sievietei visvairāk attīstītas ir iedomas. (*Žans de Labrijērs*)
- Ikviens sieviete melo - bet, ja nemelo, tā nav nekāda sieviete ! (*Remarks*)
- Sievietes melo izcili, jo gandrīz tic tam, ka runā patiesību. (*Anrī de Renjē*)
- Nekad tu nesastapsi sievieti, kurai pietrūktu gatavas atbildes, ja nu vienīgi izrādītos, ka viņa ir bez mēles. (*Viljams Šekspīrs*)
- Ja pasaulē nebūtu sieviešu, mēs dzīves pirmajās stundās nesaņemtu palīdzību, mūža vidū - baudu, bet beigās - mierinājumu. (*Arturs Šopenhauers*)
- Sieviešu pazinēji reti kad ir optimisti. (*Bernards Šovs*)

- Sievietes neskrien pēc vīriešiem, jo kur ir redzēts, ka slazds skrietu pakaļ pelei. *(Juliāns Tuvims)*
- Sievietei nekad nav iespējams atbrūņot ar komplimentu, toties vīrietim vienmēr. *(O. Vailds)*
- Pele - dzīvnieks, kura ceļš kaisīts ar noģībušām sievietēm. *(S. Džonsons)*
- Nekad nesaki sievietei, ka tu neesi viņas mīlestības cienīgs : - viņa pati to zina ! *(NN)*
- Pasaulē ir sieviete, kuru tev ir paredzējis liktenis. Un, ja tu viņu nesastapsi, tu esi glābts. *(NN)*
- Sieviete jābūt tik gudrai, lai patiktu dumjiem vīriešiem un tik glupai, lai patiktu gudriem vīriešiem. *(Sari Gabora)*
- Sievietes veido visādu ķezu un nepatikšanu to labāko daļu. *(G. Malkins)*
- Sieviete pat ir spējīga uz kompromisu, lai tik vien panāku savu „taisnību”! *(G. Malkins)*
- Katram vajag un pienākas savs - sievietei vīrs, bet vīrietim - harēms *(Boriss Krutiers)*
- Sievietes ir līdzīgas grāmatām - vienas tā arī paliek neatšķirtas, bet citas tiek nolasītas līdz caurumiem... *(Boriss Krutiers)*
- Katra sieviete cer, ka viņa šim vīrietim būs tā pēdējā, ja ne pirmā bet katrs vīrietis cer, ka šī sieviete viņam vēl nebūs pēdējā. ... *(Boriss Krutiers)*
- Gudrai pasakot, ka viņa ir skaistākā, bet skaistulei, ka gudrākā, panākumus var gūt ātrāk, nekā lietas nosaucot tistajos vārdos. *(Boriss Krutiers)*
- Dievināt visas sievietes ir donžuānisms, tikai vienu - donkīhotisms. *(Krutiers)*
- Sieviete - tā ir rūpīgi nopūderēta melnā kaste... *(Boriss Krutiers)*
- Ja sievietes tev saka „Nē !”, tad viņas tevī neredz nedz vīrietim, nedz sponsoru... *(NN)*
- Sieviete ir pilnīgs suņa pretstats. Suns visu saprot, tikai pateikt neko nevar... *(NN)*
- Ja tu esi sastapis savu sapņu sievieti, vari atvadīties no visiem pārējiem sapņiem. *(NN)*
- Nekad neielaidies strīdā ar sievieti! Ja tu izrādīsies pārāks, viņa tevi uzskatīs par nepieklājīgu. Ja strīdā uzvarēs viņa — tevi uzskatīs par pēdējo muļķi. *(NN)*
- Mazais sievietes virtuves noslēpums — pusdienas garšo labāk, ja tās gatavo retāk. *(NN)*
- Ar asarām sievietes panāk vairāk, nekā vīrieši ar prātu. *(NN)*
- Ar kailu sievieti grūti strīdēties. *(NN)*
- Ceļš uz sievietes ledusskapi ved caur viņas sirdi. *(NN)*
- Sieviete, lai sagrēkotu, nepieciešams iemesls, vīrietim - iespēja. *(NN)*

• *Sievišķo būtņu galvenie raksturparametri*

Fizikālās īpašības :

Virsma parasti klāta ar plānu krāsainu slāni.

Vārās pati no sevis, sasalst bez redzama iemesla.

Kūst, ja ar to pareizi apietas.

Kodīga, ja nepareizi lieto.

Sastopama dažādās formās, sākot ar izciliem tīrradņiem un beidzot ar neapstrādātu rūdu.

Viegli padodas, ja izdara spiedienu pareizās vietās.

Kīmiskās īpašības :

Liela tieksme savienoties ar zeltu, sudrabu un dārgakmeņiem.

Spēj absorbēt lielu daudzumu dārgu substāncu.

Var spontāni eksplodēt bez brīdinājuma un redzama iemesla.

Šķidrums nešķīst, taču piesātinot ar alkoholu, ievērojami pazeminās pretestība.

Pats spēcīgākais zinātnē zināmais naudas reducētājs.

Vispārīgais izmantojums :

- Izteikti ornamentāls, īpaši sporta mašīnās.
- Labs relaksācijas līdzeklis, pārspēj citus zināmos.
- Ļoti efektīvs tīršanas līdzeklis.
- Izcilākie paraugi labi izmantojami arī ēdienu gatavošanai

Testēšana :

- Uzieti dabiskā stāvoklī, tīrākie paraugi iegūst rozā nokrāsu.
- Kļūst zaļi melni, novietoti blakus kvalitatīvākam paraugam.
- Drošības noteikumi :
- Bīstama, ja nonāk nepieredzējušās rokās.
- Arī pieredzējušam personālam jāievēro maksimāla rūpība un piesardzība.
- Nav ieteicams turēt īpašumā vairāk par vienu.
- Atsevišķus eksemplārus var uzglabāt attālās vietās, ja vien tie nenonāk kontaktā cits ar citu.

Sieviešu noteikumi

- Sievietes vienmēr izstrādā noteikumus.
- Noteikumus var mainīt bez brīdinājuma.
- Neviens vīrietis nevar zināt visus noteikumus.
- Ja sievietei rodas aizdomas, ka vīrietis zina visus noteikumus, viņai nekavējoties jāmaina daži noteikumi vai vīrietis.
- Sievietei vienmēr ir taisnība.
- Ja rodas iespaids, ka sievietei nav taisnība, tas ir tāpēc, ka vīrieša nepareizas rīcības rezultātā ir radušies pārpratumi.

- Es apgērbjos sieviešu dēļ, bet izgērbjos vīriešu dēļ. (A. Dikinsone)
- Ja sieviete gērbjas, lai iepatiktos savam vīram, viņa izvēlas pārno kleitu. (M. Dīriha)
- Skriet pakaļ sievietēm ir pilnīgi droši. Bīstami ir vienīgi tās noķert. (Ž. Devjē)
- Viņa piekāpās tik ātri, ka viņš nepaguva atkāpties. (J. Bulatovičs)
- Vīrietim jābūt galvai uz pleciem, bet sievietei - sejai. (V. Verhovskis)
- Sievietēm atlikušās vienīgi tiesības. Agrāk viņām bija privilēģijas. (I. Lehons)
- Zem eņģeļa vaibstiem slēpās sieviete.... (G. Malkins)
- Sievietes ir kā autobusi : - tā, kuru gaida, nekad neatnāk. (NN)
- Vīrietis iemīlas sievietē, bet sieviete - perspektīvā. (N. Belkins)
- Kamēr sieviete spēj izskatīties gadus desmit jaunāka par pašas meitu, viņa jūtas laimīga ! (O. Vailds)
- Ja vēlaties uzzināt sievietes trūkumus, tad par viņu pajūsmojiet tās draudzenēm ! (B. Franklins)
- Sievietes ir pastāvīgas savā nepastāvīgumā. (NN)
- Inteliģents vīrs savai sievai nekad neteiks : - „Kā bijī muļķe, tā arī esi palikusi !” Viņš teiks : - „Laikam nav varas pār tevi !” (NN)
- Ceļš uz panākumiem ir pilns ar sievietēm, kas stumj uz priekšu savus vīrus. (Valters Harisons)
- Nevienu vīrieti nevajadzētu tik ļoti ienīst, ka gribas atdot atpakaļ viņa dāvētos briljanta gredzenus. (Ž. Ž. Gabora)
- Gudra sieviete jau laikus mācās bez jebkāda iemesla apbrīnot savu vīru. (Glēna Klouza)
- Vīrietis ar lielu bankas kontu nemaz nevar būt neglīts ! (Ž. Ž. Gabora)
- Ja tu vēlies, lai sieviete tevi turpinātu mīlēt, tai iedves, ka esi kā bez prāta no viņas skaistuma ! (Ovidijs)
- Muļķīgumā visas sievietes ir vienādas ! (Erazms Roterdamiētis)
- Sievietes ienaidā ir pastāvīgākas nekā mīlestībā. (Karlo Goldoni)
- Ja sieviete niknojas, tad veselo saprātu viņas vārdos velti gaidīt ! (Blēzs Paskāls)

- Sievietēm tīk, ja viņas dēvē par cietsirdēm. *(Blēzs Paskāls)*
- Vīrieši vēlas lai jebkurā lietā viņus pārliecinātu, bet sievietes - lai lūdzoši pierunātu. *(E. Bošēns)*
- Sievietes sakarā ar sava prāta īpatnībām talantīgā cilvēkā parasti redz viņa trūkumus, bet stulbenī - tikai tikumus. *(Onorē de Balzaks)*
- Tas interesantākais ir ne jau tas, ko sieviete tev stāsta, bet gan tas, ko noklusē. *(A. Dimjā - dēls)*
- Kādi ir visbiežāk teiktie sieviešu meli? Es tevi arī mīlu? *(NN)*
- Ja sieviete ir auksta kā zivs, vīrietim ir jābūt pacietīgam kā makšķerniekam *(NN)*
- Viena otra sieviete nemaz nav skaista, bet tāda tikai izskatās! *(Karls Krauss)*
- Sieviete ir jāizskatās tik gudrai, lai viņas glupība būtu patīkams pārsteigums. *(Karls Krauss)*
- Sieviete iedvesmo vīrieti uz lieliem darbiem, kuru paveikšanu pēc tam padara neiespējamu. *(A. Dimjā - dēls)*
- Cik gan gudras kļūtu sievietes, ja tās iegūtu visu to prātu, ko vīrieši ir zaudējuši viņu dēļ! *(Žans Rostāns)*
- Cik gan maz varam pateikt par sievieti, kad esam ar viņu laimīgi un cik gan daudz, kad nelaimīgi *(Remarks)*
- Vai maz ir iespējama sieviete, kura savam mīļākajam lautu tūkstotis un vienu nakti tikai stāstīt pasakas! *(S. J. Lecss)*
- Arī skaistai sievietei gadās gudrs vīrs un otrādi - gudram vīram skaista sieva. *(J. Laganovskis)*
- Vīrs viņu pametis... Interanti, kāpēc pameta? No izskata patīkama sieviete, pēc sarunām spriežot, arī saprātīga, daudz lasījusi. Vārdu sakot, pirmais iespaids labs, ar tādu sievu, liekas, varētu dzīvot un dzīvot. Bet ej nu sazini, pirmais iespaids bieži vien viņ, tāpēc arī ir tik daudz nelaimīgu laulību. Varbūt viņai pārāk sīkumains, kašķīgs raksturs? Tas atklājas tikai ilgākā kopdzīvē, kad pēc pirmās aizraušanās sākas ikdienas rūpes - par dzīvokli, uzturu, bērniem. Varbūt pārāk greizsirdīga? Tad tās ir Ēģiptes mokes, nevis laulība, ja vīrs vai sieva pārāk greizsirdīgi. Tad viss, ko tu dari, tiek turēts aizdomās, visā tiek saskatīti "krāpšanas" mēģinājumi, kam seko nebeidzami pārmetumi, histērija, asaras. Tad ir jābēg, citas izejas nav. Varbūt negribēja bērnu? Sieviete radīta, lai kļūtu māte; vienīgi pašai izlēmtā nodošanās kādam lielam mērķim, kas prasa visu sirdi un prātu, spēj viņu atbrīvot no šī pienākuma. Kura to negrib pildīt, agrāk vai vēlāk kļūst nesimpātiska. Varbūt neauglīga? Lai gan tā nav sievas vaina, vīram, ja viņš grib pēcnācējus, tad cits nekas neatliek kā meklēt sev citu. Atklāti sakot, ilgstošai kopdzīvei tad nav nekāda morāla attaisnojuma. Varbūt auksta, neatsaucīga uz glāstiem? Tādas sievietes arī ir: ārēji pievilcīgas, sabiedrībā ļoti jautras, dzīvē enerģiskas, bet vislielākās tuvības brīdī pilnīgi vienaldzīgas, bez jebkāda tempermenta. Tiesā daudzas laulības tiek šķirtas šī iemesla dēļ. Bet varbūt viņai nepiemīt neviena no šīm vainām, varbūt vīrs tāpat vien ieskatījās citā, kura viņam vairāk iepatikās, un aizgāja pie tās? Prasīt, kāpēc viņš to darīja, būtu nepieklājīgi, un vai viņa varētu pateikt? Varbūt pati nezina? *(J. Laganovskis)*
- Skaistums sievai tomēr nav galvenais. Jo raugi, arī skaistu sievu vīri nereti ierodas mājās tikai uz rīta pusi. *(J. Laganovskis)*
- Kāpēc lai es nemīlētu savu sievu? Mīl taču pat svešas. *(A. Dimjā - dēls)*
- Vienīgais, ko vīri grib no sievietēm, ir - skaistums, mīlestība, padevība, saimnieciskums un vienmēr smaidīga seja. *(NN)*

Etīde par miljonāriem, bagātību un naudu.

Miljonāri, Individīdi, kurus citi tā saucamie „parastie” ļaudis apskauž, apbrīno un arī vairāk vai mazāk teatrāli nicina (atbilstoši „lapsas un vīnogu” principam no tautas teiksmu pūra).

Tādā naivi ideālistiskā traktējumā šie indivīdi pie savām bagātībām vajadzētu būt tikušiem ilgi, grūti un sūri strādājot, radot milzīgas materiālas vai intelektuālas vērtības, tās veltot visas sabiedrības un pat visas cilvēces labumam un attīstībai. Un par to tad ir saņēmuši adekvātu un pienācīgu atalgojumu ...

Protams, mēs visi saprotam, ka par šādu „ideālismu” pat *zirgiem ir jāsmejas*. Pie labumiem un bagātībām lielumlielais vairums miljonāru un miljardieru tiek ne jau šādā ceļā (izņēmuma kārtā tie irniecīgs mazākums – burtiski atsevišķi indivīdi), bet gan *taisot naudu*. Bet „naudas taisšana” - tā jau ir māksla, prasme, pat talants, kas ne jau katram piemīt un ne katram ir pa spēkam.

Nauda tiek „taisīta” tā saucamajā „biznesā”, galvenokārt diemžēl ne jau saražojot kādas vērtības, bet gan galvenokārt starpnieciski manipulējot jau ar citu saražotajām un radītajām vērtībām, tā rezultātā sev iegūstot ievērojamu peļņu vai kādus citus „labumus”. Lai kļūtu par veiksmīgu biznesmeni ir nepieciešama vesela rinda psiholoģiska rakstura īpašību - viņam ir jābūt aktīvam, iniciatīvas pilnam, „apsviedīgam” un elastīgam, uzstājīgam, pacietīgam un noturīgam, labam aprēķinātājam, organizatoram un nebaidīties no riska, pakritušam prast rast spēku atkal piecelties, jāpiemīt alkātībai, azartiskumam, pat kaislībai, būt arī nekaunīgam un daudz „necimperlētis” ar visādām tur liekulīgām „morālēm, godīgumiem un taisnīgumiem”. Un, protams, ir nepieciešama arī veiksmē.

Redz', cik bagāts ir nepieciešamo īpašību un īpatnību spektrs ! Tādam nu ir jābūt „riktīgam” biznesmenim kapitālistisko attiecību pasaulē, kurā valda vilku bara tikumi un likumi un tikai tad tam ir kādas cerības izrauties „cilvēkos” – kaut vai vismaz miljonāros (jeb sliktākajā gadījumā tā saucamajā vidusšķirā) un nežēlīgā konkurences cīņā tur noturēties, lai to neaprītu kāda cita plēsonīga un asinskāra haizivs. Kaut kādam tur lēnīgam un kautrīgam „muļlam”, flegmatikim vai melanholikim tur izredzes ir visai niecīgas. Zemapziņas līmeni šim indivīdam ir jābūt labi attīstītiem mednieka instinktiem, kas visi bija nepieciešami, lai tiktu pie medījuma un pašu nesabradātu kāds satrakoļies mamuts vai nesaplosītu lācis. Šīs psiholoģiskās īpašības ir bijušas nepieciešamās visos laikos un visās formācijās, lai nokļūtu un noturētos tā saucamajā „varas elitē”.

Būtībā ļaudis ar šādām miljonāriem nepieciešamām pamatīpašībām ir cilvēces vērtīgākā un aktīvākā daļa. Vai to darbība sniegs labumu vispārībai, jeb tikai paši sev - tas nu ir atkarīgs no valdošās sabiedriskās iekārtas principiem un prasmes šo kontingentu lietpratīgi izmantot un, atbalstīt un veidot.

Reālajā dzīvē viss tomēr ir visai sarežģīti. „Sociālisma celtniecības” posma laikā redzējām, ka šie „biznesīgi un miljonāri” tendētie ļaudis, atrodoties vadošajās struktūrās, tomēr „nevilka” - nesniedza to atdevi, ko no tiem varētu gaidīt. Nebija tiešas materiālas ieinteresētības un stimula. Laikam jau tā „idejiskuma un apzinīguma” bija par maz, tomēr vairāk prevalēja cilvēkos jau instinktu līmeni ieprogrammētais egoistiski savtīgs un alkātīgs personiskums - kādēļ velti pūlēties un censties, ja „tāpat” tūri labi var iztikt ! Tad nu arī cerētā iniciatīva, darbīgums, apsviedīgums, elastība un pārējais pozitīvais netiek izrādīts. Rezultātā visas sistēmas darba ražīgums un līdz ar to arī labklājības līmenis ir visai zems.

Vispār - strādājot algotu darbu ar fiksētu un limitētu apmaksu, it sevišķi tā saucamajā „valsts sektorā”, būt darbīgam, „iniciatīvam”, uzlabot, racionalizēt u.tml., lielas jēgas nav - apkārtējie tevi sāk uzskatīt par tādu kā „izlecēju”, labākajā gadījumā par apsmejamu divaini. Sevišķi morāli degradatīvu iespaidu mūsu labēji orientētajā „brīvajā un neatkarīgajā” Latvijā atstāja „šoferu dēlu” sindroms, kad valdošās partijas „savējos” iekārtoja visādās „siltās vietās” ar „astronomiskiem” atalgojumiem, bet kur praktiski

nekas nav jādara un arī atbildības nav. Lai pieminam bēdīgi slavenās visādas padomes, valdes un padomniekus ...

Visefektīvāk „biznesīgi” tendētie indivīdi darbojas tā saucamā „brīvā tirgus” gaisotnē. Ja tie ar savu darbību rada jaunas darba vietas, ražo sabiedrībai nepieciešamo, dodot būtisku „pievienoto vērtību”, tad viņu darbība ir apsveicama, nepieciešama un atbalstāma.. Atcerēsimies kā „sociālisma celtniecības” laikos mūsu pašu biznesmenīši uzdarbojās ar tulpju un agro kartupeļu audzēšanu, tos vedot un izdevīgi pārdodot Krievijas lielpilsētu tirgos ! Vai arī nodarbojās ar tā saucamo „spekulāciju”, vienā vietā nopērkot bet uz citu vietu aizvedot un pārdodot mantas, kur tās trūka valstiskā sektora neizdarības dēļ. Sabiedrībai kaitīgi un morāli degradatīvi ir tika jau pieminētie spekulatīvie darījumi. To apkarošanai, domājams, valstiskā mērogā šāda veida „biznesiem” vajadzētu uzlikt iespaidīgu progresīvo nodokli.

Ne katrs var būt labs organizators, harizmatisks līderis vai veiksmīgs biznesmenis. To pašu var teikt par īsteniem zinātniekiem, māksliniekiem, filozofiem, būtībā par jebkuru talanta izpausmi. Atbilstoši unikālajai gadījumu procesam tā saucamā normālsadalījuma likumībai, tam piemērotu ļaužu ir tikai kādi procenti piecpadsmit vai pat mazāk. Viss pārējais „pūlis” veido likteņa vai citu indivīdu „stumdītos un grūstītos”...

Nedaudz citā interpretācijā to izsaka pazīstamā 20/80 % likumsakarība. Šīs likumsakarības ilustratīvie piemēri - 20 % ļaužu ir tie aktīvie un darbīgie, bet pārējie 80 % ir tie stumdāmie, grūstāmie un ekspluatējamie ; 20 % pieder 80 % no vispārējās bagātības ; 20 % pļunduru izplūpē 80 % sabrūvētā alus ... Analītiskā pieejā pavērojiet apkārt norisošo - atradīsiet daudzas tādas ilustrācijas !

Vieglākais un ērtākais „naudas taisīšanas” paņēmiens ir būtībā tā saucamais *kupi-prodai*, jeb - lēti pirkt un dārgi pārdot. Atsevišķos tirgošanās gadījumos, kad kāda prece nu ir atvesta no diez kādas tālienes, tad tai jau ir klāt nākusi tāda kā „pievienotā vērtība” - pircējam ir izdarīts pakalpojums un par to tad tirgotājam pilnīgi pamatoti pienākas peļņa – samaksa par šo „pievienoto vērtību”. Populārāks, peļņu nesošāks un arī riskantāks ir parazitiskais „naudas taisīšanas” veids - spekulatīvi darījumi ar tā saucamajiem vērtspapīriem un valūtu vērtību attiecību maiņām. Te nu nav nekādas „pievienotās vērtības”, jo, izmantojot kādus nejaušus vai speciāli radītus apstākļus, nauda tiek pārvietota no vienām kabatām citās. Lielisks piemērs tepat pie mums Latvijā bija sertifikātu afēra, kurā pilnīgi „likumīgi” tika piešmukta tautas lielākā daļa, bet saujiņa veiklu darboņu pamatīgi „uzvārijās”.

Runājot par Latviju, jāatceras, ka pie varas stūres tikušie savtīgie, āždārznieciskie „labējie patrioti” totāli sagrava visu rūpniecisko un lauksaimniecisko ražošanu, tā izpildot rietumnieku kapitālistu pasūtījumu, lai tiem nebūtu nekāda lieka konkurence, apgūstot plašos un perspektīvos Krievijas tirgus.. Tādēļ „naudas taisīšanu” varēja realizēt tikai visādi „šeftējoties” un piedaloties Latvijas tautsaimniecības izlauptīšanā un iztirgošanā par sviestmaizi ārzemniekiem. Tas tad arī tika veiksmīgi darīts un mazajā Latvijā uzradās kādi 1000 „oficiālo” miljonāru, par kuru turību liecināja daudz maz publiski pieejamās datu bāzes. Un kur nu vēl „neoficiālie”, kas nevēlējās reklamēties un izgaismoties !

Interesi un pārdomas izraisa Lato Lapsas un Kristīnes Jančevskas grāmata „*Latvijas miljonāru noslēpumi*”. Ja vien ir iespēja, ieteiktu izlasīt !

Manuprāt kļūdains ir populārais mīts, ka „mūsējie” miljonāri ir galvenokārt izbijušie partijnieki, komjaunieši un čekisti. Ne jau tur slēpjas viņu bagātības saknes. Lai „tajos laikos” tiktu šo ļaužu kategorijās, tāpat bija vajadzīgas visas augšminētās psiholoģiskās īpašības, kas ir bijušas un joprojām ir nepieciešamas „valdošajām elitēm” visos laikos un visās sabiedriskajās iekārtās. Protams, vecie sakari un pazīšanās veiksmīgam biznesam nāk tikai par labu un tos vajag prast lietpratīgi izmantot ! Ambicioziem, enerģiskiem, apķērīgiem un uzņēmīgiem indivīdiem, kas savās šādās kvalitātēs ir kapitālistiskās sabiedrības mugurkauls, jaunajā situācijā pavērās plašas iespējas.

„Neatkarības” iegūšanas posmā, āždārznieciski realizējot šeftmanīgo „labējo” politiku, veiksmīgie „veiklie zēni” par sviestmaizi ‘sapriHvatizējās” ar daudziem tā saucamiem nekustāmajiem īpašumiem., kā stabilu kapitālu ieguldījumu veidu. Protams, ka mēģinājumiem viņu īpašumiem uzlikt pienācīgus nodokļus, tiek izrādīta mežonīga pretestība, izmantojot visvisādu demagoģiju. Bet cik lielus kapitālus šie „veiklie zēni” ir noslēpuši dažādos ofšoros, tas tai dumjajai tautai nav jāzina !

Pēc minētās grāmatas datiem mūsu miljonāru sastāvs ir apmēram 57 % it kā latvieši un 43 % cittautieši, kas arī apmēram atbilst Latvijas iedzīvotāju etniskajam sastāvam. Sievietes gan sastāda tikai apm. 13 % no miljonāru kopskaita.

Miljonāru vidējais vecums ir apm. 53 gadi. Vislielākais miljonāru vecuma blīvums ir gadu posmā no 40 līdz 60 gadiem, tie sastāda 73 % no miljonāros kopskaita. Ja atskata nost 20 gadus, kopš mēs ieguvām „brīvību un neatkarību” un kad radās reālas iespējas „veikliem zēniem” kampt, raut, grābt un „priHvatizēt”, tad redzam, ka tajā laikā tie bija trīsdesmitgadnieki, tātad tajā visaktīvākajā vecuma posmā ar lielām ambīcijām, uzdrīkstēšanos un jau psiholoģiski noformējušies ļaudis.

Interesi izraisa arī miljonāru sadalījums pa atsevišķān nozarēm (sniegts atbilstoši minētās grāmatas autoru sadalījumam).

Nekustāmie īpašumi un celtniecība kopumā sastāda 12,6 % 15 % latviskās cilmes (L) un 8,6 % cittautiešu (C)

Nekustāmo īpašumu bums diezgan likumsakarīgi atsaucas uz Latvijas miljonāru sarakstu, - pat pārceļot uz mantinieku sadaļu visus tos, kuru vienīgais nopelns ir piedzimšana „pareizajā” ģimenē, vienalga nekustāmo īpašumu un celtniecības nozarē paliek daudzi cilvēki, kuri godam nopelnījuši miljonāra nosaukumu.

Tirdzniecība un pakalpojumi 18,1 % L 17,5 % ; C 20,3 %

Tirdzniecības un pakalpojumu sfēra joprojām dod gandrīz piekto daļu no vis Latvijas miljonāru saraksta.

Lauksaimniecība un pārtikas rūpniecība 9,2 % L 10 % ; C 7,1 %..

Lai gan virkne lielu pārtikas rūpniecības uzņēmumu pēdējos gados pārgājusi ārzemnieku īpašumā, šī nozare joprojām dod būtisku artavu Latvijas miljonāru sarakstam. Turklāt runa ir ne tikai par pilsētu ražotņu īpašniekiem, bet arī lielajiem lauksaimniekiem, kuri padsmīt gados pēc „Breša reformām” cits pēc cita atbilst miljonāra statusam.

Enerģētika, tranzīts un loģistika 8,8 % L 6,4 % C 13,2 %

Lai gan naftas tranzīts Latvijā nepiedzīvo savas laimīgākās un veiksmīgākās dienas, tas kopā ar enerģētikas un loģistikas nozarēm vēl joprojām spēj nodrošināt paprāvu miljonāru pulku, - kā nekā vietējam tirgum degviela joprojām ir vajadzīga, turklāt aizvien pieaugošos apjomos.

Daudznozaru uzņēmumi un holdingi 8,1 % L 6,4 % C 10,2 %

Gadiem ejot no Latvijas ekonomiskās telpas pazudis ne viens vien kādreiz visvarens holdings, koncerns vai, vienkāršāk sakot, pietiekami stingri saistītu un vadītu uzņēmumu grupa. Taču ir arī veterāni, kuri joprojām jūtas gluži labi, turklāt aizgājēju vietā nāk arī jauni - varbūt vienīgi vairs ar ne tik visaptverošām ambīcijām.

Finanses un apdrošināšana 5,5 % L 3,2 % C 8,1 %

Latvijas finanšu struktūras citu pēc citas pārpērkot ārzemniekiem, aizvien mazāk paliek šajā jomā atrodamo miljonāru. Tomēr daži desmiti vēl noturas.

Ražošana 6.8 % L 3,6 % C 9,6 %

Latvijas rūpniecība vēl gluži nav mirusi. Kaut kā vēl „čūkst” tekstilrūpniecība, metālapstrāde, ķīmiskā industrija, elektronisko iekārtu ražošana un citas nozares .

Mežrūpniecība un kokapstrāde 4,7 % L 6,4 % C 3,6 %

Tas var šķīst dīvaini, taču Latvijas galvenā eksporta nozare nebūt nedod kuplāko Latvijas miljonāru daļu.

Informācija, izglītība, komunikācijas 5,1 % L 7,9 % C 1,5 %

Informācijas tehnoloģijas, kuras citviet pasaulē radījušas simtus un pat tūkstošus miljonāru, savu burvju nūjiņu nedaudz ir pamājušas arī uz Latvijas pusi, kaut arī ne pārāk daudzi, ir mums miljonāri gan šajā jomā, gan telekomunikācijās un pat izdevējdarbībā.

Pārdevēji 5,3 % L 6,8 % C 3,6 %

Latvijā ir ne mazums cilvēku, kuri vēl dažus gadus iepriekš ir pamatoti ieņēmuši vietu miljonāru sarakstā, aprēķinot viņiem piederošo uzņēmumu un to kapitāldaļu vērtību. Bet ko nu, kad uzņēmumi ir pārdoti - turklāt bieži vien par tā arī neatklātu cenu ? Vai tāpēc, ka cilvēkam pēc vērtīgāka uzņēmuma pārdošanas oficiāli nepieder nekādi būtiski īpašumi, bet banku kontu

stāvoklis ir noslēpums aiz septiņiem zieģeļiem, viņus izsvītrot no saraksta? Tāpēc šī - Latvijas miljonāru saraksta „pārdevēju” sadaļa - veidota, šaubīgos gadījumos ņemot vērā arī ekspertu vērtējumu par pārdoto uzņēmumu vērtību un darījumu summām.

Sports un izklaide 2,9% L 3,2% C 2,0%

Latvijā pagaidām nav bijis iespējams nopelnīt miljonus ar šovbiznesu. Cita lieta - izklaides bizness un, protams, sports.

Mantinieki un radinieki 4,1% L 5,7% C 2,0%

Nekādā gadījumā nevajadzētu teikt, ka šiem cilvēkiem nav bijis nekādas lomas savā miljonāru statusā. Jā, pirmām kārtām viņi ir miljonāri tāpēc, ka piedzimuši „pareizajā” ģimenē, apprecējuši „pareizo” cilvēku vai „pareizajā” brīdī saņēmuši mantojumu. Taču - mantojums ir arī pareizi jāapsaimnieko, bet par miljonāru ģimenēm no malas nekad jau nav zināms - kurš tur galu galā ir īstais „lietu bīdītājs” un organizētājs. Tā kā - ja ne visi, tad vismaz lielākā daļa šajā sadaļā vietu Latvijas miljonāru kopumā ieņem godam.

Vietējo ofšoru īpašnieki 3,5% L 4,6% C 2,0%

Ļaudīm, kuri nevēlas, lai par viņu turīguma patiesajiem apmēriem būtu liets kursā arī citi, nebūt nav jāslēpjas aiz neskaitāmām ārzonas kompānijām. Latvijas īpatnā likumdošana nosaka, ka akciju sabiedrības savus akcionāru sarakstus var paturēt tikai pie sevis, un rezultātā mūsu valstī ir ne mazums uzņēmumu, kuri uzskata - tas, kam tie īsti pieder, ir tikai pašu īpašnieku darīšana. Taču ne vienmēr šis nodoms sekmīgi īstenojas - šajā miljonāru sadaļā atrodami vietējo „ofšoru” līdzīpašnieki, kuriem īsti nomaskēties nav izdevies.

Savādie miljonāri 5,3% L 3,2% C 8,1%

Mūsu valstī ir ne mazums cilvēku, kuru mantiskais stāvoklis, spriežot pēc oficiālajām datu bāzēm, viņus ļautu pieskaitīt labākajā gadījumā vidusslānim. Taču iepriekšējā darbība, kāds „izgaismojies” darījums vai nozares pārstāvju vienprātīgs „jā!” uzstājīgi liek viņus tomēr pieskaitīt Latvijas miljonāru pulkam - ja ne citādi, tad vismaz šajā sadaļā.

Kādam miljonāram pajautāts:

„Vai nav kauns būt gāgātam?” Atbildē skanēja: „Nav kauns. Kauns ir tad, kad tu bērnu un mazbērnu priekšā esi nabadzīgs un nevarīgs!”

Tas tad varētu būt „naudas taisīšanas” morālais attaisnojums, reakcijā uz pastāvošās sabiedriskās sistēmas netaisnīgumu, kad godīgiem darba rūķiem jādzīvo trūkumā un nabadzībā, bet visādi „veiklie zēni” dzīvo kā nieres pa taukiem

Šie ļaudis vismaz nav nokāruši degunus, nolaiduši rokas, nevis tikai ņaud, bet gan ķepurojas pēc principa - „varde krējumburkā”.

Taču bagātība, nauda un ar to saistītā slava, iespaidīgums un vara, pēc kā ļaudis tik alkatīgi tiecas, ir abpusēji griezīgs zobens, par kura iespaidu un nozīmīgumu jau gadsimtiem ilgi ir lauzījuši galvas ļaužu gudrākie un domājošākie prāti.

Nu kāda jēga ir ar lielām mokām un upuriem triekties pēc bagātības, ja vienalga priekšā tāpat stāv kaps un tajā līdzī savas bagātības nepaņemt! Bērniem, mazbērniem un mantiniekiem vieglāka dzīve? Bet cik gan daudz, ja ne vairums, ir gadījumu, kad bērni sūri un grūti sarūpēto bagātību banāli notrallina un kad mantojuma dēļ plūcas un neglābjami sanaidojas?!

Kā vielu filozofiskām pārdomām sniedzam

Dižu cilvēku dižu domu kompilatīvu izlasi par bagātību un naudu.

Bagātība

- Bagātība ir bīstama ar to, ka tā bojā ne tik vien tās īpašnieku, bet arī ikvienu, kas ar to nāk saskarē.
- Atstāt bagātību bērniem? Gudri būs - iztikas, taču muļķiem nelīdzēs.
- Cilvēka lielākā bagātība ir tāds dvēseles stāvoklis, kad vairs nevēlas nekādas bagātības.
- Bagātība neatbrīvo mūs no rūpēm, - tā tikai nomaina vienas rūpes ar citām.
- Par to, cik mazu nozīmi Dievs piešķir bagātībai, var spriest pēc tā, kādiem cilvēkiem Viņš to ir devis.
- Augstākā bagātība ir alkatības trūkums.

- Bagātos namos tik reti atnāk bērni...
- Bagātība ir līdzīga sālsūdenim - jo vairāk dzer, jo vairāk slāpst.
- Bagātība ir līdzīga mēsliem - savākti kaudzē, tie nejauki smird, bet izkļiedēti ir lietderīgi un sniedz auglību.
- Cilvēka bagātības mērs ir tās mantas, no kurām viņam viegli atteikties.
- Nabagiem naudu vieglāk palūgt nekā bagātiem.
- Es neesmu tik bagāts, lai pirktu lētas mantas.
- Ja esi kļuvis bagāts godīgā ceļā, tad tomēr būtu prātīgāk un drošāk šo eksperimentu neturpināt...
- Lai nopelnītu iztikai, jāstrādā. Tomēr, lai kļūtu bagāts, ir jāizdomā kaut kas cits.
- Bagātība ir daudzu ietaupījumi vienās rokās.
- Bagātie mums nav līdzīgi : - viņi maksā mazākus nodokļus.
- Reti kurš no mums spēj izturēt bagātības nastu. Protams, svešu.
- Viņam teica : - izvēlies bagātību vai prātu ? Būdam gudrs cilvēks, viņš izvēlējās bagātību.
- Es neesmu pamanījis, ka ļaužu godīgums pieaugtu reizē ar viņu bagātību.
- Nabagiem vairāk bērnu, toties bagātajiem vairāk radnieku.
- Bagātība cilvēkiem rada īpatnēju apziņas stāvokli. Bagātie nemēdz būt nedz konservatīvu, nedz liberālu, nedz kreisā, nedz labējā spārna pārstāvji. Nav viņi arī ticīgi kristieši. Viņu politisko partiju sauc par Alkatību, bet reliģiju - par Kapitālismu. Viņi priecājas, ka trūcīgo ļaužu miljoni un arī ļaudis no vidusšķiras balso par kandidātiem, kas šos trūcīgos un arī vidusšķiru pēc tam ciniski piesmies.
- Bagātam vīrietim var būt daudzas sievietes, bet nabadzīgai sievietei ir vajadzīgi daudzi vīrieši.
- Man pieder milzīga bagātība, ko es nevaru nedz notrallināt, nedz paspēlēt biržas spekulācijās vai banku bankrotos. Tā ir apmierinātība ar savu Likteni.
- Bagātība klabina tukšus zobus daudz vairāk savā nepieēdībā, nekā nabadzība tos klabina savā trūkumā.
- Cilvēka bagātības mērs ir tās mantas, no kurām viņam viegli atteikties.
- Bagātam un stipram visi draugi, nabagam vai vājam reti kāds.
- Ir jābūt filozofam, lai varētu paciest bagātību - protams, cita cilvēka bagātību.
- Ja tev piemīt sirdsapziņa, tad pastāv simtiem iespēju nekļūt bagātam.
- Viņš jau ir tik bagāts, ka jau var atļauties izskatīties nabadzīgs.
- Bagātnieki ir kaitīgi ne jau tāpēc, ka ir bagāti, bet gan tādēļ, ka nabagie izjūt savu nabadzību. Ja bagātniekus iznīcinātu, nabagie no tā bagātāki nekļūtu, toties justos mazāk nabadzīgi.
- Bagātie medī ziloņus, bet nabadzīgie blaktis.
- Nabadzīgo priekšrocība ir tā, ka ārsti tos izārstē ātrāk.
- Bagātie garlaikojas dārgāk.
- Vieglāk ir paciešama pašu nabadzība, nekā citu bagātība.
- Parasti bagātie nabagajiem stāsta par taupīgumu, bet nabagie parāda augstsirdības piemērus
- Augstākā bagātība ir alkatības trūkums.
- Zem katra iegūta miliona slēpjas kāda nekrietnība.
- Savu bagātību var attaisnot un mīkstināt tikai ar labdarību
- Bagātība ir bīstama ar to, ka tā bojā ne tik vien tās īpašnieku, bet arī ikvienu, kas ar to nāk saskarē
- Cilvēka lielākā bagātība ir tāds dvēseles stāvoklis, kad vairs nevēlas nekādas bagātības
- Ko gan nozīmē pasaules lielās bagātības, ja garā esam nabagi ?

- Ir diezgan daudz ļaužu, kas nicina bagātību, bet pavisam maz to, kas no tās spēj labprātīgi atteikties.
- Pasaulē ir tikai divas cilvēku šķiras - bagātie un nabagie.
- Gudru cilvēku pasaulē esot vairāk nekā godīgo.. Bet, ja nu tu esi gudrs, tad kādēļ tu neesi bagāts ?
- Bagātība ir lielisks kalps, toties slikts saimnieks...
- Teātris ir vienīgā vieta, kur nabagie uz bagātajiem nolūkojas no augšas
- Lai varētu būt cēlsirdīgs, ir jābūt vai nu dikti bagātam, vai galīgi nabagam
- Bagāto Dievs ir bagātība.
- Bagāts ir tas, kurš tāds jūtas, apmierinoties ar to, kas viņam ir
- Bagāti ir tie, kuri spēj savas vēlmes ierobežot atbilstoši iespējām
- Cilvēkus bagātība nogalina vairāk nekā nabadzība.
- Trūkstot bagātībām, nācija ir tikai nabadzīga, bet trūkstot patriotismam – tā jau ir nožēlojama !
- Valsts bagātība ir mērojama tās pilsoņu brīvībā !
- Nav svarīgi vai esi bagāts vai nē, ja vien vari komfortabli dzīvot un atļauties ko vien vēlies !
- Divas nācijas starp kurām nav sakaru, kuras nepazīst viena otras paradumus, domas un jūtas, it kā būtu dažādu planētu iedzīvotāji, kuri citādi audzina savus bērnus, citādi tos baro un māca citās manierēs, kas dzīvo pēc citādiem likumiem... Bagātie un nabagie...
- Strādājot tikai materiālo vērtību labad, mēs paši sev būvējam cietumu. Ieslēdzamies vientulībā un visas mūsu bagātības - pelni un pīšļi, nav spējīgi mums sniegt to, kādēļ būtu vērts dzīvot.
- Cildenais izmanto savu bagātību, lai padarītu savu dzīvi bagātāku. Sekli domājošais izmanto savu dzīvi, lai iegūtu bagātību.
- Gars bagāts top no tā, ko saņem. Bet sirds top bagāta, vien sevi atdodot.
- Nedzenies pēc bagātības un nestrādā tikai tādēļ vien, lai taptu bagāts ! Tiecies pēc laimes, pēc mīlas un pretmīlas, un, pats svarīgākais, pēc sirdsmiera un rāma gara.
- Dvēselē bagātāko cilvēku pūrā ir vērtības, kas nerūsē un neizčākst kā pērnais sniegs. Tās viņam sniedz gandarījumu un dvēseles mieru. Lūk, kādas ir šīs bagātības :
- *Es rodu laimi, palīdzot to rast citiem.
Es rodu veselību un dzīvesprieku mērenībā, un tas attiecas ne tikai uz ķermeņa fizioloģiskajām vajadzībām.
Es nevienu neienīstu, nevienu neapskaužu, bet cienu un mīlu visu cilvēci.
Es strādāju aizrautīgi un mīlu savu darbu, ienesu tajā arī azarta elementus, tādēļ nekad nāvīgi nenogurstu.
Es nekad nevienu neaprunāju un nedzenu intrigas.
Es dzīvoju saskaņā ar savu sirdsapziņu.
Es noraidu alkatību un iegādājos tikai tādas lietas, kas man ir nepieciešamas radošai darbībai.
Es neubagoju pēc citu mīlestības, jo zinu, ka saņemu to, ko esmu pelnījis.*
- Šīs bagātības nav ar naudu novērtējamas. Tās pastāv cilvēka apziņā, un tās viņam neviens nevar atņemt, nedz arī sagandēt. Tās iegūt var arī citi, kuri atzīs un pieņems šādu pasaules uzskatu un dzīvesveidu. Šīs bagātības tiek krātas un veidotas visu mūžu, pakļaujoties Dabas un Radītāja viedajiem likumiem.
- Mērenība ir trūkumcietēju bagātība, alkatība - bagātnieku nabadzība
- Daži cilvēki nicina bagātību tāpēc, ka zaudējuši cerību to iegūt
- Ja mēs valdām pār savu naudu, tad esam bagāti un brīvi. Ja nauda valda pār mums - mēs esam visnabadzīgākie.

- Cilvēka bagātību nenosaka viņa īpašums, bet gan viņa būtība
- Bagātība ir skopuma un bezkaunības māte.
- Cilvēka bagātība ir tieši proporcionāla tam, ko viņš var atļauties nedarīt.
- Taupīgums ir neizsīkstoša bagātība.
- Cilvēks ir daudz vairāk vērts ar to, kas viņš ir, nekā ar to, kas viņam ir.
- Tas ir diezgan bagāts, kas var iztikt bez kredīta un glaimiem
- Savas bagātības tu atradīsi tur, kur būs tava sirds.
- Dzīve gūst bagātību no pasaules, bet nozīmi - no mīlas
- Bezgala bagāta ir dzīve, ja cilvēks prot dižgaru domas ieaust savas dzīves paklājā.
- Nav citas bagātības kā tikai - dzīve.
- Bagātībai vajag laimi, bet laimei bagātību nevajag.
- Neesi bezdarbīgs, pat tad, ja esi bagāts !
- Tas ir bagāts, kam pietiek.
- Bagāts nav tas, kam daudz pieder, bet tas, kurš dalās ar citiem.
- Valstī, kuru pārvalda labi, kaunas no nabadzības. Valstī, kuru pārvalda slikti, kaunas no bagātības
- Ir neiespējami vienlaikus būt ļoti labam un ļoti bagātam
- Ļoti bagāti cilvēki mums nelīdzinās...
- Vislielākā bagātība ir saprāts. Vislielākā nabadzība ir tumsonība. Vislabākais mantojums ir audzinātība.
- Viens no bagātības iegūšanas godīgiem veidiem ir savas alkatības samazināšana.
- Neprātīgs ir tas, kurš bagātībā piemirst draugus !
- Visbagātākais ir taupīgais; visnabagākais - skopulis !
- Mana pieredze liecina, ka bagātie vīrieši ir skopuļi.
- Sirdi neiztukšojot, kabatu ir grūti piepildīt !
- No bagātības var atteikties jebkurā brīdī, bet ne no nabadzības !
- Viens vietējais buržujs pamāca dēlu: "Tu esi bagāts, runā skaļi !"
- Labāk ir dzīvot bagāti nekā mirt bagātam.
- Cilvēki nekļūst bagāti, daudz pelnot, bet gan daudz ietaupot.
- Skopulim viegli kļūt bagātam - bet kāda tam jēga ?
- Mūsu īstā bagātība mērāma pēc tā, cik mēs būtu vērti, ja pazaudētu visu naudu.
- Miegš, bagātība, veselība - lai patiešām izbaudītu šīs lietas, kādu brīdi jāiztiek bez tām.
- Vieglis veids, kā kļūt nabagam, ir izlikties, ka esi bagāts !
- Bagātība nodrošina izvēles brīvību.
- Ceļš no bagātības uz varu ir mazāk aizdomīgs nekā no varas uz bagātību.
- Bagātniekam savu bagātību slēpt ir daudz vieglāk nekā nabagam savu nabadzību.
- Bagāts vīrietis var atļauties daudzas sievietes, bet nabadzīgai sievietei ir vajadzīgi daudzi vīrieši.
- Ja kādreiz bagātākās bija zemes ar lieliem dabas resursiem, tad tagad bagātākas ir tās zemes, kurās cilvēki ir darbīgāki un zinošāki
- Man citu bagātību nav kā manas domas.
- Ļoti bagāts ir tas, kam nav nekā ko zaudēt.
- Bagātība neatbrīvo mūs no rūpēm, - tā tikai nomaina vienas rūpes ar citām.
- Bagātība dzemdina skopumu un bezkaunību.
- Bagātība ir laba kalpone, bet nekam nederīga mīļākā.

Nauda

- Nauda nav nekā vērtā, ja nav mīlestības. Taču mīlestība bez naudas arī nav salda.
- Tikai stulbenis alkst naudas un miljonu dēļ upurē visu - dzīvību, mīlestību, patiesību, filozofiju, visus cilvēces dārgumus, bet, kad piesātinās tiktāl, ka var uzspļaut miljoniem, ko tad ?
- Tikai nauda cilvēku uzbudina vēl vairāk nekā mīlestība
- Ir lietas, kas ir vērtīgākas par naudu, bet bez naudas tās nopirkt nevar...
- Bez naudas pret naudu nav iespējams cīnīties.
- Naudas dēļ precētais ir gatavs uz visu !
- Nav tāda svētuma, ko nauda nevarētu nomelnot, un nav tāda spēka, ko nauda nevarētu pārvērtēt.
- Nauda bieži vien maksā ļoti daudz.
- Cilvēks var ilgi dzīvot ar naudu, kuru gaida.
- Netērējiet nervus tur, kur tā vietā var tērēt naudu !
- Ir lietas, kas svarīgākas par naudu, tikai vajag daudz naudas, lai tās iegūtu.
- Nevienam nevar būt brīvs, ja nav brīvs no „naudas taisīšanas”....
- Sievietes sastāv no tērpa, miesas un dvēseles. Vīrietis – no dvēseles, miesas un naudas maka.
- Ja jau naudā nav laimes, tad atdodiet to kaimiņam !
- Sieviete un nauda - divi ļaunumi, bet būtībā tas ir viens un tas pats posts.
- Cīnīties pret naudu bez naudas nav iespējams.
- Nabagiem naudu vieglāk palūgt nekā bagātiem.
- Tukšā sievietē var ieguldīt daudz naudas.
- Nevar uzreiz visu iegūt, sāc ar mazumiņu - ar naudu !
- Daudzi pazaudējuši veselību, cenšoties nopelnīt visu naudu, ko varēja nopelnīt, bet pēc tam pazaudēja visu naudu, mēģinot atgūt veselību.
- Ja nauda ir viss, kas jums vajadzīgs, tad tas ir viss, ko jūs varbūt iegūsiet.
- Nauda - vislabākais nomierinošais līdzeklis.
- Ne jau laimē ir nauda !
- Daudz kas dzīvē ir svarīgāks par naudu, ja vien tās ir pietiekami !
- Katrs taisa naudu savas samaitātības iespēju robežās.
- Ar naudu ir grūti kad viņas nav.
- Nauda ir galīgi sīkumi, tādēļ to vajag daudz.
- Nauda bojā cilvēku, it sevišķi, ja tā ir citiem.
- Paša konvertējamākā nauda atrodas konvertos.
- Pilnas kabatas vīriešus dara staltākus.
- Grumbas uz maciņa sarūgtina ikvienā vecumā.
- Liekas naudas nav - ir tikai lieki izdevumi !
- Nekas tā neieekonomē laiku kā nauda !
- Sava naudas čupa nesmird !
- Bet to, kuri tic, ka laime nav naudā, kļūst aizvien mazāk un mazāk...
- Cik gan daudz naudas vajadzētu būt, lai to uzskatītu par mēsliem !?
- Jo mazāka alga, jo grūtāk to nopelnīt.
- Nauda bojā cilvēku, bet naudu bojā inflācija.
- Naudas nepietiek pat tam, lai saprastu, ka ne jau naudā ir laime !
- Nauda rada ilūziju, ka ne jau naudā ir laime...
- Inflācija - naudas masas pieaugums, tai zaudējot svaru.
- Alga - naudas summa, kas visiem liekas maza neatkarīgi no ieņemamā amata.

- Runā, ka nauda nenes laimi. Bet toties cik prieka tā nes !
- Pasaulē ir saujiņa ļaužu, kurus nauda nevar samaitāt, un mēs, protams, piederam pie to skaita.
- Ja jau par to maksā naudu, tas nozīmē, ka tas ir darbs.
- Džentlmeņi par naudu nerunā - viņiem ir nauda.
- Ģimene ir ļaužu grupa, kuru vieno asinssaites un ķildas par naudu.
- Naudas un komplimentu nekad nav par daudz.
- Turīgi ļaudis domā, ka dzīvē galvenais ir mīlestība; nabadzīgie skaidri zina, ka galvenais ir nauda.
- Naudai nav nozīmes - kamēr tā jums ir.
- Nauda, protams nav brīnumzāles, taču tā ļoti labi palīdzēt nabadzību.
- Par dzīvi un naudu sāk domāt tad, kad tās iet uz beigām.
- Vai džentlmenim dāmai būtu jāizmaksā tramvajā, ja dāma viņam izmaksāja restorānā ?
- Jebkura tehniska problēma ir atrisināma, ja vien ir pietiekami daudz naudas un laika !
- Ar darbu, ar algu izdzīvot nevar, bet ar naudu var !
- Vīrietis ar lielu bankas kontu nemaz nevar būt neglīts !
- Uzskata, ka tieksme pēc naudas ir visu nelaimju cēlonis. To pašu var teikt arī par naudas trūkumu !
- Kad runā nauda, uz akcentu un izlokšni vērību nepiegrīž !
- Ne jau naudā ir tā ļaunuma sakne, bet gan naudas iegūšanas veidos !
- Jo lielāks naudasmaiss, jo ciešāk tas tiek aizsiets !
- Kad biju jauns, domāju, ka naudā ir dzīvē vissvarīgākais. Tagad vecumā es to zinu!
- Ar naudu spēj visi, bet tu pamēģini bez naudas !
- Pats vienkāršākais naudas „taisīšanas” veids ir pārtraukt naudas zaudēšanu !
- Par naudu var nopirkt brīnišķu suni, taču ne par kādu naudu to nepiespiedīsīt laimīgi vicināt asti !
- Nekad nesniedzat padomus tam, kurš prasa tikai naudu !
- Cilvēka vissvarīgākā sastāvdaļa un pamatu pamats ir viņa naudasmaks !
- Beidzot es uzzināju ar ko tad īsti tie cilvēki atšķiras no dzīvniekiem - tās ir naudas nepatīkšanas !
- Kamēr nauda ir uz papīra, tas ir tikai papīrs, nevis nauda !
- Cilvēks ar savu naudu rīkojas piesardzīgāk nekā ar saviem principiem !
- Visdrošākais paņēmiens kā izputināt cilvēku, kurš neprot apieties ar naudu, ir iedot viņam naudu !
- Patlaban vēl daudzi jo daudzi uzskata, ka nauda un tas, ko par to var nopirkt, ir tā īstenā veiksmes mēraukla. Taču nopirktā manta ir tikai lieta, ne vairāk, ne mazāk. Viņa cilvēka garīgo pusi nemaina, vismaz uz labo pusi nē. Mēs varam pārkrāsot matus, izmainīt ģērbšanās stilu, nopirkt jaunu automobili, bet tas viss nebūs patiesais mūsu būtības rādītājs.
- Tikai nauda dod iespēju kaut kā pārciest nabadzību.
- Dzīvē par naudu nākas dārgi maksāt...
- Vīrieši reti iet bojā sieviešu dēļ. Daudz vairāk iet bojā naudas dēļ, ko izdod par sievietēm.
- Naudai nav nekādas nozīmes, tāpat kā vīrietim bez naudas...
- Nauda gan nedod laimi, taču nomierina nervus...
- Ir amati kur galva nemaz nav vajadzīga, jo naudu taču saņem ar rokām
- Tas nav taisnība, ka vēsture neatkārtojas ! Tā atkārtojas, jo man atkal nav naudas !
- Iztikt ar mazumu naudas - tas arī ir talants !

- Nauda naudu pelna, nabadzība dzen nabadzībā.
- Nezini kā tikt vaļā no nepatīkama cilvēka ? Aizdod viņam naudu un viņš pats sāks vairīties no tevis. Jo vairāk aizdosi, jo vairāk vairīsies.
- Liela nauda cilvēku samaitā, bet maza - pazemo.
- Reformas sākas tad, kad beidzas nauda.
- Ja ne jau naudā ir laime, tad tas nozīmē, ka man mūžīgi veicas.
- Par naudu mīlestību nopirkt nevar, tomēr var iegūt labākas tirgošanās pozīcijas.
- Nauda ir vislabākā dāvana. Viss pārējais maksā pārāk dārgi
- Viens otrs naudas dēļ ir gatavs uz visu - pat labi strādāt !
- Galvenā atšķirība starp mīlestību par naudu un nesavtīgu mīlestību ir tā, ka pirktā mīlestība izmaksā lētāk
- Laime ir tad, kad sevi nevajag pārliecināt, ka tā nepastāv naudā
- Ir grūti savienot cilvēka augsto sūtību ar viņa zemo darba algu.
- Augstākā izglītība nekompensē zemo darba algu.
- Klasiskais trijstūris - viņš, viņa un nauda.
- Kur lai ņem tik daudz naudas, lai būtu simts draugu ?
- Pats nepiedodamākais vīra trūkums ir naudas trūkums.
- Iespējams, ka laiks ir nauda, taču daudz vieglāk ir kādu pierunāt jums ziedot nedaudz laika nekā naudu.
- Laimīgie neskaita mirkļus. Laimīgie skaita naudu.
- Runā, ka ne jau naudā esot laime, taču patīkamāk būtu par to pārliecināties pašam.
- Nauda laimi nenes, toties ļauj komfortāk paciest nelaimi
- Nav labi skaitīt naudu cita kabatā, bet interesanti gan.
- Gudriem nauda ir līdzeklis, bet muļķiem – mērķis.
- Naudai nav morāles.
- Ja nebūtu sieviešu, tad visas pasaules naudai nebūtu nekādas jēgas.
- Nekas nav labāks par mājām, ja tev galīgi nav naudas lai kur varētu aiziet.
- Ja nauda neiepriecina, tātad tā nav jūsu nauda..
- Ir grūti izprast divas problēmas: No kurienes rodas putekļi un kur pazūd nauda ?
- Kas apgalvo, ka nauda var izdarīt visu, visticamāk, pats spēj naudas dēļ izdarīt visu.
- Naudu vajag aizņemt tikai no pesimistiem, jo tie jau laikus zina, ka tiem to neatdos !
- Viss, ko es vēlos, ir iespēja pārliecināties, ka laime nepastāv naudā !
- Es saprotu, ka nevar gribēt visu uzreiz, tādēļ sāksu ar mazumiņu - es vēlos naudu !
- Ir liela starpība – vai esi tās naudas vergs, kura tevi ir, vai tās, kuras tev nav!
- Bērniem nauda ir biežāk nekā vecākiem, jo vecākiem savu vecāku parasti vairs nav.
- Neliela aizdotā nauda dara parādnieku, bet liela – dara ienaidnieku.
- Vieni klanās tituliem, otri – varoņiem, trešie – spēkam, ceturtnie – Dievam un aiz šā iemesla cits ar citu strīdas, taču visi kā viens klanās naudai.
- Nauda ir dikti svarīga lieta. It sevišķi, ja tās nav !
- Pēc jūsu algas paaugstinājuma, mēneša beigās jums noteikti būs mazāk naudas kā agrāk !
- Izdevumi vienmēr cenšas pielīdzināties ienākumiem vai pat tos pārsniegt!
- Inženieri un zinātnieki nekad nepelnīs tik daudz naudas, cik biznesmeņi un priekšnieki. Lūk, matemātisks pierādījums. Pirmais postulāts: zināšanas ir spēks. Otrais postulāts: laiks ir nauda. Kā zina jebkurš inženieris, spēks=darbs/laiks. Tā kā zināšanas= spēks, bet laiks=nauda, tad šo formulu

varam pārveidot: zināšanas=darbs/nauda. No šejienes atvasinām naudas formulu un iegūstam: nauda=darbs/zināšanas. Tādā veidā, ja zināšanas tiecas uz nulli, tad nauda tiecas uz bezgalību, neatkarīgi no izpildītā darba. Secinājums: Jo mazāk jūs zināt, jo vairāk nopelnāt. Ko arī vajadzēja pierādīt.

- Nauda bojā raksturu.
- Par naudu esam spiesti maksāt ar brīvību.
- Par naudu var nopirkt visu, izņemot dvēselisku sirds siltumu.
- Tas, kurš nespēj ietaupīt naudu, nekad neko nenasniegs.
- Nauda nedara laimīgu, bet tā ārkārtīgi nomierina.
- Vīrietis kļūst naudaskārs tikai aiz sieviešu iegribām
- Nauda - cik attapīgu tā padara cilvēku!
- Ja mēs valdām pār savu naudu, tad esam bagāti un brīvi. Ja nauda valda pār mums - mēs esam visnabadzīgākie.
- Nauda ir pēdējais draugs, kas uzticams līdz galam.
- Nauda ir kā sekss: ja tās nav, ne par ko citu nav iespējams domāt; ja tā ir - cilvēks domā par visu citu, izņemot naudu.
- Vislabāk naudu nopelnīt paša rokām, labi – saņemt mantojumā, sliktāk – dabūt no brāļa, visbriesmīgāk – saņemt no sievietes rokām.
- Labi, kad ir nauda un viss, ko var nopirkt par naudu, tomēr nepieciešams laiku pa laikam pārbaudīt, vai nav pazudis tas, ko par naudu nevar nopirkt
- Nevienš nealkst pēc padoma, bet naudu vēlas visi; tātad nauda ir labāka par padomiem.
- Nav iespējams noslēpt mīlestību, naudu un rūpes.
- Draugi, kad tev pēkšņi nav naudas, atlec kā blusas no miroņa
- Gudrību nevar atsvērt ar naudu.
- Par naudu var nopirkt gultu, bet ne miegu; grāmatas, bet ne prātu; ēdienu, bet ne ēstgribu; skaistus tērpus, bet ne skaistumu; zāles, bet ne veselību; greznus priekšmetus, bet ne kultūru; izpriecas, bet ne laimi; reliģiju, bet ne glābiņu
- Mēs daudz labprātāk piedāvājam savu sirdi nekā naudu
- Es labprāt dzīvotu kā nabadzīgs cilvēks, gan ar naudu !
- Nauda, kas tev pieder, ir brīvības ierocis, bet nauda pēc kuras tu dziesies, ir tevi paverdzinātāja.
- Filozofi par naudu interesējas daudz vairāk nekā finansisti, tā vienkāršā iemesla dēļ, ka viņiem tās vienmēr trūkst.
- Labāk cilvēks bez naudas, nekā nauda bez cilvēka !” Tā teica Femistokls izdodot savu meitu pie vīra un dodot priekšroku nabadzīgam, bet godīgam preciniekam.
- Viņas balsī skanēja nauda...
- Nesaprotu par ko sievietes tērē tik daudz naudas - viņas taču nedzer, nespēlē kārtis un neuztur sievietes !
- Banka ir iestādījums, kurā jums aizdos naudu, ja vien pierādīsiet, ka tā jums nemaz nav vajadzīga.
- Naudas krāšana ir laba lieta, sevišķi, ja to jau ir izdarījuši jūsu vecāki.
- Kad man bija nauda, pirku grāmatas, kad nebija - pārtiku un apģērbus.
- Naudas ir vajadzīgs tikai tik daudz, lai nejustos pazemots
- Veselība bez naudas jau ir puse no slimības !
- Ar naudu pat nabadzība ir vieglāk paciešama !
- Tas, kā tu tērē savu naudu, iespaidos tevi visu mūžu.
- Tas, kā tu izlieto savu laiku, ir daudz svarīgāk nekā tas, kā tu izlieto savu naudu.
- Sievas asarās bieži vien izšķīst vīra naudas maka saturs.
- Pie erogēnām zonām vajadzētu pieskaitīt arī naudas maku.

- Laulības naudas dēļ ir pats smagākais bagātības iegūšanas veids.
- Nicīgums pret naudu ir bieži sastopama parādība, it sevišķi to ļaunū vidū, kuriem tās nav.
- Nauda ir vīrieša seja, bet seja - tā ir sievietes nauda !
- Tas, kas sievietei ir "pēc figūras", vīrietim bieži vien nav "pa kabatai".
- Vīrietis bez naudas ir tāpat kā putns bez spārniem !
- Ar naudu nav nekādi joki ! Bez naudas - vēl jo vairāk !
- Pats vieglākais naudas iegūšanas veids ir pārtraukt to zaudēt !
- Mīlestība spēj daudz, bet nauda visu.
- Nauda nebūt nav vienīgais cilvēku saskarsmes veids !
- Naudas maks tomēr ir un paliek cilvēka galvenais balsts ! Gan viņa miesai, gan dvēselei !
- Zelta lietus aizskalo jebkādus šķēršļus !
- Par naudu nākas maksāt ar brīvību !
- Visdārgākais dzīvē nav tas, kas iegūstams par naudu.
- Ja gribi uzzināt naudas vērtību, tad pamēģini to aizņemties
- Nauda atsvešina cilvēkus.
- Daudz rakstnieku, prātnieku un svētnieku iecienīts sauklis, ka naudā nav laimes, ir nevien līdz banālībai nodrāzts, bet arī vientiesīgi liekulīgs. Tomēr ir brīži, kad nauda patiešām šķiet visnesvarīgākā no vērtībām, ar kādām civilizētam cilvēkam jārēķinās.
- Tas, ko šodien dēvē par pasaules uzskatu, parasti ir naudas uzskats.
- Neviens nevar būt brīvs, ja nav brīvs no naudas pelnīšanas.
- Ja nu visi sāks „taisīt naudu”, bet kas tad darīs visu pārējo ?
- Ko nevar izdarīt ar naudu, to var panākt ar ļoti lielu naudu !
- Ja nauda ir, tad ir vieglāk piekrist tēzei, ka ne jau naudā ir laime !
- Skaitīt svešu naudu nav pieklājīgi, bet savējo - skumīgi...
- Jo vairāk naudas, jo vairāk tās pietrūkst !
- Lai ko tur arī visādi naīvie ideālisti runātu un stāstītu, tomēr cilvēka galvenais balsts uz kura turas gan viņa miesa, gan dvēsele, ir un paliek viņa bankas kots....
- Mīlu un ciešu ! Mīlu naudu un ciešu no tās trūkuma !

Un ja nu tev nav nedz naudas nedz bagātības, tad vari sevi mierināt, priecājoties par savu „garīgumu”, ko gūsti izlasot šīs daudzo Cilvēces dižo cilvēku tik tiešām diženās domas...

Tie tik kaitinošie līdzilvēki ...

Dzīve mūs spiež kontaktēties un sadarboties ar daudziem un dažādiem cilvēkiem. Tos pareizi izprast un atrast pareizo pieeju, ir liela māksla un nav tik viegli. Un tur „pašam ar sevi” nākas krietni piestrādāt, it sevišķi, ja savā profesionālajā darbībā jums jākontaktējas ar daudziem un dažādiem cilvēkiem un jo sevišķi, ja nākas pildīt kādas lielākas vai mazākas komandas līdera (vadītāja) funkcijas.

Komunicējoties cilvēki rada savstarpēju stresu, kaitinot un tracinot cits citu atkal un atkal, lai gan bieži vien nemaz to nevēlas. Ir svarīgi izprast šo stresu psiholoģiskos cēloņus, darbības mehānismus un mazināšanas iespējas.

Šajā etīdē par bieži sastopamām cilvēku psiholoģiskajām īpatnībām ir sniegtas no psiholoģiskās literatūras kompilētās atziņas un arī ieteikumi.. Domājams, ka šis materiāls var sniegt gan vielu pārdomām, gan arī ieteikumus saskarsmes situācijās.

Protams, cilvēkus nevar tā strikti salikt „pa plauktiņiem” - tas ir tikai tā un ne citādi ! Katrā no mums zemāk minētās negācijas piemīt dažādos sajaukumos un proporcijās. Ikvienam būtu svarīgi tās apjēgt sev un citiem un vismaz pamēģināt izmantot speciālistu labi domātos ieteikumus. Daudzas tik kaitinošās problēmsituācijas tad varbūt risinātos vieglāk...

Aizmāršas

Cilvēki, kam ir tieksme visu zaudēt.

Daži vienmēr zaudē lietas vai arī aizmirst nozīmīgus faktus. Atslēgas ? Darbu izpildes beigu termiņus ? Dzimšanas dienas ?

Dažu faktu aizmirstana vai lietu pazaudēšana var būt relatīvi nenozīmīga, turpretim citu - ārkārtīgi nozīmīga (piemēram, pases vai priekšnieka rīkojumu aizmirstana). Un kolēģiem tas var būt ļoti, ļoti nepatīkami.

Daži cilvēki neatceras to, kas viņiem tajā mirklī nav bijis nozīmīgs vai par to nav dots signāls, ka tas kādreiz nākotnē būs nepieciešams.

Dažiem cilvēkiem nepieciešams laiks, kamēr viņi atceras vajadzīgo („tas ir mēles galā !”), - viņi ir pārliecināti, ka zina šo informāciju, tikai pašreiz tā ir izkritusi no prāta.

Ieteikums : *Paskatieties pa kreisi !*

Psihologi ir ievērojuši, ka, lai kaut ko atsauktu atmiņā, lielākā daļa cilvēku raugās pa kreisi, bet domājot par saviem nākotnes plāniem, vērš skatienu uz labo pusi.

Ja jūs cenšaties kādam palīdzēt kaut ko atcerēties, mudiniet viņu atsaukt atmiņā ar to saistīto kādu tēlu vai atkal to mēģināt sadzirdēt, raugoties pa kreisi. (Kā par brīnumu, šī metode bieži vien palīdz !) Mudiniet aizmāršīgus cilvēkus izmantot ar attiecīgo „būšanu” saistītos kādus prāta momentuzņēmumus. Ja jums nav nevienas kriptiņas informācijas iesākumam kur pieķerties, notikumu nu nav iespējams atsaukt atmiņā.

Apburošie

Cilvēki, kas var būt arī atraktīvi, harizmātiski, prot aizraut, ir izveicīgi vai lišķīgi, vai, ļoti iespējams,, viss iepriekšminētais kopā.

Nav nekā sliktā patiesā šarmā (tas ir, kā kaut kas tiek paveikts ar pieklājību, sirsnību, ievērojot apkārtējo intereses), bet daži ieraduma pēc un ar liekulīgu valdzinājumu izkuļas no jebkuras ķezas. Viņi mierīgi ļauj citiem tikt galā ar situāciju,

izliekoties pārsteigti par jucekli vai nodarītajām sāpēm, ko atstājuši pēc sevis. Viņi var būt patiešām pārsteigti, jo viņu uzvedība ir spontāna.

Nu piekritīsiet, ka sistemātiska saskarsme ar šādu indivīdu tik tiešām var kļūt apnicīga un pat kaitinoša !

Viņi prot tik skaisti, tēlainu un emocionāli runāt un apgalvot, ka spēj solīt visu uz pasaules (atcerēsieties bēdīgi slaveno spārnoto teicienu - „Nu kā var nesolīt !”), lai izskatītos pievilcīgi, pat ja viņu spēkos nav to izpildīt.

Daudzi vadītāji, uzņēmēji un jo sevišķi politiķi spīdoši pārvalda apburšanas mākslu. Gadi, kas pavadīti, attīstot apburšanas mākslu, viņus ir apveltījuši ar instinktiem par to, ko citi vēlētos dzirdēt. Būtībā, tā ir viņu pamatprasmē, un tajā nav nekā slihta, ja vien viņiem ir komanda, kas tiek galā ar sīkumiem. Politiskajām partijām jo sevišķi nepieciešami šādi harizmatiski „runasvīri”, kas spēj ar mēli pašu velnu no elles izvilināt. Gan jāpiebilst, ka pārcensoties, tāds „runasvīrs” kritiskai auditorijai var kļūt ne tikai smieklīgs, bet arī pamatīgi kaitinošs.

Tomēr ir jāņem vērā, ka šāda tipa cilvēkus ir ļoti grūti „

- piedabūt būt komandas spēlētājiem;
- lūgt iepriekš apsvērt sekas;
- prasīt, lai pirms rīkošanās viņi konsultētos;
- piedabūt izpildīt to, ko solījuši.

Apmulsušie

Cilvēki, kas var būt arī nepastāvīgi.

Ja kāds ir apmulsis, viņa juceklīgā darbība var tracināt apkārtējos. Viņi izskatās satraukti un nespēj koncentrēties, viņi sajūt, ka viņiem nevajadzētu būt apmulsušiem, bet tas rada viņos vēl lielāku sajukumu.

Apmulsums var radīt ļoti lielu nemiera sajūtu. Cilvēku galvās mutuļo dažādas domas. Viņš tā īsti neko ne redz, ne dzird. Viņi jūtas mazāk pārliecināti un droši nekā ierasts. Krūškurvī jūtams smagums, un uznāk panika, izmisīgi nepieciešams atkal brīvi uzelpot. Ārkārtas situācijā viņi var vienkārši sabrukt.

Apmulsums un nedrošība rodas, kad nav visu sastāvdaļu, kad kaut kā trūkst. Turpretim citreiz ir nepieciešams izjaukt vai pārkārtot lietas, par kurām ir bijusi pārliecība. Visos gadījumos mēs varam satraukties, jo esam apmulsuši, vai arī atstāt visu, kā ir, līdz radīsies kāds risinājums.

Dažreiz mēs apmulsam, kad kāds pasaka vai izdara ko negaidītu vai neierastu (tas ir, kad rodas jauni apstākļi). Kā mēs varam pielāgot šo jauno informāciju apstākļiem, kas pēkšņi ir mainījušies ?

Sākumā mums var rasties sajūta, ka mēs kaut ko vēlamies panākt, bet mums nav skaidrs, kā mēs to varētu sasniegt. Tādējādi mēs spēlējamies ar daudziem iespējamiem modeļiem, izskatot citu pēc cita vai arī visus vienlaikus. Un tie atkal var mūs samulsināt

Cīņai pret apmulsumu psihologi iesaka uzdot pāris jautājumus.:

Kas tieši jūs ir samulsinājis ?

Šāds jautājums palīdz definēt problēmas būtību, jo atbilde liek cilvēkam apsvērt visu viņa rīcībā esošo informāciju, atsijājot būtiskāko, lai noteiktu esošās problēmas jomas.

Kas tieši jums ir nepieciešams ?

Šis ir vienkāršs jautājums, uz kuru parasti atbild: - „Es nezinu”. Dodiet laiku apdomāties, ja atbilde būtu vienkārša, viņi to jau būtu noskaidrojuši.

Otrs jautājumu veids varētu būt šāds - „Kā tieši jums trūkst ?” vai „Kāds varētu būt risinājums?”

Dusmīgie

Šie cilvēki var būt arī nikni, agresīvi, naidīgi noskaņoti, viņiem patīk strīdēties, konfrontēt, iebiedēt un draudēt apkārtējiem, viņi ir gatavi uzsprāgt par jebkuru sīkumu, saskata visos ienaidniekus, spēj destruktīvi darboties un kļūt pat varmācīgi.

Laiku pa laikam mēs visi esam dusmīgi, bet dusmoties var dažādi. Dažreiz dusmas ir vērstas tieši uz mums - uz mūsu teikto vai izdarīto. Citreiz šķiet, ka šim aizkaitinājumam nav nekāda sakara ar mums, bet dusmu izvirdums, kas varbūt bija domāts kādam citam, veļas pār mūsu galvām. Dusmas var iedalīt karstās, aukstās un neitrālās.

Dusmas izjūtam mēs visi, un tas ir dabīgi. Tas ir kā dažādu jūtu ķīmisks un informatīvs uzvirmojums, kas darbojas, lai palīdzētu mums izdzīvot. Kad dusmās eksplodējam, mēs reaģējam ārēji, tāpat arī jūtu ķīmija un informatīvi vadošie procesi savukārt darbojas iekšēji - arī strauji un nepārdomāti.

Pirmajā mirklī tam ir pagrūti noticēt, bet dusmas faktiski ilgst maksimums tikai 20 sekundes. Pēc aptuveni 20 sekundēm jūtu ķīmijas uzliesmojums sāk mazināties. Tad kā tas nākas, ka daži cilvēki ir spējīgi dusmoties stundām, dienām ilgi vai pat nepārtraukti? Tas izskaidrojams ar to, ka viņi vadās pēc savām jūtām, sākot tās analizēt. Parasti viņi sāk domāt par to, kas būtu, ja būtu, vai arī atceras citus cilvēkus vai notikumus, kas viņiem lika justies aizkaitinātiem, vai arī ļoti bieži sāk vērtēt atbilstības plānus. Un visas šīs domas sāk ražot savas jūtu ķīmijas uzliesmojumus, radot dusmu apli, kas visu laiku griežas ap sevi vien.

Dažreiz dusmas vērsas tieši uz mums par to, ka esam tīšām vai netīšām teikuši vai darījuši. Citreiz dusmas šķiet vērstas uz mums pilnīgi un absolūti bez nekāda acīmredzama pamata. Gandrīz vai izskatās, ka cilvēkam nav iekšējās aiztures un dusmas gāžas uz āru pie katras iespējas. (Raugoties uz dažiem cilvēkiem, izskatās, ka jebkurš iemesls ir labs, lai izrādītu savu aizkaitinājumu.)

Karstās dusmas uzliesmo acumirkļi, bieži bez brīdinājuma un var būt patiesi draudīgas. Daži cilvēki, šķiet, eksplodē burtiski un kļūst fiziski draudīgi jūsu acu priekšā. Viņi ir tik satracināti, ka absolūti nekontrolē sevi. Aizvainojumus viņi uztver dzīji personiski, un dažreiz viņu karstasinīgās tirādes laikā ir pat grūti saprast, ko viņi patiesībā saka.

Aukstās dusmas ir ļoti, ļoti pārdomātas. Jūtu ķīmijas izvirdums ir noplacis, taču informatīvie procesi sekojošā nomierināšanās laikā smadzenēs jau izstrādā nākamās rīcības soļus - ko tālāk darīt un kā varētu likt sev justies. Tādējādi tās var būt patiesi stindzinošas. Ziņa ir skaidra. Katrs vārds ir skaidrs. Un nolūks, kāpēc konkrētā ziņa tika uztverta tieši tā, arī ir absolūti skaidrs un pārdomāts. Tas viss ir veikts kontrolēti un bezkaislīgi. Pretēji karstajām dusmām, kas ir acumirkļīgas, aukstās dusmas dažreiz var ieperināties un gatavībā dusēt patiesi ilgu, ilgu laiku.

Neitrālās dusmas izklausās pēc acīm redzamas pretrunas. Kā gan dusmas var būt neitrālas? Protams, tām ir nepieciešama enerģija - vai nu verdoši karsta, vai arī ar nolūku apvaldīta un auksta. Neitrālās dusmas arī ir pārdomātas, bet tās tiek izteiktas vienkāršā un skaidrā veidā bez dramatisku vai vēsu papildu efekta izmantojuma. „Labi audzināti” un inteliģenti cilvēki spēj būt patiesi neitrālo dusmu meistari un spēj dusmoties pavisam neitrālā veidā, tas ir, mierīgā un acīm redzamu faktu apstiprinošā balsī sakot - „Tas, ko tu izdarīji, liek man justies ļoti, ļoti dusmīgam!” (Pasacījuši visu, ko vēlējušies, viņi ietur šķietami nebeidzami garu pauzi, tādējādi parādot, ka sagaida otras personas atbildi.)

Kā izturēties pret dusmīgiem cilvēkiem

Karstās dusmas var nomākt cilvēku, un parasti nav īpaši lielas nozīmes kaut ko uzsākt, kamēr tās nav kļuvušas vēsākas. Pats galvenais ieteikums ir neuztvert neko personiski, jo, tā kā jūs iekšēji būsiet pazemots un ierausieties sevī, arī dusmu

pārņemtās domās, ka jūs viņu vienkārši ignorējat. Tātad galvenais, kas nepieciešams karsto dusmu nomāktam cilvēkam, ir :

- netikt ignorētam, citādi viņš sāks domāt, ka nespēj jums piekļūt un ka viņam nepieciešams palielināt savu raidīto signālu devu;
- netikt pamācītam, liekot nomierināties, - tas šajā situācijā nestrādās;
- netikt pārspētam - ja jūs sāksiet stāstīt, cik dusmīgs un nomākts esat par viņa rīcību vai arī ko citu, jūs tādējādi noraidīsiet visu viņa darīto un pausto;
- būt pamanītam - labs acu kontakts ir svarīgs, bet neskatieties caur pieri un mīkstiniet savu skatienu;
- tikt atzītam par dusmīgu personiskajā līmenī - tas palīdzēs sākt risināt esošo situāciju nu jau bezpersoniskā (tas ir tā, kā tam vajadzētu notikt) līmenī.

Labs veids, kā atzīt, ka kāds ir dusmīgs, ir pārvarot savu pašlepnumu „stāvēt iekšēji pakāpīti pāri” un respektēt viņa viedokli, piemēram, sakot : - „Tev lielā mērā ir taisnība !” Un tad ieturēt krietni garu pauzi, lai dusmīgā persona varētu to apsvērt. Ja liekas, ka jūs neesat sadzirdēts (jo dusmu brīžos izskatās, ka viss iet gar ausīm), vienkārši atkārtojiet - „Tev ir taisnība.” (*Pauze*) Turpinājumā - „Es atvainojos, ka liku tev justies ļoti satrauktam un nelaimīgam” (*Pauze*) „Saki man, ko tu vēlies, lai es daru” (*Pauze*) „Un kamēr es klausīšos, sarokosimies (apkampsimies)” Tas :

- izsaka atzinību cilvēkam un viņa jūtām;
- apstiprina jūsu paša stāvokli;
- skaidri apliecina jūsu vēlmi risināt notiekošo, uzklusot viņa viedokli;
- risina situāciju, notikušo ievieojot pagātnes izteiksmē , kur tam ir vieta.

Lieciet punktu !

Pēc tam, kad esat pateicis, ko vēlējāties, apklustiet ! (Pieliktais punkts attur jūs no nieku melšanas, situācijas samudzināšanas vai vēlāmā efekta mazināšanas. Tas arī ļauj otrai personai apdomāt jūsu tikko teikto.)

Izturieties atbilstoši situācijai !

Piemēram, ja jūs sēžat, bet otrs stāv, piecelieties lēnām un ar cieņu, tas ir nostājieties pretim otram cilvēkam.

Runājiet !

Ja jūs runājat klusām, bet otrs - skaļi, runājiet arī jūs gan tikai mazliet skaļāk nekā iepriekš un vērojiet, kā otrs uz to reaģē.

Esiet precīzs !

Ir lietderīgi nosvērti un neitrāli pajautāt otram, par ko tieši viņš ir dusmīgs un ko viņš vēlas no jums. Varbūt jūs to varat pajautāt tad, kad viņš dusmojas, vai arī mazliet vēlāk - kad viņš jau pārstājis kliegt pa telefonu...

Lai šos labi domātos ieteikumus spētu veikt, jums ir jābūt pietiekamai sevis savaldībai un iekšējai inteliģencei. Bet tas nu ir atkarīgs no katra paša...

Fantazētāji

Cilvēki, kas var citiem daudz ko sasolīt un tādējādi māna paši sevi.

Nav nekā sliktāka par to, ka kāds jums kaut ko apsola vai pieprasa, bet jūs skaidri zināt, ka tas nav iespējams. Neskatoties uz jūsu šaubām un viņu galvojumu, viņi solīto tā arī neizpilda.

Dažiem tik ļoti, ļoti patīk izpatikt, ka viņi ir gatavi apsolīt visu („Kā var nesolīt !”) Dažreiz tā ir trauma no skolas gadiem, kad skolotājs no viņiem uzreiz sagaidīja pareizo atbildi. Bieži tas ir tāpēc, ka viņiem ir iestāstīts, ka vienmēr ir labi teikt jā.

neskatoties uz situāciju, vai arī, ka „klientam vienmēr ir taisnība”, vai arī, ka viņa pienākums vispirms ir teikt *jā* un tikai tad uztraukties, *kā* vispār to ir iespējams veikt, vai arī, ka tā ir vājuma pazīme atzīt, ka kaut ko nevar izdarīt.

Tie ir ieradumi, kas reiz pielipuši, vēlāk ir grūti izskaužami. (Un šie cilvēki, kaut arī viņi izklausās un izskatās pārliecināti, iekšēji ir ļoti noraizējušies par konkrēto situāciju!) Dažreiz tā ir vienkārši nezināšana vai plānošanas trūkums, kas ir pamatā nereāliem solījumiem.

Kā izturēties pret fantazētājiem

Pajautājiet, kā tieši viņi domā to paveikt!

Ja jums rodas kaut vai mazākās aizdomas par kāda iespējam paveikt solīto, palūdziet rakstiski apliecināt, ka tieši viņš paveiks to, ko jūs esat lūdzis. No vienas puses, tas parādīs jūsu uztraukumu, ka viņi acīm redzami ir jums sasolījuši zilus brīnumus attiecībā uz darījuma / pirkuma / piegādes datumu u.tml., savukārt no otras puses, tas parādīs, ka esat viņus pieķēris sasolām neizpildāmo un neesat ļāvis viņiem jūs noķert tajā pašā slazdā.

Garlaicīgie

Cilvēki, kas var būt arī purpinātāji, novirzās no temata, muldoņas, nesakarīgi izklāsta domu, ir apnicīgi, bezmērķīgi vai runā blēņas.

Vai viņi uzreiz ķeras pie lietas būtības? Vai viņi ir interesanti sarunu biedri? Vai jums ir vēlme tikt ar viņiem? Vai jūtos rodas aizkaitinājums, tikai iedomājoties vien par viņiem? Vai viņi turpina runāt un runāt, tā arī neko nepasakot, kamēr apkārtējie dusmās jau sāk griezt zobus, bezcerīgi gaidot, kad beidzot tiks izteikta lietas būtība, jo viņi tikai turpina un turpina ...ak, jā, laiku pa laikam novirzoties no temata. Tā ir laika, enerģijas un uzmanības izšķiešana. Šāds stils padara šos cilvēkus garlaicīgus, līdz ar to viņu viedoklis varētu arī tikt nenovērtēts vai pārprasts.

Kāpēc tā notiek

Viņi izmanto dažādas stratēģijas:

- ir cilvēki, kuriem vienkārši ir nepieciešamība domāt skaļi - viņi īsti nezina ko domāt, kamēr neizdzird to savā sakāmajā (tas patiešām var būt nogurdinoši apkārtējiem!);
- citi vienkārši nav tikuši skaidrībā, ko vēlas paust. Viņi iepriekš nav sakārtojuši domas un nu sanāksmes laikā nododas domāšanas procesam.. Tas nomāc viņus pašus un tajā pašā laikā ir bezjēdzīgi pavadīts laiks pārējiem;
- ir cilvēki, kas pievērš lielu uzmanību detaļām un kam ir grūti uztvert jautājumu kopumā. Tā nu viņi sīki analizē detaļas, līdz beigu beigās novirzās no lietas būtības;
- ir tādi, kas sevi uzskata par radošiem, sniedzot nebeidzamu iespēju variācijas, kad vien viņiem tāda iespēja rodas;
- tā kā garlaicīgie nav gatavi sarunai un domā skaļi, runājot viņi mēdz fokusēties vai nu uz grīdu, vai uz griestiem, bet ne uz cilvēkiem, ar kuriem sarunājas. (Šādi viņiem ir pat neiespējami redzēt, ka ir kļuvuši garlaicīgi sarunu biedri un ka vajadzētu mainīt tematu.) Dažreiz tomēr, mēģinot attaisnot savas skaļās pārdomas, viņi uztur ciešu acu kontaktu. Citreiz, kad saprot, ka garlaiko sarunu biedrus, viņi intensificē savas darbības, tādējādi padarot visu vēl sliktāku. Piemēram, sākot runāt ātrāk (tādējādi teiktais ir ne tikai garlaicīgs, bet kļūst arī nesaprotams), skaļāk (tādējādi teiktais ir ne tikai garlaicīgs, bet arī kaitinošs) vai sākot pārāk argumentēt savu teikto (tādējādi

teiktais ir garlaicīgs un atkārtots), vai arī pārlietu iedziļinās detaļās (tādējādi teiktais ir garlaicīgs un neskaidrs).

Kā izturēties pret garlaicīgajiem

Kas visos iepriekšējos gadījumos ir kopīgs? Šie cilvēki nemana, ka ir garlaicīgi, līdz mirklim, kad ir jau par vēlu.

Ja kāds jūs garlaiko, tad liekat viņam to manīt. Gan netieši, „caur puķēm”, atklāti nenosodot.

Piemēram: - „Man jūs šajā vietā ir jāpārtrauc, jo mani samulsināja visas jūsu sīki aprakstītās detaļas” vai „Vēlētos atgādināt, ka pirms mirkļa jau piekritām jūsu piedāvājumam, līdz ar to varam par to vairs nerunāt”, vai „Man nepieciešams pārdomu brīdis - jūs sniedzāt pārāk daudz informācijas, un es nespēju koncentrēties”.

Pirmais solis ir paskatīties otram acīs un pieklājīgi, bet stingri apstādināt. Nosauciet runātāju vārdā un pēc tam ieturiet pauzi - tas ir vienkāršs un visai efektīvs paņēmieni, piemēram - „Jāni!” (*Pauze, lai pievērstu sev Jāņa uzmanību.*)

Nākamais solis - 1) identificēt problēmu; 2) noteikt tālāko rīcību. Piemēram: - „Jāni!” (*Pauze*) Es nesaprotu, ko jūs vēlaties pateikt. (*Pauze*) Varbūt varam atgriezties pie jūsu teiktā pēc mirkļa, kad būsit precīzi noformulējis apskatāmos jautājumus?” (Tādējādi, lai palīdzētu Jānim, viņam tiek dota nepārprotama instrukcija iesniegt precīzi noformulētus apskatāmos jautājumus.)

Varat vēl precīzāk noteikt šim cilvēkam veicamo, piemēram - „Mēs vēlētos no jums minūtes laikā saņemt tikai būtiskākos ieteikumus” vai „Visu apspriedsim vēlāk, tagad vēlētos dzirdēt no jums tikai svarīgāko”. Vai arī vienkārši un godīgi sakiet - „Mums nav laika to sīki apspriest. Vai jūs, lūdzu, pēc sanāksmes varētu svarīgākās atziņas atsūtīt mums pa e-pastu? Tās mēs izskatītu līdz nākošajai tikšanās reizei.”

Skaidri un konkrēti pasakiet, ko jūs vēlaties, lai viņi tālāk dara, piemēram: - „Vai jūs, lūdzu, varētu iesniegt tikai ieteikumus? Mēs uzticamies jūsu viedoklim. Ja mums būs kādi jautājumi, mēs, mēs ar jums sazināsimies” vai „Īsumā man vajadzētu zināt ...”, vai „Pēc pārtraukuma atgriezīsimies pie šā jautājuma un veltīsim tā izskatīšanai vēl īsu brīdi”.

Protams, viss ir atkarīgs no sarunas tēmas, konkrētās situācijas un sarunas partneru statusiem. Nepieciešama elastība, diplomātija un savaldība. Sapratīsim, ka viņi nebūt nav slikti un nav nederīgi cilvēki, viņi aiz neprasmes komunicēties tikai jums „krīt uz nerviem”!

Huligāni

Cilvēki, kas var būt agresīvi, noniecināt citus, var kļūt valdonīgi, cietsirdīgi, draudēt un iebiedēt, uzmākties apkārtējiem, var kļūt klaji nepieklājīgi, kam patīk pārspīlēt, komandēt, gari runāt, uzspiest savu viedokli, steidzināt, un var pat gadīties, ka huligāna tipa cilvēkiem piemīt visas iepriekš minētās īpašības.

Šie it kā cilvēkveidīgie ļautiņi tādi ir izveidojušies sava spilgti izpaustā ekstravertisma, eksplozīvā temperamenta, „slikta audzināšanas” un apkārtējās psiholoģiskās vides kaitīgā iespaida rezultātā. Vulgārākā sabiedrībā šāds „mačo” tipa vīrišķis pat tiek uzskatīts par modernu, „krutu” un stilīgu

Nozīmīgākā motivācija lielākajai daļai huligānu ir viņu svarīguma izjūta (vai arī nepieciešamība būt nozīmīgam) attiecībā pret otra „niecību”. Un - kas, protams, nav nekāds attaisnojums - bieži vien pret pašiem huligāniem ir izturējušies vai izturas līdzīgi. Līdz ar to tas ir vienīgais veids, kā viņi prot iegūt pašcieņu.

Kā viņi to dara ? Ir vairāki veidi. Viņi :

- kļūst fiziski vai psihiski varmācīgi;
- draud kļūt fiziski varmācīgi;
- spēlē prāta spēlītes, tādējādi padarot savu upuri par niecību. - gudri draudot, liek ciest otram. Piemēram : - „Tu taču nevēlētos, lai priekšnieks domā, ka netiec galā ar darbu, vai ne ?” ;
- Aizskar un noniecina personiskā līmenī - piemēram, tā vietā, lai pateiktu ko līdzīgu : - „Tu neuzstājies diez ko pārliecinoši. Nākam reizi varētu mēģināt mazliet citādi”, viņš saka : - „Atkal jau visiem parādīji, cik patiesībā nožēlojams runātājs tu esi.

Pats galvenais ir nenolaisties līdz viņu līmenim, saglabāt savu iekšējo mieru un garīgā pārākuma līmeni un tādēļ to „uzbraucienus” neņemt galvā un ignorēt. Cik vien iespējams ar tiem nekādās darīšanās un attiecības nevajag iesaistīties ! Tas nav viegli un dažkārt ir jāpiecieš kā zobu sāpes. Gandarījumam savā iekšējo vērtību skalā šos individuus varat izsvītrot no jebkādas cieņas statusa. Būs tikai taisnīgi un ne būs nekāds grēks, ja pie izdevības kādu sevišķi nekaunīgu huligānu viņa darbībā pakļūpināsiet, lai tas sāpīgi aplauztu ragus un sadauzītu snuķi ! Tikai par to gan skaļi negavilējiet !

Iedomīgie

Cilvēki, kas var būt arī augstprātīgi, neiejūtīgi, pompozi, pašapmierināti, snobi, biezādaini, nevērīgi, nopaļāt citus.

Neviens nevēlas, ka viņu nopaļā, izturas pret viņu nekrietni, ignorē, pazemo vai komandē, - tas liek justies kā niecībai.

Lai kāds būtu iemesls, cilvēki, kas liek mums justies nopeltiem, uzskata, ka viņi ir labāki nekā pārējie. Varbūt viņiem to kāds ir iestāstījis bērnībā, piemēram : - „Tu esi mans labākais dēls” vai „Tu esi gudrākā meitene, ko pazīstu”.

Varbūt viņi uzskata, ka ir mazāk labi nekā pārējie, tāpēc rīkojas tā, lai noslēptu savas patiesās izjūtas.

Citā gadījumā viņi - apzināti vai neapzināti - šādi mēģina uzsvērt to, ko dara vai saka, vai to, kā dara vai saka.

Daži cilvēki kādu augstu amatu pielīdzina augstai cilvēciskai vērtībai, kas būtībā ir snobisma kultivēšana. Augstākajam ieņemamajam amatam jāatspoguļo augstāk novērtēts prasmju līmenis, nevis personas cilvēciskā vērtība. Reālajā dzīvē tas, diemžēl, ne tuvu nav tā... Uzskats, ka lieli vīri, priekšnieki vai tā saucamais „augstākais slānis” esot „elite”, norāda, ka, ka pārējie ir nenozīmīgi, pakļauti vai nožēlojami apakšnieki. Tas būtu pa prātam snobam, bet nederēs veselīgam komandas darbam.

Kā izturēties pret iedomīgajiem

Pašaizsardzība

Mēs nedrīkstam to uztvert personiski ! Lai ko viņi arī domātu par mums, jāatceras, ka viņi vienkārši rīkojas pompozi, paužot savu *viedomkli* un izliekoties, ka tas ir *fakts*. Iekšēji sevī pasmaidīsim par šā cilvēciņa iedomību un uzpūtību.

Vēl viena iespēja - ja cilvēks šādi rīkojas nepārtraukti, viņa teiktais nemaz nav attiecināms konkrēti uz mums.

Izrādīt cieņu (bet ne obligāti tā justies)

To varētu saukt par lišķību, bet šeit mēs to labāk dēvēsim cieņas (kaut šķietamas) izrādīšanu, jo tas ir praktisks divu soļu veids, kā virzīties uz priekšu, komunicējot ar iedomīgajiem :

1. izrādīt cieņu viņu paštēlam (apzinoties, ka tas ir tikai viņu paštēls), tad
2. ķerties pie lietas.

Piemēram, jūs varētu teikt - „Es zinu, ka pašreiz esat ļoti aizņemts ar daudz ārkārtīgi svarīgām lietām, bet man nepieciešamas trīs minūtes ar jums apspriesties, lai man rastos patiens kopsavilkums, ko jūs sagaidāt no manis.”

Vēl viens veids, kā risināt problēmu, ir izlikties, ka viņi joko un ka jūs vai plīstat no smieklīgu viņu joku dēļ, liekot viņiem uzjautrināties līdz ar jums. Piemēram, jūs varētu teikt (ar smaidu sejā un smieklu krunciņām ap acīm) : - „Vai zināt, pirms mirkļa jūs izklausījāties pilnīgi kā *bosīgs* šefs, es jau nodomāju, ka tas ir nopietni !” un tad pēc mazas pauzes sakiet vēl kaut ko, lai atrisinātu situāciju, piemēram - „Tātad jūs vēlējāties ieteikt tieši X ! Vai jūs, lūdzu, varētu ko vairāk par to pastāstīt ?”

Impulsīvie

Visumā labi un pat labu griboši cilvēki, lai gan vispirms runā un dara, bet tik pēc tam dažkārt apdomā.

Daži cilvēki saka pirmo, kas uz mēles, bieži vien nemaz nedzirdot, ko no viņiem prasa. Citi var ķerties klāt kādam darbam, par kuru viņiem vēl tikai tiek dotas instrukcijas, neapsverot savas darbības sekas. Viņi domā, ka ir ātri un efektīvi, bet bieži vien tas, ko viņi saka vai dara, pēcāk ir jāpabeidz vai jādara no jauna viņiem pašiem vai citiem. Un tad viņi vaino citus par to, ka nav pietiekami instruēti vai ka tie citi ir mainījuši domas par to, ko vēlējušies, lai gan patiesībā impulsīvie ir sākuši veikt uzdevumu, nenoklausoties visu līdz galam.

Šā tipa ļaudis ar savu psiholoģisko īpatnību visvairāk kaitē paši sev, bet komandas darbībā atstāj kaitinošu iespaidu un liekas problēmas tās vadītājam.

Bieži vien nepacietīga un impulsīva darbība ir izskaidrojama ar vēlmi ātri atrast pareizo atbildi. Tas nācis no skolas, kur jāpagūst pirmajam pacelt roku, lai pateiktu pareizo atbildi, ko augstu novērtē nepareizi apmācīta skolotāja. Kāpēc nepareizi apmācīta ? Tāpēc, ka bērniem, kas bija lēnāki un daudz rūpīgāk apdomāja atbildi, šajā situācijā nemaz netika dota iespēja. Līdz ar to rodas iespaids, ka pirmā atbilde ir vairāk vērtā nekā labi apdomātā.

Kā izturēties pret impulsīvajiem.

Ja jūs vēlaties no tāda sagaidīt pārdomātu pieeju, mēģiniet izklāstīt ne tikai to, ko jūs vēlaties, bet arī - kādā veidā jūs vēlaties, lai tas tiktu paveikts, piemēram : - „Pirms jūs atbildat / rīkojaties, es vēlētos īsu sarakstu ar visām iespējām, ko jūs varētu apsvērt, kā arī īsu aprakstu par katras iespējas sekām / riskiem / ieguvumiem ilgtermiņā un īstermiņā.”

Ieteikums arī pašam impulsīvajam, ja vien sevi tādu apzinās, gan arī vadošajam „bosam” .

Ja kāds jums spiež sniegt ātru atbildi un jūs tam neesat gatavs, vai nejūtaties ērti atbildot, mēģiniet likt viņam apsvērt rezultātu, piemēram - „Es jums uzreiz varu sniegt pāris atbilžu, kas man nāk prātā; ja dosiet kādu stundu laiku, es varētu apsvērt vairākas citas iespējas, bet, ja man tiktu dots pietiekami ilgs apdomāšanās laiks, rīt no rīta es varētu sniegt labi sagatavotu atbildi. Ko jūs izvēlēsities ?” Šāda atbilde liek viņam pieņemt lēmumu, jo viņam ir steidzīga lieta, kas liek steidzināt jūs.

Izkraidīgie

Cilvēki, kas nespēj fokusēties (patiesībā fokusējas uz daudz ko), ir neparedzami un līdinās no vienas domas pie citas.

Ir ļoti kaitinoši, kad kāds iesāk vienu domu, pēc tam maina tās virzienu, pēkšņi viņam prātā iešaujas (un tiek izrunāta) kāda cita doma, tad vēl cita - nu, tā kā šis teikums ! Ir grūti izsekot viņa domu virknējumam. Un, kad mēs mēģinām sekot kādam no viņa domu virzieniem, viņam tie sāk šķist neinteresanti, un viņš jau pagriežas citā virzienā. Fūū, tas nu gan ir nogurdinoši un apnicīgi.

Un tad mēs vienkārši atgaiņājamies ar vārdiem - „Atkal jau viņš sāk !” - un atstājam viņu ar sevi, nevis mēģinām iesaistīt kādā sanāksmē vai sarunā.

Nav runas par to, ka viņu teiktais nebūtu saistošs, bet rodas mulsums par to, kā viņi to pasniedz. Daži cilvēki vienkārši skaļi domā. Citiem atkal ir izteikta instinktīva izjūta - „Jā ! Tā ir lieliska ideja !” Protams, lieliskākā no visām viņa idejām, tāpēc viņi ir entuziasma pilni par gandrīz jebko. Bet, kad kāds cits iesaistās, viņiem tā vairs nešķiet tik pievilcīga. Izkraidīgo cilvēku smadzenes piegādā viņiem jaunu ideju un domu plūsmu, bet viņu rediģēšanas spējas nespēj tikt līdzī radošajai būtībai.

Kā izturēties pret izklaidīgajiem.

Palīdziet viņiem fokusēties.

Jums vienkārši nepieciešams apstādināt viņa domu plūsmu un palīdzēt viņiem nolaieties uz zemes, pajautājot, piemēram - „Tātad - ko tieši tu iesaki vai saki ?” vai „Te ir daudz saistošu ideju - vai tu tās, lūdzu, varētu sakārtot svarīguma un būtiskuma prioritārā secībā ?”

Dodiet pietiekami daudz laika koncentrēties

Viņiem būtu lietderīgi aptvert, ka tad, kad viņi ir domu pārpilni, viņiem nepieciešams apstāties un koncentrēties. Piemēram - „Skaidrs, ka tev ir daudz ideju, bet mēs vēlamies, lai tu apdomā, kāds katrai no tām būs rezultāts. Vai tu, lūdzu, savus ieteikumus nevarētu mums iesniegt rakstiski ?” vai „Tas izklausās daudzsoļoši. Vai tu, lūdzu, varētu ieteikumus ieskicēt vai rakstiski iesniegt pēc sanāksmes ?”

Konkurēt alkstošie

Cilvēki ar asiem elkoņiem, kam tīk izcelties un tikt pie treknākiem kumosiem

Tie vienmēr vēlas uzvarēt, viņi grib būt redzami, paturēt pēdējo vārdu, gūt labākos rezultātus, ieņemt labāku amatu - sliktākajā gadījumā viņiem vajag izskatīties kā uzvarētājiem. Turpretī citus cilvēkus, kas arī nevēlas atpalikt, tas var visai nogurdināt un pat kaitināt. Arī konkurēt alkstošajiem tas prasa daudz spēka, jo viņi uz spēles liek visu, lai tikai gūtu panākumus..

Šie cilvēki nav vis uzmanību alkstoši lielbnieki, viņiem tik tiešām patīk dzīties pēc panākumiem, viņus aizrauj sacensības, cīņas un izaicinājumi. Patiesībā viņiem tie ir nepieciešami, un viņi smeļas spēku tajos.

Var būt vairāki iemesli, kāpēc viņiem ir nepieciešams tā uzvesties. Bet, lai kādi arī būtu iemesli, šā tipa cilvēkus ir viegli vadīt un manipulēt.

Lūk, jums izaicinājums !

Ja viņi ir izslāpuši pēc panākumiem, to ir viegli viņiem sniegt vai vismaz radīt tādu iespaidu. Konkurēt alkstošie gūst baudu pat no diezgan ikdienišķiem pienākumiem un panākumiem, ja vien tie ir pievilcīgi iesaiņoti.

Piemēram :

- „nezinu, vai tas tev būs pa spēkam, bet ...”;
- „vai tu nedomā, ka X spēs labāk tikt ar to galā, vai arī tu uzņemtos šo uzdevumu?”;
- „šaubos, vai tas ir iespējams, bet ...”;
- „neesmu pārliecināts, ka to ir iespējams paveikt laikā, vēlies pamēģināt?”;
- „man nav neviena cita, pie kā vērsties / kam to uzticēt”.

Vārdu sakot, spēlēt uz šā indivīda pašlepnumu !

Uzslavējiet viņus ! Precīzi pieminiet, ko viņi ir sasnieguši, pārvarot sarežģītus apstākļus. Ja viņiem patīk saņemt uzslavas publiski, rīkojaties tā, lai iepriecinātu viņus.

Izsakiet atzinību visiem ! Tas ir tikai godīgi. Un kuram gan tas nepatīk ? Publiski izsakot atzinību, neuzkrītoši pieminiet arī tos, kurus esat paslavējuši privāti, lai to dzird arī mūsu konkurēt alkstošie draugi - tā, lai viņi nejustos pārāk pašapmierināti un negūtu lieku enerģiju no konkurences

Liekuļi

Cilvēki, ko var uzskatīt arī par krāpniekiem, melņiem, manipulatoriem, viltniekiem, divkošiem un neuzticamiem.

Liekulība gandrīz vai ir visizplatītākā ļaunu negāciju izpausme. Visa dzīve taču būtībā ir liekulīgu izlikšanos teātris ! Glaimojam, pielabināmies, mēģinot gūt kādu „labumu”. Tēlojam mīlestību kur viņas nav. Ideoloģiskajās pārliecībās „mainām kažokus” atkarībā no situācijas un iespējamā izdevīguma vai neizdevīguma. Politikāņu demagoģijas. Piekopjam reliģiskos rituālus kā nodevu modei vai tradīcijām un tā tālāk un tamlīdzīgi..

Kas mūs kaitina ? Kad kāds saka ko vienu, bet dara pavisam ko citu, mēs jūtamies apkrāpti, pievilti un izmantoti..

Nerunāsim par tā sauktajiem „svētajiem meliem” kurus nākas teikt, piemēram, pie mirēja gultas vai „baltajiem meliem”, kurus sakām nevēloties sāpināt labu cilvēkus, vai ievērojot pieņemtās pieklājības normas.

Šeit mēs runājam par pretējiem jeb sajauktiem vēstījumiem. Piemēram, ja kāds par kaut ko izsakās atzinīgi, bet pēcāk par to pašu saka ko necienīgu. Tas sākumā mums liek skaidri ticēt vienam, bet vēlāk atklāt, ka no mums kaut ko slēpa. Piemēram :

- cilvēks sākumā saka vienu, bet pēcāk dara ko citu;
- tiek dots solījums, kas netiek turēts;
- kāds pret mūsu domu un viedokli kategoriski iebilst, bet vēlāk to pārņem un izmanto kā savējo.

Tādēļ pret jebkuru sev glaimojošu vēstījumu, vētrainu piekrišanu un atbalstu būtu lietderīgāk un to vajadzētu uztvert iekšēji kritiski un skeptiski.

Izvairieties apzīmogat kāda iekšējo identitāti, piemēram - „Jūs esat melis”, vai „Jūs mēnāt cilvēkus”, vai „Es jums nekad vairs neuzticēšos”. Nosaucot kādu par meli, varat izraisīt plašu un ilgstošu naidu, jo tas ir aizskāris viņa iekšējo identitāti. To neviens nevēlas un nepiedod.

Pārliecinieties, ka runājat tikai par to, kas tieši tika vai netika teikts vai darīts., piemēram - „Jūs piekritāt, ka man vajag darīt X , un tad uzrakstījāt ziņojumu pret to. Palīdziet, lūdzu, man izprast situāciju, pašreiz esmu samulsis”.

Lielbnieki

Cilvēki, kas mēģina pievērst citu uzmanību, ir pašpārliecināti, ļoti ekstraverti un pārņemti ar sevi.

Daži cilvēki burtiski nespēj pretoties vēlmei būt uzmanības centrā. Viņi pieprasa sev apkārtējo uzmanību, neņemot vērā to, ko pārējie vēlētos darīt vai kas būtu piemērots situācijai. Viņi fiziski lūdz uzmanību, un, ja apkārtējie to nevelta, viņi to izspiež ar dažādiem pievēršanas veidiem (kļūdzot, žestikulējot, smeļoties, nīrgājoties, raudot utt.)

Sādas uzmanības dieldelēšanas pamatā var būt vairāki iemesli, piemēram, vecāki viņiem ir iestāstījuši, ka vienmēr jātiecas panākt, lai visi viņiem aplaudē, vai arī viņiem vienmēr vajag aizpildīt klusumu, vai arī viņi kļūst neredzami un nenozīmīgi, ja nepanāks, ka viņus pamana.

Interesanti, ka lielbnieki ir tik aizņemti ar saviem centieniem, ka nepamana, kādu iespaidu atstāj uz apkārtējiem. Mēs cenšamies no viņiem izvairīties, sarunas laikā raudzīties kaut kur citur un nepievērst uzmanību vai arī doties prom, cik ātri vien iespējams, bet, šķiet, viņi to neievēro. Viņi pamana tikai aplausus sev vai to, ka viņiem saka, cik brīnišķīgi / gudri viņi ir. Un tad viņiem nepieciešama kārtējā uzmanības deva. Tas ir nogurdinoši un kaitinoši gan mums, gan arī viņiem.

Vienīgais veids, kā noturēt lielbnieku uzmanību un sniegt viņiem to, ko viņi vēlas, ir izteikt viņiem atzinību - „Tā ir lieliska doma!” vai „Brīnišķīgi - tas ir tieši tas, kas man vajadzīgs!”, vai ko līdzīgu (un neaizmirstiet izrādīt sajūsmu). Tas parasti aptur viņu runas plūdus.

Tad sakiet, kas jums ir vajadzīgs. Tādējādi, dodot to, kas viņam ir nepieciešams, jūs gūsiet arī sev vajadzīgo. Piemēram - „Bet šī ideja attiecas vairāk uz tavām, nevis mūsu klientu vajadzībām” vai „Bet man nepieciešams to pamatīgāk pārdomāt”.

Naidīgie

Cilvēki, kas ir naidīgi noskaņoti, mūždien neapmierināti un saīguši, nav uzticami, nerespektē citus, ir nenovīdīgi, obstrukcionistiski, nedraudzīgi, atriebīgi, viegli aizvainojami, nelaipni, sarkastiski, kam patīk diskutēt un konfrontēt, izsmiet, ķildoties un atcerēties citu kļūdas, nepatīk sadarboties, kas izturas samāksloti.

Naidīgums var izpausties dažādās formās - no aprēķināta atturīguma līdz nedraudzīgumam un atklātai rupjībai. Tas var pāriet no viena cilvēka uz otru, izplatoties visā komandā vai nodaļā. Naidīgums bojā gaisotni darbavietā, tas ir ļoti nepatīkams personiski, bet to pie labas gribas ir visai viegli labot.

Kad cilvēki nikni uzlūko mūs, strupi atcērt uz jautājumiem, vīpsnā, absolūti ignorē mūs vai izturas nelaipni, ir pilnīgi skaidrs, ka :

- viņiem kaut kas ir padomā;
- tas nav nekas labs;
- mēs tajā esam kaut kādā veidā iesaistīti.

Ir daudzi jo daudzi personīgi iemesli, kāpēc rodas naidis, un tos var iedalīt vairākos veidos.

Nenovīdība Tas nozīmē, ka cilvēks nes sev līdzīgu virkni sliktu emociju no dažādiem iepriekšējiem notikumiem un ļauj tiem ietekmēt savu uzvedību pašreizējā situācijā. Bieži vien šādiem cilvēkiem acu priekšā visu laiku vīd sākotnējā netaisnība, aizvainojums vai pāridarījums, kas aizēno viņa spriestspēju. Viņi turpina izturēties pret cilvēkiem vai noteiktās situācijās tā, kā paši to ir piedzīvojuši, pat neskatoties uz to, ka pašreizējā situācija ir krasi atšķirīga un mainījusies.

Vispārināšana Cilvēki mēdz vispārināt, īpaši - ja bijusi kāda problēmsituācija, līdz ar to viņi naidīgi reaģē ne tikai pret tiem, kas saistīti ar šo situāciju, bet arī pret visiem pārējiem. Jūs varētu teikt - „Pagaidi, es taču nebiju tas, kas to izdarīja, tad kāpēc tu pret mani tā izturies?”

Mazvērtības kompleksi. Cilvēki ar mazvērtības kompleksiem tic - „citi ir labāki par mani” un „man nepatīk, ka citi interesējas par mani, tāpēc labāk viņus turēt pa gabalu, izturoties pret viņiem naidīgi”. Lai kāds būtu iemesls, viņi meklēs ķildu un galu galā ieņems aizsardzības pozīcijas vai kļūs agresīvi, aizstāvot savas pozīcijas. Šādas bailes ir diezgan izplatītas vecāka gadagājuma darbinieku vidū, it sevišķi ja nesen ir paaugstināti amatā

Kā izturēties pret naidīgiem cilvēkiem

Visnelietderīgāk būtu sekot principam - „kā sauc, tā atskan!”. Tas tikai savstarpējo nepatiku veicinās. Mobilizējiet savas dvēseles spēkus būt „pakāpīti augstākam” un nenolaisties līdz savas nepatikas kādām izpausmēm. Būtu vēlami arī mēģināt izprast šo cilvēku psiholoģisko iekšējo gaisotni. (Šie cilvēki dažkārt ir nomākti, pat uz sabrukuma robežas un nav pat aptvēruši savas rīcības postošās sekas. Viņiem nepieciešams mierinājums, ka šāda viņu izturēšanās nav bijusi ar iepriekšēju nodomu.)

Ja situācija to spiež un tas ir vitāli svarīgi, var diplomātiski pielietot metodi

Palīdziet man palīdzēt jums!

Piemēram - „Esmu pamanījis, ka pēdējā laikā attiecībā pret mani esat skaļš un strups, tāpēc esmu noraizējies, jo es atbildu par šo komandu (bažījos par mūsu ģimenes satiecību, mūsu partnerattiecībām u.tml.), kurā ietilpst arī tu. Un es vēlētos zināt, ko man attiecībā pret tevi vajadzētu darīt citādi?” To nu vajadzētu pateikt ļoti miermīlīgā un samierinošā intonācijā.

Un tad svarīgi ir ieturēt pauzi. Šāda veida jautājumam ir nepieciešams laiks, lai otra puse to uztvertu - attiecīgi iztulkotu un aptvertu (tas ir, „... ko tieši tev vajag darīt citādi attiecībā pret mani?”), pirms atbildētu.

Ja klusums ieilgst, jūs varat piedāvāt vairāk laika apsvērt šo jautājumu un tikties vēlāk kādā piemērotā laikā un vietā.

Neaizrautīgie

Cilvēki, kam var būt zems ambīciju, spara, aizraušanās, iedvesmas, motivācijas, optimisma vai kaisles līmenis.

Dažiem cilvēkiem piemīt entuziasms, ambīcijas, enerģija, mērķtiecīgums, noteiktība, aizraušanās un tā tālāk un tā joprojām. Arī tad, ja viņiem neveicas, viņi ļoti cenšas un dara visu, lai apmierinātu savas ambīcijas un uzkurinātu entuziasmu, kas vada viņus. Citiem turpretī, šķiet, nepietiek spara, lai celtos un darītu. Un šis acīmredzamais entuziasma trūkums var būt lipīgs un kaitinošs, tas var sabojāt citu cilvēku garastāvokli un arī visu komandas darbību.

Kāpēc tā notiek? Šeit ir minēti trīs iespējamie veidi.

Vizuālizācija. Entuziasti spēj lieliski vizualizēt spilgti krāsainus attēlus - bieži ar skaņām un smaržām - , kas viņiem šķiet tik īsti, ka kļūst par daļu no pašiem. Nav brīnums, ka viņiem ir tik lielas ambīcijas. Citi cilvēki labākajā gadījumā var iztēloties pelēcīgu mākonīti. Un tā kā mums ir mazāk spilgtu attēlu, ko skatīt, mēs esam mazāk aizgrābti, mazāk entuziasma pilni un bieži vien ar mazākām ambīcijām. Kurš gan ilgojas pēc pelēcīgiem mākoņiem?

Motivācija. Dažus cilvēkus motivē tas, ko viņi vēlas (piemēram, „Kad būs pietiekami daudz naudas kontā, es iegādāšos šo mašīnu, ko vienmēr esmu

vēlējies".) Citus atkal motivē tas, ko viņi nevēlas (piemēram, „Es nevēlos iztikt bez mašīnas, bet es nevēlos arī tādu, kas nav labā tehniskā stāvoklī, tāpēc es labāk apkopošu savas finanses un iegādāšos jaunu mašīnu.”) Un nav nekāds pārsteigums, ka tiem, kurus motivē viņu vēlmes, piemīt vairāk enerģijas uzdevuma īstenošanai nekā tiem, kurus motivē tas, ko viņi nebūt nevēlas. Tāpēc pēdējos mēs pieskaitām pie nožēlojamiem, pat negatīviem cilvēkiem bez entuziasma un ambīcijām.

Kopaina un detaļas. Kopainas cilvēki aizraujas no savas domas pirmās dzirksts un aizgrābtībā var viegli nepamanīt iespējamās slazdus. Detaļu cilvēki daudz vairāk laika veltī sīkumu apsvēršanai un viedokli veido, liekot detaļu pie detaļas.

Iedomājaties, cik tracināši kādam, kam ir ļoti lielas vizualizācijas spējas, izteikta motivācija, kas balstīta uz viņa vēlmēm, spēja ātri uzburt kopainu, ir saskarties ar pilnīgi pretēja rakstura cilvēku - tādu, kam ir vāja vizualizācija, ko vairāk motivē tas, ko viņi nevēlas, un kam nepieciešams laiks, lai apsvērtu katru sīkumu. „Klau, man ir lieliska ideja X - mēs varam darīt A, B un C !”, bet pretī dabūt entuziasmu nomācošu : - „Jā, bet kur mēs iegūsim nepieciešamos resursus ?” vai „Bet vai tu neatceries, kā tas mums neizdevās jau pirms trijiem gadiem, kad ko tādu mēģinājām ?”

Kā izturēties pret neaizrautīgajiem

Ko es esmu palaidis garām ?

Atcerieties, ka cilvēki, kas bojā citiem garastāvokli, tādi ir kopš dzimšanas ! Viņi nav speciāli negatīvi noskaņoti, viņiem vienkārši nav tādu spēju saredzēt gaišo, aizraujošo vīziju, tāpēc viņi darbojas bez entuziasma. Mēģiniet uzrunāt un „uzkurbulēt” viņu instinktus un talantus un pajautājiem viņiem : - „Kādus šķēršļus es neesmu ievērojis ? Kas vēl varētu nenotikt, kā plānots ?”

Negaidiet pārāk lielu enerģiju vai sajūsmu no viņiem, jo tādas nebūs. Viņi, iespējams, nekad neizrādīs vairāk entuziasma, un lielākā atzinība, ko dzirdēsiet no viņiem - „nu varētu pamēģināt !” Bet viņi labprāt piekritīs jūsu priekšlikumam, ja teiksiet - „Ja mēs tiktu galā ar visiem iespējamiem šķēršļiem, tev nebūtu nekas pret šo ideju ?” Mierīga un beziebildumu piekrišana ir tas, ko no viņiem varētu sagaidīt.

Tā kā viņu smadzenes nesniedz viņiem spilgtu attēlu, kas viņus aizrauj, viņi varētu reaģēt atsaucīgāk, ja teiksiet - „Vai tu, lūdzu, man neuzrakstītu, kādi ir tavi apsvērumi ?” vai „Vēlāk atgādini man, lūdzu, ko es savā aizrautībā neesmu ņēmis vērā.”

Bez glaimiem

Lūdziet neaizrautīgo cilvēku izvairīties no sprieduma formas „Jā, bet...”, aiciniet viņu izmēģināt ko lietderīgāku, piemēram - „Tas izklausās tiešām interesanti / aizraujoši (jo tā šķiet citiem) vai „Pastāsti mums vairāk par to / kā tieši tas darbosies / kāds no tā mums būs labums ?” (jebkurā gadījumā, tā kā attēls ir vērtīgāks par tūkstoš vārdiem, ikvienam ir nepieciešams šo attēlu aprakstīt pēc iespējas detalizētāk, pirms tas var tikt patiesi apsvērta), vai - „Es domāju, tas varētu darboties, bet, lai būtu pārliecināts, ka tas tā ir, man būtu jāapsver trīs vai četri šā priekšlikuma aspekti”.

Uzsveriet ... mazliet

Tā kā viņiem no dabas ir zems entuziasma līmenis, jūs varat viņiem ieteikt, lai viņi savu sakāmo pasaka mierīgā, faktu apstiprinošā tonī, mazliet uzsverot svarīgāko, pēc tam ieturot pagaru pauzi, kas ļaus teiktajam nosēsties klausītāju uztverē. Piemēram - „Es patiesi esmu ar to apmierināts (ilga pauze)” legaumējiet, ja entuziasms tiks pārspīlēts, apkārtējie uzreiz sajūtīs viņu neīstumu. Pārlieciniet viņus, ka neliels uzsvars no viņu puses tiks uztverts kā skaļš sajūsmas un entuziasma pilns sauciens.

Nedrošie

Cilvēki, kas var būt arī trausli, intraverti, vientuļnieki, pārliedzīgi, kautrīgi, viegli aizvainojami, nepārliecināti, neuzticīgi, kam vajadzīga nemitīga pārliecināšana, patīk būt cietušo lomā, kam ir zems pašvērtējums un zema pašcieņa.

Ar dažiem cilvēkiem mums nākas apieties kā ar jēlām olām. Mums ir labi jāpārdomā katrs solis, katrs vārds, lai viņus neaizvainotu vai neliktu viņiem justies nomāktiem. Tādējādi viņus ir visai grūti iesaistīt komandas darbā. Starp citu, nereti šāda tipa cilvēki izmanto tādu stratēģiju kā blefošana. - „Jā, tas būtu jauki !”, bet viņus nodod aizmiglots acu skatiens, kas pauž, ka iekšēji viņi ir panikā. (Starp citu, aizmiglots acu skatiens rodas, fokusējoties tikai uz vienu mērķi - izskatīties pārliecinātam, demonstrēt, ka viss ir viņa kontrolē un ka viņu nemāc panika.)

Bet, lai kāda būtu situācija, viņus var viegli ievainot. Un no tā vajadzētu izvairīties.

Piekrīties, ka sadarboties ar tāda tipa cilvēku ir kaitinoši un vismaz nogurdinoši.

Kāpēc tā notiek

Praktiskā līmenī viņi varbūt ir uztraukušies par kaut ko. Tas var novērst uzmanību no cilvēku iekšējās pasaules un līdz ar to ierobežo arī uzmanības apjomu, ko viņi vēlti apkārtējām parādībām, piemēram, darbam vai citiem cilvēkiem.

Dziļi papētot, atklājas daudz cēloņu, kāpēc cilvēkiem ir zems pašvērtējums, kā dēļ viņi jūtas nedroši. Piemēram :

- burtiski un personiski uztver negatīvo, piemēram, kaut kāds saka : _ „Tu esi dumjš” vai „Tu nekad neko nerasniegsi” (bieži vien to ņem pie sirds vai uztver ļoti personiski);
- jauc „neprata kaut ko darīt” (pagātnes formā apraksta uzvedību , ko viegli mainīt, iemācoties un praktizējot jaunu uzvedību) ar „neprot kaut ko darīt” (tas ir tagadnes laiks, kas orientēts tieši uz personības identitāti);
- salīdzina sevi ar kādu, kas ir patiesi profesionāls kādā jomā un jau daudzus gadus to praktizē, turpretī nedrošais cilvēks to ir tikko sācis apgūt;
- prognozē nākotni, raugoties pagātnes notikumos, kas nav notikuši tā, kā vajadzētu, piemēram, „es, kā parasti, būšu vainīgs” vai „viņa atkal man teiks, ka tās ir blēņas”.

Daudzi cilvēki savu pašpārliecinātības trūkumu un nedrošības izjūtu pamato ar kādu īpašu notikumu vai kāda cita cilvēka ietekmi. Piemēram, ja cilvēks ir saņēmis pietiekami daudz vēstījumu - „Tu esi dumjš !” (pārsvarā tagadnes formā), tad šo vēstījumu ietekme var postoši pārvērsties par vispārēju pieņēmumu, tas ir : - „Es tik tiešām esmu dumjš.”

Kā izturēties pret nedrošajiem

Ir vairāki veidi, kā palīdzēt, dodot viņiem gan telpu, gan atbalstu un emocijas

Esiet noteikts

Ja viņš šaubās, esiet noteikts. Palīdziet viņiem domāt par konkrētām lietām.

Piemēram, ja kāds saka - „Es nespēju paveikt X”, tad konkrēti noskaidrojiet, kas tieši viņam šķiet grūti, lai paveiktu X, un kas varētu palīdzēt nākamreiz paveikt to vieglāk. Tas nedrošajam liek aizmirst par :

- personīgām lietām,
 - tagadnes formu,
 - vispārēju patiesību
- un
- palīdz sākt domāt par uzvedības modeli,
 - atšķirt pagātni no nākotnes,
 - runāt par konkrētiem jautājumiem.

Šāda pieeja palīdzēs viņiem atšķirt pagātnes kļūdas no nākotnes notikumiem un sākotnēji var radīt lielu apmulsumu, it īpaši, ja viņi ir pieraduši justies bezspēcīgi vienkārši pasakot - „Esmu bezcerīgs ...”

Trīs faktori, kas ir ko vērti :

- Pirmais - vārda tieši izmantošana palīdz cilvēkiem apzināties, ka jāfokusējas uz detaļām, nevis jāļaujas domu apmulsumam.
- Otrais - jūs respektējat viņa pozīciju, nevis noliedzat to („Protams, tu neesi bezcerīgs gadījums, lai veiktu X !”).
- Trešais - uzdodot jautājumu „Kas tieši tev šķiet grūti šajā situācijā ?” un kopīgi noskaidrojot, jūs viņu atbalstāt, nevis pametat vienu, tā nostādot , iespējams, sliktākā stāvoklī nekā iepriekš (tas ir, „Es ne vien nespēju paveikt X , bet pat nespēju izskaidrot, kāpēc !”)

Ne vien vispārīgs, bet arī universāls

Iepriekšminētais paziņojums „Es nespēju paveikt X „ vismaz norāda uz pārliecību par X pretstatā universālam paziņojumam, piemēram - „Esmu nederīgs / muļķis / bezcerīgs / nemākulīgs.”

Tad būtu vērts pajautāt, piemēram - „Visā ?” Tādējādi tiek respektēts viņa paziņojums, nevis noliegts (piemēram, „Protams, ne visā !”). Šāds jautājums liek viņam domāt par to, ko viņš pateica, nevis atkal to atkārtot. Tas arī nepersonificē to uzvedības līmenī.

Visbeidzot uzmanīgi pajautājiet, piemēram - „Kāda tieši palīdzība tev nepieciešama, lai tiktu galā ar risinājamām problēmām. Esiet gatavs, ka viņš kādu laiku apdomās līdz šim neapsvērtās iespējas.

Robežas

Jebkurā gadījumā atcerieties, kas jūs esat - iespējams, viņu priekšnieks vai kolēģis, vai draugs - un ka neesat viņu pilna laika padomdevējs vai terapeits. Lai cik labi ir jūsu nodomi, jums ir pašam sava dzīve un jūs nevarat būt viņiem pieejams jebkurā diennakts laikā, kad vien viņiem jūs savajadzēsies.

Tikai par darbu

Reizēm jebkāda iejaukšanās no ārpuses , lai cik labi būtu jūsu nodomi, var izraisīt , gaidītajam pretēju rezultātu - cilvēks var salūzt, apjukt vai pat eksplodēt. Tāpēc nav ieteicams okškerēt vai iejaukties lietās, kas neattiecas uz veicamo darbu.

Drošākais veids, kā izvairīties no ķibeles, ir risināt sarunu tikai par darba jautājumiem un bezpersoniskā līmenī, piemēram - „Vai būs kādas problēmas ar izpildes termiņu ? nevis „Vai tev būs kādas problēmas ar izpildes termiņu ?

Ja pamanāt, ka viņi izvairās no sarunas par jautājumiem, kas nav saistīti ar darbu, piemēram, par ģimeni, nedēļas nogali, draugiem, risiniet sarunu par to, kas ir būtisks jums abiem.

Neizlēmīgie

Cilvēki, kam ir grūti pieņemt lēmumus.

Tas patiesi var mūs saērcināt, kad mēs gaidām atbildi vai kad ir nepieciešams pieņemt kādu lēmumu, bet viss, ko iegūstam, ir - „Es patiesi nemāku pateikt, neesmu pārliecināts” vai „Vai man tagad ir jāpieņem lēmums ?”, vai „Kāpēc gan jūs paši nevarat pieņemt lēmumu ?”, vai „Es patiešām nevaru pieņemt lēmumu”. Nemaz jau nerunājot par vilšanos, kādu šie cilvēki sagādā paši sev.

Ir daudzi rīcības veidi, saskaroties ar neizlēmīgiem cilvēkiem

Daži cilvēki labāk zina, ko nevēlas, nekā to, ko vēlas.

Kā izturēties pret neizlēmīgajiem, kas labāk zina, ko nevēlas, nekā to, ko vēlas

Palūdziet viņiem nosaukt visu, ko viņi nevēlas. Kad viņi ir izsmēlušies visu savu nevēlēšanos sarakstu, gan jums, gan viņiem būs interesanti aplūkot palikušās iespējas un mēģināt novērtēt to realitāti un izdevīgumu vai neizdevīgumu. Varētu ieteikt kopīgi izveidot kritēriju sarakstu lēmumu pieņemšanai un tos sarindot pēc nozīmes.

Diemžēl jūs nekad nesagaidīsiet no viņiem entuziasma izpausmes. Labākajā gadījumā ar šādu lēmumu pieņemšanas veidu jūs iegūsiet kaut ko līdzīgu - „Es domāju, ka šis risinājums nebūs postošs” vai „Es neredzu iemeslu, kāpēc lai to nedarītu”.

Daži cilvēki nespēj pieņemt lēmumus, jo ir pārāk daudz jautājumu, ko gan var izlemt viegli, taču viņi jūtas pārslogoti un satriekti. Iedomājieties, ka jums ir gabaliņi no vairākām puzzle, kas samaisīti kopā. Tas patiesi var radīt stresu.

Sastopams visai apmierinošs paņēmieni neizlēmīgiem pārslogotiem cilvēkiem - tiem ir jānāk „pašiem no sevis”, kad tas ir atbilstoši un piemēroti. (Kā teikt - situācija un dzīve piespiedīs rast risinājumu un kāds jau arī izveidosies)

Ko darīt? Vienkārši pajautāiet sev - „Kas man pašreiz ir nepieciešams? Kā man trūkst pilnīgai informācijai, lai pieņemtu lēmumu? Vēl labāk - lūdziet kādam jums to pajautāt (vai arī iedomājieties, ka kāds jums to jautā) un pārliecinieties, ka viņš jūs vēl un vēl izvaicā par visiem „kas vēl...?” , līdz jūs esat apsvēruši visu nepieciešamo informāciju. Jums var nebūt nepieciešamība to visu darīt uzreiz, jo no tā jūs varat gūt kādu labumu.

Tajā brīdī, kad jums ir visa nepieciešamā informācija, lēmums radīsies „pats no sevis”. (Tas, cik viegli šādi lēmumi tiek pieņemti, ir atkarīgs no nepieciešamās informācijas esamības un pilnīguma. Ja informācija ir pietiekama, lēmums parādās pats un mūs informē par to. Mums nav nepieciešams par to domāt. Tāpēc šādus lēmumus saucam par bezdomu lēmumiem.)

Dilemmas

Jūs zināt, ko viņi saka :

- ja ir tikai viena izvēle, tā ir piespiešana;
- divas izvēles ir dilemma;
- trīs vai vairāk izvēļu - mēs varētu sākt tās apdomāt un izvēlēties labāko.

Ja jums liek pieņemt vienīgo izvēli, tas var būt nomācoši. Cilvēki sajūt spiedienu to darīt - tas ir, vai nu dari vai ne, tev nav citas izvēles un nāksies to nepatīkamo smaguma sajūtu pieciest.

Tātad jūs domājat, ka labāk ir divas izvēles. Bet izvēlēties vienu no diviem nepievilcīgiem risinājumiem arī ir dilemma, kas reti kad noved pie apmierinoša rezultāta.

Tāpēc ir svarīgi, lai būtu vismaz trīs pievilcīgas iespējas, no kurām izvēlēties.

Kā izturēties pret neizlēmīgajiem, kas atrodas dilemmas priekšā

Piedāvāiet variantus! Ja cilvēks ir iestrēdzis vienā iespējā, piedāvāiet viņam kādu pusduci varbūtību vai iespēju, lai rosinātu viņa domāšanu. Psihologu pieredze rāda, ka tāds „pusducis” ideju atver domāšanu, neliekot tiekties noteiktā virzienā, - īpaši, ja tiek pasviestas pāris pavisam traku ideju. Jūs nekad nevarat zināt, kāda pievilcīga iespēja viņam var uzplaiksnīt.

Lēmumi veidojas nosacīti iekšēji vai ārēji. Daži cilvēki pieņem lēmumus iekšēji un sauc to par instinktīvu izjūtu vai intuīciju. Pārējiem varētu šķīst grūti

saprotams, kāpēc viņi ir pieņēmuši šādu lēmumu, arī viņiem pašiem to ir grūti izskaidrot, piemēram - „Es to nevaru izskaidrot, es vienkārši jūtu / zinu ./ sajūtu, ka tā ir jādara.”

Vēloties palīdzēt neizlēmīgajiem, kas lēmumus pieņem iekšēji, varētu ieteikt - *pamēģiniet uzdot jautājumu !*

Tas var palīdzēt cilvēkam domāt „ārēji” un pamatot apkārtējiem savu domu gaitu. Jautājums „Kā tieši mēs, pārējie, iekļausimies tavos plānos ?” vai „Kā tas darbosies ilgākā laika posmā ?” var palīdzēt verbalizēt viņiem savu lēmumu.

Protams, viņi to vēl nav apdomājuši, tāpēc viņiem būs nepieciešams laiks to apdomāt skaļi vai arī aiziet un apsvērt to. Varbūt jūs varat viņiem palīdzēt fokusēt viņu domāšanu, iesakot to darīt rakstiski ?

Daži patiesībā lēmumus nepieņem. Viņi ievāc informāciju un tad sniedz bezpersonisku paziņojumu, piemēram - „Izvērtējot informāciju, acīmredzami ir jāizvēlas pieņemt X iespēju” vai „Esmu aprunājies ar pāris cilvēkiem, un mēs darīsim Y”. Ir gandrīz neiespējami no viņiem uzzināt, kāda ir viņu pašu nostāja šajos jautājumos vai pieņemtajā lēmumā, jo viņi vienkārši neko nedomā šajā sakarībā.

Kā izturēties pret neizlēmīgajiem, kas lēmumus pieņem šādi - „ārēji”

Ar vēsu prātu ! Novērtējiet šo cilvēku relatīvo objektivitāti. Nelieciet viņiem justies neērti, nostādot viņus nepatīkamā stāvoklī (kā cilvēkus ar jūtām). Pajautājiet viņu (ārējo) viedokli par situāciju, nevis viņu (iekšējās) izjūtas par to.

Nemotivētie

Cilvēki, kas dara pašu minimālāko, ko no viņiem prasa, kam viss, kas jādara, ir jāpasaka, kas uzmana laiku cik vēl atlicis strādāt, ir demotivēti, neieinteresēti, vienaldzīgi, letarģiski, negribīgi, lēni, oportunisti, kam patīk pamest kaujas lauku, nepatīk iesaistīties.

Ir patiesi grūti nemotivētus cilvēkus ieinteresēt veicamajā darbā. Taču ir būtiski panākt šo ieinteresētību, lai cilvēkam būtu motivācija strādāt, - tas savukārt ir nepieciešams, lai viņus aizrautu viņu darbs. Mēs bezspēcībā varam nopūsties - „Vai tev patiesi tas nerūp ? !” Uz to atskanēs neitrāla un patiesa atbilde - „Nē. Nepavisam,”

Kaitinošākais ir tas, ka viņus motivē kaut kas vai kāds ārpus darba, bet galu galā mums ir jāķeras klāt, lai viņi tiktu motivēti darbavietā.

Un vēl - mēs varam tikai uz kādu laiku radīt viņos ieinteresētības dzirksteli, un šķiet, ka tikai mums rūp, lai šī dzirkstele tā kārtīgi uzliesmotu. Turpretī motivēti cilvēki paši spēj uzturēt sevī šādu motivācijas liesmu.

(Jāpiezīmē, ka šī motivācijas problēma ir būtiska sociāli nodrošinātās un aizsargātās sabiedriskajās iekārtās. Pie tā saucamā mežonīgā kapitālisma ir vienkāršāk - ja nevēlies strādāt kā pienākas, tad *ar kāju pa dībenu un vari iet nosprāgt pažobelē !...*)

Kāpēc tā notiek ? Pamatā tam ir iekšēja vienaldzība. Daži cilvēki ir vienaldzīgi paši pret sevi. Citi ir vienaldzīgi pret apkārtējiem, pret situāciju, kurā viņi atrodas, pret dzīvi vispār. Un nepārsteidz, ka šādi cilvēki ir vienaldzīgi pret darbu, tā rezultātiem vai lietderību. Varbūt kāds viņiem reiz ir iestāstījis, lai interesējas tikai par sevi.

Varbūt viņi iepriekš bija paiduši interesi, bet viņu intereses dzirksts tika noslāpēta, piemēram - „Labāk dari savu darbu un atstāj domāšanu manā ziņā !” vai „Nevajag domāt par lietām, kas neattiecas uz tavu darbu !”

Varbūt ir daudz citu svarīgu lietu viņu dzīvēs, un viņi tik tikko spēj tikt ar tām galā. Viņiem var būt vienkārši par daudz uzņemties vēl kādu iniciatīvu.

Lai kāds arī būtu iemesls, viņi vienkārši jūtas drošāk, ja neizrāda ne par ko interesi, pievalda mēli, aizslēpjas aiz kāda cita muguras, nespēlējas ar uguni un seko daudziem citiem padomiem, ko kāds viņiem varbūt ir ieteicis (un ko viņi ir augstu novērtējuši kādā noteiktā situācijā un vēlāk vispārinājuši, attiecinot uz visiem gadījumiem).

Kā izturēties pret nemotivētajiem

Kā gan lai mēs motivējam šādus cilvēkus? Kā attīstīt zinātkāru prātu, vēlmi mācīties un veidot pašam savu dienas kārtību ar veicamajiem darbiem? Vienkārši pateikt nemotivētajam, ka vēlamies, lai viņš pārtrauc savu ierasto dzīvesveidu, atmet piesardzību un riskē atvērt prātu, var izrādīties pārāk riskanti. Viņi varētu padomāt, ka vēlamies viņus speciāli uzmundrināt, lai pēc tam sagrautu viņu gaidas. Viņi baidās, ka viņiem kaut ko varētu pārņemt.

Dari kā es! Vislabākā pieeja lielākā daļā gadījumu ir nevis stāstīt viņiem, kas jādara, bet parādīt to kā paraugu. Komandā jūs varat uzdot atvērta tipa jautājumus, piemēram: - „Kā jūs domājat, kas mums ir jāpanāk?” Un nodrošiniet, ka ikviens priekšlikums tiks uzklauts un neviens netiek noniecināts vai nicīgi izsmiets. Ir svarīgi nespīst viņus izteikt savu viedokli, ja viņiem tāda nav vai arī viņi tobrīd nejūtas droši to izteikt. Ļaujiet viņiem pakāpeniski pierast pie domas, ka sanāksmēs jūs nepieņemjat nosodīšanas politiku, līdz ar to viņi netiks uzskatīti par vainīgajiem. Bieži tiek ieteikts sanāksmēs uzmundrināt klusējošos kolēģus, lai nodrošinātu, ka ikviens izsakās. Taču vienu otru kautrīgāku un bailīgāku tas vēl vairāk var nobiedēt un likt ielīst savā alijā, atgādinot pašiem sev, kāpēc ir drošāk neiesaistīties vai neizcelties. Ar tādiem labāk aprunāties individuāli pēc sanāksmes un palēnām panākt viņu iesaistīšanos komandā.

Uzdevums pārī. Ja cilvēku māc bailes no tā, ka viņš tiks izcelts lielākā grupā, salieciet viņu pārī ar kādu, kas ir mēreni ieinteresēts, bet ne ar tādu, kas ir sajūsmas pārņemts. Uzdodiet viņiem uzdevumus, kas raisītu abos interesi un zinātkāri. Ļaujiet, lai savus pirmos soļus nemotivētais cilvēks sper droši, veidojot zinātkāri kopā ar tādu, kas ir apvaldīts.

Izrādiet interesi par viņu neieinteresētību!

Paturiet prātā, ka tikšanās, sēžot galda pretējās pusēs, var nebūt visai produktīva. Varbūt jums labāk aprunāties pie kafijas tases vai pusdienām?

Jūs varat diplomātiski, „caur puķēm”, pārinteresēties par viņa intereses un motivācijas trūkumu, gan vispirms mēģinot saprast, kas viņus interesē. Tad piemērotā brīdī, un tas var būt darba dienas beigās, jūs varat uzmanīgi pateikt, piemēram - „Man patika mūsu parunāšanās. Es patiesi vēlējos uzzināt kā jums veicas, un kas varētu jums nākt par labu. Paldies, ka to izstāstījāt!”

Esiet gatavs uz neko!

Dažiem cilvēkiem patiešām nav intereses par to, ko viņi dara. Viņos drīzāk ir interese par to, ko viņi varētu nedarīt (piemēram, tas viņiem dotu iespēju neiziet no mājas, nerūpēties par citiem un nedomāt par darbu). Un darbs, kas nebalstās uz entuziasmu, varētu būt viņiem ļoti pieņemams. Patiesībā „konveierīgs” darbs, kas saistīts ar vienmuļi atkārtojošām darbībām, var būt pat ļoti atbilstošs nemotivētajiem.

Ko jūs vēlaties ... ?

Bieži vien vienkāršākais veids, kā noskaidrot, kas varētu motivēt šādus cilvēkus, ir viņiem pajautāt. Jautājums var sākties ar trim vārdiem „Ko tu sagaidi...”, kam seko, piemēram, „...no sava darba?” vai „... no paaugstināšanas, ko tu pieprasi?”, vai „... no šīm attiecībām?”

Šis jautājums ir lūgums apsvērt. Tas liek jautājuma uzklautājam to uzdot pašam sev (piemēram, „ko es sagaidu...”), pirms atbildēt. Var pieņemt, ka cilvēks:

- gaida kaut ko;
- zina, kas tas ir;

- var to jums pateikt;
- var atzīt un akceptēt to pats sev.

Šo „jautājumu attiecīgā situācijā var nomainīt pret „Ko tas tev dos ?”, tādējādi var tikt atklāta apslēptā motivācija.

No otras puses...

Stimulējot kāda motivāciju, zinātkāri vai interesi, jūs patiesi varat pamodināt viņā vēlmi mācīties, attīstīties un progresēt. Un tas būs lieliski, ja spēsiet viņā uzturēt šīs liesmas. Bet esiet uzmanīgs, jo viņi var pārāugt to, ko jūs spējat viņiem piedāvāt. Esiet tam gatavi ! Bet tā tam ir jābūt, ka skolēnam ir jāpārāug sava skolotāja līmenis, lai tu būtu gandarīts par ieguldītā darba jēgu !

Nepacietīgie

Cilvēki, kam patīk žēloties, kas ir neiecietīgi un nesaprātīgi.

Nepacietīgie vienkārši nav spējīgi gaidīt. Viss tiek darīts par lēnu un aizņem pārāk daudz laika, ja nu vienīgi viņi paši ko dara.

Dažreiz šiem cilvēkiem nav pat nojausmas, cik daudz laika konkrētais darbs patiesībā prasa. Un līdz ar to viņiem rodas nereālas ekspektācijas. Galu galā mēs šādās situācijās vispirms izjūtam vilšanos.

Dažreiz viņi darbu atstāj uz pēdējo mirkli, iespējams, tāpēc, ka paši ir pārāk noslogoti vai arī vienkārši neplāno neko uz priekšu. Dažreiz viņiem ir pavisam noteikts priekšstats par to, kā darbam jābūt paveiktam, un viņi gaida, ka citi viņiem sekos, pat ja ir labāks / lētāks / vieglāks / ātrāks veids, kā sasniegt izvirzīto mērķi.

Savukārt dažiem cilvēkiem ir raksturīga vēlme terorizēt citus, dodot pārāk maz laika, lai paveiktu uzdevumu kārtīgi. Šādi nepacietīgie liek citiem strādāt pāri spēkiem un uzskata, ka citiem viņi ir jāapkalpo.

Ir daudz veidu, kā reaģēt uz kāda nepacietīgumu, bet to nav ieteicams darīt tajā brīdī, kad viņš nepacietīgi šaudās šurpu turpu. Labāk izvēlēties kādu klusāku laiku.

Panika ? Kāda panika ?

Daudziem cilvēkiem raksturīgi radīt paniku piektdienu pēcpusdienās, īpaši pirms viņa (vai mana) atvaļinājuma vai pirms svētku dienām. Tā kā viņiem plānošana nav stiprā puse, mēģiniet pāris dienu pirms brīvajām dienām piezvanīt viņiem un apjautāties, vai no jums kaut kas būs nepieciešams.

Mēs vēlētos saņemt jūsu padomu

Slēpjoties aiz maskas, ka vēlaties uzzināt viņa kā eksperta viedokli, jūs varētu lūgt pasekot kā noris uzdevums, kurš arī viņiem ir svarīgs.. Jūs varat lūgt jebkādu padomu, kas varētu veicināt uzdevuma izpildi. Un viņi tādu labprāt sniegs. Tādējādi jums arī radīsies iespēja viņiem realitātē parādīt dotā uzdevuma prasības, ko viņi paši ir noteikuši. Lai izvairītos no panikas lēkmēm nākotnē, jūs varat atgādināt, kas notika iepriekš, un lūgt izvēlēties - vai nu samazināt uzdevuma apjomu, vai pagarināt izpildes termiņu.

Kas un kā ?

Es vienmēr mēģinu atdalīt to, kas man tika lūgts, no tā, kā man tika ieteikts to paveikt. Galu galā :

- es varu nebūt spējīgs to paveikt tā, kā ieteikts;
- un tas var prasīt vairāk laika;
- rezultāts varētu būt mazāk apmierinošs;

- tādējādi tas varētu izrādīties mazāk veiksmīgs veids, nekā izmantojot manis paša prasmes un priekšrocības (pieļaujot, ka nav īpašu veselības un / vai drošības prasību, kas jāņem vērā).

Tāpat parasti :

1. es pārliecināšos, ka saprotu, kas ir jāizdara un kad, kur un kādā veidā viņi vēlas saņemt rezultātu;
2. tad pajautāšu, vai viņi būtu ar mieru, ja es to paveikšu citādā veidā, nekā viņi ieteikuši (ja tas viņus apmierinās, aprakstīšu to)

Atlaides

Dažiem cilvēkiem, šķiet, ārkārtīgu baudu sagādā noteikt ļoti īsus darba izpildes termiņus, bet viņi nevēlas maksāt ne par ātrāk padarītu darbu, ne par virsstundām vai papildus darbiem.

Tāpēc lietderīgi piedāvāt atlaides, piemēram - „Jā, to noteikti var izdarīt līdz šodienas plkst. X. Taču mēs varētu jums ietaupīt Y procentu no samaksas, ja izpildes termiņš būs rītdien plkst. 9 no rīta, vai Y+Z procentu, ja izpildes termiņš būs rītdien plkst. X. (Un tad ir izšķirošs brīdis...) Kuru no variantiem jūs izvēlēšities ?” (Protams, neatliekamā vajadzība, virsstundas un papildu darbi tiek pieskaitīti pamatizmaksām, no kurām tiek aprēķināta atlaide. Tā taču ir, vai ne ?)

Lieliski !

Ja cilvēki vēlas izrādīt varu un terorizēt, esmu priecīgs ar sajūsmas dzirksti acīs kādu brīdi spēlēt līdzi, bet ar pilnu pārliecību, ka necietīšu vai nejutīšos terorizēts. Šādā situācijā jūs varat izmantot frāzes, lai glaimotu viņa jūtām :

- „ Jā, tā kā jums ir jāslēdz tik sarežģīts darījums...”
- : „Jā, redzot, ka tas esat jūs...”
- „Mēs to nevarētu paveikt jebkuram, bet ...”.

Jūs zināt, ka tas viņiem liksies justies labi, turklāt tas nenodarīs nekādu ļaunumu, un viņi jebkurā gadījumā par to samaksās !

Nepaklausīgie

letiepiņi kā ēzeļi un muļķīgi niķīgi kā āži - posts un bēdas ar tādiem !

Cik reižu man viņiem tas jāsaka ! Kāpēc viņi nevar paklausīt ?! Kāpēc gan viņi nevar darīt tā, kā viņiem liek ?! Viņi saka jums, ka darīs vienu, bet pēc mirkļa dara jau pavisam ko citu ! Un tā tālāk ...

Tas var būt gan kaitinoši un nogurdinoši, gan - galvenais - mulsinoši. Kāpēc gan cilvēki nedara pat to, ko viņiem lūdz ?! (Un tas tikpat lielā mērā attiecas gan uz tiem, kas dara vairāk, nekā viņiem lūdz, gan uz tiem, kas dara mazāk vai nemaz.)

Daži nepaklausīgie uzņemas pārāk lielu atbildību, jo informāciju uzskata par rīkojumu, turpretim citi neuzņemas atbildību, jo rīkojumus uzskata par informāciju.

Dzirdēt informāciju kā rīkojumus

Šādiem cilvēkiem patīk izpatikt, un viņi, cenšoties izkalpoties, ir gatavi darīt daudz vairāk, nekā no viņiem tiek prasīts.

Dzirdēt rīkojumus kā informāciju

Pretēji ir tad, kad domājat, ka esat kādam skaidri izteicis savu nepieciešamību un laiku, kad jums tas vajadzīgs. Jums liekas, ka viņi ir sapratuši uzdevumu un to ņēmuši vērā, bet viņi ir aizmirsuši ne tikai par izpildes termiņu, bet, šķiet, pilnīgi visu, piemēram - „Es domāju, ka mēs vienkāršu tāpat vien par to plāpājām. Tu neteici,

ka man tas noteikti ir jādara. Tiešām, es to būtu atcerējies !" Un viņi patiešām tam arī tic ! Šķiet, ka viņi visu laiku kaut kur lidinās un nespēj nolaisties uz zemes.

(Jāņem vērā, ka vienam otram „rīkojums” liekas tikpat kā varmācība pret viņa personu un tādēļ zemapzinīgi rodas pretestības un nepaklausības sindroms.)

Kā izturēties pret nepaklausīgajiem

Ir daži veidi, kā iegūt to, ko esam lūguši

Nevajag, nevajag (!)

Rīkojaties pretēji „nevajag” pieejai, sakiet cilvēkiem skaidri un gaiši, ko darīt, nevis ko nedarīt. Šādā veidā jūs viņos iesējat domu par to, kas jums ir vajadzīgs, nevis par to, kas jums nav vajadzīgs.

Informācija kā rīkojumi

Lai cik precīzi jūs definētu savu vēlmi, pastāv risks, ka otrs pārcentīsies, jo viņš sevī to nespēj mainīt. Tāpēc palīdziet to izdarīt. Kādā piemērotā brīdī mierīgi un diplomātiski aprunājaties ar cilvēku, pieminot, ka - „kas par daudz, tas par skādi !” Gan noteikti uzslavējiet par iniciatīvu, centību un labo gribu ! Šādi viņu instinkti tiek respektēti un pasargāti un viņu iniciatīva tiek veicināta. Pieņemot jauno uzvedības modeli, viņu vēlme jums pārlietu izpatikt miermīlīgā ceļā tiek pārveidota.

Rīkojumi kā informācija

Lai cik precīzi jūs pateiktu, kas tieši jums ir vajadzīgs, vēl joprojām cilvēkiem ir tendence bloķēt rīkojumus un nedarīt to, ko esat lūdzis (iespējams, ka zemapzinīgā savas personas „neatkarības aizsargāšanai”) Tāpēc, ja, mierīgā balsī pasakot, nav rezultāta, ir laiks izmantot izmēģināto un pārbaudīto pretējo pieeju :

- *liels, nepacietīgs trieciens vai pat divi.*

Ir lietderīgi, lai neteiktu, ka tas ir nepieciešams, incidentus fiksēt rakstiski, formāli novērtējot darbības. Sastādiet šādu lapu, kur minēti visi panākumi, un tad atzīmējiet kategorijas, kurās nepieciešami uzlabojumi. Katrā kategorijā atzīmējiet kādus trīs uzdevumus, kas nav paveikti kā nākas. Tad jūs varat runāt ar cilvēku par to, kas tieši viņam ir jādara, lai uzlabotu savu veikumu, atsaucoties uz skaidri noteiktiem standartiem un laika limitiem.

Tas būs relatīvi viegli, jo, iespējams, cilvēks to uztver kā informāciju, nevis kā rīkojumu. Protams, būs plašas atrunas, kāpēc viņš kaut ko nav paveicis, viņš teiks, ka viņam nav pietiekami izskaidrots uzdevums. (Un varbūt tā ir taisnība, varbūt vadītājam nav bijis laika vai iespēju efektīvi to izskaidrot.)

Svarīgākais - un šis ir lielā sprādziena laiks - jums jāpaskaidro, kas notiks, ja viņa darbība neatbildīs kritērijiem, par kuriem esat vienojušies. Pajautājiet viņa ieteikumus, jo šis ir laiks, kad viņš pārslēdzas no atbildības neuzņemšanās par paša veikumu uz atbildības uzņemšanos. Jūs arī varat lūgt viņam atgriezties pie apspriestā pēc kāda laiciņa, kad viņš runāto būs apdomājis.

Un - otrs lielais sprādziens - pajautājiet viņa domas par sastādīto sarakstu. Ja viņš būtu jūsu vietā, ko viņš ar to iesāktu ? Viņš varētu justies pietiekami izbrīnīts, paraudzījies uz visu to no šāda viedokļa, un varbūt viņam atkal būs nepieciešams apdomas laiks. Dodiet viņam to.

Šie divi lielie sprādzieni tiks viņam paraudzīties uz daudz ko citādi un saprast, kā jārikojas. Dabiski, daži cilvēki jutīsies nomākti, realitātē redzot savas darbošanās vai bezdarbības rezultātus, tāpēc viņiem būs nepieciešama noteikta palīdzība, lai neatgrieztos uz ierastās taciņas un rastu jaunus darbības ceļus. Galu galā viņš ir sarūgtinājies tik daudzus cilvēkus, kam būs jādod viņam otra (vismaz) iespēja.

Nepiepildītie

Cilvēki, ko var uzskatīt arī par neveiksminiekiem, kam var būt neatbilstošas prasības un vāji sasniegumi, kas var būt bēdīgi un neapmierināti.

Šādiem cilvēkiem nav dzirksts - acīs, balsī, gaitā, darba stilā, šķiet, pat viņu būtībā. Pietrūkst kaut kā ļoti svarīga, un viņi to apzinās. Arī cilvēki ap viņiem to sajūt. Pat ja - vai īpaši tādos gadījumos - viņi mēģina to noslēpt ar pārmērīgu jautrību.

Daži cilvēki nezina, ko īsti vēlas, tāpēc viņiem nav nojausmas arī par gala rezultātu. Galu galā, ja jūs apzināties, ka jums nav ceļojuma mērķa, sākt par to domāt pat ceļojuma sākumā jau ir par vēlu.

Citi varbūt ir zinājuši ko vēlas, bet kaut kas viņus ir atturējis - vai nu citi cilvēki, vai arī pašu spējas, vai apstākļi.

Kopumā tomēr viņi kā neviens cits apzinās to un bieži vien pauž savas izjūtas, attiecinot tās uz savu identitāti, piemēram, „esmu neveiksminieks” vai „neesmu lietpratīgs”, vai „es neesmu pelnījis neko labāku” vai „jebkurā gadījumā es neesmu tā vērts”.

Kā izturēties pret nepiepildītajiem

Tas, ko tu dari, nav tas, kas tu esi

Viens no veidiem ir likt pārtraukt nepiepildītajiem šādi vērtēt savu identitāti un likt atdalīt prasmes no identitātes. Daudziem cilvēkiem, kas šādi ir domājuši, tas ir nozīmīgs solis, jo, piemēram, ja viņi kaut ko nav veikuši labi, viņi uzskata, ka paši nav labi. Līdz ko šī doma viņos ir nosēdusies, viņi meklē tai apstiprinājumu citos veidos, lai tādējādi uzturētu dzīvu savu priekšstatu. Patiesi, bieži cilvēki ir tik pārliecināti, ka viņi ir, piemēram, slikti vai nederīgi, ka tad, kad aptver, ka dara arī labas un noderīgas lietas, viņiem iestājas šoks.

Un jums ir jābūt gatavam sēdēt mierīgi viņiem blakus vismaz kādu īsu laika sprīdi, kamēr šī jaunā informācija viņos nosēžas. Šeit ir pāris noderīgu veidu ar ko sākt.

- „Es saprotu un redzu, ka tu jūties absolūti nederīgs, bet tev vienmēr ir bijušas labas prasmes veikt X - labākas nekā visiem citiem, ko es pazīstu. Pašreiz tu ļoti skaidri paud savas izjūtas, un ir acīmredzams, ka tev ir augsts emocionālās inteliģences līmenis un attīstītas komunikācijas prasmes, patī ja tev pašam pašreiz tā nešķiet. Es vēlētos zināt, kādas vēl prasmes tu esi apsvēris? Kas vēl tev ļoti padodas, kam tu dod priekšroku?”
- „Tu uzskati, ka esi galīgi nepiemērots, bet es esmu nolēmis turpināt sadarbību tieši ar tevi, jo tev lieliski padodas X un Y, - patiesību sakot, nevienam šeit nav tādas prasmes, lai tik labi paveiktu Z. Kāds vēl citas prasmes tev piemīt?! Starp citu, izskatās, ka tavi bērni tev ļoti mīl un respektē, kas liecina, ka tev ir arī labas audzināšanas prasmes. Tātad - kādas vēl prasmes tev ir?”

Sekot savam sapnim, bet kā?

Dažiem cilvēkiem ir liels izaicinājums atbildēt uz jautājumu „Ko tu no sirds vēlētos darīt?”. Un varat būt pārliecināts, ka daudzi cilvēki baidās teikt, ko viņi patiesi vēlētos darīt, jo uztraucas, ka nespēs kontrolēt savas vēlmes, līdz ko būs tās sev vai arī kādam citam atzinuši. Tas var būt arī cēlonis fiziskām un garīgām slimībām, jo cilvēks nepārtraukti cenšas apspiest to, ko patiesībā grib.

Apzinoties, ko patiesi vēlas, un kad tiecoties pēc tā, viņi var nomainīt pašreizējo darbu, attiecības, stāvokli sabiedrībā vai jebko citu un tiekties pēc brīvības, kas viņus patiesi motivē un apmierina.

Šāda doma var šķist biedējoša un var nest sev līdzīgi daudz neatbilstošu izjūtu, jo viņi apzinās, ka nevar paveikt pat to, kas ir jādara. Būtiski šajā situācijā ir atšķirt

ko no kā. Novērots, ka lielākā daļa cilvēku nesasniedz to, ko vēlas, jo ir nobažījušies par veidu, kā to sasniegt, kā iegūt nepieciešamos resursus, atļaujas utt. Bet, līdz ko viņiem liek aizmirst par kā un koncentrēties uz ko, tiek sasniegti nozīmīgi rezultāti. Viņiem nebūtu sasteigti jāatbild uz jautājumu „Kā es to paveikšu?”. Apdomāt savas vēlmes ir tik neatvairāms priekšlikums, ka viņi labprāt vēl kādu brīdi apsvērtu dažādus veidus, ko vēlētos sasniegt.

Atcerieties, ka veiksmei ir fiksēts ko, bet mainīgie ir kā (Fiksētais ko nodrošina īstu motivāciju. Mainīgie kā rosina mūs izmēģināt jebko, lai sasniegtu iecerēto. Un atcerieties - ja ar pirmo reizi jums nepaveicās, nemēģiniet to vēlreiz, jo tas jau neizdevās pirmajā reizē! Pamēģiniet kaut ko citādi!)

Bet es nezinu ko vēlos...

Daudzi cilvēki labprāt tiektos pēc kaut kā, tikai viņi nezina, ko īsti vēlas. Ļoti maz cilvēkiem ir skaidra vīzija par to, ko viņi dara. Šie ieteikumi var palīdzēt, īpaši - ja tos savstarpēji kombinē:

- Jābūt gataviem šim mērķim veltīt vismaz mēnesi. Pirms vairākiem gadiem to paveikt būtu bijis daudz vieglāk un ātrāk.
- Tā vietā, lai censtos izlemt, ko viņi vēlētos darīt, fokusējiet viņu uzmanību uz to, ko viņi nevēlas, izmantojot izslēgšanas metodi.
- Nosakiet makrolīmeni, vai viņu meklētais mērķis, piemēram, ir darbs, lai nopelnītu naudu, vai darbs, kas nodrošina izešanu sabiedrībā un saturīgi piepildītu laiku.
- Lieciet viņiem:
 - 1) izveidot sarakstu, ko viņi vēlētos darīt (darbs un izklaide kopā), piemēram, pastaiga svaigā gaisā un sienu apgleznošana;
 - 2) uzrakstīt prasmes, kas sekmētu viņu centienus to darīt, piemēram, sapratne par dabas procesiem, pacietība un stingra roka, vērīga acs uz detaļām;
 - 3) apdomāt, vai ar šīm prasmēm var pelnīt naudu vai darīt jebko, ko viņi vēlas. Tad cilvēks var:
 - apmeklēt padomdevēju karjeras jautājumos;
 - veikt savu spēju izpēti - lieciet viņiem apdomāt, kura cilvēka darbs viņiem šķiet saistošs; uzrunāt to cilvēku, kuras darbs viņiem patīk; apmeklēt viņa darba vietu; iegūt informāciju par šo darbu;
 - izpētīt sludinājumus vietējās avīzēs (vai citos informatīvos avotos) un izgriezt trīs dažādu veidu sludinājumus: - tādu, kas izskatās vai šķiet interesants, tādu, kas šķiet drausmīgs, un tādu, kas šķiet nepārliciecināms. Un tad mēģināt saskatīt, kas visos šajos trijos sludinājumos šķiet kopīgs. Šādi viņi makrolīmenī pavēsta, kas viņus saista, atbaida vai mazliet ieintrigē;
 - pieaicināt kādu draugu, kas šajā situācijā varētu palīdzēt: - ir patīkamāk un produktīvāk vieniem ļaut izrunāt ar kādu savus apsvērumus un uzdot kādus jautājumus.

Šis, visdrīzākais, būs garš solis pa solim process, bet tas ir tikai normāli.

(Bet pie mežonīgā kapitālisma sistēmas totāla bezdarba gadījumā, kad vēders kurkst un virsū mācās izmisums, diez vai būtu jēga tā cimperlēties...)

Bet ir par vēlu to iegūt

Ja kāds patiesi zina, ko vēlas (piemēram, kļūt par čempionu sprintā vai maratonā), viņš varētu šķīst neapmierināts, ka, piemēram, astoņdesmit gadu vecumā tas nav sasniedzams. Tāpēc parakņāsīmies savā apziņā, noskaidrosim un tad atbildēsim paši sev uz jautājumu: - ko tas man dos?

Jūs varētu viņam palīdzēt, pajautājot, teiksim - „Ko tas tev dos, ja būsi čempions sprintā vai kur citur ?” Un, ja viņam tiks dots pietiekami ilgs laiks iedziļināties un apdomāt, patiesais iemesls noteikti atradīsies. Piemēram, viņš nekad nav uzskatījis, ka varētu kaut kur uzvarēt, vai arī viņam vienmēr ir patīcis izjust ātrumu.

Tagad jūs varat apsvērt citus veidus, kā izbaudīt uzvaras izjūtu (varbūt jūs varat izmēģināt dažādas datorspēles, vai ko vulgārāku - roku laušanas) vai izjust ātrumu (kā būtu apsvērt veselības un gadi stāvoklim atbilstošu riteņbraukšanu vai „triekšanos” ar „močiem” vai motorlaivām ?) Jauniem cilvēkiem aiz iekšējā dvēseliskā tukšuma ir izteikta prasība pēc „kaifa un adrenalīna”.

Visumā uz garīgumu tendēto ļaužu sabiedrībā ir mazākums (atbilstoši t.s. normālsadalījuma likumībai kādi 15 %)

Tad vēl cits piemērs. Kādam, kas ir sapratis, ka vienmēr ir vēlējies kļūt par ārstu, bet nu jau ir par vēlu gadus desmit vēltīt šīs profesijas apguvei, jūs, piemēram, varētu pajautāt - „Ko tas tev būtu devis, ja tu būtu kļuvis par ārstu ?” Un atkal - ja viņam tiks dots pietiekami ilgs laiks iedziļināties un apdomāt, patiesais iemesls noteikti atradīsies. Piemēram - „Man ir slims brālis ./ māsa, un man vienmēr ir bijusi vēlme palīdzēt slimiem cilvēkiem.” Galu galā viņi varētu strādāt doktorātā vai slimnīcā kā voluntāri darbinieki, tādējādi neierobežojot savu sākotnējo vēlmi.

Neuzstājīgie

Cilvēki, kas šķiet pārāk piekāpīgi, pielaidīgi, iztapīgi vai vāji.

Ir cilvēki, kas nemāk pastāvēt par sevi, viņus ir viegli pārliecināt, un bieži vien tas beidzas ar to, ka viņi tiek apkrauti ar darbiem, kļūst viegli aizvainojami un neapmierināti paši ar sevi, piemēram - „Es patiešām šovakar nevaru ilgāk palikt darbā... Man ir vēl kas jāizdara. Esmu apsoltījis... Es nevēlos viņus pievilt... (Pauze) Nu, es domāju, ka varēšu pārkārtot to... nu, jā, labi, es domāju, ka palikšu ilgāk darbā un to paveikšu.”

Uzstājības trūkums bieži vien liecina par pārāk lielu pašpārliecību. Esot pielaidīgi, šie cilvēki maina savas pārliecības virzienu no „es nevaru” uz „es varu”. Un, lai kāda būtu neuzstājīgo cilvēku uzvedība, viņi bieži vien sev ļoti pārmetoši saka - „Un atkal - kāpēc es padevos ?”

Ļoti vienkārši - tas ir pieturpunktu trūkuma dēļ.

Kā izturēties pret neuzstājīgajiem

Uzstājīgums nav tas pats, kas agresija. Viss, ko mēs sakām, var tikt pateikts pārliecinoši. Veids, kā mēs to sakām, var būt apņēmīgs un pieklājīgs. Šeit ir pāris izmēģinātu un pārbaudītu veidu, kā uzmundrināt nepārliecinātus un neuzstājīgus cilvēkus.

Praktizējiet pieturpunktus

Ja cilvēks ir pateicis - „Es patiešām šovakar ilgāk nevaru palikt” un teikuma beigās liek punktu, tas iedarbojas. Kā mēs varam „pielikt punktu”? Pēc teikuma ieturiet pauzi, veidojot acu kontaktu ar otru cilvēku. Tas pauž : - esmu pateicis visu, kas man bija sakāms par šo tēmu, tas ir viss !

Klusums šķiet apgrūtinoši ilgs ? Tas ir labi, jo jums nav ko teikt par situāciju. Ja vēlaties būt izpalīdzīgs, jūs varat piedāvāt alternatīvas, kas ir absolūti pieņemamas jums, piemēram - „Kā būtu ar rītvakar ? Vai varbūt tas varētu būt mūsu pirmais darbs, ko veikt rīt no rīta ?”

Mainiet tematu

Ja klusums ieilgst vairāk par 15 sekundēm, izejiet no situācijas, mainot tematu, piemēram - „Vai ir vēl kas ?” vai „Nevēlies iedzert kafiju ar mani ?”, tā viņam ir pilnīgi neskaidrs, ka turpināt komunicēt ar viņu, bet par šo tematu jums vairāk nav ko teikt.

Īsi un vienkārši

Atcerieties - jo mazāk teiksiet, jo mazāk iespēju ļaut otram padarīt jūs vājāku.

Neuzticības pilnie

Cilvēki, kas var būt arī piesardzīgi, ciniski, grūti pārliecināmi, skeptiski vai aizdomu pilni.

Lai ko arī kāds viņiem pajautātu vai pateiktu, viņu pirmā atbildes reakcija būs skeptiski sarauktas uzacis un jautājums - „Patiešām...?” , un viņi visādi centīsies izrādīt, ka otrs ir no kādas citas planētas un viņam vai viņai nevar ne uzticēties ne ticēt. Pat ja viņi neizrāda nevienu no minētajām pazīmēm, to noteikti var sajust.

Uzticība un respekti, protams, ir vēlamie, bet ne vienmēr acumirkļī sasniedzami. Cilvēkus var iedalīt divās kategorijās - vieni ir pārliecināti, ka citiem cilvēkiem uzreiz nevar uzticēties vai sākt viņus respektēt - respektu var iegūt gada laikā, uzkrājoties pieredzei (tas var būt vispārējs uzskats par visiem cilvēkiem vai arī balstīts uz iepriekšējo pieredzi vai aizspriedumiem par kādām pazīmēm, piemēram, šaudīgas acis vai blondi mati); otri savukārt daudz vairāk uzticas, ja vien netiek dots iemesls šaubīties. Viņi ir pārliecināti, ka citi cilvēki ir uzticami un pelna respektu, ja vien netiek pierādīts pretējais.

Protams, daudz kas ir atkarīgs no tā, kas tiek likts uz kārts. Nejauša tikšanās vai saruna ar kādu, ko nevēlaties vēl kādreiz satikt, var būt pat ļoti uzjautriņoša, ja zināt vai jūtat, ka viņš stipri pārspīlē vai blefo. Neuzticība un respekta trūkums ir barjeras, ko grūti izprast vai pārvarēt. Uzņēmumā (vai arī ģimenē) .tās var nopietni traucēt komunikācijām.

Uzticēšanās starp cilvēkiem parasti rodas, saprotot, ka ir kopīgas vērtības, piemēram, viņus saista godīgums, atklātums un pieklājība, kas veido komforta izjūtas, piemēram - „Man ir sajūta, ka viņai varu pilnībā uzticēties”.

Uzticēšanos ietekmē arī kultūru atšķirība. Pieredze liecina, ka jo vecāka ir kultūra, jo lielāka ir uzticība institūcijām un paražām un respekti pret tām. Un tas nepārsteidz, jo tās taču pastāv ilgāku laiku. Tāpēc, jo tradicionālāks ir cilvēks un viņa paustās idejas, jo vairāk uzticas viņa viedoklim. Jaunākās kultūrās savukārt daudz nopietnāk tiek uztvertas jaunas idejas un vērojama daudz lielāka uzticība svešiniekiem.

Nereti ir viegli piedot kādam, kas jums licis vilties vai zaudējis cieņu jūsu acīs, bet to nav iespējams aizmirst. Līdz ar to zaudēto respektu un uzticību šim cilvēkam ir grūti atgūt. Izpratne par uzticības un respekta zaudēšanu var būt ļoti plaša, un cilvēks to var uztvert ļoti personiski, piemēram - „Mani pazemoja” vai „Viņš / viņa mani nomelnoja”.

Kā izturēties pret neuzticības pilniem cilvēkiem

Neuztveriet neuzticēšanos personiski.

Ja neuzticēšanās vai neuzticības izteikšana tiek uztverta personiski (nevis attiecībā uz rīcību), tas var būt ļoti sāpīgi un to ir gandrīz neiespējami labot, piemēram - „Tu esi melis !” vai „Es tev neuzticos” vai „Kurš gan vēl tic tevī teiktajam...”.

Sarunu vajag novirzīt no personas aizskaršanas uz rīcības novērtējumu, piemēram: - „Ko es tādu pateicu vai izdarīju, kas tev radīja problēmas ?” vai

„Lūdzu, izrunāsim šo jautājumu, nevis aprunāsim cilvēkus ! Kāda problēma ir pamatā tam, kas tika pateikts vai izdarīts ?”

Izvairoties izteikt tādus personiskus apvainojumus ka „tu esi melis” vai „es tev neuzticos”. Vadieties no faktiem, nevis vispāriniet, piemēram : - „Tas, ko tu solīji, nepiepildījās” vai „Jūsu uzņēmums regulāri mums piegādā precī par vēlu”. Un tad paklusējiet. Ļaujiet citiem saprast, ko esat pateicis, un atbildēt. Ja radītās neērtības ir pārāk lielas, pēc pauzes jūs varētu piebilst kaut ko līdzīgu : - „Kāpēc šo jautājumu neapdomāt un nepārrunāt vēlāk ? Tad varēsiet izklāstīt man apdomāto atbildi”.

Akmens viņu dārziņā, nevis jūsējā

Uzticība un respekts jāatgūst.

Ja par jums šaubījās, jūs varētu pajautāt - „Kas man būtu jādara, lai atgūtu jūsu uzticību / respektu ?” Un dodiet laiku otram šo jautājumu apsvērt.

Viņi varētu sniegt kādu precīzu atbildi, teiksim : - „Nākamreiz piegādājiet mums laikā vai arī informējiet, ka jums ir radušās problēmas.” Taču tikpat labi jūs var arī atklāti noraidīt - „Es jums vairs nespēju uzticēties.” Šajā gadījumā jūs varētu piedāvāt - „Es saprotu, kā jūs pašreiz jūtaties. Ja es varētu ko īpašu patekot vai izdarīt jūsu labā, lūdzu pasakiet !”

Nevīžas

Cilvēki, kas vat būt arī neorganizēti un nekārtīgi.

Mēdz teikt, ka nekārtība uz galda norāda uz nevēžību arī prātā. Nekārtīga istaba (īpaši bērna istaba) šķiet astotais nāves grēks. Mums ir tieksme nekārtību attiecināt uz diskomfortu, un tad mums rodas nepieciešamība pēc kārtības ieviešanas, piemēram, šī glezna nav taisni piestiprināta, gulta nav pienācīgi sakārtota. Un kaitinošākais, ka tas, šķiet, ne mazākā mērā neuztrauc pašu nevēžu.

(Hmm... Bet nekārtība, kā entropijas izpausme, taču ir lietu dabiskais stāvoklis, jo tā rodas „pati no sevis”! Kārtības ieviešanai lietu stāvokļos nākas speciāli iejaukties tērējot enerģiju...)

Kāpēc tā notiek

Ir vairāki piemēri :

Nekonsekvece

Ja mums nav konkrētas vietas, kur nolikt lietas (piemēram, nosviesti un nesakārtoti dokumenti vai atslēgu saišķis pie priekšdurvīm), mēs tās noņemam, kur nu kuro reizi gadās, tāpēc vēlāk tās ir grūti atrast, jo nav konsekvences.

Horizontāla sistematizēšana

Dažiem cilvēkiem šķiet - ja viņi ir apkrāvušies ar kaudzi dažādu lietu, tad viss ir savās vietās, jo viņi zina, kur kas atrodas. Bet tas satrauc apkārtējos, jo viņiem šķiet, ka šīs kaudzes izplatīsies un pārņems citu cilvēku teritoriju, un tā ir taisnība - ja šis cilvēks nav uz vietas, citiem nepieciešamās lietas atrašana prasa pietiekami daudz laika.

Neuztver vizuāli

Dažiem cilvēkiem ir vāja vizuālā uztvere, līdz ar to viņi vienkārši nepamana nekārtību sev apkārt vai, teiksim, sašķiebušos gleznu pie sienas. Viņi var būt diezgan pārsteigti, ja kāds uz to norāda, jo viņi vienkārši to nav pamanījuši, nemaz jau nerunājot par problēmas saskatīšanu.

Neņem vērā

Un ir tādi cilvēki, kas gan redz jucekli, bet tas viņus neiespaido, jo viņi to neņem galvā - tā nav problēma, jo viņiem tas nav svarīgi. (Tas nav saprotams cilvēkiem, kam ir iekšēja nepieciešamība lietas turēt kārtībā !)

Kā izturēties pret nevīžām

Ja nerunājam par drošības jautājumiem, vai „tīrā galda” politika ir labākais ikvienam? Spriežot pēc iepriekš minētajiem piemēriem, tā nebūt nav! Tātad mēs varētu akceptēt, ka tik ilgi, kamēr viņu nekārtība neapdraud apkārtējos, tā ir viņu problēma. Vai arī ne!

Šādu risinājumu ir grūtāk akceptēt tur, kur ir kopīga teritorija, piemēram, atvērta tipa birojs, bet tālāk aprakstītā stratēģija ir efektīva, neskatoties uz situāciju.

Pamatnoteikumi

Mierīgākā brīdī apsēdieties (ne tad, kad ir runa par specifisku nekārtību) un izrunājiet, kas jums katram ir svarīgi, turklāt sadaliet runājamo:

- kas jums personīgi ir svarīgi un
- kas būtu jauki, bet ne būtiski.

Vispirms aplūkojiet būtisko. Nevienam nevajadzētu piekāpties jautājumos, kas viņam ir būtiski. Tad vienojieties par to, ko vēlas visi (bet, kā vēlas, atstājiet uz vēlāku laiku).

Tad vienojieties, kādus soda mērus vajadzētu piemērot nevīžām, ja vienošanās tiktu pārkāpta. (Un varbūt vienojieties arī par to, kāds varētu būt atalgojums, ja noteikumi tiks ievēroti, taču uzmanieties atalgot normālu uzvedību ar kaut ko vairāk kā „Paldies tev!”, pretējā gadījumā jūs būsiet iekritis lamatās atalgot viņus nemitīgi.)

Tad visu uzrakstiet - visus ko, kā arī sodus un atalgojumus.. Atcerieties, ka līdz šim jūs vienojāties tikai par ko, bet vēl neesat izrunājuši kā un kad (tas ir svarīgi, jo daudzi plāni rada samulsumu, pārāk ātri pieskaroties jautājumiem, kā to darīt.)

Tad katram pajautājiet, kā un kad viņi varētu izpildīt savus pienākumus. Lieciet viņiem domāt radoši, jo līdz šim viņi par to nav iedomājušies, vai ne? Pretējā gadījumā jūs nevarēsiet diskutēt par šo jautājumu. Un pārliecinieties, ka viņiem ir vairāki kā un kad, lai būtu no kā izvēlēties. Atstājiet izvēli viņu ziņā. Atcerieties, svarīgākais ir tas, kas notiks, nevis - kā notiks.

Par noteikumu ievērošanu atalgojiet viņus, bet arī īstenojiet sodus, ja tiek pārkāpta vienošanās, lai kāda arī būtu aizbildināšanās. Šos sodus noteica paši nevīžas, un jūs to varat viņiem atgādināt, norādot uz iepriekš uzrakstīto. Galu galā, ja jūs neīstenojiet sodus, tas mazinās šīs vienošanās svarīgumu.

(Saprotams, ka šī stratēģija galvenokārt noder bērnu audzināšanas problemātikā. Darbā ar komandu, kad ir darīšanas ar pieaugušiem cilvēkiem tas būtu jādara ļoti diplomātiski un ar humora izjūtu)

Noraidošie

Cilvēki, kas var būt arī izmantotāji, pesimisti, cenšas apslāpēt iniciatīvas vai sabojāt citiem prieku.

Tas patiešām spēj demoralizēt situācijā, kad mums ir lieliska iespēja, bet kāds visu laiku cenšas tajā iepilināt darvas pilienus, neaizmirstot pāris veltīt arī mums pašiem. Un katru reizi saka: - „Jā, bet...”.

Galū galā mēs nevēlamies redzēt šādus cilvēkus sev tuvumā. Mēs viņus neaicinām uz apspriedēm un necenšamies uzzināt viņu viedokli, jo viņi visu tik ļoti noniecina.

Kāpēc tā notiek

lemesls ir pavisam vienkāršs.

Pirmkārt, kad tiek lietots vārds *bet*, tas darbojas kā izslēgšanas poga, liekot mums aizmirst visu, kas pirms tam bijis. Līdz ar to mēs drīzāk atceramies minētās problēmas, kas seko vārdam *bet*, nevis nosauktos pozitīvos aspektus pirms tam.

Otrkārt, lai izskaidrotu negatīvo kādā lietā, ir nepieciešams daudz vairāk vārdu nekā pozitīvā aprakstīšanai, līdz ar to rodas iespaids, ka ir daudz sliktā un pavisam maz labā. Izmēģiniet to, raksturojot slikti pagatavotu tēju (piemēram, par stipru, par vāju, karsta, auksta, par daudz piena, rūgta, par daudz, par maz), un tad raksturojiet labi pagatavotu tēju (piemēram, laba, garšīga, mmm...eee...).

Treškārt, un svarīgāk, noraidošie cilvēki parasti redz visu, kas var neizdoties, un nesaskata labo. To viņi nedara speciāli, tas viņiem iznāk dabiski, pats no sevis. Šādi signāli viņu smadzenēm (apziņai) tiek raidīti vispirms.

Kā izturēties pret noraidošajiem

Esiet pateicīgs

Paraugieties uz viņiem jaunā gaismā. Aiciniet viņus izteikt komentārus, apzinoties, ka viņu skatījums spēs pasargāt jūs un jūsu uzņēmumu no daudzām dārgi izmaksājošām kļūdām, jo viņi daudz vairāk uzmanības pievērš iespējamām problēmām situācijās, kurās jūs redzat tikai vienu lielisku pozitīvu iespēju.

Neuztveriet to personiski

Viņi saskata nianšes, kas patiesi var veicināt jūsu plāna labāku izdošanos, ja vien šiem komentāriem pievērš uzmanību. Sakodiet zobus un pajautājiet: - „Nu kas vēl var aizkavēt tā izdošanos?” vai „Kādas iespējamās problēmas vēl tu saskati?”

Esiet reāls

Negaidiet no viņa tāda paša līmeņa entuziasmu, kāds ir jums attiecībā uz ideju. Viņi redz potenciālās problēmas, un viņiem to dēļ grūti būt aizgrābtiem. (Labākais, ko varat cerēt, ir atbilde: - „Izskatās, ka ne”, kad jautāsi: - „Tātad, ja mēs pievērsīsim tam visam uzmanību, vai ir vēl kas, kā dēļ tas varētu neizdoties?”)

Noraizējušies

Cilvēki, kas visu stipri pārspīlē, ir nomākti, nožēlojami, pesimisti, bēdīgi, nobijušies, pārbaidīti, kautrīgi, nelaimīgi vai norūpējušies, vai arī tas viss kopā.

Daži cilvēki, šķiet, ir dzimuši, lai visu laiku par kaut ko raizētos. Vienmēr tiek apsvērta, kas varētu neizdoties. Dažreiz viņi ir problēmu pārņēmti tā vietā, lai ātri tās atrisinātu. Tas, protams, neuzmundrina cilvēkus, kuru tuvumā ir šāds mūžam nobažījies cilvēks. Apkārtējos tas vienkārši ļoti, ļoti nogurdina.

Noraizējies cilvēks bieži uztraucas, jo, kad sāk domāt par situāciju, viņš to prātā redz kā vienu lielu attēlu, kurā ir viss sliktais, kas noticis pagātnē un kas varētu notikt nākotnē. Šis mentālais attēls ir pārāk īsts, pārāk neatvairāms un pārāk liels, lai aiztā kaut ko saskatītu vai būtu spējīgs apsvērt kādas citas alternatīvas.

Dažreiz tas ir tāpēc, ka viņš dzird vai domā par kaut ko, nevis redz kaut ko (piemēram, balss saka - „Tas nekad neizdosies, jo....”), un tas var šķist tik patiesi, ka ir grūti iedomāties ko citu.

(Reizēm cilvēkam var būt vairāki attēli vai vairākas domas prātā, kas ir paša sliktā gadījuma scenārija dažādās šķautnes.)

Kā izturēties pret cilvēkiem, kas visu laiku raizējas

Būtiski ir palīdzēt cilvēkiem saskatīt viņu attēlu vai sadzirdēt viņu domas kā tikai vienu *no* iespējam, nevis kā vienīgo un galīgo patiesību. Piemēram, jūs varētu uzdot viņiem dažādus jautājumus:

- „Kā tu to apsver ?” - lai uzzinātu viņu noskaņojumu un stāvokli. Atvēliet viņiem pietiekamu laiku atbildei.
- „Kam ir jānotiek, lai to pārtrauktu (sliktā gadījuma scenāriju) ?”
- „Kas ir visas iespējamās barjeras / šķēršļi / problēmas, ko vari saskatīt ?” - un turpiniet jautāt, kamēr izsīkst iespējas. Tās var radīt alternatīvus attēlus vai domas, kas izšķīdinās viņu bažas un atvērs prātu citām iespējām, kaut arī dažreiz negatīvām. Bet tās jebkurā gadījumā ir noderīgas iespējas, ko apsvērt.
- „Tavuprāt, kam tieši ir jānotiek, lai tas īstenotos ?”
- „Tavuprāt cik iespējama ir katra no šīm alternatīvām, apskatot mūsu pašreizējo situāciju, bet neraugoties uz līdzīgām situācijām pagātnē ?” - tas palīdzēs raīžu nomāktajam izvērtēt pašreizējo situāciju, nevis vienkārši būt pārņemtam ar pašu domu.
- „Tātad - kas tieši var notikt nepareizi ?” - esiet gatavs atvēlēt apdomāšanas laiku, vai arī satikties un pārrunāt to vēlāk, jo tas viņiem varētu būt neierasts pozitīvās domāšanas veids.

Noskaņojuma cilvēki

Cilvēki, kas var šķist arī temperamentīgi, var būt neparedzami un / vai neuzticami.

Mēs kļūstam piesardzīgi, kad tiekamies ar noskaņojuma cilvēkiem vai temperamentīgajiem, jo, vadoties pēc mūsu iepriekšējās pieredzes, mēs nezinām, kāda būs viņu reakcija. Tas ierobežo mūsu darbības, tā ir kā bumba ar laika degli, kas var uziet gaisā jebkurā mirklī! Un tas ir apgrūtināši.

Šāds cilvēks var būt klīniski, fiziski vai emocionāli nomākts, iespējams, viņam ir bipolārā disfunkcija (ko mēdz dēvēt arī par maniakālo depresiju, kad cilvēka garstāvoklis var dramatiski un neparedzami svārstīties). Varbūt viņam ar daudz ko ir jātiekas galā darbā vai / un ārpus tā, tāpēc viņš ir pārslogots un pārāk aizņemts.

Jebkurā gadījumā ar šādiem cilvēkiem ir grūti tikt galā. Un tas nav pārsteigums, jo tad, kad iekšējā harmonija sašķeļas, tā var eksplodēt. Un tajā mirklī tas, kas atrodas tuvumā, saņem emociju izvirdumu pilnā apjomā, tā sakot, par visiem.

Kā izturēties pret noskaņojuma cilvēkiem

Esiet iejūtīgs

Lai kāds būtu šo cilvēku noskaņojums, respektējiet to. Ja viņi ir klusi un nomākti, nevajag viņus uzmundrināt, jo tas var izjaukt viņu pūliņus darīt visu, lai iekšēji sevi saturētu kopā.

Esiet šeit

Kluss „Labi” vai „Sveiks !” var daudz vairāk palīdzēt nekā skaļi paustas emocijas. (Daudzi cilvēki, kas bijuši dziļā depresijā, ir atzinuši, ka kluss un rāms vārds viņus ir aizkustinājis, jo tas no viņiem neko nav pieprasījis.)

Esiet godīgs

Ja jums ir gadījies nokļūt situācijā, kad uz jums tiek izgāztas dusmas, pārbaudiet tās, piemēram - „Jāni, vai ir kaut kas tāds, ko es pateicu vai izdarīju, vai vienkārši man gadījās būt te neīstajā laikā ?” (Nosaucot vārdā – vai uzvārdā, ja tā ir pierastāk -, cilvēku var dziļi aizkustināt.)

Ja tas bija kaut kas, ko jūs pateicāt vai izdarījāt, jūs varat atvainoties, ka tas nebija jūsu nodoms kādu apbēdināt, un nosakiet laiku, kad varat izrunāties.

Ja tam nebija nekāda sakara ar jums - jums tikai gadījās būt neīstajā vietā -, otrs tagad jūtas nomākts, jo ir apbēdinājis jūs. Un atkal - tas ir noskaidrots, un jums ir iespēja izrunāties.

Esiet noderīgs

Lai arī kas notiek, dariet cilvēkam zināmu, ka jūs labprāt viņam palīdzēsiet, ja vien varēsiet. Ļaujiet viņam uzņemties iniciatīvu, izvairieties no spiediena izdarīšanas uz viņu. Jūs varat izvēlēties laiku pa laikam satikties pie kādas kafijas krūzes, lai viņš var izrunāties, bet tam nevajadzētu būt primārajam tikšanās mērķim. Jebkurā gadījumā ņemiet vērā - ja kāds ir ļoti nomākts, viņam reti kad būs spēks izrunāties.

Esiet reāls

Ja vien jūs neesat terapeits, psihiatrs, psihologs vai padomdevējs, atcerieties, ka jūs tas neesat! Novērtējiet savus spēkus un iesakiet nomāktajam cilvēkam vērsties pie profesionāļiem, ja tas jums šķiet nepieciešams. Un, jā, šim cilvēkam var šķist, ka vēlaties no viņa tikt vaļā, tāpēc piedāvājiet viņu pavadīt, ja viņš to vēlētos.

Pārmaiņu pretinieki

Cilvēki, kas var būt arī konservatīvi, bez iztēles, tiešām klusi un pacietīgi, grūti pielāgojas, izvairās riskēt, kam nepatīk piedzīvojumi.

Daži cilvēki burtiski krīt panikā, iedomājoties vien, ka varētu notikt kaut kādas pārmaiņas. Patiešām, pat vārds pārmaiņas var radīt cilvēkos īstu paniku. Viņi noslēdzas sevī, uztraucoties par visjaunāko, kas varētu atgadīties. Bet, tā kā pārmaiņām ir tendence notikt arvien biežāk, vajag prast tikt galā ar pretošanos tām.

Tiem, kas pārmaiņās allaž saskata negatīvo, arī pozitīvas pārmaiņas, kā algas pielikums, dzimšanas dienas dāvanas u.tml., īsti neiet pie sirds. Jau pats vārds pārmaiņas viņiem asociējas ar kaut ko nepatīkamu. Tāpēc viņi noslēdzas sevī un atsakās pat apsvērt citas iespējas, jo ir pārlietu aizņemti ar iekšēju bailošanos, iztēlē pārdzīvojot visas iespējamās katastrofas, kas, viņuprāt, varētu notikt.

Protams, saskaroties ar pārmaiņām vai nezināmo vai arī uzņemoties risku, ir normāli mazliet uztraukties - tas paaugstina adrenalīna līmeni, tādējādi palīdzot tikt ar to galā. Bet dažiem uztraukšanās jau kļuvusi par fobiju. Pat pie vismazākajām pārmaiņām šiem cilvēkiem raisās patiesi dzīva iztēle, kas varētu neizdoties vai kas slikts ir noticis. Šī doma vada un valda viņus, un viņi nav spējīgi ar to tikt galā.

Patiešām daudzi cilvēki uztraucas par nezināmo un pārvērš to fobijā, tādējādi viņiem ir iespēja iztēloties, kas varētu notikt, tas ir, iztēloties visu sliktāko.

Kā izturēties pret pārmaiņu pretiniekiem

Pārmaiņu pretinieki un tie, kas nevēlas riskēt, nav progresa kavētāji. Kaut gan patiesībā ... viņi tādi ir! Viņi nemitīgi sev atgādina par pagātnes notikumiem, kuros cietuši - vismaz pārnestā nozīmē.

Respekts

Respektējiet viņu uztraukumu vai fobiju, piemēram - Es saprotu, ka saistībā ar pārmaiņām jums ir bijusi slikta pieredze, jo reizēm tās bija maskējušās kā iespējas vai uzlabojumi. Tagad es vēlētos, lai jūs šos pagātnes notikumus liekat malā un apsverat visas iespējas - gan pozitīvās, gan negatīvās -, kādas būtu, ja mēs ...".

Uzziniet par problēmām

Varbūt jūs uzreiz varat ķerties pie lietas būtības un viņu vispārinājumu, ka pārmaiņas ir biedējošas, pārveidot, sakot - „Tātad - kas *tieši* ir biedējošs ? Lūdzu, izstāstiet soli pa solim ! Mums vajag apdomāt visus aspektus, vai ne ?”

Tad jūs varat pajautāt - „Un ko mēs varētu darīt, lai šo situāciju padarītu mazāk biedējošu ?” Varbūt šo uzdevumu jūs varat veikt mazās grupās, lai rosinātu ideju veidošanos un lai dalībnieki to personificētu mazāk nekā tad, ja tas notiktu viens pret viens.

Pārbaudiet

Dažreiz - bet tikai dažreiz - viņiem var būt taisnība ! Pat vislabāko nodomu iedvesmotas, reizēm pārmaiņas var tikt īstenotas tikai pārmaiņu dēļ.

Pēdējās minūtes cilvēki

Cilvēki, kas visu atstāj uz pēdējo mirkli.

Situācija, kad gandrīz visi komandā jau labu laiciņu iepriekš strādā pie kāda uzdevuma, bet viens vai pāris cilvēku visu atstāj uz pēdējo mirkli, radot stresu. Lai gan viņi apgalvo, ka tāds ir viņu darba stils, citiem tas var būt nervus kutinošs laiks.

Dažiem cilvēkiem patīk izjust satraukumu, ko rada tuvais darba beigu termiņš. Tas viņos izraisa papildus enerģijas pieplūdumu un „kaifu”. Visos gadījumos viņiem ir arī it kā pamatots attaisnojums - viņi atvēl maksimālu laiku domāšanai pirms darīšanas.

Savukārt dažiem cilvēkiem vienkārši ir nepieciešama palīdzība viņu laika plānošanai.

Kā izturēties pret pēdējās minūtes cilvēkiem

Atklātums

Atklātums ir vienīgā pieeja, kas būs efektīva. Atklāti pasakiet kā jūtaties un kādas ir prasības, piemēram :

- „Man nepieciešams visas komandas darbs, lai paveiktu uzdevumu līdz Y dienas plkst. X”;
- „Lai būtu pārliecināts, man ir nepieciešams redzēt jūsu priekšlikumus galīgā veidolā līdz B dienas plkst. A”.
- „Kāda jums ir nepieciešama konkrēta palīdzība, lai spētu produktīvi iekļauties komandas darbā ?

Tātad, ja gribam rezultātu, tad nekādas „demokrātiskas” spēlītes nebūtu pieļaujamas ! Ja nu kāds sevi uzskata par izcilu personību, kam „jūra līdz ceļiem” un tādēļ prasībās jātaisa pielaižu un izņēmumi, tad tādai šai komandā vietas nav ...

Piekasīgie

Cilvēki, kam ir tieksme meklēt kļūdas.

Cik gan tas ir kaitinoši, kad cilvēki cenšas citu idejās, teiktajā, apgērbā, ko valkā, šķiet, visā rast trūkumus !

Mēs te nerunājam par cilvēkiem, kas to dara apzināti, jo tā ir daļa no viņu izaicinošās uzvedības, viņu skaudība, banāla nelietība vai . nekrietnība. Mēs runājam par gandrīz netīšu uzvedību :

- pirmais - dažiem cilvēkiem ir tendence fokusēties uz nepareizo, nevis pareizo;
- otrais - citi tiecas lietas skatīt kopumā, taču daži piekasīgie daudz lielāku vērību pievērš detaļām:
- trešais - daži cilvēki aptver abas iepriekš minētās pazīmes, kas viņiem burtiski liek pamanīt skrambiņu pirkstā, bet tajā pašā laikā nepamanīt veselus īkšķus vai pirkstus !

Un tā, lai kurš no minētajiem uzvedības modeļiem tas būtu, cits pēc cita tiek aktualizēti jautājumi, pat nesagaidot teikuma, prezentācijas vai kā cita beigas.

Kā izturēties pret piekasīgajiem

Nav jēgas mēģināt viņus apturēt - to jau daudzi pirms jums ir mēģinājuši, un vēl joprojām nevienam tas nav izdevies. (Ja kāds ir atklāts nekrietnelis, lai tad arī atklājas līdz galam !)

Mierīgs vārds

Ir maz ticams, ka viņi neapzinās savu uzvedību, bet iespējams, ka viņi paši nezina, kā tikt ar sevi galā. Tāpēc jums viņiem ir jāpalīdz. Atrodiet laiku, kad varat par to aprunāties. Tā kā jums nepieciešams atzīt, ka šo tendenci neizdosies pārtraukt, var piedāvāt pāris praktisku ideju, kā vadīt viņu uzvedību.

- „Es vēlos, lai jūs, pietauptot savu enerģiju un mūsu nervus, - uzliktu pirkstu uz lūpām !”
- „Es vēlos, lai jūs pierakstāt visas piezīmes, ko vēlaties izteikt, jo mēs vēlamies tās dzirdēt, bet tikai tad kad būsiet noklausījies visu, kas sakāms runātājam, nevis nemitīgi viņu pārtraucot.”
- „Lūdzu, pārskatiet visu, ko esat pierakstījis, un apdomājiet, vai varat to sagrupēt, lai mums izveidotos jūsu ideju kopaina.”
- „Mēs novērtējam jūsu ieguldījumu, bet ir veidi, kā jūs to varat veikt mums pieņemamākā veidā

Māksla būt gudram

Mākslā būt gudram iekļauj prasmi zināt, kam nepievērst uzmanību. To vajadzētu darīt zināmu arī piekasīgajai personai, bet tikai kādā klusākā brīdī. Dažiem cilvēkiem šķiet, ka viņi ir pasaules policisti un ka viņu pienākums ir norādīt uz citu cilvēku kļūdām, maldiem, nolaidību, gramatikas kļūdām, pārteikšanos.

Lai kādi būtu viņu iemesli tā rīkoties, - to var būt daudz, un tie var būt dažādi -, jūs viņus varat mēģināt pārliecināt, ka būtu laimīgi, ja viņi izlaistu pāris sīkumu, ja vien tie nav būtiski svarīgi. Mēs jau tā esam gandarīti par viņa izcilajām dotībām pamanīt visādas nepilnības, ķezas un ķibeles.

Piekritēji

Cilvēki, kas piekrīt visam, ko sakāt, un kam nav sava viedokļa.

No šiem cilvēkiem ir grūti sagaidīt konkrētu viedokli. Tas liek jums justies ļoti neapmierinātiem, jo mēs nezīnām, kāds patiesībā ir viņa viedoklis, līdz ar to mums bieži vien ir grūti saskaņot viedokļus.

Kad jautājam viņa uzskatus, vēlmes vai kam viņi dotu priekšroku, visbiežāk mums nākas dzirdēt šādas atbildes - „Un kā tu domā?”, „Kā vēlies!”, „Es tikšu ar to galā”, „Visam, ko tu saki, dari, gribi, kam tu piekrīti, piekrītu arī es”.

Ir vairāki faktori, kas to veicina :

- dažiem cilvēkiem ir mācīts nekad neiebildt „vecākiem cilvēkiem un augstākām amatpersonām”, tāpēc viņi nekad nesaka *ne.*
- citiem turpretī kāds ir iestāstījis - un viņi tam arī tic - , ka viņu viedoklis ir mazsvarīgs, nav vērtīgs, tāpēc labāk turēt muti un būt „zemākam par zāli un klusākam par ūdeni” ;
- daudzi uzskata, ka „klientam vienmēr ir taisnība” un ka no viņiem gaida, lai visos gadījumos tiktu ievērots šis princips, kaut vai rezultāts būtu nelabvēlīgs uzņēmumam vai viņam pašam.
- Gadījumos, kad kāds izgāžot uz mums dusmas, bļauj : - „Jā ? Kārtībā „ Vai tev viss ir skaidrs ?”, mēs pieņemam sevi apmulsumā atbildot : - „Jā !” Kaut gan pēc brīdīņa nomierinājušies saprotam, ka piekritām tam, kam patiesībā nemaz nepiekritām.

Kā izturēties pret piekritējiem

Godīgums ir pamatprincips

Viņiem vajag būt patiesiem. Ne piespiedu kārtā, bet vienkārši godīgiem. Jo pretēji viņu paustajam *jā*, viņu ķermeņu valoda saka *nē* vai arī *neesmu pārliecināts*, citi to uzreiz pamanīti.

Likums, ko mums bērniecībā iemācīja pieaugušie, proti, runā, kad tevi uzrunā, vai nerunā pretī pieaugušajiem un gudrākiem, toreiz arī bija derīgs, bet tas var būt nepiemērots citās situācijās. Labāk būtu vadīties pēc paša intuīcijas un pašreizējā inteliģences līmeņa.

Tāpēc jūs varat mudināt, lai viņi vienkārši un atklāti pauž, ko jūt, piemēram, pieklājības pēc varētu teikt *jā*, bet vispirms es vēlētos to rūpīgāk apdomāt un ar jums pārrunāt vēlāk”.

Paskatieties pats uz sevi

Varbūt jums pašam ir jāuzņemas daļa atbildības, jo ar saviem jautājumiem provocējam otru atbildēt tikai ar *jā*. Mēs saņemsim tādas atbildes, kādi būs jautājumi. Piemēram, mums vajadzētu neuzdot izvērstākus un gudrākus jautājumus par „Jā?” viss kārtībā ? Tev viss ir skaidrs ?” Lielākā daļa cilvēku sāk uztraukties un, pieaugot iekšējai panikai, atmurmina pirmās iespējamās atbildes, kas nāk prātā - „Jā” vai „Viss kārtībā” vai „Viss ir skaidrs”.

Mēs varam pajautāt - „Saki atklāti, kāds ir tavš patiesais viedoklis par šo lietu ?” vai arī „Vai tu šo jautājumu varētu apsvērt un vēlāk izklāstīt man savu viedokli par visiem ieguvumiem un zaudējumiem šajā lietā. ?”

Paskatieties uz cilvēku, kas saka *jā*, un novērojiet viņa ķermeņa valodu un acu kontaktu ar jums - vai viņš to saka no sirds, vai arī šis *jā* ir teikts piespiedu kārtā un ir neīsts..

Kādā klusākā un mierīgākā brīdī varat viņam pajautāt, kas viņam liktu atklātāk paust savu viedokli un vai ir kādi šķēršļi, kas to kavē darīt pašreiz.

(Tas viss būtu iespējams, ja šā cilvēka acīs jums būtu daudz maz kāda morāla autoritāte un cieņa, kuru ar savu iedomību un vīzdegunību nebūtu diskreditējis)

Samulsušie

Cilvēki, kas var arī noniecināt sevi un / vai savus panākumus, vai būt pārlieku vienkārši vai klusi, negribīgi pieņemt uzslavas un komplimentus, baidās izteikties, nosoda sevi turas nomaļus un ir kautrīgi.

Tas var tracināt vai kļūt smieklīgi, kad mēs kādu uzslavējam vai izsakām komplimentus par viņa veikumu, bet viņš nosarkstot atbild, ka „tas jau nekas nebija” vai arī sāk norādīt uz savām kļūdām, ko mēs neesam pamanījuši.

Bieži cilvēki jūtas apmulsuši, kad viņiem tiek izteikta atzinība (nevis viņu rīcībai, bet tieši viņiem kā personībai). Piemēram :

- „Jūs esat gudrs !”
- „Cik labs bērns jūs esat bijis !”
- „Cik izcils prezentētājs jūs esat !”

Lai cik glaimojoši tas būtu, šāds izteikums ir pilnībā nederīgs kā atzinība, jo cilvēkam nav pat nojausmas, kāda viņa rīcība ir pamatā šim novērtējumam. Ko gan vēl šādā situācijā darīt, ja ne nosarkt un kaut ko murmināt ?

Un daudzi cilvēki nemaz nezina, kā reaģēt uz šādu izcilu atzinību. Viņus apmulsina klusums, kas iestājas pēc atzinības, un viņiem nepieciešams šo klusumu kaut kā aizpildīt, ko viņi arī mēģina darīt.

Ja viņi apmulst, jo uzslava ir neraksturīga, uzmundriniet viņus ar sirsnīgu detalizējumu. (Protams, jūs taču vienmēr izsakāt uzslavu par kaut ko konkrētu, vai ne ?!)

Kad jūs zināt, par ko esat uzslavēts, vienkārši pasakiet - „Paldies !” vai ar nelielu humora pieskaņu - „Prieks censties !” un *mainiet sarunas tematu*. Kāpēc mainīt tematu ? Lai izvairītos no mulsinošā klusuma.

Savtīgie

Cilvēki, kas var būt arī nevērīgi, egoistiski, pārņemti paši ar sevi.

Viņi mūs neinformē. Viņi nedomā ne par vienu citu kā tikai par sevi. Viņi apjautājas, kā mums klājas, un tad izstāsta visu par sevi. Galu galā pasaule taču griežas ap viņiem, - tā viņi uzskata.

Parasti viņi sev jautā - „Kas ir, pareizi un izdevīgi man ?” Ko es vēlos vai kas man vajadzīgs, vai ko es plānoju darīt ?”, nevis meklē līdzsvaru ar komandas vai līdzcilvēku interesēm un vajadzībām.

Kā izturēties pret savtīgajiem

Atvēliet viņiem vairāk laika

Kad viņi ir beiguši savu izklāstu, pasakiet, ka līdz šim mirklim viņi ir snieguši tikai pilnīgu ieskatu savā perspektīvā, bet, tā kā jūs interesē viņu viedoklis, jūs vēlētos zināt arī viņu apsvērumus par citu paustajiem uzskatiem, uzņēmuma perspektīvu un jebkurām citām perspektīvām.

Tas viņiem var nākt kā liels pārsteigums vai pat šoks - vai patiesi ir vēl kāda perspektīva ?! Tāpēc piedāvājiet viņiem to apsvērt kādu laiku un sakiet, ka varbūt viņi var jums uzrakstīt īsumā pāris citu faktoru, ko vajadzētu apsvērt, vai arī jūs vēlāk atkal varat tikties. Piespiediet viņus kārtīgi apdomāt jautājumu !

Šī pieeja pilnībā respektē viņu analīzi no viņu pašu savtīgās perspektīvas (galu galā viņi, iespējams, to ir veikuši ļoti profesionāli, ilgus gadus trenējoties), un jūs to esat atzinuši, gājuši vēl tālāk un lūguši apsvērt vairākas perspektīvas - vispusīgus, nevis vienpusējus uzskatus.

Norādiet viņiem pareizo virzienu

Kad jūs viņus instruējat, norādiet, kuras tieši perspektīvas jūs vēlaties, lai viņi apsver. Šādā veidā, mazliet paskubinot, tas var kļūt par ieradumu.

Brīdinājums

Tā nav laba doma apzīmogot kāda iekšējo identitāti, sakot, ka viņš ir savtīgs vai arī tā uzvedas.

Daudz lietderīgāk ir izmantot kādu no minētajiem padomiem un norādīt, kādu papildu informāciju jūs vēlētos saņemt turpmāk. Nevis stāstīt viņam, ko, pēc jūsu domām, viņš iepriekš ir izdarījis nepareizi.

Vainīgo meklētāji

Cilvēki, kas nosoda citus cilvēkus vai vaino apstākļus, vai vienkārši neuzņemas atbildību par pašu izdarīto.

„Tas nebiju es. Tie bija viņi. Goda vārds! Viņi to visu ievārīja. Es viņus brīdināju, bet vai tad viņi mani klausījās?!” - un tā viņi varētu turpināt un turpināt. Vai tas neizklausās pazīstami? Citos gadījumos tiek vien noskaldīts - „Tas nebiju es!” Teikto papildina nervozs vai arī absolūti nekādas emocijas neizraisošs acu kontakts, kā arī aizsmacis, izmisis vai saspringts balss tonis.

Šādu cilvēku balsi saspringumu vai pat paniku mēs varam saklausīt gadījumos, kad viņi cenšas novelt no sevis jebkādu atbildību - vai nu gari un plaši to iztirzājot, vai arī kategoriski noliedzot. Tātad mums ir darīšana ar viņu paniku un izvairīšanos no atbildības, kā arī jāatrisina konkrētā situācija!

Bieži vien šāda citu vainošana tiek novērota, ja cilvēkiem ir grūti uzņemties atbildību par savu nodarījumu vai arī atvainoties par to. Varbūt viņš notikušo uztver ļoti personiski, sasaistot to ar sevi pašu, proti, ar to, kas viņš ir. Piemēram, tā vietā, lai pateiktu - „Es to izdarīju nepareizi” un pieliktu punktu, viņš automātiski papildina teikto ar ko tamlīdzīgu - „... un tas atkal pierāda, cik stulbs es esmu.” Varbūt agrāk viņš par nodarīto ir saņēmis smagu sodu, tāpēc tagad arī cenšas izvairīties. Varbūt kāds viņam ir iestāstījis, ka atvainošanās vai atbildības uzņemšanās ir vājuma pazīme. Lai kādi būtu iemesli vai cēloņi, viņa vainīgo meklēšana gandrīz izskatās kā neapzināta reakcija.

Kā izturēties pret cilvēkiem, kas visā vaino citus

Kultūras maiņa

Lai ar kādu organizāciju mums būtu darīšana - ar komandu, uzņēmumu, slimnīcu, skolu, ģimeni -, pats galvenais ir izveidot drošu atbildības bez pārmētumiem kultūru. Tas ir samērā viegli, kamēr fokusējamies uz nākotnes aktivitātēm un nepievēršamies cilvēku personībām un jūtām. To var nesaprast tie, kas raduši vainot vai sodīt citus. Esiet gatavi, ka šiem cilvēkiem būs nepieciešams vairāk laika, lai aprastu ar jauno uzvedības kultūru. Esam dzirdējuši par beznosacījuma kultūras izveidi - bet kā to panākt? Tiek piedāvāts pāris izmēģinātu un pārbaudītu paņēmieni:

- Apturiet iebildumu straumi, pārtraucot runātāju, ja nepieciešams. Neļaujiet viņam meklēt vainīgo!
- Fokusējieties uz nākotni un to, kam vajadzētu notikt.
- Pamēģiniet citu taktiku: - aizmirstiet, kas ir noticis, - kas tieši ir jāsasniedz?
- Varbūt jums būs jādod viņam laiks apdomāties, bet, kad esat vienojušies par sasniedzamo rezultātu, pajautājiet, kā tieši var to sasniegt, kas to varētu paveikt, līdz kuram laikam, ar kādiem resursiem un atbalstu?
- Mācieties pārdomājot, pārliecinieties, ka katrs iesaistītais apdomā, ko darīs citādi, ko ir apjēdzis un iemācījies no konkrētā gadījuma. Dažiem būs vieglāk to apsvērt vienatnē, savukārt citiem komandā vai grupā. Arī divatā apspriestais var sniegt rezultātu. (Pārdomas ne vien uzlabo cilvēku un komandas mācīšanos, bet arī parāda, ka sodīšana nav tas labākais rīcības veids.)

Vēsie

Cilvēki, kas var būt arī biezādaini, vienaldzīgi, neemocionāli, neiejūtīgi vai pat rupji, kam nepatīk iesaistīties.

Viņiem ir raksturīga nevēlēšanās kaut kur iesaistīties, nespēja uzņemties risku, kā arī izvairīšanās no saskarsmes ar citiem cilvēkiem. Atzīsimies atklāti - viņi būtu pēdējie, pie kā mēs vērstos, ja mums būtu gadījusies kāda personiskas dabas problēma.. Viņi, iespējams, pilnīgā pārsteigumā uzlūkotu mūs vai aizbēgtu, aizbildinoties ar kādām neatliekamām darīšanām. Šāda tipa cilvēki labprātāk izvēlas veidot karjeru, kur ir vismazākā saskarsme ar cilvēkiem, un jūtas daudz ērtāk, strādājot ar skaitļiem vai mehānismiem.

Šī iemesla dēļ viņi nav īpaši gaidīti darba grupās un nav mums sirdij tuvi. Viņi reti kad domā vai izsakās par emocijām vai sirsnīgumu, lai gan funkcionāli viņus varētu raksturot kā noderīgus un strādīgus.

It daudzi iemesli, *kāpēc* tā notiek - pagātnes sāpinājums; viņi vēlas strikti atdalīt darbu no privātās dzīves; viņiem ir bail no pārāk lielas iesaistīšanās; viņi ir piesardzīgi problēmas identificēšanā. Daudz vieglāk ir noteikt *kā* tas notiek.

Dažreiz šāda vēsuma barjera tiek veidota apzināti, bet lietišķais balss tonis viegli var tikt interpretēts kā vēss vai bezkaislīgs.

Kā izturēties pret vēsajiem

Mēģinājums vēsā tipa cilvēkus iesaistīt kādās aktivitātēs vai arī lūgt paust personīgo viedokli var beigties ar vilšanos (abām pusēm) un bez rezultātiem (nāk prātā izteiciens : - nekad nemēģini cūkai mācīt lidot - tu neko nepanāksi, būs ieguldīts liels darbs, bet cūka būs ļoti aizkaitināta).

Vēsā tipa cilvēkiem var rasties grūtības saprast, kā viņi paši jūtas. Viņi labāk dod priekšroku domāt par situāciju, nevis to risināt. Tas nenozīmē, ka viņiem nav jūtu, - drīzāk viņi ir izvēlējušies neļaut sev just. Šāda izvēle prasa daudz enerģijas un gribas[ēka, lai saglabātu ieņemto pozīciju. Un to viņi vēlas par katru cenu, jo, ja ieņemtais pozīcijas sabruks, viņi paši cietīs no nekontrolējamām emocijām. Bieži vien viņi baidās, ka nespēs atkal savākties. (Protams, viņi *varētu* jūs pārsteigt ar lielu empātijas un sirsnības devu, skarot personīgas dabas jautājumus. Ja tā notiek un slūžas atsprāgst vaļā, esiet gatavs palīdzēt, jo atraisoties viņi apmulsumā ir zaudējuši savu es.)

Runājiet par būtību ...

Īsāk sakot, runājiet viņu valodā. Viņi ir skaidri norādījuši, *kā* v vēlētos komunicēt - tātd dariet tā.

Ja vēlaties dzirdēt viņu viedokli, jautājiet pēc analīzes. Ja vēlaties uzzināt, ko viņi par kaut ko domā, jautājiet par plusiem un mīnusiem. Ja vēlaties viņus kaut kā iesaistīt, lūdziet viņus būt pieejamiem tad, kad viņu ieguldījums būs nepieciešams. Vai sapratāt domu ?

Vientuļnieki

Cilvēki, kam patīk būt pašiem ar sevi un kas acīm redzami nav komandas spēlētāji.

Vientuļnieki neiesaistās. Ir krietni jānopūlas, lai viņus kaut kur iesaistītu. Un tas var attiekties gan uz darbu, gan uz sabiedriskajām aktivitātēm.

Bieži vien vientuļnieki klusiņām tiek galā ar savu darbu un vienkārši ir daudz vairāk intraverti (uz iekšu vērsti) nekā ekstraverti (uz āru vērsti). Iespējams, viņi ir lēni,

nosvērtā tipa cilvēki, kas dod priekšroku sekot savam domu gājienam, nevis ļaut kādam citam iejaukties. Varbūt mājās viņi jau ir pietiekami nodarbināti komandā, tāpēc darbā vēlas, lai viņus liek mierā, jo viņi taču apmierinoši pilda savus pienākumus. Varbūt viņi, pirms kaut ko teikt, visu labi apskata un padomā. Patiesībā nav pilnīgi nekā nepareiza tajā, ko un kā vientuļnieki dara.

Kā izturēties pret vientuļniekiem

Lielās cerības

Ja mēs sagaidām, ka ikviens būs ballītes sirds un dvēsele, iespējams, mums nāktos svītrot aptuveni 80 % no ballītes dalībniekiem. Noteikti ir darbi, kas prasa augstu komandas iesaisti (piemēram, ballītes viesu izklaidētāji). Bet daudzi citi tādi nav. Apskatiet kolektīva locekļa darba pienākumus (nevis prasmes vai uzdevumus), lai pārliecinātos, ka skaidri noteikts prasītais biedriskuma daudzums.

Atcerieties arī, ka daudzi jautrīši daudz vairāk pavada laiku jautrojoties, kamēr vientuļnieki bez liekas kņadas izdara to, kas prasīts.

Vai patiešām ir tik svarīgi, lai viņi ar ikvienu ietu iedzert kafiju, pat ja viņi jūtas neērti ?

Paskataties ! Pajautājiet !

Daži cilvēki sajūtas neērti vientuļnieku sabiedrībā, jo jūtas atstumti un neiesaistīti. Un tad viņi mēģina uzmundrināt un iesaistīt apkārtējos. Šajā sakarībā :

1. izziniet paši savas motivācijas;
2. labi aplūkojiet iesaistītos cilvēkus. Vai izskatās, ka viņiem ir problēma :
 - ja šķiet, ka ir, pieklājīgi pajautājiet, vai viss kārtībā; tas vismaz norādīs uz jūsu apsvērumiem, neprasot garu un izsmelošu atbildi;
 - ja viņi šķiet apmierināti, pieklājīgi sasveicinieties un pārtrauciet satraukties.
 - Pietiks tikai ar vienu vārdu, jo tā jūs komunicēsiet, tā sakot, uz viena vilņa (kas ļauj labāk saprasties, nekā bārstot vārdu gūzmu).

Sakiet tieši

Cita pieeja, kas bieži ir atzīta par veiksmīgu, - kādā klusākā brīdī ļoti mierīgā veidā ieminieties cilvēkam, ka esat pamanījis, ka viņš ir daudz klusāks salīdzinājumā ar pārējiem.

Aplieciniet viņam, ka šajā faktā nesaskatāt nekā sliktā. Tad pajautājiet, vai viss ir kārtībā, vai nav kāda problēma, vai ... Bet pagaidiet – viņš taču ir no *klusā gala* un ir ar to apmierināts. Paldies, tas būtu viss ! Bieži vien jūs velti satraucieties vai mēģināt ko labot tur, kur neko nevajag labot.

Pēc viena parauga

Vientuļnieki bieži vien ir mazāk uzstājīgi nekā citi komandas locekļi. Ja viņi tiek par daudz bakstīti, tad jūtas nekomfortabli. Tāpēc esiet uzmanīgi, mēģinot mainīt vientuļnieka dabu un pievērst viņus aktīvam komandas darbam. Tas jums un viņiem būs grūts uzdevums. Viņi varētu dot priekšroku aizslēpties aiz kaut kā vai atrasties stūrī, līdz ar to just mazāku spiedienu iesaistīties un būt jautriem visu laiku. Noskaidrojiet to, vienkārši pajautājot.

Tēzes par lietišķo sarunu metodoloģiju

Sarunu būtības iedalījums :

- darījumi;
- konfliktu noregulēšana;
- kopējo problēmu risinājums.

Sarunu mērķi ;

- panākt sev maksimālus labumus un to iespējas;
- vismaz neciest zaudējumus;
- ja nevar panākt ne vienu ne otru, tad maksimāli sariebt tiem citiem. !

Iespējamie rezultāti :

- Kompromiss, kad daļēji ieguvēji, gan daļēji zaudētāji ir visi sarunās iesaistītie, tā iegūstot vismaz apmierinošu un daudz maz stabilu risinājumu.
- Vieni ieguvēji, bet citi zaudētāji. Problēma būtībā nav atrisināta, bet gan iedzīta pagrīdē, jo zaudētāji. agri vai vēlu pie izdevības centīsies panākt revanšu.
- Zaudētāji ir visi. Sarunas ir vai nu izjukušas , vai arī tajās nav panākts daudz maz apmierinošs problēmas risinājums. Problēma turpina pastāvēt ar visām attiecīgi iespējamām sekām.

Pieejas stils :

- sarunas kā viltīgs un nežēlīgs cīņiņš savu interešu labad, izmantojot spēka un varas faktoros, apstākļus, kā arī pārējo dalībnieku vājumus un kļūdas;
- kopēja problēmsituācijas analīze un kopēji iespējamo risinājumu meklējumi.

Civilizētā un inteligentā sabiedrībā vajadzētu prevalēt problēmsituatīvai pieejai, kad sarunu gaitā noris nevis savstarpējs cīņiņš tikai par savām interesēm, bet gan kopēja sadarbība attiecīgās problēmas visiem pieņemamam atrisinājumam, bet tam ir nepieciešama visu sarunā iesaistīto pušu Labā Griba.

Ieņemot problēmsituatīvo nostāju, pret sarunu partneri ir jāveido maksimāli iespējama pretimnākoša nostādne, ir jāatzīst pretējās puses viedokļu pozitīvie momenti un nav jāslēpj savējo viedokļu negatīvās niansas..

Tas prasa lielu pacietību, iecietību, taktiskumu un arī diplomātiju, it sevišķi, ja sarunu partneris ir palicis „cīnītāja” pozīcijās, uzskatot, ka „pretimnākšanas” ir attiecīgā sarunu dalībnieka vājuma pazīme un tad nu ir jāuzbrūk ar pilnu sparū !

Diemžēl vairuma ļaužu morāles un ētikas attīstības visai zemā līmeņa dēļ, dažāda tipa sarunās prevalē „aktīvas cīņas” sarunu metodes, taču tas nenozīmē, ka mums visiem komunicējoties būtu tā arī jāpaliek šajā līmenī.

Kā veiksmīgi pasniegt savu viedokli

Jebkuru oficiālu sarunu sākuma posmā puses formulē nostāju, informē, ko šinīs sarunās cer sasniegt, un varbūt arī - kādā veidā plāno to darīt. Spēja pareizi pasniegt savas puses nostāju ir viens no sarunu vešanas prasmes stūrakmeņiem, kas jums būs nepieciešams, vēl pirms esat apguvuši kaulēšanās prasmi un sarunu taktikas noslēpumus. Tas, kādu priekšstatu jūs radīsiet par sevi kā sarunu dalībnieku, lielā mērā veidos pretējās puses uztveri un attieksmi pret jums. Radīdami šo priekšstatu, jūs varat atvieglot vai - gluži otrādi - sarežģīt priekšā stāvošo sarunu norisi.

Veiksmīgai sevis pasniegšanai sarunu sākumā ir trīs pamatelementi :

1. Izskatieties un izklausieties pārliecināti !
 2. Esiet uzstājīgi !
 3. Veidojiet saskaņu !
1. Lai izskatītos un izklausītos pārliecināti, jums :
 - jāizvēlas savam tēlam atbilstīgs apģērbs;
 - jāpazemina balss;
 - jātur galva augstu pacelta un skaidri un saprotami jāizrunā vārdi.
 2. Esiet uzstājīgs :
 - apzinieties savas tiesības būt uzstājīgam;
 - ziniet, ko jūs gribat pateikt;
 - izmantojiet uzstājīgu balsi;
 - vajadzības gadījumā skaidri un gaiši pasakiet „nē”.
 3. Veidojiet saskaņu :
 - pielāgojiet balsi;
 - atspoguļojiet sarunu partnera ķermeņa valodu.

Tiesības, uz kurām jūs varat uzstāt

Jūs esat izvēlēties piedalīties šinīs sarunās, vai arī kāds cits ir izvēlējis jūs par sarunu partneri. Tāpēc atcerieties, ka jums ir tiesības :

- tur atrasties;
- prasīt, lai pret jums izturas ar cieņu;
- lūgt informāciju;
- izteikt savas vēlmes, domas un izjūtas;
- nepiekrīst;
- mainīt savas domas;
- tikt uzklausītam;
- apdomāties, pirms reaģējat.

Pastāv agresīvs, pasīvs un uzstājīgs ***sevis pasniegšanas veids***.

Agresīva nostāja

Agresīva nostāja ne vienmēr dod labākos augļus.

Priekšrocības :

- Jums reizēm izdodas panākt savu.
- Ļaudis jūs ievēro.
- Jūs viegli nepadodaties.
- Jūs parādāt, ka citiem ar jums ir jārēķinās.

Trūkumi

- Jūs par sevi varat radīt nepatīkamu priekšstatu.
- Iespējams, ka dažs labs vairs negribēs ar jums turpmāk sadarboties.
- Jūs varat noskaņot cilvēkus pret sevi.
- Var būt, ka šoreiz jūs panāksit savu, bet nākotnē partneru attieksme pret jums būs daudz nelabvēlīgāka.
- Arī partnera nostāja var kļūt agresīva, un tad sarunas var sākt buksēt vai nonākt strupceļā, ir iespējami konflikti

Agresivitāte parasti izraisa tādu pašu atbildes reakciju un mudina viņus nostāties pret jums.

Pasīva nostāja

Ja sarunām neesat izvēlējušies agresīvu nostāju, tad jums ir visas iespējas izvēlēties pasīvu, piekāpīgu pieeju. Pasīvā nostāja un piekāpšanās pretējai pusei reizēm rodas tad, ja paši neesat pietiekami pārliecināti par sevi un savas puses nostājas pareizību, vai par savām spējām virzīt notikumu attīstības gaitu pēc sava prāta. Tā sauktā pielaidīgā pieeja nozīmē, ka jūs piekāpjaties, esat laipni un pieklājīgi, apsolāt izdarīt vai atdot to, ko viņi no jums prasa. Arī pasīvajai pieejai ir savi plusi un mīnusi :

Priekšrocības

- Jūs izskatāties visnotaļ patīkami samiernieciski.
- Šoreiz piekāpdamies, jūs nākamreiz varbūt dabūsit kaut ko pretī.
- Tas paātrina sarunu norisi.

Trūkumi

- Jūs dabūsit ļoti maz no tā, ko vēlaties.
- Jūs radāt par sevi vārguļa iespaidu, un nākamreiz pretējā puse no jums gaidīs vēl lielāku piekāpšanos.
- Jūs vēl vairāk zaudēsiet pārliecību par sevi kā par sarunu dalībnieku.
- Varbūt, ka jūs būsiet piekāpušies vairāk nekā tobrīd varat atļauties.

Uzstājīgā pieeja atrodas pa vidu starp stingro-agresīvo un pasīvo-pielaidīgo. Uzstājīga pieeja ir tieša un atvērta. Tā nozīmē, ka jūs tieši, atklāti un skaidri sakāt to, ko jūs gribat. Tas gan nenozīmē, ka jums tūlīt pat jāatklāj visas kārtis... Vārdu „uzstājīgs” bieži vien pārprot un jauc ar jēdzienu „agresīvs”. Tomēr starp uzstājību un agresivitāti pastāv būtiskas atšķirības.

Agresivitāte (A) izpaužas tad, ja tiekas divi pretinieki, un vienam no tiem noteikti ir jāuzvar. Uzstājība (U) parādās tad, ja puses strādā kopā, un viņu mērķis ir nonākt pie kopēja risinājuma.

Aplūkosim A un U pretmetus :

Definīcija :

A Pastāvēšana uz savām tiesībām, neievērojot citu tiesības.

U Pastāvēšana uz savām tiesībām, vienlaikus ievērojot arī citu tiesības.

Mērķis :

A Uzvarēt. Sasniegt mērķi par spīti visam.

U Sasniegt to, ko jūs gribat, vienlaikus respektējot arī citu cilvēku vēlmes; rast risinājumu, kas apmierinātu abas puses.

Izturēšanās :

A Ignorē citu cilvēku vajadzības, vēlmes un viedokļus/

U Ņem vērā citu vajadzības, vēlmes un viedokļus.

A Nepiemērotā veidā izsaka to, ko vēlas, vai to, kas pretējai pusei ir vajadzīgs.

U Atklāti un tieši izsaka savas vēlmes, taču ievērojot korektumu un taktu.

A Izteikts uzsvars pašiem uz savu „Es”. Tas, ko es gribu, domāju, kas man vajadzīgs.

U Bez īpaša uzsvara lieto vietniekvārdu „Es”. Apjautājas, kādas ir citu dalībnieku vēlmes, vajadzības un domas.

A Skaļa balss, aprauts tonis, asi jautājumi, kuru mērķis ir nevis uzzināt kaut ko jaunu, bet gan drīzāk izaicināt. Bieži pārtrauc runātāju, neklausās.

U Mierīgs balss tonis, jautājumu mērķis ir nevis izaicināt, bet gan kaut ko uzzināt.

Sarunu vešanas taktiskie un stratēģiskie paņēmieni

1. Sāciet sarunas tādā garā, kādā jūs gribat tās turpināt :

Jebkuras sarunas sākumā ir derīgi zināt abu pušu plānus. Sarunās ir nepieciešams atrast informācijas līdzsvaru - katrai pusei ir jāzina pretējās puses galvenie mērķi un vēlamais saunu iznākums, tomēr katram ir jābūt arī iespējai paturēt noslēpumā to, cik

tālu viņš ir gatavs kaulēties. Lai sāktu virzību viena otrai pretī, sarunu sākumā katrai pusei jānāk ar savu sākotnējās pozīcijas izklāstu.

- pasakiet, par ko šīs sarunas ir jūsu prāt;
*Īsi izklāstiet, kāpēc, jūsu prāt, jūs visi atrodaties pie sarunu galda, pasakiet, kāpēc, pēc jūsu domām, esat tikušies un ko jums visiem kopā vajadzētu sasniegt. Lai sarunas jau no paša sākuma ievirzītu pareizā gultnē, šāds paņēmieni ir vitāli svarīgi. Tam, kāda būs jūsu pieeja un kādus vārdus jūs izvēlēsities sarunas pirmajās minūtēs, būs visnotaļ tālejošas sekas. Sarunu sākumā ieteicams izvēlēties apmēram šādas frāzes :
„Cik es saprotu, mūsu mērķis ir ...”
„... apspriedīsim, kādi ir mūsu mērķi ...”
„... mūsu problēma ...”*
- pajautājiet, par ko šīs sarunas ir viņu prāt;
*Jums nav vajadzīgs, lai viņi sāktu sīki izklāstīt savus priekšlikumus. Jūs gribat, lai pretējā puse īsi pastāsta par savu iecerēto sarunu iznākumu. Tai vajadzētu pastāstīt, par ko konkrētajās sarunās gribētu vienoties. Lai ievirzītu pretējās puses atbildi pareizās slīdēs, jums vajadzētu formulēt jautājumus diezgan vispārīgi :
„Kāds, jūsu prāt, ir mūsu šīs dienas tikšanās mērķis ?”
„Ko jūs gribētu no šīm diskusijām iegūt ?”*
- lūdziet, lai pretējā puse formulē savu sākotnējo nostāju;
*Jautājiet tā, lai būtu skaidrs, ka jūsu galvenā uzmanība joprojām ir pievērsta risināmajai problēmai, nevis tam, cik lielas pretrunas pastāv starp abu pušu prasībām. Varat jautāt, piemēram, tā :
„Vai jūs varētu formulēt problēmu ?”
„Vai jūs varētu, lūdzu, ieskicēt patreizējo stāvokli ?”*
- formulējiet paši savu sākotnējo nostāju.
Pārāk neizplūstiet - diezgan tiešā veidā pastāstiet par sev vēlamu iznākumu un pamatojiet to ar faktiem. Pasakiet, ko jūs vēlaties sasniegt. Lieki nekavējaties atmiņās par pagātni. Lielākā vērtība noteikti jāpievērš tiem notikumiem, kas varētu atgadīties nākotnē. Jums jādara viss, lai abas puses skatītos uz priekšu, uz vēlamu iznākumu.

2. Veltiet pietiekami laiku domāšanai :

Patstāvīga domāšana nebūt nenozīmē, ka jums acumirkļīgi jāreaģē uz jebkuru pretējās puses izteikto jautājumu, paziņojumu, priekšlikumu vai faktu. Tajos brīžos, kad tas jums ir nepieciešams, atvēliet sev laiku nule dzirdētā apdomāšanai. Šis laiks ir nepieciešams, lai izdomātu, kas notiks tad, ja jūs piedāvāto priekšlikumu pieņemsit....Ja nepieciešams, ieturiet pauzi, ļaujiet savai domai gaitai ievirzīties pareizā gultnē, un tikai tad sniedziet piemērotu atbildi. Šāda atbilde būs daudz vērtīgāka, nekā tā, kas izteikta lielā steigā.

Skaidrs, ka nebūtu labi, ja ik reizi, kad jums kaut kā ir jāreaģē, iestātos ilgs klusums. Neesiet arī tik lēni, ka vispār neko nepagūstat pateikt, un pacientieties, lai jūs nesāk uzskatīt par stūrgalvīgu ēzeli. Veltīt laiku domāšanai nenozīmē, ka jums ir jārunā lēni. Tas nozīmē, ka jūs domājat, pirms verat vaļā muti. Lai piešķirtu sev laiku pārdomām, vienlaikus parādot citiem, ka šobrīd jūs esat reaģēšanas stadijā, rīkojaties šādi :

- pagaidiet, līdz pretējā puse beidz savu sakāmo, un tikai tad sāciet savu;
- ja nepieciešams, lūdziet laiku pārdomām;
- raidiet signālus, kas liecina, ka jūs pievēršat uzmanību pretējai pusei;
Lai parādītu, ka jūs joprojām esat pati uzmanība un neesat aizmidzis, izdvesiet kādas atbilstīgas skaņas, piemēram „Hmmm” vai vismaz ar galvu pamājat.
- lai iegūtu laiku pārdomām, izmantojiet attiecīgas frāzes;
Piemēram, „Jā, es saprotu, ko jūs gribat teikt” , vai arī „Tas ir interesants jautājums”. Saviem vārdiem vēlreiz atkārtojiet to, ko ir teikusi pretējā puse : - „Tātad, jūs gribat teikt, ka ...”
- pārdomājiet notikušo.

3. Uzstādiet jautājumus :

Pareizu jautājumu uzdošana pareizā brīdī var kļūt par vienu no spēcīgākajiem , ja ne par visspēcīgāko ieroci prasmīga sarunu dalībnieka rokās. Jautājumi un to izmantošana ir tik būtiski, ka šo problēmu izanalizēsim atsevišķi. Patlaban sniedzam tikai vispārējus ieteikumus.

- iedziļinieties teiktajā;
- izpētiet priekšlikumus;
- prasiet informāciju;
- neļaujiet izpausties kādām emocijām.
Ja kāds nāk klajā ar paziņojumu, mēģiniet iemācīt sev tūlīt pat šo paziņojumu nepieņemt, bet arī uzreiz nereaģēt (nikni, aizsargājoties, radoši vai kaut kā citādi).

Daudz derīgāk ir padomāt, kas aiz šī paziņojuma varētu slēpties. Varbūt jūs varētu uzdot kādu labu pretjautājumu? Ja kāds jums izsaka priekšlikumu, tad nesteidzieties tūlīt pat to izvērst plašumā, bet arī pilnīgi un galīgi nenoraidiet to.

Jautājiet arī tad, ja jums nepieciešama kaut kāda informācija. Ja dažs labs sarunu dalībnieks kļūst nikns vai nonāk kailu emociju varā, nevajadzētu lietot eļļu ugunī un tādā pašā tonī kliegt viņam pretī - labāk uzdodiet viņam kādu jautājumu. Cilvēks, kuram jāatbild uz jautājumu un jāmin kādi fakti, nespēj saglabāt lielu emocionālu uzbudinājumu.

4. Radiet iespaidu :

Kad jūs runājat, jūs vēlaties, lai citi jūs uzklausa. Klausīšanās ir viens no grūtākajiem pasākumiem, jo īpaši tad, ja galva ir pilna ar visu to, kas tūlīt būs jāsaka pašam. Tāpēc tam, ko jūs sakāt, patiesi ir jābūt iespaidīgam, tādām, ko citiem ir viegli uzklausi un uztvert.

- pievērsiet sev pārējo dalībnieku uzmanību;
Iespējams, ka pirmajās runas sekundēs pārējie jums nepiegrīzīs nekādu vēribu. Varbūt, ka viņus nodarbina viņu pašu domas, vai viņi vienkārši darīs kaut citu - sēdēs tā ir visai parasta parādība. Tāpēc pievērsiet sev apkārtējo uzmanību, bilstot, piemēram - „Es gribētu izteikties par šo jautājumu,” „Es gribētu izvirzīt dažus priekšlikumus,” vai arī „Laujiet man formulēt mūsu nostāju.
- mīkstiniet pretrunas un pretargumentus;
Tad, ja nepiekrītat tam, ko pateicis kāds no sarunu dalībniekiem, izvēlieties vismaigāko iespējamo pieeju. „Es nepiekrītu!” skan visai asi. Tā ir tieša atbilde uz to, kas nupat pateikts. Pilnīgi iespējams, ka tiklīdz pretējā puse būs sadzirdējusi „Es nepiekrītu!”, tā „atslēgsies” un sāks prātot pavisam par kaut ko citu, un tāpēc nedzirdēs jūsu visai pamatotus iemeslus, kāpēc jūs nepiekrītat.
- paskaidrojiet iemeslus;
Pirms pasakāt, ko jūs gribat, īsi paskaidrojiet, kādi ir tie iemesli, kas jūs mudina vēlēties tieši to. Tā ir vesela māksla - formulēt savu nostāju pietiekami saprotami un pamatīgi, lai citi saskatītu tajā loģiku, un vienlaikus neizplūst pārāk gari, jo tad, kad jūs beidzot būsit nonākuši līdz skaidrojuma svarīgākajai daļai, citi savās domās jau sen būs aizklīduši tālu prom no jūsu teiktā. Tāpēc savu nostāju formulējiet īsi un kodolīgi.
- rīkojieties pozitīvi un uzturiet pozitīvo gaisotni:
 - izsakoties nevis par pretējo pusi, bet gan par sevi;
Ja vien tas ir iespējams, tad minēdami savu lūgumu, vajadzību vai prasību iemeslus, dariet to no savas puses viedokļa, un neiepiniet savā runā pretējās puses iemeslus. Ja jūs izteiksiet savas domas par pretējo pusi, šīs domas var uzskatīt par augstprātīgām, uzbrūkošām vai dzēlīgām pat tad, ja jūs paši tā neesat iecerējuši. Nevajadzētu teikt - „Tā kā jūs nespējat atrast laiku, lai tiktos ātrāk kā piektdien...” Daudz labāk būs, ja teiksiet - „Tā kā man vajadzētu jūs satikt pēc iespējas drīzāk...”
 - neuzveliet vainu citiem un nelietojiet aizvainojošus zemtekstus.
Lai precīzi raksturotu situāciju, reizēm tomēr ir jāizsakās par otro pusi. Tādā gadījumā nelietojiet vārdus vai izteicienus, kam varētu parādīties zemteksts, piemēram - „Problēma radās tad, kad jūs nespējāt pabeigt darbu laikā,” vai arī „Tās jūsu nelaimīgās pārskatīšanās dēļ līgumu dabūja Miķelsons un partneri...”
Labāk centieties, lai jūsu atsaucēs būtu pēc iespējas neitrālākas, piemēram : - „Tad, kad darbs netika pabeigts laikā...”, vai arī „Kad Miķelsons un partneri dabūja līgumu...”
Kur vien tas ir iespējams, kad atsaucaties uz pagātnes notikumiem, lietojiet vietniekvārdu mēs : - „Mēs to neizdarījām laikā,” vai arī „Pagājušo reizi mums neizdevās vienoties par samaksu.”

5. Izmantojiet prasmīgu sarunu dalībnieku lietotos paņēmienus :

- nekaitiniet sarunu partnerus;
*Kaitinoši ir izteicieni, kuros otrā puse varētu saklausīt noniecinošu vai kritisku zemtelstu. Ja jūs teiksiet: - „Uzskatam, ka mūsu nostāja šajā gadījumā ir ļoti saprātīga”, tad no teiktā var secināt, ka, jūsu prāt, otra puse nerīkojas saprātīgi. Ir vesela rinda kaitinošu izteicienu, kuros izpaužas otrai pusei adresēta kritika, piemēram, „jūs neizdarījāt”, „jūs nespējāt,” vai „jūs bijāt tie, kas uzstāja”. Kaitinoši ir arī tie vārdi vai teicieni, kuri pirmajā brīdī izklausās gluži nevainīgi, bet kurus tomēr ir iespējams iztulkot pavisam citādi, piemēram :
„Visu cieņu...” bieži tiek tulkots kā „Idiots tāds !”,
„Dzīļā cieņā un ar patiesu apbrīnu...” bieži saprot kā „Tu stulbais idiots !”*
- viņu izteiktajam priekšlikumam tūlīt pat nelieciet pretim savējos;

Tūlītējs „plikš” kontrpriekšlikums bez „idejiska” pamatojuma otrai pusei var radīt iespaidu par tās noniecinājumu, noraidījumu un pat uzbrukumu, tā radot negatīvu nostāju.

- neļaujiet ievilkst sevi aizsardzības un uzbrukumu spirālē;
Saņemot kādu pārmetumu vai kritiku, mēs ikviens to izjūtam kā uzbrukumu sev un tādēļ automātiskie iestājamies aizsardzības pozīcijās. Taču tā kā vislabākā aizsardzība esot pretuzbrukums, tad vistīcāmāk mēs arī izteiksim kādu pārmetumu, ko otra puse, protams, novērtēs kā uzbrukumu un pāries pretuzbrukumā. Un tā savstarpējo apvainojumu un aizvainojumu spirāle visies situāciju aizvien vairāk sasprindzinot un sarežģījot. Kā varētu izvairīties no šādām aizsardzības un uzbrukuma spirālēm ?
 - Pajautājiet sev, vai kritika ir taisnīga vai nē.
 - Ja kritika ir taisnīga, pieņemiet to, bet, ja iespējams, tad nodaliet to no šābrīža situācijas. „Es pilnīgi piekrītu, ka pagājušajā reizē mēs nebeidzām darbu laikā. Tagad būtu labi, ja mēs abi padomātu, kā šoreiz varētu izvairīties no līdzīgām problēmām”.
 - Ja kritika nav taisnīga, tad mierīgi pasakiet, ka jūs tai nevarat piekrist, taču pārāk neaizraujaties, ļaujiet situācijai attīstīties. „Es nepiekrītu jūsu teiktajam, ka mēs nekad neizdarām darbu laikā, bet tagad palūkosimies, kāds šoreiz ir darba izpildes termiņš.”
 - Ja kritika ir pa pusei taisnīga, pa pusei ne - var būt, ka tā ir pārspīlēta, tad piekritiet visam, kas ir pareizi teikts, visu pārējo noraidiet, bet tad pārejiet pie patlaban izskatāmā jautājuma, „Es piekrītu, ka pagājušajā reizē mēs nebeidzām darbu laikā. Es nepiekrītu tam, ka mēs nekad neko neizdarām laikā. Palūkosimies, kas mums būtu jāizdara šoreiz.Tā rīkodamies, jūs izvairīties no strīda, vienlaikus saglabādami savu godīgumu.
Protams, ka to daudz vieglāk pateikt nekā izdarīt, tomēr šī iemaņa ir tik vērtīga, ka to vērts izkopt.
- neatšķaidiet argumentus;
Pētnieki ir atklājuši, ka prasmīgi sarunu dalībnieki savas nostājas pamatošanai parasti izvirza vienu vai divus būtiskus argumentus, un tikai tad, ja ar to palīdzību neizdodas panākt vēlamo efektu, viņi piemin arī sīkākus, ne tik spēcīgus iemeslus. Izrādās, ka gadījumā, ja visus argumentus atklāj uzreiz, viena vai divu spēcīgāko argumentu psiholoģiskais iespaids mazinās.
- formulējiet savu rīcību;
Pirms uzdodat jautājumu, izsakāt kādu būtisku vērojumu, ieteikumu, noskaidrojiet situāciju vai izdarāt kopsavilkumu, pasakiet, ko jūs grasāties darīt. Tādējādi jūs iegūstat trīs labas lietas uzreiz :
 - a) jūs pievēršat sev uzmanību, un jums rodas vismaz cerība, ka ikviens klātesošais jūs uzklausa;
 - b) tas ļauj pretējai pusei noklausīties jūsu svarīgo paziņojumu visā pilnībā - reizēm cilvēki gluži negribot palaiž garām pirmos vārdus vai teikumus;
 - c) tas paver jums iespēju sakarīgāk formulēt savu domu, vai arī, ja uzdodat jautājumu, tas dod otram cilvēkam iespēju sagatavoties jautājuma uztveršanai.Daži piemēri : „Es gribētu pateikt savas domas. Manuprāt...”
„Man ir kāds priekšlikums. Kā būtu, ja mēs...”
„Es gribētu jums ko pajautāt. Kā jūs...”
„Es gribētu izdarīt nelielu kopsavilkumu par to, cik tālu patlabam esam tikuši.
- pasakiet, ko jūs domājat, neslēpjot savas izjūtas;
Ja tas, kas notiek jums apkārt, rada jūsos neizpratni, vai arī jums rodas aizdomas, ka dažam labam no klātesošajiem ir slēpti plāni, vai arī saruna sāk vērtties riņķī un apkārt kādam jautājumam, un patiesībā nekust ne no vietas, tad tas ir jāpasaka. Tomēr vārdu izvēlē ir jābūt ļoti piesardzīgiem. Ja jūs neko nedarīsīt, bet jutīsities joprojām tikpat apmulsuši, tad jūs aizvien vairāk pārņems apjukums. Tas nomāks jūs un neļaus prātam darboties pietiekami aktīvi. Tāpēc ir nepieciešami savas izjūtas izpaust, un ir dažādi paņēmieni, kā to var izdarīt, piemēram :
 - a) (nepareizi) - „Tas ir viens vienīgs juceklis”.
 - b) (pareizi) - „Tas mani mazliet mulsina”.
 - a) „Esmu pārliecināts, ka tur ir kaut kas vairāk, nekā redzams pēc pirmā acu uzmetiena. Ko jūs no manis slēpjat ?”
 - b) „Man ir tāda sajūta, ka šīnī lietā ir kas vairāk, nekā redzams pēc pirmā acu uzmetiena. Varbūt ka mēs vēl kaut ko būtisku neesam pieminējuši ?”
 - a) „Mēs nekustamies ne no vietas. ”
 - b) „Man šķiet, ka mēs te esam mazliet iestrēguši.”Visos šajos piemēros a) variants ir nepareizs, jo to pretējā puse varētu uztvert kā tai domātu apvainojumu. Tai var rasties priekšstats, ka jūs tās pārstāvjus vainojat

jucekļa radīšanā, informācijas slēpšanā vai sarunu novilcināšanā. To var uztvert kā kritiku, bet tā izraisa aizsardzības reakciju un pretuzbrukumu. Ja izvēlēsities b) piemēros minēto pieeju, tad pretējai pusei būs skaidrs, ka jūs vienkārši atklājat tās izjūtas, ko jūsos modina notikumu gaita.

- regulāri apkopojiet sarunu gaitu un izdariet kopsavilkumu par vienošanās galarezultātu.

Kopsavilkuma veikšana ir viena no būtiskākajām iemaņām jebkurā intervijā, sēdē vai sarunās. Jums noderēs divi veidi :

1. **Kopsavilkums diskusijas gaitā.** *Diskusijas vidū jūs sasummējat to, kas, jūsuprāt, jau ir apsvērts un par ko jūs esat vienojušies. Tas ir noderīgi, jo :*
 - a) *ļaus noskaidrot, vai visi piekrīt jūsu izdarītajam kopsavilkumam, un dos dalībniekiem iespēju to papildināt ar dažiem būtiskiem faktiem, ko jūs varbūt būsit piemirsuši.*
 - b) *tas ir viens no jaukākiem veidiem, kā pielikt punktu viena jautājuma apspriešanai un pāriet pie nākamā;*
 - c) *tādā veidā var uzbūvēt tiltu starp diviem sarunu tematiem.*
 - d) *tā ir vēl viena iespēja pēc kārtas nosaukt visus punktus, par kuriem jūs esat vienojušies, tādējādi ļaujot abu pušu dalībniekiem šos punktus pierakstīt.*
2. **Vienošanās kopsavilkums.** *Apkopojot paveikto, kad esam nonākuši līdz sarunu beigām, vienojušies par vairākām lietām, varbūt atstājuši dažus jautājumus izskatīšanai nākamajā tikšanās reizē vai arī tie būs jāizlemj citiem cilvēkiem. Kad esat pabeiguši sarunas, jūs aizejat, skaidri zinot, par ko esat vienojušies. To zina arī pretējā puse. Bet vai jūs abi zināt vienu un to pašu ? Viena no nepieredzējušu sarunu dalībnieku lielākajām kļūdām ir tā, ka viņi pieņem - abas puses pieeļas no sarunu galda ar pilnīgi vienādām domām par to, kas nupat ir noticis, kādas vienošanās ir panāktas un kas notiks tālāk. Lai tā patiesi notiktu, jums sarunu beigās ir jāizdara kopsavilkums :*
 - a) *nosauciet, kas un kuram ir jādara tālāk;*
 - b) *uzskaitiet tos jautājumus, kuri šoreiz vēl nav izlemti un pie kuriem vajadzēs atgriezties nākotnē ;*
 - c) *ja nepieciešams, vienojaties par nākamās tikšanās laiku un vietu;*
 - d) *vienojieties par darbības plānu un grafiku;*
 - e) *dariet tā, lai neviena no nepieciešamajām darbībām, termiņiem vai jautājumiem nepaliktu karājosies gaisā.*

6. Objektīvi izvērtējiet priekšlikumus :

- salīdziniet izteiktos priekšlikumus ar jūsu ideālo, reālo un rezerves pozīciju;
- pārbaudiet, vai priekšlikums ir pēdējais;
Daži sarunu dalībnieki cenšas diktēt sarunu norises ātrumu, pasniedzot katru piedāvājumu kā „vienīgo” vai „pēdējo” iespēju. Jūsu uzdevums ir novērtēt, cik „unikāls” šis piedāvājums ir patiesībā. Te palīdzēs tādi jautājumi, kā, piemēram, : - „Kas notiktu, ja mēs par šo piedāvājumu tomēr nespētu vienoties ?” vai „Kā jums izdevies aprēķināt tik precīzu skaitli ?”, vai „Kam vajadzētu notikt, lai jūs savu „piedāvājumu mainītu ?”
- saglabājiet objektīvu vērtējumu, izvērtējot priekšlikumu vērtību, īstenojamību un cenu.

Kaulēšanās noslēpumi

Viens no problēmu risināšanas pieejas pamatprincipiem ir virzība uz priekšu, un virzība pa īstam sākas tad, kad puses kaulējas. Kad sarunas dalībnieki nonāk līdz kaulēšanās posmam, tie viens otru mudina piekāpties, groza sākotnējo piedāvājumu, ir gatavi uz kompromisu, ja to pašu darīs arī pretējā puse. Šajā posmā visvairāk noder spēja strauji un radoši domāt.

Ja gribat apgūt kaulēšanās mākslu, jums jāapgūst četras galvenās prasmes :

- raidīt un uztvert signālus;
- iztēloties, kas varētu notikt tālāk;
- tirgoties;
- grupēt.

Šo prasmju izkopšanai noderēs šādi paņēmieni :

1. Lai raidītu un uztvertu signālus :
 - paturiet prātā, ka apkārtējie cilvēki sūta jums neapzināti vai apzināti neverbālus signālus ar sava ķermeņa valodu - šie signāli izpaužas viņu stājā un balss tonī;
 - raugieties, lai jūsu sūtītie signāli saskanētu ar to informāciju, ko izsakāt vārdos; patrenējaties sūtīt signālus, kas norādītu uz jūsu gatavību kustēties, bet vienlaikus neatklātu uzreiz visas jūsu kārtis.
 - ir jāprot atšifrēt un interpretēt arī sūtītos verbālos signālus;
Reizumis, īpaši neieklausoties, ir viegli palaist garām citu sūtītos verbālos signālus.
Izmantojiet un mācieties uztvert šādus teikumus :
„Šobrīd mēs jums nevaram dot atlaidi”
„Šādos apstākļos tas nav iespējams”
„Mēs varbūt varētu apmierināt jūsu vēlmes, ja ...”
 - izmantojiet tādas teikuma konstrukcijas, kas liecina par jūsu gatavību virzīties uz priekšu, bet pagaidām neizsaki konkrētus un saistošus solījuma, tāpēc lietojiet tādas izteicienus, kā, piemēram, *patlaban, šajos apstākļos, ņemot vērā šābrīža situāciju utt.*
2. Nākotnes perspektīvu ieskicēšana :
 - iesaki dažus iespējamus ceļus, kas varētu jūs aizvest pie iecerētā mērķa. Lietojiet teikumus, kas sākas ar - „*iedomāsimies, ka mēs...*”, vai „*un kā būtu, ja...*”
3. Tirdzniecība. Stingri ievērojiet tirdzniecības pamatnoteikumus :
 - atdodiet to, kas jums pašam ir mazvērtīgs;
 - apmaiņā pret to, ko dodat citiem, centieties no viņiem saņemt kaut ko tādu, kam jūsu acīs ir vērtība;
 - atdodiet tikai to, ko jūs varat atļauties atdot;
 - raugieties, lai jūs pēc tam to nenožēlotu;
 - *nekad neko nedodiet par velti !;*
 - izmantojiet tirgotāja zelta leksikonu : - *Ja ... tad, Nu. labi...*
 - neizmantojiet visu ienīsto teikuma konstrukciju *Jā, bet ...*
4. Grupēšana
 - parūpējaties, lai kaulēšanās brīdī uzreiz tiktu pieminētas visas jūsu vajadzības, neglabājiet neko vēlākam laikam, tādējādi sagādājot nepatīkamu pārsteigumu pretējai pusei;
 - esiet elastīgi - vienā punktā piekāpieties, bet citā kaut ko saņemiet pretī;
 - izvērtējiet situāciju kopumā, domājiet par to kā par vienu lielu problēmu, kas jums jāatrisina, nevis par daudzām mazām problēmiņām, kas jums jāatrisina katra atsevišķi.

Taktika, viltības, draudi

Sarunās bieži parādās taktika, viltības un draudi. Kādu no šiem paņēmieniem jūs varat reizumis izmantot paši, taču jums noteikti jāprot tie atpazīt tad, ja tos lieto citi.

1. Taktika

a) Labs un noderīgs taktikas paņēmiens ir pārtraukums, kas var sniegt pozitīvu efektu ne tik vien oficiālās, bet arī neformālās sarunās ::

- tas ļauj jums pārbaudīt, vai esat visu izrunājuši;
- tas dod iespēju izvērtēt un salīdzināt piedāvājumus,
- tas ļauj pārskatīt jūsu rīcībā esošo informāciju,
- to var izmantot zaudētā līdzsvara atgūšanai,
- pārtraukumā var lūgt padomu citiem,
- pārtraukumā var atpūsties;

b) sarunu beigu termiņi liek visiem saņemties un atrisināt jautājumus bez

- liekas kavēšanās;
- c) izlemiet, vai jūs ignorēsiet vai atklāti stāsities pretim pretinieka pirmssarunu pozai, vai arī izmantosit šo pozu savā labā;
 - d) esiet gatavi blefot līdz galam un atmaskot citu blefošanu, gan apzinoties visus iespējamus riskus;
 - e) centieties nekļūt pārlietu emocionāli, un pret citu cilvēku emocionālajām izpausmēm izturieties ar vēsu prātu, sevi lieki „neuzkurbulējot”;
 - f) neļaujiet „nelokāmajiem” un „stiprajiem” sarunu partneriem jūs iebiedēt. Vajadzības gadījumā esiet gatavi aizstāvēt savas pozīcijas.
2. Viltības
- a) stājieties pretim tiem cilvēkiem, kuri cenšas jūs nolikt neizdevīgākā stāvoklī, ierādot jums neērtu sarunu laiku vai vietu;
 - b) pārbaudiet sarunu partnera pilnvaras, lai viņš nevarētu izspēlēt triku par nepietiekamu pilnvarojumu.
3. Draudi
- a) ja vien tas ir iespējams, nepadodieties atklātu vai slēptu draudu priekšā;
 - b) draudu iedarbība ir atkarīga no tā, cik ticams ir šo draudu piepildījums, un no tā, cik lielu postu šie draudi varētu nodarīt;
 - c) draudu īstenošana draudētājam varētu nozīmēt papildzmaksas;
 - d) ja gribat, lai jūs uztver nopietni, tad izteiktos draudus īstenojiet;
 - e) draudi ir varas izpausme;
 - f) zemtekstā izteikti draudi var būt tikpat iedarbīgi kā atklāti;
 - g) draudētājs un terorizētājs bieži piemirst vienu no sarunu galvenajiem baušļiem - „*Tev būs ar viņu strādāt un dzīvot arī turpmāk!*” Savukārt viņa upuris nākamreiz varbūt ķersies pie citiem līdzekļiem.

Klausīšanās

Klausīšanās ir viena no galvenajām iemaņām, kas nepieciešamas labam sarunu dalībniekam. Vēlīgi ieklausoties, jūs iegūstat labāku, kvalitatīvāku informāciju, un tas, savukārt var ietekmēt sarunu iznākumu. Lai iemācītos labāk klausīties, jums jārīkojas šādi :

1. Apzinieties sliktas klausīšanās paradumus un centieties izvairīties no tiem. Sliktie paradumi ir šādi :
 - klausīšanās, bet nedzirdēšana;
 - nepareiza dzirdētā iztulkošana vai interpretācija;
 - pavirša klausīšanās.
2. Jums jāsaprot, ka laikā, kad smadzenes nodarbina daudzas nopietnas domas, klausīšanai bieži tiek ierādīta otrā vieta. Efektīvi klausīties var iemācīties tad, ja :
3. Koncentrējas, pievērš visu uzmanību runātājam;

Izmantojiet lietderīgi ausis, lai nepalaistu garām, kad runātājs maina balsi augstumu, toni, runas tempu u.tml. ! Teiktā nozīmi var pastiprināt vai uzsvērt vilcināšanās, pareizā vietā ieturētas pauzes, uzsvars, informācijas maiņa, vai arī tas, kas ir palicis nepateikts.
4. Par paraugu izvēloties cilvēku, kuru uzskatāt par lielisku klausītāju, mēģināt viņam līdzināties.
5. Lai parādītu, ka jūs klausāties, izmanto neverbālus signālus, lieti noder arī acu kontakts.
6. Pārbaudāt, vai esat pareizi visu sapratuši un noskaidrojiet faktus.
7. Pārdomājiet un novērtējiet savas izjūtas un emocijas - vai un kā tās iespaidu jūsu uztveri.
8. Uzdodiet jautājumus, kuru mērķis ir mudināt runātāju turpināt aizsākto tēmu, izvēršot stāstījumu piemērotā virzienā.
9. Visas diskusijas laikā regulāri veicat kopsavilkumu par to.

10. Klausāties ne tikai vārdos, bet uztverat arī visu pārējo informāciju - tas palīdzēs jums paveikt savu uzdevumu labāk, profesionālāk.

Pareizo jautājumu uzdošana

Jautājumiem visā darījumu sarunu gaitā - no sākotnējās pozīcijas izklāsta līdz pat darījuma noslēgšanai - ir tik būtiska nozīme, ka sarunu dalībniekiem būtu jāpievērš tiem daudz lielāka vērība. Iegaumējiet !

1. Jāpatur prātā, ka ikdienas sarunā parasti ir daudz dažādu it kā pašsaprotamu izlaidumu, uzspēles, pārspīlējumu, vispārinājumu, „noklusējumu, kas lietišķās sarunās nepārdomāti lietoti, var radīt pārpratumus.
2. Izvairieties no liekas „domu lasīšanas”, kļūdaini interpretējot neverbālos signālus !
3. Temata apspriešanas sākšanai izmantojiet atvērtos jautājumus, bet slēgtos lietojiet tad, ja gribat saņemt atbildi „jā” vai „nē”.

Atvērtie jautājumi atver tēmu. Piemēram :

Ko ... (jums piedāvā jūsu patreizējais piegādātājs ?)

Kas... (vēl ir iesaistīts šinī lietā ?)

Kāpēc ... (šis jautājums jums ir tik svarīgs ?)

Kā... (jūs veicat šo uzdevumu patlaban ?)

Kur... (es varētu atrast papildus informāciju ?)

Kad... (ir šā lēmuma pieņemšanas termiņš /

Šim sarakstam jāpievieno vēl viens jautājums, kurš ļauj noskaidrot lietas, kas konkrētajā situācijā ir būtiski svarīgas :

Pastāstiet man par... (tiem jautājumiem, kas šim projektam ir būtiski svarīgi !)

Atvērtie jautājumi mudina cilvēkus runāt, izteikties. Tie noder arī tad, ja jūs gribat zināt ko vairāk par saņemto atbildi, kas pirmajā reizē varbūt bijusi nepilnīga.

Slēgtie jautājumi tēmai pieliek punktu. Tie visbiežāk sākas ar vai :

Vai šis (parametrs ir būtisks ?)

Vai jūs... (viegli atradāt ceļu pie mums ?)

Vai jūs varējāt... (laikus pabeigt darbus ?)

Vai jūs... (paliksiet šeit ?)

Vai tas... (jūs satrauc ?)

Šīs grupas jautājumus varētu sākt arī ar „Vai jūs varētu, gribētu” u.c.

4. Lai uzzinātu, kādas pārdomas un kāda motivācija likusi pretējai pusei izteikt paziņojumu, uzdodiet vispāriņošus jautājumus.
5. Lai iegūtu plašāku informāciju vai pilnīgāk izprastu paziņojuma jēgu, uzdodiet konkretizējošus jautājumus.
6. Lietojiet jautājumus, lai izaicinātu sarunu biedru, kas lieto tādas jēdzienus, kā, piemēram, nevar, noteikti jā dara, vajadzētu un vispāriņājumu visi un vienmēr.
7. Sarunās lietojiet jautājumus radoši, lai
 - atklātu, kas slēpjas aiz pretējās puses skaļi deklarētajiem mērķiem;.
 - izklūtu no strupceļa;
 - uzzinātu detaļas;
 - stimulētu domāšanu vai izteiktu jaunu nākotnes plānu;
 - panāktu uzticēšanos;
 - lūgtu atbildes reakciju;
 - ierosināt jaunu ideju.
8. Izvairieties no uzvedinošiem jautājumiem - tie var jums sagādāt vienīgi problēmas un nepilnīgu vai nepareizu informāciju.
9. Veidojiet savu pieeju darījumu sarunām tā, lai jūsu jautājumi pārlietu neizklausītos pēc pratināšanas.
10. Lietojiet jautājumus dusmu kļiedēšanai, tie palīdzēs izvairīties no konflikta.

Kā tikt galā ar negaidīto

1. Sastapdamies ar negaidītu pretestību :
 - a) saglabājiet mieru - skaitiet līdz desmit;

- savaldiet savas kailās emocijas;
 - pielāgojiet situācijai „jaunu rāmi” (skatījumu);
- b) iegūstiet laiku:
 - lūdziet laiku pārdomām;
 - atkārtojiet un pārdomājiet pretējās puses teikto;
 - c) uzdodiet jautājumus, kuri nav uzbrūkoši un kuru mērķis ir noskaidrot faktus.
2. Sastapdamies ar negaidītiem priekšlikumiem vai idejām :
 - a) izvairieties no slazda un automātiski nesakiet „nē”;
 - izmantojiet ziņkāri;
 - meklējiet pierādījumus.
 3. Sastapdamies ar negaidītu pretimnākšanu :
 - a) pieņemiet dāvanas ar pateicību;
 - b) tūlīt nepieņemiet dāvanas, ja
 - pretējās puses motivācija jums liekas aizdomīga;
 - iegūtais iznākums jūs neapmierina no ētikas viedokļa;
 - tas nav labākais iespējamais iznākums.
 - c) pārbaudiet, vai vārdu jēga sakrīt ar neverbālo signālu nozīmi;
 - d) dariet zināmas savas izjūtas - pārsteigumu, apmierinātību utt.;
 - e) pārbaudiet, vai esat pareizi sapratuši, un izdariet vienošanās kopsavilkumu.
 4. Negaidīti nokļūdami sarunās :
 - a) iegūstiet laiku - atlieciet sarunas uz vienu stundu;
 - izdariet kādu sīku darbību (piemēram, atveriet logu);
 - ja nekas cits nelīdz, aizejiet uz tualeti.
 - b) izvēlieties daļēju īstermiņa rezultātu, sašauriniet darbības jomu;
 - c) izprotiet situāciju kopumā.

lestrēgušu sarunu izkustināšana no vietas

1. Sākotnējā reakcija
 - a) iedomāta ledus komprese palīdzēs savaldīt emocijas un ļaus skaidrāk saskatīt iemeslus, kas jūs ieveduši strupceļā;
 - b) sakārtot domas jums palīdzēs pozitīvi noskaņota iekšējā balss;
 - c) meklējiet kopsaucējus, kas vieno abas puses.
2. Izvērtēšana
 - a) veiciet kopsavilkumu - tas ļaus jums skaidrāk saskatīt, kur šobrīd esat :
 - ko esat sasnieguši līdz šim brīdim;
 - kādas bija abu pušu sākotnējās pozīcijas..
 - kādi bija sākotnējie iemesli sarunām.
 - b) meklējiet pretējās puses nostājā pozitīvo un rosiniet to saskatīt pozitīvo arī jūsu nostājā;
 - c) kopīgi meklējiet iespējas virzīties uz priekšu , jo arī pretējā puse ir ieinteresēta to darīt....Palūkojaties, kas notiks tad, ja vienošanās nebūs;
 - d) pameklējiet dziļākus iemeslus, kas neļauj pretējās puses pārstāvim virzīties uz priekšu :
 - runājiet par viņa bažām;
 - noskaidrojiet, kāpēc viņi nekust ne no vietas.
3. Radošas iespējas virzībai uz priekšu -
 - a) palūkojaties uz risināmo problēmu plašāk, tas palīdzēs jums saprast motivāciju, kas slēpjas aiz pretējās puses izteiktajiem paziņojumiem; un palīdzēs sarunu dalībniekiem pievērsties tiem priekšnoteikumiem, kas varētu sarunas izkustināt no vietas;
 - b) pamēģiniet distancēties no notikumiem un tā saskatīt tos daudz skaidrāk;
 - c) mēģiniet ielīst pretējās puses ādā un paskatīties uz situāciju ar citām acīm;
 - d) aktivizējiet domāšanu - tam noderēs jautājumi, kas sākas ar „*Un kā būtu, ja...*” jauns rāmis, vissliktākā iespējamā iznākuma atceršanās, metaforas un pretēji piemēri: - šāda domāšana ļaus radoši pētīt jaunu,

novatorisku risinājumu iespējas.

4. Ja nekas cits nelīdz, tad izmantojiet labāko alternatīvo risinājumu, ko iepriekš esat sagatavojuši, un pielieciet sarunām punktu.

Konflikta situācija

1. Noskaidrojiet faktus: - patiesos strīda jautājumus, to attīstības vēsturi, dalībniekus !
2. Noskaidrojiet abu pušu vajadzības: - noskaidrojiet, kas īsti tām ir vajadzīgs un kāpēc !
3. Novērtējiet konflikta lielumu un attīstības līmeni ! Vai to ir nepieciešami sadalīt sīkākās sastāvdaļās ? Vai tas ir kaut kas tāds, kur jūs varētu palīdzēt ?
4. Meklējiet risinājumus ! Palīdziet pretējām pusēm noskaidrot jautājumus un pārbaudīt savstarpējo sapratni ! Veiciniet vajadzību un vēlamu iznākumu formulēšanu ! Palīdziet konfliktā iesaistītajiem cilvēkiem sarunu ceļā virzīties uz vienošanās pusi !
5. Vispiemērotākais konflikta risināšanas veids var būt atkarīgs no konflikta tipa un no apstākļiem. Pārbaudiet, vai vispiemērotākais stils būs sadarbība, sacensība, piemērošanās, izvairīšanās vai kompromiss.
6. Ja sarunas notiek starp cilvēkiem, kas agrāk vai šobrīd atrodas konflikta situācijā, speriet sešus pozitīvos soļus - tie palīdzēs sasniegt pieņemamus rezultātus :
 - a) izvēlieties problēmu risināšanas pieeju ! Atcerieties - ja pretējā puse no jums varēs dabūt kaut ko no tā, kas tai vajadzīgs, tad arī jums būs lielākas iespējas dabūt kaut daļu no tā, ko vēlaties jūs;
 - b) vērtīgi klausieties ko viņi saka pretējās puses pārstāvjiem !
 - c) uzdodiet jautājumus, kas palīdzēs jums uzzināt kaut ko vairāk par pretējās puses uzskatiem un priekšlikumiem. Skaidrības labad uzdodiet papildu jautājumus un izmantojiet jautājumus, lai pārbaudītu, vai esat pareizi visu sapratuši.
 - d) esat atvērti jaunām idejām ! Uzdodiet jautājumus, kas sākas ar - „Un kā būtu, ja...” - tie jums visiem palīdzēs saskaņot arī citas iespējas;
 - e) atcerieties, ka progress iespējams vienīgi kustoties !
 - f) nošķiriet aplūkojamo problēmu no cilvēkiem ! Aizmirstiet, kas tie par cilvēkiem, ar kuriem šobrīd sarunājaties, un pievērsiet visu uzmanību risinājuma meklēšanai un pašām sarunām.
7. Sēžot pie sarunu galda ar agrākajiem pretiniekiem „boksa ringā”, domājiet pelēkās krāsās, domājiet lēni un saglabājiet mieru - tas palīdzēs kļiedēt kailās emocijas un visu uzmanību koncentrēt uz risināmajiem jautājumiem.

Varas faktora iespaids

Viens no visinteresantākajiem un visbūtiskākajiem sarunu elementiem ir spēku samērs starp dalībniekiem. Ja vienai vai vairākām iesaistītajām pusēm ir pārspēks, tad jau pašā sākumā parādās nevienlīdzības elements - visi sarunu dalībnieki nesāk no viena izejas punkta, un tas nav taisnīgi.. Varai sarunās ir būtiska loma, jo :

1. Cilvēki tic, ka varai ir liela nozīme.
2. Tā var ietekmēt sarunu dalībnieku spēju pieņemt lēmumus.
3. Tā var ietekmēt sarunu iznākumu - cilvēkam, kam lielāka vara - vienalga, iedomāta vai īsta, - ir lielākas iespējas sasniegt to, ko viņš vēlas.
4. Tas var ietekmēt to, vai sarunas turpinās vai pārtrūkst - cilvēks, kam dota liela vara, var uzskatīt par vajadzīgu uzspiest savu lēmumu.

Iestāžu un organizāciju darbinieki ļoti labi apzinās varas samērus. Šī apziņa ietekmē viņu uzvedību, zināmā mērā nosaka to, ar ko šie cilvēki ikdienā piedalās

darījumu sarunās un ar ko kārtu darījumus. Varbūt par varu daudz nerunā un tieši uz to neviens neatsaucas, tomēr jums pašiem skaidrāks par skaidru, ka, runājot ar rīkotājdirektoru vai ar uzņēmuma valdes priekšsēdētāju, jums jāizturas mazliet citādāk nekā tad, ja jūs sarunājaties ar kolēģi, kurš ieņem tādu pašu amatu kā jūs, vai ar padoto, kuram vēlaties pastāstīt par savu ieceri..

Vara ir kaut kas tāds, ko mēs parasti attiecinām uz citiem, domājot par to, ko viņi varētu izdarīt. Parasti cilvēki daudz labāk apzinās to varu, kas piemīt citiem, nekā viņiem pašiem. Tādā vidē, kur varas pamatā ir cilvēku ieņemamais amats, kas, savukārt, nosaka atalgojuma līmeni, parasti pieredzei un zināšanām nav pārāk liela nozīme. Uzņēmumos, kur vara tradicionāli balstās uz sadarbību, darbinieku zināšanas, informācija un personības spēks parasti tiek cienīts vairāk.

Ja sarunu laikā mēģināt kādu ietekmēt, tad jums jādomā, vai jūsu ietekme šim otram cilvēkam vispār ir būtiska. Vara ir jāsaista ar katru konkrēto gadījumu.. Uzņēmuma departamentu vai reģionālo biroju direktoriem ir daudz lielāka vara un teikšana nekā sekretārēm un citiem tehniskiem darbiniekiem, bet, ja kāds vēlas tikties ar uzņēmuma izpilddirektoru, tad šī izpilddirektora sekretāre s rokās ir pietiekami liela vara - viņa var sarunāt šo tikšanos, bet tikpat labi var pateikt, ka priekšnieka dienasgrāmata ir pilna un tikties ar viņu nav iespējams.

Varas avoti

Varai ir iekšēji un ārēji izcelsmes avoti. Ārējos avotus rada apkārtējie cilvēki un sabiedrība kopumā, bet iekšējos avotus radām mēs paši, nosprauzdami savas ietekmes, sava spēka robežas.

Likumīgā vara

Tā rodas tad, ja cilvēks ir iecelts atzītā amatā vai viņam piešķirtas pilnvaras. Šai varai ir spēks tāpēc, ka cilvēki atzīst un respektē noteikto amatpersonu tiesības veikt noteiktas darbības. Likumīgā vara ir ierobežota - tā pastāv tikai tur, kur to atzīst. Varbūt, ka jūsu darba vietā visi no jums bīstas kā no paša nelabā, bet, tiklīdz esat izgājis ārpus tās, jūsu var beidzas.

Atalgojuma vara

Ja jūs varat kādam piešķirt vai nepiešķirt kaut ko tādu, ko viņš vēlas (prēmija, priekšrocības, privilēģijas u.tml.), tad jums piemīt atalgojuma vara. Tā var būt ļoti iedarbīga un noderīga. Taču, ja to izmanto nevērīgi, tad tā var vērsties pret pašu varas izmantotāju.

Izspiešanas vara

Šī vara piemīt cilvēkam, kas var ar kaut ko piedraudēt, gadījumā, ja netiks izpildītas viņa vēlmes, prasības vai iegribas, un ja citi šos draudus ņem par pilnu. Tas cilvēks, kam šie draudi ir mērķēti, zina, ka draudētajam patiesi ir kaut kas nelabs aiz ādas un ka gadījumā, ja kāds viņu uz to izprovocētu, viņš nekavēsies to izmantot. Arī izspiešanas varas nesējam ir būtiski, lai tas, kuram tiek draudēts, ticētu, ka minētais drauds ir izpildāms.

Bieži atalgojuma vara iet roku rokā ar izspiešanas varu. Taču ne vienmēr. Uzņēmuma vadībai ir atalgojuma vara, arodbiedrībām - izspiešanas vara. Vecākiem piemīt abas. Bērniem - arī.

Eksperta vara

Šis varbūt ir vispieņemamākais varas paveids. Eksperts pie savas varas ir ticis ar darbu - par ekspertu var kļūt tikai tad, ja cilvēkam ir nepieciešamā pieredze vai zināšanas. Šī vara parasti nerada neērtības ne tās lietotājiem, nedz arī tiem, kas tai pakļaujas. Eksperta vara piemīt ikvienam, kurš konkrētajā jautājumā ir zinīgāks nekā visi pārējie. Pārējie šādu varu labprāt atzīst un pieņem. Tas, cik liela būs šī vara, atkarīgs no grupas īpatnībām - vienam no arheologiem tādu pašu speciālistu grupā būs mazāka vara nekā arheologam, kuru kā konsultantu pieaicinājuši cilvēki, kuri paši nav arheologi. Gadījumā, ja tehniskais eksperts konsultē cilvēkus, kuriem par tehniku nav ne jausmas, eksperta vara var viņus mulsināt un izraisīt viņos mazvērtības sajūtu.

Personības vara

Dažiem cilvēkiem piemīt vara tikai tāpēc vien, ka viņiem ir tāda daba. Iespējams, ka arī jūsu darbabiedru vai paziņu vidū ir cilvēks, kuram bez kādām sevišķām pūlēm izdodas ap sevi pulcināt visus pārējos, jo viņiem piemīt tā saucamā *harizma*. Šo cilvēku parasti apbrīno, vēlas atdarināt un bieži vien pakļaujas to iespaidam. Šie cilvēki parasti ir grupas neformālie līderi un ar lielāku autoritāti, nekā tā ir formāliem, ieceltajiem līderiem.

Sakaru vara

Tā ir atkarīga no tā, kas jūs esat, kāda ietekme jums varētu būt noteicošās aprindās. Ja esat draugos vai rados ar kādu, kam ir spēks un ietekme, tad apkārtējiem var likties, ka jums piemīt sakaru vara, ka jūs esat izpilddirektora vai valdes priekšsēža acis un ausis.

Informācijas vara

Cilvēks, par kuru citi domā, ka viņam ir tāda informācija, kādas nav citiem, ir apveltīts ar informācijas varu. Bieži personām, kam ir likumīgā vara, piemīt arī informācijas vara, taču informācijas vara var piederēt arī tādiem cilvēkiem, kam uzņēmumā nekādas formālas varas nav. Tā var būt izpilddirektora sekretāre, kura labi pārzina vispārējo situāciju, vai ziņnesis, kurš vienmēr ir labi informēts, kas notiek uzņēmuma valdē. Tas ir cilvēks, kas jūsu darba vietā, šķiet, visu uzzina agrāk par pārējiem.

Informācijas vara, protams, var būt arī ļoti nopietna. Tā pieder tiem, kas zina, cik cilvēku tiks atlaisti no darba, kuri tie būs un kad notiks atlaišana.. Informācijas varas nesēji ir tie, kas zina, kādas izmaiņas uzņēmumam ir nepieciešamas, un kas visticamāk no šīm izmaiņām cietīs. Un arī šeit jāteic, ka šiem cilvēkiem nebūt nav visu laiku jābūt informētiem pilnīgi par visu - viņiem tik jāliek pārējiem notice, ka viņi ir īstie informācijas nesēji.

Fiziskā vara

Visprimitīvākais un, iespējams, visuzskatāmākais varas paveids. To izmanto valstis, piesakot karu vai draudot to izdarīt, indivīdi vai huligānu bandas, kas terorizē apkārtējos iedzīvotājus vai vecus cilvēkus, vai vecāki, kuri iebiedē bērnus. Fiziskā vara ir ļoti iedarbīga, var būt biedējoša. Bieži, kaut arī ne vienmēr, fizisko varu izmanto izspiešanai. Šo varu var izmantot arī pozitīvos nolūkos - piemēram, ja māte neļauj bērnam skriet pāri ceļam vai stiprākais palīdz vājākajam sasniegt mērķi, noziedznieka aizturēšana u.tml.

Domājot par varu, mums parasti nāk prātā ārējā vara, pie kuras pieder visi augšminētie uzskaitījumi.. Daudz mazāk mēs domājam par mūsu iekšējo varu - par to, kas izriet no mums pašiem. Tas, cik liela ir mūsu iekšējā vara, lielā mērā atkarīgs no tā, cik vareniem mēs paši sev atļaujam būt. Iekšējo varu var saukt arī citos vārdos - piemēram, par pašpaļāvību, pašnovērtējumu, uzticēšanos sev. Tā izpaužas tad, ja esam stingri apņēmušies kaut ko izdarīt, esam par kaut ko cieši pārliecināti, un mums ir skaidra mērķa apziņa. Lai arī kādi būtu šie iekšējās varas cēloņi un lai kā mēs tos dēvētu, tas, cik lielā mērā jums šī vara piemīt, būtiski ietekmēs to, cik liela vara jums būs citu acīs.

Etīde par melošanu

Jo jaunāks cilvēks, jo lielāka iespējamība, ka viņš krāpsies ! ASV 1992. gadā veiktā aptauja, kas aptvēra gandrīz 9000 pusaudžu un pieaugušo visā valstī, parādīja, ka lielam skaitam 15 līdz 30 gadus vecu cilvēku ir vēlme melot, krāpties, zagt.

Aptaujā piedalījās 3243 vidusskolēni, 3630 koledžu studentu un 2092 pieaugušie. Šajā aptaujā 33% vidusskolēnu un 16% koledžu studentu atzina, ka pēdējā gada laikā ir nozaguši veikalā kādu preci. Apmēram trešā daļa jauniešu katrā grupā teica, ka viņiem ir vēlme melot, piesakoties darbā vai darba interviju laikā, lai dabūtu labāku darbu, un 16% vidusskolēnu teica, ka vismaz vienreiz to jau ir darījuši.

61% vidusskolēnu un 32% koledžu studentu atzina, ka pēdējā gada laikā kaut reizi ir krāpušies eksāmenos. Aptauja atklāja - 83% vidusskolēnu un 61% koledžu audzēkņu atzīst, ka pēdējā gada laikā ir melojuši vecākiem. Pētnieki ir atklājuši, ka negodīgums un citāda neētiska uzvedība mazāk sazēlusi tajos cilvēkos, kam pāri 30. Satraucoši ir tas, ka 73% no 15 līdz 30 gadu vecajiem aptaujātajiem teica, ka „lielākā daļa cilvēku krāpjas vai melo, kad tas nepieciešams, lai dabūtu to, ko vēlas”.

Bet varbūt viss ir kārtībā un nekādu „brīnumu” nav - tie, kam pāri 30 vairs nav tik naivi vaļsirdīgi, bet dzīvē iegūstot punus un zilumus, ir iemācījušies liekuļot, izlikties un arī melot pat paši sev ? Kam jau nu ir bijusi blēdīga tendence, tā ar laiku pati no sevis taču nepāriet ! Diemžēl vecākās paaudzes vērtējumi šajā pētījumā nav parādīti. Visticamāk, ka godīguma un melošanas jomā arī darbojas unikālā un universālā tā saucamā „normālsadalījuma” likumība, kas pazīstama arī kā Gausa likums gadījumu procesiem. Atbilstoši šai likumībai ikvienā „normālā” sabiedrībā uz kuru neiedarbojas kādi spēcīgi ārēji faktori, apmēram 15% cilvēku būs godīgi „jau no dzimšanas”, kādi 15% jau sākotnēji būs orientēti egoistiski blēdīgi un pat noziedzīgi, bet pārējie 70% rīkojas „pēc apstākļiem un izdevīguma”. Uz normālsadalījuma likumības bāzes darbojas arī plaši izplatītā un pazīstamā 80/20% likumība. Minētajā pētījumā iegūtie skaitļi lieliski iekļaujas normālsadalījuma likumībā.

Bet tā taču tam tā ir jābūt, jo atbilstoši sociālā darvinisma principiem, dzīves cīņā izdzīvo, uzvar, zeļ un plaukst tikai tie stiprākie, veiklākie un nekaunīgākie. Tie „pieaugušie:” jau vairs nav naivi ideālisti un sev pelnus uz galvas nekaisa, bet, atbilstoši kapitālistiskās sabiedrības vilku bara morālei, kampj, rauj, grābj, kur un kas tik vien pagadās. Un, lai izskatītos „pieklājīgi”, melo un blēdās kā jau nu kurš prot ! Nauda nesmird un visi grib tikt miljonāros !

No šī pētījuma viegli varētu secināt, ka amerikāņi ir vieni vienīgi melji un krāpnieki, taču līdzīgi pētījumi Rietumu pasaulē rāda tādu pat tendenci - un tās ir zemes, kuras konsekventi tiek vērtētas augstāk nekā citas, kad runa ir par godīgumu. (Arī Latvijā mūsu pašu šeftmanīgie bāleliņi cītīgi seko „amerikāniskā dzīvesveida” paraugam !)

Par nelaimi, tas viss ir lielākas morālas krīzes simptoms. Tā izplatās sabiedrībā it visur un atspoguļo patiesās pārmaiņas sabiedrības vērtību sistēmā. Vecāki māca bērniem, ka godīgums ir labākais izturēšanās veids, bet arī stāsta viņiem, ka ir pieklājīgi izlikties, ka viņiem patīk saņemtā dzimšanas dienas dāvana. Viņi māca bērniem melot ar tādām frāzēm kā: - *Neskaties uz mani tā !*, *„Esi priecīgs, kad vecmāmiņa tevi nobūco !*”, *„Nerādi tik skābu ģīmi !”*

Ar bērna muti runā patiesība. Bieži vien pārsteidzoša. Šajā sakarā anekdote :

Sieva aizbrauc komandējumā. Kad atgriežas, dēliņš viņai stāsta :

- *Mamma, kamēr tu biji prom, pie tēta bija atnākusi kāda tante. Viņi iegāja guļamistabā, noģērbās un ...*

Sieva satraukta pārtrauc dēlu :

- *Nestāsti man to tagad, lai tik tētis pārnāk stāstīsi mums abiem, kā bija !*

Vīrs pārnāk mājās, sieva pasauc dēliņu, nikni paskatās uz vīru un saka :

- *Tā, dēliņ, pastāsti mums abiem, kas notika, kamēr es biju komandējumā.*

Dēliņš :

- *Es spēlējos viesistabā, tad pie tēta atnāca viena tante, , viņi iegāja guļamistabā, noģērbās, iekāpa gultā un darīja to pašu, ko tu ar Kārļonkuli, kamēr tētis bija medībās...*

Bērni saņem dažādu informāciju par melošānu, un tas atstāj iespaidu uz to, kā viņi uzvedīsies, kad būs pieauguši. Lielāko daļu patiesības pasaka bērni, un viņi par to pastāvīgi tiek stingri norāti. Piemēram, kad bērnam uz ielas garām paiet resns cilvēks, var dzirdēt, kā bērns skaidri jautā mātei : - „Kā šis cilvēks varēja kļūt tik resns ?” Parādītie piemēri vairāk gan attiecas uz liekulības veidošanos no kuras tad attīstās demagoģija un pēc tam arī visnekrietnākie meli.

Runājot par bērnu audzināšanu, manuprāt, galvenā vērība būtu jāpiegriež empātijas un līdzjūtības ieaudzīšanai. Lai bērnelis apjēdz un saprot, ka otram un arī jebkurai būtnei, arī sāp, tādēļ katram vispirms ir jāpadomā - vai es kādu nesāpināšu ?

Daudzi vecāki nesaprot, ka nopietnie sodi ir galvenais iemesls, kāpēc bērni izaug par rūdītiem meļiem. Lielākā daļa no melīgas uzvedības cēloņiem tika iedibināti, kad bērni bija mazi, un tad nu sprūk vaļā pieaugušo dzīvē ietekmīgu personu iespaidā. Un paraugi nekur tālu nav jāmeklē - melīgie un demagoģiskie politikāņi, deputāti, senatori un citi varturi, kas ir apguvuši kā vajag „pareizi” runāt un kas aptaujas anketās melo paši sev, uzskatot, ka ir „balti un pūkaini”...

Taču, ja bērniem būs ieaudzīnājuši, ka vienmēr un visur obligāti ir skaļi jāsaka tikai „svēta patiesība”, tad mēs tiem būsīnājam sabojājuši visu dzīvi, jo tie nevarēs iejusties „normālā” cilvēku sabiedrībā - citi tos uzskatīs par „briesmoņiem”, no kuriem ir jāturas pa gabalu... Visa dzīve taču ir viens liels liekulības teātris un izlikšanās. Un kas savu lomu neprot spēlēt un no tās izkrīt, tiek izstumts un noniecināts.

Ir cilvēki, kas uzskata, ka nevienam nevajadzētu uzticēties un pasaule ir pilna ar meļiem. Viņi parasti tā jūtas divu iemeslu dēļ. Pirmais - viņiem pašiem piemīt ieradums melot un viņi pieņem, ka visi citi ir tādi paši. Otrs - ticamākais iemesls - ir tāds, ka viņu izturēšanās piespiež citus cilvēkus tiem melot. Citiem vārdiem, viņi rada grūtības teikt tiem patiesību, jo ir redzēts, cik emocionāli vai agresīvi šie cilvēki izturas. Ja citi redz, cik nikni, aizskarti vai atriebīgi jūs kļūstat, kad jums pasaka patiesību, viņi par katru cenu izvairīsies jums to teikt. Ja jūs esat pazīstams kā cilvēks, ko viegli aizskart, tad nekad neuzzīnāsi, ko citi patiesībā domā vai jūt, jo viņi sagrozīs patiesību, lai izvairītos no jūsu negatīvās reakcijas. Ja jūs pieprasīsi, lai bērni stāsta jums taisnību, un tad sodīsi viņus par to, jo šī taisnība nav visai tīkama, jūs iemācīsi bērniem jums melot, lai aizstāvētu sevi.

Ja jums liekas, ka visi melo, jums vajag vispirms papētīt pašam savu uzvedību un attieksmi - cits cilvēks ir tikai viena dotuma otra puse.

Jo tuvākas ir attiecības, jo lielākas sāpes sagādā blēdīšanās, tāpēc, ka jūs nevēlaties izstumt šo cilvēku no savas dzīves. Piemēram, maldinošie meli, ko stāsta vecāki, brālis vai māsa, ievainos dziļi. Jo tuvāks ir cilvēks, jo vairāk mēs tam uzticamies un atveramies. Brāļa, māsas vai bērna meli sāpinās vairāk nekā tie, ko dzirdēsiet no kāda paziņas, bet pirmos jūs aizmirsīsiet ātrāk, jo šis cilvēks vienmēr būs jūsu brālis, māsa vai bērns. Arī tuva drauga meli ievaino, bet šo cilvēku mēs varam izslēgt no savas dzīves, vismaz uz kādu laiku, nekontaktējoties ar viņu. Skalas otrā galā varētu būt lietotu mašīnu tirgotājs. Nav nekas pārsteidzošs, ja viņš melo, un mēs varam izvēlēties ar viņu nekad vairs netikties.

Atbilstoši unikākajai Gausa (normālsadalījuma) likumībai izriet, ka sabiedrībai ir jāreķinājas ar kādiem 15% ļaužu, no kuriem var veidoties un arī veidojas

noziedznieki un tādēļ ir nepieciešamas represīvās institūcijas. Savukārt 70 % ļaunu ir jāpakļauj audzināšanai un ideoloģiskai iespaidošanai cilvēces pozitīvas attīstības virzienā. Reliģiskās dogmas sava pamatojuma primitīvismā iedarbojas tikai uz tumsonīgiem fanātiķiem.. Daudzmaz domājošiem cilvēkiem pret tām ir visai skeptiska attieksme. Diemžēl reālistiski un pragmatiski domājošai cilvēces daļai trūkst visaptverošas morālas un ētiskas ideoloģijas. Starp citu, savā laikā propagandētais „komunisma cēlāja morāles kodekss”, kas savā būtībā balstījās uz kristietības Baušļiem, nu nemaz nebija zemē metams ! Nez kādi varētu būt hipotētiskā „kapitālisma kodeksa” galvenie principi ? Kampt, raut un grābt, kur tik vien klāt var tikt ? Jeb, jau tik daudzkārt teiktais - *štrunts par bitēm, ka tik medus ! ?*

Atziņu izlase par meliem un patiesību

- Ja melis apgalvo, ka viņš melo, tas nozīmē, ka viņš vienlaikus gan melo, gan runā taisnību... (NN)
- Rūpīgi atlasīta patiesība var būt melīgāka par meliem. (Ž. Rostāns)
- Kaut gan meliem īsas kājas, tie ļoti bieži finišē pirmie. (NN)
- Katrs cilvēks galu galā nāk pie slēdziena, ka vienīgā persona, kurai var melot ar sekmēm, ir viņš pats. (NN)
- Ja ārsts nav apguvis optimistiskas melošanas prasmi, tad viņš nav izvēlējis īsto profesiju. (Džordžs Bernards Šovs)
- Grūti noticēt, ka cilvēks tev saka patiesību, ja zini, ka pats viņa vietā samelotos. (NN)
- Melus var uzvarēt tikai ar vēl lielākiem meliem ! (St. J. Leacs)
- Vienkārši un saprotami meli ir lietderīgāki nekā sarežģīta un nesaprotama patiesība. (NN)
- Ja meitenei teiksi, ka viņa ir burvīga, viņa noticēs arī visiem pārējiem taviem meliem. (NN)
- Kāda jēga melot, ja to pat rezultātu var panākt rūpīgi dozējot patiesību ? (NN)
- Nemelošu, ja neuzdosi jautājumus. (Olivers Goldsmits)
- Klusēšana dažkārt ir tie visriebīgākie meli. (Roberts Stīvensons)
- Pārspilējums ir godīga cilvēka meli. (Žozefs de Mestrs)
- Vīrieši melo vienkārši, bet sievietes - ar asarām acīs. (Don – Aminado)
- Katrs muļķis var pateikt patiesību, bet kaut kam jau ir jābūt galvā, lai ticami samelotu. (Semuels Batlers)
- Godīgie nemelo, kad tas nav vajadzīgs. (Antons Čehovs)
- Brīvs ir tas, kam nav jāmelo. (A. Kamī)
- Tenkas - tas ir tas, kas jums patīk, dzirdot par tiem, kas jums nepatīk. (Erls Vilsons)
- Melo vispirms tiem, kurus mīl... (Nadina de Rotšilda)
- Vīri tik daudz nemelotu, ja sievas tik daudz netaujātu... (Juzefs Bulatovičs)
- Ja vīrietis sievietei nekad nemelotu, tad tas nozīmē, ka viņam par tās jūtām ir vienkārši nospļauties... (Olins Millers)
- Katram pilsonim ir pienākums atdot par dzimteni savu dzīvību, bet nevienam nav tiesības viņas dēļ melot ! (Šarls Monteskjē)
- Piekrietošai atbildei pietiek ar vienu vārdu – “jā”. Visi pārējie vārdi ir izdomāti, lai pateiktu “nē”. (Don-Aminado)
- Glābjošie meli ir piedodami. Nepiedodami ir teikt patiesību, kad tev to neprasa ! (Karls Krauss)
- Ja gribi izskatīties pēc meļa, tad vienmēr stāsti patiesību ! (Logans Pirsolls Smits)
- Līdzīgi kā mūsu ķermenis ir aplāts ar apģērbu, mūsu gars ir ietīstīts melos un liekulībā. Mūsu teiktais, rīcība un pat mūsu būtība ir tā pārklāta ar meliem, ka tikai dažkārt caur to apvalku var apjaust domu īsteno veidolu, līdzīgi kā zem apģērba var spriest par ķermeņa formām. (Arturs Šopenhauers)
- Nekad nav par vēlu apklust, it sevišķi melojot ! (Dimā – dēls)

- Jo grandiozāki meli, jo vieglāk tiem notic ! (A. Hitlers)
- Vai esat redzējuši cilvēku, kurš nekad nemelo ! To ir grūti ieraudzīt, jo visi no viņa mūk ! (Mihails Žvaņeckis)
- Nevienam nav tik laba atmiņa, lai vienmēr varētu melot. (A. Linkolns)
- Tikai sievietes un ārsti zina, cik gan vīriešiem ir nepieciešami meli. (Anatols Franss)
- Cik labi, ka meli nav aplikti ar nodokļiem ! Tad mēs visi izputētu ! (D. I. Fonvizins)
- Reiz sameloties ir viegli, bet ir grūti sameloties tikai reizi ! (Vanda Blonska)
- Protams, nekaunīgi melot nevajag, bet izlocīties dažkārt ir nepieciešami. (Margareta Tetčere)
- "Runā, ka ..." - tur jau ir puse melu ! (Tomass Fullers)
- Melošana ir māksla uzvilkt kaut ko mugurā kailajai patiesībai. (Klauss Klāgess)
- Tāpat kā visu pārējo, arī melot kā nākas ir jāmacās no mazotnes. ! (Semuels Batlers)
- Tam, kurš neprot labi melot, ir izdevīgāk būt godīgam. (Laslo Feleki)
- Visvairāk tiek melots pēc medībām, kara laikā un pirms vēlēšanām. (Bismarks)
- Iemīļējiem vīrietis gatavs noticēt visrupjākajiem meliem, lai tikai tie būtu patīkami. (A. Franss)
- Prasīt pēc patiesības, nenovēršot melu iemeslus ir tāpat kā vēlēties, lai uz neasfaltēta ceļa lietum līstot nebūtu dubļu. (D. I. Pisarevs)
- Melo tikai tas, kas baidās. (Henriks Senkēvičs)
- Dzīve ir neatšķetināms mistrojums no meliem un no patiesības. (A. Brigadere)
- Vienmēr no jauna atkārtotas nepatiesības nekļūst par patiesībām, bet sliktākais ir tas, ka pie tām pierod. (O. Hasenkamps)
- Cilvēks, kas nemaz neprot melot, nav dzīvē īsti derīgs. Kā mīkstmiess bez čaulas, par piedauzību sev un citiem. (Anšļāvs Egļitis)
- Patiesība visiem ir viena un tā pati, taču katrai tautai ir savi īpaši meli, kurus tā dēvē par saviem ideāliem. (R. Rolāns)
- Sods melim nav tas, ka viņam vairs neviens netic, bet gan tas, ka viņš pats vairs netic nevienam. (Džordžs Bernards Šovs)
- Sliktajam par cilvēku vienmēr notic ātrāk, it īpaši, ja tie ir meli. (Haralds Laksness)
- Ja jūs melojat, lai iegūtu naudu, tā ir krāpšana. Ja jūs melojat, lai iegūtu balsis, tā ir politika (NN)
- Nemaz nevajag melot. Sāciet tik runāt patiesību, un neviens jums neticēs ! (Gijs de Mopasāns)
- Melos visgudrākais vīrietis ir muļķīgāks par dumjāko sievieti. (Fridrihs Niče)
- Ikviens sieviete melo - bet, ja nemelo, tā nav nekāda sieviete ! (Ērihs Marija Remarks)
- „„Loti patīkami !” - visizplatītākie meli pasaulē. (G. Haize)
- Vēl nevienam nav izdevies melus uzvarēt ar patiesības ieročiem. Uzvarēt melus var tikai ar vēl lielākiem meliem. (S. J. Lecss)
- Sievai meloja tikai tad, ja tā pieprasīja teikt visu patiesību. (Boriss Krutiers)
- Meliem esot īsas kājas Bet toties kāda rīkle ! (NN)
- Kādi ir visbiežāk teiktie sieviešu meli ?
- Es tevi arī mīlu ! (NN)
- Meklējiet padomu pie tiem cilvēkiem, kuri jums spēj teikt patiesību acīs, jo uzslavas un komplimenti jums tikai aizmiglos acis ! (NN)
- Patiesības nav, bet ja viņa arī būtu, tad kam gan viņa būtu vajadzīga ?... (NN)
- Cik daudz patiesību daudzina un slavē cilvēki, tikpat maz viņi grib patiesību izteikt, kur tā jāizsaka, bet vēl mazāk grib dzirdēt patiesību par sevi. (Reinis Kaudzīte)
- Labu darīt ir daudz vieglāk nekā patiesību sacīt. (Reinis Kaudzīte)
- Aplaudēt kāda cita pateiktai nepatīkamai patiesībai, protams, ir vieglāk, nekā pašam to pateikt. Un tomēr zināma drosme vajadzīga arī aplaudētājam. (J. Laganovskis)

- Ja vislabākais cilvēks pastāstītu par sevi visu patiesību, viņš mums kļūtu nesimpātisks. Es atkārtāju: vislabākais! (J. Laganovskis)
- Patiesības dalās izdevīgās un neizdevīgās. Pirmās reklamējam, otrās slēpjām. (J. Laganovskis)
- Neprasiet, lai sieviete vienmēr saka patiesību. Citādi kādā jaukā dienā dabūsi dzirdēt, ka esat vecs. (NN)
- Patiesība ir vislielākais dārgums, tādēļ to vajag taupīt. (Marks Tvens)
- Katras patiesības liktenis ir sākumā saukties par ķecerību, pēc tam pārvērsties par aizspriedumu. (T. Hakslijs)
- Nav iespējams iznest patiesības lāpu cauri ļaužu baram, neapsvilinot vienam otram bārdū vai cepurī. (G. Lihtenbergs)
- Nerunāt patiesību un runāt nepatiesību ir divas pilnīgi pretējas lietas. (NN)
- Šķiet nekāds nav vieglāk kā runāt patiesību, un tomēr tas ir ļoti grūts uzdevums, tādēļ, ka maz ir tādu, kas patiesības dēļ būtu gatavi ziedot savas dzīves mieru. (Zolā)
- Grūti teikt patiesību, ja tu nezini ko no tevis gaida. (Gennadijs Malkins)
- Absolūtā patiesība ir tā, ka absolūta patiesība nemaz neeksistē. (Devids Džerolds)
- Daudz vieglāk ir atrast kļūdu, nekā patiesību. (Johans Volfgangs Gēte)
- Ja vēlies uzzināt patiesību, tad uzklausi abas puses, bet nenotici ne vienai! (NN)
- Utopijas bieži vien ir priekšlaicīgi izteiktas patiesības. (Alfons Lamartins)
- Nav jāsaka visa patiesība, bet gan jāsaka tikai patiesība. (Žils Renārs)
- Lai iemācītos teikt patiesību citiem, vispirms ir jāiemācas to pateikt pašam sev. (L. N. Tolstojs)
- Patiesība reti kad ir absolūta un nekad viennozīmīga. (O. Vailds)
- Maz ir tādu cilvēku, kas patiesi vēlētos par sevi dzirdēt visu patiesību. (Larošfuko)
- Maigas patiesības nav. (M. Gorkijs)
- Ir grūti teikt patiesību, ja zini, kas tevi par to sagaida. (G. Malkins)
- Patiesības uzzināšana pie laba gala nenoved. (G. Malkins)
- Patiesība bieži vien ir tik vienkārša, ka tai nenotic. (F. Levalde)
- Esmu liels patiesības draugs, taču nevēlos būt tās mocekļis. (Voltērs)
- Īstena patiesība vienmēr liekas neticama, lai tai noticētu, nākas klāt piejaukt nedaudz melu. (F. Dostojevskis)
- Vai tas nav dīvaini, ka ja kāds solās tev "teikt patiesību", tad tas nozīmē, ka tev grib pateikt kaut ko sliktu... (NN)
- Patiesi vārdi ne vienmēr ir patīkami, bet patīkami vārdi ne vienmēr ir patiesi. (Lao-Czi)
- Jaunai patiesībai nav nekā bīstamāka par veciem maldiem. (J. Gēte)
- Ja ir jāizvēlas starp nepatiesību un rupjību, izvēlies rupjību; bet, ja ir jāizvēlas starp nepatiesību un cietsirdību, izvēlies nepatiesību! (Marija Ebner Ešenbaha)
- Cilvēku, kurš nelaikā saka patiesību, dēvē par ciniķi. (Olivers Hassenkamps)
- Ienaidis un lišķība – lūk zemūdens akmeņi uz kuriem iet bojā patiesība. (NN)
- Vairums ļaužu ir pārāk slinki, lai aizraktos līdz patiesībai; viņi apmietinas ar pirmo atrasto autoritatīvo viedokli. (Fukidids)
- Nekas nav tik grūti, kā cilvēkiem teikt patiesību. (Voltērs)

Visu šo prātojumu beigu beigās tā vien gribas atkārtot populāro spārnoto teicienu :

**„Un it ne velna nevar saprast,
kādēļ no rītiem vajag celties,
un ikvakarus gulēt iet !...”**

Būšu gandarīts, ja pacietīgais zināt un domātkārais lasītājs patērēto laiku nenožēlos.

(Pielikumā „Traktāts par mūžseno Mīlestības tēmu” – red.)

Traktāts par mūžseno Mīlestības tēmu

Kas ir mīlestība un kādēļ daudzi to nespēj atrast ? Kas ir vientulība un kādēļ tā sāp ? Kas ir savstarpējās attiecības, kā un kādēļ tās veidojas tā, kā izveidojas ? Sakramentāli jautājumi ...

Vai mīlestība ir māksla vai nav ? Šāds un šādi jautājumi ir nodarbinājis daudzus ievērojamus filozofus, dzejniekus, psihologus, domātājus visos laikos. Par mīlestības tēmu ir sarakstīts kaudzēm grāmatu, poēmu, dzejoļu, šādu un tamlīdzīgu „traktātu”. Gadu tūkstošiem pastāvošā Austrumu filozofija atbild : - JĀ ! Ja dzīve ir māksla, bet īstena dzīve bez Mīlestības nav iespējama, - tas ir fakts. Dzīves laikā mēs nemitīgi mācāmies dzīvot, pamatojoties uz savu pieredzi - saņemot belzienus, izjūtot ciešanas un izdarot muļķīgas kļūdas, kas bieži vien vairs nav vai ir ļoti grūti labojamas. Tikai sasnieguši tā apmēram piecdesmit - sešdesmit gadu vecumu (ja vien neesam nodzērušies un „nonarkojušies”) kļūstam gudrāki, saprotošāki un sākam apjēgt un tā īsti novērtēt cilvēciskās attiecības, draudzību un mīlestību. Kā skan tautas gudrība : -

„Kaut jaunībā zinātu un prastu un vecumā spētu !...”

Protams, jaunībā mēs izdarām daudz kļūdu, bet vecumā par tām maksājam. Tā, lūk, notiek ... Tāpēc mīlēt arī ir jāmāk, bet galvenais - jāprot cildenās mīlestības jūtas saglabāt ! Protams, gadās, ka mīlestība nāk kā apskaidrība - izšķīlas kā zibens no pirmā skatiena. Kad prāts vairs nevalda pār jūtām un jūtas nepakļaujas prātam ! Diemžēl vairumā gadījumu tā izrādās tikai seksuālas kaisles uzliesmojums, kas agri vai vēlu izplēn, atstājot rūgtas mieles un vilšanos.

Dzīvnieku pasaulē viss ir daudz vienkāršāk nekā cilvēku sabiedrībā. Tēviņš - pats spēcīgākais dzīvnieks barā - var izvēlēties jebkuru mātīti. (Dažkārt mātītes cenšas tēviņus arī pievilināt. Sevišķi tas izpaužas cilvēku sabiedrībā, kad tās tēviņu pievilināšanai izkrāšļojas, „uzpucējas” un iekārdinoši uzvedās...) Turpretī cilvēks ir apveltīts ar prātu un dvēseli un neatkarīgi no jūtām domā, spriež un dzīvo līdzi. Vairums cilvēku ir tās vides produkts, kurā viņi uzauguši. Katrā cilvēkā noris apziņas cīņa ar zemapziņu un otrādi. Dzīve - tā ir labā cīņa ar ļauno, baltā cīņa ar melno, dievišķā cīņa ar sātānisko cilvēkā. Ir arī dažādas baiļu sajūtas, aizliegumi un aizspriedumi, kas rada personības atsvešinātību. No normālas fizioloģijas viedokļa katrā cilvēkā ģenētiski - cilvēku dzimuma saglabāšanas nolūkā - ir ieprogrammētas mīlestības jūtas, vismaz seksuālo tieksmju līmenī.

Mēs dzīvojam neredzamu spēku un bezvārdu ziņojumu jūrā, kas veido mūsu likteni. Individuāla un sabiedrības spēja būt laimīgiem ir atkarīga no spējas saprast slēpto pasauli, kas neredzami, dažreiz neticami, tomēr nenoliedzami ir saistīta ar mīlestību.

Tradicionālās apziņas teorijas māca, ka kaislības ir traucējoša palieka, kas saglabājusies no cilvēces mežonīgās pagātnes, un intelektuāla emociju pakļaušana ir civilizācijas sasniegums. Seko loģiski, tomēr visai apšaubāmi un problemātiski secinājumi : - emocionāls briedums tiek pielīdzināts emociju apspiešanai; skolās ieaudzina bērņus bez emocionālās izglītības ir tikpat viegli, cik iemācīt viņiem vēstures vai ģeometrijas faktus; lai justos drošāk, ignorē savu muļķīgo un nepaklausīgo sirdi !

Savstarpējās attiecības, arī romantiskās, ir brīnumains psihisko enerģiju apvienojums. Cilvēces rīcībā ir bijušas veselās mūžības, lai iepazītu šos senos spēkus, bet šodien liekas, ka mēs apjēdzam to būtību mazāk nekā agrāk. Mīlestības attiecības mulsina mūsu šajā nozarē neizglīto un pat degradatīvo kultūru. Grāmatnīcas ir tik pārpilnas ar visdažādākajām mīlestības ābecēm, ka liekas - neviens nezina, kas tas ir.

Nonākuši līdz apjēgai par nepieciešamību veidot cilvēciskas savstarpējās attiecības, rietumnieki nu atklāj, ka gadiem ilgi viņiem mācīta pavisam cita - izdzīvošanas un parazitēšanas māksla. Pašpaļāvības pilnā balsojumā par formu

pāri būtībai, rietumnieciskā kultūra atzīst mīlestības īslaicīgumu, tajā pašā laikā ignorējot tās svarīgumu.

Kas ir jūtas un kāpēc mums tās ir? Kas ir savstarpējās attiecības, un kāpēc tās pastāv? Kā cilvēki iemācās atšķirt, kā viņi jūt, kad un kuru iemīlēt? Kāpēc šī prasme paliek neredzama saprāta acīm? Kas rada dvēseles sāpes, un kā tās mazināt - ar zālēm, psihoterapiju vai ar abām? Kas ir terapija, un kā tā ārstē? Kā jāveido sabiedrība, lai uzlabotu tās emocionālo veselību? Kā jāaudzina bērni, ko viņiem jāiemāca?

Šo jautājumu pētīšana nav tikai tāda intelektuāla ekskursija vien: - lai saprastu dzīves jēgu, cilvēkiem ir jāzina atbildes. Katru dienu mēs redzam, cik nepieciešamas ir šīs zināšanas un kādas ir nezināšanas traģiskās sekas. Cilvēki, kuri neievēro paātrinājuma un inerces likumus, lauž kaulus; tie, kuri nezina mīlestības likumus, dzīvo bezmērķīgi un salauž savas sirdis. Visdažādākās ciešanas sastopamas ik uz soļa: - neveiksmīgas laulības, rupjas attiecības, pamesti bērni, nepiepildītas cerības un sapņi. Šie ievainojumi bojā mūsu sabiedrību. Ciešanu cēloņi netiek apzināti, bet tiek nodoti tālāk. Tradicionālās metodes un ārstēšana nelīdz, jo nebalstās uz emociju likumiem, ko mūsu kultūra vēl nezina. Konflikts starp prātu un jūtām ir sena, joprojām aktuāla tēma un izteic dziļu cilvēka pieredzi, apliecinot, ka viņa apziņa ir dalīta..

No dzimšanas līdz pat kapam mīlestība cilvēka pieredzē ieņem galveno vietu - tā ir apziņas dzīves spēks, kas ietekmē labsajūtu, stabilizē ķermeņa procesus un iespaido smadzeņu darbību. Ķermeņa fizioloģija iekārtota tā, ka mūsu savstarpējās attiecības nosaka un attīsta to, kas mēs paši esam. Mīlestība vai tās trūkums mūs veido par to, kas esam un par ko varam kļūt.

Rietumnieciski pragmatiskā sabiedrība uzskata, ka lielo „mīlestības aizrautību” labāk uzsākt, dodot priekšroku tīkamam, bet īslaicīgam viendienas neprātam. Masu, jeb tā saucamā „popkultūra” informē pūļa individu: - ja viņš nav nepārtraukti aizrautīgi apreibis, tad viņam pietrūkst savstarpējo attiecību virsotnes. Augstāko pieauguša cilvēka laimi popkultūras mediji attēlo šādi: - divi simpātiski cilvēki, kuri viens par otru nekā nezina, iekrīt gultā un aizrautīgi seksojas. Mums apgalvo, ka dzīves mīlestībai jātiecas uz šo pulsējošo mīlas dēku vainagojumu. Bet tikai šī tuvināšanās liek spēlētājiem tikties, un prelūdiņas beigas ir tikpat neizbēgamas, cik vēlamas. Īsta savstarpēji dvēseliska pieķeršanās izveidojas tikai tad, kad norimst tās reibinošais sākums.

Mīlestība ir psihiski atšķirīga no iemīlēšanās. Mīlestība ir savstarpēja, abpusēja sinhrona pieskaņošanās un iespaidošana. Tādēļ nobrieduša cilvēka mīlestība ir kritiski atkarīga no otra *pazīšanas* un *saprašanas*. Lai iemīlētos, nepieciešama tikai īslaicīga *pazīšanās*, izveidojot noteiktu emocionālo žanru, bet tā neparedz mīlotā cilvēka dvēseles grāmatas izstudēšanu no priekšvārda līdz epilogam. Mīlestība rodas no abpusējas tuvības, ilgstošas un sīkas otra cilvēka nezināmās dvēseles izpētes. Mums katram piemīt atšķirīga spēja sajūst otra cilvēka būtības aprises - atbilstoši tam mainās mūsu spēja izveidot mīlestību..

Tā kā attiecības ir savstarpējas, abiem partneriem zināmā mērā ir kopīgs liktenis: - nav tādas darbības, kas dara labu vienam, bet sliktu citam. Smalkā aprēķināšana, ka kaut ko var iegūt, pārliecinot partneri pieņemt savus noteikumus uz otra iespēju ierobežošanas rēķina, ir lemta neveiksmei. Rūpju atņemšana sakropļo veselīga partnera spēju lolot viņu; tā sagandē aku, no kuras viņa smeļ atbalstu, lai dotu viņam. Laulātie veido *vienu* procesu, *vienu* deju, *vienu* stāstu. Ja kaut kas dod labumu *vienu*, tad tas ir labums abiem, ja kas mazina vai sāpina, tas sāpina abus. Modernie mīlas dēku meklētāji dažreiz jūtas pārsteigti, ieraugot, ka viņiem kaut kas jāiegulda (mīlestībā) bez garantijas, ka saņems to pašu pretī. Patiesībā tieši garantijas trūkums ir tas, ar ko atšķiras dāvana no acīgas tirgošanās. Mīlestību nav iespējams izvilkēt, iedvest, pieprasīt vai iegūt ar glaimiem. To var tikai kādam iedot.

Mīlestības ceļu izpratošā kultūrā būtu zināms, ka savstarpējās pieķeršanās izveidošanai nepieciešams laiks. Tā mācītu, ar ko atšķiras „mīlestība” no „iemīlēšanās”; tā sabiedrībās locekļiem atklātu savstarpējās sadarbības vērtību un nepieciešamību, jo no tās atkarīga viņu dzīve. Cilvēku emocijas saprotoša kultūra atbalstītu un iedrošinātu aktivitātes, kas uztur sabiedrībā harmonisku gaisotni. Vai tas neskan pēc utopijas ?

Piekritīsim, ka patlabanējā rietumnieciskā cilvēku attiecību kultūru ne tuvu nav šim ideālam. Patlabanējās sabiedrības prioritāšu sarakstā cilvēcisko attiecību jomas pārvietojas uz beigu galu, bet augšgalā ir dzīšanās pēc bagātības, fiziskās pievilcības, jauneklīga izskata un mainīgā un mājīgā sabiedriskā stāvokļa. Šo sasniegumu beigās it kā esot jābūt dažiem laimes mirkļiem, prieks par nupat izdarīto „luksusa” vai kādas jaunmodīgas „ekstras” pirkumu, īslaicīga liksme par paaugstinājumu vai nevajadzīgu greznumlietu - prieks bez īstena piepildījuma. Patiesa dvēseliska laime ir pieejama vienīgi tiem drosmīgajiem cilvēkiem, kas prot izvairīties no patērētājsabiedrības ideālu prioritātēm. Šie dumpinieki kā likums neizmanto un parasti arī neiegūst augstus titulus un ietekmīgus draugus, eksotiski nepavada brīvdienas, bet tā vietā viņi izveido sakarīgu un piepildītu dvēselisko dzīvi.

Cilvēkiem, kuri nespēj *ieraudzīt* saturu, jāievēro ārējās pazīmes. Viņi izmisīgi pieķeras ārējam izskatam kā cilvēki, kam nav izvēles. Kultūrā, kas kļuvusi sekla, veselību aizstāj plastiskā ķirurģija, fotogēniskums ir noderīgāks par līdera talantu, ārējo pieklājību vērtē augstāk par godīgumu, skaļums aizvieto diskusiju, realitātes maiņa nobāl pret politisko lozungu maiņu. Kad sabiedrība pazaudē psihiski ētisko pamatu, tad priekšroku dod mītiem. Neatkarīga pieeja tiek neglābjami ignorēta.

Mīlestība nesākas ar precīzi formulētu loģisku domu. Sarežģītā tās saistība ar „smalkās pasaules” faktoriem vismaz pagaidām neļauj vienkārši pateikt, kas ir mīlestība tās dvēseliskajā izpausmē. Lai mēģinātu saprast, kas ir mīlestība, jāskatās ar jūtām.

Mīlestībai būtībā *ir jābūt* izpētāmai, saprotamai, likumsakarīgai, jo tā taču ir fizikālā universa un tajā norisošo procesu sastāvdaļa. Tāpat kā pārējās Pasaules daļas, arī to pārvalda un apraksta kādi likumi, kurus varam atklāt, bet nevaram izmainīt tāpat kā Dabas likumus. Ja zinātu, kur un kā skatīties, mēs varētu atrast emociju likumus, kuru iedarbei neviens nespēj pretoties tāpat kā gravitācijas spēkam, krītot no klints. Mīlestība ir saistīta ar smadzeņu procesiem, laukiem, enerģijām, informācijām un vispār ar tā saucamo „smalko pasauli” kuras izpētei un apjēgšanai mūsdienu zinātne diemžēl tikai sāk mēģināt pietuvoties...

Cilvēces attīstības gaitā tās domājošākie prāti ir centušies izveidot ko līdzīgu zinātnei par mīlestības teoriju un praksi. Tiek mēģināts mīlestību definēt kā „apziņas izmaiņu” - novirzi no pragmatiskās „normas” stāvokļa, vai pat kā vienu no daudzajām psihisko slimību formām. Tiek meklētas analogijas ar procesiem, kurus aplūko eksakto zinātņu jomas - dažādo lauku savstarpēja iespaidošanās, uzklāšanās, indukcijas, līdzvilkšanas, rezonances, katalīzes, bioķīmiskiem procesiem, hormonu „vētrām” un tamlīdzīgiem efektiem. Mīlestības jēdziens gan aptver ļoti plašu tās izpausmju spektru, pat ja to sašaurina līdz vīrieša un sievietes savstarpējām attiecībām. No uzspēlēti pārspēlēta „dievišķuma vājrāta” līdz vulgārām seksuālām perversijām.

Mīlestības degradācija uz primitīvas seksualitātes līmeņa sevišķi cītīgi tik propagandēta Rietumu kultūrā ar tā saucamo „amerikānisko dzīvesveidu”, „europeiskām vērtībām” un „holivudisko ideoloģiju”, kas sludina un propagandē naudas pielūgsmi, visādas vardarbības un izvirtības. Tas mūsdienās zem „demokrātijas un brīvības” maskas pār jaunatni nu gāžas kā no kādas smirdošas kloākas... Un daudzi, ai cik daudzi uz šīs propagandas arī uzķeras un īsteni cilvēciskas attiecības, par Mīlestību nemaz nerunājot, vispār nemaz nav spējīgi izveidot.

Kopš neatmināmiem laikiem mīlētāji ir meklējuši viens otru ar īpašu, bet neskaidru piesardzību. Patī „saderīguma” koncepcija izslēdz iespēju, ka mīlestībai ir visu

aptverošs standarts. Seksuālā pievilcība šai izvēlei piešķir tikai nebūtisku krāsu filtru. No tiem, kuri viens otru uzskata par fiziski pievilcīgiem, apprecas un saskanīgi dzīvo ļoti nedaudzi. Vienkārši jebkurš neder, bet katram, kurš apzināti un „piekasīgi” lūkojas pēc dzīvesbiedra, nederēs gandrīz neviens.

Kā viela pārdomām, materiāls no psihoterapeitu pieredzes. Piemēram, vēl pajauns neprecējies vīrietis, kuram, droši vien, ir iemesls, kāpēc viņš nav precējies. Nebūt nav nekāds banāls pļundurs vai pašpārliecināts un egoistisks jeļiņš. Cik vien šis cilvēks spēj atcerēties, viņa „mīlestības” romāni vienmēr notiek pēc viena un tā paša „scenārija”. Sākumā „ mīlestības” augstā viņa reibinošais lidojums un saldā kaisle, pēc tam neprātīga pieķeršanās vairāku nedēļu garumā, tad - pirmais trauksmes signāls kā kritiska piezīme no partneres puses. Kad attiecības nostabilizējas, viena piezīme pārvēršas par straumi, bet tā - par ūdenskritumu. (Kā te izpaužas sieviešu tieksme savus vīriešus „audzināt un pāraudzināt”!) Viņš esot slinks, nedomājošs, viņa gaume restorānos esot banāla, bet paradumi mājās - vienkārši šausmīgi. Kad tas vairs nav izturams, vīrietis attiecības pārtrauc. Seko svētīgs klusums un atslābinājums. Pēc kāda laika viņa jauniegūtais atvieglojums ieslīd sāpīgā vientulībā. Nākamā sieviete, ar kuru šis cilvēks iepazīstas, izrādās tāda pati kā iepriekšējā. (Varbūt zemapzinīgi tieši tādu meklē un dažādu psiholoģisku, sociālu un ģenētisku faktoru kompleksā iespaidā ir ieprogrammēts „uzrauties uz raganām” ?) Bez sievietes viņa dzīve ir tukša, ar sievieti - nožēlojama.

Pēc līdzīga scenārija, bet jau ar citiem faktoriem, tas notiek arī ar sieviešu cilfi... Tās kā uzburtas iekrīt uz „foršiem, stilīgiem un bravurīgiem džekiem”, kas diez kāpēc pārtop [ar brutāliem un kauslīgiem tēviņiem...

Ķīniešu mitoloģijā pastāv izpratne par cilvēku kā par būtni, kas ir otras līdzīgas būtnes pusīte *lŋ* - sieviete, *Jan* - vīrietis. *lŋ* – *Jan* ir vesela būtne, pasaules un sabiedrības ēkas daļiņa. Tāpēc katrs no mums sapņo un tiecas atrast savu „otro pusi”. Daži to atrod un kļūst laimīgi. Citi paiet garām savai laimei un visu mūžu dzīvo bez mīlestības...

Meklējiet savu „otro pusi” - esiet laimīgi jau tagad !

Lai visas dzīvās būtnes uz Zemes ir laimīgas !

Cik skaisti un pat patētiski tas skan !...

Dzīve ir dzīve ar visām tās problēmām ciešanām un arī laimēm un tik daudziem tās „nolemtās otrās pusītes” tā arī neizdodas atrast. Taču pildot cilvēces virsuzdevumu - sevis atražošanu, tradīciju un sabiedriskā viedokļa iespaidā, nākas dibināt ģimenes, radīt un audzināt bērnus, pat ja tā „īstenā otrā pusīte” nav atrasta. . Diemžēl ne visiem tas izdodas veiksmīgi, radot daudz ciešanu un sarūgtinājumu. Daudziem *sirdsgudriem* cilvēkiem tomēr izdodas savstarpējo Mīlestību, abiem cenšoties, iecietīgā un labestīgi virzītā kopdzīvē radīt un izlolot, darot laimīgus gan sevi, gan savus bērnus. Viņi labticīgi ir pakļāvušies „bauslīgajam” norādījumam:

Jums būs mīlēt vienam otru !

Atkal diemžēl mūsdienās puse, ja ne vairāk ģimeņu izjūk jau pirmajos kopdzīves dažos gados (vai pat mēnešos !). „Ģimenes lietu” speciālisti, psihologi un seksologi uzskaita šādus savstarpējo attiecību faktorus, kas ārda ģimeni :

- biežas ķildas un attiecību skaidrošana;
- kopēju interešu trūkums;
- viena laulātā „izvairīšanās”;
- tas, ka nav „mīlas rotaļu”;
- nesapratne un vilšanās seksā;
- greisirdība un privātīpašnieciskums uz partnera miesu un dvēseli;
- atšķirīga bioenerģētikas „polaritāte”;
- tas, ka nav erekcijas un iekāres;
- laulāto nevēlēšanās runāt par seksu;
- partneru tumsonība gan cilvēka fizioloģijas, gan psiholoģijas jomās.

Tad nu visa tā sekas ir dažādie „sānsolji” un tā saucamā „neuzticība”, it sevišķi no vīriešu puses. Ja vīrs atrod ļoti seksuālu mīļāko, kas enerģētikas ziņā ir spēcīgāka par sievu, tādā gadījumā vispirms cieš un sāk slimot sieva, jo seksuālā enerģija no viņas „aizplūst” pie mīļākās. Gan cita problēma ir kāpēc tas vīrs to mīļāko meklēja... Viena pagale nedeg !... Visticamāk, ka viens vai otrs, vai pat abi ir egoistiski tendēti ētiski, psiholoģiski un arī bioloģiski fizioloģiski tumsoņi. Jāatzīst, ka no tik būtiska faktora kā seksuālās un psiholoģiskās saderības viedokļa tā saucamās „izmēģinājuma laulības” nemaz tik slikta būšana arī nebūtu. Nelaieme tikai tā, ka Rietumnieciskās „sekskultūras” (to dēvē arī par „popkultūru”) iespaidā, pastāvot „brīvībai un demokrātijai”, visādi „mačo” tipa jefiņi to ir pārvērtuši par tādu kā bezatbildīgu sporta veidu. Un naivās sievietes, tiecoties pēc teiksmainās mīlestības sapņa, arī pateicoties pārprastam feminismam, smagi iekrīt ! Nemaz nerunāsim par to postu, ko nodara visu līmeņu dzērāji un narkomāni ! (Diemžēl nu jau tā sērga aizvien vairāk izplatās arī sievietes vidū...) Bet galvenie cietēji tad ir bērni... Bērnu emocionālais liktenis un sirdsinteliģence ir neizbēgami saistīta ar vecāku spēju vienam otru mīlēt - māksla, kas mūsu pragmatiski kapitālistiskajā sabiedrībā pamesta novārtā. Pirmajā vietā nauda, peļņa, karjera, materiālie labumi ! Viss pārējais ir otršķirīgs vai pat mazsvarīgs ! *Štrunts par bitēm, ka tik medus !*

Atgriežoties pie tēzes : - „*Kaut jaunība zinātu !*”, domājams, jauniešu izglītībā uzsvāru vajadzētu likt ne tik daudz uz eksponent' un kvadrātvienādojumu un tamlīdzīgu „augstu gudrību” zināšanu (kas pašas par sevi, protams, ir nesliktas un vajadzīgas lietas), bet gan uz ētisko un morālo vērtību ieaudzinašanas (sākot jau ar jaunākajām klasītēm) un speciālas „ģimenes mācības” vecākajās klasēs. Gan saprotu, ka mūsdienu pragmatiskajā laikmetā un kapitālistiskās vilku bara ideoloģijas gaisotnē šāda doma ir „saucēja balss tuksnesī”...

Un tomēr, gribētos būt nelabojamam ideālistam un ļaudis aicināt :

Mācīsimies un mācīsim bērnus mīlēt un saudzēt savus tuvākos, arī līdzcilvēkus, kā arī visu „dzīvo radību” uz Zemes !

Vai tiešām tā būtu tikai tāda fantastiska utopija ?

Atziņas par mīlestību

- Mīlestība ir gan visaugstākā debess, bet līdzās turpat arī visdziļākā elle. *(Reinis Kaudzīte)*
- Apsolīties mīlēt līdz nāvei ir ļoti viegli, gribēt līdz nāvei mīlēt - ļoti grūti ; Mīlēt līdz nāvei - sametas dažreiz plāna dūša, ja nāve nav tālu. *R. *Kaudzīte)*
- Bieži vieglāk ir mīlēt nekā būt mīlētam. Mums bieži ir grūti pieņemt atbalstu un palīdzību no citiem. Mūsu vēlme izskatīties neatkarīgiem attur mūsu mīļos izrādīt savu mīlestību. Ja pratīsim pieņemt šo mīlestību šķīsti un vienkārši, mēs sapratīsim, ka Mīlestība nenozīmē dot vai ņemt – bet piedalīties. *(Pauls Koelju)*

No Jezupa Laganovska atzinu pūra

- Kas tevi nemīl, tam nekad neizdarīsi pa prātam. Nerunājot nemaz par to, kas neieredz.
- No mīlestības nemirst. Mirst no nemīlestības.
- Tuvums rada mīlestību. Tālums to pastiprina. Tikai ja tas nav pārāk ilgs.
- Sievietes mēs mīlam tikai jaunībā. Pēc tam viņas mums vienīgi patīk, vai nepatīk.
- Vari visādi censties iztapt - ja reiz esi kļuvis nemīļš, nekas tev nelīdzēs.

- Visiem, kas viņai pārmeta, ka pati vien esot vainīga - nevajadzēja tam viltņiekam tik daudz ļaut, meitene īsi paskaidroja: "Jā, bet es viņu mīlēju," - acīmredzot uzskatīdama to par pilnīgi pietiekamu attaisnojumu.
- Draudzības pamatā ir garīgs tuvums starp diviem cilvēkiem. Mīlestība, lai cik apgarota būdama, allaž saistīta ar alkām pēc fiziska tuvuma. Tāpēc draudzība starp vīrieti un sievieti nepastāv. Ir vai nu mīlestība, vai nav nekā, respektīvi, tikai parasta pazīšanās, kura ne ar ko neatšķiras no pazīšanās ar daudziem citiem cilvēkiem.
- Beidzot atcerējos... "Kur esmu viņu redzējis?" - ilgi domāju, noraudzīdamies uz sievieti, kura nupat pagāja garām. Beidzot atcerējos : mēs taču kādreiz mīlējām viens otru.
- ...Vai manā jaunībā nebija skaistu meiteņu ? Protams, ka bija. Samīlējāmie kā teļi, tādās, kurām tagad pat neuzmestu acis, un jutāmie laimīgi, ka arī viņas teicās mūs mīlam. Tikai pēc trīsdesmit gadiem vīrieši spēj īsti novērtēt sievietes skaistumu, kad parasti jau ir par vēlu, jo šķirties nav drosmes, vai žēl bērnu dēļ, bet pārkāpt laulību neļauj tāda pagātnes palieka kā sirdsapziņa.
- Tu dzīvoji mierīgi, bez rūpēm. Tad sastāpi kādu sievieti un tev vairs nav miera. Par viņu vien domā, viņas tēlu redzi acu priekšā, viņas balsi dzirdi skanam ausīs. Vai tā ir mīlestība ? Varbūt. Bet varbūt arī ne. Varbūt tikai īslaicīga aizraušanās, kurai pārejot, pats brīnīsies, uzskatot šo pašu sievieti : "Kas mani viņā tā varēja valdzināt ? Parasta sieviete." Šis tas varbūt pat sāks derties : "Kā es to neredzēju agrāk ?" – tu brīnīsies un priecāsies, ka vismaz tā viss beidzās, bez tuvākām attiecībām, kas varētu uzlikt kādus pienākumus vai pat saistīt uz visu mūžu... Katrā ziņā pārsteidzība šajos jautājumos vienmēr ir daudz riskantāka nekā nogaidīšana : tikai seklu jūtu satraukumam vajadzīgs tūlītējs apmierinājums, lai tās neizkūpētu vienā rāvienā, dziļas var vārties ilgi, tieši ar to apliecinādamas savu dziļumu

* * *

- Kas ir mīlestība ? Ja jautā jauns cilvēks, viņam var teikt - pagaidiet, jūs vēl uzzināsiet! Ja jautā vecs cilvēks, viņam var atbildēt - papūlieties atcerēties. Bet, ja šādu jautājumu uzdod pusmūža cilvēks, viņam var izteikt tikai līdzjūtību. (A. Lunačarskis)
- Mīlestība vienmēr beidzas traģiski - tā vienmēr ir vai nu par īsu vai par garu (Z. Skujiņš)
- Mīlestība nepadara muļķus gudrākus, bet pat visgudrākos padara par muļķiem. (O. Balzaks)
- Vīrietis visbiežāk mīl sievieti par to, ka sieviete mīl viņu ; sieviete mīl vīrieti visbiežāk par to, ka vīrietis viņu apbrīno. (V. Kļučevskis)
- Ja tevi mīl, tad citu rūpju tev nav vajadzīgs. (A. Dodē)
- Netapt mīlētājam ir tikai neveiksme, nelaime ir nemīlēt. (A. Kamī)
- Mīlestība ir egoisms divatā. (M. Ašārs)
- Vienīgais veids, kā var ko iemīlēt , ir iegalvot sev, ka to var arī zaudēt (Čātertons)
- Mīlestība ir kā fotogrāfija, kas attīstās tumsā... (NN)
- Mīlestība nēsā acenes, caur kurām raugoties varš liekas esam zelts, trūkums - bagātība, bet dzirksteles – pārles. (Servantess)
- Ne jau to mīl, kas ir skaists, bet tas ir skaists, ko mīl. (L. Tolstojs)
- Mīlestība jau nav tirgus, kur dodot vienmēr saņem pretī uz grama. (Z. Skujiņš)
- Pārāk liels tuvums iznīcina daudzas ilūzijas... Mūžīgi mīlēt viens otru var tikai tie, kuri nekad viens otru nav ieguvuši. (I. Pētersons)
- Vīrietis vienmēr grib būt sievietes pirmā mīlestība, sieviete grib būt vīrieša pēdējā mīlestība (O. Vailds)
- Mīlestība ir viens no dzīves dārgumiem, to saņem, nevaicājot, vai būs viegli vai smagi. Arī nelaimīgu mīlestību jāprot saņemt. Arī tā tomēr ir mīlestība

- dzīves dārgums, nevis nelaime. Nelaime ir, ja mīlestība neatnāk nemaz
(M. Salma)
- Cilvēks, kurš nevienu nemīl, ir nelaimīgāks par to, kuru neviens nemīl.
(I. Erenburgs)
- Draudzība - skaidra, nedziļa upe, droši pa viņu var brist, jo redzami oļi dibenā. Mīlā tik dziļi atvari, ka neredz dibena. (Rainis)
- Tas maz mīl, kurš vēl vārdiem spēj izsacīt, cik ļoti viņš mīl. (Dante)
- Kam sevišķi veicas mīlestībā, tas paspēlē kārtīs - nelaime nekad nenāk viena. (R. Šterns)
- Kas ir mīlestība? Tā ir zobu sāpes sirdī. (Heine)
- Mīliet jūs, kas dzīvojat zemes virsū! Šis brīnums mūs māca baudīt dzīves priekus, kamēr vēl ir laiks. (A. Franss)
- Vissliktāk laulībā ir tad, ja viens no laulātajiem mīl, otrs ne. Ja nemīl abi, viņi var justies pat ļoti laimīgi. (NN)
- Iemīlējies vēl nenozīmē mīlēt... Iemīlējies var arī neieredzot. (Dostojevskis)
- Ir sievietes, kurās neviens neiemīlas, bet kuras visi mīl. Un ir sievietes, kurās visi iemīlas, bet kuras neviens nemīl. Laimīga ir tā sieviete, kuru visi mīl, bet kurā iemīlējies tikai viens. (V. Kļučevskis)
- Mīlestībā vajadzīga zināma vientiesība. Tā ir Dieva dāvana. Reiz pazaudēta, tā vairs nav atgūstama. (Remarks)
- Pēc kāzām viņš drīz vien saprata, ka bija zaudējis prātu no mīlestības. (K. Grozevs)
- Ja mīlestībai ir vajadzīgi pierādījumi, tad vēl nav pierādīts, ka tā ir mīlestība. (NN)
- Pret iesnām un mīlestību zāļu nav. Pašas pāriet. (NN)
- Sieviete reti saprot, ka mīlēt viņu mūžīgi nebūt nenozīmē mīlēt visu laiku. (NN)
- Mīlam dzīvi kā sievieti: tā ir muļķīga, bet skaista; tādu, kāda tā ir, trūkumu analīze tik un tā neko nedos; atceroties - jo tā ir auglīgāka, jo lielākas klapatas; jo sirsnīgāka mīlestība, jo lielāks sarūgtinājums (NN)
- Mīlestība sākas ar kvēlām jūtām un beidzas ar sīkām ķildām. (NN)
- Kas skaisti runā par mīlestību, nav iemīlējies. (Petrarka)
- Patiesa mīla ir kā spoks - visi par to runā, bet maz ir tādu, kas sastapušies ar to vaigu vaigā. (NN)

Roberts Šterns

- Mīlestība pārtiek no saviem simptomiem.
 - Īstai mīlestībai jau sākumā jūtams savs rūgtums, kamēr neīstā slēpj to dibenā, ilgi mielodamās ar tīru saldumu.
 - Jo vairāk kāds no dzīves prasa, jo mazāk viņu apmierinās īsta mīlestība.
 - Mīlestības lietās sieviete ir speciāliste, vīrietis - diletants.
 - Nevis pozīciju ātra iekarošana, bet to noturēšana uz visiem laikiem ir augstākais sasniegums mīlas mākslā.
 - Iemīlējies vēl ne tuvu nozīmē mīlēt!
- * * *
- Katra mīlestība ir jauna sevis radīšana. (K. Paustovskis)
 - Ja tu mīli mani, mīli arī manu netīro kreklu. (Dž. Džoerss)
 - Mīlas jūtas mūsdienās ir tik izkropļotas un mīlas vārdu tik bieži lieto pilnīgi nevietā, ka tas gribot negribot jāaizstāj ar kādu citu formu. Ar vārdu "mīla" vai "mīlestība" šobrīd bieži vien apzīmē gan liekuļotas jūtas, gan fizisku tieksmi, gan naudas kāri. To dara lētās filmās, lētās grāmatās un "psiholoģiskajās" muļķībās, ko bez mitas cenšas iedzīt cilvēku galvās. "Mīla" kļuvusi par plaša patēriņa priekšmetu ar šo vārdu itin kā nemaz neapzīmējot jūtas. Cilvēki savās personiskajās attiecībās izliekas, ka viņu jūtas un vārdi saskan, turpretī īstenībā tie krasi atšķiras. Cilvēki vairs paši neapzinās, ko izjūt. (M. Šizgals)